

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

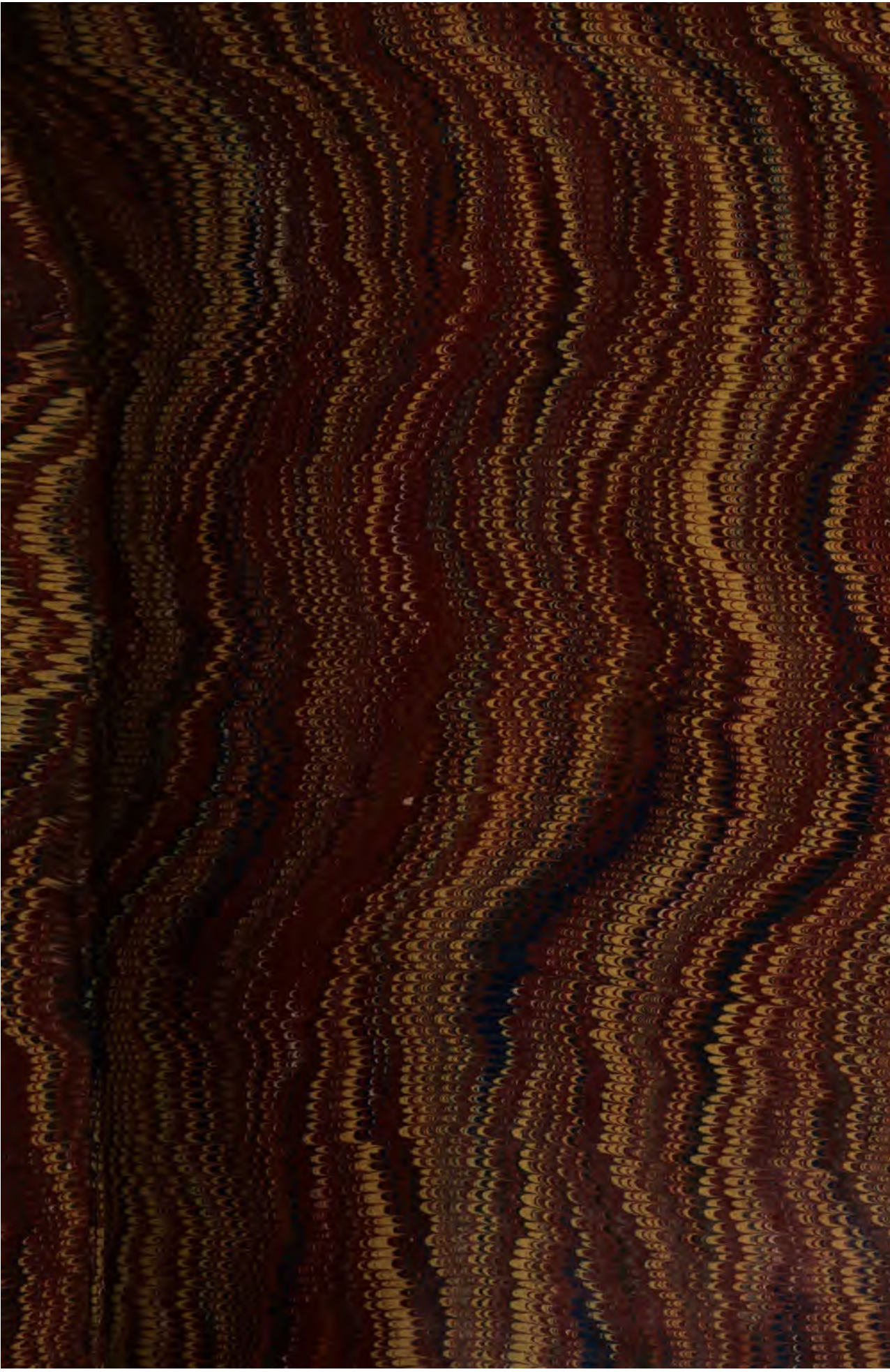
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

14 E 26

Indian Institute, Oxford.

~~126~~

To

The Honble L. A. Sherrin, Esq.

Member of the Bombay

Government

Esq.

Esq.

Esq.

With kind regards of his

Sincere & grateful friend

Mangaldas Nathoo

1888

BORRADAILE'S
GUJARÁT CASTE RULES.

PUBLISHED

From the Original Answers of the Castes with the Sanction

OF

HER IMPERIAL MAJESTY'S HIGH COURT OF JUDICATURE OF BOMBAY.

BY

SIR MUNGULDASS NATHOOBHROY KNIGHT. C. S. I.

UNDER THE SUPERINTENDENCE OF

RÁV BAHÁDUR NÁNÁ MOROJÍ J. P.

Vol. I.

PRINTED AT THE "NIRNAYA-SÁGAR" PRESS.

BOMBAY.

1884.

બારોડેલ સાહેબે સંગ્રહ કરેલા

ગૂજરાતવાસી ન્યાતોના રિવાજ બાબતના જવાબ.

તે અસલ જવાબો ઉપરથી

મુંબઈની નામદાર હાઈકોર્ટની મંજૂરાતથી.

સર મંગળદાસ નથુભાઈ નાઈટ. સી. એસ. આર્થ. એ.

રાવબહાદુર નાના મોરોજ જસ્ટિસ આફ ધી પીસના ઉપરીપણા હેઠળ

પ્રસિદ્ધ કર્યા.

ભાગ પેહેલો.

મુંબઈ.

“ નિર્ણયસાગર ” છાપખાનામાં છાપ્યો.

સન ૧૮૮૪.

PREFACE.

The object of this compilation is to place before the reader in a systematic form the rules of Castes and other analogous customs and usages prevailing among the various castes of Hindus living respectively in the Surat and Broach Districts. They were originally collected by Mr. Borradaile under the authority of the late Sadar Divání Adálat. It would appear that Mr. Borradaile was deputed to make this inquiry into the local rules and customs, and to report them for reasons explained in the Circular issued in connection with this matter by the late Sadar Divání Adálat under date the 24th December 1827. A copy of the Circular is given at the end of this preface, as also of a letter from the then Judge of Surat, dated 31st December 1827, and the reply to it by the Sadar Divání Adálat No. 2 dated 2nd January 1828. In the 9th para : of this Circular, it is said—"as it is laid down in the Regulations of Government Sec : XXVI, Chap : VI, Regulation IV, 1827, that 'the law to be observed in the trial of suits shall be Acts of Parliament and Regulations of Government applicable to the case ; in the absence of such Acts and Regulations, the usage of the Country in which the Suit arose ; if none such appears, the law of the Defendant' &c., it is clear that the usage of the Country has precedence of the Law of the Defendant, and consequently in all disputes between parties, who have given in caste rules, these only shall be referred to by Judicial Authorities, and taken as a guide, unless rescinded by any subsequent set of rules." And further in para : 11—"In appeals to the Sadar Divání Adálat in suits founded on caste customs, extracts of the rules deposited in the Adálat, that may refer to the case are to be transmitted with the papers." This being the primary object of the collection of the Caste rules, and the law under which they were collected being still in force, their utility is nearly as great now, as it was at the time the above Circular was issued. The date of this collection can be gathered from the Circular referred to. The inquiry into the customs of the castes was in progress in the year 1827, and the collection, as it stands, must have been made soon after. As regards the mode in which the information was obtained, it may be observed that it was done by putting certain questions to the different castes residing in the Surat District, including Broach, and recording their answers. These questions and answers were both written, and the latter were signed in each

case by a large number of the caste people. They were, from time to time, transmitted to the respective District Courts, where they were deposited and treated as records of the Court. It must be observed that along with the questions, written instructions were sent to guide the castes in giving their replies. It is evident from these instructions, that the work of collecting the information was done with the utmost care and thoroughness. The following forms part of the Instructions sent to each of the castes.

“In matters where no distinct Caste rules exist, but the general precepts of the Shástra prevail, as in funeral rites, inheritance &c., you will say, ‘We agree to abide by the Shástra’—”

“As regards matters about which there may be dispute at present in the caste, it is not necessary for you to give an answer now. Should the dispute be settled, the answer you may then give will be admitted.”

“In the remaining cases, where Customs have come down to you from ancient times, and where there are existing rules conformed to with the general consent of the whole caste, you are to give replies after due deliberation, for Government will acknowledge these, and holding them paramount to the Shástra, will rule according to them.”

“Further, if there be any rules of your caste not noticed in the above questions, you may, if you wish, state them. These will be accepted by Government just as the answers to the questions put to you.”

“If after you have given replies about your customs, you find it necessary to alter such customs, and you adopt any other rules with the general consent of the whole caste, or if you establish any new rule, then if these are made known to Government in a similar way, they will by all means be allowed to take effect.”

The castes or sects of people settled in Surat, whose replies are forthcoming are 257, and those in Broach, 56 in number. In addition to the questions put to these castes, certain questions relating to ritual observances &c. were put to Mahants (i. e. chiefs of certain orders of Gosáis &c.), and their answers thereto obtained.

With regard to the nature of the questions selected to be put to the castes, it will be seen that they comprise almost every topic that would be of use or interest from a legal point of view, and many almost equally valuable from the historical or social point of view.—The questions put to the castes are classified in three sets, the reason for this classification apparently being the applicability or otherwise of certain questions according to the

presumed social advancement of certain castes. The three sets of questions relate to the following matters respectively.

The first set of questions comprises the following ten subjects:—

1. Betrothal.
2. Pallá (money present made by the bride-groom or on his account to the bride on the occasion of marriage, for her separate use.)
3. Marriage.
4. Separation of husband and wife (Divorce).
5. Maintenance.
6. After-death ceremonies.
7. Sanskár (celebration of certain religious ceremonies).
8. Inheritance.
9. Partition.
10. Excommunication or putting out of caste.

The second set comprises the above subjects, with the exception of the 7th (Sanskár) and the following additional subjects thus making 12 in all.

1. Caste observances.
2. Adoption.
3. Miscellaneous.

The third comprises the above 12 subjects, with the following additional one, making 13 in all.

1. Nátrá, i.e. remarriage under certain circumstances.

The above three sets have been distinguished in this work with the letters अ, इ, & ए respectively.

It will thus be seen that this collection is a very comprehensive one and calculated to throw light upon a great many points of local interest not generally known to the public apart from the particular caste itself.

Each set of answers in this work will be found to have at the top a No., which has been transcribed from the Original Manuscripts. These are believed to be the consecutive Nos. given to the answers in the records of the Sadar Diváni Adálat.

The language of this collection is Gujaráti; the original form and words in which the questions were put and answers given have been strictly preserved. It must be added, however, that words have been separated to make perusal easier, and mistakes in spelling and grammatical inaccuracies have been corrected. When a letter was necessary to make a word intelligible, the omission has been supplied; and where words were found to be wanting to make sense, they likewise have been supplied. Such additions are in both cases put in brackets thus []. Where passages appeared to be mani-

festly confused or incomplete, redundant words have been printed in parentheses thus (). Certain words (other than verbs), which appear in the original in a corrupt form have been corrected in the compilation e.g. અપરવળ has been substituted for અપવળ. As many such words have been repeated over and over again, these have been arranged alphabetically and given in the Appendix, particular indications being dispensed with in the body of the work. Verbs have been treated in like manner, and a separate list of these is given in the Appendix. It is to be regretted that so many errors, as are shewn in the Errata, should have crept into the work. They are to be accounted for by the proof-corrector unfortunately losing sight of the instructions furnished to him. It is satisfactory to note, however, that in no case has the sense of the Original been in any way affected, as will be seen if the requisite corrections are made in the body of the work. It would be very desirable to have an English translation of this collection, but such a task falls beyond the scope of the present compilation.

It has been stated above that the present collection relates to the castes living in the Surat and Broach Districts. Similar collections of caste rules were, it appears from the Circular of 1827, made by a similar process, of the customs and usages prevailing among the different castes residing in the Ahmedabad and Kaira Collectorates. It would have been very desirable to publish these along with the present collection, but unfortunately they are not forthcoming.

It may probably be necessary to state that this compilation is printed and published with the permission and approval of the High Court of Judicature of Bombay, at the instance and cost of Sir Munguldas Nathoobhoy, Kt. C. S. I. This gentleman, having learnt that this collection, relating to caste customs was in existence in Manuscript in the records of the Appellate Side of the High Court, applied to the Honourable Judges for permission to print and publish it, with a view to render the contents easily accessible to the Bench, the Bar and the Public. This application having been acceded to by the Honourable Judges, the present work was undertaken. A copy of the correspondence is annexed.

In conclusion it may be stated that this compilation has been made under the general Superintendence of the undersigned, at the request of Sir Munguldas Nathoobhoy, and with the assent of the Judges of Her Majesty's High Court.

The present Volume contains the greater portion of the answers given by the people of Surat. The remaining portion together with the answers of the Broach people will be given in the 2nd Volume.

NÁNÁ MOROJÍ

No. 29.

To,

THE ZILLAH JUDGES.

SIR,

I am directed by the Sudder Dewanee Adawlut to forward to you the accompanying rules passed by the Court for your guidance in regard to caste rules that may be delivered by Mr. Borradaile or the heads of castes.

I have &c.,

(Signed). H. H. GLASS.

Registrar.

Surat Sudder Dewanee Adawlut, }
24th December 1827. }

Certified Copy.

(Signed). K. C. BEDARKAR,
 Acting Registrar.

Rules by the Sudder Dewanee Adawlut in regard to caste rules.

The inquiry into caste customs that has been in progress in the Zillah of Surat and Collectorship of Broach, under the superintendence of Mr. Borradaile, has led to the collection of a great number of sets of caste rules, which renders it necessary that means should be taken for their due custody, as well as in regard to such as may hereafter be received within the above-named jurisdictions or the Zillah of Kaira or Ahmedabad. Accordingly the Sudder Dewanee Adawlut passes the following rules, which are to be communicated to the Judges of Surat, Kaira and Ahmedabad, as well as to the Senior Assistant Judge stationed at Broach, and their observance of them particularly enjoined.

All caste rules are to be delivered to the Judge of the Zillah by Mr. Borradaile or, after his functions cease, by the proper officers of the caste to which they may belong.

The Judge shall in either case affix an attestation under his official signature, of the manner in which they are received as well as the date. The Judge shall further certify the number of bunds of paper in each, as well as endorse his name across each joining.

The Judge shall cause a careful transcript to be made of each set of rules into a book paged in English, so soon after receipt as possible, which shall be attested by the Sherishtedar of his Court, as well as with his own official signature.

That the original sets of rules be transferred to the custody of the Keeper of Civil records, who shall take care of them, and keep a book with a very particular description of them, to serve as a guide to them, in the same manner as is prescribed for the custody of Civil suits.

That the books in which the rules shall be transcribed, are to remain in the custody of the Superintendent of the Registers in each Zillah who shall note in his own

handwriting on the first and last page of each book, the number of pages contained in it and attest it with his signature.

The Register of caste rules shall be open to all who may apply to the Superintendent under the same rules as apply in regard to Searches, or the taking out of copies of registered documents.

That an index shall be made of the rules, and kept in a separate book, similarly authenticated.

As it is laid down in the Regulations of Government, Section XXVI, Chap: VI, Regulation IV, 1827 "that the law to be observed in the trial of suits shall be Acts of Parliament, and Regulations of Government applicable to the case, in the absence of such Acts and Regulations, the usage of the country in which the suit arose, if none such appears, the law of the defendant" &c. it is clear that the usage of the country has precedence of the law of the defendant, and consequently that in all disputes between parties who have given in caste rules, these only shall be referred to by Judicial authorities, and taken as a guide unless rescinded by any subsequent set of rules.

No set of rules, however, that alter former ones shall be acted on in any case, the cause of action in which may have arisen previous to their establishment, nor even then, unless they have been brought for registry in the office of the Superintendent, in the manner directed in Section V, Regulation IX, 1827, and a counter-part of the original shall be delivered to the Judge in the same manner as has already been set forth in regard to original rules.

In appeals to the Sudder Dewanee Adawlut in suits founded on caste custom, extracts of the rules deposited in the Adawlut, that may refer to the case, are to be transmitted with the proceedings.

In as far as regards Broach the Senior Assistant Judge stationed there shall be guided by the same rules, conforming under them to whatever requisites are demanded from Judges in Zillahs.

A copy of these rules is to be placed with the Circular orders of the Court, and also to be entered in the Register Book of caste rules at the commencement.

(Signed). H. H. GLASS.

Registrar.

To,

H. H. GLASS ESQUIRE,

Registrar to Sudder Dewanee

Adawlut, Surat.

SIR,

I have the honor to solicit instructions as to whether under the orders of the Sudder Dewanee Adawlut of the 24th Instant, the rules deposited by Mr. Borradaile

are to be held conclusive under all circumstances as to the law or usage of any particular caste to which they may refer.

I have &c.,

Surat Court of Adawlut, }
31st December 1827. }

(Signed). J. KENTISH
 Judge.

No. 2.

To,

JOHN KENTISH ESQUIRE.

Judge,
 Surat.

SIR,

I am directed by the Judges of the Sudder Dewanee Adawlut to inform you, in reply to your reference of the 31st Ultimo, that the caste rules that may be delivered to you under the orders of the Sudder Dewanee Adawlut of the 24th Ultimo, are to be held conclusive under all circumstances as to the usage of the particular caste to which they refer.

Caste custom being under the Regulations paramount to the written public law of parties, it is of course necessary to apply the former in all cases where it is ascertained to exist, consequently when such custom is to be met with in the caste rules it is to be adopted as the best possible evidence of the existence of the By-Law.

The Courts of Judicature are by the arrangement relieved from the very doubtful mode hitherto in practice of fixing custom by parole evidence, which is not unfrequently conflicting in its nature as much from the private interests involved in the matter as from party spirit rendering it difficult to come to a correct decision on points of vast importance to individuals.

I have &c.,

(Signed). H. H. GLASS.
 Registrar.

Certified Copies.

Surat Sudder Dewanee Adawlut, }
2nd January 1828. }

(Signed). K. C. BEDARKAR,
 Acting Registrar.

No. 11 of 1881.

Girgaum 29th March 1881.

To,

THE REGISTRAR,

High Court. Appellate Side.

Bombay.

SIR,

I understand that very important papers in original Manuscript, in the Gujaráthí language, on the customs and usages of different castes in Gujaráth, collected by the late Mr. Borradaile, have been in the possession of the High Court for more than half a century past and in order to render them accessible to the Bench, the Bar and the Public, I hope the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court may allow any respectable gentleman to print and publish them. I, therefore, offer to print and publish them at my cost provided the Honorable the Chief Justice and Judges will be pleased to grant an inspection of the Manuscripts to some qualified person deputed by me. At the time, as you are aware, when the papers were collected by the late Mr. Borradaile, the Courts were authorized to decide caste disputes of all descriptions; but since the passing of Regulation II of 1827, such disputes no longer fall within their jurisdiction. If, therefore, on inspection it is found that some of these papers contain information regarding customs and usages touching such subjects (ex. gr. inheritance &c.) as at present fall within the jurisdiction of the Civil Courts, I believe the publication of such papers only will be of great use to the Courts as well as to the legal profession and the Public generally and if the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court accept my proposal, I shall gladly undertake to publish them at my cost.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHoy.

No. 618 of 1881.

HER MAJESTY'S HIGH COURT OF JUDICATURE.

Bombay 8th April 1881.

Letter from Sir Munguldas Nathoobhoy No. 11 dated the 29th March 1881, requesting, for the reasons set forth, that he may be permitted to print and publish, at his own cost, the original Manuscripts in the Gujaráthí language, on the customs and usages of different castes in Gujaráth, collected by the late Mr. Borradaile which are in the possession of the High Court, provided the High Court grants an inspection of the Manuscripts to some qualified person deputed by him.

CORRESPONDENCE.

9

RESOLUTION.—The Honorable the Chief Justice and Judges are glad to recognize this additional proof of the liberality of Sir Manguldas Nathoobhoy's disposition. Their Lordships will be glad to allow access to the papers on the part of any competent scholar deputed by Sir Munguldas.

Should a publication be determined on by that gentleman, their Lordships think it desirable, for historical if not also for legal purposes, that the answers to each question or group of questions being collected in a separate section, the whole should be published in that form.

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

To,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY KT. C. S. I.

No. 13 OF 1881.

To,

E. FULTON ESQUIRE,

Registrar,

Her Majesty's High Court of Judicature,

Bombay.

SIR,

In acknowledging the receipt of your Communication No. 618 dated 8th Instant, I have the honor to request, you will have the goodness to convey my thanks to their Lordships the Chief Justice and Judges of the High Court, for according permission to inspect, for the purpose indicated in my letter of the 29th Ultimo, the Gujaráthí Manuscripts collected by the late Mr. Borradaile.

2. In reply, I beg to state that I propose to depute for making the above inspection Mr. Náná Morojí, late Presidency Magistrate, Bombay, and now a Government Pensioner. He holds a Certificate of competency as a Gujaráthí Scholar from the late Government Oriental Translator, Major General Vans Kennedy and will be assisted, if necessary, in the performance of the above work by one or two other persons proficient in Gujaráthí.

I have &c.,

Girgaum,
12th April 1881. }

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY

No. 14 OF 1881.

Girgaum 7th May 1881.

To,

E. FULTON ESQUIRE,
Registrar, Her Majesty's High Court of Judicature,
Appellate Side,
Bombay.

SIR,

Adverting to my letter No. 13 dated 12th ultimo, I have the honor to annex copy of a letter* from Ráo Bahádur Náná Morojí, dated 4th Instant, giving particulars and making certain suggestions in reference to his inspection of Mr. Borradaile's Manuscripts.

I beg you will have the goodness to convey to the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court my thanks for permitting the Inspection and to communicate to them my readiness to print the Manuscripts and in so doing to follow any plan which to them might appear best.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

* Not printed, being unnecessary.

No. 797 OF 1881.

HER MAJESTY'S HIGH COURT OF JUDICATURE.

Bombay 13th May 1881.

Letter from Sir Munguldas Nathoobhoy, Knight C. S. I., No. 14 dated the 7th May 1881. Forwards a copy of a letter from Ráo Bahádur Náná Morojí, dated 4th Instant, giving particulars and making certain suggestions in reference to his inspection of Mr. Borradaile's Manuscripts. Requests that his thanks may be conveyed to the High Court for permitting the inspection and that his readiness to print the manuscript may be communicated to the Court on any plan they may consider best.

RESOLUTION.—The High Court considers that it is desirable that all the information contained in these answers, after being brought together under the proper heads should be printed. The rules as to expulsion from caste and the consequences of expulsion are in many instances, no longer observed in the present day, but the very fact is of historical and social importance as showing that the caste system is capable without any absolute break of continuity of adapting itself, by gradual changes, to the changing circumstances of the community amongst whom it is established.

2. When some little progress has been made with the work, the Honorable Mr. Justice West would be glad to see it in order to make any suggestions that may occur to His Lordship.

(Signed). E. M. H. FULTON

Registrar.

To,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHoy Kt. C. S. I.

No. 12 OF 1882.

Girgaum 22nd February 1882.

To,

E. McG. H. FULTON ESQUIRE. C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court.

Bombay.

SIR,

Referring to my letter No. 14 of the 7th May last and to your reply thereto No. 797 of the 13th Idem, I have the honor to state for the information of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that copies of all the papers on caste-rules which are at present in the custody of the High Court, have been taken under the superintendence of Ráo Bahádur Náná Morojí. The work of comparing the copies with the original manuscripts is, however, still going on under the supervision of the same gentleman, and I am glad to state that the papers will, in a short time, be ready for the press.

I have, however, been informed that similar papers on caste-rules were also obtained from all the Hindu castes, in the Broach, Ahmedabad and Khaira Zillahs and that the same were, as appears from the Circular order of the late Sadar Diváni Adálat No. 29. dated 24th December 1827, transmitted to all the Zillah Judges in Gujaráth; but as these papers are not at present in the possession of the High Court it is probable they must have remained among the records of the Courts of those Zillahs. If these papers also were collected and printed along with those which are at present in the High Court and which relate for the most part to Surat only, I take the liberty to submit, for the consideration of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court, it would be highly beneficial, inasmuch as a record of caste customs and usages in all the four Zillahs of Gujaráth would thereby be preserved. Should this my suggestion meet with the approval of the High Court, I have the honor to request that their Lordships would be pleased to direct the Courts of Broach, Ahmedabad and Khaira in whose possession the papers above alluded to may be, to transmit the same to the High Court without delay.

I have also the honor to suggest that all Circular orders, Correspondence &c. which relate to the aforesaid caste rules, and which may now be found among the records of the High Court and of the District Courts, may be permitted to be printed and published along with the caste rules themselves in order that the profession and the public generally may know on what occasion these caste rules were collected and how important they are in legal, social and historical points of view.

I have &c.

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 375 of 1882.

FROM,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE,

Registrar, High Court.

TO,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY KT. C. S. I.

Bombay 28th February 1882.

SIR,

In reply to your letter No. 12 of the 22nd instant, I am directed to inform you that enquiries of the nature suggested by you are being made for any further copies of Borradaile's Caste-Rules that may be in existence. If any are found, they will be placed at the disposal of Mr. Náná Morojí.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

No. 546 of 1882.

FROM,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE,

Registrar, High Court, Bombay.

TO,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY KT. C. S. I.

Bombay 1st April 1882.

SIR,

Adverting to my letter No. 375 dated the 28th February last, I have the honor to inform you that certain Caste-Rules from Broach were recently received from Mr. J. M. Campbell, Compiler, Bombay Gazetteer, and that they will be placed at the dis-

CORRESPONDENCE.

13

posal of Ráo Bahádur Náná Morojí on Monday the 3rd instant, or any subsequent day. I shall feel obliged by your requesting this gentleman to give these Rules every evening before he leaves the Court, to the Nazir of the Court, who will hand them over to him again on the following day.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar, High Court.

No. 40 OF 1882.

Girgaum 20th September 1882.

To,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE, C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court,

Bombay.

SIR,

I have the honor to bring to your notice for the information of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that the Collection of caste customs of Surat is ready for publication and that the collection relating to the Broach castes will also be ready in a short time. Before, however, sending these collections to the Press, I take the liberty to suggest for the consideration of the Honorable the Chief Justice and Judges the desirability of authenticating the printed collections by an endorsement under the signature of a High Court Officer. Unless this be done the main object of the publication would not be attained, which is to preserve permanently the valuable documents in question in their genuine state, when the original manuscripts will, in the course of time, have been destroyed. Moreover the endorsement would add considerably to the value of the collections and would give the work its legitimate importance. Without it the publication would evidently be incomplete; for unless it is certified as authentic, very few would be inclined to refer to it for correct information and thus the money which might be laid out in printing it would prove a useless expenditure.

I also take this opportunity to bring to the notice of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that in some cases the language in which the answers given by the castes to the questions put to them, has been couched, is somewhat incorrect. I have not taken the responsibility of correcting it in the copy as I apprehend that any alteration therein might tend to affect the intrinsic value of the original. I beg that the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court will be pleased to express their opinion whether the faulty language should be corrected or allowed to remain as it is in the copy for the press and whether the words should be divided or allowed to remain undivided as they are in the original.

Enclosed herewith is a Draft Preface for the approval of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 1294 of 1882.

FROM,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE.

Registrar, High Court, Bombay.

TO,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY. KT. C. S. I.

Bombay 28th September 1882.

SIR,

I am directed to acknowledge the receipt of your letter No. 40 dated the 20th Instant and in reply to inform you that the Honorable the Chief Justice and Judges are pleased to permit that the collection of caste customs which is about to be published by you may be authenticated by an officer of this Court.

2. As regards the 2nd para: of your letter under reply, I am to state that the defective language should not be corrected in the text but by footnotes, and that the words should be separated for facility of reading.

3. I am also desired to suggest that the work should have a table of contents and a good index. If an English index could be added, it would enhance the utility of the work.

4. As to the preface, it is approved of with a few verbal amendments.

5. I beg to request that you will be so good as to have the pages put in type and send three proofs of each page to this office, one of which will be returned duly certified without delay.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON

Registrar.

CORRESPONDENCE

15

No. 41 of 1882.

Girgaum 2nd October 1882.

To,

E. McG. H. FULTON ESQUIRE, C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court,
Bombay.

SIR,

In acknowledging the receipt of your letter No. 1294 dated 28th Ultimo, I have the honor to thank the Honorable the Chief Justice and Judges for the valuable suggestions they have made in connection with the publication of Borradaile's Caste Rules and to state for their information that all those suggestions will be carried out.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 47 of 1882.

Girgaum 6th December 1882.

FROM,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY. KT. C. S. I.

To,

E. McG. H. FULTON ESQUIRE,
Registrar, of H. M. H. Court,
Appellate Side.

SIR,

With reference to your letter No. 1294 dated 28th September last, I have the honor to transmit herewith the first form of the printed matter therein referred to and will esteem it a favour if you will return it at your earliest convenience with such corrections as you may deem necessary. Hereafter, I have directed the printer to send the printed matter to you direct, and if you have no objection you will be pleased to return the same after necessary corrections to him, who, if you so desire, will call to receive back the papers. I may state here that the delay in commencing the printing work was caused by a number of sundry matters that had to be settled with the printer before the arrangement with him was finally effected.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 1544 of 1882.

FROM,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE.

Registrar, High Court, Bombay.

To,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY. KT. C. S. I.

Bombay.

Bombay 8th December 1882.

SIR,

In reply to your letter No. 47 dated 6th instant, I have the honor to return the accompanying proof sheets duly initialled. They may be certified as true copies under my signature, but before they are printed off the spelling should be corrected where necessary and the words separated where they have been joined together. I have made some corrections in the margin but other corrections of a similar nature very likely are still required. For instance, I have noticed that the word *us* is spelt in a variety of ways, sometimes with one *e* and sometimes with two.

I request that the proofs bearing my initials may be returned to this office and that in future three proof copies may be sent of each page.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

No. 51 of 1882.

Girgaum 18th December 1882.

FROM,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY. KT. C. S. I.

To,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE, C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court.

Bombay.

SIR,

With reference to your letter No. 1544 of 8th Instant directing that words should be divided and correctly and uniformly spelt, I have the honor to state that all the necessary corrections have accordingly been made in the accompanying proofs, care being at the same time taken to preserve the original record in its entirety. * * * * *

* * * * *

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 1602 OF 1882.

FROM,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE.

Registrar, High Court, Bombay.

TO,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY. KT. C. S. I.

Bombay 22nd December 1882.

SIR,

In reply to your letter No. 51 of the 18th Instant I am directed to inform you as follows :—

- I. The mistakes in spelling may be corrected.
- II. Grammatical inaccuracies similar to those to which you have called attention may be corrected.*
- III. Where it is necessary to supply a letter to make a word intelligible, the omission should be supplied and in a foot-note the word as it stood in the original should be mentioned *e. g.*, In the text, to take the instance given by you, should appear the word *वारा* while in the foot note the word *वरा* used in the manuscript should be given.
- IV. Where words may legitimately be spelt in various ways the manuscript should be followed.
- V. Where passages are manifestly confused or incomplete, redundant words should be printed in brackets and where words are wanting to make sense they should be supplied and a foot-note should be given showing that they do not occur in the Manuscript. Attention should invariably be called to all such corrections in a foot-note. The first passage which you quote is no doubt confused. The words *सिद्धि निवृत्ति* being apparently superfluous ; but in the second passage the confusion appears to be caused by a full stop having crept into the type after *निवृत्ति निवृत्ति*. If that full stop (which does not exist in the manuscript) is struck out the sense is clear enough.

I return one of the three final proofs which accompanied your letter. It may now be printed off.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

* Of the etymological errors which have been systematically corrected throughout the work a list will be found at the end of each volume.

No. 3 of 1884.

FROM,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHAY. K.T. C. S. I.

To,

E. MCG. H. FULTON ESQUIRE,

Registrar of Her Majesty's High Court,

Appellate Side, Bombay.

Girgaum 17th January 1884.

SIR,

Adverting to your letter No. 1602 dated the 28th December 1882 and more especially to Cl: III & V thereof, I have the honor to bring to your notice that the corrector of the proof sheets, besides carrying out your instructions as to spelling and grammar, has found it more convenient to supply the wanting letters and words in Brackets thus [x x x] and to put redundant words in Parentheses thus (x x x). This plan has the recommendation of rendering it unnecessary to add foot-notes, a note being given in the preface to the compilation explaining to the Reader the import of the foregoing two marks. * * * * *

* * * * *

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHAY.

CONTENTS.

19

Questions.

No. of Subjects.			Subject.	Page.		
Class. "३."	Class. "४."	Class. "५."		Class. "३."	Class. "४."	Class. "५."
1	1	1	Betrothal....	1	8	16
2	2	2	Pallá....	2	9	17
3	3	3	Marriage....	3	10	19
4	4	4	Separation of husband & wife (Divorce)....	3	11	20
0	5	0	Widow-remarriage....	0	11	0
5	6	5	Maintenance....	4	12	20
6	7	6	After death ceremonies....	4	12	21
0	0	7	Sanskár....	0	0	22
7	8	8	Inheritance....	5	13	22
8	9	9	Partition....	5	13	23
9	10	10	Excommunication or putting out of caste....	6	14	24
10	11	0	Caste observances....	6	14	0
11	12	0	Adoption....	7	15	0
12	13	0	Miscellaneous....	7	15	0

CONTENTS.

Answers.

Subject.	Pages.
Betrothal....	26-193
Pallā.	194-399
Marriage ...	400-528
Separation of husband and wife (Divorce). ...	529-580
Widow-remarriage ...	581-663
Maintenance, ...	664-737
After death ceremonies ...	738-858
Sanskār. ...	859-860
Inheritance. ...	861-982

CONTENTS.

21

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskrit" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
1	2	Nágar Vадnagrá Mehtá... ..	26	194	400	529	...	664	738	859	861
243	2	Nágar Bráhmaп Vадnagrá Ahma- dávádi of Surat	27	195	401	529	...	664	739	859	862
244	2	Nágar Vадnagrá Surati of Girjá- shankar's Section... ..	28	196	401	530	...	664	739	859	862
200	2	Nágar Vадnagrá Bráhmaп Surati...	29	197	402	530	...	665	740	859	863
201	2	Bráhmaп Visnagrá Nágar Grahasth- Surati... ..	29	198	403	531	...	665	741	...	864
3	2	Bráhmaп Visalnagrá Ahmadávádi, both Grahasth and Kalát... ..	30	199	403	531	...	666	742	...	864
4	2	Bráhmaп Audich Sahasra Surati...	31	200	404	531	...	666	742	859	865
5	2	Bráhmaп Audich Sahasra Kham- bháti Ishámaliá Patel Bechar Rámchandra.	32	201	405	531	...	666	743	859	866
6	2	Bráhmaп Audich Tolakiá Surati...	33	202	406	532	...	667	744	859	867
8	2	Bráhmaп Shihorá Audich Surati...	34	203	406	532	...	667	745	859	867
9	2	Bráhmaп Audich Sahasra Ahmadá- vádi Ishámaliá Patel Bahucharáji.	35	204	407	533	...	667	747	860	868
7	2	Bráhmaп Audich Sahasra Ahmadá- vádi... ..	36	205	408	533	...	668	748	860	870
10	2	Bráhmaп Modh Agiárashiá.	37	207	409	534	...	668	749	860	871
11	2	Bráhmaп Modh Chaturvedi Surati...	38	208	410	534	...	669	750	860	871
12	2	Bráhmaп Modh Chaturvedi Ahma- dávádi of Surat.	40	209	411	535	...	669	751	860	872
13	2	Bráhmaп Modh Trivedi Surati. ...	41	211	412	535	...	669	752	860	872
14	2	Bráhmaп Travádi Mevadá Surati...	42	212	412	536	...	669	753	...	873
87	2	Bráhmaп Choráshi Mevadá.	42	212	413	536	...	670	753	...	873
88	2	Bráhmaп Travádi Mevadá.	43	213	413	536	...	670	754	...	874
15	2	Bráhmaп Bhat Mevadá Talabdá. ...	43	214	414	536	...	670	754	...	874
16	2	Bráhmaп Khedávál Bhitrá.	44	215	414	536	...	671	755	...	875
89	2	Bráhmaп Bhárgav-vishá Surati. ...	45	216	415	537	...	671	755	...	875
17	2	Bráhmaп Dashá Bhárgav Kámlejá	46	217	416	537	...	671	756	...	876
18	2	Bráhmaп Shrigod Málvi.	46	218	416	537	...	672	756	...	876
53	2	Bráhmaп Shrigod Málvi Khambháti.	47	219	417	537	...	672	757	...	877
37	2	Bráhmaп Shrigod Melatvál... ..	47	220	417	538	...	673	758	...	878
19	2	Bráhmaп Sáchorá Suratváshi. ...	48	221	418	538	...	673	758	...	878
54	2	Bráhmaп Shrimáli Surati.	49	222	418	538	...	673	759	...	879
	2	Bráhmaп Shrimáli of Surat. Section 2	50	224	419	538	...	674	760	...	880

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sankar" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
90	‡	Bráhmaṇ Shrimáli Ahmadávádi...	50	224	419	538	...	674	760	...	880
38	‡	Bráhmaṇ Harsorá... ..	51	225	419	538	...	674	760	...	880
39	‡	Bráhmaṇ Anávalá... ..	52	226	420	539	...	674	761	...	881
55	‡	Bráhmaṇ Váyadá... ..	53	227	421	539	...	675	761	...	882
20	‡	Bráhmaṇ Márvádi Shiroi Surat- váshi... ..	53	228	421	539	...	675	762	...	882
56	‡	Bráhmaṇ Madhyáchal... ..	53	228	422	539	...	675	762	...	883
91	‡	Bráhmaṇ Sáravat Gors (priests) of Luhána... ..	54	229	422	540	...	676	763	...	883
92	‡	Bráhmaṇ Párashar... ..	55	230	423	540	...	676	763	...	884
101	‡	Bráhmaṇ Ráikvál of Surat... ..	56	231	423	540	...	676	764	...	884
102	‡	Bráhmaṇ Kandoliá... ..	56	232	424	540	...	677	764	...	885
119	‡	Bráhmaṇ Motálá Desái of Orpád... ..	57	233	424	540	...	677	765	...	886
125	‡	Bráhmaṇ Unevál... ..	59	235	425	541	...	678	766	...	888
126	‡	Bráhmaṇ Tapodhan... ..	59	236	426	541	581	678	767	...	888
146	‡	Bráhmaṇ Tapodhan Khambháti Sháhiválá... ..	60	237	427	541	581	679	767	...	889
131	‡	Bráhmaṇ Karádá... ..	61	238	427	542	...	679	768	...	890
132	‡	Bráhmaṇ Kanojiá... ..	62	240	428	542	...	679	769	...	890
179	‡	Bráhmaṇ Talájiá... ..	62	240	428	542	...	680	769	...	891
180	‡	Bráhmaṇ Sidheshvárá... ..	63	241	429	542	...	680	770	...	891
220	‡	Bráhmaṇ Deshávál... ..	64	243	429	543	...	680	771	...	892
221	‡	Bráhmaṇ Khedavá Gors (priests) of Humad... ..	65	244	430	543	...	681	771	...	893
158	‡	Vániá Agarválá... ..	66	246	431	543	...	682	772	...	893
181	‡	Vániá Nádorá... ..	67	247	431	543	...	682	773	...	894
222	‡	Vániá Modh Vishá Arádjá Ahma- dávádi... ..	68	248	432	543	...	683	774	...	895
223	‡	Vániá Modh Mádaliá Dashá... ..	69	249	433	543	...	683	774	...	895
224	‡	Vániá Modh Dashá Arádjá Surati... ..	70	250	433	544	...	683	775	...	896
225	‡	Vániá Dashá Khadáyatá Surati, Ahmadávádi and Umrethi... ..	70	251	434	544	...	684	776	...	896
226	‡	Vániá Khadáyatá Páncchá... ..	71	253	434	544	...	684	776	...	897
227	‡	Vániá Vishá Nádorá... ..	72	254	435	544	...	685	777	...	898
228	‡	Vániá Harsorá Vishá... ..	73	256	436	544	...	685	778	...	898
229	‡	Vániá Harsorá Vishá... ..	74	257	437	544	...	686	778	...	899
230	‡	Vániá Dashá Shrimáli... ..	75	257	437	544	...	686	779	...	899

CONTENTS.

23

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.			Class.			NAMES.										Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sankar" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.									
			Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskār" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
43	५	Suthār Pardeshi Khāti	105	296	459	552	594	700	800	...	921
61	५	Suthār Pancholi	105	297	459	552	595	700	800	...	921
93	५	Suthār Pancholi Chāmpāneri Ahma- dāvādi	106	298	460	552	596	700	801	...	922
182	५	Suthār Vaishya.	107	300	461	553	...	701	801	...	923
183	५	Suthār Gujjar Ahmadāvādi.	108	301	461	553	597	701	802	...	923
205	५	Suthār Mevādā.	108	302	462	553	...	701	802	...	924
150	५	Tankshāli.	109	303	463	553	597	702	803	...	924
121	५	Ghānchi of Orpād Paragnā	110	304	463	554	598	702	804	...	925
130	५	Ghānchi Modh Sitpurā Surati.	111	305	464	554	598	702	804	...	926
137	५	Ghānchi Modh Sitpurā of Katār- gām Kasbā... ..	111	306	465	554	599	703	805	...	926
138	५	Ghānchi Modh Patani.	111	306	465	554	599	703	805	...	927
139	५	Ghānchi Modh Surati	112	307	465	554	599	703	805	...	927
149	५	Ghānchi Modh Ahmadāvādi... ..	113	308	466	554	600	703	806	...	928
166	५	Ghānchi Modh Chāmpāneriyā... ..	114	309	466	555	601	704	806	...	929
57	५	Sālvi Shrimāli Vishā Patolivālā... ..	114	310	467	555	...	704	807	...	929
58	५	Sālvi Shrimāli Vishā Patolivālā's section 2.	116	312	468	555	...	704	808	...	930
48	५	Luhār Ahmadāvādi and Khambhāti.	116	312	468	555	601	705	808	...	930
62	५	Luhār Surati... ..	117	313	469	555	602	705	808	...	931
96	५	Luhār Bhāvanagari.	118	315	469	556	603	706	809	...	932
165	५	Luhār Gujjar Galāb-banshi Budal- khandi	118	316	470	556	604	706	810	...	932
28	५	Hajām Kānmiyā Suratvāshi... ..	119	317	471	556	604	706	810	...	933
29	५	Hajām Kadivālā and Patani Guja- rāti.	120	317	471	556	605	707	811	...	933
30	५	Vāland Limachiyā Ahmadāvādi	120	318	472	556	605	707	811	...	934
63	५	Hajām Mehesuriyā... ..	121	320	473	557	606	707	812	...	934
112	५	Vāland Limachiyā Surati	122	321	473	557	607	708	813	...	935
171	५	Hajām Khāndeshi Marethā... ..	123	322	474	557	607	708	813	...	936
214	५	Hajām Limachiyā of Orpād	123	323	474	558	608	708	814	...	936
215	५	Hajām Orpādā Mesuriyā.	124	324	475	558	609	709	814	...	937
31	५	Darji Surati	125	325	476	558	609	709	815	...	938
110	५	Darji Ahmadāvādi... ..	126	326	477	559	610	709	816	...	938
122	५	Darji of Orpād.	127	327	477	559	611	709	817	...	939
235	५	Darji Khambhāti	128	328	478	559	612	710	817	...	940
32	५	Māli Mogreliā Surati.	129	330	479	560	613	710	818	...	940

CONTENTS.

25

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.			NAMES.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
	Class.											
				Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
45	५	Máli Sorathiyá.	129	330	480	560	613	711	819	...	941	
52	५	Máli Gulfarós... ..	130	331	480	560	614	711	819	...	941	
151	५	Kandoi Surati.	131	332	481	561	614	711	819	...	941	
204	५	Sukhadiyá Shrimáli.	131	333	481	561	...	712	820	...	942	
49	५	Kumbhář Gujrátí.	132	334	482	561	615	712	821	...	942	
97	५	Kumbhář Lád Surati.	132	335	482	561	615	712	821	...	943	
123	५	Kumbhářs of Orpád.	133	336	483	562	616	713	821	...	943	
242	५	Kumbhář Ahmadávadí.	134	337	484	562	616	713	822	...	944	
50	५	Dhobi Rávatíyá Surati	135	338	484	562	617	713	822	...	945	
109	५	Dhobi Pardeshi Budeliyá.	135	339	485	562	617	714	823	...	945	
155	५	Dhobi A'hir Khándeshi... ..	136	339	485	563	618	714	823	...	946	
44	५	Kadiyá Surati.	137	339	486	563	619	714	824	...	946	
148	५	Kadiyá Idariyá.	137	340	486	563	619	715	824	...	946	
157	५	Kadiyá Ahmadávadí	138	341	487	563	620	715	825	...	947	
167	५	Kadiyá Márvadí Rajput	138	341	487	564	620	715	825	...	947	
194	५	Goláráná	139	341	488	564	621	716	826	...	948	
47	५	Khatri Vankar.	140	343	488	564	621	716	826	...	948	
168	५	Khatri Ahmadávadí.	141	343	489	564	622	716	827	...	949	
178	५	Khatri Vankar Surati	142	343	490	565	623	716	827	...	949	
190	५	Khatri Farasrámi.	143	344	490	565	625	717	828	...	950	
191	५	Khatri Khambháti... ..	144	345	491	565	625	717	828	...	951	
192	५	Khatri Gandevigará Surati.	145	346	491	565	626	717	829	...	951	
195	५	Khatri Sámsangi	145	346	491	565	...	717	829	...	951	
64	५	Rajput Dafgar... ..	146	347	492	566	626	718	830	...	952	
108	५	Rajput Jádavvanshi of Sáblágám... ..	146	347	492	566	627	718	830	...	952	
211	५	Rajput Máru of Orpád... ..	147	348	493	566	627	718	830	...	952	
238	५	Rajput Gujarátí	148	349	493	566	628	719	831	...	953	
239	५	Rajput Pádhra Bhágaliyá.	149	350	494	566	629	719	832	...	954	
241	५	Sagariyá Surati	149	351	494	567	629	719	832	...	955	
212	५	Garáshiyá Bárad	150	352	495	567	...	720	833	...	955	
94	५	Salát Sompurá.	151	353	496	567	630	720	833	...	956	
107	५	Káchhiyá Surati Kshatrivanshi	152	355	496	568	631	721	834	...	956	
188	५	Káchhiyá Surati Kanbi... ..	153	356	497	568	631	721	834	...	957	
189	५	Káchhiyá Kanbi Ahmadávadí.	153	357	498	568	632	721	835	...	957	
124	५	Koli Talabdá of Orpád	154	358	498	569	633	721	836	...	958	
172	५	Koli Talabdá Surati.	155	359	499	569	634	722	836	...	959	
173	५	Koli Málvi Bhagat.	155	359	499	569	634	722	837	...	959	
240	५	Koli Talabdá Surati.	156	359	499	569	634	722	837	...	962	

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sankar" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
163	u	Thákor Pardeshi Dángi Section. 1	156	361	500	570	635	723	837	...	960
164	u	Thákor Pardeshi Dángi Section. 2	157	362	501	570	636	723	838	...	960
153	u	Teli Dakshani Khándeshi. ...	157	362	501	570	636	723	838	...	960
129	u	Khamár Modh... ..	158	363	501	570	636	723	839	...	961
143	u	Dakshani Námdev... ..	159	364	502	570	637	724	839	...	961
133	u	Gandharva.	159	365	503	570	637	724	839	...	962
207	u	Bhát of Orpád Kasbá.	160	366	503	571	638	724	840	...	962
95	u	Bhádabhunjá Káyastha Vásudevji...	161	367	504	571	639	725	841	...	963
98	u	Bharvád.... ..	162	368	504	571	639	725	841	...	964
198	u	Bharvád of Orpád.... ..	163	369	505	571	640	725	842	...	964
170	u	Triloni Marethá Dakshani Khándeshi... ..	164	370	506	572	641	725	842	...	965
100	u	A'liyá Pardeshi.	164	371	506	572	641	726	843	...	965
33	u	Vánsfodá Surati.	165	371	507	572	642	726	843	...	966
46	u	Vánsfodá Dakshani Surati.	165	372	507	572	642	726	843	...	966
34	u	Pakháli Surati... ..	166	372	508	572	642	726	843	...	966
65	u	Vágharis... ..	166	373	508	573	643	727	844	...	966
253	u	Purabiyá Baksariyá.	167	374	509	573	643	727	844	...	967
255	u	Petighadás.	167	374	509	573	643	727	844	...	967
136	u	Bandhárá Nágár.	168	375	509	573	644	727	844	...	968
236	u	Nágár Bandhárá	169	376	511	573	645	728	845	...	968
140	u	Pardeshi Baksariyá.	169	376	511	573	645	728	845	...	968
141	u	Thákor Pardeshi Lodhás.	170	378	512	573	646	728	846	...	969
142	u	Pardeshi Bunkar.	171	379	512	574	646	728	847	...	970
147	u	Pardeshi Shribástán.	172	379	513	574	647	729	847	...	970
115	u	Bhandáris.	172	380	513	574	647	729	847	...	971
113	u	Dhámhá Khambhāti.	173	381	514	574	648	729	848	...	971
114	u	Rávaliyá Rájbhará... ..	174	382	514	574	649	730	848	...	971
144	u	Rávaliyá Surati Pátiválá	174	382	515	574	649	730	849	...	972
174	u	Rávaliyá Charotariyá	175	383	515	574	650	730	849	...	972
197	u	Rávaliyá Gujrāti.	176	384	516	575	650	730	849	...	972
145	u	Gadadiyá Kámláválá Pardeshi. ...	177	384	516	575	651	731	849	...	972
128	u	Pancholi Surati. Section. 6	178	385	517	575	652	731	850	...	973
66	u	Máchhi Gudiyá... ..	179	386	518	575	652	731	850	...	974
216	u	Khárvá of Orpád.... ..	179	386	518	575	653	731	851	...	974
217	u	Dublá of Orpád Kasbá.	180	387	519	575	654	732	851	...	974
154	u	Sikligar.	181	388	520	576	654	732	852	...	975
51	u	Mochi Surati.... ..	182	389	520	576	655	733	853	...	976

CONTENTS.

27

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.		Class.	NAMES.	Betrothal.	"Pallā" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-re-marriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sarakar" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
				Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
99	1		Mochi Khambhāti Kadiyā. ...	182	390	521	576	655	733	853	...	976
111	1		Mochi Ahmadāvādī. ...	183	391	521	577	656	733	854	...	977
156	1		Mochi Pardeshi ...	184	392	522	577	657	733	854	...	977
196	1		Mochis of Orpād. ...	185	392	522	577	657	734	854	...	978
176	1		Pomlā. ...	186	393	523	577	658	734	855	...	978
116	1		Timaliyā Surati. ...	186	393	524	577	659	734	855	...	979
67	1		Khālpā Patni... ..	187	394	524	578	659	735	856	...	979
68	1		Khālpā Khambhāti. ...	188	395	525	578	659	735	856	...	979
219	1		Khālpā of Orpād. ...	188	396	525	578	660	735	856	...	980
177	1		Dhedā Garudā. ...	189	397	526	578	661	736	857	...	980
117	1		Dhedā Surati and Talabdā. ...	190	397	526	579	661	736	857	...	980
199	1		Dhedā Ahmadāvādī. ...	190	398	526	579	661	736	857	...	981
218	1		Dhedā of Orpād. ...	191	398	527	579	662	736	857	...	981
118	1		Halālkhōr. ...	192	399	527	579	662	737	858	...	982
175	1		Kāldāsiyā... ..	192	399	528	580	663	737	858	...	982

પ્રસ્તાવના.

સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતમાં જે જૂદી જૂદી હીંદુ લોકોની ગાતો રહેછે તેઓના ગાતશીરસ્તા અને તેને લગતી બીજી ચાલ તથા રીતભાત યથાસ્થિત બતાવવાનો આ પુસ્તકનો હેતુ છે. માજી સદર દીવાની અદાલતના હુકમથી બારોડેલ સાહેબે એ શીરસ્તા અસલ ભેગા કરેલા, એ બાબત તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવા સાહેબ મોસુફને જે ફરમાવ્યું હતું તેનાં કારણ એ બાબતને લગતો સદર દીવાની અદાલતે તારીખ ૨૪ ડીસેમ્બર સને ૧૮૨૭ ને દીને સરકયુલર કર્યો તેમાં બતાવેલાં છે. તે સરકયુલરની નકલ તથા સૂરતના જન્ડજ સાહેબે તારીખ ૩૧ ડીસેમ્બર સન મજકુરનો જે પત્ર લખેલો તથા સદર દીવાની અદાલતે નંબર ૨ તા. ૨ જાનેવારી સને ૧૮૨૮ નો જવાબ લખ્યો તેની નકલ પ્રસ્તાવનાની આખરે જોડેલી છે. ઉપલા સરકયુલરની આઠમી કલમમાં લખ્યું છે કે:—

- “સને ૧૮૨૭ નો કાયદો ૪ બાબ ૬ કલમ ૨૬ માં ફરમાવ્યું છે કે દીવાની મુકદમાની દરીઆફતી”
 “કરવી તે પાર્લિમેન્ટના આક્ટ તથા સરકારના કાયદા તે કામને લાગુ થતા હોય તે ચુજબ કરવી.”
 “અને તેવા આક્ટ અને કાયદા ન હોય તો જે ઠેકાણે તે કામ બિસ્થિત થયું હોય ત્યાંના રીવાજ”
 “પ્રમાણે કરવી. અને તે બાબત રીવાજ પણ ન હોય તો પ્રતિવાદી વગરના ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે”
 “કરવી. એ ઉપરથી સાફ માલુમ પડે છે કે પ્રતિવાદીના શાસ્ત્ર કરતાં દેશ રીવાજ પ્રધાન છે.”
 “વાસ્તે જે ગાતોએ પોતાના ગાતીરીવાજ ચુજારેલા છે અને તે પાછળથી બીજા ધારાથી રદ નહી”
 “થવા હોય તો તે લોકોની સર્વે તકરારમાં ન્યાયાધીશોએ તે ઉપર ધ્યાન રાખી વહીવટ કરવો.”
 અને વળી દશમી કલમમાં ફરમાવ્યું છે કે “ગાતીરીવાજ ઉપર આધાર હોય એવા મુકદમામાં”
 “સદર દીવાની અદાલતને અપીલો થાય તેમાં તે મુકદમાને લગતા અદાલતના દફતર માંહેલા”
 “ગાતરીવાજના ઈન્ટેબાબ કાગળો સાથે મોકલવા.”

સદરહુ ગાતશીરસ્તા ભેગા કરવાનો મુળ હેતુ એવો હતો અને જે કાયદાને આધારે તે ભેગા કર્યા તે કાયદો પણ અદાપિ જરૂરી છે તે ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે જે વખતે તે સરકયુલર થયો તે વખતે તે ગાતશીરસ્તાનો સંગ્રહ જેટલો ઉપયોગી હતો તેટલોજ ઘણું કરીને હાલપણુ છે. ઉપલા સરકયુલર ઉપરથી એમ લાગે છે કે એ ગાતશીરસ્તા મેળવવાનું કામ સને ૧૮૨૭ ની સાલમાં જરૂરી હતું અને ચારપછી થોડાજ અરસામાં તે પૂરું થયું હશે. ગાતશીરસ્તા બાબતની માહિતી મેળવવાસાથે સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતના રહેવાશીઓની જૂદી જૂદી ગાતોને સવાલ મોકલીને તેમના જુવાબ લીધા છે. સદરહુ સવાલ તથા જુવાબ લેખી છે, અને જુવાબની હેઠળ ગાતના ઘણા લોકોની સહિયો છે. એ જુવાબ વખતે વખત જેની તે દી. સ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં મોકલેલા અને તેને કોર્ટનું દફતર સમજીને ત્યાં રાખેલા. ગાતોને જવાબ આપવાની સમજ પડવા સાથે સવાલોની જેવટે ખુલાસો લખેલો છે, આ ખુલાસા ઉપરથી સાફ માલુમ પડે છે કે ગાતશીરસ્તા ભેગા કરવાનું કામ ઘણું કાળજી રાખીને અને પૂરે પૂરું કરેલું છે. ખુલાસામાં કેટલી એક વાતો છે તેમાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે બતાવેલું છે.

“જે વાતનો શીરસ્તો તમારી જ્ઞાતમાં ન હોય તેનો જુવાળ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી”
 “જ્ઞાતમાં શીરસ્તો નથી. ને જેમાં કાંઈ જ્ઞાતશીરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રઆધારે ચાલ્યો આવ્યો”
 “જેમકે કિષા તથા વારસા વીગરે આપત; તેનો જવાળ એમજ લખો કે શાસ્ત્રપ્રમાણે અમારે”
 “કબૂલ છે.”
 “જે વાતમાં પણ હાલ તમારી જ્ઞાતમાં કનિયો જરી હોય તેનો જુવાળ હાલમાં લખવાની કાંઈ”
 “જરૂર નથી. ને કદાચ કનિયો મટ્યો ત્યારે તેનો જુવાળ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સ-”
 “રકાર મંજુર રાખશે.”
 “બાકીની આખતોના સવાલના જુવાળ પ્રાચીનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો શીરસ્તો સર્વેની”
 “અનુમતીથી સર્વ ન્યાતના લોકોને કબૂલ છે તે વિચાર કરીને લખજો. ને એવોજ તમો લખશો”
 “તો તે સરકાર કબૂલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે.”
 “ઉપરના સવાલ કરતાં પણ બીજા તમારી જ્ઞાતમાં શીરસ્તો હોય ને તે લખશો તો તે પણ આ”
 “સવાલના જુવાળ પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. જે શીરસ્તો લખી આપશો ને ત્યારપછી તે”
 “શીરસ્તાને બદલીને સર્વે જ્ઞાતની અનુમતીથી બીજો શીરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાઢાડશો ને”
 “તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કબૂલ કરશે.”

સૂરતના ૨૫૭ જ્ઞાતોના જુવાળ છે. અને ભરૂચના ૫૬ જ્ઞાતોના છે. એ શિવાય મહતોને તેમના નીચમ ધર્મ વીગરે આપત સવાલ કરેલા અને તેમના જુવાળ લીધેલા છે. સવાલોના સ્વરૂપ ઉપરથી માલુમ પડશે કે ન્યાય, ઈતિહાસ, અને દુનિયાંદારી આપત ઊપયોગી અથવા મનોરંજક એવી ઘણું કરીને બધી આખતો-નો તેમાં સમાસ થાય છે.

જ્ઞાતોના મહત્વ પ્રમાણે લાગુ પડે એવા ત્રણ પ્રકારના સવાલ કરેલા છે. અને તે ત્રણ પ્રકારના સવાલ નીચે જણાવેલી આખતોને લગતા છે.

પેહેલા પ્રકારમાં નીચે લખેલી દશ આખતના સવાલ છે.

૧ વિવાહ આપત.	૬ કિયા આપત.
૨ પક્ષા આપત.	૭ સંસ્કાર આપત.
૩ લગ્ન આપત.	૮ વારસા આપત.
૪ તજવા આપત.	૯ વહેંચણુ આપત.
૫ અમલજ આપત.	૧૦ ન્યાત બહાર આપત.

બીજા પ્રકારમાં ઉપલી સાતમી સંસ્કાર આપત બાદ કરીને નીચે લખેલી ત્રણ આખત ઉમેરેલી છે. તે મળીને બધી બાર આખતો થાય છે.

૧ જ્ઞાતીઆચાર આપત.	૩ પરચુરણુ આપત.
૨ દત્ત પુત્ર આપત.	

ત્રીજા પ્રકારમાં ઉપલી બાર આખત શિવાય નાતરાની આખત ઉમેરી છે તે મળીને એ પ્રકારમાં તેર આખત થાય છે.

આ પુસ્તકમાં ઊપક્ષા ત્રણ પ્રકાર માલુમ પડ્યા સાડ દરેકને ગ, ક, ખ, એવી સંજ્ઞા કરેલી છે.

ઉપલી બાબતો ઉપરથી માલુમ પડશે કે આ સંગ્રહમાં ઘણી વાતોનો સમાસ થાય છે. અને જ્ઞાતીલા શિવાય ખીજા લોકોને ખબર નહીં એવી ઠેકઠેકાણેની અગત્યની સાધારણ વાતોનો પણ ખુલાસો થાય છે.

આ પુસ્તકમાં જવાબને મથાળે અંક લખેલા છે તે અંક અસલ કાગળો ઉપરના છે. અને તે જે વખતે સદર દીવાની અદાલતના દફતરમાં આવ્યા હશે તે વખતે તે અનુક્રમ નંબર લખેલા એમ માલુમ પડે છે.

આ સંગ્રહ ગૂજરાતી ભાષામાં છે, અને વળી સવાલો જેમ પૂછેલા અને જવાબો આપેલા તેની રચના અને શબ્દ અસલ પ્રમાણે કાયમ રાખેલા છે; તોપણ વાંચવાને સેલ પડે વાસ્તે શબ્દ જૂદા પાડેલા છે. અને વ્યાકરણની ભૂલ્યો સુધારેલી છે. એકઠો શબ્દ સાફ માલુમ પડવા સાર કાંઈ અક્ષર ઉમેરવો પડ્યો તો તે ઉમેરવામાં આવેલો છે, અને એ પ્રમાણે ઉમેરેલા અક્ષર તથા શબ્દ [] એવા બ્રાકેટમાં દાખલ કરેલા છે. જ્યાં જ્યાં વાક્ય ખુલ્લે ખુલ્લું ગરબડ ભરેલું અથવા અપૂર્ણ માલુમ પડ્યું ત્યાં ત્યાં વધારે પડેલા શબ્દો () એવા કૌંસમાં દાખલ કરેલા છે. ક્રિયાપદ વગરના કેટલાએક શબ્દો અનધડ માલુમ પડ્યા તે સુધારેલા છે, જેમકે “ પણું ” તેને બદલે “ પરણું ” લખ્યું છે, એવા શબ્દોની પુનરોક્તિ ઘણી વખત થયેલી છે વાસ્તે તે ઠેકઠેકાણે કૌંસ બ્રાકેટ મુકીને નહીં બતાવતાં કોશ રૂપે પુસ્તકની આખરે દાખલ કરેલા છે. તેજ પ્રમાણે ક્રિયાપદોની વ્યવસ્થા કરી તેની પણ યાદી દાખલ કરેલી છે. શુદ્ધિ પત્રકમાં ઘણી ભૂલ્યો દાખલ કરવી પડી તે અફસોસ થવા જેવું છે; તેમ થવાનું કારણ પૂછ કરેછરને જે ગોઠવણ બતાવેલી તે માટે ભાયજે તેના ધ્યાનમાં રહી નહીં તોપણ મૂળનો મતલબ કહીંપણ ફર્કો નથી અને તે કાયમ રાખવા સાર સંભાળ રાખી છે. આ સંગ્રહનું ઈંગ્લેઝ ભાષાંતર થાય તો બહુ સાર પણ તે વાત હાલના પુસ્તક બાહેરની છે.

ઉપર જણાવેલું છે કે હાલનો સંગ્રહ સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતમાંની જ્ઞાતો બાબત છે, પરંતુ સને ૧૮૨૭ ના સરકયુલર જિપરથી એમ માલુમ પડે છે કે અમદાવાદ તથા ખેડા પ્રાંત માંહેલી જ્ઞાતોના શીરસ્તાનો સંગ્રહ તેજ રીતે કરેલો તે હાલના સંગ્રહ સાથે પ્રસિધ્ધ કરવો મુનાસબ થયો હોત પણ કમનશીબે તે સંગ્રહ હાથ લાગતો નથી.

હાર્ડ કોર્ટના દફતરમાં સદરહુ જ્ઞાતીરીવાજના સવાલ જવાબનાં લખેલાં કાગળીયાં છે એમ માલુમ પડવાથી, હાલનો સંગ્રહ સર, મંગળદાસ નથુભાઈ નાઈટ, સી, એસ, આઈએ પોતાના ખરચે છપાવી પ્રસિધ્ધ કરવા સાર હુકમ માગ્યો કે જેથી કરીને તે ન્યાયાધીશોને અને વકીલોને તથા સર્વલોકોને સેહેલથી જાણી થાય, એવા હેતુની મશારનિહ્દે નાઈટની દરખાસ્ત મુજબ મુખ્યની નામદાર હાર્ડકોર્ટના હુકમથી તથા પ્રસન્નતાથી છપાવી પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવેલો છે. નામદાર જડજેએ જે હુકમ આપવાથી એ કામ હાથમાં લીધું તે પત્ર વેહેવારની નકલ પણ એની સાથે દાખલ કરેલી છે. સર, મંગળદાસ નથુભાઈના કહેવાથી આ પુસ્તક તઈઆર કરવામાં નીચે સહી કરનારે દેખરેખ રાખેલી છે અને તેમ કરવા બાબત પણ નામદાર હાર્ડકોર્ટના જડજેએ મંજૂરી આપેલી છે.

આ પુસ્તકમાં સૂરત પ્રાંતના લોકોના ઘણા ખરા જવાબ દાખલ થયા છે. બાકી રહેલા તથા ભરૂચ પ્રાંતના લોકોના જવાબ તથા બેજી ભાગનું ઈંગ્લેઝ (કકાવારી) ખીજા ભાગમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

સહી. નાના મોરોજી.

અનુક્રમણિકા—પ્રશ્નો.

અનુક્રમ નંબર.			બાબત.	પાનું—(૫૯.)		
પ્રકાર “ક.”	પ્રકાર “ખ.”	પ્રકાર “ગ.”		પ્રકાર “ક.”	પ્રકાર “ખ.”	પ્રકાર “ગ.”
૧	૧	૧	વેહેવા બાબત	૧	૮	૧૬
૨	૨	૨	પક્ષા બાબત	૨	૯	૧૭
૩	૩	૩	લમ બાબત	૩	૧૦	૧૮
૪	૪	૪	તજવા બાબત... ..	૩	૧૧	૨૦
...	૫	...	નાત્રા બાબત	૧૧	...
૫	૬	૫	અન્નવસ્ત્ર બાબત	૪	૧૨	૨૦
૬	૭	૬	ક્રિયા બાબત	૪	૧૨	૨૧
...	...	૭	સંસ્કાર બાબત...	૨૨
૭	૮	૮	વારસા બાબત... ..	૫	૧૩	૨૨
૮	૯	૯	વહેંચણુ બાબત... ..	૫	૧૩	૨૩
૯	૧૦	૧૦	ન્યાતબહાર બાબત	૬	૧૪	૨૪
૧૦	૧૧	...	ન્યાતીઆચાર બાબત... ..	૬	૧૪	...
૧૧	૧૨	...	દત્ત પૂત્ર બાબત... ..	૭	૧૫	...
૧૨	૧૩	...	પરચુરણુ બાબત... ..	૭	૧૫	...

અનુક્રમણિકા—જવાબ.

બાબત.	આ પૃષ્ઠી.	આ પૃષ્ઠી.
વેહેવા બાબત	૨૬	૧૬૩
પક્ષા બાબત	૧૬૪	૩૬૬
લમ્બ બાબત	૪૦૦	૫૨૮
તજવા બાબત... ..	૫૨૯	૫૮૦
નાત્રા બાબત	૫૮૧	૬૬૩
અનવરત બાબત	૬૬૪	૭૩૭
ક્રિયા બાબત	૭૩૮	૮૫૮
સંસ્કાર બાબત... ..	૮૫૯	૮૬૦
વારસા બાબત... ..	૮૬૧	૯૮૨

અનુક્રમણિકા-જવાબ.

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	રૂ.								
			વેહેવાળા.	પક્ષાળા.	લગ્નળા.	તળવાળા.	નાનાળા.	અન્નવસ્ત્રાળા.	કિયાળા.	સરકારળા.	વારસાળા.
૧	ગ	નાગર વડનગરા મહેતા	૨૬	૧૯૪	૪૦૦	૫૨૯	...	૬૬૪	૭૩૮	૮૫૯	૮૬૧
૨	"	નાગર બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતના... ..	૨૭	૧૯૫	૪૦૧	૫૨૯	...	૬૬૪	૭૩૯	૮૫૯	૮૬૨
૨૪૩	"	નાગર વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરનું તડ	૨૮	૧૯૬	૪૦૧	૫૩૦	...	૬૬૪	૭૩૯	૮૫૯	૮૬૨
૨૪૪	"	નાગર વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતી	૨૯	૧૯૭	૪૦૨	૫૩૦	...	૬૬૫	૭૪૦	૮૫૯	૮૬૩
૨૦૦	ક	બ્રાહ્મણ વીસનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતી	૨૯	૧૯૮	૪૦૩	૫૩૧	...	૬૬૫	૭૪૧	...	૮૬૪
૨૦૧	"	" વીસનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાઠ સર્વે... ..	૩૦	૧૯૯	૪૦૩	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૨	...	૮૬૪
૩	ગ	" ઔદિય સહસ્ત્ર સુરતી	૩૧	૨૦૦	૪૦૪	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૨	૮૫૯	૮૬૫
૪	"	" ઔદિય સહસ્ત્ર ખંભાતી ઇશામળીયા, પટેલ બેચર રામચંદ્ર... ..	૩૨	૨૦૧	૪૦૫	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૩	૮૫૯	૮૬૬
૫	"	" ઔદિય ટોળકીયા સુરતી	૩૩	૨૦૨	૪૦૬	૫૩૨	...	૬૬૭	૭૪૪	૮૫૯	૮૬૭
૬	"	" શીહોરા ઔદિય સુરતી	૩૪	૨૦૩	૪૦૬	૫૩૨	...	૬૬૭	૭૪૫	૮૫૯	૮૬૭
૮	"	" ઔદિય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઇશામળીયા પટેલ બહુચરાજી	૩૫	૨૦૪	૪૦૭	૫૩૩	...	૬૬૭	૭૪૭	૮૬૦	૮૬૮
૯	"	" ઔદિય સહસ્ત્ર અમદાવાદી... ..	૩૬	૨૦૫	૪૦૮	૫૩૩	...	૬૬૮	૭૪૮	૮૬૦	૮૭૦
૭	"	" મોઠ અગિઆરસિયા... ..	૩૭	૨૦૭	૪૦૯	૫૩૪	...	૬૬૮	૭૪૯	૮૬૦	૮૭૧
૧૦	"	" મોઠ ચાતુરવેદી સુરતી	૩૮	૨૦૮	૪૧૦	૫૩૪	...	૬૬૯	૭૫૦	૮૬૦	૮૭૧
૧૧	"	" મોઠ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતના	૪૦	૨૦૯	૪૧૧	૫૩૫	...	૬૬૯	૭૫૧	૮૬૦	૮૭૨
૧૨	"	" મોઠ ત્રિવેદી સુરતી... ..	૪૧	૨૧૧	૪૧૨	૫૩૫	...	૬૬૯	૭૫૨	૮૬૦	૮૭૨
૧૩	ક	" ત્રવાડી મેવાડા સુરતી... ..	૪૨	૨૧૨	૪૧૨	૫૩૬	...	૬૬૯	૭૫૩	...	૮૭૩
૧૪	"	" ચોરાશી મેવાડા	૪૨	૨૧૨	૪૧૩	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૩	...	૮૭૩
૮૭	"	" ત્રવાડી મેવાડા... ..	૪૩	૨૧૩	૪૧૩	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૪	...	૮૭૪
૮૮	"	" ભટ મેવાડા તળખદા... ..	૪૩	૨૧૪	૪૧૪	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૪	...	૮૭૪
૧૫	"	" મેડાવાળ ભીતરા	૪૪	૨૧૫	૪૧૪	૫૩૬	...	૬૭૧	૭૫૫	...	૮૭૫
૧૬	"	" ભારગવ વીશા સુરતી	૪૫	૨૧૬	૪૧૫	૫૩૭	...	૬૭૧	૭૫૫	...	૮૭૫
૮૯	"	" દશા ભારગવ કામળેજી	૪૬	૨૧૭	૪૧૬	૫૩૭	...	૬૭૧	૭૫૬	...	૮૭૬
૧૭	"	" શ્રીગોડ માળવી	૪૬	૨૧૮	૪૧૬	૫૩૭	...	૬૭૨	૭૫૬	...	૮૭૬
૧૮	"	" શ્રીગોડ માળવી ખંભાતી	૪૭	૨૧૯	૪૧૭	૫૩૭	...	૬૭૨	૭૫૭	...	૮૭૭
૫૩	"	" શ્રીગોડ મેલતવાળ	૪૭	૨૨૦	૪૧૭	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૮	...	૮૭૮
૩૭	"	" સાચોરા સુરતવાસી... ..	૪૮	૨૨૧	૪૧૮	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૮	...	૮૭૮
૧૯	"	" શ્રીમાળી સુરતી... ..	૪૯	૨૨૨	૪૧૮	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૯	...	૮૭૯
૫૪	"	" શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજી... ..	૫૦	૨૨૪	૪૧૯	૫૩૯	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ.								
			વેદવાળા.	પદ્ધાળા.	લક્ષ્યા.	તળવાળા.	નાનાળા.	અન્નવસ્ત્રાળા.	ક્રિયાળા.	સંસ્કારાળા.	વારસાળા.
૬૦	ક	બ્રાહ્મણુ શ્રીમાળી અમદાવાદી ...	૫૦	૨૨૪	૪૧૬	૫૩૮	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦
૩૮	"	" હરસોરા ...	૫૧	૨૨૫	૪૧૬	૫૩૮	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦
૩૯	"	" અનાવલાની ન્યાત ...	૫૨	૨૨૬	૪૨૦	૫૩૯	...	૬૭૪	૭૬૧	...	૮૮૧
૫૫	"	" વાયડા... ..	૫૩	૨૨૭	૪૨૧	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૧	...	૮૮૨
૨૦	"	" ભારવાડી શીરોઈ સુરતવાસી ...	૫૩	૨૨૮	૪૨૧	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૨	...	૮૮૨
૫૬	"	" મધ્યાચલ	૫૩	૨૨૮	૪૨૨	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૨	...	૮૮૩
૯૧	"	" સારસ્વત લુહાણાના ગોર ...	૫૪	૨૨૯	૪૨૨	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૩	...	૮૮૩
૯૨	"	" પારાશર... ..	૫૫	૨૩૦	૪૨૩	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૩	...	૮૮૪
૧૦૧	"	" રાયકવાળ સુરતના ...	૫૬	૨૩૧	૪૨૩	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૪	...	૮૮૪
૧૦૨	"	" કંડોળીયા... ..	૫૬	૨૩૨	૪૨૪	૫૪૦	...	૬૭૭	૭૬૪	...	૮૮૫
૧૧૯	"	" મોતાળા ઓરપાડના દેસાઈ... ..	૫૭	૨૩૩	૪૨૪	૫૪૦	...	૬૭૭	૭૬૫	...	૮૮૬
૧૨૫	"	" ઊનેવાળ... ..	૫૯	૨૩૫	૪૨૫	૫૪૧	...	૬૭૮	૭૬૬	...	૮૮૮
૧૨૬	ખ	" તપોધનની ન્યાત ...	૫૯	૨૩૬	૪૨૬	૫૪૧	૫૮૧	૬૭૮	૭૬૭	...	૮૮૮
૧૪૬	"	" તપોધન ખભાતી શાહીવાળા ...	૬૦	૨૩૭	૪૨૭	૫૪૧	૫૮૧	૬૭૯	૭૬૭	...	૮૮૯
૧૩૧	ક	" કરાડા	૬૧	૨૩૮	૪૨૭	૫૪૨	...	૬૭૯	૭૬૮	...	૮૯૦
૧૩૨	"	" કનોજીયા... ..	૬૨	૨૪૦	૪૨૮	૫૪૨	...	૬૭૯	૭૬૯	...	૮૯૦
૧૭૯	"	" તળાજીયા	૬૨	૨૪૦	૪૨૮	૫૪૨	...	૬૮૦	૭૬૯	...	૮૯૧
૧૮૦	"	" સિધેશ્વરા	૬૩	૨૪૧	૪૨૯	૫૪૨	...	૬૮૦	૭૭૦	...	૮૯૧
૨૨૦	"	" દેશાવાળ	૬૪	૨૪૩	૪૨૯	૫૪૩	...	૬૮૦	૭૭૧	...	૮૯૨
૨૨૧	"	" ખેડવા હુમડનાગોર... ..	૬૫	૨૪૪	૪૩૦	૫૪૩	...	૬૮૧	૭૭૧	...	૮૯૩
૧૫૮	"	વાણિયા અગરવાળા	૬૬	૨૪૬	૪૩૧	૫૪૩	...	૬૮૨	૭૭૨	...	૮૯૩
૧૮૧	"	" નાદોરા... ..	૬૭	૨૪૭	૪૩૧	૫૪૩	...	૬૮૨	૭૭૨	...	૮૯૪
૨૨૨	"	" મોઢવીશા અરાડળ અમદાવાદી... ..	૬૮	૨૪૮	૪૩૨	૫૪૩	...	૬૮૩	૭૭૪	...	૮૯૫
૨૨૩	"	" મોઢ માદળીયા દશા... ..	૬૯	૨૪૯	૪૩૩	૫૪૩	...	૬૮૩	૭૭૪	...	૮૯૫
૨૨૪	"	" મોઢ દશાઅરાડળ સુરતી	૭૦	૨૫૦	૪૩૩	૫૪૪	...	૬૮૩	૭૭૫	...	૮૯૬
૨૨૫	"	" દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઊમરેઠી	૭૦	૨૫૧	૪૩૪	૫૪૪	...	૬૮૪	૭૭૬	...	૮૯૬
૨૨૬	"	" ખડાયતા પાંચા	૭૧	૨૫૩	૪૩૪	૫૪૪	...	૬૮૪	૭૭૬	...	૮૯૭
૨૨૭	"	" વીશા નાદોરા... ..	૭૨	૨૫૪	૪૩૫	૫૪૪	...	૬૮૫	૭૭૭	...	૮૯૮
૨૨૮	"	" હરસોરા વીશા... ..	૭૩	૨૫૬	૪૩૬	૫૪૪	...	૬૮૫	૭૭૮	...	૮૯૮
૨૨૯	"	" "	૭૪	૨૫૭	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૭૮	...	૮૯૯
૨૩૦	"	" દશા શ્રીમાળી	૭૫	૨૫૭	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૭૯	...	૮૯૯
૨૩૧	"	" ગ્રાવક વીશા પોરવાડ	૭૫	૨૫૯	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૮૦	...	૯૦૦
૨૩૩	"	" વીશા ઓસવાળ	૭૬	૨૫૯	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૬	૭૮૦	...	૯૦૦
૨૩૨	"	" મેવાડા દશા મેશરી... ..	૭૬	૨૫૯	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૦	...	૯૦૦
૨૪૬	"	" ગુજ્જર	૭૭	૨૬૦	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૧	...	૯૦૧
૨૪૭	"	" મેવાડા વીશા... ..	૭૮	૨૬૧	૪૩૯	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૧	...	૯૦૧

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	૫૬.								
			વેહેવાળા.	પક્ષાળા.	લમ્બાળા.	તળવાળા.	નાનાળા.	અનવલ્લખા.	કિયાળા.	સંસ્કારાળા.	વારસાળા.
૨૪૮	ક	વાણિયા વીશા ખડાયતા અમદાવાદી ...	૭૮	૨૬૨	૪૩૬	૫૪૫	...	૬૮૮	૭૮૨	...	૮૦૨
૧૦૪	"	ભાટિયા ભદ્રવ વંશી	૭૯	૨૬૩	૪૪૦	૫૪૫	...	૬૮૮	૭૮૩	...	૮૦૩
૧૮૫	ખ	લુવાણા તડ પેહેલું... ..	૮૦	૨૬૫	૪૪૧	૫૪૫	૫૮૨	૬૮૮	૭૮૩	...	૮૦૩
૧૮૬	"	ભાટિયા લુવાંણા તડ ખીજવાળા ...	૮૧	૨૬૬	૪૪૧	૫૪૬	૫૮૩	૬૮૮	૭૮૪	...	૮૦૪
૧૮૭	"	" વાહાવા	૮૨	૨૬૭	૪૪૨	૫૪૬	૫૮૪	૬૮૮	૭૮૪	...	૮૦૪
૨૧	ક	કચસ્થ વાલ્મિક સુરતી	૮૩	૨૬૭	૪૪૨	૫૪૬	...	૬૮૮	૭૮૫	...	૮૦૪
૨૨	"	" માથુર... ..	૮૪	૨૬૮	૪૪૩	૫૪૬	...	૬૮૮	૭૮૫	...	૮૦૫
૨૫૪	ખ	અક્ષત્રી નાત્રાવાળા સુરતના ...	૮૫	૨૬૯	૪૪૪	૫૪૭	૫૮૪	૬૮૯	૭૮૬	...	૮૦૬
૧૨૦	"	કલુખી કડવા કસમે ઓરપાડના ...	૮૫	૨૭૦	૪૪૫	૫૪૭	૫૮૪	૬૮૯	૭૮૭	...	૮૦૬
૧૫૨	"	" દક્ષણી... ..	૮૬	૨૭૨	૪૪૫	૫૪૭	૫૮૫	૬૮૯	૭૮૭	...	૮૦૭
૨૩૭	"	" કડવા સુરતી... ..	૮૭	૨૭૨	૪૪૬	૫૪૮	૫૮૫	૬૮૯	૭૮૮	...	૮૦૭
૧૦૬	"	કંસારા તળખદા અમદાવાદી ...	૮૮	૨૭૪	૪૪૬	૫૪૮	૫૮૬	૬૮૨	૭૮૮	...	૮૦૮
૧૬૯	"	" સુરતી... ..	૮૯	૨૭૫	૪૪૭	૫૪૮	૫૮૭	૬૮૨	૭૮૯	...	૮૦૯
૨૭	"	ભાવસાર છીપા સુરતી	૯૦	૨૭૬	૪૪૮	૫૪૮	૫૮૮	૬૮૩	૭૯૦	...	૮૧૦
૫૯	"	" શ્રાવક સુરતી... ..	૯૦	૨૭૭	૪૪૯	૫૪૯	૫૮૯	૬૮૩	૭૯૦	...	૮૧૦
૬૦	"	" શ્રાવક... ..	૯૧	૨૭૮	૪૪૯	૫૪૯	૫૮૯	૬૮૩	૭૯૦	...	૮૧૧
૧૮૪	"	" અમદાવાદી	૯૨	૨૮૦	૪૫૦	૫૪૯	૫૯૦	૬૮૪	૭૯૦	...	૮૧૨
૪૦	ક	સોની ત્રાગડ ભવિયા	૯૩	૨૮૦	૪૫૦	૫૪૯	...	૬૮૪	૭૯૧	...	૮૧૨
૧૦૫	"	" ત્રાગડ વરાછીયા	૯૩	૨૮૧	૪૫૧	૫૪૯	...	૬૮૪	૭૯૧	...	૮૧૩
૧૨૭	"	" શ્રીમાળી ખંભાતી	૯૪	૨૮૨	૪૫૧	૫૪૯	...	૬૮૪	૭૯૨	...	૮૧૩
૧૩૪	"	" મુળેહરી	૯૫	૨૮૩	૪૫૨	૫૫૦	...	૬૮૫	૭૯૨	...	૮૧૪
૧૩૫	ખ	" દમણીયા	૯૬	૨૮૪	૪૫૨	૫૫૦	૫૯૦	૬૮૫	૭૯૩	...	૮૧૪
૧૬૦	ક	" શ્રીમાળી સુરતી	૯૬	૨૮૫	૪૫૩	૫૫૦	...	૬૮૬	૭૯૪	...	૮૧૪
૧૬૧	"	" શ્રીમાળી ખરખડીયા	૯૮	૨૮૭	૪૫૪	૫૫૧	...	૬૮૬	૭૯૫	...	૮૧૬
૧૬૨	ખ	" શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદી...	૯૯	૨૮૮	૪૫૪	૫૫૧	૫૯૧	૬૮૭	૭૯૬	...	૮૧૬
૧૯૩	ક	" વડનગરાના તડના	૯૯	૨૮૯	૪૫૫	૫૫૧	...	૬૮૭	૭૯૬	...	૮૧૭
૨૩૪	ખ	" દમણિયા	૧૦૦	૨૯૦	૪૫૫	૫૫૧	૫૯૧	૬૮૭	૭૯૭	...	૮૧૭
૨૫૦	ક	" શ્રીમાળી સુરતી	૧૦૧	૨૯૧	૪૫૬	૫૫૧	...	૬૮૮	૭૯૭	...	૮૧૮
૨૫	ખ	સુથાર સોરઠીયા	૧૦૧	૨૯૨	૪૫૭	૫૫૧	૫૯૨	૬૮૮	૭૯૮	...	૮૧૯
૪૧	"	" ગુજ્જર તળખદા સુરતના...	૧૦૨	૨૯૩	૪૫૭	૫૫૨	૫૯૨	૬૮૮	૭૯૮	...	૮૧૯
૪૨	"	" ગુજ્જર ઓરપાડના...	૧૦૩	૨૯૫	૪૫૮	૫૫૨	૫૯૩	૬૮૯	૭૯૯	...	૮૨૦
૪૩	"	" પરદેશી ખાતી	૧૦૫	૨૯૬	૪૫૯	૫૫૨	૫૯૪	૭૦૦	૮૦૦	...	૮૨૧
૬૧	"	" પંચોળી... ..	૧૦૫	૨૯૭	૪૫૯	૫૫૨	૫૯૫	૭૦૦	૮૦૦	...	૮૨૧
૬૩	"	" પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદી...	૧૦૬	૨૯૮	૪૬૦	૫૫૩	૫૯૬	૭૦૦	૮૦૧	...	૮૨૨
૧૮૨	ક	" વૈશ્ય	૧૦૭	૩૦૦	૪૬૧	૫૫૨	...	૭૦૧	૮૦૧	...	૮૨૩
૧૮૩	ખ	" ગુજ્જર અમદાવાદી...	૧૦૮	૩૦૧	૪૬૧	૫૫૩	૫૯૭	૭૦૧	૮૦૨	...	૮૨૩
૨૦૫	ક	" મેવાડ... ..	૧૦૮	૩૦૨	૪૬૨	૫૫૩	...	૭૦૧	૮૦૨	...	૮૨૪

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ.							
			વેદવાળા.	પદ્ધાળા.	લક્ષ્યાળા.	તળવાળા.	નાનાળા.	અગવજાળા.	કિયાળા.	સંસ્કારાળા.
૧૫૦	ખ	ટંકશાળી	૧૦૬	૩૦૩	૪૬૩	૫૫૩	૫૮૭	૭૦૨	૮૦૩	...
૧૨૧	"	ધાંચી પરગણે ઓરપાડના	૧૧૦	૩૦૪	૪૬૩	૫૫૪	૫૮૮	૭૦૨	૮૦૪	...
૧૩૦	"	" મોઢ સિતપુરા સુરતી	૧૧૧	૩૦૫	૪૬૪	૫૫૪	૫૮૮	૭૦૨	૮૦૪	...
૧૩૭	"	" મોઢ સિતપુરા કસબે કતારગામના	૧૧૧	૩૦૬	૪૬૫	૫૫૪	૫૮૮	૭૦૩	૮૦૫	...
૧૩૮	"	" મોઢ પટણી	૧૧૧	૩૦૬	૪૬૫	૫૫૪	૫૮૮	૭૦૩	૮૦૫	...
૧૩૯	"	" મોઢ સુરતી	૧૧૨	૩૦૭	૪૬૫	૫૫૪	૫૮૮	૭૦૩	૮૦૫	...
૧૪૯	"	ધાંચી મોઢ અમદાવાદી	૧૧૩	૩૦૮	૪૬૬	૫૫૪	૬૦૦	૭૦૩	૮૦૬	...
૧૬૬	"	" મોઢ ચાંપાનેરિયા	૧૧૪	૩૦૯	૪૬૬	૫૫૫	૬૦૧	૭૦૪	૮૦૬	...
૫૭	ક	સાળવી શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળા... ..	૧૧૪	૩૧૦	૪૬૭	૫૫૫	...	૭૦૪	૮૦૭	...
૫૮	"	" શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનું તડખીનું	૧૧૬	૩૧૨	૪૬૮	૫૫૫	...	૭૦૪	૮૦૮	...
૪૮	ખ	લુહાર અમદાવાદી તથા ખંભાતી	૧૧૬	૩૧૨	૪૬૮	૫૫૫	૬૦૧	૭૦૫	૮૦૮	...
૬૨	"	" સુરતી... ..	૧૧૭	૩૧૩	૪૬૯	૫૫૫	૬૦૨	૭૦૫	૮૦૮	...
૯૬	"	" ભાવનગરી	૧૧૮	૩૧૫	૪૬૯	૫૫૫	૬૦૩	૭૦૬	૮૦૯	...
૧૬૫	"	" ગુજ્જર ગુલાબખંસી ખુદલખાંડી	૧૧૮	૩૧૬	૪૭૦	૫૫૬	૬૦૪	૭૦૬	૮૧૦	...
૨૮	"	હળમ કાનમીયા સુરતવાસી	૧૧૯	૩૧૭	૪૭૧	૫૫૬	૬૦૪	૭૦૬	૮૧૦	...
૨૯	"	" કઠીવાળા તથા પટણી ગુજરાતી... ..	૧૨૦	૩૧૭	૪૭૧	૫૫૬	૬૦૫	૭૦૭	૮૧૧	...
૩૦	"	વાળદ લીમચીયા અમદાવાદી	૧૨૦	૩૧૮	૪૬૨	૫૫૬	૬૦૫	૭૦૭	૮૧૧	...
૬૩	"	હળમ મેહેસુરિયા... ..	૧૨૧	૩૨૦	૪૭૩	૫૫૭	૬૦૬	૭૦૭	૮૧૨	...
૧૧૨	"	વાળદ લીમચીયા સુરતી... ..	૧૨૨	૩૨૧	૪૭૩	૫૫૭	૬૦૭	૭૦૮	૮૧૩	...
૧૭૧	"	હળમ ખાનદેશી મરેઠા	૧૨૩	૩૨૨	૪૭૪	૫૫૭	૬૦૭	૭૦૮	૮૧૩	...
૨૧૪	"	" લીમચીયા ઓરપાડના	૧૨૩	૩૨૩	૪૭૪	૫૫૮	૬૦૮	૭૦૮	૮૧૪	...
૨૧૫	"	" ઓરપાડીઆ મેસુરિયા	૧૨૪	૩૨૪	૪૭૫	૫૫૮	૬૦૯	૭૦૯	૮૧૪	...
૩૧	"	દરજી સુરતી	૧૨૫	૩૨૫	૪૭૬	૫૫૮	૬૦૯	૭૦૯	૮૧૫	...
૧૧૦	"	" અમદાવાદી	૧૨૬	૩૨૬	૪૭૭	૫૫૯	૬૧૦	૭૦૯	૮૧૬	...
૧૨૨	"	" ઓરપાડના	૧૨૭	૩૨૭	૪૭૭	૫૫૯	૬૧૧	૭૦૯	૮૧૭	...
૨૩૫	"	" ખંભાતી	૧૨૮	૩૨૮	૪૭૮	૫૫૯	૬૧૨	૭૧૦	૮૧૭	...
૩૨	"	માળી મોઢરેલીઆ સુરતી	૧૨૯	૩૩૦	૪૭૯	૫૬૦	૬૧૩	૭૧૦	૮૧૮	...
૪૫	"	" સોરઠિયા	૧૨૯	૩૩૦	૪૮૦	૫૬૦	૬૧૩	૭૧૧	૮૧૯	...
૫૨	"	" ગુલ ફરેસ	૧૩૦	૩૩૧	૪૮૦	૫૬૦	૬૧૪	૭૧૧	૮૧૯	...
૧૫૧	"	કંઘેઈ સુરતી	૧૩૧	૩૩૨	૪૮૧	૫૬૧	૬૧૪	૭૧૧	૮૧૯	...
૨૦૪	ક	સુખડીયા શ્રીમાળી.	૧૩૧	૩૩૩	૪૮૧	૫૬૧	...	૭૧૨	૮૨૦	...
૪૯	ખ	કુભાર ગુજરાતી... ..	૧૩૨	૩૩૪	૪૮૨	૫૬૧	૬૧૫	૭૧૨	૮૨૧	...
૯૭	"	" લાડ સુરતી	૧૩૨	૩૩૫	૪૮૨	૫૬૧	૬૧૫	૭૧૨	૮૨૧	...
૧૨૩	"	" ઓરપાડના લોકો	૧૩૩	૩૩૬	૪૮૩	૫૬૨	૬૧૬	૭૧૩	૮૨૧	...
૩૪૨	"	" અમદાવાદી	૧૩૪	૩૩૭	૪૮૪	૫૬૨	૬૧૬	૭૧૩	૮૨૨	...
૫૦	"	ધેબી રાવલીયા સુરતી	૧૩૫	૩૩૮	૪૮૪	૫૬૨	૬૧૭	૭૧૩	૮૨૨	...
૧૦૯	"	ધેબી પરદેશી ખુદલિયા... ..	૧૩૫	૩૩૮	૪૮૫	૫૬૨	૬૧૭	૭૧૪	૮૨૩	...

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	૫૬.							
			વેદવાળા.	પદ્ધાળા.	લક્ષ્યાળા.	તજવાળા.	નાનાળા.	અમલવજ્યાળા.	ડિમાળા.	સંસ્કાર્યાળા.
૧૫૫	ખ	ધોળી આઘીર ખાનદેશી ...	૧૩૬	૩૩૬	૪૮૫	૫૧૩	૬૧૮	૭૧૪	૮૨૩	૯૪૬
૪૪	"	કડીયા સુરતી ...	૧૩૭	૩૩૬	૪૮૬	૫૧૩	૬૧૮	૭૧૪	૮૨૪	૯૪૬
૧૪૮	"	" ઈડરિયા ...	૧૩૭	૩૪૦	૪૮૬	૫૧૩	૬૧૮	૭૧૫	૮૨૪	૯૪૬
૧૫૦	"	" અમદાવાદી ...	૧૩૮	૩૪૧	૪૮૭	૫૧૩	૬૨૦	૭૧૫	૮૨૫	૯૪૭
૧૬૭	"	" મારવાડી રજપુત ...	૧૩૮	૩૪૧	૪૮૭	૫૧૪	૬૨૦	૭૧૫	૮૨૫	૯૪૭
૧૬૪	"	ગોલા રાણા... ..	૧૩૯	૩૪૧	૪૮૮	૫૧૪	૬૨૧	૭૧૬	૮૨૬	૯૪૮
૪૭	"	ખતરી વણુકર ...	૧૪૦	૩૪૩	૪૮૮	૫૧૪	૬૨૧	૭૧૬	૮૨૬	૯૪૮
૧૬૮	"	" અમદાવાદી ...	૧૪૧	૩૪૩	૪૮૯	૫૧૪	૬૨૨	૭૧૬	૮૨૭	૯૪૯
૧૭૮	"	" વણુકર સુરતી ...	૧૪૨	૩૪૩	૪૯૦	૫૧૫	૬૨૩	૭૧૬	૮૨૭	૯૪૯
૧૯૦	"	" ફરસરાંગી ...	૧૪૩	૩૪૪	૪૯૦	૫૧૫	૬૨૫	૭૧૭	૮૨૮	૯૫૦
૧૯૧	"	" ખંભાતી ...	૧૪૪	૩૪૫	૪૯૩	૫૧૫	૬૨૫	૭૧૭	૮૨૮	૯૫૧
૧૯૨	"	" ગણદેવીગરા સુરતના ...	૧૪૫	૩૪૬	૪૯૧	૫૧૫	૬૨૬	૭૧૭	૮૨૯	૯૫૧
૧૯૫	ક	" સામસંગી ...	૧૪૫	૩૪૬	૪૯૧	૫૧૫	...	૭૧૭	૮૨૯	૯૫૧
૬૪	ખ	રજપુત ડહગર ...	૧૪૬	૩૪૭	૪૯૨	૫૧૬	૬૨૬	૭૧૮	૮૩૦	૯૫૨
૧૦૮	"	" જલદવશી સામસા મામના ...	૧૪૬	૩૪૭	૪૯૨	૫૧૬	૬૨૭	૭૧૮	૮૩૦	૯૫૨
૨૧૧	"	" માર આરખાડના ...	૧૪૭	૩૪૮	૪૯૩	૫૧૬	૬૨૭	૭૧૮	૮૩૦	૯૫૨
૨૩૮	"	" ગુજરાતી ...	૧૪૮	૩૪૯	૪૯૩	૫૧૬	૬૨૮	૭૧૮	૮૩૧	૯૫૩
૨૩૯	"	" પાધરા ભાગસિયા ...	૧૪૯	૩૫૦	૪૯૪	૫૧૬	૬૨૯	૭૧૯	૮૩૨	૯૫૪
૨૪૧	"	સગરિયા સુરતી ...	૧૪૯	૩૫૧	૪૯૪	૫૧૭	૬૨૯	૭૧૯	૮૩૨	૯૫૫
૨૧૨	ક	મરાસિયા બારડ ...	૧૫૦	૩૫૨	૪૯૫	૫૧૭	...	૭૨૦	૮૩૨	૯૫૫
૬૪	ખ	સલાહ સોમપુરા ...	૧૫૧	૩૫૩	૪૯૬	૫૧૭	૬૩૦	૭૨૦	૮૩૩	૯૫૬
૧૦૭	"	કાઠિયા સુરતી કાત્રીવજી ...	૧૫૨	૩૫૫	૪૯૬	૫૧૮	૬૩૧	૭૨૧	૮૩૪	૯૫૬
૧૮૮	"	" સુરતી કણુખી... ..	૧૫૩	૩૫૬	૪૯૭	૫૧૮	૬૩૧	૭૨૧	૮૩૪	૯૫૭
૧૮૬	"	" કણુખી અમદાવાદી... ..	૧૫૩	૩૫૭	૪૯૮	૫૧૮	૬૩૨	૭૨૧	૮૩૫	૯૫૭
૧૨૪	"	કોળા તળખદા આરખાડના ...	૧૫૪	૩૫૮	૪૯૮	૫૧૯	૬૩૩	૭૨૧	૮૩૬	૯૫૮
૧૭૨	"	" તળખદા સુરતી ...	૧૫૫	૩૫૯	૪૯૯	૫૧૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૬	૯૫૯
૧૭૩	"	" માળવી ભગત ...	૧૫૫	૩૫૯	૪૯૯	૫૧૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૭	૯૫૯
૨૪૦	"	" તળખદા સુરતી ...	૧૫૬	૩૫૯	૪૯૯	૫૧૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૭	૯૫૯
૧૬૩	"	મોકોર પત્રદેશી ડાંચી તડ પેદેણુ... ..	૧૫૬	૩૬૧	૫૦૦	૫૭૦	૬૩૫	૭૨૩	૮૩૭	૯૬૦
૧૬૪	"	" " તડ ખીણુ ...	૧૫૬	૩૬૨	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૮	૯૬૦
૧૫૩	"	તેલી દક્ષણી ખાનદેશી ...	૧૫૭	૩૬૨	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૮	૯૬૦
૧૨૬	"	ખચાર મોઢ... ..	૧૫૮	૩૬૩	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૯	૯૬૧
૧૪૩	"	દક્ષણી નામદેવ ...	૧૫૯	૩૬૪	૫૦૨	૫૭૦	૬૩૭	૭૨૪	૮૩૯	૯૬૧
૧૩૩	"	ગધિવ ...	૧૫૯	૩૬૫	૫૦૩	૫૭૦	૬૩૭	૭૨૪	૮૩૯	૯૬૧
૨૦૭	"	ખાટ કસબે આરખાડના... ..	૧૬૦	૩૬૬	૫૦૩	૫૭૧	૬૩૮	૭૨૪	૮૪૦	૯૬૨
૬૫	"	ખાડખાના કાપડા વાસુદેવજી ...	૧૬૧	૩૬૭	૫૦૪	૫૭૧	૬૩૯	૭૨૫	૮૪૧	૯૬૩
૬૮	"	ખરવાડ ...	૧૬૨	૩૬૮	૫૦૪	૫૭૧	૬૩૯	૭૨૫	૮૪૧	૯૬૩

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	૪૬.								
			વેદનાળા.	પદ્યાળાખત.	સમ્યા.	તજવાળા.	નાનાળા.	આસવળા.	કિયાળા.	સંસ્કારળા.	વારસાળા.
૧૯૮	ખ	ભરવાડ ઓરપાડના	૧૬૩	૩૬૬	૫૦૫	૫૭૧	૬૪૦	૭૨૫	૮૪૨	...	૯૬૪
૧૭૦	"	ત્રીક્ષણી મરેઠ દક્ષણી ખાનદેશી ...	૧૬૪	૩૭૦	૫૦૬	૫૭૨	૬૪૧	૭૨૫	૮૪૨	...	૯૬૫
૧૦૦	"	આગ્રિયા પરદેશી	૧૬૪	૩૭૧	૫૦૬	૫૭૨	૬૪૧	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૫
૩૩	"	" વાંસ ફોડા સુરતી	૧૬૫	૩૭૧	૫૦૭	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૪૬	"	" દક્ષણી સુરતી... ..	૧૬૫	૩૭૨	૫૦૭	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૩૪	"	પખાલી સુરતી	૧૬૬	૩૭૨	૫૦૮	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૬૫	"	વાઘરીની ન્યાત	૧૬૬	૩૭૩	૫૦૮	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૬
૨૫૩	"	પુરબિયા બખસરિયા	૧૬૭	૩૭૪	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૭
૨૫૫	"	પેટીઝડાની ન્યાત... ..	૧૬૭	૩૭૪	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૭
૧૩૬	"	બંધારા નાગર	૧૬૮	૩૭૫	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૪	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૮
૨૩૬	"	નાગર બંધારા	૧૬૮	૩૭૬	૫૧૧	૫૭૩	૬૪૫	૭૨૮	૮૪૫	...	૯૬૮
૧૪૦	"	પરદેશી બખસરિયા	૧૬૮	૩૭૬	૫૧૧	૫૭૩	૬૪૫	૭૨૮	૮૪૫	...	૯૬૮
૧૪૧	"	ઠાકોર પરદેશી લોધાની ન્યાત ...	૧૭૦	૩૭૮	૫૧૨	૫૭૩	૬૪૬	૭૨૮	૮૪૬	...	૯૬૯
૧૪૨	"	પરદેશી યુનકર	૧૭૧	૩૭૯	૫૧૨	૫૭૪	૬૪૬	૭૨૮	૮૪૭	...	૯૭૦
૧૪૭	"	" શ્રીઆસ્તાન	૧૭૨	૩૭૯	૫૧૩	૫૭૪	૬૪૭	૭૨૯	૮૪૭	...	૯૭૦
૧૧૫	"	બંડારીની ન્યાત	૧૭૨	૩૮૦	૫૧૩	૫૭૪	૬૪૭	૭૨૯	૮૪૭	...	૯૭૧
૧૧૩	"	ધામલા ખંભાતી... ..	૧૭૩	૩૮૧	૫૧૪	૫૭૪	૬૪૮	૭૨૯	૮૪૮	...	૯૭૧
૧૧૪	"	રાવળિયા રાજભરા	૧૭૪	૩૮૨	૫૧૪	૫૭૪	૬૪૯	૭૩૦	૮૪૮	...	૯૭૧
૧૪૪	"	" સુરતી પાટીવાળા	૧૭૪	૩૮૨	૫૧૫	૫૭૪	૬૪૯	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૭૪	"	" ચરોતરીયા	૧૭૫	૩૮૩	૫૧૫	૫૭૪	૬૫૦	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૯૭	"	" યુજરાતી	૧૭૬	૩૮૪	૫૧૬	૫૭૫	૬૫૦	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૪૫	"	મદડિયા કામગાવાળા પરદેશી ...	૧૭૭	૩૮૪	૫૧૬	૫૭૫	૬૫૧	૭૩૧	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૨૮	"	પંચોળી સુરતીનાં તડ છ	૧૭૮	૩૮૫	૫૧૭	૫૭૫	૬૫૨	૭૩૧	૮૫૦	...	૯૭૩
૬૬	"	માછી યુડિયા	૧૭૯	૩૮૬	૫૧૮	૫૭૫	૬૫૨	૭૩૧	૮૫૦	...	૯૭૪
૨૧૬	"	ખારવા ઓરપાડના	૧૭૯	૩૮૬	૫૧૮	૫૭૫	૬૫૩	૭૩૧	૮૫૧	...	૯૭૪
૨૧૭	"	દુબલા કસમે ઓરપાડના	૧૮૦	૩૮૭	૫૧૯	૫૭૫	૬૫૪	૭૩૨	૮૫૧	...	૯૭૪
૧૫૪	"	શીકલીગર... ..	૧૮૧	૩૮૮	૫૨૦	૫૭૬	૬૫૪	૭૩૨	૮૫૨	...	૯૭૫
૫૧	"	મોચી સુરતી	૧૮૨	૩૮૯	૫૨૦	૫૭૬	૬૫૫	૭૩૩	૮૫૩	...	૯૭૬
૯૯	"	" ખંભાતી કડિયા	૧૮૨	૩૯૦	૫૨૧	૫૭૬	૬૫૫	૭૩૩	૮૫૩	...	૯૭૬
૧૧૧	"	" અમદાવાદી	૧૮૩	૩૯૧	૫૨૧	૫૭૭	૬૫૬	૭૩૩	૮૫૪	...	૯૭૭
૧૫૬	"	" પરદેશી	૧૮૪	૩૯૨	૫૨૨	૫૭૭	૬૫૭	૭૩૩	૮૫૪	...	૯૭૭
૧૯૬	"	" ઓરપાડનાની ન્યાત	૧૮૫	૩૯૨	૫૨૨	૫૭૭	૬૫૭	૭૩૪	૮૫૪	...	૯૭૮
૧૭૬	"	પોમલા	૧૮૬	૩૯૩	૫૨૩	૫૭૭	૬૫૮	૭૩૪	૮૫૫	...	૯૭૮
૧૧૬	"	દીમળિયા સુરતી... ..	૧૮૬	૩૯૩	૫૨૪	૫૭૭	૬૫૮	૭૩૪	૮૫૫	...	૯૭૯
૬૭	"	ખાલપા પટણી	૧૮૭	૩૯૪	૫૨૪	૫૭૮	૬૫૯	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૭૯
૬૮	"	" ખંભાતી	૧૮૮	૩૯૫	૫૨૫	૫૭૮	૬૫૯	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૮૦
૨૧૬	"	" ઓરપાડના	૧૮૮	૩૯૬	૫૨૫	૫૭૮	૬૬૦	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૮૦

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	૪૯.								
			વેહેવાળા.	પક્ષાળા.	લગ્નળા.	તજવાળા.	નાત્રાળા.	અન્નવસ્ત્રાળા.	ક્રિયાળા.	સંસ્કારળા.	વારસાળા.
૧૭૭	ખ	ધેડા ગરડા... ..	૧૮૯	૩૬૭	૫૨૬	૫૭૮	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૦
૧૧૭	,,	,, સુરતી તથા તળબદા	૧૯૦	૩૬૭	૫૨૬	૫૭૮	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૦
૧૯૯	,,	,, અમદાવાદી	૧૯૦	૩૬૮	૫૨૬	૫૭૮	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૧
૨૧૮	,,	,, આરપાડના	૧૯૧	૩૬૮	૫૨૭	૫૭૮	૬૬૨	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૧
૧૧૮	,,	હલાલખોર	૧૯૨	૩૬૯	૫૨૭	૫૭૮	૬૬૨	૭૩૭	૮૫૮	...	૯૮૨
૧૭૫	,,	કાળદાસીયા	૧૯૨	૩૬૯	૫૨૮	૫૮૦	૬૬૩	૭૩૭	૮૫૮	...	૯૮૨

પ્રકાર પેહેલો “ક.”

સવાલ—બ્રાહ્મણ તથા વાણીઆઓને આપવાના, નાતરાની
બાબત વગરના સવાલ.

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર ૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે તે માણ કોની તરફથી જાય?

૨. વેહેવા કરવો ઈચ્છે ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો કોને કરે છે ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઈએ? ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ? ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઈએ?

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે, ને છે તો શું આપે છે?

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યા વિના ચાલે જ નહીં?

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોણ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકે છે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી ને એવી તરેહથી છોકરાના વેહેવા કરવામાં કોનો કોનો અધિકાર છે?

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું. ને આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખખથી કાંઈ તકાવત છે, ને છે તો શા છે ને માનો હક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે?

૭. કાંઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે, ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયેર અથવા જોડ તે વેહેવાને તોડી શકે છે?—અગર ધણી ભાઈઓથી

જુદો રહ્યો હોય તો;—એવો વિચાર કરીને ઉપરના ત્રણ સવાલનો જવાબ લખજો?

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદુ કરવાનો ચાલ છે? ને છે તો શી રીતે છે? તે સર્વે વિગતવાર લખવું જોઈએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયાં વેહેવા તોડે?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કયે કયે દહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયાં વેહેવા તોડે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે? ને ફેક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે ફાધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય?

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે ને ક્યાં સુધી તુટે છે?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે?

૧૪. કાંઈ શખસ કારણ વના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરે છે? ને કાંઈ કારણ વના વેહેવા તોડ્યો તો રીતભાત પક્ષાં વગેરે બાબતોનું શું કરવું ને ન્યાતી ખરચ વગેરે થયો હોય તે તકથી રવાળા પાસેથી પાછું અપાવવું? ને તેમાં વાજખી ખરચ કેમ જણાય?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહીં થાય ત્યારે માહોમાંહે રીત પક્ષાં વગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે?

* ‘સલાહ’ એ શબ્દ અસલ કામળમાં નથી. તે વખતે જુજ-નારના હસ્તદોષથી રહી ગયેલો હશે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તે વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર કરો ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે?

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને બેહુની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે?

પક્ષાં બાબતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કેટલો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અથવા વધુ પડ્યું હતું?

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપે છે?

૩. તમારી ન્યાતમાં પડ્યું આપે છે તેમાં રૂપાના ધરેણા તથા સુનાના ધરેણા શું શું આપે છે ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે?

૪. પડ્યું જે આપે છે તે વેહેવા મેળવતી વખત આપે છે કે કાંઈ બીજી વખત આપે છે ને કોના હાથમાં આપે છે?

૫. વેહેવા વખત આપે છે તો કાંઈ લગનને સાડા બાકી રાખીને આપે છે? ને પક્ષાંની ટીપ જોઈએ? અગર જોઈએ તો તેનો કાંઈ મુસદ્દો છે ને તેમાં કોઈની સાહેદી જોઈએ?

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીતે છે ને તે ધરેણા ઉપર બેરીનો હક પક્ષાં બરાબર પોહોંચે છે ને સકાંકણી બેસાડે છે ત્યારે સાસરેથી પડ્યું પણ આપે છે?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વત્તું પડ્યું આપવું મંજુર છે ને છે તો તેનો કંઈ નીમ છે જે આટલું આપવું જોઈએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી તેનું પડ્યું ન્યાતરીત કરતા વત્તું આપવું પડે છે ને પડે છે તો કેટલું આપે ને વત્તું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછું પડ્યું લઈને અથવા વગર પડ્યે પરણાવે?

૧૦. પડ્યું બેરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરા થયા પછી હવાલે કરવું ને કદાપી છોકરા નહીં થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી પડ્યું હવાલે કરવું?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા પક્ષાં શીવાય ધણીને ધેરથી અથવા બાપને ધેરથી વા મોસાલમાંથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વગેરેમાં જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે કે નહીં?

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મંજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બેરીનો છે?

૧૪. જે પડ્યું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વના કોઈને આપી શકે અથવા ખરચ કરી શકે છે ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે?

૧૫. બેરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પડ્યું લઈ શકે છે?

૧૬. બેરી પાસેથી ધણી પડ્યું ખરચવા લે તો શા કારણથી ને કાંઈ વાજબી કારણથી લે તો પછી તે બેરીને પાછું આપે કે નહીં?

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણી-આણીને લખી આપે? અગર લખી આપે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકે છે?

૧૮. બેરીનું પડ્યું સાહુકારને ધેર અનામત મુક્યું હોય તેજ પક્ષાંના રૂપિયાનું વિયાજ આવે તે ધણી ખાય કે બેરી ખાય?

૧૯. બેરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વના બેરી ધણીને મુકે ત્યારે તેના પક્ષાંનું શું થાય?

૨૦. ધણીઆણી મરી જાય ત્યારે પડ્યું તથા રીતભાત ધણીને ધેર પાછું આપવું જોઈએ ને તેમાં કાંઈ મુદત છે ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે આપે ને આપે તો શા શા કારણથી આપે?

૨૧. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છો-

કરો હોય ત્યારે પદ્મું ધણીને આપે કે તે છોકરાને સાથે મોસાળિયા રાખે ને રાખે તો કેટલું રાખે ?

૨૨. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે કેટલું પદ્મું રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયા પાછું આપે ?

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે ?

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે ને છે તો કેટલા આપવા ને ક્યારે આપવા પડે છે ?

૨૫. જનોઈ વગેરે વખતમાં પેરામણી આપે છે તે માલ કોનો છે ને હરેક *પગરણમાં પેરામણી આપે છે તે પાછું આપવામાં આવે છે ને પેરામણી આપે છે તે ક્યે ક્યે વખતે આપે છે ને કેટલી આપે છે ?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેના લગ્ન કરવા ને કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યા વના ચાલેજ નહીં ?

૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગ્ન કરવા ધટતા નથી ને જેની સાથે લગ્ન કરવા ધટતા નથી ને કદાચ તેની સાથે લગ્ન થાય તો શું કરવું ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતાં અથવા મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ?

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોનો અધિકાર છે, તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વિગતવાર લખવું ને કન્યાને માહેરામાં કોણુ પધરાવે ?

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવે છે ને પરણે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય તેનો કાયદો શું છે ?

૬. લગ્ન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પદ્મું ન મરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ?

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય તોયે પણુ બીજી બેરી કરે ને અગર કરે તો કેટલી કરે ને તેમાં મુખ્ય બેરી કયી ?

૮. પેહેલી બેરી જીવતા ફરી બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બેરીની રજા જોઈયે ને પેહેલી બેરીને રાજી કરવા સાથે કાંઈ આપવું જોઈયે ને કેટલું આપવું પડે છે ?

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કહે તો બીજી બેરી કરી શકે છે ને કરે તો શા કારણથી અથવા વિના કારણથી કરે ?

૧૦. પેહેલી બેરીને કંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજા વના બીજી બેરી કરે ને કરે તો તેની કેટલી ઉમર થતા સુધી વાટ જોઈને પછી કરે ?

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે ? ને મોસાળું કરવાનો ચાલ કેટલી વખત છે ને કયી વખત કરે ? તેના આંકડો કાંઈ મુકરર છે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરે ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો એ વાત બની શકે છે ને તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરે છે ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં કયો કયો દહાડો મુકરર છે ?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે છે ને ત્યાં જવાનો દહાડો મુકરર છે, દિવાળી વગેરે ?

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ને કયે કયે દહાડે લગન નહીં થાય ?

તજવા બાબતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. તમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકે છે; અગર કરે છે તો શા કારણથી ને શી રીતે કરે છે ને તેમાં ફારગતી જોઈયે ?

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ત્યારે પેહેલી બેરીને લાગ કીધી એમ કેહેવાશે ?

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને જો પેહેલી બેરી ફરીયાદી કરે તો બીજી બેરીને તજવી ધટે છે ?

૪. તજેલી બેરીને બરણપોષણ આપવું પડે છે ને તે બેરી પોતાના પિહેરમાં રહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જીવદી રાખે ને ધણીની મરજીમાં આવે

* મૂળમાં “પગરણ” છે. “જુ” હસ્તરોપથી રહી ગયો હશે.

તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકડી રાખે ને તેમાં ધણીનો અખસાર છે કે ઘેરીનો છે?

૫. કાંઈ કારણ વના ઘેરીને તજે તો તેને ભરણુ-પોષણ વત્તું આપવું પડે છે ને કેટલું આપે?

૬. કાંઈ કારણ વના ધણી ધણીઆણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા છે?

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વગેરે હોય તેનો સાગ થાય?

અન્નવસ્ત્ર પાખતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. કાંઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા હુંડો વગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહીં પો-હોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ને આપે તો શી રીતે આપે ને કેટલો આપે છે?

૨. કાંઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ને અગર તે નહીં આપે તો શા કારણથી અન્નવસ્ત્ર નહીં પોહોંચે ને પોતાના પિહેરમાં રહી તોયપણ પોતાના ધણીના કુળ પાસે ભરણુપોષણ માગે કે નહીં?

૩. કાંઈ વિધવા ઘેરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે? ને પડે છે તો શા કારણથી?

૪. કાંઈ શખસ વેહેયણુ કર્યા વના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો. ત્યારે તેની ધણીઆણીને કદાચ વારસો ન પોહોંચે તોયપણ અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો મળે કે નહીં ને મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે મળે?

૫. માથાઝોળવો તે શું? તે કાંઈ મુકરર છે ને કાંઈ શખસ બાઈઝોથી વેહેયણુ કર્યા વના પોતાની બાળક ઝીને મુકીને સંતાનરહીત મરી ગયો ત્યારે ઝીને માથાઝોળવાનું નામ કરીને ઝીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, ને છે તો ઝીને એવી તરેહથી કેટલો આપે ને કદાચ બા-ઈઝો સાથે વેહેયણુ કરી હોય ત્યારે માથાઝોળવો આપવો પડે છે?

૬. કાંઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-

ણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે? ને થાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં?

ક્રિયા પાખતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જ કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે ખાલાણુના કદા પ્રમાણે કરે છે? ત્યારે ક્રિયાનું શાસ્ત્ર સરવત્ર તમોને કબૂલ છે અથવા કાંઈ ન્યાતમાં મારગ જુદો છે—કોઝીલ મત વગેરે?

૨. કાંઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરે છે? અગર કરે છે તો શા કારણથી ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો છે ને છે તો શા છે ને તે મુવા પછી તેના વારસને ફરીને વત્તો ક્રિયા ખરચ કરવો પડે છે?

૩. મોટા બાઈની ખુશી વના નહાના બાઈ આપની ક્રિયા કરી શકે છે ને કરે તો આપના માલમાંથી તેને ખરચ મુજરે આપે અથવા મોટા બાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નહાનો બાઈ સઘળી ક્રિયા કરે?

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર, અને તે શખસ એકાદશા સુધી સરવે કામ કરે?

૫. સપિંડીકરણ કેહેતા બારમુ મોહોટા બાઈ શિવાય બીજો કાંઈ કરે ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બારમુ કયી વખત કરી શકે છે?

૬. ઘેરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગાણુ કેહેતા ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સરવે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને જોને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વત્તો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે?

૮. (વારસ છતાં કાંઈ અત્રાપીથી ક્રિયા થાય ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકે છે?)*

૯. કાંઈ ઘેરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય કે તેના આપના કુળમાં થાય?

૧૦. કાંઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો

* આ સવાલ અસલમાં બરાબર વાંચી શકાતો નથી.

નહી જાય તોયપણુ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણ શું છે તે વિગતવાર લખજો.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે તો શા શા કામમાં ખરચ થાય છે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈએ.

૧૩. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વરસી લગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને કયી કયી વખત જમાડવી તે મુકરર છે ?

૧૪. બાધઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમયરી એક શખસ કરે કે સરવે મળીને કરે કે જુદા જુદા કરે ?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. કોઈ શખસ બાધઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની ઐરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દીકરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દીકરીનો દીકરો વારસ થાય. એવી રીત તમારી ન્યાતમાં છે કે કાંઈજુદો માર્ગ છે તે વિગતવાર, હરેક વારસ કેમ થાય છે તે સરવે લખજો.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોયપણુ મરનાર શખસની ઐરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી તે શા કારણથી તે સરવે વિગતવાર લખજો. અગર વારસો નહી મળે તોયપણુ તેને કંઈ હિસ્સો મળે—માથાઓ જવાના નામથી ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહીત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે કે મોસાળના કુળમાં પાછો જશે ને એવી તરેહ હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય ?

૪. એક ઐરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે ઐરી સંતાનરહીત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાય કે ધણીના કુળમાં જશે ?

૫. બાધઓ એકઠા છતાં એક બાધએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે—બાપના પૈસાની મ-

દત વના ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે બાધ લેશે ? અગર બાધ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો ?

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવામ બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસનો એ બંનેમાંથી વારસ કોણ ?

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે પણુ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો એ વગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સખખમાં વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડે છે ?

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંનો વારસ કોણ છે તે તપસીલવાર લખજો ને પક્ષાં શિવાય મોસાળા વગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે કોણુ લે ?

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે મરી ગઈ ત્યારે આપે જે પક્ષાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તે વર લે કે આપ પાછું લેશે ને તે માલનો વારસ કોણુ છે ?

૧૦. ગોરપદ તથા વૃત્તિ તથા વતન વગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર ઐરીને પોહોંચે છે ?

૧૧. કોઈ શખસ પતીત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકે છે ?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે ને થાય તો તેથી વારસો ઉઠે ?

વેહેચણુ બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેચણુ કરે તો શા ચાલથી કરે ને કરે તો તેમાં કાંઈ ફારગતી જોઈએ ?

૨. વેહેચણુ કરે તો તેમાં સગાવાહાલા કોણુ કોણુ તથા ન્યાતવાળા શેઠ પટેલ તથા પડોશી વગેરે કોણુ કોણુની સાહેદી જોઈએ ?

૩. અગર ફારગતી ન હોય તો વેહેચણુના કબજામાં વેહેચણુ થઈ ચુકી એવી સાચી વેહેચણુ શી રીતે જણાય ?

૪. વેહેચણુ કીધા પછી દેવપૂજા તથા સમયરી

વગેરે ધર્મનું કામ જુદું કરેછે અથવા વારાફરતી કર્યાથી એકઠા માલુમ થાયછે ?

૫. જે એકઠા રાંધેછે તેને જુદા કહેવાય ?

૬. એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં નોહતરા દેવામાં તથા લાહાણું લેવામાં શો ચાલ છે તે વિગત-વાર લખજો.

૭. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી કાંઈનવો માલ પેદા કર્યો ત્યારે વેહેચણુ કર્યામાં બીજા ભાગદારને હિસ્સો મળશે અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વત્તો હિસ્સો આપીને આકીનો વેહેચી લેશે ?

૮. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી આપ દા-દાની મીલકત તથા વતન વગેરે પાછું લીધું તેમાં બીજા ભાગદારને હિસ્સો મળે અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વત્તું આપીને આકીનું વેહેચે ?

૯. ચાર પાંચ ભાગદાર છે તેમાંથી એક શખસ પોતાનો હિસ્સો માગે ત્યારે બીજા ભાગદારની રજા-વના તેને ભાગ મળશે ?

૧૦. એક ભાગદાર પરદેશ ગયો ને બીજા ભાગદાર વેહેચણુ કરવા ચાહે તો વેહેચણુ કરે, અગર કરે તો બીજા શખસનો ભાગ કોણુ રાખે અગર નહીં કરે તો ક્યાં સુધી વાટ જીવે ?

૧૧. વેહેચણુ કરતી વખત કોઈ બાળક તથા કુંવારું છે ત્યારે તેનો સંસ્કાર તથા લગન તથા ક્રિયા વિગેરે બંદોબસ્ત કેમ થાય ને ભાગદાર બાળક છે તેનો ભાગ કોણુ સંભાળે ?

૧૨. આપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણુ કરે તો તેમાં માની રજા જોઈએ ને માનો હિસ્સો કેટલો રાખવો ?

૧૩. આપ જીવતા છતાં દીકરા સાથે વેહેચણુ કરેછે ? અગર કરેછે તો તે માની રજા જોઈએ ને આપની રજા વના દાદાનો સ્થાવર માલ દીકરાઓ વેહેચી શકેછે ?

૧૪. કદાચ આપ દીકરાઓ સાથે વેહેચણુ કરે તો આપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ને તે આપના હિસ્સાનો વારસ કોણુ થાય ?

૧૫. આપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણુ કરે ?

૧૬. ગોરપદાની તથા વૃત્તિની વેહેચણુ બીજા

માલ પ્રમાણે વેહેચી લીધામાં આવેછે અથવા કાંઈ રીતે વેહેચાયછે કે જીદી રીતે ?

ન્યાત બહાર બાબતના સવાલ—નંબર ૯.

૧. શી શી તક્સીરથી તથા શા શા સખબથી ન્યાત બહાર મુકેછે ?

૨. કોઈ શખસ પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે ત્યારે તેના માઆપ સુધાને ન્યાત બહાર મુકેછે ?

૩. કોઈ શખસના ઉપર કોઈ તોહોમત મુકે ત્યારે તોહોમતની સામેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાત બહાર મુકે ને તોહોમતની સામેતી શી રીતે કરવી જોઈએ ?

૪. ન્યાતબહારિયા શખસ સાથે શો શો વેહેવાર ન કરવો ?

૫. ન્યાત બહાર તથા પંક્તિ બહારમાં કાંઈ ત-ફાવત છે ?

૬. થોડી તક્સીર વાસ્તે પંક્તિથી થોડે દુર ખેસાડીને જમાડેછે તેને ન્યાતબહાર કહેવાશે ?

૭. એ પ્રમાણે પંક્તિથી બહાર છે તેના છોકરા ન્યાતમાં પરણે ?

૮. જે શખસ પંક્તિ બહાર છે તેને બીજો શખસ જમવા તેડે કે નહીં ને અગર તેડે તો તેના ઉપર કાંઈ દોષ થાય ?

૯. પટેલની રજા વના ન્યાતબહારિયા તથા પંક્તિ-બહારિયા શખસને ન્યાતમાં લેવાશે ?

૧૦. ન્યાત બહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય ને તેને કોણુ બાળે ને તેના પરપિંડ કોણુ કરે ?

૧૧. ન્યાત બહાર રહીને મરી જાય ને તેનું પુતળ કરે ત્યારે તે ન્યાતમાં દાખલ થાય ?

ન્યાતી-આચાર બાબતના સવાલ—

નંબર ૧૦.

૧. તમો કોણુ દેવના સ્થાપીત છે ને તમારી ન્યા-

તમાં કુળધર્મ તથા ન્યાતી-આચાર વગેરે પાળવાનો કાંઈ જુદો અર્થ મુકરર છે ને છે તો તેનું નામ શું?

૨. કુળદેવનો ઓચ્છવ કથી તિથિએ કરોછો ને તેનો ખરચ ક્યાંથી પેદા કરોછો ને હરવરસ ઓચ્છવ કરવામાં મુખત્યાર કોણ છે?

૩. ન્યાતના વાસણમાં શો બદોબસ્ત છે ને તે કોની પાસે રહેછે ને વાસણ કયા માલમાંથી બનાવોછો ને લઈ જવા સાર કોનો હુકમ જોઈયે? ને શા શા સબબથી વાસણ આપવામાં અટકાવ થાયછે ને વાસણ નહીં આપ્યાથી ન્યાત બહાર કેહેવાશે?

૪. ન્યાતીભોજનમાં શું બદોબસ્ત છે તે વિગતવાર લખજો ને મરદ તથા ઘેરા શી રીતે જમે વગેરે વગેરે.

૫. જે લોક પીરસવા રહેછે તે પોતાની ખુશીથી કે ધરધણીના કલ્પાથી રહે ને તે પીરસનાર કથી વખત જમે ને મરદ તથા ઘેરાના પીરસનાર જુદા છે કે એકા છે?

૬. પરગામવાળા તથા આસપાસ ગામવાળા પરોણાને ન્યાતી સાથે જમાડવાનો શો વેહેવાર છે તે લખજો.

૭. ન્યાતીભોજન શું ને વેહેવારભોજન શું, તેનો ભેદ શી રીતે જણામાં આવે તે લખજો. ને ન્યાતના તથા વેહેવાર ભોજનના નોહતરા કોણ દેછે ને પટેલની રજા વના ન્યાતનો નોહતરિયો ફરે?

૮. તમારી ન્યાતમાં નોહતરિયો કોણ છે ને તેને એવા કામમાં શું હક મળેછે ને નોહતરા શી રીતે દેછે ને કોના હુકમથી ફરે?

૯. હરેક કામમાં ન્યાતનો હક શું છે, લગન તથા અધરણી તથા જનોઈ તથા ક્રિયા તથા મોસાળું વગેરે શા શા કામમાં ન્યાતીભોજન કરાવવું પડેછે ને ઉપરના હકમાં પરોણા લોક હિસ્સો લે?

૧૦. તમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણનો હક દાપા વગેરે કથી કથી ન્યાતપર છે ને શું છે ને શા વાસ્તે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણા શી શી બાબતપર છે ને લગન તથા ક્રિયાનું લાહાણું જુદું જુદું છે ને છે તો શું આપેછે?

૧૨. જે શખસ પરગામથી કન્યા પરણી લાવે તેના હપર દોહરી જમણવાર જાનાનો ન્યાતનો હક

છે ને પરગામવાળા સાથે કન્યા આપવા લેવાનો શું બદોબસ્ત કર્યોછે?

૧૩. શેઠપણાનો શો હક છે?

૧૪. સરવે લોકની અનુમતિ વના ન્યાત ગોર બદલાય ને હરેક કામમાં ન્યાતગોરનો શો હક છે?

દત્તપુત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રની વિધિથી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ છે; અગર છે તો શાસ્ત્રમાં જે લખ્યું છે તે સરવત્ર તમોને કબુલ છે?

૨. કદાપી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ નથી તો પાળક પુત્ર લેવાનો ચાલ છે ને પાળક પુત્રને શી વિધિથી લોછો ને શા કારણથી?

૩. દત્તપુત્ર લેવામાં જે વિધવા ઘેરીને અધિકાર છે તે પ્રમાણે પાળકપુત્ર લેવામાં પણ વિધવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં ધણીનાં સગાવાહાલાની આજ્ઞા અથવા રજા જોઈયે?

૪. ધણીના ભત્રીજા છતાં બીજા કોઈને પાળકપુત્ર વિધવા લઈ શકેછે ને અગર લે તો રદ થઈ શકેછે ને પાળકપુત્ર કોઈ તરેહથી અથવા કશા સબબથી રદ થાયછે?

૫. પાળકપુત્ર કોને કોને લીધામાં આવેછે ને તેની ઉમરનો કાંઈ નીમ છે ને પાળકપુત્રને સગા આપની તથા પાળક આપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને બેઉ આપનો વારસો કોઈ લઈ શકેછે?

૬. પાળકપુત્ર સગા દીકરાના જેવો પાળક આપનો વારસો હરતરેહથી લેશે?

૭. પાળકપુત્ર લીધો ત્યાર પછી સગો દીકરો પેદા થયો ત્યારે પાળકપુત્રને કેટલો વારસો મળશે ને સગા દીકરા છતાં પાળકપુત્ર લઈ શકેછે?

૮. વિધવા ઘેરી પાળકપુત્ર લે તો શા કારણથી લે?

પરચુરણ સવાલ—નંબર ૧૨.

૧. લગન તથા ક્રિયા વગેરે બાબતોમાં કુળગોરનો શો શો હક છે ને એક એક બાબતમાં જજમાન પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે?

૨. પોતાનું મામ અથવા શેહેર મુકીને જાય અથવા કોઈ શખસ આવે ત્યારે તેનો કુળગોર કોણ થાય તે એવા જજમાન ઉપર અસહના કુળગોરનો હક પોહોંએ; અગર પોહોંએ તે શા પ્રકારે ?

૩. કોઈ શખસ પોતાના વારસ છતાં પોતાનો માલ કોઈ અત્રાપીને વસિયતનામુ કરી આપી શકે છે ને તેમાં સ્થાવર તથા જંગમનો કાંઈ ભેદ છે? ને અગર આપી શકે છે તો શા કારણથી ?

૪. કોઈ શખસને ત્રણ ચાર વારસ છતાં એક વારસને વસિયતનામુ કરીને અથવા દાનની રાહથી પોતાનો સધળો માલ આપી શકે છે—બીજા વારસોને પડતા મુકીને ?

૫. કોઈ વિધવા સ્ત્રી સંતાનરહીત છે ને તે સ્ત્રી પોતાના પિત્રાઈ વારસ છતાં પોતાનો સ્થાવર માલ કોઈને દાનની રાહથી વા કૃષ્ણાર્પણથી કોઈને આપી શકે છે, વા કારણ વના ગિરવી મુકે છે? કદાપી કારણથી મુકે છે તો શા શા કારણથી તે વિગતવાર લખજો.

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી ને જેમાં કાંઈ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્ર અધારે ચાલ્યો આવ્યો—ક્રિયા તથા વારસા વગેરેના સિરસ્તા—તેનો જવાબ એમજ લખો કે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે કમુલ છે. બીજું, જે વાતમાં પણ હાલ તમારી ન્યાતમાં કનિયો ભરી હોય તેનો જવાબ હાલમાં લખવાની કાંઈ જરૂર નથી ને કદાચ કનિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, બાકીના સવાલના જવાબ—પ્રાચીનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો સરવેની અનુમતિથી સરવ ન્યાતના લોકોને કમુલ છે તે વિચાર કરીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કમુલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતાં પણ બીજાપણ તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો હોય ને તેને લખશો તો તે પણ આ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તોને બદલીને સરવે ન્યાતની અનુમતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાઢડ-

શો ને તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કમુલ કરશે; વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

પ્રકાર બીજો “ખ.”

સવાલ-કણુબી વગેરે લોકોને આપવાના.

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર ૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે ને માગુ કોની તરફથી જાય ?

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય ને તે ચાંદલા કોને કરે છે ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઈએ ? ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ ? ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઈએ ?

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે ને છે તો શું આપે છે ?

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલી ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યાં વના ચાલેજ નહીં ?

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોણ સગાવાહલા તેનો વેહેવા કરી શકે છે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી ને એવી તરેહ છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે ?

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું ને બાપ બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સમયથી કાંઈ તદ્દાવત છે ને છે તો શો છે ને માનો હક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે ?

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા

જેઠ તે વેહેવા તોડી શકેછે?—અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો—એવો વિચાર કરીને ઉપરના તણે સવાલનો જવાબ લખજો.

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદુ કરવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીતે છે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈયે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દાહાડે સાસરે જાય ને નજાય તો સાસરિયા શું કરે ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કયે કયે દાહાડે સાસરે જાય ને નજાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાંક કરવાનો ચાલ છે ? ને ફાંક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે કાધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય ?

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે ને ક્યાં સુધી તુટે ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે ?

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરેછે ? ને કોઈએ કારણ વના વેહેવા તોડ્યો તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે બાબતોનું શું કરવું, ને ન્યાતી વિગેરે ખરચ થયો હોય તે તકસિરવાળા પાસેથી પાછું અપાવું, ને તેમાં વાજખી ખરચ કેમ જણાય ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહીં થાય, ત્યારે માહોમાંહે રીતભાત પક્ષાં વગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ યદ્ય ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજા જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે ?

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાંક કરવાનો ચાલ નથી ને એહની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે ?

પલ્લાં બાબતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કેટલો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અઠડું પલ્લું હતું ?

૨

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપેછે ?

૩. તમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના તથા સુનાના ધરેણા શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે ?

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે કે કાંઈ બીજી વખતે આપેછે ને કોના હાથમાં આપેછે ?

૫. વેહેવા વખત આપેછે તો કાંઈ લગનને સાફ બાકી રાખીને આપેછે ને પલ્લાંની ટીપ જોઈયે ? અગર જોઈયે તો તેનો કાંઈ મુસદ્દો છે ને તેમાં કોની સાહેદી જોઈયે ?

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીત છે ને તે ધરેણા ઉપર બેરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે ને સકાંકણી બેસાડેછે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું પણ આપેછે ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે ને છે તો તેનો કાંઈ નીમ છે કે આટલુંજ આપવું જોઈયે ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે ? ને પડેછે તો કેટલું આપે ને વધતું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે ?

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાની મા થયા પછી હવાલે કરવું ? ને કદાપી છોકરા નહીં થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી હવાલે કરવું ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા (પેહેલા પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા) બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વગેરેમાં જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે ?

૧૨. પેહેરવા સાફ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાયછે ?

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બેરીનો છે ?

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વના કોઇને આપી શકે છે અથવા ખરચ કરી શકે છે? મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે ?

૧૫. બેરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઇ શકે છે ?

૧૬. બેરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવા લે તો શાકારણથી લે ? કાંઈ વાજબી કારણથી લે તો પછી તે બેરીને પાછું આપે ?

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણી આણીને લખી આપે ? ને આપે તો પક્ષાંની કિંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઇ શકે છે ?

૧૮. બેરીનું પલ્લુ શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું બ્યાજ આવે તે ધણી ખાય કે બેરી ખાય ?

૧૯. બેરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વના બેરી ધણીને મુકે ત્યારે તેના પક્ષાંનું શું થાય ?

૨૦. ધણીઆણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા શીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ ? ને તેમાં કાંઈ મુદત છે ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે આપે; ને આપે તો શાકારણથી આપે ?

૨૧. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે કે તે છોકરાને સાઈ મોસાળિયા રાખે; ને રાખે તો કેટલું રાખે ?

૨૨. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે કેટલું પલ્લુ રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયા પાછું આપે ?

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે ?

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સમા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે ? ને છે તો કેટલા આપવા ને ત્યારે આપવા પડે છે ?

૨૫. જતોઈ વગેરે વખતમાં પેરામણી આપે છે

તે માલ કોનો છે ને હરેક પગરણમાં પેરામણી આપે છે તે પાછી આપવામાં આવે છે ? ને પેરામણી આપે છે તે કયે કયે વખતે આપે છે ને કેટલી આપે છે ?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે લગન કરવા, ને કેટલી ઉમર થાય એટલે લગન કર્યા વના ચાલેજ નહી ?

૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને કદાચ તેની સાથે લગન થાય તો શું કરવું ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતાં અથવા મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે ?

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકાર છે તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વિગતવાર લખવું; ને કન્યાને માહેરામાં કોણ પધરાવે ?

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવે છે ? ને પરણે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય ને તેમાં કાયદો શું છે ?

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લુ ન બરે ત્યારે છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ?

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય તો એપણુ બીજી બેરી કરે ને અગર કરે તો કેટલી કરે ને તેમાં મુખ્ય બેરી કયી ?

૮. પેહેલી બેરી જીવતા ફરી બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બેરીની રજા જોઈએ ? ને પેહેલી બેરીને રાજી કરવા સાઈ કાંઈ આપવું જોઈએ ને કેટલું આપવું પડે છે ?

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કેહેતો બીજી બેરી કરી શકે છે ને અગર કરે તો શાકારણથી અથવા વિના કારણથી કરે ?

૧૦. પેહેલી બેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજાવના બીજી બેરી કરે, ને કરે તો તેની કેટલી ઉમર થતા સુધી વાટ જોઈને પછી કરે ?

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવે છે તેને રીત આપ-

વાનો ચાલ્યો? ને મોસાળુ કરવાનો ચાલ કેટલી વખત છે ને ક્યો ક્યો વખત કરે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર છે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરે છે?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયા પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયા સાસરે ન જવા દે તો એ વાત બની શકે છે, ને તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરે છે? ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં કયો કયો દાહાડો મુકરર છે?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી મઈ હોય ત્યારે પિહેરિયા અથવા સાસરિયા મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે છે? ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર છે—દિવાળી વગેરે?

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ને કયે કયે દાહાડે લગન નહીં થાય?

તજવા આખતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. તમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો લાગ કરી શકે છે અગર કરે છે તો શાકારણથી ને શી રીતે કરે છે ને તેમાં ફારગતી જોઈએ?

૨. એક બેરી ઉપર બીજ લાવે ત્યારે પેહેલી બેરીને લાગ કીધી એમ કેહેવાશે?

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજ બેરી લાવે ને જો પેહેલી બેરી ફરીયાદી કરે તો બીજ બેરીને તજવી થઈ છે?

૪. તજેલી બેરીને ભરણુપોષણ આપવું થઈ છે? ને તે બેરી પોતાના પિહેરમાં રહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે, તેમાં ધણીનો અખતાર છે કે બેરીનો છે?

૫. કાંઈ કારણ વના બેરીને તજે ત્યારે તેને ભરણુ-પોષણ વધતું આપવું પડે છે ને કેટલું આપે?

૬. કાંઈ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા છે?

૭. આંધળી વા બેહેરી વા કુંડી વગેરેનો લાગ થાય?

નાતરા આખતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. તમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાના ચાલ છે, અગર છે તો શી રીતે કરે છે?

૨. છેડો ફાડવો તે શું? તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈએ, ને છેડો ફાડ્યા પછી પેહેલો ધણી જીવતા તે બેરી બીજ સાથે નાતર કરે?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બેરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઈને (બેરી) બીજ સાથે નાતર કરે?

૪. તમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યા વના નાતર કરે; એ પ્રમાણે બેરી પણ પરણ્યા વના નાતર કરી શકે છે?

૫. તમારી ન્યાતમાં નાતર કીધું તે ફરી શકે છે, અગર ફરી શકે છે તો શા કારણથી?

૬. તમારી ન્યાતમાં નાતર કરતી વખત પલ્લુ આપે છે, ને આપે છે તો કેટલું આપે છે? તે લગનની બરાબર છે અથવા કાંઈ જુદી રીતે છે?

૭. ધણી જીવતા ધણીઆણી છેડો ફાડે ત્યારે તેના પક્ષાંતું શું થાય?

૮. ધણી મુવા પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા પક્ષાંતું શું કરે ને પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે?

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ?

૧૦. નાતર કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે તો તેમાંથી ખરચ બાદ કરીને પાછું આપે અથવા પુર આપવું પડે છે? ને પેહેલો ધણી ધણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફર છે?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં ક્યાં રહે—તેની મા સાથે જાય કે પેહેલા બાપના ઘરમાં રહે?

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાની બેરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બેના હક બરાબર છે?

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતા તે ઉપર બીજ નાતરાની લાવી શકે છે?

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય

ત્યારે તેનું પક્ષુ તે દીકરીને વાસ્તે તેનો દિવસ રાખે કે નહીં ?

૧૫. એ સરવે ઉપરના સવાલ કરતા બીજો પક્ષુ નાતરા બાપતનો ચાલ તમારી ન્યાતમાં હોય તે પક્ષુ લખજો.

અનવસ્ત્ર બાપતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલોવા પાંગળો વા હુઠો વગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહીં પો-હોંચે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં ને આપે તો શી રીતે આપે ને કેટલું આપે ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં? અગર તે ના આપે તો શા કારણથી અનવસ્ત્ર નહીં પોહોંચે ને તે પોતાના પિ-હેરમાં રહે તોએપણુ પોતાના ધણીના કુળ પાસે ભરણુપોષણ માગે ?

૩. કોઈ વિધવા ઈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પો-તાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડેછે? ને પડેછે તો શા કારણથી ?

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યા વના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણીઆણીને કદાચ વારસો નહીં પોહોંચે તોએપણુ અનવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો મળે કે નહીં? ને મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્ર-માણે મળે ?

૫. માયાઓળવો તે શું? તે કાંઈ મુકરર છે? ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કર્યા વના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહીત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને માયાઓળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખ-સના કુળમાં જાય, એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલેછે? ને છે તો સ્ત્રીને એવી તરેહથી કેટલો આપે ને કદાચ ભા-ઈઓ સાથે વેહેયણુ કરી હોય ત્યારે માયાઓળવો આપવો પડેછે ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જ-ણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે? ને થાય તો તેને અનવસ્ત્ર આપે?

ક્રિયા બાપતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જો કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે? ત્યારે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર તમોને કબુલછે, અથવા કાંઈ ન્યાતમાં મારગ જુદોછે—કોઠીલમત વગેરે ?

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે? અગર કરેછે તો શા કારણથી ને તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદોછે, ને છે તો શો છે ને તે મુવા પછી તેના વારસોને ઈરીને વધતો ક્રિયા ખરચ કરવો પડેછે ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશી વના નાહનો ભાઈ બા-પની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો બાપના માલમાંથી ખરચ તેને મુજરે આપે, (ને) અથવા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે ?

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશાહ સુધી સર્વે કામ કરે ?

૫. સાંપેડીકરણુ કેહેતા બારમુ મોહોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ કરે ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે બારમુ કથી વખત કરી શકેછે ?

૬. ઈરીને કથી કથી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણુ કેહેતા ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે ?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સરવે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જોને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વ-ધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે આપે ?

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીથી ક્રિયા થાય? ને ક્રિયાના કર્યોથી તે વારસ થઈ શકેછે ?

૯. કોઈ ઈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય કે તેના બાપના કુળમાં થાય ?

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તોએપણુ ક્રિયા, બાપના કુળવાળા કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણુ શું છે તે વિગતવાર લખજો ?

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે ? ને શા શા કામમાં ખરચ થાય છે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈએ.

૧૩. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વર-સીલગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને કથી કથી વખત જમાડવી તે મુકરર છે ?

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી સારે સમયરી એક શખસ કરે કે સરવે મળીને કરે કે જુદા કરે ?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે શાખમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની ઐરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દીકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દીકરીનો દીકરો વારસ થાય, એવી રીત તમારી ન્યાતમાં છે કે કોઈ જુદા મારગ છે ? તે વિગતવાર—હરેક વારસ કેમ થાય તે—સરવે લખજો ?

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણુ મરનાર શખસની ઐરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી, તે શા કારણથી તે સરવે વિગતવાર લખજો. અગર વારસો નહી મળે તોએપણુ તેને કાંઈ હિસ્સો મળે—માથા-જોળવાના નામથી ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાન રહીત મરી ગયો, સારે તેનો માલ આપના કુળમાં જશે કે મોસાળના કુળમાં પાછો જશે ? એવી તરેહ હોય તો મરનાર શખસની બહેન વારસ થાય ?

૪. એક ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે ઐરી સંતાન રહીત મરી ગઈ સારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જાય કે ધણીના કુળમાં જશે ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાં છે—આપના પૈસાની મદદ વના—ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો સારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે ભાઈ લેશે ? અગર ભાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો છે ?

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા માં શિવાય

બીજું કોઈ નથી. સારે મરનાર શખસનો એ બંને-માંથી વારસ કોણુ ?

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેપણુ આંધળો તથા બુલો વા બહેરો એ વજેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય, સારે એવા સખખમાં વારસો લેવામાં કોઈ અટકાવ પડે છે ?

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય, અથવા (વધવા થઈ તે મરી જાય, સારે એ બંને વાતમાં પ-ક્ષાંનો વારસ કોણુ છે, તે તપશીલવાર લખજો ને પક્ષાં શિવાય મોસાળા વિજેરેમાં પેરામણીમાં આબુ હોય તે કોણુ લે ?

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે ઐરી મરી જાય સારે આપે (જે) પક્ષાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તે વર લે કે આપ પાછું લેશે ને તે માલનો વારસ કોણુ છે ?

૧૦. ગોરપદા તથા વૃત્તિ તથા વતન વજેરે સ્થા-વર માલના વારસાનો અધિકાર ઐરીને પોહોંચે છે ?

૧૧. કોઈ શખસ પતીત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો સારે તે વારસો લઈ શકે છે ?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે, ને થાય તો તેથી વારસો ઉઠે ?

વેહેયણુ બાબતનાં સવાલ—નંબર ૯.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેયણુ કરે તો શા ચાલથી કરે ને કરે તો તેમાં કોઈ ફારગતી જોઈએ ?

૨. વેહેયણુ કરે તો તેમાં સમાવાહાલા કોણુ કોણુ તથા ન્યાતવાળા શેઠ પટેલ તથા પડોશી વજેરે કોણુ કોણુની સાહેદી જોઈએ ?

૩. અગર ફારગતી ન હોય તો વેહેયણુના કનિ-યામાં વેહેયણુ થઈ ચુકી, એવી સાચી વેહેયણુ શી રીતે જણાય ?

૪. વેહેયણુ કીધા પછી દેવપુજા તથા સમયરી વજેરે ધર્મનું કામ જુદું કરે છે ? અથવા વારાફરતી કર્યાંથી એકઠા માલમ થાય છે ?

૫. જે એકઠા રાંધે તેને જુદા કેહેવાય ?

૬. એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં નહોતરા દે-

વામાં તથા લાહાણું લેવામાં શો ચાલ છે? તે વિગત-વાર લખજો.

૭. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી કાંઈ નવો માલ પેદા કર્યો, ત્યારે વેહેચણુ કરવામાં બીજા ભાગદારોને હિસ્સો મળશે, અથવા પેદાકરનારને કાંઈ વધતો હિસ્સો આપીને આપીતું વેહેચી લેશે?

૮. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી આપ દા-દાની મિલકત તથા વતન વગેરે પાછું લીધું, તેમાં બીજા ભાગદારોને હિસ્સો મળે, અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વધતું આપીને આપીતું વેહેચે?

૯. ચાર પાંચ ભાગદાર છે તેમાંથી એક શખસ પોતાનો હિસ્સો માગે ત્યારે બીજા ભાગદારની રજા-વના તેને ભાગ મળશે?

૧૦. એક ભાગદાર મરદેશ ગયો ને બીજા ભાગદાર વેહેચણુ કરવા ચાહે તો વેહેચણુ કરે? અગર કરે તો બીજા શખસનો ભાગ કોણુ રાખે? અગર નહીં કરે તો ક્યાં સુધી વાટ જીવે?

૧૧. વેહેચણુ કરતી વખત કોઈ બાળક તથા કું-વાઈ છે, ત્યારે તેનો સંસ્કાર તથા લગન તથા ક્રિયા વ-ગેરે બંદોબસ્ત કેમ થાય ને ભાગદાર બાળક છે તેનો ભાગ કોણુ સંભાળે?

૧૨. આપ સુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણુ કરે તો તેમાં માની રજા જોઈએ, ને માનો હિસ્સો કેટલો રાખવો?

૧૩. આપ જીવતા છતાં દીકરા સાથે વેહેચણુ કરેછે, તો તેમાં માની રજા જોઈએ ને આપની રજા-વના દાદાનો સ્થાવર માલ દીકરાઓ વેહેચી શકેછે?

૧૪. કદાચ આપ દીકરા સાથે વેહેચણુ કરે તો આપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ને આપના હિસ્સાનો વારસ કોણુ થાય?

૧૫. આપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણુ કરે?

૧૬. ગોરપદાની તથા વૃત્તિની વેહેચણુ બીજા માલ પ્રમાણે વેહેચી લીધામાં આવેછે (અથવા કોઈ રીતે વેહેચાયછે) કે જીદી રીતે?

ન્યાત બહાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૦.

૧. શી શી તકશીર તથા શા શા સળબથી ન્યાત બહાર મુકેછે?

૨. કોઈ શખસ પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે ત્યારે તેના માખાપ સુધાને ન્યાત બહાર મુકે?

૩. કોઈ શખસના ઉપર કોઈ તોહોમત મુકે ત્યારે તોહોમતની સામેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાત બહાર મુકે ને તોહોમતની સામેતી શી રીતે કરવી જોઈએ?

૪. ન્યાતબાહારિયા શખસ સ્મથે શો શો વેહેચર ન કરવો?

૫. ન્યાતબાહાર તથા પંકિતબાહારમાં કાંઈ ત-દાવત છે?

૬. થોડી તકશીર વાસ્તે પંકિતથી થોડે દુર બેસા-ડીને જમાડેછે તેને ન્યાતબાહાર કહેવાસે?

૭. એ પ્રમાણે પંકિતબાહાર છે તેના છોકરાં ન્યાતમાં પરણે?

૮. જે શખસ પંકિતબાહાર છે તેને બીજો શખસ જમવા તેડે કે નહીં? અગર તેડે તો તેડનાર ઉપર કાંઈ દોષ થાય?

૯. પટેલની રજા વના ન્યાતબાહારિયા તથા પંકિત-બાહારિયા શખસને ન્યાતમાં લેવાશે?

૧૦. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય ને તેને કોણુ બાળે ને તેના પટપિડ કોણુ કરે?

૧૧. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ને તેનું પુત્રજ કરે ત્યારે તે ન્યાતમાં દાખલ થાય?

ન્યાતી-આચાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૧.

૧. તમો કોણુ દેવના સ્થાપીતછો ને તમારી ન્યાતમાં કુળધર્મ તથા ન્યાતી-આચાર વગેરે પાળવાનો કાંઈ જીદો ગ્રંથ મુકરરછે? ને છે તો તેનું નામ શું?

૨. કુળદેવનો ઓચ્છવ કયી તિથિએ કરોછો ને તેનો ખરચ ક્યાંથી પેદા કરોછો ને હરવરસ ઓચ્છવ કરવામાં મુખત્યાર કોણુછે?

૩. ન્યાતવા વાસણમાં શો બંદોબસ્ત છે; ને તે કોની પાસ રહેછે; ને તે વાસણ કયા માલમાંથી બના-વોછો; ને લઈ જવા સાફ કોનો હુકમ જોઈએ; ને શા શા સળબથી વાસણો આપવામાં અટકાવ થાયછે; ને વાસણુ નહીં આપ્યાથી ન્યાતબાહાર કહેવાશે?

૪. ન્યાતી ભોજનમાં શું બંદોબસ્ત છે તે વિગતવાર લખજો ને. મરદ તથા ઐશ શી રીતે જમે ? વિગેરે વિગેરે.

૫. જે લોક પીરસવા રહેછે તે પોતાની ખુશીયા કે ધરધણીના કબાથી રહે ને પીરસનાર કમી વખતે જમે ને મરદ તથા ઐશના પીરસનાર જુદા છે કે એકઠા છે ?

૬. પરગામવાળા તથા આસપાસ ગામવાળા પંચોણીને ન્યાતી સાથે જમાડવાનો શો વેહેવાર છે તે લખજો.

૭. ન્યાતીભોજન તે શું ને વેહેવારભોજન તે શું ? તેનો ભેદ શી રીતે જાણવામાં આવે તે લખજો ને ન્યાતના તથા વેહેવારભોજનના નહોતરા કાણુ દેછે ને પટેલની રજ વના ન્યાતનો નહોતરિયો ફરે ?

૮. તમારી ન્યાતમાં નહોતરિયો કાણુ છે ને તેને એવા કામમાં શું હક મળે છે ને નહોતરા શી રીતે દેછે ને કોના હુકમથી ફરે ?

૯. હરેક કામમાં ન્યાતનો હક શું છે ? લગન તથા અધરણી તથા જનોઈ તથા ક્રિયા તથા મોસાળ વગેરે શાં શાં કામમાં ન્યાતીભોજન કરાવું પડે છે ને ઉપરના હકમાં પંચોણી હિસ્સો લે ?

૧૦. તમારી ન્યાતમાં આહાણુનો હક દાપા વગેરે કમી કમી ન્યાતપર છે ને શું શું આપે છે ને શા વાસ્તે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં લાહાણુ તથા દક્ષણા શી શી બાબતપર છે ને લગન તથા ક્રિયાનું લાહાણુ જુદું જુદું છે ? ને છે તો શું આપે છે ?

૧૨. જે શખસ પરગામથી કન્યા પરણી લાવે તેના ઉપર દોહરી જમણુવાર જમવાનો ન્યાતનો હક છે ને પરગામવાળા સાથે કન્યા આપવા લેવાનો શું બંદોબસ્ત કર્યો છે ?

૧૩. શેકપણુનો શું હક છે ?

૧૪. સરવે લોકની અનુમતિવના ન્યાતગોર બદલાય ને હરેક કામમાં ન્યાતગોરનો શો હક છે ?

દત્તપુત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રની વિધિથી દત્તપુત્ર લે-

વાનો ચાલ છે ને. અગર છે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે સર્વ તમોને કમુલ છે ?

૨. કદાપી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ નથી તો પાળકપુત્ર લેવાનો ચાલ છે ને. પાળકપુત્રને શી વિધિથી લે-છો ને શા કારણથી ?

૩. દત્તપુત્ર લેવામાં જે વિધવા ઐરીને અધિકાર છે તે પ્રમાણે પાળકપુત્ર લેવામાં પણ વિધવાનો અધિકાર છે ને તેમાં ધણીના સગાવાહાલાની આજ્ઞા અથવા રજા જોઈએ ?

૪. ધણીના ભત્રીજા છતાં બીજા કોઈને પાળકપુત્ર વિધવા લઈ શકે છે ને અગર લેતો રદ થઈ શકે છે ને પાળકપુત્ર કોઈ તરેહથી અથવા કશા સબબથી રદ થાય ?

૫. પાળકપુત્ર કોને કોને લીધામાં આવે છે, ને તેની ઉમરનો કંઈ નીમ છે, ને પાળકપુત્રને સગાઆપની તથા પાળકઆપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને બેઉ આપનો વારસો કાણુ લઈ શકે છે ?

૬. પાળકપુત્ર સગાદીકરાના જેવો પાળકઆપનો વારસો હરતરેહથી લેશે ?

૭. પાળકપુત્ર લીધો ત્યાર પછી સગાદીકરો પેદા થયો ત્યારે પાળકપુત્રને કેટલો વારસો મળશે ને સગાદીકરો છતાં પાળકપુત્ર લઈ શકે છે ?

૮. વિધવા ઐરી પાળકપુત્ર લે તો શા કારણથી લે ?

પરચુરણ સવાલ—નંબર ૧૩.

૧. લગન તથા ક્રિયા વગેરે બાબતોમાં કુળગોરનો શો હક છે ને એક એક બાબતમાં જજમાન પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે છે ?

૨. પોતાનું ગામ અથવા શહેર મુકીને બીજા અથવા કોઈ શખસ આવે ત્યારે તેનો કુળગોર કાણુ થાય ? ને એવા જજમાન ઉપર અસલના કુળગોરનો હક પોહોંચે છે, અગર પોહોંચે છે તો શા પ્રકારે ?

૩. કોઈ શખસ પોતાના વારસ છતાં પોતાનો માલ કોઈ અત્રાપીને વસિયતનામું કરી આપી શકે છે ને તેમાં સ્થાવર તથા જંગમનો કોઈ ભેદ છે ને અગર આપી શકે છે તો શા કારણથી ?

૪. કોઈ શખસને ત્રણ ચાર વારસ છતાં એક વા-

રસને વસિયતનામુ કરીને અથવા દાનની રાહથી પોતાનો સધળો માલ આપી શકેછે-બીજા વારસોને પડતા મુકીને ?

૫. કોઈ વિધવા સ્ત્રી સંતાન રહીત છે ને તે સ્ત્રી પોતાના પિત્રાર્ધવારસ છતાં પોતાનો સ્થાવર માલ કોઈને દાનની રાહથી વા કૃષ્ણાર્પણથી (કાંઈને) આપી શકેછે, વા વેચી શકેછે, વા કારણુ વના ગિરવી મુકેછે, ને કદાપી કારણુથી મુકેછે તો શા કારણુથી તે વિગતવાર લખજો.

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી; ને જેમાં કંઈ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રઆધારે ચાલ્યો આવ્યોછે— ક્રિયા તથા વારસા વિગેરેના સિરસ્તા-તેનો જવાબ એમજ લખો કે શાસ્ત્રપ્રમાણે અમારે કમુલછે. બીજું, જે વાતમાં પણ હાલ ન્યાતમાં કનિયો જરૂર નથી ને કદાચ કનિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજૂર રાખશે. બીજું, બાકીના સવાલનો જવાબ પ્રાચિનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો સરવેની અનુમતિથી સરવે ન્યાતના લોકોને કમુલછે તે વિચાર કરીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કમુલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતા પણ બીજા તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો હોય તે (ને) લખશો તો તે પણ આજ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજૂર રાખશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તાને બદલી સરવે ન્યાતની અનુમતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાઢડશો ને તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કમુલ કરશે; વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

પ્રકાર ત્રીજો “ગ.”*

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર. ૧

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીતછે?
૨. તમારી ન્યાતમાં વરતી તરફથી માથુ જાય કે કન્યાની તરફથી જાય ?
૩. અગર માથુ કરવાનો ચાલછે તો માથુ કરવા કોને મોકલે ?
૪. વેહેવા કરવો કયો ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈયે; ને વર કન્યાના સગાં કોણ કોણ હાજર જોઈયે ?
૫. વર તથા કન્યા બેઉના કુળગોર હાજર જોઈયે ?
૬. વેહેવા મેળવતી વખત બીયાના વગેરે કાંઈ આપવાનો ચાલછે ?
૭. કન્યાની કેટલા વરસની ઉમર થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ?
૮. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય એટલે તેનો વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી ?
૯. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો વેહેવા કરી શકેછે ?
૧૦. છોકરાઓનો બાપ તથા કાકો ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે ?
૧૧. કોઈ શખસ પોતાની છોકરીનો વેહેવા નીચ-જગો કેહેતા નીચા કુળમાં કરે ત્યારે પોતાના દીકરાનો વેહેવા કરતી વખત વધતા પૈસા બેસેછે? ને નીચ કુળ તથા ઉંચ કુળ કોને કહિયે ?
૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય અથવા નીચો કસબ કરતો હોય ત્યારે તેને વેહેવા કરતી વખત ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા બેસેછે ?
૧૩. કોઈ શખસ કુળવાન છે ને તેને જોડછે અથવા બદફેલીછે ત્યારે તેને ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા આપવા પડેછે ?
૧૪. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા ખાવાના લઈને વેહેવા કરે ત્યારે

* “ગ” પ્રકારના સવાલો મુખ્યત્વેકરીને નાગર, જોડ અને બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રોને પ્રમાણમાં આવેલા છે.

તેના છોકરાનાં પણ રીત કરતાં વધતા પૈસા આપવા પડે છે ?

૧૫. કોઈ છોકરાની મા અથવા આપ બદલાય ચાલે ત્યારે તેના છોકરાનો વેહેવા મેળવવામાં કાંઈ મેહેનત કરવી પડે છે ને પૈસા પણ વધતા ખરચ કરવા પડે છે ?

૧૬. કોઈ શખસનો નાહાની ઉમરમાં વેહેવા નહીં થયો ને મોટો થયા પછી વેહેવા કરવા ચાહે ત્યારે વધતા પૈસા આપવા પડે છે ?

૧૭. કોઈ શખસનો દીકરો કુંવારો છે એટલામાં તેની ભૈરી મરી ગઈ ત્યારે પોતાના દીકરાનો વેહેવા ક્યાં વના પ્રથમ પોતાનો વેહેવા કરે ?

૧૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ છે ? ને છે તો શી રીતે છે તે સરવે વિગતવાર લખવો જોઈએ.

૧૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દાહાડે સાસરે જાય ને તેમાં ચુકે તો સાસરિયા શું કરે ?

૨૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર ક્યે ક્યે દાહાડે સાસરે જાય ને કદાપી સાસરે ન જાય તો વેહેવા તોડે ?

૨૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે ?

૨૨. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે ક્યાં પછી સહી કેહેવાય ?

૨૩. વેહેવા તુટે તો ક્યાં સુધી તુટે ને શા કારણથી તુટે છે ?

૨૪. કાંઈ કારણ વના તોડે તો તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરે છે ?

૨૫. કોઈએ કારણ વના તોડ્યા તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરેનું શું કરવું; તથા ન્યાતીખરચ વિગેરે થયો હોય તે તકશીરવાળાપાસેથી પાછો અપાવો ?

૨૬. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો વેહેવા તુટે ?

૨૭. કોઈ વિધવા ભૈરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા ક્યોં છે ને પછી તે વિધવાનો દિગ્ગર વા જ્યેષ્ઠ તે વેહેવાને તોડી શકે છે ?

૨૮. જે કોઈ વગર સખએ વેહેવા તોડે તો તેના ઉપર કાંઈ દંડ છે ને છે તો શો છે ?

૨૯. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાએ તે વેહેવાને મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તોડીને ખીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો તેને કાંઈ શિક્ષા કરે છે ?

૩૦. વેહેવા તોડવામાં કેટલાએક રાજી છે ને કેટલાએક રાજી નથી ત્યારે કેમ થાય ?

૩૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને જોડની મરજી થાય તો વેહેવા તુટી શકે છે કે નહીં ?

૩૨. કન્યાનો આપ વેહેવા તોડે તો વરને ઘેરથી જે કાંઈ રીતભાત વિગેરે આપ્યું હોય તે પાછું આપે ને વરને ઘેરથી પોતાનું પાછું લઈ શકે છે ?

૩૩. વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહીં થાય ત્યારે માં-હોમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કાપ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે ?

૩૪. કોઈએ પોતાના આળસથી પોતાની દીકરીને વાસ્તે વર ન ખોળ્યો ત્યારે તમારી ન્યાતમાં એવા કામમાં કાંઈ શિક્ષા છે ?

૩૫. મોટી ઉમર થતા સુધી કન્યાનો આપ વર ન ખોળે ત્યારે કન્યા પોતાની મેળે વર શોધીને પરણી શકે છે ?

પક્ષાં આપતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પદ્ધતિ આપવાનો ચાલ છે કે નહીં ?

૨. ચાલ છે તો પદ્ધતિ ક્યારે આપે ?

૩. પદ્ધતિ કોના હાથમાં આપે ?

૪. તમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કેટલો છે ?

૫. અસલમાં કાંઈ એાછું અદકું પદ્ધતિ હતું ?

૬. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ?

૭. રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ?

૮. પદ્ધતિ જે આપે છે તે વેહેવા મેળવવાની વખતે આપે છે ?

૯. વેહેવા વખત આપે છે તો કાંઈ લગનને સાર આપી રાખીને આપે છે ?

૧૦. પક્ષાંની ટીપ જોઈયે તો તેનો કાંઈ મુસદ્દો છે ને છે તો શા છે ને તેમાં કોઈની સાહેદી જોઈયે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો આલ છે ? ને છેતો શી રીતે છે ?

૧૨. કોઈશખસની ઉમર વરસ ૬૫ ની છે ને તેને બે દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા આહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે ? ને તેનો કાંઈનીમ છે ને આટલું આપવું જોઈયે ?

૧૩. તમારી ન્યાતમાં જે પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાના ધરેણું તથા સુનાના ધરણું શું શું આપે છે ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંના અવેજમાં (કાંઈ) આપવાનો આલ છે ?

૧૪. કોઈશખસનો દીકરો અદસુરત તથા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડે છે ?

૧૫. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ આપ્યું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે ?

૧૬. કોઈશખસની છોકરી ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય ત્યારે તેનો આપ વરને સામા પૈસા આપીને પરણાવે ?

૧૭. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે ને એક બે છોકરાની મા તથા પછી તેને હવાલે કરવું ?

૧૮. કોઈબૈરીને છોકરા નહીં થાય ત્યારે તેની કેટલા વરસની ઉમર થયા પછી પલ્લું તેને હવાલે કરવું ?

૧૯. પરણ્યા પેહેલા અથવા પછી, ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી જે કાંઈ ધણિયાણીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ આલે કે નહીં ?

૨૦. ધણીના હુકમ વના બૈરી એ માલનો ખરચ કરે કે નહીં ?

૨૧. ધણીના સગા અથવા આપના સગા વા અનાપી કોઈયે કાંઈબૈરીને આપ્યું તેમાં ધણીપદ બૈરીનું છે ?

૨૨. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બૈરીનો છે ?

૨૩. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી

વના કોઈને આપી શકે છે અથવા ખરચ કરી શકે છે કે નહીં ?

૨૪. બૈરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે છે કે નહીં ?

૨૫. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તો શા કારણથી લે ?

૨૬. કાંઈ કારણથી પલ્લું લે તો પછી પાછું આપે કે નહીં ?

૨૭. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે ?

૨૮. ધણી પોતાની ધણિયાણીનું પલ્લું ખરચ કરે ને પછી તે પલ્લાંના અવેજને પેટ પોતાનું ધર લખી આપે ?

૨૯. બૈરીને પક્ષાંની કિંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકે છે ?

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં જે ધર આપ્યું તે ઉપર વારસ લોકોનો હક પોહોંચે છે ?

૩૧. બૈરીનું પલ્લું શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય કે ધણી ખાય ?

૩૨. કોઈશખસની સાવકી માનું પલ્લું શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય તે પાછું લેવામાં દીકરો અટકાવ કરી શકે છે ?

૩૩. કન્યાની માને અથવા વરની માને જે મળે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે ?

૩૪. બૈરીને તજે ત્યારે તેના પક્ષાંનું શું થાય ?

૩૫. ધણીની મરજી વના ધણિયાણી ધણીને તજે ત્યારે તેના પક્ષાંનું શું થાય ?

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય છે તેના પક્ષાંનો વારસ કોણ છે ?

૩૭. કોઈરાંડેલી બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ કોણ થાય ?

૩૮. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીને ઘેર પલ્લું પાછું આપવું જોઈયે ?

૩૯. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે કે મોસળિયા છોકરાને વાસ્તે રાખે ?

૪૦. ધણિયાણી મરી ગઈને તેને છોકરી હોય ત્યારે

કેટલું પલ્લુ મોસાગિયા છોકરીને વાસ્તે રાખીને બીજું પાછું આપે ?

૪૧. કન્યાના માબાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહીં ?

૪૨. કન્યાના માબાપે બીજા રૂપિયા પક્ષાં શિવાય કાંઈ ખાધાખાઈના લીધા હોય તો તે વેહેવામાં કાંઈ દોષ છે ?

૪૩. તમારી ન્યાતમાં ગળવું એટલે વરને સા- મા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, ને છે તો કેટલા આપ- વા ને ક્યારે આપવા પડે છે ?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કેટલા વરસની કન્યા થાય ત્યારે લગન કરવા ?

૨. કેટલા વરસની કન્યા થાય એટલે તેના લગન કર્યા વના ચાલેજ નહીં ?

૩. લગનનો ચુડો તથા પાનેતર કન્યાને પહેરવા સાડ કાણુ લાવે છે ? અગર વરની મરજી હોય તો એ સામન પોતાને ઘેરથી લાવીને પરણે ?

૪. તમારી ન્યાતમાં ચોરી વરનો ગોર બાંધે કે કન્યાનો ગોર બાંધે ?

૫. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકાર છે ?

૬. લગનની વખત કન્યાને માહેરામાં કાણુ પધરાવે ?

૭. લગનની વખત ગોત્રોચ્ચાર કરોછો કે નહીં; ને લગનની વિધિ શી છે ?

૮. જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને તેની સાથે લગન થયા ત્યારે શું કરવું ?

૯. સગાઈ જાણીને લગન કર્યા તો તેને કાંઈ શિ- ક્ષા કરોછો ?

૧૦. વડો દીકરો કુંવારો છતાં નાહાના દીકરાના લગન કરોછો ?

૧૧. કદાપી એવું થયું તો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો કે નહીં ?

૧૨. એજ પ્રમાણે મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહાની દીકરીના લગન કરોછો ?

૧૩. કાંઈ શખસ પરણવાને બેઠો ને અડધી વિધિ કેહેતાં અડધું પરણ્યો એટલામાં તે મરી ગયો ત્યારે તે કન્યા ફરી બીજા સાથે પરણે ?

૧૪. કાંઈ છોકરી ઘણી તરેહથી રાગી તથા બ- દસુરત હોય ને તેને કાંઈ પરણવું કબુલ ન કરે ત્યારે તેને પીપળા સાથે અથવા વિષજી સાથે પરણાવે છે ?

૧૫. લગન જમી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લુ ન ભરે ત્યારે છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ?

૧૬. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવે છે ?

૧૭. ને પરણે તો બેઠની ચોરી શી રીતે બાંધે ?

૧૮. કાંઈ ઘેરીની બેઠને જીવતી છે ને તેના ઘણી સાથે બીજી બેઠને પરણી શકે છે ?

૧૯. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે પરણવું ઘટતું નથી ?

૨૦. તમારી ન્યાતમાં એક મરદ કેટલી ઘેરી પરણે ?

૨૧. એક ઘેરી પરણેલી મરી જાય ત્યાર બાદ કે- ટલા દાહાડા રહીને ફરી બીજી ઘેરી પરણી શકે છે ?

૨૨. પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઘેરીની રજા જોઈએ ?

૨૩. પેહેલી ઘેરી પોતાના ઘણીને બીજી ઘેરી કરવાની ના કેહે તો બીજી ઘેરી કરી શકે છે કે નહીં ?

૨૪. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું, ત્યારે તેની કેટલા વરસની ઉંમર થતાં સુધી બીજી ઘેરી ન કરે ?

૨૫. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું, ત્યારે તેની રજા વના બીજી ઘેરી કરે ?

૨૬. પેહેલી ઘણીઆણીને જીદી રાખે ને પછી બીજી ઘણીઆણી મરી જાય ત્યારે પેહેલીને પાછી એકઠી રાખે કે નહીં ?

૨૭. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેને રીત આ- પવાનો ચાલ છે ? ને છે તો શો છે ?

૨૮. તમારી ન્યાતમાં મોસાળુ કરવાનો ચાલ કે- ટલી વખત છે ને કયી કયી વખત કરે છે ને શું ખરચ થાય છે ?

૨૯. છોકરીને પરણાવ્યા પછી મોટી થાય ને સાસરે જાય, ત્યારપછી સાસરિયા પીહેર ન જવા દે તો એ વાત યદ્યપિ શકે છે ? વા પીહેરિયા સાસરે ન જવા દેતો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો ?

૩૦. કોઈ છોકરીની મા મરી ગઈ હોય ને તેની માની મા જીવતી છે, ત્યારે તે છોકરીને આપના ધરવાળા મોસાળ નહીં જવા દે તો એ વાત બની શકે છે ને તેને કાંઈ શિક્ષા કરો છો ?

૩૧. બનીવાસાનો શા સિરસ્તો છે ?

તજવા બાબતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. ધણીઆણીને શા કારણથી તજવી ધટે છે ?
૨. ધણીઆણીને લાગ કરવામાં બંને કુળની રજા જોઈએ ?
૩. લાગ થાય છે તો શી રીતે થાય છે ?
૪. તજેલી ધણીઆણીનું ભરણપોષણ કરવું ધટે છે કે નહીં ?
૫. તજેલી ધણીઆણીને જુદી રાખવી કે એકઠી રાખવી ?
૬. કાંઈ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો તેને ભરણપોષણ વધવું આપવું કે તેને પોતાના માલમાંથી હિસ્સો આપવો ?
૭. કાંઈ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો શિક્ષા છે ?
૮. જે ઘેરીને તજે ત્યારે તે ઘેરીને ધણી પોતાને ઘેર રાખે કે તેના બાપને ઘેર જઈને રહે ?
૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રહેવું તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે કે ઘેરીનો અખત્યાર છે ?
૧૦. આંધલી વા બેહેરી વા લુલી વિગેરે કાંઈ દોષવાળી હોય ત્યારે તે ઘેરીને તજે કે નહીં ?
૧૧. લાગ કરે તો તે બાબતમાં લખેલી કારગતી જોઈએ ?
૧૨. કોઈ શખસ વગર વાંકે પોતાની ધણીઆણીને તજે એટલે ધરમાંથી કાઢી મુકવા ચાહે તો તે થઈ શકે છે કે નહીં ?
૧૩. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ત્યારે પેહેલી ઘેરીને રાજી કરવા સારું કાંઈ આપે કે નહીં ?
૧૪. તમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી થાય કે નહીં ?
૧૫. અગર થાય તો કેટલી થાય ને શા કારણથી થાય ?

૧૬. બીજી ઘેરી કરવાનું કારણ ન હોય ને પેહેલી ઘેરી રાજી પણ ન હોય તો બીજી ઘેરી કરી શકે છે કે નહીં ?

૧૭. કાંઈ કારણ વના બીજી ઘેરી કરે ને જો પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને કાઢી મુકાય ?

૧૮. એકજણને એક ઘેરી છે ને તેના ઉપર બીજી ઘેરી કાઢી તેમાં મુખ્ય ઘેરી કયી ?

૧૯. જે ઉમરથી મોટી હોય તેને મુખ્ય બાણવી કે પેહેલી ઘેરીને મુખ્ય બાણવી ?

૨૦. અગર પેહેલી ઘેરી કાંઈ દોષવાળી હોય તો બીજી ઘેરીને મુખ્ય બાણવી ?

૨૧. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને નહીં તેડે તેથી તે પોતાના પીઠેરમાં રહે ને પછી તેને ધણી બોલાવવા ચાહે ત્યારે તે બોરાક પોશાકના રૂપિયા ધણી પાસે અથવા સસરા પાસે માગે તો તે આપવાનો ચાલ છે ?

અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો અથવા હુઠો વિગેરે હોય ને તેને વારસો નહીં પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ? ને આપે તો શી રીતે આપે—કાંઈ વતન કરી આપે વા ઉચકા આપે અથવા મહીનો આપે કે વરસોત આપે ?

૨. કોઈ શખસ પોતાના બાપથી જુદો રહેતો હોય ને તેને સાવકી મા હોય ને પછી બાપ મરી જાય ને તેને કાંઈ માલમત્તા ન હોય ત્યારે સાવકી માને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ?

૩. કોઈ શખસ માબાપથી જુદો રહેતો હોય ને તેના માબાપ વૃદ્ધ થયા હોય ને તેની પાસે કાંઈ માલમત્તા નથી ત્યારે દીકરો પોતાના માબાપને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ?

૪. કોઈ શખસની બેહેન વિધવા થઈને અપંગ હોય ને તેના સાસરામાં કાંઈ ખાવાનું નથી ત્યારે તેને પોતાનો ભાઈ અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહીં ?

૫. કોઈ શખસ વેહેણી કર્યો વના પોતે માલ પેદા કરી ને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણીઆણીને હિસ્સા-

માંથી કાંઈ અન્નવસ્ત્રને સાફ હિરસો મળે કે નહીં તે મળે તો હજાર રૂપિયા ઉપર કેટલા ટકા મળે ?

૬. કોઈ શખસે વગર વાંકે પોતાની ધણીઆણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકી, તેથી તે પોતાના પીછે-રમાં રહી, ને પછી તે પોતાના ધણી પાસે અથવા સસરા પાસે ખોરાક પોશાકના રૂપિયા માગે તો આપવાનો ચાલ તમારી ન્યાતમાં છે કે નહીં ?

૭. કદાપી આપવાનો ચાલ નથી ને પીછેરિયા મરીબ હોય ત્યારે તેના અન્નવસ્ત્રની શી વસ્તે થાય ?

૮. માથાઝોળવો તે શું ને કેટલો આપવો તે કાંઈ મુકરર છે ને આટલોજ આપવો ને ક્યારે આપવો ?

૯. ધણી મરી જાય છે ને પછી તેની ધણીઆણીને અન્નવસ્ત્ર આપે છે તે પણ માથાઝોળવો કેહેવાય છે કે નહીં ?

ક્રિયા બાબતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરવાની પ્રથમ તેની પાસેથી વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે ?

૨. જીવતા આખર આવતી વખત પુણ્ય કરાવવાનો ચાલ છે ?

૩. ચાલ છે તો કાંઈ મુકરર છે ને આટલું આપવું જોઈયે ?

૪. અથવા મુવા પછી કાંઈ પુણ્ય દાન કરવું ?

૫. મરણ પામ્યા પછી પટપિંડ કરવાનો ચાલ છે ?

૬. પરદેશમાં કોઈનું મરણ થયું ને તેના પટપિંડ થયા નથી ને તેને કોણે આગ મુકી તે કાંઈ જાણમાં નથી ત્યારે તેનું પુત્તળ કરો છો ?

૭. દશ દાહાડા લગી દશાહના પિંડ કરો છો ?

૮. દશાહના પિંડ લગી થયા, ને એટલામાં કોઈ પિત્રાર્ધમાં મરી ગયું, અથવા કોઈને છોકરું આવ્યું, ત્યારે એકદશાહ દાદશાહનું કર્મ ક્યારે કરવું ધટે છે ?

૯. તમે તેનું સુતક કેટલા દાહાડા પાળો છો ?

૧૦. મરનાર શખસનું સપિંડીકરણ ને કરો છો તેમાં અટકાવ આવી પડ્યો ત્યારે તેનું સપિંડીકરણ ક્યારે કરો છો ?

૧૧. કોઈ શખસ જીવતો પોતાની ક્રિયા કરે છે ?

૧૨. મોટા ભાઈની ખુશી વના નાહાનો ભાઈ ક્રિયા કરે ?

૧૩. કરે તો તે ખરચ આપનાં માલમાંથી મુજરે આપે ?

૧૪. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહાનો ભાઈ તેની ક્યાં સુધી ક્રિયા કરવાના કામને સાફ વાટ જીવે ?

૧૫. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહાનો ભાઈ શી શી ક્રિયા કરે ?

૧૬. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં ખીજ ભાગદારની રજા જોઈયે ?

૧૭. એસખળ વધતો ખરચ ખીજ ભાગદારની રજા વના કરે ?

૧૮. ને કરે તો ખીજ ભાગદાર તે ખરચને મુજરે આપે કે નહીં ?

૧૯. પુત્ર છતાં મા ક્રિયા કરે ?

૨૦. શી શી ક્રિયામાં પુત્ર હાજર જોઈયે ને શી શી ક્રિયા એવી છે ને પુત્ર વના ચાલેજ નહીં ?

૨૧. કાંઈ કારણથી વરસમાં વરસી ન કરે ત્યારે ક્યાં સુધી વરસી થાય ?

૨૨. કાંઈ કારણથી નીલ પરણ્યામાં અટકાવ આવી પડ્યો ને વરસ પૂરું થયું તો ક્યાં સુધી નીલ પરણાવી શકે છે ?

૨૩. મોટા ભાઈ શિવાય ખીજે કોઈ સપિંડીકરણ કરે ?

૨૪. મોટા ભાઈ શિવાય એકદશાહ કર્મ કોણ કરે ?

૨૫. જે શખસ પંચકમાં મરે છે તેની વિધિ શી છે ?

૨૬. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીએ ક્રિયા કરી તો તે ક્રિયાના કર્યોથી વારસ થઈ શકે છે કે નહીં ?

૨૭. એક વિધવા બેરી મરી ગઈ ને તેના ભત્રીજાની વિધવા સ્ત્રી છે ને ખીજ ભત્રીજાનો છોકરો છે—એટલા ધણીના સગા છે—ને મરનાર બેરીના ભાઈનો દીકરો છે, ત્યારે એ બેમાંથી ક્રિયા કોણ કરે ?

૨૮. એક શખસને પોતાની માના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પોતાની સગી બહેનને તથા

વિધવા કાકીને મુકીને મરી ગયો ત્યારે મરનારની ક્રિયા એ બેમાંથી કોણ કરે ?

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતમાંથી વટલી ગયો ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેનું ફરી પુત્તળ કરવું પડે છે ?

૩૦. ને કરોછો તો કોઈ દિવસ મુકરર છે ?

૩૧. ને પુત્તળ કર્યા પછી તે શખસ ન્યાતમાં આવ્યો તો તેના કુટુંબને શો ખરચ થાય છે ?

૩૨. જે શખસે આગ મુકી છે તે શખસ પાંધડી કયે દાહાડે બાંધે ? ને તેને પાંધડી બાંધવા સાડ આ-વે છે તે કોના ધરની આવે છે ?

૩૩. બાઈઓએ વેહેચણુ કર્યા પછી પ્રેતશ્રાદ્ધ સ-પિંડીકરણુ વિગેરે સરવે જુદા જુદા કરે કે એકઠા કરે તથા સમચરી કોણ કરે ?

૩૪. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણુ તથા દ-ક્ષણુ શું શું છે ?

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં કાંઈ મુકરર ખરચનો આં-કડો છે ?

૩૬. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વ-રસી લગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને કયી કયી વખત જમાડવી તે કાંઈ મુકરર છે ?

૩૭. મરનારની પછવાડે વરસ એક લગી નીત-વાળિયો જમાડવાનો ચાલ છે ?

૩૮. ને તે નીતવાળિયાને વિદાય કર્યા પછી કે-ટલા દાહાડા સુધી તે પાછો તમારે ઘેર ના આવે ?

૩૯. મરનાર શખસને દીકરો છે ને તેની વિધવા બેરીએ પોતાના ધણીના ક્રિયાખરચ કરવા સાડ પો-તાની બેહેન પાસેથી કરજે રૂપિયા લીધા એ બની શકે છે ?

સંસ્કાર બાબતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. કોઈ શખસને બે બેરીથી બે દીકરાને એક દી-કરી થઈ; ને મોટા દીકરાને પરણાવ્યા પછી બાપ મરી ગયો ત્યારે નાહાના દીકરાનો તથા દીકરીનો સંસ્કાર વિગેરે વેહેવાખરચ કોણ કરે ?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. કોઈ પુરૂષ પોતાના બાઈઓથી વેહેચણુ ક-રીને જુદો રહ્યો ને અપુત્ર મરી ગયો, ત્યારે તેની ધ-ણીઆણી મરનારના માલની વારસ થાય કે નહી ?

૨. કોઈ ધણીએ પોતાની બેરીને કાહડી મુકી ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણીઆણીને વારસો પોહોંચે છે કે નહી ?

૩. એક શખસને માના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો, ને તેને સગી બેહેન તથા વિધવા કાકી છે, ત્યારે એ બેમાંથી વારસો કોને પો-હોંચે છે ?

૪. કોઈ બેરીને પોતાના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો ને પછી તે બેરી મરી ગઈ, ત્યારે તે માલ પો-તાના બાપના કુળમાં પાછો જશે કે ધણીના કુળમાં જાય ?

૫. કોઈ બેરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો, ને તે માલને પોતાના દીકરાને પુછ્યા વના પો-તાના ધણીના દેવામાં આપવા ચાહે તો આપી શકે છે ?

૬. કોઈ શખસે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને તેની પાસેથી ફારગતી લખાવી લીધી ને પછી તે ભત્રીજાને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે જેણે માલ આપ્યો છે તેની પાસે પાછો જશે કે તેના બીજા વા-રસો પાસે જશે ?

૭. બે બાઈ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા—બાપના પૈસાની મદત-વના—ને પછી તે પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેના પૈસા તેની જી લે કે બાઈ લે ?

૮. કોઈ શખસ ધણીઆણીને તથા માને મુકીને મરી ગયો ત્યારે એ બેમાંથી વારસો કોને પોહોંચે છે ?

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આ-પે છે ને પછી તે છોકરી મરી ગઈ, ત્યારે બાપે જે પદ્ધતિ પોતાને ઘેરથી આપ્યું છે તે વર લે કે બાપ પાછું લેશે ?

૧૦. કોઈ મરનાર શખસને પેહેલી ધણીઆણીને છોકરી હોય ને ત્યાર પછી બીજી ધણીઆણી સંતાન-રહીત છે ત્યારે એ બેમાં વારસ કોણ છે ?

૧૧. કદાપી છોકરી વારસ થઈતો પોતાની સા-

વધી માને હિસ્સો આપવો પડે ને કદાપી હિસ્સો નહી આપવો પડ્યો. સારે તેનો શો હક પોહોંચે છે ?

૧૨. કોઈ શખસ આંધળો વા બેહેરો વા લુલો વિગેરે કાંઈ હોય સારે તેને વારસો પોહોંચે છે કે નહી ?

૧૩. કોઈ શખસને સાવકી મા તથા વિધવા સ્ત્રી છે સારે એમાંથી વારસો કોને પોહોંચે છે ?

૧૪. કોઈ શખસને વિધવા સ્ત્રી છે ને તેને એક દીકરી છે; એ બેઉને મુકીને મરી ગયો, સાર પછી મરનારનો આપ મુલો સારે આપની વિધવા સ્ત્રી કે દીકરાની વિધવા સ્ત્રી વારસ છે ?

૧૫. કોઈ શખસ પોતાના બાઈ સાથે વેહેયણુ કર્યો વના મરી ગયો સારે તેનો બાઈ વારસ કે મરનારની દીકરી વારસ ?

૧૬. ને કદાપી વેહેયણુ કર્યો પછી મરી ગયો સારે તેની છોકરી કે છોકરીનો છોકરો કે બાઈ વારસ ?

૧૭. કોઈ સ્ત્રી પતીત થઈને ખરાબ થઈ ગઈ તેથી તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકી, તેને વારસો પોહોંચે છે કે નહી ?

૧૮. કોઈ શખસને બે બેહેન છે, ને તે બેઉને એક એક દીકરો છે, સારે એકલા એક બેહેનના દીકરાને પોતાનો માલ આપી શકે છે ?

૧૯. કોઈ શખસને એક બેહેન જીવતી છે ને બીજી બે બેહેનને એક એક દીકરો છે સારે તેનો વારસ કોણ છે ?

૨૦. બેહેન પોતાના બાઈની વારસ ક્યારે થાય છે ?

૨૧. કોઈ મરનાર શખસના દીકરાની વિધવા સ્ત્રી છતાં મરનારની દીકરીના દીકરાને વારસો પોહોંચે છે કે નહી ?

૨૨. કોઈ શખસને પોતાના દીકરાની વિધવા સ્ત્રી છે, ને બીજી છોકરાની ત્રણ છોકરી છે, સારે વારસો કોને પોહોંચે છે ?

૨૩. કોઈ શખસ જુદો રહ્યા પછી બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો, સાર પછી તે સ્ત્રી મોટી થયા પછી પોતાના ધણીનો માલ લઈ શકે છે ?

૨૪. ગોરપદાની વારસ સ્ત્રી થાય છે ?

૨૫. બે બાઈ એકઠા છતાં બન્ને જણ પોતાની સ્ત્રી-ઓને મુકીને મરી ગયા, ને બેઉ જણાનો માલ એક બેરીપાસે હોય, તેમાંથી બીજી બેરીને હિસ્સો મળે કે નહી ?

૨૬. એક શખસને બે ત્રણ બેરી હોય, ને પછી તે શખસ મરી ગયો, સારે તેમાંથી ધરનો કારભાર કોણ ચલાવે ?

૨૭. કોઈ શખસ પોતાના દીકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તો તેને વારસો પોહોંચે છે કે નહી ?

૨૮. કદાપી વારસો નહી પોહોંચે તો તેનું બરણુ-પોષણ કરે કે નહી ?

૨૯. કોઈ શખસ પોતાના આપથી જુદો રહ્યો, ને તેને બેરી તથા છોકરાં કાંઈ ન હોય, ને પછી જુદો રહેનાર મરી જાય, સારે તેના માલની વારસ તેની મા થાય કે આપ થાય ?

વેહેયણુ આખતના સવાલ—નંબર ૯.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેયણુ કરે તો શા શા ચાલથી કરે ?

૨. વેહેયણુ કરે તો તે આખતમાં લખેલો પત્ર જોઈયે ?

૩. વેહેયણુ કરે તો તે આખતમાં કોણ કોણની સાહેદી જોઈએ ?

૪. સગા શિવાય ન્યાતના પટેલ વિગેરે કોણ કોણની સાહેદી જોઈએ ?

૫. વેહેયણુના કનિયામાં વેહેયણુ થઈ ચુકી એવી સાચી વેહેયણુ શી રીતે જણાય ?

૬. વેહેયણુ થઈ ચુકી પછી દેવપૂજા વિગેરે જુદું કરે ?

૭. કોઈ શખસને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, ને તેજ શખસ પોતાના છોકરા સાથે વેહેયણુ કરે છે, તો સઘળા છોકરાને ખરાબર વેહેયણુ આપવું જોઈયે ?

૮. વેહેયણુ આપે તો આપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ?

૯. આપની મરજી વના દીકરાઓ દાદાના માલની વેહેયણુ કરે ?

૧૦. અગર વેહેયણુ કરે તો સ્થાવર જંગમ બે-ઉની કરી શકે છે ?

૧૧. આપની મરજી વના દીકરાઓ આપનો પેદા કરેલો માલ વેહેયણુ શકે છે ?

૧૨. વેહેચી શકે છે તો શા કારણથી ?
૧૩. આપ જીવતાં દીકરા સાથે વેહેચણુ કરે, અગર કરે તો શો ચાલ છે ?
૧૪. એવી તરેહથી આપે દીકરા સાથે વેહેચણુ કરી સારપછી આપને દીકરો અથવા દીકરી પેદા થાય તો તેને હિસ્સો ક્યાંથી મળે ?
૧૫. એકઠા છતાં કોઈ એકે માલ પેદા કર્યો-પોતાની જાત મેહેનતે કરીને-તેમાં ખીજા ભાગિયાઓ હિસ્સો લઈ શકે છે ?
૧૬. આપદાદાઓનો માલ કોઈ પારકા શખ્સના હાથમાં ગયો, ને તેજ માલ એક ભાગિયાએ મેહેનત કરીને પાછો લીધો, તેમાં ખીજા ભાગિયાઓનો હિસ્સો પોહોંચે છે ?
૧૭. પાંચ દીકરાઓમાંથી એક દીકરો ભાગ માગે તો, ચારની મરજી વના એક દીકરો ભાગ લઈ શકે છે ?
૧૮. આપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણુ કરવા ચાહે તો, તેમાં માની રજા જોઈયે ?
૧૯. આપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણુ કરે તો, તેમાં માનો હક કેટલોએક પોહોંચે છે ?
૨૦. આપે દીકરા સાથે વેહેચણુ કરી, ને સાર પછી આપ મરી ગયો, સારે આપ પાસે માલ રહ્યો હોય તે કોણુ લઈ શકે છે ?
૨૧. કોઈ શખ્સ વેહેચણુ કર્યા વના પરદેશ ગયો, સારે તેની કેટલી મુદત થતાં સુધી વેહેચણુ કરવા સાફ વાટ જોવી ?
૨૨. કદાપી એ મુદત પુરી થઈ ગઈ, ને નહી આવ્યો, તેથી મુવો જાણીને વેહેચણુ કરી, ને પછી તે આવ્યો, સારે તેના ભાગનું શું થાય ?
૨૩. ભાગ વેહેચતી વખત કોઈ ભાગિયો બાળક હોય, સારે તેનો ભાગ કોણુ સંભાળે ?
૨૪. કોઈ શખ્સને ચાર પાંચ ભાઈ છે, ને એહેન પણ છે, ને તેમાંથી કોઈ કુંવારું હોય સારે પોતાના આપનો માલ વેહેચી લે કે નહી ?
૨૫. અગર વેહેચી લે તો કુંવારાનું પરણિયત કોણુ આપે ?
૨૬. આપદાદાથી ચાલ્યો આવ્યો જે માલ તેને દીકરાઓની મરજી વના આપ વેહેચે અથવા ગિરવી મુકે ?

૨૭. આપદાદાઓના માલમાં જ્યારે દીકરાઓને અટકાવવાને અધિકાર છે, તો સ્થાવર જંગમ બેઉમાં છે ?
૨૮. એકઠા રાંધી ખાય, તેને જીદા કેહેવાય ?
૨૯. જીદા થયા પછી ફરી પાછા એકઠા થાઓ છો કે નહી ?
૩૦. જે લોક જીદા છે, ને તેની આમદાની પણ જીદી છે, ને ખરચ પણ જીદો કરે છે, તેને એકઠા કેહેવાશે ?
૩૧. ત્રણ ભાઈ એકઠા છતાં તેના આપના નામના નોહતરા ફરે, સારે તેને એકઠા જાણવા કે નહી ?
૩૨. મોટા ભાઈની છોકરીનો વેહેવા નાહાનો ભાઈ કરે ને ખરચ પણ આપે, સારે એકઠા જાણવા કે નહી ?
૩૩. બે ભાઈએ ત્રિજા ભાઈને ફારગતી લખી આપી સારે તે ત્રણે ભાઈને જીદા જાણવા ?
૩૪. ત્રણ ભાઈ છે ને તેઓએ વારાફરતી એક એક વરસ પોતાના આપનું સમચરી જીદું જીદું કર્યું સારે તેઓને એકઠા જાણવા ?
૩૫. તમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણ કેટલી તરેહની છે ?
૩૬. દક્ષણ તથા લાહાણું જે કરો છો તે હરેક આખતમાં શું શું કરો છો ?
૩૭. બે ભાઈએ એક દક્ષણ તથા લાહાણું લીધું સારે જીદા રહ્યા એમ જાણવું ?
૩૮. આપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણુ કરે તો આપના કરજનું શું થાય ?
૩૯. ચાર ભાઈ એકઠા છતાં એક ભાઈએ કરજ કાઢ્યું, તે સધળા મળીને આપે ? ને આપે તો શી શી આખતનું કરજ આપે ?
૪૦. ચાર ભાઈ એકઠા છતાં એકે કરજ કર્યું તેમાં ખીજા ભાઈઓની સંમતી તથા સહી પણ જોઈયે ?
૪૧. સરવે ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે આપના લેહેણાનું શું કરે ?

ન્યાતખહાર આખતના સવાલ—નંબર ૧૦.

૧. શી શી તકશીરથી તથા શા શા સખખથી ન્યાતખહાર મુકે છે ?

૨. જે શખસને ન્યાતબાહાર મુકે છે તેને સરવે ન્યાતના લોક મળીને મુકે છે કે થોડાની મરજીથી મુકાય ?

૩. અગર એક શખસનો જયો તથા સગાવા-હાલા ધણા છે, ને તે શખસ અદાવતથી કોઈના ઉપર દોષ લાવીને ન્યાતબાહાર મુકે, ને બીજા ન્યાતના લોક નાકબૂલ કરે, ત્યારે તેને ન્યાતબાહાર મુકાય ?

૪. કોઈ શખસની દીકરી પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે, ત્યારે તેના માબાપ સુધાને ન્યાત બહાર મુકે ?

૫. કોઈ શખસે કોઈના ઉપર તોહોમત મુક્યું, ત્યારે તોહોમતની સામેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાત-બાહાર મુકે ? ને તોહોમતની સામેતી કેમ કરવી જોઈયે ?

૬. ન્યાતબાહારિયા શખસ સાથે શો શો વેહેવાર ન કરવો ?

૭. ન્યાતબાહાર તથા પંક્તિબાહારમાં કાંઈ તકા-વત છે, ને છે તો શો છે ?

૮. થોડી તકશીરથી પંક્તિથી થોડે દુર બેસાડીને જમાડે. તેને ન્યાતબાહાર કેહેવાય ?

૯. એજ પ્રમાણે પંક્તિબાહાર છે, તેના છોકરા ન્યાતમાં પરણે ?

૧૦. જે શખસ પંક્તિબાહાર છે, તેને બીજો શ-ખસ જ'બા તેડે કે નહી ?

૧૧. તેડે તો તેડનાર ઉપર કાંઈ દોષ થાય ?

૧૨. પટેલિયાની રજા વના ન્યાતબાહારિયાને ન્યા-તમાં લેવાય ?

૧૩. ન્યાતબાહારિયાને ન્યાતમાં લે તો શું શું ખરચ થાય છે ?

૧૪. કોઈ શખસને ન્યાતબાહાર મુક્યો ને પછી તેને ન્યાતમાં લેવો ઠયો, ત્યારે તેને શો શો ખરચ થાય છે ?

૧૫. કોઈ શખસને ન્યાતમાં લેવો ઠયો, ત્યારે તેની પાસે શું શું પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવું ધટે છે ?

૧૬. ન્યાત બાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય ?

૧૭. ન્યાતબાહારિયો મરી જાય, ત્યારે તેને કાણ બાળે ને તેના પરપિંડ કાણ કરે ?

૧૮. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું પુત્તળ કરે તેથી તે ન્યાતમાં દાખલ થાય ?

૧૯. અપરાધીને કાંઈ પ્રાયશ્ચિત્તની મુદત છે ?

૨૦. ન્યાતમાં દાખલ કરવાની કાંઈ વિધિ છે, ને છે તો હર હર તકશીરની શી શી વિધિ છે ?

૨૧. કોઈ શખસ ન્યાતબાહારિયાવાળા પાસે બે-સીને જમે, ત્યારે તેને પણ ન્યાતબાહાર મુકે કે નહી ?

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય, તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી; ને જેમાં કાંઈ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રબાધારે આલ્યો આ-વેછે—ક્રિયા તથા વારસા વગેરેના સિરસ્તા—તેનો જ-વાબ પણ એમજ લખો કે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે ક-બૂલ છે. તથા જે વાતમાં ન્યાતમાં હાલ કનિયો જમી હોય, તેનો જવાબ હાલમાં લખવાની કાંઈ જ-રૂર નથી; ને કદાચ કનિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજૂર કરશે. બીજું, બાકીના સવાલના જવાબ પ્રાયશ્ચિત્ત આલ્યો આલ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો, જે સરવેની અનુમ-તિથી સરવે ન્યાતના લોકોને કબૂલ છે, તે વિચાર ક-રીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કબૂલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા પણ તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા હોય ને તે (ને) લખશો તો તે પણ એજ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજૂર કરશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો, ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તાને બદલીને સરવે ન્યાતની અનુ-મતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાઢડશો ને તે સિરસ્તાને જાહેર કરશો, તો તે વાત પણ સર-કાર હરતરેહથી કબૂલ કરશે. વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

સવાલના જવાબ.

વિવાહ બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” એક ૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી જે માયું કરવા ગયો હોય તેને, કન્યાની તરફના જે મુખ્ય અધિકારી હોય, તે (તેને) ચાંદલો કરીને કેહે કે અમે તમારા કલાણાને કન્યા આપી, ને જે મળે તે માયું કરનારને આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બહુધા વરની તરફનું માયું જાય છે.

૩. વરની તરફનાને જેના ઉપર ભરોસો આવે તેને માયું કરવા મોકલે.

૪. બહુધા કન્યાને ઘેર ચાંદલા થાય, ને ત્યાં પેતાનો ગોર હાજર હોય તો સાફ, નહીં તો તેનો કાંઈ અટકાવ રહે નહીં, ને વરની તરફથી તો જે ધણી માયું કરવા ગયો હોય તેજ બસ છે; ને કન્યાની તરફથી તેના માઆપ વગેરે પાસેના અધિકારી હોય; ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર અમારામાં છેજ નહીં.

૫. તે કાંઈ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૮. બહુધા અમારા બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વેહેવા કીધા વગર ચાલેજ નહીં.

૯. છોકરીના માઆપ છતાં બીજા કોઈનો અખ-લાર છે નહીં, ને છોકરીની માની તો વિશેષ કરીને સંમતિ લેવી જોઈએ.

૧૦. જ્યાંસુધી છોકરીનો આપ ન હોય, ત્યારે છોકરીની મા શિવાય કોઈનો અધિકાર નથી.

૧૧. અમારી સુરતની ન્યાતમાં કોઈ નીચ કુળનો છેજ નહીં તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખાયો.

૧૩. એ તો ઉભયતાની પ્રસન્નતાની સાથે છે.

૧૪. એ પણ પ્રસન્નતાની સાથે છે.

૧૫. એ બાબતમાં કન્યાવાળાની ખાતરજમે થઈ જોઈએ.

૧૬. એ વાતમાં પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતા જોઈએ.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તે વના તેના આપ પાસેથી બીજા સત્તા હોય તો, તે આપ છે-કરો કુંવારો છતાં પરણી શકે છે.

૧૮. એ અમારા સુરત શહેરમાં ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૯. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. આવવા જવાનો કાંઈ મુકરર દાહડો નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય, ને કદાચિત એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૨૧. હા, વેહેવા ફેક થવાનો ચાલ છે.

૨૨. વેહેવા તુટે ત્યારે એનો ઉત્તર શું લખીએ ?

૨૩. કારણની કાંઈ જરૂર નથી, છેક પરણવા સુધી તુટે છે.

૨૪. હમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટે છે, ત્યારે શિક્ષા કરવાની શી અગત્ય ?

૨૫. કન્યાવાળા વેહેવા તોડે તો વરવાળાએ જે કન્યાને ધરેણું અથવા લુગડાં કીધા હોય તો તે તેને પાછા આપે; ને વરવાળા તોડે તો કન્યાને ધરથી જે રીતભાત આવી હોય તે પાછી આપે, ને પોતે જો કાંઈ ધરેણું કીધું હોય તો પાછું લે, ને ન્યાતીખરચ તો જેણે કીધો હોય તેનો જાય.

૨૬. વેહેવા તુટે તો એનો ઉત્તર શું લખીએ.

૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાઓનો વેહેવા કરવામાં તથા તોડવામાં કાંઈ અધિકાર નથી.

૨૮. સાફ વેહેવા તોડવાનોજ ચાલ છે તો દંડની શી અગત્ય ?

૨૯. એમાં કાંઈ ન્યાતનો અધિકાર નથી.

૩૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાજ તુટેછે તો એનું શું લખીએ ?

૩૧. તેના માખાપ છતાં બીજા કોઈનો અખ-લાર નથી.

૩૨. એનો જવાબ ઉપર લખી મુક્યા.

૩૩. કન્યા મરી જાય તો જે સામસામી રીત કાંઈ હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ છે, પણ જે આપવા યોગ્ય હોય તે અપાય.

૩૪. એવું થતુંજ નથી.

૩૫. એવા મોટા વયની કન્યા થતીજ નથી તો, તેનું શું લખીએ ?

નાગર બ્રાહ્મણ-વડનગરા અમદાવાદી સુર-
તનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત છે, તે વરની તરફથી માગું કરવા જાયછે ને કન્યાવાળા મુખ્ય અધિકારી.

૨. વરની તરફથી માગું જાયછે.

૩. સગાવાહલા તથા કોઈ ઓળખીતો માગું કરવા જાય.

૪. વરને ઘેર કન્યાવાળા સોપારી આપવા જાયછે, તેજ ચાંદાની રીત છે.

૫. બેઉ ગેરનો કાંઈ નિશ્ચય નહી, તથા ન્યાતગો-રનો કંઈ અમારે ચાલ નથી.

૬. બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાનો વિવાહ કરવો તે કંઈ ઉમરનું મુકરર નથી, ગમે સારે કરે.

૮. કન્યાનો વિવાહ નવ વરસ તથા દશ વરસની અંદર થાયછે.

૯. છોકરીનો બાપ તથા મા-આ જણુ બે મળીને વિવાહ કરે.

૧૦. મા મુખસાર છે.

૧૧. અમારામાં નીચ કુળ કોઈ છે નહી.

૧૨. એનો જવાબ અગિયારમી કલમે લખ્યો છે.

૧૩. એવું આજદિન લગી થયું નથી, તો શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવા આપવાનો ચાલ નથી. એમ કરતા કોઈએક આપે તો તરફે-નની ખુશી, પણ જાહેર થતું નથી.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ અગિયારમી મધ્યે લખ્યો તો શું લખીએ ?

૧૬. ચાલ નથી, પણ તરફેનની ખુશી.

૧૭. છોકરો અથવા બાપ બેમાં ગમે તેને કરે. કન્યાવાળાની ખુશી ને સત્તા રાખીને બાપ પરણે તેમાં કાંઈ અટકાવ નથી થતો.

૧૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. પરણ્યાં પેહેલાં કાંઈ સાસરાવાળાનું જોર નહી તો શું લખીએ ?

૨૦. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે, ને આવવા જ-વાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૨૧. એનો જવાબ ઉપર (૨૦) વિશમી કલમે લખ્યોછે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપર (૨૦) વિશમી કલમમાં લખ્યોછે.

૨૩. અમારે તોરણે આવ્યો પાછો જાય.

૨૪. એનો જવાબ ઉપર (૨૩) તેવીશમી કલમમાં લખ્યો છે.

૨૫. લેનાર આપનાર સમજે.

૨૬. વિવાહ તુટી શકેછે.

૨૭. ના. મા મુખસાર છે, બીજું શું લખીએ ?

૨૮. વિવાહ તુટેછે, તો બીજું શું લખીએ ?

૨૯. વિવાહ એક ઠેકાણેથી તોડીને બીજે ઠેકાણે કરેછે, તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૩૦. એનો જવાબ ઉપર (૨૯) ઓગણત્રિશમી કલમે લખ્યો છે.

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, તો શું લખીએ ?

૩૨. લેનાર આપનાર સમજે.

૩૩. એનો જવાબ ઉપર ત્રિશમી કલમે લખ્યોછે.

૩૪. દશ વરસમાં વિવાહ થાયછે. એવું કંઈ થયું નથી, તો શું લખીએ ?

૩૫. કોઈ કન્યા મોટી થતી નથી, ને હાથે વર ઓળતી નથી, તો શું લખીએ ?

વડનગરા નાગર આદિણુનો જવાબ—

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની પાસેથી જે મુખ્ય અધિકારી માગું કરવા ગયો હોય તેને, કન્યાની પાસાના જે મુખ્ય અધિકારી હોય, તે (તેને) ચાંદલો કરીને કહે કે અમે તમારા ફલાણુને કન્યા આપી, ને જે મળે તે માગું કરનારને આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બહુધા વરની પાસાનું માગું ભયછે.

૩. વરની પાસાનાને જેના ઉપર ભરેસો આવે તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. બહુધા કન્યાને ઘેરથી સોપારી સાત મોકલે, સાર પછી વરની પાસાના બૈરાં કન્યાને ઘેર જાય, સારે કન્યાવાળો તેને પોતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે રીત આપે, તેજ ચાંદલો કહેવાયછે. ને ન્યાતગોર છે નહી, તો તેનું શું લખીએ ?

૫. તેનો કાંઈ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. એનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૮. બહુધા અમારા આદિણુમાં દશ વરસની કન્યા થાય, એટલે વિવાહ કીધા વના ચાલે નહી.

૯. છોકરીના માઆપ છતાં, બીજા કોઈનો અ-ખસાર નહી, ને છોકરીની માની તો વિશેષ કરીને સંમતિ લેવી જોઈએ.

૧૦. જ્યાં સુધી છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વના કોઈનો અધિકાર નથી.

૧૧. અમારા સુરતી કુકણામાં કોઈ નીચ કુળનો છેજ નહી, તો શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખાયો.

૧૩. ના.

૧૪. અમારામાં ખાવા લેવા આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૫. અમારામાં એ બાબતમાં કન્યા દેવામાં તો કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા; ને પૈસા વત્તા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ના.

૧૭. છોકરોનો હક જે પરણવાનો છે તેવના આપ

પાસે બીજા સત્તા હોય તો તે આપ, છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. અમારી સુરતની ન્યાતમાં સાદાના ચાલ નથી, તો તેની વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૯. એ બાબતનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. આવવા જવાનો કાંઈ મુકરર દાહાડો નથી. જ્યારે તેડે સારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય, ને કદાચિત્ એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૨૧. હા, વિવાહ ફેક થાયછે.

૨૨. વિવાહ તુટેછે, સારે એનો ઉત્તર શું લખીએ ?

૨૩. કારણની કાંઈ જરૂર નથી, છેક પરણવા સુધી તુટે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે, સારે શિક્ષા કરવાની શી અગત્ય ?

૨૫. કન્યાવાળા વિવાહ તોડે તો વરવાળાએ જે કન્યાને રીત કીધી હોય, તો તેને તે પાછી આપે, ને પોતાની લે; વરવાળા વિવાહ તોડે તો કન્યાને ઘેરથી વરને રીતભાત આપી હોય તે પાછી આપે ને પોતાની લે; ને ઘરેણું વિવાહ મળે સારે આપવાનો ચાલ નથી; બાકીનો ખરચ કીધો હોય તેનો જાય.

૨૬. વિવાહ તુટેછે તો શું લખીએ ?

૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાઓનો વિવાહ કરવામાં તથા ટાળવામાં કંઈ અધિકાર નથી.

૨૮. સાદુ વેહેવા ટાળવાનો ચાલ છે, તો દંડની શી અગત્ય ?

૨૯. એમાં કંઈ ન્યાતનો અધિકાર નથી.

૩૦. તેના આપ છતાં બીજા કોઈને અધિકાર નથી.

૩૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ટળેછે તો શું લખીએ ?

૩૨. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૩૩. કન્યા મરી જાય તો જે સામાસામી રીત કીધી હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ છે, પણ જે આપવા યોગ્ય હોય તે અપાય.

૩૪. એવું થતુંજ નથી.

૩૫. એવા મોટા વયની કન્યા થતીજ નથી, તો તેનું શું લખીએ ?

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૪.

૧. વરની તરફના માથું કરે, તેને કન્યાવાળાની મરજી હોય તો હા કેહે ને સોપારી આપે.
૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી બહુધા માથું આવેછે.
૩. વરની તરફથી જેના ઉપર ભરોસો આવે તેને મોકલે.
૪. બહુધા કન્યાને ઘેર ચાંદલો થાય; સાં કંઈ ગો-રનું કારણ નથી, ને વરની તરફથી તો તેના સગા હોય તે જાય; કન્યાવાળાની મરજી હોય, તો તેડે, તો પુરુષમંડળી પણ જાય.
૫. ને કુળગૌર તથા ન્યાતગૌર અમારામાં છેજ નહી.
૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.
૭. એનું કાંઈ પ્રમાણ નથી.
૮. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વિવાહ કીધા વિના ચાલેજ નહી.
૯. છોકરીના માખાપ છતાં બીજા કોઈનો અધિકાર નથી.
૧૦. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વિના કાઢનો અધિકાર નથી.
૧૧. અમારામાં સિરસ્તા શિવાય વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.
૧૨. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.
૧૩. વત્તા પૈસા લેવાનો ચાલ નથી તો એનું શું લખીએ ?
૧૪. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.
૧૫. એ બાબતમાં કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા ને લેવા આપવાની ચાલ નથી, ખાતરજમા થઈ જોઈયે.
૧૬. વત્તા પૈસા લેવાની રીત નથી, ને સિરસ્તા પ્રમાણે લઈને ઘરડાને કન્યા દે તો તેની ખુશી.
૧૭. છોકરાનો હક જ પરણવાનો છે, તેવિના તેના આપ પાસે બીજા સત્તા હોય, તો તેનો આપ છોકરા કુવારો છતાં પરણી શકેછે.
૧૮. એ અમારા સુરત શહેરમાં ચાલ નથી, તો વિગત શું લખીએ ?

૧૯. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.
૨૦. આવવા જવાનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી, જ્યારે તેડે સારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય.
૨૧. હા, વિવાહ ફેકાફેક કરવાનો ચાલ છે.
૨૨. વિવાહ તુટેછે સારે એનો ઉત્તર શું લખીએ ?
૨૩. કારણની કાંઈ જરૂર નથી, છેક પરણતાં સુધી તુટેછે.
૨૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે તો શિક્ષા કરવાની શી જરૂર છે ?
૨૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહથી તે પરણતા પે-હેલા કાંઈ પક્ષ આપવાનો ચાલ નથી.
૨૬. વિવાહ તુટેછે તો એનું શું લખીએ ?
૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાનો વિવાહ કરવામાં તથા તોડવામાં કાંઈ અધિકાર નથી.
૨૮. સાદુ વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો દંડની શી અગલ ?
૨૯. એમાં કાંઈ ન્યાતનો અધિકાર નથી.
૩૦. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે લો એનું શું લખીએ ?
૩૧. એનો જવાબ તીસમી કલમમાં લખી ચુક્યા.
૩૨. એનો જવાબ ઉપર કલમ પચીસમાં લખ્યોછે.
૩૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.
૩૪. અમારી ન્યાતમાં એનું થયુંજ નથી.
૩૫. એવી મોટી ઉમરની કન્યા થતીજ નથી.

બ્રાહ્મણ-વીશનગરા નાગર ગ્રહસ્થ સુર-તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૦.

૧. માથું અષ્ટકુળ બુનિયાતને ઘેર કન્યાવાળાનું જાય; એ શિવાય બીજા રૂપિયા ભરતીઆ છે, તેનું માથું કન્યાને ઘેર જાય.
૨. ચાંદલો વરને ઘેર થાય, આપ વિગેરે અધિકારીને ચાંદલો થાય ને લખ્યાપત્રનું કાંઈ મુકરર નથી, ને ગૌર હાજર હોય તો સાદું, નહીતર કાંઈ જરૂર નહી, ને સગા તેડે તે હાજર જોઈયે.

૩. ૩૧) રોકડો તથા શીફળ તથા પૈસા અડધાના આપવાનો ચાલ છે, ને સાથે જે આવ્યા હોય તેને પૈસા બંને કન્યાવાળો આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ને ધણા અટકાવથી એક વરસ ઉપર ચાલે.

૫. આપ હાજર હોય તો પોતાના વડીલ લોકની અનુમતિ લઈને કરે.

૬. આપ વિનાની છોકરી હોય, સારે તે છોકરીનો વિવાહ આપથી ઉતરતા દરજ્જાના જેટલા વડીલ રહ્યા, તે સરવેની અનુમતિથી વિવાહ થાય; (ને) વા જુદો રહેતો હોય અથવા એકઠો રહેતો હોય, ને તે છોકરીની વિધવા મા પોતાની ખુનિયાતી જેવી છે તેવી સામી ખુનિયાતી બેઠને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરે તો મા અધિકારી છે.

૭. વિધવા ધૈર્યે ગેરખુનિયાતીની સાથે પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તોપણ તેના જેઠ તથા દીયર વિગેરે જે કોઈ કન્યાના વડીલ હોય તે તોડી શકેછે, વા જુદી રહેતી હોય તોપણ તે તોડી શકેછે.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૯. એ દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ઉભયતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ નવમી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. ફાંક કરવાનો ચાલ છે સારે શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે.

૧૪. તુટેછે, સારે શિક્ષાનું શું લખીએ ? રીતભાત વિગેરે પોતપોતાની પાછી લે, ને વેહેવા વખત પક્ષ ભરવાનો ચાલ નથી, ને ભોજનખરચ તો જેણે કર્યો તેનો જાય.

૧૫. એનો જવાબ કલમ ચૌદમી માંહે લખ્યોછે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે. પણ ન્યાતવાળાએ જે વેહેવા મંજુર કર્યો, જે ધડપણના સખબથી ખાવાને આપ્યા, તે ન્યાતની નજર માંહે આવે તો ન્યાતવાળા વેહેવા તોડવા દે નહીં ને તોડે તો ખાવાની સાબિતી જાણીને તેને શિક્ષા પણ કરી શકેછે.

૧૭. ફાંક કરવાની રીત છે સારે શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ-વીસલ નગરા અમદાવાદી ગ્રહસ્થ તથા કલાટ સરવેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૧.

૧. માયું ખુનિયાતીને ઘેરનું જાય.

૨. ચાંદલો વરને ઘેર થાય; આપ વિગેરે અધિકારીને ચાંદલો થાય, ને લેખપત્રનું કાંઈ મુકરર નથી, ને ગાર હાજર હોય તો સારું, નહીંતર કાંઈ જરૂર નહીં, ને સગાવાહાલ્ય જેને તેડે તે હાજર બેઠાય.

૩. ૩૧) તથા શીફળ ૧ કન્યાવાળો આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ને ધણા અટકાવ થકી એક વરસ ઉપર ચાલે તો ચાલે.

૫. આપ હાજર હોય તો પોતાના વડીલ લોકની અનુમતિ લઈને કરે.

૬. આપ વિનાની છોકરી હોય, સારે તે છોકરીનો વેહેવા આપથી ઉતરતા દરજ્જાના જેટલા વડીલ રહ્યા તે સરવેની અનુમતિથી વેહેવા થાય, ને જુદા રહેતા હોય અથવા એકઠો રહેતા હોય, ને તે છોકરીની વિધવા મા પોતાની ખુનિયાતી જેવી સામી ખુનિયાત બેઠને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરે તો મા અધિકારી છે.

૭. વિધવા ધૈર્યે ગેરખુનિયાતીની સાથે પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તોપણ તેના જેઠ તથા દીયર વિગેરે જે (એ) કોઈ કન્યાના વડીલ હોય તે તોડી શકેછે, ને જુદી રહેતી હોય તોપણ તે તોડી શકેછે.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૯. એ દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ઉભયતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. ફાંક કરવાનો ચાલ છે, સારે શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૪. તુટેછે સારે શિક્ષાનું શું લખીએ ? ને રીત-

ભાત વગેરે પોતપોતાની પાછી લે, ને વેહેવા વખત પછું ભરવાનો ચાલ નથી, ને ભોજન ખરચ તો જેણે કર્યો હોય તેનો જાય.

૧૫. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મીના પ્રમાણે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યો છે, પણ ન્યાતવાળાએ વેહેવા મંજુર કર્યો, જે ઘડપણના સખ્યથી ખાવા આપ્યા, તે ન્યાતની નજરમાં આવે તો તે ન્યાતવાળા વેહેવા તોડવા દે નહી, ને તે ઉપરાંત થઈને તોડે, તો ખાવા આપનારની સામેતી જાણ્યા પછી તેને શિક્ષા પણ કરી શકે છે.

૧૭. ફાંક કરવાની રીત છે ત્યારે શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પાંચ પચાસ બ્રાહ્મણ બેસીને ગળ્યા મોહડાં કરે. ને તે વાત ઉઘાડી કરે જે ફલાણાની કન્યાને ફલાણાનો છોકરો તેનો વેહેવા કીધો તે પ્રમાણ.

૨. જેને ગરજ પડે તે માગું કરે.

૩. જે કોઇ પોતાનો વાહાલો હોય તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. ચાંદલા કરવા તે પોતાના સગા કે પટેલને ઘેર કરે, ને તે વખત પોતાના સગા તથા વાહાલા કોઇ હાજર જોઈએ, ને બેઉ તરફના ગોર હાજર હોય તો સાફ, ને નહી હોય તો તે વના ચાલે.

૫. એ જવાબ પાછલી કલમમાં આવ્યો છે.

૬. વેહેવા મેળવતી વેળા બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાના જન્મથી તે દશ વરસ લગીમાં વિવાહ કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકાને વિવાહ કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો બાપ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ગમે ત્યાં વેહેવા કરે.

૧૦. જેના માબાપ નથી ત્યારે દાદા આદિ શાન્ના લખ્યા પ્રમાણે અધિકારી હોય તે વેહેવા કરે.

૧૧. જે કોઇ પોતાની દીકરીનો વેહેવા નીચ કુ-

ળમાં કરે, ત્યારે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડે છે, ને નીચ કુળનો અસલથી જે ચાલ્યું આવે છે તે ખરું, ને વળી તેવા કસબ કર્યોથી નવું થાય.

૧૨. જે નીચ કુળનો વર છે તથા નીચ કસબ કરે છે, ત્યારે તેને બરોબરીની કન્યા મળે તો વપુ કંઈ ખરચ થતું નથી, ને મુળગી નહી મળે તો પોતાની ગરજ પરસામા પૈસા કન્યાના બાપને આપીને પરણે.

૧૩. ઉંચ કુળનો છોકરો કંઈ બદફેલી છે, અથવા કંઈ ખોડવાળો છે, તોપણ તેને પરણવામાં કંઈ વધતું ખરચ થતું નથી.

૧૪. જે કોઇ પોતાની દીકરીના પૈસા ખામ છે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા વત્તા પૈસા આપવા પડે છે.

૧૫. જે છોકરાના માબાપ બદચાલ ચાલે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડે છે.

૧૬. છોકરો નાહાની ઉમરનો હોય અથવા મોટી ઉમર, પણ સારા કુળનો હોય, તો કંઈ પૈસા વત્તા ખરચ થતા નથી.

૧૭. છોકરો કુંવારો છે ને પોતાની ઐરી મરે તો પોતે છોકરાથી પેહેલો પરણવા ચાહે તો પરણે.

૧૮. વેહેવા કરતી વખત સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વેહેવા મળ્યા પછી લગન થતા લગીમાં છોકરીને ગમે તો સાસરે જાય, ને ગમે તો નહી જાય.

૨૦. વેહેવા થયા પછી છોકરાને જે દાહાડે સાસરેથી નહોતફ આવે તે દાહાડે જન્મા જાય ને નહી જાય તો તેની ઇચ્છા.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઇ દશ વીસ વરસે પોતાનું કાળુ કરીને વેહેવા તોડતો હતો, પણ હવેથી અમે બદોબસ્ત કરીને વેહેવા તોડવો નહી, એવો નિશ્ચય ઠરાવ્યો છે.

૨૨. આ બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે સહી થાય છે.

૨૩. વેહેવા થયા પછી વર કન્યા માંહેથી કોઇ બે આંખે આંધળું અથવા પતીત થાય ત્યારે વેહેવા તુટે.

૨૪. ઉપર લખેલા બે કારણુ વનાં વેહેવા તોડે તેને ન્યાતનાં લોકોએ આ રીતે શિક્ષા ઠરાવી છે કે, જે વર તોડે તો રૂપિયા ૫૧) નું વાસણુ ન્યાતમાં આપે, ને તે વરને જે કોઇ કન્યા આપે તેઓ રૂપિયા ૫૧) નું વા-

સણ ન્યાતમાં આપે; ને એજ રીતે કન્યાનો આપ વે-
હેવા તોડે તે રૂપિયા ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે,
ને તે કન્યાને બીજો જે પરણે તે (ઓ) રૂપિયા ૫૧) નું
વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને વર તથા કન્યાવાળા બેજણ
સમજીને વેહેવા તોડે, તો તે બેજણને એજ શિક્ષા છે.

૨૫. જે કોઈ વેહેવા તોડે તો પોતે પોતાની રીત-
ભાત પશું વગેરે જે આપ્યું હોય, લીધું હોય, તે
પાછું લે, ને તોડનારો સામાવાળાનો ખરચ થયો હોય
તે મુજરે આપે.

૨૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની તેવીસમી ક-
લમ માંહે છે.

૨૭. વિધવા બેરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા પો-
તાના કુળ ધર્મને મુકીને કરે, તો કન્યાનો કાકો તે વે-
હેવા કરવા દે નહી, ને તે કન્યાનો વેહેવા પોતાની ગાંઠ
ખરચથી પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે સારા કુળમાં કરે.

૨૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ચોવીસમી કલ-
મમાં છે.

૨૯. વેહેવા થયા પછી તુટતો નથી, ને તુટે તો
૨૪ કલમ પ્રમાણે શિક્ષા છે.

૩૦. ગમે તેની ગેરરાજી હોય, તોયપણ વેહેવા
કારણ વના તુટે નહી.

૩૧. એનો જવાબ ૨૪ મી કલમમાં છે.

૩૨. એનો જવાબ ૨૫ મી કલમમાં છે.

૩૩. વિવાહ થયા પછી કન્યા મરે, તો રીતભાત
પાછી ફરે.

૩૪.

૩૫.

૩૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પરણાવવાનો કાળ
જતાં લગીમાં કોઈએ કુંવારી રાખીજ નથી.

૩૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો છે.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ સહસ્ર ખંખાતી ઇશામ-
લયિનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. અમારી જ્ઞાતિમાં એ રીત છે.

૨. અમારા જ્ઞાતિમાં વરની તરફથી તથા કન્યાની
તરફથી માગું જાય છે, કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩. શુકલને તથા સગાને તથા પોતે પોતાની મ-
રજીમાં આવે તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. અમારી જ્ઞાતિમાં વરનો આપ તથા કન્યાનો
આપ બેને ગમે ત્યાં ચાંદા કરે, પણ બહુધા તો વરને
ત્યાં ચાંદો કરે છે.

૫. વર તથા કન્યા બેના આપને ગમે તો ગોરને
હાજર રાખે, નહોય તો અટકાવ નહી-શાવાસ્તે જે
ગોર કોઈ નિશ્ચય નથી.

૬. વિવાહ મેળવતી વખતે કન્યાનો આપ રૂપિયો
૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો ૧)-તે આપે; વરનો
આપ કન્યાને ધાધરી ઓઢણી કરે, ને કન્યાનો આપ
પાધડી કરે વરને-અનો એ પ્રમાણે કરે છે.

૭. ત્રણ વર્ષથી માંડીને નવ વર્ષ લગણુ વિવાહ
ગમે ત્યારે કરે.

૮. દશ વર્ષની થાય ત્યારે વિવાહ કન્યા વિના ન
ચાલે.

૯. કન્યાનો આપ હાજર હોય તે વિવાહ કરે,
નહી તો કાકોએ કરે, ને માની સલાહ તો લેવી, ને
કન્યા આપવામાં પોતાના હાલમાં હોય તે કરે-શા-
સ્ત્રના ક્રમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરાંઓનો આપ તથા કાકો ન હોય તો મા
મુખત્યાર છે, તે કરે.

૧૧. અમારામાં વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.
અમારામાં ઊંચ કુળ તથા નીચ કુળ છે તે વિગત-
વાર લખ્યામાં આવતું નથી.

૧૨. કોઈ શખસ નીચા કુળનો હોય ને નીચ ક-
સબ કરતો હોય, તેને તેવા કુળની કન્યા મળે.

૧૩. તરફેનની મરજી પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૫. છોકરાના માઆપ બદલેલ ચાલતા હોય,
તેના છોકરાના વિવાહ કરતાં મેહેનત પોહોંચે છે, પણ
પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. કોઈનો નાની ઉમરમાં ન થયો, તો પરગા-
મથી લાવે, પૈસા ન બેસે વિવાહ થાય.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તે વના આપ
પાસે બીજી શક્તિ હોય તો તે આપ છોકરો કુંવારો
છતાં પરણી શકે છે.

૧૮. અમારામાં સાદું કરવાની રીત નથી.

૧૯. એનો કાંઈ નિશ્ચય ધારે નથી.
૨૦. એનો ધારે નિશ્ચય નથી.
૨૧. ફેક કરવાનો ચાલ છે.
૨૨. ફેક કરવાનો ચાલ છે, તો શું લખીએ ?
૨૩. કન્યાના આપને તથા વરના આપને ન બને તો તુટે.
૨૪. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?
૨૫. તોડે તો વરવાળાએ જે ધરેણું તથા લુગડાં (જે) કીધું હોય તે પાછું આપે; તેજ પ્રમાણે વરવાળાએ પણ કન્યાવાળાને પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં શેષ રહ્યાં તે.
૨૬. કાંઈ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે-ઉભયેને.
૨૭. તે ચોચ ઠેકાણે કીધું હોય તો દિયર જ્યેષ્ઠ થી ન તોડાય.
૨૮. એ જવાબ ચોવીસમી કલમ પ્રમાણે.
૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમી ઓળી પ્રમાણે.
૩૦. તોડવાનો ચાલ છે તો રાજનરાજનું શું લખીએ ?
૩૧. વિવાહ તુટે છે.
૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં આંકે છે.
૩૩. હા, પાછું લે છે.
૩૪. એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?
૩૫. નથી પરણી શકતી.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળવાની રીત એ છે જે પાંચ પચીસ લોકને મેળવીને ગણપતિ પૂજ કરે, ને ગોળધાણા ખાય એટલે વિવાહ થયો.
૨. અમારી ન્યાતમાં જેને ગમે તે માથું કરે.
૩. જે કાંઈ પોતાનો વાહાલો હોય તેને માથું કરવા મોકલે.
૪. ચાંદલા કરવા તે વરને ઘેર બેસીને કરવા, નહી તર હરકાઈ ઠેકાણે બેસીને કરવા, ને સગાવાહાલા બેઠિયે તો ખરા; અગર સગાવાહાલા નહી આવ્યા

૫

- હોય તો ચાલે, ને ગોર પોતાનો તથા ન્યાતગોર બેઠિયે તો ખરા; અગર નહી આવે તો ચાલે.
૫. એ જવાબ પાછલની કલમ ૪) મધે લખ્યો છે.
૬. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાનો આપ વરના હાથમાં ૩. ૧) આપે, અથવા તેના સગાવાહાલાના હાથમાં આપે.
૭. કન્યા જનમથી તે દશ વરસ સુધીમાં વિવાહ કરવો.
૮. કન્યા દશ વરસની થાય સારે વિવાહ કર્યો-વિના ચાલે નહી.
૯. છોકરીનો આપ હાજર હોય સારે કાકાને અધિકાર નથી, ને છોકરીનો આપ પોતીકી રાજ પ્રમાણે ગમે ત્યાં વિવાહ કરે.
૧૦. જેના માખાપ નથી, ત્યારે દાદા આદિ શા-અના લખ્યા પ્રમાણે અધિકારી હોય તે વિવાહ કરે.
૧૧. જે કાંઈ પોતાની દીકરીનો વિવાહ નીચ-કુળમાં કરે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહે-નત પડે છે, ને નીચકુળ તો અસલથી ચાલ્યું આવે છે તેજ ખરું.
૧૨. જે નીચકુળનો વર છે, તથા નીચ કસબ કરે છે, સારે તેને બરોબરી કન્યા મળે છે તોએ, તે-ને રૂપિયા બેસે છે-પોતીકી ગરજ પ્રમાણે.
૧૩. ઉંચકુળનો છોકરો કાંઈ બદ્દેલી છે અથવા કાંઈ ખોડવાળો છે, તોએ પણ તેને પરણાવવામાં વગર ખરચ થતો નથી.
૧૪. જે કાંઈ પોતીકી દીકરીના વધતા પૈસા ખાવા લે છે, તેનો છોકરો પરણાવતા વધતા પૈસા ખાવા આપવા પડે છે.
૧૫. જે છોકરાના માખાપ બદ્દલા ચાલે તેને પોતાનો છોકરો પરણાવતા વધતા પૈસા બેસે છે.
૧૬. કુળવાન હોય તો વધતા પૈસા બેસતા નથી.
૧૭. દીકરો પેહેલા પોતાનો વિવાહ કરે.
૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.
૧૯. કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે તે દિવસે જય, ગમે તો નહી જય, તેમાં સાસરિયા કાંઈ નહી કરે.
૨૦. જે દિવસે છોકરાને સાસરેથી જાપાનું નહો-તર આવે તો જય, નહી જય તો તેની ચિંતા નહી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મધે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ, પરણતા સુધી તુટે. કાંઈ કારણ નહી હોય તોએ તુટે.

૨૪. વિવાહ તોડે તેને કાંઈ શિક્ષા કરવાની રીત નથી.

૨૫. તોડનાર ધણી પાસેથી સામાવાળાએ જે કાંઈ આપ્યું હોય તે પાછું લે.

૨૬. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મધે છે.

૨૭. જે કદાચને નીચા કુળમાં વિવાહ કરે તો તેનો દિયર અથવા જ્યેષ્ઠ પોતીકા પૈસાવડે ઉંચા કુળમાં કરે તો તુટે.

૨૮. વિવાહ તોડે તેની ઉપર કાંઈ દંડ નથી.

૨૯. વિવાહ તોડે તેને શિક્ષા નથી.

૩૦. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી મધે છે.

૩૧. વિવાહ તુટી શકે છે.

૩૨. વરને આપ્યું હોય તે પાછું લઈ શકે છે.

૩૩. માંહેમાંહે આપ્યું લીધું હોય, તે પાછું લઈ શકે છે.

૩૪. પોતીકા દીકરીનો વિવાહ નહી કરે તેમાં ન્યાતની શિક્ષા નથી.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી એવું થયું નથી.

બ્રાહ્મણ-શીહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળવાની રીત એ છે જે પાંચ પંચાતના બ્રાહ્મણ બેસીને ગળ્યા મોહડા કરે ને વાત ઉઘાડી કરે જે ફલાણુની કન્યા ને ફલાણુનો છોકરો, તેનો વિવાહ કાંઈ પ્રમાણુ.

૨. જેને ગરજ પડે તે માગું કરે.

૩. જે કોઈ પોતાના વાહાલા હોય તેને માગું કરવાને મોકલે.

૪. ચાંદ્રા કરવા તે પોતાના સગા તથા પટેલને ઘેર કરે. ને તે વખત પોતાના સગા તથા વાહાલા કોઈ

હાજર બેઠિયે, ને બેઠિ તરફના ગોર હાજર હોય તો સાફ, ને નહી હોય તો તે વિના ચાલે.

૫. એ જવાબ પાછલી કલમમાં આવ્યો છે.

૬. વિવાહ મળતી વેળા ખીયાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાનો જન્મથી તે દશ વરસ લગી વિવાહ કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યો વિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો આપ હાજર હોય, ત્યારે કાકાને વિવાહ કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો આપ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણુ ગમે ત્યાં વિવાહ કરે.

૧૦. જેના માઆપ નથી, ત્યારે દાદાઓ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણુ જે અધિકારી હોય તે વિવાહ કરે.

૧૧. જે કોઈ પોતાની દીકરીનો વિવાહ નીચકુળમાં કરે, ત્યારે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતા મેહેનત પડે છે; ને નીચકુળ તો અસલથી જ આપ્યું આવે છે તે ખરું, ને વળી તેવા કસબ કર્યોથી નહું થાય છે.

૧૨. જે નીચકુળનો વર છે, તથા નીચ કસબ કરે છે, ત્યારે તેને બરોબરની કન્યા મળે તો વધતું કાંઈ ખરચ થતું નથી, ને મુલગી નહી મળે તો પોતાની ગરજે સામા પૈસા કન્યાના આપને આપીને પરણે.

૧૩. ઉંચકુળનો છોકરો કોઈ બદકેલી છે અથવા ખોડવાળો છે, તોએપણુ તેને પરણાવવામાં કાંઈ વધતો ખરચ થતો નથી.

૧૪. જે કોઈ પોતાની દીકરીના પૈસા ખાય છે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા વધતા પૈસા આપવા પડે છે.

૧૫. જે છોકરાના માઆપ બદચાલ ચાલે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડે છે.

૧૬. છોકરો નાહની ઉમરનો હોય, અથવા મોટી ઉમરનો હોય પણ સારા કુળનો હોય તો કાંઈ પૈસા વધતા ખરચ થતા નથી.

૧૭. છોકરો કુંવારો છે, ને પોતાની બેરી મરે તો, પોતે છોકરાથી પેહેલા પરણવા ચાહે તો પરણે.

૧૮. વિવાહ કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વિવાહ મળ્યા પછી લગન થતા લગીમાં છોકરીને ગમે તો સાસરે જાય, ને ગમે તો નહી જાય.

૨૦. વિવાહ થયા પછી છોકરાને જે દહાડે સા-
સરેથી નહોતરૂં આવે, તે દહાડે જાણે જાય, ને
નહી જાય તો તેની ઇચ્છા.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઈ દશ
વીશ વરસે પોતાનું કાળું કરીને વિવાહ તોડતા હતા,
પણ હવેથી બદોબસ્ત કરીને વિવાહ તોડવા નહી,
એવો નિશ્ચય કરાવ્યો છે.

૨૨. આ બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે સહી
થાય છે.

૨૩. વિવાહ થયા પછી વર કન્યામાંથી કોઈએ
આંધળું અથવા પતીત થાય, સારે વિવાહ તુટે; આં-
ધળી અથવા પતીત ન થાય તો બીજી નહીં પરણે,
તેનું પોષણ કરે.

૨૪. ઉપર લખેલા બે કારણવિના વિવાહ તોડે,
તેને ન્યાતના લોકે આ રીતે શિક્ષા કરાવી છે જે, જે
વર તોડે તો ૩. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને
તે વરને કોઈ કન્યા આપે તેઓ ૩. ૫૧) નું વાસણ
ન્યાતમાં આપે. તે રીતે કન્યાનો બાપ વિવાહ તોડે
તોએ ૩. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને તે ક-
ન્યાને બીજે જે કોઈ પરણે તેઓ પણ ૩. ૫૧) નું
વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને વર તથા કન્યાવાળા બેજણ
સમજીને વિવાહ તોડે તો બેઉ જણાને એ શિક્ષા છે.

૨૫. જે કોઈ વિવાહ તોડે તો પોતે પોતાની રી-
તભાત પક્ષનું વિગેરે જે આપ્યું હોય, લીધું હોય, તે
પાછું લે, ને તોડનારો સામાવાળાનો ખરચ થયો
હોય તે મુજબ આપે.

૨૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની તેવીસમી ક-
લમમાં છે.

૨૭. વિધવા બેરી(એ) પોતાની છોકરીનો વિવાહ
પોતાના કુળધર્મને મુકીને કરે તો, કન્યાનો કાકો ક-
રવા દે નહી, ને તે કન્યાનો વિવાહ પોતાની ગાંઠ અ-
રચથી પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે સારા કુળમાં કરે.

૨૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ચોવીસમી ક-
લમમાં છે.

૨૯. વિવાહ થયા પછી તુટતો નથી, ને તુટે તો
ચોવીસમી કલમ પ્રમાણે શિક્ષા છે.

૩૦. ગમે તેને ઘેર રાજી હોય તોએપણ વિવાહ
ઠરણુ વિના તુટે નહી.

૩૧. એનો જવાબ ચોવીસમી કલમમાં છે.

૩૨. એનો જવાબ પચીસમી કલમમાં છે.

૩૩. વિવાહ થયા પછી કન્યા મરે તો રીતભાત
પાછી કરે.

૩૪.

૩૫.

૩૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પરણવાનો કાળ
જતાંલગીમાં કોઈએ કુંવારી રાખી નથી.

૩૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી ઇશા-
મળિયા પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીતિ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી તથા ક-
ન્યાની તરફથી માથું જાય છે, કાંઈ મુકરર નથી.

૩. શુકલને તથા સગાને તથા પોતે પોતાની મ-
રજીમાં આવે તેને માથું કરવા મોકલે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરનો બાપ તથા કન્યાનો
બાપ બેને ગમે ત્યાં ચાંક્ષા કરે, પણ બહુધા તો વરને
ત્યાં ચાંક્ષો કરે છે.

૫. વર તથા કન્યા બેના બાપને ગમે તો ગોરને
હાજર રાખે, ન હોય તો અટકાવ નહી,—શા વાસ્તે
જે ગોર કોઈ નિશ્ચય નથી.

૬. વિવાહ મેળવવાની વખતે કન્યાનો બાપ ૩-
પિયો ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો ૧) એક,—તે
આપે; વરનો બાપ કન્યાને ધાધરી આઢણી કરે, ને ક-
ન્યાનો બાપ પાધડી કરે વરને—બાપે એ પ્રમાણે કરે છે.

૭. ત્રણ વર્ષથી માંડીને નવ વર્ષ લગણુ વિવાહ
ગમે સારે કરે.

૮. દશ વર્ષની થાય, સારે વિવાહ કર્યાવિના ન ચાલે.

૯. કન્યાનો બાપ હાજર હોય તે વિવાહ કરે,
નહી તો કાકોએ કરે, ને માની સલાહ તો લેવી, ને ક-
ન્યા આપવામાં પોતાના હાથમાં હોય તે કરે—શા-
અના ક્રમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરાઓનો બાપ તથા કાકો ન હોય તો મા
મુખસાર છે, તે કરે.

૧૧. અમારામાં વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી. અમારામાં ઉચ્ચકુળ તથા નીચકુળ છે તે વિગતવાર લખ્યામાં આવતું નથી.

૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય, ને નીચ કસબ કરતો હોય, તેને તેવા કુળની કન્યા મળે.

૧૩. તરફેનની મરજી પ્રમાણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૫. છોકરાઓના માખાપ બદલેલ ચાલતા હોય, તેના છોકરાઓના વિવાહ કરતાં મહેનત પોહોંચે, પણ પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. કોઈના નાહની ઉમરમાં ન થયો તો, પરગામથી લાવે; પૈસા ન બેસે વિવાહ થાય.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તેવના બાપપાસે બીજી શક્તિ હોય તો તે બાપ છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકે છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સારું કરવાની રીતિ નથી.

૧૯. એનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. એનો ધારો મુકરર નથી.

૨૧. અમારામાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે, તો, એનું શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના બાપને તથા વરના બાપને ન બને તો તુટે.

૨૪. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૨૫. વિવાહ તોડે તો વરવાળાએ જે ધરેણું તથા લુગડાં (જે) કીધાં હોય, તે પાછું આપે; તેજ પ્રમાણે વરવાળાએ પણ કન્યાવાળાને પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં શેષ રહ્યાં તે.

૨૬. લક્ષ થતાં પેહેલા વરને તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે.

૨૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ નીચકુળમાં વિવાહ કીધો હોય, તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકે છે, ને ચો-અ ઠેકાણે કીધું હોય તો દિયર જેઠથી ન તોડાય.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં આંક પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે, તો રાજનરાજનું શું લખીએ ?

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો, તેનો જવાબ શું કહીએ ?

૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણતાં પેહેલી કન્યા મરી જાય, અથવા બીજા કારણથી લક્ષ અટકે, તો જેનું જે હોય તે પાછું લે.

૩૪. એવું અમારામાં થયું નથી, તો તેનો જવાબ શું કહીએ ?

૩૫. અમારામાં એવી વાત બની શકી નથી, તો તેનો ઉત્તર શો લખીએ ?

પ્રાક્ષણ—ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની તરફથી માથું જાય છે.

૨. તથા વરની તરફથી કોઈ કરે છે, બાકી કન્યાની તરફથી કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણીની મરજીમાં આવે તેને મોકલે, — માથું કરવાને.

૪. અમારી ન્યાતમાં આંધા કરે, તે વરનો બાપ, કન્યાનો બાપ એ બેની નજરમાં આવે તે કરે છે; બે-માંથી એકનો ગોર હોય. વરના તથા કન્યાના બેના બાપની મરજીમાં આવે તે સગાને તેડે; તેડીને કોઈ શખસને ઘેર બેસીને લખ્યા પત્રાં કરે, બંનેના કાગળ અવારનવાર સાંપે.

૫. વર તથા કન્યા બેઉના કુળગોર હાજર હોય તો બેઠીયે, નહીતર ન્યાતગોરથી કામ લઈયે.

૬. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાનો બાપ ઘેરથી રૂપિયો ૧) તથા શ્રીફળ વરના બાપને આપે—બાનામાં.

૭. કન્યાની ઉમર પાંચ વરસની થાય ત્યાર પછી વિવાહ કરે છે.

૮. કન્યાની ઉમર વરસ ૬) નવની થાય એટલે વિવાહ કીધા વિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હોય તો તે વિવાહ કરે, ન હોય તો કાકો મુખત્યાર છે, તે કરે.

૧૦. છોકરાઓને બાપ કાકા નહી હોય, ત્યારે મા-તા અધિકારી છે.

૧૧. કોઈ શખસ પોતાની છોકરીનો વિવાહ જેવી જગા કરે તેવી જગાની કન્યા મળે, નીચકુળ તથા ઉચકુળ અસલથી છે તે પ્રમાણે ચાલે છે.

૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય અથવા નીચો કસબ કરે, આરે તેને તેના જેવા કુળની કન્યા મળે છે.

૧૩. કોઈ શખસ કુળવાન છે ને ખોડ છે વા બ-દેલી છે, તો તે શહેરમાંથી ન મળે તો ગામડેથી લાવે છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પૈસા ખાવા લીધાની રીત નથી.

૧૫. કોઈ છોકરાની મા. અથવા બાપ બદલાય ચાલે, આરે તે છોકરાનો વિવાહ મેળવવામાં મેહેનત કાંઈ કરવી પોહોંચે ખરી, પણ પૈસા લેવા આપવાનો ચાલ નથી, પણ તેને તેવું મળે.

૧૬. કોઈ શખસનો વિવાહ નાહનપણમાં ન થાય, ને મોટો થઈ જાય, આરે તે ગામડે કરે, પણ પૈસા બેસતા નથી.

૧૭. કોઈ શખસનો દીકરો કુંવારો છે, એટલામાં તેની બેરી મરી ગઈ; આર પછી તેને કન્યા મળે તો સુખેથી કરે; છોકરાને વેહેલી મળે તો તેનો વેહેલો કરે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાની રીત નથી.

૧૯. વિવાહ મેળવ્યા પછી કન્યાને સારો દાહાડો મુહૂર્ત બેઠીને વરવાળા તેડે છે.

૨૦. વિવાહ મેળવ્યા પછી શુભ મુહૂર્ત બેઠીને કન્યાવાળા વરને તેડે છે.

૨૧. વિવાહ અમારી ન્યાતમાં ફાક થઈ શકે છે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં આમણસામણ બેસીને લખ્યા કરે છે તે પ્રમાણે ચાલે તો સહી.

૨૩. અમારામાં લખ્યાથી ફરે તો તુટે.

૨૪. વગર વાંકે વિવાહ તોડે તો તે ન્યાત પાસે ફરિયાદ બેમાંથી એક આવે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૨૫. કોઈ કારણ વિના વિવાહ તોડે ને ન્યાત પાસે ફરિયાદ આવે, તો ન્યાત જેનો જે ખરચ થયો હોય તે આપાવે.

૨૬. લમ થતા પેહેલાં વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય, તો વિવાહ તુટે છે.

૨૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ નીચકુળમાં વિવાહ કરી લેય, તો તેના દિયર જેટ તોડી શકે છે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, આરે કેટલાએક રાજ ને કેટલાએક ગેરરાજ, પણ (જે) ન્યાતે મળીને કીધું તે પ્રમાણ છે.

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, આરે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણતા પેહેલાં કન્યા મરી જાય, અથવા બીજા કારણથી લમ અટકે, તો જેનું જે હોય તે પાછું લે.

૩૪. આજદીન સુધી અમારી ન્યાતમાં એમ થયું નથી તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૩૫. અમારી ન્યાતમાં એવી વાત બની નથી તેનો જવાબ શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ-મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૭.

૧. ચાતે બ્રાહ્મણ મોઢ અગિયારશિયાનો વેહેવાનો જવાબ એજે-

૨. કન્યાની તરફથી વરને ત્યાં કેહેવા સાચ જાય.

૩. કન્યાના સગાવાહાલા હોય તે આગણું કરવા જાય.

૪. વરને ઘેર ચાંદા થાય, તે વેળા વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ તથા સગાવાહાલા બેજણની તરફના તથા ગોર તે સરવની રૂપર વેહેવા થાય છે.

૫. હરેક બે ગોરમાંથી એક ગોર હાજર બેઠીયે.

૬. વેહેવા કરતી વેળા આપ્યામાં વરનો બાપ તે કન્યાને ઘેર જઈને રૂપાનું ધરણું ૧) આપે-કન્યાને આપે.

૭. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી વિવાહ કરે.

૮. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી કન્યા પરણે.

૯. છોકરીનો આપ હાજર હોય, સારે કાકાને કશે અધિકાર નથી.

૧૦. છોકરીનો આપ તથા કાકા નહીં હોય, સારે મા હોય તો મા વેહેવા કરે, તેને અધિકાર છે, ભાઈને અધિકાર નથી. મા નહીં હોય તો ભાઈ અધિકારી છે.

૧૧. પોતીકી છોકરીનો વેહેવા નીચકુળમાં કર્યો, સારે તે શખસના છોકરાનો વેહેવા કરે સારે વધતા પૈસા બેસે છે.

૧૨. નીચકુળમાં વેહેવા કરે, નીચ કસબ કરે, તે શખસને વધતા પૈસા બેસે છે.

૧૩. હા, વધતા પૈસા બેસે છે, ખોડથી તથા બદ-ફેલીથી બેસે છે.

૧૪. ન્યાતરીત કરતાં વધતા પૈસા છોકરીના લે તો તેના છોકરાના વેહેવામાં વધતા પૈસા આપવા પડે છે.

૧૫. મા તથા આપ બદફેલીવાળા હોય ને છોકરો સુખત હોય, તો ન્યાત રીતના પક્ષાં પ્રમાણે તે છોકરો પરણી શકે છે, ને છોકરો બદફેલીવાળો હોય તો તે પરણી શકતો નથી.

૧૬. નાહની ઉમરમાં વેહેવા નહીં થયો હોય, ને મોટી ઉમરમાં વેહેવા કરવા ચાહે તો ન્યાતરીતના પક્ષાં પ્રમાણે તે પરણી શકે છે, વધતું જોઈતું નથી.

૧૭. કોઈ શખસની ધણીઆણી મરી ગઈ, ને છોકરો હાજર હોય તો છોકરો પેહેલા પરણી શકે છે.

૧૮. અમારામાં વેહેવાનું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વેહેવા કર્યો પછી વાર પર્વે જાય, અગર નહીં જાય તો પંચાયતના હુકમથી જાય.

૨૦. વેહેવા કર્યો પછીથી તે પરણે ત્યાં સુધીમાં વાર પર્વે વર જાય; અગર નહીં જાય, તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૨૧. વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૨૨. પડો ને રૂપિયો વરને આપે, સાર પછી તુટી શકતું નથી.

૨૩. વેહેવા કર્યો પછી ને પરણતા પેહેલા વર કન્યા (ને) પરમેશ્વરના કર્યોથી દેવલોક પામે તો તુટે, પણ બેજણની હયાતી સુધી તુટી શકતું નથી.

૨૪. કાંઈ કારણે પણ તુટી શકતું નથી.

૨૫. કાંઈ કારણે પણ તુટી શકતું નથી; અગર

પરણતા પેહેલા વર કન્યામાં કોઈ દેવલોક પામે તો, કન્યાનું પદ્ધતું હોય તે વરવાળાને આપે, ને વરવાળા તે કન્યાની પાસે હોય તે આપે.

૨૬. વેહેવા કરતા પછી ને પરણતા પેહેલા કન્યા તથા વર આંધળો, લુલો, લંગડો, ડુંઠો તથા વટલે તો, તે વાત સાબિત જણ્યામાં ન્યાતને આવે તો તુટી શકે છે.

૨૭. કોઈ વિધવાએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે કબુલ છે; બીજા કોઈનું કર્યું કબુલ નથી.

૨૮. વગર સખબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને અમારી ન્યાતમાં દંડ નથી.

૨૯. વેહેવા કર્યો પછી હરેક વાતે વેવાઈ વટે ઝ-ધડે, પણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૩૦. લોકો રાજ હોય તથા નારાજ હોય, તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૩૧. બેની મરણ તોડ્યા ઉપર હોય, અગર ન્યાતના પાંચ શખસની મરણ તોડ્યા ઉપર હોય, તો પણ તુટી શકતો નથી.

૩૨. આંધળો, લુલો, લંગડો થયા હોય ને તુટે ને સારે જે જેને આપ્યું લીધું હોય તે તેનું પાછું આપે લે.

૩૩. વેહેવા કર્યો પછી ને પરણતા પેહેલા કન્યા તથા વર મરે તો, તે તેનો માલ આપેલો લીધેલો હોય તે પાછો લે.

૩૪. અગિયાર વરસ થઈ ગયા પછી તેના મા-આપને ન્યાત શિક્ષા કરે છે.

૩૫. માઆપની રખાવિના મોટી કન્યા પરણી શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ-મોઢ આતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના આપ પ્રભૃતી જે વારસ હોય તે પોતાની ન્યાતના દશ વીસ બ્રાહ્મણને લઈને વરને ઘેર જાય, ને પ્રથમ ગણપતિનું પૂજન કરે, ને વરને કુકાનો ચાંદો કરીને વરના હાથમાં રૂ.

૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપે, ને તેના આપને કહે કે તમારા છોકરાને અમારી કન્યા આપી.

તે બાબત ત્યાં જે બ્રાહ્મણ હોય તેને ચપટી ચપટી ખાંડ આપે, ને પછી પાન સોપારી આપે—એ રીત વિવાહ મળવાની છે.

૨. કન્યાની તરફથી પેહેલું માગું જાય.

૩. કન્યાના વારસો માગું કરવાને પોતે જાય, વા પોતાની તરફથી કોઈને મોકલે.

૪. કન્યાનો જે વારસ હોય તે ચાંદી કરવા જાય; તે વખત ગોરને તથા ન્યાતના સ્નેહી તથા સમા હોય તેને તેડીને જાય.

૫. વર તથા કન્યાનો કુળગોર તે વખત હાજર નોઈયે, એ કાંઈ મુકરર નથી.

૬. વિવાહ કરતી વખત રૂપિયો તથા પડો વિના બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. આટલા વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે વિવાહ કરવો એ કાંઈ મુકરર નથી.

૮. કન્યાને દશમું વર્ષ બેઠું કે વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહીં.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય, ત્યારે છોકરીનો કાકો વિવાહ ન કરી શકે, ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાઈ વિગેરેની સલાહ લેવાની ઇચ્છા હોય તો લે, ન લેવાની ઇચ્છા હોય તો ન લે.

૧૦. અધિકારીની વ્યવસ્થા શાસ્ત્રપ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ નીચકુળમાં પોતાની કન્યાનો વિવાહ કરે, ત્યારે પોતાના છોકરાના વિવાહ કરતી વખત વત્તા પૈસા બેસેછે, ને વિદ્યા વિગેરે ઉચ્ચ વૃત્તિયે પોતાનું જીવન કરે, તે ઉચ્ચ કેહેવાય ને ગામોટ વિગેરે નીચ વૃત્તિયે જીવન કરે તે નીચ કેહેવાય.

૧૨. નીચકુળનો હોય ને નીચ વૃત્તિયે જે જીવન કરતો હોય, તેને ન્યાતની રીત કરતાં વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૩. જે શખસ કુળવાન છે, ને કંઈ જીજ્ઞાસી બોડ છે, તેને ન્યાતની રીત કરતાં વત્તા પૈસા બેસતા નથી, ને કુળવાન છે ને બદ્દેલી ધણીજ કરતો હોય કે જેથી નીચ કેહેવાય, તેને તો વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૪. જે શખસ પોતાની દીકરીનો વિવાહ કરતી વખત ન્યાતરીત કરતાં ખાવાના પૈસા લે તેને પોતાના દીકરાનો વેહેવા કરતી વખત વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૫. કોઈ સ્ત્રી પુરુષ ધણી બદ્દાલ ચાલતા હોય

તેને પોતાના છોકરાનો વિવાહ કરતી વખત ધણી મેહેનત પડેછે, ને મેહેનત કરતાં વિવાહ ન થાય તો વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૬. કોઈ ઉચ્ચ કુળનો હોય, ને તેની નાહની ઉમરમાં માબાપ મરી ગયા હોય, તેથી મોટા થયા પછી વિવાહ કરવા આહે તો વત્તા પૈસા ન્યાત રીત કરતાં આપવા પડતા નથી.

૧૭. કોઈ શખસ ઉચ્ચકુળનો છે, ને તેનો છોકરો નાહની ઉમરનો છે, ને તેની સ્ત્રી મરી ગઈ, ત્યારે પોતાનો વિવાહ કરીને પછી છોકરાનો વિવાહ કરે,—પરણવાની ઇચ્છા હોય તો.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રતિષ્ઠિત ભોકોમાં સાકું કરવાનો ચાલ નથી, ને ગામોટ ભોકોમાં સાટાંનો ચાલ છે, તેનું એ જે, જે શખસ પોતાની કન્યાને જેના છોકરાને આપે તેના સગાની છોકરીને પોતાના છોકરાને સાકું લે, ને પોતાને છોકરો ન હોય ત્યારે પોતાના સગાના છોકરાને અપાવે; એ વાતનો લેખ પશુ કરેછે.

૧૯. વિવાહ થયા પછી લગ્ન થતાં પેહેલાં છોકરી સાસરે તેડે તો ખાવા જાય, ને છોકરીને ગમે તો ત્યાં રહે, ન ગમે તો જમીને પાછી આવે; તેમાં સાસરિયાં તેડે ને ન જમ તો કાંઈ સાસરિયાનો જોરો નહીં.

૨૦. વર સાસરે અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા, દાદશી, દસરા, દિવાળીએ જમવા તેડે તો જાય, ન તેડે તો ન જાય; ને એમ કરતાં તેડે ને વર ન જાય તો, તેથી વિવાહ તુટતો નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી—એવો અમારામાં સિરસ્તો નથી.

૨૩. જ્યાં સુધી કન્યા પરણી નથી, ત્યાં સુધી તુટે, પશુ કાંઈ કારણથી તુટે.

૨૪. કંઈ કારણ વિના તોડે તોએ તુટે, પશુ તેને ન્યાતના લોક કંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૨૫. કોઈએ કારણ વિના વિવાહ તોડ્યો, તેમાં વરવાળો જે તોડે ત્યારે કન્યાને જે અલંકાર ચઢાવ્યા હોય, તે પાછા લે, ને રૂપિયો ને પડો પાછો મોકલે; ને કન્યાવાળો જે તોડે, ત્યારે જે અલંકાર ક-

ન્યાને આપ્યું હોય, તે પાછું મોકલે-ખીજો ખરચ થતો નથી.

૨૬. લગ્ન થતાં પેહેલાં વરને વા કન્યાને દોષ થાય તો વિવાહ તુટે છે.

૨૭. કોઈ વિધવા આંચે નીચકુળમાં વિવાહ કરી શકે હોય, તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકે છે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, સારે કેટલા રાજી ને કેટલાએક ન્યાતના ગેરરાજી, તેથી શું થાય ?

૩૧. વિવાહ તોડવાનો જ ચાલ છે, તો જવાબ શું લખીએ ?

૩૨. એનો જવાબ તો પચીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણતા પેહેલાં કન્યા મરી જાય, સારે કન્યાને જે ચહડાવ્યું હોય ધરેણું, તે વરવાળો પાછું લે; ને કોઈ ખીજા કારણથી લગ્ન ન થયા તોએ પાછું લે.

૩૪. આજઢીન સુધી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, તો જવાબ શું લખીએ ?

૩૫. અમારી ન્યાતમાં આજઢીન સુધી એવી વાત બની નથી, તો તેનો જવાબ શું લખીએ ?

પ્રાશ્ન-મોઠ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુર-તનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત છે તે લખીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં માથું કન્યાની તરફથી જાય છે.

૩. કન્યાનો આપ જેને મોકલે તે જાય.

૪. વિવાહ કરવો ઠયો સારે ચાંદા વરને ધર થાય, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર, અગર હાજર હોય તો હોય, નહીતર કાંઈ જરૂર નહીં ને વરનો તથા કન્યાનો આપ જોઈએ.

૫. તેનો જવાબ ઉપર ચોથી કલમમાં લખ્યો છે.
૬. કન્યાનો આપ વરને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર આપે.

૭. વરસ ૧) થી તે વરસ ૭) સુધી વેહેવા થાય છે. કાંઈ અટકાવ હોય તો વરસ ૭) ઉપરાંત પણ થાય છે.

૮. કન્યાની ઉમર વરસ ૮)ની થાય એટલે વેહેવા કર્યો વગર ચાલે નહીં.

૯. આપની રજા હોય તો કાંકો કરે.

૧૦. છોકરાનો આપ તથા કાકા ન હોય તો, તેની મા કરે.

૧૧. નીચકુળમાં કહે તો તેના છોકરાને વધારે પૈસા જોઈએ ને જે કોઈ પોતાના સત્કર્મથી ચાલે તેને ઉંચ કહીએ, ને જે કોઈ કુધર્મથી ચાલે તેને નીચકુળનો કહીએ.

૧૨. નીચકુળનો હોય તથા નીચ ધંધો કરતો હોય તેને વધતા પૈસા બેસે છે.

૧૩. સારે તેને પૈસા વધારે બેસે છે.

૧૪. જે છોકરીના આવા લે છે તેના છોકરાને વધારે બેસે છે.

૧૫. માઆપ બદલેલ હોય તેની કાંઈ ચિંતા નહીં. છોકરા સારા જોઈએ.

૧૬. કન્યાના આપ તથા વરના આપની ખુશી.

૧૭. કરે છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૧૯. તેડાતેડી કરે સારે સાસરે જાય-ચુકાનો ચાલ નથી.

૨૦. મુકરર ધારો નથી.-જે દહાડે તે દહાડે જાય ચુકવાની બાબત સાફ વેહેવા ફાક થતો નથી.

૨૧. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. ફાક થવાનો ચાલ છે, પછી શું લખીએ ?

૨૩. તોરણે આવ્યો પાછો જાય ને કોઈ પલ્લું ઓછું હોય, અથવા ખીજા કાંઈ લડાઈ હોય, સારે તુટે છે.

૨૪. તેને શિક્ષા નથી.

૨૫. પોતપોતાની રીતભાત વિવાહ તુટે સારે પાછું આપે.

૨૬. વર તથા કન્યાના આપની ખુશીની સાથે છે.

૨૭. બાઈ તથા દિયર તથા જેઠ સમજણથી વિવાહ કરેછે.

૨૮. તેને દંડ નથી.

૨૯. બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, તેને શિક્ષા નથી.

૩૦. કન્યાવાળો તથા વરવાળો બેની સમજણથી તુટે.

૩૧. વેહેવા તુટવાનો ચાલ છે તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩૨. વેહેવા તુટે સારે ધરેણું તથા લુગડાં જે પો-હાંચું હોય, તે પાછું લેછે.

૩૩. વેહેવા થયા પછી રાજકદેવક થાય સારે રીત પાછી ફરેછે.

૩૪. પોતાને સુજે સારે વેહેવા કરે, તેમાં કોઈ પુછે નહી.

૩૫. એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત આ છે કે પેહેલાંથી પદ્ધતિ બરે, પછી ચાર બ્રાહ્મણ બેસીને ધાણુ ગોળ ખાય, સારે વેહેવા સહી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું જાયછે.

૩. માગું કરવા પોતાનું વાહાલું હોય, તેને મો-કલેછે.

૪. કન્યાના બાપને ઘેર બેસીને ચાંદા કરેછે, તે વખત કંઈ ગોરની ગરજ નથી.

૫. વર કન્યાના કુળગોર જોઈએ નહીં સાં.

૬. એનો જવાબ પેહેલા જવાબમાં છે.

૭. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસમાં વેહેવા કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય, સારે વેહેવા કર્યાવના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય સાં સુધી કોઈથી થાય નહી.

૧૦. છોકરીને બાપ કાકો નથી સારે શાસ્ત્ર પ્ર-માણે જેને(જ) અધિકાર હોય તેજ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં નીચકુળ ઉચકુળનો મેળ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ખોડવાળો દીઠો નથી.

૧૪. જેટલા પૈસા છોકરીના લે તે પ્રમાણે આ-પવા પડે.

૧૫. જેના માબાપ બદચાલ ચાલેછે, તેને મેહે-નત પોહોંચેછે.

૧૬. છોકરો કુંવારો હોય, ને પોતાની બૈરી મરી ગઈ, સારે પોતાની ખુશી હોય તો પરણે.

૧૭. નાહાની મોટી ઉમરનો મેળ નહી, જ્યારે પદ્ધતિ તથા કન્યા મળે સારે પરણે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે.

૧૯. વેહેવા થયા પછી, ને લગન થતા પેહેલાં, સાસરે તેડે, સારે કન્યાની ખુશી હોય તો જાય.

૨૦. સાસરેથી નહોતર આવે, તે દાહાડે વરની ખુશી હોય તો જમવા જાય.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ પહેલી કલમમાં છે.

૨૩. વેહેવા તુટતોજ નથી.

૨૪.

૨૫.

૨૬. હમે આજ લગી એવું કોઈ દીઠું નથી.

૨૭. વિધવા બૈરી જુદી હોય તો પોતાની દીકરી-નો વેહેવા ગમે સાં ખુશીથી કરે, તેમાં દિયર જેઠનું બળ નહી.

૨૮. વગર કારણે વેહેવા તુટતોજ નથી.

૨૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૩૦.

૩૧.

૩૨.

૩૩. વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાયછે, તો રીતભાત સઉ પાછું ફરે.

૩૪. આજ લગી એવું થયું નથી.

૩૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યોછે.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાની એ રીત છે—વરનું માગું જાય તથા કન્યાનું માગું જાય.

૨. વેહેવા કરવો, સારે ચાંદલા વરને સાં થાય, તથા કન્યાને સાં થાય. ચાંદલા વરને કરેછે, તથા લખ્યાની રીત નથી. તથા ગોર હાજર થાય, સગાને બોલાવે, તો જોને તેડે તે જાય તથા ન બોલાવે તો પોતે કરે.

૩. અમારે આખ્યા લીધાનો ચાલ એ જ વરને ૩. ૧) તથા પડો આપે.

૪. પાંચ વરસથી તે નવ વરસ સુધી વેહેવા કરે.

૫. વિવાહ માતા કરે તથા પિતા કરે, તથા તેના કલ્યાણી બીજ સગા કરે.

૬. માતા વિવાહ કરે—(તથા) કાકા તથા ભાઈને પુછીને.

૭. વિધવા હોય તે વિવાહ કરે, તેનો વિવાહ ન થતે તે ઠેકાણું કરે તો પોતાનો જઈ તથા દિયર તોડી શકે.

૮. સાટું થાયછે, તથા નથી પણ થતું.

૯. વિવાહ થયા પછી ચાંદલા થાય, તે દિવસ પછી જાય ન જાય તો સાસરિયા કાંઈ ન કરે.

૧૦. ચાંદલા કર્યા પછી તે દિવસે વર જાય આવે, તથા સાર પછી ન જાય તો વિવાહ તોડી શકે તથા નહીં તોડી શકે એ રીત છે.

૧૧. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વર તોરણે જાય સાં સુધી ગુટે.

૧૩. દોષ હોયતો ગુટે, તથા નહીં દોષ હોય તો ગુટે.

૧૪. વિવાહ તોડે તો ન્યાતના શિક્ષા કરે નહીં પણ પાછું આપે.

૧૫. વર મરે તથા કન્યા મરે, સારે પલ્લુ વરને પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. વિવાહ તોડે તો ન્યાતના લોક કંઈ કરી શકે નહીં.

૧૭. અમારે એ રીત નથી.

બ્રાહ્મણ-ચૌરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી પણ જાય.

૨. વિવાહ કરવો ઠરે, સારે પ્રથમ શર્કરાપ્રાશન પાંચ બ્રાહ્મણ બેશીને કરે, એટલે વેહેવા નિશ્ચય થયો, તે કરે નહીં.—ને ચાંદલા સાવકાશે કરે, તે પ્રથમ વરને કરે, ને ગણપતિ પૂજા કરે, ને ન્યાતનાં ચાર બેરાં તથા પુરુષ સર્વ મળી પતાસાંનો પડો તથા ૩. ૧) છોકરાના હાથમાં આપે ને અમારામાં લખ્યું બણ્યું થતું નથી, અથવા કન્યાનો આપ તથા ભાઈ તથા નીકટ સંબંધી આવીને કરે તે કબુલ છે.

૩. વેહેવા કરતી વખત આના વિગેરે આપવા લેવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. અમારામાં કન્યાનો વેહેવા બે વરસથી તે નવ વરસ સુ[ધી]માં કરવો.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, તેને કાંઈને પુછવાની હાજત નથી. પરંતુ આપ નથી, તેવારે છોકરીની માતા હોય તે પોતાના કુટુંબી નીકટ હોય તેની તથા પોતાના સંબંધીની સલાહ કરે; વરનો પણ ધારો એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય, ને આપ તથા ભાઈથી જુદો રહેતો હોય, સારે આપ તથા ભાઈની સલાહ વેહેવા થાય.

૭. વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે ગેરમારજે ઉતરી હોય તો દિયર તથા જઈ તોડી શકે, ને છોકરીને પોતાના પદરથી પરણાવે સહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીને પડો તથા ૩. ૧) હાથમાં આપે, સાર પછી સાસરે જાય, અગર નહીં જાય તો સાસરિયા તેડાવે, ને તે કરતાં ન આવે તો ન્યાતના લોકને કહીને તેડાવે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર પરવરકાળે સાસરે જાય, અગર ન જાય તોએપણ વેહેવા ગુટે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થયું એટલે તુટે નહીં.

૧૨. તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર (ને) બંને આંખે તથા બંને પગે તથા બંને હાથે અ-પંગ થયો હોય તો વેહેવા તુટે સહી; તથા કન્યાને એ-વી એબ આવે તોપણ તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવિના તોડે તો શિક્ષા ન્યાતના લોકો કરે, એ બાબત અમારામાં ચાલન નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી લગ્ન કીધા પ્રથમ છોકરી મરી જાય તો, તથા વાજળી કારણુથી લગન નહીં થાય તો, ઘરેણું તથા લુગડાં પાછાં આપે; લુગડું ફા-ટ્યું હોય તે જાય, ને બાકી રહ્યું હોય તે લઈ શકે-

૧૬. સિરસ્તાએ ન્યાતે વેહેવા સહી કર્યો ને પછી લગ્ન થાય તોએપણ તુટે નહીં.

૧૭. બંને જણાની ખુશીથી તોડે પણ તુટે નહીં, ન્યાતના લોક બેઉ જણને ન્યાતબાહાર મુકે સહી.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવા કન્યાની તરફથી માગું જાય છે.

૨. વિવાહ કરવો ઈચ્છો સારે ચાંદલો કરવા અત્રા-પીને ઘેર એસીને કરે ને ચાંદલો વરને કરે છે તેનું લખ્યું પત્રું કોઈક કરે છે અથવા નથી પણ કરતા ને તે વ-ખત કુળગોર અથવા ન્યાતગોર હાજર હોય તો હોય ને નહીં હોય તો ચાલે; ને (સગાં) તે વખત વર કન્યા-નાં માખાપ જેને બોલાવે તે સગાં જાય.

૩. વિવાહ મેળવવાની વખત બીયાનામાં શ્રીફળ ૧) તથા ૩. ૧) આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય ને વિવાહ કરવો તે નવ તથા દસ સુધી કર્યોવિના ચાલે નહીં.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર છે ને વરનો બાપ પણ હાજર છે તે કરે તો થાય ને તેને માથે વઢ્ઢ હોય તે

પણ કરી શકે છે ને એ ધરડાની સલાહ લેવી-આપ હા-જર ન હોય સારે.

૬. એનો જવાબ ઉપલા પાંચમા અંકમાં લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. કોઈ બેરી વિધવા છે ને પોતાની દીકરીનો વિવાહ કર્યો છે તે વિવાહ પોતાનો દિશર તથા જેઠને પુછ્યાવિના કરે તો તોડી શકે છે અથવા જુદા રહેતા હોય વા એકઠા રહેતા હોય તોપણ તોડી શકે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કર્યો પછી ને લગ્નથી પેહેલાં કન્યા તથા વર તેડે તે દહાડે સાસરે જાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લ-ગ્નની પ્રથમ વરને તેડે તે દહાડે સાસરે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વર તોરણે આવ્યો પાછો જાય છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટે તે વાંધો પ-ડેથી તુટે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાને દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે છે તથા જેને ન પરવડે તો તુટે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણુવિના વિવાહ તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને રીત સામસામી પાછી અપાવે ને ભોજનખરચ અપાવ્યામાં ન આવે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા મરી જાય તો જે કાંઈ પ્હોતું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી લગ્ન થઈ હોય તો ન્યા-તમાં વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો ન્યાતવાળા શું કરે-બેટી રોટી જોરાવરી નથી.

૧૭. એ આંકનો જવાબ અગિયારમા આંકમાં છે.

બ્રાહ્મણ-ભટ મેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરે છે સારે કન્યાનો ધણી માગું કરે છે ને વરને ૩. ૧) આપે ને નાળિયેર આપે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈચ્છો સારે ચાંદલો વરને કરે ને કન્યાનો ધણી વરને ઘેર જઈને કરે છે.

* અંક ૫૬થી ૮૬ સુધીના કલમવાર જવાબ નથી કબજતા છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વરસ ૫ તથા ૬ થયા પછી કરેછે ને અટકાવવાળો વરસ ૧૦) સુધી કરેછે ને વરસ ૧૧ થયાં [કિ] ચાલે નહીં.

૫. કન્યાનો આપ પોતાના વાલીને પુછીને કરી શકેછે ને તે ન હોય તો પરણવાનો ખરચ કરે તે ધણી કરી શકેછે.

૬. ઉપરના સવાલ માફક છે; છોકરાનો વાલી કરી શકેછે.

૭. વિધવા માતાનો કરેલો વેહેવા દિયર જેઠ પંચ મંજુર ના કરે તેવા કારણથી કરી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી આરસ પુનેમ તથા તેહેવારે તેડેછે ને ન આવે તો અટકાવ નથી.

૧૦. ગયા આવ્યા વાસ્તે સાસરિયાં તોડી શકતાં નથી.

૧૧. કન્યાનો આપ વરનાં સગાંને સોપારી ૪) આપેછે તે આપ્યા પછી વેહેવા ફેક ન થાય; ને સાર-પેહેલાં આખર વગરનો કરેછે.

૧૨. કારણથીકી તુટે-સોપારી ચાર આપ્યા પછી તુટે નહીં.

૧૩. કન્યાને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દોપથી તુટેછે.

૧૪. તુટતો તો નથી ને કદાપી દોપથી તુટે તો સામસામી રીતભાત પાછી આપે-વાજબી ખરચ સઉને માહેર છે.

૧૫. મરી જાય વા કારણથી લમ ન થાય તો પાછું આપેછે,-ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપેછે.

૧૬. ચાર સોપારી આપ્યા પછી તોડી શકતો નથી.

૧૭. સોપારી આપ્યાં પછે દોષવાળાવિના બી-જનું તુટતું નથી ને વગર આખરવાળો તોરણેથી પાછો ફેરવેછે.

ખેડાવાળા બ્રાહ્મણ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું જાય ને એજ પ્રમાણ રીત છે.

૨. વિવાહ કરવો ઠયો, સારે વરના આપ તથા કન્યાના આપ ગમે સ્થાં બેશીને હરકોઈ ચારના દેખતાં ચાંદલા કરે ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા વર કન્યાનો તથા લખ્યા પત્રનો કાંઈ સિરસ્તો નથી. ચાંદલા થયા એટલે વિવાહ ફેર નહીં.

૩. વિવાહ કરે સારે બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસમાં વિવાહ કરે, ને એટલામાં વિવાહ કર્યો વિના ચાલે નહીં.

૫. કન્યાનો આપ તથા મા હાજર હોય સ્થાં સુધી કોઈને અધિકાર નહીં, ને તે મધ્યે કોઈ સલાહ લેવાની પોતાની મરજી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની માને અધિકાર છે ને તેનો વિવાહ કરેલો કોઈ તોડી શકે નહીં. સગાવાહાલા વિગેરે કોઈનો અટકાવ નહીં.

૭. કન્યાની મા વિધવા હોય ને વિવાહ કરે તો તે વિવાહ કોઈ સગાવાહાલા વિગેરે (કોઈ) તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું જેને પાલવે તે કરે ને નહીં પાલવે તે નહીં કરે.

૯. વિવાહ કર્યો પછી સાંઝ મુહુર્ત આવે સારે વર કન્યા સાસરે જાય ને ૩. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો સામાસામી આપે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા સાસરે જાય અથવા ન જાય તોપણ વિવાહ કરેલો કોઈ તોડી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કર્યો એટલે વિવાહ સહી થઈ ચુક્યો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં હરકોઈ કારણ હોય તોપણ વિવાહ તુટે નહીં.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપર આરમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ હોય અથવા ન હોય તોએપણ વિવાહ તુટે નહીં; ને ન્યાતવાળાને પુછતું પડે નહીં ને એજ પ્રમાણે અસલથી ચાલ છે ને વિવાહ તુટેજ નહીં.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે પક્ષાં વિગેરે રીતભાત પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના મા તથા આપને લગ્ન થાય તોએપણુ વિવાહ કરેલો તુટેજ નહી, તો બીજી જગો ઉપર શી રીતે થાય ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈની મરજીથી વિવાહ તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ-ભારગવવીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એક રીત છે; જે બ્રાહ્મણ તથા ગૃહસ્થ બંનેમાં માયું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવા નિશ્ચય કર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાના આપને ઘેર અથવા બીજે ઠેકાણે તેની મરજીથી થાય ને ચાંદલો વરના આપને કન્યાની મા પોતાના ધણીના કબ્જાથી કરે ને તે ન હોય ત્યારે જે સૌભાગ્યવતી ઐરી હોય તે ચાંદલો કરે ને તે ન હોય ત્યારે કન્યાનો આપ વરના આપને ચાંદલો કરે. એ બંનેમાંથી કોઈ ન હોય ત્યારે કન્યાવાળો વરવાળાને ચાંદલો કરે, ને તે વખત બંને તરફના બેસીને લખ્યું પત્રું કરે, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા બંને તરફના સગાવાહાલાને તેડવાનો નીમ નથી; ને જે કોઈ હાજર હોય તે ખરા ને સોપારી વેહેચેથી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૩. બિયાનામાં ૩. ૧) કન્યાના હાથમાં વરવાળો આપેછે; ને કન્યાવાળાની મરજી હોય તો દરોબસ્ત પશ્ચું લે; અગર થોડી નીશા લે એ વાત કન્યાવાળાની મરજી ઉપર છે.

૪. કન્યાનો વેહેવા નવ વરસની ઉમર થતા સુધી બ્યારે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૫. વેહેવા કરવામાં કન્યાનો આપ મુખત્યાર છે. અમર કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પણ આપ મુખત્યાર છે; ને આપમાં અક્કલ હોશિયારી નથી તો કન્યાનો દાદો અથવા કાકો અથવા વડિયાઈ કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ મરી ગયો હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા યા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રહેતી હોય તો તે છોકરીનો દાદો તથા કાકો વેહેવા કરે. ક-દાઘ જુદી રહેતી હોય તો મા મુખત્યાર છે. પણ એ

કલમમાં લખેલાં સગાંમાં જે હોય તેને કાને નાંખીને કરે.

૭. જુદા રહ્યા પછી માએ વેહેવા કર્યો હોય તો દિયર જેઠ અથવા સસરાથી વેહેવા તુટી શકે નહી; ને ઉપરના બંને સવાલના જવાબ તેમાં લખ્યા છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કોઈ શખસ પોતાની મતલબને સાર કબુલ કરે ને પછી તે ફરી જાય તો તેની ફરિયાદી ન્યાત તથા સરકાર સાંભળે નહી.

૯. કન્યાને હરપક્ષમાં ચાર દાહાડા વરને ઘેર તેડે ને તેને સાર ખવડાવે, ને પૈશા બેનું ખાવાનું અપાવે. બરશી વિગેરે વરવાળા કન્યાને આપે. ને કન્યા નાહતી હોય ને સાસરે નહી જાય તો તેની મરજી, કેમ કે આળક છે.

૧૦. ન્યાત રીતપ્રમાણે પર્વને દિવસે જમાઈને નહોતરું દે ત્યારે જમવા જાય કદાપી ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ અસલથી તે આજ દીન સુધી છે. હવે પછી ન્યાતના લોકોએ બંદોબસ્ત કીધો જે વેહેવા ફેક થાય નહી.

૧૨. વર બેઉ આંખે આંધળો થાય તથા બેઉ હાથે યા પગે એવો અપંગ થાય કે સંસારાદિક જેટલાં જરૂરનાં કામ છે તે થઈ શકે નહી તો કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે તો વિવાહ તોડે.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ બારમી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૧૪. ઉપરના બારમા જવાબમાં જે કારણ લખ્યાં છે તે કારણ વના વેહેવા તોડે તો પક્ષાં વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તે સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે ને રીતભાત વિગેરે પરચુરણ ખરચ ન્યાતના ચાર મરદે આદમીની સાહેદીથી પાછો અપાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી—બંને તરફની રીતભાત થઈ હોય તે પાછી ફરે નહી. બંને તરફની જાય ને ત્રીજા સવાલના જવાબમાં પક્ષાંને પેટે નીશાં લેવાનું લખ્યું છે તેમાં જેટલું લીધું હોય તે બંનેમાં કોઈનું શરીર પડે તો વરવાળાને પાછું આપવું.

૧૬. વેહેવા થવાની શરત જે બીજા સવાલના જવાબમાં લખી છે તે પ્રમાણે થયો હોય ત્યાર પછી

કોઈ તરેહના વાંધાથી અથવા લગ્નથી વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા પુછે ને સરકાર મદત કરે.

૧૭. બંનેની મરજીમાં આવે તો વેહેવા તુટે.

પ્રાહ્મણ-દશાભારગવ કામલેખનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને વરના આપને (તાં) [તથા] કન્યાના આપને ચાંદલો પોતપોતાનો ગોર કરે, ને ગોર હાજર ન હોય તો જે કોઈ હાજર હોય તે કરે, ને ચાંદલો કર્યાથી વેહેવા સહી; ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી ને વર કન્યાના સગા જે હોય તે હાજર જોઈયે, ન હોય તો તેના માખાપ હોય તેને ચાંદલો કરેછે તે દાહાડે નંગ ત્રણ ૩. ૨૫) ને આસરે કરેછે.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી પણ કન્યાને તથા વરને જબા તેડે સારે સાકર શેર ૧ તથા ૩. ૧) આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે ૧૦ તથા ૧૧ વરસ સુધીમાં વેહેવા ક્યાંવના ચાલેજ નહી.

*૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાને વાર તેહેવારે સાસરે તેડેછે-દાહાડો કંઈ સુકરર નથી ને કદાપી ન જાય તો તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ચાંદલા કરીને ગોળધાણા ખાધા પછી વેહેવા તુટતોજ નથી.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી તો કારણ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા તુટતોજ નથી તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. વેહેવા તુટતોજ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કદાપી એમ થાય તો કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે ને લુગડાં તો પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે, ને ન્યાતી ખરચ તો

જેણે કીધો હોય તેનો જાય, ને વરવાળાને ક્યું હોય તે તો પાછું લેવાય નહી.

૧૬. લગ્ન થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. બંનેની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

પ્રાહ્મણ-શ્રી ગોડમાળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે સારે વરવાળાનું માયું જાયછે.

૨. વેહેવા થાય સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર કરે સારે (પોતાના) વરવાળાના તથા કન્યાવાળાના બંનેના જે પોતાના સગા હોય તે સાથે જાય એ સિરસ્તો છે.

૩. વેહેવા મળવાની વખત બિયાનામધ્યે ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો (બિયાનામધ્યે) આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) તથા ૭) તથા ૯) સુધીમાં કરે વિવાહ.

૫. છોકરીનો વિવાહ, છોકરીનો આપ તથા માનો અધિકાર છે. એજ બે શખસ વિવાહ કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વડવો તથા વડિયાઈ તથા છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર જણ એટલાં મળીને સલાહ કરીને વિવાહ કરી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ વિવાહ ક્યોં સાર પછી તેના પીહેરિયા તથા સાસરિયા કોઈ એમ ચાહે કે અમે વિવાહ તોડીએ પણ અમારી ન્યાતમાં એજ સિરસ્તો છે જે વિવાહ તુટી શકે નહી-એજ રીત છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી ને કોઈ શખસ સાદું કરવા ચાહે તો સાદું કરી શકાતુ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી લગનથી પેહેલાં કન્યાને વાર પરવણી વિગેરે જે દાહાડે તેડું આવે તે દાહાડે જાય.

૧૦. વિવાહ ક્યોંયકરી વર સાસરે જાય-વારપર-વણીએ જાય, અગર ન જાય તો પણ વેહેવા તુટી શકે નહી.

આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬ વાળા સાથે મળતાછ. જે કલમો નથી મળતી તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે જણ પાંચ બેશીને ક્યો તે ફેક થઈ શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટીશકતો નથી એજ રીત.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ (અથવા) વર અથવા કન્યાને જણ બેને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ જણ એ મધ્યેથી કાઈ વેહેવા તોડવા ચાહે તો કાઈથી વેહેવા તુટી શકે નહીં-એજ રીત.

૧૪. કાઈ શખસ કારણવના વિવાહ તોડે તો તે ધણીને ન્યાત સમસ્તના તથા શેઠ પટેલ મળીને ચાહે તેવી સજા કરે ને અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી, તો તેનો વિસ્તાર આગળ શું લખીએ ?

૧૫. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી અથવા લડાઈ કબિઓ થાય તોએપણ વિવાહ તુટતો નથી, ને ખીલ જગો પણ કરી શકતો નથી. કદાચ તે ધણી કરે તો સમસ્ત ન્યાત મળીને તેને સજા કરે, વેહેવા તુટતો તો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરી શકાતો નથી ને જણ એ મળીને વેહેવા તોડવા ચાહે તોએ પણ તુટી શકતો નથી-એજ સિરસ્તો છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રી ગોડમાળવી ખંભાતીના જવાબ

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાના ધરનું માયું જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠયો ત્યારે કન્યાનો આપ વરને ઘેર જઈને કન્યાના આપ વિગેરે જે સગું હાજર હોય તે વરના આપને ચાંલ્લો કરેછે. તે વખત શુકલ તથા પૂજ્ય જે હાજર હોય તે કરે. કાગળ લખવાનો ચાલ નથી.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનામાં ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) કન્યાનો આપ વરને આપે તથા વરનો આપ કન્યાને એઠણી ચણિયો આપે.

૪. કન્યાની પાંચ વરસની ઉમરથી તે દશ વર-

સની ઉમર થાય ત્યાં લગી વિવાહ થાય તથા કાંઈ અટકાવે મોટી થાય ને પરણે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે તેની સલાહથી કાકો (છે), તથા દાદા વિગેરે જેને આજ્ઞા આપે તે કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માની સલાહથી દાદા વિગેરે જે કાંઈ મુખ્ય હોય તે કરે.

૭. કાંઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યોછે, પણ દિયર તથા જેઠની સલાહથી કરે તો તોડી શકે નહીં, અગર તે ભાઈઓ જુદા હોય ને બેબનાવ હોય ને તે બાઈ અઘટતું કરતી હોય તો તે તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત સા-ટાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી સારો દાહાડો બેઈને કન્યા સાસરે જાયછે, તેને સાસરેથી ખાતું આપેછે.

૧૦. વિવાહ થયા પછી સારો દાહાડો બેઈને વરને સાસરે તેડેછે ને પાધડી આપેછે ને કદી સાસરે ન તેડે તો વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વિવાહ તુટે તો લગન થયા પેહેલાં કાંઈ વિ-રોધથી તુટે.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ તથા ખોડ થઈ તો વિવાહ તુટી શકેછે.

૧૪. કાઈ શખસ કારણ વગર વિવાહ તોડે તો જેને જે રીતભાત આપી લીધી હોય તે પાછું આપે લે; એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછવાનું કારણ નથી.

૧૫. એનો જવાબ ચૌદમા આંક પ્રમાણે છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઈ હરેક બાબતથી વિવાહ ફેક કરે તો એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનો દરજ્જો નથી.

૧૭. અમારામાં વિવાહ તુટી શકેછે તો શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” — અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

છે જે માગું કન્યાની તરફથી જય ને વરની તરફથી પણ જય છે, જેને જેવી મતલબ હોય તે ધણી માગું કરે છે.

૨. વેહેવા કરવો કયોંં લારે ચાંદલા જણુ ૨) ની પતીજ આવે લાં ચાંદલા કરે, ને પ્રથમ વરના આપને ચાંદલો કરે, ને વરનો આપ ન હોય તો વરની તરફના સુખલારને કરે છે ને ગોરનો કાંઈ નિશ્ચય નથી; પણ વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ પોતાના સગાને બોલાવે છે, તે મધેથી જે સગા હાજર હોય તે ખરા, ને આજ સુધી તો લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નોહોતો, પણ હવેથી લખ્યું ભણ્યું થશે, લારે માન્યામાં આવશે કે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બાનામાં કન્યાવાળો વરવાળાને શ્રીફલ આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧) એકથી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય લાં સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૧) ની ચૈ લારે તો તેના લગન કર્યાવના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ તથા છોકરાનો આપ હાજર હોય તો તે વેહેવા કરે તથા આપ ન હોય લારે મા કરે, મા ન હોય તો તેના કાકા પોતાને માથે જે વૃદ્ધ હોય તેને પુછીને વેહેવા કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ ન હોય લારે છોકરીના આપનો આપ અધિકારી છે ને તે ન હોય લારે છોકરીની માનો હક પોહોંચે છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે વેહેવા (ને) જેઠ અથવા દિયરથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં આજસુધી તો કોઈએ સાટું કર્યું નથી, હવે કરે તો પોતાની ખુશી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બ્યારે વરવાળા કન્યાને તેડું કરે લારે સાસરે જય ને કોઈ દાહાડે ન જય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર, દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાણાં આવે લારે સાસરે જય; ને કોઈ દાહાડો નહી જય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ

નથી, ને આજદીન સુધી ન્યાતમાં પણ કાંઈ આપવાનો ચાલ નહોતો, પણ હવેથી ૩. ૧) વેહેવા મળે લારે વર તથા કન્યાવાળા મળીને પટેલને આપે લારે વેહેવા સહી કેહેવાય છે.

૧૨. કોઈ વેહેવા તોડે-તેનું કારણ તો કદાપી વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈ પતીત તથા ઘેલા શિવાય ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨) મી પ્રમાણે.

૧૪. કોઈ શખસ વાજખી કારણવના વેહેવા તોડી શકતો નથી, ને જે કોઈ કારણવના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા જેવી શિક્ષા દેવી ઘટે તેવી દે છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જય લારે ઘરેણું તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે ને કદાપી વર મરી જય તોપણ કન્યાવાળા પાછું આપે ને ખીજ વરને આપેલી રીતભાત જે આપવા જેવી હોય તે પાછી આપે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછે કાંઈ લડાઈ થઈ અને ન્યાતના પટેલને ૩. ૧) એક ઉપરની કલમ ૧૧) અગીઆર મી પ્રમાણે આપ્યો હોય તો તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને બંને જણની મરજી થાય તોપણ તુટે નહી.

પ્રાશ્નણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૩૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે લારે પ્રથમ પડો ૧) પતાસાનો, સોપારી ૫) ને શ્રીફળ ૧) કન્યાવાળા વરને ચાંદલો કરીને આપે ને માગું વરની તરફથી જય.

૨. વેહેવા કરવો કરે લારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય ને ચાંદલો વરને કરે ને તેમાં પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર કુળગોરની જરૂર નહી તે વખત જે પ્રાશ્નણ હાજર હોય તે પૂજ કરાવે ને તે વખત લાં વર કન્યાના માતા પિતા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ખીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

* અંક ૩૫ અને ૩૬ વાળાઓના જવાબ નથી, કલ્પલત છે.

૪. કન્યા વરસ પાંચની થાય ત્યાંથી તે વરસ ન-
વની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ને તેને માથે તેનો
આપ મુરખી છે, તો તે છોકરીનો આપ મુરખીની
આગ્રાથી વેહેવા કરે; પણ આપ છતાં કાકા વિગેરે બીજા
કાંઈથી વેહેવા થાય નહીં; ને વેહેવા કરવામાં સલાહ
વર કન્યાના માઆપની છે ને સગાવાહાલાને કેહેવું કે
અમે આ રીતથી વેહેવા કરીએ છીએ. એજ રીતે છો-
કરાનો વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો કાકા
તથા છોકરીની મા તથા ભાઈનો અધિકાર છે; ને
આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય પણ તેમાં કંઈ
તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવામાં સધળો છે,
પણ છોકરીના કાકા વિગેરેની સલાહથી.

૭. કાંઈ વિધવા સ્ત્રીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા
ક્યોં સાર પછે તેના દિયર જેઠ તોડી શકેછે-શાથી જે
તેની સલાહ લીધા વિના વેહેવા ક્યોં હોય તો તોડી
શકેછે; ને ધરધણી જુદો રહેતો હોય તો પ[ણ]
ઉપરના જવાબ પ્રમાણે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું
કરવાનો આલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં દિવાળી
દસરા વિગેરે તેહેવાર હોય સારે કન્યા સાસરે જાય
સારે સાસરિયાં પાસેરતું પડીકું મિઠાઈનું આપે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર
કાંઈ તેહેવાર હોય ને સાસરિયા તોડે સારે જાય ને ન
ગયેથી વેહેવા તોડાય નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો આલ
છે, ને વેહેવા સહી થયાનો જવાબ પહેલા જવાબમાં
લખ્યોછે કે જે વખત વરને ચાંદલો કરીને હાથમાં
સોપારી શ્રીફળ આપ્યું સારે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વરને ખાં-
પણ આવે અથવા કાંઈ પક્ષાં તથા રીતમાં વાંધો પડે
સારે વેહેવા તુટે-પરણવા આવે ત્યાં સુધી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને
કાંઈ દોષ આવ્યો હોય તો કન્યા ન છંડાય ને વરને
કાંઈ દોષ આવ્યો હોય તો વરને છાંડે.

૧૪. વિના તકસીર વેહેવા તુટે નહીં.

૭

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા
મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વા-
જખી કારણથી લગન નહીં થાય તો કન્યાને પશું
ચડ્યું હોય તે અથવા લુગડાં કચ્ચાં હોય તે વરવાળાને
પાણું આપે ને વરને કચ્ચું હોય તે જાય.

૧૬. અમારામાં વેહેવાની વાતમાં કાંઈ ન્યાતવા-
ળાનું ચલણ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો આલ
છે-પણ કાંઈ સખળથી તુટે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯.

૧. વેહેવા મેળવવાનું માયું કરવાને વર કન્યાની
તરફથી જેને પેહેલી ઇચ્છા થાય તે માયું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે સારે ચાંદલા કન્યાના આપને
ધેર થાય ને તે ચાંદલા વરના આપને કરેછે ને તે વ-
ખત લખેલા પત્ર થાયછે; ને ગોર હાજર જેઠયે ને
નહી હોય તો હાથે કામ ચલાવિયે; ને વર કન્યાના ત
રફના પોતાનાં વાહાલાં કુટુંબી તથા મોસાળિયાં ત્યાં
નાળિયેર લીધામાં હોયછે.

૩. વેહેવા મળેછે તે વખત વરનો આપ વડેને
ઝાઢણી ચણિયો કરેછે ને કન્યાનો આપ વરને એક
પાઘડી, પતાસાંનો પડો ને એક રૂપિયો આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવાને વરસ પ) થી તે નવ
લગી અવધ છે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ને છોકરીનો કાકા
તથા છોકરીનો આપનો આપ હાજર છે તો છોકરીનો
વેહેવા કરવાનો હક્ક માદાનો છે. એજ પ્રમાણે કન્યા-
નો છે, ને એ તરફથી મોસાળિયાની સલાહ લેવાનો
હક્ક છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા
કરવાનો હક્ક કાકા વિગેરેનો છે. ને કાકા ન હોય તો
ભાઈનો છે, ને ભાઈ ન હોય તો ધરમાં જે કાંઈ ધરડું
હોય તેનો હક્ક છે; ને છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈ-
ઓથી જુદો રહેતો હોય સારે તફાવત ખરચનો છે-
શા જે તે છોકરીનો, ખરચ થાય તે તેના આપના
માલમાંથી થાય.

૭. વિધવા ઘૈરી પોતાના દિયરને તથા જેઠને

પુછ્યાવિના વિવાહ કરી શકતી નથી, કાં જે વિવાહ કરવો તે કામ કુળ યુનિયાત જોવાનું છે, માટે પુછવું; ને તે કરતાં પુછ્યાવિના કયોં હોય ને યુનિયાત પોતાની બરોબર છે સારે તે વાતમાં દિયર તથા જેઠને કાંઈ હરકત લાખવી નહી, ને વિધવા બેરીએ કાઠની ખાતરે અથવા પૈસાની લાલચે નીચકુળમાં અથવા જેની કન્યા પોતાના ઘરમાં આવી હોય ત્યાં વિવાહ કયોં હોય તો દિયર અથવા જેઠ ચાહે તો તોડી શકે છે.

૮. બંને યુનિયાતે બરાબર હોય ને કન્યાના આતુર હોય ને સાદું કરે તો કરવાને સુખસાર છે.

૯. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયાં તેડું કરે સારે સાસરે જાય છે ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ઈચ્છાથી ન જાય તો સાસરિયાં કંઈ રીસાતાં નથી.

૧૦. વિવાહ થયા પછી બારસ, પુનેમ, અમાસ વિગેરે મોટી પરવણીએ સાસરેથી નહોતરૂં દે સારે જમાઈ જાયા જાય; કદાચને કોઈદાહાડો ન જવાય એ વાતપર વિવાહ તોડાય નહી.

૧૧. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે; ને ચાંદલા કયોં પછી વિવાહ સહી કેહેવાય છે.

૧૨. જે વિવાહ તોડે છે તે કાંઈ કારણ જોતા નથી, ને લગનના દાહાડા તુલી [ક] તોડે છે.

૧૩. હરેક તરેહથી ચાંદલા થયા પછે વિવાહ તુટે નહી-વર કન્યામાંથી કાંઈ દોષ થાય તોએપણુ તુટે નહી, એ બંદોબસ્ત નવો.

૧૪. વિવાહ થયા પછી વગર દોષે આજ લગીતો વિવાહ તુટ્યા છે; તો દોષ થયા પછી તો શું લખીએ?

૧૫. આજ લગી વરસ ૪૦-૪૫ થયાં તેમાં વિવાહ કેટલા તુટા તેમાં કોઈને ન્યાતે શિક્ષા કરી નથી ને પલ્લુ તથા રીતભાત વિગેરે ખરચ જે કંઈ થયો હોય તે વરના આપને પાછું આપીને ફારગતી લખાવી લે છે; ને વાજખી ખરચ સામસામી ટીપથી જણાય છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કન્યામાંથી કોઈ મરી જાય તો રીતભાત વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે વરનો આપ પાછું લે; ને કન્યાના આપે કીધું હોય તે તો કૃષ્ણાર્પણ થયું છે તે પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૭. એનો જવાબ તો ચૌદમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એકની મરજીથી વરસ ૪૦ થયાં વેહેવા તુટે છે સારે બેની મરજીએ તો વેહેવા તોડે છે, પણ એ વાત ધણી અધરમ છે.

પ્રાશ્ન-શ્રીમાળી સુરતના-તડ ખીજું.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૪.

* ૪. કન્યાની ઉમર મહીના દોહોડની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૦ સુધીની મુદત છે; તે ઉપરાંત કરે તો અધટલું છે.

૫. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા તથા માની મા, તે ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના મોસાળિયાનો હક્ક છે.

૭. વિધવા બેરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવ કયોં હોય તો તુટી શકતો નથી; શાથી જે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા સુખસાર છે, વાસ્તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ છે.

૧૩. વેહેવા મળ્યા પછી, તે મંગળફેરા ફેરે નહી ત્યાં સુધી તુટે છે, ને દોષ હોય અથવા ન હોય તો તુટે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટે છે તો તેનો જવાબ શો લખિયે ?

પ્રાશ્ન-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૯૦.

* ૨. વેહેવા કરવો કયોં સારે ચાંદલા કન્યાના આપની મરજી હોય તેને ઘેર બેશીને કરે છે, ને તે ચાંદલો વરના આપને કરે છે, તે વખત લખ્યું પત્ર કરવાનું મુકરર નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય છે; ને નહી હોય તો હાથે કામ ચલાવિયે છે; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોય છે ને તેને શ્રીફળ અકેકું આપે છે.

* પહેલા તડવાળાએ જવાબ અંક ૧૮ નો (પાડું ૪૯) આપેલો છે તેમાંથી જેટલી કલમે આ તડવાળાને વિરુદ્ધ છે તેટલીના જવાબ આ તડવાળાએ લખ્યા છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬ વાળા (પાડું ૪૯) સાથે મળતા છે, જે કલમેમાં તકાવત છે તે જ કલમે માન લખી છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે ૯ ની થાય એટલે વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીના માખાપ હાજર છે સારે છોકરીના માખાપ કરેછે; ને તે ન હોય તો છોકરીનો ભાઈ કરેછે; ને તે ન હોય તો છોકરીનો કાકા તથા દાદો કરેછે ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરેછે. ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા કરેછે, ને મા નહીં હોય તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે. ને આપ ભાઈઓથી જુદા રહેતો હોય તેથી કંઈ તત્કાલત નથી.

૭. કાંઈ વિધવા ઘૈરીયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે કાંઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વગર દોષે આજ લગીતો વેહેવા તુટ્યોછે તો દોષ થયા પછી તો શું લખીએ ?

૧૪. આજ લગી વેહેવા તોડ્યાછે તેને કાંઈ ન્યાતે શિક્ષા કરી નથી ને પદ્ધતિ તથા રીતભાત વિગેરે અરચ્ય જે કાંઈ થયો હોય તે વરના આપને પાછું આપીને ફારગતી લખાવી લેછે; ને વાજખી અરચ્ય સામસામી દીપથી જણાયછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કન્યામાંથી કાંઈ મરી જાય તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે વરનો આપ પાછું લે ને કન્યાના આપે કીધું હોય તે કન્યાનો આપ પાછું લે.

૧૬. સોળમી કલમનો જવાબ ચૌદમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૭. જ્યારે ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ એકની મરજીથી છે તો બેની મરજીએ તોડે તેને કાણુ ના કેહે ?-પણ એ વાત અધટતી છે.

બ્રાહ્મણ-હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. વેહેવા મેળવવાનું માયું વર કન્યા જેની પેહેલી ઇચ્છા થાય તે મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે સારે ચાંદલા કોને ઘેર કરે તે મુકરર નથી, જ્યાં ઇચ્છા આવે તે ઠેકાણે કરેછે; ને

તે વખત લખેલા પત્ર થાયછે-સામસામા; ને ગોર કદાચ હાજર ન હોય તો હાથે કામ ચલાવીએ ને વેહેવા કરતી વખત વરકન્યાની તરફથી વાહાલા કુટુંબી તથા મોસાળિયા પાસે હોયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાનો આપ પતાસાંને સવા શેરનો પડો તથા રૂપિયો વરને આપેછે ને તેજ આપેલો પડો તથા રૂપિયો તથા ઓઢણી ચણિયો વરનો આપ કન્યાને આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવાને વરસ ૫ થી તે નવલગી અવધ ને અટકાવે તો શું લખીએ ?

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ને તેનો કાકા તથા તે છોકરીનો આપનો આપ હાજર છે તો વેહેવા કરવાનો હક્ક દાદાનો છે. એજ પ્રમાણે વરનો છે; ને બે તરફી ધરડા મોસાળિયાની સલાહ લેવાનો હક્ક છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે તેનો વેહેવા કરવાનો હક્ક કાકા વિગેરેનો છે, તે ન હોય તો ભાઈનો છે; ભાઈ ન હોય તો જે કાંઈ ધરમાં ધરડું હોય તેનો છે, ને છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓથી જુદા રહેતો હોય તો તત્કાલત અરચ્યનો છે-જે તે છોકરીનો અરચ્ય તેના આપના માલમાંથી થાય.

૭. વિધવા ઘૈરી પોતાના દિયર તથા જેઠને પુછ્યાવિના વિવાહ કરી શકતી નથી; કાંજે તે કામ કુળ યુનિયાત જોવાતું છે; ને તે કરતાં પુછ્યાવિના કર્યો હોય ને યુનિયાત પોતાની બરાબર છે સારે તેમાં દિયર જેઠને કાંઈ હરકત નાખવી નહીં; ને તે ઘૈરીએ કાંઈની ખાતર અગર પૈસાની લાલચે નીચકુળમાં અથવા જેની કન્યા પોતાને ઘેર આવી લાં વિવાહ કર્યો હોય તો દિયર જેઠ ચાહે તો તોડી શકેછે.

૮. બંનેની યુનિયાત બરાબર ને કન્યાના આતુર હોય તો સાદું કરે તો કરવા મુખસાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે સારે સાસરે જાયછે, ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ખુશીએ ન જાય તો સાસરિયા(સુ) કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછે બારસ, પુનેમ, અમાસ વિગેરે મોહોટી પરવણીએ સાસરેથી નહોતર દે ત્યારે જમાઈ જંખા જાય ને કાંઈ દાહાડો ન જાય તે ઉપર વિવાહ તોડાય નહીં.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવા અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી ને ચાંદલા કર્યા એટલે વિવાહ સહી કેહેવાય.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈને પદ્મું ન મળે ને છોકરી વરસ ૧૫ ની થૈ ને કન્યાકાળ જતો હોય તો વિવાહ તુટે. એવિના કશા કારણે તુટે નહી. ને કન્યાનો આપ વગર પદ્મે પરણાવે તો મુખત્યાર છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો એ વિવાહ તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવિના વિવાહ તોડે [તો] ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા (તેને) આપી શકેછે; ને રીતભાત જે ખરચ કર્યું હોય તે સધળું તકશીરવાન પાસેથી પાછું અપાવું ને વાજબી ખરચ લેખથી જણાય.

૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર-કન્યામાંથી કોઈ મરી જાય તો જે કાંઈ રીતભાત કીધું હોય તે વરનો આપ પાછું લે ને કન્યાનો આપ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછે લડાઈ થૈ ને તે વિવાહ ન્યાતવાળાએ મંજુર ઠરાવ્યો ને તે વિવાહ તોડી બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતવાળા તેને ઉપલી ચૌદમી કલમ પ્રમાણે કરે.

૧૭. બેહુની મરણ થાય તોએ વિવાહ તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ-અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની તરફથી માયું જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો ત્યારે ચાંદલા છોકરાને ઘેર થાય ને ચાંદલો છોકરાને કરે તેમાં આપવા લેવાની ઈયાદ બંને તરફની સામસામી જોઈયે; ને વર તથા કન્યાના સગાંનો કાંઈ હાજરનો મુકરર નહી; ને ન્યાતગોર તો નથી ને કુળગોર વખતે હોય અથવા નહી હોય તો તેનો મુકરર નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનાનો તો ચાલ નથી; પણ છોકરાને ખાવું કરીને શ.કન્યાની તરફથી આપેછે; પણ આંકનો કાંઈ મુકરર નથી કે આટલા આપવા.

૪. કન્યાની ઉમર વરસનું કાંઈ મુકરર નથી કે આટલાંજ વરસે વેહેવા ઠેરવવો; ને ઠેરવીને તરત પણુ

લગન કરેછે ને બે ચાર વરસ અગાઉપણુ વિવાહ ઠેરવી મુકેછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ને લાચાર છે તેવારે તે છોકરીનો દાદો અથવા કાકો અથવા ભાઈ અથવા મામો વેહેવા કરી શકેછે; ને વેહેવા કરવામાં એટલાનોજ અધિકાર છે; ને એટલાનીજ સલાહ જોઈયે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે તેનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા મામો એટલા અધિકારી છે ને આપ ભાઈઓથી જુદો હોય તોપણુ એટલા કરી શકેછે; ને બાઈનો હક્ક કાંઈ નહી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ છોકરીનો વેહેવા ગેરબુનિયાતને ત્યાં વગર સમજે કચ્છોછે તો તે વિધવાનો જેઠ તથા દિયર તથા સસરા તથા પિતરાઈ તથા ભાઈ વેહેવા તોડી શકેછે, અગર ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોપણુ વેહેવા તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાડું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી ને સાસરાનું તેડું આવે ને પિહેરીયા મોકલે તો જાય ને ના મોકલે તો સાસરિયાં કાંઈ કરી શકતાં નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં છોકરાને સાસરેથી તેડું આવે ને માબાપ મોકલે તો સાસરે જાય, અગર નહી મોકલે તો સાસરીયાથી વેહેવા તોડી શકાતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ તો છે, પણ છોકરીને તથા છોકરાને પીઠી ચડયા પછે વેહેવા ફેક થાય નહી.

૧૨. વેહેવા તુટેછે, -તે, બંદોબસ્ત પ્રમાણે વરના આપને વાંકડા વિગેરે નહી પોહોંચે તે કારણથી તુટેછે ને પીઠી ચડયા પેહેલાં વિનાકારણથી પણ વેહેવા તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ આવે તો વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરી શકતાજ નથી; ને કોઈએ કારણુવિના તોડયો તો છોકરાનો આપ વેહેવા તોડે તો વાંકડા વિગેરે કન્યાના આપને ઘેરથી પોહોંચ્યું હોય તે વરનો આપ પાછું આપે; ને કન્યાનો આપ વે-

હેવા તોડે તો પોતીકું આપેલું' જય ને ન્યાતીભોજ-
નો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર
અથવા કન્યા મરી જય અથવા કાંઈ વાજખી કાર-
ણથી વિવાહ તુટે સારે માંહેમાંહે વાંકડા વિગેરે પો-
હોયું હોય તે સામસામું આપે છે ને લે પણ છે.

૧૬. વેહેવા મળ્યા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહે-
વા તુટ્યો તો ન્યાતવાળા કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે
તો બંનેની મરજીનું કારણ શું ?

પ્રાક્ષણ-વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક."

અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે કે માગું વરને ઘેરથી જાયછે-એ રીત મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાય સારે ચાંદલો
કન્યાને ઘેરથી હરેક કોઈ હાજર હોય તે વરને ઘેર
જઈને (ચાંદલો) કરે-એ રીત છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ
આપવા લેવાનો (કાંઈ) ચાલ નથી-એ રીત મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૭
તથા ૮ તથા ૯ ની થાય સારે વેહેવા કરવો ઘટેછે-
એ રીત મુકરર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં આપ તથા માનો અધિકાર
છે-વેહેવા મેલવી શકે છે એ મુકરર છે; અથવા તે
કોઈ ના હોય તો પછવાડે જે મુખસાર છે તે કરી શ-
કે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વડવો તથા વ-
ડિઆઈ તથા એ છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર
જણ એટલાં મળીને સલાહથી વેહેવા કરી શકે છે-
એ સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ
નથી તો આગળ એનો વિસ્તાર શું લખીએ ? (એ
મુકરર છે.)

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું
રવાનો ચાલ નથી તો એનો વિસ્તાર આગળ શું
લખીએ ?

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે લગનથી

પેહેલાં કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે સારે પીહેરથી
જય ને પીહેરથી તેડું આવે સારે સાસરેથી જય.—
એ સિરસ્તો છે-એ મુકરર છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં એવું કાંઈ મુકરર નથી
કે વરને ક્લાણે દાહાડે તેડે, પોતાની ખુશી પડે તો
તેડે તો જય; ના તેડે તો ના જય-એ મુકરર છે.

૧૧. એ સવાલ ઉપર કલમ ૭ મીએ લખ્યો છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં અસલથી તે આજ દીન
સુધી કાંઈ થયું નથી ને દીકું નથી તો આગળ વિ-
સ્તાર શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછે કન્યા
અથવા વરને કાંઈ દોષ થાય તોપણ પાછું ફરતું ન-
થી-ભવિષે થાય તે ખરું.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કોઈએ તોડ્યો
નથી ને એ સિરસ્તો નથી. એમ કરતાં તોડે તો ન્યા-
તની નજરમાં આવે તે કરે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે કન્યા અ-
થવા વર મરી જય સારે જે રીતભાત કરી હોય તે
પાછું આપે.-એ સિરસ્તો છે.

૧૬. એ સવાલ ઉપર લખ્યામાં આવ્યો છે-એ
રીત કાંઈ નથી.

૧૭. એ સિરસ્તો નથી; અથવા બંનેની મરજી
થાય તો તુટી શકતો નથી.

*પ્રાક્ષણ-મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસી-
નો જવાબ.

પ્રકાર "ક."

અંક ૨૦.

પ્રાક્ષણ-મધ્યાચલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક."

અંક ૫૬.

૧. વેહેવાનું માગું વર અથવા કન્યાને ઘેરથી-એ
તરફથી ગમે તે કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે; પણ મુકરર નથી-
વરને ત્યાં પણ થાયછે, તેમાં લેખનો કાંઈ ચાલ

*આ લોકોએ આ બાબતવિશે જવાબ આપ્યો નથી.

નથી. ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય તો સાડું, નહીં તો અટકાવ કાંઈ રહે નહીં. ઉભેતા વર તથા કન્યાના અધિકારી જોઈએ.

૩. સાકરનો પડો આપેછે-ખંને વેહેવાઈ ઉભેતા વર તથા કન્યાને આપેછે.

૪. બહુધા અમારા બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વેહેવા કરીને પરણાવ્યા વગર ચાલે નહીં.

૫. છોકરીની મા તથા આપ છતાં બીજા કોઈનો અખતાર છે નહીં. એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં માઆપ છતાં બીજા કોઈનો અખતાર નથી.

૬. જ્યાં સુધી છોકરીનો આપ નહોતો તો છોકરીની મા શિવાય કોઈનો અધિકાર નથી.

૭. કન્યાનો વેહેવા પોતાની મા વિધવા છે ને કયોં તે કોઈ તોડી શકતું નથી, ને બાઈઓ જુદા ર-લાછે સાર પછે એક બાઈ મરી ગયો તે બાઈની ધ-ણિયાણી વેહેવા કરેછે, તે, કન્યાના મોસાળિયા તથા પોતાના દિયર જેઠની મરણ લઈ કરેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. આવવા જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે તેડે સારે જનારની ખુશી હોય તો જાય. એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કારણવિના તુટતો નથી; ને કારણથી તુટેછે તો સમપદી થતાં સુધી તુટેછે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૪. આજ લગી કાંઈ કારણવિના વેહેવા તોડ્યો નથી તો શું લખીએ ? ને કારણથી તુટેછે તો કન્યાને ધરેણું ખુશીથી કચું હોય તે તથા લુગડાં પાછાં આપે ને રીતભાત તથા ન્યાતી ખરચ જેણે કયોં હોય તેનો જાય.

૧૫. ધરેણું તથા લુગડાં પોતાની ખુશીથી કચ્યાં હોય તે પાછાં આપે ને રીતભાત જાય.

૧૬. સમપદી થઈ સારે ન્યાતવાળા મંજુર કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો ચાલ છે.

બ્રાહ્મણ-સારસ્વત (લુહાણાના ગોર) નો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનો ચાલ એ છે જે પ્રથમ વરની તરફનું માયું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો કયોં સારે ચાંદલા કન્યાના મા-આપને ઘેર થાયછે; ને કન્યાના માઆપ રજા આપે તો કન્યાને મોસાળ પણ ચાંદલા થાયછે. પછે કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૧૭ તથા પતાસાંનો પડો ૧૭ તથા શ્રીફલ ૧૭ કન્યાના હાથમાં આપેછે ને લખ્યા પત્રાનો અમારામાં ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર કુળગોરનું મુકરર નથી. બાણેજ અથવા શુકલ હોય તેથી કામ ચલાવીએ છીએ; ને સગાવાહાલા હાજરની જરૂર નથી; તે વેળાપર આવેલા હોય તે ખરા.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યુંછે તેજ આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૬૭ સુધી વેહેવા થાયછે; ને વરસ ૧૧ ની થઈ સારે વેહેવા ક-સ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે બીજા સગા-વાહાલાની સલાહ લેવા ન લેવામાં (કન્યાનો) આપ મુ-ખતાર છે. ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખતાર છે; પણ દિયર જેઠની સલાહ લીધી જોઈએ; ને અગર અદાવતના સખખથી દિયર જેઠ રજા નહીં આપે તો બાઈ મુખતાર છે.

૭. વિધવા ઘૈરીએ વેહેવા કીધો તે આજલગી તો કોઈએ તોડ્યો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. વાર તેહેવારે કન્યા સાસરે જાય, ને ન જાય તો બચાંની ખુશી; સાસરિયાનો કાંઈ દાવો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર સપરમે દાહાડે સાસરે જમવા જાય ને ન ગએથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને હરતરેહનો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો આજ દીન સુધી ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તેને ન્યાતના ન્યાતઆહર મુકે; ને પછે તે દેહશુદ્ધપ્રાય-શિત કરે સારે ન્યાતમાં આવે; ને વરવાળો તોડે તો કન્યાવાળાને પદ્મ તથા લુગડાં બક્ષીસ કરે ને કન્યા-વાળો તોડે તો પદ્મ તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે તો કન્યાવાળાને જે કાંઈ કીધું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને વરવાળો કાંઈ આપતો નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મીમાં લખેલો છે.

૧૭. બેની રાજીથી પણ વેહેવા તુટતો નથી.

પ્રાક્ષણ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગુ જેને ગરજ હોય તેની તરફથી જાય; ને જે પોતાનો સ્નેહી હોય તેને માગુ કરવા મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે ચાંદલા તો વર અથવા કન્યાના માખાપની મરજીમાં આવે તેને ઘેર (ચાંદલા) થાયછે; ને ચાંદલો વરની તરફથી જે કોઈ આવ્યું હોય તેને કન્યાનો આપ (ચાંદલો) કરીને ૩. ૧૧ ને નાળિયેર આપેછે; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર હાજર હોય તો સાફ, નહીં હોય તો દર-કર નથી; ને વર તથા કન્યાવાળાના જે સગાવા-હાલા હાજર હોય તે ખરા ને તેને નાળિયેર કન્યા-વાળો આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો ચાંદલો કરીને ૩૫૦ આપેછે-એજ બિયાનું છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કસ્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીના કાકા અથવા દાદા સાથે મીલાખાત હોય તો તે વેહેવા કરી શકેછે; ને ખીજ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનું કાંઈ મુકરર નથી. ને છોકરાનો પણ એવી તરેહથી વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે તેની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે ને સસરાદિયર સાથે મીલાખાત હોય તો તેની સલાહ લે, ને નહીં તો મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો દિયર જે વેહેવા શું તોડે ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ નાચારીથી કરે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે સારે જગ્યા ખાવા જાયછે, ને ન ગએથી સાસરિયાં કાંઈ કરતાં નથી.

૧૦. વર જગ્યા નહીં ગયાથી સાસરિયાં કાંઈ વેહેવા તોડી શકતાં નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ચાંદલો કસ્યા પછી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતઆહર મુકેછે; ને રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે પાછું અપાવે, ને વાજખી ખરય તો ન્યાતરીત પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે કન્યાવાળાને પક્ષાં વિગેરે રીતભાત આપી હોય તે પોતાની પાછી લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કસ્યો સાર પછી તે વેહેવા તોડીને ખીજ જગો ઉપર કરે સારે ન્યાતવાળા ન્યાતઆહર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલતો નથી; પણ મેઉની મરજી થાય તો તુટે.

પ્રાશ્ન-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો બાપ માથું કરેછે, તથા (પણ) વરનો બાપ માથું કરેછે, એ રીત છે.

૨. ચાંલ્લો વર હાજર હોય તો વરને કરે; વર હાજર ન હોય તો તેની તરફથી જે કોઈ હાજર હોય તેનાં હાથમાં ૩. ૧) ચાંલ્લો કરીને આપેછે, ને કુળગોરનો તો ચાલ નથી, ને લખ્યું પત્રું કોઈ કરેછે ને કોઈ નથી કરતા.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી વિવાહ કરવો એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૫. છોકરીની મા તથા બાપ તથા દાદો તથા ભાઈ જેને રજા આપે તે કરે, એ અમારો ચાલ છે; તથા એવી રીતે છોકરાનો પણ વિવાહ થાયછે.

૬. છોકરાની મા તથા ભાઈ તથા કાકો તથા દાદો તથા વડિઆઈ તથા મામો-એટલા અધિકારી છે, એ અમારો ચાલ છે.

૭. છોકરીનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા મામો તથા વડિઆઈ-(૨) બે એ તેની નજરમાં ન હોય તો વિવાહ તુટી શકેછે, એ અમારો ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. વરના માઆપને ગમે ત્યારે કન્યાને તેડે, એ ચાલ છે.

૧૦. કન્યાના માઆપને ગમે ત્યારે વરને તેડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેંક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કન્યાના માઆપને ન ગમે તો વિવાહ તુટે, માંડવે આજ્યો વર પાછો જાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૧૩. વરને તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે.

૧૪. કન્યાના માઆપને ન ગમે તો વિવાહ તુટે તે ઉપર ન્યાતનો દાવો નહી, તથા રીતભાતનો ચાલ નથી.

૧૫. જેણે આપ્યું લીધું હોય, તે પોતપોતાની મેજે સમજે.

૧૬. કન્યાના માઆપને ન ગમે ને બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરે તો તેને ન્યાતવાળા કાંઈ પુછી શકે નહી, એ અમારો ચાલ છે.

૧૭. વિવાહ ફેંક થાયછે.

પ્રાશ્ન-કુંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૨.

૧. એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવામાં કન્યાનો બાપ માથું કરે, અથવા વરનો બાપ માથું કરાવે-નહી તો કાંઈની સાથે માથું કરાવે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો, ત્યારે ગમે તેના ધરમાં (ધરમાં) બેસીને ચાંલ્લો કરે, એ વાતનો કાંઈ નીમ નથી. પિતા પ્રભૂતિ મુખ્યને ચાંલ્લો કરે. ને પત્ર લખ્યાનો નીમ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો નીમ નથી. સગા સંબંધી બેઠને ગમે તેને લઈ આવેછે, ને નહી લાવે તો જરૂર નથી. ને તે વેળા ગાયુપતિ પૂજા કરે, ને ધાણુ ગોળ વેહેચી આપે, એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૩. અમારામાં વેહેવા મેળવતી વેળા કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર ધારીને વેહેવા કરવાનો નીમ નથી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકા વિગેરે કાંઈ વેહેવા કરી નથી શકતા. સગાવાહાલાની સલાહ લેવી એવો નીમ નથી. જેવી રીત છોકરીની છે તેવીજ છોકરાની છે.

૬. છોકરીનો બાપ હાજર નથી, ત્યારે છોકરીની મા તથા બાપનો બાપ તથા છોકરીની મા જેને કહે તે વેહેવા કરે; જુદા રહેતા હોય તોએ તે માતા-પિતાનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે-તથા છોકરાનો-તે વેહેવા કોઈ તોડી નથી શકતા.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કન્યા પછી સાસરિયા કન્યાને તેડે, તે દાહાડે જાય.

૧૦. વરને ઓ તેડવા તથા જવાનો નીમનથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા ધાણુગોળ ખાધા એટલે સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગ્નથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણુ વેહેવા તુટતો નથી; પણ પોતીકી જતથી વટલી ગયો સારે વેહેવા તુટછે, પણ તે(ઓ)પણુ ન્યાતના લોક સાખીત કરીને ન્યાત-બાહાર મુકે સારે કન્યાનો આપ વેહેવા તોડેછે.

૧૪. અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી, તો લખીએ શું ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગ્નથી પ્રથમ કન્યા મરે અથવા વર મરી જાય, સારે પદ્મું પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી બે જણુ લડે તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેઉની રાજી હોય, તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

આહાણુ-મોતાળા ઓરપાડના દેશાઈનો જ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એવી રીત છે જે કન્યાવાળા વરવાળાને ઘેર કેહેવડાવે, ને વરવાળા વેહેવા કરવાની હા કેહે તો તે ઉપરાંત બીજો જણુ બે ચાર જણુ સમક્ષ મળે. તે વખત કન્યાવાળા પોતાની મરજી પ્રમાણે ગજવું એટલે વાંકડો આપવાનું અથવા ન આપવાનું વરવાળાને કેહે; તે વાત વરવાળાને રૂએ સારે વેહેવા નિશ્ચય કરીને સાકર અથવા ધાણુગોળથી ગજ્યું મોંહડું કરે, તો કરવાની ચાલ છે. પછી માગું મોકલવાની તિથિ શાંત્ર પ્રમાણે વર કન્યાવાળા † * * * * એક વિચારથી મુકરર કરે, તે તિથિએ કન્યાવાળા પોતાની તરફથી † * * * * ના હરકોઈ શખસની સાથે માગું વરવાળાને ઘેર મોકલે. તે માગાના લઈ જનારને

† † આ જગો, અસલ કામજ કાઢી ગયેલો છે તેથી હરકે જત રહેલા છે, સંજળ ખાલી રાખીએ.

વરવાળાની તરફથી અક્ષત સાથે કંકુનો ચાંદલો કરીને દક્ષણના રૂપિયા બેથી તે પાંચ રૂપિયા લગી હાલમાં આપેછે, ને અસલમાં તો દક્ષણના રૂપિયા એ કરતાં ઓછા અપાતા હતા; અને માગું આવે તે વખત પોતીકાં સગાં વિગેરેને બોલાવેલાં હોય, તે સરવેને ગોળપાપડી વરવાળા પોતાને ઘેર પોતાની મરજી પ્રમાણે વેહેવેછે. ને કદાચ એ દિવસે વરવાળા કન્યાને તેડે તો નંબર * ૨) જની કલમ ખીજમાં લખ્યું તે મુજબ રૂપિયા આપવાની ચાલ છે ને વળી એ દિવસે કન્યાવાળા કદાચ વરને તેડે તો નંબર.(૨) ખીજની કલમ ચોવીસમીમાં લખ્યું તે મુજબ આપવાની ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સમુદાય વેહેવા કરવા ઠરે, તેની લગ્નતિથિ કન્યાવાળામાં એકને ઘેર નિશ્ચય કરાવે; તે વખત સાં ચાંદલા થાય, ને પ્રથમ ચાંદલો મુહૂર્તના કાહાડનાર ગામ બેષિને કરે. ને લખેલું પત્ર લગ્નતિથિ નિશ્ચય કરેલીનું, ગામ બેષિના હાથનું સાદા કાગળ ઉપર લખાવી લીધું બેઈએ. ને હમારી ન્યાતમાં ન્યાતગોર સર્વનો એક નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ? ને તે વખત પોતાનો કુળગોર હોય તેને હાજર રાખવો બેઈએ; અગર જેને કુળગોર નહોય ને પોતાનો માનેલો ગોર હોય, તેને હાજર રાખવો બેઈએ; ને કદાચ એ ગોર તે વખતે હાજર ન હોય સારે તેની વતી સ્વજાતિના હરકોઈ આહાણુને હાજર રાખ્યો બેઈએ; ને વળી ન્યાતીના નહોતરાંના દેનાર શુકલને બોલાવીને તેની પાસે ન્યાતીમાં તેડાં કરાવીને ન્યાતીના સદ્ગૃહસ્થને તથા વિત્તપત્ર આહાણુ વિગેરેને બોલાવ્યા બેઈએ. ને તે વખતે બીજો તરફના સગાવાહાલા જે કોઈ સાં હાજર હોય તે ખરા, ને બેષિ વિગેરે આહાણુને અક્ષાણુ દક્ષણ સાથે આપે, એટલે વેહેવા કરવા ઠર્યા તેની લગ્નતિથિ મુકરર કેહેવાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર આસરે વરસ ૪) ની થાય સા-રથી તેનો વેહેવા કરવામાં આવે, તે વરસ (૧૦) દ-

* નંબર ૨) એટલે પાંચાંની બાબત.

શની કન્યા થાય, સારે તેનો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. વેહેવા કરવામાં મુખ્ય કન્યાનો આપ મુખસાર છે; અગર કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પણ કન્યાનો આપ મુખસાર છે; ને કદાચ કન્યાના આપમાં અફલહોશિયારી ન હોય તો, કન્યાની મા કન્યાના દાદાને તથા કાકાને તથા વડિઆઈને તથા કન્યાના મોસાળિયાને સંભળાવીને વેહેવા કરવે મુખસાર છે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા કરવાની એજ પ્રમાણે રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ મરી ગયો હોય, અથવા પરદેશ ગયલો હોય, વા પતીત થયલો હાજર હોય સારે, તથા અફલહોશિયારી ન હોય સારે, છોકરીનો વેહેવા કરવામાં જેનો અધિકાર છે તેના નામની વિગત એ જે છોકરીનો દાદો તથા કાકાનો અધિકાર છે; ને આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય, સારે કન્યાના વેહેવા કરવામાં કન્યાની મા મુખસાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો, ને તે વિધવા ઐરી સાસરિયાથી જુદો રહેતો હોય સારે, તે વિધવા ઐરીનો વેહેવા કરેલો તેના જેઠ તથા દિયર તથા સસરાથી તુટી શકે નહીં, ને ઉપરના ત્રણે સવાલનો જવાબ તે ઉપલી કલમોમાં લખેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, કન્યાને સાસરિયા વાર તેહેવારે અથવા ગમે તે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય; અગર કન્યા નાહાની હોય ત્યાં સુધી સાસરે ન જાય તો તેની મરજી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયાં વાર તેહેવારે અથવા ગમે તે દાહાડે તેડે સારે (વર) જમવા જાય; અગર ન જાય તો એ સખ-ખથી વેહેવા કોઈએ તોડ્યો નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફેક કરવાનો ચાલ છે; પણ લગનને દિવસે કન્યાવાળાને ઘેર શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયા પછી વેહેવા ફેક કરવાની રીત આ

નંબરની તેરમી કલમમાં લખી છે તે કારણ વિના વેહેવા તુટી શકે નહીં.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં લગનને દિવસે વાગનિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધી વેહેવા તોડે તો તુટી શકે છે. તેનું કારણ એ જે પોતપોતાની ખુશી ને વાગનિશ્ચય થયા પછી આ નંબરની તેરમી કલમમાં લખ્યું છે તે કારણથી પણ પોતપોતાની ખુશીમાં આવે ને વેહેવા તોડે તો તુટી શકે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ લગનને દિવસે વાગનિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધી વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, અથવા ન થાય, તેઓ વેહેવા તોડે તો તુટી શકે છે. ને આ નંબરની અગિયારમી કલમમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયા પછી ને વર કન્યાના હસ્તમેળાપ થયા પેહેલાં, વરને યા કન્યાને કદાચ કળ ઈલાહી ઇશ્વર ન કરે ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કાંઈ માતખર દોષ થાય, તોજ વેહેવા તોડીને ખીજી જગો ઉપર કરે-તે આખતમાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા મુખસાર છે.

૧૪. કોઈ શખસ વાગનિશ્ચય થયા પછી, ને હસ્તમેળાપ ન થયા પેહેલાં, વેહેવા તોડવાનું કારણ ઉપરની તેરમી કલમમાં લખેલું છે, તે કારણ વિના વેહેવા તોડે તો, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે; ને વાગનિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધીમાં કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા કદાચ શિક્ષા કરે તો યોગ્ય નથી, ને રીતભાત વિગેરે આખતો પોતપોતાની પાછી લે, ને ન્યાતી વિગેરેમાં ખરચ થયો હોય તે કાંઈ પાછો લેવામાં આવતો નથી; માટે વાજખી જેરવાજખી ખરચ જેવાનું કારણ નથી તે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય, અથવા વર મરી જાય તો તેથી, તથા ઉપરની કલમોમાં કારણ લખેલાં છે તેથી, લગન નહીં થાય, સારે પોતપોતાની રીતભાત કીધેલી હોય તે પોતપોતાની પાછી લે છે.

૧૬. વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, તેની જીકર આ નંબરની તેરમી કલમમાં લખેલી છે; તે જીકરથી ઉલટી ચાલ આપ્યાથી કાંઈ લડાઈ થઈ; સાર પછી તે વેહેવા તોડીને ખીજી જગો ઉપર કરે

તો, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ ઉપરની ક્ષેત્રોમાં લખેલો છે, તે મુજબ વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે; તેથી બેઉની મરજી કાંઈ કારણ નથી.

આદ્ય-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું કરવાને સાર વરની તરફથી ધણી જાય છે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે; ને ચાંદલો વરના આપને કરે, અગર વરનો આપ હાજર ન હોય તો, જે કોઈ વરની તરફથી મુખ્ય થઈને આવ્યો હોય, તેને ચાંદલો થાય; ને અમારામાં કાગળ લખવાની રીત નથી. ને પોતાનો ન્યાતગોર પણ હાજર હોય છે, ને બીજા સગા વરના તથા કન્યાના હાજર હોય છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ છે જે, વરની તરફથી પડો ૧ તથા ૩. ૧) કન્યાના હાથમાં આપે છે, ને કન્યાની તરફથી નાળિયેર આપે છે; સારે વેહેવા સહી કેહેવાય છે.

૪. વેહેવા કરવાની ઉમર વરસ દશ લગી કરે; આરે જણુ ૨ ની ખુશી થાય સારે વેહેવા કરે પણ વરસ ૧૦ સુધી જ થાય.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર પોતાના માતાપિતાનો છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માતાનો છે, પણ પોતાના સાસરાના સમાને મળીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય. તો દિયર તથા જેઠ વિગેરે કોઈ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કર્યો પછી ને લગનથી પેહેલાં, છોકરી મમે તો સાસરે જાય ને મમે તો ન જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, છોકરાને નહોતર આવે સારે સાસરે જાય ને મમે તો ન જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા સહી થયાનો જવાબ સવાલ ૩ માં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં હરેક કારણથી પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, આંધળી તથા લુલી, તથા લંગડી તથા બેહેરી વિગેરે બીજો કોઈ રોગ થાય, તો એપણુ વેહેવા તુટતો નથી. કન્યાકાળ ગયા પછી તે છોકરી આવે ત્યારે વરસ ૧ ન્યાતબાહાર રહે, ને કુળદેવ્યા કનકેશ્વરીને ૩. ૧૧) તો દીવો કરે, સારે ન્યાતના લોકો પાવન કરે.

૧૪. વાજબી કારણે વા કારણુ વિના વેહેવા તુટી શકતો નથી, એવો ચાલ છે; ને આદે કોઈ શખસ વેહેવા થયો, ને ગામ જતો રહ્યો, ને આવ્યો નહી, સારે કન્યાકાળ લગણુ વાટ જીવે, ને બીજા જગાએ કન્યાદાન દે સહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યો પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય, સારે ઘરેણું જે કાંઈ ભર્યું હોય તે તથા લુગડાં જે હાજર હોય તે પાણું આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી. ને લકાઈ ટંટાથી ભવિષ્યે ચોરી છુપીથી તોડીને બીજા જગો ઉપર વેહેવા કરે તો પંચ તેને પુછવા મુખ્યસાર છે; ચાહે તે કરે, -કન્યાવાળો તોડે તો પાંચ વરસ ન્યાતબાહાર રહે, તથા તે તોડેલી કન્યા જે પરણે તે શખસ વરસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રહે, તથા કુળદેવી માતા કનકેશ્વરીમાં બેઉ શખસ દીવો કરે, ને જે શખસ તેઓની તરફેન કરે તે વરસ ૨) સુધી ન્યાતબાહાર રહે, ને કનકેશ્વરીમાં દીવો કરે; સાર પછી એ ત્રણે શખસ ન્યાત વચ્ચે પત્રાણી પડીઆ માથે ચડાવે સારે ન્યાત પાવન કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી. એ ધણીની મરજી થાય તો એપણુ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

આદ્ય-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું વરની તરફથી જાય છે, ને ગરજ હોય તો કન્યાની તરફથી જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને ચાંદલો કન્યાને કરે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; ને ત્યાં પોતાના ગોર હાજર બેઠયે, ને વર તથા કન્યાની તરફના સગા મરજી પડે તેટલા હાજર રાખે, પણ પાંચ સાતથી ઓછા નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાના હાથમાં સવા પાશેર સાકર ને ૩. ૧) રોકડો કન્યાને ચાંદલો કરીને આપે તે વેહેવા કીધો સહી.

૪. વેહેવા મેળવવાનું વરસ મુકરર નથી; નવ વરસની અંદર વેહેવા કસ્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરી તથા છોકરાંની મા તથા બાપ વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય, સારે છોકરીનો વેહેવા મા કરે-કાકા તથા દાદાની આજ્ઞા લઇને.

૭. એનો જવાબ કલમ ૫ તથા ૬ પ્રમાણે. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાયછે ને તે વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગન થતાં પેહેલાં, વારપરવે કન્યાને તેડું આવે, સારે સાસરે જાય, ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. છોકરાને સાસરેથી નહોતર આવે સારે જમવા જાય, ને નહી જાય તો તેની ખુશી, પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સાકર તથા ૩. ૧) કન્યાના હાથમાં આપ્યો એટલે સહી કેહેવાય.

૧૨. લગન થયા પેહેલાં વર બે આંખે આંધળો થાય સારે વેહેવા તુટે; ને કન્યા બે આંખે આંધળી થાય સારે વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની બારમી કલમમાં છે.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપરના લખેલા કારણ વિના વેહેવા તોડે, તો તોડી શકતા નથી, ને કોઈ શખસ તોડે તો, તેને પંચાત શિક્ષા કરેછે.

૧૫. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ, કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, સારે કન્યાવાળા ઘરેણું તથા લુગડાં જે પેહેરતાં રજાં હોય તે પાછું આપે.

૧૬. લડાઈથી વેહેવા તોડે એવો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૭. બેઠની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

ગ્રાહણ-તપોધન-ખંખાતી શાહીવા- ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો કયો, સારે કન્યાની તરફથી બેરાં બે જઈને વરને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) એક તથા લાડવા લાખણસાઈ શેર ૧૧ તથા નાળિયેર ૧ આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવવાનો ચાલજ નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપેછે.

૪. કન્યાની ઉંમર કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, સારે તો બાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનું કંઈ મુકરર નથી; ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીની મા જીવતી છે તો મા વેહેવા કરી શકેછે, ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય, તે સખબથી કાંઈ તક્ષાવત નથી, ને મા ન હોય તો જે કોઈ સગો વાહાલો હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે; સાર પછી તે વિધવા બેરીનો દિયર અથવા જે કોઈ કોઈ તોડી શકતું નથી; ને અગર ઘણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તક્ષાવત નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલજ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, કન્યાને બે આંધળી સાથે સારો દાહાડો બેઠીને જમવા તેડે; સાર પછી કન્યા જમવા આવતી થાય, ને કદાચ કોઈ દાહાડો કન્યા ન જાય તો, તેમાં સાસરાવાળાનું કાંઈ જોર નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

(ને) પણ ઉપરની કલમ પ્રમાણે બે આદમી સાથે જમવા જાય છે, ને ત્યાર પછી વર કોઈ દાહાડો જમવા નહીં જાય, તો તેવા કારણથી વેહેવા તુટે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે; ને તેની રીત તો એવી તરેહ છે કે વરવાળો ફેક કરવા કરે, યા કન્યાવાળો ફેક કરવા કરે, તે ધણી ૩. ૩૨) ન્યાતમાં આપે, ત્યાર પછી વેહેવા તુટે છે.

૧૨. થયલું વેવીસાલ તોડવાનો ચાલ છે, ને તેમાં કારણ તો વરની તરફવાળાને વા કન્યાની તરફવાળાને ન પરવડતું હોય, તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે પરણતા સુધી વેહેવા તોડે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૪. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, ને રીત ભાત પક્ષાં વિગેરે જે હોય તે પાછું આપે, ને ન્યાતીખરચ થયો હોય તે તો કાંઈ પાછો આપવાનો સિરસ્તો છે નહીં.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, તો જે કન્યાને ક્યું હોય તે પાછું આપે, રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ જ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ થાય, તો એપણ વેહેવા તુટે છે, ને જે શખસ વેહેવા તોડે તે શખસ ન્યાતમાં ૩. ૩૨) આપે સહી.

૧૭. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ પરાપૂરવેથી છે.

આદ્યશુ—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં એવી રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો(કરવો) ક્યો, ત્યારે ચાંદલા આદ્યશુ લઈને વરને ત્યાં જાય, ને પડો પતાસાનો શેર ૧૧ નો તથા રૂપિયો ૧) નગદ વરને આપે; ને એ જ રીતે કન્યાને ત્યાં જાય, ને લેખ (હુ) પત્રો ધારો છે નહીં. ને કુળગોર તથા ન્યાતગોરની કાંઈ જરૂર નહીં, ને સગાં વિગેરે ન્યાતના લોકને તેડીને દર આસામીને પાંચ પાંચ પતાસાં અપાય છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનું આપવા લેવાની ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરસ પ થી તે નવ સુધી વેહેવા થાય છે, નિદાન અગિયારમે વરસે તો ચાલે જ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ તથા મા વેહેવા કરતી વખત પોતીકા સગાવાહાલાને પુછે, અગર સગાને નહીં પુછે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા, દિયર તથા જેઠામાં એકઠી રહેતી હોય તો, તેની સલાહથી વેહેવા કરે, અગર જુદી હોય તો પોતાની મુખત્યારીથી કરે.

૭. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, મોટે ટાંણે વારપરવે જાય છે ને ન જાય ત્યારે બાળક ઉપર સાસરિયાં જોર કરી શકતાં નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે સાસરિયા વરને તેડે છે, ત્યારે મોટે મોટે ટાંણે જાય છે, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડી શકતાં નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પડો રૂપિયો આપે છે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાય છે; ને જ્યાં સુધી ચાંદલા નથી થયા ત્યાં સુધી વેહેવા ફેક થાય છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા થયા પછી વેહેવા તુટતો નથી. પણ પલ્લું પુરું ન કરે, તે કારણ (થી ને) વાસ્તે લગનના દિવસ સુધી વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, વર અથવા કન્યાને દોષ આવે તો વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે, તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકે છે, ને પલ્લું પાછું અપાવે, ને રીતભાત વિગેરે ખરચ ક્યો હોય તે જાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, વર અથવા કન્યા મરી જાય, ત્યારે પલ્લું પાછું લઈ શકે છે, ને બીજો ખરચ રીતભાત વિગેરે ક્યો હોય તે જાય.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં પડો રૂપિયો આપ્યો ને ચાંદલા થયા, ત્યારે વેહેવા તુટતો નથી; ને ચાંદલા થય

વેહેલાં લગાઈ થઈ તો તુટેછે; ને ચાંદલા કરેલો વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ખારણે જાય નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, પણ બંને વેહેવાઈની મરજીથી એકજ ધરની છોકરી તથા છોકરો હોય તો વેહેવા ફરવી શકેછે; ખીજ જગો ઉપર કરવાની ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ધણી પણ માથું કરેછે, ને કન્યાનો ધણી પણ માથું કરેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો, સારે કન્યાની તરફના પાંચ સગાં હાજર હોય, તે મળીને વરને ઘેર જાયછે, ને સાં ચાંદલા થાયછે, ને સાં વરને કપાળે કરેછે, ને ગામમાં હોય તો તે દહાડે વરને ચાંદલો કર્યા પછી વરવાળાં પાંચ સગાં મળીને કન્યાવાળાને સાં જાયછે, ને સાં જઈને કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને વચનના સતથી કામ થાયછે, કાગલ લખવાનો ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી; જે કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તેને તેડીને કામ ચલાવીએ છીએ.

૩. વેહેવા કરવો ઠયો, સારે કન્યાવાળો વરને સાં પાઘડી મોકલેછે, ને કોઈ શખસ જોડો પણ મોકલેછે; ને તે ઉપરાંત થાળી કાંસાનીમાં મેલીને મોકલેછે, તેમાં ૩. ૧૫ થી તે ૩૫ થી રપુ સુધી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોકલેછે, ને વરવાળા પાંચ તથા ૭ નંગ મોકલેછે-૩. ૨૫ થી તે ૩. ૩૫ સુધી બની આવે તેવાં મોકલેછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી-શામાટે જે વરની ખોટ કરીને. માટે જ્યારે વર મળે સારે વેહેવા કરિયે છીએ.

૫. છોકરીનો આપ મુખસાર છે, પણ પોતાના ધરડાને પુછીને કરેછે; તેવી તરેહથી છોકરાનો કરવાની પણ એ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો, માતા મુખસાર છે, પણ પાંચ ધરડાને પુછીને ઘટતું હોય સાં કરે.

૭. વિધવા બેરીએ એજ કામ કર્યું હોય તો જેઠ

તથા દિયર તોડી શકેછે; પંચની નજરમાં વાજખી આવે તો તુટે નહી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. સપરમે દાહાડે તેડેછે, ને તે જગ્યાને સાં આ-વેછે, ને ન આવે તો તેની ખુશી.

૧૦. વરનો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફાક કરવાનો ચાલ છે, તો-રણે આવે સાંથી પણ પાછો ફરીને જાયછે, ને પ-રણે સારે સહી.

૧૨. પંચ લોકની નજરમાં વરનું બદલેલ જોયામાં આવે તો, પરણ્યો ન હોય સાં સુધી તુટે.

૧૩. કન્યા આંધળી લુલી વિગેરે ખીજ દોષ-વાળી હોય તેને પરણેછે, ને ધણી મરજીમાં આવે તો તેડે ને ન તેડે તો આપ રાખેછે, પણ પરણ્યા વિના ચાલે નહી.

૧૪. કારણ વિના તોડે તો પંચાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી મરી જાય તો વરવાળા-ની જજીસ કરીછે તે પાછી આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. ન્યાતવાળાએ મંજુર કરેલો વેહેવા લગાઈ-ના સખબથી તોડી શકતા નથી.

૧૭. બેની મરજીથી તોડેછે, પણ પંચની રજીથી તુટે, ને પંચની નજરમાં સખબ તુટ્યાનો આવે તો, પંચ રજી આપે તેથી તુટે.

બ્રાહ્મણ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે કે, કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી માથું જાય.

૨. વિવાહ કરવો ઠયો, સારે ચાંદલા ગમે સાં થાય. ચાંદલો વર તથા કન્યા હાજર હોય તને કરે, અથવા કોઈ હાજર ન હોય તો કન્યાવાળાને ચાંદલા કરે; લખ્યું પત્રું કોઈએક કરેછે, ને કોઈ નથી પણ કરતા, ને તે વખત કુળગોર તથા ન્યાતગોરનું કામ પડતું નથી, ને સગા વર કન્યાના માઆપ બોલાવે તો જાય.

૩. વેહેવા મેળવવાની વખત બિયાનામાં રૂપિયા ૨) આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર-વરસ એથી તે વરસ સાત સુધી કર્યો વના ચાલે નહીં.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર છે, ને વરનો બાપ પણ હાજર છે, તે કરે તો થાય; ને તેને માથે વૃદ્ધ હોય તે પણ કરી શકે છે. ને બે ઘરડાની સલાહ લેવી-(ને) બાપ હાજર ન હોય ત્યારે.

૬. એનો જવાબ ઉપલા પાંચમા આંકમાં લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. કોઈ જૈરી વિધવા છે, ને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યો છે, તે વેહેવા પોતાનો દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યો પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને તેડે ત્યારે કન્યા જાય.

૧૦. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ સાસરે જાય અથવા ન જાય તોપણ વેહેવા વૃત્તાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ વૃત્તો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વિવાહ વૃત્ત નહીં.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ માથાવિનાનો થઈને તોડે તો ન્યાતના સમસ્ત મળીને ન્યાતબાહાર મુકે, ને પરણનાર ધણીને પણ ન્યાતબાહાર મુકે, ને ન્યાતના જે કાંઈ કેહે તે સાંભળે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા મરી જાય, તો જે કાંઈ પ્હોતું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી લગાઇ થાય તો વિવાહ વૃત્ત નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, એની મરજી તોડવાની થાય તો, ન્યાતબાહાર મુકે-જાને.

આહ્વાન-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળા વરવાળાને ત્યાં ઘરમેળે કેવડાવે, ને આપવા લેવાનો બંનેનો બદોબસ્ત થાય, ને વરવાળાનું મન માને ત્યારે સાદું મુહૂર્ત જોઈને કન્યાવાળાની તરફથી વરવાળાને ત્યાં માથું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે, ત્યારે અમારી ન્યાતમાં ચાંદણ કરવાની ચાલ નથી, પણ કન્યાવાળા પોતાને ઘેરથી માથું હરગમે તેની સાથે વરને ઘેર મોકલે છે; તે વખત વરને ઘેર પોતાનો ગોર હાજર જોઈએ અગર હાજર નહીં હોય, તેની કંઈ જરૂર નહીં; ને ન્યાતગોર હાજર જોઈતો નથી. ને વરના માથાપ તથા મોસાળપક્ષ તથા બાપના પક્ષનાં જે સગાં તે વખત હાજર હોય તે, તથા કન્યાને ઘેર કન્યાના સગાં હાજર હોય તે, પોતપોતાને ઘેર એકઠાં થાય છે, ને એ વાતનો લેખપત્ર કરવાનો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી, ને કન્યાને સાંથી આહ્વાન માથું લઈને વરને ત્યાં જાય; તે શખસને વરવાળા રૂ. ૧) થી તે રૂપિયા ૫ સુધી જેને મળે તેડું આપે છે, તે આહ્વાન પોતાને ઘેર લઈને જાય છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ અથવા ૮ સુધીમાં વેહેવા કરવો, ને નવ વરસથી ઉપર થઈ ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો વેહેવા છોકરીના માથાપ કરી શકે છે. પણ એ બાબતમાં છોકરીના બાપના પક્ષનાં તથા મોસાળના પક્ષનાં સગાંની સલાહ લે છે; ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં છોકરાના માથાપને (કરવાનો) અધિકાર છે, પણ છોકરાના બાપના પક્ષનાં તથા મોસાળપક્ષનાં સલાહ પુછે છે; પણ એ વાતમાં છોકરા છોકરીના માથાપ મુખ્યત્વાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા મોસાળપક્ષનાં સગાંનો અધિકાર છે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપના પક્ષનો

હક નથી; છોકરીની મા તથા છોકરીનો ભાઈ મુખ-
સાર છે.

૭. વિધવા ઐરીનો ધણી ભાઈઆથી જુદો રહ્યો
હોય; ને વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા
ક્યો તે વેહેવા વિધવા ઐરીનો જોડ તથા દિયર તથા
વિધવા ઐરીનો ધણી એકઠા છતાં તે ધણી મરી ગયો
સાર પછી છોકરીની મા વેહેવા કરે તે દિયર જોડને
પુછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું
કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં કન્યાને
સાસરિયા સાઈં મુદ્દત જોઈને તેડે તે દાહાડે કન્યાને
વરને ઘેરથી લુગડાંના કરીને રૂપેઆ પંદરથી તે પ-
ચીસ સુધી જેને જેવું મળે તેવું આપે. સાર પછી
દિવાળી દસેરા વિગેરે વારપરવે જાયછે; ને કન્યાને
તેડે તે દાહાડે નહી જાય તો સાસરિયાં પુછી શકતાં
નથી.

૧૦. વેહેવા મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં વર
નાધડો છોકરો હોય તો તેને કોઈએક સાઈં મુદ્દત
જોઈને કન્યાના ધરના તેડેછે; ને સાર પછી દિવાળી
દસેરા વિગેરે વારપરવે જાયછે; વર નહી જાય તો
વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવા પછી ફોક
કરવાનો ચાલ છે; ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયા
પછી વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેતો હરેક બાહનાની તકરારથી
તુટે, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયાં પેહેલાં સુધી
તુટે.

૧૩. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગન પેહેલાં વર
અથવા કન્યાને કાંઈદોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો
ન્યાતીવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી ને કોઈ કાર-
ણ વિના વેહેવા તોડે તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે બા-
બતોનું નગદી અથવા ધરેણું અથવા લુગડાં કન્યા-
વાળો તથા વરવાળો એકએકનું પાછું આપે. ધર-
માદાય અથવા ખોરાકીનો ખરચ આપવા લેવામ
આવતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાં

અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ-
થી લગન નહી થાય સારે માંહોમાંહે રીતભાત પક્ષાં
વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે;
ને પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પ્રથમ કંઈ
લડાઈ થાય સારે વેહેવા તોડીને ખીજી જગો (વેહેવા)
કરેછે, તેને ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી; ને અમારી
ન્યાતમાં ન્યાતવાળાને એકઠા કરીને વેહેવા કરવાની
ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ
છે ને એઉ અથવા એકની મરણ વેહેવા તોડવાની
હોય તો વેહેવા તુટે.

પ્રાણણુ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ
છે જે માયું વરની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરના વાલી તથા કન્યાના-
વાલી બેની નજરમાં આવેલાં આંદલા થાય ને લેખ-
નું કાંઈ મુકરર નથી. કુળગોર તથા ન્યાતગોર તે વખ-
ત હાજર હોય તો દુરસ્ત અથવા ન હોય તેનું કાંઈ
મુકરર નથી; ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા એ બંને-
ને જે સગાવાહાલા સાથે સલાહ હોય તો તેને તેડે
અગર ન તેડે તો તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. બિયાનામાં શ્રીફલ કન્યાવાળો વરવાળાને આ-
પે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું એ જે ક-
ન્યાવાળાની મરણમાં આવે સારે કરે ને દશ વરસ-
ની તથા ૧૧ વરસની થાય એટલે વેહેવા કસ્યા વગર
ચાલે નહી.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર હોય સારે કાકો તથા
દાદો વિગેરે ખીજી સગાવાહાલા કોઈ કરી શકતા નથી
ને તેવ[ણી] સાથે સલાહ હોય તો પુછે, નહી તો
પુછે નહી, પણ છોકરીનો બાપ પરદેશ ગયો હોય સારે
તેનો દાદો મુખસાર છે ને તે નહાય સારે તે જોના ઉપર
કાગળ લખી મોકલે તેનો અધિકાર છે ને અગર તે

શખસ હોબેદીલ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે વેહેવા કરી શકે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો વેહેવા કરવામાં તેની મા અધિકારી છે, ને મા ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ હોય તો તે કરે, ને તે નહીં હોય તો કાકાનો અધિકાર છે, એકઠા રહેતા હોય તો. ને જુદા રહે તો ને તેને બી-આડ હોય ને કાકા તેની બાલાશ ન કરે તો છોકરીના મોસાળિયા છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મુખ્યત્વાર છે.

૭. વિધવા બૈરી, દિયર જેઠમાં એકઠી રહેતી હોય ને તેની સલાહ લીધા વના છોકરીનો વેહેવા કરે તો તે વેહેવા દિયર જેઠ તોડવા ચાહે તો તુટી શકે; ને તે બાઈ જેઠ દિયરથી જુદી રહેતી હોય તો તે તોડી શકતા નથી.

૮. વરવાળાને કન્યા મળતી ન હોય તો તે શખસ પોતાની છોકરી અથવા બેહેનની છોકરી અથવા બા-ઈની છોકરી વિગેરે પોતાના વગમાંની કન્યા હોય તે સ્થાવાળાને આપે ને તેની છોકરી પોતાના છોકરા વેરે લાવે તો એવી તરેહનું સાકું કરે તો થઈ શકે—તેને ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી.

૯. વરવાળા બ્યારે કન્યાને દસેરા દિવાળી વિ-ગેરે (બ્યારે) તેડે ત્યારે જાય છે. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. કન્યાવાળા બ્યારે વરને તેડે ત્યારે જમવા જાય છે એવા સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે—અસલથી છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ જે વરવાળા તથા કન્યાવાળા એ બન્નેને ન બને તો તુટી શકે. લગન થતા પેહેલાં તુટી શકે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લ-ખીએ ?

૧૪. અમારામાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા બન્નેને ન બને તે સબબથી વેહેવા તુટી શકે, તો

બીજા કારણનું શું લખીએ ? ને ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરી શકતા નથી. ને વેહેવા તોડે તો વરવા-ળાએ કન્યાને પહ્લું તથા રીતભાતમાં જે કશું હોય તે સરવ તેની પાસેથી પોતાનું પાછું લે, ને છોકરીના આપે વરને જે આપ્યું હોય તે વરવાળા કન્યાવાળાને સરવે પાછું આપે; ને એ બંનેમાંથી કાંઈ પાછું ન આપે તો ન્યાતવાળા તેને પાછું અપાવી શકે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય, તો વરવાળાને જે કાંઈ રીતભાતમાં કન્યાવાળાએ આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી. ને વરવાળાએ કન્યાવાળાને પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ નમદ આપ્યું હોય તે પાછું લઈ શકે, અને રીતભાતનાં લુગડાં કન્યાને કર્યાં હોય તે મધેથી જે પેહેરી ફાડતાં રક્ષાં હોય તે પાછાં આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૧ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “કુ” અંક ૨૨૧

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે જે વરવાળો તથા કન્યાવાળો એજણ મળી વચન આપ્યા થકી વેહેવા કર્યો પ્રમાણ થાય છે, ને માથું તો જેને ગરજ પડે તે કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે ને ચાંદલો વરને કરે છે ને તે વેળા સામસામા લખ્યાં થાય છે, ને તે વખતપર ચાર સગા તથા ગોર હાજર હોય તો સાફ, ન હોય તો તે વના ચાલે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં એ જે, કાંઈ પાની જથ્થા કન્યાના માખાપને આપે છે.

૪. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસ લગી વેહેવા કરવો; ને કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યો વના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યારે કાકાને વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો આપ પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે ગમે ત્યાં વેહેવા કરે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે-ને ખીન્ન સગાવાહાલાને પુછવાનો જે કાંઈ તેનો વેહેવાર.

૭. વિધવા ઐરીએ વેહેવા કીધો તો દિયર જેઠ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ છે તે પેટ સાટું અમર કન્યા દસ્તાવેજ પ્રમાણે લેછે; અમર અમર કન્યા લેવાનો અનકૂળ નહીં આવે તો ધણીએ ધણી સમજે ને તેમાં કાંઈ વાંધો પડે તો પંચાત જે આહિ તે કરે તે કબુલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને સાસરિયા જમવા તેડે તો જાયછે; અગર ન ગયેથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને તેડે ત્યારે સાસરે જાય ને ન જાય તો તેની કાંઈ શીકર ચિંતા નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને વરના આપે કન્યાના આપને જે કાંઈ રૂપિયા આપવાના કબુલ કીધા તે આપ્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. કન્યાના આપને રૂપિયા ન ભરેથી વેહેવા, તુટેછે.

૧૩. ગમે તેવી ખોડ આવે પણ તે વરકન્યા પરણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ વિના વેહેવા તુટ-તોજ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર-અથવા કન્યા મરી જાય, અથવા ઉપલા કારણથી લગન નહીં કરે, તો માંહિમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. પૈસા ભરી પછી આર લાખ લઠાઈ આય પણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. બંને વેહેવાઈ સમજીને કરે તે ખરું.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માથું વરને ત્યાંથી જાયછે તથા કન્યાને ઘેરથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો વરને કરેછે, અગર વર હાજર ન હોય તો જે વરની તરફથી (જે) મુખી હોય તેને કરે; ને અમારામાં લખ્યું પતું થતું નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે, તથા વરની મા તથા વરનો આપ તથા કન્યાની મા તથા કન્યાનો આપ જીવતા હોય તો હાજર હોયછે, અગર પરદેશ હોય યા મરી ગયા હોય તો જે મુખત્યાર થઈને વેહેવા કરે તેને ચાંદલો કરેછે, ને સગાવાહાલા તે વખત હાજર હોયછે-એજ રીત છે.

૩. વેહેવા મેળે ત્યારે ૩. ૧૭ તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ સામ-સામા આપેછે, તથા તમામ ન્યાતે માણસદીઠ વરને ઘેરથી તથા કન્યાને ઘેરથી નાળિયેર આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી-મમે ત્યારે વેહેવા કરે.

૫. છોકરીનો આપ તથા મા હાજર છે ને તે પોતે વેહેવા કરેછે તે કબુલ છે, ને અગર છોકરીના માઆપ જેને મુખત્યાર કરેછે તે ધણી વેહેવા કરે તે કબુલ છે, ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, તથા છોકરીની મા જેને મુખત્યાર કરે તે પણ વેહેવા કરી શકેછે, -એજ રીત છે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે વિધવાના દિયર તથા જેઠી તોડી શકાતો નથી; ને આપ ભાઈઓથી જુલો રહેતો હોય તે સ-અખથી કાંઈ તક્ષવત નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સારો દાહાડો જોઈને વરવાળા (કન્યાને) તેડીને રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં આ કન્યાના આપની તથા વરના આપની બેની મરજીમાં આવે ને રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં ન કરે તો રૂ. ૨૫) રોકડા આપેછે; ને સારા બાદ કન્યા બાળક છે ને કોઈ દાહાડો સાસરે નળય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સારો દાહાડો જોઈને કન્યાના ધરવાળા ન્યાતગોરની સંગાયે પાછડી ૧ તથા કાંસાનો વાડકો શેર સવાનો તથા સાકર શેર સવા એ સરવે વરને ઘેર ન્યાતગોર લઈ જાય ને ગણપતિ પૂજા કરાવીને આપે; સાર પછી વર સાસરે જમવા જાય છે ને કોઈ દાહાડો જમવા નહીં જાય તે સખખથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, પણ વરસ (૮) ની કન્યા થાય ને કન્યાનો આપ વરના ધણીને કેહેવડાવે કે તમે પલ્લુ પુરું કરો, લગનની તૈયારી થઈ છે, ને તે કેહેવડાવ્યા પછી વરની તરફવાળા પલ્લુ માસ ૨ માં પુરું કરે તો વેહેવા તુટતો નથી; ને અગર એમ કરતાં વરનો ધણી માસ ૨ માં પલ્લુ પુરું ન (ક) કરે તો વેહેવા ફેક થાય છે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તો એ પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકે છે, ને રીતભાત પક્ષાં વિગેરે ખરચ થયો હોય તે પાછો આપવાનો ચાલ નથી; ને કારણનો સખખ તો ઉપરની કલમ ૧૧ માં લખ્યો છે-એજ કારણથી અમારામાં વેહેવા તુટે છે; બીજા કાંઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, સારે પક્ષાં મધે તો મુના રૂપાની જણુસો પાછી આપે છે; ને જે કાંઈ લુગડાં કર્યાં હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ગમે તેવી લડાઈ થઈ તો એ પણ વેહેવા તુટતો નથી; ને એમ કરતાં કોઈ શખસ માથાનો શી-

રેવાળ થઈને તોડે તો તેને પંચવાળા ન્યાતબહાર મુકી શકે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને બન્નો જણુની મરજી વેહેવા તોડવાની થાય તો બંને જણુને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકે છે.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૧૮૧

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય તથા કન્યાને ઘેર પણ થાય છે, ને તે વખત સામસામા લખ્યાં પત્રાં થાય છે ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો અટકાવ નથી, પણ વર તથા કન્યાના માથાપ હાજર જોઈએ; ને સામસામા રૂપિયો બદલીએ છિયે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપવા લેવાનો ચાલ છે જે અડધું પલ્લુ આપિએ છિયે; ને તે વખત જે ખેડા હોય તેને નાલિયેરના પૈસા બે બે ધણી આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો, તથા વરસ ૧૩ થાય સારે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો આપ વેહેવા કરે ને છોકરાનો વેહેવા પણ તેનો આપ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા, ને મા નહીં હોય સારે છોકરીના આપના આપનો અધિકાર છે; ને તે નહીં હોય તો છોકરીનો ભાઈ છે. તથા તેના કાકાવિગેરે જે વાલી હોય તેનો અધિકાર છે. અગર બે ભાઈ એકઠા રહેતા હોય સારે તો સર્વની સલાહથી કરી શકે છે; અગર આપ ભાઈ-ઓથી જુદો રહેતો હોય સારે તો આપ સુખસાર છે-છોકરીનો; ને માનો હક તો છોકરા હોય સારે બેની સમજથી કરે છે, ને છોકરા નહીં હોય સારે તો મા સુખસાર છે-પણ જુદા હોય સારે.

૭. કોઈ વિધવા બેરી પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં

એકઠી રહેતી હોય સારે તો તેની સલાહથી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે અગર જુદી રહેતી હોય સારે તો પોતે મુખત્યાર છે;—તે કાંઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે કાંઈ મોટાં ટાણાં આવે સારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહીં જાય સારે પંચાયતમાં આવીને સંભળાવે, ને પંચાયત મળીને તે બેઠને સમજાવે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે, ને વેહેવા તોડી શકતો નથી; ને એમ કરતાં કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહે તો વરવાળાનું પલ્લું અડધું—ધસારા મુઠાં પાછું આપે ને રૂપિયા એકવીશ ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે સારે તુટે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગન પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જ્યારે મોટાં ટાણાં આવે સારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહીં જાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચમાં આવીને સંભળાવે; સારે પંચ સરવે મળીને બેઠનું સમાધાન કરે તે પ્રમાણે વરને મોકલે ને વેહેવા તોડી શકતા નથી. ને વરવાળો તોડે તો પલ્લું અડધું આપ્યું તે પાછું લે—ધસારો તે ધણી આપે નહીં—કન્યાવાળો, ને ૩. ૨૧) ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે સારે તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે તે લગનના દહાડા મુઠી તુટેછે,—ને તેનું કારણ તો બન્ને વેહેવાઈને ન બને તો ન્યાતમાં ૩. ૨૧) આપે તથા ઉપર લખેલા જવાબ ૯ તથા ૧૦ પ્રમાણે આપે લે સારે તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તોડવા ચાહે તેની આખત તો બારમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ઉપર લખેલા નવ તથા દશના જવાબ પ્રમાણે પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તો પશુ પલ્લું અડધું ચડાવેલું પાછું આપે—વરવાળાને પાછું આપે, ને કદાપી વર મરી જાય તો—એપણ કન્યાવાળા પાસે ધરેલું અડધું આપેલું પાછું

લેછે; ને એ શિવાય રીતભાત તો વરને તથા કન્યાને આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને ન્યાતવાળાને પુછાવના બરાએ ખુદથી કદાપી વેહેવા તોડે તો તે ન્યાતબહાર રહે ને ૩. ૨૧). કરતાં બમણા ૩. ૪૨) ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે સારે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે પણ ૩. ૨૧) પંચાતમાં આપે સારે વેહેવા તુટે.

વાણિયા—મોઢવીશા અરાડબ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. અમારામાં ચાંદલો કરવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળા તથા વરવાળાની બેઠની ખુશીમાં આવેલાં ચાંદલો થાયછે, ને સામસામું લખ્યું કરવાનો ચાલ છે. ને તે વખત ઉપર હરેક કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તે કરે; ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા તે વખત ઉપર હાજર હોય તે ખરા.

૩. અમારામાં બિયાનાને પેટે પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, માઆપની ખુશીમાં આવે સારે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તો છોકરીના બાપના મુરખીનો અધિકાર છે; પણ છોકરીનો બાપ જુદો રહેતો હોય તો પોતે મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ અથવા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.
૯. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા વારતેહેવારે સાસરે જાય ને હરરોજ પશુ જાય.
૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી કરવાનો ઉપરની કલમ ખીજામાં લખ્યો છે.
૧૨. અમારામાં વેહેવા કારણથી તથા વગર કારણથી (વેહેવા) તુટતો નથી.
૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપશુ વેહેવા તુટતો નથી.
૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણથી વેહેવા તોડતા નથી; ને કોઈ શખસ તોડે તો તેને ન્યાતબહાર મુકીએ છઈએ.
૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, સારે પદ્ધતિ જેટલું ભર્યું હોય તે પાછું આપે, ને રીતભાત આપવાનું સુકર નથી.
૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગાઈ થઈ ને તે વિવાહને ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો સાર પછી તોડીને ખીજા જગોએ કરવાનો ચાલ નથી, ને તોડે તો એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૪ માં લખ્યો છે.
૧૭. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉ ધણીની મરજી હોય તોપશુ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા-મોઢ માદળીઆ દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં માથું વરવાળાને ધેરથી તથા કન્યાવાળાને ધેરથી પશુ જાય છે.
૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ધરમેજે કરે છે ને લખ્યું પત્રું પશુ કરે છે, એ રીતે વેહેવા સહી થાય છે, સાર પછી સેઠને ધેર જાય ને ૩. ૯) સાજનાના વરવાળા આપે; સાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા જેને તેડી જાય તે જાય, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર નેઈએ, ને તે ન હોય તો હરએક આદાણુ નેઈએ ને સાં ચાંદણ કન્યાવાળા વરવાળાને કરે, સાર પછી પડે રૂપિયા મોકલે ને ઓકરાં જતાં આવતાં થાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂપાનું ધરે-ણું તથા સુનાનું ધરેણું અથવા રૂપિયા કોઈ આપે છે.
૪. કન્યાનો વેહેવા જનમે સાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી થાય છે.
૫. ઓકરીનો આપ હાજર છે તો ઓકરીના આપનો મુરખ્ખી હોય તેનો અધિકાર છે; પશુ ઓકરીનો આપ જુદો રહેતો હોય તો પોતે મુખત્યાર છે; ને ઓકરાનો વેહેવા કરવાનો પશુ એજ ચાલ છે.
૬. ઓકરીનો આપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ અથવા કાકા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ને ઓકરીનો આપ પોતાના આપ તથા ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો ઓકરીની માનો અધિકાર છે.
૭. અગર વિધવા ઘેરી જુદી રહેતી હોય ને પોતાની ઓકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તુટી શકે નહી.
૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.
૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં વારતેહેવારે સાસરે જાય છે ને હરરોજ પશુ જાય છે.
૧૦. વેહેવા કર્યો પછી ને લગનથી વેહેલાં જ્યારે કન્યાવાળા વરને તેડે સારે સાસરે જાય છે. અગર ન જાય તો તે સાડ સાસરિયા વેહેવા તોડી શકે નહી.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી; ને વેહેવા સહી કરવાનો ચાલ ખીજા કલમમાં લખ્યો છે.
૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કારણથી અથવા વગર કારણથી પશુ તુટતો નથી.
૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપશુ વેહેવા તુટે નહી.
૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણથી વેહેવા તોડતા નથી, ને વેહેવા તોડે તેને ન્યાતબહાર મુકે છે.
૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય સારે પદ્ધતિ જેટલું ભર્યું હોય તેટલું પાછું આપે; ને રીતભાત આપવાનું સુકર નથી.
૧૬. વેહેવા કર્યો પછી કાંઈ લગાઈ થઈ-તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો, સાર પછી તોડીને ખીજા જગોએ કરવાનો ચાલ નથી; ને તોડે તો એનો જવાબ કલમ ૧૪ માં લખેલો છે.

૧૭. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉ ધ-
ણીની મરજી હોય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

વાણિયા—મોઠ દશા અરાડાન સુરતીનો જ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માથું વરવાળાને ઘેરથી
તથા કન્યાવાળાને ઘેરથી પણ જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કરવાની રીત એ છે
જે પલ્લું ન્યાત સિરસ્તાનું ૩. ૪૮૯—લુગડાંની રીત
તથા ધરેણું સાથે, તે પલ્લું કોઈ શખસ તમામ બ-
રે છે; અગર બાકી રહે તે પરણતાં સુધીમાં પુરું ક-
રે છે; ને ચાંદલા કન્યાના બાપને ઘેર થાય છે; સારે વર-
વાળો ન્યાતે તેડાં કરે છે. તે વખત પોતાનો ગોર તથા
ન્યાતગોર જોઈએ; તે વખત બેઉમાં કોઈ હાજર
નહીં હોય તો જે કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તે કરે છે.
સારે વરવાળો કન્યાને મોહકું જોઈને ૩. ૨ તથા પ-
તાસાંનો પડો શેર સવાનો આપે છે. સાર પછી કન્યા-
વાળો વરવાળાને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) તથા શ્રીફળ
આપે છે ને ન્યાતમાં વરવાળો પૈસા સિરસ્તા પ્રમાણે
વેહેવે છે.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ જુદો
નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કન્યા જન્મે સાંથી
તે વરસ ૧૧ સુધી થાય છે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા માતા રાજી થઈને કરે છે, -
(તથા) બીજા સગાંને કાંઈ પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ
અથવા કાકો મુખસાર છે ને છોકરીનો બાપ પોતાના
બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો છોક-
રીની માનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા જોએ છોકરીનો વેહેવા કચો,
તેને દિયર તથા જેઠ કોઈથી તોડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાં કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી જોવાતોડાં થાય સાર પછી
વરકન્યા સાસરે જાય આવે છે; તેને કોઈ અટકાવી
શકે નહીં.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર સાસરે જમવા ખાવા
જ્યારે તેડે સારે જાય છે; તે કરતાં કદી જમવાને નહીં
જાય તોએ કાંઈ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ
નથી, ને વેહેવા સહી કરવાનો બીજી કલમમાં લ-
ખ્યો છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કારણથી અથવા
વગર કારણથી પણ તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ
દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા કારણવિના
તોડે તો પંચાયત તેને શિક્ષા કરી શકે છે; ને તેનો-
તે વર પરણે; ને બીજી જગો ફરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા [ય]યા પછી ને લગન થયા અગાઉ
કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય સારે પલ્લું
જેટલું ભર્યું હોય તેટલું પાછું આપે, ને રીતભાત
આપવાનું સુકરર નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૭. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને બેઉ ધ-
ણીની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અ-
મદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે જે ક્યુ વરનાં માઆપને ગરજ હોય તો તે માથું
કરે. અગર કન્યાના માઆપને ગરજ હોય તો તે માથું
મોકલાવે. એ વાતમાં સુકરર નથી જે દુલાણીની ત-
રફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે વર તથા કન્યાના મા-
આપની મરજીમાં આવે સાં બેસીને પહાંની પકડી
કરે, ને સાર પછી તે જગોએ બેસીને ચાંદલા કરે, ને
તે ચાંદલો વરના બાપને કન્યાનો બાપ કરે છે; ને સાર
પછી સામસામા આમણુ સામણુ લખ્યાં કરે—સાઘ
કાગળપર, ને તે કાગળમાં પહાંનો તથા પેહેરામ-
ણીનો આંકડો બરે છે. ને તે વેળા ન્યાતગોર તથા કુ

જોર પણ હાજર હોયછે, ને વર તથા કન્યાના સગા વિગેરે હોય તેને ધાણાગોળ તથા નાળિયેર આપેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. બિયાનામાં પલ્લુ ભરે એજ બિયાનું; ને ન્યાતમાં ૩. ૧, ૨ પૈસા વરનો આપ આપે-સુરતી ત-ડમાં-કન્યાનો આપ પણ એ મુજબ આપે. ને અમ-દવાદી તથા ઉમરેડીમાં હોય તો તેના હક માફક લેછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું મુકરર નથી, ગમે ત્યારે કરે; પણ વરસ ૧૧ ની થાય એટલે પરણ્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો આપ છે તે છતાં બીજા સગાવાહા-લા વેહેવા કરી શકતા નથી; આપ મુખત્યાર છે. આ-પ બીજાને રજા આપે તો તે કરી શકેછે; ને છોકરા-નો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે મા વેહેવા કરી શકેછે; ને મા ન હોય ત્યારે છોકરીનો ભાઈ કરે; ભાઈ ન હોય ત્યારે કાકો કરે; ને કાકો ન હોય તો દાદો કરી શકેછે; ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે જે છોકરીને પાળે તે કરે. ને આપ ભાઈઆથી જુદો રહેતો હોય તે સખતથી તકાવત નથી તો શું લખીએ ?

૭. વિધવા બૈરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે દિવર તથા જોઈથી તુટી શકતો નથી-વિધવાએ કર્યો તેજ કાયમ; ને અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી.

૮. આજ સુધી એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ અમા-રામાં જોવાતેડાં કર્યાં પછી વર તથા કન્યાને તોડવાનો ચાલ છે; ને ન્યાં સુધી જોવાતેડાં કર્યાં નથી ત્યાં લગ-ણ વર તથા કન્યાને તોડાય નહી; ને જોવાતેડાં કર્યાં પછી કન્યા કોઈ દાહાડો નહી જાય તેથી સાસરિયાં કરતાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે, ને જોવાતેડાં કર્યાં પછી વર તથા કન્યા આવતાં જતાં થાય, ને વર કોઈ દાહાડો નહી જાય તેથી સાસરિયા વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો સામસામાં સાદા કાગળ ઉપર [લખ્યાં] થાય એટલે વેહેવા સહી થયો, તે ફરીથી(જ) તુટતો નથી.

૧૨. ગમે તેવા કારણથી તુટતો નથી ને તુટેલી કન્યા પણ કોઈથી લેવાય નહી.

૧૩. ગમે તેવો દોષ થાય તોએ તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા તુટતો નથી ને વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, ને વર-ના ધણીએ જે પલ્લુ કીધું હોય, તે વરનો ધણી (પો-ત) પોતાનું પાછું લઈ શકેછે, ને સામસામે ખરચ થયો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતખાહાર મુકે.

૧૭. બેઉની મરણ થાય તોપણ તુટે નહી.

વાણિયા-ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માથું કન્યાવાળો કરેછે ને વરવાળો પણ કરેછે.

૨. વેહેવાના ચાંદલા કન્યાવાળાને ઘેર થાયછે, ને જોર તે વખત કન્યાવાળાને ને વરવાળાને ચાંદલો કરેછે, તથા બંને જણા સામસામું સાદા કાગળ ઉપર લખ્યું કરીને આપે લેછે; ને તે વખત ન્યાતજોર તથા વર કન્યાનાં સગાવાહાલાં આગળ હોય તેને વરવાળાં તથા કન્યાવાળાં નાળિયેર આપે ને ન્યાતજોરને રૂબારૂ આપીએ છઈએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધ્યે પલ્લા-માં અડધું ધરણું આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૯ ની થાય ત્યાં સુધીમાં કન્યાવાળાની મરણમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે ને ૧૧ વરસની થઈ એટલે વેહેવા કર્યાં વિના ચાલતું નથી.

૫. છોકરીનો આપ પોતાના આપની તથા માની ઈતલા લઈને છોકરીનો વેહેવા કરે, ને તેના માઆપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં પોતે મુખત્યાર છે; પણ છોકરીનો આપ દીવાના વિગેરે દોષવાળો હોય ત્યારે

તેની મા વિગેરે પાસેના સગાં હોય તે વેહેવા કરે. ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં એજ પ્રમાણ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર છે; ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીનો ભાઈ અથવા કાકા યા માનો વિગેરે જે સગાં હોય તે વેહેવા કરે; ને છોકરીની મા જીવતી હોય ત્યાંસુધી બીજા સગાવાહાલા છોકરીની માની ઈતલા લઈને તે કહેલાં વેહેવા કરે.

૭. વિધવા સ્ત્રીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેલો હોય તે કોઈથી તોડી શકાતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો આલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાના સાસરિયા વાર પર્વ વિગેરે મોટી પરવણીએ ટાણે ટચકે જ્યારે તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે; ને કોઈ દાહાડો ન ગયેથી વેહેવા કાંઈ તુટતો નથી.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો સિરસ્તો નથી, પણ કન્યાવાળા લગન જોવડાવીને માસ ૧ અગાઉ વરવાળાને કેહવડાવે ત્યારે વરવાળા લગનના દીન ૫-૭ અગાઉમાં પક્ષું અધુરું જેટલું રહ્યું હોય તે પુરું કરે; અગર વરવાળા પક્ષું પુરું ન કરે ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ ની થઈ હોય ને આગળ લગન પહેંચતાં ન આવતાં હોય, તો કન્યાવાળા તે વેહેવાને તોડીને બીજે ઠેકણે પરણાવે; ને આગમ-જનાં વરવાળાએ પક્ષું એટલા દીવસમાં પુરું નહી કીધું ને કન્યાને એ વર કેહેવડાવ્યા તેની ગુનેહગારીમાં પંચાતના ભોક તેને પુછી શકેછે; ને શિક્ષા તથા હંડ પણ કરી શકેછે. એ શિવાય બીજા કાંઈ કારણથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મા પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર યા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, એવા સખબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ માંનાં લખ્યોછે; ને પક્ષું તથા રીતભાતનાં લુગડાં જે હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે, ને પોતે વરવાળાને ક્યાં હોય તે પાછાં લે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા એ બંનેમાંથી કોઈનો કાળ થાય ત્યારે કન્યાવાળા પક્ષું તથા લુગડાં જે કાંઈ વરવાળાનું હોય તે તેનું પાછું આપે ને પોતાનું હોય તે પાછું લે ને એ પાછું આપવા લેવાની આખતમાં કોઈ અટકાવ કરે તે પંચાયતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૬. અમારામાં લગ્ન ટંટાના સખબથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા બંને વેહેવાઈઓની રાજપુત્રી હોય તોએ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા-વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માત્રું વરની તરફનું જાયછે, ને કન્યાવાળા પણ વરને આં માત્રું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યાં ત્યારે ચાંદલા વરકન્યાવાળા બેઠીની મરજીમાં આવે તેને ઘેર થાયછે. તે વખત વરવાળા તથા કન્યાવાળા પોતાના સગાવાહાલાને તથા ન્યાતવાળાં લોકોને તેડું મોકલે, તે સરવે એકઠા થાય, તે સરવના દેખતાં વર કન્યાવાળા પક્ષું અહ-ડવવાનો તથા વસંતનાં લુગડાંનો નક્કી આંકડો મુકરર કરીને સાદા કાગળ ઉપર સામ(સમ)સામું લખ્યું પત્ર કરેછે. ત્યાર પછી ન્યાતગોર પ્રથમ બન્ને વેહેવાઈઓને તથા ન્યાતના શેઠને ચાંદલો કરે, [ને] પછી સરવે બેઠા હોય તેને ચાંદલો કરે. ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા શેઠ વિગેરે સરવે લોકોને નાળિયેરના પૈસા ૨ (બે) આપે, તે દાહાડેથી વેહેવા સહી થાયછે. અને ન્યાતગોર તે સમે નહી હોય તો બંને વેહેવાઈઓ પોતાને હાથે સામસામો ચાંદલો કરેછે.

૩. બિયાનામાં વેહેવા થયા પછી વરવાળા અથવા વરના મોસાળિયા કન્યાને પેહેલ વેહેલી પોતાને ઘેર તેડીને પતાસાંનો પડો શેર ૧૧ (સવા) નો તથા ૩. ૧૧ રોકડો આપેછે; ને એ પ્રમાણે કન્યાવાળા પણ વરને તેડીને આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈએ. અને વરસ ૧૩ ની ઉમર થાય એટલે તેને પરણાવ્યા વગર ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો અથવા છોકરાનો આપ પોતાના મા-આપની સલાહ લઈને તે કહેલાં વેહેવા કરે, ને અગર માઆપ જીવતાં ન હોય તો તે શખસ પોતે સુખસાર છે; ને બીજા પોતાના સગાવાહાલાની સલાહ લે અથવા ન લે તો તેની ખુશી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના આપના માઆપનો અધિકાર છે; તે ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો અધિકાર છે; તે ન હોય તો છોકરીનો ભાઈ તથા કાકા વિગેરે જે છોકરીનો વાલી વારસ હોય તેનો અધિકાર છે. ને કદાપિ છોકરીનો આપ ભાઈઓ સાથે એકઠો રહેતો હોય તો છોકરીની મા જેઠ તથા દિયરની સલાહ લઈને વેહેવા કરે, ને ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને જીદો રહેતો હોય તો વેહેવા કરવામાં મા સુખસાર છે.

૭. વિધવા સ્ત્રી દિયર જેઠથી જીદી રહેતી હોય તે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે તે વેહેવા જેઠ તથા દિયરથી તુટી શકતો. નથી; ને અગર તે દિયર જેઠમાં એકઠી રહેતી હોય તો તેને પુછીને તે કહે તે જગોએ વેહેવા કરે; ને પુછ્યા વગર વેહેવા કરે તો છોકરીના લગન વિગેરેનો ખરચ તે બાઈ પોતે કરે, દિયર જેઠ તે ખરચ મુજરે આપે નહીં; ને કદાપિ દિયર જેઠ ખરચ કરે તો તેહની વડાઈ, પણુ તેના ઉપર ન્યાતનો કાંઈ દસ્ત નથી. ને વેહેવા અમારામાં તુટી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ બળેવ તથા દસેરા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાણાં આવે ત્યારે તથા મહીનામાં ચારદીન વરવાળા કન્યાને તેડે; ને છોકરીની મરજીમાં આવે ને કોઈ દાહાડો સાસરે નહીં બાય તો તેની ખુશી.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે; પણ વર મોટી ઉમરનો હોય તો ટાણાંસર બાય છે.

૧૧. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨-૩ માં લખ્યો છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે કન્યાકાળ

૧૦

જતો હોય ને વરવાળા ટીપમાં લખ્યા પ્રમાણે પલ્લુ પુરું નહીં ભરે, અથવા પક્ષાંની નીશા હરતરેહથી કન્યાવાળાને નહીં આપે, ત્યારે કન્યાવાળા શેઠને કહી પંચાતના સરવે લોકને એકઠા કરીને પંચાત વચ્ચે પોતાનો હેવાલ જાહેર કરે. તે વખત પંચાતના લોકો વરવાળાને બોલાવીને સરવે લોકોની મરજીમાં આવે તે મુજબ હરતરેહથી પલ્લુ ભરવાનો ઠરાવ નિશ્ચય કરી આપે તે પ્રમાણે વરવાળા કબુલ કરે તો એહેતર; ને કબુલ નહીં કરે ત્યારે કન્યાવાળા પંચાતની રજા લઈને વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકે છે. એ શિવાય બીજા કારણથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરનામાં મોટા દોષ કે તે નામરદ હોય તો તેની તજવીજ કર્યા પછી વેહેવા તુટે છે. એ શિવાય બીજા દોષ વર કન્યાનો હોય તે સખખથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. ઉપર લખેલી ૧૨-૧૩ મી કલમમાં લખેલાં કારણ શિવાય બીજા કારણથી કોઈ વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકે છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પહેલાં વર કન્યા એ બેઠમાંથી કાઢીને કળ થાય ત્યારે વરવાળાએ પલ્લુ તથા રીતભાતના લુગડાં જે કાંઈ કન્યાને ચડાવ્યાં હોય તે પોતાના પાછાં લે; ને કન્યાવાળાએ વરવાળાને રીતભાતમાં કર્યું હોય તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તે સખખથી વેહેવા તુટતો નથી, ને અગર કોઈ તોડે તો તે તોડનાર શખસ તથા તે તોડેલી કન્યા સેનાર શખસ પંચાતનો ચુનેહગાર થાય; ને પંચની નજરમાં આવે તેવી સજા કરે.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેઠની મરજી થાય તોએ પણ ઉપરની બાર ૧૩ મી કલમમાં લખેલા કારણ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—હરશોરા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પ્રથમ વરવાળો માયું કરે, ત્યારે કન્યાવાળો

પોતાની તરફથી હરેક કોઈને વરવાળાને લાં કેહેવા મોકલેછે; તથા વરવાળા જોડે બંદોબસ્ત કરે ત્યાર પછી વાગદાન કરેછે.

૨. જ્યારે વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે બીજવક્ષબદાસ સેવકદાસને ઘેર અમારું સરવે સાજનું મળેછે, ને લાં વરને લાવીને ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વરવાળાને (ને) કન્યાવાળો તથા કન્યાવાળાને વરવાળો સામસામાં ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો મોકલેછે, તથા અમારા ગુરૂ, રાજા હરીશ્વંદ્રનો ૩. ૧) સાજનામાં આપેછે, તથા સાજનામાં નાળિયેરના પૈસા તથા ધાણાગોળ વેહેએછે; ને કન્યાવાળો વરવાળાના આપને અથવા કોઈ તેના વડીલ હોય તેને આંદલો કરેછે. એટલું થાય ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવા ને કદાચને કાંઈ કારણથી બીજવક્ષબદાસને લાં આંદલા કરવાનો કાંઈ અટકાવ આવે તો હરીદાસ દુલભદાસને લાં થાયછે, બીજે થતા નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો જનમ થાય ત્યારથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે તે પોતાના આપ તથા બાઈ સાથે એકઠો રહેતો હોય તો તેની સલાહથી કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા તથા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રહેતી હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે; ને જુદી રહેતી હોય તો સઠેકાંણે વેહેવા કરવામાં બાઈ સુખત્યાર છે, ને તેનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયો હોય તો તેને કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે તેના સાસરિયાં તેડે-કન્યાને-ત્યારે સાસરે જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને જ્યાં તેડે તે દાહડે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ

નથી; ને ઉપરની કલમ બીજામાં લખ્યા પ્રમાણે કરે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવા.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧) મી પ્રમાણે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા ન તુટે. ને એજ પ્રમાણે લગનથી પેહેલાં વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવારથી રહિત થાય ને ધરમાંથી બાહાર જઈ શકે નહીં તથા પૈસા એક પેદા કરી શકે નહીં એવું જણાય તો કન્યાનો આપ સુખત્યાર છે,

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે તે શિવાય તોડી શકાતો નથી; ને તોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોક તેને સજા કરીને બાહાર રખાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પદ્મ પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ [બ] ૧૩) મી કલમમાં લખેલો છે; તે શિવાય એવું બની શકતું નથી.

૧૭. બંનેની મરજી હોય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા—હરશોરા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૨૨૯.

* ૨. જ્યારે વેહેવાના આંદલા કરવા ઠરે ત્યારે વર કન્યાવાળાઓના માલીકોની મરજીમાં આવે લાં તે જગો અમારું સરવે સાજનું મળેછે, ને લાં વરને લાવીને ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વરવાળો તથા કન્યાવાળો સામસામાં ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો ૧) મોકલેછે; તથા અમારા ગુરૂ રાજા હરીશ્વંદ્રનો ૩. ૧) સાજનામાં આપેછે; તથા સાજનામાં નાળિયેરના પૈસા તથા ધાણાગોળ વેહેએછે ને કન્યાવાળો વરવાળાના આપને અથવા કોઈ વડીલ હોય તેને આંદલો કરેછે. એટલું થાય ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવો; ને હરશોરા બ્રાહ્મણ સમસ્તને નામાદીઠ જઈ ૧) દક્ષણનો ભુરશી આપ્યામાં આવેછે.

* આ અંકવાળા લોકો અંક ૨૨૯ વાળામાંના છે તેથી તેમના જવાબ સાથે જે કલમો મળતી નથી તેટલીજ માત્ર લખીછે (જ્યાં પાડું ૭૩) (એ બીજું તક કેહેવાયછે.)

૪. કન્યાનો જનમ થાય ત્યારથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે; ને એમાં કાંઈ અટકાવ થાય તો વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને એજ વેહેલાં લગનથી અવલ વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવારથી રહીત થાય ને ઘરમાંથી બાહાર જઈ શકે નહીં, એવું જણાય તો સરવ પંચ મળીને તજવીજ કર્યા પછી કન્યાવાળા માલીકો મુખત્યાર છે.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મજે સારે વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું માયું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્થો સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર અથવા ખીજી જગો ઉપર થાય, ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા સાથે જાય, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર હાજર જોઈયે; ને કુળગોર અગર ન્યાતગોર એમાંથી એક ગોર હોય તો મેળવે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બાના મધે આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરે.

૫. છોકરીના વેહેવા તો છોકરીના આપ તથા માનો અધિકાર છે; એ બે શખસ વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વડવો તથા વડિયાઈ તથા છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર એટલા મળીને સલાહ કરીને વેહેવા કરી શકેછે.

૭. વિધવા બેરીએ વેહેવા કર્યો તો પછી તેનું પીહેરિયા તથા સાસરિયા એમ આહે કે વેહેવા તોડી-એ, પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યાને વા-૨-પર્વણી વિગેરે જે દાહાડે તેડું આવે તે દાહાડે સાસરે જાય.

૧૦. વેહેવા કર્યા પછી વર સાસરે જાય-વારપ-

વૈજિયે જાય, (ને) અગર ન જાય તોયેપણુ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક [ક]રવાનો ચાલ નથી; શાથી જે જણ પાંચ બેસીને (તથા) સા-જનમાં ૩. ૪) આપે, તથા જે લોક સાથે હોય તેને નાળિયેર આપે, એટલે ફાક થઈ શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને-જણુ એમાં કોઈને કાંઈ દોષ થાય તોયે-પણુ જણુ એમાં કોઈ વેહેવા તોડવા આહે (તોયેપણુ) વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવિના વેહેવા તોડે તો તે ધણીને ન્યાતના લોક તથા શેઠ પટેલ મળીને આહે તેવી સજા દે. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી તો કાંઈ લ[ખ]વાની જરૂર નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી [ને] લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે કર્યા પ્રમાણુ પદ્ધતિ વિગેરે પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઇ કબજિયો થાય તોયે વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી ને જણુ બે મળીને વેહેવા તોડવા આહે તોએ તુટી શકે નહીં.

વાણિયા-આવક વીસા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી જાય.

૨. અમારામાં ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને વરનો આપ કન્યાના આપને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરે ને તેના હાથમાં ૩. ૨) અલીમાના આપે; ને લખ્યું કરવાનું મુકરર નહીં ને કોઈ સઈ શખસ કરે પણુ છે ને કોઈ નથી પણુ કરતા ને ન્યાતગોર તથા કુળગો-રનો અમારામાં ચાલ નથી; ને કન્યાના સગા તથા વરના સગા તે વખત ઉપર જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. અમારામાં કન્યાના હાથમાં વરનો આપ ૩. ૨) આપે, તેજ બિયાનામાં છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી માઆપની ખુશીમાં આવે સારે કરે.

૫. અમારામાં વેહેવા કરવામાં આપનો અધિકાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં આપનો અધિકાર છે ને આપ મુઆ પછી મા મુખ-સાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધોછે, તે કોઈથી તુટી શકતો નથી. દિયર અથવા જોડથી પણ તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી, કદાપિ કોઈ કરે તો ધણી મુખસાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ સાસ-રિયા કન્યાને ટાણેટચકે જ'બા ખાવા તેડે તો જાય; ને વરનો ચાલ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યાના માઆપથી વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને વરનો આપ વેહેવા તોડવા ચાહે તો રીતભાત વિગેરે અથવા ખા-વા આપેલા રૂપિયા તથા ધરેણું એ સરવેથી હાથ ઉઠાવે તો વેહેવા તુટેછે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને હરેક ખોડ થાય તો વરવાળો વેહેવા તોડી શકેછે; ને વરને કાંઈ હરેક ખોડ થાય તો કન્યા-વાળાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મા પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય સારે ધરેણું આપ્યું હોય તે પાછું આપે; ને ખાવા લીધેલા રૂપિયા તથા લુગડાં વિગેરે પાછું આપવાનો ચાલ નથી; ને વર મરી જાય સારે ધરેણું સરવે પાછું આપે ને ખાવા લીધેલા રૂપિયામાંથી અડધો અડધ પાછા આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. અમારામાં લડાઈના સખખથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મા પ્ર-માણે છે.

વાણિયા-વીસા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.*

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશા મેશરીનો જ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી-બંનેની તરફથી માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ચાંદલો બંનેની ખુશી-માં આવે સારે કરેછે, ને તે ચાંદલો વરની તરફના તથા કન્યાની તરફના આવે તેને કપાળે કરેછે ને તેમાં સાદા કાગળ ઉપર લખ્યું કરવાનો ચાલ છે; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી; તે વખત હાજર હોય તે ખરો; ને વરનાં તથા કન્યાના સગાં હાજર તે વખત ઉપર હોય તે ખરાં, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. બિયાતું આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી ને સહી તો કપાળે ચાંદલો કરેથી થાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તો આપ તથા મા મુખસાર છે, ને કાકા તથા દાદાની સલાહ લઈને કરે, ને અગર તેની સાથે અણખનાવ હોય તો તેને પુછ્યા-નું કાંઈ કારણ નથી; ને છોકરાનો વેહેવા તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વેહેવા કરવામાં માનો તથા તેના મોટા ભાઈ હોય તો તેનો [અધિકાર છે.]—તથા દિયર તથા જોડની સલાહ લેવી; (ને) અગર આપ ભાઈઓથી જુદો રહે તો તે સખખથી કાંઈ તકાવત નથી, ને વેહેવા કરવામાં મા મુખસાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે કોઈથી તુટી શકતો નથી; ને અગર ધણી ભાઈઓ-થી જુદો રહેતો હોય તેનો સખખ ઉપરની કલમ ૬ માં લખ્યોછે.

* આ અંકવાળાએ બધો બાબતના જવાબ આપ્યા નથી-ન્યાતીઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેના જવાબ આપ્યાછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં અમારામાં જોવાતેડા કર્યા પછી કન્યા તથા વરને તેડવાનો ચાલ છે, ને જ્યાં સુધી જોવાતેડા કર્યા નથી ત્યાં સુધી વર તથા કન્યાને તેડાય નહી, ને જોવાતેડાની એ રીત છે જે અમારી ન્યાતના લોકોને નાળિયેરના જનાદી બે બે આપે ને ન્યાતગોરને સાન્નિધ્ય થાય ને તે દિવસથી કન્યા તથા વર સાસરે જતાં આવતાં થાય છે.

૧૦. ઉપરની કલમ નવમીમાં લખ્યું છે તે કાંઈ પછી વર સાસરે જાય; અગર ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી સામસામાં લખ્યાં કરેથી થાય.

૧૨. વેહેવા કારણથી યા વગર કારણે તુટતો નથી; પણ વર બે આંખે આંધળો થાય અથવા વટલી જાય યા નામરદ હોય તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. ઉપરના ત્રણે કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય, સારે વરવાળાએ જે આપ્યું હોય તે પાછું આપે ને કન્યાવાળાએ જે આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. લગ્નના સખખથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. વરકન્યાવાળા રાજ હોય ને સમસ્ત પંચવાળા રજા આપે તો વેહેવા તોડે.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧. વેહેવાનું માગું વરવાળા કરે તથા કન્યાવાળા પણ કરે છે;—એ કાંઈ મુકર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે સારે વરવાળાની તરફના જે શખસો પહોં ભરવા જાય તેને ચાંદલો કરીને કન્યાવાળા પહોં તપાસી લે છે, ને પછી સામસામી સાદા કાગળ ઉપર દીપ કરી (ને) લે છે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરની દરકાર નથી; ને વર તથા

કન્યાવાળાના સગામાં જેની સાથે મીલાખત હોય તેમાં મીલાખ્યા હોય તે આવે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનામાં પહોં આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાય છે.

૫. છોકરી તથા છોકરાનો વેહેવા આપ કરે છે, અથવા દાદો હોય તો તે કરી શકે છે, ને એ બેમાં કોઈ ન હોય તો જે પરવરસી કરે તે વેહેવા કરવામાં મુખ્યસાર છે.

૬. એ કલમનો જવાબ ઉપર લખાયો છે.

૭. વિધવા માએ વેહેવા કાંઈ તો કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો અમારામાં મુકર ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં મહીનામાં બેવાર છોકરીને સાસરે તેડે, ને પછી તે છોકરી ન આવે તો તેની કાંઈ ચિંતા નથી.

૧૦. વરને નહોતરૂં દે તે દિવસે જમવા જાય, પણ ન ગયેથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૧. પહોં ભર્યું એટલે વેહેવા સહી થયો, પછી તુટી શકે નહી.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, પણ જાતથી બેજાત થાય તો પંચની રજાથી વેહેવા તુટી શકે છે.

૧૩. ઉપરના લખેલા દોષ શિવાય બીજા દોષથી અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં આજદીન સુધી વેહેવા તુટતો નથી, ને હવે કોઈ તોડવા ચાહે તે ધણીને ન્યાતવાળા ન્યાતખહાર મુકે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાની કળ રજાએ પહોં દીપમાં લખ્યા પ્રમાણે પાછું આપવું; રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં થયા પછી તોડી શકાય નહી; અથવા એ ઉપરાંત થઈને તોડે તો ન્યાતવાળા ન્યાતખહાર મુકે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ તો નથી; તેથી કન્યાવાળા તથા વરવાળા બેની મરજી થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

વાણિયા-મેવાડા વીસાનો જવાબ.

પ્રકાર “કુ.” અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એવી રીત છે જે પ્રથમ વરવાળા માથું કરેછે, સારે કન્યાવાળા હરેક કોઈને પોતાની તરફથી વરને સ્ત્રી કહેવા મોકલેછે; સારે વરને સ્ત્રી આંડ વેહેવાયછે; સારે વરવાળા ૩. ૧૭ (એક) પંચાયતમાં આપે તે લેછે; સારે વેહેવા સહી કહેવાયછે.

૨. જ્યારે વેહેવા કરવો ઈર્થો સારે કન્યાવાળા પોતાના કુળગોરને વધામણી લઈને મોકલેછે, તે વરને સ્ત્રી જાયછે, ને વરનાં સરવે સગાં એકઠાં કરીને વરને તથા વરના આપને અગર જે કોઈ વડીલ હોય તેને ચાંદલો કરે, સારે વરવાળા પાનપતાસાં વેહેવે ને તે બ્રાહ્મણને ૩. ૨૭ તથા પાધડી ૧૭ આપેછે; એટલું કરેછે તેથી વેહેવા પક્કો સહી કહેવાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો જન્મ થાય સારથી તે વરસ ૮ સુધી વેહેવા કરવો જોઈએ.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે તે પોતાના આપ તથા ભાઈઓ સાથે એકઠો રહેતો હોય તો તેની સલાહથી છોકરીનો દાદો તથા કાકો વેહેવા કરી શકેછે, બીજા કોઈ કરી શકતા નથી; ને છોકરાનો વેહેવા પણ એજ પ્રમાણે કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા તથા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રહેતી હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે, ને તે જુદી રહેતી હોય તો સર્વે કામમાં તે બાઈપોતે મુખ્યત્વાર છે, ને તેનોજ અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તેને કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે તેના સાસરિયાં તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી જે દાહાડે વરને જા'વા તેડે તે દાહાડે જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરની બીજી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે સારે વેહેવા સહી કહેવાયછે.

૧૨. એનો જવાબ ૧૧ મી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગનથી પેહેલાં કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા ન તુટે, ને એજ પ્રમાણે લગનથી પેહેલાં વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવાર રહીત થાય ને ઘરમાંથી બાહાર જઈ શકે નહીં તથા પૈસા એક પેદા કરી શકશે નહીં, એવું જણાય તો તે બાબમાં કન્યાનો આપ મુખ્યત્વાર છે.

૧૪. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે; તેવા શિવાય કોઈ તોડી શકતા નથી, ને તોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોકો તેને સજા કરીને બાહાર રખાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પલ્લું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ તેરમી કલમમાં લખ્યોછે; તે શિવાય એવું બની શકતું નથી.

૧૭. બંનેની મરણ હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા-વિશા ખડાયતા અમદાવાદીનો

જવાબ.

પ્રકાર “કુ” અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માથું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્થો સારે બેઠની મરણમાં આવે સ્ત્રી બેસીને ચાંદલો કરેછે, ને ચાંદલો કરીને સામસામા સાદા કાગળ ઉપર લખ્યાં કરે ને ન્યાતના ગોર ખડાયતા બ્રાહ્મણ સ્ત્રી હાજર હોય તે ખરા, ને વર તથા કન્યાવાળાના સગાવાહાલા આવ્યા હોય તેને વરનો આપ પૈસા ૨૭ આપે એટલે વેહેવા થયો, ને વર તથા કન્યા બેઠ મળીને ૩. ૧૭ કોટેશ્વરજીને મંદીરે મેહેલે એટલે વેહેવા સહી થયો, પણ એ ૩. ૧૭ કોટેશ્વરજીના વાગાવજના કામમાં આવેછે.

૩. બિયાનામાં પૈસા આપે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાનો વેહેવા જન્મ મે સ્ત્રી તે વરસ ૧૧ સુધી કરે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યારે બીજા સગા વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા મુખત્યાર છે તે કરી શકે છે.

૭. વિધવા ઘેરી-કન્યાની માએ વેહેવા કર્યો હોય તે કાઢીતોડી શકતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી તેડાતેડી કરે ત્યારે વર તથા કન્યા સાસરે જતાં થાય; ત્યારે ના-હાની રીતનું ધરણું ૩. ૧૫) લુગડાં સાથે વરવાળો કન્યાને આપે, છોકરીનો આપ વરને ૩. ૫) તથા પ-તાસાનો પડો આપે; તથા મોટી રીત કરે ત્યારે ક-ન્યાને ૩. ૨૫) (તથા) ન્યાત જમાડે ત્યારે મોટી રીત જણાય-તથા ઓઢણી ૩. ૪) ની સાદી અથવા ૩. ૫ ની વરને ઘેરથી (કન્યાને) આપે ને કન્યાનો આપ વરને તેડીને (વરને) ૩. ૧૧) નો ચીરો કસળી (વરને) આપે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને વે-હેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની અગિયારમી કલમ પ્રમાણે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી વર અ-થવા કન્યાને કાંઈ ખાંપણ આવે પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ? ને કાઢીતોડે તો ન્યાત સંગ કરે નહીં.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો કન્યાના આપે પશું તથા રીતભાત લીધેલી હોય તે પાછી આપે સહી; ને પશું તથા રીતભાત કન્યાનો આપ ન આપે તો તેને પંક્તિખાહાર મુકવો.

૧૬. ગમે તેવી લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. ખેડની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

ભાટિયા-જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાની એ રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા થાય છે ત્યારે કન્યાનો ગોર જમને વરને ચાંદલો કરે છે; ને પત્ર લખેલું કાંઈ જોઈએ નહીં; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર જોઈએ નહીં, ને કન્યાનો કુળગોર ચાંદલો કરે એટલે વેહેવા સહી થયો; ને ક-ન્યાનો ગોર વરને ચાંદલો કરે ત્યારે ૩. ૨) ને પૈસા ચાર આપે એટલે સહી થયો.

૩. વેહેવા કરતી વખતે કંઈ બિયાનાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ (પાંચ) થી તે વરસ. ૯ (નવ) સુધી વેહેવા કરવો ને નવ વરસ સુધી કાંઈ સખખથી નહીં કરી શકે તો વરસ ૧૧ (અગિયાર) કરવો જોઈએ.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના મા તથા આપ એ જણ બે મુખત્યાર છે ને કાકા અથવા બીજા સગા-વાહાલાનો અખતિયાર નથી, તથા દાદો હાજર હોય તો તેને પુછે, પણ માઆપ મુખત્યાર છે ને જે રીતે કન્યાના માઆપ મુખત્યાર છે તે રીતે વરના પણ માઆપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીની મા મુખત્યાર છે ને આપભાઈથી જુદો રહેતો હોય પણ છોકરીનો આપ મુખત્યાર છે, કોઈને પુછવાની જરૂર નહીં.

૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રી પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક-રે છે જે વેહેવાને તેનો દિયર તથા જેઠ કાઢી તોડી શકે નહીં; આઈ પોતે મુ[ખ]ત્યાર છે. ને ધણી ભાઈથી જુદો રહેતો હોય તો તે ધણી મુ[ખ]ત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાય છે ત્યારે સાકું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ સારો દિવસ જોઈને કન્યાના સાસરિયાં તેડીને પડો ૧ પ-તાસાંનો તથા ૩. ૧) (એક) રોકડો આપે છે.

૧૦. વેહેવા થયા છે ત્યાર પછી લગનથી અગાઉ સારો દાહાડો જોઈને કન્યાનો આપ જમાઈને તેડીને

૩. ૧૭ (એક) શેકડો તથા પતાસાનો પડો આપે છે ને વર સાસરે ન જાય તો કાંઈ સાસરિયા વેહેવા તોડી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને વેહેવા થયા પછી કન્યાનો ગોર વરને ચાંદલો કરીને આવે સાર પછી કોઈથી વેહેવા ફરતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે વેહેવા કોઈ કારણથી તોડી શકાય નહીં.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ કન્યાને અથવા વરને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડી શકાય નહીં; ને કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા કારણવિના વેહેવા તોડ્યાની રીત નથી ને તે કરતાં-તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે ને તે ઠેકાણે પાછો વેહેવા બાહાલ રહે સારે ન્યાતવાળા તેની ગુનેહગારી લઈને ન્યાતમાં લે, અગર તે ધણી વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર અથવા પરદેશીને કન્યા પરણાવે તો જ નમ સુધી ન્યાતબાહાર રહે, ને જે કાંઈ પલ્લુ વિગેરે રીતભાત લીધી હોય તે પાછું લેવું.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો પલ્લુ ભચું હોય તે પાછું લેવું.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને બંને ધણી રાજી થઈને વેહેવા ફેક કરે તો એ બંને ધણીને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

લુવાણા-તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનું માયું મોકલવામાં બંને તરફના મુખસાર છે જેને ગમે તે માયું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે કન્યાના માબાપ તથા વાલીઓને ઘેર ચાંદલો કન્યાને થાય. તે બાબત કાંઈ

લખ્યું પઢ્યું કરવાનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર અથવા કુળગોર જે હાજર હોય તે ખરા ને તે વખત વરનો આપ હાજર જોઈએ; ને અગર તે ન હોય તો વર તથા કન્યાના વાલીઓથી પણ બની શકે છે; એ વાતમાં કાંઈ એક ધારો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત થોડું એક ધરણું સુનાવું તથા ૩ પાનું વરને સાંધી કન્યાને સાં મોકલે પછી વરની તરફવાળા કન્યાને ઘેર જાય ને ૩. ૧૭ તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો કન્યાના હાથમાં આપે. પછી વરની તરફવાળાને કન્યાને સાંધી ગલાલ છાંટીને નાળિયર ૫૭ આપે, સારે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૧૧ ની ઉમર સુધીમાં કરવો-વરસ ૧૧ ઉપરાંત થાય નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે [સારે,] બીજા કોઈ કરી શકતા નથી-છોકરીનો આપ મુખસાર છે-કોઈની સલાહ લે અથવા ન લે, પોતાની મરજીમાં આવે તેમ કરે. ને છોકરો નાહનો હોય તો વેહેવા કરવામાં તેનો આપ મુખસાર છે ને છોકરો મોટો હોય તો છોકરો તથા આપની બંને એક મસલતથી કરે. ને અગર છોકરો જુદો રહેતો હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

૬. છોકરીનો આપ નહોય સારે છોકરીની માનો હક છોકરીના આપની બરાબર છે. પોતાની મરજીમાં આવે સાં છોકરીનો વેહેવા કરે, કોઈથી અટકાવ થાય નહીં. પણ છોકરીનો આપ તથા કાકાઓ વિગેરે સરવે એકઠા છે ને જુદા થયા નથી ને છોકરીનો આપ મરી જાય તો જે મુખ્ય ધરનો કારભાર ચલાવનાર છે તેને છોકરીનો વિવાહ કરવાનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો છે ને દિયરે જે એકઠા છે અથવા જુદા છે, પણ બ્યારે (કે) વેહેવા છોકરીની માએ ક્યો છે તો માની મરજીવિના બીજા કોઈને વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે મોકલવામાં કન્યાના માબાપ તથા વાલીઓ મુખસાર છે. કાંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયાં નહોતરૂં દે તે દાહાડે વર સાસરે જ જાય. ને ન જાય તો તેની મરજી; એમાં કાંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે. બંનેની રાજી થી ફાક થાય છે અથવા કંઈ બીજો સખખ હોય ને બંને જણ જુબાની સરત મુજબ ન ચાલે તો બંનેમાંથી જેની મરજી થાય તે તોડી શકે છે.

૧૨. એ સવાલનો જવાબ અગિયારમાં સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે, માટે ફરી લખવાની જરૂર નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થયો હોય તો વર તથા કન્યાના વાલીઓ-બંનેની રાજી તુટે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ સવાલ ૧૧ તથા સવાલ ૧૩ ના જવાબ પ્રમાણે અસલ ચાલ્યો આવે છે, તેથી એ બાબતમાં કંઈ શિક્ષા થતી નથી. પણ અસાર પછી સરવેની અનુમતીથી એ રીતે બદોબસ્ત ક-મોંછે કે ધરમેજે બંનેની રાજી થઈને વેહેવા તોડે તો પણ ૩. ૫) પંચાતમાં આપે, ને પલ્લુ પાછું લેવાની ફારગતીમાં શેઠની સાહેદી કરાવે, સારે વેહેવા તુટે; અગર ૩. ૫) પંચાતને ન આપે ને શેઠની સાહેદી પણ ન લે તો તેને ન્યાત મળી શિક્ષા કરે; ને અગર બંનેજણ રાજી નથી ને કન્યાવાળો અથવા વરવાળો કંઈ કારણથી દુઃખી થઈને એક શખસ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તે ધણી શેઠ વિગેરેને પંચાતમાં આવેલી પોતાના દુઃખની વાત જાહેર કરે, ને પંચાતની નજરમાં આવે કે એને દુઃખ ખરું છે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહતો હોય તો વરવાળાને બોલાવીને કન્યાવાળા પાસેથી વરવાળાને પલ્લુ દરોબસ્ત પાછું અપાવવું; ને વરવાળો પલ્લુ લેવા ન આવે તો કન્યાવાળા પાસે પંચાતે વરવાળાના પલ્લાંની નિશા લેવી, ને ૩. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, સાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા તોડવો કેહેવાય. ને વરવાળો તોડવા નીકળે તો તેને પણ એજ પ્રમાણે તજવીજ કરવી ને ૩. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, ને પંચાત વેહેવા તોડવાની રજા આપે સારે વરનો વેહેવા બીજે હામ થાય; ને પંચાતે કન્યાવાળા પાસે વરવાળાને પલ્લુ પાછું અપાવવું, ને કન્યાવાળો પલ્લુ પાછું આપ્યા વગર કન્યાનો વેહેવા બીજે હામ કરી શકે નહીં-ને) અગર ફરે તો તે કન્યા સાથે વેહેવા ફરે તે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન્યાત શિક્ષા કરી શકે છે. ને તે બંને શખસના ઉપર પહાંની ફરયાદી કરીને મુલ કરે. ને એ ઉપર લખેલા બદોબસ્તથી કોઈ

ઉલટો ચાલે તો તેને પંચની જે નજરમાં આવે તે સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી અથવા લગન થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય તો જે કંઈ પેહેરામણી આપી તે કન્યાવાળો વરવાળા પાસે પાછી લઈ શકે તે નથી. ને પલ્લુ દરોબસ્ત વરવાળાને શેઠને ઘેર બોલાવીને ફારગતી લખાવી લઈને હવાલે કરે. પણ કુંવારે મૃત્યુ બંગડ ૩૦ અથવા જનસુ વરવાળાને કન્યાવાળાએ પેહેરામણીની શરતને પેટે આપ્યું છે ને કન્યાવાળાને સ્વં વરવાળાએ જમીને પેહેરામણી વેહેવી નથી, તેમ તે પાછું આપવું લાજમ છે. ને પરપક્ષ પછી તો પેહેરામણી વેહેવે અથવા ન વેહેવે પણ શરતના રૂપીઆ લીધા હોય તે પાછા અપાય નહીં.

૧૬. વેહેવા શ્રમ પછી લડાઈ થાય ને તોડવા ચાહે તો સવાલ ૧૪ ના જવાબ મુજબ તુટે.

૧૭. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ સવાલ ૧૪ ના જવાબ પ્રમાણે છે.

ખાટિયા-લુવાણ તડ ખીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકર “અ.” અંક ૧૮૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પેહેલું માથું વરને સાંધી કન્યાને ઘેર જાય છે.

૨. ચાંદલો કન્યાના બાપને ઘેર કન્યાને ફરે ને પડે તથા ૩. ૧) વરવાળા કન્યાને આપે, ને કન્યાને ઘેરથી વરવાળાને ચલાલ છાંટીને નાળિયેર માર્ય આપે; ને લખ્યા બપોળો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરની કાંઈ જરૂર નથી, પણ ગમે તે આદાણુ જોઈએ, ને વર તથા કન્યાના માબાપ હાજર જોઈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાળા વિગેરેનો ચાલ નથી પણ થોડું મહાંને પેટે આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાય, ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યા વિના ચાલે નહીં.

૫. વેહેવા કરવામાં બાપ તથા મા મુખસાર છે, ખીજ કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી, ને વેહેવા કરવાનો અધિકાર પણ માબાપનો છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર માનો છે, ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોપણ તે છોકરીની મા પોતાના સસરા (દયર જેઠની સલાહ લે ને કરે, (ને) અગર તે સલાહ નહીં આપે તો મા મુખત્યાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી એવું થયું નથી તો તેનો સિરસ્તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વાર તેહેવારે સાસરે જાય, ને ન જાય તો તે બચાંની ખુશી, સાસરિયાનો કાંઈ અખત્યાર નહીં.

૧૦. વેહેવા થયા પછી સાસરે સપરમે દાહાડે જ્યાં વરને તોડે ને વર ન જાય તો તેની ખુશી-વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવામાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા શેઠને ઘેર આવીને પોતાનું દુઃખ જાહેર કરે, ત્યારે શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને તેના સખ્ય તજવીજ કરે, ને જો શેઠની તથા પંચાતની નજરમાં આવે ને કાચું હોય તો તુટી શકે છે; ને વેહેવા સહી ક્યારે કેહેવાય જે-કન્યાવાળા વરવાળાને નાગિયેર પાંચ આપે ને ગુલાલ છાંટે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાય-ને એ બાબતમાં જે શેઠ ઠરાવે ને તે કોઈ કમુલ નહીં કરે તો તેને શેઠ તથા પંચ મળીને શિક્ષા કરે.

૧૨. એનો જવાબ અગિયારમાં જવાબમાં લખ્યો છે.

૧૩. એનો જવાબ પણ અગિયારમાં સવાલના જવાબમાં લખ્યો છે.

૧૪. કારણ વગર વેહેવા તોડે તો શેઠ તથા ન્યાતવાળા મળીને તેને શિક્ષા કરે- (ને) અગર તોડે તો રીતભાત પલ્લુ વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે એક-એકને પાછું આપે ને ખરચ કીધું હોય તે કાંઈ અપાય નહીં.

૧૫. કન્યાને તથા વરને રોકડું તથા જેવર વિગેરે જે કાંઈ આપ્યું હોય તે એકએકને પાછું આપે.

૧૬. તોડે તો ન્યાતના શેઠ વિગેરે તેને ગમે તેવી શિક્ષા કરે.

૧૭. હા. શેઠ તથા પંચાતની નજરમાં આવે તો રજા આપે.

ભાટિયા-બહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

● ૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ સવાલ ૧૧ તથા સવાલ ૧૩ ના જવાબ પ્રમાણે અસલ ચલ્યો આવે છે, તેથી એ બાબતમાં કાંઈ શિક્ષા થતી નથી; પણ અત્યાર પછી સરવેની અનુમતીથી એ રીતે બદોબસ્ત કર્યો છે કે ધરમેજે બન્નો રાજ થઈને વેહેવા તોડે તો-પણ ૩. પુ પંચાતમાં આપે, ને પલ્લુ પાછું લેવાની ફરગતીમાં પટેલની સાહેદી કરાવે ત્યારે વેહેવા તુટે.-અગર ૩. પ) પંચાતને ન આપે ને પટેલની સાહેદી પણ ન લે તો તેને ન્યાત મળી શિક્ષા કરે; ને અગર બંનોજણ રાજ નથી ને કન્યાવાળો અથવા વરવાળો કંઈ કારણથી દુઃખી થઈને એક શખસ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તે ધણી પટેલ વિગેરે પંચાતમાં આવીને પોતાના દુઃખની વાત જાહેર કરે, ને પંચાતની નજરમાં આવે કે એને દુઃખ ખરું છે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહતો હોય તો વરવાળાને બોલાવીને કન્યાવાળા પાસેથી વરવાળાને પલ્લુ દરોબસ્ત પાછું અપાવવું, ને વરવાળો પલ્લુ ન લેવા આવે તો કન્યાવાળા પાસે પંચાતે વરવાળાના પક્ષાંની નીશા લેવી, ને ૩. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, ત્યાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા તોડયો કેહેવાય. ને વરવાળો તોડવા નીકળે તો તેની પણ એજ પ્રમાણે તજવીજ કરવી ને ૩. ૨૫) પંચાતમાં લેવા; ને પંચાત વેહેવા તોડવાની રજા આપે ત્યારે વરનો વેહેવા બીજે ઠામ થાય, ને પંચાતે કન્યાવાળા પાસે વરવાળાને પલ્લુ પાછું અપાવવું; ને કન્યાવાળો પલ્લુ પાછું આપ્યા વગર કન્યાનો વેહેવા બીજે ઠામ કરી શકે નહીં, (ને) અગર કરે તો તે કન્યા સાથે વેહેવા કરે તે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન્યાત શિક્ષા કરી શકે છે; ને તે બન્નો શખસના ઉપર પક્ષાંની ફરીઆદી કરીને વસુલ કરે; ને એ ઉપર લખેલા બદોબસ્તથી કોઈ ઉલટા ચાલે તો તેને પંચની જે નજરમાં આવે તે સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી અથવા લગન થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય તો જે કંઈ પેહેરામણી

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૫ વાળા ભેડે મળે છે; ને જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર ઉતારી છે. (જુઓ પાટા ૮૦).

આપી તે કન્યાવાળો વરવાળા પાસે પાછી લઈ શકતો નથી; ને પદ્મુ દરોખસ્ત વરવાળાને પટેલને ઘેર બોલાવીને ફારગતી લખાવી લઈને હવાલે કરે, પણ કુંવારે માંડવે જાંગડ ૩૦ અથવા જનસ વરવાળાને કન્યાવાળાએ પેહેરામણીની સરતને પેટે આપ્યું છે ને કન્યાવાળાને ત્યાં વરવાળાએ જમીને પેહેરામણી ને હેમી નથી તો તે પાછું આપવું લજ્જત છે; ને પરજ્યા પછી તો પેહેરામણી વેહેચે અથવા ન વેહેચે પણ સરતના રૂપિયા લીધા હોય તે પાછા અપાય નહીં.

કાયસ્થ-વાદ્મીક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. માણું વરને ત્યાંથી જાય ને કન્યાને ત્યાંથી સાકર શેર સવા તથા ૩. ૧) રોકડો વરને ત્યાં આવે; ને સરવે સગાવાહાલાની રૂબરૂ વરનું મીઠું મોહોડું કરાવે.

૨. વરને ઘેર વરને આંદલો થાય ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; (ને) ધરનો ગોર હાજર જોઈએ ને વરને ઘેર વરના સગા તથા કન્યાને ઘેર કન્યાના સગા હાજર જોઈએ.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી, પણ વરને ઘેરથી કન્યાને લુગડાં કરે તથા કન્યાને ઘેરથી વરને લુગડાં કરવાનો ચાલ છે.

૪. એક વરસની કન્યા થાય ત્યારથી તે દશ વરસની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરાંત થાય એટલે વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છતાં, અગર છોકરીના આપનો મુરખ્ખી હોય તો તેને અધિકાર છે; પણ છોકરીનો આપ જુદો રહેતો હોય તો પોતે મુખ્ખાર છે; પણ પોતાના સગા તથા છોકરીના મોસાળિયાને ખબર આપીને વિવાહ કરવો જોઈએ. ને એવીજ તરેહથી છોકરીનો વિવાહ કરવાનો પણ (એજ પ્રમાણે) સિરસ્તો છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો તેનો દાદો તથા બાઈ તથા કાકો વિવાહ કરવામાં મુખ્ખાર છે; ને

અગર છોકરીનો આપ પોતાના આપ તથા ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો તે છોકરીની માને અધિકાર છે. પણ પોતાના સસરા તથા સાસુ તથા બેઠ તથા દિયર વિગેરેની તથા પોતાના પીહેરિયાની સલાહ લઈને કરે.

૭. અગર વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યો છે ને જુદા રહ્યાના સખખથી પોતાના દિયર તથા જેઠની વિવાહ કરવામાં સલાહ લીધી નથી ને વરમાં કાંઈ ખાંપણ છે, તો તેનો જેઠ તથા દિયર વિવાહ તોડી શકે છે—એ ત્રણે સવાલનો જવાબ છે.

૮. અમરી ન્યાતમાં સાટખો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ કર્યો પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા વાર તેહેવારે સાસરે જાય—ને હરરોજ પણ જાય છે—ને જ્યારે જાય ત્યારે વરને ત્યાંથી કન્યાને સુખડી આપે, પણ હરરોજ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વિવાહ કર્યો પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે કન્યાવાળા વરને તેડે ત્યારે સાસરે જાય; (ને) અગર ન જાય તો એ વાત સાડ સાસરિયા વિવાહ તોડી શકે નહીં.

૧૧. અમરી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાને ચાલ છે, પણ કાંઈ માકુળ સખખ હોય તો તુટે છે.

૧૨. વેહેવાઈએને માકુળ સખખથી અણખનાવ થયો હોય તો વિવાહ તુટે; ને લગન થતાં સુધી તુટે.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વિવાહ તુટે.

૧૪. વગર કારણે વિવાહ તુટતો નથી, ને ન્યાતવાળાએને કાંઈ શિક્ષા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કારણે વિવાહ તુટે તો કન્યાને જે પદ્મુ ચડ્યું હોય તે સરવે તથા લુગડાં કર્યા હોય તેમાં જે હાજર હોય તે કન્યાવાળો વરને ત્યાં પાછા મોકલે; ને કન્યાવાળાએ જે લુગડાં વિગેરે વરને કર્યા હોય તે તથા ખનો તરફની પરચુરણ રીતભાત લેવી દેવી નહીં, ને લગન થયા પેહેલા ન્યાતીખરચ કાંઈ થતો નથી.

૧૫. લગન થયા પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહીં થાય તો પરચુરણ રીતભાત શિવાય વરવાળો પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી વેહેવાઈએને લડાઈ થાય તો તે વિવાહ ન્યાતવાળા મંજુર કરી શકે નહીં, ને

વેહેવાઇઓ વિદ્વાહ તેડીને ખીજે ઠેકાણે કરે તો ન્યાતવાળાથી તેમાં કાંઈ થાય નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિદ્વાહ તુઠવાને કારણથી ચાલ છે.

કાર્થસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતનો વેહેવા મેળવવાનો એવો ચાલ છે કે વરની તરફથી કન્યાને ઘેર માથું જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઈયો તેનો જવાબ, કે-વેહેવા મેળવવો ઈયો તારે ચાંદલો વરને ઘેર કન્યાનાં ઘરનો જાયછે, ને વરને ચાંદલો કરે તેમાં લખેલા પત્રનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં નથી; ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર જોઈયે, ને કન્યાનો આપ તથા દાદો તથા મા વિગેરે હાજર જોઈયે. એ પ્રમાણે વરની તરફના સંસ્કારે જોઈએ.

૩. (ને) વેહેવા મેળવતી વખત અમારી ન્યાતમાં ૩. ૧) એક તથા હળદનાં ગાંઠિયાં ૭ તથા સોપારી ૭ તથા પતાસાનો પડો ૧ કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર આપવાનો ચાલ છે તથા એજ પ્રમાણે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર જાયછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા મેળવવાનું કાંઈ ઉમરનો તે શદ નથી, વરસ એકથી તે વરસ ૯) સુધીમાં કરે.

૫. છોકરીને આપ હાજર હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા પોતાનો બાઈ તથા દાદાની સલાહ લઈને કરે, અગર સલાહ ન હોય તો પણ તે મુજબસાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાને આપને અધિકાર છે; અગર તે નહીં હોય તો છોકરાના કાકાને તથા દાદા તથા મા એટલાને અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માને તથા કાકા તથા દાદા તથા બાઈ એટલા જણાને અધિકાર છે, અગર એ નહીં હોય ત્યારે છોકરીના મામા વિગેરેને કરવાનો અધિકાર છે. ને છોકરીના આપનો બાઈ જુદો રહેતો હોય તો અલખતે તફાવત છે;—કેટલો કે છોકરીના આપને તથા માને પુછ્યાવિના કરી શકતો નથી, અગર ન હોય ત્યારે કાકો મુજબસાર છે.

૭. (ને) કાઈ વિધવા ઘેરી (એ પોતાની છોકરીનો વેહેવા) પોતાના દિયરથી તથા જેઠથી જુદી રહીને છોકરીને વેહેવા કરે તો દિયર તથા જેઠ અટકાવી શકતા નથી ને એકલા હોય તો અટકાવી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત માથું કરવાનો ચાલ છે તે ઉપર લખેલી કલમ ૩ ના સવાલના જવાબમાં લખ્યોછે તે ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સાસરે કાંઈ તેહેવારના ટાંણાસર જાયછે, અગર ન જાય તો કન્યાની મરજી, તેમાં સાસરિયાં કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તેહેવારના ટાંણાસર બોલાવે તે જાય, અગર ન જાય તો વેહેવા કાંઈ તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાને ચાલ નથી પણ કન્યાના આપ તથા દાદાએ ઉપર લખેલા ખીજા સવાલના જવાબમાં ગોર સાથે સિરસ્તા પ્રમાણે હળદના ગાંઠિયા વિગેરે મોકલેલું હોય ત્યારે વેહેવા સહી કહેવાય.

૧૨. (ને) અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો સિરસ્તો નથી ત્યારે કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો પણ વેહેવા થયેલો તુટેજ નહીં—એવો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વર કન્યામાંથી એકજણ મરી જાય તો રીતબ્રાત કીધેલી પાછી લેવાયછે.

૧૬. અગર વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને વેહેવા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે મંજુર ને પ્રસિદ્ધ થયો ને ત્યાર પછી વેહેવા તોડીને ખીજા જગો ઉપર વેહેવા કર્યો, ત્યારે કન્યાના લેનારને તથા કન્યાના આપનારને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી તો ખેલુની મરજીથી કેમ તુટે ?

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાવાલા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનું માણું કરવામાં બંનેની તરફના મુખસાર છે, જેને ગમે તે માણું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે માંદલો કન્યાના મા તથા બાપ તથા વાલીઓને ઘેર થાય ને ન્યાતગોર તો છે નહી, ને કુળગોર તે વખત હોય તો બેહેતર, અમર નહી હોય તો તેનો અટકાવ પણ નહી; ને આંદલો કરતી વખત વરનો બાપ હાજર જોઈએ, (ને) અગર તે ન હોય તો વરના તથા કન્યાના વાલીઓ હાજર હોય તોએપણુ બની શકેછે-એ વાતનું કંઈ મુકરર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત પ્રથમ કન્યાની તરફથી સોપારી ૫) વરને ઘેર જાયછે; સાર પછી વરની તરફવાળા કન્યાને ઘેર જાય સારે ૩. ૧) તથા મીઠાઈનો પડો શેર ૧૧ નો કન્યાના હાથમાં આપેછે; એ શિવાય વધતું આપું કરવામાં બંનેની તરફના મુખસાર છે.

૪. કન્યાની ઉમરનો મુકરર ધારો નથી, કન્યાનો જનમ થયા પછી તેના મા તથા બાપ મુખસાર છે, મરજીમાં આવે સારે વેહેવા કરે, ને મા તથા બાપ નહી હોય તો કન્યાના વાલીઓની મરજીમાં આવે સારે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તો તે બાપ શિવાય બીજા કોઈની કાંઈ જરૂર નથી; બાપની મરજીમાં આવે તેમ કરે, ને છોકરો સગીર નાહનો હોય તો વેહેવા કરવામાં એનો બાપ મુખસાર છે, તેની મરજીમાં આવે તેમ કરે; ને છોકરો મોટો થયા પછી છોકરો તથા બાપ મુખસાર છે; બંનેની સલાહથી કરે, (ને) અગર છોકરો જુદો રહેતો હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણુ કરે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ને મરી ગયો હોય તો છોકરીની માનો હક્ક છોકરીના બાપની બરાબર છે, તેની મરજીમાં આવે તેમ છોકરીની મા પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે; ને છોકરો બાપથી જુદો રહેછે ને તે છોકરીની મા જુવેછે તો છોકરાનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૭. કાંઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધો તો તે વિધવા બેરી શિવાય બીજો કાંઈ વેહેવા તોડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાદું સવાલ ત્રાળના જવાબ પ્રમાણુ છે, વાસ્તે એ સવાલનો જવાબ બખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી બગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે મોકલવામાં કન્યાના મા તથા બાપ તથા વાલીઓ મુખસાર છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને સાસરિયા નહોતર દે તે દાહાડે વર સાસરે જંબા જાય ને વર જંબા ન જાય તો તેની મરજી, એમાં કાંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે; જુબાની સરત પ્રમાણુ બંને નહી ચાલે ને બંનેની ખુશી હોય તો ફેક થઈ શકેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ આ ઉપલા અગિયારમાં સવાલના જવાબ પ્રમાણુ.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો તેના માબાપ તથા વાલીઓ મુખસાર છે-તરફેનની રજખંદીથી કરે.

૧૪. કાંઈ શખ્સ કારણુવિના તરફેનની રાજથી વેહેવા તોડે તો શિક્ષા કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, ને રીતભાત વિગેરે ન્યાતખરચ થયો હોય તે તરફેનવાળા રાજ થાય તો કથી વાતની જરૂર નથી.

૧૫. બગન પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય તો વરવાળાએ કન્યાને જે પક્ષાં વિગેરે અમન્યુ હોય તે વરવાળો ખાણું લે.

૧૬. વેહેવા કર્યો પછી કાંઈ લાડાઈ થાય તો તરફેનની રજખંદીથી તોડવા આજે તો તુટી શકેછે. એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછવાની જરૂર નથી.

૧૭. તરફેનની રજખંદી વેહેવા તુટેછે.

કણુખી-કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

છે કે કન્યાનો આપ પોતાના મનમાં ધારીને વરવાળાને ઘેર માગુ મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે (ચાંદલો) કન્યાને ઘેરથી કન્યાનો આપ પોતાના પાસેના સગામાંથી જેને મોકલે તે વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરે, ને અગર બ્રાહ્મણને મોકલે તેપણ વાત થઈ શકેછે, ને લખ્યા કરવાનો ચાલ નથી, ને વર કન્યાના સગા તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કંઈ નીમ નથી, તે વખત હાજર હોય તે ખરં.

૩. ચાંદલો થયા પછી પતાસાનો પડો ૧ કન્યાવાળો વરવાળાને આપેછે, તેજ બિયાનાને પેટે ગણાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે સારથી તે કુળદેવીનો હુકમ થાય સાં સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય સારે પોતાના આપની તથા ભાઈની તથા કાકાઓની સલાહથી કરે, ને છોકરીના મોસાળિયાને પણ વેહેવા કરતી વખત કાંને લાખતું જોઈયે. ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રહેતી હોય તોએપણ પોતાના સાસરિયામાં પુછીને કરે.

૭. કાઈ વિધવા ભૈરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા જ્યાં ધરાવત છે તેવી જગા ઉપર ક્યોં હોય તો કાંઈથી તુટી શકતો નથી; તથા એકલા રહેવાનો તથા જુદા રહેવાનો જવાબ એમાં આવેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કાઈ કરે તો તેનો બાધ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે સારે જાય; ન જાય તો તેનો કંઈ બાધ નથી—કાંચજે બાળક છે તેથી.

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો ચાલ નથી ને પતાસાનો પડો આખ્યા પછી સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવામાં કારણ એ જે વર આંધળો

વા લુલો તથા સંસાર જરૂરના કામ છે તે થઈ ન શકે એવા વરનો વેહેવા તુટે,—જ્યાં સુધી તુટે તેનું કારણ એ જે પરણતા સુધી તુટે.

૧૩. વરનો વેહેવા તોડવાનો ઉપર સખળ લખેલો છે; ને કન્યાનો વેહેવા કદાપી તુટતો નથી.

૧૪. કારણવિના કાઈ શખસ વેહેવા તોડે તોડનારને તથા તોડેલી કન્યાનો વેહેવા જેની સાથે કરે તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે, ને ખરચનો કાંઈ નીમ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા અથવા વર મરી જાય સારે જે કંઈ પક્ષાંજ અવેજમાં આપ્યું હોય તે પાછું લે ને રીતભાત ભેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈના સખળથી વેહેવા તુટતો નથી, ને એમ કરતાં કાઈ તોડે તો તોડનારને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૧૭. ઉપરની ખરમી કલમમાં જે વેહેવા તોડવાના કારણ લખ્યાછે તે કારણવિના એકની મરણ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

કણુખી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગુ વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે; ને તે વખત વરવાળો તથા કન્યાવાળો પોતાના સગાને તથા ન્યાતગોરને બોલાવેછે; ને વરવાળો કાપરાની વાટી ૫ તથા ૩. ૧) કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે તથા સરવે લોક ધાણુગોળ ખાયછે, એટલે વેહેવા સહી થયો. (ને) સાર પછી સારો દાહાડો જોઈને મંગની કરેછે; સારે વરવાળો કન્યાને જનસ ૫) આપેછે; તેમાં કક્ષી જોડ ૧ રૂપાની માલ ૩. ૭) ને, તથા વાંક જોડ ૧ રૂપાનો ૩. ૭) ને તથા હાંસડી ૧ રૂપાની ૩. ૭) ની તથા કક્ષી જોડ ૧ હાથની ૩-પાની ૩. ૭) ની તથા કાનના વીટલા સુનાના માલ ૩. ૭) ને તથા ધાધરો ૧ મશરૂનો તથા ચીરડી ૧ રેશમી ચશમાંઈ કોરની આપેછે; તથા વરવાળો ન્યાતગોરને ૩૦૧ તથા ટેલીઆને ૩૦૧ આપેછે એટલે

મંગની થઈ; ને ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને કન્યાવાળો સીલામુદી કરેછે, ત્યારે વરને પાંચજણ સાથે જમવા તેડે, (ત્યારે) ને વરને પાધડી ૧ ને તથા અંગુડી ૧ રૂ૦ ની તથા કંદોરો ૧ રેશમનો કન્યાવાળા (વરને) આપેછે. એમ કરતાં પોતાના મળતર પ્રમાણે કોઈ વધતું કરે તો પોતાની ખુશી. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રીતભાત કચ્છા પછી વર તથા કન્યા પોતપોતાને સાસરે જમવા જાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો આલ્ખ અમારામાં નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે વેહેવા તથા લગન કચ્છાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓની તથા પાસેના સગાઓની સલાહ લઈને છોકરીનો વેહેવા કરેછે. આપ જીવતાં છતાં છોકરીનો વેહેવા બીજા કોઈથી-થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ને છોકરીની માનાતરે ન જાય તો મા વેહેવા કરેછે, ને મા નહીં હોય તો કાકા વિગેરે જે સગાં હોય તે છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ રાંડેલી ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કચ્છોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. મંગની થયા પછી ને લગનથી પેહેલા બ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.- વર કોઈ દાહાડે સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ૧૪. અમારામાં મંગની ફાંક કરવાનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએ-પણ ફાંક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય તો પોતપોતાનું પાણું લેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ તોડે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ ?

કલુખી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે કન્યાનો આપ પોતાના મનમાં ધારીને વરવાળાને ઘેર માગું મોકલે.

૨. વેહેવાં કરવો ક્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેરથી કન્યાનો આપ પોતાના પાસેના સગામાંથી જેને મોકલે તે વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરે; (ને) અગર બ્રાહ્મણને મોકલે તે પણ વાત થઈ શકેછે; ને લખ્યાં કરવાનો કંઈ ચાલ નથી, ને વર કન્યાના સગા તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કંઈ નીમ નથી, તે વખત હાજર હોય તે ખરું.

૩. ચાંદલો થયા પછી પતાસાનો પડો ૧ કન્યાવાળો વરવાળાને આપેછે-તેજ બિયાનાને પેટે ગણાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે ત્યારથી તે કુળદેવીનો હુકમ થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈએ.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યારે પોતાના આપની તથા ભાઈની તથા કાકાઓની સલાહથી કરે, ને છોકરીના મોસાળિયાને પણ વેહેવા કરતી વખત કાને લાખવું જોઈએ, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદો તથા કાકા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રહેતી હોય તોએપણ પોતાના સાસરિયામાં પુછીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા જ્યાં ધટારત છે તેવી જગાઉપર ક્યો હોય તો કોઈથી તુટી શકતો નથી, તથા એકઠા રહેવાનો તથા જુદા રહેવાનો જવાબ એમાં આવેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો તેનો આધ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે ત્યારે જાય ને ન જાય તો તેનો કોઈ આધ નથી, કેમકે બાળક છે તેથી.

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને ખતાસાનો પડો આપ્યા પછી સહી કહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વર આંધળો વા લુલો તથા સંસ્કાર જરૂરના કામ છે તે થઈ ન શકે એવા વરનો વેહેવા તુટે-ક્યાં સુધી તુટે તેનું કારણ એજ પરણતા સુધી તુટે.

૧૩. વરનો વેહેવા તોડવાનો ઉપર સખખ બખેલો છે ને કન્યાનો વેહેવા કદાપી તુટતો નથી.

૧૪. કારણવિના કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તોડનારને તથા તોડેલી કન્યાને વેહેવા જેની સાથે કરે તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે, ને ખરચનો કંઈ નીમ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા અથવા વર મરી જાય ત્યારે જે કંઈ પદ્ધતિનાં અવેજમાં આપેલું હોય તે પાછું લે ને રીતભાત લેવાની રીત નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈના સખખથી વેહેવા તુટતો નથી ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તોડનારને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૧૭. ઉપર આરમી કલમમાં જે વેહેવા તોડવાના કારણ લખ્યા છે તે કારણવિના બેહુની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

કંસારા-તળખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો માર્ગ તો એ છે જે પ્રથમ કન્યાના આપને સાંથી મારું જાય છે, ને એમ કરતાં વરવધાને ગરજ હોય તો તેપણ પેહેલું મારું મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો કયો ત્યારે વર અથવા કન્યાવાળાના સગાને સાં ચાંદલા થાય છે, ને સગાને સાં અતુ-કુળ નહીં આવે તો વર તથા કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે સાં બેસીને ચાંદલા કરે છે, ને ગોર ખો વેહેવા-ઈને ચાંદલા કરે છે, ને પેહેલા તો કોઈ લેખ મત્ર કરતા હતા ને નહીં પણ કરતા હતા, પણ હવેથી લેખ મત્ર સાદા કાગળ ઉપર કસ્યાવિના પદ્ધતિ બરાબ નહીં,

ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય છે, ને તે વખત શેઠ પણ હાજર હોય છે; ને વર તથા કન્યાના સગા જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવ્યા પછી સારો દાહાડો બેઠીને ખો વેહેવાઈઓ વર કન્યાને જાં તોડે, ત્યારે બિયાનામાં ૩. ૧) તથા કુંચી ૩ પાની ૩. ૫) અથવા સાતને આસરે તથા ખતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો આપે છે; ને વરવાળા કન્યાને જાં તોડે ત્યારે ગઠાડા ૩-ખાના ૩. ૨૦) અથવા ૩૫) ને આસરે આપે છે.

૪. કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરવો ને વરસ ૬) ની થઈ ત્યારે તો વેહેવા કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ને તેમાં અફલ હોશિયારી ન હોય તો કાકા અથવા દાદા છોકરીના બાપને કને નાંખીને સુખે વેહેવા કરે, ને બાપ સમજવાર છે ત્યારે છોકરીના કાકા દાદાને કને નાંખીને વેહેવા કરે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવામાં તો ધણી મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા પણ એવી ભરેલ થાય છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સસરા દિયરની સલાહ લીધી બેઠી, ને ધણી બાઇઓથી જુદો રહેતો હોય અગર એકઠો રહેતો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૭. રાંડેલી બરિયે વેહેવા કયો છે તે દિયર જેઠથી વુટી શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે પોતાની કન્યા આપે ને તેની કન્યા લે; ને પદ્ધતિ તો ન્યાત સ્થિરસ્તે આપે છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ બ્યારે સાસરિયાની ખુશી થાય ત્યારે કન્યાને જમવા તોડે ત્યારે જાય છે, ને બાળક છે ને નહીં જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને બ્યારે જાં તોડે ત્યારે જાય છે ને ન ગયેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨) પ્રમાણે કીધા પછી થાય છે.

૧૨. વેહેવા તુટ્યાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. અમારામાં કારણ હોય તોપણ કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો વિના કારણનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે જે કાંઈ રૂપા સુનાની જનસ કીધી હોય તે પોતપોતાની પાછી લઈ શકે છે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ વિગેરે હરેક ખ્દાનું કહાડીને વેહેવા તોડે તો પંચ સમસ્ત મળીને તેને ન્યાતખાહાર મુકે છે.

૧૭. બંને વેહેવાઈની મરણ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પ્રથમ છોકરાના આપને વેહેવા કરવાની મત-લખ હોય તો તે પોતાના સગાને કન્યાને ઘેર માગું કરવાને મોકલે છે, તથા છોકરીના આપને વેહેવા કરવાની મતલખ હોય તો તે પોતાના સગાની સંગાથે પેહેલું માગું મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે પેહેલાંથી વરની તરફવાળા તથા કન્યાની તરફવાળા બંને જણ સંગાથે જોષીને લાં જઈને વર કન્યાના જન્માક્ષર દેખડાવે, ને મળતાવીશેક આવે ત્યારે વરની તરફવાળા કન્યાને લાં સારો દાહાડો જોઈને ૩. ૧) તથા જલેખી શેર ના તું પડીકું કન્યાને ચાંદલો કરીને આપી આવે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને તે વખત સગાવાહલાને તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવવાનો સિરસ્તો નથી, ને લખ્યું પત્રું કરવાનોએ ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ઉપરની કલમ ખીજી પ્રમાણે ૩. ૧ સાનમાં આપીએ છેએ, ખીજું બિયાતું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨

૪. છોકરીની ઉમર છોકરીના જનમથી તે વરસ ૯ સુધીમાં વેહેવા કરીએ છેએ.

૫. છોકરીનો આપ પોતાને માથે જે ધરડા હોય તેની રજા લઈને વેહેવા કરે છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે તેનો વેહેવા છોકરીની મા પોતાના દિયર જેઠની સલાહ લઈને (વેહેવા) કરે છે.

૭. વિધવા બેએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયોં છે તે વેહેવા જેઠ તથા દિયરથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરવાળા મોટા દાહાડા વિગેરે જે દિવસે તેડું મોકલે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય છે ને ન જાય તો તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ નવમી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી; ને ઉપરની કલમ ખીજી પ્રમાણે ૩. ૧) વેહેવાની સાનમાં આપે લાંથી વેહેવા કાયમ થયો.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએ વેહેવા અમારી ન્યાતમાં અસલથી તુટતો નથી, ને કદાપિ વર કુંવારો વટલી જાય ને ન્યાતના લોકોએ તેને ન્યાતખાહાર મુક્યો હોય ત્યારે કન્યાવાળા ન્યાતમાં જાહેર કરે ને ન્યાતના લોક રજા આપે, તો તે વેહેવા તોડીને ખીજી જગો છોકરીને પરણાવે છે; એમાં પેહેલા ન્યાતખાહારિયા વરનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને અગર કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણ શિવાય વેહેવા તોડે તો તે તોડનાર શખસને ન્યાતખાહાર મુકીએ છેએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે વરવાળાને કન્યાવાળા પાછું આપે છે; ને વરને કન્યાવાળા રીતભાત કાંઈ કરતા નથી ને અગર કાંઈ રીતમાં આપ્યું હોય તે માલ પૂાછો આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ તોડે તો તે તોડનાર શખસ ન્યાતબહાર રહે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો બેહુની મરજીનું શું લખીએ ?

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માંચું કન્યાની તરફથી અથવા વરની તરફથી જાય તેનું કાંઈ સુકરર નથી.

૨. વેહેવા ઠયોં સારે ચાંદલો થાય તે તો કન્યાના આપને સાંથી દસ વીસ માણસ સાથે વરને સાં જાય ને સાં અમારો કુળગોર આવે ને બંને વેહેવાઈની પાસે ગણપતિનું પૂજન કરાવે. સાર બાદ કન્યાની તરફના માણસો આવ્યા હોય તેને પાન પતાસાં અપાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં કાંઈ રૂપાની જનસ તથા લાહેના લુગડાં હરખનાં અપાયછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ નિરમાણુ નથી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીના કાકા અથવા દાદા અથવા ખીજા સગા હોય તેમાં કોઈનો અખસાર નથી, ને છોકરાની તરફથી આપ વિગેરે સગા હોય તેથી પણ થાય.

૬. છોકરીનો આપ હોય સાં સુધી વેહેવા કરવામાં કોઈનો અધિકાર નથી, ને આપ-ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય સારે આપ છોકરીનો વારસ છતાં કોઈથી શી રીતે થાય ? ને માનો અખસાર પણ આપ ઉપરાંત નથી.

૭. એક વિધવા બાયડીને પોતાના પેટની છોકરી હોય તો તેનો વેહેવા કરવામાં બાઈ મુખસાર છે, શા વાસ્તે—તે બાયડીના દિયર જેઠ વિગેરે હોય તે પોતાના જાત ખરચથી પરણાવતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવું તે તો છોકરીને તેના માઆપને હાથે મીઠાઈનું પડીકું શેર ૧૧ નું આપે સારે તે વેહેવા સહી થયો.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને પર્વણીએ તથા આડે દાહાડે સાસરિયા તેડે તેનું કાંઈ નિરમાણુ નથી.

૧૦. વરને સાસરે લગન થયા વેહેલાં તથા લગન થયા પછી તેડે તેનું કાંઈ નિરમાણુ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી; જ્યાંથી મીઠાઈનું પડીકું કન્યાના માઆપે લીધું, સાંથી વેહેવા સહી થયો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કશા કારણથી તુટતો નથી, જ્યાંથી મીઠાઈનું પડીકું કન્યાના માઆપે લીધું, સાર પછી કન્યાને તથા વરને હરેક કાંઈ ખોડખાંપણુ થાય તે બંનેને ભાગ્યે.—પણુ વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણુ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા વગર કારણથી વેહેવા તોડવા ચાહે તો વેહેવા તુટે નહી, તો ખરચ વિગેરેનો શાનો છકર રહ્યો.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય [સારે] પદલાંમાં ઘરેણાં વિગેરે લીધું હોય તે પાછું આપવું જોઈએ, ને વરને એવું કાંઈ આપતા નથી, જે પાછું લે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો સાર પછી વેહેવા તોડી ખીજા જગો થઈ શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી; ને બેહુની મરજી થાય તોપણુ વેહેવા તુટે નહી.

ભાવસાર—આવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માંચું કન્યાની તરફથી પણ જાય છે ને વરની તરફથી પણ જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો વરના આપને કરે છે, ને ૩. પુ તથા સોપારી ૭ વરનો આપ કન્યાના આપને આપે છે, ને સહી કરતી વખત વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ પોતાની મરજીમાં આવે તે સગાને બોલાવે છે, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોય છે, ને ગણપતિ પૂજન કરે છે ને પાન તથા ધાણાગોળ તથા સોપારી

સકને આપેછે, એટલે વેહેવા સહી; પણ લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે, તે ઉપરની કલમમાં લખેલુંછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧૭ થી તે વરસ ૯૭ સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૭ ની થાય સારે તો લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા કરવામાં મુખ્ય તો માબાપનો અધિકાર છે ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના આપના આપનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકા તથા ભાઈનો છે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોં હોય તે કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બ્યારે સાસરિયાં તેડું કરે સારે કન્યા સાસરે જાય ને ન જાય તેથી કાંઈ સાસરિયાં રીસાતાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ૩. ૫૭ પાંચ આપે તથા ધાણુગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી ક્યોં કહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વર આંધળો તથા ઘેલો થાય તથા પલ્લું ન ભરે તથા પતિત થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ઉપર લખ્યાપ્રમાણે વરને દોષ થાય તો તુટે, પણ કન્યા દોષવાળી થાય તો તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણવિના વેહેવા તોડે તો પંચના લોક મળીને તેને શિક્ષા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા કારણથી લગન નહી થાય, સારે કન્યાવાળો પલ્લાં વિગેરે જે ઘરેણું હોય તે તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાના માબાપની મરણ થાય તો-એપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માથું કન્યાની તરફથી પણ જાય છે ને વરની તરફથી પણ જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો વરના આપને કરેછે, ને ૩. ૫૭ તથા સોપારી ૭૭ વરનો આપ કન્યાના આપને આપેછે, ને સહી કરતી વખત વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ પોતાની મરણમાં આવે તે સગાને બોલાવેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે, ને ગણપતિ પૂજા કરેછે; ને પાન તથા ધાણુગોળ તથા સોપારી સઉને આપેછે, એટલે વેહેવા સહી; પણ લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે, તે ઉપલી કલમમાં લખેલુંછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧૭ થી તે વરસ ૯૭ સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૭ ની થઈ સારે તો લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મુખ્ય તો માબાપનો અધિકાર છે ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના આપના આપનો અધિકાર છે ને તે ન હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો તેના કાકા તથા ભાઈનો છે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોં હોય તે કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બ્યારે સાસરિયા તેડું કરે સારે કન્યા સાસરે જાય ને ન જાય તેથી કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ૩. ૫૫ પાંચ આપે તથા ધાણુ-ગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણુ તો વર આંધળો તથા ઘેલો થાય તથા પલ્લું ન ભરે તથા પતિત થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરને દોષ થાય તો તુટે, પણ કન્યા દોષવાળી થાય તો તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણુવિના વેહેવા તોડે તો પંચના લોક મળીને તેને શિક્ષા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા કારણુથી લગન નહીં થાય, ત્યારે કન્યાવાળા પક્ષાં વિગેરે જે ધરેણું હોય તે તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાના માઆપની મરણ થાય તોએપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

લાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું કન્યાની તરફથી જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠ્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય છે, ને વરને કપાળે ચાંદલો કરે છે, ને કન્યાનો ગોર હાજર જોઈએ; ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી ને વર તથા કન્યાનાં સગાં જે કોઈ હાજર હોય તે ખેંચે છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે રૂપાની કલિઓ ચડાવે છે ને લુગડાં કરે છે.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૯ સુધી કરે છે, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે વેહેવા કસ્યા વગર ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ મુખત્યાર છે તેની સલાહથી

ખીજાં સગાંઓ કરી શકે છે, પણ ધરડાંની સલાહથી કરે છે.

૬. આપ હાજર ન હોય તો માતા કરે છે,—પોતાના ધરડાંની સલાહ લઈને—કરે છે; જુદા રહેતા હોય ને એકઠા રહેતા હોય તો માતા મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા યૈરીએ સઠેકાણે વેહેવા કસ્યો હોય તો દિયર જોડ તોડી શકતા નથી, ને કઠેકાણે કરે તો તોડે છે.

૮. સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન પેહેલાં સપરમે દાહાડે તેડે છે ને ન જાય તો પોતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈગર-આખરવાળો ફેક કરે છે તેને પંચાતની શિક્ષા એ છે જે ફેક કરનારો ૩. ૨૫ આપે, ને માસ ૨ ન્યાત-બાહાર રહે ને તે મધે ૩. ૨૦ પંચાતમાં આપે, ને ૩. ૫૫ ધરમ કરે—(એ સજા છે); ને વેહેવા ફેક કરનારની તરફેણુ કરીને પંચાતનો હક ખોટો કરવાનો તરફેણુ કરે તે માસ ૬ ન્યાતબાહાર રહે.

૧૨. ૩. ૧ આપીને વેહેવા સહી કરે છે, તે વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સજા છે, ને ચારણી ગયા પછી તોડી શકતો નથી, ને તોડે તો જન્મોજન્મ ન્યાતબાહાર રહે.

૧૩. લગન થયા પેહેલાં વર આંધળો થાય તો ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે હક આપીને તોડે; ને આંધળી કન્યા તુટી શકતી નથી, તેને પરણ્યા વગરે ચાલે નહીં.

૧૪. તોડે તેને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સજા છે ને હક પંચાતનો આપે, ને ધણીને પક્ષાં વિગેરે રિતભાત પાછી આપવાનો ચાલ છે,—પોતપોતીકા ધરમ પ્રમાણે કેહે તે તેને અપાય લેવાય છે—કાચાવેહેવાનું.

૧૫. કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે પોતપોતીકા રીતભાત પાછી લેવા આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે છે—કલમ ૧૨ માં લખ્યું છે.

૧૭. કલમ ૧૨ માં પ્રમાણે ખેંડેને સજા છે.

સોની-ત્રાગડ જવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૪૦.

૧. વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે ને માગું તો વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે સગાંવાહાલાં ન્યાતનાં પંચલોક મળીને કન્યાને ચાંદલો કરેછે ને રૂ. ૧) તથા પડો એક આપેછે ને કન્યાવાળા પણુ વરને આપેછે, ને જે કોઈ એક હોય તેને પાન સોપારી આપે, ને સ્નાં કન્યાનો ગોર તથા પોતાનો કુળગોર હોય તો સાંર, ન હોય તો ચાલે.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી, રૂપિયો-પડો, આપે તેજ બિયાનું.

૪. વેહેવા વરસ દાહાડાની ઉમરથી તે ૧૧) વરસ સુધી થાયછે.

૫. વેહેવા કરવામાં કન્યાનો બાપ મુખસાર છે, પણુ પોતાના હોશમાં હોય તો.

૬. કન્યાનો બાપ ન હોય સારે છોકરીની મા મુખસાર છે, પણુ જે સારા કુળમાં કરે તો-કદાપિ નીચી જગો ઉપર કરે તો કાકો પુછી શકેછે.

૭. વિધવા બેરીએ વેહેવા કચ્છોછે તે દિવસ અથવા જેઠ વેહેવાને તોડી શકતા નથી.

૮. કન્યા નહી મળતી હોય તો સાદું કરે એવો ચાલ છે, પણુ અણુધટવું ન થાય.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી; ઠાણે જાય છે આવેછે.

૧૦. વર કદાપિ સાસરે નહી જાય તો વેહેવા તુટી શકે નહી, ને જાય તો તેડે જાય, કંઈ દિવસ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરના ૨) નંબર પ્રમાણે સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી; આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય તોએપણુ વેહેવા તુટે નહી; પણુ પતિત તથા ઘેલો તથા નપુંસક વિગેરે દોષ મોટો હોય ને પંચની નજરમાં આવે તો તોડી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ જ નથી, તો કારણનું શું લખીએ ? ને રીતભાત પક્ષાંનું પણુ શું લખીએ ? અગર ઉપર લખેલી કલમ ૧૩) ના કારણવિના તોડે તો ન્યાતવાળા પંચની રજા પ્રમાણે કરે.

૧૫. વેહેવા તુટતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાય અથવા પરણ્યા પેહેલાં વર મરી જાય સારે પક્ષાં વિગેરે પોતપોતાનું પાણું લઈ શકેછે.

૧૭. વેહેવા તુટવાનોજ ચાલ નથી તો મરણનું શું લખીએ ?

સોની-ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૧૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી અથવા કન્યાની તરફથી પણુ કોઈ વખત જાયછે.

*૧૦. વર કદાપિ સાસરે નહી જાય તો વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૧. અસલથી તો વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ હતો, પણુ આજથી તમામ પંચના લોકોએ એવું મુકરર કચ્છું છે જે વેહેવા તોડવો નહી, ને ચાંદલો કચ્છો એટલે વેહેવા સહી થયો, તે વેહેવા તુટે નહી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી પણુ આંધળો અથવા હાથે લુલો અથવા પાંગળો અથવા ખુની અથવા ચોર અથવા નપુંસક અથવા પતિત વિગેરે મોટા દોષવાળો અથવા પલ્લુ ન મળે તો એવા કારણથી વેહેવા તુટેછે.

૧૩. વરની બાબતો તો ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે થાય તો તુટે, પણુ કન્યા ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય તો તેનો વેહેવા તો વરવાળાથી તોડાયજ નહી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો રીતભાત તથા પદલાંનું શું લખીએ ?

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા ઉપરની લખેલી બારમી કલમ પ્રમાણે થયું હોય તો વરવા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાના સાથે મળેછે તથા જે કલમોમાં તકાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

ળાની રીતભાત પક્ષાં વિગેરે પાછું આપે ને કન્યા-વાળાની રીતતો પાછી આપવાનો ચાલ નથી. ને લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. લડાઈ થાય તોએપણુ વેહેવા તોડાય નહી, ને અગર કોઈ તોડે તો તે વેહેવાનો તોડનાર વરસ ૧) સુધી ન્યાતખાર રહે ને ૩. ૫૧-અ'કે એકાવન પંચાતમાં દંડ આપે, ને તેના તે વરને પરણાવે, ને પછી તે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. બેઉની મરજી થાય તોએપણુ વેહેવા તોડાય નહી.

સોની—શ્રીમાળી ખંખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાના માખાપ વરને સાં મોકલે ને જં-ખુસર વિગેરે ખાર ગામમાં પણ એજ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે કન્યાવાળા તથા વર-વાળા ન્યાતમાં તેડાં કરે ને પછી કન્યાના માખાપ વરવાળાને ઘેર જઈને જે ન્યાતના લોક સાં આવ્યા હોય તેની ૩અ૩ વરને ચાંદલો કરે, ને વરને ૩. ૧) ને પતાસાનો પડો આપે ને સામસામા આમણસામણ પક્ષાંના બદોબસ્તનાં લખ્યાં કરે ને ન્યાતગોર અથવા કુળગોર હાજર જોઈયે, શા વાસ્તે કે ગણપતિ પૂજા કરવી પડે છે. અગર બેઉમાંથી કોઈ ગોર હાજર ન હોય તો હરકોઈ બ્રાહ્મણને બોલાવીને કામ ચલાવે, ને વર તથા કન્યાના માખાપ વિગેરે જે હાજર હોય તે ખરા. અગર ખાર ગામવાળાની કન્યા સુરતમાં આવે સારે તે કન્યાના માખાપની તરફથી જે કોઈ સગાવાહાલો આવ્યો હોય તેને ૩.૧) તથા પડો ૧ વરને સાં આપે સારે વેહેવા થયો જાણવો; પણ તેઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરે તો તેની ખુશી ને [ન] કરે તો તેની ખુશી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ઉપર લખ્યાપ્રમાણે ૩. ૧) તથા પડો ૧ આપે તથા લખ્યાં પત્રાં થાય, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના માખાપની મરજીમાં આવે સારે વેહેવા

કરે ને વરસ ૧૧ ની થાય સારે તો વેહેવા કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો ખાપ તથા મા મળાને વેહેવા કરે, ને પોતાના ધરડાંઓની સલાહ લે તો તેની ખુશી, ને ન લે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી. એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ (એજ) ચાલ છે.

૬. છોકરીનો ખાપ હાજર ન હોય તો તે છોકરીની મા વેહેવા કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ખંખાતી ખીજી જગા પરગામમાં કરે તો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવા કરવા દે નહી. અગર તે ઘેરી તેના ઉપરાંત થઈને કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકે છે. અગર દિયર જેઠ ન હોય તો પંચ અટકાવ કરી શકે છે, ને પંચ ઉપરાંત થઈને કરે તો તે બાઈ ન્યાતખાહા[ર] રહે અથવા ઘેરી ન હોય ને મરદ હોય ને તેપણુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરે તો ન્યાતખાહાર રહે.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી મહીનામાં બે પખવાડીઆં શુકલપક્ષ તથા કૃષ્ણપક્ષમાં કન્યા સાસરે જાય, ને જ્યારે કન્યા સાસરે જાય સારે વરવાળા અછેર અછેર ખાવાનું અપાવે છે તથા દિવાળી વિગેરે મોટા ટાંણા આવે સારે જાય સારે ખાવાનું શેર ૧ આપે ને ન જાય તો તેની ખુશી. શા વાસ્તે કે બાળક છે.

૧૦. એવો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહીતો એજ નંબરની ખીજી કલમ પ્રમાણે થાય છે, પણ એ નંબરની કલમ તેરમી તથા ચૌદમીમાં સખખ લખ્યા છે તે પ્રમાણે તોડી શકે છે.

૧૨. વેહેવા તુટેજ નહી, તો શું લખીએ ? પણ એનો ખુલાસો નીચેની કલમ તેરમી તથા ચૌદમીમાં લખ્યો છે, તેથી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ આંધળી અથવા લુલી વિગેરે ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણુ વેહેવા તોડાય નહી, પણ કદાપી કન્યાદાન આપવાનો કાળ જતો હોય ને તે વરને કન્યાદાન અપાઈ શકાતું નથી, એવું કારણ હોય અથવા જેને પરણ્યાથી કન્યાનો જનમારો

કુળી જનો હોય તો કન્યાના માળાપ પંચ મેળ-
વીને અરજ કરે, પછી તે વરની તજવીજ પંચ
કરે, ને પંચાએતની નજરમાં આવે કે એ કામ થ-
યાથી કન્યાનો જનમારો ખરાબ છે તો પંચની ર-
ખથી તોડી શકે છે.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણુ શિવાય
બીજા આંધળા વિગેરેના કારણુથી યા કારણુવિના વે-
હેવા તોડે તો ન્યાતના સરવે લોકો અસહના સિ-
રસ્તા પ્રમાણે ૩. ૧૨૫) દંડના વેહેવાના તોડનાર
પાસેથી લે ને સરકારમાં ૩. ૧૨૫) યુનેહગારીના
આપે સારે તુટે; તથા સુરતના ચોરાની કન્યા છોડે-
લીનો વેહેવા સુરતનો બીજો શખસ કરે તેપણુ ૩.
૧૨૫) દંડના પંચાતમાં આપે તથા રીતભાત પક્ષાં
વિગેરે કીધું હોય તેપણુ પાછું લઈ શકે તથા આપી
શકે તથા ન્યાતીખરચ જે કચ્છો હોય તે પોતપો-
તાનો જાય તથા હરએક જગોથી ખંભાતીની કન્યા
ખંભાતી તોડી લાવે તેપણુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા
અથવા વર મરી જાય યા વાજબી કારણુથી લગન
નહી થાય સારે માંહેમાંહે પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે
પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. એનો જવાબ ચૈદમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૭. વેહેવા ફાક કરવાનોજ ચાલ નથી તો મર-
જીનું શું લખીએ ? પણ એનો ખુલાસો ઉપરની ક-
લમ તેર તથા ચૈદમીમાં લખ્યો છે.

સોની—મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧. વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરના ધ-
ણીને ગરજ હોય તો તે માગું મોકલે ને કન્યાના ધ-
ણીને પેહેલી ગરજ હોય તો તે માગું મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્થો સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર
થાય છે ને કોઈ શખસ બાહાર પરદેશથી છોકરીનો
વેહેવા કરવા શહેરમાં આવ્યો હોય તે શખસ વરને
લાં બેશી ચાંદલા કરે, યા પોતાના સગા હોય તો
તેને ઘેર બેસીને ચાંદલા કરે છે; ને તે વખત વરવાળો
તમામ ન્યાતે તેડાં કરે તેમાંથી જેટલા ન્યાતના લોક
આવ્યા હોય તે તથા વરના યા કન્યાના કુળગોરના

દેખતાં વરવાળો ૩. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧
નો કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં આપે. સાર
પછી બંને વેહેવાઈયો પક્ષાંની ટીપ ન્યાતના સિરસ્તા
પ્રમાણે સામસામી કરે ને તે વખત જે કાંઈ ઘરેણું
આપે તે ટીપ પછવાડે વસુલ કરે; ને જે તે વખત
(જે) હાજર હોય તેને વરવાળો પૈસા ૨ તથા કન્યા-
વાળો પૈસા ૨) આપે ને ધાણાગાળ વેહેએ એટલે વે-
હેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં પક્ષાં મધે
ગમે તેવી એક જનસ રૂપાની આપે ને કોઈ તે વ-
ખત તમામ પૈસા પણુ આપે છે.

૪. કન્યાના માળાપને વેહેવા કરવાની હોંસ હોય
તો ૩ વરસમાં વેહેવા કરે નીકર ૫ વરસની કરીને
કરે ને કોઈ નવ વરસની પણ કરીને કરે છે ને
અગિયાર સરવની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કચ્છાવિના
ચાલતો નથી.

૫. છોકરીના માળાપ હોય સાં સુધી તો તે વેહેવા
કરે ને માળાપ નહી હોય સારે તો છોકરી જેના અ-
ખતારમાં રહેતી હોય તે શખસ વેહેવા કરે; ને છો-
કરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય તો છોકરીની મા
હોય તો તે વેહેવા કરે; ને મા નહી હોય સારે તો
છોકરી જેના અખતારમાં રહેતી હોય તે વેહેવા કરે
એ ચાલ છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વે-
હેવા ઈર્થો હોય તે કાંઈથી તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાંટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યાં
સુધી કન્યા કુંવારી હોય સાં લગી તેના સાસરિયા દર
મહીને મહીને એક એક દાહાડો તેડીને કન્યાના હા-
થમાં મીઠાઈ શેર ૧ નો પડો આપે ને આડે દાહાડે
જમવા ખાવા તેડે તો મીઠાઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર
નાહાનો હોય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મહીનામાં એક
દાહાડો તેડીને મીઠાઈ અછેર આપે છે, ને કોઈ નથી
પણુ આપતું. પણ કન્યા જ્યાં સુધી કુંવારી હોય સાં-
લગી તેને મહીને મહીને શેર ૧ એક મીઠાઈ આપ્યા
વગર ચાલેજ નહી ને કોઈ દાહાડો વર સાસરે જળ્યા
નહી જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી ને ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે સહી થાયછે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યા કાંણુ યા લુલાં થાય તોએપણુ અમારામાં વેહેવા કીધો તે તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી ને જે શખસ વેહેવા તોડે તે બાબતમાં અમે સરવે પંચે મળીને આગળ ધણું વરસ ઉપર બંદોબસ્ત કરેલોછે એ રીતે કે કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તે તોડનાર પાસેથી ચણા મણુ ૫૦ પાંજરાપોળમાં અપાવે; તથા માતા અંબાજીમાં દીવો કરવાનું ધી ૩. ૨૫) અપાવવું, તથા વરસ ૧૨) સુધી ન્યાતબાહાર મુકવો; સ્થાર પછી ન્યાત સરવે મળીને તેને પાવન કરીને તોડનાર શખસને ન્યાતમાં દાખલ કરે; ને પદ્ધતિ મધે જે રોકડા રૂપિયા લીધા હોય તો તે રૂપિયા વ્યાજના વ્યાજસુધાં પાછા આપે, ને કદાપી પદ્ધતિ મધે દાગીના લીધા હોય તે સઘળા દાગીના પાછા આપે ને રીતબાતનાં લુગડાં પેહેરી ફાટતાં ર-લાં હોય તે પણુ પાછાં આપે સહી; ને જે કાંઈ ન્યાતી વિગેરે બીજો ખરચ કીધો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર યા કન્યા મરી જાય સ્થારે કન્યાવાળા પદ્ધતિ તથા રીતનાં જે લુગડાં હોય તે વરવાળાને સ્થાં પાછાં મોકલે, ને વરને રીત આપી હોય તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેઉની મરજી હોય તોએ-પણુ વેહેવા તુટતો નથી.

રનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાના સગાં જે કોઈ હા-જર હોય તે બેસેછે.

૩. બિયાનામાં-૩. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧૧ નો આપેછે ને ૩. ૧) ધરમનો આપેછે; તે ગુર-દારે મુકેછે.

૪. જનમ થાય તે દાહાડેથી તે વરસ ૫) ની થાય સ્થાં સુધી વેહેવા કરીએ છેએ.

૫. છોકરીનો આપ તથા માતા રાજી થઇને કરેછે ને બીજા સગાને પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય તો હુકુમ માનો છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરી પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કરે તો દિયર તથા જેઠ તોડી શકે નહી, ધણી બાધ-ઓથી જુદો રહેતો હોય તો માઆપ કરે તે કમુલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી અમાસ તથા પુનેમે તથા સપરમે દાહાડે સાસરે જાયછે ને આવે ને, તેડે તો અટકાવ નહી ને ના મોકલે તોએ અટકાવ નહી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના સવાલ માફક છે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા કારણવિના તોડે તો પંચાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે. તેનો તે વર પર-ણાવેછે ને બીજા જગો કરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી (તે) લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય સ્થારે તેનું પદ્ધતિ તથા લુગડાં પેહેરી ફાટતાં રલાં હોય તે પાછાં આપેછે, ને ખરચ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા પછી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં તુટવાનો ચાલ નથી.

સોની—દમણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માથું વરનો ધણી કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઈયોં સ્થારે કન્યાના આપને ઘેર ચાંદલો થાય ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગો-

સોની—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૧૬૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત

છે ને માગું કોની તરફથી જાય ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું કરે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો લારે ચાંદલો કોને ઘેર કરે છે ને તેમાં લખેલો પત્ર જોઈએ, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ, ને વર તથા કન્યાના સગા કાણુ કાણુ હાજર જોઈએ ? (ને) એનો જવાબ એ છે જે ચાંદલો કન્યાને ઘેર યાય છે ને કન્યાના સગા મોસાળના તથા વરના સગા મોસાળના-લાર પછી જેની સાથે મીલાખત હોય તે બેસીને ચાંદલો કરે છે, ને ગણપતિપૂજા કરે લારે કુળગોર તથા ન્યાતગોર આવે છે ને લખેલો પત્ર જોઈએ તે પલ્લુ ભરીને કન્યાને ઘેર યાય છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે કંઈ આપવાનો લેવાનો ચાલ છે ને છે તો શું આપો છો ? એનો જવાબ એ છે જે તે વખત બની આવે તો દરોજસ્ત આપે, ન બની આવે ને કંઈ બાકી રહે તો પરણતી વખત પુરું કરી આપે.

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય લારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલા વરસની થાય એટલે કસ્યા-વિના ચાલે નહીં ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માઆપની ખુશીમાં આવે તેટલા વરસમાં વેહેવા કરે છે, ને નિદાને અગિયાર વરસની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કસ્યા વિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે લારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કાણુ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા (કાણુ) કરી શકે છે, ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી ને એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યા તથા વરના માઆપ વેહેવા કરે છે અથવા તેવોની સલાહથી દાદો અથવા મામો વેહેવા કરે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય લારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કાણુ કાણુ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું; ને આપ બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખખથી કંઈ તક્કાવત છે; ને છે તો શા છે, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે ? એનો જવાબ એ છે જે આપ ન હોય લારે કુલ અખલાર માનો છે, તે જેને સોંપણુ કરે છે, તે વેહેવા કરે.

૭. કાઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહે-

વા કયો છે લારે પછી તે(ની) વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ (તે) વેહેવા તોડી શકે છે;—અગર ધણી બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો—ઉપરના ત્રણ સવાલના જવાબ લખજો ? એનો જવાબ એ છે જે તે વિધવા બેરીએ વેહેવા પોતાની છોકરીનો કયો લાર પછી તે વેહેવાને કાઢી તોડી શકતું નથી.

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ છે; ને છે તો શી રીતે છે; તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈએ. એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા કાણુ કાણુ દાહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયા શું કરે ? એનો જવાબ એ છે જે અમારા તેહેવારના દિવસે કન્યાને તેડે ને પોતાને મળે તે ખાતું અપાવે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં વર કયે કયે દાહાડે સાસરે જાય છે ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે ? એનો જવાબ એ છે જે જમાધ-ને જમવા તેડે ને તે આવે તો તેની ખુશી, ને ન આવે તો તેની ખુશી, પણ અમારામાં વેહેવા તોડી શકતા નહીં.

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે કે નથી, ને નથી તો શી રીતે વેહેવા ફીધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યા-ને ઘેર ચાંદલો કસ્યા ને પલ્લુ ભર્યું એટલે વેહેવા યઈ ચુક્યો; લાર પછી વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે, ને કયાં સુધી તુટે ? એનો જવાબ એ છે જે વર કંઈ બદલેલી નજર આવે અથવા પલ્લુ ભરી શકતો નથી તો વેહેવા તુટે છે. તે કયાં સુધી જે કુંવારો હોય લાં સુધી; પરણ્યા પછી તુટે નહીં.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે ? એનો જવાબ એ છે જે શરીરે કંઈ દોષ થાય તો પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા વાજબી કારણથી લગન નહીં થાય લારે માંહોમાંહે રીતભાત

પક્ષમાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે કદાચ વર મરી ગયો. સારે જે કંઈ કન્યાને ખાવાનું અપાવ્યું હોય તથા લુગડાં આપ્યાં હોય તે ફાટી ગયાં હોય તે જામ ને બાકી જે કંઈ પેહેરતાં રજાં હોય તે તથા ધરેણું તથા રીતના રૂપિયા રોકડા લીધા હોય તે દરોબસ્ત પાછા આપે; સાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા બીજે ઠેકાણે થાય,

૧૫. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કંઈ શિક્ષા કરેછે, ને કોઈ (યે) કારણ વિના વિવાહ તોડે તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે બાબતોનું શું કરવું; તથા ન્યાતીખરચ વિગેરે થયો હોય તો તકસીરવાળા પાસેથી પાછું અપાવવું કે નહીં; તેમાં વાજબી ખરચ કેમ જણાય? એનો જવાબ એ છે જે કોઈ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો પંચ લોક મળીને જે કંઈ પંચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે તથા હાકમ શિક્ષા કરે તથા દરોબસ્ત માલ આપ્યો હોય તે ટકાના વ્યાજ સુધાં અપાવે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો સાર પછી તોડીને બીજી જગા ઉપર વેહેવા કરે સારે ન્યાતવાળા કેમ કરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઈ વેહેવા પંચની સલાહ વગર તોડી શકતું નથી, ને કદીશ પંચની મરજદા મુકીને એ કામ કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે.

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉની મરજ થાય તો તુટે? એનો જવાબ એ છે જે પંચ લોકને જાહેર કરે ને પંચ લોકની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

સોની-શ્રીમાળી ખરખડીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૧૬૧.

૧. માગું વરની તરફથીએ જામ તથા કન્યાની તરફથી પણ જામ છે.

૨. વેહેવા કરે સારે ચાંદલા બંનેને ઘેર થાય, ને વરનો બાપ (ને) તથા કન્યાનો બાપ(ને) ટીપ ધરેણાંની

સામસામી કરેછે ને ન્યાતગૌર તથા વરના તથા કન્યાના માતા પિતા હાજર બેઠાં[એ] છે.

૩. બિયાંનામાં રૂપિયા ૧) ને પતાસાંનો પડો વરને તથા કન્યાને સામસામાં આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યા વરસ ૧ એક થી તે વરસ ૧૧ અગીયાર સુધીની થાય સાંસુધી વેહેવા ચાલ છે.

૫. છોકરીનો બાપ જીવેછે સાંસુધી બીજાને અધિકાર નથી; બાપ નહીં હોય સારે માતાને અધિકાર છે; માતા નહીં હોય સારે ભાઈને અધિકાર છે; ને ભાઈ નહીં હોય સારે કાકાને અધિકાર છે; ને કાકા નહીં હોય સારે માતાના બાપને અધિકાર છે; તે ન હોય સારે બીજા સગાને અધિકાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો એ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય સારે માતા છે; પણ માતા દિયે[ર] અથવા જેઠાં એકઠી રહેતી હોય તો વેહેવા કરવાનો બંને જણનો અધિકાર છે; ને પક્ષ લેવાનો હક્ક માતાનો છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી જીવી છે તથા એકઠી છે, ને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેલો છે તે કોઈથી તોડી શકાતો નથી.

૮. અમારામાં વેહેવાનું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીને સાસરેથી તેડવા આવે સારે જામ છે, કદાપી ન જામ તો સાસરિયાં કાંઈ કરી શકતાં નથી.

૧૦. સાસરાનું નહોતર જે દાહાડે આવે તે દાહાડે છોકરાની ખુશી હોય તો જામ; નહીં જામ તો વેહેવા તોડી શકાતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને ચાંદલા કર્યા તે દાહાડાનો સહી કેહેવાય છે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી ને વર તથા કન્યા આંધળાં તથા લુલાં તથા લંગડાં તથા ડુંઠાં થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી; એ ચાલ છે.

૧૩. વરને તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. કાંઈ કારણ વિના તથા કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને રીતભાત આપી લીધી હોય તે અપાતી લેવાતી નથી.

૧૫. વેહેવા કસ્યા પછી તે પરણતા પેહેલાં વર કન્યામાંથી જે મરે સારે ધરેણું પાછું આપવાનો

ચાલ છે, ને બીજું પાછું અપાતું નથી, રીતભાત વિગેરેનું સરવે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. વેહેવા તોડવાને બેહુ જણાની મરજી હોય તોપણ તુટી શકતો નથી.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું વરનો ધણી પણુ કરે છે, ને કન્યાનો ધણી પણુ કરે છે, -તેનું મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો કયોં સારે ચાંદલો વરને ઘેર થાય છે ને કન્યાને ઘેર પણુ થાય છે; તેમાં પત્ર લખવાનો ચાલ છે, ને ગોરનો ચાલ નથી; જે સગા વરકન્યાના હાજર હોય તે બેસે છે, ને કન્યાના માઆપ રાજી થી કરે છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો શેર ૧ નો પતાસાંનો આપે છે, ને કંકું આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી કરે છે ને સાર પછી તો ચાલે નહીં.

૫. માઆપ મુખસાર છે, પણુ પોતાના ધરડાની સલાહ લખને કરે છે, તથા કન્યાના મામાની સલાહ બેઠે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો કાકો તથા મામો વિવાહ કરવામાં અધિકારી છે તથા ભાઈ પણુ કરી શકે છે. કન્યાના માઆપની રાજી થી વેહેવા થાય ને આપનો આપ હોય તો તેની સલાહ બેઠે છે.

૭. કાકા વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયોં સારે દિયર જેઠ તથા મામાની સલાહ બેઠે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સપરમે દાહાડે જ'આ તેડે છે, ને ન જાય તે તેની ખુશી.

૧૦. જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય છે. તે ન ગમેથી વિવાહ તોડી શકતો નથી.

૧૧. અમારે તુટવાનો ચાલ નથી ને ૩. ૧) ને પડો આપ્યા પછી તોડી શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને કન્યાનો આપ વિવાહ ફેક કરે તો જે વરના પક્ષાંતું ધરેણું તથા રૂપિયા નગદ તથા લુગડાં તથા ખરચ થયો હોય તે વ્યાજ ટકા ૧ લેખે (તે) વ્યાજ સુધાં આપે, તથા ૩. ૨૫) પંચમાં ગુનેહગારી આપે ને વિવાહ ફેક કરે; તથા વરનો આપ વિવાહ ફેક કરે તો પક્ષાંતું ધરેણું તથા રૂપિયા સુદલ લે, ને વ્યાજ જય ને (તથા) ખરચ જય; ને વરનો આપ ૩. ૨૫) પંચમાં આપીને ફેક કરે; તથા કોઈ શખસ હરામી થઇને કન્યાનું પલ્લું નહીં કરે, તો કન્યાનો આપ પંચ એકઠી કરીને જાહેર કરીને તોડે ને વરનો ધણી તથા કન્યાનો ધણી પંચમાં જુઠો પડે તે ઉપર લખેલી ગુનેહગારી આપે.

૧૩. દોષવાળી કન્યા તથા વરનો પણુ વિવાહ તુટે નહીં ને જે તોડે તે ઉપર લખેલી ગુનેહગારી આપે.

૧૪. અથવા કારણુ વિના તથા કારણુથી પણુ તુટે નહીં, ને તોડે તો ગુનેહગારી ૩. ૨૫) આપે-જે તોડે તે શખસ આપે સહી.

૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય સારે પક્ષાંતું અવેજમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપે, ને રીતભાત કરી છે તે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વિવાહ ન્યાતવાળાએ મંજુર કયોં સાર પછી તે વિવાહ તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો પંચમાં ૩. ૨૫) આપીને કરે.

૧૭. બેહુ જણા રાજી થઇને તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બેહુ ગુનેહગારી આપે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માણું વરનો ધણી પણુ કરે છે [ને] કોઈ ગરબજ કન્યાવાળો પણુ કરે છે.

૨. વેહેવા કરવો કયોં સારે ચાંદલો બે વેહેવાઈની મરજીમાં આવે સાં બેસીને કરે છે ને વેહેવાઈએ વેહે

વાઇ સામસામાં કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ છે ને ન્યા-તગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી ને કોઈ જગો હાજર પણ હોયછે ને વર તથા કન્યાનાં સગાં જે કોઈ હા-જર હોય તે બેસેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧ આપેછે, ને સારપછી કન્યાને ઘેર તેડેછે સારે ચોડું ધણું હાજર હોય તે આપેછે, ને ટીપની પછાડી લખીને આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર જનમેછે તે દાહાડેથી તે વ-રસ ૯ સુધી કરેછે ને વરસ ૧૦ ની થાય સારે વે-હેવા કચ્છાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ મુખસાર છે, પણ પોતાના ધરડાની સલાહથી કરેછે. એ પ્રમાણે છોકરાનો પણ ચાલ છે.

૬. આપ હાજર ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કર-વામાં માતા મુખસાર છે, પણ ધરડાને પુછીને કરેછે.

૭. ઉપરના ત્રણે સવાલમાં માતા મુખસાર છે ને માતાનો કરેલો વેહેવા કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સપરમે દાહાડે તેડેછે ને ન આવે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો પણ ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સામસામાં લખ્યાં કર્યો એટલે થઈ ચુક્યું, પછી ફેક કરી શકતો નથી.

૧૨. વેહેવા થયા પછી વટલી જાય તો તુટે, ને પ-રણો ન હોય સાં સુધી તુટે.

૧૩. આંધળાં તથા લુલાંનો પણ તુટી શકતો નથી.

૧૪. તુટવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પહેલાં વર તથા કન્યા મરી જાય સારે પલ્લું તથા લુગડાં કર્યો હોય તે પાછાં આપેછે, ને રીતભાત કરી છે તે આપે નહીં.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં લડાઈ થયાથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને કદાપી કોઈ શખસ કરે તો ન્યાત-વાળા તેનો તે વર પરણાવેછે, ને ખીજ જગો કરી શકતો નથી.

૧૭. ગમે તે થાય તો વેહેવા તુટે નહીં; થયો તેજ કચ્છલ છે.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું વરનો ધણી કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો કયો સારે કન્યાના આપને ઘેર ચાંદલો થાયછે ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળ-ગોરનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાનાં સગાં હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. ખાંડનો પડો શેર ૧૧ નો તથા ૩. ૧) ચાંદલો કરીને કન્યાના હાથમાં આપવો સહી, ને વેહેવા કચ્છા-ની રીતનો તો ૩૦૧—૩ ત્રણ લેને છોટે ગોડેસરને મંદીર મોકલવા દિલ્લી દરવાજા આગળ—તે ધરમનો ૩૦૧—૩ આપે સારે વેહેવા સહી; નહીં આપે તો સહી નહીં.

૪. જનમ થાય તે દાહાડેથી તે વરસ ૫ ની થાય સાં સુધી વેહેવા કરીએ છેએ.

૫. છોકરીનો આપ તથા માતા રાજી થઇને કરેછે ને ખીજ સગાને પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો હુકમ માનો છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરી પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકે નહીં; ધણી બાઈઓથી જુદો રહે તો માઆપ કરે તે કચ્છલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી અમાસ તથા પુનેમે તથ સપરમે દાહાડે તેડેછે—સાસરે જાય ને આવે—ન તેડે તો અટકાવ નહીં; ને ન મોકલે તો અટકાવ નહીં.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના સવાલ માફક છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તોયે તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા કારણવિના તોડે તો પંચાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે, [ને] તેનો તે વર પરણાવેછે, ને ખીજ જગો કરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તથા લુગડાં પહેરી ફાટતાં રણાં હોય તે-પાછાં આપેછે, ને ખરચ આ[પવા] નો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી તુટ્યાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં તુટ્યાનો ચાલ નથી.

સોની-ઝીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૨૫૦.*

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે, ને માથું કોની તરફથી જાય? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વરની તથા કન્યાની તરફથી માથું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો કયો ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર કરે-છે ને તેનો લખેલો પત્ર જોઈયે ને તે વખત ન્યાત-ગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ ને વર તથા ક-ન્યાના સગા કાણુ કાણુ હાજર જોઈયે? એનો જ-વાબ એ છે જે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે. ને ક-ન્યાનાં સગાં મોસાળનાં તથા વરનાં સગાં મોસાળનાં ત્યાર પછી જેની સાથે મીલાકાત હોય તે ખેસીને ચાં-દલા કરેછે. ને ગણપતિપૂજા કરે ત્યારે કુળગોર તથા ન્યાતગોર આવેછે; ને ન આવે તો કાંઈ અટ-કાવ રહેતો નથી. ને લખેલો પત્ર જોઈએ, તે કન્યાને ઘેર તથા વરને ઘેર રહેછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો અથવા બીજા કાણુ સગાવાહલા તેનો વેહેવા (કાણુ) કરી શકેછે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી, ને એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે? એનો જવાબ એ છે જે કન્યા તથા વરના માબાપ વેહેવા કરેછે. અથવા તે-વોની સલાહથી દાદો અથવા કાકો તથા મામો વે-હેવા કરે; પણ તેની સલાહવિના કરે તો કમ્યુલ નહી.

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે, ને કયાંસુધી તુટે? એનો જવાબ એ છે જે વર કંઈ ખુની અથવા ચોર નજર આવે તો વેહેવા તુટે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી, કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વે-હેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કયો ત્યાર પછી તોડીને બીજા જગા ઉપર વેહેવા કરે ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઈ વેહેવા પંચની સલાહ વગર તોડી શકતું નથી; ને કદાચ પંચની મરજદા મુકીને એ કામ કરે તો પં-ચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે, તથા ન્યાતઆ-હાર મુકે.

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી ને ખેડની મરજી થાય તો તુટે? એનો જવાબ એ છે જે વેહેવા તુટી શકતો નથી.

સુથાર-સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.*

૧. અમારી ન્યાતમાં માથું વરનો બાપ કરેછે ને ગોરને પૈસા ૪) આપેછે, તે ગોર કન્યાના માબાપને આપે ત્યારે વિવાહ સહી.

૨. બી[જા] સવાલમાં લખેલી બાબત કાંઈ અ-મારી ન્યાતમાં છે નહી. વર કન્યાના માબાપ સમ-જેથી વિવાહ સહી, એ ચાંદલો છે.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ને ત્યાર પછી વરના ઘણીને ગમે ત્યારે ૧ તથા ૨ જનસ આપેછે, તેનું મુકરર નથી.

૪. ઉમરનું કંઈ મુકરર નથી ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૫. વિવાહ કરવામાં માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. માની રજાથી જે કરે તે કમ્યુલ છે; કાકો તથા બીજા સગા માને પુછીને કરે.

૭. માનો કરેલો વિવાહ કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ કયાં પછી સારો દાહાડો તેહેવારનો હોય ત્યારે તેડેછે; ને સગામાં ખરચ હોય ત્યારે તેડેછે. આપવા લેવાનો કાંઈ અટકાવ નથી.

* અંક ૨૩ અને ૨૪ વરાળીઆના જવાબ વિષે છે અને તે પ્રશ્નો આ બાબતોને લગતા નથી, અહીં તરેહના છે તથા ઉવટે દાખલ થશે.

* આ અંકનો જવાબ અંક ૧૬૦ સાથે મળતાં છે તથા જે ક-લેખમાં ફેરફાર છે તે જ માન લખી. (જવો પાનું ૬૬.)

૧૦. વરની પશુ એવીજ રીત છે, ઉપરના સવાલ માફક.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફાક કરવાનો ચાલ નથી. ગારે પૈસા આપ્યા એટલે સહી થઇ ચુક્યો તે છુટતો નથી.

૧૨. પૈસા લીધા પછી વિવાહ છુટતો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર આંધળો થાય તો છુટે ને કન્યા આંધળી થાય તેને પરણે, ને કુંવારધડો ઉતારે, ને પત્નીની રીત કાંઈ તેને માથે નહી. કન્યાને વર ન રાખે તો અટકાવ નહી, ને રાખે તો ધણી મુખસાર છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વર આંધળા વગર બીજાનો છુટતો નથી તો પાછું આપવા લેવાનું શું લખીએ ?

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે પક્ષાંની જનસ આપી હોય તે પાછી આપે છે.

૧૬. કરેલો વિવાહ સુરજ ચંદ્રમા સુધી તુટી શકે નહી.

* ૧૭.....

મુથાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૧.

† ૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાય છે.

૨. વિવાહ કરવો કયો ત્યારે પ્રથમ “છોકરાને ચાંદલો કરે ને રા. ૧)” (એક)ને સાકર આપે છે. પછી વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને (કન્યા)” ને રા. ૧) (એક)ને સાકર આપે છે. “સહી કરતી વખત ને પછી” કન્યાનો આપ વરને લાં પ્રથમ “ચાંદલો મોકલે; પોતાના સગા” વિગેરે જાય છે ને લાં “વરને ગણપતિ પૂજા કરા-

* સત્તરમા પ્રશ્નનો જવાબ અસલ કાગળમાં લખેલો નથી.

† અસલ કાગળ કાઢી મથાથી આ અંકની હકીકત અને અંક ૪૨ ની હકીકત હુજેલુબ મળતી છે એવું કાયમ રહેલા વાકચોના અનુસંધાનથી જણાય છે, તેથી જે જે ઠેકાણે મળવું આવ્યું તે તે ઠેકાણે અંક ૪૨ ઉપરથી તથા આ અંકના પદલાં બાબતની હકીકતથી મેળવી કુદરત કીધું છે. જેમાં અંદેશો રહેતા તેટલું ખાલી રાખ્યું છે. ને એ પ્રમાણે સુધારેલું છે તે આવી “ ” નીશાનીમાં સમાવેલું છે.

વીને” રા. ૧) (એક)ને પડો આપે છે, તથા “તે વખત ગાર હાજર” રહે છે ને (પાન પતાસાં) ન્યાતના જે કાઢ આપ્યા હોય તેને પાનપતાસા ને નાળિયેર આપે છે ને વરનો “આપ કન્યાને લાં” ચાંદલો કરવા જાય ત્યારે કન્યાને “ગણપતિ પૂજા કરાવીને” રા. ૧) (ને એક)ને પડો તથા ધરેણાં “નંગ પ) પાંચ તેની વીગત.” ગઠોડા રા. પાના રા. ૨૧) અંક “એકવીસના તથા ગોઠણી” રા. પાની રા. ૭) સાતને આસરે, “તથા માદળિયાં હેમના રા. ૧૫)” પંદરને આસરે, તથા દુળકાંટા “હેમના રા. ૨૫) ને આસરે તથા બાંચો હેમની” રા. ૧૦) દશની, જુલમે નંગ “પાંચ કન્યાને આપે છે-તથા ગોઠણી” તથા ચણિયો કન્યાને-એટલું “આપે છે, તથા વરના આપ વિગેરે સધા આવે છે તેને કન્યાનો આપ જે મળે તે પેહેરામણી આપે છે તથા પાનપતાસાં આપે છે * * * તથા ન્યાતગાર જે હોય તેને લા * * *

૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત બિયાના વિગેરેનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરવા તથા વરસ ૧૧ ની થઈ ત્યારે તો લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય તો પોતાના આપ મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય ત્યારે તો છોકરીના વિવાહ સહની સલાહથી કરી શકે છે; તથા તેથી જુલ્મ હોય તો છોકરીનો આપ કરે છે, ને છોકરીનો આપ નહી હોય તો) ત્યારે કરવામાં છોકરીની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા * * *

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે તે છોકરીનો આપનો આપ અધિકારી છે તથા તેની મા તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા એટલા અધિકારી છે, અગર બે ભાઈ મળ્યા રહેતા હોય ત્યારે સર્વની સલાહથી કરે છે, અગર આપ ભાઈથી જુલ્મ રહ્યા હોય ત્યારે આપની સલાહ લેવી મંજૂર છે, ને માનો હક તો છોકરા હોય ત્યારે તે બેની સમજણથી કરે છે; અગર છોકરો નહી હોય ત્યારે તો મા મુખસાર છે-પશુ જુલ્મ હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બેરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે છે તે કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દ્વિયર

તેની સલાહ લઈને કરે છે ને સાર પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાડું કરતા નથી, ને અગર કોઈ નાચારીથી કરે છે સારે તે કરતી વખત સામસામાં બંને ધણી રૂપિયા ૧૫ એક ને સાકર રાજ થઈને આપે છે. તરત બેની સાહેદીથી કરે છે; તે પ્રમાણે ચાલે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને ન જાય સારે પંચના પાંચને સંભળાવે, ને તે જેની સલાહ બેઠેને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે. ને વિવાહ તો તુટી શકતા નથી; ને તોડે તે ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. વિવાહ થયા પછી લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કંઈ મોટાં ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય સારે પંચના પાંચને પુછે ને તે બંને ધણીને સલાહ આપે તે પ્રમાણે મોકલે. ને વિવાહ તો તુટી શકતો નથી ને તોડે તો ન્યાત એક (૧) જમાડે ને સામા ધણીને નુકસાન આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી (ને સહીતો) ૩. ૧૫ એક ને સાકર આપે સાંધી વિવાહ સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ વિવાહ તોડે એનું કારણ તો એકિ ક-ધાપી વરને કંઈ દોષ થયો સારે કન્યાવાળા તોડે, ને કન્યાને કાંઈ દોષ થયો સારે વરવાળા કંઈ તોડી શકતો નથી; કદાપી તોડે તેની ન્યાત ૧૫ જમાડે તથા સામા ધણીનું નુકસાન આપે ને વિવાહ તોડે; ને પરજ્યા પછી તો તુટી શકતો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછીની બાબત તો બારમી ક-લમમાં લખેલી છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વિવાહ તોડી શકતા નથી ને કદાપી ગણપતિપૂજા નહી કરાવે ને પાંચ નંગ ધરેણાનાં નહી ચઢાવે તથા પાનપતાસાં નહી વેહેવે ને સામાં ધણીને કન્યાકાળ જાય સારે તે પંચને મેળવીને સંભળાવે, ને પંચાત રજા આપે સાર પછી તે વિવાહ તોડે ને ન્યાત એક (૧) જમાડે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યા

મરી જાય સારે તો વરનું ધરેણું નંગ પાંચ તથા લુગડાં તે વરવાળાને પાછાં આપે; કદાપી વર મરી જાય તો પણ કન્યાવાળા પાસે ધરેણું નંગ ૫૫ તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે છે, ને બીજી વરને આપેલી રીત તો પાછી લઈ શકતા નથી; ને વાજબી કારણથી તોડે તેનો સવાલ તો ચૈદમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાને પુછ્યાવિના બરાએખુદથી કદાપી વિવાહ તોડયો તે માસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રહે ને પછી ન્યાત એક (૧) જમાડીને ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને કદાપી બંને ધણી રાજથી વિવાહ તોડે તો બંને ધણી એકઠી (૧) ન્યાત જમાડે, ને એજ પ્રમાણે ન્યાતને જવાબ નહી કે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે.

સુધાર-ગુજ્જર ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત તો એ છે જે માણું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવા કર્યા સારે પ્રથમ છેકરાને ચાંદલો કરે ને ૩. ૧૫ એક ને સાકર આપે છે. પછી વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૧૫ એક ને સાકર આપે છે—સહી કરતી વખત—ને પછી કન્યાનો બાપ વરને સાં પ્રથમ ચાંદલો મોકલે—પોતાના સગા વિગેરે જાય છે—ને સાં વરને ગણપતિ પૂજા કરવી ને ૩. ૧૫ એક ને પડો આપે છે તથા તે વખત ગોર હાજર રહે છે ને કન્યાની તરફના પહરોણા આવે તેને જમાડે; ને વરનો બાપ કન્યાને સાં ચાંદલો કરવા જાય સારે કન્યાને ગણપતિપૂજા કરાવીને ૩. ૧૫ એક પડો તથા ધરેણું નંગ ૫૫ પાંચ, તેની વિગત:—કક્ષી રૂપાની ૩. ૨૦ (વીસ) ની આસરે તથા ગોદણી રૂપાની ૩. ૬ (છ) ની આસરે તથા માહળિયાં હેમના ૩. ૧૫ (પંદર)ના આસરે, તથા વીટલા હેમનાં કાનના ૩. ૧૨ (બાર) ને આસરે; તથા ધુધરી હેમની ૩. ૧૦ (દશ) ની જુમલે નંગ પાંચ (કન્યાને આપે છે) તથા ઓઢણી તથા ચણિયા કન્યાને એટલું આપે છે, તથા વરના

આપ વિગેરે જે સગા આવેછે, તેને કન્યાનો આપ જે મળે તે પેહેરામણી આપેછે; ને તે વેહેવા સહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરેનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ નવ સુધી વેહેવા કરવા તથા વરસ અગિયાર (૧૧) ની થઇ સારે તો લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય તો પોતાના આપ મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય સારે તો છોકરીના વેહેવા સહી સલાહથી કરી શકેછે; તથા તેથી જુદા હોય તો છોકરીનો આપ કરેછે; ને છોકરીનો આપ નહી હોય સારે [વિવાહ] કરવામાં છોકરીની માતા, તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા [મુખસારછે.]

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહી હોય સારે તે છોકરીના આપનો આપ અધિકારી છે, તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા મા[મા] એટલા અધિકારી છે; અગર બે ભાઈ મળ્યા રહેતા હોય સારે સર્વની સલાહથી કરેછે; અગર આપ બીથી જુદા રહ્યા હોય સારે આપની સલાહ લેવી મંજૂર છે; ને માનો હક તો છોકરા હોય સારે તે બેની સમજણથી કરેછે, અગર છોકરો નહી હોય સારે મા મુખસાર છે-પણ જુદા હોય સારે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દિયરની સલાહ લઈને કરેછે; ને સાર પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાદુ કરતા નથી, ને અગર કોઈ નાચારીથી કરેછે સારે તે કરતી વખત સામસામાં બંને ધણી શ. ૧૧ ને સાકર રાજી થઈને આપેછે-તરત બેની સાહેદીથી કરેછે, તે પ્રમાણે ચાલેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગન [સુ]ધી કન્યા જિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાંણાં આવે સારે સાસરે જમ ને કંઈ વાંધો પડે ને ન જમ્ય સારે પંચના પાંચને સંભળાવે તે (ને) જેવી સલાહ બેઠને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે. ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી; ને તોડે તો ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાંણાં આવે સારે સાસરે

જમ્ય; કોઈ વાંધો પડે ને નહી જમ્ય સારે પંચના પાંચને પુછે ને તે બંને ધણીને સલાહ આપે તે પ્રમાણે મોકલે; ને વેહેવા તો તુટી શકતા નથી; ને તોડે સારે ન્યાત એક જમાડે ને સામા ધણીને નુકસાન આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો કરીને સાકર આપે સાંથી વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો એ[કિ]-કદાપી વરને કોઈ દોષ થયો સારે કન્યાવાળા તોડે ને કન્યાને કોઈ દોષ થયો સારે વરવાળો કોઈ તોડી શકતો નથી. કદાપી તોડે તેની ન્યાત ૧૧ એક જમાડે તથા સામાં ધણીનું નુકસાન આપે ને વેહેવા તોડે; ને પરણ્યા પછી તો તુટી શકતા નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની આખત તો આરમી કલમમાં લખીછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડી શકતો નથી, ને કદાપી ગણપતિપૂજા નહી કરાવે ને પાંચ નંગ ધરેણાં નહી ચડાવે તો પરણ્યા જમ્ય સારે પહેલી આઠણીની રીત કરે, ને પલ્લુ નહી મળે સારે પંચના પાંચને સંભળાવીને તે વેહેવા તોડે ને ન્યાત જમાડે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જમ્ય સારે તો વરનું ધરેણું નંગ પાંચ તથા લુગડાં તે વરવાળાને પાછાં આપે. કદાપી વર મરી જમ્ય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ધરેણું નંગ પાંચ [ને] લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપેછે, ને બીજી વરને આપેલી રીત તો પાછી લઈ શકતા નથી; ને વાજબી કારણથી તોડે તેનો સવાલ ચઉદમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ [ને] ન્યાતવાળાને પુછ્યાવિના બરાએબુદથી કદાપી વેહેવા તોડે તો માસ છ (૬) સુધી ન્યાતબાહાર રહે; ને પછી ન્યાત એક ૧૧ જમાડીને ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી બંને ધણી રાજીથી વેહેવા તોડે તો બંને ધણી તે અકેકી ન્યાત જમાડે, ને એજ પ્રમાણે ન્યાતને જવાબ નહી દે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય ને વરકન્યાના આપ રાજ થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને વરકન્યાના મા આપ હાજર જોઈએ ને તેના મનમાં આવે તે સગાને રાખે. ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં કોઈ છે નહીં તો શું લખીએ?

૩. વેહેવા મળે છે તે વખત પતાસાંનો પડો તથા ૩૦૧) વરનો આપ વહુને આપે છે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ૨૦ વરસ સુધીમાં વેહેવા થાય છે.

૫. આપ હોય તો તે વેહેવા કરે; ને તે ન હોય તો મા આદી પીત્રાઈનો [હક્ક] છે; ને તે ન હોય તો પાસેના જે કુટુંબી હોય તેનો છે; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. સુખ્ય તો મા છે; ને મા ન હોય તથા નાતરે જાય તો કાકા વિગેરે પાસેના સગા હોય તે કરે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને તેડવાનો ચાલ નથી, તો સાસ-રિયા શું કરે?

૧૦. વરનો પણ એજ ધારો-કલમ હમી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ પતિત વિગેરે થાય ને કન્યાનો આપ પંચને જાહેર કરે, ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો ઝુનેહગાર થાય, ને પંચ તેને મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે, ને તે જગો ઉપર કાયમ રખાવે તો પક્ષાં વિગેરેનું શું લખીએ?

૧૪

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર વા કન્યા મરી જાય ત્યારે પક્ષાં વિગેરે રીતભાતમાં જે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. એનો જવાબ ૧૬ મી કલમમાં છે તો મર-જીતું શું લખીએ?

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માથું તો પેહેલાં વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો ત્યારે પેહેલો ચાંદલો કન્યાને ઘેર કન્યાને થાય છે. ને ૩૧. ૧) ને સાકર કન્યાના હાથમાં આપે છે; ને ત્યાર પછી ૩૧. ૧) ને સાકર કન્યાવાળા વરને ઘેર વરને ચાંદલો કરીને આપે છે; ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઈતું નથી. ને કુળગોર તથા ન્યાતગોરનો અમારામાં ચાલ નથી; ને ન્યાતના પાંચ મા-ટીડાથી વેહેવા સહી થાય છે.

૩. વેહેવા કરતી વખત બિયાનામાં ૩૧. ૧) તથા સાકર વિગેરે બીજું કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર તો વરસ ૨) તથા ૩ તથા ૫) સુધીમાં વેહેવા કરી શકે છે.

૫. છોકરીનો આપ તથા કાકો તથા દાદો એટલા જણ વેહેવા છોકરીનો કરી શકે છે; ને છોકરાનો આપ તથા કાકો તથા દાદો એટલા જણ છોકરાનો વેહેવા કરી શકે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો કાકો તથા તે ન હોય તો છોકરીનો દાદો તથા બાઈ એટલા જણ વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે, ને એટલા જણ ન હોય તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં સુખત્યાર છે.

૭. અમારામાં કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે ને સાર પછી તે વિધવાનો દિયર તથા જેઠ તે વેહેવાને (અમારામાં) તોડી શકતો નથી ને (તથા આપ) બાધયોથી જુદા રહ્યા હોય તો તે વેહેવા પણ તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાડું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થયા પછુ ગણુપતિ પૂજન કર્યા વિના કન્યાને સાસરે જવા આવવાનો ચાલ નથી, તો તેનો સાસરિયાનો—જીકર શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા સહી થયા પછુ ગણુપતિ પૂજન કર્યા વિના છોકરો પછુ સાસરે જતોજ નથી, (પછુ) તો વેહેવા તોડવાનો જીકર શું લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી; ને વેહેવા સહી તો એવી રીતે કેહેવાય કે પ્રથમ ગણુપતિ પૂજન ન્યાતગોરને પોતીકાં તડનાંને બોલાવીને તથા પંચાયતને બોલાવીને (ગણુપતિ પૂજન) કરે છે. સારે તેની વિગત: ૩. ૧) તથા પડો ૧) પતાસાંનો તથા નાળિયેર ૧) તથા પાન ૫) તથા સોપારી ૫) તથા ફુલનો હાર ૧) તથા લુગડાંની વિગત: ઓઢણી ૧), ધાધરી ૧); તથા ચોળી ૧); તથા ધરેણીની વિગત: રૂપાની પોલી જોડો ૧), તથા લંગર રૂપાનાં જોડો ૧), તથા ઓઢણી રૂપાની ૧), તથા વિટલા હેમના જોડો ૧); એની વીગતે નંગ ૪ ચાર કન્યાને ચહડાવે છે. પછી છોકરાની વીગત: પછી છોકરાને કંકુનો ચાંદલો કરીને ૩. ૧), તથા પડો ૧), પતાસાંનો તથા નાળિયેર ૧), તથા પાન ૫), તથા સોપારી ૫), તથા ફુલનો હાર ૧), તથા લુગડાંની વિગત: અમોઢિયું ૧), તથા કભાય ૧), તથા પાધડી ૧), તથા વેલિયું ૧), રૂપાનું, એટલું, એની વિગતે વરને આપે છે; ને સારપછી વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ એ જણુ બંને મળીને પંચાયતને પાનપતાસાં આપે છે; ને એવી રીતે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થાય છે; તે વેહેવા તોડી શકાતોજ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર આંધજો થાય તો કન્યાનો આપ તે વેહેવાને તોડી શકે છે, (ને) વા કન્યા આંધજી થાય તો વરના આપથી તે વેહેવા તોડી શકાતોજ નથી.

૧૪. કોઈ શખસ અમારી ન્યાતમાં કાંઈ કારણુ વિના ગણુપતિ પૂજન કર્યા વગેરે સાકર આપીને પેહેલાં વેહેવા કરે છે ને તે વેહેવા તોડે તો તે શખ-

સને પંચાયત સાતે તડથી ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે; (ને) અગર તે શખસ પોતે જ્યારે તેજ ઘેર પાછા વેહેવા કરે તો તે શખસ ન્યાતમાં આવે છે; એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય સારે તો માંહેમાંહે રીતભાત ધરેણું તથા લુગડાં ચહડાવ્યાં હોય તે પોત પોતાનું (ચહડેલું) છે, તે પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મળીને મંજુર કર્યો, ને સાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજા જગો ઉપર કરી શકાતુંજ નથી, ને અગર કરે તો ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે; એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ગણુપતિ પૂજન કર્યા પછી વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદી-નો જવાબ,

પ્રકાર “ખ” અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ જેને ગમે તે માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો કયો સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે, ને તે ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરીને ૩. ૧ તથા મીઠાઈનો પડો ૧) આપે છે—કન્યાના સગાના દેખતાં કન્યાના હાથમાં આપે છે, ને લખેલા પત્રનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો ચાલ નથી, ને સગામાં તો માઆપ વિગેરે જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. બિયાનામાં તો ૩. ૧) ને પડો આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૨ થી તે વરસ ૧૧) સુધી કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કાંકો તથા દાદો એકઠા હોય સારે તો કરે, પછુ છોકરીના આપની સલાહ લીધી જોઈએ, ને જુદા હોય સારે તો આપ મુખસાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે તો મા મુખ-
સાર છે, જો નાતરે નહીં જાય તો, -પણ બાઈની સ-
લાહ લીધી જોઈએ. એકઠા જુદાનો કાંઈ તફાવત
નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી
તો શું લખીએ ?

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. જોવાતેડા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં અ-
માસ પુનેમ વિગેરે મોટાં ટાંણા હોય ત્યારે જાય છે, ને
ન ગયેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯૭ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ
નથી ને સહી તો ૩. ૧૭ ને મીઠાઈનો પડો આપે
ત્યારે (સહી) થયો.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. અમારામાં ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વે-
હેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો ન્યાતવાળા
શિક્ષા શું કરે ?

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લુ
તથા મોટી જોડનાં લુગડાં જે વાપરતાં રજાં હોય તે
વરવાળાને પાછાં આપે ને વરને રીતભાત કીધી હોય
તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૭. બેઠની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટી શ-
કતો નથી.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮૨.

૧. પેહેલા સવાલનો જવાબ-અમારી ન્યાતમાં
કન્યા તથા વરનું માણું જાય છે, પછી તો કન્યાના
માખાપની મરજીમાં આવે ત્યાં વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલો કરવો ઠયો ત્યારે વર તથા કન્યાના મા-
ખાપની મરજીમાં આવે ત્યાં એસીને ચાંદલો કરે, ને
વરના આપને કચ્છામાં આવે છે, ને અમારી ન્યાતમાં
લખ્યું પત્રું કરે છે, કાંઈ નથી કરતું. અમારી ન્યાતમાં
કન્યાનો ગોર તથા વરનો ગોર હાજર જોઈએ, ને

હાજર ન હોય તો ન્યાતગોર જોઈએ, ને વરના આપ
તથા કન્યાના આપની મરજીમાં આવે તેને બોલાવે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત વરના આપને ૩. ૧)
એક તથા નાળિયેર આપે છે.

૪. કન્યાનો વેહેવા ઉમર વરસ ૫૭ થી તે વરસ
૧૧૭ સુધી કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ વેહેવા કરી શકે છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય તો તેની મા વેહેવા
કરે, એમાં બીજા કોઈથી થાય નહીં.

૭. વિધવા જોરી વેહેવા કરે છે તે કાંઈ તોડી શકતું
નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ છે.

૯. વેહેવા કર્યો પછી કન્યા, સારો દાહાડો જોઈને
જ્યારે તેડે ત્યારે જાય, ને કાંઈ વાંધાથી કન્યા સાસરે
ન જાય ત્યારે વેહેવા તુટે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી સારો
દાહાડો જોઈને વરને તેડે ને તે દાહાડે સાસરે જાય;
કંઈ વાંધો પડે ને વર સાસરે ન જાય તો વેહેવા તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો
ચાલ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ
અસલથી છે, પણ તે વાજબી કારણવિના તુટતો નથી.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વે-
હેવા તુટે, (ને) અગર મરજી આવે તો બાહાલ રાખે.

૧૪. અમારામાં કોઈ શખસ કારણથી વેહેવા
તોડે છે, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી, ને રીત-
ભાત લીધી હોય તે પાછી લે ને આપે, -પોતપોતાના
ધર્મ પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર
અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીતભાત
જે આપી હોય તે પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨૭ મી પ્ર-
માણે.-તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરી-શકતા
નથી.

૧૭. વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની મરજી થાય
તો વેહેવા તુટે.

સુથાર—ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનાં માળાપ માગું કરેછે ને વરને ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાંનો પડો આપેછે, ને તે વખત ગોરને હાથે ચાંદલો થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં સારે વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરેછે,—એજ ચાલ છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા તો વરસ ૧ થી તે વરસ ૭ સુધી કરેછે, ને અટકાવવાળાને વરસ ૧૦ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની કન્યા થાય સારે વેહેવા કર્યાબિના ચાલેજ નહીં.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૫. કન્યાના માળાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને આ તથા આપ ન હોય સારે કન્યાના તથા વરના સગા વાહાલા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા સુખસાર છે, ને મા ન હોય તો તેના દિયર જેઠનો અધિકાર છે, ને દિયર જેઠ ન હોય સારે તેના નજીકના સગાંવાહાલાં તેનો વેહેવા કરી શકેછે.

૭. વિધવા યૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયોંછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી, તેને સરવે પંચ મંજુર રાખેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી બારસ તથા પુનેમ તથા તેહેવારને દિવસે સાસરિયાં જમારે તેડેછે, સારે કન્યા સાસરે જાયછે, ને ન જાય તો તેથી કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૦. વર તથા કન્યાને તેડાતેડી થાયછે સારે કન્યાને જેવર તથા લુગડાં મળીને ૩. ૨૫) નો માલ કરેછે, ને વરને ૩. ૭) પાધડીના તથા વરની માને પગેલાગણાના ૩. ૪) તથા વડિયાઈને ૩. ૧) તથા ચાંદલાનો ૩. ૧) તથા પતાસાંનો પડો તથા નાળિયેર આપેછે, ને ન્યાત મળીને પાન પતાસાં ખાયછે, ને ગોર તે વખત ચાંદલા કરેછે, ને કોઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. કોઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી, ને ઉપ-

રની કલમ પ્રમાણે તેડાતેડ થાયછે, એટલે સહી કેહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી.

૧૩. દોષમાં તો એ જે આંધળી વિગેરે થાય, પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. જખરદસ્તીથી કોઈ શખસ વરવાળો અથવા કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ છેયે, ને ન્યાતમાં ૩. ૫૫૧) (ન્યાતમાં) આપે સારે ન્યાતમાં અંગિકાર કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, સારે કન્યાવાળો વરના જેવર વિગેરે પાછું આપેછે, ને કન્યાવાળાની રીત પાછી અપાતી નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ શખસને લડાઈ થઈ હોય, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કયોં, સાર પછી તોડી શકતો નથી, ને કોઈ જખરદસ્તીથી તોડે ને બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતબાહાર રહે; તેની સજા ઉપરની કલમ ૧૪ પ્રમાણે.

૧૭. બંનેની મરજી થાય તોએપણુ તુટતો નથી; શાથી જે ન્યાતે મંજુર કીધો વાસ્તે.

સુથાર—મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની તરફથી વેહેવાનું માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં સારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો વરને કરે, તે વખત ગોર હાજર જોઈએ, ને તે વખતે લેખપત્રનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવેછે તે વખત બિયાનામાં વરને ૩. ૧) કન્યાની તરફવાળો આપે, ને કન્યાને વરની તરફના તેડીને જનસ એક રૂપાની આપેછે, તે પક્ષમાં ગણાયછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવો [તે] વરસ એકથી તે વરસ ૯ લગી થાયછે.

૫. વરના તથા કન્યાના માળાપ સુખસાર છે, ને માળાપ ન હોય તો બીજે જે કોઈ વાલી હોય તે સગા કરેછે,

૬. છઠ્ઠી કલમનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના દિયર જેઠ મુખત્યાર છે, ને તે ન હોય ને ન કરે તો વિધવા ઘેરી મુખત્યાર છે.

૮. આઠમી કલમનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં છેજ નહી, તો લખીએ શું ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાય છે, ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ખુશીથી ન જાય તો સાસરિયા કંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી અમાસ પુનેમ વિગેરે મોટી પર્વણીએ સાસરેથી નહોતરે દે તો જમાઈ જ્યાં જાય છે.

૧૧. વેહેવા ફાક કન્યાનો ચાલ છે, -વેહેવા કયાં પછી.

૧૨. વેહેવા તોડે છે તે-કારણ-લગન જોવાડયા ન હોય ત્યાં સુધી તુટે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વગર દોષે આજલગી તો વેહેવા તુટયો છે, તો દોષ થયા પછી શું લખીએ ?

૧૪. કારણવિના વેહેવા તોડે તો પંચાતમાં ૩. ૭ (સાત) ને રૂપિયા ચાર જોરને ને રૂપિયો એક પંચાતના મંદીરમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કન્યામાંથી કોઈ મરી જાય, તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે કંઈ કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે છે.

૧૬. સોળમી કલમનો જવાબ ચૌદમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૭. સતરમી કલમનો જવાબ પણ ચૌદમી કલમ પ્રમાણે છે.

તના લોકો વરને ઘેર મળે છે, ને વરને ચાંદલો કરે છે, ત્યારે ૩. ૧૧ વરને આપે છે, ને કન્યાને ચાંદલો કરે છે, ત્યારે ૩. ૧૧ કન્યાને આપે છે, ને લખ્યું પતું કાંઈ થતું નથી, ને એક ટકો વર તથા કન્યાવાળા નાહના મોટા સર્વે ન્યાતના લોકોને આપે છે; ને જોરવિના ચાંદલા થતા નથી; ને હમારી ન્યાતમાં જોર છે તેજ કુળજોર છે, એવિના બીજે કોઈ જોર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનું આપવા લેવાનો ચાલ નથી, ઉપલા ધારા પ્રમાણે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧ની થાય ત્યારે માખાપની ખુશી હોય તે વેહેવા કરી મુકે; પણ (તે વેહેવા) પચીસ વરસની થાય ત્યાં લગી તે વેહેવાથી પરણે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા દાદાનો છે, ને છોકરીનો બાપ બેઠે તેનો બાપ કરી શકે છે; એજ પ્રમાણે વરનો ધારો છે; ને લગનનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો બાપ તથા છોકરીની મા મુખ્ય જોઈએ; તે ન હોય તો દાદો કરે તથા ભાઈ કરે-છોકરીના ભાઈવિના કાકા શિવાય બીજાથી થાય નહી.

૬. છઠ્ઠા સવાલનો જવાબ પાંચમા સવાલમાં આપ્યો છે, તેથી લખવાની જરૂર નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા ઘેરી જુદી હોય તો તે વેહેવા કરી શકે છે, બીજા કોઈનો અટકાવ નથી, ને તે વેહેવા વિધવાનો કીધેલો ફરી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ છે, તે સામસામી આપ લે થાય છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યા રૂડે દાહાડે તથા પવોંએ જાય, ને અગર બાળક છે ને ન જાય તો પરણ્યા પેહેલાં કંઈ તેને કોઈ કહે નહી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વરને જવાનો ચાલ ઉપલા નવમાં જવાબમાં લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક થવાનો ચાલ નથી, ને થતો નથી ને કોઈ તરેહથી તુટતો નથી; અગર છોકરીને તથા છોકરાને અપલક્ષણ થાય તોએ તુટી શકે નહી. એ વરને એજ કન્યા પરણે. સહી તો એજ રીત છે. જ્યારે કે ચાંદલા કરે ને ન્યાતમાં ટકો આપે એજ સહી છે.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની તથા વરની તરફના માયું કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે છે ત્યારે કુલે ન્યા-

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી;— વરસ ૨૫ સુધી તે વરને તે કન્યા પરણે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં હરેક દોષ ધારીને વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો એ પ્રમાણે શું જણાય?

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ધરેણું કરવાનો ધારો નથી તો ધરેણીની જીકર શું લખીએ? ને પરણતા લગી લુગડાં ચઢડે છે તે એકએકની કળરજાએ પાછાં આપે છે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી, ને કોઈ તોડીને અણુધટું કરે તે ન્યાતથી ન્યાતબહાર રહે, ને ન્યાતવાળા તેનો સંગ કરે નહી, જ્યારે ન્યાતની મરજી પ્રમાણે શિક્ષા દધને પાવન કરે તો ન્યાત કરી શકે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી ને બંને સમજીને તોડે તો તે બંનેજણા ન્યાતબહાર રહે.

ધાંચી—પરગણે ચારપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે ન્યાતના પંચ મેળવીને વરનો આપ તથા કન્યાનો આપ બંને સાથે બેસી પાંચજણુને સંભળાવીને હાથા ઠોકીને વેહેવા સહી કરે, ને આગું મોકલવાની ચાલ નથી.

૨. વેહેવા કરવો કરે સારે ચાંદલો કરવો, તેની એ રીત છે કે વરવાળાને સાં પંચાત મળી હોય, ને ૩. ૧) ને ખાંડ શેર ૧૧ વરને ચાંદલો કરીને કન્યાવાળો આપે છે, તેમાં ખાંડ તો પંચાતના માણસને વેહેવી આપે, ને ૩. ૧) તો વર લે; ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો ૩. ૧) કરે તે કન્યાવાળા લે, ને ખાંડ શેર ૧૧ પંચને વેહેવે; ને બીજાં સગાંની કાંઈ જરૂર નહી, ને લખેલું પત્ર જોઈતું નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈતા નથી, ને બિચાના વિગેરે કાંઈ આપવા લેવાની ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) થી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય સાં લગણુમાં વેહેવા થાય, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય સારે તો વેહેવા કથાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો કાકો ચા દાદો વા બીજા સગાવાહાલા છોકરીના આપની સલાહ લઈને વેહેવા કરે છે. બીજા કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માનો છે, પણ દિયર જેઠ તથા પોતીકો ભાઈ તેને સંભળાવીને કરે; આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતીકો છોકરીનો વેહેવા કચ્છો, તે વેહેવા કોઈથી તુટી શકે નહી; ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ તુટે નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાડું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં કન્યા વારપર્વ દિવાળી વિગેરે હોય સારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તોપણ સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને કન્યાવાળો સપરમે દાહાડે તેડે તો જાય, (ને) અગર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાંક કરવાની ચાલ નથી ને હાથા ઠોકયા પછી વેહેવા તુટેજ નહી. એજ નંબરની બીજી કલમ પ્રમાણે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેજ નહી, લુલું વા આંધળું વિગેરે થાય તોપણ તુટેજ નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં કન્યા તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વા કારણથી વેહેવા તોડે તો તેને પંચાત શિક્ષા દે ને તે વેહેવા કાયમ રખાવે, તુટી શકે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પલ્લું કુંવારે માંડવે ચડાવ્યું હોય તે વરવાળો પાછું લે ને રીતભાત તો પાછી આપવાલેવામાં આવતી નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના વેહેવા મેળવ્યા

પછી બેઠની મરજી થાય તો પણુ વેહેવા તુટી શકે નહી.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વર અથવા કન્યાવાળા બેમાંથી જેને મરજી હોય તે પોતાની તરફથી હરકોઈ સાથે માગું મોકલે, ને તે માગું કરનાર તેને ઘેર જઈને વાત કરે કે ક-લાણીની કન્યાને કલાણાનો વર તેની સાથે વેહેવા કરવો કયુલ છે? ને જો તે કયુલ કરે સાર પછી વરને ઘેરથી હરકોઈ કન્યાને ઘેર જઈ કન્યાને ચાંદલો કરીને શ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને કોઈ શખસ ન્યાતનો મેળો હોય ને સાં વાતચીત કરતાં બંધ બેસે, સારે માના બોળામાં કન્યા બેઠી હોય સાં જઈને શ. ૧) તથા પડો આપેથી વેહેવા સહી પણુ થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને ઘેર જઈને ચાંદલો કરેછે, ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી; ને તે વખત ન્યાતગોર કુળગોર તથા સગાવાહાલાનું મુકરર નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ૩. ૧) ને પડો આપેછે.

૪. કન્યા એક મહીનાની થાય સારથી તે વરસ ૧૧ ની થાય સાં સુધી બ્યારે બની આવે સારે (કન્યાનો) વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો આપ તથા છોકરાનો આપ રાજી થાય એટલે વેહેવા થાયછે ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો કાકો અથવા દાદો છોકરીની માને કાને નાંખીને વેહેવા કરેછે, ને અગર આપ બાધઓથી જુદા રહેતો હોય સારે તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખસ્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, અથવા એકઠાપણમાં દિયર જેઠે વે-

હેવા કર્યો હોય, તો માંહોમાંહે સમજે, પણુ વેહેવા થયલો તુટતો નથી.

૮. સાટેપાટે કન્યા આપવા લેવાનો હમારામાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી. વેહેલાં વાર પવે કન્યાને જમવા તેડે તો જાયછે ને કદાપી ન જાય તો કાંઈ દરદાવો નથી.

૧૦. છોકરાનો જવાબ-ઉપર છોકરીને જવાનું લખેલું છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો રૂપિઓ ને પડો આપેથી થાયછે.

૧૨. કારણથી અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, પણુ અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણે વેહેવા તોડે તો પચાયતવાળા ચાહે તેવી સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરે અથવા વર મરે સારે જે કાંઈ પોતપોતાની હોંસને સાર કીધું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ તંડા હજાર તરે હના થાય પણુ વેહેવા થયેલા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેઠ ધણીએ ધણી રાજી થાય પણુ વેહેવા તુટતો નથી.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરા કસબે કતારગામનાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

“ ધાંચી શીતપુરા કસબે કતારગામનાનો જવાબ પરગણે ઓરપાડના ધાંચી મોઢ શીતપુરા નાં ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળેછે; વાસ્તે બુકમાં ઉતાર્યો નથી.

ધાંચી-મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

૧. અમારામાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરને ઘેરથી હરએક બે આદમીની સાથે કુંકુ દ-

મહીનું તથા ફુલનો હાર પૈસા ૧ તો તથા સાકર સવા પાશર-એ સરવે કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; સાર પછી કન્યાવાળા આવેલા બે આદમીને મીઠાઈ મંગાવીને ખવડાવેછે, એટલે વેહેવા કરવો સહી થયો, ને માયું કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને ગરજ હોય તે પેહેલું માયું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે કન્યાને ઘેર કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને તેમો લેખ પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ગોર હોય તો સાઈ, નહી તો હાથે કામ ચલાવીએ છીએ, ને તે વેળા સગાવાહાલાને બોલાવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધી જ્યારે બની આવે સારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો આપ તથા છોકરાનો આપ રાજ થાય એટલે વેહેવા થાયછે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો કાકો અથવા દાદો આગળ પડી છોકરીની માને કાને નાંખીને વેહેવા કરેછે, ને અગર આપ બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય સારે તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે.

૭૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

ધાંચી-મોઠ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને એ બંમાંથી જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસી માણસ સાથે પેહેલું માયું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે કન્યાવાળા પોતાના કુ-

* જે જે કલમે અંક ૧૩૦ વાળા સાથે બરાબર મળેછે તે તે કલમે લખી નથી. (જુલો પાઠ ૧૧૧.)

ળગોરની સાથે ૩. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧ા તો તથા ફુલનો હાર એ સરવે કન્યાને સાંથી વરને ઘેર લઈ જાય, ને વરને ગણપતિપૂજા કરાવી ચાંદલો કરીને આપેછે, ને સાર પછી વરવાળા તેજ બ્રાહ્મણની સાથે કલ્યાં રૂપાનાં ૩. ૫૧) ના મોકલે, અગર કલ્યાં ન આપે તો તેની સાનમાં ૩. ૫) થી તે ૩. ૫૧ સુધીની જનસ તથા પતાસાંનો પડો તથા ફુલનો હાર એ સરવે મોકલે; તે કન્યાને ઘેર લઈ જાય ને કન્યાને ગણપતિપૂજા કરાવી ચાંદલો કરીને આપે, એટલે તે વેહેવા સહી થયો, ને સગાવાહાલાને બોલાવવાની કાંઈ દરકાર નહી, ને વેહેવા બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું તો ઉપરની કલમ બે પ્રમાણે આપેછે. જુદું બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, સારે માબાપની સમજણથી વેહેવા થાય, ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખસાર છે, ને નહી પુછે તો કાંઈ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે, ને છોકરીનો આપ જુદો રહેતો હોય વા એકઠો રહેતો હોય, તે સમજથી કાંઈ તકાવત નથી.

૭. રાંડેલી ઘેરીએ વેહેવા કમોછે તે કાંઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે, પણ તે તો બનો ધણીની ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા જોવાતેડા થયા પછી વાર પર્વ દિવાળી વિગેરે હોય સારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કન્યાવાળા જમવા તેડે તો જાયછે, ને અગર કલ્યાં ન જાય તો પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહીતો ઉપરની કલમ ૨) પ્રમાણે જનસ તથા પતાસાંનો પડો આપે, એટલે તે વેહેવા કાંઈથી

તુટે નહી, ને વર તથા કન્યાવાળા એ બેઉમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તેનું ધર અમારી ન્યાતથી ન્યાતબહાર રહે, ને બ્યારે પાછો તે જગોએ વેહેવા કાયમ કરે, ત્યારે વેહેવા ફ્રાક કર્યો તેની સીજમાં જે દિવસથી વેહેવા કાયમ કરે તે દાહાડાથી માસ ૧) સુધી વધતો ન્યાતબહાર રહે, ત્યાર પછી તેને ન્યાતમાં લીધામાં આવેછે, ને અગર તે અસલ જગોએ વેહેવા કાયમ ન કરે તો તે શખસનું ધર જનમ ક્ષુધી ન્યાતબહાર રહે, ને જે તે ન્યાતબહારિયાની તરફદારી કરીને તેની કુમકમાં રહે તો તે શખસ પણ તેની સંગાયે ન્યાતબહાર રહે, ને બ્યારે તેને ન્યાતમાં લઇએ ત્યારે તે શખસને પણ ન્યાતમાં લીધામાં આવેછે.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઇ તોડે તો ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે ન્યાતબહાર રહે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ-૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી આગમજ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે જે જનસ પલ્લાંની સાનમાં આપી હોય તે પોતાની પાછી લે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમાસમાં બેની મરજીથીએ વેહેવા તુટતો નથી.

લાખણસી લાડવાનો પડો ૧ તથા સાકર પાશર તથા કુંકું સગા પાશર તથા ડુલનો હાર-એ સરવે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઇ જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; ને ગોર હાજર હોય તો સાકર ને ન હોય તો દરકાર નહી; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઇ બિયાનું જુડું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૦ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે માબાપની સમજણથી વેહેવા થાય, ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખત્યાર છે ને નહી પુછે તો કાંઇ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા ભેરીએ વેહેવા કર્યોછે તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાકું કરવાનો ચાલ નથી ને કોઇ નાચારીથી કરે તો તેની કાંઇ ચિંતા નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા ચારપર્વે દિવાળી વિગેરે હોય ત્યારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વરને કન્યાવાળા સપરમે દાહાડે જમવા તોડે તો જાયછે, ને અગર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલા વેહેવા ફ્રાક કરવાનો ચાલ હતો, પણ આજરોજ મુકરર કર્યું કે વેહેવા ફ્રાક થાય નહી; ને કદાપી બેમાંથી જે ધણી વેહેવા તોડે તે ૩. ૨૫) અકે પચીસ પંચાતમાં આપે; (ને) અગર વરવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો તેને જે કન્યા આપે તે રૂપિયા આપે, ને કદાપી કન્યાવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા પંચાતમાં આપવાને નહી મળે તો જે કન્યા લે તે રૂપિયા પંચાતમાં આપે.

૧૨. હરેક કારણથી વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂપિયા આપ્યા પછી લગન પેહેલા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

ધાંચી-મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસુ માણસ સાથે પેહેલું માથું મોકલેછે, ને વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો પલ્લાં વિગેરેનો બદોબસ્ત માથું કરનાર શખસ સાથે કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો હવે ત્યારે વરનો ગોર અથવા સગાવાહલા જે હાજર હોય તેની સાથે ૩. ૧) તથા

અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુ વિના વેહેવા તોડે તો રૂપિયા કલમ ૧૧ માં લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જનસ પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧મીમાં આવી ચુક્યો.

૧૭. અમારામાં બેની મરજીથી વેહેવા તુટતો નથી.

ધાંચી-મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે-જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસુ માણસ સાથે વેહેલું માગું મોકલેછે. ને વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો ચલ્લાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત માગું કરનાર શખસ સાથે કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો ત્યારે વરનો ગોર અથવા સગાવાહાલા જે હાજર હોય તેની સાથે રૂ. ૧) તથા લાખણુસી લાડવાનો પડો ૧ તથા સાકર પાસેર તથા કુંકું સવા પાસેર તથા પુલનો હાર, એ સરવે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઈ જાય ને કન્યાને અંદલે કરીને આપેછે. ને ગોર હાજર હોય તો સાંઈ ને ન હોય તો દરકાર નથી ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું શુદ્ધ આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૦ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે, માઆપની સમજણથી વેહેવા થાય ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખસાર છે ને નહી પુછે તો કાંઈ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે.

૭. વિધવા ઘેરીએ વેહેવા ક્યોછે તે કાંઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી ને કાંઈ નાચારીથી કરે તો તેની કાંઈ ચિંતા નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલા કન્યા વારપર્વે દિવાળી વિગેરે હોય, ત્યારે સાસરે જાય, (ને) અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલા વરને કન્યાવાળા સપરમે દાહાડે જમવા તોડે તો જાયછે, (ને) અગર નહી જાય તોપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા વેહેવા ફેક થવાનો ચાલ હતો, પણુ આજરોજ મુકરર કર્યું કે વેહેવા ફેક થાય નહી ને કદાપી બેમાંથી જે ઘણી વેહેવા તોડે તે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસ પંચાતમાં આપે. ને વરવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો તેને જે કન્યા આપે તે રૂપિયા આપે; ને કદાપી કન્યાવાળો તોડે ને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો જે કન્યા લે તે રૂપિયા પંચાતમાં આપે.

૧૨. હરેક કારણુથી વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂપિયા આપ્યા પછી લગન વેહેલા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુ વિના વેહેવા તોડે તો રૂપિયા કલમ ૧૧ માં લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર પ્રમાણે જનસ પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧મીમાં આવી ચુક્યો.

૧૭. અમારામાં બેની મરજીથી વેહેવા તુટતો નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી વેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠ્યાં સારે પ્રથમ વરની તરફના સગા તથા વરનો આપ કન્યાને ઘેર જાય ને કન્યાવાળા વરના આપને ચાંદલા કરીને સોપારી ૭ આપે તથા ધાણુગોળ વેહેવે, ને સરવેને શ્રીફળ ૧) અકેકું આપે, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી, જે તે વખત હાજર હોય તે ખરે, ને સાર પછી તે સવે પોતાને ઘેર જાય ને વરવાળા તેજ દા-હાડે ૩. ૧૦૧) રોકડા કન્યાને સ્વાં મોકલાવે; સારે ક-ન્યાવાળા તેને નાળિયેર આપે, સારે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિ-યાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે, તે ઉપરની કલ-મમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનાં જનમથી તે વરસ નવ સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૩ ની થઈ સારે તો લગન કરવા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ને તે પોતાના આપ તથા મા તથા મોટા ભાઈમાં એકઠો રહેતો હોય સારે છોકરીનો વેહેવા સહની સલાહથી કરી શકેછે; તથા તેથી જુદો રહેતો હોય તો છોકરીનો આપ કરેછે. ને છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીની મા તથા છો-કરીનો ભાઈ તથા કાકા; તે ન હોય તો છોકરીના જે વાલી હોય તે કરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહીં હોય સારે છોકરીની મા, ને મા ન હોય સારે છોકરીના આપના આપનો અધિકાર છે; તે નહીં હોય તો છોકરીનો ભાઈ તથા તેના કાકા વિગેરે જે વાલી હોય તેનો અધિકાર છે. અગર બે ભાઈ એકઠા રહેતા હોય સારે તો સર-વેની સલાહથી કરી શકેછે, અગર આપભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય સારે તો છોકરીનો આપ મુખસાર છે ને માનો હક્ક તો છોકરા હોય સારે બેની સમજણથી કરેછે. અગર છોકરો નહીં હોય સારે તો મા મુખસાર છે-પણ જુદા હોય સારે.

૭. કોઈ વિધવા બેરી પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં એકઠી રહેતી હોય સારે તો તેની સલાહથી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે, અગર જુદી રહેતી હોય સારે તો પોતે મુખસાર છે, તે કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગ-નથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટા ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહીં જાય સારે પંચાયતમાં આવીને સંભળાવે, ને પંચાયત મળીને તે બેહુને સમજાવે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે, ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી; ને એમ કરતાં કન્યાવાળા વેહેવા તોડવા ચાહે તો વરવાળાના ૩. ૧૦૧ અકે એકસોને એક વ્યાજ સુધા પાછા આપે ને ૩. ૧૧૧) ન્યાતમાં ગુનેહગારીનાં આપે સારે તુટે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જ્યારે મોટા ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહીં જાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચમાં આવીને સંભળાવે સારે પંચના સરવે મળીને બેહુનું સમાધાન કરે તે પ્રમાણે વરને મોકલે, ને વેહેવા તોડી શકતા નથી. ને વરવાળા તોડે તો ૩. ૧૦૧) કન્યાવાળા પાસે મુદલ લે, ને ૩. ૧૧૧) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે સારે તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે, તે લગનના દાહાડા સુધી તુટેછે, ને તેનું કારણ તો બંને વેહેવા-ઈઓને ન બને તો, ન્યાતમાં ૩. ૧૧૧) આપે તથા ઉપર લખેલા જવાબ ૯-૧૦ માં પ્રમાણે આપે ને લે સારે તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તોડવા ચાહે તેની આખત તો આરમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ઉ-પર લખેલા ૯-૧૦ માં જવાબ પ્રમાણે પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તોપણ ૩. ૧૦૧) વરવાળાને પાછા આપે, ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ૩. ૧૦૧) પાછા લેછે; ને એ શિવાય રીતભાત તો વરને તથા કન્યાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગાઈ થઈ ને ન્યાત-વાળાને પુછ્યાવિના બરાએજુદીથી કદાપી વેહેવા તોડે તો તે ન્યાતખાહાર રહે, ને ૩. ૧૧૧) કરતાં બ-મણા ૩. ૨૨૨) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે સારે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે, રૂ. ૧૧૧) આપે સારે તુટે.

સાળવી-શ્રીમાળી લીસા પટાળીવા-
ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

(અંક ૫૭ વાળું પેહેલું તડ છે અને આ અંકવાળું બીજું તડ છે તેથી પેહેલા તડવાળા સાથે આ તડ-વાળાનો જવાબ મળતો છે તેથી બુકમાં લખ્યો નથી. જુઓ પાનું ૧૧૪)

ભુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભા-
તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે છે સારે કન્યાવા-ળાનું માયું જાય છે. એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈયોં સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને ચાંદલો કન્યાને કરે છે ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા જે હોય તે જાય ને કુળગોર પણ જોઈયે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બિયાના મધ્યે રૂ. ૧) તથા નાળિયેર તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો વરને આપે છે, ને કન્યાને પણ આપવો જોઈએ, ને કન્યાને રૂ. ૨૫ ને આસરે ગંદોડાને વાસ્તે કન્યાવાળાને આપવા જોઈએ.

૪. છોકરીનો વેહેવા કરવાની ઉમર વરસ. ૫) તથા સાત સુધીમાં વેહેવા કરી શકે છે. એજ રીત છે.

૫. છોકરીનો આપ છે સારે છોકરીનો આપ તથા માનો અધિકાર છે. ને એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા કરવામાં આપ તથા માનો હક્ક છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરી શકે છે. ને મા નથી સારે જે શખસે છોકરી રાખી હોય તે કરી શકે.

૭. વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો સારે દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડવા ચાહેતો તુટી શકતો નથી, ને છોકરીની મા વેહેવા તોડી શકે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે છે સારે સાસરે જાય છે-એવી રીતે ચાલ છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને સાસરેથી નહોતર આવે સારે જ'ખા જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે; તેનો સખખ એ છે જે ન્યાતનો પટેલ તથા ન્યાતગોર તથા ઘરડા ચાર ન્યાતના મળીને તેને સલાહ આપે તો વેહેવા તુટી શકે છે; ને વેહેવા સહી કેહેવાનો સખખ એ જે જોવાતોડા થયા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તો જોવાતોડા નથી થયા તે પેહેલા તુટે, ને વેહેવા તોડે તો કારણથી વેહેવા તુટી શકે છે તેનો કાંઈ નીમ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પેહેલા કન્યાને તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટી શકે છે.

૧૪. કાંઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળાને રૂ. ૩) જે તકશીરવાળો ઠરે તે આપે, ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો પક્ષાં વિગેરે રીતભાત જણુ એના કરાર પ્રમાણે આપ્યા લીધામાં આવે છે, ને ન્યાતખરચ થયો હોય તે કાંઈ આપ્યા લીધામાં આવતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય સારે વરવાળાને સર્વે પાછું આપે (ને) અથવા કન્યા મરી જાય સારે વરવાળાને ઘરેણું પાછું આપે, ને રીતં કરી હોય તો પાછી અપાતી નથી-વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની-ઘરેણું વિગેરે પાછું આપ્યા લીધામાં આવે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો સાર પછી તે ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તો પંચ મળીને તેને પુછે, એ વેહેવા તોડે તો જે શખસ વેહેવા તોડે તેની પાસેથી રૂ. ૨) પંચાત ખરચના આપે; તે શિવાય વેહેવા તોડનાર શખસ પંચ કેહે તે પ્રમાણે દંડ આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે ને એકની મરણમાં આવે તો વેહેવા તોડે; ને પટેલ

તથા ન્યાતગોર તથા પંચના પાંચ લોકને સંભળા-
વીને વેહેવા તોડે.

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે જે માગુ કન્યાની તરફથી પેહેલું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે પ્રથમ કન્યાની તર-
ફના ચાર સગાના ઘેરા છોકરાને ચાંદલો કરે, ને ૩.૧) એક ને સાકર આપેછે-સહી કરતી વખત; ને પછી
વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) ને સાકર આ-
પેછે-સહી કરતી વખત-ને વરની તરફના ચાર સગા
હાજર હોય છે ને તેને નાળિયેર આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિ-
યાનાનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જનમથી તે વરસ
૯) મુધીમાં વેહેવા કરવો, તથા વરસ ૧૧) ની ચાચ
સારે તો લગન કરવા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય તો પોતાના આપ
મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય સારે તો છોકરીનો
વેહેવા સહી સલાહથી કરી શકેછે, તથા તેથી જુદા
હોય તો છોકરીનો આપ કરેછે; ને છોકરીનો આપ નહી
હોય (તો) સારે કરવામાં છોકરીની માતા તથા તેના
ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા [મુખસાર છે].

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહી હોય
સારે છોકરીનો આપનો આપ અધિકારી છે તથા તેની
મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા
એટલા અધિકારી છે; અગર બે ભાઈ મળ્યા રહેતા
હોય સારે સરવેની સલાહથી કરેછે; અગર આપ-
ભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય સારે આપની સલાહ લેવી
મંજુર છે, ને માનો હજુ તો છોકરા હોય સારે તે
બેની સમજણથી કરેછે; અગર છોકરા નહી હોય સારે
તો મા મુખસાર છે-પણ જુદા હોય સારે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા
ક્યોંછે, તે કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દિયરની
સલાહ લઈને કરે અથવા વગર સલાહથી કરેછે-સાર
પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગ-
નથી પેહેલા કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કાંઈ મોટા
ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને
નહી જાય સારે પંચના પાંચને સંભળાવે, તે જઈને
સલાહ બેહુને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે
ને વેહેવા તો અમારામાં તુટતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર
દિવાળી વિગેરે જે કાંઈ મોટા ટાંણા આવે સારે સા-
સરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય સારે પંચના
પાંચને પુછે, ને તે બંને ધણીને સલાહ આપે તે પ્ર-
માણે મોકલે ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ
નથી ને (સહી તો.) ૩. ૧) એક ને સાકર આપે
સારથી વેહેવા સહી ક્યોં કહેવાય છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો
વર અથવા કન્યા એ બેઉમાંથી કોઈ મરે સારે વેહેવા
તુટે, પણ બીજા કાંઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો ઉપરની
બારમી કલમમાં લખી છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેવા તોડી
શકતો નથી ને કદાપી કોઈએ તોડ્યો તો તે શખસને
તમામ પંચના લોક મળીને ન્યાતબહાર મુકીએ
છેએ, ને જ્યારે તે જગો ઉપર પાછો વેહેવા કાયમ
કરે સારે તેને સરવે મળીને ન્યાતમાં લઈએ છેએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ આ-
દરણી થયા પછી કન્યા મરી જાય સારે તો વરના ઘ-
રેણા નંગ ૩ ૩. ૬૦) તથા લુગડા પાછા આપે, ને
કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ધરેણા
નંગ ૩ તથા લુગડાં વરવાળાને પાછા આપે, ને બીજા
વરને આપેલી રીત તો લઈ શકતા નથી, તે શિવાય
બીજા કારણથી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વે-
હેવા તોડીને બીજા જગો ઉપર કરે, સારે તે કન્યાના
આપને તથા બીજા વરવાળાને ન્યાતબહાર મુકે, ને
કદાપી વરવાળો તોડે તો તેનેપણ ન્યાતબહાર મુકે. ને
જ્યારે અસલ વેહેવા થયો હોય તે જગો ઉપર પાછો
કાયમ રાખે સારે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, તો બેની મરજીનું શું લખીએ ?

હુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગણું વરની તરફથી કરે છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારો અંદલો કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને કરે છે. તેમાં બખ્યું પત્રું જોઈતું નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ હાજરનું મુકરર નથી, ને સગાવાહલા હાજરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ૩. ૧) કન્યાને આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર એક વરસની થાય સાંથી તે ૧૨ વરસની થાય સાં સુધી વેહેવા કરીએ છેએ.

૫. છોકરી તથા છોકરાનો આપ હાજર છે સાંસુધી કાકા તથા ભાઈ તથા સગાવાહલા તે સરવેનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો આપ હોય સારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા અધિકારી છે-જુદા તથા એકઠા રહેતા હોય તોપણ મા અધિકારી છે-ને મા નહી હોય તો ભાઈ અધિકારી છે, ને ભાઈ નહી હોય તો કાકા અધિકારી છે, તે ન હોય તો વડો તથા મામે અધિકારી છે.

૭. કોઈ વિધવા ખંરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય-જુદા રહીને અથવા એકઠા રહીને-તોપણ દિયર તથા જેઠથી વેહેવા તુડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો કાંઈ મુકરર નથી.

૯. વેહેવા કન્યા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યાને સાસરે જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ને સાસરે નહી જાય તો સાસરિયા કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ને વર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુડી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવાનો અંદલો ક્યો એટલે સહી કહેવાય છે.

૧૨. વેહેવા ગમે તે કારણ હોય તોપણ તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ આવે તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. ગમે તેટલું કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય સારે પલ્લું હોય તો પાછું આપવું ને ખીજું કાંઈ અપાતું નથી, ને કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહી થાય તો પલ્લું પાછું અપાતું નથી, ને તુટતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર ક્યો સાર પછી વેહેવા તુડી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી. બેઠની મરજી થાય તોપણ તુડી શકતો નથી.

હુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંસી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલા વર તથા કન્યાવાળા પોતપોતાના બ્રાહ્મણ પાસે જોવડાવે, ને વર કન્યાના મળતાવીશૈક આવે તો વેહેવા કરે, ને માગું કરવા તો વરના માઆપ હોય તો તે જાય ને તે ન હોય તો વરનો કાકા તથા ભાઈ જાય, ને તે ન હોય તો વરવાળા પોતાના સગામાંથી જેને ગમે તેને મોકલે છે-એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરતી વખત વરના માઆપ તથા વરની તરફના સગા ૪-૫ કન્યાને ઘેર જઈને વરવાળાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧ તો તથા ધાધરી આસરે ૩. ૨) ની તથા ઝોઢણી આસરે ૩. ૨ા ની-એ સરવે વરની (વરની) તરફવાળા કન્યાના હાથમાં આપે, સાર પછી કન્યાવાળા તે સરવેને ધાણાગોળ આપે, ને ગળ્યું મોહોડું કરાવે, એટલે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થયો, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો તથા બ્રાહ્મણને બોલાવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની ખીજી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૪. કન્યાની વરસ ૨) ની ઉમર થાય ત્યારથી તે વરસ ૬ સુધીમાં તેની સગાઈ કર્યા વગર ચાલેજ નહીં.

૫. જ્યાં સુધી છોકરીના માઆપ હોય ત્યાં સુધી તો તે વેહેવા કરે ને તે નહીં હોય તો કાકા તથા દાદા છોકરીનો વેહેવા કરે, તે ન હોય તો છોકરીના બાઈના તથા પિત્રાઈનો હક છે; ને એ સરવેમાંથી કોઈ ન હોય તો છોકરીના મામા વિગેરે મોસાળિયા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલે છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં જ્યાં સુધી છોકરીની મા બેઠી રહે ને નાતરે નહીં જાય, ત્યારે તો વેહેવા કરવાનો હક માનો છે. ને નાતરે જાય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા છોકરીના આપના પાસેના સગા હોય તે (વેહેવા) કરે છે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં પોતે મુખત્યાર છે, ને તે બાઈ માણસનો વેહેવા જેઠી તથા દિયરથી તુટી શકતો નથી. ને કોઈ બાઈ મધું માણસ હોય ને પોતાના જેઠ તથા દિયરની સલાહ લઈને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે; ને કોઈ નથી પણ સલાહ લેતું.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ એ છે જે પોતાની છોકરી તેના છોકરાને આપે ને તેની છોકરી પોતાની છોકરાને વાસ્તે લાવે-એવો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી તથા દશેરા વિગેરે જે જે તેહેવારે સાસરે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય છે, ને કોઈ દાહાડો કન્યા સાસરે નહીં જાય તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૬ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી. ને (સહી તો) ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યા પ્રમાણે પડો તથા લાધરી તથા ઓદણી આપે એટલે વેહેવા સહી થાય છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી, ને કારણ તો વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈની કમ થાય તો તુટે, તથા વર કન્યા એ બેઉમાંથી કોઈ વટલી જાય તથા વર નપુંસક હોય તેની તજવીજ ન્યાતવાળા સરવે મળીને કરે ને ન્યાતની નજરમાં તે સરવે ખરું આવે તો વેહેવા તુટે-એ ચાલ છે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ માં લખ્યો છે. એવો દોષ હોય તો તુટે; એ શિવાય બીજા દોષથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં આજ લગી તો કોઈએ વેહેવા તોડ્યો નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ શખસ ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે, તેને સરવે ન્યાતના બાયડાની નજરમાં આવે તેવી સજા દઈ શકે, ને ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ ના કારણથી વેહેવા તુટે તો રીત-આતમાં જે ચહડાવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. (અમારામાં) વર કન્યાવાળા એ બેઉને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બેઉની મરજી હોય તો પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહમાં માથું કન્યાની તરફથી જાય છે. માઆપ કરે છે તે કબુલ છે અથવા માઆપ ન હોય તો વાલી કરે તે કબુલ છે.

૨. ચાંદલો કન્યાની તરફથી વરને ઘેર જાય છે તથા પત્ર લખાતું નથી, ને ન્યાતગોર પૂજા કરાવે છે, જેવો વર કન્યાના ધણીને પોતાના સગવડનો વેહેવાર હોય તે લોક આવીને બેસે છે.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો વિવાહ કરવાની ઉમરનું મુકરર નથી, તથા વરસ તેરની ઉમરે વિવાહ કર્યા વગર ચાલે નહીં.

૫. એ સવાલનો જવાબ પેહેલી કલમ માફક છે.

૬. એ સવાલમાં માઆપ મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાને ખુદથી મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી તેહેવારને દિવસે તથા સગામાં ખરચે તેડે છે.

૧૦. એ પ્રમાણે વરને પણ તેડવાની રીત છે.
 ૧૧. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ નથી, તથા વિવાહ કરવાનો સિરસ્તો ધાણગોળ પંચાતને વેહેચે તે વિવાહ સહી; અગર પોતાને ઘેર તેડવાનો જોગ ન આવે તો પંચ જમતું હોય ત્યાં ધાણગોળ વેહેચે સારે કન્યા છુટે નહીં.
 ૧૨. વિવાહ કર્યા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો છુટે સહી, પણ શાસ્ત્રના આધારથી રાજક દેવકે છુટે, આંધળું તથા લુલું છુટે સહી-પંચના કલાથી.
 ૧૩.
 ૧૪. વિવાહ તોડે તેને પંચાત પુછવા લાયક છે, શિક્ષા કરે, પણ તુટે નહીં.
 ૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય તો જે રીત કરી હોય તે પાછી આપે.
 ૧૬. ન્યાતવાળાએ વિવાહ મંજુર કર્યો તે છુટતો નથી.
 ૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ નથી છુટતો.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતી-નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો આપ તથા મા માગું કરેછે.
 ૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલો વરવાળાને ત્યાં ચાયછે ને વરને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને ગોર ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વર કન્યાના સગા હાજર હોય તેને તેડેછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી.
 ૩. વિવાહ કરતી વખત બિયાનું આપવા સેવાનો ચાલ નથી.
 ૪. વરસ ૩) ત્રણથી તે વરસ ૧૦) સુધી કરેછે ને અગિયાર વરસે કર્ણા વિના ચાલે નહીં.
 ૫. છોકરીનો આપ મુખસાર છે, પણ પોતાના ધરડાને પુછીને કરી શકેછે.
 ૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો મા મુખસાર છે, ને કાકાની મરજી લઈને કરે.

૭. મા મુખસાર છે, માટે દિયર જેટ વિવાહ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ નથી.
 ૯. વિવાહ થયા પછી ને લગન પેહેલા તેહેવારને દાહાડે તેડેછે તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય સારે તેડેછે, ને તેડે સારે નાળિયેર આપેછે.
 ૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરને પણ તેડેછે.
 ૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને ગોરે પૂજા કરાવી સાર પછી ફેરવી શકે નહીં.
 ૧૨. કાંઈ જુલયુકે સગામાં વિવાહ થયો હોય તો તુટે નહીં.
 ૧૩. ગોરે પૂજા કરાવ્યા પછી દોષ કાંઈ થાય તો એ તુટે નહીં.
 ૧૪. ગોરે પૂજા કરાવ્યા પછી વિવાહ તોડે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે, ને તે વર કન્યા પરણાવેછે, ને ન્યાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતખાહાર રહે.
 ૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગન પેહેલાં કાંઈ આપતા નથી ને કદાપી કાંઈએ આપ્યું હોય તો વરનું પાછું આપેછે.
 ૧૬. અમારી ન્યાતમાં છુટતો નથી, ને કયુલ થયા પછી પંચનું કહ્યું ન કરે ને તોડે તો ન્યાતખાહાર રહે સહી.
 ૧૭. બે ધણી રાજ થઈને તોડે તો બેઉ ધણી ન્યાતખાહાર રહે, ને વળી બીજો કાંઈ તેવી કન્યા સાથે વિવાહ કરે તે વરવાળો પણ ન્યાતખાહાર રહે.
 વાલંદ-લીમચીઆ અમદાવાદીનો જવાબ.
 પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૦.
 ૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે સારે કન્યાની તરફથી માગણું જાયછે.
 ૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલો વરને ઘેર થાયછે ને ચાંદલો વરને કરેછે ને લખ્યું પત્રું થતું નથી, ને ન્યાતગોર હાજર જોઈએ ને વર કન્યાના આપ તથા સગા જે હોય તે સરવે હાજર જોઈએ.
 ૩. વેહેવા મળેછે સારે બિયાનામાં ૩.૧) ને પતાસાનો પડો કન્યાનો આપ વરને આપેછે.

૪. કન્યા વરસ ૧) ની થી તે વરસ ૧૩ સુધીની થાય સાંસુધી વેહેવા થાય છે.

૫. વરના તથા કન્યાના માખાપ હાજર હોય સાંસુધી સગાવાહાલા વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો ખાપ નહી હોય ને બાઈઓ સાથે એકઠા રહેતા હોય તથા જુદા રહેતા હોય તોપણુ મા હોય તે વેહેવા કરી શકે છે. મા છે તે મુખત્યાર છે.

૭. કાંઈ વિધવા ઘૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોંછે, ને તેનો દિયર તથા જેઠ વેહેવા તોડવા માહે તોપણુ તોડી શકાતો નથી; છોકરીની મા છે તે મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. સાસરાનું તેડું આવે તે દાહાડે જાય, ને કુંવારી છે ને નહી જાય તો સાસરિયાથી કાંઈ થતું નથી.

૧૦. વરને નહોતર દે સારે સાસરે જાય ને ન જાય તો વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફેક કરવાનો ચાલ છે, ને પરણે સારે સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તે વેહેવા થાય સાંથી તે પરણતા પેહેલાં સુધી તુટે, ને કારણ એ જે વરના ધણીને પલ્લું નહીં મળે ને લડેઝગડે ને બેમાંથી એકજણ આંધળું લુલું થાય તો તુટે.

૧૩. પરણતા પેહેલાં બેમાંથી જેને દોષ થાય સારે તુટે.

૧૪. કાંઈ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતીના તેને શિક્ષા કરે, ને જે ધરણું ચડેલું હોય તે વરને સાં પાછું આપે, ને તે વિનાનો જે જેને ખરચ થયો હોય તેને તે ખરચ જાય.

૧૫. કન્યા તથા વર પરણતા પેહેલાં મરી જાય સારે પલ્લું પાછું આપે, ને રીતભાત વિગેરે જે ખરચ થયો હોય તે પાછો અપાતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાએ વેહેવા મંજુર ક્યોં છે ને તે વેહેવા તોડ્યો ને જીને ઠેકાણે [કરે] સારે જેની તકસીર હોય તે [ત]ક્સી[ર]વાળાને ન્યાત શિક્ષા કરે છે.

૧૭. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે-બેઠી મરજી હોય તો ફેક થાય તેમાં ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં સારે કન્યાની તરફના ચાર છોકરા વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરીને રૂના તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો વરને આપે, ને સાર પછી સારો દાહાડો બેઈને વરની તરફના ચારજણ કન્યાને સાં ચાંદલો કરવા જાય, સારે રૂના તથા પતાસાંનો પડો તથા ધરણું નંગ ૨) તેની વિગત: વાંક એક રૂપાનો ૩. ૬) નો, વિટલા બેડ ૧) સુનાના માલ આસરે ૩. ૭) નો, જુમલે નંગ ૨) આપે છે, તથા ઓઢણી તથા ચણિયો તથા ચોળી માલ આસરે ૩. ૭) નો-એટલું કન્યાને આપે છે એટલે વેહેવા સહી થયો, ને લખ્યું લખ્યું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ છે, તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૧) ની થાય સારે તો લગન કચ્ચાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો ખાપ હાજર હોય [નેતે] (તો) પોતાના માખાપ તથા મોટા બાઈમાં એકઠો રહેતો હોય સારે તો છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકે છે, ને [તે] તેથી જુદા રહેતા હોય તો છોકરીનો ખાપ કરે છે; ને છોકરીનો ખાપ નહી હોય સારે તો છોકરીની મા મુખત્યાર છે-જો ના[ત]રે ન જાય તો-ને નાતરે જાય તો છોકરીના કાકા તથા બાઈ મુખત્યાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો ખાપ ન હોય સારે છોકરીના ખાપનો ખાપ અધિકારી છે, તથા તેની મા તથા તેના બાઈ તથા તેના કાકા એટલાં અધિકારી છે.

૭. કાંઈ વિધવા ઘૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોંછે તે વેહેવા દિયર અથવા જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગ-

નથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કંઈ મોટાં ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને નહીં, જાય તો તે વાંધો પસા પછી જાય, પણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કંઈ મોટાં ટાંણા આવે સારે સાસરે જાય ને કાંઈ વાંધાના સબબથી ન જાય તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને (સહી તો) ઉપરની બીજી [કલમ] પ્રમાણે આપેલાંથી વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા—એ બંનેમાં કોઈ બદચાલ ચાલે તો ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતના લોક રજા આપે તો તોડે, યા કંઈ બેમાંથી કોઈને દોષ થાય તો તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો બારમી કલમમાં લખી છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડી શકતો નથી; ને કદાપી કોઈ કારણવિના વેહેવા તોડે તો વાજબીનો ખરચ સરવે પાછો આપે, ને પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય સારે તો વરનું ઘરેણું નંગ ૨) તથા હુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે. ને કદાપી વર મરી જાય તો પણ કન્યાવાળા (પાસે) ઘરેણું નંગ ૨) તથા હુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી. ને કદાપી બંને ધણી રાજીથી વેહેવા તોડે સારે તો બંને ધણી ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતના લોક રજા આપે તો તોડી શકે છે.

વાળંદ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે છે સારે વરની

તરફથીએ માગણું થાય છે ને કન્યાની તરફથીએ માગણું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો કર્યો સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય છે ને ચાંદલો વરના આપને કરે છે, ને લખ્ખાં પત્રાં જોઈતાં નથી, ને શેકની રજા જોઈયે ને સગાવાહાલાઓ જે હાજર હોય તે હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિચાનામાં ૩. ૧) ને પતાસાંનો પડો ૧) તે કન્યાના હાથમાં આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩) (ની) થી તે વરસ ૧૩ ની સુધીમાં વેહેવા કન્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ તથા છોકરાનો આપ હાજર હોય ત્યાં સુધી કાકો તથા બીજા સગાવાહાલા તે કોઈ વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય તો મા વેહેવા કરી શકે છે, ને મા નહીં હોય તો દાદા તથા કાકા તથા ભાઈ તેને અધિકાર છે, તે ન હોય તો માના આપ તથા મામો તેને અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં એકઠા રહીને તથા જુદા રહીને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરી શકે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કન્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય છે ને નહીં જાય તો સાસરિયા કાંઈ કરી શકતા નથી; તે સાસરે તોડી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને તેડે સારે સાસરે જાય ને નહીં જાય તો વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી; જે દાહાડે ૩. ૧) ને પડો કન્યાના હાથમાં આપે છે ને ૩. ૧) શેકને બે મળીને આપે છે—ન્યાતનો—તે દાહાડાથી સહી કેહેવાય છે; ને ૩૦ ન્યાતગોરને આપે છે ને ધણીગોળ આપે છે તે દાહાડાથી સહી કેહેવાય છે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી—ગમે તેનું કારણ હોય તો તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ આવે તો પણ તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસને ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો ધરેણું હોય તે પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી, ને વાળખી કારણથી છુટતું નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઇ થઇ ને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી-એઉની મરજી થાય તોપણ તુટતો નથી.

હજમ-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૭૧.

૧. વેહેવા કરવો ઠર્યો ભારે-માણું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવોઠર્યો ભારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે વખત તમામ ન્યાતના લોકને તથા ન્યાતગેરને બોલાવેછે, ને તે વખત વરનો આપ કન્યાને ચાંદલો કરીને કોપરાની વાટી ૨) તથા ગોળ શેર ૧૧ કન્યાને આપેછે, ને પાન સોપારી તથા ધાણાગોળ સર્વે ન્યાતના લોકને આપેછે; એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ભારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બીજા કોઈનો અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો આપ ભાઇઓથી જુદો રહેતો હોય ભારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખભાર છે; ને એકઠો હોય ભારે તો કાકા વિગેરે બીજા કુટુંબીનો અખભાર છે.

૭. અમારામાં કોઈ રાંડેલી ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી જે દાહાડે સાસરિયાં તેડું કરે તે દાહાડે કન્યા સાસરે જાયછે.

૧૦. વરનો પણ જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખિયે ?

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો દોષનું શું લખિયે ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેવા કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ભારે માંહેમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે ચહડવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારામાં સગાઇ તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. એઉની મરજી થાય તોપણ સગાઈ તુટતી નથી.

હજમ-લીમચીઆ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળો વરવાળાને ભાં જઈને કેહે કે તમારા છોકરા સાથે અમારી છોકરીનો વેહેવા કરીશું; તમારે કન્યા શોધવી નહીં ને અમારે વર શોધવો નહીં; ભારે વેહેવા સહી થાય ને માણું મોકલવાની તો રીત નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ભારે ચાંદલો કરવો તેની એ રીત છે જે વરવાળાને ઘેર કન્યાવાળાની તરફનો સગો ૩. ૧) ને નાણિયેર ૧) લઈને જાય ને વરને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) ને નાણિયેર ૧) આપે, ને એ બાબદમાં લખેલું પત્ર જોઈતું નથી, ને અમારે ન્યાતગેર તથા કુળગેર નથી, ને ગેરનું કામ ગામના ધામોટથી લઈએ છિયે, તે ધામોટ પણ એ વખત હાજર જોઈતો નથી; ને વરકન્યાનાં સગાં જે હોય તે તે વખત આવે, અગર સગાં નહીં હાજર હોય તો તેની જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬) ની થાય ભારે પછી વરસ ૧૦) સુધી વેહેવા કરવો ને કન્યા વરસ ૧૧)ની થાય ભારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ભારે છોકરીનો કાકો

અથવા દાદો છોકરીના આપની સલાહ લઈને છોકરીનો વેહેવા કરી શકે છે ને વેહેવા કરવામાં ખીજ સગાવાહાલાનો અખત્યાર નથી; ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની માની સલાહ લેવી જોઈએ ને છોકરીના કાકા તથા દાદાને સંભળાવી ને વેહેવા કરે છે. ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માનો છે, તે પોતીકા દિયર જોઈ તથા સસરા તથા પોતીકા ભાઈને સંભળાવીને વેહેવા કરે, ને મા ન હોય તો છોકરીના કાકા તથા દાદો ને એ ન હોય તો મામો વેહેવા કરે છે. છોકરીનો આપ બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખખથી કાંઈ તક્ષાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતીકા છોકરીનો વેહેવા કીધો હોય સાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જો તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી-ધણી બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ તુટે નહીં.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાડું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ આવે સારે કન્યા સાસરે જાય છે ને કન્યા સાસરે ન જાય તો સાસરિયાનું કંઈ ચાલે નહીં.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ આવે સારે વર સાસરે જાય છે, ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડેજ નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાની ચાલ નથી ને એ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ૩. ૦) તથા નાળિયેર વરને આપ્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વા કારણથી વેહેવા તોડે તો તેને પંચાયત શિક્ષા દે ને તે વેહેવા કાયમ રખાવે-તુટી શકે નહીં.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો કુંવારે માંડવે થોડું ધણું

પલ્લું ચડ્યું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને કન્યાને લુગડાં આપ્યાં હોય તે સાજાં હોય તો તે પાછાં આપે ને પેહેરામણી વિગેરે તો પાછું આપતા લેતા નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો સાર પછી તોડીને ખીજ જગો ઉપર વેહેવા કરે તો ન્યાતવાળા તે વેહેવા તોડનારને શિક્ષા કરીને વેહેવા કાયમ રખાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, પણ બેહુની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે.

હજમ-ચોરપાડીઆ મેહેસુરીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે ન્યાતના પંચ લોકોને મેળવીએ-વરને સાં વરકન્યાના માળાપ પણ સાં હોય તે પંચની રૂબરૂ કન્યાવાળા વરને પૈસા ૨ નું સુખડું આપે; પછી વરવાળા કન્યાને એ પૈસાનું સુખડું આપે; સાર પછી વર કન્યાવાળા બંને જણ પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી તાડી પાષ એટલે વેહેવા સહી થઈ ચુક્યો કેહેવાય.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે કન્યાવાળા જોષિને તેડાવિને લગન કરવાની તિથિ નિશ્ચય કરાવે, તે તિથિની કંકોત્રી લખી મોકલવાની ખખર વરવાળાને અગાઉથી કેહેવાડે [ને] તે વાત વરવાળા કચ્છ કરે સાર પછી કન્યાવાળા કંકોત્રી લખીને પોતાના ગોર સાથે વરને ઘેર મોકલે, તે વરવાળા કંકોત્રી લઈને લાવનાર ગોરને સિધુ આપી જમાડી કુંકુનો ચાંદલો કરી રૂ. ૧૦૦ દક્ષણ આપીને ગોરને વિદાય કરે. તે વખત ન્યાતગોર જોઈતો નથી તથા સગાવાહાલા બોલાવવાનો નિયમ નથી ને લખેલું પત્ર એ શિવાય ખીજું જોઈતું નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાની ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય સાર પછી વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તેઓ છોકરીના દાદા તથા કાકાની સલાહ લેશે, ને કદાચ બાપબાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેઓ એજ પ્રમાણે છે, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે. ને બીજા સગાવાહાલાને પુછવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની મા તથા બાઈનો છે; ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે દાદા તથા કાકાને સંભળાવેછે-બાપ બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ એજ રીત છે [ને] બીજો તક્કાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય, તે તેના દિયર જેઠ (વેહેવા) તોડી શકતા નથી; અગર ધણી બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સારું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મેળવ્યા પછી [ને] લગન થયા પહેલાં કન્યાને સાસરે તેડવાની ચાલ નથી.

૧૦. વરને પણ કુંવારાથી સાસરે તેડવાની ચાલ નથી, પરંપરા પછી તેડેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાની રીત નથી. ગમે તે દોષ થાય તોએ તુટતો નથી, પણ કોઈથી અજાણતા સમયમાં વેહેવા મેળવાયો હોય ત્યારે તોડી શકેછે-તે લગન નહીં થાય ત્યાં સુધી તુટે-ને લગન થયા પછી તો ફરતા નથી.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી. તુટવાનું કારણ ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે.

૧૩. ઉપરની લખેલી કલમ પ્રમાણે ગમે તે દોષ વરને અથવા કન્યાને થાય તોએ તુટતો નથી. તુટવાનું કારણ એજ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું છે.

૧૪. એ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં કારણ લખ્યું છે; તે વિના વેહેવા કોઈ શખસ તોડે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી ન્યાતબાહાર મુકે, તકસીરવાળો પંચને એકઠા કરી રૂપિયા અઢેલીની તોડી પાય ત્યારે ન્યાતમાં લીએને વેહેવા પાછો તેને તેજ ઠેકાણે કરાવેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ને કારણ તો કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું તે સખબથી વેહેવા નહીં થાય, ત્યારે માંહેનાં રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કચ્ચું હોય તે પાછું

આપેછે, ને ખાવા પીવાનો ખરચ થયો હોય તે કોઈ આપતું લેતું નથી.

૧૬. વેહેવા મેળવ્યા પછી લગાઈ થાય તોએ એ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં કારણ લખ્યું છે તે વિના વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારામાં એહુ જણુ રાજી થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

દરજી-સુરતીનો જવાબ,

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી કરેછે ત્યારે પ્રથમ માયું વરની તરફથી કરેછે તથા કન્યાવાળો પણ કરે, એ વાત એને ગમે ત્યારે થાયછે.

૨. વેહેવા સહી કરવા જાયછે ત્યારે વરના સગા મરદ તથા ગોર કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંલ્લો કરે, (૩૦ ૧) તથા મીઠાઈનું પડીકું હાથમાં આપે ને સર્વેને ચાંલ્લા કરેછે, ને પક્ષાંની રીતિની બોલી કરે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; [અને] ૩૦૧ કન્યાવાળો સાજનામાં આપેછે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બચ્ચાં વિગેરે બીજા સગાને કાંઈ આપવાનો સિરસો નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ [સવા] ની થાય ને વિવાહ કરે તે નવ વરસની થતાં સુધી કરે, ને વરસ ૯) ની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો વિવાહ કરવામાં બાપ પુખ્ત ઉમરે છે તો તે મુખત્યાર છે, પોતીકા સગા બાઈ તથા બાપ તથા કાકાની રજા લઈને તે કરી શકેછે, ને તેમાં સલાહ છોકરીના મોસાળિયાની લેવી જોઈએ, કદાપી મોસાળિયા ના કહે તોપણ આપીકા સગાને ગમે તો કરી શકેછે; એ રીતે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ પરદેશ ગયો હોય તો તેનો જવાબ મંગાવીને વિવાહ આપીકા સગા હોય તે કરે; અગર બાપ મરી ગયો ત્યારે છોકરી માના હવાલામાં જાયછે, તે છોકરીને લઈને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય તે સખબથી અગર નાતરે ના જાય ને સાસરામાં બેઠી રહેતો તે સાસરિયા માની રજા લઈને વિવાહ કરે;

અગર પિહેરમાં રહેતી હોય ને સાસરિયા બાલાશ ના લેતા હોય તો પિહેરિયા કરે.

૭. સાતમા સવાલનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઈ વિધવા ઘેરી રહેતી નથી, અથવા કોઈ મોટી ઉમરની વિધવા હોય તો છઠ્ઠા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે તે રીતે ચાલે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત સાડુ કરવાનો ચાલ નથી. શા શા સખખથી રીત લેવા આપવામાં ૩.૩) નો તકાવત છે, વરવાળો ૩.૩ વધારે કન્યાવાળાને આપે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરા નહાનાનો વિવાહ કરે છે તેને હરેક પર્વ ઉપર તેડી શકાતું નથી. વરસ મધ્યે પર્વ ૨૦) આવે તે મધ્યે પાંચ તથા ૧૦) સુધી તેડીએ, ને કદાચ ન તેડાય તો કોઈ કોઈને કેહે નહીં.

૧૦. ઉપર સવાલ નવમો લખ્યો છે. છોકરીનો એજ રીતે છોકરાનો છે, ને જમાઈ જમવા ન જાય તે સખખથી-વેહેવા કોઈ તોડે નહીં ને એ જમવા જવાની રાજી છોકરાની છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી. કન્યાને ૩. ૧) તથા મિઠાઇનું પડીકું આપ્યા પછી (અગર) વર અથવા કન્યાને કાંઈ કાયાને ખોડ આવે, આંધળી તથા લુલી તથા હુંડી એ રીતે હોય, પણ વેહેવા ટુટે નહીં. અગર પદ્મ અધુરું હોય તો-પણ કમુલત કરીને પરણવે છે.

૧૨. બારમા સવાલનો જવાબ ઉપર અગિયાર-મામાં લખેલો છે, તે રીત કર્યા પછી ટુટે નહીં, તે રીત કરી નથી ત્યાં સુધી વિવાહ મંજૂર નથી.

૧૩. વિવાહ કર્યા પછી વરને અથવા કન્યાને કાંઈ અહનો દોષ હોય તો યથાશક્તિ પૂજન કરે. બાકી કાયા ઉપર રોમ થયાથી પશ્ચિયત અટકે નહીં, એ રીતે સિરસ્તો ચાલ્યો જાય છે.

૧૪. કાંઈ કારણ હોય અથવા ન હોય, પણ વેહેવા ટુટે નહીં ને રીતભાતના લુગડાં જે કન્યાને આપ્યાં હોય, પક્ષાં વિગેરે વરવાળાએ કન્યાને કર્યાં હોય તે કન્યા મરી જાય તો સરવે પાછું આપે, ને પરણતા સુધી અમારી ન્યાતમાં ન્યાતિખરચ કાંઈ છે નહીં, અથવા વરવાળાને પાંધડી બંધાવવાનો ચાલ છે તેપણ કોઈ પાછી આપે છે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી છોકરો મરી જાય તો કન્યાવાળો લુગડાં ધરેલું પાછું આપે.

૧૬. વિવાહ મંજૂર ન્યાતમાં છે, તે કોઈ બીજો ન્યાતવાળો કન્યા લઈ શકે નહીં. કદાચ કોઈ લે તેને ન્યાતની તરફ તથા સરકારની તરફનું દુઃખ પડે તે સારું કોઈ વરેલી કન્યા બીજો લે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઘેરી ઘેરીમાં બોલી કરે ને કોઈ મરદ ન જણે પરદેશ જઈને કદાપી એવું કામ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૬૨જી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. વરની તરફથી મારું જાય છે.

૨. વરનો આપ જઈને જે છોકરી સાથે છોકરાનો વેહેવા કરવો હોય તે છોકરીને ચાંદલો કરે, ને ૩. ૧૦ ની કિંમતનાં લુગડાં આપવાં, ને લખવાની રીત નથી.

૩. ૩. ૧) રોકડો તથા પતાસાંનો પડો ૧) શેર ૧૧ નો આપે એટલે સહી થયો.

૪. તેનું કાંઈ મુકરર નથી, બ્યારે પોતાની ખુશી હોય ત્યારે વેહેવા કરે.

૫. વર તથા કન્યાના આપ વેહેવા કરવા મુખસાર છે. પોતાની ખુશી હોય તો સગાવાહાલાને પુછે.

૬. વેહેવા કરવામાં તો હક્ક આપનો છે, પણ પોતાની ધણિયાણીની સલાહ લેવી. કાંઈ બીજાનો અખસાર નથી.

૭. વિધવા ઘેરી પોતાની છોકરી તથા છોકરાનો વેહેવા કરે છે તેજ કમુલ છે, કોઈ તોડી શકે નહીં.

૮. એનો જવાબ બીજી તથા ત્રીજી કલમમાં લખ્યો છે.

૯. કન્યા પોતાને સાસરે જાય ત્યારે કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ને પોતાની ખુશીથી વાર વેહેવારે તેડે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. જમાઈને પોતાની ખુશી પડે તે દાહાડે તેડે, ને ચાંદલા થયા પછી કોઈ તોડી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરીને ૩. ૧) રોકડો તથા પતાસાંનો પડો આપ્યો એટલે સહી થયો.

૧૨. વર તથા કન્યાની જીંદગી સલામત છે ત્યાં સુધી વેહેવા તુટે નહીં, પણ વર અથવા કન્યા ન્યાતિના ચાલથી વટલી જાય ત્યારે તુટે.

૧૩. કાંઈ દોષથી તુટે નહીં-તેનો ખુલાસો ઉપરના જવાબમાં લખ્યો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટે નહીં, ને કદાચ ન્યાતિના ચાલથી ઉઘટો ચાલ કરીને વેહેવા તોડે તે તથા તેની જોડે જે વેહેવા પાછો કરે તે વરકન્યા તથા તેના માબાપ ન્યાતબાહાર રહે, ને જે માલ પો-હાંચો હોય તે વેહેવાનો ઓછાંડનાર પાછો આપે.

૧૫. વર મરી જાય ત્યારે કન્યાને જે આપ્યું હોય તે પાછું આપે, ને તેમાંથી લુગડાં ફાટી ગયાં હોય તો તે કાંઈ અપાય નહીં, પણ જેવર તથા રૂપિયા વિગેરે આપ્યા હોય તે વરવાળો પાછાં લે, ને કન્યાવાળાએ જમાઈને રોકડા તથા જેવર આપ્યું હોય તેપણ પાછું લે.

૧૬. આ બાબતનો જવાબ નંબર મજકુરની ઔદમી કલમમાં લખ્યો છે.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બંને જણા આવીને ન્યાતની પંચાત મેળવીને તે લોકોની રૂબરૂ રાજ થાય ત્યારે તે ન્યાતમાં ધ્વજા ભોજનની જમણુવાર બંને-બંનેજણા મળીને જુમલે ન્યાત ૪-જમાડીને તોડે, ને ફરી-જે વર કન્યા ઓછાંડાઈ તેની જોડે વેહેવા કરે તે, બે બીજી જમણુવાર કરે; ને એ સરત જે નહીં પાળે તેનું ન્યાતરીતનું નહોતરૂં તથા લેહેજું બધ રહે.

૬૨૭-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરનો બાપ કન્યાવાળાને કેહેવડાવે તે કન્યાના માબાપની મરજી હોય ને હા કેહે ત્યારે સારો દાહાડો જોઈને વરનો બાપ બેજણુ પોતાના સગાવાહાલાને તેડીને કન્યાના બાપને ઘેર જાય; પછી કન્યાનો બાપ પોતાના સગા બેચાર જણુને તેડાવે, તે એકઠા થયા પછી વરનો બાપ કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૫ કન્યાના હાથમાં આપે, પછી વર કન્યાવાળા એકઠા

થયલા હોય તે સર્વે જણુઓને વરનો બાપ તાડી દારૂ પાય-બની શકે એટલો; ને કન્યાનો બાપ ગોળભાત દુધ જે આવેલા હોય તેને જમાડે એટલે, વેહેવા સહી થયો જણુવો.

૨. વેહેવા સહી કરવો ઠયો ત્યારે ચાંદલો વરનો બાપ કન્યાને કરે તે ઉપરની પેહેલી કલમમાં લખ્યું છે. એ વાતમાં લખ્યું કરવાની ચાલ નથી, ને ન્યાતગાર તથા કુળગાર જોઈતો નથી, ને સગામાં તો તે વખતે જે હાજર હોય તેજ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાની ચાલ નથી. પેહેલી કલમમાં ૩. ૫ ચાંદલો કરીને આપે છે તેજ.

૪. વેહેવા મેળવવાની તો કન્યાની ઉમર માસ ૫ ની થાય ત્યાંથી (તે) સહી કરવાની ચાલ છે, તે વરસ ૫ ની થાય ત્યાંસુધી સહી કરે, ને વરસ ૬ ની તથા ૧૧ ની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બીજા કોઈ સગાવાહાલા તથા કાકા દાદા સુધાને પુછવાની દરકાર નહીં; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની માનો અધિકાર છે. માબાપ નહીં હોય તો મોટો ભાઈ હોય તે વેહેવા કરે, પણ કાકા દાદાને સંભળાવે છે, ને બાપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તકાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે વિધવાના દિયર જેઠથી (વેહેવા) તોડી શકાતો નથી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાની ચાલ નથી. ૯. કન્યાને કુંવારાથી સાસરે જવાની તથા તેડવાની ચાલ નથી.

૧૦. વરને પણ કુંવારા (થી) સાસરે તેડવાની તથા જવાની ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાની ચાલ નથી. વરકન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૨. ઉપરની કલમ ૧૧ માં લખ્યું છે, તે પ્રમાણે ગમે [તે] કારણ હોય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે ગમે તે દોષ થાઓ પણ તુટે નહીં.

૧૪. કારણુ તો વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે વેહેવા તુટે, ને કોઈ દોંગાઈ કરીને વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી ન્યાતબાહાર મુકે, પાછો તેજ દેકાણે પંચ વેહેવા કરાવી પાંચ રૂપિયા ખાધા પીધાનો ખરચ કરાવે ત્યારે ન્યાતમાં લે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, લગન નહીં થયા હોય તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કાંઈ હોય તે પોતપોતાનું પાછું આપે ને લેછે, ને ખાધા પીધાનો ખરચ થયો હોય—એક તરફનો તે આપતા લેતા નથી.

૧૬. વેહેવા સહી થયા પછી લગાઈ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેહુજણ રાજી થાય તોએ સહી કરેલો વેહેવા તુટતો નથી.

૬૨૭—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માણુ વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઈયો ત્યારે વરવાળાની ગમના જે ગમે તે કન્યાવાળાને ઘેર જાય, ને ચપટી ખાંડખાઈ ગળ્યું મોઢડું કરે એટલે વેહેવા સહી થયો. ચાંદલા તથા લખ્યાં પડ્યાં વેહેવા કરતીવેળા કર્યોનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર કુળગોરને તેવેળા હાજર રહેવાની તથા તેના કાંઈ કરનો ધારો નથી ને સગા તરફેણુના હાજર હોય તો હોય; કોઈ સગાને તરફેણુથી મેળવવાનો ધારો નથી, ને વેહેવા થતીવેળા જે કોઈ તરફેણુથી આવે તેને બંધ કરતા નથી અથવા તોડવા જતા નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વગેરે કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી, ખાંડ ફાકવીજ બસ છે.

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો તેનું કાંઈ મુકરર નથી. કન્યા અવતરથી તે પરણ્યાના કાળ લગી ગમે ત્યારે વેહેવા મેળવીએ છીએ, ને નીદાન બાર વરસની કન્યા યાચ લાંસુથી લગન કરીએ છીએ.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે (તેજ) વેહેવા માખાપજ કરેછે. કાકો તથા દાદો કરી શકતા નથી; ને સગાવાહલા આપ છતાં વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં આપનીજ સલાહ લેવી, ખીજ કોઈની સલાહની અગલ નથી, ને વરવાળાને જે માખાપ ન હોય ત્યારે સગા જે હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા હોય તેને વેહેવા કરવાનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો છોકરીના આપના જે સગા હોય તેને વેહેવા કરવાનો અધિકાર છે, ને છોકરીની માને વેહેવા કરવાનો બધો હક છે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી, ને અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી તુટી શકતોજ નથી, અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો છોકરીની માની સલાહ રજમંદી હોય તોજ વેહેવા દિયર અથવા જેઠ કરી શકેછે, નહીં તો કરી શકતા નથી.

૮. સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી તે લગનથી પેહેલાં કન્યાને તેડે ત્યારે સાસરે જાય, ને સપરમો દાહાડો અથવા જળા ખાવાનું હોય ત્યારે જાય આવેછે, ને છોકરીને માખાપ મોકલે ને બાળક અણસમજી હાંથી સાસરે જવાની કોઈ દાહાડો ના કહે તો નહીં પણ જાય, તેમાં કાંઈ સાસરીયા જેરાવરી કરી શકતા નથી.

૧૦. વરને ત્યારે સાસરીયા સપરમો દાહાડો જણી થયાશક્તિ તેડે ત્યારે જાય, ને તે ક્યુ ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. વેહેવા થયો—ઉપર લખ્યા પ્રમાણે એટલે સહી કહેવાયો; તે વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં તુડ્યો નથી, ને તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ પણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કાંઈ કારણુ વિના ન્યાતની સલાહ લીધા વિના ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા મળાને તેહને જે તેની તકશીર મુજબ ફરે તેટલી

શિક્ષા કરેછે, ને તેને ન્યાત બહાર મુકે, ને ન્યાતવા-
ળાને જ્યારે રાજી કરે સારે ન્યાતમાં દાખલ થાય, ને
પક્ષ ૩. ૧૦૦ અંકે સોનું તથા લુગડાં ૩. ૨૫) અંકે
પચીસના કરવાનો ન્યાતનો ચાલ છે, ને બીજી રીત-
ભાત કાંઈ નથી, ને એ ઉપરાંત મળે ને કરે તે પોત-
પોતીકા માયો છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા
વર મરી જાય અથવા વાજબી કાંઈ કારણથી લગન
નહી થાય, સારે માંહેમાંહે રીતભાત પક્ષમાં વિગેરે
કોણું હોય તે પોતપોતાનું પાણું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા કર્યા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ, ને તે
વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો, સાર પછી તે વે-
હેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કર્યો સારે ન્યાતવાળા
તે તકથીરવાનને ન્યાત બહાર મુકે, ને જ્યારે ૩. ૨૫
અંકે પચીસ ન્યાતના સાજનામાં આપે, ને એક
ન્યાત જમાડે સારે તેને ન્યાતમાં લેવાય, સાં લગી
ન્યાત તેને અગિકાર કરે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ
નથી, ને બેહુની મગજ હોય તોપણ વેહેવા તોડી
શકાય નહી.

માળી-ભોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીતજ
છે, ને માગું તો કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વરને ઘેર ચાંદલો થાય, ને કરેછે, લખ્યું કર-
વાનો કંઈ ચાલ નથી, ને તે વખત ગોર હોય તો
સાફ, નહી તો કંઈ અટકાવ નથી, ને વેહેવાઈ તો બંને
બેઈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પડે ૧) તથા ૩. ૧) વરને
આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા પાંચ વરસથી તે દશ
વરસ સુધી થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા મા પોતાના હોશમાં છે
સારે વેહેવા બેઉ જણુ મળીને કરે, ને બીજા કોઈની
સલાહ લેવી જરૂર નથી.

૧૭

૬. છોકરીનો બાપ નથી સારે મા મુખસાર છે,
પણ તે જો નકારી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો કાકો
અટકાવી પુછે.

૭. એનો જવાબ છઠ્ઠી કક્ષમ પ્રમાણે છે.

૮. ના, નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ નવમી પ્રમાણે છે.

૧૧. હા, ફેક કરવાનો ચાલ છે તો રીતભાતનું
શું લખીએ ?

૧૨. અમારામાં તોડવાનો ચાલ છે તો કારણ શું
લખીએ ?

૧૩. ફેક કરવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૧૫. એનો જવાબ કલમ ૧૪) મી પ્રમાણે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો શું લખીએ ?

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬) મી પ્રમાણે.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય, ને વર ને કન્યાના
બાપ રાજી હોય તો વેહેવા કરે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ચાંદલા અમારી પંચા-
યતની મેડીમાં થાયછે, ને તે વખત તમામ ન્યાતના
લોક તથા કુળગોર હાજર હોયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો
ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં વે-
હેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને છોકરીનો કાકો
તથા છોકરીનો બાપ હાજર છે, તો છોકરીનો વેહેવા
કરવાનો હક્ક દાદાનો છે. એજ પ્રમાણે છોકરાનો વે-
હેવા કરવામાં છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય સારે છોકરીની માનો
છે, ને મા નાતરે જાય અથવા મરી જાય, સારે છોક-
રીના કાકા વગેરે પાસેના સગાનો છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કાઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાય, ને કન્યા બાળક છે, ને પોતાની ઇચ્છાથી જ જાય તો સાસરિયા કાંઈરીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી બારસ પુનેમ અમાવાસ્થા વિગેરે મોટી પર્વણીએ સાસરેથી નહોતરે દે ત્યારે જમવા જાય છે, ને કદાચ કોઈ દાહાડો ન જાય—એ વાત ઉપર વેહેવા તોડાતો નથી.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને પંચની મેડીમાં બેસીને ચાંદલા કરે છે, તે વેહેવાને સહી કહી—એ છેએ.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં લગન થતાં પેહેલા કાંઈ પતીત તથા ફેફરાવાળો છેક અંગે રહી ગયો હોય, ને વર તથા કન્યાવાળા બંને રાજ થઈને તોડવા ચાહે તો પંચમાં આવીને જાહેર કરે, ને પંચ સર્વે રજા આપે તો તોડે; પણ બીજા સખખથી વેહેવા તોડાય નહી.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ ઉપર લખેલા સખખથી તુટે છે.

૧૪. અમારામાં ઉપર લખેલા કારણ શિવાય વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યા બેમાંથી કાંઈમરી જાય તો રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે છે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને આજ લગી એવું થયું નથી.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે, તો મરજીનું શું લખીએ ?

માળી—ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું કન્યાના ધણીની તરફથી જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો વરને ઘેર થાય છે,

ને વરને કપાળે કરે છે, ને ન્યાતના લોક સર્વે મળીને વરને ત્યાં જાય છે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને વરનો ગોર હાજર હોય છે, ને કન્યાનો બાપ વરને ચાંદલો કરે છે, તથા વરવાળો ન્યાતમાં ૩. ૩) આપે છે, ને કન્યાવાળો ન્યાતમાં ૩. ૨) આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખતે ૩.૧) તથા પડો આપે છે.

૪. કન્યાનો વેહેવા માસ ૬) થી તે વરસ ૯) સુધી કરવાનો ચાલ છે.

૫. છોકરીના બાપ જતાં બીજો કોઈ છોકરીનો વેહેવા કરી શકતો નથી.

૬. બાપ ન હોય તો છોકરીની મા કરી શકે છે, પણ ધણીના કુળવાળાની સલાહથી કરે છે, ન્યાત સમસ્ત બેઠે થાય છે.

૭. વિધવા સ્ત્રી ગેરસિરસ્તે વેહેવા કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે.

૯. જે દાહાડે સારો દાહાડો તેહવારનો હોય તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય તે દાહાડે તેડે છે, ને ખાતું આપે છે.

૧૦. વરને જણ એજ પ્રમાણે આપે છે—ઉપરના સવાલ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી પરણતા સુધી તુટે છે, પણ કારણથી.

૧૩. વરને તથા કન્યાવાળાને નહી બોજે તો તુટે.

૧૪. વગર કારણથી વેહેવા તોડે તો ૩. ૨૫) તથા ઉગ્મણી ૧) ન્યાતને આપેથી તુટે છે. કદાપી કાંઈ નહી આપે તેને ન્યાતબહાર મુકી શકે છે, ને લખ્યા પ્રમાણે ચાલેથી દાખલ થાય છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય—પરણતા પેહેલા તો પક્ષ પાછું આપ્યામાં આવે છે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મધે લખ્યો છે.

૧૭. બંનેની મરજી હોય તો તુટે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કર્યાથી.

કુંદોઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાનો આપ પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરવાને વાસ્તે વરને ઘેર માથું મોકલે, ને કોઈ વખત વરનો આપ કન્યાને ઘેર માથું મોકલે છે. ને તે હા કહે સારે વરકન્યાના માઆપ સમક્ષ મળીને વેહેવાનો બંદોબસ્ત કરે છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે ચાંદલો કન્યાના આપને ઘેર થાય, ને વર તથા કન્યાને પાટલે બેસાડીને ગોર ચાંદલો સરવેને કરે છે, તેમાં લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોરને તોડવાનો ચાલ છે, ને કુળગોર પણ એજ છે, ને વર કન્યાના સગાને બોલાવવાનો ચાલ છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ૩. ૧) તથા મીઠાઈનો પડો શેર ૧૧ નો બિયાનાને પેટે આપવાનો ચાલ છે, તે વરનો આપ કન્યાને આપે છે, ને જે કોઈ સગાવા-હાલા મળ્યા હોય તેને વરનો આપ પાનસોપારી ખવડાવે છે, એટલે વેહેવા થયો સહી કેહેવાય.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે સારથી તે વરસ ૫ ની થતા સુધીમાં કન્યાના માઆપની મરજીમાં આવે સારે વેહેવા કરે, ને અગર અટકાવ આવે ને નહી બની શકે તો વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે વેહેવા કર્યા-વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ને તે પોતાના કુ-ટુંબમાં એકઠો હોય તો જે ઘરમાં વડીલ હોય તેને પુછીને કન્યાનો આપ વેહેવા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વે-હેવા કરે, ને તે ન હોય સારે છોકરીનો ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો વેહેવા કરી શકે છે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રહેતી હોય તો તે એ-કઠી મુખસાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય, તો દિયર જેઠથી વેહેવા તુટી શકે નહી; ને એકલા રહ્યાનો વા જુદા રહ્યાનો જવાબ ઉપરની કલ-મમાં આવેલો છે.

૮. સાદું કરવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા બ્યારે સ-પરમે દાહાડો આવે સારે કન્યાને સાસરિયા જંબા તેડે તો જાય, ને એમ કરતા ન જાય તો તેનું કાંઈ બંધન નથી, -કાં જે બાળક છે.

૧૦. વરનો ચાલ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્ર-માણે છે, ને સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરતી વખત પંચાતના લોકને વરનો આપ પાનસોપારી ખવડાવે, ને પંચનું જવાજમ આપે એટલે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા કરવાની હા કહી હોય, ને પાનસો-પારી ન ખાધા હોય તો તે વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો એપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વિનાકારણથી વેહેવા તોડે નહી, ને આજ દીન સુધી કોઈએ તોડ્યો પણ નથી, ને તોડવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય, સારે પહોંના અવેજમાં જે કાંઈ આપ્યું હોય તે કન્યાનો આપ વરને પાછું આપે, ને રીતભાત આપવા જેવી (રીત) હોય તે આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગાઈના સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને કોઈ માથાનો ફરેલ થ-ઈને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો તોડનારને તથા તોડેલી કન્યા લેનારને પંચાત ન્યાતબહાર મુકે છે.

૧૭. વર તથા કન્યા બેહુના માઆપની મરજી થાય તો એપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી, પણ વેહેવા તોડવાનો વાજબી સબબ પંચાતની નજરમાં આવે ને બેહુ શખસ રાજી થાય સારે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર જ્યાં પંચ કેહેલાં કરે.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો એ સિરસ્તો છે કે માથું કન્યાને ઘેરથી પેહેલું જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર જાય, તથા પડો તથા રૂપિયો આપે, ને વરને ચાંદલો કરે, તથા જે ગયા હોય તેને ગળ્યું મોહોડું કરાવે, એટલે વેહેવા સહી થયો જાણવો.

૩. અમારી ન્યાતમાં ખીજો કાંઈ બિયાનાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યા વરસ પાંચથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં ગમે તે દાહાડે કરે, એમાં કંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૫. છોકરીની મા તથા બાપ વગેરે જે કાંઈ વાલી (છોકરીના) હોય તે કરી શકે છે.

૬. છોકરી તથા છોકરાના માબાપના હોય તો જે વાલી હોય તે કરી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા ઐરીને જેઠ તથા દિયર હોય તો તે કરે, ને નીકર પોતીકી મેજે જુદી રહેતી હોય તો તે બાઈ મુખસાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી સારો દાહાડો જોઈને વરને ઘેરથી તેડવા જાય, સારે તેની સાથે માણસ પાંચને ગળ્યું મોહોડું (તેને) કરાવે એવી રીત છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી વાંધો પડો વા ના પડો પણ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તુટી શકતો નથી તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૩. અથવા દોષ ગમે તે પ્રમાણે હોય તો તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં હરેક તરેહથી વાંધો પડે, ને તે અસામી વેહેવા તોડે તો (તેને) રૂ. ૧૦૧) આપે, સારે તે આસામી પાવન બાપ, નીકર ન્યાતબાહાર રહે સહી, (ને) તે શખસની તરફદારી કરે તે ન્યાતબાહાર રહે સહી, છુટે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા મરી જાય વા વર મરી જાય, તો જે જનસ પક્ષમાં [આપી હોય] તે તથારીતભાત સુધા પાછું આપે સહી-ખીલકુલ પાછું આપે, રખાય નહી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા પાછો છુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ગમે તે ઉપાયે તુટે નહી.

કુંભાર=ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગુ વરની તરફથી જાય.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે, ને તે ચાંદલો કન્યાને કરે છે, ને ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી. વર કન્યાના માબાપ હાજર જોઈએ, તેની મરજીમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાય છે.

૫. બાપ પોતે મુખસાર છે, ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પાસેના સગા હોય તે કરે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, ને મા ન હોય તો કાકા તથા બાઈનો અધિકાર છે.

૭. વિધવા ઐરીએ કાંધો હોય તે કાંઈથી તુટે નહી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ માં છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. બને ધણીને નહી બને ને લડાઈ થાય તો તુટે છે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા તુટે છે, તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. કાંઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો પાંચ વગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપે છે, પણ લુગડાં પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે તો એનું શું લખીએ ?

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે, તો મરજીનું શું લખીએ ?

કુંભાર=લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

છે જે માગું કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી પણ જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે પ્રથમ કન્યાની તરફના સગા વરને ઘેર જાય છે, ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરીને નાળિયેર ૧ વરના હાથમાં આપે છે, સાર પછી વરની તરફના સગા કન્યાને ઘેર જાય, ને કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં નાળિયેર ૧) આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને અમારામાં ન્યાતગોર કાંઈ છે નહીં, ને કુળગોરને બોલાવતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં નાળિયેર શિવાય બીજું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર કન્યાના જનમથી તે વરસ ૫-૭-૯ સુધીમાં વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યો વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો તથા છોકરાનો વેહેવા કરવામાં તો આપ જીવતા છતાં બીજા કોઈને અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો આપ પોતાના માઆપ તથા પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય, ને પછી મરી જાય, સારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખસાર છે; પણ છોકરીના આપના આપની તથા છોકરીના કાકાની સલાહ લઈને કરે છે, ને જુદો રહીને મરી ગયો હોય સારે તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે, ને મા ન હોય તો કાકા વગેરે પાસેના કુટુંબી હોય તે વેહેવા કરી શકે છે.

૭. કાંઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા એકઠાપણમાં તથા જુદાપણમાં કર્યો હોય તે વેહેવા દિયર તથા જેઠી તુટી શકતો નથી, શા માટે જે છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખસાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે દાહાડે સાસરિયા તેડું કરે તે દાહાડે (કન્યા) સાસરે જાય છે, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રિસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને આપે સાસરિયા નહોતરૂં દે તે દાહાડે જમવા જાય, ને

કદાચ કાંઈ કામમાં પડે ને નહીં જાય, તેથી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બે પ્રમાણે વરને તથા કન્યાને ચાંદલો કરીને નાળિયેર આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ (અમારામાં) અસલથી નથી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનું કારણ તો એ છે જે વરને કાંઈ મોટો દોષ થાય કે જેથી સંસારાદિક વેહેવારના કામ નહીં બની શકે ને નામરદ હોય તો વેહેવા તુટે, એ શિવાય વરને બીજા દોષ હોય તો ન તુટે; ને કન્યાને ગમે તેવો દોષ થયો હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી, ને ઉપર લખેલા કારણ શિવાય કાંઈ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને તેને ન્યાતબહાર મુકીએ છીએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય તો કન્યાવાળા ધરેણું તથા લુગડાં જે હોય તે વરવાળાને પાછા આપે, ને કદાપી કન્યા મરી જાય તો વરવાળા પલ્લું તથા રીતભાતના લુગડાં જે હોય તે કન્યાવાળા પાસેથી પાછા લે એ શિવાય બીજો કાંઈ ખરચ અમારામાં મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાવાળાને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ (અમારામાં) વેહેવા થયો તે તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળાની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

કુંભાર-ઐરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરવાળાને સાંથી કન્યાવાળાને સાં માગું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે વરવાળાને સાંથી કન્યાવાળાને સાં વસટાળિયો જાય છે, તે કન્યાને ચાંદલો

કરીને કન્યાના હાથમાં પૈસા ૨) સુખડી ખાવાને આપે, ને આના ૨) ની તાડી લાવીને પીએ. એ વાતમાં ગોર જોઈતો નથી, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થયા પછી વેહેવા કરવો, ને વરસ બારની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય તોએ છોકરીના કાકા વા દાદા વા બીજા સગાવાહાલા હોય, તે સર્વેની સલાહ લેછે; પણ વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીના માઆપનો છે. આપ નહીં હોય તો છોકરીની મા તથા બાઈ વેહેવા કરી શકેછે; તે કાકા તથા દાદાને સંભળાવેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની મા તથા બાઈનો છે. તે ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કાકા તથા દાદાને સંભળાવેછે. આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ એજ રીત છે; તેમાં બીજો તકાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે તેના દિયર જઈ (વેહેવા) તોડી શકતા નથી. અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી લગન થયા પેહેલા કન્યાને સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી તેડેછે.

૧૦. વરને પણ કુંવારાથી સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી તેડેછે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, તે બારમી કલમમાં લખ્યો છે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટવાનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યા આંધળાં લુલાં થાય તે કારણથી તોડી શકેછે. એવા દોષ વિના તુટતો નથી.

૧૩. ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે વર કન્યાને દોષ થાય તો તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ બારમી કલમમાં કારણ લખ્યું છે તે વિના વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરવા ૩. ૧ દંડનો લે. કદાચ લગન બીજી જગો નહીં થયા હોય તો તેની તે જગો ઉપર વેહેવા કરાવે, ને રીતભાત પક્ષાં વિગેરે (પક્ષ) અપાતું નથી, તથા ન્યાતિખરચ પેહેલો થતો નથી, તો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી લગન થયા પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા વાજબી કારણથી લગન નહીં થાય, એનો જવાબ યૌદ્ધમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ લડાઈ થાય તોએ વેહેવા તોડીને બીજો ઠેકાણે કરી શકતા નથી; ને ન્યાતવાળાએ આ નંબરની કલમ ૧૦ મુજબ વેહેવા મંજુર કર્યો તેથી ઉલટું ચાલે તો તે કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૭. બારમી કલમમાં દોષ લખેલો છે, તે દોષ વિના એઉજણ રાજી થઈને વેહેવા તોડે તોએપણ તુટી શકે નહીં.

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરવાળા પોતાના સગાને અથવા દોસ્તદારને માગું કરવા મોકલેછે, પણ કન્યાવાળાની ખુશી હોય તો વેહેવા કરવાની હા કહેછે.

૨. વેહેવા કરવાની હા કહી ત્યાર પછી ન્યાતગોરની સાથે લાખણસી લાડવાનો પડો શેર ૧૧નો તથા હાર ગજરા તથા ૩. ૧) રોકડો મોકલાવે છે, તે કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; ને સગાવાહાલા બોલાવવાનું મુકરર નથી, ને ન્યાતગોરને ૩. ૧) પૂજનો વરવાળા આપેછે.

૩. અમારામાં વેહેવા મેળવતી વખત ઉપર લખેલા પ્રમાણે બિયાનું આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર જન્મી સાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરી તથા છોકરાના મા તથા આપ હાજર છે, તે તે વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા છોકરીનો કાકો બેહુ મળી સમજીને વેહેવા કરે, ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોપણ એજ પ્રમાણે કરે.

૭. વિધવા બેરીએ વેહેવા કામલો તે દિયર અથવા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કાકા પછી સાઈ મુહૂર્ત જોઈને સામ-સામ જોવાતેડા થાયછે, ત્યાર પછી સાસરે જમવા ખાવા જતા આવતા થાયછે, ને કદાપી કોઈ દાહાડો ન જાય તેનો અટકાવ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી સાદું ઉપરની કલમના લખ્યા પ્રમાણે.

૧૨. વર અથવા કન્યાને કાંઈ ખોડ આવે તો બેહુ વેહેવાઈએ વેહેવાઈ રાજી થઈને ગમે ત્યારે વેહેવા તોડે.

૧૩. એનો જવાબ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે, ને પછી તે શખસ ન્યાતને રાજી કરી ન્યાત ૧ જમાડે ત્યારે ન્યાતમાં આવેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ચડેલા ફુલ પાછા આપેછે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

ધોભી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ઘણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો ક્યો ત્યારે વર તથા કન્યા સધળા હાજર હોયછે, તે મળીને ત્રાહીતને ઘેર બેસી પાન પતાસા આઈને વેહેવા સહી કરેછે, ને ચાંદલો કરવાનો ચાલ નથી. ગોરનો પણ ચાલ નથી. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. માસ ૬ થી તે વરસ ૮ ની થાય ત્યાં સુધી

ગમે ત્યારે વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૯ ની થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૫. આપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરી શકેછે.

૬. આપ ન હોય તો માતા કરી શકેછે, ને માતા ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો મામો-માસાળવાળા પણ કરી શકેછે.

૭. માતા મુખત્યાર છે, તેનો કરેલો વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. આદરણી કન્યા પછી તેડેછે, તેહેવારનો દાહાડો સારો હોય તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય ત્યારે તેડેછે.

૧૦. વરનો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે.

૧૧. ફેક કરવાનો ચાલ નથી, પાન પતાસા આધા પછી સહી કેહેવાયછે.

૧૨. તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ તુટી શકતો નથી.

૧૪. તુટવાનો ચાલ નથી, ને તોડવાને નીસરે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે, ને વર તેનો તે પરણાવેછે.

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય, ત્યારે જનસ આપી હોય તે પાછી આપેછે-વરવાળાને.

૧૬. લડાઈ થયાથી તોડી શકતા નથી.

૧૭. બેહુ જણની મરજીથી પણ ફેક કરી શકતા નથી.

ધોભી-પરદેશી બુદ્ધિલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું તો વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો વરના આપને કપાળે કરેછે, ને લખ્યા પત્રનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર-છે નહી તો શું લખીએ ? ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું કાંઈ આપતા નથી, તો શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૦) ની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કર્યો વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માઆપ મુખત્યાર છે, ખીજ કોઈ સગાવાહાલાની સલાહ પણ લેતા નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ માઆપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા તેનો દાદો કરે, ને દાદો ન હોય ત્યારે કાકો કરે; ને આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો તે સખબથી કાંઈ તક્ષવત નથી, ને માનો હજ વેહેવા કરવાનોજ છે, ખીજ કાંઈ છે નહી.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે, ત્યારે તેના દિયર જેઠથી વેહેવા તુટતો નથી, અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો એપણુ ઉપરના ત્રણે સલાહ લખ્યા છે તેજ પ્રમાણે છે; એથી કાંઈ ખીજે ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા તેહેવારને દિવસે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાય છે, ને ન જાય તેથી કાંઈ સાસરિયા પુછી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયા જ્યાં તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય છે, ને ન જાય તેથી વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા પંચના દેખતા કસ્યો એટલે સહી કેહેવાય છે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ?

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની ૧૨મી કલમ પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને પંચવાળા શિક્ષા કરે છે, પણ આજ સુધી તો કોઈએ વેહેવા તોડ્યો નથી તો રીતભાત વિગેરે આખતોનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહી થાય, તો પોતપોતાની રીતભાત કરી હોય તે (પોતપોતાની) પાછી લઈ શકે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યારે તે વેહેવા તુટતો નથી; તેનો સખબ એ છે જે ન્યાત ઉપરાંત થઈને ખીજ જગો ઉપર કરે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાય છે. એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૧૭. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને બેહુની મરજી થાય તોયપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

ધોલી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો કર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો આપે છે, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગાર જેઠએ તો ખરો, પણ નહી હોય તો ચાલે, ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર જેઠએ ને તેને ધાણગોળ આપે છે.

૩. બિયાનામાં તો ૩. ૧) ને પડો આપે છે, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી કરવો, ને વરસ ૧૧ ની થઈ ત્યારે વેહેવા કર્યો વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો છોકરીના આપની સલાહથી વેહેવા કરે, ને ખીજની સલાહ લેવાની જરૂર નહી. ને છોકરાનો પણ એવી તરેહથી કરે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે માની સલાહથી કાકો દાદો વેહેવા કરે, ને ખરચ પણ તેજ કરે; ને જુદા એકઠાનો તક્ષવત નથી, ને મા વેહેવા કરે તો ખરચ પણ મા કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે, તે દિયર જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેવા સપરમે દાહાડે કન્યાને સાસરેથી તેડવા આવે ત્યારે જાય, ને ન ગયાથી કાંઈ ચિંતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર સપરમે દાહાડે સાસરેથી તેડવા આવે તો જા'બા જાય, ને ન ગયાથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી, ને પેહેલી વખત વર જા'બા આવે સારે નાળિયેર ને કંદોરો આપેછે.

૧૧. વેહેવા ફાંક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ૧.૧) ને પડો આપ્યા પછી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી ને કદાપી વેહેવા ક્યાં પછી પરદેશ ગયો, ને કન્યાને વરસ ૧૧ થયા, ને લાં સુધી નહી આવે તો તુટેછે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. બેસબબથી વેહેવા તોડે તો પંચાત તેને પુછી શકેછે.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે જે કંઈ પાંચ રૂપિયાની જનસ ચહડાવી હોય તે વરને પાછી આપે, ને વરને કાંઈ થયું તો વરના માઆપ પાછું લે.

૧૬. લડાઈ થાય તો કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેહુની મરણ થાય ને પંચ રજા આપે તો વેહેવા તુટેછે.

૭. બૈરી તથા પુરુષ વેહેવા કરેછે તે પોતાના સગાની સંમતિથી કરેછે, ને કર્યા પછી કોઈ શખસ તોડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જે દાહાડે તેહેવાર હોય તથા સગામાં ખરચ હોય તે દાહાડે (તેડે) છે, ને આવે સારે ખાતું કન્યાને આપેછે.

૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો પશુ એ ચાલ છે.

૧૧. ચાંદલો કરીને ગોર સાથે જઈને ખાતું આપ્યા પછી પાછું ફેરવી શકતા નથી, તો કારણ શું લખીએ ? ને તે વર પરણેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી કાંઈ દોષ થાય તો બેપણુ છુટે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં એક ધરડાનેવારે થયું હતું, પણ સાર પછી બંદોબસ્ત નક્કી કર્યો જે કોઈ તોડી શકે નહી. હવે તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય, સારે કરેલી રીતની જનસ તથા લુગડાં હોય તે પાછા આપેછે.

૧૬. ન્યાતે મંજુર કર્યો પછી કોઈ તોડતું નથી, ને કદાપી કોઈ શખસ તોડે તેને ન્યાત અંગિકાર કરતી નથી, ને તે વર કન્યા પરણેથી ન્યાતમાં દાખલ થાયછે.

૧૭. રાજક દેવક ગમે તે થાય તો બેપણુ મંજુર કરેલો વેહેવો તુટી શકતો નથી.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ધણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; ગોર તથા સગા વરના હોય તે સાથે જાયછે-વરની તરફના.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનામાં ખાતું શેર ના આપેછે.

૪. વેહેવા કરવાની ઉમર માસ ૬) ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૮ સુધી કરેછે, ને વરસ ૧૦ થાય સારે કંઈ વિના ચાલે નહી.

૫. આપ મુખસાર છે, પણ ધરડાની સલાહ લઈને કરેછે.

૬. આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા માતા કન્યાને મુખસાર છે, પણ સસરા-કુળના ધરડાની રજા લઈને કરે.

કડિયા-છડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૮.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, તેની વિગત એ છે જે વરવાળાની તરફના જે સગા આવ્યા હોય, તે કન્યાને ચાંદલો કરીને મીઠાઈ શેર ના આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર અમારામાં નથી, ને લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, વેહેવા મેળવતી વખત જે વરની તરફના પ સગા હોય તેને કન્યાવાળા નાળિયેર ૧ (એક) આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉંમર મહીના ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૯ ની ઉંમર થાય એટલે કર્ચી-વગર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના કાકા તથા દાદા વગેરે બીજા સગાને કાંઈ અધિકાર વેહેવા કરવામાં નથી, ને સલાહ લેવામાં કોઈની દરકાર નથી, ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ આપનોજ અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા નાતરે જાય તથા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો કાકાનો અધિકાર છે, ને આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને માનો હક વેહેવા કરવામાં સદતર છે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે; ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી; અગર ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી, પણ નાતરે જાય તો છોકરીની મા સુખત્યાર છે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જોવા-તેડા કર્ચી પછી જે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે. એવી વાત ઉપર વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે છે તેનું કારણ એ છે જે બંને વેહેવાઈ વેહેવાઈઓને ન બને, ને બેમાંથી જે વેહેવા તોડવા ચાહે તે શખસ ન્યાતમાં રૂ. ૧૦) અસલના ધારા પ્રમાણે આપે, ને તોડે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ હોય ને બેમાંથી જે વેહેવા તોડે તે શખસ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂ. ૧૦) આપીને તોડે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, તો કારણનું શું

લખીએ? ને રીતભાત તથા પદ્ધતિ આપું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે છે, ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે રીતભાત પક્ષાં વગેરે કીધું હોય તે કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં લગ્ન થાય તો વેહેવા તુટે છે.

૧૭. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં તુટે છે તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ?

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

* ૧૨. વેહેવા તુટે છે તેનું કારણ એ છે જે બંને વેહેવાઈ વેહેવાઈઓને ન બને, ને બેમાંથી જે વેહેવા તોડવા ચાહે તે શખસ ન્યાતમાં રૂ. ૧૦) અસલના ધારા પ્રમાણે આપે, ને વેહેવા તોડે; ને અગર પટેલને ઘેર રૂપિયા ભર્યા વગર બીજા ઠેકાણે વેહેવા કરે તો રૂ. ૨૦) અંક વીસ લે, ત્યારે પંચાતમાં દાખલ કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પદ્ધતિ કીધું હોય તે કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે.

કડિયા—મારવાડી રજપૂતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી જાય ને જે દાહાડે માયું જાય તે દાહાડે વરની તરફથી માણસ ૨ જાય,—કન્યાને લાં, ને કન્યાનો આપ તથા વરનો આપ બંને ગળ્યા મોં કરે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય, તેની વિગત એ છે જે વરવાળા જે આવ્યા હોય તે કન્યાને કપાળે ચાંદલો કરે, ને કોપરાંની વા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળાની સાથે મળતો છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ માત્ર લખી છે. (જુઓ પાટ ૧૩૭).

દી ૨ તથા ગોળ કોપરાંની વાટીમાં ભરીને તથા ૩. ૧ મુકીને કન્યાના ખોળામાં મુકે; ને તે વખત ન્યાત-ગોર હાજર જોઈએ, ને લખ્યા પત્રાનો કાંઈ ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા તે વખત જે હાજર હોય તે ખરા, ને કોપરાં-વાટી જે વખત આપે છે તે દાહાડે વરનો ધણી ધુધરી ન્યાતને આપે, તેની વિગત ધઉ તથા ચણા તથા ગોળ તથા અરીસુ તથા ભાંગ આપે છે, સારે ચાંદલા થયા સહી કેહેવાય.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે કોપરાં વાટી જે લખી છે, એજ બિયાતું; ખીજુ કાંઈ આપતા લેતા નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય સારે તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૯) ની થાય એટલે કર્યો વ-મર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, સારે છોકરીનો કોકો તથા દાદો વા ખીજ સગાનો કોઇનો અધિકાર વેહેવા કરવામાં નથી, ને સલાહ લેવામાં કોઈની દર-કાર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ આપનોજ અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો મોસાળિયાનો અધિકાર છે, ને આપભાઈયોથી જુદો રહેતો હોય તે સખયથી કાંઈ તક્કાવત નથી, ને માનો હજ વેહેવા કરવામાં સદંતર છે.

૭. કોઈ વિધવા ધૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે, સારે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી. અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણુ જે કાંઈ ઉપરના ખીજ સવા-લમાં લખ્યું છે તેથી ખીજે સિરસ્તો નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય છે.

૧૦. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, -વર જાય અથવા ન જાય તોયપણુ.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરના ૨) જવાબમાં કોપરાંવાટીની જીકર લખી છે, તે પ્રમાણે કરે એટલે સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોયપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહી થાય, સારે માંહોમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કરતા નથી, તો પાછું શું લે ને શું આપે ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય યા હરેક કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. મુવેથી તુટે છે, બાકી તોડવાનો ચાલ નથી.

ગોલા-રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એવી છે કે પોતાને ઘેર છોકરી હોય સારે હરેક ગોલાગો-રને કહે કે મારા છોકરાને સાંઈ કન્યા લઈ આવો, ને કન્યા હોય તો કહે કે એને સાંઈ વરની તજવીજ કરો. સાર પછી ગોર ન્યાતમાં તજવીજ કરીને બેહુ ધણીએ ધણી રાજ થાય તો પક્ષાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત પણુ ગોરની હજુર થાય છે, ને માયું તો-જેને ગરજ હોય તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ગોરની સાથે પે-હેલું માયું મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈયો સારે સારો દિવસ જોઈને પંચાતની વાટીમાં આવે, ને સાં ગોલાગોરમાંથી જે કોઈ હાજર હોય તે કન્યાના આપને ચાંદલા કરી ને કુલનો હાર ૧ તથા નાળિયેર ૧ તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો તથા ૩. ૧) કન્યાના વાલીને આપે છે, ને તે વખત લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાવાળા જે સગાને જાલાવે તે આવે છે, ને તે સરવેના દેખતાં પક્ષાં તથા પેહેરામણીનું નામ પડાય છે; ને આવેલા સગાને આદમી દીઠ લાખણુસી લાડવા ચાર તથા પૈસા ચાર આપે છે; ને પટેલને તથા પોતાના મેહેલેદારને લાડવા તથા પૈસા બેવડા આપે છે;

ને એ ખરચ એ હિસ્સે વરવાળા આપે ને એક હિસ્સો કન્યાવાળા મુજરે આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપેછે.

૪. કન્યાની ઉંમર મહિના છ થી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારું છોકરીનો વેહેવા કરવામાં આપ મુખત્યાર છે, પણ આપ હોલે-દીલથી સંસાર નહી ચલાવતો હોય, તો તેના મુરખિય છોકરીની માની સલાહથી વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા જે સગાને પુછવું લાજમ છે તે સગાને પુછીને છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૭. વિધવા ઈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કાઢો તે કાઢથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાથે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં તેડા-તેડી કરે સાર પછી કન્યા સાસરે જાય ને આવે; ને ન જાય તો તેની ખુશી, પણ સાસરિયા કંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. ઉપર છોકરીને જવાનું લખ્યું છે એજ પ્રમાણે છોકરા પણ સાસરે જમવા જાયછે, ને ન જાય તેથી વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ જ પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં અજાણમાં કુટુંબીમાં વેહેવા કાઢા હોય, ને તે વાત પટેલને ખબર પડે, તો તે બાતની તજવીજ કરે; ને ખરી વાત હોય તો પંચને મેળવીને પંચના ચવેણાનો ખરચ લઈને લગન પેહેલાં વેહેવા તોડાવે, ને કદાપી લગન થયા હોય તો તેના ગળ માફક દંડ લે, પણ છુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય પણ અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ ના કારણ વિના બીજા કારણથી અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી, તો તેને જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, સારે કન્યા-વાળાને પલાંના અવેજમાં જે કાંઈ જનસ કીધી હોય તે પાછી આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લઝઈ થાય પણ અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારામાં બેહુ વેહેવાઈની મરજી થાય તો-એ વેહેવા તુટે નહી.

બાણકર-ખતરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીતિ છે જે માંશુ વરની તરફથી જાય, તથા કન્યાની તરફથીએ પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવા ઈરે સારે (ચાંદલો) વરની તરફ-વાળા કન્યાના આપને ઘેર-વરનો આપ તથા ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા કન્યાના આપ વગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા મોહલ્લાનો પટેલ વરનો તથા કન્યાનો પટેલ હાજર જોઈએ-ને ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને કન્યાને હાથમાં રૂ. ૧) ને પડો પતાસાનો આપેછે; ને તેમાં લખ્યું પત્ર થતું નથી, ને મુખજ-બાનીથી થાયછે. એવો અસલથી ચાલ છે, ને તે વેળા ન્યાતગોર તથા કુળગોર અસલથી બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૧) ન્યાતનો તથા મોહલ્લાનો રૂ. ૧) વરની તરફવાળા આપેછે.

૪. કન્યાની ઉંમર મહિના એકની થાય સાંથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા થાયછે. એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૫. વર કન્યાના માઆપ હોય તો તેની કબુલિયત જોઈએ, ને માઆપ નહી હોય તો તે વર કન્યાને લગતા સગાવાહાલા વિગેરેની કબુલિયત જોઈએ.

૧. છોકરીના માઆપ ન હોય ત્સારે છોકરીના વેહેવા કરવામાં (અથવા) આપ દાદા અથવા ભાઈઓ-તે વગેરે લગતા સગાવાહાલા કરી શકેછે, એ અસલથી એવો ચાલ છે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક-ચોંછે ત્સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ-એ વગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, અસલથી એ ચાલ છે. ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરના બીજા સવાલ પ્રમાણે છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સાસરે જાય ને તેને જમાડીને પૈસા ૨) હાથમાં આપે, અસલ કદીમથી એ ચાલ છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી-લગનથી પહેલા વર સાસરે જાય, અથવા ન જાય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી.-એ કદીમથી ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને જ્યારથી ચાંદલો થાય ત્સારથી સહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતા નથી.

૧૩. વેહેવા થાય પછી (ને) કન્યાને તથા વરને કાંઈ હોય થાય તો વેહેવા તુટી શકે નહીં.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ તોડવા ચા-હેતો (ન્યાતથી) કન્યાવાળાઓ તથા વરવાળાઓ યાવત ચંદ્રકાળ સુધી અમારી ન્યાતથી બહાર રહે, ને અમારી ન્યાતમાં કદીમથી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા તથા વર મરી જાય તો ન્યાત સિરસ્તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક થતા નથી.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તર-ફથી પણ જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા જેઠવો ઠયોં ત્સારે ચાં-દલા કરવા સાડ વરની તરફના ઐરાં દસ, કન્યાવાળાને ઘેર જાય, ને ઐરાં નહી જાય તો વરનો આપ તથા વરનો મામો વિગેરે જે બીજા સગા હોય તો તે જ-યછે; ને તે વખત કન્યાનો કુળગોર તથા ન્યાતગોર હાજર હોય તે પૂજા કરાવે. ને ત્સાર પછી વરની તર-ફવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં રૂ. ૧૦) શેકડા તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપેછે; ને એ બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી, ને વરની તરફવાળા રૂ. ૩)-૩ પૈસા કન્યાના મોહલાનાં પટેલને આપે, તથા રૂ. ૧૧ દેવી હાંધલાજના મઠમાં આપે, તથા રૂ. ૧૦) પંચાતી ધર્મ-શાળામાં આપે-એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામધે જે આપેછે તે ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે.

૪. કન્યાની ઉંમર મહીના ૧ ની થાય ત્સારથી તે વરસ નવ સુધીમાં વેહેવા થાયછે, એવો અમારી ન્યા-તમાં ચાલ છે.

૫. વર કન્યાના માઆપ તથા દાદો હોય તો તેની કબુલિયત ન જોઈયે; તેની મરજમાં આવે તે જગો વેહેવા કરે, ને તે નહી હોય ત્સારે તો વર કન્યાના જે લાગતા સગાવાહાલા હોય તેની કબુલિયતથી વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્સારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્સાર છે, ને મા નહી હોય ત્સારે તો છોકરીનો દાદો તથા કાકા તથા ભાઈ વિગેરે જે લગતા સગાવાહાલા હોય તે વેહેવા કરી શકેછે. ને છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તદ્દાવત નથી-અસલથી એ અમા-રામાં ચાલ છે.

૭. વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક-ચોંછે ત્સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ એ વિગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, અસલથી એ ચાલ છે; ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ વેહેવા મેળવતી વખત જે છે તે ઉપરના બીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જે દાહાડે વરવાળો કન્યાને ઘેર જઈને એ રીતે (તે) તેડું કરે કે કન્યાને જણુ એ સાથે અમારે લાં જમવા મોકલજો તે દાહાડે કન્યા સાસરે જાય. તે વખત જે કન્યાની સાથે જણુ આવ્યા હોય તે વરના હાથમાં પૈસા (૩) ત્રણ આપે સારે તે પૈસામાં એ પૈસા પોતાના ઘરના ઉમેરીને કન્યાના હાથમાં આપે; એ ચાલતો અસલ કદીમથી છે, પણ કોઈ જણુ સાથે નથી તેડતું તેથી કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે; ને વર કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, એ કદીમથી ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને જ્યાંથી ચાંદલો થયો ત્યાંથી સહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને અથવા વરને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણુ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાવાળાઓ તથા વરવાળાઓ એ બેમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તે શખસ યાવત ચંદ્રકાળ સુધી અમારી ન્યાતથી ન્યાત બહાર રહે ને અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી. બીજું જે કદાપી ન્યાતના સિરસ્તા ઉપરાંત થઈને કન્યાવાળો વેહેવા તોડે ને તે કન્યાને જે પરણે—તથા વરવાળો વેહેવા તોડે ને તેને જે કોઈ કન્યા પરણાવે તેઓ—તથા એ બેઉઓની જે તરફ દારી કરે—તે શખસો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે યાવત ચંદ્રકાળ સુધી ન્યાતબહાર રહે, એ ચાલ અસલ-કદીમથી છે. કોઈથી વેહેવા થયો તે તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય સારે કન્યાવાળો વરવાળાને ૩. ૫) પાછા આપે યા વર મરી જાય તો ૩. ૧૦) વરવાળાને પાછા આપે. એ શિવાય બીજો જે કોઈ ખરચ થયો હોય તે પાછો આપવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ ટંટા થાય તો પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાજ અસલ કદીમથી તુટતો નથી તો બેઉની મરજીનું શું લખિયે ?

ખતરી—વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય અથવા કન્યાની તરફથી જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલા કરતી વખત વરનો બાપ તથા બાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા તેના મોહોલાનો પટેલ લાં જાય છે; ને તે વેળા કન્યાનો બાપ વિગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા કન્યાના મોહોલાનો લાં હાજર જોઈયે, ને તે વખત કન્યાના મોહોલાનો પટેલ કન્યાને ચાંદલો કરે ને વરવાળા કન્યાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧૧ સવાનો ને ૩. ૧) આપવાનો ચાલ છે; ને તે વખત વરવાળો ૩. ૧) કન્યાના મોહોલાનો પટેલને આપે છે ને તે ૩૦ માં—લાડવાના મોહોલા કહેતાં જેટલા પોતાની પાંતીના લોક છે તેનો હક છે; તથા ૩. ૧) અમારા સુરતી તડમાં આપે તથા જે શખસ કે અમારી ન્યાતવાળા પરગામથી આવીને સુરતમાં રહેલા છે ને તે શખસનું ગામડીઉં તડ કહેવાય છે તે તડવાળા અમારા તડની કન્યા સાથે વેહેવાના ચાંદલા કરે તેની પાસે ૩. ૧) લેવાનો અમારો હક છે; તથા અમારા તડવાળા વતની લોકો તેની કન્યા સાથે વેહેવા કરે સારે અમે પણ ૩. ૧) તેના તડમાં આપિયે છિયે, તથા અમારી ન્યાતનો પરગામનો વર સુરતની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા આવે સારે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાના મોહોલાનો પટેલને આપે, તથા ૩. ૧) કન્યાવાળાના તડમાં આપે; ને વેહેવા બાપતમાં લખ્યું પતું કરવાનો ચાલ નથી; બંનેની મુખજીબાનીએ વેહેવા થાય છે; એવો અસલ-કદીમથી ચાલ છે. ને ન્યાતગોર અમારામાં નથી ને કુળગોરને બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપે છે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૧) ની થાય ત્યાંથી તે કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે લાં સુધી કરે, પણ વરસ ૧૦) તથા ૧૧ ની થાય સારે તો કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે સારે બીજા કોઈને વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ તે બાપ પોતાના

મરડાઓની સલાહ લઈને વેહેવા કરે ને છોકરીની માની પણ સલાહ લેવી જોઈએ.

૬. છોકરીનો આપ હાજર ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે, પણ પોતાના સસરાને તથા દિયર જે-ઠને પુછે, અગર ન પુછે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી; જુદી રહેતી હોય તો ને અગર એકઠી રહેતી હોય તો દિયર તથા જેઠ વેહેવા કરી શકે, ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે તો જે કન્યાના લગતા સગાવાહાલા (જે) કન્યાને પાળે તે વેહેવા કરી શકે.

૭. રાંડેલી ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે વેહેવા દિયર જેઠ વિગેરે સગાવાહાલાથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સાસરે જાય તેને વરવાળા જમાડીને પૈસા ૨) તેના હાથમાં આપે ને કન્યા ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને કદાચી વર સાસરે જમવા નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ખીજી પ્રમાણે થાય ત્યાર પછી વેહેવા તુટે નહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી આગળ કન્યાને તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી ઈયા કારણવિના તોડે તો તે તોડનાર વર ઈયા કન્યાવાળો જે કોઈ તોડે તો તે શખસ આવતચંદ્રોકાળ સુધી ન્યાતબાહાર રહે; શાવાસ્તે જે અમારી ન્યાતમાં અસલથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તે સાચું.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા તથા વર એ બેમાંથી જે મરી જાય તો જે હોય તે ન્યાતસિરસ્તે પાછું અપાય છે.

૧૬. ગમે તેવી લડાઈ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક થતોજ નથી તો મરજીનું શું લખીએ ?

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માયું વરની તરફથી જાય અથવા કન્યાની તરફથી જાય છે ને તે માયું કરનાર વસટાળિયા(ને) વરવાળાને ૩. ૧) વેહેવા મેળવતી વખત આપે.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્ગો ત્યારે કન્યાવાળા યા વરવાળા વસટાળિયાને સોપારી ૫ આપે એટલે વેહેવા સહી થયો ને ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને ચાંદલા કરે. તે વખત વરનો આપ તથા ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા તેના મોહોલાનો પટેલ ત્યાં જાય ને તે વખત કન્યાનો આપ વિગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા કન્યાના મોહોલાનો પટેલ કન્યાને ચાંદલો કરીને-વરવાળા કન્યાના હાથમાં પતાસાનો પડો તથા ૩. ૧) આપવાનો ચાલ છે; ને તે વખત વરવાળો ૩. ૧) કન્યાના મોહોલાના પટેલને આપે, તે રૂપિયામાં-લાડવાનો મોહોલો કેહેતાં જેટલા પોતાની પાંતીના લોક હોય તેને હક છે; તથા ૩. ૧) કન્યાના આપના ગામના પટેલને આપે તથા ૩. ૧) પાંચગામી ન્યાતમાં આપે, ને અસલથી અમારી પાંચગામીની ન્યાત કેહેવાય છે તે મધેથી હાલમાં આસરે વરસ ૫ થયા થોડાએક લોકોએ નવું તડ બાંધ્યું છે તે તડવાળા અમારી ન્યાત સાથે વેહેવા કરવા આવે ત્યારે તે લોકોની પાસેથી અસલ કદીમના ધારા પ્રમાણે ૩. ૧) લેવાનો પાંચગામી પંચાયતનો હક છે તથા ૩. ૧) (એક) ખીજો-જે ગામની કન્યા હોય તે ગામવાળા લે; ને કદાચી અમારી ન્યાતવાળા તે સામ્ર તડવાલાની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા જાય ત્યારે અસલના ધારા પ્રમાણે ૩. ૧) અમે આપિયે છિયે, પણ તે હક પાંચગામી ન્યાતનો છે; તથા અહિંયાનો રહેવાશી ખંભાતી તડવાળા અમારી ન્યાતની કન્યા સાથે વેહેવા કરે તો તેની પાસેથી પાંચ ગામનો ૩. ૧)-(તથા) જે ગામની કન્યા હોય તે ગામવાળા લે; તથા અમારો વર તે તડની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા જાય ત્યારે તે ૩. ૧) તેનાં તડમાં આપે;

* આ અંક વાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળે છે તથા જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ માત્ર ઉતારો છે. (જુઓ પાનુ ૧૪૨).

તથા અમારા લોકની કન્યા સાથે અથવા સામા તડવાળા લોકોની કન્યા સાથે પરગામનો વર વેહેવા કરવા આવે સારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાના માહોલાના પટેલને આપે; તથા તેની પાસેથી રૂ. ૮૦ લેવાનો હુક પાંચ ગામની પંચાયતનો છે; તથા એવલી તડવાળા અમારી કન્યા સાથે વેહેવા કરવા આવે તો તેની પાસે રૂ. ૬૦ લેવા ને કદાપી તે તડની કન્યા સાથે અમે વેહેવા કરવા જઈએ તો તેના તડમાં રૂ. ૫) આપિયે હિયે. બીજી ઉપર લખેલા સામા તડવાળા જે કદાપી પોતપોતાના તડમાં વેહેવા કરે તો તેઓની પાસેથી પણ રૂ. ૧) લેવાનો પાંચગામી ન્યાતનો હુક અસલથી છે. ને વેહેવા બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; અનેની સુખજીબાનીએ વેહેવા થાય છે. ને ન્યાતગોર અમારામાં છે નહીં ને કુળગોરને તે વખત બોલાવવાનો ચાલ સુકર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે પાંચ સોપારી આપે સાર પછી વેહેવા તુટે નહીં.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે છોકરાના માબાપ પોતાના સગાને કન્યાને લાં માણું કરવાને મોકલે છે તથા કન્યાવાળો પણ પોતાની તરફથી વસટાગિયાને વરવાળાને લાં માણું કરવા મોકલે છે, પણ જ્યારે કન્યાનો બાપ તથા મા રાજી થઈને વરવાળાને લાં વેહેવા કરવાનું કેહેવડાવે સારે વેહેવા થાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈચ્છા સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે ને તે ચાંદલો કન્યાને કરે છે, ને તેમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; ને તે વખત વરની તરફના— ૫૭ સગા આવ્યા હોય તે તથા કન્યાનો કુળગોર તથા વરનો કુળગોર આવ્યો હોય તે કન્યાને ગણપતિ પૂજા કરાવે; તે સમે વરવાળા કન્યાને પતાસાનો પડો શેર ૧૦ નો તથા ખારેક શેર ૨૦ અને રૂ. ૨૦ અંકે અઢી કન્યાના હાથમાં આપે; તથા તે વખત વરવાળા પંચાયતના પટેલને રૂ. ૧) આપે તે મધેથી રૂ. ૦૩૦ પંચા-

યતનો તથા પટેલને રૂ. ૦૧) પંચાએતના પટેલ લે, એટલે વેહેવા જોડાયો સહી થાય છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધે ઉપરની કલમ પ્રમાણે વરવાળા કન્યાને રૂ. ૨૦ આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના એકની થાય તે દાહાડાથી તે વરસ ૬ સુધીની થાય ત્યાં સુધી વેહેવાના ચાંદલા થાય છે ને નવ વરસની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો બાપ તથા દાદો હોય તો વેહેવા કરવામાં તેની કબુલિયત લેવી જોઈએ. તેની નજરમાં આવે તે જગ્યાએ વેહેવા કરે, ને કન્યાનો બાપ તથા દાદો ન હોય તો તેની માની કબુલિયતથી વેહેવા થાય છે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય સારે કન્યાના જે લગતા પાસેના સગા હોય તેની રજાથી વેહેવા થાય છે. તથા છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરે; તે નહીં હોય તો છોકરીનો કાકો અથવા ભાઈ વિગેરે જે કન્યાના બાપની પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરે; ને છોકરીનો બાપ માબાપથી જુદો રહે તો પોતે સુખસાર છે.

૭. વિધવા બૈરિએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ એ વિગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી— અસલથી એ ચાલ છે—ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. સારું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સારો દાહાડો જોઈને વરવાળા કન્યાને પેહેલી જમવા તેડીને રૂ. ૫) તેના હાથમાં આપે છે સાર પછી બીજે જે જે ટાંણેટચકે વરવાળા કન્યાને જમવા ખાવા તેડે તે દાહાડે કન્યાને શેર ૦૩ નો પતાસાનો પડો આપે ને કોઈ દાહાડે કન્યા જન્મ નહીં જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાવાળા સારો દાહાડો જોઈને વરને પેહેલા જમવા તેડે તો તે વખત રૂ. ૨) તેને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં આપે, ને સાર પછી જે દાહાડે કન્યાવાળા જમવા તેડે સારે વર સાસરે જમવા જાય છે ને કોઈ વખત

નહી જાય તે કારણથી અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી-કદીમથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેાક કરવાનો ચાલ નથી, અને ગણપતિ પૂજા તથા કંકુના ચાંદલા કરે ને કન્યાને ૩. ૨૫ તથા પતાસાનો પડો ને ખારેક આપે તે દાહાડાથી વેહેવા સહી થાયછે તે ફેાક થતો નથી.

૧૨. વેહેવા અસલ-કદીમથી અમારી ન્યાતમાં તોડવાનો ચાલ નથી, ને હાલમાં પણ તુટી શકતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર કન્યાને દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી; વર તથા કન્યા એ બેહુમાંથી કોઈ આંધળાં લુલાં થાય તોપણ વેહેવા ફેાક થતો નથી.

૧૪. ગમે તેવું કારણ હોય તોએપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી, ને કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તે યાવતચંદ્રકાળ લગી ન્યાતબાહાર રહે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા એ બેહુમાંથી કોઈ મરી જાય સારે જો રીત કરી હોય તે કાંઈ રીત પાછી આપતા લેતા નથી; ને દેહેજ તો અમારામાં પરણતી વખત આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થાય તેથી અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી, (ને) અગર કોઈ શખસ પંચાતની ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તેવા શખસને ન્યાતવાળા શિક્ષામાં યાવતચંદ્રકાળ સુધી ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા અસલ-કદીમથી તુટતો નથી; ને વર કન્યાવાળા બેહુની મરજી થાય તેથી પણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ શખસ તોડે તો તે તોડનાર શખસ ન્યાતથી ન્યાતબાહાર યાવતચંદ્રકાળ સુધી રહે-એ અસલથી ચાલ છે.

ખતરી-ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૬૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે, એવી તેમણે કમુલિયત લખી આપીછે, તે કમુલિયત છેલ્લી ઉતારવામાં આવશે.”

૧૮

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો ધણી પણ કરેછે ને કન્યાનો ધણી પણ કરેછે, તેનું મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો હ્યો સારે ચાંદલો વરને ઘેર થાયછે ને વરને કપાળે કરેછે; પત્ર લખવાનો ચાલ નથી. તે વખતે ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ. નાઉ સરવે પંચના લોકને કહી આવેછે સાર પછી ન્યાતના લોક હાજર હોય તે આવીને બેસેછે.

૩. વેહેવા કરતી વખતે વરને પાઘડી ૧ તથા પતાસાનો પડો ૧ શેર ૧૫ નો, ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા ફુલનો હાર આપેછે, ને કન્યાને પણ ઘાટડી ૧ તથા ચણિયો ૧ તથા પતાસાનો પડો ૧ શેર ૧૫ નો તથા ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા ફુલનો હાર આપીએ છીએ.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૮ ની થાય સાં સુધી જ્યારે વર મળે સારે કરેછે, ને વરસ ૧૩ ની થાય સારે કસ્યાવિના ચાલે નહી.

૫. આપ મુખસાર છે, ગમે તો પુછે, ને ના પુછે તો આપનું કચ્ચું કમુલ છે.

૬. આપ હાજર ન હોય તો માતા કરી શકેછે; પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરેછે.

૭. વિધવા બેરીનો કરેલો વેહેવા કોઈ તોડી શકતું નથી, ને જુદા રહેતા હોય તો બાઈ મુખસાર છે, પણ સઠેકાણે કરવાની, ને કઠેકાણે કરી શકતી નથી; એકલ રહેતા હોયતો દિયર તથા જઈને પુછીને કરે ને કઠેકાણે કરે તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સપરમો દાહાડો હોય સારે તેડેછે, અને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. રસ્તાનો વેહેવા તુટતો નથી, ને કરસ્તાનો વેહેવા તોડીએ છીએ.

૧૨. કંઈ વરમાં બદલેલી દેખીએ તો તુટે, ને પરણ્યા પછી તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો તુટી શકેછે.

૧૪. કારણથી અથવા વગર કારણથી તોડે તો ચાંદોમાંહે રીતભાત પાછી લીધા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. પાછું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ન્યાતવાળાનો કરેલો વેહેવા લડાઈથી તુટી શકતો નથી.

૧૭. બેઠની મરજીથી પણ તુટી શકતો નથી.

રજપુત-ડકૂગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી જાય ને વર ને કન્યાના માળાપ રાજ થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને વર કન્યાના માળાપ હાજર જોઈએ, ને તેના મનમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા ૩. ૧ વરવાળો કન્યાને આપેછે, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. આપ પોતાના હોશમાં હોય તો આપ વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો મા આદી જે પૈસા ખરચે તે સગા વેહેવા કરે, ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તેની સલાહ લે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, તેની પાસે પૈસા નહી હોય તો કાકો કરે.

૭. વિધવા બેરીએ કર્યો હોય તે કાઠથી તુટે નહી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯) પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, વર તથા કન્યાવાળા એ બેમાંથી જે તોડે તે પંચમાં ૩. ૭) આપે, સારે તુટી શકે.

૧૨. બેમાંથી કાંઈ રાજ ન હોય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે, ને લગનના દાહાડા સુધી તુટે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૧) મી પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડે તો વરવાળાએ જે માત્ર કન્યાને કર્યો હોય તે પાછો લે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડે તો કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે ન્યાતમાં આપીને તોડે.

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો મરજીનું શું લખિયે ?

રજપુત-જાદવવંશી શાખલા ગામનાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે પહેલું વરની તરફથી માયું જાય.

૨. વેહેવા કરવો કર્યો સારે ન્યાતગોરની સાથે પટેલની રજ લઈને વરનો ધણી ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો ન્યાતગોર કન્યાને ચાંદલો કરીને આપી આવે. (ને) લખ્યું પતું કરવાનો ચાલ નથી ને કુળગોર તથા સગા કાંઈ હાજર હોતા નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યું તેજ આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૦) સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા સગા વેહેવા કરી શકતા નથી. ને સલાહ લેવાની પણ કાંઈ જરૂર નથી. (ને) છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખ્યત્વાર છે, ને મા નહી હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો કુટુંબી કરે, ને એટલામાં કાંઈ ન હોય તો તેનો પંચ વેહેવા કરે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી કાંઈ તદ્દાવત નથી.

૭. વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે દિયર જેઠથી (વેહેવા) તુટતો નથી.

૮. સાડું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બ્યારે સાસરિયા તેડું કરે સારે કન્યા સાસરે જાય ને ન ગયેથી કાંઈ સાસરિયા કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.
૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ તો એ છે જે બન્નોને ન બને તો લગનના આગલા દાહાડા સુધી વેહેવા તોડે.
૧૩. વેહેવા તુટે છે તો દોષનું શું લખીએ ?
૧૪. કોઈ શખ્સ કારણવિના વેહેવા તોડતો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો પંચ તેને પુછે, ને પંચનું કહ્યું ન માને તો તેની જે ચીજ-વસ્તુ હોય તે પંચ પાછી અપાવે.
૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહીં થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભ્રાત પક્ષાં વિગેરે કાંઈ હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેશે.
૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો લગાઈનું શું લખીએ ?
૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો મરજનું શું લખીએ ?

રજપુત-મારૂં ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે છોકરીનો આપ વરના આપને ઘેર બ્રાહ્મણ પાસે પુછાવે કે અમારી છોકરી સાથે તમારા છોકરાને પરણવો તો અમે તમારે ત્યાં વેહેવા મેળવવાને આપીએ; ત્યારે તે હા કેહે તો કન્યાનો આપ ન્યાતના ને અથવા હરકોઈને સાથે લઈને વરને ઘેર જાય અથવા એ-કલા બ્રાહ્મણને મોકલે, ત્યાં કન્યાની તરફના ચાંદલો કરે; એનેજ અમે માણું કહીએ.
૨. પેહેલી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરવો ઈયો ત્યારે ચાંદલો વરના આપને ઘેર કરે, તેની રીત એ જે કન્યાવાળા ૩. ૧) તથા પડો પતાસાનો શેર ૧ નો વરને ચાંદલો કુંકાનો કરીને આપે, ત્યાર પછી વરવાળો ગોળ વેહે; ત્યાર પછી સારો દાહાડો આવે ત્યારે વરવાળો કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાને કુંકાનો ચાંદલો કરી-ને ૩. ૧) તથા પતાસા શેર ૧ નો પડો (કન્યાને) આપે, તે વખત કુળગોરની જરૂર નથી ને એ વર કન્યાના ચાંદલા વખત જે સગાવાહાલા ત્યાં હોય તે આવે-પણ તેઓની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉંમર વરસ ૨ ની થાય ત્યાર પછી ઉંમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યાં લગણમાં તેનો વેહેવા કરવો ને ઉંમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે વેહેવા કન્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો કાંઈ અથવા દાદો વા બીજા કોઈ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકતા નથી. ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા વિગેરે બીજા કોઈ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાની પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકો તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુંકુંબી, તથા મોસાળ(ના) મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરે; ને આપભા-ધઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને વેહેવા કરવામાં આપ જીવતા મનો કાંઈ હક નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યો-તે દિયર તથા જેઠને પુછ્યાવિના-ત્યાર પછી તેના દિયર જેઠ વેહેવાને તોડી શકે નહીં. અગર ધણી-બાધઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ પણ ઉપર ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યા પછી કન્યાને સાસરે તેડે ત્યારે ૩. ૧) કન્યાને આપે, ત્યાર પછી સાસરે જાય; ને સાસરે જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી, ને ન જાય તો સાસરિયાનું કાંઈ ચાલે નહીં.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યા પછી વરને સાસરે તેડે ત્યારે વરને ૩. ૧) આપે; પછી વર સાસરે જાય; પણ સાસરે જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી; ને વર સાસરે ન જાય તો કન્યાવાળા વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો આપ લગનપત્રી મોકલે સાર પેહેલાં લગણુ વેહેવા તુટે; તેનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યાના આપને ખરચ કરવાનું ન મળે, તથા વરને મોટો દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે ને કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે નહીં; ને વેહેવા તોડે તો રીત-ભાત તથા પક્ષાં વિગેરે જેનું તેને પાછું આપેછે; ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તે વેહેવા તોડનાર પાસે અપાવતા નથી, તો વાજખી ખરચ જાણવાનું કામ શું?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજખી કારણથી લગન નહીં થાય તો માંહેમાંહે રીતભાત તથા પક્ષાં વિગેરે જેનું તેને પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો સાર પછી તોડીને ખીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, સારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેઠની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

રજપૂત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. અમારામાં વેહેવા કરવાની માંહેમાંહે ભાંજ-ગડ કરે ને બેઠ રાજી થાય તો વેહેવા થાયછે. ને માયું કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ગમે તે પેહેલાંથી મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે કન્યાનો આપ પોતાના મનમાને તે સગાને લઈને વરવાળાને ઘેર જાયછે, ને પછી વરને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) તથા નાળિયેર એક આપેછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી; તથા ન્યાત-

ગારને સાથે તેડી જાયછે ને કુળગૌર તો કાઢને છે ને કાઢને નથી.

૩. બિયાનામાં ૩.૧) ને નાળિયેર આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ વરસ ૧૧ રે છેડો-વેહેવા કીધા વિના ચાલે નહીં.

૫. આપ હાજર બેઠે ખીજી કાઢનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી, આપ છોકરીનો વેહેવા કરે.

૬. જે છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરે; કદાપી છોકરીની મા ન હોય સારે જે છોકરીની પરવસી કરે તે વેહેવા કરવામાં મુખસાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા માએ વેહેવા કીધો તે કાઢથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી કન્યા વારતેહેવારે સાસરે જાયછે. કદાપી કન્યા ન જાય તો પોતાની ખુશી.

૧૦. વેહેવા કીધા પછી વારતેહેવારે વર, પણ સાસરેથી નહોતર આવે તો જમવા જાયછે; કદાપી કાંઈ દિવસે જાંબા નહીં જાય તે સમયથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કન્યાવાળાને પલ્લું નહીં મળે ને કન્યાકાળ જતો હોય તો લગન પેહેલાં વેહેવા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો અથવા કાંઈ ખોડ આવે તો વેહેવા તુટી શકેછે; પણ વગર કારણે વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કદાપી કાંઈ શખસ કારણુ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે ને ચહડેલાં કુલ પાછાં આપીને ફારગતી લીધા પછી ખીજી ટેકણે વેહેવા કરેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે સારે પલ્લાનું જરિયાન જે કાંઈ કીધું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી સેહેજ લડાઈથી વેહેવા તુટતો નથી-મારી સમયથી વેહેવા તુટે.

૧૭. વર કન્યાવાળાની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે.

રજપુત-પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. વેહેવાનું માથું વરને ઘેરથી જાય છે ને કોઈ કન્યાવાળો પછી કરે.

૨. વેહેવાના ચાંદલા વરને ઘેર થાય તો વરને ચાંદલો કરે છે; ને કદાપિ કન્યાને ઘેર ચાંદલા થાય તો કન્યાને ચાંદલો કરે છે; ને તે જગાએ પક્ષાં વિગેરેનો લેખ પત્ર થાય છે, ને પોતાનો ગાર હાજર જોઈએ, ને વર તથા કન્યાની તરફના જે સગાને બોલાવે તે આવે છે.

૩. વેહેવાના બિયાનામાં વર તથા કન્યાવાળા પ-હોણા ચાંદલો કરવા આવે સારે ૩. ૧) આપે છે.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૨ થી તે વરસ ૯ સુધી કરે છે, ને લાચારીથી વરસ ૧૧ સુધી પછી કરે છે.

૫. છોકરીનો વેહેવા આપ કરે છે, ને આપ નહીં હોય [તો] અથવા આપની રજાથી દાદો અથવા કાકો વા બીજા સગા છોકરીનો વેહેવા કરી શકે છે; ને છોકરાનો વેહેવા પછી એવી રીતે થાય છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે દિવસ જેઠ વિગેરે જે સગાની સાથે સલાહ હોય તેને પુછે, ને છોકરીની મા વેહેવા કરે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા માએ છોકરીનો વેહેવા કીધો તે કોઈથી તુટી શકે નહીં.

૮. સાટેપાટે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. જમાઈને જાયા તેડવાનું અમારામાં મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે તો સહી કીધા ઉપર શું મુકરર છે ?

૧૨. હરેક કારણથી અમારામાં લગન પેહેલાં તોડે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે ને પક્ષાંની જનસ કીધી હોય

તે પાછી અપાવે, ને ન્યાતિ વિગેરે ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે સારે પક્ષાંની જનસ કરાવી હોય તે વરવાળાને પાછી આપે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો છે ને તે શખસ બીજા જગાએ વેહેવા કરવા ચાહે તો પંચની રજાથી કરે.

૧૭. બેહુ વેહેવાઈની મરજી થાય તો બેલાશક વેહેવા તુટે.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે માથું વરની તરફથી જાય ને કન્યાની તરફથી પછી જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો કયો સારે ચાંદલો વરને ઘેર પછી થાય ને કન્યાને ઘેર પછી થાય; ને તે ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરે છે, ને ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) આપે છે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગાર તથા કુળગાર તે વખતપર હાજર હોય તે ખરે ને વર તથા કન્યાના સગા પછી હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાના હાથમાં ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧) આપે છે. એજ બિયાનું મુકરર છે.

૪. કન્યાની ઉંમર અવતરે સાંથી તે વરસ ૧૧ ની થાય સાં સુધીમાં વેહેવા કસ્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માઆપ મુખસાર છે ને બીજા કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પછી આપ મુખસાર છે, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પછી એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખસાર છે, ને એકઠી રહેતી હોય તો પોતાના સાસરિયાને સંભળાવીને વેહેવા કરે, ને કદાચ જુદી રહેતી હોય સારે પુછવામાં યા ન પુછવામાં આઈ મુખસાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક-
ઓ છે તે વેહેવા કોઈથી તુટી શકતો નથી; અમર
ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણુ આઈ
મુખસાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સારું કરવાનો તો ચાલ નથી
પણુ અસાર પછી કરે તો તે ધણીની ખુશી; એ
વાતની કાંઈ ફિકર નહી. પાલવે તે કરે ને નહી પા-
લવે તે નહી કરે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જે દા-
હાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાય ને ન જાય તો
તેની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, પણ છોક-
રાના આપને પહું ન મળે તેથી વેહેવા તુટે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ તો એ જે છોકરાના
આપને નહી મળેથી તુટે, આકી તુટતો નથી.

૧૩. વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણુ
વેહેવા તુટતો નથી; ને માઆપની ખુશી નહી હોય
તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો રી-
તભાત પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું
આપે; બીજો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે રીતભાત
પક્ષાં વિગેરે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. લડાઈ કબજાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ તો
નથી; ને બેઉની મરજી થાય સારે વેહેવા તુટે.

ગરાસિયા—ખારડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૨૧૨.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે
જે છોકરીનો આપ વરના આપને ઘેર બ્રાહ્મણ પાસે
પુછાવે કે અમારી છોકરી સાથે તમારા છોકરાને પર-
ણાવો તો અમે તમારે સાં વેહેવા મેળવવાને આવિયે.
સારે તે હા કહે સારે કન્યાનો આપ ન્યાતનાં અથવા

હરકોઇને સાથે લઇને વરને ઘેર જાય અથવા એકલા
બ્રાહ્મણને મોકલે; સાં કન્યાની તરફના ચાંદલો કરે છે,
એનેજ અમે માયું કહીએ.

૨. પેહેલી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરવો ઈર્ષો સારે
ચાંદલો વરના આપને ઘેર ઉપરની કલમ પ્રમાણે વરને
કરે, તેની રીત એ છે જે સામસામું લખ્યું કરીને કન્યા-
વાળો પોતીકા લખ્યા ઉપર ૩. ૧) તથા પડો ખાંડનો
શેર ૧ તો મુકીને વરને કુંકનો ચાંદલો કરીને આપે છે.
ને વરવાળો પણ પોતીકા લખ્યા ઉપર ૩. ૧) ધરમાં
મુકીને કન્યાવાળાને આપે છે; ને અમારે ન્યાતગેર તો
નથી ને વરવાળાનો અથવા કન્યાવાળાનો કુળગેર વા
ધામોટ હાજર જોઈએ છે, ને કન્યાની તરફથી તો જે
સાં ગયા હોય તેજ, ને વરની તરફના કુટુંબી તથા
સગાવાહાલા વિગેરે જે હોય તે સાં આવે છે, ને અ-
ગર નહી આવે તો તેની કાંઈ જરૂર નથી; સાર પછી
સાં ગોળ વેહેચે છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે
આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું
લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ ની થાય સાર પછી
ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય સાં લગણુમાં તેનો વેહેવા ક-
રવો, ને ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય સારે વેહેવા કસ્યા-
વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો કાકા
અથવા દાદો વા બીજા કોઈ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા
કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા
પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબીની સલાહ જરૂર લેવી જોઈયે
ને છોકરાનો વેહેવા કરવાની પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો દાદો
તથા ભાઈ તથા કાકા તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે
કુટુંબી તથા મોસાળ (ના) મધે પેહેલો ન હોયતો બીજો
છોકરીનો વેહેવા કરે છે; ને આપ ભાઈઓથી જુદો રે-
હેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તકાવત નથી; ને વેહેવા
કરવામાં માનો કંઈ હક્ક નથી.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા દિ-
યર તથા જોડને પુછ્યાવિના કસ્યો હોયતો સાર પછી
તેના દિયર જોડ તે વેહેવાને તોડી શકે છે; અગર ધણી-
ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણુ ઉપરના ત્રણે
જવાબ બરોબર છે.

* આ અંકનો અસલ કાગળ જોવાઈ મળેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તો ન જાય તો સાસરિયાને શું કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તો ન જાય તો વેહેવા તોડવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો આપ લગનપત્રિ મોકલે સાર પેહેલાં લગણુ વેહેવા તુટે, તેનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યાના આપને ખરચ કરવાનું ન મળે તથા વર [ને] કાંઈ મોટો દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે, ને કન્યાને દોષ થાય તો વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા તો કરતા નથી, પણ તે વેહેવા કાયમ રખાવે છે; ને ઉપર લખેલા કારણથી વેહેવા તોડે તો રીતભાત તથા પક્ષાં વિગેરે લગનથી પેહેલાં કાંઈ કરતા નથી, તેથી માણું આપવું ક્ષેત્રું પડતું નથી, ને ન્યાતિ વિગેરે ખરચ થયો હોય તે વેહેવા તોડનાર પાસે અપાવતા નથી તો વાળખી ખરચ જાણવાનું કામ શું ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાળખી કારણથી લગન નહીં થાય સારે માંહોમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કરતા નથી તો માણું ક્ષેત્રું જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગણુ થયું ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કચ્છો સાર પછી તોડીને ખીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, સારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

કન્યાનો આપ તથા મા પોતાના સગાને વરને ઘેર (માયું) કરવા મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે, ને તેમાં લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરતી વખત વરની તરફનો કુળગોર તથા વરની મા વિગેરે ખીજી બેરાં કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩. ૨૦) રોકડા તથા ઓઢણી ૧) ૩.૭) ની તથા ચણિયો ૧) લાહેતો ૩. ૩) નો-જુમલે માલ ૩. ૧૦) નો વરવાળા કન્યાના આપના હાથમાં આપે છે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાની મા ૩.૧) વરની માને આપે સારે વરની મા ખીજી પૈસા પોતાને ઘેરથી ઉમેરીને તમામ ન્યાતે લેહેણાદીઠ પૈસા ૨) બે નાળિયેરના કરીને આપે એટલે તે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૬ ની થાય સાંથી તે વરસ ૧૧) ની ઉમર થાય, એટલે વેહેવા કચ્છાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો તથા છોકરાનો આપ જીવતો છે સારે તો વેહેવા કરવામાં તેજ મુખસાર છે; કાકા તથા દાદા વિગેરે ખીજી સગાવાહાલાની સલાહ ક્ષેત્રું ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખસાર છે; ને મા નહીં હોય તો કાકા વેહેવા કરે, ને કાકા નહીં હોય તો પાસેના પિત્રાઈ હોય તો તે કરે, ને તે નહીં હોય ને તે છોકરી માસાળમાં રહેતી હોય તો મામા તેનો વેહેવા કરે છે. ને આપ પોતાના ભાઈઓથી જુદા રહેતો હોય તેથી કાંઈ તદ્દાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કચ્છો હોય તે વેહેવા દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી. ને તે વિધવાનો ધણી એકાપણામાં તથા જુદા-પણામાં મરી ગયો હોય તેથી કાંઈ તદ્દાવત નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને દિવાળી તથા હોળી વિગેરે સારે દાહાડો બેઠીને વાર તેહેવારે સાસરિયા તેડું કરે સારે કન્યા સાસરે જાય, ને એમ કરતાં કન્યા પોતાની ખુશીથી કોઈ દાહાડો સાસરે નહીં જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

સલાહ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૯૪.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે, પેહેલું માયું

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને જ્યારે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે વર સાસરે જંબા જાયછે, ને કોઈ દાહાડો વર સાસરે જંબા નહી જાય તેથી સાસરિયા કંઈ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં તુટેછે, લગનના દિન ૧૫ ની અંદર સુધી-વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન બને તો તુટેછે. પણ લગનના દિન ૧૫) રજા સાર પછી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં છે તો દોષનું શું લખીએ? દોષ થયો હોય તોપણ વેહેવા તુટેછે.

૧૪. વરવાળો વેહેવા તોડે તો કન્યાવાળા પાસેથી પોતે જેટલા રૂપિયા આપ્યા હોય તે તથા લુગડાં પોતાના પાછાં લે, ને કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો વરવાળાના ૩. તથા લુગડાં ૩. ૧૦ ના પાછા આપે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય ત્યારે રીતભાત પક્ષાં-વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈથી તો અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે, ને તે વેહેવા બીજી જગો ઉપર કરેછે, તેમાં ન્યાતવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરી શકતા નથી.

૧૭. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ?

કાછિયા-સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાની રીત તો એ છે જે માથું તો વરની તરફથી જાયછે, ને માથું કરવા સગા-વાહાલાને અથવા પોતાના દોસ્તદારને મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો કબુલ થયો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩૧.૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાનો પડો ૧) આપેછે, ને લખ્યા પદ્યાનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર કુળગોરનો નિયમ નથી; ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા જે સગાને તેડાવે તે આવેછે.

૩. બિયાનું તો ઉપરની કલમમાં આવેલું છે.

૪. કન્યાની ઉમરનો નિયમ નથી, જ્યારે કન્યાના માઆપની ખુશીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યાં સુધી કોઈથી વેહેવા થતો નથી, ને સલાહ લેવામાં તો ઘણી મુખ-સાર છે, ને છોકરાનો પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે ને બીજા સગા સાથે મીલાખત હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે, નહી તો મા મુખસાર છે.

૭. રાંડેલી ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કચ્ચો તે કોઈ તોડવાને સમર્થ નથી.

૮. સાટાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા જંબા ખાવા તેડે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે, કાંઈ કારણથી ન જાય તો છોકરીની ખુશી.

૧૦. છોકરીની રીત છે, એજ પ્રમાણે છોકરાની રીત છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨) માં લખ્યું તે પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણ હોય પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી; અગર વરવાળાને પલ્લું ન મળે તો કન્યાવાળો પંચને જાહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી વેહેવા તોડે તો પંચવાળા તેને પુછી શકેછે, ને પંચનું કહ્યું નહી માને તો તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે ને પંચને રાજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં પાછો આવેછે; ને પક્ષાં વિગેરે વાજબી ખર્ચ હોય તે પંચ પાછું અપાવે તે લેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે કન્યાને પલ્લું તથા લુગડાં જે કીધાં હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટે તો નથી તો શું લખીએ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી,

ને એમ કરતાં બેહુ ધણીએ ધણી રાજ થાય તો વેહેવા તુટે.

કાઠિયા-સુરતી કણ્ણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માણું વર તથા કન્યાના મા તથા આપ કરે ને તે ન હોય તો તેના કુંડી તથા તેના વાલીઓ કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠીયો સારે આંદલો કન્યાના માઆપને ઘેરથી ગોર વિગેરે જે હોય તે વરને સાં જઈને આંદલો કરીને ૩. ૧) તથા નાળિયેર વરના હાથમાં આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ ઉપર ખીજા જવાબમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ દુનિયામાં પેદાસ થઈ સારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કરેછે.

૫. છોકરીના વેહેવા કરવામાં તેના માઆપ મુખ્ય સાર છે ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે.

૬. કોઈ છોકરીનો આપ ન હોય ને તેની મા હોય તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે હરેક કોઈ સગાની મસલતથી તેની મા તેનો વેહેવા કરેછે, ને તે છોકરીનો આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો [પણ] સગાઈમાં કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે ને તે પોતાના દિયર તથા જેઠાં એકઠી રહેતી હોય તો તેની સલાહ લે, ને એકઠી રહેતી ન હોય તો પોતે મુખ્ય સાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાદું સવાલના જવાબ એ પ્રમાણે છે.

૯. વેહેવા થાય છે ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરર-જ્યારે જ્યાં તેડે સારે જાય- (કાંઈ મુકરર) નથી.

૧૦. વરને જ્યારે સાસરિયા નહોતરં દે સારે જ્યાં જાય છે ને જ્યાં ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ હોય પણ આજ રોજ મુકરર કર્યું જે વેહેવા ફેક

થાય નહી; પણ જે શખસને પદ્ધતિ નહી મળે તો વેહેવા ફેક થાય સહી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે- જ્યાં સુધી કુંવારો હોય સાં સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર વા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો બંનેની રાજી થી તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો માંહોમાંહે જે રીતભાત તથા ધરેણું કર્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી (ને) કંઈ લગ્ન થઈ તો એ પણ તરફેણની રાજીવિના વેહેવા તોડી શકતા નથી, ને તોડે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક થાય છે તેનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

કાઠિયા-કણ્ણી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માણું વર તથા કન્યાના મા તથા આપ કરે, ને માઆપ નહી હોય તો તેના વાલીઓ કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠીયો સારે આંદલો કન્યાના માઆપનો ગોર હોય તે વરને ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૨ લઈને વરને ઘેર વરને આંદલો કરીને ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૨) આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ ઉપર ખીજા જવાબમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, દુનિયામાં પેદા થઈ સારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કરેછે; પછી તો કન્યાના માઆપની ખુશી પ્રમાણે થાય છે.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના મા તથા આપ મુખ્ય સાર છે; તેની મરજીમાં આવે તો કોઈની સલાહ લેઈયા નહી લે, ને છોકરો નાહની ઉમરનો હોય તો એજ પ્રમાણે-મોહોટા થયા પછી તે મુખ્ય સાર છે.

૬. કોઈ છોકરીનો આપ ન હોય ને તેની મા હોય તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે હરેક કોઈ સગાની

મસલતથી તેની મા તેનો વેહેવા કરેછે; ને તે છોકરીનો આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો સગાઈમાં કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કચ્છો હોય ને તેમાં કાંઈ શખ ધ્યા સુખી ના હોય તો દિયર તથા જેઠથી તે વેહેવા તુટે નહી, પણ તે વિધવા ઐરીએ કાંઈ ગેરરીતીએ વેહેવા કચ્છો ને તેના દિયર તથા જેઠ તે ગેરરીતી ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતની ઈસતીલા હોય તો તે વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાદું સવાલના જવાબ ૨ પ્રમાણે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરર—બ્યારે જ્યાં તેડે સારે જાય—(કાંઈ મુકરર) નથી.

૧૦. વરને બ્યારે સાસરિયા નહોતરૂં દે સારે જ્યાં જાયછે ને જ્યાં ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, બંતોની મરજીથી ફેક થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે—બ્યાં સુધી કુંવારા હોય સ્યાં સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર ધ્યા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો બંતોની રાજીથી તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરી શકેછે, સમસ્ત ન્યાતની મરજી પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા કચ્છા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર ધ્યા કન્યા મરી જાય તો માંહોમાંહે જે રીતભાત તથા ઘરેણું કચ્છું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ તોએ પણ તરફેણની રાજીવિના વેહેવા તોડી શકતા નથી, ને તોડે તો ન્યાત તેને પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક થાયછે, તેનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

કોળી—તળખદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાને સ્વાંથી વરને સ્યાં માગું જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવો નિશ્ચે ઠરે સારે ચાંદલો વરને ઘેર કરે, કન્યાનો ભાઈ અગર પિત્રાઈભાઈ હોય તે વરને ઘેર જઈને વરને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) આપે, અગર કોઈથી બની આવે તો પાંધડી પણ બંધાવે; એ વાતમાં લખ્યું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તે વખત ગોર જોઈતો નથી; વરના મા આપ તથા સગામાં જે હાજર હોય તે જોધયે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થયા પછી વરસ ૧૧) ની થાય સ્યાંસુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૨)—આર વરસની ઉમર થઈ એટલે વેહેવા કચ્છાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય તોએ છોકરીનો કાકો તથા દાદો તથા મામો વેહેવા કરી શકેછે; ને વેહેવા કરવામાં એ ચારે જણાની સલાહ લેવી જોઈએ; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીતે અધિકાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા અથવા ભાઈ અથવા કાકા અથવા મામાનો અધિકાર છે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખખથી કાંઈ તફાવત નથી, ને છોકરીની માને કહેવું એટલો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કચ્છો હોય સાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ વિગેરે બીજા કોઈ શખસથી વેહેવા તોડી શકાય નહી, ઘણીભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોય સારે ને એકલ રહેતા હોય તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી—લગન થયા પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો અથવા તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી-લ-
મન થયા પ્રથમ-વરને પણ સાસરે જવાનો અથવા
તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી રહેજ
ભાવે તોડતા નથી. કન્યાને અથવા વરને કાંઈ ખોડ
થાય તો વેહેવા તોડેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનું કારણ તો ઉપરની અગિયા-
રમી કલમમાં જે લખ્યું તેજ કારણથી લગન આગ-
મ્ય દિન ૧૫ પેહેલા સુધી.

૧૩. વેહેવા મેળવ્યા પછી લગનથી પ્રથમ અ-
ગિયારમી કલમ પ્રમાણે કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા
તુટેછે.

૧૪. કાંઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તેને
ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે; તકશીરવાળા પાસે રૂ.૧૨)
દંડના લે ને આગલા ધણીનો ખરચ થયો હોય તે જે-
જણના ધાત્યામાં આવે તે પ્રમાણે જે વેહેવા તોડે તે
પાસે પાછો અપાવે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પેહેલાં પદ્ધતિ
કરવાનો ચાલ નથી ને બીજી કાંઈ રીતભાત અપાતી
નથી, માટે વર અથવા કન્યા મરી જાય તો કાંઈ
પાછું આપવું લેવું પડતું નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયો તે ન્યાતવા-
ળાએ મંજુર કર્યો હોય પછી કાંઈ લડાઈ થાય તો
વેહેવા કાંઈ તોડી શકતું નથી, ને તે કરેલે ઠેકાણેથી
બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરવાનો ચાલ નથી, ને કદાચીત
કાંઈ તોડે તો ચૌદમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે શિ-
ક્ષા કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ
નથી, ને બેહુજણ રાજી ખુશી થાય તો કાંઈએક
શખસ તોડે છે.

કોળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

“સુરતના કોળી તળખદાનો જવાબ એરપાડના
કોળી તળખદા અંક ૧૨૪ વાળા જેડે મળતોછે માટે
લખ્યો નથી.” (જુઓ પાનુ ૧૫૪).

કોળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે જે માગું વરની તરફથી અથવા કન્યાની તરફથી
જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થા-
યછે; ને તે ચાંદલો કન્યાને તથા વરને કરેછે, ને પત્ર
લખવાની રીત નથી, ને વરના તથા કન્યાના માખાપ
વિગેરે સગાવાહાલા સાથે હોયછે, ને ગોરને જેડે લઈ
જવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાના મધે તાડી વરવાળો કન્યાને સાં
મોકલેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૬ સુધી જ્યારે
વર મળે સારે વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે સારે તે તથા તે છો-
કરીની મા વેહેવા કરેછે, ને પોતીકા વાહાલા સગા દાદા
વિગેરેની સલાહ લેવી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ
એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીની માનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય
સારે જે છોકરીનો વાલી હોય તે કરેછે, ને કાંઈ જ્યારે
ન હોય સારે પંચ કરેછે.

૭. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે એટલે વિધવા શેની
થાય ? ને કદાપી કાંઈ નાતરે ન જાય તોએપણુ કરેલો
વેહેવા તોડતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. આદરણી થયા પછી કન્યા તો પરદયા શિવાય
જતી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વરને તો વાર તેહેવારે-અજેવ વિગેરે તેડેછે,
ને ન તેડે તો તેનું જોર નથી.

૧૧. ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને વર કન્યાવાળાએ
તાડી પીધી એટલે સહી થાય.

૧૨. વેહેવા કશા કારણથી તુટતો નથી, પણ કદા-
ચીત વટલી ગયો, અથવા નામરદ હોય તો પંચની રજા
લઈને પંચાયતની નજરમાં આવે તો વેહેવાને તોડાવે.

૧૩. દોષ થાય તોએપણુ વેહેવા તુટે નહી-જે થાય
તે તેનું નથી.

૧૪. આજ લગી તો કાંઈએ વેહેવા-તોડયો નથી.

પણ અત્યાર પછી કોઈ શખસ ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ મીમાં લખેલા કારણ એ શિવાય તોડે તો પંચ તેને શિક્ષા કરેછે, ને તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે, ને રીતભાત વિગેરે કાંઈ છે નહીં તો શું [લખિયે?]

૧૫. રીતભાત વિગેરે કાંઈ છે નહીંતો શું લખાયે ?

૧૬. લગ્ન થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. બેહુની મરણ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહીં.

કાળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવે સારે માણું કન્યાને ઘેરથી આવે.

૨. વેહેવા કરવા ક્યો સારે વરને ઘેર ચાંદલો થાય, ને ચાંદલો વરને કરે, લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર હાજર જોઈએ, ને વર તથા કન્યા બંનેની તરફથી ન્યાતના લોક હાજર જોઈએ, તથા કન્યાનો આપ તથા વરના માઆપ તથા આપ નહીં હોય તો બાઈ અથવા સગા હાજર જોઈએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ૩૧. ૧) તથા નાળિયેર કન્યાને ઘેરથી વરને આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી ૧૧) વરસ લગીમાં વેહેવા કરવો જોઈએ.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે આપ વેહેવા કરે, તથા દાદા તથા કાકા તથા બીજા સગાથી થાય નહીં. મા તથા આપ રાજી જોઈએ.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય તો મા તથા છોકરીના બાઈની સલાહથી વેહેવા થાય.

૭. વિધવા બેરીએ પોતીકા છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે દિવસ તથા જોઈ એકઠા રહે અથવા જુદા રહે પણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યો પછી ને લગનથી અગાઉ જોવાનેડા કરવાનો ચાલ છે; તે જોવાતેડાં કર્યો પછી વારપર્વણીએ તેડે તો સાસરે જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ વારપર્વણીએ તેડે તો વર જમવા જાય ને નહીં જાય તો વેહેવા તુટે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાંક કરવાનો ચાલ નથી. ચાંદલો કર્યો પછી વર તથા કન્યાને વસંતના લુગડાં ચડાવે એટલે વેહેવા તુટે નહીં. કદાપી પલ્લું નહીં મળે અથવા કનિયો થાય ને તોડે તો જે કાંઈ વેહેવા તોડે તે ૩. ૧૨) પંચને ગુનેહગારી આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાય ને વેહેવાઈએ વેહેવાઈ લડે તો પીઠી નહીં ચડે સાં સુધી વેહેવા તુટે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તો જે તોડે તે ખરચ વેહેવાઈને આપીને તોડે—એક પ્રમાણે, પણ પંચનો દરક નથી.

૧૪. જે શખસ વગર કારણે વેહેવા તોડે તો તેની [પાસે] ન્યાતના લોક ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ગુનેહગારી લે, ને સામા ધણીનું પલ્લું તથા બેઠો ખરચ આપીને તોડે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરે અથવા કન્યા મરે તો વરનું ઘરેણું તથા લુગડું કન્યાને ચડ્યું હોય તે પાછું આપે, ને વરને લુગડાં ચડ્યાં હોય તે જાય.

૧૬. વેહેવા કર્યો પછી કાંઈ લડાઈ થાય, ને તે વેહેવા ન્યાતના લોકે મંજુર કર્યો. ને તે વેહેવા તોડીને બીજે ઘેર કરવા ચાહે, ને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા નહીં આપે, તો ન્યાતવાળા લોક તેની સાથે વેહેવાર નહીં રાખે, ને નહોતરું બંધ કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી બનેજણ રાજી થઈને વેહેવા તોડે તો પંચને પુછીને બેહુ શખસ મળીને પંચનો ખરચ આપે, ને પંચને કહેથી મુકાય.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી-તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે કોઈ શખસને ઘેર લગન હોય ને સાં પંચાત મળી હોય સાં જઈને ગોર પોતાની હથેળીમાં રૂપિયો મેલીને સર્વેને દેખાડે, સારે સર્વે તે રૂપિયાને હાથ અડકાવીને માથે ચડાવે, સાર પછી ગોર કેહે કે ફલાણુની કન્યા ને ફલાણુના વર સાથે વેહેવા કીધોછે

ત્યારે વેહેવા સહી થયો, ને તે રૂપિયો કન્યાના આપને આપે, ને માગું તો બરની તરફનું વેહેલું જાયછે; એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો ત્યારે ઉપર લખેલી પંચાયત મળી હોય ત્યાં ગોર સર્વેને ચાંદલા કરેછે, ને લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી. તે વખત ઉપર હરેક કોઈ બ્રાહ્મણ જોઈયે ને તે સમે પંચાયત સમળી હાજર હોયછે ને અગર એ ત્યાર શખસ કામે ગયા હોય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો કલમ ૧) માં ૩. ૧) આપેછે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉંમર વરસ ૧) થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં આપ મુખત્યાર છે. (ને) અગર છોકરીનો કાકા અથવા દાદા વા બીજા સગાવાહાલાની સાથે બનાવ હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરેછે, ને છોકરાના પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે, ને અગર છોકરીની મા નાતરે ગઈ હોય તો કાકા વગેરે પાસેના સગા વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, ને વરસ છ મહીને કોઈ કરે તો મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વાર તેહેવારે સાસરે કન્યા જમવા જાયછે. (ને) અગર કન્યા નહી જમવા જાય તો મુખત્યાર છે.

૧૦. વરને સાસરેથી નહોતર આવે ત્યારે જમવા જાયછે, (ને) અગર ન જાય તેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપર લખેલો રૂપિયો આપેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઘરેણું ભુગડું જે કીધું હોય તે પાછું આપે, ને ખરચ બેહુ તરફનો જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી હરતરેહની લગાઈ થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેહુની મરજી થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

ઠાકોર-પરદેશી કાંગી-તડ બીજું.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

“આ અંકવાળા ભોકાએ અંક ૧૬૩ ના કાગળમાં સહીયો કરી છે, તેથી મી. બોરાડેલ સાહેબે આ અંકનો કાગળ (સુરતના જડજ સાહેબ ઉપર તા. ૧૮ મી જાનેવારી સન ૧૮૩૦ ના ધ્રેષ્ટ પત્રપરથી) રદ કર્યોછે.”

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૩.

૧. વેહેવા કરતી વખત વરનો ધણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો કન્યાના આપને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, ને ગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી. વર તથા કન્યાના સગા જે કોઈ હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. બિયાનામાં ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૦૧ તથા કોપરાંની વાટી ૫), શેર ૦૧ ની આપેછે.

૪. કન્યાની ઉંમર માસ ૧ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૬ ની થાય ત્યાં સુધી [વેહેવા] કરીએ છીએ, ને વરસ ૮ ની થાય ત્યારે ક્યો વગર ચાલે નહી.

૫. વેહેવા કરવામાં આપ મુખત્યાર છે, પોતાના મુરખ્ખીની સલાહ લઈને કરેછે.

૬. આપ ન હોય તો માતા કરેછે, પણ માથે મુરખ્ખીની સલાહ લઈને.

૭. વિધવાનો કરેલો વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી. એ ત્રણ જવાબમાં માતા મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.
૯. સપરમો દાહાડો વાર પર્વનો હોય, તે દાહાડો જાય છે ને ન જાય તો પોતાની ખુશી.
૧૦. વરની પણ એજ રીત છે.
૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.
૧૨. વટલી જાય ત્યારે તુટી શકે છે.
૧૩. વેહેવા થયા પછી આંધળો, લુલો થાય તો એ તુટે નહીં.
૧૪. કાંઈ કારણુવિના અથવા કારણથી પણ તોડી શકતો નથી ને કાંઈ શખસ તોડે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરે છે, ને તેનો તે વર પરણાવે છે, ને ખીજી જગો ઉપર કરી શકતો નથી.
૧૫. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યા મરી જાય, સારે પદ્ધતિ તથા લુગડાં કચ્ચાં હોય તે પેહેરી ફાડતાં રહે તે આપે.
૧૬. ન્યાતવાળાનો મંજુર કરેલો વેહેવા તોડી શકતા નથી.
૧૭. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો થાય છે, તે ફરી કાંઈથી તુટી શકતો નથી.

ખમાર-મોહનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માણું તો વર તથા કન્યા એ બંનેની તરફથી જાય છે.
૨. વેહેવા કરવો ઈચ્છે ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે, ને વરવાળા સગા બાપ વગેરે જે હોય તેને કપાળે ચાંદલો કરે છે, ને અમારામાં લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરની કાંઈજર નથી, ને વર તથા કન્યાના માબાપ હોય તો ખીજી કોઈ સગાની જર નથી.
૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો પડો ૧ પતાસાનો શેર ૧૧ તથા ૩. ૧) આપે કન્યાને, એજ બિયાનું-ખીજું કાંઈ એ શિવાય આપતા નથી.
૪. કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે, તેની ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી, તો આગળ શું લખીએ ?

૫. છોકરીના માબાપ હાજર હોય ત્યારે ખીજી કોઈ વેહેવા કરી શકતા નથી તો સગાવાહાલાનો જીકર શું લખીએ ? માબાપ મુખ્ય છે-કોઈની સલાહ લેવા ન લેવામાં; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યાર છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની માનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો જે છોકરીને પાળે તે વેહેવા કરી શકે છે, ને બાપભાઈ-ઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તક્ષત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવાનો છે.

૭. વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય તો તેના દિયર જેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, અગર ઘણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો પણ કાંઈથી વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને જ્યારે સાસરિયા તેડે ત્યારે સાસરે જાય છે, ને કદાચ નાદાન હોય ને ન જાય તો તેને કાંઈ મુન્દમત કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના ૯) માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, તેનો સખબ એ છે જે વર તથા કન્યા બાળક છે ને એ બંનેમાંથી એકના માબાપને ન પાલવે તો ફેક કરે છે તો શું લખીએ ?

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કાંઈ કારણ નથી. પોતાની મરજીમાં ન આવે તો તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તો વેહેવા તુટતો નથી-દોષના સખબથી.

૧૪. કારણુવિના કોઈ વેહેવા તોડવું નથી તે! એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વા-જખી કારણથી લગન નહીં થાય, તો પદ્ધતિ કહું હોય તે પાછું આપે છે; ને રીતભ્રાત આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લક્ષ્ય થયે ને વર યા કન્યા એ બંનેના માબાપમાંથી એક જણ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૭. બેહુમાંથી એક જણની મરજી થાય તો વેહેવા તુટેછે.

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં લ્યારે વરનો બાપ તથા વરના તડનો પટેલ તથા વરની તરફના સગા સરવે મળીને કન્યાને ઘેર જાય. ને તે વખત કન્યાનો બાપ તથા તેની તરફના સગા તથા કન્યાના તડનો પટેલ એ સરવે મળે; લ્યારે વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરી ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા નાળિયેર આપે; તેજ વખત સરવે લોકના દેખતી વરની તરફવાળો કન્યાની તરફવાળાને પધાંના ૩. ૪૦) અંકે ચાળીસ ગણી આપે, તથા વરવાળો ૩. ૨) કન્યાના પટેલના હાથમાં આપે, તે વખત પટેલ તે રૂપિયાના છાડવા મંગાવીને ઉપર લખેલા સરવે લોકો બેઠા હોય તેને વેહેવા આપે એટલે વેહેવા સહી થયો;—તે વેહેવા પછી તુટતો નથી, ને તે બાપતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોચાવવાની કાંઈ દરકાર નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૬ સુધી વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહીં—લાચારીએ નિયમ નથી.

૫. છોકરીના માબાપ હાજર છે લ્યારે છોકરીના માબાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને છોકરીના માબાપ ન હોય લ્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો સગાવાહાલા વેહેવા કરી શકેછે;—ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય લ્યારે છોકરીની માનો અધિકાર છે;—એજ વિગત. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખતથી કાંઈ તક્ષવત નથી; ને મા નહીં હોય તો છોકરી જેના કબજામાં રહેતી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. કાંઈ વિધવા ઐરીએ પોતીકી છોકરીનો વે-

હેવા કર્યોછે તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠથી તોડી શકાય નહીં.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાકું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જેવા તોડા કરે લ્યારે ૩. ૮) ના લુગડાં કન્યાને ચડાવે, ને પછી તે કન્યા પાંચ ઐરી સાથે તે દાહાડે જમવા જાય; ને એ વગેરે વાર પરબે વરવાળો તેડે લ્યારે જાય; ને કાંઈ દાહાડે કન્યા બાળક છે ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જેવા તોડા કરે લ્યારે કન્યાવાળો વરને સાત આદમી સાથે જમવા તેડે, ને ૩. ૨) વરને પાધડીના આપે, લ્યાર પછી સાસરે જાય ને કાંઈ દાહાડે ન જાય તેથી સાસરિયાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી. નાળિયેર પડો આપ્યો એટલે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટેજ નહીં.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય, લ્યારે વરના બાપને પદલું પાછું આપે, તથા જેવાતોડા કચ્ચા હોય ને મરી ગઈ લ્યારે લુગડાં ફાડતાં રહ્યા હોય તે પાછા આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ ગમે તેવી લડાઈ થઈ તોએપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને બેહુની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટેજ નહીં.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને વરની મા અથવા તે ન હોય તો વરનું જે અંતરનું સગું હોય તે કન્યાને ચાંદલો કરીને રેશમી ઓઢણી તથા ચણિયો આપીને કન્યાને વરને ઘેર જમવા તેડી લાવેછે; ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી. ને ગોર તે વેળા હોયતો સાંઈ, ને નહી હોયતો જરૂર નથી, ને તે વખત કન્યા તથા વરના માઆપ હોય તો સાંઈ, નહી હોય તો જે અંતરના સગા હોય તે આવે.

૩. ચાંદલા થયા પેહેલાં બિયાનામાં ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો વરને લાંથી કન્યાને લાં આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે પરણે લાં સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. કન્યાના માઆપ હાજર છે લાં લગી કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી, ને દુનિયાના સિરસ્તાથી લાચાર હોય તો જે અંતરનું સગું હોય તે આગળ રહીને વેહેવા કરે, ને છોકરાનો વેહેવા પણ એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા દિયર સસરાની સલાહથી વેહેવા કરે, ને આપભાઈ-ઓથી જુદો રેહેતો હોય તો સલાહ લેવાની જરૂર નથી.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા એકઠાપણામાં દિયર જેઠની સલાહ લીધાવિના કચ્છો હોય તો દિયર જેઠ વેહેવા તોડી શકેછે, ને જુદાપણામાં માએ વેહેવા કર્યો તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું પોતાને ગમે તો કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યાને સાસરેથી નહોતરું આવે સારે જમવા જાયછે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર સાસરે નહોતરું આવે સારે જમવા જાયછે, ને કોઈ ન જાયતો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, પણ વરવાળા કન્યાને તાહાં ૩. ૫૦) ખરચના આપવાનો ચાલ છે તે આપે સાર પછી કન્યાવાળા લક્ષ-પત્રી વરવાળાને આપે એટલે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાના કારણનો કાંઈ નિયમ નથી; પોતાની ખુશી સાથે;—ને ક્યાં સુધી તુટે તેનો જવાબ ઉપરની અગિયારમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે; તો દોષ થવા ઉપર શું મુકરર છે ?

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના અગિયારમી કલમના લખેલા બંદોબસ્ત થયા પછી તોડી શકે નહીં; ને કદાચ કોઈ તોડે તો આજ સુધી તો ન્યાતવાળાએ કાંઈ શિક્ષા કરી નથી, ને આજ દીનથી એ મુકરર કરીએ છીએ જે, જે કાંઈ મોટા વ્યાધિથી વેહેવા તોડે તો તેની કાંઈ તકરાર નથી, ને વગર વ્યાધિએ વેહેવા તોડે તે ધણી ૩. ૧૧ પંચાતમાં આપે, ને જે ધણી વગર વ્યાધિની કન્યા તોડેલી લે અથવા વર તોડેલા સાથે વેહેવા કરે તે ધણીપણુ ૩. ૧૧ પંચાતમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વા-જખી કારણથી લગન નહી થાય, સારે જે કાંઈ કન્યા ને જરીઆન કીધું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને ખીજી રીતભાત અસલથી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ વગર કારણે વેહેવા તોડે તે ધણી ઉપર કલમ ૧૪ માં લખેલું છે તે પ્રમાણે ન્યાતવાળા લેછે.

૧૭. એહુ ધણી રાજ થાય તો વેહેવા તુટે પણુ કલમ ૧૧ ના બંદોબસ્ત કચ્છા પછી વેહેવા તોડે તો એહુ ધણી ૩. ૧૧ પંચાતમાં આપે.

ભાટ—કસએ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે આપ વેહેવા કરે, ને માગું કન્યાની તરફથી વરને લાં જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે સારે ચાંદલો વરને લાં થાય. તેમાં અમારે લખ્યું પત્ર જેઈએ નહી, ને તે વખત પોતાનો ગોર તથા કન્યાના સગા આપ તથા કાકો તથા ભાઈ જેઈએ.

૩. વેહેવા મેળવે તે વખત ૩. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા પતાસા શેર ૧૧ (સવા શેર) નો પડો—એ પ્રમાણે જેઈએ.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય સારે વેહેવા

મેળવવો ને વરસ અગિયારની થાય ત્યારે પ્રરણાઆ વિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યારે બીજા કોઈ સમા વેહેવા કરી શકે નહીં. વેહેવા કરવામાં મા તથા આપ હોય ત્યાં બગી કોઈની સલાહ જોઈએ નહીં. એવી તરેહથી છોકરાના વેહેવા કરવાનો આપ તથા માનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીની માને અધિકાર છે, ને આપ તથા બાઈઓથી જુદા રહેતો હોય તે સખખથી છોકરીની માનોજ અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ત્યારે વેહેવા કોઈથી તુટી શકે નહીં. તે બાઈની પકડણ માફક નહીં હોય તો વેહેવા તુટે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરર નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પેહેલાં વરને સાસરે જવાનું મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોંક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. લગનપત્રી કન્યાને લાંબી આવે ત્યારે વેહેવા મ્હી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાને ખોડ આવે ત્યારે વેહેવા તુટે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે. ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા દે નહીં, ને રીત પાછી આપવી પડે છે, ને અમારામાં ન્યાતિખરચ કાંઈ છે નહીં.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર કન્યાના લગન થયા પેહેલાં મરી જાય તો એકેકનું પાકું આપી શકે છે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી મા તથા આપ રાજ હોય તો ન્યાતવાળા પુછી શકે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વરના માઆપ તથા કન્યાના મા તથા આપ એ બેહુ જણાઓમાંથી એક જણને નહીં પાલવે તો વેહેવા તુટે.

તરફથી જાય છે, ને કન્યાની તરફથી પણ જાય છે. વરવાળાને વેહેવા કરવાની ગરજ હોય તો વરવાળા પેહેલું માયું કરવા મોકલે છે, ને કન્યાના આપને ગરજ હોય તો કન્યાવાળા પેહેલું માયું મોકલે છે, ને તે માયું કરવા તો પોતાના સગાને મોકલે છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે ને પેહેલો ચાંદલો કન્યાને કરીને વરવાળા રૂ.૧) (એક) ને નાળિયેર આપે છે; ને ધાણાગોળ ખાય છે એટલે વેહેવા સહી થયો. ન્યાતગોર તથા સગાવાહાલાને બોલાવવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિમાનામાં ઉપરના જવાબ પ્રમાણે રૂ.૧) ને નાળિયેર આપે છે-એ ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધીની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યો વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ જીવતો છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તો છોકરીનો આપ મુખત્યાર છે, -કાકા તથા દાદા વગેરે બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ આપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, ને આ નહીં હોય તો છોકરીનો ભાઈ, ને તે નહીં હોય તો છોકરીના કાકા તથા દાદા વગેરે જે પાસેના કુટુંબી હોય તે વેહેવા કરી શકે છે, ને છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓથી જુદા રહેતો હોય તેથી કાંઈ તક્કાવત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રાંડેલી ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે, તે વેહેવા દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી. ને ધણી પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય તથા જુદા રહેતો હોય તેથી કાંઈ તક્કાવત નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ છે. પોતપોતાની મરજમાં આવે તો સાદું કરે છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સારો દાહાડો જોઈને સાસરિયા તેડે છે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય છે, ને કન્યા કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

ભાડબુજ-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”

અંક ૯૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરિયા તેડું કરે, સારે વર સાસરે જમવા જાયછે, ને કાઈદાહાડો વર સાસરે જમવા ન જાય, તેથી સાસરિયા વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની ઉમર વરસ ૬ ની થાય ને વરના આપને પદ્મું ભરવા ન મળે તો કન્યાનો આપ વેહેવા તોડે, ને વરના આપે પદ્મું નહીં ભર્યું તેની યુનેહગારીમાં વરવાળો ન્યાત ૧ જમાડે, ને ન્યાત ૧ નહીં જમાડે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને ન્યાત જમાડે સારે ન્યાતમાં આવે એ ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટેછે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો આપ પદ્મું ન ભરે તો વેહેવા લગનના આગલા દાહાડ સુધી તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને એ એમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તે શખસ યુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને નહીં જમાડે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને પક્ષાં વિગેરે રીતભાતમાં જે કંઈ વરવાળાએ કન્યાને આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણુ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય સારે માંહેમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કાપું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કારણુ વિના ખેઉની મરણથી વેહેવા તુટતો નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઈચ્છે સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે વખત ન્યાતના વરની તરફના ૪ સગા

કન્યાને ઘેર જાયછે, ને પ્રથમ ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને ગોળ ધાણા ખાયછે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૨૦ સુધીમાં જ્યારે વર મળે સારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો આપ જીવતો હોય ત્યાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો આપ મુખત્યાર છે. પોતાના આપ તથા ભાઈની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને મા નહીં હોય તો છોકરીનો ભાઈ કરે, ને ભાઈ નહીં હોય તો છોકરીનો કાકા હોય તે વેહેવા કરેછે, ને તે નહીં હોય તો તેના જે વાલી હોય તે વેહેવા કરેછે.

૭. કાઈ રાંડેલી ભેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય તે કાંઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કુંવારે માંડવે જમવા જવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૬ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે, વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણુ વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારામાં કાંઈ શખસ ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકિયે છે, ને તેને શિક્ષા પણ સરવેની મરણ પ્રમાણે કરીએ છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય સારે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે જે કાપું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કાંઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બનેલી મરજી થાય તોપણ વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી.

બરવાડ-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કાંઈ સગાવાહાલાની મારફત કન્યાનો બાપ વેહેવા કરવાની હા કહે, સારે વરનો બાપ તથા કાંઈ બીજો જણ ૧ કન્યાના બાપને સાં જાય ને પછી બ્રાહ્મણને પુછેથી વર કન્યાના નામ રાશી હળતા આવે તો વરનો બાપ ગાળ શેર ૧૧ વેહેવે-એ તરેહથી વેહેવા મેળવે; ને નામ રાશી હળતાં ન આવે તો વેહેવા મેળવતા નથી, એજ બંને માગું કહીએ છેએ.

૨. વેહેવા કરવો હરે સારે ઉપરની કલમ પ્રમાણે મેળ વેહેવ્યા પછી છોકરીને ચાંદલો કરીને નાળિયેર ૧ તથા ૩૦૧ વરનો બાપ આપેછે, ને લખેલું પત્ર જોઈ-વું નથી; ને અમારે ન્યાતગોર તથા કુળગોર નથી, ને ચાંદલો વખત બ્રાહ્મણનું પણ હમારે કાંઈ કામ નથી, ને વરના સગા તો સાં કાંઈ આવતાં નથી, ને કન્યાના સગા તો સાં જે હોય તે આવેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય સારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય સાં લગણુ વેહેવા કરવો, ને ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય તારે વેહેવા કર્યો વિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે સારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કાંઈ સગાવાહાલા છોકરીનો વેહેવા કરી શકે નહીં, ને વેહેવા કરવામાં પોતીકા મરના ધરડા તથા મોસાળના સગાની સલાહ લેવી. પણ નહીં સલાહ લે તો તેનો કાંઈ અટકાવ ચાલે નહીં; ને એજ તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવાનો ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદા તથા કાકા તથા ભાઈ તથા મા તથા પિત્રાઈ તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો છોકરીનો વેહેવા કરેછે. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તકાવત નથી, ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માની રજા મુકરર જોઈએ.

૭. કાંઈ વિધવા ઘેરીએ પોતીકા છોકરીનો વેહેવા કર્યો સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જોડે તે વેહેવા તોડી શકે નહીં, ને ઘણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ ઉપરના મણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, ને એ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યો પછી વેહેવા સહી કહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કાંઈ સખસ કારણે વા વગર કારણે વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે, ને તે વેહેવા કાયમ રાખે સારે ન્યાતમાં લેછે, તેથી પલ્લુ તથા રીતભાત ખરચ વગેરેનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, એ કારણથી વેહેવા નહીં થાય તો માંહોમાંહે પલ્લુ તથા રીતભાત કરતા નથી, તેથી પાછું આપવું લેવું પડતું નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગ્નકાંઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, સાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજા જગો ઉપર કરે, સારે ન્યાતવાળા તેનું સમાધાન કરીને તે વેહેવા કાયમ રખાવેછે. ને ન્યાતવાળા, નહીં માને તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી, તેથી બેહુની મરજીમાં આવે તો વેહેવા તુટે નહીં.

ત્રીલોની-મરેઠા દક્ષની ખાનદેશી- નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે ચાંદલો કન્યાને કરેછે. ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને અમારામાં ન્યાતગોર તથા કુળગોર છે નહી, ને હરેક બ્રાહ્મણની પાસે કામ ચલાવીએ, ને ઘર તથા કન્યાનાં સગાં જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધે કોપરાંની વાટી ૨ તથા ૩. ૧) કન્યાનાં ખોળામાં આપેછે, એજ બિયાનું.

૪. વરસ ૧ થી તે વરસ ૬ સુધી વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થાય સારે કન્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય સારે તો તે મુખ્યત્વાર છે, પણ પાસેના સગાની સલાહ લીધી જોઈએ; ને છોકરાનો પણ એવી તરફથી થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે તો છોકરીને વેહેવા કરવામાં મા અધિકારી છે, પણ પાસેના સગાને મુછીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જોડ વાજળી કારણ હોય તો પંચની સલાહથી તોડી શકેછે, ને ત્રણે સવાલનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વારતે-હેવારે કન્યા સાસરે જાય ને ન ગયેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ તો મથી, પણ કંઈ વાજળી કારણ હોય તો પંચની સલાહથી તુટે, ને સહી તો ૩. ૧) ને કોપરાંની વાટી ૨ આપ્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર

અથવા કન્યાને કંઈ મોટો દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સજા કરે, ને કન્યાને પેહેલા વરની સાથે પરણાવે.

૧૫. અમારામાં પેહેલું કાંઈ પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમારામાં બેહુની મરજી થાય તો તુટે નહી.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયોં સારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને કન્યાનો આપ વરને ચાંદલો કરીને ૩. ૧) ને નાળિયેર આપેછે ને ગણપતિ પૂજા ન્યાતગોર કરાવેછે, ને તે વખત ન્યાતના સરવે ભેકને બોલાવેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૬ સુધીની થાય એટલે વેહેવા કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય સારે તો છોકરીને વેહેવા સહી સલાહથી કરેછે ને જુદો રહેતો હોય સારે તો ખોતે મુખ્યત્વાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય સારે તો છોકરીને વેહેવા કરવામાં મા મુખ્યત્વાર છે, ને મા નહી હોય તો કાકા વિગેરે જે સગા હોય તે કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીને વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને દિવાળી વગેરે મોટા ટાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે સારે સાસરે જાયછે, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા મથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-વર કાંઈ દાહાડો ન જાય તેથી સાસરિયા કંઈ રીસાતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ છે જે બંને વેહેવાઈયાને ન બને તો વેહેવા તુટે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો ઘરનો જે માલ હોય તે પાછો અપે ને તોડે, ને વર-વાળો વેહેવા તોડે તો પોતપોતાનું પાછું લે, પણ પંચા-તમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો વર તથા કન્યાવાળો તોડે-રજા શિવાય તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ન્યા-તમાં જાહેર કરીને તોડે.

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો બંનેની મર-જીનું શું લખીએ ?

વાંસદ્વેડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે-ને માથું વરની તરફથી જાય ને વર કન્યાના માખાપ રાજી થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે ને કન્યાને ચાંદલો કરે છે; ને ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી; ને વર કન્યાના માખાપ હાજર જોઈએ, ને તેના મનમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૧૧નો આપે છે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાય છે.

૫. બાપ પોતાના હોશમાં હોય તો બાપ વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પૈસા ખરચે તે સગા વેહેવા કરે; ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તો તેની સલાહ લેવી.

૬. મુખ્ય તો મા છે ને તેની પાસે પૈસા ન હોય

તો કાકો પૈસા ખરચીને કરે, ને સગા પણ પૈસા ખરચ કરીને કરે.

૭. વિધવા ધરીએ કચ્છો હોય તો કંઈ તુટે નહીં.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯) માં છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કાંઈ પતિત વગેરે થાય ને કન્યાનો બાપ પંચને જાહેર કરે ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે, અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય ને પંચના મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૩. ન તુટે.

૧૪. કાંઈ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળો શિક્ષા કરે છે; ને તે જગો ઉપર કાયમ રખાવે તો પક્ષાં વગેરેનું શું લખીએ ?

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લે શકે છે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ જ નથી.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે તો મર-જીનું શું લખીએ ?

વાંસદ્વેડા-દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં માથું વરનો બાપ કરે છે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય છે ને કન્યાને ચાંદલો કરે ત્યાં પંચના લોક તમામ આવી બેસે છે. ગોરનો કાંઈ ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આખ્યાની રીત નથી.

૪. વિવાહ કરવાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૧૦ સુધી કરે છે.

૫. છોકરીના બાપ શિવાય કાંઈ બીજો કરી શકતો નથી.

૬. માતા કરે-તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકે છે.

૭. બાપ ન હોય તો મા કરે, મા ન હોય તો કુટુંબી કરે, કુટુંબી ન હોય તો પંચાત કરી શકે છે.

૮. કાંકા ફેંક કરી શકતો નથી, ને સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. તેહેવારને દાહાડે તેડેછે, ને તેડે સારે ખાવું આપેછે-શેર ના.

૧૦. વરની પણુ એજ રીત છે.

૧૧. વિવાહ ફેંક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી કાંઈ દોષ થાય તોએ પુટે નહી.

૧૪. વિવાહ કરેશો તોડવાની વાત કરે તેને શિક્ષા છે, પંચ તેની પાસેથી રૂ. ૧૦) લે ને વર કન્યા તેના તે પરણે, બીજો વર પરણી શકે નહી; કદાપી પંચનું કહ્યું ન કરે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ.

૧૫. વિવાહ વખત કંઈ રીતભાત કરતા નથી તેથી પાછું આપવાની રીત નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે છે.

૧૭. ગમે તે થાય તો તુટી શકે નહી.

* પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરવાનો સિરસ્તો છે જે માગું કન્યાની તરફથી કરેછે.

૨. વિવાહ કરે સારે ચાંદલો વરને ઘેર આપછે; લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી; ગોર હાજર જોઈએ; વર કન્યાના માખાપ હાજર જોઈએ.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનામાં પડો મિ-ઠાઈનો તથા રૂ. ૧ કન્યા વરને આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઉમર વરસ ૫ થી તે દસ વરસ લગી વિવાહ થાયછે.

૫. છોકરીનો વિવાહ કરવો તેમાં આપ તથા દાદો મળીને વિવાહ કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે મા મુખસાર છે; નાતરે ગઈ ને અધિકાર ન હોય તો કાંકા પુછે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૯. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેંક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૩. વિવાહ તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના વિવાહ તોડે તો ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરેછે.

૧૫. રીતભાત પાછી આપેછે, (અગર) લુગડ તથા ધરણું આપેછે.

૧૬. અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારામાં ફેંક કરવાનો ચાલ નથી.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે ચાંદલો વરને ઘેર આપછે ને તે ચાંદલો વરને કપાળે કરેછે, ને પંચાતના લોક સર્વ હાજર હોયછે, ને પાનસોપારી આપછે, એ-ટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, વરસ ૧ થી તે ૨૦ વરસ મુધીમાં જ્યારે ગમે સારે કરે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેજ મુખસાર છે, આપ છતાં કાંકા તથા દાદા વિગેરે બીજા સગાની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી; ને છોકરાનો પણુ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરી શકેછે, ને મા ન હોય તો માસેના કુટુંબી વેહેવા કરે.

૭. કાંઈ વિધવા ધેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય ને સાર પછી તે વિધવાનો ઠિયર અથવા જઈ તે વેહેવાને તોડવા આહે તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછીને લગનથી પ્રથમ કન્યાને વારતેહેવારે સાસરિયા તેડું કરે સારે જાય, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો એજ પ્રમાણે ચાલે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી, ને ગોળધાણા વેહેવાયા પછી તથા છાંટા નાખ્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તે વેહેવાઈઓની લડાઈથી તુટી શકે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય સારે ફેંક કરવાનો ચાલે છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી, પણ વરનો આપ ફેંક કરે તો ખરચ તેનો જાય-કન્યાનો આપ ફેંક કરે તો વરના આપને જે ખરચ થયો હોય તે પાછો આપે-એ રીત છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય સારે માંહેમાંહે જે કંઈ કચ્ચું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને સાર પછી તે વેહેવાને તોડીને ખીજી જગ્યા કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કરે તો વરવાળાને જે કાંઈ ખરચ થયો હોય તે આપીને કરી શકે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેહુની મરજીથી વેહેવા તુટે છે.

પુરબિયા-અખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.*

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં છોકરીની માનો હક્ક છે, પણ છોકરીના કાકા એકઠા રહેતા હોય તો તેને સંભળાવીને કરે અને જુદી રહેતી હોય તો પોતે મુખસાર છે.

* આ અંકબાજીનો જવાબ અંક ૧૪૦ ના જવાબ સાથે મળતાં છે તેથી તફાવતબાજી કલમો ઉતારી છે. (જુઓ પાટ ૧૬૯)

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે જેને ગરજ હોય તેને ઘેરથી માથું જાય.

૨. ચાંદા વરને ઘેર થાય છે ને વરના વડીલને ક-રે છે, ને લખ્યું તો કંઈ થતું નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય તો સાફ, નહીં તો અટકાવ નહીં; ને વર તથા કન્યાના સગામાં તો પોતપોતીકા તરફનાને તેડું મોકલે તે આવે.

૩. કન્યાનો વડીલ હોય તેના હાથમાં પૈસા ૨) તથા સોપારી ૫ તથા ગુલાલ થોડું આપે, ને વરનો વડીલ હોય તો [તે] કન્યાના હાથમાં ૩. ૧) તથા પડો ૧ પતાસાનો શેર ૧૧ નો આપે.

૪. એનો જવાબ એ છે કે ચાર વરસથી તે દસ વરસમાં આપની મરજી આવે તે દાહાડે કરે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યાં સુધી કોઈ વિવાહ કરી શકતું નથી, ને સલાહ તો છોકરીની માની તથા ખીજી વડીલ લોકોની લીધી જોઈએ ને છોકરાનો વિવાહ કરવામાં પણ એજ કાયદો છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીની મા પોતાના સાસરાની તરફનાઓના વડીલની સલાહ લઈને કરે, ને આપ જુદો રહેતો હોય તો પણ એજ કાયદો છે. ને (માનો હક્ક) આપ મુઆ પછી માનો હક્ક આપના જેટલોજ છે, ને કદાચ મા નાતરફ કરે તો પે-હેલા અધિકારી આપના સગા છે.

૭. જે પોતાની છોકરીનો વેહેવા નાલાયક જગો ઉપર કચ્ચો હોય ને જેમાં કુળને દોષ લાગતો હોય તો તે તોડી શકે છે, ને ધણી જુદો રહેતો [હોય તોએ] એજ કાયદો છે.

૮. આજલગી એવું સાદું કોઈએ કચ્ચું નથી, તો શું લખીએ ?

૯. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી ને તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૦. વરને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ને ન જાય તો તુટતો નથી.

૧૧. કંઈ મોટું કારણ હોય તો ફેંક કરીએ, પણ મોટો દોષ જાહેર હોય તો, ને ફેંક કરવાનો ચાલ છે તો સહીનું શું લખીએ ?

૧૨. વર વટલી જાય તથા ઘેસો થઈ જાય અથવા કંઈ મોટા દોષ આવે તો તુટે, ને હાથેવાળા નથી મળ્યો ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૨ માં પ્રમાણે.

૧૪. તોડવાની રીત છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા તુટે તો પદ્મ તથા આદર હોળી તથા દિવાળીની સર્વે રીતભાત પાછી લઈ શકે છે-પદ્મ વા પરતાં રહ્યું હોય તે.

૧૬. વિવાહ તુટે છે, તો શું લખીએ ?

૧૭. હા, તુટે.

અંધારા-નામરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૬*

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીત છે જે માણુ વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે વરને ત્યાંથી એક ઐરી ન્યાતની જાય ને કન્યાને ચાંદસો કરે, ને પડો ૧ લાડવાનો શેર ૧૧ નો તથા ૩. ૧) રોકડો કન્યાને આપે, તથા સાન પક્ષાંના અવેજમાં આપે એટલે વેહેવા સહી થયો. હવે છુટે નહીં; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા પત્ર કાંઈ જોઈયે નહીં.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત સાન આપે છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કચ્ચાવિના ચાલે નહીં-નાચારીએ ઉપર થાય.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો આપ વેહેવા કરે તથા છોકરાનો વેહેવા તેના આપ કરે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીની મા વેહેવા કરે, તે ન હોય તો છોકરીનો દાદો કરે, તે ન હોય તો કાકો કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પેતાની છોકરીના વેહેવા કયો છે, સાર પછી તેના દિયર અથવા તેના જેઠથી તોડી શકાય નહીં.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા

સાસરે જાય સારે પેહેલે વરસ દિવાળી આદિ પાંચ પર્વ-તેમાં સુખડી શેર ૧ લેખે આપે; સાર પછી ખીજે વરસથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી સુખડી શેર ૧૧ લેખે આપે, જે પર્વ આવે એટલા-અને કદાપી સુખડી નહીં આપી હોય તો તેના ૩. ૩૧ પરણે સારે ઉમરો ચુકાવી આપે સહી; ને કદાપી છોકરી બાળક છે ને સાસરે ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને ત્યાંથી ચારણીમાં ધાલીને ૩. ૪) રોકડા તથા લાડવાનો પડો શેર ૧૧ તથા ખાંડ શેર ૧૧ તથા નાળિયેર ૧ તથા સોપારી સાત તથા પાન સાત મોકલે, ને જે ઐરીએ વેહેવાનો ચાંદસો કરેલો છે, તે ઐરી ચારણી લઈ જાય-જેડે ન્યાતગોર જાય ને ગણપતિ પૂજન કરાવે, સારે ગોરને વરનો આપ પૈસા ૭ આપે, તથા કન્યાનો આપ પૈસા ૭ આપે, તથા ત્યાંથી વરના આપ પાસેથી ગોર ૩. ૧) લે-પંચાતના દાપાનો, તે પંચાતનો છે; તથા ચારણી વાળી ઐરીને દાડવા ધી તથા દૂધ સાધણનું કન્યાનો આપ જમાડે-વાણીવટ જમાડે નહીં-સાર પછી જોવાતેડા કરે છે. સારે વરને ત્યાંથી બપોરે ઐરી ૩ ત્રણ સાથે વર સાસરે જમવા જાય, તેમાં વરની મા તથા માની મા તથા બાપની મા-એ ત્રણે ઐરીને વાણીવટ સુધાં જમાડે, તથા સાંજે ઐરી ૭ જમાડે, તેમાં બપોરવાળી ફરીથી આવે તે સુધાં સાત-તથા જોવાતેડાને દાહાડે કન્યાને ત્યાંથી વરને ઘેરે ઐરી ૪ બપોરે જમવા આવે, તેને વાણીવટ સુધાં જમાડે તથા જોવાતેડાને ખીજે દાહાડે વરને ત્યાંથી ઐરી ૮ રીતની જમવા જાય, કન્યાના બાપને ઘેર વાણીવટ સુધાં જમે તથા તેડવા પ્રથમ વરને ત્યાંથી ઐરી એક ૩. ૨) રોકડા લઈને કન્યાને ઘેર જાય, તે કન્યાને આપે; તે ઐરીને પછી લાડવા ધી જમાડે, તથા વેહેવા થયાથી પેહેલે વરસે દિવાળી આદિ પર્વ પાંચ, વર સાસરે જમવા જાય-ઐરી ત્રણ સાથે જમી આવે-ને પડો શેરનો પાંચે પર્વે લાવે, તથા હોળીનો ફગવો ૩. ૧૧ વરને ત્યાંથી કન્યાને આપે-પેહેલે વરસે-પછી નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ નથી ને ૩. ૧) ને પડો ૧ આપે એટલે સહી થાય.

૧૨. વેહેવા થયો [તે] તુટે નહીં.

* આ ન્યાતના ફેટલાએકે આ જુસળ વિરહ બીએ જુવાળ આપેલા છે તે અંક ૨૩૬ ને દાખલ છે. (જુઓ પાનુ ૧૬૯).

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વરને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ વેહેવા તોડતો નથી ને અગર તોડે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ, ને વેહેવા સાબેત રાખીએ, ને તેને ન્યાતની સમજણમાં આવે તે દાહારે ન્યાતમાં લઈએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો પશુ માણસ આપે-ઉઠમણા વખત-ને ખીજી રીત કરી હોય તે જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લગન થઈ હોય પણ વેહેવા તુટે નહીં-એજ રીત છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી, બેઠની મરજી થઈ તોએ વેહેવા તુટે નહીં. તથા વેહેવા બાબતમાં કોઈ ચુકે તો ૩. ૦ થી ૩. ૫ સુધી ગુનેહગારી પંચાત લે, ને તે પંચાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

બંધારા-આગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટતો નથી ને બેઠની મરજી થઈ તોએ વિવાહ તુટે નહીં તથા વિવાહ બાબતમાં કોઈ ચુકે તો ૩. ૦ થી તે ૩. ૫ સુધી ગુનેહગારી પંચાતવાળા લે, ને તે પંચાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

પરદેશી બપસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલાં વર તથા કન્યાવાળા પોતપોતાના બ્રાહ્મણ શ્રાસે જોવડાવે, ને વર કન્યાવાળાના મળતાવીશેક આવે તો વેહેવા

* આ અંકવાળા અને અંક ૧૩૬ તાળા લોકો એકજ છે, પણ તેમાંના કેટલાએકે તે જુવાબની કેટલીક કલમો વિષે વાંધા લઈને તેટલીજ કલમોના જુવાબ જુદા લખી આપ્યા છે તે બાબતની તેમની ખરજી જુવો.

કરે, ને માર્યું કરવા તો વરના માબાપ હોય તો તે જાય ને તે નહીં હોય તો વરનો કાકો તથા બાઈ જાય, ને તે ન હોય તો વરવાળા પોતાના સગામાંથી જેને ગમે તેને મોકલેછે-એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરતી વખત વરના માબાપ તથા વરની તરફના સગા ૪-૫ કન્યાને ઘેર જઈને વરવાળા કન્યાવાળાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧ નો તથા ધાધરી આસરે ૩. ૨) ની તથા બોઢણી આસરે ૩. ૨) ની એ સર્વે વરની તરફવાળા કન્યાના હાથમાં આપે; સાર પછી કન્યાવાળા તે સર્વેને બાણાગળ આપે ને ગળ્યું મ્હોડું કરાવે, એટલે અમારી ન્યાતમાં વિવાહ સહી થયો; ને લખ્યું બપ્યું કરવાનો તથા બ્રાહ્મણને બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉમરની ખીજી કલમમાં અપવી ચુક્યો.

૪. કન્યાની વરસ ૨ ની ઉમર થાય સાંથી તે વરસ ૯ સુધીમાં તેની સગાઈ કર્યો વગર અલેજ નહીં.

૫. જ્યાં સુધી છોકરીના માબાપ હોય સાંસુધી તો તે વેહેવા કરે ને તે નહીં હોય તો કાકો તથા દાદો છોકરીનો વેહેવા કરે, ને તે નહીં હોય તો છોકરીના બાઈનો તથા પિત્રાઈનો હક છે, ને એ સરવેમાંથી કોઈ ન હોય તો છોકરીના મામા વગેરે મોસાળિયા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહીં હોય સારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં જ્યાં સુધી છોકરીની મા બેઠી રહે ને નાતરે નહીં જન્મ સારે તો વેહેવા કરવાનો હક માનો છે, ને નાતરે જાય સારે તો છોકરીનો વેહેવા છોકરીના બાપના પાસેના સગા જે હોય તે (વેહેવા) કરેછે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં પોતે મુખસાર છે, ને તે બાઈ માણસનો વેહેવા જોઈથી તથા દિયરથી તુડી શકતો નથી, ને કોઈ બાઈ બહુ માણસ હોય તે પોતાના જોઈ તથા દિયરની સલાહ લઈને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે, ને કોઈ નથી પણ સલાહ લેવું.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાડું કરવાનો ચાલ એ છે

જે પોતાની છોકરી તેના છોકરાને આપે ને તેની છોકરી પોતાના છોકરાને વાસ્તે લાવે—એવો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી તથા દસેરા વગેરે જે જે તેહેવારે સાસરે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે ને કાંઈ દાહાડે કન્યા સાસરે નહી જાય તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યા પ્રમાણે પડે તથા ધાધરી તથા ઓઢણી આપે, એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી; ને કારણુ તો વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈની કળ થાય તો તુટે; તથા વર કન્યા એ બેઉમાંથી કોઈ વટલી જાય તથા વર નપુંસક હોય તેની તજવીજ ન્યાતવાળા સરવે મળીને કરે ને ન્યાતની નજરમાં તે સર્વે ખર્ચ આવે તો વેહેવા તુટે—એ ચાલ છે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ માં લખ્યોછે—એવો દોષ હોય તો તુટે; એ શિવાય બીજા દોષથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં આજ લગી તો કોઈએ વેહેવા તોડ્યો નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ શખસ ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તેને સર્વે ન્યાતના માટીડાની નજરમાં આવે તેવી સજા દઈ શકે; ને ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ ના કારણથી વેહેવા તુટે તો રીતબાતમાં જે ચહડાવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં વર કન્યાવાળા એ બેહુને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બેહુની મરજી હોય તો પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે કોઈ શખસને ઘેર લગન હોય ને ત્યાં પં-

ચાત મળી હોય ત્યાં ગોર જઈને પોતાની હથેળીમાં રૂપિયા મેલીને સરવેને દેખાડે, ત્યારે સરવે તે રૂપિયાને હાથ અડકાડીને માથે ચડાવે; ત્યાર પછી ગોર કહે કે ફલાણાની કન્યા ને ફલાણાના વર સાથે વેહેવા કાંધોછે ત્યારે વેહેવા સહી થયો; ને તે રૂપિયો તેજ વખત કન્યાના આપને આપે, ને માગું તો વરની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યોં ત્યારે ઉપર લખેલી પંચાત મળી હોય ત્યાં ગોર સરવેને ચાંદલા કરેછે ને લખ્યા પત્રા કરવાનો ચાલ નથી; તે વખત ઉપર હરકોઈ આજીવુ જોઈએ ને તે સમે પંચાત સરવે હાજર હોયછે, ને અગર એ ચાર શખસ કામે ગયા હોય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો કલમ ૧ માં ૩. ૧) આપેછે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં આપ મુખત્યાર છે; (ને) અગર છોકરીના કાકા અથવા દાદા વા બીજા સગાવાહાલાનીદું સાથે બનાવ હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે; (ને) અગર છોકરીની મા નાતરે ગઈ હોય તો કાકા વગેરે પાસેના સગા વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોંછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, ને વરસ છ મહીને કોઈ કરે તો મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વાર તેહેવારે કન્યા સાસરે જમવા જાયછે, (ને) અગર બાળકના સખબથી જમવા નહી જાય તો મુખત્યાર છે.

૧૦. વરને સાસરેથી નહોતર આવે ત્યારે જમવા જાયછે, (ને) અગર ન જાય તેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેંક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપર લખેલો રૂપિયો આપેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ધરેણું લુગડું જે કીકું હોય, તે પાછું આપે ને ખરચ બેહુ તરફનો જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી હરતરેહની લડાઈ થાય, પણ વેહેવા તુટે નહીં.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેહુની મરણ થાય પણ વેહેવા તુટે નહીં.

પરદેશી—બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” ચંક ૧૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરના માઆપ ન્યાતના ૪ ધરડા આદમીને બોલાવે, એકાંત જગાએ બેસીને વિચાર કરે, ને નજરમાં આવે તો ન્યાતના સર્વે પંચ લોકને મેળવીને તેને કાને વાત નાંખે, ને સર્વે રાજ હોય ત્યારે કન્યાના માઆપના ધરની સામા અથવા જોડેના ધરના ઓટલા ઉપર બેસીએ, ને વરવાળા તે વખત ૩. ૨) નો દારૂ મંગાવીને પંચાતને પાયછે. પછી પંચાતમાંથી ૪-૫ શખસ કન્યાને ત્યાં માયું કરે—એ રીતે કે અમે પંચાતની તરફથી એક વાત કહીએ તે વાતનો જનમાં ગુસ્સો લાવતા નહીં, કેવી તરેહ કે રસ્તામાં બોરડી હોય તેને રસ્તાના શેકડો લોકો પથર મારેછે; જેને દીકરી હોય તેને ઘેર દશ જણા માયું કરે તે માટે પંચના લોક કેહેછે કે ફલાણાના છોકરાની સંગાથે તમારી કન્યાનો વેહેવા કરશો ? તે વાત કન્યાના માઆપ કબુલ કરે ને હા કેહે તો વેહેવા થાય, ને ના કહે તો વરની તરફવાળાએ ૩. ૨) ખરચ્યા હોય તે જાય ને પંચના લોક ઉડી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્થો ત્યારે કન્યાવાળા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતની પંચના દેખતાં વરના આપને ૩૦

નો પટકો બંધાવે, તે વખત ન્યાતગોર જોઈતો નથી તથા લખેલું પત્ર કરતા નથી. વેહેવા થયા પછી ખીજી વખત વરની તરફના ન્યાતના સર્વે લોકને ઘેર બોલાવીને કુંકાનો ચાંદલો કરે, પછી કન્યાને ઘેર તેડી જાય; ને તે વખત કન્યાવાળા વરના આપને ૩. ૧) થી તે ૩. ૫) સુધીની પાંદડી બંધાવે ને ૩૦ ની રૂપાની વીટી આપે. ત્યાર પછી ૩. ૪) છોકરાનો આપ પંચાતમાં આપે તથા સર્વેને બની આવે તે મુજબ દારૂ પાય ને પાનસોપારી ખવડાવે, અને તે વખત કન્યાના માઆપમાં પુરવાર્ય હોય તો સર્વેને દુધ ભાત ખવડાવે, નહીં મળે તો વરને ને વરના આપને ખવડાવે એટલે અમારામાં કંશ નામી સહી થાય; ને વળી ત્યાર પછી ત્રીજી વખત એજ પ્રમાણે વરવાળા ન્યાતના સર્વે લોકને તેડીને કન્યાને ઘેર જાય, તે વખત કન્યાવાળા વરના આપને પટકો ૩૦ તથા ખારવો લાલ ૩૦ નો આપે, ને વરની તરફવાળા પંચાતને દારૂ પાય તથા પાનસોપારી ખવડાવે, તથા તે વખત કન્યાના ખારણા આગળ કજોટીના સાથીઆનો ચોક કાઢાડી તેના વચમાં શરબતની ગાગર ભરી મુકે, તથા ૩. ૧) ની મીઠાઈ મંગાવીને સર્વેને વેહેવી આપે; અને તે વખત ૩. ૭) પંચાતમાં આપે; એટલો એ સરવે ચાલ સગાઈ કરવામાં છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પરમેશ્વરે જેને પૈસો આપ્યો હોય તે વરસ ૩ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં લગણુમાં કન્યાનો વેહેવા કરેછે; ને પૈસો જેની પાસે નહીં હોય તે વરસ ૧૫ ની તથા વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો યા છોકરાનો આપ હોય તે (તેઓ) છોકરીના દાદા તથા કાકાની સલાહ લેછે ને કદાચ આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો એજ પ્રમાણે છે. માઆપ રાજ નહીં હોય તો કાકા તથા દાદાથી વેહેવા થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા કાકા અથવા કાકી—એટલામાં કોઈ ન હોય તો ગોત્રી વેહેવા કરે, ને તે નહીં હોય તો પંચાતના સર્વે લોક મળીને કરીએ છીએ.

૭. રાંડેલી ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે વેહેવા તેના દિયર જેઠ તોડી શકતા નથી; ને ધણીભાઈએથી જુદો રેહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મેળવ્યા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને તથા કન્યાને સાસરે જવાનો તથા તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાની રીત નથી, ગમે તેવો દોષ થાય તોએ તુટતો નથી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનું કારણ નીચેની કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર નામરદ નીસરે અથવા વટલી જાય એવા સખખથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, એ વગર ખીજા કારણથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે દોષ થાય તો વેહેવા તુટે, ને તે કારણવિના તોડે તો ન્યાતવાળા સજા કરીને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગન પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, ને કારણ તો કલમ ૧૩ મીમાં છે તેથી લગન નહીં થાય ત્યારે માંહોમાંહે ખરચ કચ્છો હોય તે બનોતો જાય; ને પલ્લું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લગાઈ આવે પણ કલમ ૧૩ મીમાં કારણ લખ્યું છે તેવિના વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેહુ જણ રાજ થાય તોએ ન્યાતવાળા તેને વેહેવા તોડવા દે નહીં, ને તુટતો પણ નથી.

પરદેશી-શ્રીબાસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે માગું વરની તરફથી જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠ્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય છે ને ચાંદલો વરને કરે છે; ત્યાર પછી કન્યાને ઘેર વરની તરફના જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરે છે; ને પ-

તાસાનો પડો તથા ૩. ૧) કન્યાના બોળામાં આપે છે; ને લખ્યું પત્રું બેઠતું નથી; ને કુળગોર અમારામાં છે નહીં, ને ન્યાતગોરનું પણ મુકરર નથી; ને બેહુના સગા જે હાજર હોય તે ખરા ને લુગડાં તથા ધરણું જે કરવું હોય તે તેજ દાહાડે કરે છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપે છે તે ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યું છે.

૪. વરસ ૧ થી તે વરસ બાર સુધી વેહેવા કન્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરી અથવા છોકરાના બાપ હાજર હોય તો તે મુખત્યાર છે, ખુશી પડે તો સલાહ લે, નહીં તો કાંઈ નહીં.

૬. છોકરીના બાપ ન હોય તો મા તથા બાઈ પણ મુખત્યાર છે.

૭. કાઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી, ને મા મુખત્યાર છે.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે ગયાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યું તે દાહાડથી સહી થાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો-નથી, વટલી જાય ત્યારે તેનો વેહેવા તુટે.

૧૩. દોષ તો-વટલી જાય ત્યારે તો તુટે, બાકી નહીં તુટે.

૧૪. કાઈ શખસ કારણવિના તોડે તો તેને ન્યાતવાળા અથવા સરકાર પુછે, ને સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં બે-માંથી એક મરી જાય તો જે પોતીકું હોય તે પાછું લે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં ઉપરની કલમ ૧૬ મી પ્રમાણે.

હંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની ગમીનું જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરોં લ્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે વખત વરવાળો પોતાના પાંચ સગાને લઈને જાયછે; ને કન્યાવાળો પણ પોતાના સગાને બોલાવેછે; ને પેહેલો ચાંદલો કન્યાને કરેછે ને પછી ખીજ સરવેને કરેછે, ને વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને ૩૦૥ કન્યાના હાથમાં આપેછે; તથા ૩. ૫) પાંચ વરવાળો ન્યાતમાં આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો- ને તે વખત ન્યાતગોરને બોલાવેછે ને ન્યાતગોરને વરવાળો પૈસા ૭) આપે તથા ધાણુગોળ સર્વે લોકો ખાયછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનામાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર (વરસ) ૫-૭-૯-૧૧ વરસની થાય લ્યારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩-૧૫ સુધીની થાય એટલે તો વેહેવા કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ જીવતો છે ને તેની પાસે કાંઈ ખાવા ન મળે તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે ખીજ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકેછે, પણ છોકરીના માઆપ રજા આપે તો કરે-ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ સિરસ્તો છે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય લ્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખભાર છે, ને મા ન હોય તો તેના પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરેછે, ને છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી કાંઈ ફર નથી.

૭. છોકરીનો આપ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય તથા જુદો રહેતો હોય ને મરી જાય, ને લ્યાર પછી તેની ધણિયાણીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કુંવારે માંડવે સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી; તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વરનો પણ જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બે પ્રમાણે કરે લ્યારે થાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને તેને ન્યાતખાહાર મુકીએ છીએ, ને પાછો તે જગો ઉપર વેહેવા કાયમ રાખે તથા ન્યાતમાં યુનેહગારી આપે લ્યારે તેને ન્યાતમાં લઈએ છીએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય લ્યારે વેહેવા તુટેછે, ને વરવાળાએ કન્યાને રીતભાતનાં લુગડાં કસ્યાં હોય તે પાછાં લેવાનો ચાલ નથી, તથા કન્યાને વેહેવામાં પક્ષ તો આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં ગમે તેવી લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી, (ને) અગર કોઈ તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતખાહાર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ ?

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત એવી છે કે પેહેલાં વરની તરફનું માયું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે લ્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને તે વખત ગોર હાજર જોઈએ ને ન્યાતના સધળા આવેછે.

૩. ચાંદલા થાય લ્યારે કન્યાને બિયાનામાં ૩. ૨) તથા નાળિયેર આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે લ્યારે તે છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ નહીં હોય લ્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે.

૭. રાંડેલી માએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે કોઈથી તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. અમારામાં સાટાંનો ચાલ નથી.
૯. વેહેવા થયા પછી તે પરણે ત્યાં સુધી વાર તે-
હેવારે જ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે ત્યારે જન્મવા જન-
યછે ને ન ગયેથી કાંઈ કરતા નથી.
૧૦. છોકરાનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે છે.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ
નથી ને સહી તો ચાંદલા થયેથી થાયછે.
૧૨. કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.
૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં કન્યાને
કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.
૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૩ પ્રમાણે છે
તો તપશીલવાર શું લખીએ ?
૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર
અથવા કન્યા મરે ત્યારે કન્યાને જે કાંઈ કીધું હોય તે
પાછું લેછે.
૧૬. લડાઈના સખબથી અમારામાં વેહેવા તુટતો
નથી.
૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ
નથી, ને એમ કરતાં બેહુ ધણીએ ધણી રાજ થાય
તો ૩. ૫) ન્યાતમાં આપીને વેહેવા તોડે.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત
છે જે માયું વરની તરફથી જાય.
૨. વેહેવા કરવો હ્યોં ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર
થાયછે, ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે ને પત્ર લખવાનો
ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે
ને ન્યાતગોર પણ જોઈયે.
૩. બિયાનામાં પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા
પુલનો હાર આપવાનો ચાલ છે.
૪. કન્યાની ઉમર મહીના ત્રણથી તે વરસ ૩ સુ-
ધીની થાય એટલે વેહેવા કરવો, ને તે ઉપરાંત ચાલે
નહી.
૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે તેનો અધિકાર
છે, ને પોતાના દાદા વિગેરે સગાની સલાહથી કરેછે,

પણ એ વાતમાં મુખત્યાર માખાપ છે; ને એજ પ્ર-
માણે છોકરાનો વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ને તે ઐરી નાતરે ન ગઈ
હોય તો તે કરે, ને નાતરે ગઈ હોય તો તે ઐરી તથા
તેના નાતરાનો ધણી કરી શકેછે, ને એમાંથી કાંઈ ન
હોય તો જે છોકરીનો વાલી હોય તે કરેછે.

૭. વિધવાનો વેહેવા કરેલો કાંઈથી તુટે નહી, પણ
વરવાળો નારાજ થાય તો વેહેવા તુટી શકેછે; પણ
તે નાચાર હોય ને પંચની નજરમાં આવે તો.

૮. અમારામાં આટું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી વરસ ૫ ની
થાય ત્યારે તે કન્યાને ઓઢણી ચણિયો ચડાવેછે
તેને આદરણી કહેછે. તે કન્યા પછી સાસરે જાયછે,
ને કદાચ ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૦. કન્યાને લુગડાં ચડ્યાં પછી વર પણ સાસરે
જાયછે ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા
કન્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. વરનો આપ છેક નાચાર હોય તેની પાસે
કાંઈ ખાવા નહી હોય ને વર કન્યાનો-આ નીચે લ-
ખેલી રીત કરવા નહી મળે, ત્યારે વેહેવા તુટે; તે રી-
તની વીગત: લુગડાં કન્યાને આપવાં તથા ગોરનું દાણું
૩. ૨૧ તથા ઓરાંમણી કહેતાં કન્યાને પરણાવીને
વીદાય કરેછે ત્યારે વરવાળા[એ] કન્યાના આપને ૩. ૩)
ત્રણ આપવા-એ લખેલી રીત ન મળતી હોય ત્યારે
વેહેવા તુટે, અથવા નામદ થાય તોપણ વેહેવા તુટે.

૧૩. ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી

૧૪. કાંઈ શખસ[થી] કારણવિના વેહેવા તોડતો
નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી વરવાળાએ જે કાંઈ રીત
પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારામાં એની ખુશીથી પણ તુટે નહી,
પંચની રજાવિના તોડાય નહી.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ

છે [જે] માયું [કરવા] તો વરનો આપ પોતાના સ-ગાને મોકલેછે ને કન્યાનો આપ રાજી થઈને હા કહે તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે વખત ન્યાત-ગોરને બોલાવેછે ને વરની તરફના સગા તથા કન્યાની તરફના સગા હાજર હોયછે, ને લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં વરનો આપ કન્યાને રૂ. ૧૦ ને નાળિયેર આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર-કન્યા જનમે તે દાહાડાથી તે વરસ ૯ સુધીમાં વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો આપ જીવેછે સ્વાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા ખીજ કોઈ સગાવાહાલાથી થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો કાકો કરે, ને તે નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ વેહેવા કરે, ને ભાઈ નહી હોય તો પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. રાંડેલી ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયો હોય તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં (કન્યા) દસેરા તથા દિવાળી તથા હોળી વિગેરે મોટા ઠાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જા-મછે; ને કોઈ દાહાડો કન્યા સાસરે ન જાય તેથી સા-સરિયા કોઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે-વર કોઈ દાહાડો સાસરે જમવા નહી જાય તેથી સા-સરિયા કોઈ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે; વરના આપને પલ્લું તથા લગનનો ખરચ કરવા ન મળે ને કન્યાના આપને કહે કે મારી પાસે કંઈ નથી ને હું નાચાર છઉં ત્યારે પછી કન્યાનો આપ માસ ૬ સુધી વાટ જોઈને વેહેવા તોડે-એ ચાલ છે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ *૧૨ મી પ્ર-માણે તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને ગમે તેવી ખાંપણ આવે તેથી વેહેવા થયેલો તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે ને પાછો તે જગો ઉપર વેહેવા કાયમ કરાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાતમાં પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાણું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે; ખેડુની મરજી થાય તો તુટે.

રાવળિયા-અરેતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું વર તથા કન્યા બંનેની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો કયો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને કન્યાનો આપ વરના આપને કપાળે ચાંદલો કરે. લખ્યાં પત્રાંનો અમારામાં ચાલ નથી, ને તે વ-ખત ગોર હાજર જોઈએ ને કુળગોર તો અમારામાં છે નહી, ને વર તથા કન્યાના માઆપ બન્નો ગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી થયો કહેવાય.

૩. વેહેવા વખત બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી ને કોઈ આપતા પણ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ તથા ૫ તથા ૧૦ ની થાય સ્વાં સુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય એટલે કસ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ત્યારે છોકરીના કાકા તથા દાદા વા ખીજ સગા કોઈ વેહેવા કરી શ-કતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેતા નથી; ને છોકરાનો વિવાહ કરવામાં પણ માઆપ છતાં માઆપનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા મુખત્યાર છે; અગર મા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે; અગર ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો તેના કુટુંબી કરે; ને તે-

* લખનારનો હસ્તાક્ષર થયેલો જણાયછે. કલમ ૧૧ બેઠકે.

માંથી કોઈ ન હોય ત્યારે પંચાત તેનો વેહેવા કરી શકે; ને આપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો [હોયતો] તેથી કાંઈ તક્કાવત નથી.

૭. વિધવા ધૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયોછે તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકતા નથી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણ વેહેવા તોડતા નથી.

૮. સાટું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૯. સપરમે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાય છે, ને ન જાય તો સાસરિયા કંઈ કરતા નથી.

૧૦. વરનો પણ ઉપરના નવમા જવાબ પ્રમાણે ન ગયેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની—એ બંનેની મરજીથી પંચાત મેળવીને વેહેવા ફેક કરવા ચાહે તો કરી શકે, ને એજ પ્રમાણે પંચાત ન મળે તો વેહેવા ફેક થઈ શકતો નથી.

૧૨. બન્નો રાજ ન હોય ને પંચાતને પુછીને વેહેવા તોડે તો તુડી શકે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરના ૧૨ માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૪. કારણવિના વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહીં થાય તો રીતભાત પોતપોતાની પાછી લઈ શકે.

૧૬. પંચને પુછ્યાવિના તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૭. બેઉની મરજી થાય ને પંચને પુછીને વેહેવા તોડે તો તોડી શકે.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી; વરના માખાપ તથા કન્યાના માખાપ એ બંનેનું મનમાને સ્થાં વેહેવા

કરે, ને (કન્યાની તરફથી કાંઈ) એ બન્નોમાંથી કાંઈ કાંઈને માગું મોકલતું નથી.

૨. એ વર તથા કન્યાના તરફના સગાઓનું મનમાને ને વેહેવા કરે ત્યારે બંનેની તરફના સગાઓ—બંને મળીને પંચને મેળવે ને ચાંદલા કરે, ને વરવાળાની તરફથી પંચને ૩. ૩) આપે તથા ખીચડી રાંધીને સર્વે પંચને ખવડાવે, ત્યારે વેહેવા સહી થયો ફેહેવાય; ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર કોઈ અમારા જોગીમાં છેજ નહીં, ને બંનેની તરફના સગા જોઈએ છઈએ.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો જે પંચને ૩. ૩) આપે છે એજ બિયાનું. એ શિવાય ખીજું કાંઈ અમારામાં નથી.

૪. વરસનો કાંઈ નિયમ નથી, જ્યારે બંનેને પાલવે ત્યારે વેહેવા કરે.

૫. પંચ મેળવતી વખત કન્યાના તથા વરના જેટલા સગા હોય તે સરવે હાજર જોઈએ; એનો કાંઈ નિયમ નથી, જે દાદા આદિ બીજા સગા જોઈએ; વાસ્તે એનો જવાબ ઉપરની બીજી કલમમાં આવ્યો છે તેથી લખ્યો નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીના તરફના સગા જે મા આદિ બીજા કોઈ હોય તે સર્વેનું મનમાને સ્થાં વેહેવા કરે, ને છોકરીના આપથી છોકરીનો કાંઈ જુદો રહેતો હોય તેથી કાંઈ તક્કાવત નથી; શાથી જે છોકરીનો વેહેવા (કરવામાં) સર્વેની રાજીથી કરે.

૭. વિધવા ધૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કયો હોય તો તેનું કરેલું કાંઈ તોડતું નથી, શાથી જે વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું—એ બંનેનું મનમાનેથી વેહેવા થાય છે તો બીજા કોઈનો અટકાવ થતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. જ્યારે મોટી થાય ને પરણે ત્યાર પછી સાસરે જાય છે; એ વાતનું કાંઈ પ્રમાણ નથી.

૧૦. અમારા ગરીબ લોકોની ન્યાતમાં કાંઈ એવો સિરસ્તોજ નથી. બંને વર કન્યા મોટાં થાય ને તેનો ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવે.

૧૧. અમારામાં ફેક કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. વેહેવા તોડવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી બંનેમાંથી કોઈને કાંઈ દોષ થાય ને બંનેમાંથી કોઈ તોડે તો તેની ખુશીથી તોડે પણ છે; પણ દોષવિના તોડતા નથી.

૧૪. કારણ તો ઉપલી કલમમાં લખેલું છે, એ શિવાય બીજા કારણવિના તોડતા નથી; ને અમારામાં બીજા કાંઈ રીત નથી જે કન્યાને પાછું આપે; તો એ શિવાય બીજું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે તો લાચાર છે, પણ પદ્મ તથા રીતભાત બીજું અમારા ગરીબ માણસમાં શું હોય જે પાછું આપે, ને જ્યાં સુધી કાંઈ બંનેમાંથી એક જણને એવું નથી ત્યાં સુધી કોઈ લગન કન્યાવિના રહેતું નથી.

૧૬. લડાઈના સમયથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી, ને એ વાતમાં ન્યાતવાળા પણ કોઈ બોલે નહીં.

૧૭. બેહુની મરજીથી વેહેવા તુટે છે, ને બેહુની મરજીથી થાય છે.

મદદીઆ-કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા એટલે સગાઈ કરવાની રીત તો એ છે જે પેહેલાંથી દુલ્હા કેહેતાં વરની તરફના ૪ અમીન એટલે ન્યાતના ચાર આદમી કન્યાને કેહેતાં દુલ્હનને ઘેર જાય; ને કન્યાવાળાની જોડે જે વાતચીત કરવી હોય તે કરે ને જ્યારે કન્યાવાળો સગાઈ કરવાની હા કેહે તો સગાઈ થાય.

૨. વેહેવા એટલે સગાઈ કરવી કદી ત્યારે તો છોકરાનો આપ તથા તેના સગા તથા પંચ મળીને છોકરીવાળાને ઘેર જાય, ને છોકરીના માઆપને પુછે જે તમે બેહુ ખુશી છો? ત્યારે છોકરીવાળો તથા છોકરાવાળો પંચ વચ્ચે હા કેહે, એટલે મંગની સહી થઈ, ને તે વખત છોકરાનો આપ કોપરાની વાટી ૪ તથા ગ્રાળ શેર ૧ તથા પૈસા ૩ નાં પાનસોપારી તથા લવંગ એલચી-એ સરવે થાળીમાં ધાલીને પંચના દેખતાં ઘરમાં બેસીને મોકલીદે, ને ૩. ૩૧ ની તાડી છોકરાનો આપ તથા ૩૦ ની તાડી છોકરીનો આપ મંચાતમાં પાય એટલે સગાઈ થઈ; ને લખ્યું પદ્યું

કરતા નથી-તથા ગોરને તે વખત બોલાવતા નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીનો આપ ૩૦ ની તાડી તથા છોકરાનો આપ ૩. ૩૧ ની તાડી પંચાતમાં પાય એટલે મંગની સહી થઈ.

૪. છોકરીનો સગાઈનો કાંઈ મેળ નથી; જ્યારે પૈસો મળે છે ત્યારે કરીએ છીએ, ને કોઈ મહીનાની કરીને પણ કરે.

૫. છોકરીનો આપ તથા છોકરીનો દાદો તથા કાકા વિગેરે સર્વે પંચાતના લોક બેઠા હોય તે સર્વેને ઉપર લખેલા ચાર અમીનમાંથી એક અમીન ઉઠીને ઘાંટો પાડીને પુછે કે સર્વે બાઈઓ રાજી છે? તે વખત સર્વેજણ કેહે કે હા, અમે સર્વે રાજી છીએ; ત્યાર પછી કન્યાનો આપ કેહે કે કોઈઓ કેહેતાં હુકો ભરો, એટલે તે કોઈઓ સરવે પંચાતના લોક પીએ, એટલે તે મંગની કોઈથી તુટે નહીં; ને છોકરીનો કાકો તથા દાદો રાજી ન હોય તો સ્વમાઈ થાય નહીં.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીની મા સગાઈ કરે, પણ સર્વે સગાઓની રજા લઈને કરે. છોકરીનો આપ પોતાના બાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેનો કાંઈ મેળ નથી, સર્વેની રાજી હોય તો વેહેવા થાય છે.

૭. રાંડેલી ધૈરીએ પોતાની છોકરીની મંગની ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે કાઢી હોય તે કાંઈથી તુટી શકતી નથી.

૮. અમારામાં મંગની વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. મંગની થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં છોકરીને તેના સાસરિયા વાર તેહેવારે જમવા તેડે ત્યારે જમવા જાય ને જમીને પાછી આવે.

૧૦. છોકરાનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં મંગની ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહીતો હુકી પીધો એટલે થઈ ચુકો.

૧૨. ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ સગાઈ થઈ તે તુટતી નથી.

૧૩. મંગની થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં દુલ્હનને તથા દુલ્હાને ગમે તેવો દોષ થાય તો એપણ મંગની અમારામાં તુટતી નથી.

૧૪. કોઈ શખ્સથી અમારામાં મંગની તોડાય નહીં, ને આજ સુધી કોઈએ તોડી નથી, ને અત્યાર

પછી કોઈ પંચાતમાં લુચો તથા હરામી થઈને તોડે તો તે શખસને પંચ મળીને જેવી સજા કરવી પડશે તે કરીશું.

૧૫. સગાઈ થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં દુ-લન મરી જાય અથવા દુલો મરી જાય ત્યારે મંગની તુટે; ને છોકરાને તથા છોકરીને રીત(માં) તથા પદ્મ આપવાનો ચાલ નથી; ને જે ખરચ કચ્છો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૬. સગાઈ થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારામાં મંગની તુટતી નથી.

૧૭. છોકરીના તથા છોકરાના માઆપ બેહુની મરજી થાય તોએપણ અમારામાં અસલથી ચાલ છે જે સગાઈ કીધી તે તુટેજ નહીં.

પંચોળી—સુરતીના તક છ નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું બ્રાહ્મણ પે-હેલું વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઈ જાયછે—એ રીત છે.

૨. વેહેવા કરવો કર્યો ત્યારે વરની તરફના સગા સર્વે કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને કન્યાના હાથમાં ૩. ૧) એક તથા પતાસાનો પડો સવા શેરનો તથા ફુલનો હાર ૧ આપેછે; ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર રહેછે, ને તે વખત જે લોક હાજર હોય તેને પતાસા ૨ તથા પાનનું બીડું (૧) અકેકુ આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી, ને ઉપર લખેલો ૩. ૧ વરવાળા કન્યાના હાથમાં આપેછે, તે રૂપિયો કન્યાના આપના તડવાળા લેછે, એટલે તે વેહેવા ફરી શકે નહીં.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ૩. ૧) ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપેછે,—એ ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર—કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કચ્છાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ જીવેછે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં આપ મુખત્યાર છે, બીજા સગાવાહાલાની રજા લેવાનો ચાલ નથી; ને માનો હક વેહેવા કરવામાં—છોકરીનો આપ ન હોય તો મા વેહેવા કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહીં હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અખત્યાર છે, પણ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાની સલાહ, લઈને વેહેવા કરે; ને મા નહીં હોય તથા નાતરે જાય તો છોકરીના કાકા વેહેવા કરે, ને કાકા નહીં હોય ને બેરી નાતરે જાય તો તે નાતરાવાળો આપ તે છોકરીનો વેહેવા કરે; ને છોકરીનો આપ પોતાના આપ-ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેથી કોઈ તકાવત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રાંડેલી બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી (તે વિવાહ) તુટતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી જેવાતેડા થાય ત્યારે વરને કન્યાવાળા તેડું કરે, ત્યારે કન્યા સાસરે જાય—દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૦. વર કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ અમારી ન્યાતમાં અસલથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે, ને તે શખસ ન્યાતનો તકસીરવાન થાય; ન્યાતના સર્વે લોકની મરજીમાં આવે તેવી શિક્ષા કરિયે છેએ.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય તો પદ્મ પાછું આપે, અસાસુલખેત સાથે પાછું આપે; ને બીજા કોઈ સબખથી અમારામાં અસલથી વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા જેને ઘેર પ્રથમ કર્યો તેનોજ વેહેવા કબુલ છે—એજ ન્યાતની રીત છે; ને કોઈ શખસ

તે વેહેવા તોડીને ખીજી જગો ઉપર કરે તો તેને ન્યાતવાળા (તેને) શિક્ષા કરેછે, ને તે વેહેવા પાછો પ્રથમ કર્યો હોય ત્યાં કાયમ કરાવેછે—એ ચાલ છે.

૧૭. વેહેવા કર્યો પછી તે વેહેવા તુટી શકતોજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો કર્યો સારે વરનો આપ કન્યાના આપને ઘેર જઈને કન્યાને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને કન્યાને ૩. ૨) (એ) આપેછે; ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી ને વર તથા કન્યાવાળાના સગા હાજર જોઈયે, ને ગોર છે પણ ખોલાવવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૮ સુધી કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય સારે વેહેવા કર્યો વગર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે તો વેહેવા કરવામાં માખાપનો અધિકાર છે. તે પોતાના ઘરડા સગાની સલાહથી કરેછે; ને એજ પ્રમાણે છોકરાનો પણ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખસાર છે, પણ પોતાના સગાની સલાહથી કરે; ને તે ન હોય સારે સગા કાકા વિગેરે કરેછે.

૭. વિધવા ઘેરીએ વેહેવા કર્યો હોય તે દિયર અથવા જોડથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સાસરેથી તેડવા આવે સારે જાયછે, પણ ન ગયેથી કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપર ખીજી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે એટલે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. એનો જવાબ કલમ આરમી પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડતાજ નથી તો રીતભાત વિગેરેનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ એમાંથી કોઈ મરે તો પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી તો બેહુની મરજીનું શું લખીએ ?

ખારવા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરની તરફથી તેના ઘરનો માટીડો ૧ તથા ન્યાતના ડાહ્યા માણસ જણ ૪ કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાના આપ વિગેરે મુખ્ય અધિકારીને કેહે કે તમારી છોકરી સાથે અમારા છોકરાનો વેહેવા કરીશું, તમારે વર ખોળવો નહી ને અમારે કન્યા ખોળવી નહી, એમ કહીને સોપારીના કટકા ગોળ ખરડીને કન્યાવાળો ત્યાં વેહેવો. એજ અમારે માગું.

૨. વેહેવા કરવા બાબતમાં ચાંદલો તો કરતા નથી, ને લખેલું પત્ર પણ જોઈતું નથી ને અમારે ન્યાતગોર નથી ને કુળગોર પણ હાજર જોઈતો નથી, એ નંબરની ૧ લી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરીએ તે વખત કન્યાના જે સગા હોય તે ત્યાં આવેછે, અગર નહી આવે તો તેની જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાં લગણુમાં કન્યાનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય સારે કન્યાનો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીના કાકા વિગેરે સવાલમાં લખેલા સગાઓ છોકરીનો વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદા તથા કાકા-એ પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) અધિકારી છે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને આપ જીવતે છોકરીનો વિવાહ કરવામાં માનો કાંઈ હક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જઈ તે વેહેવાને તોડી શકે નહીં, ને અંગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો એજ,—ઉપર લખેલા પ્રશ્ન જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સારો દાહાડો જોઈને વરવાળા કન્યાને તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય; સાર પછી વારપર્વે કન્યા સાસરે જાય ને વારપર્વે ન જાય તો સાસરિયાનું કાંઈ ચાલે નહીં.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જે દાહાડે કન્યાને વરવાળા તેડે તે દાહાડે વરને કન્યાવાળા તેડે; સાર પછી વારપર્વે વર સાસરે જાય, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ જે કન્યાવાળા તથા વરવાળાને લગાઈ થાય અથવા કન્યા તથા વરને કાંઈ ખોડ થાય તો વેહેવા તુટે,—લગનનો દાહાડો નિશ્ચય થયા પછી તુટે નહીં.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડીને બીજો ફેકણ કરે તો ન્યાતવાળા વેહેવા તોડનાર પાસે તળાવ ખોદાવવા વિગેરે ધર્મનું કામ રૂ. ૧૧ નું કરાવીને તે વેહેવા કાયમ રખાવે, ને કુવારાથી રીતભાત તથા પદ્ધતિ તો આપતા નથી તો પાછું લેવાનું શું લખીએ ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ પણ થતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા વાળખી કારણથી લગન નહીં થાય, તો કુવારાથી રીતભાત તથા પદ્ધતિ આપવાનો ચાલ નથી તો પાછું લેવાનું શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લગાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો; સાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજો જગો ઉપર કરે સારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહીં.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે ફેક કરવાનો ચાલ છે, તેથી વેહેવા ફેક કરવામાં બેહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

કુખળા—કર્યે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે જેને છોકરી હોય તે કોઈ લલા માણસપાસે વરવાળાને પુછાવે કે તમારા છોકરાનો અમારી છોકરી સાથે વેહેવા કરશો; ને તે વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો વરનો આપ કન્યાના આપને ઘેર જાય, ત્યાં અમારી પંચાત મળે ને ગોળ વેહેવે; માગું મોકલવાનો ચાલ નથી.

૨. વેહેવા કરવો કરે સારે ચાંદલાની અમારી ન્યાતમાં રીત નથી; ને લખેલું પત્ર જોઈતું નથી, ને ઉપરની કલમ પ્રમાણે વેહેવા મેળવતી વખત જોષિ બ્રાહ્મણ હાજર જોઈયે છે; ને અમારે કુળગોર છે તેનું તો તે વખત હાજર રહેવાનું કામ નથી, ને ન્યાતગોર તો નથી, ને વરનો આપ તથા મા ને કન્યાના માઆપ તથા મોસાળિયા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉંમર વરસ ૨ ની થાય સારથી તે વરસ ૧૯ ની ઉંમર લગણમાં તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૨૦ ની થાય સારે તો વેહેવા કર્યો વિનમ્ર ચાલે જ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોઈ સગાવાહાલ તેનો વેહેવા કરી શકે નહીં; ને વેહેવા કરવામાં છોકરીના કાકા તથા દાદા વા પિત્રાઈ તથા મોસાળ પક્ષનાની સલાહ લેવી જોઈએ, પણ જરૂર સલાહતો છોકરીના કાકા તથા દાદા તથા વડવા તથા મમાઈની જોઈએ.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા

(કરવામાં) છોકરીનો કાકો તથા દાદો તથા મા તથા મોટી ફાઈ તથા મોસાળ પક્ષના મધે વેહેલો ન હોય તો ઉતરતો કરેછે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખબથી કાંઈ તફાવત નથી—માની સલાહ લેવી જરૂર છે.

૭. કાંઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો હોય ત્યાર પછી વિધવાના દિયર અથવા જે તે વેહેવાને તોડી શકે નહી. અગર ધણીભાઈ-ઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ ઉપરના ત્રણે જવાબ મરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી; તો ન જાય તો સાસરિયાને શું કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી વેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ આવે ત્યારે વર સાસરે જાય, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ છે જે લડાઈયાય અથવા વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કાંઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી, ને કાંઈએ કારણવિના વેહેવા તોડ્યો તો કુંવારાથી રીતભાત તથા પક્ષાં વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી, તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તેપણ પાછો આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તોપણ મહિમામાં રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કરતાં નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈયાઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર ક્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગા ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેહુની મરજીનું કામ શું ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીતમાં એ છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને તેમાં લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી, ને કુળગાર અમારામાં નથી, ને ન્યાતગાર છે તેને તે વખત બોલાવવાનો ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાવાળા જે સગાને બોલાવે તે આવેછે ને તે વેળા સર્વે ગળ્યા મ્હોકાં કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી, પણ તે વખત આવાખીવાતું થાયછે.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ત્યાર છ મહીના સુધીમાં છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને એમ કરતાં કાંઈ છોકરીને વર નહી મળે તો તેનો વેહેવા કરવામાં કાંઈ નિયમ રહેતો નથી.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના આપની મરજીમાં આવે તે સગાને પુછીને વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ગમે તે સગાને પુછીને કરેછે.

૭. કાંઈ વિધવા બાઈએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધો તે તોડવાને કાંઈ સમર્થ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજું ઠેકાણું ન હોય તો આમણુ સામણુ કન્યા આપે લેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો મેળ નથી, જે દિવસે તેડે તે દિવસે જમવા જાયછે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને વાર તેહેવારે જમવા તેડે તો જાયછે, ને કદાપી ન તેડે તો અથવા ન જાય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલાં તો વેહેવા તોડતા હતા, પણ અભાર પછી કોઈ તોડે તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે, ને પંચની રજા લીધા વગર વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર; ને સહી તો ગળ્યા મ્હેણાં કરેથી થાયછે.

૧૨. કારણ તો એ જે બેહુમાંથી હર કોઈની ત-કસીર હોય ને પંચ રજા આપે તો લગન થતા પેહેલાં વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તે શખસ પંચને જાહેર કરે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને રજા આપે તો વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે ને ચડેલાં ફુલ વરવાળાને પાછાં અપાવે; ને બીજો ખરચ પાછો અપાવતા નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય સારે જે પલ્લું ભરેલું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો સાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજા જગો ઉપર કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા રાજ થઈને પંચને જાહેર કરે, ને પંચ રજા આપે તો વેહેવા તુટે.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં માણું વરના ધણીની તરફથી જાયછે.

૨. ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે ને કન્યાને કપાળે કરેછે; ગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી ને વર કન્યાના સગા

હાજર હોય તે આવી બેસેછે; ને લખ્યા પત્રનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનામાં રૂના તથા પડો એક શેર સવા[નો] પતાસાનો આપેછે.

૪. માસ ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી ગમે સારે કરે; ધણી મુખસાર છે.

૫. આપવિના વેહેવા બીજો કોઈ કરી શકતો નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો માતા કરેછે ને માતા ન હોય તો કુટુંબી વેહેવા કરી શકેછે.

૭. માતાપિતા મુખસાર છે; માટે કોઈથી તે કરેલો વેહેવા તોડી શકતો નથી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કન્યા પછી આદરણી કરેછે સાર પછી તેડેછે, આદરણી કન્યાવિના તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વરની પણ એજ રીત છે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તુટ્યાનો ચાલ નથી.

૧૩. દોષ થાય તોએ તુટે નહી.

૧૪. કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે, ને તેનો તે વર પરણાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ આદરણી કન્યાવિના કોઈ કાંઈ આપતું નથી; આદરણી કન્યા પછી મરી જાય તો પાછું આપેછે જનસલાવ; ને ખરચ જાય.

૧૬. લડાઈ થયેથી તુટી શકતો નથી.

૧૭. ગમે તે થાય તો તુટી શકે નહી, ને તોડે તો ન્યાતખાહાર રહે.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માણું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠયો સારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવેછે ને ખાંડ શેર ૦૧ વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી ખાંડ શેર ૦૧ જે તે વખત હાજર હોયછે તેને ચપટી ચપટી આ-

પેછે, તથા લંગરી રૂપાની રૂ. ૧૦) ની કરીને કન્યાને આપેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે તે ઉપરની કલમમાં લખેલું છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૫-૭-૮-તથા વરસ ૧૫ ની ઉમર થઈ સારે તો લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર હોય ને તે પોતાના આપ તથા મા તથા બાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય સારે તો છોકરીનો વેહેવા સહીની સલાહથી કરી શકેછે, તથા તેથી જુદો હોય તો છોકરીનો આપ કરેછે; ને છોકરીનો આપ નહીં હોય સારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા ને મા નહીં હોય તો છોકરીનો બાઈ ને બાઈ નહીં હોય તો જે છોકરીનો વાલી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ ચાલે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ નહીં હોય સારે ઉપરના લખેલા સવાલ ૫ માં પ્રમાણે મા વિગેરે બીજા સગા મુખસાર છે; ને એકઠી રહેતી હોય તો સહીની સલાહથી કરે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે-જુદાપણમાં-તે કોઈથી તુટી શકતો નથી; પણ એકઠી રહેતી હોય તો સહીની સલાહથી કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે સારે સાસરે જાય, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને વેહેવાજ વરસમાં દીન ૩ તેડેછે, તેટલાજ દાહડા જાયછે; પછી કાંઈ સાસરિયા તેડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ એ રીતે છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન બને ને તેમાંથી જે શખસ તોડવા ચાહે તે ન્યાતમાં રૂ. ૫) મુનેહમ્મરીના આપે, તથા પૈલું પાછું આપે સારે વેહેવા ફેક થયો, ને ન આપે તો ન્યાતઆહાર રહે.

૧૨. કોઈ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો કદાપી બન્નો વેહેવાઈએને માંહેમાંહે લડાઈ થાય ને ન બને તો લગનના આગલા દાહડા સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો આરમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, તો કારણનું શું લખીએ ? ને તોડે તો પૈલું પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય સારે તો વરનું ઘરેણું વરવાળાને પાછું આપેછે, ને કદાપી વર મરી જાય તો પણ કન્યાવાળા પાસે પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહેવા તોડે તો રૂ. ૫) ન્યાતમાં આપીને તોડેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે, તો બન્નોની મરજીનું શું લખીએ ?

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની એ રીત છે જે માયું કન્યાની તથા વરની તરફથી જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો સારે વરવાળા રૂ. ૧) ને સોપારી ૭ મોકલે ને તે રૂપિયો તથા સોપારી કન્યાવાળા લે એટલે વિવાહ સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૬-૧૧ સુધીમાં વિવાહ કરવો.

૫. છોકરીનો આપ પોતાના માઆપ તથા બાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય સારે તો છોકરીનો વિવાહ સહીની સલાહથી કરેછે. ને જુદો રહેતો હોય સારે તો છોકરીનો આપ કરેછે; ને છોકરાનો વિવાહ પણ એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે તો વિવાહ કરવામાં છોકરીની મા મુખસાર છે-જે નાતરે ન જાય તો-ને મા નહીં હોય તો છોકરીના જે વાલી હોય તેનો અખસાર છે.

૭. કોઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યો હોય તે દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાંણાં આવે ને બ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે—વર કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ વિવાહ તોડી શકતા નથી.

૧૧. વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ તો એ છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને કાંઈવાંધો પડે ને બેમાંથી જે શખસ તોડે તે શખસ ૩. ૨૫) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે, તથા નાળિયેર ૧ ખોટું વેહેવાઈને ઘેર જઈને આપી આવે એટલે વિવાહ ફેક થયો.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે—લગનના દાહાડા સુધી વિવાહ તુટેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે, તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળો વિવાહ તોડે તો કન્યાવાળાને જે વાજખી(નો) ખરચ થયો હોય તે મજરે આપે, તથા કન્યાને પદલું તથા રીતભાતમાં જે લુગડાં આપ્યાં હોય તે પોતપોતાના પાછા લે, અથવા કન્યાવાળો તોડે તો વરવાળાનું ઘરેણું તથા રીતભાતનાં લુગડાં પાછાં આપે, ને ૩. ૨૫) ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કાંઈ હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વિવાહ(ને) તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો ૩. ૨૫) ન્યાતમાં આપીને કરે, અગર કોઈ શખસ રૂપિયા મજકુર નહી આપે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફેક કરવાનો ચાલ છે.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું—વરવાળો પંચાતમાં આવે ને પંચાતના લોક સર્વે મળીને કન્યાને ઘેર માગું કરવા જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો કયો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરેછે; ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ ન્યાતના સર્વે લોક હાજર હોયછે ને વરનો આપ પંચાતમાં ૩. ૨) આપે તથા ૩. ૧) ન્યાતના પટેલને આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો આપ જીવતો હોય ત્યાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માઆપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો આપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા તેની મા કરેછે ને મા નહી હોય તો તેના પાસેના કુટુંબી હોય તે કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટતો નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી વિગેરે જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. વરનો પણ ધારો ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ પરણ્યા પછી વર આંધળો હોય તથા લુલો હોય તથા નામદ્દ હોય એ વગેરે એવી તરેહથી બીજી મોટા દોષવાળો હોય તો પરણ્યા પછી તુટે,—પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૬. તોડે તો ન્યાતખાહાર રહે.

૧૭. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

મોચી-ઝોરપાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે આપણે ઘેર છોકરી વ. છોકરો પરણવાનો હોય ત્યારે કોઈ માસે ખબર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે ? ને જ્યારે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે વરનો આપ તથા બે બહા માણસ કોઈને ત્યાં પંચાયત મળી હોય ત્યાં અથવા કન્યાના આપને ઘેર જઈને કહે કે તમારે વર ખોળવો નહીં ને અમારે કન્યા ખોળવી નહીં, તમારી છોકરી જોડે અમારા છોકરાનો વેહેવા કરીશું; એ રીતે વેહેવા મેળવે છે ને એનેજ અમે માયું કહીએ છીએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે (જે) વેહેવા મેળવતી વખત વરનો આપ કન્યાને ચાંદલો કકુનો કરીને ૩. ૧) કન્યાના હાથમાં આપે છે, ને કન્યા ત્યાં ન હોય તો કન્યાના આપના હાથમાં આપે છે. ને પછી વરનો આપ ગોળ ધી લાવે ને પંચાયતમાં વેહેવે ત્યાર પછી પીધાનો ૩. ૧) પંચને આપે; ને વેહેવા કરવામાં લખેલું પત્ર કંઈ જોઈતું નથી, ને ત્યાં ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કંઈ કામ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા જે કોઈ હાજર હોય તે ત્યાં આવે ને નહીં આવે તો તેની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું બિયાનું આપે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યા પેદા થાય તેજ દાહારથી તે તેની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ત્યાં લગણમાં વેહેવા મેળવે, ને વરસ ૧૦ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા મેળવ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વેહેવા કરી શકે છે; ખીજ કોઈ સગા-વાહલા વેહેવા કરે નહીં; ને વેહેવા કરવામાં કોઈ સગા-વાહલાની સલાહ લેવાની જરૂર નહીં, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં એજ રીત છે.

૨૪

૬. છોકરીનો આપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા કાકો તથા દાદો તથા ભાઈ તથા મામે તથા મમુવો તથા કુટુંબી તથા સાવકો આપ-એ મમે પેહેલો ન હોય તો ખીજે અધિકારી છે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખખથી કાંઈ તદ્દાવત નથી, ને આપ જીવતાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો કાંઈ હક નથી.

૭. કોઈ વિધવા ધેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યોંછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકે નહીં; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો ઉપરના ત્રણે જવાબ બરાબર છે, કંઈ તદ્દાવત નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી, તો સાટાંની રીત શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી ને આ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે કન્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી તો તુટવાનું કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર એ આંખે આંધળો થાય ત્યારે વેહેવા તુટે, ને કન્યાને કંઈ દોષ થાય તેથી તો વેહેવા તુટે નહીં.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપરની કલમમાં લખેલા કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેની માસે ન્યાતવાળા ૩. ૫ દંડના લઈને તે વેહેવા કાયમ રખાવે છે; ને ઉપરની કલમમાં લખેલા કારણવિના વેહેવા તુટતોજ નથી તો રીતભાત તથા પક્ષનું તથા ખરચ પાછો આપવા લેવાનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા આ નંબરની કલમ ૧૩ મીમાં લખેલો દોષ થાય ત્યારે માંહેનાં રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પામું લે છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કુંધ લડાઈ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો હોય સારે તુટેજ નહી, ને તોડે તો આ નંબરની કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને તે વેહેવા કાયમ રખાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી તેથી બેહુની મરજીમાં આવે તોએ વેહેવા તુટે નહી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૭૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલાંથી દીકરાના માઆપ ન્યાતના સરવે આદમીને પોતાની જોડે તેડીને દીકરીના માઆપને ઘેર જાય; સ્તાં ૩. ૧) ની અથવા ૩૦૧ ની તાડી વરવાળા (સ્તાં) પાય ને વરના માઆપ કન્યાને સ્તાં માગું કરે, તે વખત છોકરીના માઆપ રાજીખુશી થઈને હા કહે તો વેહેવા થાયછે, ને ના કહે તો પંચાતના સરવે લોકો તથા વરના માઆપ ઉડીને પોતપોતાને ઘેર જાય, ને છોકરીના માઆપ ઉપર કાંઈ વરવાળાનો જોરો નથી, ને વરવાળાએ ખરચ કર્યો હોય તે તેના જાય.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે ઉપર લખેલા પંચાતના લોકો તે વખત બેઠા હોય તેના દેખતાં વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને તમામ ન્યાતના લોકોને ચાંદલો કરે, ને ૩. ૧) ની તાડી મંગાવીને સરવેને પાય, ને એ બાબતમાં બીજી કાંઈ રીત નથી, કુંકાનો ચાંદલો ક્યો એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૫ સુધીની થાય સ્તાં સુધી અમારામાં પરણેછે, ને કોઈને વર ન મળે તો તે જનમ સુધી કુંવારી રહેછે.

૫-૬. છોકરીનો બાપ તથા મા હોય સ્તાં સુધી તો તે વેહેવા કરે ને છોકરીના માઆપ ન હોય તો તેના કુટુંબમાં અથવા સગામાં હોય તે વેહેવા કરે.

૭. રાંડેલી બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ક્યો

ને સરવે ન્યાતના લોકોએ રાજી થઈને તાડી પીધી સાર પછી વેહેવા કોઈથી તુડી શકે નહી.

૮. સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો તથા તેડવાનો ચાલ નથી પણ પ-રણ્યા પછી જાયછે.

૧૦. વરને પણ કુંવારા સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તે પણ પરણ્યા પછી જાય.

૧૧. વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી વરકન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અવલ વર અથવા કન્યા બેમાંથી કોઈ મરી જાય તો છોકરાના બાપે ખરચ કર્યો હોય તે જાય; ને પલ્લું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વરના બાપને તથા કન્યાના બાપને લડાઈ થાય તેથી વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૭. બેહુની મરજી થાય તોએપણુ વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

ટીમલિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું છોકરાની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો ક્યો સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો વરના બાપને કપાળે કરેછે; ને લખ્યાં પત્રાંનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં છે નહી તો તેનું શું લખીએ ? ને ચાંદલો કરતી વખત વર તથા કન્યાના-એ બંનેના સગા બેસીને ચાંદલા કરેછે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બિયાનામાં તો આપવાનો ચાલ નથી, પણ ૩. ૨) છોકરીને પક્ષાંના ની-શાંને પેટે આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા વરસ ૧૦

ની થાય સારે કરવો, ને વરસ ૧૨ ની ઉમર થાય એટલે કસ્યાવગર ચાલેજ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ હાજર છે તોપણ છોકરીના કાકા તથા દાદાની સલાહથી વેહેવા કરેછે, ને બીજા સગાની કાંઈ જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ દાદો તથા કાકો તથા આપ મુખત્યાર [છે].

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને મા ન હોય તો છોકરીનો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો દાદો કરે, ને તે ન હોય તો માના કુટુંબી જે હોય તે છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે; ને આપબાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોપણ પોતાના ભાઈને પુછીને છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવાનો છે, બીજાને કાંઈ હક્ક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે સારે તેના દિયર અથવા જેઠ વેહેવા તોડવા ચાહે તો વેહેવા તોડી શકતા નથી; ને અગર ધણીબાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સપરમે દિવસે સાસરે જાય, ને ન જાય તો સાસરિયા તેને કાંઈ દોષ દેતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ નવમી કલમ પ્રમાણે; ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને વર તથા કન્યાના સગા બેસીને ચાંદલા કરેછે—એજ સહી કેહેવાયછે. ફરી તુટતો નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નથી થતાં, તોપણ રીતભાત પાછી લેવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની ચૌદમી કલમ પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય, ને વરને કન્યાના માઆપ રાજ થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલા વરને કપાળે કરેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર વિગેરે વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે; ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનામાં ૩. ૧ વરનો આપ કન્યાના આપને આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે ૯ વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. આપ પોતાના હોશમાં હોય તો આપ વેહેવા કરે; ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પૈસા ખરચ કરે તે સગા વેહેવા કરેછે, ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તેની સલાહ લે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, તેની પાસે પૈસા નહીં હોય તો ભાઈ કરે; ને ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, કાકો ન હોય તો પાસેના કુટુંબી હોય તે કરે.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ને સાર પછી તે વિધવાના દિયર જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી.

૮. અમારામાં સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વરને ન્યારે તેડું કરે સારે જાયછે, ને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ છે નહીં.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પતિત વિગેરે [થાય], ને કન્યાનો આપ પંચને જાહેર કરે, ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો યુનેહગાર થાય, ને પંચ તેને મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૩. વર અથવા કન્યાનો કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડનાર શખસને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં પ્રમાણ છે.

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માયું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે તથા ન્યાતના પાંચ આદમી બેસીને કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ૩. ૧ કન્યાનો આપ પંચને આપેછે તથા ૩. ૦૧ વરવાળો કન્યાના આપને આપેછે, ને તે ૩. ૦૧ ના ધાણુગોળ તથા પાનસોપારી તમામ ન્યાતને આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો આપ હોયતો તે છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. મુખ્ય તો મા છે; તેની પાસે પૈસા નહી હોયતો કાકો કરે, કાકો ન હોયતો પાસેના કુટુંબી જે હોય તે પૈસા ખરચીને પરણાવે.

૭. વિધવા ઘેરીએ કર્યો હોય તે કાઈથી તુટે નહી—જે નાતરે ન જાય તો.

૮. અમારામાં સાટાંનો ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના દાહાડા સુધી કન્યાને તેડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એ સવાલનો જવાબ કલમ નવમી પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર

પંચની રજા વિના તોડે તો પંચના લોક તેને શિક્ષા કરેછે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે તોડે, અથવા માંહોમાંહે લડાઈ થાય તોએપણ તુટેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ પંચની રજા લઈને તોડવા ચાહેતો તોડી શકેછે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં પંચને જાહેર કર્યોવિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તો બેહુની મરજતું શું લખીએ ?

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે જેને ઘેર છોકરો વા છોકરી પરણવાની હોયતે કોઈ શખસ પાસે છોકરી છોકરા પરણવાના હોય તેને ત્યાં ભાંજગડ કરાવે, ને તે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે જ્યાં અમારી પંચાયત મળી હોય ત્યાં છોકરા છોકરીના આપને પંચ કહે કે તમારા છોકરા છોકરીનો વેહેવા સહી કર્યો તે વખત અમારો ગરડો થાળીમાં ગોળ લાવીને છોકરા છોકરીના આપના હાથમાં આપે, તે બેહુજણા માંહોમાંહે મોહોમાં ખવડાવીને ભેટે; ત્યાર પછી પંચને ખાવા પીવાનો વરનો આપ ૩. ૧) તથા કન્યાનો આપ ૩. ૦૧ જુમલે ૩. ૧૧ આપેછે; ને માયું મોકલવાની તો રીત નથી.

૨. વેહેવા ઈયો ત્યારે ચાંદલો કરવાની રીત નથી, ને લખ્યું પત્ર પણ બેઈતું નથી; ને એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે વેહેવા કરતી વખત વર તથા કન્યાના સગાવાહાલાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું આપે ? તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૧ ની થાય ત્યાર પછી તે વરસ ૧૬ ની થાય ત્યાં લગણુ વેહેવા કરીએ, ને

વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા કર્યો વિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકા વા દાદો વા ભાઈ છોકરીનો વેહેવા કરી શકે છે, ને વેહેવા કરવામાં કાઈ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; છોકરાનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર પણ એજ રીતે છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીની મા તથા કાકા તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના—એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તકાવત નથી, ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો હક્ક કાંઈ નથી.

૭. કાંઈ વિધવા ઐરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવા તોડી શકે નહીં, ને અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ ત્રણે જવાબ ખરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાહે કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સાસરે જતી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં (કન્યા) સાસરે સારો મોટો ખરચ આવે ત્યારે વર સાસરે જાય છે, ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ જે હીણવરૂ હોય અથવા વરને કે કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે વેહેવા તુટે, તે લગન થાય ત્યાં લગણુ વેહેવા તુટે.

૧૩. કાંઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેની પાસે પંચાયત ખાવા પીવાના રૂ. ૫ લે છે, પછી તે વેહેવા ગમે ત્યાં કરે છે; ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો રીતભાત તથા પદ્ધતિ તો કુંવારાથી આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને ન્યાત વિગેરેનો ખરચ પણ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૪. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય વા કાંઈ વાજબી કારણથી વેહેવા નહીં થાય તો માંહોમાંહે રીતભાત તથા પક્ષાં વિગેરે કુંવારાથી કાંઈ આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજૂર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળા ખાવા પીવાના રૂ. ૫ જે વેહેવા તોડે તેની પાસે લે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે, તેથી બેહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૧. આપણે ઘેર છોકરી વા છોકરો પરણવાનો હોય ત્યારે કાંઈ પાસે ખબર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે ? ત્યારે તે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે છોકરીનો આપ બે બલા માણસને જોડે તેડીને છોકરાના આપને ઘેર જાય, ને છોકરાનો આપ રૂ. ૧ કાહાડે ને છોકરીનો આપ રૂ. ૧૦ કાહાડે—જુમલે રૂ. ૧૦ ની તાડી લાવીને તે ગામના ગરડા સઉ પીયે, એ રીતે વેહેવા મેળવે છે; ને એજ અમો માગું કહીએ છીએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરના આપને ઘેર થાય છે, ને તે ચાંદલો વરને કરે છે—ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં છે નહીં—જેને ઘેર ચાંદલા થાય છે તેનો ભાણેજ ગોર થાય છે; ને ભાણેજને તે વખત બોલાવીને કામ ચલાવીએ છીએ, એજ કુળગોર; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોય છે, ને લખ્યાં પત્રાં કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

* ૧૧. અમારામાં વેહેવા ફાક કરવાનો ચાલ છે. જે વરને તથા કન્યાના માઆપને ન બને તો પંચાતમાં જાહેર કરે, ને જે વેહેવા ફાક કરે તે શખસ પંચાતમાં

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે. જે કલમોમાં તકાવત છે તેજ માત્ર લખાઈ. (જુલો પાટું ૧૯૦.)

૩૦ ર આપે, ને પંચના લોક રજ આપે તો ફેક કરે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય ને કન્યાની તરફથી પણ જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ઈર્ષો સારે ચાંદલા વરના આપને ઘેર થાય છે ને તે ચાંદલો વરને કરે છે; ને તે વખત મોહોક્ષાંનો ગોર હાજર જોઈએ; ને તે ન હોય તો ન્યાતના ટેલિયાને મોલાવીએ છીએ; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોય છે.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૫ ની થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે બીજ સગાવા-હાલાની રજ લેવાનો ચાલ તો નથી.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા સુખસાર છે; ને મા ન હોયતો કાકા તથા દાદાનો અખસાર છે; ને તે ન હોય સારે છોકરીના મોસાળિયાનો અખસાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે દિયર જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાદું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં કુંવારે માંડવે કન્યા સાસરે જતી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વરનો પણ ધારો ઉપરના પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે. જે વરને તથા કન્યાના આપને ન બને તો પંચાતમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજ આપે તો ફેક કરે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, પણ પલ્લું તો લગનને દાહડા આપીએ છીએ તો પાછું શેનું આપે ?

૧૫. પલ્લું વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના આગલા દાહડા સુધીમાં આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૬. ના, ન્યાતના લોક મળીને રજ આપે તો તોડે.

૧૭. બેહુની મરજ થાય ને પંચના લોક રજ આપે તો તુટે.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૯.

* ૧. વેહેવા કરવાનું માગું કરવા અમારી ન્યાતમાંથી હરકોઈ શખસ ને વરની તરફવાળા કન્યાને ત્યાં મોકલે છે, તથા કન્યાવાળા પણ વરને ત્યાં માગું કરવા મોકલે છે, એ રીત છે; ને બ્યારે વરના તથા કન્યાના માઆપ રાજ હોય સારે વેહેવા જોડાય છે.

૨. વરવાળા તથા કન્યાવાળા બેહુ શખસ વેહેવા કરવામાં રાજ હોય તો બંનેજણા અગાઉ ન્યાતના મેહેતર એટલે પટેલને આવીને કહે કે અમે વેહેવા કરીએ છીએ તે વાસ્તે તમો ન્યાતના બ્રાહ્મણને રજ આપો કે તમામ પંચાતના લોકને મેળવે; ને બ્રાહ્મણ ફરે સારે પંચાતના સરવે લોકો હરેક જગા ઉપર એકડા થાય, ને ત્યાં અમારો બ્રાહ્મણ ગરડો સરવે પંચાતના લોકોને કુંકાનો ચાંદલો કરે, ને ૩. ૧ વરવાળાની પાસેથી તથા ૩ના છોકરીના આપ પાસેથી લઈને ૩. ૧ ની તાડી મંગાવીને જે શખસ તાડી પીચે તેને તાડી પાઈએ, ને જે શખસ તાડી ન પીચે તેને ૩ના ના પૈસા મંગાવીને પૈસો ૧ એક આપીએ એટલે વેહેવા નક્કી થઈ ચુક્યો.

૪. છોકરીની ઉમર વરસ ૧ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય ત્યાં તુલીંગમાં વેહેવા કરીએ છીએ; ને કોઈ [ને વર] નાચારીએ ન મળે તો વરસ ૧૨ સુધીની કરીને પરણાવિયે, પણ એ કરતાં મોટી ઉમરની કરીને આજ સુધી પરણાવી નથી, ને મોટી ઉમરની કરીને પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક થાય છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે તથા માત્ર તફાવતવાળી કલમો જ લખી છે.

૧૨. વેહેવા તો લગન ન થયા હોય ત્યાં સુધીમાં તુટે-એ રીતે કે વરવાળાને અથવા કન્યાવાળાનું મન નહીં માને ને એ બેહુમાંથી કોઈ વેહેવા ફેક કરવા આહે તો તે પંચાતમાં વેહેવા તોડવાની તકસીરના ૩-પિયા ૨ અગાઉથી આપે, સાર પછી વેહેવા તુટે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને વરવાળા અથવા કન્યાવાળા એ બંનેમાંથી જે વેહેવા તોડે તે શખસ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે ૩. ૨ આગમજથી આપે, ને પંચાતના લોકની રળ લઈને વેહેવા તોડે; ને ૩. ૨ પંચાતમાં આપ્યા વગર તથા પંચાતના લોકની રળ લીધા શિવાય અમારામાં વેહેવા ફેક થતો નથી.

૧૭. વરનાળા તથા કન્યાવાળા બેહુ રાત્રી થઈને વેહેવા તોડવા નીકળે તો પંચાતમાં ૩. ૧) એક બેહુ-જણ આપે, ને પંચાતના લોકની રળ લઈને વેહેવા તોડે તો તુટે.

ધેડા-ઔરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. આપણે ઘેર છોકરી વા છોકરો પરણવાનો હોય સારે કોઈ પાસે ખમર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે? જ્યારે તે વેહેવા કરવાની હા કેહે સારે છોકરીનો આપ બે ભલા માણુ-સને જોડે તેડીને છોકરાના આપને ઘેર જાય ને ત્યાં ભાત રાંધીને તેમાં ગોળ ધી નાંખીને વરનો આપ તથા તેની જોડેના બે ભલા માણુસ તથા વરનાલાનો કરનાર તથા કન્યાનો આપ એ સંધા જમે; સાર પછી છોકરાનો આપ ૩૦૧ કાહાડે ને છોકરીનો આપ ૩૦૧ કાહાડે, જુમલે ૩૦૧ ની તાડી લાવીને તે ગામના ધેડા તથા પહરણા સહ પિયે-એ રીતે વેહેવા મેળવે, ને એનેજ અમે માગું કહીએ છીએ.

૨. વેહેવા કરવો ઈયો સારે ચાંદલો તો કરતા નથી. ને એ બાબતમાં લખેલું પત્ર પણ જોઈતું નથી, ને ન્યાતગોર તો નથી ને કુળગોર છે પણ તે વખત હાજર જોઈતો નથી, ને કન્યાનો જે કોઈ સગો હોય તે ત્યાં આવે, ને નહીં આવે તે તેની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વગેરે

આપવાનો ચાલ નથી તો શું આપે તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ ની થાય સાર પછી તે વરસ ૮ ની થાય ત્યાં લગણુમાં વેહેવા કરવો, ને વરસ નવની થાય સારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૫. છોકરીનો આપ હાજર છે સારે છોકરીનો કોકા અથવા દાદો વા બીજા સગા છોકરીનો વેહેવા કરી શકે નહીં. ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે કરે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય તો છોકરીનો દાદો તથા કોકા તથા ભાઈ તથા મામો, એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે; ને આપભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તે સખજથી કાંઈ તફાવત નથી, તો તફાવતનો જવાબ શું લખીએ ? ને વેહેવા કરવામાં મામાનો હક્ક કાંઈ નથી.

૭. કોઈ વિધવા બેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો સાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જોડે તે વેહેવાને તોડી શકે નહીં; અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ એ ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાકું કરવાનો ચાલ નથી તો સાટાંની રીતનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ છોકરી સાસરે જાય નહીં, તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ હોય સારે વર પોતીકા આપની સાથે સાસરે જાય ને ન જાય તો વેહેવા તોડે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ જે વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય અથવા વરના આપને તથા કન્યાના આપને લડાઈ થાય તેથી તુટે; ને લગનનો દાહાડો નિશ્ચય થાય ત્યાં લગણુ વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે નહી, ને તોડે તો તેને ન્યાતબાહાર મુકીને તેની પાસે ૩. ૧ નું પીવાનું પંચાતમાં લઈએ; પછી તે વેહેવા બીજે ઠેકાણે કરે, ને કુવારાથી રીતભાત પલ્લુ તો આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ પલ્લુ તકસીરવાળા પાસે પાછો અપાવતા નથી તો વાજબી ખરચનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય વા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, સારે માંહેમાંહે રીતભાત પક્ષાં વિગેરે કાંઈ કરતા નથી તો આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો હોય ને તે વેહેવા તોડીને બીજી જગા ઉપર કરે તો એજ નંબરની કલમ ૧૪ પ્રમાણે કરે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફેક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેહુની મરજીનો જવાબ શું લખીએ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં એવી રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય છે.

૨. વેહેવા કરવો ક્યો સારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય છે, પહેલો ચાંદલો કન્યાને કરે છે, ને તે વખત ન્યાતનો મેહેતર તથા ચાર પંચાતના લોક તે વખત હાજર હોય છે, એ શિવાય બીજો ચાલ નથી; પટેલ જણુ ૨ વગર ચાંદલો થાય નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં વરવાળો ૩. ૧૦ પંચાતમાં આપે, તે મધેથી ૩. ૬ પંચાતવાળા કન્યાને આપે, ને બાકીના ૩. ૪ રહ્યા તે મધેથી ૩. ૧ ની મીઠાઈ પંચાતમાં મંગાવે ને વેહેચી ખાય ને પટેલ ૩. ૦૮ લે તથા આના ૨ ચોધરી લે; બાકીના ૩. ૨૨ રહ્યા તે પંચાત સર્વે મળીને નીશાપાણી કરે; એવો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે પૈસો તથા વર મળે સારે વેહેવા કરીએ છીએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો અધિકાર મા-આપનો છે; ને સગાવાહાલાને પુછી જુવે; અગર સગાવાહાલા અટકાવ કરે તો તેનું કાંઈ ચાલે નહી, મા તથા આપ મુખસાર છે; ને વરવાળાને પલ્લુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. વેહેવા કરવાનો હક્ક માનો છે, આપ મુઆ પછી મા શિવાય બીજા કોઈનું ચાલે નહી.

૭. રાંડેલી-વગર ઘણીવાળી બેરીએ વેહેવા કર્યો હોય તો દિયર જેઠથી કાંઈ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે વરવાળા કન્યાને તેડે સારે કન્યા સાસરે જાય છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં માંગણી તોડવાનો ચાલ નથી; ને સહી તો ઉપરની કલમ ૩ પ્રમાણે; ને કોઈ શખસ પંચાત ઉપરાંત થઈને બેઅદબી એટલે છીનાળું, કન્યા કરે તો તુટે છે; ને (તેને) ન્યાતવાળા સજ્જમાં કન્યાને તથા તે છીનાળું કરનાર મરદને પાંચ પાંચ જુતી મા-રીને કાહડી મુકે-એટલે વેહેવા તુટે એવો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને કારણ તો ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે હોય તો તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને ગમે તેવો રોગ થાય તો એપણુ વેહેવ. તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં માંગણી તોડવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કન્યા છીનાળું કરે તે સખબથી વેહેવા તુટે સારે કાંઈ પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા અથવા વર મરી જાય તો રીતભાત જે આપી હોય તે પોતપોતાની જાય, પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા બેહુની મરજી હોય તો વેહેવા તુટે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માથું વરની તરફથી જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો ક્યોં સારે ચાં-દલા કન્યાવાળાને ઘેર થાયછે, ને તેમાં લખ્યું પત્રું જોઈતું નથી; ને ન્યાતગાર તથા કુળગાર કાંઈ તેડવાનું મુકરર નથી; ને વર તથા કન્યા એ બંનેના સગા હાજર જોઈએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧૬ ની થાય સારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે વેહેવા કચ્ચાવગર ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો આપ હાજર છે સારે તો છોકરીના આપ શિવાય બીજા કોઈનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર નથી, ને કોઈની સલાહનું કાંઈ મુકરર નથી; ને એવી તરેહ છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ આપ માનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો આપ ન હોય સારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા જો કાકાનામાં રહેલી હોય તો કાકાનો અધિકાર છે; અગર કાકો ન હોય તો પંચાત તેનો વેહેવા કરેછે; અગર આપબાઈ-ઓથી જુદો રહેતો હોય તો તેથી કાંઈ તક્કાવત નથી; ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં એટલો છે જે માની સલાહ લેવી જોઈએ.

૭. કોઈ વિધવા ઘેરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે સાર પછી તે વિધવાનો દિયર જેઠ તોડવા ચાહે તો તુટી નહી; અગર ધણીબાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોપણ વેહેવા કર્યો તે તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાદું કરવાનો ચાલ છે, પણ જે શખસને કોઈ કન્યા ન આપતું હોય ને તે સાદું કરવા ચાહે તો થઈ શકેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સપરમે દિવસે સાસરે જાયછે ને ન જાય તો સાસરિયા કંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ બ્યારે સાસરિયા જમવા તેડે સારે જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, ને લગન થયાં એટલે તુટી શકતો નથી; બ્યાં સુધી લગન થયાં નથી ત્યાં સુધી તોડી શકેછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વર નાલાયક હોય સારે સરકાર(થી)-રબ-તોડવાની આપે, ને પંચને મેળવે, ને સરવે પંચ મળીને તોડે તો તુટી શકેછે-એ રીત છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તોડવામાં બંનેની ખુશી પ્રમાણે છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી, ને કોઈએ કારણવિના વેહેવા તોડ્યો તો રીતભાત પક્ષાંતું તો કાંઈ છે નહી તો શું લખીએ ? ને ન્યાતનો ખરચ વિગેરે થયો હોય તે કાંઈ પાછું આપવાનો ચાલ નથી, ને ખરચ કરેથી વાજબી ખરચ જણાયછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય તો રીતભાત અમારી ન્યાતમાં છે નહી તો શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો તો તુટી શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરના ૧૨ મા જવાબમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે તુટેછે.

પલ્લા બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.
૨. પરણ્યાની ચાર ધડી અગાઉ આપવાનો ચાલ છે; ને કદાચીત વિવાહ થયા પછી ને લગન થયા પે-હેલાં વરવાળાએ કાંઈ ધરેણું કન્યાને કીધું હોય તો તેપણુ પક્ષાંની પુરતીમાં ગણાય.
૩. છોકરીના માખાપના હાથમાં આપે.
૪. રૂ. ૧૧૦૦) નો તો ચાલ છે; પણ કોઈ કાંઈ વધતું જોઈએ કરે તો તેપણુ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી ચાલે છે.
૫. હા; હા.
૬. રીતભાત જુદી છે.
૭. તેનો કંઈ સુકરર ધારો નથી.
૮. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૯. એનો જવાબ કલમ બીજીના જવાબમાં લખ્યો છે.
૧૦. પક્ષાંની ટીપ પક્ષાં સાથે આપવાનો ચાલ છે; પણ તેમાં કોઈની સાક્ષિનો ચાલ નથી. ને તેના ખરડાની પણ એક રીત નથી, ને જે ટીપ પક્ષાંની સાથે અપાય તેની નકલ વરવાળાની પાસે રહે છે.
૧૧. હા ચાલ છે કે વરની તરફનું પલ્લું લે નહી.
૧૨. એ વાત ઉભયતાની પ્રસન્નતાની સાથે છે.
૧૩. રૂપા તથા સુનાના ધરેણા અથવા રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે; પણ એ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે થાય છે. કાંઈ નિશ્ચય જનસોનો ધારો નથી કે લખવામાં આવે.
૧૪. એ પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી થાય છે.
૧૫. એ પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી છે.

૧૬. સામા પૈસા અમારામાં આપવાનો ચાલ નથી.
૧૭. બે છોકરાની મા થાય ને ચોગ્ય હોય તો અપાય.
૧૮. ચોગ્યતા જોઈને અપાય.

૧૯. પક્ષાં તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી બીજું કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનો જ અખત્યાર છે; પણ છોકરીનાં માખાપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી જે ધરેણું કીધું હોય તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૨૦. ધણીના ધરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધણિયાણીનો અખત્યાર છે.

૨૧. જે બક્ષિસ થયું તે ઉપર તો ધણીપદ બેરીનું છે.

૨૨. મેહેનત મજૂરીનો અમારામાં ચાલ નથી; તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૩. ધટારત કારણમાં ધણી મદદ કરે નહી તો ખરચ કરી શકે છે.

૨૪. ના; જખરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૨૫. એમાં બેરીની પ્રસન્નતા જોઈએ.

૨૬. એ બાબત તો ખુશીની સાથે છે.

૨૭. ના.

૨૮. લખી આપી શકે છે.

૨૯. જે પ્રમાણે પક્ષાં ઉપર બાઈનો અખત્યાર છે તેજ પ્રમાણે પક્ષાંના અવેજમાં જે ઘર આપ્યું તે ઉપર પણ બેરીનો અખત્યાર છે.

૩૦. બેરી મુવા પછી તેના વારસ તે માલ લેવાને ચોગ્ય હોય તે લે.

૩૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છોકરાથી અટકાવ શી રીતે થાય ?

૩૩. ના.

૩૪. તજવું એટલે છેડાકાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

* ૩૫.

૩૬. સીમાઅવતી બેરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો ધણી તેનો છોકરો છે. ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો તે બાઈનો સ્વામી માલીક છે.

૩૭. તેને સંતાન ન હોય તો તેનો મુખ્ય અધિકારી સાસરાની તરફનો જે હોય તે ખરચ થતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૮. સંતતિ ન હોય તો સધળું પાછું અપાય.

૩૯. છોકરો હોય તો સધળું મોસાળિયા રાખે છે તે છોકરાને પરણાવવાને સાડ; ને છોકરી હોય તો થોડું એક છોકરીને સાડ રાખે છે.

૪૦. જીજ્ઞવી રાખીને આપે છે.

૪૧. ખાવા લીધા હોય કોઈએ તો તેજ જાય; પણ ખાવા લેવાની મોટી ન્યાતની રૂઢી તો નથી.

૪૨. એ વાતનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી તો તેનો દોષ શું લખીએ ?

૪૩. ના, નથી.

નાગર બ્રાહ્મણ-વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. પદ્ધતિ આપવાનો ચાલ છે.
૨. વિવાહ થયેથી તે પરણતાં સુધીમાં પુરૂ કરે.
૩. તેના માબાપના હાથમાં આપે.
૪. આંકડો રૂપિયા ૧૩૦૦) તેરસોનો છે. તેના ક-રતાં વધતું આપે તો તરફેણની ખુશી.
૫. અસલમાં વધતું બોલું લીધું હોય તે તરફેણની ખુશી.
૬. રીતભાત જીદી છે.
૭. લેનાર આપનારની ખુશી પ્રમાણે.
૮. એનો જવાબ ઉપર ૨ (બીજી) કલમે લખ્યો છે.

* ૩૫ માં સવાલનો જવાબ અસલમાં નથી એમ અર્થ ઉપરથી જણાય છે અને અસલમાં અનુક્રમ નંબરમાં તે ઉપરથી ભુલ થયેલી છે તેથી છેવટ અનુક્રમ ત્રેતાગીશ ને બદલે ૪૨ થાય છે માટે બધા અનુક્રમ નંબર ૩૫ થી ફરત ફર્યો છે.

૯. એનો જવાબ ઉપર ૨ (બીજી) કલમે લખ્યો છે.

૧૦. પક્ષાંની ટીપ કરી આપિયે છેએ પણ શાહે-દીની કંઈ જરૂર નથી.

૧૧. બાળ લગણુ એવું થયું નથી તે શું લખીએ ?

૧૨. પક્ષાંનો ચાલ તો ઉપર ૪ (ચોથી) કલમે લખ્યો છે તેથી વધતું બોલું આપે તે પોતાની ખુશી.

૧૩. સુવું તથા રૂપું તથા રોકડા આપે છે-કંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૧૪. એવું કંઈ થયું નથી કે જવાબ લખવામાં આવે.

૧૫. એ બાબતમાં તરફેણની ખુશી.

૧૬. આજદીન સુધી કંઈ એવું થયું નથી.

૧૭.

૧૮. ઉમર પુગતી થાય સારે લે.

૧૯. એ બાબતમાં બાઈ મુખત્યાર છે.

૨૦. ધણી છતાં બાઈ ખરચ કરી શકતી નથી.

૨૧. એનો જવાબ ઉપર કલમ ૧૯ માં લખ્યો છે.

૨૨.. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૩. ના; ધટારત કારણમાં ધણી મદદ ન કરે તો ખરચ કરી શકે છે.

૨૪. ના.

૨૫. ધણી, ધણિયાણીની રજા બંધીથી લે તો લઈ શકે છે-છોકરાની સાદીમાં.

૨૬. હા.

૨૭. ના.

૨૮. ઘર ઉપર ધણી શકતો હોયતો લખી આપે.

૨૯. હા.

૩૦. બેરી મુવા પછી તેનો વારસ લેવા ચોખ્ખો હોય તો લે.

૩૧. અમારામાં ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખિયે ?

૩૩. ના.

૩૪. એ કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

૩૫. બેરી કંઈ ધણી[ને] તજતી નથી.

૩૬. છોકરો હોયતો છોકરો ધણી; છોકરો ન હોય તો ધણી વારસ.

૩૭. તેને સંતાન ન હોયતો તેના સાસરિયા હોય તો ખરચ કરતાં વધતું હોય તો લે.

૩૮. હા, છોકરો ન હોય તો આપે.

૩૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો;— છોકરો હોયતો મોસાળિયા રાખે.

૪૦. રૂપિયા ૧૦૦ (સો) તથા ૧૫૦ (દોઢસો) રાખીને પાછા આપે.

૪૧. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી; એમ કરતાં ખાવા લે તો ખાવા લીધા હોય તે જાય.

૪૨. એનો કંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪૩. સામા આપવાનો ચાલ નથી.

* ૪૪. ના.

વડનગરા—નાગર બ્રાહ્મણ (સુરતી ગીરજ-શંકર) ના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

૧. પદ્મ આપવાનો ચાલ છે.

૨. પરણવાની ચારઘડી અગાઉ આપવાનો ચાલ છે.

૩. છોકરીના માઆપના હાથમાં આપે.

૪. પક્ષાંના રૂ. ૩૦૧) તથા રીતભાત માંડવ સુધાના રૂપિયા ૫૩૨; જીમલે રૂ. ૮૩૩) નો આંકડો છે; તથા માંડવને દાહાડે વરના પાસાના વેહેવારવાળા બીજા ભોક્ષા ચીરડી કરેછે, તેનો કાગળ જીદો તે દિવસે થાયછે, તે રૂપિયા પછુ કન્યાના પક્ષાંની સાથે છે તેના આંકડાનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૫. ના. નોહોતું.

૬. આવી છે—કલમ ચોથી મધે.

૭. એનો જવાબ પછુ કલમ ચોથીમાં છે.

૮. એનો જવાબ કલમ બીજીમાં લખાયો છે.

૯. એનો જવાબ કલમ બીજીમાં લખ્યોછે, ને અગાઉ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પક્ષાંની ટીપ પક્ષાં સાથે આપવાનો ચાલ છે પછુ તેમાં કોઈની સાક્ષીનો ચાલ નથી, ને જે ટીપ

પક્ષાંની સાથે આપેછે તેની નકલ વરવાળા પાસે રહેછે ને પૂર્વની રીતી પ્રમાણે લખવાનો ચાલ છે.

૧૧. અમારામાં એવું થયું દીકું નથી, તો શું લખીએ ?

૧૨. પદ્મ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ભરે.

૧૩. કલમ ચોથીના આંકડા મધે સુતું તથા રૂપ તથા રોકડા વિગેરે લેવામાં કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા.

૧૪. અમારામાં વધતું પદ્મ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. ઉભયતાની પ્રસન્નતા.

૧૬. અમારામાં સામા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૭. બે છોકરાની મા થાય તો અપાય—ચોખ્ખતા હોય તો.

૧૮. ચોખ્ખતા જોઈને અપાય.

૧૯. પક્ષાં તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી બીજું કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનોજ અખતાર છે, પછુ છોકરીના માઆપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી જે ઘરેણું કીધું હોય તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખતાર નથી.

૨૦. ધણીના ઘરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધણિયાણીનો અખતાર છે.

૨૧. જે બક્ષિસ થયું તે ઉપર તો ધણીપદ બેરીનું છે.

૨૨. મેહેનત મજૂરીનો અમારામાં ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૩. ઘટારત કારણમાં ધણી મદદ કરે, નહી તો ખરચ કરી શકેછે.

૨૪. ના, જખરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૨૫. એમાં બૈરીની પ્રસન્નતા જોઈયે.

૨૬. ધણી સત્તાવાળો હોય તો આપે.

૨૭. ના.

૨૮. લખી આપી શકેછે.

૨૯. જે પ્રમાણે પક્ષાં ઉપર બાઈનો અખતાર છે તે પ્રમાણે પક્ષાંના અવેજમાં જે ઘર આપ્યું તે ઉપર પછુ બૈરીનો અખતાર છે.

૩૦. બૈરી મુવા પછી તેના વારસને લેવાની ચોખ્ખતા હોય તો તે લે.

૩૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

* અસલ પ્રશ્નમાં ૪૩ પ્રશ્ન છે, તથા એમ જણાયછે કે ૪૪ મા જવાબ વધારે લખ્યોછે.

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છો-
કરાથી અટકાવ શી રીતે થાય ?

૩૩. ના.

૩૪. તજનું એટલે અમારામાં છેડાફાડવાનો
ચાલ નથી.

૩૫. સૌભાગ્યવતી ધૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો
ધણી તેનો છોકરો છે, ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો
તે બાઈનો સ્વામી માલીક છે.

૩૬. તેને સંતાન ન હોયતો તેનો મુખ્ય અધિ-
કારી સાસરાની તરફનો જે હોય તે, ખરચ કરતાં જે
બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૭. સંતતિ ન હોયતો સધળું પાછું અપાય.

૩૮. છોકરો હોયતો સધળું મોસાળિયા રાખેછે,-
(ને) છોકરાને પરણવા સાર-ને છોકરી હોય તો થોડું
એક છોકરીને સાર રાખેછે.

૩૯. જુજવી રાખીને આપેછે.

૪૦. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી, તો
એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪૧. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો તેનો દોષ શું
લખીએ ?

૪૨. ના. નથી આપતા.

* ૪૩.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુર-
તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪૪૪.

૧. પદ્ધતિ આપવાનો ચાલ છે.

૨. પરણવાથી ચારધડી અગાઉ આપવાનો]
ચાલ છે.

૩. છોકરીના માખાપના હાથમાં આપે.

૪. પદ્ધતિ ૩૦ ૩૦૧) નું તથા રીતભાત ઉભા વર-
સની ૩૦ ૩૬૨) ની તથા માંડવની રીતના ૩૦ ૧૪૦);
જુમલે ૩૦ (૩૩) નો તો ધારો છે તથા બીજો ચાંદલો
સગાવાહાલા વગેરેનો આવેછે તે ટીપમધે લખાયછે,
તથા સુરતી યજમાનીયાનું પદ્ધતિ ૩૦ ૮૦૧ નું તથા

(રીત) ઉભા વરસની રીત માંડવ સુધા ૩૦ ૫૦૧);
જુમલે ૩૦ ૧૩૦૨) નો તો ધારો છે તથા બીજો
ચાંદલો સગાવાહાલા વગેરેનો આવેછે તે ટીપમધે
લખાયછે.

૫. હા; હા.

૬. ઉપરના જવાબના આંકડામાં આવી ચુક્યું.

૭. પરણવા બાબતની રીતનો જવાબ ઉપર લખ્યા
જવાબમાં આવી ચુક્યો.

૮. એનો જવાબ કલમ બીજામાં લખ્યોછે.

૯. એના જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૧૦. પક્ષાંની ટીપ પક્ષાં સાથે આપવાનો ચાલ છે,
પણ તેમાં કાંઈ સાહેદીનો ચાલ નથી, ને જેવો ખ-
રડો થાયછે તે પ્રમાણે ટીપ લખવામાં આવેછે.

૧૧. હા. ચાલ છે કે વરની તરફનું પદ્ધતિ લે નહીં.

૧૨. એવો શખસ દીડો નથી તેથી જવાબ લ-
ખવામાં આવતો નથી.

૧૩. રૂપાના તથા સુન્દના તથા રોકડા રૂપિયા આ-
પવાનો ચાલ છે, પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે
ચાલ છે; કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી કે લખવામાં આવે.

૧૪. એવો શખસ કદાપી પરણે તો પદ્ધતિ ન્યા-
તાના સિરસ્તા પ્રમાણે આપે.

૧૫. કન્યાના દેનારને સ્વાધિન છે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૭. એક અથવા બે છોકરાની મા થાય ને ચો-
અતથી માગે સારે આપવું.

૧૮. ચોઅત જોઈને આપવું.

૧૯. પદ્ધતિ તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી
બીજી કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનો અખસાર છે,
પણ છોકરીના બાપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી
ઘરેણું કીધું હોય તો તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખ-
સાર નથી.

૨૦. ધણીના ઘરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધ-
ણિયાણીનો અખસાર છે, પણ પુત્રવંતી હોય સારે તો
જરૂર પ્રમાણે ખરચ કરે.

૨૧. ધણી પાસેથી સગા વિગેરેનું આવ્યું હોય તો
તેમાં ધણીપદ ધણીનું છે, ને ધૈરીના બાપના તર-
ફથી સગા વિગેરેનું આવ્યું હોય તે ધણીપદ ધૈરીનું છે.

* કલમ ૪૩ નો જવાબ લખ્યો નથી.

૨૨. મેહેનત મજૂરીનો અમારામાં ચાલ નથી, તો એનું શું લખીએ ?

૨૩. ધટારત કારણમાં ધણી મદત કરે નહીં તો ખરચ કરી શકે.

૨૪. ના; જળરદસ્તીથી લઈ શકાય નહીં.

૨૫. છોકરો પરણવાના કારણથી લઈ શકે છે.

૨૬. એ બાબત તો ખુશીની સાથે છે.

૨૭. ના.

૨૮. હા, લખી આપી શકે છે.

૨૯. ધણી અથવા વારસ પક્ષુ આપીને છોડાવે તો લઈ શકે છે.

૩૦. ઐરી મુવા પછી તેના વારસ(ને) માલ લેવાને ચોખ્ખો હોય તો લે.

૩૧. અમારામાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છોકરાથી અટકાવ શી રીતે થાય ?

૩૩. ના.

૩૪. તબ્બુ એટલે છોડાકાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૩૬. સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો છોકરો છે, ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો તે ઐરીનો સ્વામી માલિક છે.

૩૭. તેને સંતાન ન હોય તો મુળ અધિકારી સા-
ક્ષરાની તરફનો જે હોય તે ખરચતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૮. આપે છે.

૩૯. છોકરો હોય તો સધળું મોસાળિયા રાખે છે તે છોકરાને પરણવા સાફ; ને છોકરી હોય તો માલ ૩. ૧૦૦) વા ૧૨૫) ને આસરે રાખીને બાકી આપે છે.

૪૦. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યો છે.

૪૧. એનો પણ જવાબ લખ્યો છે.

૪૨. એવો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૪૩. નથી.

બ્રાહ્મણ-વીશ નગરા નાગર મહસ્થ
સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૦.

૧. પક્ષાંનો આંકડો ૩૦ ૫૧)અંકે રૂપિયા એકાવન-
નો છે.—અસલ આંકું હતું.

૨. રીતભાત જુદી છે; ૩૦ ૨૫) અંકે રૂપિયા ૫-
ચીસની પરચુરણ ચોરીની રીત માંહે ચડાવે છે.

૩. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૪. પક્ષુ લગન વખત આપે છે—કન્યાના અધિ-
કારીના હાથમાં આપે છે.

૫. લગન વખત આપે છે પણ ટીપ કરવાનો કાંઈ
ચાલ નથી, પોતપોતાના ઘરમાં લખી રાખે છે.

૬. આજલગી સકાંકણીએ કાંઈએ બેસાડી નથી
ને કદાચને કાંઈ સકાંકણીએ બેસાડે તો તેની ખરજ;
ને [તે] ધરણા ઉપર પક્ષાં બરાબર હજ છે ને સા-
સરેથી પક્ષુ આપે તો તેની ખુશી.

૭. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૮. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૧. એ સરવે માલમાં ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. તે પક્ષાં માંહે ગણાતું નથી, પણ બક્ષિસ ન
આપ્યું હોય તો.

૧૩. ઐરીનો હુકમ છે.

૧૪. પક્ષાં વિગેરે જે જે માલ ઐરીના હુકમનો
છે તેમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરે તો ધણી વિગેરેનો
અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. જળરદસ્તીથી પક્ષુ લેવાનું નથી.

૧૬. લેવા આપવા માંહે ઉભયતાની ખુશી.

૧૭. ઘર લખી આપે છે, ને ધણી જુદો હોય તો
તે ઘરની ધણિયાણી વારસ છે તો વારસ પાણું લઈ
શકતા નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શું
લખીએ ?

૧૯. અમારામાં પ્રતિત થયા વિના તજવાનો ચાલ
નથી.

૨૦. મરનારના તેરમાને દાહાડે જે કાંઈ વાજબી

ખરચ ધણીની પછવાડે થયો હોય તો તે બાદ કરીને ધણિયાણી પાછું લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય તો એ પશુ પલ્લું તો ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને બાપ છે તે છોકરી અથવા છોકરાને પરણાવે તો બહુ, નહીંકર છોકરાના મોસાળિયા તેને પુછી શકે છે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ એકવીસમાં લખ્યો છે.

૨૩. યુનિયાતી તો લે નહી, અમર નીચકુળવાળો કદાપી ખાવાને લે તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવા લેવાનો ચાલ છે, તે નીચે વિગત સહ લખ્યું છે તેથી જાણવું.

૨૫. પેહેરામણી જે આપે તે મળતર પ્રમાણે, તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી ને માલ જેને આપ્યે તેનો છે.

બ્રાહ્મણ-વીસલનગરા અમદાવાદી ગ્રહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૧.

૧. પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી-રીતનો વિવાહ છે તેથી.

૨. અમારામાં પક્ષાંની રીતભાત છે તેની વિગત અસલ તથા હાલની.

૧. રીત પેહેલીનું પલ્લું રૂ. ૪૨૫)નું લુગડાં સાથે.

૨. રીત ખીજનું પલ્લું રૂ. ૨૫૦)નું લુગડાં સાથે.

૩. રીત ત્રીજનું પલ્લું રૂ. ૧૭૫)નું લુગડાં સાથે.

૪. રીત ચોથી-પલ્લું રૂ. ૧૦૧)નું લુગડાં સાથે.

૫. રીત પાંચમી-કંકુ કન્યા-નાચારે.

૩. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૪. પલ્લું રીત વખત આપિયે હોય, ને કન્યાના બાપ વિગેરે અધિકારીના હાથમાં આપિયે હોય.

૫. રીતભાત આપિયે હોય, ટીપનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના ઘરમાં લખી રાખે છે.

૬. આજ લગી (કાંઈએ) સકાંકણીએ કાંઈએ બેસાડી નથી ને કદાચ કાંઈ સકાંકણીએ બેસાડે તો તેની મરજી, ને તે ઘરેણા ઉપર પક્ષાં બરાબર હક્ક છે ને સાસરેથી કદાચ પલ્લું આપે તો તેની ખુશી.

૭. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૮. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૦. સાચવવા લાયક થાય ત્યારે આપે, ને એ સર્વે માલમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૧. એનો જવાબ કલમ ૧૦ મી પ્રમાણે.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ બહિસ ન આપ્યું હોય તો.

૧૩. એમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પક્ષાં વિગેરે જે જે માલ બૈરીના હક્કનો છે તેમાંથી ગેરવાજખી ખરચ કરે તો ધણી વિગેરેનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. જખરદસ્તીથી પલ્લું લેવાતું નથી.

૧૬. લેવામાં તથા આપવામાં ઉભયતાની ખુશી.

૧૭. ઘર લખી આપે છે, ને ધણી જુદો હોય તો તે ઘરની ધણિયાણી વારસ છે, તો વારસ લોક પાછું લઈ શકતા નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારામાં પ્રતિત થયા વિના તજવાનો ચાલ નથી, તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. મરનારના તેરમાને દાહાડે જે કાંઈ વાજખી ખરચ ધણીની નજરમાં આવ્યો હોય તો તે બાદ કરીને પાછું લેજ.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે રાખે તેની વિગત:—

છોકરો હોય ત્યારે ઘરેણું સર્વે રાખે, પણ તેને પરણાવવાની વખત સર્વે હવાલે કરે.

છોકરી હોય તો સુખડી દાખલ રાખીને સર્વે પાછું આપે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મીમાં લખ્યો છે.

૨૩. યુનિયાતી તો લે નહી, અમર ગેરયુનિયાતી કદાપી ખાવા લે તો તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે, યુનિયાતીને-તેની વિગત:—યુનિયાતીના વરને કન્યાવાળો ઉપરની

રીત કલમ ૨ માં લખી છે તે પ્રમાણે આપવાની રીત.

૧. પેહેલી રીતવાળાને રૂ. ૧૭૫) આપે.
૨. બીજી રીતના રૂ. ૧૨૦) આપે.
૩. ત્રીજી રીતના રૂ. ૧૦૫) આપે.
૪. ચોથી રીતના રૂ. ૧૦૧) આપે.

૫. નાચારે કુંકુ કન્યા રૂ. ૧), થાળી ૧ કાંસાની.

ગેરબુનિયાતીની છોકરી બુનિયાતીવાળાની સાથે પરણે સારે તે વરવાળાને રૂ. ૪૦૦) થી તે જેવી બોલી તે પ્રમાણે આપે ને ગેરબુનિયાતી વરને રૂ. ૫૦૦) થી ચઢતા તેની બોલી પ્રમાણે બરે સારે કન્યા મળે.

૨૫. પેહેરામણી જે આપે તે લે (તે પ્રમાણે આપે), ને તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને માલ જેને આપ્યો તેનો છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિય સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩ જે.

૧. કન્યાને પલ્લુ આપવાનો ચાલ છે.
૨. વિવાહ મળ્યાથી તે પરણતા લગીમાં ગમે સારે આપે.
૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.
૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો નથી.
૫. અસલની વાતની ખબર નથી.
૬. આંકડો નથી; ને રીતભાત તો મળ્યા પ્રમાણે કરે.
૭. રીતભાતનો આંક નથી—જેને જે મળે તેટલી.
૮. પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ મળ્યા પછી તે પરણતા લગીમાં આપે છે.
૯. પોતાને ગમે સારે પલ્લુ આપે, ને આપ્યા પછી લેખનો ચાલ અસલ નથી. પણ હવેથી લેખ કરવાનો ચાલ ઠરાવ્યો છે.
૧૦. પક્ષાંની દીપ આજ લગી તો નથી, તે હવેથી લખવી ઠરાવી છે; ને તેમાં શાહેદી પણ કરાવવી જોઈએ.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સકાંકણી બેસાડતું નથી, ને બેસાડે તો તેની ઈચ્છા, કોઈના કહે નહીં.
૧૨. જે કોઈ ૬૫ વરસનો છે, ને તેના દીકરા છે,

ને તે પરણે તો તેનું પલ્લુ ન્યાતરીતથી વધતું જોઈએ નહીં; ને પોતાની ગરજથી વધતું આપે તો તેની ઈચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેને જે મળે તે સુનાતું અથવા રૂપાનું અથવા નગદ મળે તે આપે—પ્રમાણ કંઈ નથી.

૧૪. અપંગ અથવા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પલ્લુ આપે તો તેની રાજી પ્રમાણે.

૧૫. એ પ્રમાણે છોકરી હોય તો પોતાથી નીચ-કુળમાં કરે અથવા વધતી રીતભાત આપીને પરણાવે—સારે ઠેકાણે.

૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તો તેને સારા કુળમાં પરણાવે સારે વધતા પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. જ્યારે ઐરી સમજીત થાય સારે પોતાનું પલ્લુ પોતે સાચવે ને તેને હવાલે થાય.

૧૮. છોકરાં જેને નહીં થાય સારે તે ઐરી પોતાનું ધર ચલાવવાનું સમજે તે દાહાડે પલ્લુ હવાલે કરવું.

૧૯. જે ઐરીને બાપના ઘેરથી તથા મોસાળથી જે ધરેણું આપે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચ થાય નહીં.

૨૦. ધણીના હુકમ વિના ઐરીથી પોતાનો માલ ખરચ થાય નહીં.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ ઐરીનો છે, પણ ધણીની રજા વિના કુમારને વપરાય નહીં.

૨૨. પોતાની મેળે—મેહેનત કરીને પૈસા જે ઐરી મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછ્યાવિના ખરચાય નહીં.

૨૩. ઐરી પોતાનું પલ્લુ ધણીના કલ્લા વિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. ઐરી પાંસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા ઐરીની રાજી લે.

૨૬. કારણ વિના લે તો ઐરીનું પલ્લુ પાછું આપે.

૨૭. સ્હેજ ધરમાંનું ધરેણું ઐરીને પેહેરવા આપ્યું તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૨૮. ધણી પલ્લુ ખરચ કરીને ધર લખી આપે તો આપી શકે છે.

૨૯. ઐરીને પક્ષાંની કીમત આપે તો ધરધણી અથવા વારસ, ધર પાછું લઈ શકે.

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપે તો તે ઉપર વારસનો હક્ક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકે તેનું વ્યાજ ઐરી ખાય.

૩૨. જે ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું છે તે પાછું લેવામાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહીં, પણ તે ઐરીથી દીકરાને પુછ્યા વિના ખરચ થાય નહીં.

૩૩. વર કન્યાની માને જે મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૩૪. ઐરીને તજે સારે તેનું પલ્લું તે ઐરીની પાસે રહે.

૩૫. ઐરી ધણીને તજે તો પલ્લું ઐરી પાસે[થી] ધણી પાછું લે.

૩૬. સૌભાગ્યવતી ઐરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ તેના ધણી.

૩૭. જે રાંડેલી ઐરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંએ તે.

૩૮. જે ઐરી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું.

૩૯. જે ઐરી છોકરાવાળી મરે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાળે, મોસાળમાં રાખે નહીં.

૪૦. જેટલું પલ્લું હોય તે સઘળું ધણીને પાછું આપે.

૪૧. કન્યાના આપે ખાવા લીધા હોય તે પાછા આપે નહીં.

૪૨. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય ખીજું કાંઈ ખાવા લે તો દોષ ધણી છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે. પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા-જેને જેમ બોલતાં બને તેમ આપે.

૨. લગનના આગલા દાહાડા સુધી પલ્લું પુરું કરે સારે પરણવા ઘોડે ચડે.

૩. કન્યાના માખાપના હાથમાં આપે.

૪. અસલમાં તો ૮૦ નો આંકડો હતો ને હાલમાં બુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા પાંચસે લગી પક્ષાં ભરી ચુક્યા છે; ને આજ પછી બુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા અંક ૮૦ થી તે ૨૫૧ અંક બસો એકાવન પર્યંત નો નિશ્ચય કીધો છે.

૫. [ઓણ] અદકું અસલ ને હમણાએ છે.

૬. રીતભાત જુદીમાં-રૂપિયા ૨૫ ના લુગડાંની છે.

૭. રીતભાતની વિગત: રૂપિયો ૧ વરની પોશનો, રૂપિયો ૧ અંગુઠો ચંપામણી, રૂપિયો ૧ અણુવરનો-એ ત્રણ (૩) રૂપિયા વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપે. રૂપિયો ૧ અણુવરનો કન્યાનો બાપ આપે વરને, પેહેરાવાને અબોટિયું તથા વીટી રૂપિયા (૩) ત્રણની સોનાની કન્યાનો બાપ આપે, તથા પેહેરામણી સેંકડે રૂપિયા ૫ વાડકીમાં, તથા રૂપિયા સાડાસાત (૭ા) ની પેહેરામણી કન્યાનો બાપ આપે વર કન્યાને, પદ વિદાયગીરીએ લાડુની વાડકીમાં અડધો (૦ા) રૂપિયો કન્યાનો બાપ આપે, લામણુદીવો કન્યાનો બાપ આપે. વરોડીની સુસી વરનો બાપ વેહેવણુને પેહેરાવે, વરનો બાપ બે વરા કરે; (૨) એક (૧) ન્યાત, એક (૧) મોટા સગા; કન્યાનો બાપ બે વરા કરે-(૨) એક (૧) ન્યાત એક (૧) ગોરવના સગા મોટા-કન્યાનો બાપ એ પ્રમાણે આપે તેમાંથી વરનો બાપ પોતાના સગાને પસંદ કરે.

૮. એનો જવાબ ખીજી કલમ પ્રમાણે છે.

૯. એનો જવાબ ખીજી કલમે લખી ચુક્યા; ને આજદિન સુધી તો દીપનો ચાલ નહોતો, ને આજ પછી સાદા કાગળ ઉપર પક્ષાંની તથા રીતભાતની એક દીપ કરીશું.

૧૦. મુસદ્દો કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને શાહેદી કોઈની જોઈએ નહીં.

૧૧. મળે તે બેસાડે સકાંકણીએ.

૧૨. વરસ (૬૫) પાંસેડનો હોય ને પરણવા ચાહેતો પરણનાર ને પરણાવનારનું મનમાને તેમ કરે.

૧૩. ધરેણુનો ચાલ છે; ને રોકડા આપે તો તેનું ધરેણું થાય.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર ખંભાતી ઇશામ-લિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૧૪. એમ બદસુરત વિગેરે દોષ હોયતો તે બેહુ વેહેવાઈની સમજણ પ્રમાણે કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે—કન્યા દોષવાળી હોય તો.

૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તો તે કન્યાવાળો વરને રાજી કરી પરણાવે.

૧૭. સ્ત્રી જ્યારે સમજી થાય [ત્યારે] પલ્લુ સાંસરે લઈ જાય પોતે.

૧૮. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

૧૯. તે ઉપર ધણીનું જોર નથી, ન્યાય માર્ગે ખરચે—ખરચવું પડે તો.

૨૦. ધણીના હુકમ વિના ન્યાય માર્ગે અગત્યનું ખરચે.

૨૧. હુકમ બેરીનો છે.

૨૨. જોણે જે આપ્યું તે માલ બેરીનો છે.

૨૩. ધણીની મરજીવિના ન ખરચે પલ્લુ.

૨૪. નથી લઈ શકતો.

૨૫. બેરીની રાજીથી લઈને ખરચે.

૨૬. તે બાઈનાં સગાં છોકરાં પરણાવવા વિના નાદારીથી કદી લેતો પાછું પલ્લુ લીધું હોય તે આપે.

૨૭. ન ગણાય.

૨૮. હા, ધર લખી આપી શકે છે.

૨૯. હા, લઈ શકે છે.

૩૦. નથી પોહોંચતો.

૩૧. બેરી વ્યાજ ખાય.

૩૨. સાવકો દીકરો અટકાવી ન શકે, પણ અન્યાય માર્ગે ખરચાય નહી.

૩૩. ન ગણાય.

૩૪. સ્ત્રીને વિનાકારણે તજે ત્યારે તે પલ્લુ સ્ત્રીની પાસે રહે.

૩૫. સ્ત્રીએ પુરૂષનો ત્યાગ કીધો નથી તો શું લખીએ ?

૩૬. સૌભાગ્યવતી અપુત્ર મરે તેના પક્ષાંનો, ધણી તેનો વારસ છે.

૩૭. વિધવા સ્ત્રી અપ્રજ હોય તો તેના પક્ષાંના વારસ ધણીના નજીકના સગા, તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ ન્યાતિના.

૩૮. ધણીને ઘેર આપવું.

૩૯. પલ્લુ ધણીને આપે, તે ધણી છોકરીને પરણાવે, પરણીયતનો હક્ક છોકરીનો છે.

૪૦. પલ્લુ ધણીને આપે, તે ધણી છોકરાને પરણાવે, ન પરણાવે તો મોસાળિયા પુછી શકે છે—શા માટે, તે માલનો ધણી છોકરો છે.

૪૧. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪૨. દોષ ધણો છે, લે તો.

૪૩. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદીચ ટાળકિયા સુરતીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત નથી, તેથી કલમ ૬ સુધીનો જીવાળ એ કલમ મધે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જેને જેવી મળે તેટલી આપે.

૮. એનો જવાબ તથા કલમ. ૯ મીનો તથા કલમ દશમીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી, ને બેસાડે તો તેને કાઈ ના કહે નહી.

૧૨. એનો જવાબ તથા કલમ ૧૩ મીનો તથા કલમ ૧૪ મીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૫. જે છોકરી બદસુરત અથવા રોગી હોય તો તેને પરણાવતાં વધતા પૈસા બેસે છે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૫ મી મધે છે તેજ.

૧૭. એનો જવાબ તથા કલમ ૧૮ મીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૯. બેરીને આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે ધરેણું મળે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રાજીવિના ખરચાય નહી.

૨૦. પોતીકા ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.

૨૧. જે માલ બેરી પાસે છે તે માલ બેરીનો છે; પણ બેરી થકી કુમારો ખરચાય નહી.

૨૨. બેરી મેહેનત કરીને પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ધણીના હુકમ વિના ખરચાય નહી, ને સતમાર્ગે ખરચે તો ખરચી શકે છે.

૨૩. એનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.
 ૨૪. એનો જવાબ તથા કલમ ૨૫ મીનો તથા કલમ ૪૦ સુધીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.
 ૪૧. ખાવા લીધા હોય ને ત્યાર પછી કન્યા મરી નય તો પૈસા પાછા આપે નહી.
 ૪૨. ખાવા લીધા હોય તે વિવાહમાં દોષ ધણો છે.
 ૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા.

બ્રાહ્મણ-શીહોરા ઔદિય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. કન્યાને પદ્મ આપવાનો ચાલ છે.
 ૨. વેહેવા મળ્યાથી તે પરણેલાં લગીમાં ગમે ત્યારે આપે.
 ૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.
 ૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાનો આંકડો નથી, પણ ૩૧.૧૫૧) આસરે છે.
 ૫. અસલની વાતની ખબર નથી. પરણતામાં પેહેરામણી છે તે.
 ૬. આંકડો નથી, ને રીતભાત લખ્યા પ્રમાણે કરે.
 ૭. રીતભાતનો આંકડો નથી-જેને જેવી મળે તેવી કરે.
 ૮. પદ્મ આપેછે, તે વેહેવા મળ્યા પછી તે પરણેલાં લગીમાં.
 ૯. પોતાને ગમે ત્યારે પદ્મ આપે, ને આપ્યા પછી લખવાનો ચાલ અસલ નથી, પણ હવેથી લખવાનો ચાલ કરવો ઠયોછે.
 ૧૦. પક્ષાંની ટીપ આજ લગી નથી તે હવેથી લખવી ઠરાવીછે; અમારામાં ચાલ ટીપનો નથી.
 ૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સકાંકણી બેસાડતું નથી, ને બેસાડે તો તેની ઇચ્છા, -કોઈ કહે નહી.
 ૧૨. જે કોઈ વરસ ૬૬ નો છે તેના દીકરા છે, તે પરણે તો તેને પદ્મ ન્યાત રીતથી વધતું જોઈએ નહી, ને પોતાની ગરબથી વધતું આપે તો તેની ઇચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેને જે ગમે તે સુનાતું અથવા રૂપાનું અથવા નગદ પક્ષાંમાં લે આપે-પ્રમાણ કાંઈ નથી.
 ૧૪. અપંગ અથવા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પદ્મ આપે, તે તેની રાજ પ્રમાણે.
 ૧૫. એ પ્રમાણે છોકરી હોય તો પોતાથી નીચ કુળમાં આપે.
 ૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તેને સારા કુળમાં પરણાવે ત્યારે વધતા પૈસા આપીને પરણાવે.
 ૧૭. જ્યારે ઐરી સમજીક થાય ત્યારે પોતાનું પદ્મ પોતે સાચવે ને તેને હવાલે થાય.
 ૧૮. છોકરા જેને નહી થાય ત્યારે તે ઐરી પોતાનું ધર ચલાવવાનું સમજે તે દાહાડે તેને પદ્મ હવાલે કરતું.
 ૧૯. જે ઐરીને આપના ધર[નું] તથા મોસાળનું ધરેણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.
 ૨૦. ધણીના હુકમવિના ઐરીથી પોતાનો માલ ખરચાય નહી.
 ૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ ઐરીનો છે, પણ ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.
 ૨૨. પોતાની મેળે મેહેનત કરીને પૈસા જે ઐરી મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછીને તેના કલ્યા પ્રમાણે ખરચે.
 ૨૩. ઐરી પોતાનું પદ્મ ધણીના કલ્યાવિના ખરચી શકતી નથી.
 ૨૪. ઐરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પદ્મ નહી લઈ શકે.
 ૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા લે-ઐરીની રાજથી.
 ૨૬. કારણવિના લેતો ઐરીનું પદ્મ પાછું આપે.
 ૨૭. સેહેજ ધરમાંનું ધરેણું ઐરીને પેહેરવા આપ્યું તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.
 ૨૮. ધણિયાણીનું પદ્મ ખરચ કરીને ધર લખી આપે તો આપી શકેછે.
 ૨૯. ઐરીને પક્ષાંની કીંમત આપે તો ધરધણી અથવા વારસ ધર પાછું લઈ શકે.
 ૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપે તો તે ઉપર વારસનો હક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું છે, તેનું બ્યાજ ભેરી ખાય.
૩૨. જે ભેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું છે તે પાછું સેવામાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહીં, પણ તે ભેરીથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહીં.
૩૩. વરકન્યાની માને જે કાંઈ મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.
૩૪. ભેરીને તજે સારે તેનું પલ્લું તેની ભેરી પાસે રહે.
૩૫. ભેરી ધણીને તજે તો પલ્લું ભેરી પાસેથી ધણી પાછું લે.
૩૬. સૌભાગ્યવતી ભેરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી.
૩૭. જે રાંડેલી ભેરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જને પોહુંચે તે.
૩૮. જે ભેરી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું.
૩૯. જે ભેરી છોકરાવાળી મરે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાછો મોસાળમાં રાખે નહીં.
૪૦. જેટલું પલ્લું હોય તે સઘલું ધણીને પાછું આપે.
૪૧. કન્યાના બાપે ખાવા લીધા હોય તે પાછા આપે નહીં.
૪૨. કન્યાના બાપને પક્ષાં શિવાય બીજું કાંઈ ખાવા લે તો દોષ ધણી છે.
૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા-જેને જેમ બોલતાં બને તેટલા આપવા.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી ધર્મા-
મલિયા પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૮.

૧. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.
૨. અમારામાં એવો ચાલ છે જે લગનના આગલા દાહાડા સુધી પલ્લું પુરું કરે સારે પરણવા ઘોડે મહે.

૩. અમારામાં પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે.
૪. અમારામાં અસલમાં તો ૮૦-રૂપિયા એંશીનો આંકડો હતો, ને હાલમાં બુનિયાત પ્રમાણે રૂ. ૫૦૦ પાંચસે લગી ભરી ચુક્યા છે ને આજ પછી બુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા ૮૦ (એંશી)થી તે રૂપિયા ૨૫૧ અંકે બસે એકાવન પર્યંતનો પક્ષાંનો નિશ્ચય કર્યો છે.
૫. અદકા ઓછાનો ચાલ અસલ ને હમણાએ છે.
૬. રીતભાત જુદી છે-રૂપિયા ૨૫ (પચીસ)ના લુગડાંની.
૭. રીતભાતની વિગત:-રૂપિયો ૧ વરની પોશનો, રૂપિયો ૧ અંચુડો ચંપામણી, રૂપિયો ૧ અણુવરનો-એ ત્રણ રૂપિયા વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપે. રૂપિયો ૧ અણુવરનો કન્યાનો બાપ આપે વરને, પેહેરવાને અબોટિયું તથા વીટી રૂપિયા ત્રણની (૩) સોનાની કન્યાનો બાપ આપે, તથા પેહેરામણી સેંકડે રૂપિયા ૫ વાડકીમાં તથા રૂપિયા ૭૫ પેહેરામણીના (સાડાસાત) કન્યાનો બાપ આપે વરકન્યાને, ૫૬ વિદાય ગીરીએ લાડુની વાડકીમાં અડધો (૦૫) રૂપિયો કન્યાનો બાપ આપે, લામણુ દીવો કન્યાનો બાપ આપે, વરોડીની સુસી વરનો બાપ વેહેવણુને પેહેરાવે, વરનો બાપ બે વરા કરે-એક ન્યાત (૧), એક (૧) મોટા સગા; કન્યાનો બાપ બે વરા કરે-એક ન્યાત, (૧) એક ગોરવના મોટા સગા; કન્યાનો બાપ એ પ્રમાણે આપે તેમાંથી વરનો બાપ પોતાના સગાને પસંદ કરે.
૮. એનો જવાબ બીજા અંક પ્રમાણે છે.
૯. એનો જવાબ બીજા કલમમાં લખી ચુક્યા ને આજની સુધી તો દીપનો ચાલ નહોતો ને આજ પછી સાદા કાગળ ઉપર પક્ષાંની તથા રીતભાતની એક દીપ કરીશું.
૧૦. મુસદ્દો કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને શહેદી કાઢીને જોઈએ નહીં.
૧૧. સકાંકણીએ મળે તે બેસાડે.
૧૨. વરસ પાશંક (૬૫) નો હોય ને પરણવા ચાહે તો પરણનાર ને પરણાવનારનું મન માને તેમ કરે.
૧૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણાનો ચાલ છે, ને રોકડાં આપે તો તેનું ઘરેણું થાય છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કાઈ બદલુરત હોય તથા રોગી હોય તથા અપંગ હોય તો તે બેહુ વેહેવાઈની સમજણ પ્રમાણે કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે-કન્યાને દોષ હોય તો.

૧૬. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને હોય તો તે કન્યા-વાળા વરને રાજ કરી પરણાવે છે.

૧૭. જ્યારે સમજીક યાય [ત્યારે] પોતીકું પલ્લુ પોતાને સાસરે લઈ જાય.

૧૮. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૯. જે સ્ત્રીને પિતાને ઘેરથી તથા મોસાળથી જે કાઈ ધરેણું વિગેરે આવે તે ઉપર ધણીનું જોર નથી.

૨૦. ધણીના હુકમવિના ન્યાય માર્ગે અગત્યનું ખર્ચે.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ યેરીનો છે.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કરે તે ઉપર હુકમ યેરીનો છે.

૨૩. સ્ત્રી પોતીકું પલ્લુ ધણીની આજ્ઞાવિના ખર્ચી શકતી નથી.

૨૪. યેરી પાસેથી ધણી પલ્લુ જપ્તરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૨૫. યેરીની પાસેથી ખર્ચ કરવા લે તો યેરીની રાજથી લે, નહીંકર નહીં.

૨૬. તે બાઈનાં સગાં છોકરાં પરણાવવાવિના ના-દારીથી કદી લે તો પાછું પલ્લુ લીધું હોય તે આપે.

૨૭. સેહેને ધરમાંથી પલ્લુ ધરેણું પેહેરવા આપ્યું તે પક્ષમાં ગણાય નહીં.

૨૮. પલ્લુ ધણી લે તો તેના અવેજમાં ધર લખી આપે તો આપી શકે છે.

૨૯. સ્ત્રીને પક્ષાંની કિંમત આપે તો ધર, ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકે છે.

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપ્યું તે ઉપર વારસનો હુકમ નથી.

૩૧. પલ્લુ જેણે તેનું બાજુ યેરી આપ્યું.

૩૨. જે યેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તે પાછું લેવા સાવકા દીકરો અટકાવ કરે તો એ તે યેરી લે, પણ અન્યાયે ખરચાય નહીં.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૩૪. યેરીને પુરુષ કારણ વિના તને ત્યારે તે પલ્લુ યેરી પાસે રહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ કાઈ પુરુષનો ત્યાગ કાઢો નથી તો શું લખીએ ?

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી યેરી અપુત્ર મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. વિધવા સ્ત્રી અપ્રજ હોય તો તેના પક્ષાંના ધણીના નજીક [ના] સગા વારસ; તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ વારસ ન્યાતના.

૩૮. જે ધણિયાણી મરી જાય તેનું પલ્લુ ધણીને ઘેર પાછું આપવું પડે છે.

૩૯. જે સ્ત્રી છોકરાવાળી મરી જાય તેનું પલ્લુ ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પરણાવે; ન પરણાવે તો મોસાળિયા પુછી શકે છે-શા માટે, તે માલનો ધણી છોકરો છે.

૪૦. એનો જવાબ ઉપલી કલમ પ્રમાણે, પણ પરણિયત જેટલો હક્ક છોકરીનો છે.

૪૧. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪૨. કન્યાનો બાપ લે તો તેને દોષ ધણી છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં મળવે આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી.

પ્રકાર "ગ."

અંક ૬.

૧. અમારામાં પલ્લુ આપવાનો ચાલ છે.

૨. અમારામાં પલ્લુ સમજીને પરણવા ચડે.

૩. અમારામાં કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. અમારામાં ચાલીસ ગદિયાણા લગી સીમા છે-૩૫ તથા ૩૬-તેમાં પાંચ રૂપિયે ગદિયાણા ગણે છે.

૫. ગદિયાણા ૧૦ તથા ૨૦ તથા ૩૦ તથા ૪૦ લગી ભરવાનો ચાલ છે તેની પેહેસમણી ગદિયાણા એકે રૂપિયે ૧૧ સુધીથી તે શ્રીફલ લગી છે, તે કન્યાનો બાપ આપે. વળી સામાસમાં પક્ષાંની રીત છે તથા કન્યાનો બાપ પોતાને ઘેરથી કરી બેસાડવાનો

ચાલ છે, તથા કંકુને કન્યાની રીત છે, એ પ્રમાણે અ-
દકા ઓછાનો ચાલ અસલથી છે ને હમણા પણ છે.

૧. પક્ષાં પ્રમાણે રીતભાત જુદી છે.

૭. અમારામાં રીતભાત છે તે પૃથુ પ્રમાણે છે.

૮. એનો જવાબ બીજા* નંબરમાં બીજા અંકમાં
છે.

૯. અમારામાં બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૦. કાગળ પ્રમાણે શાહેદી સુધાં દાખલો રાખે છે.

૧૧. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ છે-મળે તે પ્ર-
માણે.

૧૨. વરવાળો (તથા કન્યાવાળો) વર્ષ ૬૫ નો હોય
ને પરણવા ચાહે તો પરણનાર ને પરણાવનારનું મન
માને તેમ કરે.

૧૩. અમારામાં ધરેણીનો ચાલ છે. કદી રોકડા
આપે તો તેનું ધરેણું થાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં બદસુરત તથા રોગી તથા
અપંગ હોય તો બે જણની રાજી માફક કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે-કન્યાને દોષ
હોય તેનો.

૧૬. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને હોય સારે તે
કન્યાવાળો વરને રાજી કરીને પરણાવે છે.

૧૭. જ્યારે સ્ત્રી સમજીક થાય, પોતીકું પલ્લુ
પોતે સાચવી શકે સારે તેને હવાલે થાય.

૧૮. એનો જવાબ સતરમાં આંક પ્રમાણે છે,
વર્ષ વીસ તથા ત્રીસ સુધી.

૧૯. જે સ્ત્રીને પિતાને ઘેરથી તથા મોસાળથી
જે ધરેણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી; પણ
ધણિયાણીની રાજીથી લે.

૨૦. ધણીના હુકમ વગર ખરચ થાય નહી.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ ઐરીનો છે, પણ
ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા
પેદા કરે તે પોતાના ધણીની આજ્ઞાથી ખરચ કરે.

૨૩. સ્ત્રી પોતીકું પલ્લુ ધણીની આજ્ઞા વગર
ખરચી શકતી નથી.

૨૪. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ જખરદસ્તીથી
લઈ શકે નહી.

૨૫. ખરચ કરવા લે તો ઐરીની રાજીથી લે, નહી-
કર નહી.

૨૬. કદી લે તો પાછું પલ્લુ લીધું હોય તે આપે.

૨૭. મેહેન ધરમાંથી ધરેણું પેહેરવા આપ્યું તે
પક્ષાંમાં નહી ગણાય.

૨૮. પલ્લુ ધણી લે ને તેના અવેજમાં ધર લ-
ખી આપે તો આપી શકે છે.

૨૯. પક્ષાંની સ્ત્રીને કિમ્મત આપે તો ધરધણી
અથવા વારસ ધર પાછું લઈ શકે છે.

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપ્યું તે ઉપર વા-
રસનો હક્ક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લુ હોય તેનું બ્યાજ ઐરી ખાય.

૩૨. જે ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય
તે પાછું લેવામાં સાવકો દોકરો અટકાવ કરે તો તે
ચાલે નહી, પણ ઐરીથી પુત્રને પુછ્યા વગર ખર-
ચાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય
નહી.

૩૪. ઐરીને પુરૂષ તજે સારે પલ્લુ સ્ત્રી પાસે રહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ પુરૂષનો લાગ
કીધો નથી, ને વટલીને કાઈ જોડે નીકલી જાય સારે
ધણી પલ્લુ પાછું લે.

૩૬. જે સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેના પક્ષાંનો
વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં નીકળે તે પ્રમાણે છે.

૩૮. જે સ્ત્રી મરી જાય તેનું પલ્લુ તેના ધણીને
ઘેર આપવું પડે.

૩૯. જે સ્ત્રી છોકરાવાળી મરી જાય તેનું પલ્લુ
ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાળે ને
મોસાળિયા રાખે નહી.

૪૦. જેટલું પલ્લુ હોય તેટલું પાછું આપે.

૪૧. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૪૨. કન્યાનો આપ લે તો દોષ ધણી છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ શેહેરમાં નથી,
પણ બાહાર એ ચાલ છે ગજવે આપવાનો.

* બીજા નંબર એટલે ઉપર લખેલી બાબત.

બ્રાહ્મણ-મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૭.

૧. હા, પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.
૨. વેહેવા કર્મ પછીથી તે પરણતા પેહેલાં સુધીમાં પલ્લું પુરું કરી લેવું.
૩. તે પલ્લું છોકરીને આપીએ; તેના માઆપની રૂબરૂમાં આપને હાથે છોકરીને ધાલે.
૪. પક્ષાંનો આંકડો ૩૧. ૧૭૫ નો છે.
૫. ના, નહીં હતું. અસલ પ્રમાણ છે.
૬. ૩. ૫૨ ના આંકડામાંથી રીતભાત જુદી છે.
૭. ૩૧. ૧૫૦ નું રૂપાસુનાનું ધરેણું તથા ૩. ૨૫ નાં લુગડાં તથા ૩. ૨૫ ની રીતભાત છે.
૮. વેહેવા થાય ત્યારથી તે પરણતા પેહેલાં સુધીમાં પુરું કરી આપીએ છીએ.
૯. પરણતા પેહેલાં સુધીમાં પુરું કરી આપવું પડે છે, લખ્યાં પત્રાં કાંઈ થતાં નથી.
૧૦. પક્ષાંની ટીપ લખવાનું મુકરર નથી, ને પલ્લું આપવું લેવું તે કન્યાના માઆપની શાહાનિધ્યથી ને ન્યાતના ૪ ની શાહેદીથી આપીએ છીએ.
૧૧. સકાંકણી કન્યા બેસાડવાનો ચાલ નથી.
૧૨. તે શખસ ૬૫ નો હોય ને બે છોકરા તેને હોય. ને તે છોકરાનો આપ ૬૫ વરસનો પરણવા ચાહે તો ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપે ને તે પરણી શકે છે.
૧૩. વરકન્યાના માઆપ રાજ હોય ને રોકડા લે તો રોકડા આપે, ને ધરેણું કહે તો ધરેણું આપે.
૧૪. લુલો લંગડો અપંગ હરેક કાંઈ ખોડવાળો હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે ધરેણું આપે-વધતું આપતા લેતા નથી.
૧૫. છોકરી ગમે તેવી હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે ધરેણું આપે લે, વધતું ઓછું અપાતું નથી.
૧૬. ગમે તેવી દોષવાળી છોકરી હોય તોપણ તે ને જ પરણે તે ધણીની રાજથી વધતું ઓછું આપે લે ને પરણે.
૧૭. પલ્લું હવાલે કરવું પડે તો છોકરાંની મા થાય ત્યારે ધણીને હવાલે કરે.

૧૮. ધણી ધણિયાણીનું મન માને ત્યારે આપે લે.
૧૯. પરણતા પેહેલાં અથવા પરણ્યા પછી આઈ પાસે મોસાળનું તથા આપના ધરનું ધરેણું હોય તે ઉપર ધણીની સત્તા પોહોંચતી નથી.
૨૦. ધણીના ધરનું પલ્લું છે તે ધણીની રજા વિના વપરાતું નથી. મોસાળનું તથા આપનું ધરેણું છે તેમાં ધણિયાણી મુખત્યાર છે-માઆપની રજાથી; (તથા):-
૨૧. ધણિયાણીએ પોતાના પુરુષાથે પેદા કરેલી જ વસ્તુ હોય તેમાં ધણિયાણી મુખત્યાર છે. મોસાળ તથા પિહેર તથા પિહેરના સગાઓ તેમાં મુખત્યાર નથી.
૨૨. કોઈની મેહેનત મજૂરી કરીને અથવા કોઈ પાસેથી પૈસા પેદા કરેલા હોય તે સર્વે પૈસા ખરચ કરવાનો અધિકાર ધણી ધણિયાણી બે જણનો છે.
૨૩. ધણીની રજા વિના પલ્લું અપાતું નથી ને ખરચાતું નથી
૨૪. ધણી ધણિયાણીની રાજ વિના ધણિયાણીનું પલ્લું અપાતું નથી, ને ધણીથી લેવાતું નથી.
૨૫. છોકરો હોય ને જનોઈ દે તો હોય તો લે, કન્યા પરણતી હોય તો લે, તથા માઆપ મુવા હોય તો ખારમું કરવા લે.
૨૬. મળે તો આપે.
૨૭. પેહેરવાને લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી. ધણિયાણી પોતાનું પલ્લું ધણીને ખરચ કરવા આપે છે ને પક્ષાંના અવેજમાં ધર ધરેણું લખી આપે છે તે કબુલ છે.
૨૮. પક્ષાંના પૈસાને પેટે ધર ધરેણું લખી આપેલું હોય ને તે પૈસા આપવા ચાહે તો ધણિયાણી લઈ શકે છે? હા, લઈ શકે છે.
૨૯. હા લઈ શકે છે-પૈસા આપે તો લઈ શકે છે.
૩૦. પક્ષાંના પૈસા આપતા પેહેલાં વારસનો હક્ક પોહોંચતો નથી.
૩૧. પક્ષાંના પૈસાનું વ્યાજ ધણિયાણી ખાય, ધણીનો હક્ક પોહોંચતો નથી.
૩૨. પક્ષાંનું ધરેણું મુદ્દલનો અટકાવ સાહુકારને ધેર સાવકો દીકરો કરી શકે છે. વ્યાજમાં અટકાવ સાવકા દીકરાથી થઈ શકતો નથી.

૩૩. વરની માને તથા કન્યાની માને આપે લે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૩૪. ધણી બૈરીને તજે સારે પલ્લું ધણિયાણી પાસે રહે, ને ધણિયાણી કુળત હોય તો પલ્લું ન્યાતના મુખીને ઘેર રહે.

૩૫. ધણીની મરજીવિના ધણિયાણી ધણીને તજે સારે તે ધરણું હોય તે ન્યાતના મુખીને સાં અનામત મુકે.

૩૬. સોહાસણુ બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો ધણી તેનો ધણી છે.

૩૭. રાંડેલી બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો છોકરો, તથા છોકરો નહીં તો છોકરી, છોકરી નહીં હોય તો પિત્રાર્ધ, પિત્રાર્ધ નહીં હોય તો બાણેજ ને બાણેજ નહીં હોય તો ન્યાત સમસ્ત વારસ છે.

૩૮. ધણિયાણી મરી જાય તો તેનું પલ્લું ધણીને ઘેર આપવું? હા, આપવું.

૩૯. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો પલ્લું મોસાળિયા રાખે? છોકરો નહીં પરણ્યો હોય તો મોસાળિયા રાખે, છોકરો પરણ્યો હોય તો ધરણું ધણીને આપે.

૪૦. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી હોય સારે પલ્લું સઘળું ધણીને આપે, મોસાળિયાથી રખાય નહીં.

૪૧. કન્યા મરી ગયા પછી કન્યાનો બાપ ધરણું આપે ને ખાઘેલા રૂપિયા હોય તે આપતા નથી.

૪૨. હા, દોષ છે.

૪૩. ગળવું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-મોઠ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વેહેવા મળ્યાથી તે પરણતાં લગીમાં ગમે સારે આપે.

૩. કન્યાના હાથમાં આપે, ને કન્યા પોતાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. સુના રૂપાનું ધરણું રૂપિયા ૭૫ નું, તથા લુગડાં રૂ. ૨૫ મળી-રૂ. ૧૦૦ નો ચાલ છે, ને પ્રતિ-

ષ્ઠિત લોકો તો એથી ઓછું કરે તેની પાસે કોઈ માગતું નથી, એવેએ ચાલ છે.

૫. એવા પ્રમાણેજ અસલથી છે.

૬. ઉપરના આંકડામાંજ રીતભાત આવી, જુદી નથી.

૭. આંકડામાંજ રીતભાત આવી સારે આટલી છે એ લખાય નહીં.

૮. બીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૯. પોતાને ગમે સારે આપે, ને લેખનો ચાલ નથી.

૧૦. પક્ષાંના લેખનો ચાલ નથી, સારે કંઈ બીજું જોઈએ નહીં.

૧૧. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેની રીત થું લખીએ? ચાલ તો નથી ને કોઈ સકાંકણી બેસાડીને પરણાવે તેને શાસ્ત્રમાં પુણ્ય લખ્યું છે, માટે તેને કોઈ મના કરે નહીં.

૧૨. જે કોઈ ૬૫ વર્ષનો છે, ને દીકરાઓ તેને છે, ને તે પરણે તો તેને ન્યાતરીતથી વધતું પલ્લું જોઈએ નહીં, ને પોતાની ગરજથી વધતું આપે તો તેની ઇચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સુનાનું રૂપાનું જેને જે ગમે તે આપે, પ્રમાણ કંઈ નથી. નગદ આપવાનો તો ચાલજ નથી.

૧૪. અપંગ તથા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પલ્લું આપે, તે તેની રાજ પ્રમાણે.

૧૫. કન્યા એવી હોય સારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને વા વગર પક્ષે પરણાવે.

૧૬. એવી કન્યાને, કન્યાનો બાપ, કોઈ ન લે સારે સામાં પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. જ્યારે સ્ત્રી સમજીક થાય સારે પોતાનું પલ્લું પોતે સાચવે ને તે હવાલે થાય.

૧૮. કોઈ સ્ત્રીને છોકરાં ન થાય ને જ્યારે તે સ્ત્રી પોતાનું ધર ચલાવવાનું સમજે સારે તેને પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૯. (જે) સ્ત્રીને પિતાના ધરથી તથા મોસાળથી જે ધરણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહીં.

૨૦. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહીં.

૨૧ જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે, પણ ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત કરીને પૈસા મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછીને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે ખરચે.

૨૩. સ્ત્રી પોતાનું પલ્લુ ધણીની આજ્ઞાવિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી જખરદસ્તીથી ધણી પલ્લુ નહી લઈ શકે.

૨૫. પોતાના દીકરાને પરણાવતી વખતે સે, સ્ત્રીની રાજીથી લે.

૨૬. કારણવિના લે તો પાછું આપે.

૨૭. સ્ત્રેજ ધરમાંનું ધરણું સ્ત્રીને પેહેરવા આપ્યું તે પક્ષમાં ગણાય નહી.

૨૮. પલ્લું ધણી લે ને તેના અવેજમાં ધર લખી આપે તો આપી શકે છે.

૨૯. પક્ષાંની સ્ત્રીને કિંમત આપે તો ધરધણી અથવા વારસ ધર માણું લઈ શકે છે.

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપ્યું તે ઉપર વારસો હક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું હોય તેનું બ્રાજ બૈરી આય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તે પાછું લેવામાં સાવકો દીકરો અટકાવ કરે તો તે ન આવે, પણ બૈરીથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને તજે પુરૂષ ત્યારે પલ્લું સ્ત્રી પાસે રહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ પુરૂષનો લાગ કીધો એવું બન્યું નથી, ને વટલીને કોઈ જોડે નીકળી જાય ત્યારે ધણી પલ્લું પાછું લે.

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી.

૩૭. (માનો) જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૮. (માનો) જવાબ એ જે પલ્લું ધણીને ઘેર આપવું.

૩૯. (માનો) જવાબ એ જે સ્ત્રી મરી જાય ને છોકરો નાહ્યો હોય ને તેના આપની ખુશી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું પિહેરવાળા તથા મોસાળિયા રાખે, ને ખુશી ન હોય તો ધણીને આપવું.

૨૭

૪૦. (માનો) જવાબ એ જે છોકરી છે; ને તેની મા મરી ગઈ, ત્યારે છોકરીને સાર કાંઈ રાખે નહી, ને સર્વ ધણીને પાછું આપે.

૪૧. (માનો) જવાબ એ જે અમારામાં પ્રતિષ્ઠિત લોકો તો પક્ષાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેતા નથી; ને અપ્રતિષ્ઠિત કોઈ કન્યાનો બાપ વરવાળા પાસે ગુપ્ત ચુપ લે, ને તેની લેખમાં શરત હોયતો પરણ્યા પેહેલાં કન્યા મરી જાય ત્યારે પાછા આપીએ તો પાછા આપે, ને પરણ્યા પછી તે કન્યા મરી જાય તો ન આપે.

૪૨. (માનો) જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, લે તો દોષ ધણી છે.

૪૩. (માનો) જવાબ તો વર પ્રતિષ્ઠિત હોય ને કન્યાનો બાપ અપ્રતિષ્ઠિત હોય, ત્યારે તો રૂ. ૧૦૦ વા ૨૦૦ લે, ને પેહેલાં લેવા, પરણે તે દિવસે બે-લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે લે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ આતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. થોડું પલ્લું મેહેલું કરે છે, ને બાકી રહે તેપણ પાછું પુરું કરે છે.

૩. કન્યાના બાપના તથા માના હાથમાં આવે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના આંકડાનો કાંઈ નિયમ નથી. (આંકડાનો નિયમ નથી) શાવાસ્તે જે, કન્યાના તથા વરના માબાપનું મન માને તે પ્રમાણે પલ્લું આપે લે છે સહી.

૫. અસલથી એ રીતે પક્ષાંનો સિરસ્તો આવ્યો આવે છે. એમાં કાંઈ ઓછું નથી તથા અથકું પણ નથી.

૬. ઉપરના આંકડાનો નિયમ નથી તો રીતભાતનું શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો કાંઈ નિયમ નથી.

૮. વેહેવા મેળવતી વખતે પલ્લું થોડુંએક આપે છે.

૯. પલ્લું લખનને સાર રાખીને આપે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ટીપનો નિયમ નથી, પણ

કોઈ કરેછે, કોઈ નથી કરતું, ને શાહેદી દીપ કરે તો જોઈએ ને ન કરે તો ના જોઈએ.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર વરસ ૬૫ ની હોય, ને દીકરો ૧ અથવા ૨ હોય, તે પરણતો નથી; ને એમ કરતાં પોતાની ખુશી હોય તો પરણે ને તે પરણવા માહે તો કન્યાના આપનું મન માને તેટલું પલ્લું લઈને પરણાવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, પણ સોનાનાં તથા રૂપાનાં નંગ આપવાનો નિયમ નથી. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ લેછે પણ ખરા.

૧૪. કોઈ શખસ રોગિયો તથા બદ્ધસુરત અથવા અપંગ હોય, તેને વરના આપનું તથા કન્યાના આપનું મન માને તે પ્રમાણે આપે લે સહી.

૧૫. એ પ્રમાણે કન્યાના હાલ હોય તો ઉપરના સવાલ પ્રમાણે થાય.

૧૬. કોઈ શખસની દીકરી ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય તો વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું મનમાને તો પરણે.

૧૭. એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૮. કોઈ ઘેરીને છોકરા નહીં થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની થાય ત્યારે તેને પલ્લું સોપવું.

૧૯. પરણ્યા પછી અથવા પહેલાં ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે, તથા આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે, પણ ધણીની સલાહથી ધણીના હુકમ ચાલે.

૨૦. તે ધણીનો હુકમ લઈને ધણીના આપને માલનો ખર્ચ કરે.

૨૧. ધણીના સગા અથવા આપના સગા અથવા અત્રાપી કોઈએકે ઘેરીને આપ્યું તેમાં ધણીપણું બેજણું છે.

૨૨. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરીથી ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો તથા ધણીના હુકમ ચાલે.

૨૩. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મર-

જીવિના કોઈને આપી શકે નહીં, અથવા ખર્ચ પણ કરી શકે નહીં.

૨૪. ધણી ઘેરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં.

૨૫. ઘેરી પાસેથી તેનું સીમંત હોય અથવા દીકરો પરણતો હોય તો પલ્લું લે, ને પોતાનો હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપે.

૨૬. ઉપરના લખેલા કારણથી લે તો પોતાનો હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપે.

૨૭. તે પક્ષાંમાં ગણવાનો ચાલ નથી, પણ તે માલ વર કન્યાનો જણાવે.

૨૮. લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૯. પક્ષાંને પેટે લખી આપવાનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખીએ ?

૩૦. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખવાનો ચાલ નથી તેથી વારસનું પોહોંચે.

૩૧. તેનું વ્યાજ ધણી તથા ધણીના બંને ખાખ.

૩૨. મા સાવકીની બરદાસ કરે તો અટકાવ કરી શકેછે. બરદાસ નહીં કરે તો તે ઉપર કોઈનું પોહોંચે નહીં.

૩૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની માને કાંઈ મળતું નથી, ને વરની માને મળેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૩૪. તેનું પલ્લું બંનેની પતીજ હોય ત્યાં મુકાય.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં ધણીના ધણીને તજ શક્તી નથી.

૩૬. તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો દીકરો થાય, ને દીકરો ન હોય તો જોનો વારસો પોહોંચે તે થાય.

૩૮. ધણીના મરી જાય ત્યારે ૧૩ મે દિવસે પલ્લું પાછું ધણીને આપે.

૩૯. તેના ધણીને આપે ને છોકરાને સાર મોસાળિયા થોડું રાખે.

૪૦. છોકરીને વાસ્તે મોસાળિયાને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી.

૪૧. કોઈએક ખાવા લે ને કન્યા કુંવારી મરે ત્યારે તો પાછું આપે, ને પરણ્યા પછી મરે તો એકલું પલ્લું આપે, ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપતા નથી.

૪૨. લેતો તેને દોષ છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં સાંભા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, તે જે પ્રમાણે પૃથ્વી હોય તે પ્રમાણે આપે, ને પેહેરામણી વખત આપે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.
૨. વેહેવાના ચાંદલા કરેછે ત્યારે પલ્લું આપેછે.
૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં પલ્લું આપવું.
૪. પક્ષાંતો આંકડો નથી.
૫. અસલની વાત કોઈને યાદ નથી.
૬. પલ્લું આપવું જે ઠરે તે કરતાં રીતભાત જુદી છે.
૭. રીતભાતનો આંક નથી, મળે તેટલી કરે.
૮. એનો જવાબ ખીજ કલમમાં છે.
૯. વેહેવા મેળવતી વેળા સધળું પલ્લું આપેછે, ને તેની ટીપ આપેછે.
૧૦. જેવું આપેછે તેવું લખી રાખેછે, ને શાહે-દીને નીમ નથી.
૧૧. જેને મળે તે સકાંકણી કન્યા પરણાવે.
૧૨. જેની પાંસેઠ વરસની ઉંમર છે, ને છોકરા તેના પરણેલા છે, ને પોતાની ખુશી હોય તો ફરીથી પરણે છે.
૧૩. પલ્લું જે આપવું હતું તેના અવેજમાં જેની પાસે જે હાજર હોય તે આપે.
૧૪. જેનો છોકરો બદસુરત હોય તો તેની ગર-જને સારૂ મમે તેટલું પલ્લું આપે.
૧૫. છોકરી એવી હોય તો તેનો બાપ એણું પલ્લું લે.
૧૬. છોકરીને કોઈ લેનાર નહીં મળે તો સાંભા પૈસા આપીને પરણાવે.
૧૭. બૈરી પોતાનું ઘર ચલાવતી થાય ત્યારે પલ્લું તેના હાથમાં આપે.
૧૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યો.
૧૯. બૈરીને સાસરેથી જે ધરેલું મળે તે ઉપર ધણીનું જોર છે, ને પિહેરથી જે મળે તે ઉપર જોર નથી.

૨૦. બાપનો માલ હોય તો ધણીના હુકમવિના ખરચે.
૨૧. જેના વેહેવારથી આવ્યું તેનું ધણીપદુ છે.
૨૨. જે બૈરી પોતાની મેહેનત મજૂરીથી પેદા કરે તે માલ પોતાનો છે.
૨૩. બૈરી પોતાનું પલ્લું ધણીના હુકમવિના ખરચી શકે નહીં.
૨૪. બૈરીનું પલ્લું ધણીથી જોસવરીએ લેવાય નહીં.
૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા પોતાની બૈરીને રાજ કરીને પલ્લું લે.
૨૬. કંઈ કારણવિના બૈરીનું પલ્લું લેવાતું નથી.
૨૭. ધરમાંનું ધરેલું બૈરીને પેહેરવાને આપ્યું તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.
૨૮. અમારી ન્યાતમાં આજલગી થયું નથી.
૨૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યો.
૩૦.
૩૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલ નથી.
૩૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યો.
૩૩. વરકન્યાની માને મળે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.
૩૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ તજીજ નથી, ને જે બૈરી વઢલી જાયછે તેને કાઢી મુકીને પલ્લું હાથ લાગે તો પાછું લે.
૩૫. કોઈ બૈરીએ ધણીને તજીજ નથી.
૩૬. જે સૌજાઅવતી બૈરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી.
૩૭. રાંડેલી બૈરી મરે તેના પક્ષાંનો વારસ જે શા-અમાં ઠરે તે.
૩૮. ધણિયાણી મરે તેનું પલ્લું ધણી પાછું લે.
૩૯. છોકરાવાળી બૈરી મરે તેનું પલ્લું જે શા-અમાં ઠરે તે [લે].
૪૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યોછે.
૪૧. કન્યાના બાપે ખાવા પૈસા લીધા હોય તે વા-તની તો જેની જેવી સરત.
૪૨. કન્યાનો બાપ પૈસા ખાવા લે તે વાતનો ઢોષ ધણો છે.
૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

૧. પક્ષાંની એ રીત છે-અસલ તો રૂ. ૭૫ તથા રૂ. ૧૦૦ નું છે, હમણા તો અદકું કરવામાં આવે છે, તેનું મુકરર નહીં.

૨. ઉપરના આંકડા લખ્યામાં રીતભાત (એ) છે, તથા રૂપિયા માગે તો આપે તથા અવેજ આપે.

૩. પક્ષાંમાં રૂપિયા આપે તથા ધરેણું રૂપાનું તથા સોનાનું આપે.

૪. વેહેવા કરતી વખત આપે, બાકી રહે તે લગન વખત આપે, કન્યાનાં માતા તથા પિતાને આપે.

૫. અમારામાં એ રીત નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટા વર બીજી વખત પરણે તો પક્ષું અદકું આપે-આંક તેનો નથી.

૮. વરને કાંઈ દોષ હોયતો અદકું કરે.

૯. કન્યાને દોષ હોય તો પક્ષાંવિના પરણાવે તથા બરને કન્યા ન મળે તો પક્ષું આપે એ રીત છે.

૧૦. અમારામાં એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી કે બાજ વખત આપે.

૧૧. અમારામાં એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારે (તે) પક્ષાંમાં તે ન ગણાય.

૧૩. એ સવાલમાં ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. એ સવાલમાં ઘેરી આપી શકે નહીં તથા ખરચ કરી શકે નહીં, એમાં દોકરાનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. અમારામાં એ સિરસ્તો નથી.

૧૬. પોતાનો ધણી-અટકાવ પડે તો પક્ષું પાછું લઈ શકે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપે તથા કિમ્મત પ્રમાણે પક્ષાંના [પૈસા] આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. એ સવાલની રીત નથી.

૧૯. એ સવાલની રીત નથી.

૨૦. પક્ષું પાછું આપે.

૨૧. ઘેરી મરી જાય, તેના છોકરા હોય ત્યારે ધણીને પદ્મું આપે તથા ન આપે એ રીત છે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપર પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં એ રીત નથી.

૨૪. અમારામાં ગળવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વખત તથા બીજી વખત પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ચૌરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનું ધરેણું રૂ. ૧૫૧ તથા લુગડાં રૂ. ૨૫-એ ધારો છે. પરંતુ અસલમાં એ નંગ આ છે પણ વર પરણ્યો છે, ને પાંચ રૂપિયાનો માલ વધતોએ પણ થયો છે.

૨. રીતભાત ઉપલા આંકડામાં આવી છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના આંકડા પ્રમાણે છે, ને આટલાં નંગ છે તે આખ્યામાં આવે નહીં, ને કાંઈ નંગ ન બનેતો રૂપિયા પણ આપે છે.

૪. પદ્મું વેહેવા થાય ત્યાંથી તે લગન થાય ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કરે, ને કન્યાને હાથમાં આપે.

૫. એની ટીપનો ધારો નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી, એમ કરતાં સકાંકણી બેસાડે તો તેને મના થાય નહીં.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર મોટી ધણી હોય, ને તેને છોકરા હોય, ને ફરી પરણવા ચાહેતો તેની રીત છે (એ).

૮. કાંઈનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય, અગર રોગી હોય, અગર અપંગ હોય, ને તેની સાથે જાણી [જોઈને] વેહેવા કરશે તેનો નિયમજ નથી.

૯. છોકરીના પણ હાલ એજ પ્રમાણે હોયતો વગર પક્ષે થાય છે તથા પક્ષે પરણાવે સહી.

૧૦. ઘેરીને છોકરાં થાય ને તેનાં લગન કરવા નિકળે ત્યારે આપડું, વા અખજ હોયતો વરસ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપડું.

૧૧. જે સ્ત્રીને બાપના ધરથી તથા મોસાળથી પરણ્યા પેહેલાં અગર પરણ્યા પછી જે કાંઈ આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું કંઈ પોહાંએ નહીં, અગર વરના ધરનું હોય તેમાં ધણીનો હુકમ છે, પણ ધણીની રજા શિવાય કાંઈને અપાય નહીં.

૧૨. ધણીની રજા શિવાય ખરચાય નહીં. પેહેરેવા

સાર ધણી વિગેરે લોક આપેછે તે પક્ષમાં ગણાય નહીં.

૧૩. જે ધૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પક્ષ ધૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી (તે) શકે નહીં, ને ખરચી પણ શકે નહીં અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષનો ખરચ કરે પણ છોકરાની રમ શિવાય ખરચાય નહીં, ને કોઈને અપાય નહીં.

૧૫. ધૈરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી લઈ ન શકે.

૧૬. ધૈરીની પાસેથી ધણી પક્ષ ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે પોતાના કુળનો વેહેવાર સાચવવા સાર, છોકરો પરણવા સાર, લે તે પાછું આપે નહીં.

૧૭. ધણી પક્ષના અવેજમાં ધર પોતાનું આપીને પક્ષ લેતો પક્ષનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે. ધણી પક્ષના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને લખી આપે, અગર તે ધણી પક્ષની કિમત આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. ધૈરીનું પક્ષ સાહુકારને લાં મુક્યું હોય તો બ્યાજ છોકરી ખાય.

૧૯. ધૈરીને પુરૂષ તજે અથવા ધૈરી પુરૂષને તજે—એ અમારામાં ચાલ નથી. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીને પક્ષ તથા લુગડાં જે કંઈ ચહડાવ્યાં હોય તે પાછાં આપે—તેરમાને દીવસે.

૨૦. ધણી મરી જાય ત્યાર પછી બાઈ પક્ષ આપે નહીં. તે બાઈ મરે ત્યારે (જે) દીવસપાણી પિહેર તથા સાસરિયામાં થાય તે ધણી લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પક્ષ ધણીને આપે નહીં, છોકરાનો ખરચ જનોઈ દે ત્યારે આપે, લાં સુધી મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. જેની ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી હોય ત્યારે મોસાળિયાં રાખી શકે નહીં.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી આપેછે, વેહેવામાં આપેછે, તે માલ જેને આપે તેની પાસે રહે, હરેક ખરચે આપે તે પાછું લેવાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલ તો ૩. ૧) નું ધરેણું કરે તો ૩. ૦૦ પેહેરામણી હતો, ને હમણા તો ૩૦ ૧) પેહેરામણી લે ને ૩. ૦૦ નું ધરેણું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પાંચ પચાસનું ધરેણું હોય તેનાં બેચાર નંગ આપેછે તે પક્ષમાં ગણાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેણાના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી, રૂપાનું તથા સુનાનું ધરેણું લા-ખદોરા સુધાં આપેછે.

૪. વરકન્યા પરણ્યા પછી ત્રીજે દાહાડે ધરેણું કન્યાના માખાપને આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા ઉપરાંત ન્યાત સર્વના દેખતાં અપાયછે—કન્યાના બાપના હાથમાં.

૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને કન્યાદાનમાં જે ધરેણું કરે ને સાસરાનું પણ પલ્લું કરેછે તેમાં તે ધૈરીનો હક્ક પોહોંચે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણવા ચાહે તે જણુ ૨ ની સમજણુ પ્રમાણુ કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કન્યા ધણી છે, તે માટે રોગી હોય તથા અપંગ હોય તેને પણ કન્યા મજે-જણુ ૨ ની સમજણુ પ્રમાણુ કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યા એ પ્રમાણુ હોય તો મક્કત કન્યા પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું હોય તે ધૈરી પુ-ખ્ત થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળા વિગેરે આવે તેમાં (તે) હક્ક ધૈરીનો છે.

૧૨. અમારામાં ધણી વિગેરે ધરેણું પક્ષાં શિવાય આપતો નથી ને કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. ધૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે બેની સમજણુમાં આવે તે કામ કરે.

૧૪. ધણીનું પલ્લું ચડાવેલું છે તે ધણીની મરજી વગર કોઈને આપી શકે નહીં; ખરચ કરી શકે નહીં; ને દીકરો પુખ્ત હોય તો સાવકી મા વાપરી શકે નહીં.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણી બેના ઘરમાં કાંઈ ખરચ આવેથી સુખે ધરેણું ખરચમાં લાવે, ને મળે તો પાછું કરાવે.

૧૬. બૈરીનું પલ્લું ધણી લાચાર હોય તો સુખેથી લે.

૧૭. બૈરીને પક્ષાં મધે ધણીએ ઘર લખી આપીને પલ્લું લીધું હોય તો બાઈ જીવે ત્યાં સુધી બાઈ વાપરે, ને બાઈ મુલા પછી તેનો વારસ ખરચ કરીને ઘર લે છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી ધરેણું પાછું આપે એની મુદત નથી, બાપને ઘેર ખરચ કર્યો હોય તો મુજરે આપે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેને છોકરો હોય તો તે ધરેણું છોકરાનું.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તેનો બાપ ઉછેરીને ધરેણું લે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું મળતર પ્રમાણે આપે છે.

૨૫. જનોઈ વખત જે કાંઈ આપે છે તે પેહેરા-મણી મુજરે આપે છે.

બ્રાહ્મણ-ભટ મેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો મુકરર નથી ને કરે છે તે પોતાની આબરૂથી.

૨. એ શિવાય ઓઢણી સંણિયો કરે છે, ને તંબ એક (૧) રૂપાનું આપે છે ને કાઈ ન આપે તો મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનું ૧ તથા મુનાનાં ૩-જુમલે તંબ ૪ રીત વખત આપે છે, ને પક્ષાંને અવેળે રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વેહેવા થયાથી તે પરણે ત્યાં સુધી રીતે રીતે

આપે છે ને કન્યાના હાથમાં આપે છે, તે કન્યાના બાપને મંજુર થાય છે.

૫. વેહેવા વખત રૂપાની [વસ્તુ] આપે છે ને સોનાની લગન વખત આપે છે, ને પક્ષાંની ટીપની કાંઈ રીત નથી તો શાહેદી શેમાં કરીએ ?

૬. સકાંકણીની રીત જાણી, નથી, ને થતે તો લખીશું.

૭. દીકરાવાળા તથા મોટી ઉમરવાળા શખસની એજ રીત છે, વધતું નથી.

૮. મોટી ઉમરવાળો તથા અપંગ તથા લુલ્લે તથા બીજા દોષવાળાને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને એજ રીત છે.

૯. છોકરીના હાલ એવા હોય તો એણે એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. બૈરી લાયક થાય ત્યાં સુધી પિહેર રેહે ને પછી સાસરે રેહે છે.

૧૧. રીતની જનસ તથા વરની તરફથી કાંઈ રીત થાય છે તેનો હુકમ ધણીનો છે, ને પિહેરની તરફથી આવે તેમાં હુકમ બૈરીનો છે, પણ બૈરી પાસે સધળું ધાલવા રેહે છે.

૧૨. બીજા લોક કરે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનતના પૈસાનું કચ્ચું હોય તે ઉપર જેના રોટલા ખાધા ને પેદા કચ્ચું તેનો હુકમ છે.

૧૪. રીતની જનસ ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી. સાવકીને રોટલા ન આપે તો દીકરો અટકાવી શકતો નથી, ને રોટલા આપે તો અટકાવી શકે છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી રીતની જનસ જગર-દસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને રાજીથી આપે તો બૈરી મુખત્યાર છે.

૧૬. કારણ સાફ લે ને રાજીથી આપે તે આપે-જોર નહી.

૧૭. રીતની જનસ પેટ ઘર લખી આપે છે-રીતની જનસ પાછી આપે-ધણી તથા ધણીનો વારસ આપે-તો ઘર લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી તજતો નથી, ને ધણિયાણી પણ તજતી નથી.

૨૦. ઐરી મરી જય તેની પિહેરમાં સાસરાની જનસ હોય તે મરનારના દશ દીવસ મધે આપેછે- એ રીત છે; સાસરિયાં પાસે પિહેરનું હોય તે પાછું આપે, ને પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે આપે નહીં.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં રીતની જનસ સરવે પાછી આપેછે ને છોકરાને સાડ રાખી શકતા નથી.

૨૨. મરનારની છોકરી હોય તોએ રાખી શકતા નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, તે પાછું શું આપે.

૨૪. ગજવાંનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી જેને જેવી મળે તે આપેછે, તેનો આંક કાંઈ મુકરર નથી, ને તે આપ્યું પાછું લેવાતું નથી.

ખેડાવાળા બ્રાહ્મણ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંકડો અસલમાં રૂ. ૨૫૦) અંકે બસે પચાસનો હતો, તે પલ્લું હતું. હવેથી અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૩૦૧) અંકે ત્રણસો એકનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૩૫ આપિયે છેએ-રી તલાતમાં.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ધરેણું તથા સોનાનાં ધરેણું મળીને પુરું કરી આપિયે છેએ.

૪. વિવાહ મળતાથી તે પરણતા સુધીમાં પલ્લું તથા રીતબાત પુરું કરી આપવાનો ચાલ છે; ને કન્યાનો વાલી હોય તેના હાથમાં વરવાળા આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે ને વખત ચાર માણસને બેસાડીને પલ્લું લે, ને સામાસામી દીપ કરી આપે. દીપમાં શાહેદી લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈએ આજ સુધી તો બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીને બેસાડે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો છે ને તેને દીકરા પછુ હોય ને ફરી પરણવા ચાહે તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપીને પરણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અથવા રોગી અથવા હરકંઈ ખોડ[વાળો] હોય તોએપછુ ન્યાતના સિરસ્તા ઉપર વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને કંઈ ખોડ અથવા કંઈ સખખ હોય તો કન્યાના બાપ તથા માની મરજીમાં આવે તો એણું પલ્લું લઈને પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને પલ્લું હવાલે કરવાનો સિરસ્તો એ છે જે ફરજંદ થાય તે પછી પલ્લું તેને હવાલે કરે, અથવા ફરજંદ નહીં થયું હોય તો વરસ ૨૫ ની ઉમર થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળાથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેનું જે કંઈ ઐરીને મળે, ને તેના ધણીએ કચ્ચું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ, ને બાકી સરવે[પર] ઐરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે બીજા લોકો ધરેણું આપેછે તે પક્ષમાં નહીં ગણાય.

૧૩. મરદ તથા ઐરી મહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે પોતપોતીકાને હક છે.

૧૪. ધણીના હુકમવિના પલ્લું આપી શકાય નહીં, તથા ખરચ પછુ કરી શકાય નહીં, ને સાવકી મા પોતાના પક્ષમાંથી ખરચ કરે, તેમાં સાવકા છોકરાનો અટકાવ નહીં, ને સાવકી માનું ભરણપોષણ કરે તો અટકાવી શકે, નહીં તો બાઈપોતે મુખત્યાર છે.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી પલ્લું ધણી કાંઈ ખરચ કરવા લે તેમાં બધરીની મરજીમાં આવે તો આપે.

૧૭. પોતાની ધણિયાણીને પક્ષમાં પોતાનું ધર લખી આપે તો પક્ષાંતું મન મનાવીને વારસ વિગેરે પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. ઐરીના પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીને તથા ઐરી પોતાના ધણીને તજ શકે નહીં.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ પેહેલા નંબરની પંદરમી કલમમાં લખ્યોછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને ફરજંદ હોય—નાહાની ઉમરનો હોય તો તે છોકરાનો જે વાલી થાય તે રાખીને છોકરાનું બરણુપોષણ કરે—સત ધર્મથી પાળે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની લીટીની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાનાં આપે પક્ષાં તથા રીતભાતથી વધતા રૂ. ૧૦ ખાવા લીધા હોય તો તે ખાવાના રૂ. ૧૦ પાછા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને સામા ગળવે રૂ. ૧૦ આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫ જનોઈ દે સારે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૧ ૬૦૧) ને છે, ને અસલમાં પણ હાલ પ્રમાણે હોતો.

૨. આંકડા સિવાય પરચુરણ રીતભાત જુદી છે. ને તેનો મુકરર આંકડો નથી—લેવાય અપાયછે. ને લુ-મડાંના રૂ. ૫૦) ભિક્ષુક બ્રાહ્મણમાં તથા રૂ. ૭૫) શ્ર-હસ્થમાં મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંને પેટે કન્યાવાળાની મરણ પ્રમાણે છે. ગમે તો વિધિપૂર્વક સુના રૂપાના ધરેણું લેછે. તથા કોઈ રોકડા રૂપિયા પણ લે.

૪. પલ્લું જે આપે તે ગમે તો દરોબસ્ત કન્યાવાળો વેહેવા મેળવતી વખત લે, અગર મરણમાં આવેતો પરચુરણ લે, કન્યાવાળાની મરણ; ને પલ્લું કન્યાવાળામાં જ્યાં સુધી તેના માથાપ હોય ત્યાં સુધી તો તેના હાથમાં આપવું, ને એ બંનેમાંથી કોઈ નહીં હોય સારે નજીકના સગાંના હાથમાં આપવું, ને તેનું સાદા કાગળ ઉપર લખી લેવું.

૫. લગન પેહેલાં ખસ એક અગાઉ ઓછું હોય તો પુરું કરે બાકી રહે નહીં. પક્ષાંની ટીપ સામસામી થાયછે. તે ઉપર શાહેદીની કાંઈ દરબર નથી, બંને તરફની સહી જોઈએ. અગર કોઈની ટીપ નહીં થઈ

હોય અથવા જતી રહી હોયતો પલ્લું ઉપરના આંકડા પ્રમાણે છે. પરચુરણ રીતભાત લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, કદાપી કોઈ કરેતો તેને મને નથી; પછી વરનો આપ પક્ષાંને પેટે ધરેણું કરે તો મુખત્યાર છે. ને વર કન્યાના આપે જે કાંઈ કન્યાને ધરેણું કર્યું હોય તથા લુગડાં આપ્યાં હોય એ ઉપર કન્યાનો હક્ક છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસને છોકરા છે, ને ધણિયાણી જીવતી છે તો બીજું લગન કરી શકતો નથી, ને જ્યારે ધણિયાણી મરી જાય ને કોઈ કન્યા આપનાર મળે તો ફરી લગન કરે. તેના પક્ષાંનું કાંઈ મુકરર નથી; આપનાર લેનારની મરણ પ્રમાણે છે.

૮. કોઈ છોકરાને કોઈ તરફની ખાંપણ હોય અથવા ધણી મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું—ઉપર આપવાની રીત લખી છે તે કરતાં વધારે પલ્લું કર્યું હોય તો ટીપમાં લખવાનો ચાલ છે—ગણાય નહીં.

૯. કન્યાવાળા પોતાની ગરજે ઓછું પલ્લું લે તો પોતે મુખત્યાર છે. ધણી ખાંપણ હોય તો પલ્લું નહીં લે.

૧૦. એ પક્ષાંના ઉપર રાખવાની તથા સંભાળવાની મુખત્યારી કન્યાના માથાપની છે. બેરી મોટી થાય ને પલ્લું પોતાની પાસે રાખે તો તેની મને પણ નથી, ને બેરીને પોતાની પાસે પલ્લું રાખવામાં પોતાના માથાપની સલાહ લેવી—દરકાર છે. કેમકે નેકી બદીએ પક્ષાંનો જવાબ દેવો માથાપ તથા તેના વારસોને માથે છે.

૧૧. પરણતી વખત તથા અધરણી વખત કન્યાના આપના ધરનાં તથા તેના સગાનાં ધરનાં લુગડાં તથા પૈસા જે આવે તે હક્ક કન્યાનો છે. ને વરના ધરનાં તથા તેના સગાનાં લુગડાં તથા પૈસા જે આવે તે મધ્યે લુગડાં બેરી પોતાને પેહેરવા સાથે રાખે ને પૈસા ધણીના ધરમાં આપે, ને બાઈની નેકી બદીએ સાસરાનાં લુગડાં જે કાંઈ વાપરતાં રહ્યાં હોય તે સાસરાવાળાને પાછાં આપે.

૧૨. પક્ષાં સિવાય કન્યાનો ધણી પોતાની ખુશીથી પોતાની બેરીને ધરેણું કરે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં; તે હક્ક ધણીનો છે.

૧૩. મેહેનત મજૂરી વિગેરે કરીને પેદા કચ્ચુ હોય તે ઉપર હુકમ તથા હક્ક મેહેનત કરનારનો છે.

૧૪. પક્ષાંપર ઐરી પેહેરવા અથવા પોતાની પાસે રાખવા શિવાય બીજી સત્તા રાખતી નથી, ને સાવકી મા પણુ એજ પ્રમાણે, ને કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણુ કરી શકતી નથી; ને કદાપી સાવકી મા(નું) બરણુપોષણુ સાવકા દીકરા પાસે માગે ને ને ન આપે તો સાવકી મા પોતાનું બરણુપોષણુ પોતાના પક્ષાંમાંથી કરે ને તે બાધને દીકરી હોય, તેને સાવકો દીકરો નહીં પરણાવે તો પક્ષાંમાંથી પરણાવે. પણુ સાવકી પોતાના ઉત્તરસાધન જેટલું રાખે-ધણીની સત્તા ન હોય તો.

૧૫. ધણિયાણી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, પરંતુ ધણી નિર્ધન છે; ને કાંઈ જરૂર ખરચને સારૂ પોતાની એક મરજીથી પક્ષાંના અવેજમાંથી આપે લે તો મુખ્યત્વાર છે.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણીને પલ્લું લેવાનાં કારણુ ઉપરના જવાબમાં લખ્યાં છે, ને તેવિના ઐરી પોતાના ધણીને પલ્લું આપે તો લે, ને પછી ધણીનો હાથ પોહાંએ ને પાછું આપે તો મુખ્યત્વાર છે.

૧૭. ધણી પોતાની ઐરીને પોતાની હરેક મીલકત પક્ષાંના અવેજમાં જેવી શરતથી લખી આપે તે મંજુર છે; ને કદાપી પલ્લું ધણી(એ) વાપર્યા પછી મરી ગયો ને લખી નહીં આપી શકે તોએપણુ ઐરીનો હક્ક વાપરેલા પક્ષાંની કીમત પ્રમાણે ધણીની મીલકત ઉપર છે તેથી લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને લાં પક્ષાંનો અવેજ મુકવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપી વર કન્યાના નામથી જમે કરાવે તો તેના વ્યાજનો હક્ક કન્યાનો છે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કારણુવિના સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી, ને વિનાકારણુ ધણીને સ્ત્રી તજી શકતી નથી. કારણુ તો સખ્ય એ જે ધણી પતિત થાય તો ધણીને ઐરી તજે ને પક્ષાંનું ધરેણું પોતાની પાસે ઐરી રાખે; (ને) અગર સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતે ન્યાત-બાહાર મુકી તો પક્ષાંનું ધરેણું ધણી પોતાની પાસે રાખે ને ઐરીને ધણી તજે.

૨૦. ધણિયાણી મુવા પછી દસ દીવસમાં પલ્લું ધણીને પાછું આપવાની રીત છે, ને રીતભાત મધે લુગડાં ર વાપરતાં રક્ષાં હોય તો પાછાં આપે, ને પલ્લું કન્યાવાળા દશ દીવસમાં પાછું નહીં આપી શકે

૨૮

એવા નાદાર હોય તો તુરત દાહાડાપાણી જેટલું આપે, ને બાકીને વાસ્તે નીભાવીને આપવા લેવાનો બંદોબસ્ત કરે, ને દરોબસ્ત પલ્લું પાછું આપે તો વરવાળા ૩. ૫૦ તે બાઈનું વરસી કરવાને કન્યાવાળાને કાપી આપે.

૨૧. છોકરો હોય તો અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું વરવાળાને કન્યાવાળા પાછું આપે ને છોકરી હોય તો ૩. ૭૫ રાખીને પાછું આપે, ને તે રાખેલો અવેજ છોકરાઓના અવસરમાં આપે, ને તે અવસર આવ્યા પેહેલાં છોકરાઓનો કાળ થાય તો વરવાળાને કન્યાવાળો પાછું આપે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ એકવીસમી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ[એ] પોતાની ગરજને સારૂ આપ્યા હોય તો નેકી બદીએ તેના જમ.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ તથા લગન તથા અધરણી વિગેરેમાં મોસાળાની પેહેરામણી મોસાળની થાયછે તથા લગન વખત વર વિગેરેને પેહેરામણી આપેછે તેનો મુકરર આંકડો નથી, પોતાની સત્તા તથા આખરૂ પ્રમાણે કરે ને તે પેહેરામણી જેને આપે તે ઉપર તેનો હક્ક છે. આપેલી પાછી ફરતી નથી.

બ્રાહ્મણ-દશાભારગવ કામલેખનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૯

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી છે તેની વિગત: ભિક્ષુક પરણે તે ૩. ૧૫૦ નું કરે, કદાપી કોઈ એક પાંચ પચીસનું આપું કરે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહીં, અથવા ગૃહસ્થ પરણે તે ૩. ૨૦૦) નું કરે, ને કદાપી કોઈ એક પાંચ પચીસનું આપું કરે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહીં, એ પ્રમાણે અસલથી ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જુદી છે. વેહેવા મળે લાંથી તે પરણે લાં સુધી રીતભાત લુગડાં સાથે ૩. ૪૦) થી તે ૩. ૫૦) સુધી કરિયે છેએ.

૩. ન્યાતની રીત પ્રમાણે રૂપાનું ૩. ૩૦) તથા સુ-

નાનું ધરેલું રૂ. ૧૨૦) નું આપેછે, ને ગૃહસ્થમાં તો રૂ. ૪૦) નું રૂપાનું તથા રૂ. ૧૬૦) નું સુનાનું આપેછે.

૪. વેહેવા મળે સારે રૂ. ૩૦) નું રૂપાનું આપે, ને પછી તો બાકી રહ્યું હોયતો તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરીને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે, ને તે નહીં હોય તો જે કોઈ કન્યાનો વાલી હોય તેના હાથમાં આપે.

૫. એ કલમનો જવાબ કલમ ૩ જમાં છે; ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને સકાંકણી બેસાડે સારે કન્યાનો બાપ ઉપર કલમ ૪ માં લખ્યા પ્રમાણે ધરેલું તથા લુગડાં કરીને બેસાડેછે, પછી વરના બાપની મરજીમાં આવે તે ધરેલું કરે તો તે સુખસાર છે; પણ તેની પાસે કન્યાવાળા માગે નહીં, ને તે માલ ઉપર કન્યાનો હક્ક છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તે ફરી પરણે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરીને પરણે.

૮. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપે, -વધતું અપાય નહીં.

* ૯. છોકરીના હાલ હવાલ હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું લે.

૧૩. પણ ગેરવાજબી ખરચ નહીં થાય, મેહેનત મજુરી વગેરે કરીને પેદા કર્યું હોય તે ઉપર હુકમ તથા હક્ક મેહેનત કરનારનો છે.

૧૬. છોકરો પરણાવા અથવા છોકરી પરણાવ માં માગે તો આપે, પણ ધણિયાણીની ખુશીમાં આવે તો આપે.

૧૭. સાહુકારને સાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું તથા રીત ભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવું, ને મુદત તો દિન ૧૩ માં આપવું. ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ નાચાર હોય તો પાંચ દિવસ મોડું આપે.

૨૧. તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખેછે ને કોઈ નથી પણ રાખવું; પણ મોસાળિયાંના અખસારમાં છે; પછી છોકરા મોટા થાય સારે પલ્લું મોસાળિયાં આપે, ઈયા પરણવાના હોયતો આપે.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો અંક ૧૬) વાળાની જેડે નથી મળતી તેટલીજ માત્ર લખેલી છે. (જુઓ પાટ ૨૧૬)

૨૨. છોકરીને સારૂ જુજવી રાખીને બાકીનું આપે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ ક. ”

અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૩૦૦) નું તથા લુગડાં રૂ. ૭૫ ના-જુમલે રૂ. ૩૭૫) અસલનો સિરસ્તો એ છે.

૨. ઉપરના લખેલા અંકડા મધે જેટલા પક્ષાંના રૂપિયા લખ્યાછે તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ; રૂ. ૭૫) મધે જનસ જેટલી રૂપાની તથા સુનાની જે રૂપિયા પ્રમાણે થાય એટલી કરાવી આપવી; રૂ. ૩૦૦) મધે તથા લુગડાં રૂ. ૭૫) ના મધે જેટલા આવે તેટલા આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેલું તથા લુગડાં ઉપરના બીજા સવાલ મધે વિગતવાર સાથે લખ્યુંછે, ને અમારામાં રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડે વિવાહ મળેછે તે દાહાડેથી માડીને પરણવાના દાહાડા સુધી ઉપરના બીજા સવાલ પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પુરું કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કાંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંની ટીપ સામાસામી આપવી ને લેવી-એજ રીત પ્રમાણે અમારો ચાલછે, ને અમારામાં શાહેદી કરાવવાનો અસલથી પણ નથી, ને હવેથી પણ નથી-એજ સિરસ્તો.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે પરણવા ચાહેછે ને પરણેછે તો રૂ. ૩૭૫) ની રીત પ્રમાણે આપેછે. એથી વધું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સખસ(થી) હોય, તોએપણ રૂપિયા ત્રણ-સોને પચોતેરથી કાંઈ વધું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, રીત પ્રમાણે આપવામાં આવે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વર-વાળો તથા કન્યાવાળો-જણ એ રાજી થઈને પરણાવે.

૧૦. ઘેરીને ફરજંદ એક થાય ત્યાર પછી ધણીને તથા ધણિયાણીને સોંપે. કદાચ ફરજંદ ન થાય ત્યારે પલ્લુ ધણીધણિયાણીનું જ્યારે મન એક થાય ત્યારે આપવામાં આવે-એજ રીત.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મો-સાળ વિગેરેથી જે કાંઈ ઘેરીને મળેછે તે ઉપર ધણીને તથા ઘેરીનો-હુકમ બજેનો ચાલે છે. (એકલી ઘેરીને) એ બાબત મધે ધણી શિવાય એકલી ઘેરીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા શિવાય ધણી વિગેરે લોક[થી] બીજું કાંઈ પક્ષાં શિવાય (કાંઈ) આપવામાં આવતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઘેરીને મહેનત મ-જુરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું વિસ્તાર લખવામાં આવે?

૧૪. જે કાંઈ પલ્લુ ઘેરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને ખરચને વાસ્તે પણ ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી, તથા મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી, ને તે શિવાય બીજા કોઈ શખસને દીકરાની સલાહ પાખી આપી પણ શકતી નથી,-એજ રીત છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી પાસેથી પલ્લુ જખર-દસ્તીથી ધણી (પલ્લુ) લઈ શકતો નથી-એજ અરજ.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને લઈ શ-કતો નથી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિ-યાણીને લખી આપે તો ઘેરીને પક્ષાંની રીત પ્રમાણે આપીને ધણી અથવા વારસ પક્ષાંની કીમત આપેથી પાછું ઘર લઈ શકેછે-એજ રીત છે.

૧૮. ઘેરીને પક્ષાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી, તો સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુક્યા તે શીરીતે-એ સિરસ્તો નથી; તો આગળ વિસ્તાર શું લખીએ?

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તથા ધણિયાણી-જણ બેમાં કોઈને તજી શકતા નથી, ને પક્ષાંની માલીક તો ઘેરી મુખસાર છે-એજ રીત છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી-મર-

નાર શખસના-પિહેરિયા તેના સાસરાવાળાને પક્ષાં વિગેરે આપે તેની મુદત દીન ૧૦ સુધીમાં આપે-ને ફારગતી સાસરાવાળા પિહેરિયાને લખી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું સા-સરાવાળાને આપે, છોકરાને વાસ્તે પક્ષાંમાંથી પિહેર વાળાને કાંઈ રાખવાનો ચાલ નથી, મોસાળ વિગેરેથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંમાંથી છોક-રીને પણ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપિયા ખાવાના કન્યાવા-ળાને આપવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ શખસે [કન્યાવાળાને છાંન્દ આપ્યા હોય તો] કન્યાવાળાને છાન્દ આપ્યા હોય તો છાન્દ આપનાર તથા લેનાર ધણીમાં બેના કલાથી, અગર બીજા સબબથી. *કાં નકી જણ્યા-માં આવે, ત્યારે ન્યાત સમસ્ત તથા શેક પટેલ સમ-સ્તના જણ્યામાં આવે ત્યારે જણ બેને જે સીજ દેવી ઘટે તે રીતે દીધામાં આવશે,-એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને મજલામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખી જણાવીએ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વખત પેહેરામણીનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરેછે તો પોતાની શક્તી પ્રમાણે કરે, નહીં તો રૂ. ૧) એક કરી શકેછે.

બ્રાહ્મણ-શ્રી ગોડમાળવી ખંભાતીના જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નવા તથા ગ્રહસ્થ જથા બે છે.

૧. નવાની રીત: લગન કરે તે દિને કન્યાનો બાપ વરના બાપને રૂ. ૨૫૫ વિગેરે રૂ. ૧૦૧) સુધી પોતાની પક્ષીની બોલી પ્રમાણે રોકડા તથા પેહેરામણી આપે, તથા વરનો બાપ રૂ. ૫૧) નું ઘરેણું રૂપાનું તથા સુનાનું ક-ન્યાને આપે; તથા કન્યાનો બાપ ગોરવ આપે ત્યારે વરનો બાપ જુમણું ૧ હેમનું રૂપિયા પાંત્રીસથી તે પચોતેર સુધીનું કરે, તથા પટ્ટણું ૧ રેશમી કન્યાને આપે, એવી રીત અસલથી છે; તે કરતાં કોઈ શખસ અધિક પણ આપેછે.

૨. અહરથની રીત-લગન કરે તે દાહાડે વરનો બાપ કન્યાને ધરેણું રૂપિયા એકસો વિગેરે[થી] રૂપિયા સવા ચારસે સુધી સુનાનું તથા રૂપાનું આપેછે, તથા લુગડાં-સાડી ૧ તથા પટોળું ૧ કન્યાને આપેછે; ને કન્યાનો બાપ વરવાળાને રૂ. ૧૦ થી તે રૂ. ૫૦ સુધી મળે તે પ્રમાણે પેહેરામણી આપે.
૨. એનો જવાબ ઉપરના આંક પ્રમાણે છે.
૩. એના જવાબ પણ પેહેલા આંક પ્રમાણે છે.
૪. પલ્લું આપે તે લગન વખત આપેછે.
૫. અમારામાં કાંઈ પક્ષાંની દીપનો ચાલ નથી.
૬. અમારામાં અસલમાં કાંઈ ચાલ હતો; તે હ-મણું કાંઈ સકાંકણીનો ચાલ નથી ને કાંઈ કરેતો તે [પર] હક બૈરીનો છે.
૭. છોકરાવાળો શખસ બીજવાર પરણવા ચા-હેતો વત્તાં પક્ષાંનો નિયમ નથી-એની ખુશીથી કરે.
૮. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા અપંગ હોય તથા કાંઈ બીજા દોષ હોય તોયપણ વત્તાં પક્ષાંનો ચાલ નથી, એમ કરતાં પાંચ વત્તા આપે તો તેની ખુશી.
૯. એનો જવાબ પણ એજ પ્રમાણે છે.
૧૦. અમારામાં બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે પલ્લુ આપે; અગર કાંઈ પ્રજા ન થાય તો સ્ત્રી પુરૂષનું એક ચિત્ત થાય ત્યારે આપે.
૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પે-હેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી તથા અધરણીની રીતમાં જે મો-સાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે.
૧૨. પેહેરાવા સાથે ધણી વિગેરે લોકો આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.
૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી ક-રીને પૈસો પેદા કર્યો તેમાં હક બૈરીનો છે.
૧૪. પક્ષાંનું જે કાંઈ બૈરીને આપ્યું હોય તો ધણી-ની રજાથી ખરચ કરે અથવા કોઈને આપે. સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી પોતાની પછવાડેનું સંભાળીને ખરચ કરે; કદી સમજીને ન કરેતો સાવકો છોકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. પક્ષાંનું ધરેણું બૈરી પાસેથી જખરદસ્તીથી ધણી લઈ શકે નહી.
૧૬. બૈરી પાસેથી પક્ષાંનું ધરેણું-છોકરો પરણાવવા અથવા ધણીના માબાપની ક્રિયાના ખરચનો અટકાવ હોયતો પક્ષાંમાંથી લે, ને ખરચ કર્યા પછી પાંચ રૂ-પિયા રળીને પોતાની શોભા સાથે ધરેણું કરાવે.
૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં પાંચ રૂપિયાની સત્તા આપે, પણ ઘર આપવાનો ચાલ નથી.
૧૮. અમારે પક્ષાંનો અવેજ કોઈને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.
૧૯. અમારામાં ધણીધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી.
૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંનું તથા રીત ભાતનું જે કાંઈ પેહેરાતાં રહ્યું હોય તે વરને પાછું આપે-તેની મુદત નથી.
૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં પક્ષાં પ્રમાણે એક તથા બે નંગ રાખીને બાકી સધળું પાછું આપે.
૨૨. એનો જવાબ પણ એજ પ્રમાણે છે.
૨૩. પક્ષાં શિવાય રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય ત્યારે તે કન્યાનો બાપ વરવાળાને પાછા આપે નહી, શા માટે જે જાહેર ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.
૨૪. તેનો જવાબ બીજા* નંબરમાં પેહેલે આંકે છે.
૨૫. જનોઈ વિગેરે કાંઈ મોસાળામાં પેહેરામણી નો નિયમ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી(ન)તો પલ્લું વધતું ઓછું હતું, પણ હવેથી સમસ્ત બાળગોપાળે મળીને એક મુકરર આંકડો ઠરાવ્યો છે, જે હવેથી પલ્લુ રૂ. ૩૦૧) અંકે રૂપિયા ત્રણસે ને એકનું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫ નાં કરવાં.
૨. ઉપરના લખેલા આંકડા પ્રમાણે રીતભાત વરની તો આવેલી છે. ને કન્યાનો બાપ વરને તેડે ને-મળે તે આપેછે.

* બીજો નંબર એટલે આજ પક્ષાં બાબત.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, તેને પેટે રૂપાની જનસો તથા સુનાની જનસો તથા રોકડા રૂપિયા ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે પુરા કરે.

૪. પલ્લું જે આપીયે છેયે તે વિવાહ મળે ત્યારથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પલ્લું પુરું કરે, ને તે પલ્લું કન્યાના આપના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરેછે, ને પક્ષાંની દીપ તો આજસુધી કોઈ કરતું ને કોઈ નહીં પણ કરતું, પણ હવેથી કરવી મુકરર છે, પણ સાદા કાગળપર કરવી જોઈયે ને તેમાં ન્યાતના તથા ખીજા બેની શાહેદી કરાવવી જોઈયે, ને દીપનો ચાલ અમોએ આજથી કર્યોછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ધરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયા તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય, ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે, ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે, ને તે કરતાં વધતું પલ્લું આપે તો પોતાની ખુશી.

૮. કોઈ શખસ રોગી હોય તથા અપંગ હોય પણ પલ્લું વધતું આપે, તે પક્ષાંમાં ગણાયછે.

૯. છોકરીના હવાલ એવાજ હોય ત્યારે લેનાર આપનારની ખુશી.

૧૦. ઘેરીની ઉમર વરસ વીસની થાય ત્યારે પલ્લું આપે, ને પિહેરિયા ધરેણું પેહેરવાને આપે.

૧૧. પક્ષાં શિવાય ખીજા માલ ધણિયાણીને મળ્યો હોય તેમાં ધણીનો હુકમ નથી, પણ ધણિયાણી ગેરવાજખીથી ખરચ કરે નહીં.

૧૨. પેહેરવા સાથે ધરેણું ધણી વિગેરે લોક આપેછે, તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ પોહોંચે, પણ ગેરવાજખી ખરચ કરે નહીં.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપીશકે નહીં, વા ખરચ કરી શકે નહીં, ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ દીકરાને પુછ્યા વિના કરે નહીં.

૧૫. ઘેરી પાસેથી ધણી પલ્લું જખરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણી પલ્લું લે-જણુ ૨ ની રા-જીથી લે, ને પાછું આપી શકેછે.

૧૭. પક્ષાંને પેટે ધણી ધર આપે ને પાછું ધણી લઈ શકેછે, પણ વારસ લઈ શકે નહીં.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય તેનું વ્યાજ આવે તે ધણિયાણી લે, પણ તેનું ધરેણું થાય.

૧૯. ધણી વા ધણિયાણી મુકાતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું (તથા) રીત સાથે પાછું તેરમાને દાહાડે ધણીને આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારીને છોકરા હોય ત્યારે થોડું પલ્લું રાખીને ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારીને દીકરી હોય તેને સાથે નંગ ૧૩. ૨૫) નું રાખીને બાકીનું પલ્લું મોસાળિયાં પાછું આપે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે [માં] પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી લીધાનો ચાલજ નથી.

બ્રાહ્મણ-સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલથી પલ્લાંનો ચાલ એકસો એકાવનનો છે; પણ હમણાંતો સમે પ્રમાણે છે.

૨. સર્વે રીતભાત એકસો એકાવનના આંકડામાં આવીછે, ને જનસ લંગર રૂપાનાં, અરીસો રૂપાનો, પાટિયાં સોનાનાં-એજ રીત ને એજ પલ્લું.

૩. પક્ષાંની વિગત ઉપલા જવાબમાં લખી છે, ને રોકડા રૂપિયાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે, તે વિવાહ મળતી વખતથી તે લગન સુધી આપેછે-કન્યાના માખાપના દેખતાં કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. પલ્લું લગન સુધી પુરું કરે, બાકી ન રાખે, ને પક્ષાંની દીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટા ને છોકરાવાળાને ફરી કોઈ છોકરી આપે નહીં.

૮. મોટી ઉમરવાળા છોકરાને તો તેના ભાગ્યમાં હોય તો કન્યા મળે—ન્યાતના રસ્તા પ્રમાણે—પણ રોગી તથા અપંગ અથવા કાંઈ બીજા સબબવાળાને કન્યા કોઈ આપેજ નહીં.

૯. છોકરીના હાલ એવા હોય તો તેનો આપ ઓછે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે.

૧૦. પક્ષું બૈરીને એક બે છોકરાં થાય ત્યારે હવાલે કરવું, ને છોકરાં ન થયાં હોય તો પુખ્ત ઉમર વરસ પચીસ ત્રીશની થાય ત્યારે આપવું, ને તે ઉપરાંત ધણીધણિયાણીની પ્રસન્નતા.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં (થી) શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળામાં (વિગેરે) જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહનતમજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યો તેઉપર ધણીનો હુકમ નહીં, બૈરીનો છે.

૧૪. પક્ષું ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહીં, ખરચ પણ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી માનું પ્રતીપાલણ દીકરો કરતો હોય તો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી પક્ષું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં.

૧૬. કાંઈ તેવું જરૂરનું કારણ આવે તો બૈરી પાસેથી બૈરીની રજમંદીથી પક્ષું ખરચ કરવાને લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી [એ] પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને લખી આપ્યું હોય ને ધણીને પૈસા મળે તો પાછું લઈ શકેછે, ને બીજા વારસો તો બાઈની રજમંદીથી.—

૧૮. અમારે પક્ષાંના રૂપિયા બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષું તથા રીત-

લાત ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને તે બાઈની પાછળ કાંઈ ખરચ થયું હોય ને વાજબી ખરચ હોય તો મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો પણ મોસાળિયાં પક્ષું રાખી શકે નહીં. એમ કરતાં છોકરાના આપમાં કાંઈ ખાંપણ હોય ને તેનો ઈતબાર પક્ષું સોંપવા જેવો ન હોય તો સઘળું પક્ષું મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તેનું પણ ઉપલા જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખત પેહેરામણી છોકરાને તથા તેના સગાવાહાલાને તુળસીપત્ર આપેછે તે માલ જેને આપ્યો તેનો છે; અનેક પગરણે પેહેરામણી આપે તે પાછી આપે નહીં;—વિવાહ અધરણી વગેરે થયાસંપત.

પ્રાણણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૯.

૧ અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, જેવું બોલતાં બનેછે તેવો આંકડો લખેછે, ને અસલમાં તો પક્ષું ઓછું હતું.

૨ અમારી ન્યાતમાં રીતભાત લખે તે કોઈ પચીસની લખેછે, ને કોઈ પચાસની લખેછે, ને તે રૂપિયા રોકડા લેવા.

૩ પક્ષાંમાં રૂપાનાં ધરેણાં તથા સુનાનાં ધરેણાં તથા રોકડા રૂપિયા સર્વે આપીને પક્ષું પુરું કરવું—એવો ચાલ છે.

૪ પક્ષું આપવું તે વેહેવા મેળવતી વખત હાલ થોડું ધણું આપેછે; પછી લગન લગીમાં પુરું કરવું જોઈએ, ને કન્માના વિવાહ કરનારના અધિકારીને આપવું ને તેના હાથની ટીપ કરાવી લેછે.

૫. વિવાહની વખત થોડું આપીને લગન વખત લગી બાકી રાખેછે, ને તે પક્ષાંની ટીપ કરેછે, તેનો

મુસદ્દો એ છે જે સામસામુ લખ્યું થાયછે; ને તેમાં વર કન્યાનું નામ તથા રીતભાત (તેમાં) લખાયછે; ને આજ લગી કોઇને ટીપ છે ને કેટલાએકને નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઇએ બેસાડી નહીં નથી, ને જે ઘરેણું કન્યાદાનમાં આપે તે ઉપર ઐરીનો હાથ પક્ષાં જેવો પોહોંચેછે.

* ૭. પલ્લુ* ૩. ૩૦૧) નું તેની રીતભાત ૩. ૨૫) ની-એ બદોબસ્ત નવો.

* ૮. પલ્લુ* ૩. ૪૦૧) નું તેની રીતભાત ૩. ૪૦ ની-એ બદોબસ્ત નવો.

* ૯. પલ્લુ* ૩. ૫૦૧) નું તેની રીતભાત ૩. ૫૧ ની-એ બદોબસ્ત નવો.

† ૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય, ને ફરી પરણવા ચાહે તેના પલ્લાનો કાંઈ નિયમ નથી.

૮. પોતાનો દીકરો રોગી હોય તે સખબથી પલ્લુ* જેટલું આપે તે સર્વે પક્ષાંમાં ગણાયછે.

૯ એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલહોય સારે તેનો બાપ વગર પલ્લે પણ પરણાવે.

૧૦. પલ્લુ* ઐરીને હવાલે કરવું-તે તેનો છોકરો પેહેલો આઠદશ વરસનો થાય સારે તે ઐરીને સોંપવું, અગર છોકરાં ન થાય સારે તે ઐરીની ઉમર આસરે વરસ ૨૨-૨૪ ની થાય સારે હવાલે કરવું.

૧૧. પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અધરણીની રીત-માં મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ ઐરીને મળેછે તે ઐરી જીવતે પોતાના કબજામાં લેવાનો હુકમ નથી ધણીનો.

૧૨. પેહેરવા સાર ધરેણું ધણી પોતાની ઐરીને આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બ-ક્ષિસ કરીને આપ્યું એટલે તે સ્વીકૃત થયું, તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી પાછું લેવાય નહીં.

૧૩. ઐરીને કોઈ શખસ-જનમાન દાન દક્ષણા આપે અથવા રેશમ કાઢાડે અથવા ભરે ને જે કંઈ પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ધરના કામમાં લાવે, એ

શિવાય તો બીજી મેહેનત મળુરી કરી શકતી નથી.

૧૪. જે પલ્લુ* ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી, ને ખરચી પણ શકતી નથી; પોતાની આખરે તે માલ પોતાના દીકરાને આપેછે, ને દીકરાને પરણાવેલો હોય સારે તો પાછો ધણી લેછે; ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે; કેમકે તેનો વારસ તે છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ દીકરાને કરવું પડેછે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી પલ્લુ* ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરીની પાસેથી પલ્લુ* ખરચ કરવાને લે તે ખરચની વિગત: દીકરા દીકરી પરણાવાને, અથવા પોતાનું અધરણી કરવાને, અથવા પોતાના માળાપનું ઉત્તરસાધન કરવાને, ઐરી રાજ થઈને આપે તો લે; ને મળેતો પાછું આપે.

૧૭. ધણીને પલ્લુ* ન મળ્યું હોય ને અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપ્યું હોય તો પલ્લુ* આપે સારે પાછું લે.

૧૮. સાહુકારને સાં પક્ષાંના રૂપિયા મુક્યા હોય તેનું વ્યાજ આવે, તેનું ધરેણું થાય-એકએકની રજાવના કોઈ ખાધ શકતું નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી. એજ પ્રમાણે ધણિયાણી પણ તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી કોઈ શખસની મરી જાય સારે પલ્લુ* (તથા) રીતભાત સુધાં ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ, ને તેની મુદત દશાહ સુધી-ને તે પક્ષાંમાંથી ઐરીના પિહેરિયા કાંઈ ખરચ કરી શકતા નથી, ને તે મરનાર બાઈડી પોતાના ધણીને કહીને આખાત પ્ર-માણે પુન કરેતો તે મુજરે આપવું જોઈએ.

૨૧. ઐરી મરીજાય ને તેને પેટે છોકરો હોય સારે તેની માનું પલ્લુ* હોય તે તેને સાસરે ભરયામાં આવે.

૨૨. કોઈ ઐરી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય સારે તે છોકરીને તેનો બાપ પરણાવે સાં લગી પક્ષાંમાંથી આઠમો ભાગ મોસાળિયા અનામત રાખે, ને તે છોકરીનાં લગન થાય સારે તે માલ તેના બાપને આપે.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના આવના

* કલમ ૭-૮-૯ આ કલમો વધારાની છે; કયા પ્રશ્નની છે તે કાંઈ જણાતું નથી.

† અસલ અનુક્રમ નંબર ૧૦ થાયછે, પણ એ સાતમા પ્રશ્નનો જવાબ છે તેથી સાત લખી તે પ્રમાણે અનુક્રમ નંબર ૬૨૨૧ કી-યાછે.

રૂપિયા લે, ને છોકરી પરણાવે ત્યાર પછી તે રૂપિયા, વરવાળાને કાંઈ પાછા આપે નહીં, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી તથા સામા રૂપિયા આપવાની પકડણુજ નથી ને ગજવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૫. છોકરાનું જનોઈ દે તે વખત તેના સાસરાની પેહેરામણી જે આવે તે કાંઈ પાછી અપાતી નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતના-તડ ખીન્નું.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૪.

* ૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણુ હોય ને પરણવા ચાહે તો તેનો નિયમ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપે તે બંનેની ખુશીથી આપે તો લે.

૯. એ તરફેણની ખુશી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીની ઉમર વરસ ૨૧ ની થાય એટલે માગે તો હવાલે કરવું જોઈયે-છોકરાં થાય અથવા ન થાય-કાં જે એ સ્ત્રીધન થયું.

૧૧. પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અધરણીની રીતમાં મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે છે તે બૈરી જીવતે પોતાના કબજામાં લેવાનો હુકમ વરનો નથી.

૧૨. પેહેરવા સાથે ધરેણું ધણી પોતાની બૈરીને આપે છે, તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને સોંપ્યું એટલે એ સ્ત્રીધન થયું તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી પાછું લેવાય નહીં.

૧૩. બૈરીને કોઈ શખસ જજમાન દાનદક્ષણા આપે અથવા રેશમ કાઢાડે અથવા ભરે ને જે કંઈ પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ઘરના કામમાં લાવે. એશિવાય તો ખીજ મેહેનત મજૂરી કરી શકતી નથી.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના ખાવાના રૂ-

* પહેલું તડ અંક ૧૯ વાળાએ જવાબ લખાવેલો છે તેની જે જે કલમોમાં તકાવત છે તેટલીજ કલમો આ અંકવાળાએ લખી આપેલી છે. (જુલો પાટું ૨૨૨).

પિયા લે ને છોકરી પરણાવે ત્યાર પછી તે રૂપિયા કાંઈ વરવાળાને પાછા આપે નહીં, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી તથા સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં બાબતનો આંકડો મુકરર નથી. પોતાની બુનિયાત પ્રમાણે બોલતાં બને છે તેવો આંકડો લખે છે, ને અસલ તો આપ્યું હતું.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત લે છે તે આંકડો મુકરર નથી ને રીતભાત જુદી છે.

* ૫. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈ સુખીઓ પોતાની મરજીએ બેસાડે તો મુખત્યાર છે, ને સર્વ કાંઈ જે ઘરેણું કન્યાદાનમાં આપે, તે ઉપર બૈરીનો હક્ક પક્ષાં જેવો પોહોંચે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે તેનો છોકરો પેહેલો ૮ વરસનો થાય ત્યારે તે બૈરીને સોંપવું; અગર છોકરો ન થાય ત્યારે તે બૈરીની ઉમર આસરે વરસ બાવીસ ચોવીસની થાય ત્યારે સોંપવું.

૧૨. પેહેરવા સાથે ધરેણું પોતાની બૈરીને આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને આપ્યું હોય એટલે તે સ્ત્રીધન થયું, તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી બૈરી જીવતાં પાછું લેવાય નહીં; ને તે બૈરીને છોકરો ન હોય તો તે મરી ગયા પછી જે પક્ષાંનો વારસ થાય તે લે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેની વિગત: દીકરા દીકરી પરણાવાને અથવા પોતાનું અધરણી કરવાને અથવા પોતાના માબાપનું ઉત્તર સાધન કરવાને બૈરી રાજ થઈને આપે તે રળાંને પાછું આપે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળ્યું હોય ને અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપ્યું હોય તે પલ્લું પાછું આપે-લખ્યું પાછું લે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૯ વાળાને મળેલો તેની જે જે કલમોમાં તકાવત છે તેજ માત્ર લખાઈ. (જુલો પાટું ૨૨૨)

તણ શક્તો નથી, ને એજ માફક ધણિયાણી ધણીને તણ શક્તી નથી.

૨૦. ધણિયાણી કોઈ શખસની મરી જાય, સારે પદ્ધતિ તથા રીતભાત સુદ્ધાં તે ધણીને ઘેર પાછું દિન ૧૦ માં આપવું જોઈએ; ને તેમાંથી ઐરીના પિહેરિયા કાંઈ ખરચ કરી શક્તા નથી; ને તે મરનાર ઐરી પોતાના ધણીને કહીને ઓખાત પ્રમાણે પુણ્ય કરવું હોય તો તે મુજરે આપવું જોઈએ.

૨૧. કોઈ ઐરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરો હોય ને મરનારનું પદ્ધતિ હોય તે તેના છોકરાનો વિવાહ કરીને તેને સાસરે ભરાય.

૨૨. કોઈ ઐરી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તેને પરણાવવા મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શક્તા નથી.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના રૂપિયા ખાવાના લે ને છોકરી પરણાવેલી મરે, પછી રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે નહીં; ને પરણ્યા પેહેલાં મરે તો પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી કે સામા રૂપિયા જેને મળે તે આપે છે. પણ કેટલા આપવા તે મુકરર નથી.

બ્રાહ્મણ-હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો એકસો રૂપિયા ને એક તથા રૂપિયા ૨૫) ના લુગડાં એ રીતે સવાસોનું; ને અસલ એજ પ્રમાણે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત કાંઈ નથી.

૩. પક્ષાંમાં રૂપા તથા સોનાનું ધરેણું તથા રોકડા રૂપિયા આપીને પદ્ધતિ પુરું કરે છે.

૪. પદ્ધતિ આપવું તે વિવાહ મેળવતી વખતે થોડું આપે છે, ને બાકીનું લગન સુધી પુરું કરે છે, ને કન્યાના વિવાહ કરનાર અધિકારીના હાથમાં આપી તેના હાથ દસકો ટીપ કરાવી લે છે.

૫. વિવાહની વખતે થોડું આપીને લગન વખત લગી બાકી રાખે છે ને તે પક્ષાંની ટીપ કરે છે, ને તેનો મુસકો એ કે સામસામું લખ્યું થાય છે, તેમાં વર કન્યાનું

૨૯

નામ તથા રીતભાત લખાય છે, ત્યાં બે આદમી હાજર હોય તેની શાહેદી કરાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કાંઈ સુખીઓ પોતાની મરજીએ બેસાડે તો મુખત્યાર છે, ને જે ધરેણું કન્યાદાનમાં આપ્યું તે ઉપર ઐરીનો હક પક્ષાં જેવા પોહાંએ.

૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરો હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો એપણુ વધતું પદ્ધતિ આપે નહીં.

૮. પોતાનો દીકરો રોગી હોય તે સખએ ન્યાતરીત કરતાં વધતું પદ્ધતિ આપે તો એ પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના આપની મરજીમાં આવે તો વગર પદ્ધતિ પરણાવે.

૧૦. પદ્ધતિ ઐરીને હવાલે કરવું, તે તેના પેહેલો છોકરો આઠ વરસનો થાય ત્યારે તે ઐરીને સોંપવું, અગર છોકરો ન થાય તો તે ઐરીની ઉમર આસરે બાવીસ ચોવીસ વરસની થયે સોંપવું.

૧૧. પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અધરણીની રીતભાતમાં મોસાળા વિગેરે જે કંઈ મળે છે તે ઐરી જીવતાં સુધી ધણીના કબજામાં લેવાનો હુકમ નથી.

૧૨. પેહેરવા સાથે ધરેણું પોતાની ઐરીને આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને સોંપ્યું એટલે સ્વીકૃત થયું તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી ઐરી જીવતાં પાછું લેવાય નહીં; ને તે ઐરીને છોકરો ન હોય તો તે મરી ગયા પછી જે પક્ષાંનો વારસ થાય તે લે.

૧૩. ઐરીને દાન દક્ષણા મળે તે પૈસા ધરમાં વાપરે.

૧૪. જે પદ્ધતિ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શક્તી નથી, ને ખરચ પણ કરી શક્તી નથી, ને પોતાની આખર વખતે તે માલ પોતાના દીકરાને આપે છે, ને દીકરાને પરણાવેલો હોય ત્યારે તો પાછો ધણી લે છે; ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે-કેમકે તેનો વારસ તે છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે દીકરાને કરવું પડે છે.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી જખરદરતીએ પદ્ધતિ લઈ શક્તો નથી.

૧૬. બૈરી પાસે પલ્લું ખરચવા લે-દીકરા દીકરી પરણાવવા તથા પોતાનું અધરણી કરવા અથવા પોતાના માબાપનું ઉત્તરસાધન કરવાને બૈરી રાજ થઈને આપે તે રળીને પાછું આપે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળ્યું હોય ને અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપ્યું હોય-તે પલ્લું આપે ને લખ્યું પાછું લે.

૧૮. સાહુકારને લાં પક્ષાંના રૂપિયા મુક્યા હોય તેનું બ્યાજ આવે તેનું ધરેણું થાય, એકએકની મરજી વિના ખાઈ શકતા નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ[એ] ધણિયાણીને તજી નથી; ને એજ માફક ધણિયાણી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી કોઈ શખસની મરી જાય, સારે પલ્લું તથા રીતભાત સુદ્ધાં ધણીને ઘેર દિન ૧૦ માં પાછું આપે, ને તેમાંથી બૈરીના પિહેરિયા કાંઈ ખરચ કરી શકતા નથી, ને તે મરનાર બૈરી[એ] પોતાના ધણીને કહીને ઓખાત પ્રમાણે પુણ્ય કચ્ચું હોય તો તે મુજરે આપવું જોઈએ.

૨૧. કોઈ બૈરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરા હોય તો તે મરનારનું પલ્લું તે છોકરાનો વિવાહ કરીને તેને સાસરે ભરાય.

૨૨. કોઈ બૈરી મરી જાય તેને છોકરી હોય સારે તે છોકરીનો આપ તેને પરણાવે લાં લગી પલ્લું મોસાળિયાં અનામત રાખે, ને તે છોકરીના લગન થાય સાર પછી તે માલ તેનો આપ લે.

૨૩. કોઈએ પોતાની દીકરીના રૂપિયા ખાવા લીધા ને તે પરણ્યાવિના મરી ગઈ તો તે લીધેલા રૂપિયા પરવાળાને પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં હરેક પગરણમાં પેહેરા-મણી શક્તિ પ્રમાણે આપેછે તે પાછી આપતા નથી.

પ્રાહ્મણ-અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અક ૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુંજ નથી તો વતું શું ને ઓછું શું?

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુંજ નથી તો બીજી રીતભાત શું?

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુંજ નથી તો મુનાના તથા રૂપાના તથા નગદ આપે શું?

૪. પલ્લુંજ નથી તો કોના હાથમાં આપે?

૫. વિવાહ થતી વખત પક્ષાંનો ચાલ નથી, તો યાદદાસ્ત તથા બાકી રાખવું તથા શાહેદી તથા ટીપ શાની હોય?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલજ નથી, પણ છોકરીનો આપ તથા છોકરાનો આપ પોતાને ઘેરથી ખુશી પ્રમાણે ધરેણું કરેછે, તે પોતાના અખત્યારમાં રહે, પણ તેનો આપ અથવા ધણી ખાઈ જાય તો મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી થઈ ને છોકરા છે ને પરણે તો પલ્લુંજ નથી તો વતું શું આપે?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા લુલો વિગેરે એખવાળો હોય તો પલ્લુંજ નથી તો વતું ઓછું શું?

૯. કોઈ છોકરી એખવાળી હોય તો પલ્લું તો નથી પણ તરફેણના બંદોબસ્ત પ્રમાણે ચાલે.

૧૦. પલ્લું છેજ નહીં તો હવાલે કરવાનું શું?

૧૧. પલ્લું તો નથી, પણ પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં તેને પિહેરથી, અગર મોસાળથી, અગર તેના ધણીને લાંથી, અગર મોસાળા વિગેરે કરે તે ઉપર બાયડીનોજ અખત્યાર છે.

૧૨. પક્ષાંનો ચાલ નથી તો પક્ષાંમાં ગણવાનું શું?

૧૩. કોઈ બૈરીએ મેહેનત મજુરીથી પેદા કચ્ચું તે ઉપર અખત્યાર પોતાનો છે.

૧૪. પલ્લુંજ નથી તો છોકરા અટકાવે શું?

૧૫. પલ્લુંજ નથી તો ધણી જખરદસ્તી શું કરે, ને લે શું?

૧૬. પલ્લુંજ નથી તો ધણી ખરચ કરવાને સાર લે શું ને આપે શું?

૧૭. પલ્લુંજ નથી તો પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપે શું?

૧૮. પલ્લુંજ નથી તો સાહુકારને લાં મુકે શું?

૧૯. પલ્લુંજ નથી ને તજવાનો ચાલ પણ નથી, તો પક્ષાંનું કાંઈ થાય નહીં.

૨૦. કોઈની ધણિયાણી મરીગઈ ને પલ્લું તો નથી, પણ તેના સાસરાનું તથા મોસાળનું તથા પિહેરવાળાનું જરીઆન કરાવેલું હોય ને બાઈને કાંઈ સંતાન ન હોય તો જેણે જે કર્યું હોય તે તેનું પાછું લે, ને બાઈએ જરીઆનમાંથી ખરચ કર્યો હોય તે જમ, ને બાકીનું પાછું આપે, એની કાંઈ મુદત નથી.

૨૧. કોઈની ધણિયાણી મરી ગઈ ને પલ્લું તો નથી, પણ તેને મોસાળ તથા પિહેર તથા સાસરાનું ધરેલું તથા લુગડાં શિવાય જે કાંઈ હોય તે છોકરાને આપવું, ને કદાચ બાઈ પિહેરમાં મરે તો પિહેરવાળા રાખે, અગર સાસરામાં મરે તો સાસરાવાળા રાખે ને છોકરો મોટા થાય ત્યારે છોકરાને આપે.

૨૨. કોઈ ધણિયાણી મરી ગઈ ને તેને છોકરી છે, ને પલ્લું તો નથી પણ તેને સાસરાનું તથા પિહેરનું તથા મોસાળનું ધરેલું તથા લુગડાં વિગેરે છે તો તે [પર] હક્ક છોકરીનો છે, પણ છોકરો નહીં હોય ત્યારે.

૨૩. પલ્લું પણ નથી ને ખાવા લેવાનો ચાલ પણ નથી તો પાછુ શું લે ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવાનો તો ચાલ નથી પણ વાંકડો—કન્યા પરણે ત્યારે વરના બાપને જે બોલતા બને તે—વરની તરફનાને કન્યાની તરફના આપે.

૨૫. જે પગરણે મોસાળું તથા પેહેરામણી વિગેરે જેને આપેછે તેનીજ પાસે રહેછે, પાછું લઈ શકતા નથી.

બ્રાહ્મણ-વાચડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ૩. ૨૦૦ તથા લુગડાં ૩. ૫૦ ના—જુમલે ૩. ૨૫૦ નું—અસલથી ને આજદિન સુધી સિરસ્તો એ મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર આંકડા મધે લખેલા છે. તે પછાંના રૂપિયા લખેલા છે, તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ. ૩. ૨૫૦ ની મધે જે જનસ આવે—(તથા) રૂપાની તથા સોનાની તથા લુગડાં રૂપિયા પ્રમાણે આવે તેટલી આપિયે એજ સિરસ્તો છે—એ મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેલું તથા લુગડાં ઉપરના બીજા સવાલ મધે વિગત સાથે લખ્યું છે, ને રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળ્યા પછી જે કાંઈ જનસ આપી હોય ને બાકીની રહી તે લગનને દાહાડે બાપ તથા માના હાથમાં આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના સવાલ મધે લખ્યું છે—તથા સામસામી લખાવી લેવાનો ચાલ નથી. તથા શાહેદીનો પણ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. અસલથી ને આજદિન સુધી એ રીત નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમધે કોઈ શખસની ઉમ્મર ધણી મોટી હોય ને તેને પણ દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે ત્યારે પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૮. અમારી ન્યાતમધે કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કાંઈ ખોડ હોય અથવા રોગી હોય અથવા બીજા સખબથી—તેનું પલ્લું વધતું લીધામાં આવતું નથી. રૂપિયા અઢીસેથી વધતું લીધાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વરવાળો તથા કન્યાવાળો જણ ૨ રાજ થઈને પરણાવે—એ રીત છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને પલ્લું હવાલે કરવું, તે એક છોકરાની મા કેહેવાય અથવા ફરજ નહીં થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમરને આસરે ધણી તથા ધણિયાણી પુખ્ત થાય ત્યારે સંપ્રામાં આવેછે—એ મુકરર છે—એ દુરસ્ત છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પછાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં અથવા મોસાળા વિગેરેમાં જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણી તથા ઘેરી જણ ૨ નો હુકમ ચાલેછે—એ મુકરર છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ લોક ધરેલું આપેછે તે પછાંમાં ગણાતું નથી—એ રીત છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ રીતનો કાંઈ ચાલ નથી—(કે) ઘેરી મજુરી કરી શકતી નથી તો આગળ વિસ્તાર શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમધે જે કાંઈ પલ્લું જૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને ખરચને વાસ્તે ધણીની મરજીવિના ખરચ પલ્લુ કરી શકાતો નથી. મા પોતાની તથા સાવકી મા, પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી ને તે શિવાય બીજા કોઈ શખસને દીકરાની સલાહ પાખી અપાતું નથી—એ દુરસ્ત છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં જૈરી પાસેથી ધણી જખર-દસ્તીથી લઈ શકતો નથી—એ રીત છે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં જૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લઈ શકતો નથી; અથવા વાજખી કારણથી લે તો પાછું મળે તો તેથી બમણું પલ્લુ આપે—એ મુકરર છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, તો બાઈને પક્ષાંની રીત પ્રમાણે આપીને ધણી અથવા વારસ-કોમત પ્રમાણે આપીને—લઈ શકે—એ મુકરર છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૧૯. અમારી ન્યાત મધે જૈરીને ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના જૈરી ધણીને તજે એવા ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે—એ મુકરર છે.

૨૧. અમારી ન્યાત મધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે છે; છોકરાનું તથા મોસાળિયાનું એમાં કાંઈ નથી—એ મુકરર છે.

૨૨. અમારી ન્યાત મધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું આપે છે, તે શિવાય આપવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપ[ને] પક્ષાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાત મધે જનોઈ વખત પેહેરામણી આપે છે તે કાંઈ મુકરર નથી, કે મોસાળું કરે

એવું નક્કી નથી. મળે તે કરે, નહીં મળે તેને કોઈ કહી શકતું નથી. હરેક પગરણની પેહેરામણી નક્કી નથી કે આપવી જોઈએ, એવું કાંઈ મુકરર નથી તો વિસ્તાર શું લખીએ?

* ગ્રાહણ—મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦.

ગ્રાહણ—મધ્યાચલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧. પક્ષાંનો સિરસ્તો નથી તો આંકડો શો લખીએ?

૨. ઘરેલું પોતાની ખુશીથી ગમે તે આપે છે.

૩. સુના રૂપાનું ઘરેલું પોતાની ખુશીથી આપે છે.

૪. ઘરેલું આપે છે પોતાની ખુશીથી તે ચાંદલા થયાથી તે લગન સુધીમાં આપે છે,—કન્યાના હાથમાં; માબાપના દેખતાં.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે—રીપનો કાંઈ ચાલ નથી.

૬. સુરતમાં સકાંકણી આજ લગી કોઈએ મોસાડી નથી તો શું લખીએ?

૭. પરણે તો ખુશીથી ઘરેલું ગમે તેટલું આપે—ઉભયતાની ખુશી.

૮. બંને—ઉભયતાની ખુશી.

૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૧૦. ઘરેલું જૈરીને એક છોકરું થાય ને હવાલે કરવું, ને છોકરું નહીં થાય ત્યારે સોળ વરસની ઉંમર થાય ને પોતાની અફલ હોશિયારીમાં આવે એટલે આપે.

૧૧. ધણીએ લગન થયા પછી ઘરેલું જે કશું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ને જૈરીના માબાપ તથા મોસાળિયાંમાંથી જે કાંઈ આપ્યું હોય તે ઉપર જૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. તે કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

* આ લોકોએ આ બાબત વિશે કાંઈ જવાબ આપ્યો નથી.

૧૩. મેહેનત મજૂરીનો કાંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જે ધરેણું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી શિવાય કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાનું ધરેણું ધણીએ ખુશીથી કચ્છું હોય ને છોકરો માનું ભરણપોષણ કરે છે તો છોકરાની અનુમતિ વગર ખરચ કરી શકતી નથી; ને ભરણપોષણ છોકરો ન કરે તો પોતાની ક્રિયા સાર રાખીને પોતે ખરચ કરે.

૧૫. જખરદસ્તીથી લઈ શકાય નહીં.

૧૬. એમાં ઐરીની ખુશીની દરકાર છે.

૧૭. એ બાબત તો ખુશીની સાથે છે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૯. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય ત્યારે ધરેણું તથા લુગડાં કચ્છા હોય તે પાછાં આપે, તેમાં કાંઈ મુદત નથી—રીતભાત જાય; ક્રિયાનો ખરચ કચ્છો હોય તે મુજરે લે—ધણી પરદેશ હોય ત્યારે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે જે કાંઈ ખુશીથી ધરેણું કચ્છું હોય તે મોસાળિયાં રાખે—છોકરાને સાર.

૨૨. મા ખુશીથી જે કાંઈ કહી ગઈ હોય તે રાખે, બાકી ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપે છે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણીમાં આપે છે તે માલ જેને આપે છે તેનો છે; ને એ વાતનો ન્યાતનો સિરસ્તો નથી; પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે આપે છે.

બ્રાહ્મણ-સારસ્વત (બ્રહ્મણના ગોર)

નો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી—પોતપોતાની સરત પ્રમાણે લે આપે છે; ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. અમારામાં રીતભાતનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની ખુશી પ્રમાણે છે.

૩. પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું ઐરી મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવે છે; ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો બંને વેહેવાઈઓની મરજીમાં આવે ત્યારે લે આપે છે, ને તે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણી આજદીન સુધી કોઈએ પરણ્યાની નથી ને કાંઈ પરણાવે તો પોતાની ખુશી.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો પોતાની સરત પ્રમાણે કરે છે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય, અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો ઐરી મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાથ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું તો બાઈની ખુશીમાં આવે ત્યારે પોતાના કબજામાં લે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી હરેક બાબતમાં ઐરીને મળે છે; તેમાં ધણીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને ઐરીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને ઐરી પેદા કરે તે [પર] હક્ક ઐરીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું ધણીએ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી માને જે દીકરો ભરણપોષણ પુછતો હોય તો દીકરો અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું રૂંડે છુંડે ખરચે લે ને મળે ત્યારે પાછું આપે; પણ બાઈની ખુશી હોય તો આપે.

૧૭. ધણી[એ] પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર આજ લગી કોઈએ લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુક્યું હોય ને તે રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી, ને એજ પ્રમાણે ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું જ્યારે ધણી માગે ત્યારે આપે, તેની મુદતનું પ્રમાણ નથી, ને વાજખી ખરચ થયો હોય તે મુજબ આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે છોકરાની પરવશી કરે તે પલ્લું રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે તો જે છોકરીની પરવશી કરે તેની પાસે પલ્લું રહે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક શુભ કામમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત તો એ છે જે સુરતનો વર ને સુરતની કન્યા એકએકને ખપતી હોય તો રૂ. ૪૦૧૫ અંકે ચારસે ને એકનું પલ્લું આપે છે, ને કોઈ વગર પલ્લે પરણાવે તો પોતાની ખુશી ને અસલમાં તો પક્ષાંનો ચાલ નહીં હતો.

૨. રીતભાતનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે, તેમાં રોકડા રૂપિયા આપે છે, તે મધે ગમે તો મનમાનતા ધરેણું કરાવે, નહીં તો વ્યાજે મુકે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે દરોળસ્ત વિવાહ મેળવતી વખત આપે છે, ખીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી, ને નાચાર હોય તો લગન સુધીમાં પુરું કરે.

૫. દરોળસ્ત વિવાહ મેળવતી વખત આપે છે, ને બાકી પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી; ને ટીપનો પણ ચાલ નથી, તો શાહેદી કાની કરાવે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, જેને જે મળે તે ધરેણું ધાલીને બેસાડે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા આહે ને વધતું પલ્લું કરે તો મુખત્યાર છે—ગમે તેટલું કરે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરફનો રોગવાળો હોય તે સખખથી વધતું પલ્લું કરે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો ખાપ મુખત્યાર પલ્લું લેવામાં છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે જ્યારે પાકી ઉમરની સારી સમજવાર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીના સગાની તરફથી આવ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીના સગાએ આપ્યું હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. બાઈ મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બાઈનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને અપાય નહીં, ને મા અથવા સાવકી મા બે ગેરવાજખી પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લે તો નથી.

૧૬. બૈરી (પાસે) ધણી[ને] પલ્લું તો પોતાના પરીવારને સાડ ખરચ કરવાને આપે, તે ધણીને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં નાચાર હોય તો પોતાનું ધર લખી આપે ને પછી પક્ષાંની કીંમત આપીને ધર, ધણી અથવા વારસ પાછું લે છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં અનામત મુક્યું હોય ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે[પર] બૈરીનો હક્ક છે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના ઝીને તજવાનો ચાલ નથી, ને વિનાકારણ ધણીને ઝી તજી શકતી નથી; ને કારણનો સમ્બંધ તો એ છે જે ધણી પતિત થયો તો ધણીને ઘેરી તજે ને પક્ષાંતું ધરેણું પોતાની પાસે ઘેરી રાખે, (ને) અગર આ પતિત થઈ ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકી તો પક્ષાંતું ધરેણું ધણી પોતાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પદ્મું ધણીને પાછું આપે-ને મુદત તો દશ દાહાડમાં પાછું આપે, (ને) અગર ધણીને પુછીને ખરચ કીધો હોય તો મુજબરે આપે.

૨૧. અમારામાં છોકરાને સારૂ મોસાળિયા પદ્મું રાખતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તોપણ રાખતા નથી.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને પેહેરામણીનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતાના મળતર પ્રમાણે આપે છે.

બ્રાહ્મણ-રાયકવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, વર કન્યાના માબાપને જેમ બને છે તે પ્રમાણે આપે છે ને લે છે. એ અસલથી અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો ચાલ નથી.

૩. રૂપાનાં ધરેણાં તથા સુનાનાં ધરેણાં તથા રૂપિયા વર તથા કન્યાના માબાપની સમજણ પ્રમાણે આપે છે ને લે છે. ન્યાતના દેખતાં કાંઈ આપતું લેતું નથી.

૪. અમારામાં વખત તો મુકરર નથી; કન્યાના

માબાપને ગમે ત્યારે લેતા હશે. ન્યાતના દેખતાં કાંઈ આપતા લેતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ધરડો હોય ને તેને છોકરાઓ પણ હોય ને ફરી પરણે તેને વધતાં ઓછાં પક્ષાંતો ચાલ નથી.

૮. કાંઈ શખસને મોટી ઉમરનો છોકરો હોય અથવા લુભો લંગડો રોગી હોય ને તે પરણે તો તેના પક્ષાંતો વત્તાં ઓછાંનો મુકરર ચાલ નથી, તે તો ધણીએ ધણી મનમાને તેમ સમજે-એ અમારો ચાલ છે.

૯. કન્યા લુભી હોય અથવા લંગડી હોય તો કન્યાના માબાપની ખુશી હોય તે પ્રમાણે પરણાવે, વત્તાં ઓછાં પક્ષાંતો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૦. કન્યા સમજણી થાય ને પોતાનું સાચવતી થાય તો તેના માબાપે જેટલું લીધું હોય તેટલું આપે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ ઘેરીને મળે તેમાં, પક્ષાં વિગેરે બીજું પરણતાં પેહેલાં અથવા પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી જે કશું તેમાં ધણીનો હુકમ; બીજા ઉપર ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. એ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૩. ધણીના ધરમાં રહીને પેદા કરે તે ધણીને આપે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો ચાલ નથી, તેમાં વરકન્યાના માબાપની ખુશી થકી કશું હોય તો ધણીની મરજીવિના કાંઈને અપાય નહી, ને તેથી ખરચાય નહી. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો રીત નથી તો મા તથા સાવકી મા ખરચ ક્યાંથી કરે?

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો ચાલ નથી, તે કરતાં વરના માબાપે પોતાની ખુશી થકી કશું હોય તો ધણી લઈ શકે છે-ધણી ધણિયાણીનું મન માન્યું હોય તો આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો ચાલ નથી, તે કરતાં પોતાની ખુશીથી કશું હોય તો ધણીને કાંઈ અટકાવ પડે તો લે, ધણી જે કાંઈ રોળાગર હોય તો આપે, નહી તો ક્યાંથી આપે?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત નથી તો શું લખી આપે ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો સાહુકારને ઘેર શું મુકે ?

૧૯. એ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો તો ચાલ નથી; એમ કરતાં વરના માબાપે પોતાની ખુશીયકી કચું હોય ને તે કન્યા મરી જાય તો ધણીને તરત આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો તો ચાલ નથી; એમ કરતાં પોતાની ખુશીયકી કચું હોય ને તેની બેરી મરી જાય ને તેને છોકરો નાહાનો હોય તેને સાડ તોના મોસાળિયાં કંઈએક રાખે—છોકરાને પાળવા સાડ—બાકી ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. છોકરાના જવાબ પ્રમાણે છોકરીનો જવાબ.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

પ્રાશ્નણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષુ અસલ તો એકસો એકાવનનું હતું (૩. ૧૫૧). હમણાં તો એ ધણી રાજ થઈને કરે છે તે થાય છે—પણ વધતું આપે છે.

૨. રીતભાત પક્ષાંના આંકડામાંથી કરે છે, ને કોઈ જુદી પણ કરે છે; એનો કાંઈ નિયમ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષુ આપે છે, તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણાં તથા રોકડા રૂપિયા પૃથ્થુ પ્રમાણે પુરા કરી આપે છે.

૪. પક્ષુ વિવાહ કચા પછી ને પરણે સાર પેહેલાં પુરું કરી આપે છે ને તેના માબાપના હાથમાં આપે છે.

૫. લગ્નને સાડ બાકી રાખવાનો નિયમ નથી, ને પક્ષુ આપે છે સારે સામસામાં યાદદાસ્ત લખે છે, તેમાં મુસદ્દો ૨-વર કન્યાના આપનો છે, પણ શાહેદીનો નિયમ નથી, ને કોઈ યાદદાસ્ત કરે છે ને કોઈએક નથી કરતા, એ વાતનો નિયમ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંડણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય, તે શખસ ફરી પરણે તો કન્યાનો આપ રાજ થાય તે પ્રમાણે પક્ષુ આપે.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટો હોય યા રોગી હોય યા અપંગ હોય અથવા બીજા સખબથી હરેક દોષ હોય તેનું પક્ષુ જનસ રાજ થઈને પૃથ્થુ કરે તે પ્રમાણે ભરે છે.

૯. એજ પ્રમાણે કન્યાના હાલ હોય તો કન્યાનો આપ રાજ થઈને કરે તે ખરું.

૧૦. પક્ષુ છોકરીને હવાલે કરે તે એક છોકરાની મા થાય સારે આપે, અગર છોકરું ન થાય તો વીસ વરસની ઉમર થાય સારે આપે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં જે કાંઈ આપને ઘેરથી છોકરીને કરે છે, તે છોકરીનું, ને પરણીતીવેળા ધરેણું કરે છે તે છોકરી જીવે ત્યાં સુધી છોકરીનું; છોકરી ન હોય સારે છોકરીના આપનું; ને પરણ્યા પેહેલાં, પરણ્યા પછી પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી કાંઈ કરે તે ધણીનું; મોસાળાનું કાંઈ સાસરિયાને કીધું તે સાસરિયાનું, છોકરી ને કીધું તે છોકરીનું, અથવા છોકરી મરી અર્ધ તે છોકરીને છોકરા ન હોય સારે તે પિહેરિયાનું ને છોકરા હોય તો છોકરાનું.

૧૨. પેહેરવા સાડ કાંઈ ધરેણું આપતું નથી.

૧૩. બેરીએ પોતીકી જાત મેહેનતના પૈસા પેદા કચા છે તે બેરીના.

૧૪. જે પક્ષુ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજ વિના કાંઈને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાની રજા જોઈએ, પણ ભરણપોષણ કરે તો.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પક્ષુ લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને લે અથવા વાજબી કારણથી લે પણ બેરીને રાજ કરીને લે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર કાંઈ લખી લેવાતું નથી, ને અપાતું પણ નથી.

૧૮. બેરીનું પક્ષુ સાહુકારને ઘેર મુકાતું નથી.

૧૯. બેરીને ધણીથી તબતી નથી; ધણિયાણી ધણીને મુકતી નથી તો તેના પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પક્ષુ દશ દાહાડામાં તેના પિહેરિયા પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરોછે તે છોકરાને બાપ રાખે, પછી પલ્લું હવાલે કરે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી છે, ત્યારે છોકરા પ્રમાણે છોકરીની રીત છે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખાએ ?

૨૫. જનોઈ વિગેરે જે કાંઈપેહરામણીમાં આવેછે તે પાછું લેવાતું નથી.

બ્રાહ્મણ-મોતાળા ઓરપાડના દેસા- ઇનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો હાલમાં રૂ. ૪૦૦ અંક ચારસોનો છે, ને અસલમાં તો એ આંકડાથી ઓછું અઢકું પલ્લું હતું, ને કદાચ રૂપિયા ચારસોથી વરવાળા વતું પલ્લું કરે તો વરવાળાની ખુશી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના આંકડા શિવાય રીતભાતના તથા વેહેવારના રૂપિયા જુદા કન્યાના વાલીવારસોને સોંપીને કન્યાને આ કલમ મધેની વિગત પ્રમાણે વરવાળા આપેછે; તેની વીગત એ જ: કન્યાવાળા માગું મોકલે ત્યારપછી વરવાળા પ્રથમ કન્યાને તેડીને પતાસાના પડાસાયે રૂપિયા ૧૫ થી તે રૂ. ૨૫ સુધી લુગડાંના કરીને તથા આદરણી વિગેરે વેહેવારના રૂ. ૧૨૫ તથા રૂપિયા ૧૧ થી તે રૂપિયા ૨૧ સુધી રગામણીની ધુધરી બાબતના કરીને લગનને ચોથે દાદાડે આપે, તે સાથે જુમલે રૂપિયા ૧૭૧ અંક એકસો ને એકોતર સુધી અપાયછે; ને વળી એ બાબતો શિવાય પરણ્યા પછી એક વરસ દિવાળી તથા હોળી વિગેરેની રીતના રૂપિયા ૧૦ થી તે રૂપિયા ૨૦ સુધી વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને સામસામી આપવા લેવાનો ચાલ છે. એ વિગત પ્રમાણે હાલ વહીવટ ચાલેછે, ને અસલમાં તો એ કરતાં ઓછા હતા; અને એ બાબતમાં અવેજમાં

કદાચ જનસ કેહેતાં ધરેણું તથા લુગડાં આપે તો અપાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કરેછે તેમાં કેટલા એક રૂપાનાં તથા સોનાનાં તથા જડાવનાં ધરેણું આપેછે, ને નહીતર રોકડા રૂપિયા પણ આપેછે.

૪. પલ્લું લગન તથા પછી ત્રીજે દિવસે કરેછે, ને કન્યાના વાલીવારસોને તે પક્ષાંનું ધરેણું સોંપીને કન્યાને પેહેરાવે છે; ને કદાચ ધરેણું ન હોય ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપે તો તે પણ કન્યાના વાલીવારસોને સોંપીને આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પક્ષાંના અવેજ મધેનું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી; ને પક્ષાંની દીપ તો આજલગી કાંઈએ લીધેલી છે, ને કાંઈએ લીધેલી પણ નથી, ને અત્યાર પછી દીપ અસલ પ્રમાણે સાદા કાગળઉપર મુકરર સામાસામી લખાવી લઈશું, ને તે દીપ મધે પક્ષાંનાં ધરેણુંનું તોલ તથા તેની કીંમત તથા રૂ. તથા ધરેણુંનું નામ સુદ્ધાં વિગતવાર લખાયછે; અગર ધરેણું આપવાનું પક્ષાંમાં ન હોય તેના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપેછે; તે પણ રોકડા રૂપિયા આપ્યા એવું તે દીપમાં લખાયછે; ને એ દીપ ઉપર કાંઈની શાહેદી લખાવી લેવાની કાંઈ દરકાર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે-શાસ્ત્રની રીત પ્રમાણે-તે કન્યાને સકાંકણી બેસાડતી વખત ધરેણું વિગેરે જે કાંઈ કન્યાવાળા આપેછે, તે ઉપર કન્યાનો હક્ક પક્ષાં મુજબ છે, ને કદાચ વરવાળાની મરજીમાં આવે ને પક્ષાંના અવેજમાં જે કાંઈ ધરેણું અથવા રોકડા રૂપિયા કન્યાને આપે તો તે ઉપર પણ કન્યાનો હક્ક પક્ષાં મુજબ છે.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો રૂપિયા ચારસેનું પલ્લું તો મુખ્ય છે, ને એ ઉપરાંત વતું પલ્લું આપે તો લેનાર આપનારની ખુશી, તેથી કાંઈ નિયમ નથી; ને પલ્લું મુખ્ય છે તેથી વતું પલ્લું કરે તો ત્યારે તે આંકડો પક્ષાંની દીપ વિગેરે જોયાથી મુકરર જણ્યામાં આવે કે એ શખસે આ કાંઈ પલ્લું કરેલું છે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો ધણી મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વતું આપવું જોઈએ-ખંનોની મરજી પ્રમાણે-તેથી કાંઈ તેનો આંકડો મુકરર નથી,

ને એ શખસ પલ્લુ કરે તેનો આંકડો દીપ વિગેરેથી મુકરર જાણ્યામાં આવે ને તે મુકરર જાણેલો આંકડો પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તે છોકરીના વાલીવારસો આણું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે તો તે બાબતમાં છોકરીના વાલીવારસો મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલામાં આપવાની એ રીત છે જે છોકરાં થાય અથવા ન થાય પણ વરસ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપવું જોઈએ. પણ એ પક્ષાંના અવેજનો નેટાબદીએ જવાબ દેવામાં [જોખમ] બૈરીના પિહેરિયાના વાલીવારસોને માથે છે, તેથી પક્ષાંની સંભાળ રાખવી બૈરીના વાલીવારસોને જરૂર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાંનું ધરેણું તથા બીજું ધરેણું વિગેરે લુગડાં સાસરિયાની તરફથી પહેરવા આપ્યાં હોય તે શિવાય રીતભાતમાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીની સત્તા છે. તેથી તેની રજાવિના તે માલ ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. પહેરવા સાથે ધણી વિગેરે સગાવાહાલા ધરેણું બૈરીને આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કે જેથી બૈરીના વારસોને લાજ લાગે એવા ગેરવાજબી કારણથી બૈરીને પૈસા પેદા કરવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. ને વાજબી કારણથી પૈસા પેદા કરે તે પૈસા ઉપર બૈરીની રજામંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને કર્યું છે તે પલ્લું બૈરીના વાલીવારસો-પિહેરની તરફના-બૈરીની ઉમર વરસ પચીસની થાય પછી બૈરીના હવાલામાં આપે, ત્યાર પછી તે પક્ષાંનું ધરેણું ધણીની મરજીવિના તથા પિહેરિયાના વાલીવારસોની મરજીવિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને તેમાંથી ખરચ પણ થઈ શકતો નથી. ને આ અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાજબી કારણથી ખરચ કરે તો તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; ને સાવકી મા દીકરાથી જુદી રહેતી હોય ને તેને ન્યાતરીત પ્રમાણે બરણપોષણનો તથા એકાદશાહ દ્વાદશાહના ખરચવિનાનો ક્રિયા ખરચ

દીકરાને ન કરવો પડે, ને તેના પિહેરિયાને કરવો પડે ત્યારે તે બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે તો દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; ને ગેરવાજબી ખરચ કરે તો પિહેરિયાની તરફનો અટકાવ ચાલી શકે છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી, ધણી કદાચ નિર્ધન હોય ત્યારે, પોતીકા ધરના માણસની ક્રિયા ખરચ અટકતો હોય તો તે સાથે પક્ષાંના ધરેણું મધેથી અવેજ રૂપિયા ૧૨૫ ને વ્યાસરે બૈરી ન આપે તો જખરદસ્તીથી લઈ શકે છે ને ધણી ક્રિયાનો ખરચ કરે; ને એ સખખ શિવાય બીજા કામમાં પક્ષાંનું ધરેણું બૈરીને રાજી કસ્યાવિના ધણીથી જખરદસ્તીથી લઈ શકાય નહીં.

૧૬. એનો જવાબ આ નંબરની ૧૫ મી કલમમાં લખ્યો છે તે મુજબ છે; ને કદાચ ધણિયાણી ખુશીથી ધણીને ધરેણું આપે તો લે ને ધણીનો હાથ પોહોંચે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણીએ પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપ્યું હોય તો મંજૂર છે, ને તે લખ્યામાં ધર વેચાણ આપ્યું એવું ન લખેલું હોય તો તેના પક્ષાંનો અવેજ કદાચ ધણી અથવા ધણિયાણીના વાલીવારસો આપીને લેવા ચાહે તો લઈ શકે છે. અગર ધણી પલ્લું વાપર્યા પછી મરી ગયો હોય ને મરનાર ધણી કાંઈ ન લખી આપી ગયો હોય તો એપણુ બૈરીનો હક્ક વાપરેલાં પક્ષાંની કીમત પ્રમાણે ધણીની માલમીલકત ઉપર છે, તેથી ધણીની માલમીલકતમાંથી લઈ શકે છે; ને કદાચ પિહેરિયાના વાલીવારસોએ છોકરીનું પલ્લું વાપરી ખાધું હોય ને ઉપરની શરત પ્રમાણે પોતાનું ધર ન લખી આપ્યું હોય, તો એપણુ ઉપરની શરત પ્રમાણે પિહેરિયાની માલમીલકતમાંથી લઈ શકે છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી ને કદાપી પક્ષાંના અવેજમાંથી રૂપિયા વ્યાજે આપે તો તે વ્યાજના રૂપિયા ઉપર બૈરીનો હક્ક છે.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી કાંઈ કારણ વિના તજતો નથી, ને ધણીની મરજીવિના [બૈરી ધણીને તજતો નથી]. ધણી ખતિત થયો હોય ને તેને ન્યાતવાળાએ ન્યાત બાહાર મુક્યો હોય ત્યારે તે બાહાર રહેલાં સુધી ધણિયાણી ધણીને તજે છે ને જે કાંઈ માલ

ધણીના હોય તે ધણીના વાલીવારસો પોતાના કબજામાં રાખે તે એજ પ્રમાણે ધણિયાણીના હાલ થયા હોય તો તેના પક્ષાંનું ધરેણું વિગેરે જે માલ હોય તે તેના ધણી પોતાના કબજામાં રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લુ ધણીને ઘેર દશ દિવસમાં રૂપિયા પચાસની અથવા પોણા-સોની જનસ રાખીને બાકીનું ધરેણું દરોજસ્ત પક્ષાંનું તથા પેહેરવા આપેલું હોય-ધણીને ઘેરથી-તે સુદ્ધાં મરનાર ઐરીના પિહેરિયાના વાલીવારસો ધણીને ઘેર પાછું આપે; ને ઉપર લખેલી જનસ રાખેલી કદાચ મરનાર ઐરીને છોકરાં ન હોય ત્યારે મરનાર ઐરીના વરસીનો ખરચ ધણીને ઘેર કરે ત્યાર પછી તે જનસ પલ્લુ ધણીને ઘેર આપેછે, ને કદાચ નાદારીના સબબથી મરનાર ઐરીના પિહેરિયાના વાલીવારસો ઉપર લખેલી મુદતમાં ન આપી શકે તો મરનાર ઐરીના વરસ દિવસમાં આપવાનો બંદોબસ્ત ધણીના ધરની ખાતર-જમા થાય તે પ્રમાણે કરી આપે, અગર ન કરી આપે તો તેની પાસેથી તથા તેની માલમીલકતમાંથી ધણીના ધરના લઈ શકેછે; ને રીતભાત તો કાંઈ પાછી આપવા લેવામાં આવતી નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તે તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેના પક્ષાંમાંથી રૂ. પચાસની અથવા પોણાસોની જનસ છોકરાને પેહેરવા સાથે મોસાળિયા રાખે તે તે જનસ છોકરો પરણે ત્યારે તેના આપને મદદને આપે; ને કદાચ ન પરણે તો છોકરાની ઉમર વરસ વીસની થાય ત્યારે છોકરાને આપે-કદાચ આપેલાં સુધીમાં છોકરો મરી જાય ત્યારે તેના આપને આપે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની એકવી-શમી કલમની જીકર મુજબ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા વિગેરે લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા વાંકડાના કરીને આપવાનો ચાલ છે. તેથી વાંકડો આપવાની પદ્ધતિ કન્યાવાળાએ કરી હોય તો તે મુજબ વિવાહ મેળવે ત્યાંથી તે લગન થતાં પેહેલાં તથા લગન થયા પછી ઉમેતરના છાપા લેલાં સુધીમાં ચુકાવી આપે છે, અગર ઉમેતરના છાપા લે તે પેહેલાં કદાચ વરવાળા વાંકડાના હિસાબ

મધેનું જે કાંઈ બાકી નિકળે તે ચુકાવી લેવા ચાહે, ને કન્યાવાળા ઉમેતર કન્યાવિનાના સબબથી ન ચુકવી આપે તો પલ્લુ લગન થયા પછી તીજ દિવસે કરે, તે મધે વરવાળા મુજરે કરી લેતો લેવાનો ચાલ છે, ને કન્યાવાળા કદાચ પ્રથમ વરને જમાવા તેડે તો રૂપિયા ત્રણથી તે અગિયાર રૂપિયા સુધી આપે છે, ને મુજરે કરી લીધેલા રૂપિયા પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને જે કોઈ પેહેરામણી આપેછે, તે પોતાની મરજી પ્રમાણે આપેછે તેથી કાંઈ આંક મુકરર નથી, ને જેને પેહેરામણી આપેછે તે માલ તેનો છે, ને તે પેહેરામણી આપ્યા પછી તેનો આંકડો મુકરર જણ્યામાં આવેછે.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ છે. નંગ ૧૩ હેમના તથા રૂપાના છે તેનો આસરે રૂ. ૨૫૧૫ નો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા જીપરાંત દિવાળી તથા હોળીની રીતના કોઈ લુગડાં કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના ધરેણું નંગ ૧૩૫ થાયછે, તેમજ રૂપાના નંગ ૨૫ તથા હેમનાં નંગ ૧૫-જીમલે ૧૩. રોકડાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગનના પાંચ દિવસ અગાઉ ન્યાત સર્વે મેળવીને અધુરું ધરેણું હોય તે પુરું કરી આપેછે-છોકરીના માઆપને સોંપવા; જેને રજા આપે તેને સોંપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તે પ્રથમ રૂપાનું ધરેણું મુદૂતમાં આપેછે, ને પછી જેમ હાથ પોહોંએ તેમ ધીરેધીરે પરણેલાં લગીમાં પુરું કરી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણુ હોય ને દૂરી પરણવા ચાહેતોએ-પણુ સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લુ આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો મોટી

ઉમરનો હોય ને રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી—ન્યાતરીતનો સિરસ્તો હોય તે આપે ને પછી તો બેહુ(એ) વેહેવાઈની મરજીથી આપે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણુ ન્યાત સિરસ્તે આપે ને પછી બેહુ(એ) વેહેવાઈની રાજીથી ગમે તે કરે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ જૈરીને હવાલે કરવું તે બાઈને ફરજ બે થાય ત્યારે સોંપે, તથા ફરજ નહીં થાય તો વરસ ૨૧ ની ઉમર થાય ત્યાર પછી તે જૈરીના હવાલામાં આપે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મોસાળા વિગેરે જૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહીં, ને જૈરીની તથા ધણીની બેની રાજી હોય તો જૈરીની રાજીથી ધણીને આપે તો લે.

૧૨. પેહેરવા સારું ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહીં, રાજીથી આપે તો લે.

૧૪. જે પલ્લુ જૈરીને આપ્યું છે તેમાં ધણીધણિયાણી બેહુ(એ) ની રાજીથી અપાય વા ખરચાય. જૈરી રાજી નહીં હોય તો અપાય ખરચાય નહીં.

૧૫. જૈરી પાસેથી ધણી પલ્લુ જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. જૈરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ કે સંસાર વ્યવહાર કરવો હોય ને પાસે પૈસા તો નથી, ત્યારે જૈરી રાજીથી આપે તો લે—પોતાની આખર રાખવા સારું. તેમાં મળે તો લઈ આપે ને નહીં મળે તો નહીં આપે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને હાલ લખી આપે છે, પછી ધણી વા વારસ પક્ષાંની કીમત આપી લે તો લઈ શકે છે, ને ધણિયાણી ધણીપર ખુશી હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો તથા જૈરીએ ધણીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવામાં આવે છે—દિન ૧૦ મધે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને (તેના) છોકરા મરનારના હોય તોએપણુ મોસાળિયાથી રાખી શકાય નહીં—એવો ચાલ છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી હોય તોએપણુ મોસાળિયા કાંઈ રાખી શકતાં નથી—એવો ચાલ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી જેને મળે તે પ્રમાણે કરે. તે માલ[પર હક્ક] છોકરાનો તથા છોકરાના માબાપનો પોહાંએ.

બ્રાહ્મણ—તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ—કન્યાને ૩૦ ૧૮૫) અંકે એકસો પંચાસીનું ધરેણું થાય છે ને વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણતાં સુધીમાં લુગડાં ૩૦ ૩૦) ના કરે છે. ને અસલની વાતની ખબર નથી.

૨. રીતભાત કાંઈ એ આના પાવલાની લખ્યામાં આવતી નથી. ઉપરના લખેલા આંકડાનું ધરેણું થાય છે તેમાં જેટલાં જનસ ધરેણું થાય તેટલાં કરવાં.

૩. રોકડા રૂપિયા પક્ષાંમાં આપવાનો ચાલ નથી. સુનાનાં તથા રૂપાનાં ધરેણું ઉપર લખેલા આંકડામાં જે થાય તે.

૪. વિવાહ મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં ગમે તે દાહાડે પલ્લુ આપે; ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૫. વિવાહ થયા પછી ને લગન થતાં સુધી પલ્લુ ભરે ને આજ દિન સુધી તો રીપ લખવાનો ચાલ નથી.

પણ હવેથી ટીપ લખવાનો ચાલ સાદા કાગળ ઉપર ઠરાવ્યો છે. ને તે વખત જે હાજર હોય તેની શા-હેદી જોઈએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈએ બેસાડી નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ બેસાડે તો તેને કોઈ ના કેહે નહી, ને પક્ષાંતી વાત તો કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?

૭. જે શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે-પક્ષાંતી ચાલ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા કાંઈ એમવાળો હોય ત્યારે પલ્લુ વનું આપે તો તેની ખુશી, તે ન્યાતના જાણ્યામાં આવતું નથી.

૯. ઉપરના દોષવાળી કન્યા હોય તો તેને પલ્લુ ન્યાતરીત પ્રમાણે કરે ને ઓછું લે તો ન્યાતના જાણ્યામાં આવતું નથી.

૧૦. બેરી સાસરે રહેતી ધાય ને તેની પતીજ આવે ત્યારે પલ્લુ તેને હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી ચા મોસાળથી તથા અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર બેરીનો હક છે.

૧૨. ધણીને ઘેરથી અથવા લોકને ઘેરથી પેહેરવા સાર ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને બેરીએ ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી તથા ધણિયાણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી; ખોની ખુશીથી ખરચ ધાય. ને મા અથવા સાવકી મા જરૂરીયાતના કામમાં દીકરાને પુછીને પોતાના પક્ષાંતો ખરચ કરે, ને તે બાઈ મરે ત્યારે તેનું પલ્લુ હોય તે લઈને દીકરો ખરચ કરે.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણીની મરજીવિના પલ્લુ લઈ શકાતું નથી.

૧૬. ધણી, પોતાના છોકરાના ખરચમાં અથવા માણપના ખરચમાં ધણીને ન મળે ત્યારે પક્ષાંમાંથી લઈને ખરચ કરે, ને પોતાને મળે ત્યારે પાછું કરાવે.

૧૭. ધણીએ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ખરચમાં લીધું હોય[ને] ત્યારે ધણીએ પોતાનું ધર લખી આપ્યું હોય તો તેનો વારસ પલ્લુ આપે ને પુરું કરે ને ધર લેવા ચાહે તો લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, તો સાહુકારને ત્યાં શું મુકે ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં રહ્યા હોય તે આપે ને રીતભાત કાઢી હોય તે ખોની જાય ને પક્ષાંમાંથી જનસ. ૧૫ રૂ. ૧૦૫ ને આસરે રાખે ને તે જનસ વરસી થયા પછી ધણીને ઘેર પાછી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તે પલ્લુ તથા છોકરો ધણીને સોંપે.

૨૨. છોકરીનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વખત અથવા ખીજી વખત જેને જે મળે તે પેહેરામણી કરે-પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-તપોધન ખંભાતી સાહીવા- ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. પક્ષાંતો આંકડો રૂ. ૧૦૧) અંક એકસો ને એકનો ચાલ છે, ને અસલમાં તો ઓછું અંક કરતા હતા.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને લુગડાં ૩ રેશમી આપે છે-તે મધે ધાધરો ૧, તથા સાડી ૧, તથા કાપડું ૧ આપે છે, ને વરને રીતભાતમાં રૂ. ૫૦) રોકડા આપે છે.

૩. અમારામાં પલ્લુ કરે છે તે મધે રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું આપે છે. તેમાં કદી જોડ એક રૂપાની તથા અરીસો એક રૂપાનો તથા હાંસડી ૧ હેમની રૂપાના ગાભાવાળી તથા માદળિયાં હેમનાં તથા માળા હેમની: જુમલે નંગ ૫ રૂ. ૧૦૧) માં કરાવી આપે છે.

૪. વિવાહ વખત તો કહી જોડ એક રૂપાની તથા અરીસો એક રૂપાનો તથા હાંસડી એક હેમની આપે-છે, ને બાકીની જે એ જનસ રહે તે લગન વખત આપેછે, ને એ સર્વે જનસો કન્યાની તરફવાળાના હાથમાં આપ્યામાં આવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો અમારામાં ચાલ છે નહીં.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તેની રીત તો એવી છે જે, જે છોકરીના માઆપને મળે તે પ્રમાણે જનસ ધાલીને બેસાડેછે; ને તે ધરેણું ઉપર બેરીનો હજુ પક્ષાં બરાબર પોહોંચેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોહોટી હોય ને તેને છોકરા હોય ને તે પરણે તો તેનું પલ્લું રૂ. ૧૦૧) નું કરે, ને એમ કરતાં વધતું કરે તો લેનાર આપનારની મરજી, તેના ઉપર ન્યાતવાળાનું કાંઈ જોર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોહોટી ઉમરનો યા ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે, ને કોઈ વધતું ઓછું આપે તેમાં વરના તથા કન્યાના માઆપની મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો વર તથા કન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે પરણાવવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે એક છોકરાની મા થયા પછી પલ્લું હવાલે કરિયે છેયે, ને કદાપી છોકરું થાય નહીં તો વરસ ૨૨ ની ઉમર થાય એટલે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેરવા સાડ જે ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, તો શું લખીએ ?

૧૩. ધણીના ધરમાં રહીને બેરી (એ) મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લું બેરીને આપેલું છે તે ધણીની રજાવિના કોઈને અપાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો અનવસ્ત્ર પુરું પાડતો હોય તો માથી પક્ષાંને ખરચ થાય નહીં, ને કરે તો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. જખરદસ્તીએ પલ્લું બેરીની પાસેથી લેવાનો ચાલજ નથી.

૧૬. બેરી રાજ થઈને આપે તો ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે, ને પછી મળે તો કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારો ન્યાતમાં બેરીને તજવાનો ચાલ છે, ને તે બેરી જુદી રહે તો તેની પાસે પલ્લું રહે, ને તે બેરી બીજા સાથે નાતરે જાય તો તેના ધણીને પલ્લું તથા રીતભાત પાછી આપે, ને બેરીના માઆપે રૂ. ૫૦) ની રીત વરને કરી હોય તો તે બેરીને પાછી આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઉઠમણને દાહાડે પાછું આપેછે, ને ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય તો તે છોકરાને સાડ અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૨૨. એનો જવાબ તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલજ નથી.

૨૪. ગજવે વરને તો રૂ. ૫૦) ઉપર લખ્યાછે તે શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈમાં તથા લગન વિગેરે હરેક પગર-જીમાં કન્યાનો આપ પેહેરામણી આપે તે પાછી આપવાનો ચાલ એ છે જે જ્યારે બેરીને તજે ત્યારે પેહેરામણી આપી હોય તે પાછી આપે ને બેરીને ન તજે તો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

પ્રાક્ષણ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧

૧. અમારામાં પક્ષાંના રૂપિયા નગદ આપે તો ખસે ને નવ આપે તથા દાગીના આપે તો રૂપિયા ખસેનો અવેજ પુરો કરી લે.

૨. અમારામાં પક્ષાં શિવાય રીતભાત જુદી છે; એની વિગત એ છે જે માંડવ ખરચના ૩. ૨૫) તથા રીતભાતના ૩૦ ડાહ્યા તથા વસંતના વિવાહ મળ્યાના વરસથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી દર વરસે ૩૦ રા. લેખે લેવાય છે, ને લગનને વરસે વસંતના ૩૦ ૫) તથા કંસાર ખાધાની ધુધરી, એ શિવાય વિવાહ મળ્યાના લુગડાંના ૩૦ ૨૦) - એ પ્રમાણે વરનો ધણી કન્યાવાળાને આપે છે. ને કન્યાવાળો વરવાળાને આપે તેની વિગત: વરવાળાના ૩૦ ૧૨) તથા પીતાંબરના ૩૦ ૪) તથા કંસાર ખાધાના ૩૦ ૨) - એ શિવાય પેહેરામણીના રૂપિયા પચીસથી તે પોણાસો સુધી આપે છે ને ૩૦ ડાહ્યા મધેથી ૩૦ ૯) વિવાહ મળ્યાના લુગડાંના ૩૦ ૨૦) મધે મુજરે લેવાય છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ સુનાં રૂપાનાં ધરેણું મણી આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થાય ત્યાંથી તે લગનના દિવસ સુધી પલ્લું પુરું કરે, ને જે કન્યાનો મુખી હોય તેના હાથમાં આપે છે.

૫. અમારામાં પક્ષાંમાંથી વિવાહ સાડા ખાકી રાખતા નથી ને તેની ટીપ તથા મુસદ્દો થતો નથી તે શાહેદી શેમાં જોઈયે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે છે તો પલ્લું લે છે, ને તે ઐરીનો હક્ક પક્ષાં ખરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વરની ઉમર મોટી નાહાની હોય તોએ પલ્લું વધતું લેવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ[ને] મોટી ઉમર વિગેરે હરેક કાંઈ દોષ હોય તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું લેવાતું નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને ખોડ હોય તોએ પણ ઓછું લીધાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરી સાસરે જતી થાય ત્યારે તેના હવાલામાં ધરેણું આપે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બાપના ધરતું અગર મોસાળનું અગર અધરણી વિગેરે મોસાળાની રીતનું આવે તે બાપના અખતારમાં રહે છે.

૧૨. અમારામાં પેહેરવા સાડા લોકનું ધરેણું માગી લાવે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં કાંઈ પાસેથી અગર મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૪. અમારામાં જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કાંઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી કાંઈ વાળથી ખરચ છોકરો અગર છોકરીના લગન કરવાને સાડા તથા પોતાનું ભરણપોષણ ન થાય તો તેમાંથી ખરચવા સાડા ખરચે છે, તેમાં કાંઈ દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે નહીં; ને ગેરવાળથી(નો) ખરચ કરે તો તે દીકરાની રજા વગર ખરચાય નહીં.

૧૫. અમારામાં ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, ને કાંઈ વાળથી કારણના ખરચને વાસ્તે લે તો લઈ શકે છે.

૧૬. અમારામાં ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાળથી કારણને વાસ્તે લે ને મળે તો પાછું આપે છે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકતા તો નથી ને મુકે તો બ્યાજ ઐરી ખાય.

૧૯. અમારામાં ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી, (અગર) ઐરી માટીડાને તજી શકતી નથી.

૨૦. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને આપે, ને રીતભાતનો ખરચ થયો હોય તે જાય ને મુદતનો કાંઈ રાહ નથી તો શું લખીએ ?

૨૧. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તે ન્હાનો હોય ત્યાં સુધી મોસાળિયા રાખે (ને) - તેનું કારણ કરવા સાડા - અગર છોકરો મોટો થાય ને તેના બાપને ત્યાં રહેતો હોય તો તેના બાપને પલ્લું આપે.

૨૨. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે સઘળું પલ્લું રાખે છે ને બ્યારે છોકરીના લગન થાય વા મરી જાય ત્યારે મોસાળિયા છોકરીના બાપને આપે છે.

૨૩. અમારામાં પક્ષાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરવાળાને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈ વખત તથા અધરણી વ-

ખત મોસાળું કરેછે તથા લગન વખત પેહેરામણી આપેછે, ને તે માલ છોકરાના બાપનો; તે કાંઈ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને સંપત પ્રમાણે કરેછે.

બ્રાહ્મણ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનાં નંગ ૧૨ કરેછે-૩. ૧૦૧) માં બની આવે તેવાં.

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તે રીતમાં લુગડાં ૩. ૨૫) ના કરેછે, કોઈ શખસ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પણ કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં સુનાની જનસ ૪ તથા રૂપાની ૮ જુમલે નંગ ૧૨ કરેછે-૩. ૧૦૧) નાં બની આવે તેવી કરેછે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મેળવતી વખત થોડુંએક આપેછે ને બાકી રહ્યું તે પરણેલાં સુધી પુરું કરી આપેછે. ને કન્યાને ચડાવેછે-ને કન્યાના વાલીને સોંપણું [કરે] છે. તે જનસ નાઈ તથા ગોર આપેછે-ચોરીમાં વરના બાપ પાસેથી લઈને.

૫. ઉપરના સવાલ પ્રમાણે લગન વખત પુરું કરેછે ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં કરે ?

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી, આજ સુધી જણ્યામાં આબુધું નથી, ને કોઈ શખસ કરે તો પોતાની મરજી-મુખસાર છે.

૭. મોટી ઉમરવાળાનું પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પક્ષાંની રીત તો એજ છે, પણ પછી બ્રાહ્મણે લે-તો કન્યાનો બાપ મુખસાર છે.

૧૦. પક્ષાંની કરેલી જનસ ઘેરી પેહેરેછે, ને સાસરે જાય ત્યારે ધણીઘેર જાય ને ત્યાં રહે ત્યારે બાઈ પાસે રહેછે.

૧૧. પલ્લું તથા પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ મળે તે માલ ધણીધણિયાણીનો છે, બેહુની મરજીથી-ને બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે ખીબ લોક આપેછે, તેમાં હુકમ બેહુનો છે.

૧૩. ધણીના હુકમથી ધણિયાણી-બેહુની સમજથી ખરચ થાય.

૧૪. ધણીના હુકમવિના પલ્લું ‘બાઈ’ આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી બદલેલીના સબબથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજખી કારણ ન્યાત સિરસ્તાનું હોય તો ધણી લેછે ને ફરી મળે તો કરી પણ આપેછે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી લડાઈથી કાઢાડી મુકે તો પક્ષાંની જનસ ઘેરીને આપે ને ભરણપોષણ આપે, ને ધણિયાણી બદલેલીથી ધણીને ઘેર ન જાય તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને ભરણપોષણનો દાવો નહીં પોહાંચે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીના પક્ષાંની કરેલી જનસ રહી હોય તે પાછી આપેછે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાડ રાખી શકેછે.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તેને સાડ રાખી શકેછે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો પાછું શું આપે ?

૨૪. ગજનું આપવાનો ચાલ છે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે ને પાછું લીધામાં આવતું નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપેછે તે પાછી લીધામાં આવતી નથી.

બ્રાહ્મણ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ રૂપિયા સોનું

* અસલ કામળમાં “ધણિયાણી” ને બદલે “ધણી” લખેલો છે પણ તે હસ્તકોષ થયેલો અર્થના સંબંધ ઉપરથી જણાયું છે તે કસ્ટ કર્યું છે.

૩. ૧૦૧) કરે-૩પિયા રોકડા-માંડવા ખરચના પોણોસો તે સો લગી લે. માંડવા ખરચના લે તે ધરેણું ૩. ૨૦૦) નું લે. સકાંકણી ખેસાડે તે લે નહીં-લે]તો સોનું લે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી, જીદી છે નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાના તથા સુનાના આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરકન્યા પરણ્યા પછી ત્રીજે દાહડે ધરેણું આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા ઉપરાંત ન્યાત સર્વના દેખતાં કન્યાના આપના હાથમાં આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો આપ કન્યાદાનમાં જે ધરેણું કરે તે સાસરાનું; પણ પલ્લુ કરેછે તેમાં તે ઘેરીનો હક પોહોંચેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણવા ચાહે તે જણુ બંનેની સમજણુ પ્રમાણુ કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં અપંગ અથવા રોગી હોય તેને કન્યા મળેછે, જણુ બેની સમજણુ પ્રમાણુ.

૯. એજ પ્રમાણુ કન્યાનો હેવાલ હોય તો પક્ષાં વ-ખર પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ હોય તે ઘેરી પુખ્ત થાય ત્યારે આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળાં વિગેરે આવે તેમાં હક ઘેરીનો છે.

૧૨. અમારામાં ધણી વિગેરે ધરેણું પક્ષાં શિવાય આપતા નથી ને પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે બેની સમજણુમાં આવે તે કામ કરે,

૧૪. ધણીનું પલ્લુ ચડાવેલું છે તે ધણીની મરજી વગર કોઈને આપી શકે નહીં-ખરચ કરી શકે નહીં. દીકરા પુખ્ત હોય તો સાવકી મા વાપરી શકે નહીં.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણી બેના ઘરમાં કાંઈ ખરચ આવેથી સુખે ધરેણું ખરચમાં લાવે, ને મળે તો પાછું કરે.

૧૬. ઘેરીનું પલ્લુ ધણીનાચાર હોય તો સુખેથી લે.

૧૭. ઘેરીને પક્ષાં મધે ધણીએ ઘર લખી આ-પીને પલ્લુ લીધું હોય તો બાઈ જીવે ત્યાંસુધી બાઈ

વાપરે, ને બાઈ સુવા પછી તેનો વારસ ખરચ કરીને ધર લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ઘેર મુક-વાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય-ત્યારે પલ્લુ તથા લુ-ગડાં પાછાં આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો હોય તો તે ધણીને આપે.

૨૨. એનો જવાબ છોકરાના પ્રમાણુ છે.

૨૩. પરણેલી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખરચના ૩-પિયા લીધા હોય તે પાંછા આપે નહીં.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને સામા આપ-વાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-સીધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો હાલમાં ૩પિયા ચા-રસેના આંકડાનો ધારો છે, પણ વાંકડો જે શખસ વરના ધણીને આપે તે ધણી પોતાની ખુશીથી વ-ધારે પણ પલ્લુ કરેછે, ને પલ્લુ લગનને ત્રીજે દાહડે કરવાનો ચાલ છે; તેમાં કોઈને પલ્લુ પુરેપુરું નહીં બની આવે તો ઓછું પલ્લુ પણ કરેછે. ને અસલ તો પક્ષાંનો ધારો ૩પિયા ત્રણસેને આસરેનો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જીદી છે, ને રીતભાતમાં ૩પિયા એકસો ને પચીસને આસરે હાલ આપેછે. તે ૩પિયા લુગડાં વિગેરે જનસોની બા-બતોના કરીને અપાયછે; ને અસલમાં તો ૩પિયા પોણોસોને આસરેનો ધારો હતો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરેણુંમાં પગે ધાલવાનું અપાયછે, ને બાકી તો સહ સુનાનું ધરેણું આપેછે, ને પક્ષાંના આવેજમાં રોકડા ૩પિયાનો પણ ચાલ છે આપવાનો.

૪. પલ્લુ આપેછે તે લગન થયા પછી લગનને ત્રીજે દિવસે વહુને પેહેરાવેછે, તેની ટીપ વરનો આપ

કન્યાની મા તથા આપ યા જે કોઈ ધરનું માણસ ઠાવકું હોય તેના હાથમાં આપેછે ને લે પણ છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત ને લગન થયા પેહેલાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લું લગન થયા પછી ત્રીજે દાહાડે આપીને ટીપ આપે તેનો મુસદ્દો કરવાનો તથા શાહેદી લેવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં હાલમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ જેને મળે તે પોતાની ખુશીથી જે બની આવે તે કન્યાના માઆપ કન્યાને પેહેરાવે ને સાસરિયાવાળા પણ સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરેછે.

૭. જે શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને છોકરા પણ હોય અને ફરી પરણવા ચાહે તો તે ધણી વતું પલ્લું કરેછે.

૮. જે શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સબબથી તેને કોઈ કન્યા આપવા મળે તો ન્યાતિરીત કરતાં ઠરાવમાં આવે તે પ્રમાણે વધતું આપે, તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. ઉપર લખેલી કલમ આઠમી પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના માઆપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે; પણ જે શખસને કન્યા ન મળે ને ગરજવાળો હોય ને પરણવા ચાહતો હોય તો તે પ્રમાણે પણ પોતાની ખુશીમાં આવે તેટલું પલ્લું કરે અથવા ન કરે, કન્યાના માઆપનો ન્યાતિના પક્ષાંના રાહ પ્રમાણે દાવો ચાલતો નથી.

૧૦. પલ્લું લગનને ત્રીજે દાહાડે કરે તે દાહાડેથી કન્યાના માઆપના તાલુકામાં રહેછે, ને બૈરી બે છોકરાંની મા થાય અથવા નહીં છોકરાં થાય તો પણ વીસ વરસની ઉમરથી તે ત્રીસ વરસની ઉમર લગીમાં છોકરીના માઆપ છોકરીને હવાલે કરે.

૧૧. પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીત તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે ઉપર ધણીનો કાંઈ હુકમ ચાલતો નથી—આઈ મુખસાર છે.

૧૨. પેહેરવા સાફ, ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંના બરણામાં જે આપ્યું હોય તો તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૧૩. કોઈ પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરીથી પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈ અત્રાપીને આપી શકાય નહીં. પણ પોતાના માઆપ યા બાઈને અટકાવ પડે ત્યારે બૈરીની ખુશી હોય તો ધણીને વગર પુછે આપી શકે, ને પોતાને ખરચ કરવો પડે ત્યારે પોતાના ધણીની અનુમતિથી ખરચ કરે; ને મા પોતાના પક્ષાંમાંથી સ્વધર્મનો ખરચ કરે તે છોકરાની અનુમતિ [થી] કરે—ત્યાં છોકરાનો અટકાવ ચાલે નહીં. ને કદી મા ગેરવાજબી, પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે તો છોકરો અટકાવી શકે, ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરેછે તે(માં) દીકરો અટકાવી શકે નહીં.

૧૫. બૈરી પાસે ધણીથી જખરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહીં, ને બૈરી સમજાવેથી આપે તો લે.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી જરૂરી અટકાવથી લે છે, ને બની આવે તો ધણી પાછું પણ કરી આપેછે.

૧૭. ધણી[ને] પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને લખી આપવાનો ચાલ નથી, અગર લખી આપે તો પક્ષાંની કીંમત આપીને ધણી પોતે જીવતાં લઈ શકેછે, ને ધણી મુવા પછી વારસ પક્ષાંની કીંમત આપવા ચાહે તો બાઈની સાથે સમજાવત કરીને લે તો લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો અમારી ન્યાતિમાં ચાલ નથી, અગર કોઈ શખસે પલ્લું મુક્યું હોય તો તેનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના ધણીને બૈરી મુકે ત્યારે તેનું પલ્લું બૈરીની પાસે રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ છે, તેમાંથી રૂપિયા પોણાસોને આસરેની જનસ મરનાર બાઈનું વરસી થાય ત્યાં સુધી રાખે, તે વરસી થાય ત્યારે આપે; ને રીતભાત તથા ખરચ થયો હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેનાં મોસાળિયાં રૂપિયા એકસોને આસરેનું ધરેણું છોકરા સાફ રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં રૂપિયા પચાસને

આસરેનું ધરેણું પક્ષાંમાંથી છોકરીને સારૂ રાખે, ને બાકી સર્વ ધણીને ઘેર મોકલી દે.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લેવાનો ચાલ નથી, અગર કોઈ શખસ લે તો પરણ્યા પેહેલાં કન્યા જો મરી જાય તો પાછા આપે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવું એટલે વાંકડો સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે. પણ કેટલા આપવા તેનું કાંઈ બંધારણ નથી, પણ જેને જેનું બની આવે તેજ આપે; ને જેને બની શકે નહીં તે કાંઈ આપતા નથી. ને વાંકડો આપે છે તે વિવાહ મળ્યા પછી પરણ્યા પેહેલાં જનોઈ બાંધવાનું હોય તો જનોઈ બાંધે તે દાહાડે બની શકે તેટલો ચાંદલો કરીને રૂપિયા આપે, ને પછી જેટલા રૂપિયાની ચર્ચ હોય તો તેમાં જે કાંઈ બાકી રહે તે લગન વિતાં ઉભેતર કરે સારે આપે.

૨૫. જનોઈ વખત પેહેલાં ચા પછી વિવાહ મેળવો હોય ને પરણ્યા પેહેલાં વરના ધણીને સાં કન્યાને સાંથી પેહરામણી કરી હોય તે જેને આપે તેનો માલ છે. પણ કન્યાના ધણીએ પોતાની પટ્ટણુ કરી હોય તો તેમાં મુજરે લે છે; ને હરેક પગરણુમાં પરણ્યા પછી પેહરામણી આપે છે, તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને પેહરામણી કાંઈ રૂડું પગરણુ આવે સારે બની આવે તો આપે છે.

બ્રાહ્મણ-દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના ૩. ૫૫૧) નો આંકડો છે, ને અસલમાં તો ઓછું અદકું લેતા હતા, પણ હાલમાં તો એજ પ્રમાણે લેવાય છે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં કન્યાને વરવાળા પોતાને ઘેર તેડીને આપે છે તે પક્ષાંથી ઉપરાંત કરે છે, ને તે લુગડાંના રૂપિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૩. પક્ષાંના ૩. ૫૫૧) અંકે પાચસે ને એકાવન, તે વખત રોકડા આપવાનો ચાલ છે; ને સાર પછી તેની જનસ બંનો વેહેવાઈની મરજીમાં આવે તેમ કરાવે છે;

પણ તેમાં વરની તરફવાળા જનસ બનાવવાની ના કહે તો એ વાતમાં કન્યાના વાલી મુખસાર છે-બનાવી શકે.

૪. પલ્લુ આપે છે તે વિવાહ સહી થયા બાદ આપે છે. તે જે કોઈ કન્યાનો વાલી વિવાહ કરનાર હોય તેનાજ હાથમાં આપે છે.

૫. પલ્લુ તો અમારામાં વિવાહ થયા બાદ થોડા દીવસમાં તુરત તમામ પલ્લુ આપવાનો ચાલ છે; ને અગર કન્યાના વાલીની સામાવાળાના ઉપર પતીજ હોય તો હાલ તે વખત થોડુંએક લખને બાકીનું તેની પાસે અનામત રહેવા દે છે, ને તે બાકીના પક્ષાંના રૂપિયા લગનના મહીના ૧ આગમજ સુધી બ્યારે કન્યાવાળા માગે સારે આપે; ને એ પક્ષાંના રૂપિયા લેવામાં કન્યાના વાલી જે હોય તે મુખસાર છે, ને બ્યારે માગે તે વખત વરવાળાને આપ્યાવિના ચાલે નહીં; ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, તે વખત હરેક કોઈ બેની સાક્ષીથી આપે છે.

૬. સકાંકણી આજ સુધી તો કોઈએ બેસાડી નથી તો એનું શું લખીએ ? અને કોઈ શખસ માતબર હોય ને કન્યાદાન દેતી વખતે બે નંમ પેહરાવે છે તે માલ ઉપર કન્યાનો હક છે ને તે કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ છે, ને તે શખસ ફરીથી પરણે તેનું પલ્લુ તો ૩. ૫૫૧) ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતું લે તો એ વાતમાં કન્યાના વાલી મુખસાર છે. વધતું લઈ શકે એનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા અપંગ હોય અથવા એ વિગેરે બીજા રોગવાળો હોય ને તે સખબથી તે શખસે પલ્લુ ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતું પક્ષાંનું કરીને આપ્યું હોય તેટલુંજ પક્ષાંમાં ગણાય છે, પણ કન્યાવાળાએ ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતા નથી.

૯. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો કન્યાના વાલી હોય તે બરાબર પલ્લુ લે અથવા ઓછું લખને પરણાવે વા વગર પક્ષે કન્યાદાન દે, એ બાબતમાં કન્યાવાળા મુખસાર છે.

૧૦. પલ્લુ તો બેરીને એક બે છોકરાં થાય સારે હવાલે કરવાનો ચાલ છે, ને કદાપી છોકરાં નહીં થાય

સારે ઐરીની ઉમર પુષ્પ થાય સારે હવાલે કરવામાં આવેછે.

૧૧. ઐરીને પરણ્યા પછી પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ રીતભાતમાં મળેછે તે ઉપર ઐરીનોજ હક છે. તે ઉપર ધણીનો હક કાંઈ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો જે જનસ આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતી નથી.

૧૩. ઐરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હક નથી; ઐરી પોતાના કબજામાં રાખેછે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકાતું નથી, ને ધણીની મરજી વિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને આ અથવા સાવકી માતું ભરણપોષણ દીકરો પુરૂં કરતો હોય તો અટકાવ કરી શકેછે, ને ભરણપોષણ ન કરે તો તે ખાઈ શકેછે; તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી પલ્લુ ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને ધણિયાણી ખુશીથી આપે તો લે.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે છોકરાને પરણાવવો હોય અને ધણી મુફલસ હોય તો ઐરીની પાસેથી પક્ષાંના દાગીના ખરચ જેટલા લઈ શકેછે.

૧૭. ધણીએ પોતાની ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર વેચાણનો દસ્તાવેજ કરીને લખી આપ્યું હોય, (ને) તે ઘર ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો તે ખાઈ જીવતી હોય સાં સુધી દાવો ચાલી શકતો નથી. ને અગર ધણીએ ઘર ધણિયાણીને ગિરોનો દસ્તાવેજ કરીને લખી આપ્યું હોય તો ધણી તે ગિરવીના ખતમાં જેટલા રૂપિયા હોય તેટલા પાછા આપીને ધણિયાણી પાસેથી પાછું લેવા ચાહે તો લઈ શકેછે; પણ ખાઈ જ્યાં સુધી જીવતી હોય સાં લગી તેના વારસોનો તે ઘર ઉપર દાવો ચાલી શકતો નથી, ને તે ખાઈ મુવા પછી તેનો જે વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય તે લઈ શકે છે.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ અસલથી મુકરર નથી, ને અગર છોકરીનો આપ પૈસાદાર હોય ને છોકરીના પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે સાહુકારને સાં મુકે તો વરવાળાને તે વાત આગમજથી

કાને નાંખે, ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે-ટલા રૂપિયાની છોકરીને તેનો આપ જનસ કરાવે.

૧૯. અમારામાં ઐરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી, તો એનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને મુદત તો એ છે જે મહીના એકમાં તમામ પલ્લું પિહેરિયા તેના ધણીને હવાલે કરે, ને પક્ષાંના દાગીનામાંથી આપ્યે વાજખી સિરસ્તે ખરચ કીધો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેના છોકરો પરણેલો હોય સારે તો તમામ પલ્લું તેના ધણીને હવાલે કરવું જોઈએ, ને અગર છોકરો કુંવારો હોય તો તેના મોસાળિયાં અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું અડધું પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી હોય તો તે છોકરીના મોસાળિયાં છોકરીના પરણિયત જેટલું રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને હવાલે કરેછે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા કન્યાના આપે પક્ષાં ઉપરાંત લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુંવારી મરે અથવા વર કુંવારો મરે અથવા પરણ્યા પછી બન્નોમાંથી કોઈનો કાળ થાય, તોએપણુ તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જોઈ વિગેરે વખતમાં કન્યાવાળો જે કાંઈ રીતભાત-વરને લિક્ષા પીરસેછે તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ખેડવા (હુમડનાગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૧.

૧. અમારામાં અસલ તો પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૫૧૭ નો હતો, પણ હાલમાં તો રૂ. ૨૫૦૭ ભરાય છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તે મધે વસંતની રીતના રૂ. ૨૫૭ ને આસરે લુગડાં આપેછે; ને બીજી પરચુરણ રીત અપાય લેવાયછે તે કાંઈ મુકરર નથી.

૩. પક્ષાંમાં રૂપા તથા સુનાની જનસ આપેછે, ને જનસો ન આવી બને તો રોકડા રૂપિયા પણ કોઈ આપે છે.

૪. પક્ષુ આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત દરોબસ્ત આપેછે; પણ પ્રથમ મુહૂર્તમાં પેહેલી એક જનસ રૂપાની આપ્યા પછી દરોબસ્ત જનસો આપેછે, ને તે કન્યાના માળાપના હાથમાં આપેછે, ને તે બેડુમાં કોઈ ન હોય તો જે છોકરીનો વિવાહ કરે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખતા છેજ નહી, ને પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ છે; ને મુસદ્દો એ જે આપેલી જનસો જેના હાથમાં આપે તેની પાસેથી લખાવી લેછે, ને (અથવા) કોઈ નથી પણ લખાવતા.

૬. કોઈ શખસ સકાંકણી(ઓ) બેસાડેછે તેમાં વરના ધણી પાસે એક ચોખાનો દાણો લીધામાં આપતો નથી.

૭. જે ધણીને દીકરા હોય ને ફરી પરણવા ચાહે તો પક્ષુ ન્યાતિસિરસ્તે કરેછે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારામાં કોઈનો છોકરો હરેક કાંઈ સબબથી ખોડવાળો હોય તેનું પક્ષુ બેડુ ધણીઓની પ્રસન્નતા પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તેનું પક્ષુ પણ વર કન્યાના માળાપની પ્રસન્નતા પ્રમાણે છે.

૧૦. ધણીધણિયાણીનું એકચિત્ત થાય ત્યારે છોકરીના માળાપ જમાઈના દેખતાં છોકરીને દરોબસ્ત પક્ષુ હવાલે કરેછે, એ વાતમાં છોકરાં-ઉંમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણી[એ] રીતમાં જે કંઈ કીધું હોય અથવા આપે રીતમાં જે કંઈ આપ્યું હોય તે ઊપર બાધ જીવે ત્યાં લગી બાઈનો હક છે, પણ બાઈને રાજકદેવક થાય તો બાપ પોતાનું પાછું લઈ શકે છે, ને ધણી ધણીનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે, તે પક્ષાંમાં કેમ ગણાય ?

૧૩. મેહેનત મજૂરી કરે ને બાઈને કાંઈ મળે તે ઉપર બાઈનો હક છે.

૧૪. કોઈને ધણીની રજાવિના પેહેરવા અપાય નહી, ને ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી. ને આ અથવા સાવકી માથી દીકરાને પુછ્યાવિના પક્ષુ ખરચાતું નથી, પણ દીકરાની સલાહ લઇને પક્ષુ ખરચે છે.

૧૫. જખરદસ્તીએ ધણી પક્ષુ નથી લઈ શકતો.

૧૬. ધણી નાચાર હોય તો ઘેરીને રાજ કરીને પક્ષુ લઈ શકે છે. અગર રાજથી બાઈ પક્ષુ ન આપે તો ચાર ન્યાતના માણસના કલ્લાથી આપે, ને ધણીને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અગર ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપે તો પક્ષાંનો અવેજ આપીને ધણી અથવા ધણીનો બાઈ ધર પાછું લઈ શકેછે, પણ બીજા સગાથી ધણિયાણી જીવતાં લઈ શકાતું નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ મહેલે તો તે[પર] હક બાઈનો છે.

૧૯. તજવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષુ તથા રીતનાં લુગડાં જે ફાડતાં રહ્યાં હોય તે (પાછાં) એક મહીનાની મુદતમાં પાછાં આપે ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે, ને તેની જનસ કરાવીને છોકરાને પેહેરાવે, ને તે[પર] હક છોકરાનો છે.

૨૨. મરનાર બાઈને કદાપી છોકરી હોય તો આસરે રૂ. ૨૫) નું પક્ષુ મોસાળિયાં રાખે, ને બાઈનું સધળું ધણીને પાછું આપે, ને તે રાખેલી જનસો કન્યાદાન સમે છોકરીના બાપને આપે, ને છોકરી પરણેલી હોય તો મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી.

૨૩. કન્યા કુંવારી મરી જાય તો બાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપેછે, ને પરણ્યા પછી અપાય નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ છેજ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો કાંઈ નિયમ નથી; પણ હરેક બાબતમાં જમાઈ વિગેરેને જે કાંઈ આપે તે તેનું છે, પણ છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને અથવા છોકરીને જે કાંઈ મોસાળિયાં આપે તેજીપર મોસાળિયાંનો હક છે.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી ૩.૨૫૧ થી તે ૩.૫૦૧ સુધીનો ચાલ છે. (ને) અગર વર તથા કન્યાના માળાપની મરજીમાં આવે તો ૩.૨૫૧ નું લે. નીકર ૩.૫૦૧ નું લે-એ બાબતમાં બંનેની મરજી પ્રમાણે આપે લે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય બીજી રીત એ છે જે વરવાળા કન્યાને ૩.૫૧ ના લુગડાં કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે મધે ધરેણું રૂપાનું તથા સુનાનું તથા રોકડા રૂપિયા આપે છે, તે વર તથા કન્યાના માળાપની મરજી પ્રમાણે આપે છે-એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે વરસ ૮ ની કન્યા થાય ને કન્યાવાળા વરને ઘેર કેહેવડાવે ત્યારે વરવાળા મહીના એ સુધીમાં પુરું કરે, એ ચાલ છે; ને કોઈ શખસ(ના) માળાપની શરત પ્રમાણે પણ આપે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ વખત થોડું એક પલ્લુ આપે છે ને બાકીનું જે રહે તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપે છે, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી કોઈએ આજ દીન સુધી બેસાડી નથી, ને એમ કરતાં કોઈ બેસાડે તો તેની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો બંનેની મરજી પ્રમાણે આપે લે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો રોગવાળો હોય તો તે વધતું પલ્લુ આપીને પરણે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ બોધું પલ્લુ લઈને પરણાવે છે; ને વગર પક્ષે પણ પરણાવે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે છોકરું એક થાય ત્યારે હવાલે કરે છે; (ને) અથવા છોકરું ન થયું ત્યારે વરસ ૨૦ ની ઉમર થાય ત્યારે તે બેરીને પલ્લુ હવાલે કરવું પડે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકે છે.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં બેરીએ મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકે છે-જે ઉદરપોષણ કરતો હોય તો-[નહિતો] અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બેરીની પાસેથી ધણી જાન્યારની પલ્લુ લઈ શકતો નથી, ને પક્ષાં ઉપરાંત જે કાંઈ ઘરેણું ધણીએ કરાવ્યું હોય તે ધણીને અગલનું કામ પડ્યું હોય તો પાછું લઈ શકે છે.

૧૬. બેરીની પાસેથી પલ્લુ-ધણીને વાળખી કારણ તો પોતાનો છોકરો યા છોકરી પરણાવવી હોય, અથવા પોતાની ધણિયાણીનું શીમંત કરવું હોય, યા પોતાના માતાપિતાનો ક્રિયાખરચ કરવો હોય-એવા સબબમાં ધણી ધણિયાણીની પાસેથી પલ્લુ લઈ શકે છે; ને તે ઘરેણું પાછું કરાવી આપવામાં તો એ રીત છે જે ધણી રળતો કમાતો જાય તે મધેથી ધીમે સાંસ્તે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણીએ ધણિયાણીનું પલ્લુ ઉપર લખેલા કારણના સબબથી લીધું હોય યા બીજા કાંઈ વાળખી કારણને વાસ્તે બેરીની પાસેથી લઈને તેના અવેજ મધે પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો આપી શકે છે. ને ત્યારબાદ તે ધણી તે પલ્લુ પાછું આપે ત્યારે પાછું લઈ શકે છે, ને ન્યાં સુધી તેની ધણિયાણી બેઠી હોય ત્યાં લગી તેના વારસનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ત્યાં વર કન્યાના નામથી અનામત મુકવાનો ચાલ છે; ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે વ્યાજના રૂપિયાનું ધરેણું કન્યાને કરાવે, ને કદાપી કન્યાની નેકાબદી થાય ત્યારે તે માલ વરવાળા પાછો લે.

૧૯. અમારામાં ઘેરીને તજવાની રીત નથી તે પક્ષાં બાબતનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા બાજના રૂપિયાની જે જનસ હોય તે તથા રીતભાત સર્વે ધણીને પાછી આપે, ને એની મુદતનું કાંઈ પરીમાણ નથી; (ને) અગર તે ઘેરી પિહેરમાં અથવા મોસાળમાં મરી ગઈ હોય ને તે બાઈને પુણ્ય રૂપિયા એકથી તે પચીસ સુધી કરાવ્યું હોય તે પક્ષાંમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલ છે; એ શિવાય બીજો કાંઈ ખર્ચ કર્યો હોય તે પક્ષાંમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરો હોય તેનું એ જે પલ્લુ સર્વે ધણીને પાછું આપે, મોસાળમાં કાંઈ રાખવાનો અધિકાર નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય, ને પછી તે કન્યા કુંવારી અગર પરણીને મરી જાય, ત્યારે ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે વરવાળાને પાછા આપતા નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી; પણ પરણ્યા પછી બીજો ગૌરવે કન્યાવાળાને મળે તે પ્રમાણે વરવાળાને પેહેરામણી આપેછે; ને કોઈને નથી મળતું તે નથી પણ આપતું.

૨૫. અમારામાં હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી; જેને પેહેરામણીમાં આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૧.

અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૨૫૧ અંક બસે એકાવનનો છે, તેમજ ૩. ૨૨૫ નું ધરેણું તથા ૩. ૨૬ ના લુગડાં-જુમલે ૩. ૨૫૧.

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તેની વિગત:-એવાતેડા કરે ત્યારે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વર કન્યાને તથા સગાવાહાલાને આપવા લેવાનો ચાલ છે; તથા દિવાળીની ચિઠ્ઠિ તથા હોળીમાં

સાળુ તથા બજેવની ઓઢણી એ સર્વે કન્યાને એક વરસ આપેછે; ને કન્યાવાળો વરને પાધડીઓ આપેછે તથા પરણતી વખત ધરચોળું ૧ ૩. ૮ નું ચોથા મંગળનું તથા સાડી ૧ ૩. ૭ ની રીતની વરવાળો કન્યાને આપેછે; તથા વરને અબોટિયું ૧ ૩. ૭ નું કન્યાવાળો આપેછે; ને મળે ને વધારે આપે તે પોતાની ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું આપવાનો ચાલ છે; રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપીએ છીએ તે વિવાહ મેળવતી વખતે ૩. ૧૨૫ નું ધરેણું આપીએ છીએ; તથા ૩. ૧૨૬ [નું] લગન વખત ધરેણું આપીએ છીએ; જુમલે ૩. ૨૫૧ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છીએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા લગન વખતે આપેછે તેની વિગત ઉપરની કલમ ૪ માં લખેલી છે, ને પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ છે, ને જ્યારે વિવાહનાં પત્ર થાય તે વખત પંચાતમાંના પેહેલાં એકડાના કરનાર ૪ શેઠ તથા ન્યાતગૌર સાથે જણ ૬ બોલાવવા જોઈએ સહી; પછી તે તેમાં જણ ૬ મધેના હાજર હોય તે ખરા પણ વિવાહ કરનાર ધણી જણ ૬ ને તેડા કરવા મોકલે ને નહી તેડા કરે તે પંચનો ચુનેહગાર.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે, ને પલ્લુ તે ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય, વા બીજા કાંઈ શરીરે ખોડ હોય તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવામાં આવેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે ખાંપણના સબબથી ઓછું લીધામાં આવેછે.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એવો છે કે છોકરાંની માથા પછી હવાલે કરવું; ને કદાપી છોકરાં નહીં થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને (અથવા) પિહેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તે ઉપર ઘેરનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ જે ધરેણું આપે તે અક્ષિસ કીધું તે પક્ષાં સમાન ગણાય છે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં ખરચે છે.

૧૪. પલ્લુ ઘેરોને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી, અથવા ધણીની મરજી વિના ખરચી શકતી પણ નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને છોકરાની રજા વિના ખરચી શકતી નથી ને કાંઈ ધરેણું વાજખી, કારણ હોય અથવા ભરણુપોષણ પોહોંચતું નથી ત્યારે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી આઈ શકે છે; તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. ઘેરોની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઘેરો પાસેથી ધણી પલ્લુ વાજખી કારણમાં આપે તે રાજ કરીને લે, ને પછી મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને લખી આપે, ને ધણીને મળે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ધર પાછું લે; ને વારસોથી ધર પાછું લેવાય નહીં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં ઘેરોનું પલ્લુ સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય છે ત્યારે પલ્લુ રૂ. ૨૫૧૭ કરે છે, તે ધરેણું વરને તથા વરના વાલીને પાછું આપે, ને નહીં આપે તો પંચવાળા તે શખસને પુછે, ને મુદત એ છે જે ક્રિયા પહેલાં પાછું આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેને સાડા મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી, પણ મોસાળનો ચાલ હોય તો તે છોકરાને સાડા રાખી શકે છે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાડા મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી પણ તે છોકરીના કરવેહેવાર તેના વાલી કરી શકે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પરણતી વખત પેહેરામણીમાં શક્તિ પ્રમાણે આપે છે, તથા ગૌરવ વખત પણ કન્યાવાળો વરના ધરનાને પેહેરામણી શક્તિ પ્રમાણે આપે છે.

વાણિયા-મોઢવીશા અરાડજા અમદાવાદી.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૪૫૧૭ નો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અઠકું હતું

૨. અમારામાં રીતભાતનો આંકડો મુકરર નથી, આપનાર લેનારની ખુશી પ્રમાણે આપે લે છે.

૩. પક્ષાંના ધરેણામાં રૂપાની જનસ તથા સોનાની જનસ અથવા રૂપિયા પણ આપવાનો ચાલ છે.

૪. અમારામાં પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ થતી વખત આપવાનો ચાલ છે, ને કન્યાની તરફથી જે મુખ્ય હોય તેના હાથમાં આપે છે.

૫. અમારામાં પલ્લુ વિવાહ થતી વખત તમામ આપે છે, ને તે વખત હાજર હોય તેની શાહેદી કરાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો મુખ્યસાર છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લુ તો ન્યાતસિર-સ્તા પ્રમાણે આપે, અગર તે શિવાય વધતું આપે લે તો સાજનામાં સેંકડે ટકા પાંચ જણુ બે આપે.

૮. રોગી વિગેરેનો અમારામાં વિવાહ કોઈ કરતું નથી, ને કરે તે વધારે પલ્લુ આપે, ને તે પક્ષાંમાં જ ગણાય છે.

૯. છોકરી આંધળી વિગેરે ગમે તેવી દોષવાળી હોય તો એ વાતે છોકરીનો બાપ મુખ્યસાર છે.

૧૦. ઘેરીને પલ્લુ હવાશે કરવું તેનો ધારો એ જે બાળને એ છોકરાં થાય ત્યારે હવાશે કરે, ને ન છોકરાં થાય ત્યારે ઘેરીની ઉમર વરસ વીસની થાય ત્યારે હવાશે કરે.

૧૧. તેજ ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે, તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં. પણ ધણીને ઘેરથી પક્ષાં શિવાય જે મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ, પણ તે માલ ઘેરીના કબજામાં રહે, ઘેરીથી ગેરમાર્ગે ખરચાય નહીં, ને અધરણી વિગેરેમાં પિહેરિયાંએ અથવા મોસાળિયાંએ અથવા બીજા સગાએ આપ્યું હોય તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ; એ માલ ઘેરીથી છાંઈને અપાય નહીં તથા ખરચી શકાય નહીં.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે, તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે, ને ઘેરીથી ગેરમાર્ગે ખરચાય નહીં.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય ઘેરી પોતાનું પલ્લુ-વિગેરે કાઢીને આપે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાળખી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકે નહીં, ને બદ્દેલીથી ખરચ કરે તો અટકાવે છે.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરજસ્તીથી પલ્લુ લે નહીં.

૧૬. ઘેરી રાજી થઈને આપે તો ભે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લુ લઈને તેના અવેજમાં પોતીકું ધર બરાબર કીમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક-બાઈના જીવતાં સુધી કાઢવું પોહોંચતું નથી, ને (અગર) બાઈ વારસોનો હક દુબાવવા સારૂ વેચે અથવા કાઢીને આપે તો કાઢીને આપી શકાય નહીં, ને ગિરેતરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસો પક્ષાંનો અવેજ(માં) આપીને પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લુ મુક્યું ને તેનું બાજ આવે તે આવનાં ચાલ નથી, ને તે બાજ ઘેરી ભે.

૧૯. ધણી તથા ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લુ તેના ક્ષત્રીમાં આપે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલ મુકર નથી.

૨૧. મરનાર ઘેરીને છોકરો હોય તેને સારૂ મોસાળિયાંને પલ્લુ રાખવાનો ચાલ નથી, ને રાખે તો બંનેની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે રાખે.

૨૨. મરનાર ઘેરીને છોકરી હોય તેનો પણુ ઉપર પ્રમાણે ચાલ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં આવના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગળવું આપવાનો ચાલ છે, જેને જે મળે તે આપે.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે ધાળી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મોઠ માદળીયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૩૫૧ થી તે ૩. ૫૦૧ સુધી છે, ને અસલમાં કાંઈ બોલું અઢકું હવું.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં ભૂગડાં આપે છે.

૩. પક્ષાંનાં ધરેણામાં રૂપાની જનસ તથા સુનાની જનસ અથવા રૂપિયા પણ આપવાનો ચાલ છે.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત પણ આપે છે અથવા પરણતાં સુધીમાં પણ પુરું કરે છે, ને કન્યાની તરફથી જે મુખ્ય હોય તેને આપે છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત પણ આપે છે, (ને) અથવા પરણતાં સુધી પણ આપે છે, ને પક્ષાંની ટીપ પોતાને ઘેર લખી રાખે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી; ને બેસાડે તો મુખત્યાર છે.

૭. મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો શખસ પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લુ આપે છે. તેમાં તે મુખત્યાર છે, ને તેનો આંકડો કાંઈ મુકર નથી.

૮. એવો કાંઈ સખખ હોય તો વધારે આપવું પડે છે; પણ જે આપે તે લેખપત્રમાં લખે; તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એવો કાંઈ સખખ હોય તો છોકરીનો વાલી બોલે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. જ્યારે છોકરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિહે-રિયાં પાસે પેહેરવા સધળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું માગે ત્યારે આપે તે છોકરાં થયા પછી અટકાવ નથી; ને છોકરું ન થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી બાઇ મુખત્યાર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અધરણી વિગેરે[માં] રીતભાત ધરણી વિગેરે ધણિયાણીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ધણિયાણીની રજમંદીથી ચાલે; ને પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી પક્ષાં શિવાય ધણીએ જે જેવર આપ્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. સ્ત્રી બાલુસને ગેરશખસ કોઈ આપતું નથી; ને સગાવાહાલાંએ કાંઈ આપ્યું હોય તો, ને ઘેરીએ મેહેનત મળુરી કરીને પેદા કરેલા ઉપર તેની રજમંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય ઘેરી પોતાનું પલ્લું વિગેરે કોઈ કોઈને આપી શકે નહીં. ને આ અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાળખી ખરચ કરે તો દીકરા અટકાવી શકે નહીં, પણ ન્યાતરીતથી વધારે ચાલે તો અટકાવી શકે છે.

૧૫. ઘેરી પાસેથી પલ્લું લઈ શકે છે, ને બદકેલીના રાહથી પલ્લું લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણી વાળખી કારણથી લઈ શકે છે, ને મળે ત્યારે પાછું આપે છે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઈને તેના અવેજમાં પોતીકું ધર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક-બાઈના જીવતાં સુધી કોઈનો પોંહોંચતો નથી, ને (અગર) બાઇ, વારસનો હક દુબાવવા સાથે વેચે અથવા કોઈને આપે તો કોઈને આપી શકે નહીં; ને ગિરોતરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસો પક્ષાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું સુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ મુકે તો તેનું બ્યાજ ધણિયાણી લે.

૧૯. ધણી વા ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું તેરમું વીતે ને ચૌદમાં દિવસે પલ્લું પાછું આપે; ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૨૧. મરનાર ઘેરીને છોકરો છે તો મોસાળિયાને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી, ને રાખે તો બંને ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે રાખે.

૨૨. મરનાર ઘેરીને છોકરી છે તો એજ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવું આપવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને જે આપે તે વિવાહથી તે ગોરવ સુધી પહોંચ પ્રમાણે આપે છે.

૨૫. લગન તથા અધરણીમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મોઠ દશા અરાડબ સુર-તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૬૯ નો છે-અસલથી ચાલ્યો આવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લુગડાંનો ચાલ ૩. ૫૦ નો છે; ને પલ્લું ભરે તેમાંથી લુગડાં કરાવે છે.

૩. સુનાની જનસ તથા રૂપાની જનસ તથા રોકડા રૂપિયાનું કાંઈ મુકરર નથી. જેમ બેહુ ધણીની મરજીમાં આવે છે તેમ કરે છે.

૪. એનો જવાબ વિવાહની કલમ ખીજમાં લખેલો છે.

૫. એનો જવાબ પણ વિવાહ બાબતની ખીજ કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરા-વાળાને પણ પલ્લું એજ રીતે છે-અદકું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય તેનું પલ્લું બેહુની મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરી રોગી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું આપ્યું અદકું થાય છે-એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. બ્યારે છોકરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિહે-રિયાં પાસે પેહેરવા સધળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું માગે ત્યારે આપે, ને છોકરું થયા પછી અટકાવ નથી; ને છોકરું ન થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી બાપને સોંપવું.

૧૧. પિહેરની તરફથી આપ્યું તેમાં હુકમ ધણી-યાણીનો છે, ને સાસરા તરફથી આપે તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પક્ષમાં મણાય નહી.

૧૩. સ્ત્રી માણસને ગેરશખસ કોઈ આપવું નથી, ને સગાવાહાલાંએ કાંઈ આપ્યું હોય, તથા બેરીએ મેહેનત મળુરીએ પેદા કરેલા ઉપર તેની રજમંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય બેરી પોતાના પક્ષાં વિગેરે કોઈ કોઈને આપી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાળખી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે નહી, પણ ન્યાતરીતથી વધારે ચાલતાં અટકાવી શકે.

૧૫. બેરી પાસેથી પલ્લું લઈ શકે, પણ બેરીને શણ કરીને પલ્લું લઈ શકે.

૧૬. બેરી પાસેથી ધણી વાળખી કારણથી લઈ શકે, ને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઈને તેના અવેજમાં પોતીકું ધર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક-બાઈના જીવતાં સુધી કોઈનો પોંદ્યાતો નથી; ને (અગર) બાઈવારસનો હક દુબાવવા સાથે વેચે અથવા કોઈને આપે તો કોઈને આપી શકાય નહી; ને ગિરો-તરીકે ખત લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પક્ષાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકીને બ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ મુકે તો તેનું બ્યાજ ધણીયાણી લે.

૧૯. બેરી પોતાના ધણીને મેલી શકતી નથી, ને ધણી બેરીને મેલી શકતો નથી.

૨૦. ધણીયાણી મરી જાય ને તેનું તેરસું વીતે ને શેઠમાંને દિવસે પલ્લું પાછું આપે; ને રીતભાત આ-પવું મુકરર નથી.

૨૧. મરનાર બેરીને છોકરો છે તો મોસાળિયાંને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. મરનાર બેરીને છોકરી છે તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અધરણીમાં પેહેરામણી બેરીને આપે છે, તે કળરજાએ, છોકરું હોય તો પાછી આપવામાં આવે નહી; અગર કાંઈ છોકરું હોય નહી તો પિહેરિયાંને પાછી આપે; ને લગન વિગેરે બાબતમાં બેરીને તથા બેરીનાં સાસરિયાંને પેહેરામણી આપે, તે પાછી ફરતી નથી.

વાણિયા-દશા ખડાયતા સુરતી તથા અ-મદાવાદી તથા ઉમરેડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૫.

અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો:-અસલમાં ૩. ૩૨૫) નું ને હરખના ૨. ૨૫); જીમલે ૩. ૩૫૦) નો હતો, ને હાલમાં ૩. ૩૫૧) નું પલ્લું ને હરખના ૩. ૫૧)-જીમલે ૩. ૪૦૨) નું આપે છે.

૨. રીતભાતમાં તો ઉપર લખેલા ૩. ૫૧) આપે છે એજ રીત છે; ને એ શિલાય વધવું કરે તો તરફે-ણી ખુશી.

૩. એ વાતમાં કાંઈ મુકરર નથી, તરફેણી ખુશી. ૩. ૪૦૨) રોકડા માગે તો રોકડા આપે, યા અવેજ માગે તો ૩. ૪૦૨) નો અવેજ આપે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપે છે, ને તરફેણી ખુશીથી બાકી રહે તો લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે છે, ત્યારે કન્યા પરણાવે ને કન્યાના માખાપના હાથમાં આપે છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તો આપે છે, ને બાકી રહે તો લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે, ને બાકી રાખવાનો સિરસ્તો નથી. પક્ષાંની દીપ સામસામી કર-વાનો ચાલ નથી.

૬. જોને મળે તે સકાંકણી બેસાડે-છે-ને વરનો ધણી પણ પલ્લુ કરેછે, ને સકાંકણી બેસાડેછે તે પક્ષાંપર પણ આઈનો હક છે.

૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તેની પેહેલી ધણિયાણી મરી ગઈ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે; ને પલ્લુ તો ન્યાત-સિરસ્તા પ્રમાણે. એમ કરતાં વધતું આપે તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ પલ્લુ તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે. વધતું આપે તો બેની મરજી પ્રમાણે.

૯. એ વાતમાં કન્યાનો આપ મુખસાર છે.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવાનો ધારો એ છે જે સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પેહેરીઓઢીને આવે; ને વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે તો સઘળું પલ્લુ તેના કબજામાં રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ રીતભાત મળે તે ઉપર તથા પક્ષાં ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે, ને રીતભાત તથા પલ્લુ બેરીના કબજામાં રહેછે.

૧૨. પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણી ગરીબ હોય ને બેરી મેહનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં વાપરે.

૧૪. બેરીને પલ્લુ આપ્યું છે તે ધણીની ખુશી-વિના કોઈને અપાય નહી. શા વાસ્તે કે બેરીની કબજામાં ધણીને પાછું પોહોંએ છે; ને સગી મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરવા ચાહે ને જો દીકરો વસ્ત્ર રોટલા પુરા કરતો હોય તો ખરચાય નહી, ને ન કરતો હોય તો આઈ પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય તથા જત્રાપુખત્રા કરવી હોય તો કરી શકેછે. ને દીકરાની મરજીવિના જરખાઈ ખરચાય નહી.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જોરથી પલ્લુ લઈ શકેતો નથી. ધણીને ઘેર પેહેરીઓઢીને આવે.

૧૬. ધણી નાચાર હોય ને બેરી રાજી થઈને ધણીને આપે તો લે, ને કારણ તો એ જે પોતાની [આંત્ર] અધરણી કરવું હોય અથવા પોતાના ધરનો કરવેહેવાર કરવો હોય તો લઈ શકેછે; ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અગર ધણી નાચાર હોય ને પક્ષાંમાં ધર લખી આપે તો આપી શકે, ને ધણી પલ્લુ આપીને લેવા ચાહે તો લઈ શકેછે; બેરી બેઠે વારસતું પોહોંએ નહી.

૧૮. બેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ત્યાં વરકન્યાના નામનું જમ્મે થાય છે, ને તેનું બપાળ આવે તે[પર] હક આઈનો છે; ને ધણી બાચાર હોય તો બેહુ મળીને આઈ શકેછે.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, તો પક્ષાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને પલ્લુ તેના દાહાડા પાણી પેહેલાં ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને ખરચ મુજરે આપે નહી; ને બેહુની રાજીથી ખરચ કસ્યો તો આપી શકેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનો છોકરો હોય ત્યારે છોકરાને સાઈ મોસાળિયાં અડધું રાખે, ને અડધું તે છોકરાના આપને આપે; ને મોસાળિયાંએ રાખેલું ધણી તથા મોસાળિયાંની મરજીમાં આવે ત્યાં અનામત મુકે, ને તે છોકરાનો વિવાહ તેનો આપ કરે તથા પરણાવે ત્યારે પલ્લુ અનામત મુકેલું લે; ને છોકરો પરણેલો હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સાઈ તેના મોસાળિયાં રૂપિયા સોનો અવેજ રાખે ને બીજું તેના આપને આપે; ને છોકરીને પરણાવે ત્યારે રૂપિયા સોનો અવેજ પાછો લે; ને છોકરી પરણેલી હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના આપે ખાવાના લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી; શાવાસ્તે કે તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો મુકરર નથી, બંનેની પકડણ પ્રમાણે વિવાહ થયા પછીથી તે જોરવ તથા ઉભેતરના દાહાડા સુધીમાં આપે.

૨૫. જનોઈનો અમારામાં ચાલ નથી, ને પેહેરા-મણી આપેછે તેનો આંકડો મુકરર નથી; ને તે પાછું આપતા નથી.

વણિયા-ખડામતા ખંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ ૩. ૨૦૦ થી તે ૩. ૩૫૧ સુધીનું તથા લુગડાં ૩. ૫૧ ના-જુમલે ૩. ૩૫૬ સુધીનો આંકડો અસલથી મુકરર છે. એ ઉપરાંત વધતું કરવાનો ન્યાતનો સિરસ્તો નથી, ને એ બાબતમાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપવા લેવાનું મુકરર કરે; ને તેનું સામસામ્ય લખ્યું કરે ને બંનેના લેખપત્ર બેચાથી આંકડો મુકરર માલમ થાય છે.

૨. રીતભાતમાં ઉપર લખેલા સામસામા કાગળમાં જે આંકડો મુકરર કસ્યો હોય તે મધેથી ૩. ૫૧ નાં લુગડાં કરાવે અથવા રોકડા રૂપિયા આપે, ને એ શિવાય બીજી રીતમાં દિવાળી દસેરા વિગેરે મોટાંણે વરવાળા પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે કન્યાને લુગડાં કરે; તેનો આંકડો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩. પક્ષાંના અવેજમાં રૂપાના તથા સુનાના દાગીના આપેછે, ને થોડાધણા રોકડા રૂપિયા પણ આપેછે; પણ જે કાંઈ જનસ આપે તેની કીંમત કરાવીને લેખના કાગળમાં વસુલ કરે, તથા રોકડા રૂપિયા આપેછે તે પણ વસુલ કરેછે; અગર વસુલ કરવાનું રહી ગયું હોય અથવા ન આપ્યું હોય તો ન્યાતના ચાર ભલા માણસની શાહેદીથી મુજરે પડે.

૪. પલ્લુ અડધું વિવાહ મેળવતી વખત આપે, ને બાકીનું અડધું રહ્યું હોય તે લગનના દિન ૭-૮ પેહેલાં પુરું કરે, ને પલ્લુ પુરું ન કરે ત્યારે કન્યાવાળા વિવાહ બાબતની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યા પ્રમાણે વિવાહ તોડવા ચાહે તો તોડીને બીજી જગો ઉપર કરી શકેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવેલો છે; ને પક્ષાંની દીપ સાદા કાગળ ઉપર સામસામી કરવાનો ચાલ છે, ને તે દીપનો મુસદ્દો તો એ રીતે લખવાનો ચાલ છે, [કે] જે દાહડો વિવાહ કરે તે તિથિ વથા વાર તથા સંવત તથા ફલાણુની છોકરીની સાથે ફલાણુના છોકરાનો વિવાહ કસ્યોછે, ને પલ્લુ રૂપિયા આટલાનું ને લુગડાં ૩. ૫૧ ના-જુમલે રૂપિયા આટલાનો આંકડો મુકરર કસ્યોછે, ને તે દીપ વિવાહના

ચાંદલા થતી વખત લખાય; ને તેમાં ન્યાતના બેચાર શખસની તથા ન્યાતગોરની શાહેદી કસવવાનો ચાલ છે; એ પ્રમાણે દીપ લખાયછે.

૬. સકાંકણી તો જેને ધરેરે પૈસો આપ્યો હોય તો તે શખસ બેસાડે; ને જે શખસે સકાંકણી બેસાડીને કન્યાને જે ધરેણું આપ્યું તે ઉપર બેરીનો હક છે; ને તેના સામસાવાળા પણ પોતાને ઘેરથી ધરેણું કરાવે તો તેની ખુશી.

૭. ક્ષેષ્ટ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે તો તે શખસ પલ્લુ તો ૩. ૩૫૬ નું આપે, એ ઉપરાંત વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી. ને વરવાળા પોતાની ગરજને સાર એ કરતાં વધતા રૂપિયા આપે તો તેની ખુશી, પણ તેમાંથી કાંઈ રાજકર્દવક થાય ત્યારે પલ્લુ તો ૩. ૩૫૬ નું પાછું અપાય; ને તેથી વધારે રૂપિયા લીધા હોય તે કન્યાવાળાની મરજમાં આવે તો પાછા આપે ને ન આપે તો તેને કાંઈ ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ દોષવાળો હોય ને તે શખસ પરણે તેને પલ્લુ ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે આપવાનો ચાલ છે; તેથી કન્યાવાળા, ઉપરાંત લે તો લઈ શકેછે; પણ પક્ષાંમાં કાંઈ ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ને તેનો વિવાહ નહી મળતો હોય તો તેના માબાપ એછે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવેછે, પણ વિવાહ થયા પછી છોકરીને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે એણું પલ્લુ લેવાનો ચાલ નથી. પલ્લુ જે વિવાહ મેળવતી વખત દીપ મંધે લખ્યું હોય તેટલું લઈને પરણાવે ને (અગર) પલ્લુ આપવામાં હરકત કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૦. પલ્લુ તો તે બેરીને એક છોકરું થાય ત્યારે તેના માબાપ તેને હવાલે કરે, ને છોકરું કાંઈ નહી થાય ત્યારે વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણી[એ] પોતાને ઘેરથી ધણિયાણીને ધરેણું લાસ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ને આપને ઘેરથી અથવા

મોસાળથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર તે ઐરી મુખસાર છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે ભોઠાં ધરેલું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણિયાણી રૈટિયો કાંતીને તથા રેશમ કાઠાડીને તથા એ વિગેરે બીજાં ધંધો કરીને પાંચ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર તે ઐરીની સત્તા છે.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે પક્ષાંના દાગીના મધેથી કોઈ દાગીનો ધણીની રત્નવિના ખરચાય નહીં. ને મા અથવા સાવકી માનું ભરણુપોષણ છોકરો પોહોંચતું કરતો હોય તો મા અથવા સાવકી માથી પક્ષાંમાંથી તથા ધણીની માલમીલકતમાંથી ખરચ કરી શકાય નહીં; ને છોકરો અનવચ્છ પુરું નહીં કરતો હોય તો તે ઐરી પોતાના પક્ષાંમાંથી તથા તે સિવાય બીજા ધણીની માલમીલકત હોય તેમાંથી વાજબી સિરસ્તે પોતાનું ભરણુપોષણ કરે; ને આડે રાહે ખરચ કરતી હોય તો તેમાં દીકરો અટકાવ નાખી શકે છે.

૧૫. ધણીથી ઐરીની પાસે પલ્લું જખરદસ્તીએ લેવાય નહીં; ને જખરદસ્તીથી ઐરીના અંગ ઉપરથી ઉતારી લે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૬. ઐરી રાજી ખુશીથી પલ્લું, છોકરો વા છોકરી પરણાવવાના કામમાં ધણીને આપે તો લે; તથા ધણીને ધણી અગત પડી હોય તેમાં પણ ઐરીની ખુશી હોય તો આપે. એ વાતમાં ઐરી મુખસાર છે. ને ધણીનો હાથ જ્યારે ફરી વળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ધર લખી આપે તો એ વાત થઈ શકે છે; ને ધણી પલ્લું પાછું આપીને પોતાનું ધર લેવા ચાહે તો લઈ શકે; પણ તેના વારસથી પક્ષાંની કીમત આપીને ધર પાછું લઈ શકાતું નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને લાંબાં બાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું જે દીપ મધે લખેલું હોય તે સર્વે તથા રીતભાતનાં લુગડાં જે રક્ષાં હોય તે ઐરીના ધણીને પિહેરિયાં બુનિયાત કુળનાં

હોય તો તે તમામ પાછું આપે છે, ને જે પોતાની આખરને ન ચાહતો હોય ને તે શખસ પલ્લું ખર્ચ ગયો હોય તો તે પણ દીપમાં લખ્યા કરતાં અડધું પલ્લું ગમે તે તરફથી પાછું આપે છે સહી. અગર તે શખસ અડધું પલ્લું પાછું આપવામાં તકરાર કરે ને ન આપે તો તે શખસને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે ઐરીને છોકરો હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં પલ્લું રાખે, ને છોકરાને આપ પરણાવે ત્યારે મોસાળિયાં તેને પાછું આપે; ને છોકરાને ન પરણાવે ત્યારે છોકરો પુખ્ત ઉમરનો થાય ત્યારે છોકરાને મોસાળિયાં આપે. કદાપી તે વખત છોકરો પરણેલો હોય ત્યારે તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી પરણેલી હોય ત્યારે પલ્લું તેના મોસાળિયાં પાછું આપે; ને છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે મોસાળિયાં રાખે; જ્યારે તેના આપ છોકરીને પરણાવે ત્યારે મોસાળિયાં પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને તે કન્યા કુંવારી મરી જાય તો તે ખાવા લીધેલા રૂપિયા તથા પલ્લું તમામ પાછું આપે; ને પરણ્યા પછી મરી જાય ત્યારે ખાવા આપેલા રૂપિયા પાછા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન તથા અધરણી વિગેરે વખતમાં પેહેરામણીમાં જે માલ વરને તથા વરની તરફવાળાને કન્યાવાળા આપે છે તે માલ તેનો છે; તે પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૭.

૧. પક્ષાંનો આંકડો હાલમાં રૂ. ૨૨૫) થી તે રૂ. ૪૦૧) સુધી મુકરર છે; તેમાં બંનેને બોલતાં બને છે તે પ્રમાણે આપે છે; ને તે આંકડો સામસામી દીપ કરે છે તે જોયાથી માલમ થાય છે; ને અસલમાં તો વરકન્યાવાળા પોતાની પક્ષી પ્રમાણે વધતું આપતા

લેતા હતા ને તેની પશુ દીપ સામસામી લખી લેતા; તે જોવાથી તેનો પશુ આંકડો માલમ થાય છે.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને ૩. ૨૫નો વસંત, ઉપર લખેલા આંકડા મધેથી ચડાવવાનો ચાલ છે. એ સિવાય બીજી રીતભાતમાં લુગડાં કન્યાવાળા વરને તથા વરવાળા કન્યાને પોતપોતીકી ખુશી પ્રમાણે કરે છે, તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૩. પલ્લું તો વિવાહ થયા પછી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં વરવાળા કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે, તેમાં રૂપાની તથા મુનાની જનસ તથા રોકડા રૂપિયા આપીને દીપમાં લખ્યા પ્રમાણે અવેજ પુરો કરી આપે છે.

૪. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખેલો છે.

૫. એ સવાલનો જવાબ કલમ ૩ માં લખેલો છે.

૬. સડાંકણી બેસાડવાનો ચાલ એ છે જે કન્યા-દાન આપતી વેળા કન્યાના માળાપ પોતાની ખુશીથી ધરેલું ધાલે છે, તે ઉપર કન્યાની સત્તા છે—પક્ષાંના જેવી, ને તેના સાસરિયાં પશુ પકૂણ પ્રમાણે પલ્લું કરે.

૭. કાંઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પશુ હોય તેનું પલ્લું ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે છે; અમર વધતું કરે તે દીપમાં લખે તેટલું મુજરે પડે છે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય યા અપંગ વિગેરે બીજા કાંઈ વાજબી સખખ હોય, તેનું પલ્લું બંનેની પકૂણ પ્રમાણે આપે લે છે; પશુ જેટલું દીપમાં લખ્યું હોય તેટલું પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માળાપ થોડે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરજાવવામાં મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું—છોકરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિંહેરિયાં સધળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું પેહેરવાને આપે, ને તે છોકરીને છોકરું થયા પછી તમામ પલ્લું આપવામાં અટકાવ થતો નથી; ને છોકરું ન થાય તો વરસ ૨૧ ની ઉમર થયા પછી બાઈને સોંપવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પિંહેરની તર-

ફથી રીતમાં બૈરીને જે મળ્યું હોય તે ઉપર હુકમ ધણીધણિયાણીનો છે; ને સાસરાની તરફનું મળ્યું હોય તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધરેલું ધણી વિગેરે લોક આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરીએ મેહેનત મળુરી કરીને પેદા કીધું તે માલ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની રજાવિના બૈરી પોતાના પક્ષાં વિગેરે કાઈ કાઈને આપી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી ન્યાતસિરસ્તે મુનાસખ ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી, ને દીકરો માની ખરદાસ રૂડી રીતે કરતો હોય તો મા અથવા સાવકી માથી પક્ષાં મધેથી ખરચ થાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીનું પલ્લું ધણીને કંઈ સંકટ પડ્યું હોય ને હાથ બીડમાં હોય ને ખરેખરો વાજબીનો અટકાવ હોય તો બૈરીને રાજી કરીને લઈ શકે છે, ને હાથ ફરી વળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. ધણીએ પોતાની ધણિયાણીનું પલ્લું લઈને તેને પેટે પોતાનું ધર વેચાણ તરીકે લખી આપ્યું હોય તો તેના ઉપર ધણીનો તથા વારસો—બાઈજી વતી હોય ત્યાં સુધી કાઈનો દાવો ચાલી શકતો નથી; ને (અગર) બાઈપોતાના વારસોનો હક દુબાવવા સાડ તે ધર વેચે અથવા ગિરો મુકે યા કાઈને આપે તો ખરેખરું અટકાવના કારણુ સિવાય વારસ બેઠે કાઈને આપી શકાય નહી; પશુ ધણીએ ગિરો તરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પક્ષાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. બૈરીના પક્ષાંના રૂપિયા જેટલા બ્યાજે મુકયા હોય તેટલા રૂપિયાનું બ્યાજ આવે તે ઉપર બૈરીનો હક છે, તે રૂપિયાની જનસ કરાવે; ને તે બાઈની કમ-રજાએ પક્ષાંના તથા બ્યાજના રૂપિયાના વારસ બૈરીના સાસરિયાં છે.

૧૯. એ કલમનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેનું તેરમું વિલા પછી ચોદમાંને દાહાડે પિંહેરિયાં પક્ષાં મધેથી આસરે રૂપિયા ૨૫-૩૦ની જનસ રાખીને બાઈનું

સધણું પલ્લું તથા રીતભાતની જનસ અથવા લુગડાં જે હોય તે તેના ધણીને પાછું આપે, ને જ્યારે તેના વરસી ઉપર લીલ પરણાવે ત્યારે જે જનસ રાખી હોય તે હવાલે કરે; ને (અગર) ધણીના કુળવાળા વરસી સુધીમાં લીલ નહીં પરણાવે તો તેના પિહેરિયાં તે જનસ મધેથી લીલ પરણાવે તથા વરસીનો ખરચ કરે, ને ઘેરીએ પોતાની હયાતીમાં પક્ષાં મધેથી કાંઈ વાજખીનો ખરચ કર્યો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. મરનાર ઘેરીને છોકરો હોય તો તેના મોસાળિયાં પક્ષાં મધેથી આસરે રૂ. ૫૦ની જનસ રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને હવાલે કરે; ને તે રાખેલી જનસ છોકરાનો બાપ છોકરાનો વિવાહ કરે ત્યારે મોસાળિયાં પાછી આપે.

૨૨. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યો છે તે પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના વાલીને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ આપે અથવા લે ને તે પંચાતને માલમ પડે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં કુંવારા જમણને દાહાડે તથા લગનને દાહાડે તથા ગોરવને દાહાડે—એ વિગેરે હરેક હરેક બાબતમાં કન્યાની તરફવાળા પોતાના મળતર પ્રમાણે વરને તથા વરની તરફવાળાને પેહેરામણી દાખલ જે માલ આપે છે તે માલ તેનો છે, તે પાછો ફરતો નથી, ને વરવાળાએ જે કન્યાને પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે કન્યાની કળરળએ પાછું આપવાનો ચાલ છે; ને અધરણીમાં પિહેરિયાં ઘેરીને પેહેરામણીમાં આપે છે તે ઘેરીની કળરળ થાય ને છોકરું હોય તો પાછું આપવામાં આવે નહીં, ને છોકરું નહીં હોય તો પિહેરિયાંને પાછું આપે,

વાણિયા—હરસોળા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંને આંકડા રૂ. ૪૦૧)

છે તથા રીતના લુગડાં રૂ. ૫૦) નાં—જુમલે રૂ. ૪૫૧) થાય છે; ને એ કરતાં અસલમાં ઓછું અદકું હતું, પણ હમણા તો એજ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતના વસ્ત્ર વિગેરે કાંઈ જુજવી ધરેણું આપવું પડે છે તેમાં કાંઈ જનસનું (કાંઈ) મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે ધરેણું અથવા રૂપિયા આપે છે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪. પલ્લું આપે છે તે વિવાહ થતી વખત આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખેલો છે, ને એ પક્ષાંનું ધરેણું ચાર ન્યાતના ધરડા દેખતાં અપાય છે, તેથી ટીપની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈને મળે તો સકંકણી બેસાડે છે; ને તે ધરેણું ઉપર ઘેરીને હક પક્ષાં બરાબર છે; ને તેના સાસરિયાં પલ્લું પણ આપે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દોકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો ઉપર લખેલા ધારા પ્રમાણે કરી શકે છે.

૮. કોઈ શખસનો દોકરો અપંગ અથવા રોગી હોય તેનું પલ્લું પણ ધારા પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાથ હોથ પણ પલ્લું ધારા પ્રમાણે બેઈયે, ને તેનો બાપ પોતાની ખુશીથી ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવે તો મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવું તે પોતે સમજતી થાય ને સાસરે રહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું, કાંઈ ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પછી મોસાળની રીત વિગેરે જે કાંઈ ધણીની તરફથી મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે છે; ને તેના પિહેરની તરફથી મળે છે તે ઉપર તેની કળરળએ સંતાન રહીત મરી જાય તો તે ઉપર પિહેરિયાંનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોકો ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં સામેલ થતું નથી.

૧૩. કોઈ ઘેરી મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર તેનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું આપે છે તે ઘેરી ધણીની મરજી વિના કોઈને તેમાંથી આપી શકતી નથી. તથા ખરચ

પણ કરી શકતી નથી; ને મા અગર સાવકી મા પોતાના પક્ષમાંથી ગરમાઈે ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે છે, ને દીકરો બરણુપોષણ ન કરે તો તે બાળતે ખરચ કરી શકે છે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પક્ષાનું ધરણું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી પોતાના છોકરા તથા છોકરીના લગન વિગેરે કાંઈ વાજખી કારણથી પલ્લું લઈ શકે છે; ને મળે ત્યારે પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે, ને પક્ષાના આંકડાના રૂપિયા આપીને લેવાને મુખત્યાર છે, ને વારસો પક્ષાં પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વાજખી કારણવિના લઈ શકતા નથી.

૧૮. પક્ષાના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં મુકવામાં બાધ મુખત્યાર છે.

૧૯. ઐરી પોતાના ધણીને તજવા આહે અગર ધણી ઐરીને તજવા આહે તો બની શકતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે (તારે) ત્રયોદશાહની અંદર પલ્લું ધણીને ત્યાં પાછું આપે છે, તેમાં કાંઈ મુદત નથી, ને ધણિયાણી જીવતાં કાંઈ ખરચ કચ્છો હોય તે જતે બાકી વધે તે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય તો તે છોકરાને ધાલવા સાડ કાંઈ જીજ્ઞાસી મોસાળિયાં રાખે છે; ને છોકરો પોતાના આપનામાં રહેતો હોય તો ન રાખે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપે રૂપિયા બાવા લીધા હોય તે મુવા પછી પાછા અપાતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને સામા આપવાનો આલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થાય ત્યારે પેહેરા-મણી કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, કન્યાવાળાની ખુશીમાં આવે તો કરે.

વાણિયા-હરશીળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક. ૨૨૬.

* ૧૭. ધણી-પક્ષાના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું

ધર ગિરો લખી આપે ને પક્ષાના આંકડાના રૂપિયા આપીને લઈ શકે છે, ને અગર પક્ષાના અવેજમાં વેચાણ કરી આપે તો તે મીલકત પાછી ફરી શકતી નથી, ને નજીકના વારસ વાજખી કારણવિના પક્ષાના અવેજમાં ગિરો લખી આપેલું ધર રૂપિયા આપ્યા વગર લઈ શકતા નથી, ને વેચાણ કરેલું ફરતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું તેના ધણીને લેર હોય તો તે છોકરીના માબાપને ફારગતી આપે, ને (અગર) તે છોકરીના માબાપ પાસે સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું રહ્યું હોય તો તે છોકરીના ધણીને અગર તે ધણીના વારસાને તેનું પલ્લું ત્રયોદશાની અંદર હવાલે કરે, એની કાંઈ મુદત નથી, ને બ્યારે તેનું પલ્લું તેને હવાલે કરે ત્યારે તેની ફારગતી લેવાનો આલ છે. એમ કરતાં ધણિયાણી જીવતાં તેના ધણી તથા તેના વારસાની શાજસથી કાંઈ ખરચ કર્યો હોય તો તે મુજરે લેવામાં આવે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા તથા છોકરી હોય તેને પેહેરવા સાડ કાંઈએક જીજ્ઞાસી જનસ મોસાળિયાં રાખી શકે છે, ને તેના માલીક તે છોકરા તથા છોકરીના આપ તથા તેના વારસો (તે) છે; ને છોકરો તથા છોકરી પોતાના આપને ત્યાં રહેતા હોય તો કાંઈ મોસાળિયાંને રાખવાની જરૂર નથી.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૭૫)-તે મધે લુગડાં રૂ. ૨૫)-જીમલે પલ્લું અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું એટલું છે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા મધે જેટલા પક્ષાના રૂપિયા લખ્યા છે તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ. રૂ. ૨૫૦) મધે જનસ (જેટલી) રૂપાની તથા સોનાની કરાવી આપવી તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં-લુગડાં જેટલાં આવે તેટલાં-અસલમાં એટલું છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરણું તથા લુગડાં ઉપરન બીજા સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યાં છે તેનો

* વિશદ બાળતમાં “નાટ” લખાઈ તે જુવો.

સમય એ જે રોકડા પણ આપવા લેવા તથા ધરેણું પણ આપવું લેવું-૩. ૨૭૫) ની રીત છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડે વિવાહ મળે છે તે દાહાડાથી માડીને પરણવાના દાહાડા સુધીમાં ઉપરનાં સવાલ પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પલ્લું પુરું કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું પરણતાં સુધીમાં પુરું કરે તે ટીપ લખી લેવા તથા આપવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કરાવવાનું શું લખિયે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને [તે] પરણવા આહેછે તો ૩. ૨૭૫) ની રીત પ્રમાણે આપેછે, વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા સમયથી હોય તોએપણુ રૂપિયા બસે ને પંચો-તેરથી કંઈ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણુ બે રાજી થઈને પરણાવી શકે છે.

૧૦. ઐરીને એક ફરજંદ થાય ત્યારે ધણીને તથા ધણિયાણીને સોંપે, ને કદાચ ફરજંદ ન થાય ત્યારે પલ્લું ધણીધણિયાણીનું ન્યારે મન એક થાય ત્યારે આખ્યામાં આવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી વા મેસાળથી વા બાપને ઘેરથી-એ વિગેરેથી જે કાંઈ ઐરીને મળેછે તે ઉપર ધણીનો તથા ઐરીનો હુકમ આલેછે, એકલી ઐરીનો એ બાબત-પર હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કરે તેમાં ધણિયાણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ

પણુ ધણીની મરજીવિના કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાછી ખરચ પણુ કરી શકતી નથી ને તે શિવાય બીજા કોઈને દીકરાની સલાહ પાછી આપી પણુ શકતી નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં (પલ્લું) ઐરી પાસેથી જખ-રદસ્તીથી ધણી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું લઈને ખરચ કરી શકતો નથી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો ઐરીને પક્ષાંની કીમત આપેથી પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય તેના પક્ષાંનું બ્યાજ-રૂપિયાનું-આવે તો ધણી તથા ધણિયાણી* ખાયછે.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તથા ધણિયાણી જણુ બેમાં કોઈ તજી શકતાં નથી ને પક્ષાંની માલીક તો ઐરી મુખત્યાર છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી-મરનાર શખસના પિહેરિયાં તેના સાસરાવાળાને આપે-તેની મુક્ત દિન ૧૦ માં આપે-ને દ્વારગતી સાસરાવાળા પિહેરિયાંને લખી આપે; ને કાંઈ જીજીવી ખરચ ઐરીએ કચ્છો હોય તે સાસરાવાળા મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું સાસરાવાળાને આપે. છોકરાને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને જીજીવી છોકરાને સારૂ રાખે પક્ષાંમાંથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંમાંથી કાંઈ છોકરીને આપે નહી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને પક્ષાં શિવાય ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજતું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ મુકરર નથી, તો શું લખિયે ?

૨૫. અમારે જનોઈનો અધિકાર નથી.

* અસલ ગામજમાં હસ્તરોપથી “ધણિયાણી” ને જાહેર “ધણી” લખેલોછે.

વાણિયા-શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી ને એ સવાલ પચીસનો જવાબ લખ્યો નથી. (ને) અમારામાં બીજો ચાલ નથી.

વાણિયા-વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.

આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી. ન્યાતિ આચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેનાજ જવાબ આપ્યા છે.

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૨૫૧) નો છે તથા ૩. ૨૫) વસંતના લુગડાંના આપે છે, જુમલે ૩. ૨૭૬) રોકડા લગનને દાહાડે આપે છે; એ શિવાય બીજું આપવાનો ચાલ નથી, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે ચાલ હતો.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ (૧) પેહેલી પ્રમાણે છે.

૩. અમારામાં રૂપાની તથા સુનાની જનસો આપતા નથી-રોકડા રૂપિયા આપે છે.

૪. અમારામાં પદ્મું ને આપે છે તે લગનને દિવસે આપે, તે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે, તે વર તથા કન્યાવાળાની પતીજ આવે તેને ઘેર વ્યાજે અનામત મુકે, અગર લગન થયા પછી વરવાળો જોડે વ્યાજે મુકવા નહીં આવે તો કન્યાવાળો વ્યાજ મુજરે આપતો નથી. કદાપી કન્યાવાળો જોડે ન આવે તો વ્યાજ મુજરે આપે ને તે મધેથી બે નંમ પેહેરવાને સાર કરાવવા હોય તો કન્યાવાળો કરાવે, ને તે વરવાળો અંકાવે, અને એ વાતમાં વાંધો પડે તો પંચ તેનું સમાધાન કરે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે, ને

દીપ તો જેવાતેડા કરતી વખત થાય છે, પણ તેમાં શ હેદી કરાવવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, તે પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે આપે છે, ને તે પક્ષાં ઉપર ઘેરીનો હક છે, ને બાઈની કનરબજાએ ધણીનો હક પોંદેંએ છે; ને સાસરેથી પદ્મું આપવાનો ચાલ છે વરવાળાની ખુશીથી.

૭. કાઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે છે, પણ પદ્મું તો ૩ ૨૭૬) ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપે છે, ને વધતું ચા ઓછું ખુશી પ્રમાણે બનેલી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કાઈ શખસ અપંગ વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય પણ ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ૩. ૨૭૬) નું પદ્મું આપે છે. એ શિવાય બીજું આપતા નથી, ને (અગર) કાઈ પોતાની મતલબને સાર વધારે આપે તે પક્ષાંમાં મુજરે આપતા નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ આઠમી પ્રમાણે.

૧૦. પક્ષાંની માલીક બાઈ છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે ને ઘેરીને મળે તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ ચાલે, ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે શેક ધરેલું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બાઈનો હુકમ છે.

૧૪. પદ્મું ને ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કાઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાં ઉપર મુખત્યાર છે, ને બાપની વસિયત પ્રમાણે દીકરા બોરાકીપોશાકી કરે. બાપની વસિયત કાંઈ ન હોય તો બોરાકીપોશાકી કરવામાં દીકરો મુખત્યાર છે.

૧૫. બંનેની ખુશીથી લેવાય.

૧૬. ઘેરીની ખુશીથી પદ્મું ખરસવા લે-મળે ચારે પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ છે, ને પક્ષાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પૈસું મુકવાનો ચાલ છે, ને તે પક્ષાંનું બાજ આવે તે ઉપર યેરીનો હક છે.

૧૯. તજવાનો ચાલ નથી, તો પક્ષાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે કાંઈ પક્ષાંની જનસ હોય તે અથવા લુગડાં અથવા ચિટ્ટો અથવા રોકડા રૂપિયા જે કાંઈ હોય તે તેરમે દિવસે પાછું આપે છે. ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે મોસાળિયાં રૂ. ૧૦૦ રાખીને બીજું પૈસું ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. પોતાની ખુશી પ્રમાણે પેહેરામણી વરને આપે છે ને તે લગનને દિવસે આપે છે.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી લે આપે છે તે જે શખસને ચાંદલો કરીને આપે તે માલ તે તેનો, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને પોતાની ખુશીથી મળતર પ્રમાણે આપે છે-એનું કાંઈ મુકરર નથી.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૭૦૧) અંકે સાતસો એકનો આપવા લેવાનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત જુદી છે.

૧. જોવાતેડાના લુગડાં રૂ. ૧૧) નાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા આમણસાંમણ જોવાતેડા વખત કરે.

૩. ૭)-વિવાહ થાય તે સાલથી તે પરણેલાં સુધી હરસાલ કુંવારાની રીતના કન્યાને આપે:-૩. ૪) દિવાળીના, રૂ. ૨) હોળીના, રૂ. ૧) બળેવનો-જુમલે રૂ. ૭) આપે છે.

લગનને દિવસે ચોરીની રીતમાં:-

૧. કંસાર ખવડામણી રૂ. ૧૦)

૨. અંગુઠા ચંપામણી રૂ. ૨)

૩. પાણી છંટામણી રૂ. ૨)

૪. વરબેડીઆનો રૂ. ૧)

૫. જોડા સંતાડામણી રૂ. ૧)

૬. ધરબોળું મંગળ ફેરાનું રૂ. ૪) નું.

૭. ચોકપડા તથા દરિયાઈ રૂ. ૫)-

૩. ૨) ચોકપડાના; રૂ. ૩) દરિયાઈનો ચણિયો.

૮. દશયા ચરામણી રૂ. ૨)

૯. કાળળીના રૂ. ૨)

૧૦. વાડી બેવાર કુંવારા તથા પરણેલા-૩. ૧) કુંવારાનો, રૂ. ૨) પરણ્યા પછીના.

૧૧. હોળીનો સાળુ રૂ. ૮)

૧૨. દિવાળીમાં રૂ. ૫)-પરણે તે વરસ.

૧૩. મોંજેણાના રૂ. ૭) સાસુ તથા સસરા મળીને આપે.

૧૪. ગણુગોરના રૂ. ૨) પરણે તે વરસે વરને લેવાના:-

૧. કંસાર ખવડામણી રૂ. ૫)

૨. વરવાગો રૂ. ૬)

૩. અબોટિયું રૂ. ૭)

૪. તોરણ પછતાના રૂ. ૫) તથા સાડી ૧).

૫. મોંજેણું રૂ. ૪)

૬. ગણુગોરનો રૂ. ૧)

૭. વાડીનું પગે લાગણું રૂ. ૧)

૮. દશયા ચરામણી રૂ. ૧)

ઉપર કુંવારાની રીત લખી છે તે વખતે વખત ન આપી હોય તો તે રીતને બદલે લગન સમે દાગીનો કરાવી ધાલે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપા તથા સુનાનું ધરણું રૂપિયા ચારસેનું તથા રોકડા રૂપિયા ત્રણસોં એક આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત દરોબસ્ત પૈસું જે કોઈ કન્યાની પરવસી કરે તેના હાથમાં આપે છે.

૫. લગનને સાડી બાકી રાખીને પૈસું આપતા નથી, ને પક્ષાંની ટીપ સામસામી કરી આપે, ને તેમાં જે કોઈ પૈસું બરવા સાથે જાય તેની શહેડી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડતા નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને છોકરા પશુ હોય તેનું પલ્લું રૂ. ૭૦૧) નું છે.

૮. અમારામાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમર વિગેરે હરેક તરેહનો રોગી હોય તેનું પલ્લું ન્યાત-સિરસ્તે આપાય છે.

૯. હરેક તરેહની કન્યાને ખોડ હોય ત્યારે પલ્લું બનોની સમજણે થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેની રીત એ છે જે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપવું. અથવા છોકરાં ન થાય તો વર્ષ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપવું ને ફારગતી લખાવી લેવી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વાળીજ સ-માને ઘેરથી-અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિ-ગેરે જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિ-યાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી વિગેરે લોક ધરેણું બેરીને પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહેનતના કરનારનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે તો તેના છોકરા વિગેરે બીજા સગાનો અટકાવ નથી. પણ સગી માથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચાય નહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બેરી પાસેથી જખરદસ્તી-થી પલ્લું લઈ શકાતું નથી.

૧૬. અમારામાં ધણી પાસે કાંઈ ન હોય ને રૂડો અથવા ભુડો વરો આવે ત્યારે ધણિયાણી પાસેથી લે; ને હાથ પોંહોંચી શકે ત્યારે પાછું કરે.

૧૭. ધણીએ ધણિયાણીનું પલ્લું લઈને પોતાનું ઘર તેના અવેજમાં લખી આપ્યું હોય તો પક્ષાંની કીમત પ્રમાણે આપીને વારસ ઘર પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. બેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુ-કવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપી કોઈ મેલે ને તેનું બાજ આવે તે ઉપર કન્યાનો આપ મુખત્યાર છે; અને સાહુકારને ઘેર વરકન્યાના નામના જમે કરાવ્યા હોય ને હાલસો આવે તો વરકન્યાના જમ, ને કન્યાના જાપના નામના જમે હોય તો આપ ભરી આપે.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી ભરી જમ ત્યારે પક્ષાંની જનસો ટીપ પ્રમાણે દિન તેર મધે પાછી આપે-તેના ધણીને હવાલે કરે; ને ઘસારો જમ પશુ પોણોસો રૂપિયાનું ઓછું આપે તેને કોઈ કહે નહી; ને રીત પાછી આ-પવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી ભરી જમ ને તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે રૂ. ૧૦૦) પક્ષાંમાંથી રાખીને આ-કીનું મોસાળિયાં ધણીને પાછું આપે, પણ છોકરા નાહાની ઉમરના હોય ને તેનો આપ પરવસી ન કરે ત્યારે રાખે, નહી તો ઉપરની કલમ ૨૦ માં લખ્યા પ્રમાણે સઘળું પલ્લું હવાલે કરે.

૨૨. મરનાર બાઈને છોકરી હોય તેનો સિરસ્તો ઉપરની કલમ ૨૧) માં લખ્યો છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી; ને કદાપી કોઈ આપે ને ન્યાતના લોકને માલમ પડે તો તેને પુછી શકે છે.

૨૪. વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આ-પે છે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે આપે છે; ને તે માલ કાંઈ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૫૦૧) પાંચસે ને એકનો છે. એ કરતાં અસલમાં ઓછું તથા વધતું પણ હતું, ને હાલમાં આંકડો એજ છે. એ કરતાં વરકન્યાવાળા પોતાની ખુશીથી કાંઈ ઓછું લે તેનો અટકાવ નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતના વજ્ર વિ-ગેરે કાંઈ જુજવી ધરેણું આપવું પડે છે. તેમાં જનસનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાના તથા સુનાના ધરેણાં જે કાંઈ પેહેરવા જોઈએ છે તે પ્રમાણે આપે છે; રોકડા રૂપિયા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપે છે તે વિવાહ થાય ત્યારથી તે પર-ણતાં સુધી પુરું કરે છે; તે કન્યાને ધાલે છે, તથા તેના આપને પણ આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે તે પ્રમાણે આપે છે, તેમાં કાંઈ ટીપની જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કાંઈને મળે તો સકાંકણી પણ બેસાડે છે, ને તે ઘરેણું ઉપર ઘેરીનો હક પક્ષાં ખરાબર પોઠેંચે છે, ને તેનાં સાસરિયાં પલ્લું પણ આપે છે.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે, તે પણ ઉપર લખેલા ધારા પ્રમાણે કરી શકે છે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો રોગી અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું પણ ધારા પ્રમાણે અપાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો પણ પલ્લું ધારા પ્રમાણે જોઈએ, ને તેનો આપ પોતાની ખુશીથી આપે વા વગર પક્ષે પરણાવે તો મુખસાર છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવું તે પોતે સમજતી થાય ને સાસરે રહે ત્યારે હવાલે કરવું. કાંઈ ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પછી મોસાળાંની રીત વિગેરે જે કાંઈ ધણીની તરફથી મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે, ને તેને પિહેરની તરફથી મળે છે તે ઉપર ધણીનો હક કનરજાએ પોઠેંચે છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોકો ઘરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં સામેલ થતું નથી.

૧૩. કાંઈ મેહેનત મજૂરીથી પૈસો પેદા કરે તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું આપ્યું છે તે ઘેરી ધણીની મરજી વિના કાંઈને તેમાંથી આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી. ને મા અગર સાવ-કા મા પોતાના પક્ષાંમાંથી ગેરમાર્ગે ખરચે તો દીકરો અટકાવ કરી શકે છે; ને દીકરો ભરણપોષણ ન કરે તો તે આબતે ખરચ કરી શકે છે.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી પોતાના છોકરા તથા છોકરીના લગન વિગેરે કાંઈ વાજખી કારણથી પલ્લું લઈ શકે છે, ને મળે તો પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપે તે પક્ષાંના આંકડા પ્રમાણે પોતે રૂપિયા

આપીને લેવાને મુખસાર છે, ને વારસો પક્ષાં પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વાજખી કારણવિના લઈ શકતા નથી.

૧૮. પક્ષાંના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં અમાનત મુકવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજવા ચાહે અગર ઘેરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે, તે અમારામાં ખતી શકતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ત્રણેશાની અંદર પલ્લું ધણીને ત્યાં પાછું આપે છે; તેમાં કાંઈ મુદત નથી, ને ધણી જીવતાં કાંઈ ખરચી શકતી નથી, ને વિધવાપણામાં ખરચ ક્યાં હોય તે જતે બાકી વધે તો પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તે છોકરાને ધાલવા સાર કાંઈ જીજવી મોસાળિયાં રાખે છે, ને છોકરો પોતાના આપ પાસે રહે તો ન રાખે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના આપે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય તે કન્યાના મુઆ પછી પાછા આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવું વરને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થાય ત્યારે પેહે-રામણી જેને જેવી મળે તેવી થયાશકિત આપે છે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-વીશા ખડાયતા અમદા- વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૬૨) નો છે—અસલથી એજ પ્રમાણે છે.

૨. રીતબાત તો ઉપર લખેલા આંકડામાં આવી મુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના અવેજમાં રૂ. ૨૬૨) રોકડા આપે છે; તેમાંથી વરના આપ તથા કન્યાના આપની મરજીમાં આવે તો ઘરેણું કરાવે, તથા મરજીમાં આવે તો વ્યાજે મુકે ત્રાહીત ઠોકણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત પલ્લુ આપે છે ને વ્યાળે મુકે છે, તેની ચિઠ્ઠી કન્યાના આપને ઘેર રહે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત પલ્લુ આપે છે તે પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીએ એસાડવાનો ચાલ નથી; ને કન્યાદાન દેતી વખત કન્યાના આપને મળે તે કરે, ને કન્યાની કનહીલાએ એ કન્યાના આપે પોતાના ધરતું કચ્ચું હોય તે પાછું લે.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટા વર પરણવા નીકળે ને તેને છોકરા હોય ને પરણવા નીકળે તો પલ્લુ સિરસ્તા મુજબ આપે છે.

૮. ગમે તેવા રોગવાળા હોય તેનું પલ્લુ તો ન્યાત-સિરસ્તા પ્રમાણે આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરી રોગી હોય તેનો આપ પોતાની મરજીમાં આવે, તે પ્રમાણે પલ્લુ લે ને પરણાવે.

૧૦. પલ્લુ ઐરીને હવાલે કરતું તેનો ધારો એ જ ઐરી પ્રુપ્ત ઉમરની થાય ત્યારે તેના કબજામાં રહે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણીને ઘેરથી તથા આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે આવે-ધરણું તથા લુગડાં તે બાઈનાં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વરના સગા કન્યાને ઘેર તેડીને ધરણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ઐરીએ મેહેનત મજૂરી કરીને મેળવ્યું હોય તે બાઈનું છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી, તથા ખરચ કરી શકે નહીં; છોકરો અટકાવી શકે છે, ને સાવજી માથી તથા સગી માથી પલ્લુ ખવાય નહીં.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ઐરી પાસેથી પલ્લુ લઈ શકતા નથી, ઐરી ખુશીથી આપે તો લે.

૧૬. ઐરી રાજી થઈને આપે તો લે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ઐરીને પક્ષાંના અવેળમાં ધર લખી આપ્યું હોય, ને તે ધણી લે તો લઈ શકે છે, પક્ષાંના રૂપિયા આપીને લે, ને ઐરી એક વારસતું પોતાંએ નહીં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં ઐરીનું પલ્લુ વ્યાળે મુક્યું હોય ને તેનું વ્યાળ આવે તેનું ધરણું થાય.

૧૯. અમારામાં ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તેનું પલ્લુ તથા રીતભાત તથા પક્ષાંનું વ્યાળ જે કાંઈ હોય તે પિહેરિયાં ધણીને પાછું આપે.

૨૧. ઐરી મરી જાય ને તેનું પલ્લુ તથા રીતભાત હોય, ને તેને છોકરી તથા છોકરો હોય, તેને સાર રાખે નહીં-ધણીને પાછું આપે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં મોસાળિયાં છોકરી તથા છોકરાને સાર રાખી શકતાં નથી.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં વિગેરે કાંઈ હોય અને કન્યા મરી જાય તો રીતભાત તથા પલ્લુ તથા પક્ષાંનું વ્યાળ હોય તે પાછું આપે.

૨૪. પેહેરામણી વરને આપવાનો ચાલ છે, પરણે ત્યારે કંઠી અથવા રોકડા આપે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી આપી તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવતી નથી.

ભાટિયા-જદવ વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત રૂ. ૬૦૧) અંકે છસે ને એકની છે, ને અસલ ધરણ્યોના વખતમાં રૂ. ૩૦૦) ત્રણસેની હતી.

૨. ઉપર લખેલા પક્ષાંના આંકડા વગર જોવા-તેડાની રીતના રૂપિયા ૨૫ તથા વિવાહની રીતના રૂ. ૨૫)-જુમલે રૂ. ૫૦) (પચાસ) કરીને લુગડાંના આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે બંને ધણી રાજી થઈને પોતાનું પુરૂ કરી લે છે, એ તકરીત. ન્યાતવાળાને કાંઈ પુછતું નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે અગાઉથી આપે છે ત્યારે વિવાહ સહી થાય, ને પલ્લુ કન્યાના માઆપના હાથમાં આપે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ અગાઉથી આપે ત્યારે વિવાહ સહી થાય, ને બાકી રાખે તો કન્યાના માઆપની ખુશીથી. ને પક્ષાંની ટીપનો સિરસ્તો નથી,

ને શાહેદીનો પણ સિરસ્તો નથી, ને વરકન્યાના માઆપ રાજ થાય છે સારે ન્યાતવાળાને ખબર થાય, ને લખવાનો તથા શાહેદીનો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, (કાંઈ) એ બીના લખ્યામાં કાંઈ આવી નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તે શખસને દીકરા પણ હોય, ને તે શખસ ફરીથી પરણે તો પોતાની ખુશી, ને ન્યાતરીતથી પદ્ધતું વધતું આપે તો બંને ઘણી રાજ થઈને આપે લે; તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછે નહીં.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા બીજો કાંઈ સળખ હોય, ને તે ઘણીનો વિવાહ થાય તો કન્યાના મા તથા આપ રાજ થઈને એવા શખસને કન્યા આપે ને ન્યાત રીતથી પદ્ધતું વધતું લે; તે કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછતા નથી, પોતાની ખુશીમાં આવે ને રાજ થાય તેમ કરે.

૯. એજ તરેહથી છોકરીના હાલ હોય ને તે છોકરીને કોઈ કબુલ કરે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે; એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછે નહીં, બંને ઘણી મુખ-લાર છે.

૧૦. ઐરીનું પદ્ધતું ભર્યું હોય ને જ્યાં સુધી બાળક અવસ્થા છે ત્યાં સુધી તેના માઆપના હવાલામાં જે કાંઈ પદ્ધતું ભર્યું હોય તે રહેછે, ને બાઈની ઉમર મોટી થાય ને છોકરાં થાય અથવા ફરજ નહીં હોય તો પોતે બાઈ પોતાની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને રાજ થઈને પોતાને ઘેર લઈ જાય. પણ એ જે કાંઈ બાઈની મોર ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે તેની માલીક બાઈ છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ઘણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંની રીતમાં તથા જે કાંઈ રીતભાત મળે છે તેનો અખલાર આયડીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ઘણી વિગેરે લોક ધરેણું કોઈ આપેછે એ સવાલ લખ્યોછે-પણ પક્ષાં ઉપરાંત ઘણી પોતાની ધણિયાણીને જરીઆન બનાવે તે ઘણીને ખબર પડે તો ધણિયાણી પાસેથી લે; ને લોકો ધરેણું કાંઈ પેહેરવા આપે તેનું પાછું આપે, અગર સગાવા-હાલાં રીતભાતમાં આપે તેની માલીક બાઈ છે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને બાઈએ પૈસા પેદા કર્યા હોય તેના ઉપર અખલાર ઐરીનો છે.

૧૪. જે પદ્ધતું ઐરીને આપ્યું છે તે ઘણીની રજ થાય સારે કોઈને આપે, ત્યાં સુધી કોઈને આપી શકે નહીં, અથવા ખરચ કરી શકે નહીં; તથા સગી મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં છોકરાનો અખલાર નહીં, પણ પોતાના મરત લાકડાં રાખીને ખરચે.

૧૫. ઐરી પાસેથી ઘણી જખરદસ્તીથી પદ્ધતું લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ઘણી પદ્ધતું ખરચવાને લે તે પોતાની ધણિયાણી રાજ થાય ને આપે તો લે, ને વા-જખી કારણથી ધણિયાણી રાજ થઈને આપે તો લે, ને બની આવે તો પાછું આપે.

૧૭. ઘણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને (પક્ષાંમાં) લખી આપે તો ઘણી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આયડીને પક્ષાંનો અવેજ આપે તો પોતાના કબજામાં લે, અથવા વારસ લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો સિરસ્તો નથી, ને બંને વરકન્યાના માઆપ રાજ થઈને મુકે ને પોતાની નજરમાં આવે તો આપે, પણ ન્યાતમાં વ્યાજે મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ઘણી તજ-પણ અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી; અથવા ઐરી બેકે-દીથી ચાલે ને તજે તો ન્યાતવાળા ઐરીને ન્યાત બાહાર મુકે, ને ઘણીની મરજીવિના ધણિયાણી તજે તો પદ્ધતું પાછું આપે, ને ઐરી ન્યાતબાહાર રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પદ્ધતું પાછું આપે વરને.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તો મોસાળિયાં પદ્ધતું રાખી શકતા નથી, ઘણીને પાછું આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારની છોકરી હોય તોએપણ જે કાંઈ પદ્ધતું છે તે ઘણીને પાછું આપે, મોસાળિયાંનો કાંઈ અખલાર નહીં.

૨૩. કન્યાના બાપે પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા

લીધા હોય તે પાછા આપવામાં આવે નહીં, પલ્લું પાછું આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે ભરવાનો તથા સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ મધે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ને વિવાહ તથા સીમંતમાં પેહેરામણી આપેછે- તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવે નહીં. તે વિવાહ તથા સીમંતમાં પેહેરામણી આપે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

ભાટિયા-લુવાણ તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલથી કાંઈ પક્ષાંનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શરત મુજબ કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનું પણ કાંઈ મુકરર નથી, તરફેણવાળા પોતપોતાની શરત મુજબ આપેછે.

૩. પક્ષાંમાં સુનાનું તથા રૂપાનું ધરેલું. આપેછે તે તરફેણવાળા જનસો પોતાની રાજી ખુશી મુજબ ધણવે છે, તેના કંઈ નામનો ધારો મુકરર નથી, ને રોકડા રૂપિયા પક્ષાંના અવેજમાં કોઈ આપે છે, પણ તે રૂપિયા જનસો આપીને પાછા લેછે.

૪. પલ્લું વિવાહ મેળવતી વખત અપાય છે તે થોડું આપેછે, ને થોડું બાકી રાખેછે તે પરણતી વખત અપાય છે; ને પરણતી વખત પણ વરવાળો આપી નહીં શકે, ને બાકી હોય ને કન્યાકાળ જતો હોય, ને કન્યાવાળાની ખુશી લગન કરવાની છે, તો અધુરે પક્ષે પણ લગન થાય છે. એ વાતમાં કંઈ મુકરર નથી કે અધુરે પક્ષે લગન નહીં થાય.

૫. પક્ષાં બાબતનો જવાબ તો ઉપર સવાલ ચો-પાના જવાબ પ્રમાણે છે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી, પછી તેનો મુસદ્દો શું લખીએ? તરફેણની રાજી પ્રમાણે થાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી આજ સુધી કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ? ને અત્યાર પછી કોઈ બેસાડે તો જે કંઈ ધર્મશાસ્ત્રમાં હોય તે પ્રમાણે કથુલ છે.

૭. મોટી ઉમરનો છે ને ધણિયાણી મરી જાય ને દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા માહે તો પરણી શકેછે, તેને કંઈ વધારે પલ્લું આપવું પડતું નથી, શરત મુજબ આપવું પડેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો નાહાનો અથવા મોટો હોય ને રોગી અથવા કંઈ દોષવાળો હોય તેથી તેને કંઈ ઓછું વતું પલ્લું આપવાનો ધારો નથી, શરત મુજબ કરેછે.

૯. ઉપરના જવાબ મુજબ છોકરીનો પણ ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવાનો ચાલ એ છે જે ધણીધણિયાણી બંને એકદિલ થઈને પલ્લું માગે ત્યારે ફારગતી શેઠની શાહેદી સુદ્ધાં લખાવી લઈને આપવું જરૂર છે.

૧૧. આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે ઐરીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું જોર નહીં. ધણિયાણીની રાજી ખુશી હોય તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેલું માગ્યું આપેછે તે કંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પાછું આપવું લાજમ છે.

૧૩. ઐરીએ મેહેનત યા મજૂરી કરીને પોતાના ધણીના ધરમાં રહીને કંઈ પેદા કસ્યું છે તો તે ઉપર ધણીધણિયાણી બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને પેહેરવા સાર કસ્યું છે તે ઐરીથી ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહીં ને ખરચ પણ થાય નહીં, (ને) મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને તફરકે કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને અગર જખરદસ્તીથી ઉતારી લે તો પંચાયતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને શિક્ષા કરે. ને પલ્લું પાછું અપાવે.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને પલ્લું લે તે ઐરી રાજી થઈને આપે તો લેવાય, ને વળી ઐરી માગે તો ધણીએ પાછું આપવું લાજમ છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધણી પોતાની ધણિયાણીને ધર લખી આપે, ને ધણિયાણી ધર લખી લેવા રાજી છે તો બની શકેછે; ને ધણી અથવા તેના વારસ ઓરતને પલ્લું પાછું આપે તો ધર પણ પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. કંઈ સમય હોય અથવા ધણીધણિયાણીને ન બને તે એકએકને મુકે ને છુટાછેડા કરે—બંને રાજ થઈને, તો પલ્લુ ઓરતે ધણી પાસે ફારગતી લખાવી લઈને પાછું આપવું લાજમ છે.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ નંબર* ૧ ના પંદરમાં આંક પ્રમાણે છે. ને વર અથવા કન્યાને નેકીબદી થાય તેના દિવસ પાણી સુધીમાં પલ્લુ પાછું આપવું જરૂર છે, તેમાં તરફેણની રાજી થી ખરચ થયો હોય તે મુજબે પડે, ને તરફેણમાં કંઈ તકરાર પડે તો શેઠ વિગેરે પંચાતવાળા મુકરર કરે તે પ્રમાણે ખરચ મુજબે થાય.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ને મરનાર બૈરીનો ધણી જીવતો હોય તો પલ્લુ ધણીના કબજામાં રહે, મોસાળિયાંથી રખાય નહી.

૨૨. છોકરી હોય તોપણ ઉપરના સવાલના જવાબ મુજબ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એનો ઉત્તર શું લખીએ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ કાંઈ મુકરર નથી; કોઈ આપે છે ને કોઈ નથી આપતા; ને આપે છે તે જીખાની શરત મુજબ વિવાહથી તે લગન સુધીમાં આપે છે.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો આપ બ્યાં સુધી કન્યા જીવે છે લાં સુધી વરવાળાને લાં હરેક પગરણ આવે ત્યારે પોતાની સંપત્ત તથા ખુશી મુજબ પેહેરામણી આપે છે, તે પાછી લેવાય નહી.

ભાટિયા—લુવાણા તડ બીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ અસલથી રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધી કરે છે, મુકરર કાંઈ ધારો નથી.

૨. રીતભાત જીદી છે, ને રીતભાતનો કાંઈ આંકડો નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે આપે; ને જન-

સતું પણ મુકરર નથી, કોઈ જનસ આપે અથવા રોકડું આપે.

૩. સુનાનાં તથા રૂપાનાં [ધરેણાં] અથવા રોકડાં કાંઈ મુકરર નથી. વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે પલ્લુ શરત મુજબ પરણે લાં સુધીમાં પુરું કરે.

૪. થોડું વિવાહ મળતી વખતમાં આપના હાથમાં આપે છે, ને બાકી રહે તે પરણતાં લગીમાં પુરું કરે.

૫. લગન સુધીમાં પલ્લુ પુરું કરે ને દીપનો કાંઈ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો સિરસ્તો શું લખીએ?

૭. પલ્લુ રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધીમાં વર તથા કન્યાવાળાની શરત પ્રમાણે કરે.

૮. ઉપરના આંકડા ઉપરાંત વધારે આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીના માખાપની મરજી.

૧૦. એક બે છોકરાં થાય ત્યારે પલ્લુ હવાલે કરવું, ને છોકરાં નહી થાય ત્યારે બૈરી પુરી ઉમરે થઈને પોતાને ધરબારે થાય ત્યારે સોંપે.

૧૧. તેમાં કાંઈ ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. તે માલ ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજી શિવાય પલ્લુ કોઈને અપાય નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી માના પક્ષાં ઉપર બ્યાં સુધી તેના ધણીના હુકમમાં છે લાં સુધી દીકરાનો અટકાવ પોહોંચે નહી, ને કદાચ નાતરે જાય ત્યારે તો છોકરાને આપીને જાય.

૧૫. પલ્લુ ઉતારી લેવાય નહી; પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ કીધું હોય તે ઉતારી લે.

૧૬. નેકી અથવા બદીનો ખરચ આવે તો લે, ને ધણીનો હાથ પોહોંચે તો પાછું આપે, નહી તો ન આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધર, પક્ષાંમાં લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ધેર મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

* વિવાહ બાબતના જવાબનો.

૧૯. ઐરીને ધણી તને તો પલ્લુ ઐરીની પાસે રહે, ને ધણીની મરજીવિના ઐરીથી ધણીને મુકા-તો નથી.

૨૦. આપવું બેઈએ, તે દાહાડોપાણી વિલા પછી ફારગતી લખાવીને પાછું આપે.

૨૧. છોકરો હોય તો પલ્લુ છોકરાનાં મોસાળિયાં અડધું રાખે, ને અડધું ધણીને પાછું આપે, ને જ્યારે છોકરાને તેનો આપ પરણાવે ત્યારે અડધું જે રાખ્યું હોય તે પાછું આપે.

૨૨. ઐરી મરી જાય ને છોકરી હોય તોપણ પલ્લુ દરોખસ્ત વરવાળાને હવાલે કરે, મોસાળિયાં રાખવાનો અધિકાર નથી, ને છોકરીની બાલાસ કરવાનો હક તથા પરણાવવાનો હક તેના આપનો છે, ને આપ છોકરીની બાલાસ નહીં કરે ને પરણાવે પણ નહીં તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૨૩. ખાવા આપવા તથા લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. વરને સામા આપવાનો ચાલ છે, પણ રૂપિયાના આંકડાનો ધારો નથી, ને પરણતાં સુધી આપે છે.

૨૫. પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

***ભાટિયા-વાહાવાનો જવાબ.**

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

કાયસ્થ-વાદિમક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. જેને જે મળે તેટલું ધરેલું કરવાનો ચાલ છે, આંકડો મુકરર નથી.

૨. પક્ષાંથી રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં કુમડાં કરે છે તે સંપત્ત પ્રમાણે કરે છે; તેનો કાંઈ આંકડો નથી.

૩. પક્ષાંના ધરેલુંમાં સુના રૂપાની જનસોનું કાંઈ

પરિભાણ નથી, પણ તે પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન થતાં સુધી પલ્લુ વરને ત્યાંથી પરચુરણ અથવા સામડું કન્યાને અંગે ચહડાવીને તે કન્યાને, ગોર સાથે અથવા હરેક કાઈ બાબસ્તા માણસ સાથે તેના વિવાહના અધિકારીને સોંપે છે; ને લગનની રીતભાત વખત રૂબરૂ પણ આપે છે.

૫. વિવાહ થતી વખત આપવાનો અથવા બાકી રાખીને આપવાનો કાંઈ મેળ નથી; તથા પક્ષાંની ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સંપત્ત હોય તો સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ધરેલું ઉપર ઐરીનો હક્ક પક્ષાં બરાબર છે, ને સકાંકણી બેસાડે તોએપણ પલ્લુ કર્યાનો ચાલ છે.

૭. મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો શખસ ફરી પરણવા ચાહે ને વધતું ધરેલું આપે તો તે મુખત્યાર છે, પણ તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૮. એવો કાંઈ સખખ હોય તો વધારે આપવું પડે, પણ જે આપે તે વધારે પક્ષાંમાં ગણાય.

૯. એવો કાંઈ સખખ હોય તો છોકરીના વાલી એણે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. જ્યારે છોકરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિહેરિયાં સઘળું પલ્લું અથવા થોડું છોકરી માગે ત્યારે આપે. છોકરાં થવા ઉપર કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અધરણી વખત (વિગેરે) રીતભાતથી ધરેલું વિગેરે ધણિયાણીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ધણિયાણીની રજમંદીથી ચાલે; ને પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી પક્ષાં શિવાય ધણીએ જે જેવર આપ્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. સ્ત્રી માણસને ગેરશખસ કાંઈ આપવું નથી, ને સગાવાહાલાએ કાંઈ આપ્યું હોય તથા ઐરીની મેહેનત મળુરીથી પેદા કરેલા ઉપર તેની રજમંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય ઐરી પોતાનું પલ્લું વિગેરે કાંઈ કાઈને આપી શકે નહીં, તથા ગેરવાજખી ખરચ પણ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાજખી ખરચ કરે

* આ આંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણા તક બીજું અંક ૧૮૬ એકે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી. (જુલો, પૃષ્ઠ ૨૫૫)

તો દીકરો અટકાવ કરી શકે નહી, પણ ન્યાતરી-તથી વધારે માલ છે તો અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. જખરદસ્તીથી ખાઇ જવાને સાર ધણિયાણીનું પલ્લું ધણી લઈ શકે નહી.

૧૬. છોકરા પરણાવવા સાર ધણી, ધણિયાણીનું પલ્લું લે સહી, ને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઈને તેના અવેજ-માં પોતીકું ધર બરાબર કીમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો અથવા તેના વારસનો હક્ક તે બાઈના જીવતજગત પોહોંચતો નથી, ને તે ધરને બાઈ વારસોનો હક્ક દુબાવવા સાર બેસબબ વેચે અથવા કોઈને આપે તો આપી શકે નહી, ને ગિરો તરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પક્ષાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ મુકે તો તેનું વ્યાજ ધણિયાણી ખાય.

૧૯. ધણી બૈરીને તજે તો પલ્લું ધણિયાણી પાસે જીવતજગત રહે, ને ધણિયાણીથી ધણીને અથવા ધણીથી તેને સદાવડા મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. બૈરી મરી જાય તેની દશાને દાહાડે સર્વે પલ્લું તથા હાજર હોય તે લુગડાં તેના ધણીને ઘેર પાછાં મોકલવાં; ને (અગર) વાજખી ખરચ થયો હોય તો તે ધણી મુજરે આપે.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો કુંવારો છે તો તે છોકરાના મોસાળિયાં તે પલ્લું છોકરાને સાર રાખે, પણ મરનારીનો દાહાડોપાણી અટકતો હોય તો તે ખરચ પ્રમાણે ધણીને આપવું જોઈએ, ને જો છોકરાનો બાપ વેહેવારિયો હોય તો મોસાળિયાંને પલ્લું રાખ્યાની દરકાર નહી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તો તેને સાર કાંઈ પલ્લું રખાય નહી.

૨૩. કન્યાવાળાએ પક્ષાં ઉપરાંત પોતાની આબરૂ ને વિચારીને બેસિરસ્તે જે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય, ને પછી તે કન્યા પરણ્યા પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો મુઆ પછી વરવાળાને પાછા આપે.

૨૪. વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, યાને ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં તથા અધરણીમાં મળ્યા પ્રમાણે વરને પેહેરામણી આપે છે, તે માલ વરનો છે. પાછું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની પટ્ટણુ કરતા નથી તો ઓછો અદકો આંકડો શું લખીએ ?

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતે આસરે રૂ. ૨૫૧ નું જરિયાન-રૂપાનું તથા સુનાનું-કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પટ્ટણુ તો કંઈ કરતા નથી; વરની મરજીમાં આવે તે જનસો બનાવીને આપે; જનસનું કાંઈ મુકરર નથી કે તેનું નામ લખ્યામાં આવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની પટ્ટણુ નથી તો એનો વખત શું લખીએ ? મગર કલમ બીજામાં આંકડો લખ્યો છે તેટલાનુંજ-વિવાહ મળેથી તે લગન થતાં સુધીમાં ધરેણું આપવું જોઈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કર્યાથી તે લગન સુધીમાં ધરેણું કરે. એ બાબતમાં દીપ લખવાનો ચાલ નથી તો મુસદ્દા શું લખીએ ને શાહેદી શાની હોય ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ધરેણું ઉપર બનાના હક છે, ને સાસરેથી પણ ધરેણું રીત પ્રમાણે કરે છે; અગર ન કરે તો કન્યાનો બાપ માજે નહી, પણ ન્યાતરીત વરના બાપને કરવી જોઈએ.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને છોકરો પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે-મગર વધતું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કંઈ સબબ હોય તોપણ ન્યાતની રીત કરતાં વધતું કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાથ હોય તોપણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધરેણું આપવાં જોઈએ-મગર ઓછું અદકું તો બનોની ખુશીથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં રૂપિયા આપવાનો સિરસ્તો નથી કે ઐરીને હવાલે કરવામાં આવે, ને રોકડા રૂપિયા રીતમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેની ઉમર તથા છોકરાની માનો જવાબ શું આપીએ ?

૧૧. પરણ્યા પછી ને પરણ્યા પહેલાં રીતના ધરેણું ઉપર લખ્યાં છે તે શિવાય ધણીને ઘેરથી તથા આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

પેહેરવા સારૂ ધણી વગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે મધે લોકનું ધરેણું પક્ષાંમાં ગણાય નહી. પણ ઉપર લખેલી રીતમાં કંઈ ઓછું હોય તો ધણીનું આપેલું ધરેણું પક્ષાંની રીતમાં ગણાય.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મેહેનત મજૂરી ઐરીને કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં રોકડા રૂપિયા આપવાની પદ્ધતિ નથી તો પદ્ધતિ કેને આપે ? ને રીતની જનસો બનાવી હોય તે ધણીની મરજી શિવાય ઐરી કંઈ આપી શકતી નથી, ને તે મધેથી ધણી છતાં ખરચ પણ કરી શકે નહી. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાને ચડેલી રીતની જનસો મધેથી દીકરા છતાં કાંઈ ખરચ કરી શકતી નથી. શાથી જે દીકરા પોતાની માની તથા સાવકી માની સર્વે તરફથી ખરદાસ રાખે છે, સખખ તે જનસો ઉપર દીકરાનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫ અમારી ન્યાતમાં રીતમાં આપેલાં ધરેણું છે તે જખરદસ્તીથી ધણી લઈ શકે નહી.

૧૬. રીતનાં ધરેણુંમાંથી જરૂરીઆતના ખરચ સારૂ ઐરી પાસેથી ધણી લે તો પાછ તેને કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને પક્ષાંમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો સાહુકારને ઘેર શું અમાનત મુકીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તોડવાનો ચાલ નથી તથા પક્ષાંનો રાહ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પછી ધણી મરી

જાય ને રીતનાં ધરેણું આપ્યાં હોય તો તે અવેજ ઐરી પાસે રહે અથવા તેનો આપ રાખે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે પોતાના આપનો પેદા કીધેલો અવેજ હોય તે છોકરાનાં મોસાળિયાં છોકરાના આપના હુકમથી આપે તેટલું (મોસાળિયાં) રાખે; અગર તે ધણી પોતાનો અવેજ લેવા ચાહે તો મોસાળિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરી હોય, ને ધણીનો પેદા કીધેલો અવેજ હોય તો તે છોકરીના મોસાળિયાં છોકરી પરણે તેટલો અવેજ રાખે છે, ક્યાં સુધી કે તે છોકરીનો આપ પરણાવે ત્યાં સુધી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના આપને આવના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને તે લેતો પણ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ પરણતી વેળા દે છે, ને પેહેરામણીનું કંઈ મુકરર નથી.

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ પક્ષાંનો આંકડો મુકરર નથી, તરફેણની પદ્ધતિ પ્રમાણે થાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતમાત જુદી નથી; જુબાની શરત પ્રમાણે સુનાનાં તથા રૂપાનાં ધરેણું વરવાળો કન્યાવાળાને આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે, જુબાની શરત કરી હોય તે મુજબ અપાય છે, ને રોકડા રૂપિયા આપવા લેવામાં તરફેણની રાજી હોય તે પ્રમાણે.

૪. પદ્ધતિ વિવાહ થયા પછી અમારી ન્યાતમાં લુગડાં ચડાવે છે; યાને જોવાતેડાં થાય ત્યારે વરવાળો કન્યા તથા કન્યાવાળાઓને ધરેણું તથા એક જોડ લુગડાં આપે છે, ને કન્યાવાળા વરને પાંધડી ૧ જુબાની શરત પ્રમાણે બંધાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગનને સારૂ પદ્ધતિ કાંઈ

બાકી રાખવાનો ચાલ નથી ને ટીપ લખવાનો કાંઈ ચાલ નથી, ને તરફેણની ખુશી હોય ને પલ્લું બાકી રહે તો બંનોની મરજી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવામાં કન્યાના માઆપ મુખત્યાર છે, ને સાસરેથી પલ્લું કરવામાં સાસરિયાં મુખત્યાર છે, તેઓની મરજીમાં આવે તેટલું કરે, ને સકાંકણી બેસાડી તો ઐરીનો હક પક્ષાં બરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં દીકરાવાળાની ઐરી મરી જાય ને પોતાની ખુશી હોય તો ખીજી ઐરી કરે, પણ પલ્લું જીબાની શરત પ્રમાણે. વર ઉમરે મોટો યા ને નાહાનો-ઉમરનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોહોટો યાને નાહાનો રોગીષ્ટ વિગેરે હોય તેનું પલ્લું ઓછા વત્તાનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, તરફેણની જીબાની શરત પ્રમાણે કરે છે.

૯. એજ પ્રમાણે જીબાની શરત પ્રમાણે છોકરીનો પણ ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાસે કરવાનો ચાલ એ છે જે ધણીધણિયાણી બંનો એકદિલ થાય ને પલ્લું માગે તો આપવું જરૂર છે.

૧૧. બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું જોર નહીં, ધણિયાણી રાજી હોય તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી પક્ષાંમાં ગણીને નંગ આપે તો પક્ષાંમાં ગણાય ને લોકનું પેહેરવા સાડા માગી આપ્યું હોય તે તેને પાછું આપવું લાજમ છે, - લાવે ને આપે.

૧૩. ઐરીએ મેહેનત યા મજૂરી કરીને પોતાના ધણીના ઘરમાં રહીને પેદા કચ્છું હોય તો ધણીધણિયાણી બંનોનો હક પેદા કરેલા પૈસા ઉપર બરાબર છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને પેહેરવા સાડા કચ્છું તે ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહીં; ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને તફરકે કરે તો તેનો દીકરો અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. ઐરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી; પણ ધણીને વાજખી કારણથી કાંઈ સંકટ પડે ને ધણીની આખર જતી હોય તો ધણીને

પલ્લું લેવામાં કાંઈ હરકત નથી, ને ધણિયાણીને આપવું જરૂર છે.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને પલ્લું લે તે ઐરીની મરજી હોય તો આપે, ને ઐરી આપે તે પલ્લું ધણીને પાછું આપવું જરૂર છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં કોઈએ અમારી ન્યાતમાં તથા અમારી જાણમાં ઘર લખી આપ્યું નથી, માટે જે કાંઈ શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૧૮. ઐરીના પક્ષાંના રૂપિયા સાહુકારને લાંબા વ્યાજે અમારી ન્યાતમાં તથા અમારા જાણમાં મુક્યા નથી, વાસ્તે વ્યાજનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૯. ઐરી ધણીની મરજીવિના તજવા યાને મુકવા ચાહે તો મુકાય નહીં.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૧ ના સવાલ પંદરમા પ્રમાણે છે, વાસ્તે લખવાની કાંઈ જરૂર નથી. પણ તરફેણની રજમંદીથી કાંઈ ખરચ થયો હોય તો લેવા આપવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેના કાંઈ છોકરા હોય ને મરનાર ઐરીનો ધણી જીવતો હોય તો પલ્લું ધણીના કબજામાં રહે ને મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાની જરૂર નથી.

૨૨. છોકરી હોય તો એપણુ ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય તો ધણીનું કિસ્મત; પાછા આપવા મુકરર નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ અમારા જાણમાં નથી, ને અત્યાર પછી તરફેણની રાજીથી કોઈ કરે તો બંનો મુખત્યાર છે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી પેહેરાવવાનો ચાલ છે. કન્યા પરણ્યા પછી ગોરવ આપે તે દિવસે આપે, પણ કન્યાના મા તથા બાપની સંપત્ત પ્રમાણે.

કણખી કડવા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કંઈ મુકરર

* નંબર ૧ અટલે વિવાહ બાબત.

નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે પક્ષાંના અવેજમાં ધરેણું આપેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત(નો) કાંઈજુદી આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાનો આપ વરને પરણતાં પેહેલાં ચાંદલાના કરીને રૂ. ૧૫) તથા રૂ. ૨૫) તથા રૂ. ૨૫) આપેછે, સારે વરવાળો રૂ. વીસથી તે રૂ. ૫૫) સુધીનું ધરેણું પક્ષાંના અવેજમાં આપેછે, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વધારે ચાંદલો તથા પદ્મું કરે તો તેની ખુશી; ને કોઈ શખસને ચાંદલો ન મળે તો કંકુ ને કન્યા આપે તેના ઉપર પક્ષાંનો દાવો થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં કક્ષાં તથા સુનાનાં વિટલા તથા કાંટલી તથા સાંગળું—જેને મળે તે શખસ એટલું પદ્મું આપે, ને રોકડા રૂ. કંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો થયા પછી તે લગન દિવસ સુધીમાં જ્યારે વરના આપની મરજીમાં આવે સારે પદ્મું આપે, ને તે પક્ષાંની જનસો કન્યાને શરીરે આપના ધરમાં પેહેરાવેછે.

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે, અને પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીને સકાંકણી બેસાડેછે, ને આપ પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે પક્ષાંના અવેજમાં ધરેણું આપે, ને સાર પછી સાસરિયાં કન્યાને ધરેણું ધાલે તો પોતાની ખુશી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ એક વખત પરણેલો હોય તે ફરીથી પરણતો નથી, કેમકે નાતરું કરવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો થયો હોય સારે તે શખસ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને પછી નાતરું કરે, ને કોઈ શખસ રોગી વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેનું પદ્મું લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે છે, ને પક્ષાંમાં ગણવાનો બંદોબસ્ત તે વખત કરેછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી મોટી ઉમરની સારી સમજણી થાય સારે તેને પદ્મું હવાલામાં આપવું. છોકરાં થયાનો કંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં જે કંઈ ઘેરની ધરેણું વિગેરે મળે તે કંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે કંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મળુરી કરીને જે કાંઈ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહેનતના કરનારની સત્તા નથી, ને પોતાના ધણીનો હુકમ છે; ને ઘેરનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પદ્મું ઘેરની આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો વાજખી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ઘેરની પાસે વાજખી કારણથી ધણી પદ્મું લઈ શકેછે.

૧૬. ઘેરની પાસેથી ધણી નાદાર હોય ને કંઈ જરૂર અટકાવનું કામ આવે તારે પદ્મું લે ને પછી મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરનું પદ્મું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરની ધણી તજે વા ધણીને ઘેર તજે સારે તજેલી ઘેરની ખીજ સાથે નાતરે જાય તો પદ્મું ધણીને પાછું આપે.

૨૦. ઘેર પોતાના પિહેરમાં મરી જાય ને પદ્મું આપને ઘેર રહ્યું હોય ને આપને મળે સારે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તેને સાડ મોસાળિયાંને પક્ષાંમાંથી ધરેણું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની એકવીસમી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય ખીજ રૂપિયા આવાના લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી ફરતી નથી.

કણ્ઠી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૫) નો છે-અસલથી.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને વરવાળો ૩. ૧૦)નાં લુગડાં કરેછે.

૩. પલ્લું અમારામાં આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું આપેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે મંગણી વખત નંગ. ૫) આપેછે, તથા લગન વખત નંગ ૨ ૩. ૧૦) ના-જુમલે ૩. ૪૫) નું આપેછે.

૫. પલ્લું જે આપેછે તે મંગણી વખત તથા લગન વખતમાં આપેછે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે, વધતું પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય ને તે પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લું તો જે દાહાડાથી કન્યાને ચડાવેછે તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને ઘેરી પોતાના પિંહેરથી લાવી હોય તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડી ધણી વગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઘેરી મેહેનત મજૂરી ધણીના ઘરમાં રહીને કરે ને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ના. જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ઘેરી રાજી થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંમાં અમારામાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણીની મરજીવિના ઘેરી ધણીને મુકતી નથી, એ અસલમાં ચાલ હતો; પણ હાલમાં તો વાજખી કારણ હોય ને પંચની નજરમાં આવે ને પંચ રજા આપે તો મુકે ને પલ્લું પંચ અપાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તમામ પલ્લું ઉઠમણીને દાહાડે ધણીને પાછું આપતું, ને રીતભાત બંને તરફની જાય ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સાડ મોસા-ળિયાં રાખતા નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈનો ચાલ નથી, ને લગનમાં વરના આપને તથા કાકાને પાંચડી આપેછે ને વરની માને તથા કન્યાની માને સાડી. ૧) સુતરાઉ પેહેરાવેછે, તેની કીંમતનું કાંઈ મુકરર નથી. ને વરને થાળી લોટો આપે એ માલ પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

કણ્ઠી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે પક્ષાંના અવેજમાં ધરેણું આપેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો કાંઈ જુદો આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાનો આપ વરને પરણતા પહેલાં ચાંદલાના કરીને ૩ ૧૫ તથા ૩ ૨૫ તથા ૩ ૨૫ આપેછે, ત્યારે વરવાળો ૩ ૨૦ થી તે ૩ ૫૫ સુધીનું ધરેણું પક્ષાંના અવેજમાં આપેછે ને એમ ક-

રતાં, કોઈ શખસ વધારે ચાંદલો તથા પલ્લુ કરે તો તેની ખુશી, ને કોઈ શખસને ચાંદલો ન મળે તો કંકુ ને કન્યા આપે તેના ઉપર પક્ષાંતો દાવો થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં કક્ષાં તથા સુનાનાં વીટલાં તથા કાંટલી તથા સાંગળું—જેને મળે તે શખસ એટલું પલ્લુ આપે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંતો અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો થયા પછી ને લગન દિવસ સુધીમાં જ્યારે વરના બાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પલ્લુ આપે, ને તે પક્ષાંતો જનસો કન્યાને શરીરે બાપના ઘરમાં પેહેરાવે છે.

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે, ને પક્ષાંતો ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીને સકાંકણી બેસાડે છે, ને બાપ પોતાની સંપત પ્રમાણે પક્ષાંતો અવેજમાં ધરેલું આપે, ને ત્યાર પછી સાસરિયાં કન્યાને ધરેલું ધાલે તો પોતાની ખુશી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ એક વખત પરલેલો હોય તે ફરી પરણતો નથી, કેમકે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો થયો હોય ત્યારે તે શખસ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને પછી નાતરૂં કરે, ને કોઈ શખસ રોગી વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેનું પલ્લુ લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે છે, ને પક્ષાંતો ગણવાનો બંદોબસ્ત તે વખત કરે છે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી મોટી ઉમરની સારી સમજણી થાય ત્યારે તેને પલ્લુ હવાલામાં આપવું, છોકરાં થયાનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંતો શિવાય ધણીની તરફથી જે કાંઈ બાઈને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, તથા બાપની તરફથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપે છે તે કાંઈ પક્ષાંતો ગણાવું નથી.

૧૩. મેહનત મળુરી કરીને જે કાંઈ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહનતના કરનારની સત્તા નથી, ને પોતાના ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીનો હુકમ નથી.

૩૫

૧૪. જે પલ્લુ બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણું કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંતો વાળખી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીને રાજી કરીને પલ્લુ લે છે, જખરદસ્તી કરીને પલ્લુ ઉતારી લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની ખાસેથી ધણી નાદાર હોય ને કાંઈ જરૂર અટકાવવું કામ આવે ત્યારે પલ્લુ લે, ને પછી મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંતો અવેજમાં ધર લખી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર વાળે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને ધણી તળે વા ધણીને બૈરી તળે ત્યારે તળેલી બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય તો પલ્લુ ધણીને પાછું આપે.

૨૦. બૈરી પોતાના પિહેરમાં મરી જાય ને પલ્લુ આપને ઘેર રહ્યું હોય ને આપને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોડે હોય તેને સારૂ મોસાળિયાં પક્ષાંતો ધરેલું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની એકવીસમી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંતો શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને મોટા ચાંદલાનો આંકડો આપવાનું ઉપરની કલમ બીજીમાં લખેલું છે, ને એ શિવાય બીજા નાહાના ચાંદલાના ૩. ૨૫ વરવાળાને મોકલાવે છે; તથા તેડાતેડી કરે, ત્યારે ૩. ૩૫ કન્યા પિહેરથી લઈ જઈને સાસુને પગે લાગે છે, તથા વરને ૩. ૫૫ ની પાધડી વિદાયગીરી કરે ત્યારે આપે છે, પણ મળે તો આપે, નહીં મળે તો નથી આપતા.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી ફરતી નથી.

કંસારા-તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩.૩૦૧) અંક ત્રણસેં ને એક હાલમાં અંકોએ મુકરર કી-ધોછે, ને અસલમાં તો આંકું અદકું પલ્લું આપતા હતા, ને આજ દિન પછી ઉપર લખ્યા કરતાં કોઈ શખસ વધારે કરે તો તે રકમ પક્ષાંમાં ગણાતી નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત કન્યાની તો આવી ચુકી. ને વરની રીત જુદી છે, તેની વિગત: વિવાહ મળ્યા પછી ગંઢોડા કન્યાને આપે ત્યારે કન્યાવાળા વરને કુંચી ૩. ૫) અથવા સાલને આસરે આપેછે; બીજું જ્યારે કન્યાને ફગવાનાં વીટલાં આપેછે, ત્યારે વરને પાધડી ૨. ૨) ની તથા હરડા શેર ૧ તથા ગલાલ શેર ૧ તથા અખીર શેર ૦ વરને આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં ગંઢોડા ફપાના તથા વીટલાં ફેગનાં એ જનસ મેથી તે જે પક્ષાંના રૂપિયામાંથી બાકી રહ્યા તેની કન્યાના માથા-પને મનમાને તેવી જનસો લેછે, અથવા રોકડા રૂપિયા પણ લેછે.

૪. પલ્લું આપેછે તે લગનના આગલા દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે, ત્યાર પછી કલવો જાયછે ને તે પલ્લું કન્યાના માથાપને આપેછે.

૫. વિવાહ વખત તો ગંઢોડા આપેછે, બાકી જે રહે તે લગન સુધીમાં પુરું કરે, ને તે લેખપત્રમાં લખાતું જાયછે; ને તે લેખપત્રમાં પોતપોતાના શેઠની શાહેદી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, ને કોઈએ આજ સુધી બેસાડી પણ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો સો પચાસતું વધારે આપે તો અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય, અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કોઈ વાજબી કારણથી હોમ, તો તેનું પલ્લું વધારે આપવું પડેછે, ને તે વધારે આપેલું પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ આંકું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે-છે.

૧૦. પલ્લું યૈરીને હવાલે એક બે છોકરાંની માથાપ ત્યારે કરવું; ને કદાપી છોકરાં નહીં ત્યારે યૈરી જ્યારે સારી સમજવાર થાય ત્યારે માથાપની પાસેથી લઈને પોતાની પાસે રાખે અથવા ધણીના કબજામાં સોંપે, ને તજામ પલ્લું આપ્યા પછી યૈરીના માથાપ ફારગાતી લેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાજ ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોંસા-બથી અધરણીની રીતમાં તથા મોંસાબાં વિગેરે જે કાંઈ યૈરીને મળે તે યૈરીના કબજામાં રહે, ને જ્યારે યૈરીને સબકદેવક થાય ત્યારે ધણીનાં સગાંએ જે કાંઈ આપું હોય તે ધણી પાછું લઈ શકેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. યૈરી મેહનત મણુરી કરીને ધૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહનત કરનાર બાપનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું યૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજબિના ઊંઘને અપાય નહીં; ને સા અથવા સાવકી મા બુખે મરે ને દીકરો ખરખખર નહીં લે તો મુખે પલ્લું ખાઈ શકેછે, પણ બીજા કારણથી ખરખ થાય નહીં.

૧૫. યૈરી પાસે ધણીથી જખરકસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહીં.

૧૬. ધણી પાસે સત્તા નહીં હોય ને રૂડે જુડે ખરખ આવે ત્યારે યૈરીના પક્ષાંમાંથી એક બીજા સસસ પાસેથી લે, ને મળે ત્યારે કરાવી આપે, ને બીજા કારણથી તો યૈરીની ખુશીમાં આવે ત્યારે આપે.

૧૭. ધણી પાસે સત્તા નહીં હોય ને લગન તો પાસે આવ્યાં ત્યારે પક્ષાંના અજેજમાં પોતાનું ધર લખી આપેછે, ને પ્રછી પક્ષાંની કીમત આપીને ધણી અથવા વારસા પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર પલ્લું બાળે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. યૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને યૈરી ધણીને પણ તજતો નથી, ને એમ કરતાં ધણી ધણી-

યાણીને નહીં તેડે અથવા અનવચ્છ નહીં આપે તો ધણી પક્ષાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે, ને ઘેરી શેઠાની રજા લઈને નાતરે જાય, ને (અગર) ધણિયાણી ધણીને ઘેર નહીં જાય ત્યારે શેઠ તથા પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ લોકો તેની તજવીજ કરીને તે બાઈને પંચ ન્યાતબાહાર મુકે, ને પછી પંચને રાજી કરે ત્યારે પંચમાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ૩. ૫૦) રાખીને તમામ પલ્લું પાછું આપે, ને મુદત તો તેના દાહાડા પાણી પેહેલાં પાછું આપે; (ને) અગર માથાપ મરી જાય છે તો શેઠ તથા પંચના ચાર આદમી બેસીને રસ્તો કાઢાડે તે પ્રમાણે આપે, ને તે કાંઈનું કહ્યું ન માને તો તે ન્યાતબાહાર રહે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ને તે નાહાની હોય ને તે મોસાળ રહેતી હોય તો ૩. ૫૦) ને આસરે રાખીને સઘળું પલ્લું પાછું આપે, ને છોકરી આપને ત્યાં રહેતી હોય તો સઘળું પલ્લું પાછું આપે ને દારમતી લે, ને છોકરી પરણે ત્યારે મોસાળિયાં રાખેલા રૂપિયાનું કન્યાદાન સમે ધરેલું છોકરીને ધાલે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે ૩. ૧૦૦) રાખીને પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને તે રાખેલો અવેજ છોકરાના લગન થાય તે વેળા મોસાળિયાં પક્ષાંમાં મફદ કરે.

૨૩. ખાવાના કરીને ચૈસા લીધા તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને ગળવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તેનું કાંઈ મુકરર નથી, ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી તે આજ દિન સુધી ૩. ૨૫) થી તે ૩. ૧૦૦) નું કરે છે-આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ હાલમાં અજાણ્ય

સર્વે ન્યાતનાં લોકોની સમજણથી પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૭૫) નો મુકરર ઠરાવ્યો છે. એ પ્રમાણે આપે ને લે, ને એ આંકડા મજકુર કરતાં કોઈ વધતું આપે યા લે તો તે પંચાતનો ગુનેહગાર થાય, ને પંચના લોકોની નજરમાં આવે તેવી તેને સજા કરે એ બંદોબસ્ત છે. જેઠ સુદ ૧૫ ને દિને સર્વે ન્યાતનાં લોકોની રાજીખુશીથી મુકરર ઠરાવ્યો છે.

૨. રીતભાતમાં વરવાળા કન્યાને જોવાતેડામાં ૩. ૫) નાં લુગડાં કરાવે છે, તથા તે વખત પક્ષાંને પેટે ૩. ૨૦) નાં રૂપાના સાંકળાં તથા સુનું ગદિયાણા ૧૫) ની બાંહે મઢાવી આપે છે-એ ચાલ છે; બીજી રીત આપવાનો ચાલ નથી.

૩. અમાસમાં પક્ષાંને પેટે રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી; રૂપા સુનાની જનસ કરાવી આપે છે.

૪. પલ્લું તો જોવાતેડા થાય ત્યાંથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં વરની તરફવાળા પુર કરી આપે, ને તે પક્ષાંના દાગીના કન્યાને ચઢાવવાનો ચાલ છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પક્ષાં બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તે પરણે તો તે શખસ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ૩. ૭૫) નું પલ્લું આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો-અમંગ વિગેરે દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપવા લેવાનો ચાલ છે.

૯. છોકરી વિવાહ થયા પછી આંધળી તથા લુલી વિગેરે દોષવાળી થઈ હોય તેનું પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ૩. ૭૫) નું લે, ને કદાપી એવી તરેહના દોષવાળી છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે તો તેના માથાપ [ને] કુંવારા ગ્રહ ઉતારવાને સાર થોડે પહેલા વગર પહે પરણાવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને તેના પિહેરિયાં એક છોકરાની મા થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે, ને છોકરું નહીં થાય ત્યારે તે ઘેરીની ઉમર વરસ વીશ-એકવીશની થાય ત્યારે હવાલે કરવાનો સિરસ્તો છે.

૧૧. પરંપરા પછી અથવા પેહેલાં ઘેરીને હરેક બાબતની રીતમાં જે કાંઈ માલ મળે તેના ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી એ બેહુનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બેરી મેહનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે પૈસા બેરીથી ધણીની સલાહ શિવાય ગેરમાર્ગે ખરચાય નહીં.

૧૪. જે પક્ષું બેરીને આપ્યું છે તે પક્ષાંનો ખરચ બેરીથી ધણીની રળવિના થાય નહીં, ને મા અથવા સાવકી માથી પોતાના પક્ષાંનો ખરચ દીકરાની સલાહ લીધા વગર થાય નહીં.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પક્ષું લેવાતું નથી.

૧૬. ધણીને છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય તથા બેરીનું અધરણી કરવું હોય તથા એ વિગેરે બીજા કામને સાર બેરી રાજી થઈને આપે તો લે, ને જ્યારે હાથ ફરીવળે તે દાહાડે કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણીનું પક્ષું ખાઈ ગયો હોય ને તે પક્ષાંને પેટે ધર લખી આપે તો લખી આપવાનો ચાલ છે.

૧૮. બેરીનું પક્ષું સાહુકારને લાંબાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીથી ધણીને તળય નહીં, ને ધણીથી ધણિયાણીને તળય નહીં તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષું તેના ધણીને પાછું આપે છે, ને મુદત તો એ છે જે બેરી જે દાહાડે મરે તેજ દાહાડે ઉકમણા વખત આપે છે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પક્ષું ધણીને આપે છે, છોકરાને સાર મોસાળિયાંથી રાખી શકાતું નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં ગેરવને દાહાડે કન્યાવાળો પેહેરા-મણીમાં રૂ. ૧૩૭ નાં લુગડાં કરાવી આપે છે, બીજી રીત આપવાનો ચાલ નથી; ને તે રીત પાછી આપવામાં આવતી નથી.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષું રૂ. ૧૫૧) નું મુકરર છે, તે શિવાય લુગડાં રીતનાં કરવાં તે જુદાં.

૨. ઉપર લખેલો આંકડો—રીતભાત છે તે ત્રીજી કલમ નીચેની મધ્યે લખીએ છીએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષું આપે છે તેમાં રૂપાનાં ધરેણું તથા મુનાનાં ધરેણું તે અમારી ન્યાતિના ચાલ પ્રમાણે આપીએ છીએ, ને રોકડા રૂપિયા આપતા નથી, કદાચ કન્યાના માઆપ રોકડા રૂપિયા ખાવાને સાર લે તો પક્ષાંના ધરેણુંમાં મુજર લેવાય.

૪. પક્ષું આપીએ છે તેનું એ છે જે અડધું પક્ષું વિવાહ મેળવિયે ત્યારે આપિયે છે જે ને અડધું રહ્યું તે લગનને દાહાડે આપીએ, તે પક્ષાંનાં ધરેણું તે કન્યાના માઆપને અપાય છે.

૫. પક્ષું વિવાહ વખત આપીએ છે તે લગન વેળા આપીએ છે તેનું ઉપર ચોથી કલમમાં લખ્યું છે, ને એની કાંઈ ટીપ કરતા નથી ને એનો કાંઈ મુસદ્દો પલુ નથી, ને શાહેદી તો ન્યાતના લોક એ કામમાં કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી હોય તેજ શાહેદ.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડતા નથી. (ને) અગર કન્યાના માઆપ હોય તે કન્યાદાનમાં આપે છે, ને જે કન્યાદાન થયું તે ઉપર કોઈનું બેર નહીં, ને સાસરેથી તો પક્ષું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપવામાં આવે છે.

૭. કોઈ શખસ [ની] ઉમર ધણી મોટી હોય તેને દીકરા પલુ હોય, તે ફરી પરણતો નથી, પલુ ના-તરફ કરી શકે છે, ને તેને પક્ષું આપે છે તે તો નાતરાંના સવાલમાં લખીએ છીએ.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ વિગેરે હરેક કાંઈ મરજ હોય તે ધણી પક્ષું વતું આપે એવું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના આપને કાંઈ ઓછું અદકું પક્ષું લેવાનું (કાંઈ) મુકરર નથી, શાવાસ્તે જે જ્યારથી વિવાહ મેળવ્યો ત્યાર પછી

ને કાંઈ આંપણુ થાય તે તો તેના ભાગ્ય, શાવાસ્તે ને વિવાહ તુટતોજ નથી તે સમજાવ્યો.

૧૦. પલ્લુ ખેરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે ને તે આઈ પોતાના ધણીને ઘેર રહેતી યઈ, ને ઝીના ધર્મમાં પેઠી ત્યારે તે આઈ લઈ જવામાં મુખત્યાર છે.

૧૧. પરજ્યા પછી અથવા પેહેલાં [પક્ષાં] શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળા-માંથી તથા અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગે-રમાં ને કાંઈ ખેરીને મળે તે તો ધણીધણિયાણી બંનેના અખત્યારમાં છે; તે ઉપર ખીજ કાઢતો દાવો નથી.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આ-પે છે તે પક્ષાંમાં શીરીતે ગણાય?

૧૩. કાઢની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પેસા પેદા કર્યા તે ને આઈએ પેદા કરેલા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૪. ને પલ્લુ ખેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મર-જીવિના કાઢને આપી શકાતું નથી, ને ખરચ પણુ યઈ શકતો નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં છોકરાનો અટકાવ કરેલો પોહેંએ છે.

૧૫. ખેરી પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકાતું નથી.

૧૬. ખેરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજખી કારણથી લે તો પાછું આપવું જોઈએ, કદાચ ધણીથી નહીજ ખની શકે તો લાચાર.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિ-યાણીને લખી આપે, ને પક્ષાંની કીમત આખીને ધણી અથવા વારસ પાછું લે તો તે લઈ શકાય છે; એ વાત-માં વારસ મુખત્યાર છે.

૧૮. ખેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે તો ધરના ખરચમાં લાવે, તેમાં કાંઈ મુજબો નહી, ને પલ્લું છે તે તો આપના અખત્યારમાંજ છે.

૧૯. ખેરી [ને] પોતાનો ધણી તજ અથવા ધણીની મરજીવિના ખેરી ધણીને મુકે, તે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, તો પક્ષાંનો જીકર શાનો જોઈએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર

પાછું આપવું જોઈએ. તેની મુદત એટલી ને તે આપનો ક્રિયાખરચ ધણી કરે ત્યાં સુધી; [ને] કારણથી ખરચ થયો હોય તો તે મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું-મોસાળિયાંને તથા આપને મીનાકસો ચાલતો હોય તો તે છોકરાનું લગન આપ કરે ત્યાંસુધી ત્રીજે ઘેર અનામત છોકરાના નામથી મુકે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારની છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું મોસાળિયાંને તથા આપને મીનાકસો પડેલો હોય ત્યારે ન્યાતિસિરસ્તા પ્રમાણે છોકરીનો વ્યવહાર કરવાનો તેટલો અવેજ ત્રીજે ઘેર અનામત રાખીને ખીજે આપને આપે, ને આપે છોકરીનો વ્યવ-હાર કીધો ત્યારે તે પલ્લું અનામત લેવામાં મુખત્યાર છે,

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય ખીજ રૂપિયા ખાવાને લીધેલા હોય ને કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયાપર વરવાળાનું જોર પોહેંયતું નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને સામા આ-પવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી ન્યાતિનો ચાલ છે તે વખતે આપે છે તે પાછી આપતા નથી.

ભાવસાર-આવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧) બસે એકનો છે, તે મધે રૂ. ૫૧) કન્યાના આપને રીત-ના આપે છે, ને રૂ. ૧૪૦) એકસો ચાલીસ પક્ષાંના આપે છે, ને રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં કરે છે: જીમલે રૂ. ૨૦૧) અંક બસે એકનો ચાલ હવેથી કર્યો છે, પણ અસલમાં તો રૂ. ૧૧૦) નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતબાત વરની તો આવેલી છે; ને કન્યાનો આપ વરને તેડે ને મળે તે આપે છે.

૩. એનું કંઈ મુકરર નથી, રૂ. ૨૦૧) નો અવેજ આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તે વિવાહ મળે ત્યાંથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે છે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. પણ કન્યાદાનમાં જે ધરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે, ને તે કરતાં વધતું કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો ઉમર ધણી મોટીનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સખખ હોય તોપણ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે-છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે જે પરણ્યા પછી તેની પાસે રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી વા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બેરી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરમાં ખરચે, ગેરવાજબી ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહીં.

૧૪. જે પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીના હુકમવિના કોઇને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને આ અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરી પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લું લે; બેરી રાજી થઈને આપે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે

ને પલ્લાંની કીમત આપે તો ધણી પાછું લઈ શકે છે, પણ વારસથી પાછું લેવાય નહીં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર બાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય છે સારે પલ્લું તેરમાંના દાહાડા સુધીમાં હવાલે કરે, પણ રૂ. ૫૧) કન્યાના આપને રીતના કરીને આપેછે તે તથા રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં કરે છે તે પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાર મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય સારે તે પલ્લું ધણીને આપે. મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, પણ માથાપ રાજી થઈને છોકરીને આપે તે માલ છોકરીનો છે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા આવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુંવારી મરે તો પાછા આપે છે, ને પરણ્યા પછી મરે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે-જે મળે તે આપેછે-પણ તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર-આવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૦

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧) અંક બસે એક છે; તેમજ રૂ. ૫૧) કન્યાના આપને રીતના આપેછે, ને રૂ. ૧૪૦) પક્ષાંના આપેછે, ને રૂ. ૧૦ નાં લુગડાં કરેછે; જુમલે રૂ. ૨૦૧ અંક બસે ને એકનો ચાલ હવેથી કર્યોછે; પણ અસલમાં તો રૂ. ૧૧૦ નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો આપ વરને તેડે ને મળે તે આપે છે.

૩. એનું કાંઈ મુકરર નથી, ૩. ૨૦૧ નો અવેજ આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે વિવાહ મળે ત્યારથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે છે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરું કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપે છે, ને સાસારિયાં તો પલ્લુ ન્યાતરીતનું કરે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે, ને પલ્લુ તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરે છે; ને તે કરતાં વધુ કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે પક્ષમાં ગણાતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ઉમર ઘણી મોટીનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વાળીને કાંઈ સબળ હોય તેમણે તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લુ તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે-છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લુ જૈરીને હવાલે કરવું, તેનો સ્થિરસ્તો તો એમ છે જે પરણ્યા પછી તેની પાસે રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી યા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિશ્ય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અલ્લર-ણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ જૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરેલા સાડા ધણી વિગેરે કોઈ ઘરેણું આપે છે તે પક્ષમાં ગણાતું નથી.

૧૩. જૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરમાં ખરચે; જરવાજખી ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહીં.

૧૪. જે પલ્લુ જૈરીને આપ્યું છે તે ધણીના હુકમવિના કોઈને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ

કરી શકતી નથી; ને આ અથવા સાવડી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. જૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકતો નથી.

૧૬. જૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજખી કારણમાં પલ્લુ લે-જૈરી રાજ થઈને આપે; તેને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે, ને પક્ષાંની કીમત આપે તો ધણી પાછું લઈ શકે છે, પણ વારસથી પાછું લેવાય નહીં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકરને ઘેર બાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય છે ત્યારે પલ્લુ તેરમાંના દાહાડા સુધીમાં હવાલે કરે છે, પણ ૩. ૫૧ કન્યાના આપને રીતના કરીને આપે છે તે, તથા લુગડાં ૩. ૧૦૭ નાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાર મોસાળમાં પક્ષાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી હોય ત્યારે તે પલ્લુ ધણીને આપે, મોસાળમાં કાંઈ રાખી શકતા નથી, પણ મા-આપ રાજ થઈને છોકરીને આપે તે માલ છોકરીનો છે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિશ્યાય ખીજ રૂપિયા આવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુવારી મરે તો પાછા આપે છે, ને પરણ્યા પછી મરે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરને જે મળે તે આપે છે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે-જે મળે તે આપે છે-પણ તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૭૫) નો છે.
૨. રીતભાતમાં નાહાના મોટાં બે જોડી લુગડાં કરે છે.
૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસો ૨ તથા સુનાની જનસો ૩—જુમલે નંગ ૫ ૩. ૭૫) માં બની આવે તેવા કરીએ છેએ.
૪. વિવાહ મળે સારથી તે ગોરવ દે સ્વાં સુધી પુરું કરી આપે છે.
૫. લગનને સાર બાકી રાખે છે, ને દીપનો ચાલ નથી.
૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.
૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.
૮. પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી.
૯. ન્યાતનો સિરસ્તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, ને આંધળીના સબળથી આજુ’ લે કે વગર પક્ષે પરજીવે તો બાપ મુખસાર છે.
૧૦. બેરી સાચવી શકે તેવી થાય સારે હવાલે કરે છે.
૧૧. ધણીની તરફથી આપ્યું તેનો હુકમ ધણીનો છે, ને પિહેરની તરફથી આપ્યું હોય તેનો હુકમ બેરીનો છે.
૧૨. ધણી વિગેરે લોક આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.
૧૩. જેના રોટલા ખાઈને પેદા કર્યું છે તેનો હક છે, હુકમ તેનો છે.
૧૪. બેરી ધણીની મરજીવિના પલ્લું આપી શકતી નથી.
૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.
૧૬. બેરી પાસેથી ધણી વાજબી કારણથી લઈ શકે છે, ને મળે તો પાછું કરાવી પણ આપે છે.
૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.
૧૮. પલ્લું સાફકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી કાઢાડી મુકે તો પલ્લું બેરીને આપે, ને અમલદાર આપે, ને બેરી મસ્તીથી ધણીને ઘેર ન જાય તો ધણીનું પલ્લું આપે ને ભરણપોષણનો દાવો નહીં.

૨૦. ધણીયાણી મરી જાય સારે ધણીનું પલ્લું પાછું આપે છે, ને પિહેરનું હોય તે પિહેરિયાં લે છે. ઉઠમણ વખતે આપે છે, ને પછી તો પોતાની સલાહની વાત છે.

૨૧. છોકરાને સાર રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સાર પણ રાખવાનો ચાલ નથી, ને બાપ પરજીવે છે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે?

૨૪. ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની—ત્રાગડ બવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૪૦

૧-૨. અમારામાં અસલમાં આજુ’અડકું પલ્લું થતું હતું. તેનો મી. એંડરસન સાહેબને સિરસ્તાનો કાગળ આપ્યો સાર પછી અમોએ અમારી ન્યાત મેળવી-ને બંદોબસ્ત સરકારી કાગળ ઉપર કર્યો છે. તેની વિગત: પક્ષાંનું ઘરેણું સુનાનું તથા રૂપાનું—જુમલે ૩. ૨૫૦ અંકે અઢીસોનું આપવું, તથા લુગડાં તથા રીતભાત મળીને ૩. ૧૪૯—જુમલે પલ્લું તથા રીતભાત તથા લુગડાં મળીને ૩. ૩૯૯ અંકે ત્રણસો ને નવાણું નફી કર્યો છે, તથા બીજવર પરજીવે તો તેના ૩. ૫૦ વધતા આપવા.

૩. તથા ત્રીજવર તથા ચોથવરતે પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૪. તમામ પલ્લું વિવાહ મેળવતી વખતે આપે છે, બાકી રાખવાનો ચાલ નથી; ને પરજીવાની વખત ઘરેણાંનો ધાસ થયો હોય તે પુરો કરી આપવો, ને ભાણું તુટ્યું સમરાવી આપે, ને વસ્ટાગિયાના હસ્તક કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં છે, ને દીપનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૧. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો કોઈ ના ન કહે.

૭. મોટી ઉમરનો પરણે તો પક્ષાંની રીત તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કલમ (૩) ત્રીજામાં છે.

૮. મોટી ઉમરનો રોગી વિગેરે હોય તો પલ્લુ તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કલમ ૩ માં છે.

૯. એ બાબતમાં તરફેણની ખુશી.

૧૦. પલ્લુ આપવું તે એક છોકરાની મા થાય ને સમજી કહાય તો, ને જેને છોકરાં નહીં થાય ત્યારે વાસ વરસની ઉમર થાય ને સમજી કહાય તો, આપવામાં આવે છે.

૧૧. પક્ષાં શિવાય જે કંઈ બેરીને મળે તે ઉપર બેરીનો હુકમ છે, પણ ગેરવાળખી ખરચ ન થાય.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. બેરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું તે ધણીની મરજી વિના કોઈને અપાય નહીં ને ખરચાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો (ખરચ) ગેરવાળખી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે છે, ને વાળખી તો કરે.

૧૫. જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકાય નહીં, ને લે તો ન્યાતનો ગુન્હેગાર.

૧૬. વાળખી કારણથી લે તો બેરીની રાજીથી લે, ને છોકરો પરણાવવાને લે તો પાછું ન આપે, ને મળે તો આપે પણ ખરા; એ શિવાય બીજા કારણથી લે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી, પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીની ખુશીમાં આવે તો ઘર લખી આપે ને લખાવી લે, ને પક્ષાંની કીમત આપીને ધણી પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બેરી ખાય.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને બેરીથી તો ધણીને તબતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી આજીવાળો હોય તે તો ખરચ મુજરે લેતો નથી, ને આજીવિનાનો હોય તો તે ખરચ મુજરે લે છે; ને મુદત તો-દાહાડો પાણી વિલા પછી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પક્ષાંનો વારસ છોકરો છે, પણ આપને ઘેર

આપે; ને આપ તે પક્ષાં વડે છોકરાને પરણાવે, અગર નહીં પરણાવે તો મોસાળિયાં-છોકરાનાં પુછી શકે છે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ માં પ્રમાણે છે, પણ તે પક્ષાંમાં છોકરીનો પરણવા જેટલોજ હક છે, નહીં પરણાવે તો મોસાળિયાં પુછી શકે છે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી.....

સોની-ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૨૨૫ અંકે બસે ને પચીસનો અસલથી ચાલ્યો આવે છે.

૨. રીતભાત જીદી છે તેની વિગત: તે મધે વરસ પાંચની રીતભાત પરચુરણના ૩. ૫૦ અથવા પચીસનો માલ, તથા આદરણીની રીતનાં લુગડાં ૩. ૩૫ નાં કન્યાને આદરણી કરે તેજ દાહાડે આપે છે, તથા વરને પણ કન્યાવાળો ૩. ૫ થી તે નવ સુધીનાં લુગડાં કરે, તથા પરણ્યાની રીતનાં લુગડાં ૩. ૪૦ નાં કન્યાને વરનો ધણી પરણ્યાના દાહાડા સુધી કરે.

૩. રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવે.

૪. અડધું પલ્લુ આદરણી વખત આપે છે, ને બાકીનું પલ્લુ પરણતાં સુધીમાં આપે છે; ને કોઈ આદરણી વખત પુરું આપે તો આપનારની ખુશી.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં છે, ને સામસામી ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદી શાની હોય ? વરવાળો પોતાના ઘરમાં યાદદાસ્ત રાખે છે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો તેની ખુશી-પણ આજ લગી તો એવું થયું નથી તેથી તેનો વિસ્તાર લખ્યો નથી.

૭. મોટી ઉમરનો પરણે પણ વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. પલ્લુ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં બને ધણીની રાજીથી કરે.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવું તેનો (કાંઈ) એવો સિરસ્તો છે કે એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે

કરવું, ને કદાપી છોકરાં ન થાય સારે તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય સારે હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને જૈરીના બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ જૈરીને મળે તે ઉપર જૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધરેલું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર જેના રોટલા ખાઈને પેદા કર્યું તેનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું જૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી માતું ભરણપોષણ દીકરો કરે તો તેના પક્ષાંનો અટકાવ કરે, ને ભરણપોષણ ન કરે તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. જખરદસ્તીથી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. છોકરા પરણાવવાના કારણથી તથા જનોઈ વિગેરેના વાળખી કારણથી જૈરીને રાજી કરીને લે, ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી તથા ધણિયાણીની મરજીમાં આવે તો ધર લખી આપે, ને જૈરી લખાવી લે; ને જૈરીને ધણી પક્ષાંનો અવેજ આપીને ધર પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. જૈરીનું પલ્લું સાહુકારને લાંબાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. જૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું તથા પરણ્યાની રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપે, ને રીતભાતમાં જનસ આપી હોય તો તે પાછી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપ્યા હોય તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી તથા લેવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો પણ પલ્લું ધણીને આપે, પણ છોકરાને સાર રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને વરવાળો રૂ. ૧૫૧ અંકે એ કસો ને એકાવન રોકડા ખાવાને આપે છે; મળતું હોય તે પણ લે ને ન મળતું હોય તો તે પણ લે છે; ને ક-

ન્યા પરણ્યા પેહેલાં મરી જાય સારે કન્યાવાળો રૂ. ૧૫૧ વરવાળાને પાછા આપે ને પરણ્યા પછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી મળે તે પ્રમાણે આપે છે; હરેક પગરણમાં આપે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; ને ન મળે તો ન આપે, ને જેને પેહેરામણી આપે છે તે તેની, તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૧૫૧ નો અસલથી છે તે પ્રમાણે આપીએ છીએ.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં મંગળદારનાં ઘાટ મુકાં આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું કન્યાના માબાપની મરજી પ્રમાણે કરાવે, પણ રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મળે સારથી તે પરણવાના દાહાડા મુખી પલ્લું પુરું કરે, ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે. ને ચાંદલો વિવાહનો કરે તે દાહાડે લખ્યા ભણ્યા થાય છે, ને તેમાં શાહેદી જે હાજર હોય તેની થાય છે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં આવ્યો છે.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ બેસાડે તો તેની મના નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે દૂરી પરણવા ચાહે સારે તેનું પલ્લું તો લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે થાય છે; પણ એ વાતમાં આટલું આપવું તે કાંઈ મુકરર નથી.

૮. એ વાતમાં પણ વરકન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે થાય છે.

૯. વિવાહ થયા પછી એજ પ્રમાણે કન્યાને દોષ થાય તો વરવાળા પાસેથી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું લે, ને કદાપી વિવાહ થયા પેહેલાં કન્યાને એજ પ્રમાણે દોષ થાય તો કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેમ કરે ને વિવાહ કરે.

૧૦. પલ્લુ યૈરીને હવાલે કરવું તે એક છોકરાની માથા પછી હવાલે કરવું, ને છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થયા પછી હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી ને આપે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને છોકરીના આપને ઘેરથી તથા આપના સગાની પાસેથી ને મળે તે ઉપર યૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડી ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપે તે પક્ષમાં ગણાય નહીં.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર યૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ યૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા વાજખી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકવ ચાલે નહીં.

૧૫. યૈરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૧૬. છોકરાં પરણાવવાનો ખરચ હોય ને યૈરી રાજીથી આપે તો લે, ને ધણીને મળે તો યૈરીને કરાવી આપે.

૧૭. અમારામાં ધણી ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપે તો આપી શકે છે, ને પક્ષાંની મીંમત આપે તો ધર પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીને ધણિયાણી જોડે ન બને તો તેને ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને તે બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રહે, ને કદાપી ધણી ધણિયાણીને કાંઠાડી મુકે તો તે યૈરી પંચને જાહેર કરે તો પંચ ધણી પાસેથી અનવચ્છ આપાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, ને લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તો તે પણ આપે, ને મુદત તો માસ એકની છે; ને પક્ષાંના લેનાર કન્યાવાળાને દારગતી આપે ત્યારે જાણવું કે પલ્લું પોહાંચ્યું છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું છોકરાને સાડી મોસાળિયાં સઘળું રાખે, ને કદાપી, છોકરાનો આપ છેક નાચાર હોય ને ધણી-

યાણીની પછવાડે ખરચ કરવાને મળતું ન હોય તો મોસાળિયાં મૈયત ખરચ જેટલું કંઈએક આપે, ને છોકરો પરણે ત્યારે રાખેલું પલ્લું પાછું આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું મોસાળિયાં છોકરીને સાડી અડધું રાખે, ને અડધું છોકરીના આપને પાછું આપે, અને મોસાળિયાંએ રાખેલું જે પલ્લું તે છોકરીને પરણાવ્યા પછી છોકરીના આપને પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય ખીજા રૂપિયા આપવાના આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી જે ગોરવ વખત તથા હરેક મોટા પગરણ વખત આપે છે તે પેહેરામણી પાછી આપતા નથી, ને તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૩૪.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી મુકરર એ છે જે પેહેલ વરતું પલ્લું રૂ. ૨૦૦ તથા રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં, ને ખીજવરતું પલ્લું રૂ. ૩૦૦ ને રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં—ન્યાતનો ધારો તો એ છે. ને કોઈ શખસને કન્યા નહીં મળતી હોય ને ગરજને સાડી વધતું પલ્લું કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, તથા ન્યાતવાળા પાછું પણ અપાવતા નથી.

૨. રીત રૂ. ૨૫ ની ઉપરના આંકડામાં લખી છે.

૩. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં રૂપા સુનાની જનસ આપે છે, ને કોઈ તે વખત રોકડા રૂપિયા આપે છે, પણ તેમાંથી કન્યાવાળો જનસ કરાવીને કન્યાને ધાલે, તે રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો વિવાહ મેળવતી વખત છોકરી જેના અખત્યારમાં રહેતી હોય તેને આપીએ છીએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત જેટલું પલ્લું આપીએ છીએ તેટલું પક્ષાંની દીપ પાછળ વસુલ કરીએ છીએ, ને બાકીનું જે હોય તે લગન થતાં પેહેલાં પુરૂ કરીને તે પણ તે દીપ પછવાડે વસુલ થાય, ને તે દીપમાં મતા શાહેદી કોઈ કોઈને કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.
૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે.
૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અપંગ વિગેરે રોગવાળો હોય તેવા શખસને કોઈ એકાએક કન્યા પરણાવતું નથી, ને એમ કરતાં જે શખસ પરણાવે તે શખસ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૨૦૦ ને રૂ. ૨૫ નું લે. એથી વધતું આપે તો પક્ષાં બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે ગણાતું નથી.
૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય-તેના મા-બાપ એણે પક્ષે પણ પરણાવેછે.
૧૦. પલ્લું ધેરીને તેના પિહેરિયાં એક છોકરાંની મા થાય સારે હવાલે કરે, ને છોકરું કાંઈ નહીં થાય તો વરસ ૧૬ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરેછે.
૧૧. ધેરીને હરેક રીતભાતમાં જે મળે તે ઉપર ધણીધણિયાણી બેઠુનો હક છે.
૧૨. પેહેરવા સાથે ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.
૧૩. ધેરી [એ] મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર પોતે મુખસાર છે.
૧૪. જે પલ્લું ધેરીને ધણીએ આપ્યુંછે તે પલ્લું ઉપરની કલમ ૧૦ મી પ્રમાણે ધેરીના કબજામાં આવ્યા પછી ધણીને પુછ્યાવિના તે પક્ષાંમાંથી ધેરીથી ખરચાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.
૧૫. ધેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.
૧૬. ધણીને કાંઈ અટકાવ પડ્યો હોય ને ધણિયાણી પોતાનું પલ્લું આપે તો લે, ને પછી જ્યારે હાથ ફરીવળે સારે પાછું કરાવી આપે. ધણિયાણીની રાજીવિના જખરદસ્તીથી લેવાતું નથી.
૧૭. ધણિ ધણિયાણીનું પલ્લું ખાઈ ગયો હોય ને પાસે કાંઈ ન હોય સારે પક્ષાંને પેટે ઘર લખી આપે, ને જ્યારે ધણી તેનું પલ્લું આપે સારે પાછું લે; ને ધણી મરી ગયા પછી તેનો વારસ પલ્લું આપીને ઘર પોતાના કબજામાં લેવા ચાહે તો તે મરનારની વડુ છતાં તેને મળતું નથી.
૧૮. ધેરીના પક્ષાંના રૂપિયા સાહુકારને સ્વાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધેરીને અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?
૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે તેના પિહેરિયાંના કબજામાં જે માલ હોય તે તેના ધણીને હવાલે કરે, ને ખાવાના રૂપિયા જે લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય સારે તેનું પલ્લું તેના ધણીને આપેછે, છોકરાને સાથે મોસાળિયાં રાખતાં નથી.
૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.
૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય જેટલા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને કન્યા કુંવારી મરે તો તે રૂપિયા પાછા આપે, ને પરણ્યા પછી મરે તો ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. વરને ગળવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાના માબાપને મળે તો ગોરવને દાહડે વરને જે માલ આપવાનો હોય તે આપેછે.
૨૫. જનોઈનો ચાલ નથી. ગોરવમાં તથા અધરણીમાં વરને કન્યાવાળો પોતાને મળે તે પ્રમાણે પેહેરામણીમાં આપેછે; તે માલ પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

સોની-દમણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧નો છે, તે અસલથી ચાલ્યો આવેછે.
૨. રીતભાતમાં લુગડાં તથા આદરણીમાં મળીને રૂ. ૪૦ ચાલીસનાં લુગડાં કરેછે.
૩. સુનાની જનસ તથા રૂપાની જનસનું કાંઈ મુકરર નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તેવી જનસો કરેછે-રૂ. ૨૦૧ માં.
૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન સુધીમાં પુરું કરી આપે છે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.
૫. વિવાહ મળે સ્વાંથી તે લગન થાય સ્વાં સુધી પુરું કરેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શેમાં કરે ?

૧. સકાંકણીનો ચાલ નથી.
૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરા-વાળાને પણ પલ્લુ એજ રીતે છે, ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તોએપણ પલ્લુ એજ પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ પલ્લુ એજ પ્રમાણે છે, એણું અદકું અપાતું નથી.

૧૦. યૈરીના ધર્મમાં આવે ત્યારે પક્ષાંતું ધરેણું આપ હવાલે કરેછે.

૧૧. પિહેરિયાની તરફથી આવ્યું તેનો હુકમ ધ-લિયાણીનો છે, ને સાસરાની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. ધણીના પક્ષાં શિવાય ખીજ લોક ધરેણું આપતા નથી તો પક્ષાંમાં શું ગણાય ?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કર્યું છે તેનો હુકમ યૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના યૈરી પલ્લુ કોઈને આપી શકતી નથી, ને મેહુની રાજીવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી યૈરી પાસેથી પલ્લુ જમ્પરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કાંઈ વાજખી કારણથી ધણી પલ્લુ લેછે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી પણ આપેછે, ને યૈરી(એ) પણ આપેછે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. યૈરીનું પલ્લુ સાહુકારને ધેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. યૈરી ધણીને મુકી શકતી નથી, ને ધણી પણ યૈરીને મુકી શકતો નથી. ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધલિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લુ હવાલે કરેછે, ને તે પિહેરમાં મરી ગઈ હોય તો ધર્મના ૩. ૧૦ કાપી લઈને આકી પલ્લુ હવાલે કરેછે-તેરમું વિલા પછી.

૨૧. મરનાર યૈરીને છોકરો હોય તો અડધું પલ્લુ છોકરાને સારૂ મોક્ષવાળા રાખે ને અડધું પલ્લુ ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. છોકરીને સારૂ રાખી શકતા નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે ?

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કેટલો છે, ને અસલમાં કંઈ એણું અદકું હતું? એનો જવાબ એ છે જે અસલમાં (ચાલ) તો કંઈ વતું એણું હતું. પણ હવણું તો પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૬૨૫ નો તથા ૩. ૧૦૦] વરસ ૫ ની રીતના-એ પ્રમાણે આપવા લેવાનો ચાલ કચ્ચોછે. એ કરતાં કોઈ વતું લે તથા વતું આપે તો બંને જણને ન્યાતવાળા સળ આપી શકેછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપોછે? એનો જવાબ એ છે જે ઉપર પક્ષાંનો આંક છે તે શિવાય રીતભાત થાયછે તે હ ગજ દરિયાઈ તથા ધરચોળું તથા ૩. ૧૮] અરાઠ આપેછે.

૩. તમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણું શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે? એનો જવાબ એ છે જે વરકન્યાના માળાપની નજરમાં આવેછે તે પ્રમાણે ધરેણું કરાવેછે; ને રોકડા રૂપિયા માત્રે તો શરત પ્રમાણે પલ્લુ પુરૂં કરી આપે; કદાચ કોઈ પક્ષાં પ્રમાણે દરોજસ્ત રૂપિયા રોકડા માત્રે તો આપેછે; ને કન્યાનો બાપ પલ્લુ ધડીને પરણતી વખતે દરોજસ્ત માલ દેખડાવેછે; ને પક્ષાંની ટીપ લગન વખત કરી આપેછે. ને કદાચ લગન વખત પલ્લુ કરેણું કન્યાનો બાપ આંકી લેછે તેમાં કંઈ તફાવત નથી. આંકે તો વરવાળો રોકડા રૂપિયા આપીને ધરેણું પાછું લઈ શકેછે.

૪. પલ્લુ જે આપેછે તે વિવાહ મેળવવાની વખતે આપેછે કે કંઈ ખીજ વખતે આપેછે, ને કોના હા-થમાં આપેછે? એનો જવાબ એ છે જે જેને મળેછે તે વિવાહ મળતી વખતે આપેછે, ને નથી બની આવતું

તો પરણતી વખતે પુરૂ કરી આપે છે. પલ્લું આપે છે તે કન્યાના માથાપના હાથમાં આપે છે.

૫. વિવાહ વખત આપે છે તો કંઈ ભગનને સાર આપી રાખીને આપે છે; ને પક્ષાંની ટીપ જોઈએ? અગર જોઈએ તો તેનો કંઈ મુસદ્દો છે; ને તેમાં કાંઈની શાહેદી જોઈએ? એનો જવાબ એ છે ને પલ્લું તો પરણતી વખતે પુરૂ કરી આપીને ટીપ સામા-સામી લખાવીને તે મધે શાહેદી કરાવે છે.

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે; ને છે તો શી રીતે છે, ને તે ધરણું ઉપર બેરીનો હક પક્ષાં બરોબર પોહોંચે છે; ને સકાંકણી બેસાડે છે સારે સાસરેથી પલ્લું આપે છે? એનો જવાબ એ છે ને અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજૂર છે, ને છે તો કંઈ નિયમ છે, ને આટલું આપવું જોઈએ? એનો જવાબ એ છે ને વરકન્યાના માથાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કંઈ બીજા સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડે છે તો કેટલું આપે છે, ને વધતું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે? એનો જવાબ એ છે ને પલ્લું આપું વધતું તો વરકન્યાના માથાપની મરજી, ને પલ્લું જેટલું આપે છે તેટલું ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ આપું પલ્લું લે, અગર વગર પક્ષે પરણાવે? એનો જવાબ એ છે ને કન્યાના માથાપની મરજી, પણ બાર તેર વરસની કન્યા રોગીષ્ટ હોય પણ પરણાવ્યા વગર ચાલે નહીં.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેનો કંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાંની માથા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહીં થાય સારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી પલ્લું હવાલે કરવું? એનો જવાબ એ છે ને પલ્લું તો કન્યાના માથાપની પાસે રહે છે; કદાચ ધણી ધણિયાણીનું મન એક નથી સારે પલ્લું કન્યાના માથાપ પાસે રહે છે, કાં ને કબરબાંએ કન્યાનું પેટ ભરવું પડે છે માથાપને.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને બેરથી, યા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે ને કંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને, ને કંઈ છોકરીને આપ્યું તે છોકરીનું, ને જમાઇને આપ્યું તે જમાઈનું.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને પેહેરવા સાર ને કાંઈ આપે છે તે તો તેનું પાણું લે છે; કદાચ ચાંદલો કરીને જમાઇને અથવા છોકરીને આપ્યું તે જને આપ્યું તેનું.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બેરીનો છે? એનો જવાબ એ છે કે મેહેનત મજૂરી કરીને ધણીએ પેદા કર્યું તે ધણીનું; ને મેહેનત મજૂરી કરીને બેરીએ પેદા કર્યું તે બેરીનું.

૧૪. ને પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કાંઈને આપી શકે છે, અથવા ખરચ કરી શકે છે કે નહીં? ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને, કાંઈ બેરીને પલ્લું આપ્યું છે તે કાંઈને પેહેરવા સાર આપે છે તે પાણું લે છે; પણ કંઈ ખરચ કરી શકતી નથી. ને મા સગી અથવા સાવકી મા ઉપર દીકરાનો અટકાવ એટલો ને કંઈ વગર માર્ગે ખરચે તો અટકાવ ચાલે—તે સગી મા ઉપર; પણ સાવકી મા ઉપર કંઈ અટકાવ ચાલતો નથી. કદાચ ધણી લુગડાં પેહેરવાને સાર નહીં આપે અગર કંઈ શરીરે કાઢિલી થાય ને આસડનો ખરચ ધણી ન કરે તો પોતાના જેવરમાંથી વેચીને ખરચ કરી શકે છે, તેમાં કાંઈનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે છે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને બેરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તો શા કારણથી, ને કંઈ વાજબી કારણથી પલ્લું લે તો પછી તે બેરીને પાણું આપે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને બેરીનો ધણી કદાચ કરસ્તે ચાલતો હોય તથા લુચ્ચો હોય તથા જીગ્રામી હોય તો ગમે તેવું

મરણ હોય તો પલ્લુ બેરી આપી શકતી નથી. કદાચ બહુ માણસ હોય ને ખરચ ખાવાને સારૂ હેરાન હોય તો બેરીની મરજીથી પક્ષાંમાંથી લે તે બે ચાર મહીનામાં પાછું આપે સહી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે? અગર લખી આપે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ઘરધણી તથા વારસ પાછું લઈ શકે છે? એનો જવાબ એ છે ને ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તે પક્ષાંના રૂપિયા આપે સાર પછી ઘર પાછું લઈ શકે છે; કદાચ ધણી ગુજરી ગયો તો તેના વારસ પક્ષાંના રૂપિયા ધણિયાણીને આપે ને તે ધણીના ઘરની જગામાંથી તે ધણિયાણીને રહેવા નેટલી જગા આપે-જીવે સાં સુધી.

૧૮. બેરીનું પલ્લુ સાકુકારને ઘેર અનામત મુકયું હોય તે પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બેરી ખાય કે ધણી ખાય? એનો જવાબ એ છે ને પક્ષાંના રૂપિયાના વ્યાજ ઉપર કોઈનો દરક ચાલતો નથી, બેરી વ્યાજ લઈ શકે છે, કાંજે પલ્લુ તેનું છે.

૧૯. બેરી[ને] પોતાનો ધણી(ને) તજે અથવા ધણીની મરજીવેના બેરી ધણીને મુકે સારે તેના પક્ષાંનું શું થાય? એનો જવાબ એ છે ને અમારી ન્યાતમાં ધણીને ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી, કદાચ ધણિયાણી ધણીને તજે તો ન્યાતથી ન્યાતબાહાર જીવે સાં સુધી રહે, ને કદાચ ધણિયાણીને ધણી તજે તો ધણી(તે) ન્યાત બાહાર જીવે સાં સુધી રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લુ તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછાં આપવાં જોઈએ? ને તેમાં કાંઈ મુદત છે? અગર ખરચ થયો તે મુજરે આપે? એનો જવાબ એ છે ને ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લુ પાછું આપે, ને જે કંઈ ખરચ થયો હોય તે મુજરે લે, ને પરણેલી બેરીની રીતભાત આપી શકતા નથી, ખરચ વેહેવાર પ્રમાણે મુજરે લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીનો છોકરો હોય સારે ધણીને પલ્લુ આપે, કે મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ રાખે, ને રાખે તો કેટલું રાખે? એનો જવાબ એ છે ને ધણિયાણી મરી જાય સારે તેનો છોકરો હોય સારે મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ અડધું પલ્લુ રાખે, ને અડધું પલ્લુ તે ધણીને પાછું આપે; ને કદાચ

તે ધણી બીજી બેરી પરણે તો પેહેલી બેરીનું પલ્લુ અનામત મુકીને પરણે, શાવાસ્તે કે તે પેહેલી ધણિયાણીના છોકરા છે વાસ્તે અનામત મુકવું જોઈએ.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારીની છોકરી હોય સારે કેટલું પલ્લુ રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપે? એનો જવાબ એ છે ને તે છોકરીના લગનના ખરચ નેટલું રાખીને આપે-કદાચ તે લુચ્ચો હોય સારે-ને મરનારીનો ધણી બહુ માણસ હોય સારે કંઈ પલ્લુ રાખવાની મોસાળિયાંને દરકાર નહીં.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય સારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે ને ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા કોઈ આપી શકતું નથી.

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે? ને છે તો કેટલા આપવા ને ક્યારે આપવા પડે છે? એનો જવાબ એ છે ને અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વેહેવામાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ કોનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવામાં આવે છે, ને પેહેરામણી કયે કયે વખતે આપે છે ને કેટલી આપે છે? એનો જવાબ એ છે ને કન્યાના ધણીને જે કંઈ પેહેરામણી આપે છે તે પાછી કંઈ લઈ શકતા નથી; ને કદાચ કન્યાને પેહેરામણી પિહેરથી કરી હોય તો કન્યરજાએ કન્યાના છોકરાનું.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક. ૧૬૧.

૧. પક્ષાંનું ઘરેણું અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૨૫૫૫ નું છે ને અસલ પ્રમાણે હાલમાં એજ રીત છે.

૨. રીતભાતનાં લુગડાંના રૂ. ૨૫૫૫ તથા વિવાહ કચ્ચા પછી તે પરણવાના વરસસુધી દિવાળીએ રૂ. ૫૫૫૫ તથા હોળીએ સાલુના રૂ. ૨૫૫૫ તથા આષાઢ માસમાં અલુણામાં રૂ. ૨૫૫૫ ની ફલાહાર-એ રીતે છોકરીને આપે છે, ને જે જનસ કન્યાનો બાપ કેહે તેવી વરનો બાપ કરી આપે છે-લાલવાને સારૂ.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ધરેણું તથા સુનાનાં ધરેણું જે કન્યાનો આપ કેહે તે પ્રમાણે આપે, ને રોકડ રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ કરે તે દાહાડાથી તે પરણતાં લગી પકલુ પ્રમાણે પુરૂં કરેછે, તે કન્યાનો આપ તપાસી લેછે.

૫. પલ્લું વિવાહ કર્યાથી તે લગન કરતાં સુધી આપે ને લગન કર્યા પછી આપતા નથી, ને જ્યારે આપે સારે દીપમાં જમે કરેછે, ને દીપ લખે તે વેળા શહેદી હાજર હોય તેના રખડ લખાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી હાજર હોય તો બીજી થતી નથી, ને મરી ગઇ હોય તો છોકરા હાજર હોય તોપણ ફરી પરણી શકેછે, ને તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા મુજબ આપેછે, વધતું તથા ઓછું અપાતું નથી.

૮. કોઈ શખસ ગમે તેવો હોય તથા રોગી હોય તથા આનરી હોય પણ ન્યાત સિરસ્તા મુજબ કરે.

૯. છોકરાના પ્રમાણે છોકરીનો-એજ સિરસ્તો છે.

૧૦. એ છોકરાંની મા થાય સારે પલ્લું આપવું ને છોકરાં નહી હોય સારે ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય સારે આપવું ઘટેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી (જો) ધણીનું ધરેણું પક્ષાં વિનાનું તથા આપવું તથા મોસાળનું જે ધરેણું હોય તે ઉપર કોઈનું ચાલે નહી; તથાપી બાઈની ઉમર વરસ ૧૬ ની થયા પછી આપે તો બાઈ મુખસાર છે, ને પક્ષાંનું ધરેણું વરસ ૨૦ પછી બાઈ મુખસાર છે, ગમે તે કરે.

૧૨. પેહેરવા સાર લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. પોતાકી જાતે પેદા કરેલું તથા કોઈ સગાનું આપેલું તેમાં ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૪. પોતાનું પલ્લું ધણીની રજવિના અપાતું નથી, ને ખરચ કરી શકતો નથી; ને મા તથા સાવકી મા છે ને તેને દીકરો છે તો તે પોતાનું પલ્લું રજવિના ખરચ[તી] (થતું) નથી.

૧૫. ઘેરીની રાજીથી પલ્લું લઈ શકે.

૧૬. ઘેરીની ખુશી હોય તો ખરચ કરવા સાર આપે, કારણ કે પાછું કરાવી આપે એવી પતીજ હોય તો આપેછે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધણી ઘર આપી શકેછે, ને ધણી અવેજ આપીને પાછું ઘર લઈ શકેછે, વારસથી છોડવી શકાતું નથી.

૧૮. અમારામાં પક્ષાંના રૂપિયા બ્યાજે મુકતા નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી તજતો નથી, ને ઘેરી પણ તજતી નથી, એ ચાલ અમારામાં નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે તેના માતાપિતા સારા હોય તો પલ્લું પાછું આપેછે, ને નાચાર હોય તો અથવા કાંઈ વસિયત ન હોય તો નથી આપતા.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તો છોકરો હોય તો તે ક્રિયાખરચ કરતાં વધે તો તે રાખે, ને છોકરો નાહાનો છે ને કુંવારો છે તે મોસાળિયાં સઘળું પલ્લું રાખેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને ધણી નાચાર હોય તો પલ્લું ક્રિયા કરવા સાર છોકરા હોય તોપણ આપવું ઘટેછે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય છાના ખાવાના લીધા છે તો તે કાંઈ પાછા આપે નહી, ને પલ્લું આપ્યા વિના ચાલે નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યા પછી બીજે દાહાડે વા ત્રીજે દાહાડે કન્યાનો આપ પેહેરામણી પોતાની શક્તી પ્રમાણે આપેછે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદા-
વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક. ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંક રૂ. ૨૦૧૧ નો છે, તેનું ધરેણું કરેછે. ઘર મેળે વિવાહ કર્યા હોય તેના કન્યાના આપને રાહરીતના રૂ. ૫૦૧ આપે તથા લગ્નમાં જોડ ૨-અસલ એ રીત છે. કન્યાનો આપ જે કાંઈ ખાવા લે તેનો આંકડો રૂ. ૧૦૧૧ તથા ધરેણું રૂ.

૧૦૧) નું તથા સહરીતના ૩. ૫૦) તથા લુગડાં બેડ ૨. કોઈ નાચાર હોય ને વધતું લે તો લઈ શકે છે.

૨. ઉપરના આંકડાથી રીતભાત જુદી નથી, તેમાં સર્વે આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે-૩ પાનું સુ નાનું આપે છે-પણ નંગનું મુકરર નથી, ને પક્ષાંના અવેજમાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વસંત ચડાવે છે સારે અડધું આપે, ને બાકી રહ્યું હોય તે લગન પેહેલાં માસ ૧ રજા હોય સારે પુરૂં કરી આપે.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે ને સામસામાં લખવાનો ચાલ છે, ને તે વખત હાજર હોય તેની શહેદીઓ કરાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરનો બીજવર હોય તો વધતું આપે તો મુખસાર છે.

૮. દોષના સખબથી વધતું આપે તો મુખસાર છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો ગમે તે રીતે તેનો બાપ પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવાનો ચાલ છે, પણ સારે ને એક બે છોકરાં થયા પછી આપે; ને કદાપી છોકરાં ન થાય તો ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય સારે આપે છે; તે કરતાં કન્યાનો બાપ નાચાર હોય તો બાઈ જાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરદ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વિગેરે મોસાળથી અથવા અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે ને કાંઈ બેરીને મળે-પિહેરની તરફથી અથવા મોસાળની તરફથી મળે-તે ઉપર બેરીનો હક છે, ને સાસરિયાંમાંથી મળે તેનો હક ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેના રોટલો ખાઈને પેદા કરે છે તેનો હક છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના આપી શકતા નથી, ને ધણી [ની] મરજીવિના ખરચ કરતી નથી. માતા અથવા સાવકી માને દીકરો ભરણપોષણ આપે તો પુછી શકે છે, ને ન આપે તો બાઈ મુખસાર છે.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે છે-કાંઈ કારણના સખબથી.

૧૬. વાજબી કારણથી ધણી ધરેણું લે છે, ને ફરી મળે સારે કરાવી આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ઘર ધણિયાણીને લખી આપતો નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લું કોઈને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. તજવાનો ચાલ નથી, ધણીથી પણ તજતી નથી ને ધણિયાણીથી પણ તજતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે ધણીનું પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, તે પલ્લું બારમું કન્યા પછી આપે છે, ને પિહેરિયાં ખાંધિયા ખરચ થયો હોય તે કાપી રાખીને બાકી પલ્લું હવાલે કરે છે; ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી ને પિહેરિયાં પણ પાછું લે છે-જે પિહેરનું હોય તે.

૨૧. ધણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તો એ પણ બારમું કરે સાર પછી દિન બીજો આપે છે.

૨૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૨૩. કુંવારી કન્યા મરે તો પલ્લું તથા ખાવા લીધા છે તે પણ પાછા આપે; ને પરદ્યા પછી મરે તો પલ્લું એકલું આપે છે ને રીતભાત આપતા નથી ને ખાવા લીધા હોય તે જાય.

૨૪. ગજતું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૫૫૧ નો છે-તેમજ રીતનાં લુગડાં સુદ્ધા ૩. ૫૫૧ નો ચાલ છે.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સુનાની જનસ કન્યાના માખાપ કેહે છે તે પ્રમાણે આપે છે, ને કોઈ સખસ રૂપિયા રોકડા પણ લે છે-ને ચાલ મુકરર નથી.

૪. વિવાહ મળે લાંથી તે પરણે લાં સુધી પુરૂં કરી

આપેછે, ને કન્યાની તરફથી જે કોઈ મુખત્યાર છે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. લગન વખતે પુરૂં કરી આપેછે; ને દીપ લખવાનો ચાલ છે, ને દીપ લખે તે વેળા હાજર હોય તેની શાહેદી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળા તથા દીકરાવાળાને પણ પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે;—વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે કન્યા આંધળી લુલી તથા દોષવાળી કન્યાનું પલ્લું—આપ મુખત્યાર છે—ગમે તો ઓછું લે કે વગર પલ્લે પરણાવે તો આપ મુખત્યાર છે.

૧૦. ઐરી આપને ઘેર રહેલાં સુધી આપ પાસે રહેછે, ને ઐરીને પેહેરવામાં આવે, ને સાસરે જવા લાયક મોટી—સાચવી શકે તેવી થાય ત્યારે ધણીની રસીદ લઈને આપ હવાલે કરેછે.

૧૧. ધણીની તરફથી આપ્યું તેમાં ધણીનો હુકમ છે, પિંહેરથી તથા મોસાળથી મળે તેમાં ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. પક્ષાં શિવાય ધણીની તરફથી આપ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૩. કાંઈ ઐરી પેદા કરતી નથી તો હુકમ શેનો હોય ?

૧૪. પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે બેહુની મરજીથી આપી શકેછે; તથા સાવકી માતાનું પલ્લું દીકરો ભરણુપોષણ કરે તો અટકાવી શકેછે, ને ભરણુપોષણ ન કરે તો પુછી શકતો નથી.

૧૫. ઐરી પાસે ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજખી કારણથી ધણી પલ્લું લેછે ને મળે તો પાછું કરાવી પણ આપેછે.

૧૭. ધણી—પક્ષાંના અવેજમાં કોઈ શખસ પોતાનું ઘર લખી આપેછે ને ધણી પક્ષાંનો અવેજ આપીને લઈ શકેછે; ને દારગતી વેહેચણુ નથી કરી તો ધણીનો વારસ પક્ષાંનો અવેજ આપીને લઈ શકેછે, ને ભરણુપોષણ પણ કરેછે; ને દારગતી થઈ હોય તો ધણિયાણી વારસ છે તેથી લઈ શકતો નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણી પણ તજી શકતો નથી ને ધણિયાણી પણ ધણીને મુકી શકતી નથી; ને પલ્લું આછની પાસે રહેછે. ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, ને કન્યાદાનમાં આપ્યું હોય તે પણ ધણીને આપેછે, તથા લુગડાં અધરણીની રીતનાં કસ્યાં હોય તે પણ ધણીને આપેછે, ને ઐરીનો આપ ધણીની રસીદ લઈને આપેછે ને દસ દાહાડમાં આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી હોય તો—એપણુ રાખવાનો ચાલ નથી, ને છોકરીને આપ પરણાવેછે.

૨૩. જે ધણી ખાવાના લેછે તેને પલ્લું ૩. ૩૫૧૧ નું આપવામાં આવેછે, ને ખાવા નથી લેતો તે પલ્લું ૩. ૫૫૧૧ નું લુગડાં સાથે આપે, ને પરણ્યા પેહેલાં મરી જાય તો ખાવાના લીધા હોય તે પાછા આપેછે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો ખાવાના લીધા છે તે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું તે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણુમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોનાની—૬ મણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૨૦૧૧ નો છે તે અસલથી ચાલ્યો આવેછે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં તથા આદરણીમાં મળીને ૩. ૪૦૧ આલીસનાં લુગડાં કરેછે.

૩. સોનાની જનસ તથા રૂપાની જનસનું કાંઈ મુકરર નથી—ધણીની મરજીમાં આવે તેવી જનસ કરેછે, ૩. ૨૦૧૧ માં.

૪. વિવાહ થયા પછી લગન સુધીમાં પુરું કરી આપે છે ને કન્યાના બાપના હાથમાં આપે છે.

૫. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી પુરું કરે છે, ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શામાં કરે ?

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. કાંઈ શખસ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરા-વાળાને પલ્લું એજ રીતે છે, ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તોએપણુ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણુ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે. ઓછું અદકું અપાતું નથી.

૧૦. બેરી ધરમમાં આવે ને પલ્લું બાપ હવાલે કરે છે.

૧૧. પિહેરની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણી-ધણીનો છે, ને સાસરાની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. ધણીના પક્ષાં શિવાય ખીજ લોક ધરેણું આપતા નથી, તો પક્ષાંમાં શું ગણાય ?

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મંજુરી કરીને પેદા કર્યું છે તેમાં હુકમ બેરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બેરી પલ્લું કાંઈને આપી શકતી નથી, ને બેહુની મરજીવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી બેરી પાસેથી પલ્લું જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કાંઈ વાજખી કારણથી ધણી પલ્લું લે છે તે મળે ત્યારે પાછું આપે ને બેરી(ઓ) પણ પાછું આપે છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરી ધણીને મુકી શકતી નથી, ને ધણી પણ બેરીને મુકી શકતો નથી-તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું હવાલે કરે છે, ને પિહેરમાં મરી ગઈ હોય તો ધરમના રૂ. ૧૦) કાપી લઈને બાકી પલ્લું હવાલે કરે-તેરમું વિશ્વા પછી.

૨૧. મરનાર બેરીને છોકરો હોય તો અડધું પલ્લું છોકરાને સાર મોસાળવાળા રાખે છે ને અડધું પલ્લું ધણીને પાછું આપે છે.

૨૨. છોકરીને સાર રાખી શકતા નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.*

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૫૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કેટલો છે, ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું હતું ? એનો જવાબ એ છે જે અસલમાં તો કાંઈ મુકરર નહોતું, કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવતું તે પ્રમાણે પલ્લું લેતા, પણ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે તેની જુની ટીપ પ્રમાણે લીધું હોય તે દરોખસ્ત આપે, તથા ધરેણું હાલતાં ધસાય અથવા કન્યાએ ગુમાવ્યું હોય તે વરના ધણીનું જાય. હાલમાં અમારી ન્યાતમાં મુકરર પલ્લું રૂ. ૬૨૫) નું છે, ને ઉપરાંત વરસ ૫ ની રીતના રૂ. ૧૦૦) રોકડા કચ્છા છે ને વરસોવરસ જે કંઈ રીત લે તેને રૂપિયા રોકડા આપવામાં આવે નહી, ને એ ઉપર લખ્યાથી કાંઈ વધતું ઓછું લે તથા આપે તેને પંચાયતના સબ્ય કરે તે કબુલ કરવી પડે.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપતું મંજુર છે, ને છે તો કાંઈ નિયમ છે, જે આટલું આપતું જોઈએ ? એનો જવાબ એ છે જે વર કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે તથા પંચાયતના ધારાથી વધતું ધરડો જાણીને લે તો રૂ. ૫૧) એકાવન બંનેજણ પંચને આપે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કાંઈ ખીજ સખખથી તે પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપતું પડે છે તો કેટલું આપે છે, ને વધતું આપે છે તે

* આ ન્યાતવાળાનો જવાબ નંબર ૧૬૦ સાથે મળતો છે, પણ જે તકાવત છે તેટલોજ કલમનો જવાબ આ કાગળમાં લખ્યો છે.

પક્ષાંમાં ગણાયછે? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું ન્યાતરીતથી વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ ઓછું પલ્લું લે અગર વગર પલ્લે પરણાવે? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માઆપની મરજી, પણ અગિયાર વરસની કન્યા રોગીષ્ટ હોય પણ પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી, ને એ ઉપરાંત મોટી કરે તો ખચ પુછે.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું ને કદાપી છોકરાં નહી થાય સારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી હવાલે કરવું? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાનું પલ્લું જે કાંઈ માઆપ પાસે હોય તે પેહેરવા ઓઢવા આપે ને જ્યારે બે છોકરાંની મા થઈ સારે તે બાળને બીલકુલ પલ્લું માઆપ સોંપી આપે, ને છોકરાં નહી થાય સારે વરસ ૩૦ ની ઉમર થયા પછી પલ્લું આપવામાં આવે સાર પછી પક્ષાંની બાઈ મુખસાર.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપેછે, તે પક્ષાંમાં ગણાયછે કે નહી? એનો જવાબ એ છે જે પેહેરવા સાર જે કાંઈ આપેછે તે તો તે પાછું લેછે, કદાચ ચાલેલો કરીને જમાઈને અથવા છોકરીને આપ્યું ને જેને આપ્યું તે તેનું.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે કે નહી? એનો જવાબ એ છે જે બેરી-પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, પક્ષાં ઉપરાંત ધણીએ કંઈ બનાવ્યું હોય તે ધણી લઈ શકેછે.

૧૭. ધણીના પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે? અગર લખી આપે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ઘરધણી તથા વારસ પાછું લઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, તેને પક્ષાંના રૂપિયા આપે સાર પછી ઘર પાછું લઈ શકેછે. કદાચ ધણી ગુજરી ગયો સારે ઘર વિગેરેની બાઈ મુખસાર.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય સારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહી?

એનો જવાબ એ છે જે ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા કોઈ આપી શકતું નથી. પણ ખાવા લેવાનો હાલ ચાલ નથી.

સુથાર-સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રા. ૬૧ નું કરેછે. કદાપી કોઈ શખસ[ને] ન મળે તો અટકાવી શકતું નથી ને કરે તો પોતાની આબરૂથી કરેછે.

૨. પક્ષાંના આંકડાથી લુગડાં બોડી ર જુદાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૧ તથા મુનાની જનસ ૩ ર. ૬૧ માં થાય તે કરેછે, ને કોઈથી નથી બની આવતી તો અટકાવ કરી શકતા નથી.

૪. વિવાહ મળે સ્થાંથી તે પરણે સ્થાં સુધી પુરું કરેછે, ને નથી થતું તો અટકાવી શકતા નથી.

૫. લગન સુધી પુરું કરવાનો સિરસ્તો છે, તો બાકી રહે એનું શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત જળી નથી, ને થશે તો જાહેર કરીશું.

૭. ફરી પરણ્યાની રીત નથી, શા માટે ને નાતરું થાયછે.

૮. પલ્લું વધતું આપવામાં આવતું નથી, ને પછી ધણીને પાલવતું થાયછે.

૯. હોંશવાળા શખસને બને ધણી રાજી થી કરેછે તે ક્યુલે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનું સાર નથી, માટે બાઈ પાસે રહેછે.

૧૧. બેરીને અંગે આપ્યું હોય તેનો હુકમ બેરીનો છે, ને ધણીને વેહેવારમાં આપ્યું તેનો ધણી મુખસાર છે.

૧૨. ધણી ને સસરા શિવાય કોઈ બીજું આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાય તેનો હુકમ છે.

૧૪. પક્ષાંની જનસ ધણી ધણિયાણીની સલાહથી ખરચી શકેછે, ને દીકરાને હડકે ચાલતો હોય તો સાવકીનું પલ્લું અટકાવી શકે.

૧૫. પક્ષાંનો ધણી મુખસાર છે.

૧૬. દીકરા દીકરી પરણાવે તે વેળા ધણી લઈ શકે છે.

૧૭. પક્ષાંતી રીત થોડી છે, તેનું સુકરર નથી તો ઘર શેમાં લખી આપે ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મેલવાની રીત નથી.

૧૯. ધણીની ફારગતીવિના જવાય નહીં, ને કદાપી જ્ય તેને પંચાત પુછવા લાયક છે.

૨૦. ઘેરી સુઆ પછી પલ્લું લઈને ધણી દાહાડો કરે છે ને પિહેરિયાં પિહેરનું લઈને ગોરણી કરે છે.

૨૧. ધણિયાણી સુઆ પછી પલ્લું ધણીને ઘેર જાય છે, છોકરાને સાફ કાંઈ રાખતા નથી.

૨૨. પલ્લું ધણી લે છે, ને છોકરી પરણાવે છે.

૨૩. ખાવા લીધાની રીત નથી તો પાછું શું આપે ?

૨૪. વરને ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાની રીત નથી.

સુથાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો આંકડો તો ૩. ૨૦૧ ખસે ને એક તથા લુગડાં ૩. ૨૪ ચોવીસનાં છે. સંવત ૧૮૬૮ થી ને સાર પછી લોકોએ ૩. ૩૦૦) ત્રણસે તથા ૩. ૩૨૫ સવાત્રણસે લગી કસ્યા છે-પોતે પોતાની ખુશીથી કસ્યા છે; સાર પછી સંવત ૧૮૮૦ ના માહા વદ ૮ વાર રવેઉથી તો નકી ૩. ૨૦૧ ખસે ને એક તથા લુગડાં ૩. ૨૪ ચોવીસનાં-જુમલે ૩. ૨૨૫ ખસે ને પચીસનું સુકરર કર્યું છે. એથી અદકું કરે નહીં, ને કન્યાનો ખાપ વનું માગે નહીં, ને માગે તો વરસ (૨) બે સુધી ન્યાત બાહાર રહે ને પંચાતમાં ૩. ૨૫ પચીસ આપે ને ન્યાતમાં આવે; તથા વરનો ખાપ વનું કરે તો ન્યાત બાહાર વરસ બે (૨) સુધી [રહે] ને ૩. ૨૫ પચીસ ગુનેહગારી આપીને ન્યાતમાં આવે, તથા એ વાતમાં કોઈ તરફદારી કરે તે પણ ન્યાત બાહાર રહે ને ગુનેહગારી પંચાતમાં આપે-૩. ૧૧ સવા દીવાનો-માતા મહાલક્ષ્મીને દેહેરે દીવો કરીને ન્યાતમાં આવે. ને વરને તો કન્યાના આપને જે મળે

તે આપે-શા સાફ જે અમો ગરીબ લોકથી નિભાય નહીં સારે પક્ષાંતો ધારો સુકરર કસ્યા છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તે આવેલી છે ને કન્યાનો ખાપ વરને તો મળે તે આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે, તેની વિગત: ગંઠોડાં ૩ પાનાં ૩. ૨૧ નાં તથા ગોફણી ૩ પાની ૩. ૭ ની તથા દુલકાંટા હેમના ૩. ૨૫ ના તથા માદળિયા હેમના ૩. ૧૫ નાં, બાંચો ૩. ૧૦ ની-જુમલે ૩. ૭૮ નું આદરણીમાં કરે છે; તથા પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે બીજા નંગ કરે છે, તેની વિગત:-કાંટલી ૧ હેમની ૩. ૩૨૫ ની, તથા વાંક હેમનો ૩. ૩૮ નો, તથા ચોકડાં ૩. ૧૬ ના, તથા વાળી મોતીની ૩. ૪) ની, તથા ગાંઠી ૩. ૪) ની, તથા ધુધરી બાંચોના સોનાની કરાવે છે-જુમલે નંગ ૧૧ કરે છે તેના ૩. ૧૭૮ નું તો સંવત ૧૮૮૪ ના પોશ વદ ૧૧ ને વાર રવેઉથી આંકું સુકરર કર્યું છે, સર્વેની ખુશીથી કસ્યું છે, ને પક્ષાંતો ૩ પિયા રોકડા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છઈએ તે વિવાહ મેળવતી વખત નંગ પુ આપીએ છઈએ, પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે નંગ-૭* જુમલે નંગ ૧૧ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છઈએ, ને એની વિગત તો કલમ ત્રીજીના બીજા નંબરનીમાં લખેલી છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા પરણતી વખત આપે છે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે-બીજા નંબરની ૪ થી કલમમાં લખેલી છે, ને પક્ષાંતી દીપ તો સાંમસામી આજ પછી કરવી સુકરર કરી છે, પણ સાદા કાગળપર કરવી જોઈએ, ને તેમાં ન્યાતના તથા બીજા બેની શાહેદી જોઈએ, ને દીપનો ચાલ અમે આજથી કસ્યો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપે છે ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય અને તે શખસ ફરી પરણે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરે છે.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અ-

* લુલથી ૬ ને ખસે ૭ લખેલાં જણાય છે.

† બીજા નંબરની અટલે આજ બાજતની.

થવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ શબ્દથી હોય ને તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરો-બર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે—છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવું ને તેનો સિરસ્તો તો એવો છે [કે] છોકરાંની મા યથા પછી હવાલે કરવું. કદાપી છોકરાં નહીં થયાં સારે ઉમર પોહોંચતી થાય સારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ધણી કાંઈ કાઢિલી હવે, તેની પાસે કંઈ નહવું તો તેના પક્ષાંમાંથી લઈને ખરચ કરી શકે, ને ટીપમાં વસુલ કરીને લે છે.

૧૧. પરપ્પા પેહેલાં—પરપ્પા પછી પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી [મળે] તેમાં તો ધણીનો હુકમ જોઈએ, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધર-ણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ઐરી જીવે સાંભળી ચાલી શકતો નહીં, અગર તેના છોકરા હોય તો તેનો હક પોહોંચે; અગર છોકરા નહીં હોય સારે જે કંઈ જરિયાન હોય તે પિહેરિયાં લે ને તેની પછવાડે ગોર-ણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતનાં હોય તેનો ધણીનો હક પોહોંચે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણાં આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર તે ઐરીનો હુકમ છે, ને ધરખરચમાં જોઈએ તો તે ખરચી શકે, ને તે માલ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી (ને) અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા (ને) પોતાના પક્ષાંને છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી તથા કંઈ ધરવું વાજબી કારણ હોય અથવા મરણપોષણ પોહોંચતું નહીં, હોય સારે તે પંચના પાંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને તે છોકરા નહીં માને તો પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખરચી શકે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી લઈ

શકતો નથી, અથવા ઐરી બેકેદ હોય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય સારે તો લઈ શકે.

૧૬. ઐરીની પાસેથી કંઈ વાજબી કારણમાં પક્ષાંના નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકે, ને મળે તો પાછું આપે છે અને તેના પક્ષાંની ટીપમાં વસુલ કરીને લે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ધર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પલ્લું સાહુકારને સાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તો તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી* મરી જાય છે સારે પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપીને તેની ફારગતી લે છે, તેમાં કંઈ મુદતનો ધારો નથી, અગર ધણીના હજુરની ટીપમાં વસુલ કરીને ખરચમાં લીધું હોય તે મુજરે લે છે.

* ૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના ક(૧)રવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકે.

† ૨૨. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાડ મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતાં નથી, (ને) અગર તેનો આપ બીજા કરે સારે કંઈ મોસાળનો ચાલ હોય તે છોકરાને અપાવે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદા વખત તથા પરણતી વખત પેહેરામણી વિગેરે વરને જે મળે તે આપે છે.

૨૫. જે કંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે વરવાળાને તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે પેહેરામણી ચાંદા વખત તથા પરણતી વખત તથા અધરણી વખત આપે છે—જેને જે મળે તે આપે છે.

* અસલમાં “ધણી” છે.

† મુધાર—મુજરની ન્યાતવાળાએ ૨૧ મા સવાલનો જવાબ ૨૨ માં ને ૨૨ માનો ૨૧ માં ઉલટ પાછા લખ્યો છે.

સુથાર-ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર 'અ.' અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાનો આંકડો ૩૧. * * * તથા લુગડાં ૩૧. * * * સંવત ૧૮૭૫ થી ૩૧. ૨૫૦] બસે ને પચાસ લગી કચું છે, સાર પછી તો અમે પલ્લું આપું કચું છે, ૩. ૧૫૨], * લુગડાં ૩૨૪ ના મુકરર કચું છે. એથી અદકું કરે નહીં-કન્યાનો આપ વનું માગે નહીં, -માગે તો વરસ ૨ સુધી ન્યાત બાહાર રહે, ને પંચાતમાં રૂપિયા માગે તે આપે, ને ન્યાતમાં આવે ને વરનો આપ વનું કરે તો ન્યાત બાહાર વરસ બે (૨) સુધી-ને ૩. માગે તે આપે, ગુનેહગારી આપીને ન્યાતમાં આવે તથા એ વાતમાં કોઈ તરફદારી કરે તેઓ પણ ન્યાત બાહાર રહે, ગુનેહગારી પંચાતમાં આપે ૩૧. * * * દીવાનો માતા માહાલક્ષ્મીને દેહેરે દિવો કરીને ન્યાતમાં આવે. ને વરને તો કન્યાના આપને જે મળે ને; શા સાડ જે અમો ગરીબ લોકોથી નિભાયું નહીં, સારે પક્ષાનો ધારો મુકરર કચ્યો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો આપ વરને મળે તો પેહેરા-મણી કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેની વિગત:- ક્ષી રૂપાની જોડ ૧ એક ૩૧. ૨૦ (વીસ) તથા ગો-રૂણી ૩૧. ૬ (છ) તથા વીટલાં ૩૧. ૧૬] તથા માદ-ળિયાં ૩૧. ૧૫ (પંદર) નાં, કુધરી ૩૧. ૧૦ (દશ) ની-જુમલે નંગ પાંચ ૩૧. ૬૭ સડસેટ[ના] આસરે આદ-રણીમાં કરે છે; તથા પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે બીજા નંગ કરે છે એની વિગત:-કાંટલી હેમની ૧ (એક) ૩૧. ૪૬ છે, તથા માળા હેમની ૧ (એક) ૩૧. ૧૫] તથા ચોકડાં હેમના ૩ ૨૫] તથા વાળી મો-તીની ૧ (એક) ૩૧. ૫ તથા ગાંડી હેમની ૧ (એક) ૩૧. ૭ તથા વીટી ૩૧. ૧-(જુમલે)-વીટલો વસનો હે-મનો ૧ (એક) ૩૧. ૬ નો-જુમલે નંગ બાર ૧૨ કરે છે, તેના ૩૧. ૧૭૨-તે પક્ષાના ૩૧. રોકડા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તથા લુગડાં ૩૧. ૨૪ [નાં].

૪. પલ્લું જે આપીએ છઈએ તે વિવાહ મેળ-વતી વખત નંગ ૫ પાંચ આપીએ છઈએ; તથા પર-

ણતી વખતે તો ગોરવને દાહાડે નંગ ૭ સાત-જુમલે નંગ બાર ૧૨ કન્યાવાળાના હાથમાં આપીએ છઈએ, એની વિગત તો કલમ ત્રીજી નંબર બીજા* નીમાં લખેલી છે.

૫. વિવાહ મેળવવાની વખત તથા પરણવાની વખતે આપે છે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે, બીજા નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે. તે પક્ષાની ટીપ તો આજ પછી કરવી મુકરર કરી છે તે સામાસામી લેવી, આદરણી વખત તથા પરણવાની વખતની વિગત-સારા જોઈને તેમાં ન્યાતના તથા બે બીજા શાહેદી જોઈએ-ટીપનો ચાલ અમે આજ થી કર્યો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ તો નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપે છે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણે છે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરે છે.

૮. કોઈ શખસને દીકરા મોટી ઉમરના હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સ-ખથી હોય ને તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતધારા પ્રમાણે લે છે-છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું, ને તેનો સિરસ્તો તો એવો છે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું; ક-દાપી છોકરાં નહીં થાય સારે ઉમર પોહોંચતી થાય સારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ઘણી કંઈ કાઢિલી હવો, તેની પાસે કંઈ નહવું તો તેના પક્ષામાંથી લ-ઈને ખરચ કરી શકે છે ને ટીપમાં વસુલ કરીને લે છે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં-પરણ્યા પછી પક્ષાં શિવાય ઘણીને ઘેરથી [મળે] તેમાં તો ઘણીનો હુકમ જો-ઈએ, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધ-રણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ઘણીનો હુકમ બૈરી જીવે સાં લગી ચાલી શકતો નથી, અગર તેના છોકરાં હોય તો તેના હુક-મમાં પોહોંચે, અગર છોકરાં નહીં હોય સારે જે કાંઈ જરૂરિયાન હોય તે પિહેરિયાં લે ને તેની પછવાડે ગોર-

* નીચેના ૩ જ જવાબમાં પક્ષાના આંકડાની જે વિગત આ-પો છે તે આંકડો ૩. ૧૭૨ નો છે.

* નંબર બીજો જોઈએ આજ બાબત.

ણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતનાં તે તો ધણીના હુકમમાં પોહોંચે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે, ને ધરખરચમાં જોઈએ તો ખરચી શકે છે ને તે માલ ધણીનો છે.

૧૪. જે પક્ષું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી (ને) અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી. ને મા અથવા સાવકી મા (ને) પોતાના પક્ષાંને છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી, તથા કાંઈ ધરતું વાજખી કારણ હોય અથવા ભરણુપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તે પંચના પાંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને, તે છોકરા નહી માને તો, પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખરચી શકે છે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી(થી) જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, અથવા ઐરી બેકેદ હોય અથવા કાંઈ વાજખી કારણ હોય ત્યારે લઈ શકે છે.

૧૬. ઐરી પાસેથી કાંઈ વાજખી કારણમાં પક્ષાંનાં નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકે છે, ને મળે તો પાણું આપે છે ને તે તેના પક્ષાંની ટીપમાં વસુલ કરીને લે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ધર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પક્ષું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તો તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી* મરી જાય છે ત્યારે પક્ષું તથા રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપીને તેની દારગતી લે છે, તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી, અગર ધણીની હજુર ટીપમાં વસુલ કરીને ખરચમાં લીધું હોય તે મુજરે લે છે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના કા)રવેહેવાર તો તે તેના વાલી કરી શકે છે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી* મરી જાય

ને મરનારને છોકરા હોય તો તેને સાડ મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી કાંઈ રાખી શકતાં નથી; (ને) અગર તેનો આપ બીજા કરે ત્યારે કાંઈ મોસાળાનો માલ હોય તે છોકરાને આપે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી. ચાંદા વખત તથા પરણતી વખત પેહેરામણી વિગેરે વરને જે મળે તે આપે છે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે, વરવાળાને—તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી—ને તે પેહેરામણી ચાંદા વખત તથા પરણતી વખત તથા અધરણી વખત આપે છે—જેને જે મળે તે આપે છે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧. અમારામાં ૩. ૫) પાંચનો આંકડો છે અસલથી.

૨. અમારામાં રીતભાતનો ચાલ નથી.

૩. હાંસડી ૧ રૂપાની ૩. ૫) ની આપવાનો ચાલ છે, ને કોઈ નગદ રૂપિયા(ઓ) પણ આપે છે.

૪. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે.

૫. લગન વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો તેની ધરિજ.

૮. એનો જવાબ ૭ માં આંક પ્રમાણે.

૯. તરફેણની ખુશી.

૧૦. છોકરી પોતાનું પક્ષું સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. માખાપને ઘેરથી લાવી હોય તેના ઉપર ધણીનો છે.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

૧૪. ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજખી(નો) ખરચ કરે તો દીકરા અટકાવી શકે છે.

* અસલમાં ધણી છે.

૧૫. ના, જખરદસ્તીથી પલ્લુ લેવાય નહી.
૧૬. બાઈ રાજી થાય તો આપે.
૧૭. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.
૧૮. સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી.
૧૯. તજવાનો તથા મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? એમ કરતાં કોઈ બાપડી બદચાલ ચાલે તો તેને જુદી રાખે ને અન્નવસ્ત્ર આપે.
૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી ધણીને ઘેર પાછું આપતું, ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.
૨૧. ધણીને આપે, પણ છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.
૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.
૨૩. ખાવાં આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં (તો) પક્ષાંનો આંકડો તો ૩. ૧૭૫)નું અંક એકસો ને પંચોતેરનું પલ્લુ તો અસલના બુજરોગોના ધારા પ્રમાણે—હમણાએ તેજ છે પલ્લુ.
૨. અમારી ન્યાતમાં (તો) રીતભાતની વિગત તો ઉપરની વિવાહ બાબતની (૧૧) અગીઆરમી કલમમાં લખેલી થોડી છે, ને બાકી રહી છે તે ઉપરમાં લખેલી છે, તથા બાકીની જનસો રહી છે તે (ખત)કુલ જનસોનો જીકર લખીએ છીએ.
૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં રૂપાનાં ધરણું તથા સોનાનાં ધરણુંની વિગત: દામણી હેમની ૧ રૂ. ૪૦) ની, તથા કાંટલી હેમની ૧ રૂ. ૪૦) ની, તથા માળા હેમની ૧ રૂ. ૨૦) ની, તથા ચમકલી હેમની ૧ રૂ. ૧૫) ની, તથા વીટલાં હેમનાં જોડ ૧ રૂ. ૧૫) નાં, તથા લંગર ૨ રૂપાના જોડ ૧ રૂ. ૨૫), તથા પોલી રૂપાની જોડ ૧ રૂ. ૧૫), તથા ગોઢણી રૂપાની ૩. ૫) ની,— જુમલે નંગ ૮ ના ૩. ૧૭૫) નું પલ્લુ ચડે છે, ને વિવાહ મળે ને પરણે લાં સુધીમાં પુરૂં કરે છે. પલ્લુ લુગડાંની વિગત-વિવાહ મળે ને પરણે

લાં સુધીમાં લુગડાં ૩. ૪૦ નાં કરે છે—જુમલે ધરેણું તથા લુગડાં મળીને નકી ૩. ૨૧૫) આપે છે; ને અમારામાં રૂપિયા કંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૪. પલ્લુ તો વિવાહ મળે ને આદરણી કરે છે, તથા લગનને બીજે દાહાડે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે છે.

૫. વિવાહ તથા લગનમાં પલ્લુ આપે છે તેનો જીકર તો અમે ઉપરની કલમમાં લખ્યો છે, ને અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય ટીપ અગર મુસદ્દો તથા શાહેદીનો (અમારામાં) ચાલજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ? ને એ પલ્લુ તો છોકરી પેહેરીને સાસરે જાય ને પિહેર પેહેરીને પાછી આવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૭. અમારામાં કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તો તે શખસ ફરીથી પરણી શકતોજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય (ને) અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તે પરણી શકતોજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૯. અમારી ન્યાતમાં એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ પલ્લુ આપે અંકડું લે (કે) અગર નહી લે, ને પરણાવે તે તો ધણીની મરજી; તેનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નહી.

૧૦. છોકરીની પુગતી ઉમર મોટી થાય ત્યારે તો ધણી તથા ધણિયાણીનું એકદિલ થાય ત્યારે તો તે છોકરીના માબાપ પલ્લુ છોકરીને હવાલે કરે છે, પણ પક્ષાંની માલીક તો યેરી છે, ને યેરીને છોકરો થાય અથવા નહી થાય તો પલ્લુ માબાપ હવાલે કરે છે, પણ ધણીધણિયાણીનું એકદિલ થાય તો આપે છે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણી ને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે ને કંઈ યેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકે છે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે અમારામાં પલ્લુ ગણાતુંજ નથી ને તે તો ધરેણું લોકતું પાછું આપી શકેછે.

૧૩. કોઈની પાસેથી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકાતુંજ નથી અથવા ખરચ કરી શકાતુંજ નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો જે સાવકી મા એકઠી હોય તો દીકરો અટકાવી શકેછે, ને જે સાવકી મા જીદી હોય તો દીકરો અટકાવી શકતોજ નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ઐરીની પાસેથી ધણી [થી] જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકાતું નથી. તે ધણી તથા ધણિયાણીનું એકદિલ હોય ને તે પલ્લુ ધણિયાણી ધણીને પોતાની ખુશીથી આપે તો ધણી લઈ શકેછે, તેમાં કોઈથી પુછી શકાતુંજ નથી.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પોતે નાચાર હોય તો પલ્લુ ખરચ કરવાને લઈ શકેછે, તે વાજખી કારણ એ છે જે છોકરો તથા છોકરી પરણાવતાં હોય અથવા પોતાનું અધરણી હોય તો ખરચ કરવાને લઈ શકેછે, ને મજે તો ફરીથી ધણિયાણીને પલ્લુ કરાવી આપેછે; તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપતો નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પલ્લુ ઐરીનું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને પોતાનો ધણી તજતોજ નથી અથવા ઐરી ધણીને મુકી શકતોજ નથી તો તેના પક્ષાંનો જીકર શું લખીએ ?

૨૦. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તો પલ્લુ તથા રીતભાતનાં લુગડાં વિગેરે ધણીને ઘેર દિન ૪ તથા પાંચ દાહાડમાં પાછું આપેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને

તે મરનારને છોકરો હોય તો તે પલ્લુ ધણીને આપેછે, ને છોકરાને સાડા મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાનો ધલાખો નહી; એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તો તે પલ્લુ ધણીને આપેછે, ને તેમાં છોકરીને સાડા મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાનો ધલાખો નહી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના માખાપને પક્ષાં શિવાય ખીજ રૂપિયા ખાવાના આપવાનો ચાલ નથી તો પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયાનો જીકર શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૨૫. જનોઈનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને વિવાહમાં તો પેહેરામણી આપેછે તે માલ તો છોકરાના આપનો છે, ને હરેક કામ પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

સુથાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો, તેની વિગત:-સોનું ગદિયાણા ૧૪ તથા રૂપું રૂ ૪૦નું તથા લુગડાં રૂ ૨૫ ના મોટી જોડનાં એની વિગતે આપેછે. એ-શિવાય વધતું ઓછું આપવાનો ચાલ નથી, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જીદી છે, તેની વિગત:-પેહેલી દિવાળીએ ઓઢણી લ્હાયની ૧ રૂ. ૪ તથા ૫ ની તથા રમકડાં ખાંડનાં શેર ૫ આપેછે. ખીજ દિવાળીએ ઓઢણી તેથી ઉતરતી કીંમતની તથા રમકડાં શેર ૨૫ તથા ત્રીજી દિવાળીએ ઓઢણી ઉતરતી કીંમતની તથા રમકડાં ખાંડનાં શેર ૧૫;-એ પ્રમાણે પરણે લાંસુધી કન્યાને આપેછે. દશેરાની રીત સુખડી જલેખી લાડવા ને દહીયરા શેર ૫. વિવાહ થાય તેજ વરસ હોળી પેહેલીએ ઓઢણી

૧ સુતરાઉ કમુખીકાર છેડા રંગેલી, તથા ખાંડના હારડા શેર પા. બીજી હોળીએ ઓઢણી એજ પ્રમાણે તથા હારડા શેર રા. તથા ત્રીજી હોળીએ ઓઢણી એજ પ્રમાણે તથા હારડા શેર સવા. ત્રીજી હોળીની રીત પ્રમાણે પરણે ત્યાં સુધી હર વરસ આપ્યા કરે.

વરને કન્યાને ઘેરથી રીત કરેછે:—

૧. પેહેલી દિવાળીએ ઓઢણી આપવા જાય ત્યારે રમકડાં લીધાં હોય તે પતેલામાં જુજવી રમકડાં તથા ૩ ૧ મુકે.

૨. દ્વિતીયામાં આપેલી મીઠાઈના પતેલામાં જુજવી મીઠાઈ તથા ૩ ૧ આપે,—એ રીત તો એક વરસ આપેછે.

૩. હોળીમાં પેહેલે વરસે જુજવી હારડા તથા ૩. ૧ આપે, ને બીજે વરસે હારડા જુજવી તથા ૩૦૧. હર વરસ જ્યાં લગી પરણે ત્યાં લગી ૩૦૧ ને જુજવી હારડા આપ્યા કરે.

૩. અમારામાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ધરેણું તથા લુગડાં જે કન્યાના માથાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે ઉપર પેહેલી કલમના આંકડામાંથી વરવાળો કરાવી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે જોવાતેડથી ને લગના દાહડા સુધીમાં આપેછે, ને માથાપના દેખતાં કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ નંબર પ્રમાણે, ને દીપનો તો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણે તો વધુ પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો થાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણવેછે.

૧૦. એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે કરવું, અમર છોકરા નહીં થાય ત્યારે વરસ ૨૧ ની ઉમર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીની તરફથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બેરીના પિહેરની તરફથી મળે તો બેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાથે ધણી વગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં બેરી મેહેનત મજૂરી કરવા જતી નથી.

૧૪. જે પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરા જે ભરણપોષણનું પુછતો હોય તો અટકાવી શકેછે, ને ભરણપોષણ નહીં કરે તો પક્ષાં ઉપર મા મુખ્યાર છે.

૧૫. અમારામાં બેરીનું પલ્લું જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ તો કાંઈ ખરચ ખુટણુ આવે ત્યારે લે, ને મળે ત્યારે પાછું આપેછે.

૧૭. પક્ષાંમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ વટલી ગયો હોય ત્યારે નાચારીથી તજ્યો હશે; ને બેરી તજે તો પલ્લું મરદને હવાલે કરે, ને મરદ તજે તો પલ્લું બેરી બેઠી રહે તો તેની પાસે રહે, ને નાતરે જાય તે તેના વારસને આપે, ને વારસ નહીં હોય તો પંચને આપી ફારગતી લઈને જાય છે, ને જે પલ્લું લે તે મૈયત ખરચ કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં પેહેરતાં રજાં હોય તે આપે, ને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદત તો એ જે તેના દિવસ પાણી પેહેલાં આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સાથે મોસાળિયાં રાખતા નથી.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૧૯* મી પ્રમાણે છોકરીનો.

* ૨૧ મી કલમ બેઠીએ.

૨૩. અમારામાં આવના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીની રીત તો જોવાતેડાને દાહાડે ૩. ૫) રોકડા વરને શિરઅંધના આપેછે, તથા વરની માને સાડી ૧ રૂ. ૫) થી તે ૩. ૧૦) સુધી આપેછે, તથા પરણ્યા પછી ગોરવને દાહાડે ૫૬-થાળી વાડકો તથા તામડી, તે મધે ૩. ૧૦) રોકડા વાડકામાં મુકીને વરને આપેછે, તથા સીમંત વખત વરને ખેશ ૩. ૧૦) નો આપેછે, અગર ખેશ નહી મળે તો ૩. ૧૦) રોકડા જમાઈના હાથમાં આપે, તથા પોતાની છોકરીના-પિહેરિયાં હોય તે છોકરીને લુગડાં સત્તા પ્રમાણે કરે, ને ખોળો મોકલે તે મધે ૩. ૧) રોકડો તથા ૩. ૦૦ યુસટિયાનો તથા ૩. ૦૦ માથું ચોળનારીને આપે-એ વિગેરે જે કાંઈ છોકરીનાં સાસરિયાં હોય તે મળતર પ્રમાણે આપે. આ પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને બાઈની કનરબજાને લુગડાં બાઈને કર્યાં હોય તે પિહેરિયાંને પાછાં આપે.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની પટ્ટણુ પ્રમાણે આપેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, પણ આજ પછી તો જે પલ્લુ આપશે તે સામસામી સાદા કાગળ ઉપર દીપ કરીને આપશે ને લેશે, તેથી જણ્યામાં આવશે.

૨. પક્ષાંતી રીતમાં જે આપેછે તે દીપ મધે લખ્યામાં આવશે, ને પરચુરણુ રીતભાત જે આપેછે તે પોતપોતાની સમજણુ પ્રમાણે આપેછે, તેનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં જનસો કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવેછે તે પ્રમાણે લેછે, ને કન્યાના માબાપ કદાચ રોકડા રૂપિયા લે તો તેની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે જનસો કરાવેછે.

૪. પલ્લુ જે આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે લગનના આગલા દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરી આપેછે.

૫. પક્ષાંતી દીપ કોઈ કરેછે ને કોઈ નથી પણ કરતું, ને હવેથી તો કરવી ઠરાવી છે, તેમાં શાહેદી જોઈયે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લુ પટ્ટણુ પ્રમાણે લે, ને એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રોગી હોય તથા અપંગ હોય તો તેનો વિવાહ કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરેછે, ને તેનું પલ્લુ પટ્ટણુ પ્રમાણે લે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે.

૧૦. પલ્લુ ઐરીને હવાલે કરવું, તેનો સિરસ્તો એ છે જે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તે બાઈ સમજવાર ને ઠાવજી થાય ને પલ્લુ સાચવી જાણે ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં (વિગેરે) જે કાંઈ ધરેણું ધણીએ કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ; અગર પિહેરિયાંથી અથવા મોસાળિયાંથી અથવા અધરણીમાં જે કાંઈ કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. ધણી વિગેરે સગાવાહાલાં ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. પોતાની મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યાં હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીમાં અપાય નહી, ધણીની મરજીમાં ખરચ થાય નહી. સાવજી મા અથવા પોતાની મા પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી પલ્લુ, ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકેતો નથી.

૧૬. વાજબી કારણથી લે, ને બાઈની ખુશીથી આપે, તો બાઈને પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો અવેજમાં ધર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વ્યાળે મુકવાનો ચાલ નથી, ને વ્યાળે મુકે તો ન્યાતઆહાર મુકવામાં આવે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તજવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી તજે તેને ન્યાતઆહાર મુકવામાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે, ને લુગડાં હોય તે પાછાં આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય ને તેની છોકરી અથવા છોકરો છે, તેનો મુખત્યાર વર છે, તેનો વર (છે) પછાનો ધણી છે. અમારી ન્યાતમાં બૈરી (મરનારનો) મરી જાય તેની છોકરી અથવા છોકરો હોય તેનો કરકરીઆવર કરે તે પલ્લું લે.

૨૨. સવાલ એકવીશમા પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ખાવાને લે, ને કન્યા મરી જાય, તો ખાવાના રૂપિયા પાછા આપે નહીં, ને પલ્લું તથા લુગડાં કન્યાના માઆપ પાછાં વરને આપે. પાછાં ન આપે તો ન્યાતઆહાર રહે, તેની તરફ કોઈ કરે તો પંચાતનો ગુનેહગાર. કુંવારે માંડવે ખાવાના લીધા હોય તો પાછા આપે, પરણ્યા પછી આપે નહીં ખાવાના લીધા હોય તે; ધરેણું પાછું આપે, ને ન આપે તો ન્યાતઆહાર મુકવામાં આવે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે ધાલવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વિગેરે પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

સુથાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૮૩.

૧. અમારામાં પછાનો આંકડો અસલથી ૩.૪૫ નો છે, એમાં કોઈ ઓછું અદકું નથી.

૨. ઉપરના આંકડા શિવાય ૩. ૧૦ નાં લુગડાં જીદાં આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનું ધરેણું તથા સોનાનું ધરેણું ૩. ૪૫ માં થાય છે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો ગોરવને દાહાડે આપે છે, કન્યાના માઆપ તથા કન્યાના વાલીને ગોરને હાથે અપાય છે.

૫. લગનને દાહાડે આપવાનો ચાલ નથી, ગોરવને દાહાડે આપે છે, ને ગોરને હાથે આપે છે, તે ગોરની જ શાહેદી છે; લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટા થઈને પરણે અથવા નાતરું કરે, પણ પલ્લું તો ૩. ૪૫ તું કરે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અથવા અપંગ હોય તથા બીજું કારણ હોય તો એપણુ પલ્લું તો ઉપરના લખેલા પ્રમાણે છે, કોઈ વધતું ઓછું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. એ જ પ્રમાણે છોકરીના માઆપ પરણાવીને પલ્લું લે છે.

૧૦. પલ્લું તો છોકરી મોટી થાય ત્યાં સુધી માઆપ પાસે રહે છે, ને તે બાદ છોકરાંની મા થાય ત્યારે વરના માઆપને તાલુકે રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પહેલાં પછાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં જે કોઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પછાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને બૈરીએ પૈસો પેદા કર્યો તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લું બૈરી પાસે છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને સાવકી મા અથવા પોતીકી મા પોતાના પછાંમાંથી ખરચ કરે તો તે બાઈ મુખત્યાર છે, તેમાં છોકરાનો કોઈ અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ધણીને માથે આકૃત હોય તો ધણિયાણી પાસેથી પલ્લું લઈ શકે છે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી કોઈ કારણથી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તો ધણિયાણીની ખુશીથી લઈ શકે છે, પાછું કરાવી આપવાની હામ હોય તો.

૧૭. અમારામાં પછાંમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?
 ૧૯. અમારામાં ધણી તથા ધણિયાણી એ બંને-
 માંથી કોઈ કોઈને તબતુ નથી.
 ૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેરમા-
 ને દિવસે આપવાનો ચાલ છે, ને રીતભાત પાછી
 આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો
 હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે છોકરાનાં આપને આપે છે.
 ૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી
 હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીના સગાને આપે છે, ધણીને
 આપતા નથી.
 ૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ
 નથી.
 ૨૫. લગન કરતાં પેહેલાં ન્યાત ૧ વરઘડની
 જમાડે ત્યારે કન્યાના આપ પાસેથી ૩. ૧૦ વરઘડના
 લે છે, પેહેરામણીમાં વરને ૫૬-૩. ૨૨ આપે છે, ને
 જનોઈનો ચાલ અમારામાં નથી.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં બાબતનો આંકડો ૩.
 ૧૫૦ દોહસોનો મુકરર છે, ને ૩. ૨૫ ના લુગડાં
 જુદાં કરે; ને લુગડાં ન કરેતો તેના અવેજમાં કાંઈ
 ધરેણું કરે; ત્યાર પછી પહેરામણી વખત કન્યાને વરની
 તરફના ખોળે બેસાડીને ધરેણું કે રોકડું આપે છે, ને
 જે ગદિયાણો સોનું કે તેનાં રૂપિયા આપે તેને મરદ
 હોય તો ખેશ કન્યાવાળા આપે, ને બૈરી હોય તો
 તેને સાડી આપે, ને એકલોંગીજી માહાદેવમાં ચો-
 રીએ વરવાળો ૩. ૧ ને કન્યાવાળો ૩. ૧ ને જેને ઘેર
 જનોઈ દે તે ધણી પણ ૩. ૧ આપે.
 ૨. રીતભાત કરે છે તે પક્ષાંવિના બીજા ૩. ૨૫ નાં
 લુગડાં અથવા ધરેણું કરે છે.
 ૩. પક્ષાંમાં રૂપું તથા સોનું આપીને પલ્લું પુરું
 કરે છે.
 ૪. પલ્લું આપવું તે વિવાહ કરે ત્યારથી તે ગોર-

વને દાહાડે ગોર લખને કન્યાના વિવાહ કરનાર અધિ-
 કારીને આપે છે.

૫. પાંચમી કલમનો જવાબ ચોથી કલમમાં લ-
 ખ્યો છે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.
 ૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કાંઈ સુખી હોય તો
 પોતાની મરજીએ બેસાડે, પણ વરવાળો પલ્લું આપે,
 ને જે કાંઈ ધરેણું કન્યાદાનમાં આપે છે તે ઉપર બૈ-
 રીનો હક પક્ષાં જેવો પોહોંચે છે.
 ૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે
 ફરી પરણવા ચાહે તેના પક્ષાંનો કાંઈ નિયમ નથી.
 ૮. પોતાનો દીકરો રોગી હોય તે સખબે પલ્લું
 જેટલું આપે તે સરવે પક્ષાંમાં ગણાય છે.
 ૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે છોક-
 રીના માઆપ આપે પલ્લે પરણાવે છે.
 ૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે એક છોકરું
 થાય ત્યારે બૈરીને સોંપવું, ને અગર છોકરું ન થાય
 ત્યારે તે બૈરીની ઉમર વીશ વરસની થાયને સોંપવું.
 ૧૧. પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ કાઢું તે
 ઉપર ધણીનો હક છે, અથવા આપને ઘેરથી અથવા
 મોસાળથી અથવા અધરણીની રીતમાં મોસાળાં
 વિગેરે જે કાંઈ મળે છે તે બૈરી જીવતાં સુધી ધણીના
 કબજામાં લેવાનો હકમ નથી.
 ૧૨. પેહેરવા સાડે ધરેણું પોતાની બૈરીને આપે-
 છે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષીસ
 કરીને આપ્યું એટલે તે સ્વીકૃત થયું, તે ધરેણું ધ-
 ણીની તરફથી કાંઈ શખસ[થી] બૈરી જીવતાં પાછું
 લેવાય નહી, ને તે બૈરીને છોકરો ન હોય ત્યારે તે
 મરી ગયા પછી જે પક્ષાંનો વારસ થાય તે લે.
 ૧૩. બૈરી રૈટીઓ કાંતે, એશિવાય બીજી મેહેન-
 ત કરી શકતી નથી.
 ૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી-
 વિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી
 શકતી નથી, ને પોતાની આખર વખતે તે માલ પો-
 તાના દીકરાને આપે છે. ને દીકરાને પરણાવેલો હોય
 ત્યારે તો પાછો ધણી લે છે, ને સાવકી મા પોતાના
 પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પેહોંચે છે,
 કાંજે તેનો વારસ તે છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ
 તે દીકરાને કરવું પડે છે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી કાંઈ કારણથી ધણીએ પલ્લું પાછું લીધું હોય તો પાછું આપે છે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળે તો ઘર લખી આપે, પણ અમારામાં પલ્લું થોડું, વાસ્તે કોઈ ઘર લખી આપતું જ નથી, તેથી એ વાત અમારામાં છે જ નહીં.

૧૮. પલ્લું થોડું વાસ્તે કોઈ સાહુકારને ઘેર મુક-તો જ નથી.

૧૯. કોઈ શખસ ધણિયાણીને મુકે તો પોતાના કબજામાં રાખીને પલ્લું પેહેરવા આપે, તથા ખોરાક પોશાક પુરાં કરે, ને નહીં કરે તો પંચાત તેને સજા કરે, ને ધણિયાણી ધણીની મરજી પ્રમાણે ન રહે તો તેને પણ પંચાત સજા કરે, ને ધણિયાણી ધણીને તજે એવો સિરસ્તો અમારામાં છે જ નહીં.

૨૦. કોઈ શખસની ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત સુદ્ધાં આર દિવસમાં ધણીને ઘેર આપવું જોઈએ, તેમાંથી કાંઈ ઐરીના પિહેરિયાં ખરચી શકતાં નથી, ને ખરચ કાંઈ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. કોઈ ઐરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરો હોય ત્યારે તે છોકરો તથા પલ્લું વિગેરે તેના આપને સોંપે.

૨૨. કોઈ ઐરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરી તથા પલ્લું વિગેરે તેના આપને સોંપે છે.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના રૂપિયા આપના લે ને છોકરી પરણાવે એવો ચાલ અમારામાં છે જ નહીં.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું એટલે સામાં રૂપિયા ધણીની મરજીની શરત પ્રમાણે આપે છે.

૨૫. છોકરાનું જનોઈદે તે વખત ને તેના સાસરાની પેહેરામણી આવે તે કાંઈ પાછી અપાતી નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૪૦ ઉપરથી તે રૂ. ૧૨૫ સુધી પોતપોતાની પટ્ટણુ પ્રમાણે લે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જાણીને કાંઈ આપવા લેવાનો ધારો નથી તો જનસ શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું આપવાનો ધારો નથી. પરણતી વેળા રૂપિયા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પોતાની પટ્ટણુ મુજબ લગનને દાહાડે રોકડા લે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વિવાહ મેળવતી વેળા આપવાનો ધારો નથી. લગનને દાહાડે કન્યાના આપના હાથમાં રોકડા રૂપિયા પટ્ટણુ પ્રમાણે આપે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કચ્છા પછી આપવાનો કાંઈ ધારો નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ? લગનને દાહાડે આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ધારો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરના તથા નાહાની ઉમરના વરનો ધારો બરાબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ધારો તથા લેવા આપવાનો ધારો એક જ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ઓછું વધતું લેવા આપવાનું કાંઈ કારણ નથી. છોકરી તથા છોકરાનો એક જ ધારો છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પટ્ટણુ પ્રમાણે પક્ષાંના રૂપિયાની આપ લે થાય છે. તે તો ન્યાતમાં ખરચ થાય, તેનું કાંઈ ઘરેણું ઘડાતું નથી જે સોંપવાનો ચાલ હોય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો ટકો તથા નાજિયેર આપે છે. કાંઈ રૂપા નાણું આપતા નથી; ત્યારે તેનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ જ નથી, ને પેહેરવા આપે ને પાછું લે, તેમાં કોઈનો અટકાવ નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ મુખત્યાર છે. પેદા પણ કરે ને ખરચે; તે ઉપર ઐરીનો હુકમ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ધારો નથી, ત્યારે એનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું નથી ત્યારે જબર-દસ્તી શી તરેહ કરે ?

૧૬. સોલમા સવાલનો જવાબ એ જે ઉપરના લખ્યાથી એનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો ધણી પોતાનું ઘર શી રીતે લખી આપે ને લખાવી લે ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં રીતજ નથી તો સાહુકારને ઘેર ક્યાંથી જન્મે કરાવે ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત નથી ને મરદ આહે તો ઐરીને મુકી શકે છે એવો ધારો નથી, ને ઐરીથી પણ મરદને મુકાતો નથી; મુવે છુટકો; શાથી જે વિવાહ તુટે નહીં ત્યારે પરણેતર શી તરેહ છુટે ?

૨૦. વીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૨૧. એકવીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૨૨. બાવીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૨૩. તેવીસમાં સવાલનો જવાબ એ જે વર કન્યાવિશે નેકીબદીએ લેવાનો ચાલજ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે આપવાનો રાહ નથી.

૨૫. પચીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

ધાંચી-પરગણે આરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦) નો છે ને બસલ પણ એજ ધારો છે; ને નાતરાંમાં વધારે પલ્લું છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જુદી છે. તે રીતની વિગત એ જે અરીસાના ૩. ૫) તથા ઘાટડીના ૩. ૨) તથા ખોળે બેસાડવાનો ૩. ૧) તથા વાડી ભરામણી ૩. ૧) તથા માંડવા ખરચના ૩. ૧૧૧) તથા ખરચના ૩. ૪૧) તથા ન્યાત ગોરના ૩. ૪) તથા પંચાયતના ૩. ૫૧); એ પ્રમાણે વરવાળાને શીરછે તથા કન્યાવાળા ઉપર ૩. ૧૧) પંચાતનો-એ પ્રમાણે રીતભાત છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનું ઘરેણું રૂપાના કક્ષાં જોડ ૧ ૩. ૪૦) ના આપે છે, ને સુનાનું ઘરેણું કાંઈ આપતા નથી; ને અગર કક્ષાં નહીં આપે ત્યારે કક્ષાંના અવેજમાં ૩. ૪૦) આપે છે.

૪. પલ્લું આપે છે તે લગનને દાહાડે આપે છે, ને

આપે છે તે કન્યાની માને અથવા કન્યાના આપને આપે છે, ત્યાર પછી લગન થાય છે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપતા નથી; લગન વખત આપે છે ને ટીપ લેવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને બે દીકરા હોય ને તે પરણવા કરે તો જસ્તી પલ્લું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા દોષ હોય તેને પરણાવે તોપણ ધારા કરતાં વધુ પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે પણ છોકરીનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે, એવું અમારા સાંભળ્યામાં આવ્યું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવાની એ રીત છે જે તે ઐરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે છોકરું થાય અગર નહીં થાય તોએ હવાલે કરે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા પિહેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીત તથા મોસાળાની રીતના વિગેરે જે કાંઈ આપે તેમાં ધણીનો હક નથી-ધણિયાણીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપતા નથી.

૧૩. ઐરીને કોઈની પાસેથી લેવાની રીત નથી ને (અથવા) મેહેનત મળુરી કરીને ઐરી પૈસા પેદા કરે તેમાં ધણીનો હક છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને અપાતું નથી અથવા ખરચ થતો નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે તો અટકે છે.

૧૫. ઐરીની પાસે પલ્લું હોય ને ધણીને વાળખી અગતનું કામ પડે તો જખરદસ્તીથી પક્ષાંનું ઘરેણું લઈ શકે છે.

૧૬ ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને લે તેનું કારણ એ છે જે, છોકરો પરણાવવા વિગેરે ખરચ અથવા આકૃત હોય એ કારણથી પાછું લેછે; ને પાછું આપવાનો ચાલ એ જે મળે તો કરે, નહીં તો કંઈ જરૂર નહીં.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધર આપે તેનો ચાલ નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને લાં અનામત મેલવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને ધણી તજે નહીં ને ઐરી પણ ધણીને તજે નહીં.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી; એની મુદત પણ નથી, ને પલ્લુ આપના ધરમાં ખરચ થયું હોય તો પણ પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય-તેને છોકરો હોય તેને સાડ મોસાળિયાં ધરેણું રાખે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરી હોય તો પણ મોસાળિયાં ધરેણું રાખે નહીં.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય ખીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યા વિગેરેમાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી તે આજ સુધી રૂ. ૮૧) અંકે એક્યાશી ચાલેછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય માંડવા ખરચ સુદાં રીતભાતમાં જીમલે રૂ. ૧૫) આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તે મધે રૂ. ૪૦) ના જરીઆનમાં કક્ષાં આપેછે ને રૂ. ૪૧) રોકડા આપેછે ને રૂ. ૪૦) ના કક્ષાં ઉપર કોઈથી મુજબ થાય નહીં.

૪. પલ્લુ તો લગનને દાહાડે કન્યાનો આપ કેહે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી. લગનને દિવસે આપેછે ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધારે પલ્લુ આપવાનો ચાલ છે; ને નિશમ તો એ જે કન્યાના માઆપ રાજ થાય તે પ્રમાણે આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા ખીજા કાંઈ વાજખી સખખથી તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ પક્ષાંમાં તો જે જનસો કરેછે તે ગણાયછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ આછું પલ્લુ લેઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લુ તો અમારામાં ઐરીના શરીરઉપર રહેછે તો હવાલે કરવાનું શું લખિયે ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ઐરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર પેદા કરનારનો હક છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહીં ને ખરચ પણ નહીં થાય. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહીં, ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંપર મુખત્યારછે.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પલ્લુ લેવાય નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ તો કાંઈ વગ પડતો માલ આપ્યો હોય ને તેમાં પાંચ પૈસાનું જડતર હોય અથવા ઘેર રૂડો ભુંડો કાંઈ ખરચ આવે તો ઐરીને સમજવીને પક્ષાંની જનસલે ને મળે ત્યારે પાછી કરાવી આપે, ને ખીજા કારણથી તો લેવાય નહીં.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયા-ણીને લખી આપતો નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીથી પોતાના ધણીને મેલાય નહીં ને ધણીથી ઐરીને મેલાય નહીં, તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંમાં ૩. ૪૦) ની જનસો કરાવી હોય તે પાછી આપે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદતનું તો એજ તે મરનાર બાઈનો ક્રિયાખરચ કરવો, - ધણી અથવા વારસ કબુલ કરે તો બારમા પેહેલાં પલ્લું પાછું આપે, ને ખરચ કરેલો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તે છોકરાને સાડ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેને સાડ પશુ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૩. કન્યાનો બાપ ૩. ૪૧) રોકડા લેછે ને પછી કન્યા મરીજાય ત્યારે રોકડા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી - જરિયાન પાછું આપેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં લગનમાં વરને ૫૬ ને ૩. ૧) આપેછે તથા વરના માબાપને સાડી તથા પાધડી બેઠું મળીને ૩. ૫) ને આસરે આપેછે; ને પેહેરામણી જે ને આપે તેનો તે ઉપર હક છે; ને આપેલી પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને પેહેરામણી તો લગનમાં વહુવર વિદાય કરે ત્યારે આપેછે, ને કોઈને મળે તો અધરણીના મોસાળાંની પેહેરામણી કરેછે.

ધાંચી-મોઠ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

“ આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ વાળાની સાથે તમામ મળેછે તેથી બુકમાં ઉતાર્યો નથી.”

ધાંચી-મોઠ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું હાલતો ૩. ૯૦) અંક નેતુંનું કરેછે ને અસલમાં તો ઝોણું પલ્લું કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વ આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે ૩. ૪૦) નાં કક્ષાં કરાવેછે ને ૩. ૫૦) રોકડા આપેછે.

૬. * સકાંકણી બેસાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી ને કોઈ બેસાડે તો તેની મરજી, કોઈથી અટકાવ થતો નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પશુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહતો નથી - નાતરું કરેછે, (ને) અગર મોટી કન્યા મળે ને લગન કરે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી - ન્યાતસિરસ્તે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સખખ હોય પશુ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે; ને કદાપી કોઈ શખસ છુપકાથી વધારે પલ્લું આપે ને પંચાયતને ખબર પડે તો તેને પંચાયત ચાહે તેવી સજા કરેછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માબાપ વગર પલ્લે પરણાવે તો તેને કોઈ પુછી શકતું નથી.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવાનું એ જે લગન પેહેલાં ૩. ૪૦) નાં કક્ષાં કન્યાને પેહેરાવેછે તેઉપર ઐરીનો હક છે - ધણી અથવા માબાપનું પોહોંચતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંમાં ૩. ૪૦) નાં કક્ષાં કરાવ્યા હોય તે પાછાં આપે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને મુદતનું તો એજ તે મરનાર બાઈનો ક્રિયાખરચ કરવો, ધણી અથવા વારસ કબુલ કરે તો બારમા પેહેલાં પલ્લું પાછું આપે ને ખરચ કરેલો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળાની સાથે મળેછે અને જે કલમોમાં તકાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ ૩. ૫૦) રોકડા લેછે ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે રોકડા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી-કક્ષાં પાછાં આપેછે.

૨૫. લગનમાં વર કન્યાને વળાવતી વખત વરના માબાપને ૩. ૫) ની પેહેરામણી આપેછે તથા વરને ૫૬ શેર ૩ ને આસરે ન્યાતસિરસ્તે આપેછે; ને પછી વધારે આપે તો પોતાની વડાઈ. ને અધરણીમાં પેહેરામણી તો મળે તે પ્રમાણે આપેછે ને આપેલી પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઠ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. પક્ષાંમાં તો કક્ષાં રૂપાનાં ૩. ૫૧) ના નંબર*૧) ની કલમ ૨) પ્રમાણે આપે-એ ચાલ તો મુકરર છે; તથા એશિવાય પક્ષાં બાબતના આંકડા બે મુકરર છે, તેમાં જે શખસ સોનું ગદિયાણા ૫) ના ૩. ૪૩ા આપે તેને કન્યાવાળો પેહેરામણીમાં મુગા સાડી ૧) ૩. ૩) ની તથા પાઘડી ૨) ૩. ૨) ની આપેછે, તથા જે શખસ સોનું ગદિયાણા ૭) ના ૩. ૬૫) ભરે તેને પેહેરામણીમાં બંગાળું ૧) ૩. ૬) નું તથા પાઘડી ૩) ૩. ૩) ની આપેછે, એ ચાલ છે.

૨. વરની રીત તો ઉપર લખી છે ને જોવાતે-ડામાં વરવાળો કન્યાને ૫ આદમી સાથે તેડીને કન્યાને આદમી ૩. ૫) ની આપેછે ને કન્યાવાળો વરને ૧૧) આદમી સાથે તેડીને ૩. ૨) ની પાઘડી બંધાવેછે, તથા ૩. ૩ા વરવાળા કન્યાને પેહેલી બળેવે આપેછે, ને કન્યાવાળા વરને ૩. ૨) ની પાઘડી બંધાવેછે; તથા કન્યા અલુણાની ફરાળ વરસ ૫) સુધી કરેછે; તેમાં વરવાળા પેહેલે વરસે ૩. ૨) તથા ૩. ૩) ત્રણ વરસે તથા ૩. ૨) છેલે વરસે, જુમલે ૩. ૭) મોકલે છે ત્યારે કન્યાવાળા ૩. ૧) વરને ત્યાં પાછો મોકલાવે છે; ને ઉતરાયણના વ્રતમાં કન્યાવાળા વરને ત્યાં પેહેલે વરસે ધી ૩. ૧) નું તથા કેળાં ૫૧) તથા શેરડી ૧૩) તથા ગોળ શેર ૫ મોકલેછે; ને બીજે વરસે એથી અડધો અડધ મોકલેછે, ને ત્યારપછી

ચાવતચંદ્રકાળ સુધી પોતાની ખુશીમાં આવે તો ગોળ શેર ૧) તથા ધી શેર ૧૦ મોકલેછે-એ ચાલ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં કક્ષાં રૂપાનાં ૩. ૫૧) ના વિવાહ થયા પછી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં કરાવી આપે, ને બાકી રૂપિયા રોકડા લગનને દાહાડે આપેછે.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે લગનને દાહાડે આપેછે.

૫. લગન વખત વરવાળો પાંચ આદમીના દેખતાં આપેછે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ પૈસાદાર હોય તો પોતાને ઘેરથી ઘરેણું ધાલીને પણ કન્યાદાન કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તે તો પરણ્યો નથી-નાતરૂં કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય ત્યારે બંને ઘણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે, ને વધારે આપેલું પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે માબાપ મુખત્યાર છે, ગમે તેટલું પલ્લું લે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવાતું એ છે જે બૈરીને એક છોકરું થાય ત્યારે હવાલે કરેછે, (ને) અગર છોકરું નહીં થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૦) ૨૨) ની થાય ત્યારે તેને હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય બૈરીના આપના સગાની તરફથી હરેક પગરણમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હક્ક છે ને ઘણીના સગા એ આપ્યું તે ઉપર ઘણીનો હુકમ છે.

૧૨. ઘણી વિગેરે લોક ઘરેણું પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ઘણીને પુછ્યા-વિના કોઈને અપાય નહીં ને ખરચ પણ નહીં થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરવાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંએછે.

* નંબર ૧) એટલે વહેવા બાબત.

૧૫. ધણીથી ઐરીની રાજીવિના જખરદસ્તીએ પલ્લુ લેવાય નહીં.

૧૬. ધણીને ઐરી રાજીથી પલ્લુ આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે સારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને સ્વાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ઐરીને ધણી તજતો નથી, ને ઐરી પણ પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. પરણેલી ધણિયાણી મરી જાય સારે પક્ષાંમાં તો કક્ષાં રૂપાના રૂ. ૫૧) ના પાછા આપે—ખીજ સોનાના રૂપિયા જે લેછે તે રૂપિયા તથા રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને નાતરાવાળા ઐરી મરી જાય સારે તમામ પલ્લુ તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે; ને મુદત તો એ છે જે ઐરી મરે તે દિવસે આપે ને અગર તે દિવસે ન આપે ને પંચમાં આવીને જાહેર કરે તો પંચ અપાવે, ને પંચનું કહ્યું ન માને ને નહીં આપે તો ન્યાતબાહાર રહે—જ્યારે પલ્લુ આપે સારે ન્યાતમાં આવે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય સારે તો છોકરાને સાડ મોસાળિયાં પલ્લુ રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપે છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં આવના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી પણ પક્ષાં મધે સોનાના રૂપિયા આપે છે, તે રૂપિયા કન્યા મરી જાય સારે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ તો એ છે જે વરવાળો રૂ. ૬૫) સોનાના આપે છે, તે શખસને રૂ. ૧૮) પરણી ઉઠ્યા પછી ગજવે આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે કન્યાવાળા વરને ત્રાંબાનાં તથા પીત્તળનાં તથા કાંસાનાં વાસણુ શેર ૧) થી તે શેર ૨૫) સુધી આપે છે; ને ખીજ જે પેહેરામણી આપે છે તે ઉપરની કલમમાં લખેલી છે;

ને એ શિવાય ખીજ પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી ને એ પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

ધાંચી—મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો આસરે વ. રસ ૬ થયાં રૂ. ૭૫) અંકે પંચોતેર સરવે મળીને મુકરર કીધો છે, ને અસલમાં તો ખરચના કરીને આપતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાતમાં તો વેહેવા થયા પછી કન્યાને રૂ. ૧૦) ની ઓઢણી આપે છે ને અગર ઓઢણી નહીં લેતો એટલાજ રૂપિયાની ગો-રૂણી આપે છે.

૩. વેહેવા થયા પછી જોવા તેડા કરે સારે કન્યા ને પલ્લુ આપે છે, તેમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ ૨-રૂપિયા પંચોતેરમાં થાય તે કરાવી આપે ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જોવા તેડા થાય તે દિવસે કન્યાને પેહેરાવીને મોકલે છે.

૫. અમારામાં પલ્લુ લગનને સાડ ખાકી રાખીને આપતા નથી, ને પક્ષાંની ટીપનો ચાલ નથી તો શા-હેદી કોની કરાવે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ સત્તાવાળો હોય તો પોતાને ઘેરથી બે જનસ ધાલીને પણ કન્યાદાન કરે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તે તો પરણતો નથી, નાતરું કરે છે, તો વધતાં પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય સારે બંને ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપે છે, ને વધારે આપેલું પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે મા-આપ મુખસાર છે, ગમે તેટલું પલ્લુ લે.

૧૦. ઐરીને પલ્લુ હવાલે કરવાનું તો એ છે જે

ઐરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું; છોકરાં-ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ઐરીના આપના સગાની તરફથી હરેક પગરણમાં ઐરીને મળે તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે, ને ધણીના સગાએ આપ્યું તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ધરેણું પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. ઐરી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું તે ધણીને પુછ્યા-વિના કોઈને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરવાળખી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહ્યો છે.

૧૫. ધણીથી ઐરીની રાજીવિના જખરદંતીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ધણીને ઐરી રાજીથી પલ્લું આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે ધણી પક્ષાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે, ને (અગર) ઐરી ધણીને તજે તો પક્ષાંની જનસ આપી હોય તે તથા રૂ. ૧૦૦) અંકે સો આપે ને પંચને પોતાનો હેવાલ જાહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે ત્યારે તજાયછે; ને એમ કરતા પંચની રજા લીધા વગર તજે તો ન્યાત બહાર મુકેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંની જનસ બે કાંધી હોય તે પાછી આપે ને બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદત તો એ છે જે પાથરણે બેસવા જાય ત્યારે આપે ને અગર તે દિવસે નહી આપે તો પંચને જાહેર કરીને સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે તો છોકરાને સાડ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો આપ પક્ષાંશિવાય લગનના દિન પ પેહેલાં રૂ. ૭૧) અંકે એકાતેર ખરચના કરીને લેછે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસને આસરે લુગડાં તથા વાસણ મળીને કન્યાને લાંથી વરના આપને પેહેરામણીમાં આપેછે, ને અધરણીમાં તો છોકરીને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં કરેછે, ને એ શિવાય બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ને એ પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

ધાંચી-મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો આસરે વરસ ૬ થયા રૂ. ૧૦૦) અંકે એકસો સર્વે મળીને મુકરર કાંધોછે, ને અસલમાં તો ખરચના કરીને આપતા હતા. ને અમદાવાદીને કન્યા આપીએ અથવા લઈએ તેનું એ જે અમદાવાદી પ્રમાણે રીત કરે તો અમદાવાદી પ્રમાણે પલ્લું લેછે, ને ચાંપાનેરી પ્રમાણે રીત કરે તો ચાંપાનેરી પ્રમાણે પલ્લું લેછે. એમાં ધણીએ ધણી સમજે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાતમાં તો વેહેવા થયા પછી કન્યાને રૂ. ૧૦ ની ઓઢણી આપેછે, ને (અગર) ઓઢણી નહી લે તો એઠલા રૂપિયાની ઓઢણી આપેછે.

૩. વેહેવા થયા પછી જોવાતેડા કરે ત્યારે કન્યાને પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ રૂ. ૩૫૦) અંકે એકસોમાં થાય તે કરાવી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જેવાતેડા થાય તે દિવસે કન્યાને પેહરા-વીને મોકલેછે.

૫. અમારામાં પલ્લું લગનને સાડા બાકી રાખીને આપતા નથી ને પક્ષાંની ટીપનો ચાલ નથી તો શા-હેદી કાની કરાવે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ સત્તાવાળો હોય તો પોતાને ઘેરથી બે જનસ ધાલીને પણ કન્યાદાન કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તે તો પરણતો નથી, નાતરું કરેછે; તો વધતાં પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય ત્યારે બંને ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે ને વધારે આપેલું પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે માબાપ મુખસાર છે—ગમે તેટલું પલ્લું લે.

૧૦. ઐરીને પલ્લું હવાલે કરવાનું તો એ છે જે ઐરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું, છોકરાં—ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ઐરીના આપના સગાંની તરફથી હરેક પગરણમાં ઐરીને મળે તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે, ને ધણીના સગાંએ આપ્યું તેઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ધરેણું પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઐરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીને પુછ્યા-વિના કોઈને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરબાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે.

૧૫. ધણીથી ઐરીની રાજીવિના જખરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ધણીને ઐરી રાજીથી પલ્લું આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે પક્ષાંની જનસ ઐરી ધણીને પાછી આપે ને ધણી રૂ. ૧૦૦) અંકે એકસો આપીને ઐરી પાસે ફારગતી લે; ને કદાપી ઐરી ધણીને તજે ત્યારે પક્ષાંની જનસ તથા રૂ. ૧૦૦) રોકડા આપીને ધણી પાસે ફારગતી લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંની જનસ બે કીધી હોય તે પાછી આપે ને બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને મુદત તો એ છે જે પાથરણે બેસવા જાય ત્યારે આપે, અગર તે દિવસે નહી આપેતો પંચને જાહેર કરીને સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે તો છોકરાને સાડા મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પક્ષાં શિવાય લગનના દિન પ પેહેલાં રૂ. ૮૧) અંકે એકચાસી ખરચના કરીને લે છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે રૂ. ૩૫) અંકે પાંત્રીશને આસરે લુગડાં તથા વાસણ મળીને કન્યાને લાંથી વરના બાપને પેહેરામણીમાં આપેછે, ને અધરણીમાં તો છોકરીને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં કરેછે, ને જમાઈને રૂ. ૭) આપેછે; ને એ શિવાય બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી; ને પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવા-
ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૩૫૭) અંકે ત્રણસે ને એકાવનનો છે—અસલથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતમાં તો વરને તથા કન્યાને આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરનો આપ ધરચોળું* ૧ ચોથા મંગળનું આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પદ્મું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરણું તથા સોનાનાં ધરણું આપવાનો ચાલ નથી, શેકડા રૂ. ૩૫૧) આપવાનો ચાલ છે.

૪. પદ્મું જે આપીએ છીએ તે વિવાહ મેળવતી વખતે રૂ. ૧૦૧) આપીએ છીએ, તથા રૂ. ૨૫૦) લગન વખત આપીએ છીએ; જુમલે રૂ. ૩૫૧) કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છીએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા લગન વખતે આપેછે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે; ખીજા* નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે. ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે તે પદ્મું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા શેગી હોય અથવા અપંગ હોય વા ખીજા કંઈ સખખથી દોષવાળો હોય તેનું પદ્મું પણ ન્યાતરીત ખરોખર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય-તેનો આપ પદ્મું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે-છોકરીનો વાલી.

૧૦. પદ્મું ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહીં થાય સારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય સારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ધણી કાંઈ કાઢિલી હવો ને તેની પાસે કાંઈ ન હતું સારે તેના પક્ષાંમાંથી લઈને ખરચ કરી શકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને અમારી ન્યાતમાં ખીજા કાંઈ રીત ઘેરીને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ધરના ખરચમાં ખરચે.

૧૪. જે પદ્મું ઘેરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરણ વિના કાંઈને આપી શકતી નથી અથવા ધણીની મરણવિના ખરચી પણ શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને છોકરાની રખવિના ખરચી શકતી નથી ને કાંઈ ધરવું વાજખી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહીં હોય સારે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે, તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પદ્મું લઈ શકતો નથી અથવા કાંઈ વાજખી કારણ હોય, છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય, સારે તો લઈ શકેછે.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી કાંઈ વાજખી કારણમાં પક્ષાંના દાગીના ધણિયાણી રાજ થઈને આપે તો લઈ શકેછે ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી[એ] પક્ષાંના અવેજમાં, અમારી ન્યાતમાં, ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીનું પદ્મું સાહુકારને સાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે સારે પદ્મું રૂ. ૩૫૧) નું કચ્છુંછે તે મધેથી રૂ. ૧૦૧) પાછા આપીને તમામ પક્ષાંની ફારગતી લેછે, તેમાં કાંઈ મુદ્દતનો ધારો નથી; પણ બ્યારે રૂ. ૧૦૧) પાછા આપે સારે ધણી તે બાઈની પછવાડે બારમા નિમિત્ત કરીને ખરચેછે; અગર નહીં આપે તો નહીં ખરચે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય સારે તેને સાડ મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતાં નથી, પણ મોસાળનો માલ હોય તો તે છોકરાને સાડ રાખી શકેછે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી, ને તે છોકરીનો કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

* બીજે નંબર અંદરે આજ બાબત.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાંના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પરણતી વખત પેહેરા-મણીમાં કન્યાવાળા વરની માને સાડી ૧ રેશમી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટાળીવા- ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ જોડે મળતો છે.”*

લુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૦૧) નું અસ-લના સિરસ્તા પ્રમાણે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં જેટલા રૂપિયા લખ્યા છે તેમજ જનસ રૂપાની તથા સોનાની રૂપિયા બસે ને એક પ્રમાણે થાય એટલી કરાવી આપવી. તે શિવાય લુગડાં રૂ. ૪૧) નાં, ને રીતભાતનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. રૂપિયા રોકડા પક્ષાંને પેટે આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડાથી વિવાહ મળે છે તે દાહાડાથી માડીને પરણવાના દાહાડા સુધીમાં ઉપરના લખેલા પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પુરું કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કાંઈ લગનને સાર આકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંની ટીપ સામ-સામી કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા

ખીજા કાંઈ સખબથી હોય તોએપણ પક્ષાંની રીત પ્રમાણે આપ્યા લીધામાં આવે છે; પછી તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ બેહુની મરજી પ્રમાણે કરે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણે છે તો પક્ષાંની રીત પ્રમાણે આપવું; વળું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ એ રાજી થઈને પરણાવી શકે છે.

૧૦. ઐરીને પલ્લું આપ્યું છે તે ઐરીની ઉમર સુધી તેની પાસે રહે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઐરીને મળે છે તે ઉપર કાંઈ ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી, એકલી ઐરીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૨. પક્ષાંશિવાય પેહેરવા સાર ધણી વિગેરેથી બીજું કાંઈ આપવામાં આવતું નથી તો શું લખી આપવામાં લાવીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ઐરાંને મેહેનત મળુરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચને વાસ્તે પણ ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી, ને તે શિવાય ખીજા શખસને દીકરાની સલાહ પાખી આપવા આહે તોએપણ આપી શકતી નથી.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરી પાસેથી પલ્લું (લઈને) ધણી ખરચ કરવા લઈ શકતો નથી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયા-ણીને પોતાનું ઘર લખી આપે તો ઐરીને પક્ષાંની રીત પ્રમાણે ધણી અથવા વારસ પક્ષાંની કીમત આપેથી પાછું ઘર લઈ શકે છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજ અથવા ધણી-

* (જુલા પાડ ૩૧૦).

યાણી [ધણીને] તજે તો ન્યાતના લોકને મેળવે ને ન્યાતના પટેલને તથા ન્યાતગોર એટલાને મેળવે ને તે લોક તેની તજવીજ કરે. ઐરી અગર મરદને મુકવાની મરજી હોય તે (ન્યાતમાં) રૂ. ૪૧ પંચમાં આપે, ને મોહરાણું કાજ સાહેબના દફતર પ્રમાણે મરદ આપે, તથા પંચના લોકને પડીકાં આપે, ને પંચના લોક જ ઉપરી હોય તે છોડાવે, ને તેનું પલ્લું પાછું આપવામાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા કર્યા પછી તેને સાસરે આપવું જોઈએ, ને ખરચ તેના પિહેરિયાંએ અગર ઐરીએ કર્યો હોય તો સાસરાવાળા મુજરે આપે નહીં.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું સાસરાવાળાને આપે, ને છોકરાને વાસ્તે પક્ષાંમાંથી પિહેરિયાં રાખી શકે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંમાંથી છોકરીને પણ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપિયા ખાવા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવામાં રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈનો અધિકાર નથી તો શું લખીએ ?

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલમાં તો કોઈ રૂ. ૧૫૦)નું પણ કરતા, ને કોઈ રૂ. ૩૦૦)નું પણ કરતા, કાંઈ મુકરર આંકડો નહોતો. પણ હવે તારીખ ૨૩ અપ્રેલ સને ૧૮૨૮, વૈશાખ સુદ ૯ વાર બુધેથી તો સરવે પંચાતના લોકની અનુમતિથી નક્કી આંકડો રૂ. ૧૭૫) અંકે એકસો ને પંચોતેર, તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં-જુમલે રૂ. ૨૦૦) નું મુકરર કર્યું છે. એથી અદકું કરે નહીં, ને કન્યાનો ખાપ વધતું માગે નહીં; ને માગે તો ન્યાતખાહાર રહે, ને રૂ. ૫) પાંચ દંડના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે,

૪૦

તથા વરનો ખાપ વધતું કરે તો ન્યાતખાહાર રહે, ને રૂ. ૫) પાંચ દંડના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે. તથા એ વાતમાં કોઈ તરફદારી કરે તે પણ ન્યાતખાહાર રહે, ને ગુન્હેગારી પંચાતમાં આપે રૂ. ૧૧ સવા, માતા બેહેચરાજીમાં દીવો કરીને ન્યાતમાં આવે, ને વરને તો કન્યાના ખાપને જે મળે તે આપે; શા સારુ જે અમો ગરીબ લોકથી નિભાવું નહીં ત્યારે પક્ષાંનો આંકડો મુકરર કર્યો છે; પણ લખ્યું બધું કરવાનો ચાલ નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો ખાપ વરને તેડીને મળે તે આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેની વિગત: કક્ષી રૂપાની રૂ. ૨૦) ની, તથા ગંઠોડા રૂપાના રૂ. ૨૦) ના, તથા વીટલા હેમના રૂ. ૨૦) ના-જુમલે નંગ ૩ ત્રણ રૂ. ૬૦) ના, આદરણી કહેતાં જોવાતેડામાં કરે છે, તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) ના આદરણી થયા પછીથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં આપે છે; તથા પશ્ચિત વખત ગોરવને દાહડે બીજા નંગ કરે છે, તેની વિગત: કાંટલી ૧ હેમની રૂ. ૫૦) પચાસની, તથા માળા ૧ હેમની રૂ. ૨૫) પચીશની, તથા માદળિયાં હેમના રૂ. ૧૫ ના, તથા દામણી હેમની રૂ. ૨૦ ની, તથા વાળી ૧ નાકની રૂ. ૫) ની-જુમલે રૂપાના તથા સોનાના નંગ ૮ કરે છે, ને રૂ. ૨૦૦) નું તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સંવત ૧૮૮૪ ના વૈશાખ સુદ ૯ વાર બુધેને દિને મુકરર કર્યું છે, સરવેની ખુશીથી કર્યું છે. ને પક્ષાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છેએ, તે વિવાહ થયા પછી આદરણીને દાહડે નંગ ૩ આપીએ છેએ, તથા પરણતી વખત ગોરવને દાહડે નંગ ૫ પાંચ-જુમલે નંગ ૮ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છેએ, ને એની વિગત કલમ ૩ માં-બીજા નંબરની માં લખેલી છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વિવાહ થયા પછી આદરણી વખતે તથા પરણતી વખતે ગોરવને દાહડે આપે છે, તેની વિગત ઉપરની કલમમાં લખેલી છે, બીજા નંબરની ૪ કલમમાં લખેલી છે; ને પક્ષાંની

ટીપ તો સામસામી કરવાનો ચાલ અમારામાં અસ-લથી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેલું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ત્યારે પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા ફેગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજે કાંઈ દોષ હોય તો તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત અરા-બર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે-છોકરીના વાલી હોય તે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા યથા પછી હવાલે કરવું, ને કદાચ છોકરાં નહીં થાય ત્યારે તો તેની ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવેછે. તથા ઘણી કાંઈ કાહિલી હવો ને તેની પાસે કંઈ નહવું તો તેના પક્ષાં માંથી લઈને ખરચ કરી શકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ માલ ધણીની તરફથી મળ્યો હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસા-ળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ બૈરી જીવે ત્યાં લગી ચાલી શકતો નથી; અગર તેના છોકરા હોય તો તેનો હક પોહોંચેછે, અગર છોકરા નહીં હોય ત્યારે જે કાંઈ જરીઆન હોય તે પિહેરિયાં લે, ને તેની પછવાડે ગોરણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતના હોય તેના ઉપર ધણીનો હુકમ પોહોંચેછે.

૧૨. પેહેરવા સાફ ધણી વિગેરે લોક ઘરેલું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને ઘરમાં ખરચમાં ખરચી શકેછે, ને તે માલ ધણી-નો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને છોકરાની મરજીવિના ખ-રચી શકતી નથી, તથા કાંઈ ઘરનું વાજબી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહીં હોય ત્યારે તે પંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને કહે, ને તે છો-કરા નહીં માને તો પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખ-રચી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શ-કતો નથી અથવા બૈરી બેકેદ હોય અથવા કાંઈ વા-જબી કારણ હોય ત્યારે તો લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પ-ક્ષાંના નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકેછે, ને મળેતો પાછાં આપેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપી-ને તેની ફારગતી લેછે, ને તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરીજાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાફ મોસાળિયાં પક્ષાં-માંથી કાંઈ રાખી શકતા નથી; અગર તેનો આપ બીજા કરે ત્યારે કંઈ મોસાળનો માલ હોય તે છો-કરાને અપાવે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાફ મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી, ને તે છોકરીના કરવહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારામાં આવના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી, ને પરણિયત વખત વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કંઈ વેહેવા વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે વરવાળાને, તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે પેહેરામણી પરણિયત વખત તથા અ-ધરણી વખત આપેછે-જેને જે મળે તે આપેછે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી તે આજસુધી ૩. ૪૦ થી તે ૩. ૬૦ સુધીનો છે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં રેશમી સુતરાઉ મળીને જોડ ૨ નાહાની મોટી છે, ને કન્યાનો બાપ (ખાવાને) ૩. ૧૦ થી તે ૩. ૮૦ સુધી ખાવાને સારૂ લેછે, ને જનસતું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ધરેણાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને રોકડા રૂપિયા પક્ષાંના અવેજમાં આપતા નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મેળવ્યા પછી માસ ૨ માં પુરૂં કરી આપેછે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા કરતી વખત આપતા નથી, ને લગનને સારૂ કાંઈ બાકી રાખતા નથી, ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી, ને તેનો કાંઈ મુસદ્દો નથી, ને તેમાં કોઈની શાહેદી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સડાંકણી પરણાવવાનો ચાલછે, ને છે તે કન્યાનો બાપ પોતાના ઘરનું પલ્લું ધાલેછે, ને તે ધરેણું ઉપર જૈરીનો હક છે, ને સાસરેથી પલ્લું આપતા નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય તો બીજી વાર પરણતો નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા ગમે તેવા દોષવાળો હોય તો તેનું પલ્લું વિગેરે રૂપિયા આપેછે તે બંનેને ગમે તેટલા આપે લે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો પણ બંને જણ વરનાં માબાપ તથા કન્યાનાં માબાપને ગમે તેટલું આપે લે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. (પલ્લું) જૈરી માથે આવેછે તે દાહાડાથી કન્યાનાં માબાપ પલ્લું જૈરીને સોંપેછે, ધણીને સોંપતા નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી આપ્યું હોય તેમાં ધણીનો હુકમ છે, ને

આપને ઘેરથી અથવા મોસાળમાંથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેમાં જે કંઈ જૈરીને મળે તે ઉપર જૈરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કર્યો છે [તે] ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું જૈરીને આપ્યું છે તે ધણી રોટલા ખરચ નહીં આપે તો જૈરી ધરેણું વેચી શકેછે; ને મા સગી તથા સાવકી બુખે મરતી હોય તો પલ્લું વેચીને ખાઈ શકેછે.

૧૫. જૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. જૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવા લે ને છોકરો તથા છોકરી પરણતા હોય તો લે, ને તેને પાછું આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ધર લખી આપી શકેછે, ને ધણી પાછું છોડવી શકેછે, ને વારસ છોડવી શકતા નથી.

૧૮. જૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. જૈરીને ધણી તજતો નથી, ને જૈરી ધણીને તજતી નથી, ને ધણિયાણી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરીનય સારે પલ્લું પાછું આપેછે, રીતભાત પાછી આપતા નથી; ને મુદત એ જે બારમાં પેહેલાં આપેછે. અગર ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે, તેનું કારણ એ જે ન્યાતનો સિરસ્તો છે તે કારણથી.

૨૧. ધણિયાણી મરીનય ને તે મરનારને છોકરો હોય ને તે છોકરો પરણ્યો નહીં હોય તો મોસાળિયાં રાખેછે, ને પરણ્યો હોય તો પલ્લું પાછું આપી શકેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરીનય ને છોકરી હોય તો મોસાળિયાં પલ્લું પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના બાપે પક્ષાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાને લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી નય સારે ખાવાના રૂપિયા લીધેલા પાછા આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈનો ચાલ નથી, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી વિગેરેમાં જે માલ આવેછે તે પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલામખંસી બુદલખં- ડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૧૦૦ અંકે સોતું કરે, ને કોઈ ગરીબ હોય તે રૂ. ૫૦ નું પણ પલ્લું કરેછે, ને અસલમાં તો વધારે કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય લુગડાં રૂ. ૫૦ નાં કરે, ને કોઈ ગરીબ હોય તો રૂ. ૨૫ નાંએ લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે કક્ષાં રૂપાનાં પગના રૂ. ૨૦ નાં, તથા પોહોંચી હાથની રૂપાની રૂ. ૧૦ ની, તથા વાંક રૂપાના રૂ. ૧૦ ના, તથા ગાંઠી સુનાની રૂ. ૧૦ ની કરેછે, ને કોઈને મળે તે વધારે પલ્લું કરે.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગાં તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચડાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. પક્ષાંની દીપ કરવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં આપીએ છીએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડવા નિકળે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું તો ન્યાતનાં સિરસ્તા પ્રમાણે અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરેહનો રોગી હોય સારે કન્યાવાળાને ગમે તેટલું પલ્લું લેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના આપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવેછે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે બ્યારે સાસરે રહેતી થાય સારે પિહેરથી સાસરે લઈજાયછે; તે દાહાડથી તે બેરીના કબજામાં રહેછે, છોકરાંનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં આપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી યા મોસાળથી હરેક આખતમાં બેરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. ના, પક્ષાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. બેરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બેરીથી પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરી શકતો નથી, તથા કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરતી હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે, પણ કોઈને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના, જખરદસ્તીથી બેરીની પાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે શાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકેછે, ને મળે સારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજલગી (કોઈએ) ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં કોઈએ ધર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લું સાહુકારને સાં બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી, ને ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું તો જે દહાડેથી સાસરે રહેતી ન હોય ને મરી જાય સારે પક્ષાં વિગેરે આપવાનું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે લાજમછે, તે પિહેરિયાં તે મરનારીનાં સાસરિયાંને હવાલે કરેછે; ને જે દાહાડથી તે બેરી સાસરે રહેતી થઈ હોય ને મરી જાય સારે તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રહે છે, સારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય સારે પલ્લું તો ધણીના કબજામાં રહેછે, તેથી મોસાળિયાં કાંઈ રાખતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરીજાય ને તે મરનારની છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ માં પ્રમાણે.
 ૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા કોઈએ આજ-લગી લીધા નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ ?
 ૨૪. ગજવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.
 ૨૫. અમારામાં પેહેરામણીમાં તો જ્યારે વર ઘોડે ચઢીને પરણુવા આવે ત્યારે કન્યાના માંડવા ઉપર વર છડી મારે; ત્યાર પછી કન્યાનો આપ વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૫ ને તરવાર ૧ આપે, તથા વરના આપને મળે તો રૂ. ૧૦ ને આસરે પાંચડી શેલું આપે, તથા વરની માને સાડી આપે. કદાપી કોઈ ગરીબ હોય ને ન મળે તો વરના આપને ચાદર આઢાવીને કામ ચલાવેછે, તથા મળે તો રૂ. ૧૦ અથવા પાંચને આસરે કન્યાદાન વેળા પોતાની છોકરીને વાસણુ આપેછે, ને એ સવળી આપેલી પહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂ. ૪૧ ની રીત છે, (પછી) ઘેર ગયા પછી પોતાની આખર પ્રમાણે મળે તેટલું કરેછે.
 ૨. ઉપર લખેલા આંકથી રીતભાત જુદી છે- રૂ. ૨૦ ના લુગડાં કરે.
 ૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ રૂ. ૪૧ માં થાય તે કરે છે.
 ૪. પલ્લું વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી પુરું કરેછે.
 ૫. લગનને સાડ અટકાવ પક્ષાંનો કરતા નથી.
 ૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી ને અત્યાર પછી થશે તો જાહેર કરીશું.
 ૭. અમારી ન્યાતમાં ફરી પરણવાનો સિરસ્તો નથી, નાહાનો વર પરણે; ને નાતરું કરેછે, પેહેલા સવાલ માફક પક્ષાંનો સિરસ્તો છે.
 ૮. કોઈ શખસ ખોડવાળો હોય તે વતું આહું રાજી કરીને કરેછે.

૯. કન્યા ખોડવાળી થઈ નથી ને થયાથી રાજી ખુશીથી કરે તે કલ્પ છે.

૧૦. પલ્લું આપ્યું તે ધણીને સ્વાધિન છે; પછી જેવો તેને બનાવ [તે] પ્રમાણે આપે લેછે.

૧૧. જૈરીને અંગે વેહેવારમાં જે આવે તેની બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૨. બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૩. બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૪. ધણીનું તેમાં કાંઈ લાગતું નથી.

૧૫. ધણી લઈ શકતો નથી.

૧૬. દીકરા દીકરી પરણતી વેળા જૈરી આપે તો ધણી લઈ શકેછે.

૧૭. પક્ષાંની મામલત અમારે થોડી છે તેથી કોઈ લખી આપતું નથી.

૧૮. જૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર રહેતું નથી, બાઈ પાસે રહેછે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં જૈરી મુખત્યાર છે, ને પલ્લું બાઈ પાસે રહેછે.

૨૦. જૈરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને સોંપેછે.

૨૧. આપ છોકરીને પરણાવે ને સાસરવાસો કરે, પલ્લું ધણી લેછે.

૨૨. પલ્લું પાછું આપે, રીતભાત લીધામાં આવતી નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાની રીત નથી તો આપે શું ?

૨૪. વરને ગજવું આપવાની રીત નથી.

૨૫. પેહેરામણી વરને આપેછે તે પાછી લીધાની રીત નથી, ને છોકરીને આપ્યું હોય તે પાછું આપને ઘેર આપેછે.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂ. ૪૯ ની રીત છે, પણ તેનું કાંઈ મુકરર નથી; ને જેને મળેછે તે કરેછે, ને ન મળે ને કરે નહીં તો અટકાવે નહીં.

૨. એ આંકડાથી જુદી રીતમાં મળે તેવાં લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં જનસ ૧ રૂપાની તથા સોનાની ૨-૩. ૪૯ માં થાય તેવી કરેછે, ને મળે નહીં તો અટકાવી શકતા નથી.

૪. વિવાહ થાય ત્યારથી તે પરણીને વિદાય કરેછે ત્યાં સુધી જનસ કરીને ધાલેછે. ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે કન્યાનો બાપ જવાબ દે સહી, -જ્યાંસુધી તેનાં ઘરમાં રહેછે ત્યાંસુધી.

૫. અમારી ન્યાતમાં લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શેની હોય ? ને ધણી રાજીથી વિવાહ થયા પછી ગમે ત્યારે પરણતા સુધી આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ આજ સુધી દીઠો નથી.

૭. વપું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતરાનો ચાલ છે.

૮. આજસુધી કોઈએ વધતું આપ્યું જણ્યું નથી, ને દોષના સબબથી છાતું આપે તો ધણીના ઘરની રીત છે, તેમાં પંચ શું જણે ?

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હવાલ હોય તો આપું ધણી રાજીથી કરેછે.

૧૦. જૈરીનું ઘરેણું તો બાઈ ધાલેછે, ને કદાપી બાપને ત્યાં રહું હોય તો બાઈ સાચવી શકે એવી થાય ત્યારે બાપ હવાલે કરેછે.

૧૧. વિવાહ થયાથી તે જીવે ત્યાંસુધી જૈરીને અંગે રીતમાં આપ્યું છે તે માલ ઉપર જૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વરના બાપ શિવાય બીજા કોઈને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઈને મેહેનત કરીને પેદા કર્યું છે તો [જેના] રોટલા ખાધાછે તેનો હક છે.

૧૪. પક્ષાંની જનસ ધણીની રજા વિના આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી માના પક્ષાંમાં દીકરા માને ભરણપોષણ કરતો હોય તો અટકાવી શકેછે; ને કરે નહીં તો પુછી શકતો નથી.

૧૫. જૈરીની પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી લઈ શકતો નથી.

૧૬. જૈરીની પાસેથી ધણી દીકરા દીકરી પરણતી વેળા લેછે, ને પાછું મળે ત્યારે કરાવી આપેછે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપેછે, ને પલ્લું પાછું આપીને ધણી લેછે, પણ ધણીનો વારસ લઈ શકતો નથી.

૧૮. જૈરીના પક્ષાંની રીત થોડી છે તો સાહુકારને ઘેર શું મુકીએ ?

૧૯. પરણ્યા પેહેલાં તો મુકતી નથી, ને પરણ્યા પછી મુકેછે તે તજવાની બાબતના સવાલમાં લખીયું.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને ઘેર જાયછે, ને ઉઠમણે એસે ત્યારે આપેછે, અથવા બારમાંને દાહાડે આપેછે, ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરી જાય તેનો દીકરો હોય તોએપણ પલ્લું પાછું આપેછે, ને મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. દીકરીને સારૂ પણ રાખી શકતા નથી, ને પાછું આપેછે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો પાછું શું આપે ?

૨૪. ગજવું લીધાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીનો પણ ચાલ નથી.

વાલંદ-લીમચીઆ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અમારા જુજરગોના વારામાં તો રૂ. ૨૫) નો હતો, ને હવે તો રૂ. ૭૫) નું પલ્લું છે તે જરી રહેશે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત છે, જુદી નથી ને જનસો ૬) છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ઘરેણાંની વિગત: કક્ષાં જોડ ૧ તથા લંગર જોડ ૧ તથા સોનાનાં ઘરેણાંની વિગત-પાટિયાં ૧ તથા ચમકળી ૧ તથા માદળિયું ૧ તથા વાળી ૧-જુમલે જનસ ૬.

૪. પલ્લું જે આપીએ છીએ તે વિવાહ મેળવતી વેળા નંગ ૩), તે છોકરીના બાપને તથા માને આપીએ છીએ, ને નંગ ૩) તે પરણ્યા પછી બીજે

દાહડે ન્યાતગોર લઈને કન્યાના આપને તથા માને આપે છે.

૫. વિવાહ વખતએ પલ્લુ આપે છે, ને લગનને સારએ રાખે છે, ને અમારામાં ટીપ લખાતી નથી, ને મુસદ્દો નથી, શાહેદીઓ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ મોટી ઉમરનો પરણતો નથી.

૮. કોઈ શખસ મોટો હોય તથા ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત પ્રમાણે આપે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો આપ ઓછું પલ્લુ લઈને તથા વગર પલ્લે તેને પરણાવે છે.

૧૦. જે દાહડાથી વિવાહ કરેલો છે તે-પરણે તે દાહડાથી તે પલ્લુ તે છોકરીનું છે. તેમાં છોકરાંઓની મા તથા વગર છોકરાંની તેનું મુકરર નથી, પરણે સારથી તે પલ્લુ તેનું.

૧૧. પક્ષાં પછીનું અથવા પક્ષાં પેહેલાનું (જે) ધણીનાં ધરનું પક્ષાં વગરનું જે ધરેણું કરેલું હોય તેમાં ધણી મુખસાર છે, ને આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી તથા મોસાળાં વિગેરેથી જે ધરેણું કરેલું હોય તેમાં તો આઈ મુખસાર છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ લોકો ધરેણું આપે છે તેને તો પાછું આપનું જોઈએ, તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈનું આપેલું હોય તથા ખેતાની મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કરેલો હોય તે માલ ઉપર ધણિયાણી મુખસાર છે.

૧૪. જે પલ્લુ છે તેમાં ધણીનો હુકમ લેવાનો નથી, ને તેનો ધણિયાણી ખરચ કરવા ચાહે તો તે પલ્લુ ખરચ કરી શકતી નથી, ને સાવકી મા છે તે પલ્લુ ખરચ કરવા-પોતાનું-ચાહે તો ખરચ કરી શકે છે.

૧૫. બૈરીની ખુશી હોય તો મરદને પલ્લુ આપે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી મરદ લે તે લાચાર મરદ થાય સારે લે, અથવા કાંઈ ખરચ આવે સારે મરદ લે.

૧૭. ધણિયાણીનાં પક્ષાંના અવેજમાં ધણી ધર

લખી આપે તે કબુલ છે ને ધણી પાછા પક્ષાંના રૂપિયા આપી શકે છે તો ધર છુટે; ને વારસો પક્ષાંના રૂપિયા આપે તો તે લે નહી, ને ધર પણ છુટે નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે સારે પક્ષાંનું ધરેણું બૈરી મરદને પાછું આપે, ને રૂ. ૩૨) મરદ બૈરીને આપે, ને રૂ. ૭) મરદ ન્યાતને આપે, ને રૂ. ૦૦ ન્યાતગોરને મરદ આપે, સારે મરદ આપને તજે; તથા બૈરી મરદને તજે સારે પક્ષાંનું ધરેણું મરદને આપે, તથા રૂ. ૩૨) આપે, તથા રૂ. ૭) ન્યાતને બૈરી આપે, તથા રૂ. ૦૦ ન્યાતગોરને બૈરી આપે, સારે બૈરી મરદને તજે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે ઉઠમણાવેળા પલ્લુ પાછું આપે, ને રીતભાત અપાતી નથી, ને પક્ષાંનું ધરેણું માઆપ ખાઈ ગયાં હોય તો પક્ષાં પ્રમાણે રૂ. ૭૫) રોકડા ઉઠમણાવેળા આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો હોય સારે તેના મોસાળિયાં છોકરાને સાડ અડધું પલ્લુ રાખે, ને અડધું પલ્લુ આરમાંનો ખરચ કરવા સાડ તેના ધણીને આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તે મરનારીનું પક્ષાંનું ધરેણું દરોજસ્ત તેના ધણીને મોસાળિયાં આપે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવામાં રૂ. ૭૦ રોકડા વરને આપે છે.

૨૫. જનોઈનો અમારે અધિકાર નથી, ને પેહેરામણી અમારામાં આપે છે તે માલ વરનો છે, ને લગનને બીજે દાહડે પેહેરામણી આપે છે, ને બીજી વખત પેહેરામણી આપતા નથી, ને પેહેરામણી આપે છે તેમાં થાળી ૧ તથા વાડકો ૧ કાંસાનો તથા તાંબડી ૧ પીત્તળની તથા સાડી ૧ રેશમી તથા ચોકડીઆ સાડી ૧ રેશમી, તથા પાઘડી ૨-એટલી જનસ આપે.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો તો ૩. ૩૫ અંકે પાંતરીસ તથા લુગડાં ૩. ૧૫ નાં-જુમલે ૩. ૫૦ નો અંકે પચાસનો છે; પણ અસલમાં તો લુગડાં સુદ્ધાં ૩. ૩૦ અંકે ત્રીશનું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો આપ વરને તેડે ને મળે તે આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પદ્ધતિ આપે છે તેની વિગત: કક્ષાં જોડ ૧ રૂપાનાં, માલ ૩. ૧૨ નો, તથા ગાંડી ૧ ૩. ૫ ની, તથા વીટલા ૩. ૮ ના, તથા વાળી ૧ ૩. ૨ ની, તથા અણુવટ ૩. ૧ ની, તથા વાંક ૧ રૂપાનો ૩. ૭ નો, જુમલે નંગ ૬ કરે છે; ને પક્ષાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પદ્ધતિ આપીએ છેએ તે વેહેવા મેળવતી વખત નંગ ૨ આપીએ છેએ, પરણતી વખત ગોરવને દાહડે નંગ ૪ ચાર-જુમલે નંગ ૧૧* અગિયાર કન્યાવાળાના હાથમાં આપીએ છેએ.

૫. વેહેવા મેળવતી વખતે તથા પરણતી વખતે ગોરવને દાહડે આપે છે તેની વિગત તો ઉપલી કલમ ૪ માં લખેલી છે, ને તે પક્ષાંના નંગની સામસામી ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ધરેલું મળે તે છોકરીને આપે છે, ને સાસરિયાં તો પદ્ધતિ ન્યાત રીતનું કરે છે.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે ને પદ્ધતિ તો ન્યાત રીતના ધારા પ્રમાણે કરે છે.

૮. કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સખબથી (ને) તેનું પદ્ધતિ પણ ન્યાતરીત બરો-બર છે.

૯. સિરસ્તા પ્રમાણે લે છે, ને ઓછું લે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પદ્ધતિ બેરીને હવાલે કરવું. તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહીં થાય ત્યારે તેની ઉમર પોહોંચતી થાય ને સમજીક થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે છે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં યા પરણ્યા પછી પક્ષાંશિ-વાય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તેમાં તો ધણીનો હુકમ મળે, અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અ-ધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કંઈ બેરી-ને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. પહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આ-પે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી ક-મીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, બેરી-થી ગેરવાજબી ખરચાય નહીં, ધરના ખરચમાં આપે.

૧૪. જે પદ્ધતિ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મ-રજીવિના કાંઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંને છોકરાની રજીવિના ખરચ કરી શકતી નથી, ને ભરણપોષણ પોહોંચતું નહીં હોય ત્યારે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજીવ આપે તો પોતાના પ-ક્ષાંમાંથી ખરચ કરી શકે છે.

૧૫. બેરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પદ્ધતિ લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણથી પક્ષાં નાં નંગ લઈ શકે છે, ને મળે તો પાછાં આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પદ્ધતિ સાહુકારને લાંબા બાજુ મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બેરીથી ધણીને મુકાબ નહીં ને બેરી બદલાય ચાલતી હોય [તો] ધણી તજ ને મો-હોરાણું આપે, ને બીનતકશીરથી મુકે તો તમામ પક્ષાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય છે ત્યારે પક્ષાં તથા રીતભાત તથા લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપે-બારમાંના દાહાડાંસુધીમાં.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકે છે.

* જુમલે નંગ ૬ ને બદલે “૧૧” લુલથી લખેલા જણાય છે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.
૨૩. અમારી ન્યાતમાં આવના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. વેહેવા વિગેરે પરણતી વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે-પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

હજમ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૭૫ નો છે. અસલ પ્રમાણે છે.
૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી છે ને રીતભાતમાં રૂ. ૫૪ નાં લુગડાં છે, ને રૂ. ૨૧ રોકડા ચોરવે આપીએ છીએ, ને જનસો ૭ સોના રૂપાની આપીએ છીએ-જુમલે ગોરવના રોકડા રૂપિયા વધા લુગડાં તથા ધરેણું રૂ. ૨૦૦ સાથે, રૂપિયા બસેને પંચોતેર જુમલે-ઉપરના જવાબના લખેલા પ્રમાણે છે.
૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરેણાં તથા સોનાનાં ધરેણાં તે વર કન્યાનાં માખાપને મહે તેવાં ૭ આપેછે, ને રૂપિયા રોકડા ૨૧ આપેછે, વળા નથી.
૪. પલ્લું જે આપીએ છીએ તે વેહેવા મળેછે તે દાહાડાથી તે પરણતાં પેહેલાં સુધીમાં દિન ૮ પેહેલાં પુરું કરી આપીએ છીએ, ને ગોરવને દાહાડે તો રૂ. ૨૧ ઉપરના લખેલા આપીએ છીએ, ને લુગડાંઓ પરણતાં પેહેલાં પુરાં કરી આપીએ છીએ, ધરેણાંની સાથે આપીએ છીએ.
૫. વેહેવા વખત પલ્લું આપીએ છીએ તેમાં લગનને સારૂ બાકી રાખીએ છીએ, ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી, તેનો મુસદ્દો નથી, પણ શેઠ તથા ન્યાત હજુર આપીએ છીએ.
૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.
૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરીને છોકરો હોય ત્યારે બીજી ઘેરી સાથે પરણતા નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મહે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેનું પલ્લું વધતું આપવું જોઈતું નથી.
૯. એજ પ્રમાણે છોકરી મહે તેવી દોષવાળી હોય તોપણ વગર પક્ષે તથા આછે પક્ષે પરણી શકતી નથી.
૧૦. બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે તથા વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની ઉમર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું, બંનેની રાજીથી.
૧૧. પરણતાં પેહેલાં તથા પરણ્યા પછી (જે) પક્ષાં શિવાય ધણીના ધરનો જે માલ હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે, ને આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી વિગેરે જે માલ આવ્યો હોય તે ઉપર ધણિયાણી મુખત્યાર છે.
૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.
૧૩. કોઈ શખસની પાસેથી અથવા પોતાને પિ-હેરથી મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કરેલું હોય તે માલ ઉપર ઘેરી મુખત્યાર છે, ને પોતાને સાસરે રહીને મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કર્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.
૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યુંછે તે પલ્લું કોઈને આપતાં તથા ખરચ કરતાં ધણી અટકાવી શકેછે; તથા મા તથા સાવકી મા પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકેછે.
૧૫. ઘેરીની પાસેથી જખરદસ્તીથી મરદ પલ્લું લઈ શકતો નથી.
૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી લે તો લાચાર હોય ને ખરચ કરવો પડે અથવા છોકરા છોકરી પરણાવવા પડે તો લે, ને હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપી શકેછે.
૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર લખી આપી શકેછે, ને ધર ધણી તથા પોતાનો છોકરો પક્ષાંના રૂપિયા આપે તો છુટી શકેછે, બીજા કોઈથી છુટી શકતું નથી.
૧૮. અમારામાં પક્ષાંના રૂપિયા તથા પલ્લું બાજે સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.
૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી તથા ઘેરી પોતાના ધણીને તજતી નથી, પણ પલ્લું પોતાના ધણીને આપતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને મુદત એ છે જે ઉઠમણાવેળા આપે, ને રીતભાત પાછી અપાતી નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો પણ પલ્લું ધણીને આપેછે, ને છોકરાના મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો પણ પલ્લું જે હોય તે ધણીને પાછું આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના માબાપને ખાસના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું એટલે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ છે નહી, ને વિવાહમાં પેહેરામણી જેને મળે તે આપેછે, ને તેને પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

હજમ-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો છે અસલથી.

૨. રીતભાતના લુગડાં સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુક્યા.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના નંગ ૪ તથા સોનાના વીટલા ૧ કાનના, જુમલે જનસ ૫ આપેછે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગનને દાહાડે કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પલ્લું તો રૂ. ૨૫) નું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. પલ્લું તો લગન વખત કન્યાના હાથમાં આપીએ છીએ તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહેછે.

૧૧. ધણીને ઘેરથી પક્ષાંશિવાય જે ઘરેણું મળ્યું તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને ઐરી પોતાના પિહેરિયાં-માંથી લાવી હોય તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી તથા બીજા કોઈ ઘરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ એકઠા રહેતા હોય તો ચાલી શકેછે ને જુદા રહેતા હોય તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ના, જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ કાંઈ મુકરર નથી, ઐરી રાજ ચદને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને સ્થાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરી પોતાના ધણીને મુકે તો રૂ. ૨૫) નું પલ્લું હોય તે ધણીને પાછું આપે ને ધણી પોતાની ઐરીને મુકે તો રૂ. ૨૫) નું પલ્લું ચડાવ્યું હોય તે ઉપરથી હાથ ઉઠાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું રૂ. ૨૫) નું તથા એશિવાય બીજા જે માલ હોય તે તેના ધણીને પાછો આપે; ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. છોકરાને સાડા મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, તેના ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-છોકરીને સાડા મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

હજમ-લીમચિયા ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦) નો છે ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે રીતભાતમાં હુગડાં ૩. ૧૫) ના છે; તેની વિગત એ જે સાડી હીરાગળ ૧), ધાધરી ૧), કાપડી ૧), ચીફી સુતરેલ ૩. ૧-એ પ્રમાણે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં રૂપાનું ધરેલું કઢી જોડ ૧ ને સોનાનું ધરેલું કાળીગાંઠી ૧ તથા વાળી ૧ આપે છે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વેહેવા જેળવ્યા પછી કાંઈએક જુજવી આપે છે ને બીજું પલ્લુ હોય તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે કન્યાના આપના હાથ-માં આપે છે.

૫. વેહેવા વખત તો પલ્લુ આપતા નથી ને લગન પેહેલાં કાંઈએક પલ્લુ આપે છે, તેથી લગન સાર પલ્લુ આપી રહેજે; ને પક્ષાંની ટીપ તો જોઈતી નથી, ને ટીપે લેવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો ચાલ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને બે દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી તો તેના નિયમ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સબબ હોય તો એપણુ પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપતું પડતું નથી તો તેના નિયમ વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવાની એ રીત છે જે તે બેરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે છોકરું થાય અગર નહી થાય તો એ હવાલે કરે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં વા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ બેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપતા નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. બેરીને કાઢ પાસેથી પૈસા લેવાની રીત નથી ને મેહેનત મજૂરી કરીને બેરી પૈસા પેદા કરે તેમાં ધણીનો હક છે.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી અથવા ખરચ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરે છે તેથી અટકે છે.

૧૫. બેરીની પાસે પલ્લુ હોય ને ધણીને વાજબી અગતનું કામ હોય તો જખરદસ્તીથી પક્ષાંનું ધરેલું લઈ શકે છે.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે છોકરા પરણાવવા વિગેરે ખરચ, અથવા આફત હોય-એ કારણથી પાછું લે, તે બેરીને પાછું આપવાનો ચાલ એ છે જે મળે તો આપે, નહી તો કાંઈ જરૂર નહી.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર આપે તે ચાલ નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બેરીને પોતાના ધણીથી તળતી નથી ને ધણીને પણ બેરીથી તળતો નથી તો પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી, ને પલ્લુ પેહેલા માસીસા લગણમાં આપતું ને પલ્લુ આપના ઘરમાં ખરચ થયું હોય તો પણ પાછું આપે, બેરી કંઈ પક્ષાંનો ખરચ કરે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય, તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને ઘેર આપે, છોકરાને સાર મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય, તે મરનારને છોકરી

હોય તોએ છોકરીને સાડ મોસાળિયાં પલ્લું રાખે નહીં.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળતું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણવા વિગેરેમાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ જેને આપે છે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને પરણે સારે વરના આપને કન્યાનો આપ જે મળે તે આપે, ને બીજા પગરણમાં તો કંઈ પેહેરામણી આપવાનો નિયમ નથી.

હજમ-ઔરપાડીઆ મેહેસુરીઆનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક. ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૫૦) કરવાનો ચાલ છે-અસલથી એ રીત છે.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં વરવાળા કન્યાને કરે.

૩. પક્ષાંમાં રૂપાના દાગીનામાં પગે કક્ષાં ને હાથે વાંક, બાકી સોનાના દાગીના થાય. નગદ આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં પલ્લું આપે છે તેમાં કુંવારાથી રૂપાનો વાંક ૧ આપે ને રીતભાતમાં રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં આપે, ને બાકીનું લગનને બીજે દાહાડે આપે તે કન્યાના આપના હાથમાં આપે; અગર આપ નહીં હોય તો મા અથવા ભાઈ વા [કન્યાના] વાલીને આપે.

૫. ઉપર લખેલી કલમ ૪ માં લખ્યું તે પ્રમાણે આપે તેની ટીપ જોઈતી નથી તેથી મુસદ્દો શાહેદીનું કારણ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય તેને છોકરા હોય તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે; તેનું પલ્લું વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય

અથવા રોગી તથા અપંગ હોય એવી ખોડવાળાને કોઈ પરણાવતું નથી, ને પરણે તો વધતું પલ્લું બેઠતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય-તેના માઆપ વગર પક્ષે પરણાવે ને રૂ. ૫) તથા ૧૦) સુધી નગદ પણ આપીને પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવું તે એક બે છોકરાંની મા થાય સારે કરે. છોકરાં નહીં થાય તો ઉમર વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની થાય સારે હવાલે કરે.

૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા વિવાહ પેહેલાં આપને લાંથી તથા મોસાળથી ઘરેણું કરવાનો ચાલ નથી ને અધરણી વખત આપ મોસાળું કરે તેમાં લુગડાં કરે તે તો બેરી પાસે રહે, ને ધણીથી બની શકે ને પાંચ રૂપિયાનું કરાવે તે કામ પડે તો પાછું લે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કરે બેરી અથવા મરદ, તે ધર ખરચમાં કામ લાગે, બેરીને એ પૈસો જુદો રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીને પુછ્યા વિના કોઈને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા મળ્યા રહે ત્યાં સુધી દીકરાને પુછ્યા વિના પલ્લું ખરચ કરી શકતા નથી.

૧૫. બેરી પાસેથી ધણી પલ્લું જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને કાંઈ જરૂરનું અથવા ખરચવાને કામ પડે તો સમજવીને આપે લે છે.

૧૬. બેરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજવીને લે, અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં બેરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકી બ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરી પોતાના ધણીને તને તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, અથવા ધણી બેરીને તને તો ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી બેરીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના માથાપ ૩. ૧૦) નું એક નંગ ગોરણી કરવાને રાખે ને આકીનું પલ્લુ તેના ધણીને આપે, ને આપે ખરચી ખાધું હોય તે તો બની શકે તો આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય-તેને છોકરો હોય તો એ પલ્લુ પાછું આપે; છોકરા સાડ રાખતા નથી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તેની પણુ ઉપલી ક્લમ પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારામાં પક્ષાંશિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજનું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો અમારે ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં એ કલમનો ચાલ નથી.

૬૨૭-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનું મુકરર નથી, કોઇ નાચાર હોય તે ૩. ૧૦૧ ને આસરે કરે, આકી સિસ્તો ૩. ૧૨૫ એકસો ને પચીસનો-હમણા તથા અસલમાં એ પ્રમાણે ચાલ છે.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીત આવી નથી, રીત જુદી છે તે રીતમાં કોઈ ધરેણું આપતું નથી. વરવાળા કન્યાને લુગડાં પરણતાં સુધી ૩. ૪૨ ના કરે ને કન્યાવાળો વરવાળાને ૩. ૩૯ રોકડા તથા લુગડાં મળીને આપેછે; ને વરવાળો લુગડાં ના કરે તો કન્યાવાળો કાંઈ આપે નહીં. એકાએક ધણે ઠેકાણે રહેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેણું રૂપાનું ૩. ૨૬) નું તથા હેમનું ધરેણું ૩. ૯૭-જુમલે રૂપિયા સવાસોનું આપે. તેમાં કાંઈ આકી રહે તો વરવાળો કન્યાવાળાને કમુલત કરીને પરણાવે. રૂપિયા નગદનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ આપે તે બે વખત કરીને આપેછે, જે ધણીએ કન્યાનો વેહેવા કચ્છો હોય તેના હાથમાં જનસ સોંપેછે ત્યારે વરના સગા તથા કન્યાના સગાના દેખતાં આપવામાં આવેછે. લખવાનો ચાલ નથી.

૫. અડધું ધરેણું જોવાતેડા વખત આપેછે ત્યારે સગા લોક હાજર હોયછે ને આકીનું ધરેણું પરણતી

વખત આપે ત્યારે ન્યાતના લોક તથા સગા લોકના દેખતાં આપવામાં આવેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સડકાંણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો અમારી ન્યાતમાં પરણતો નથી, નાતરાંના સખબથી નાતર કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો જન્મથી ખોડવાળો હોય તે વધારે પલ્લુ ભરે નહીં ને કન્યાનો આપ વતું લે નહીં, ન્યાત સિરસ્તા કરતાં; અગર પરણ્યા પછી વધારે કરે તેને કોઈ કહે નહીં.

૯. એવા હવાલ કન્યાના હોય જન્મથી તો તેનો આપ ઓછે પલ્લે અગર વગર પલ્લે પરણાવે તેમાં કોઈ કહે નહીં, ને વિવાહ કર્યા પછી બે ખોડ આવે તો ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે વરવાળો આપે.

૧૦. પલ્લુ આપને સોંપે તે ઉમર વરસ ૨૧ ની થાય ને સાસરિયાંના કલ્લામાં રહેતી હોય તો સોંપે ને તેટલી ઉમરમાં છોકરાની મા પણુ થાય અગર ના થાય તો એપણુ એટલી ઉમર થઈ લાંથી હવાલે કરવું. ને નાહાની હોય ત્યાં સુધી જરિયાન પિહેરમાં રહેછે, મોટી થાય ત્યારે સાસરે પણુ રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી આપને ધરેણું પિહેરની તરફનું તથા મોસાળની તરફનું હોય તે ઉપર આઈનો હક્ક છે, તેના ધણીનો હક્ક નથી; અધરણીમાં લુગડાં જે આઈને કર્યાં હોય તેપણુ આઈના છે તે ઉપર મરદનું જોર નથી. તે ઉપર છોકરાંનો હક્ક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ પારકી જનસ કોઈએ આપી હોય તે જનસ પક્ષાંમાં ગણાતી નથી ને એવી વાત કોઈ કરતું નથી.

૧૩. આઈ સાસરે રહીને જુદી મેહેનતથી જરિયાન કર્યું તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે; તે આઈની ઉમર વરસ ૨૫ ની થતાં સુધી ધણી લે પણુ ખરો ને કરાવે પણુ ખરો.

૧૪. બૈરીને પોતાની ઉમરથી પલ્લુ પોહોંચે ત્યાર પછી તે આઈ ધણી છતાં કોઈને પલ્લુ ધણીના હુકમ વગર આપી શકે નહીં ને ખરચ પણુ કરાય નહીં; ને ધણીનો દીકરો સાવકો છે ને તે ધણી છતાં જુદો રહેતો હોય તો તે ધરેણુંને અટકાવે નહીં. ધણી મુઆ પછી તે સાવકો દીકરો ભરણપોષણ સાવકી માને

કરે તો તે અટકાવે. બાકી એ જરિયાન ઉપર હક ત્રણે જણાનો છે.

૧૫. બૈરીપાસે જરીઆન લેવાની એ રીત છે જ્યારે તે બાઈનું સીમંત આવે ને વર તથા સાસ-રિયાનો હાથ ન પોહોંચે તો જનસ ૩. ૪૦) ની લે ને પોતાના માબાપની ક્રિયા[માં] અટકાવ પડે તો લે; ને તે બાઈનાં છોકરાં પરણતાં હોય તેમાં કાંઈ ઘટે તો લઈ શકે, બાકી બીજી વાતે જનસ લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધરેણું લે તે ઉપર જવાબ પંદરમાં લખ્યું છે તે કારણથી લેછે, ને ફરી ધણીને હાથ પોહોંચે તો કરાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધર પક્ષાંમાં આપતું નથી. પલ્લું વાપરી બાઈ હોય ને ધણી ધર મુકીને મરી જાય ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેના પક્ષાંના અવેજમાં ધર રહે તે બાઈ જીવતાં સુધી કોઈ વારસનું જોર નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી ને બ્યાજ પક્ષાંનું ઉપજતું નથી (ને)—થોડા પક્ષાંના સખબથી.

૧૯. બૈરી મરદને તજતી નથી ને મરદ બૈરીને તજતો નથી. જ્યારે બાઈની પુગતી ઉમર થઈ ચા-રથી તેની પાસેજ જરિયાન રહેછે, ને નાહાની હોય ત્યાંસુધી પિહેરમાં ધરેણું રહેછે.

૨૦. બૈરી મુઆ પછી ધરેણું પલ્લું તથા લુગડાં જે કાંઈ પિહેરમાં હોય તે સર્વે પાછું આપે ને પિહે-રિયાંના જે કાંઈ બાઈને લુગડાં કર્યાં હોય તે સાસરિયાં પાછાં આપે, ને તેમાં મુદત માસ ૬ ની—કોઈએ ધરેણું ગિરવી મુક્યું હોય તો—છે, ને નાચારને કાંઈ મુદત છે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી ગઈ (ને) છોકરા મુકીને તો કાંઈ મોસાળિયાં ધરેણું રાખે નહી; તે છોકરા આપને ઘેર રહેછે તે સખબથી કોઈ રાખતું નથી.

૨૨. ધણિયાણી છોકરી મુકીને મરી જાય ને તે છોકરીને સાડ ધરેણું ૩. ૧૫) નું રાખીને મોસાળિયાં પાછું આપે; અગર મોસાળમાં છોકરી ન રહેતી હોય તો કાંઈ રાખે નહી.

૨૩. કન્યાનો આપ રૂપિયા ખાવાના લે તેવો ચાલ નથી, ને નાચાર હોય તે કુંકુને કન્યા આપે પણ ખાવા ન લે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી, ને વરવાળો લુગડાં કરે તો ઉપર સનાલના જવાબ બીજા નંબરે છે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈનો ચાલ નથી ને બીજી વખત પેહેરામણી કોઈ કરે નહી.

૬૨જી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. ૩. ૧૫૦) ના પક્ષાંની રીત છે તે મધે ૩. ૯૦) નું સોનું તથા ૩. ૪૦) નું રૂપું તથા ૩. ૨૦) નાં લુગડાં—એ પ્રમાણે અસલથી રીત છે; પણ વચમાં કાંઈ મુકરર નહતું. જેની ખુશીમાં આવ્યું તેમ કચું.

૨. આ કલમનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે તેથી કાંઈ વધારે નહી. ને ઉપરની કલમમાં જે રૂપિયા લખ્યા છે તેમાંથી પોતાની ખુશી હોય તે ધરેણું કરાવે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. આ કલમનો જવાબ નંબર મજકુરની પેહેલી કલમમાં લખ્યો છે.

૪. પલ્લું ભરવાની વિગત:—

જોવાતેડાને દાહાડે.

૩. ૪૦ નું રૂપું, ૨. ૧૦) લુગડાં [ના], ૩. ૩૦) [નું] સોનું ગદિ. ૪.

લગનમાં આપતું તે દાહાડે.

૩. ૬૦)[નું] સોનું ગદિ. ૮, ૩. ૧૦) [ના] લુગડાં. એ વિગતે એ પ્રમાણે ૩. ૧૫૦) પક્ષાંના પુરા કરવા.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત લુગડાં આપે છે ને બાકી (જે) પલ્લું પુરું કરવાની બીના તો ઉપરની કલમમાં લખી છે, ને કાંઈ લખવાનો ચાલ નથી કે શાહેદી જોઈયે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી. કાંજે અમો ગરીબ દરજીની ન્યાતમાં એ પ્ર-માણે કોઈ [એ] પરણાવી નથી કે તે રીત લખીએ.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરનો અથવા ના-હાની ઉમરનો બીજીવાર પરણે તે આ નંબર મજ-કુરની પેહેલી કલમમાં જવાબ લખ્યો છે તે કરતાં સોનું ગદિ. ૧ ૩. ૭૦) નું વધારે આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ન'બર મજકુરની પે હેલી કલમના જવાબમાં લખ્યું છે તે કરતાં કાંઈ વધારે અપાય નહીં ને લેવાય પણ નહીં. આંધળો હોય તો ન્યાતરીતથી જમણું લેવું.

૯. જે કન્યા અપંગ છે તેનું પલ્લું ન્યાતરીતથી અડધોઅડધ લેવાય.

૧૦. પક્ષાંતું ધરેણું જ્યાંસુધી બૈરી નાહાની ઉમરની હોય ત્યાંસુધી તેની પાસે રહે ને જ્યારે (ક) તે બૈરી મોટી થાય વરસ ૨૫ ની ઉમરની ત્યારે તેનો બાપ સોનું ગદિ. ૬ રાખે ને બાકીનું તેની છોકરી પેહેરે તેનો કબજે તે બૈરીના ધણીનો રહે ને કબજા ધાઈએ પણ એજ પ્રમાણે ચાલે.

૧૧. કન્યાના બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી તથા પોતાનો ધણી પક્ષાં કરતાં જે વધારે કરે તે વધારે કરનાર પોતાની ખુશી પડે ત્યારે પાછું લે, તે ઉપર કોઈનું બેર નહીં; ને અધરણીમાં જે માલ પોતાની છોકરીને કરે તે કન્યાની આખરે તેનો બાપ લે ને જમાઈવિગેરે પોતાની છોકરીના સાસરાને જે કાંઈ આપ્યું હોય તે પાછું લેવાય નહીં.

૧૨. તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. માલેક તો બૈરી છે, પણ ધણીના ધરમાં રહેલી હોય તો તેને પુછીને ખરચ કરે.

૧૪. પોતાના ધણીની રબાવિના બૈરીથી કાઢીને અપાય નહીં ને જે બૈરીને માથે ધણી ન હોય ત્યારે પોતાના છોકરાની સલાહથી ખરચ કરે.

૧૫. ધણીથી પોતાની જબરદસ્તીથી બૈરી પાસેથી લેવાય નહીં ને પોતાની ખુશીથી ધણિયાણી આપે તો તેમાં કોઈથી અટકાવ કરાય નહીં.

૧૬. પોતાના છોકરાઓ પરણાવવાને ધણીને રૂપિયા જોઈએ તો પોતાની ધણિયાણીને ખુશી કરીને લે, ને લે તો તેને પાછું લેનાર આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ગિરો લખી આપે તો તે રૂપિયા આપીને પાછું તે ધણી અથવા તેના વારસો લઈ શકે છે ને વેચાણ લખી આપ્યું હોય તો પાછું લેવાય નહીં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં વ્યાજે મુકવાની રીત નથી કે તેનો જવાબ લખીએ ?

૧૯. વર તથા કન્યા પરણ્યા પછી છાંડે તે ઇચ્છા

બોજનની જમણવાર બે બે કરે, ને માસ ૬ સુધી તે ન્યાતબાહાર રહે ને પાછું તેની જોડે નાતરે જાય તે પણ ન્યાત ૨ બે જમાડે ને માસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રહે ને પલ્લું જે ધણીનું હોય તે પાછું લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તે દાહાડે જે પલ્લું પોહોંચ્યું હોય તે ધણીને હવાલે કરે, તેમાંથી સોનું ગદિ ૬ ઉપર લખેલું કન્યાનો બાપ રાખે ને તે સોનું પોતાની ખુશી હોય તેમાં વાપરે.

૨૧. કાંઈ છોકરાઓને સાડ રાખવાની રીત નથી.

૨૨. જે મરી જાય તેની છોકરીને સાડ રાખવાની રીત નથી.

૨૩. ચાંદલા કસ્યા પેહેલાં જે રૂપિયા ખાવાને લીધા હોય તે પાછા આપવાની રીત નથી. સાર પછી જે લે તે પાછું અપાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાની રીત નથી.

૨૫. પેહેરામણીમાં જે મળે તે આપે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

દરજી-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૧૦૦) નું કરવાનો હાલમાં ધારો છે, ને અસલમાં તો રૂ. ૫૦) ને આસરે કરવાનો ધારો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતબાતમાં રૂ. ૨૦) ને આસરે કન્યાને લુગડાંના થાય તથા માંડવ ખરચના રૂ. જા—જુમલે રૂ. ૨૭૫ વરવાળા કન્યાવાળાને આપે.

૩. પલ્લું કરે તેમાં રૂપાના દાગીના રૂ. ૩૦) ના, બાકી સોનાનું ધરેણું થાય છે ને રોકડા રૂ. પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારે પલ્લું કરે તે ત્રિવાહ મેળવ્યા પછી રૂપાના દાગીના રૂ. ૩૦) ના તથા સોનાનો દાગીનો રૂ. ૨૦) નો, જુમલે રૂ. ૫૦) નું ભરણું કુંવારાથી થાય; ને લુગડાંમાં રૂ. ૫) ની ઓઠણી ધાધરી આપે. બાકી પલ્લું રૂ. ૫૦) નું તથા લુગડાંના રૂ. ૧૫) રહ્યા

તે પરણ્યા પછી લગનને બીજે દાહાડે આપે ને માંડવ-ખરચના રૂ. ૭૫ લે તેવા વરવાળાને પેહેરામણીમાં કન્યાવાળા પાછા આપે, શિવાય પદ આપે.

૫. ઉપર કલમ ૪ માં લખ્યું તે પ્રમાણે આપે તેની દીપ જોઈતી નથી. મુસદ્દો શાહેદીનું કાંઈ કારણ નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી છોકરીને બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય તેને દીકરા પણ હોય તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે, તેને પલ્લું વળું જોઈતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી અપંગ વિગેરે દોષવાળો હોય તે પરણતો નથી; પણ વિવાહ મેળવ્યા પછી દોષ થયો હોય તે પરણે, તેને વળું પલ્લું જોઈતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તેને વગર પલ્લે પરણાવવાનો અથવા પરણવાનો ચાલ નથી. રીત પ્રમાણે પલ્લું આપે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરે તો એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપે. અગર છોકરાં નહીં થાય તો બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની થાય ત્યારે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણી વિગેરે મોસાળાંની રીતમાં જે કંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે. ધણીને પુછ્યાવિના બૈરીથી ખરચાય નહીં. કામ પડે તો ધણી લેશે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈ પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરી બૈરી અથવા મરદ પૈસા પેદા કરે તે ધરખરચમાં કામ લાગે, જુદા રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીને પુછ્યા વિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા મળ્યા રહે ત્યાંસુધી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લું ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને કાંઈ જરૂરનું કામ પડે તો સમજની વશ કરી ખરચ સાડ આપે લેશે.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજવીને ધણી લેશે; અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકી વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે અથવા ધણી બૈરીને તજે તો ધણિયાણી નાતરે નહીં જય ત્યાંસુધી બૈરીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જય ત્યારે તેના માઆપ રૂ. ૫) નો માલ ગોરણી કરવા સાડ રાખે; બાકીનું પલ્લું અથવા રીતભાતમાંનું જે હોય તે સર્વે પાછું આપે; ને આપે ખરચી ખાણું હોય તોએ પુરૂં કરી આપે.

૨૧. બૈરી મરી જય તેને છોકરો હોય તોપણ પલ્લું પાછું આપે. છોકરા સાડ રાખે નહીં.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તોએ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈનો અમારે અધિકાર નથી ને પેહેરામણી તો લગન થાય તે વખત કરે તે પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

દરજી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૧૦૦) નો છે; તે ઉપલા નંબરના ચીદમાં સવાલના જવાબમાં જાહેર કર્યો છે, ને અસલમાં કાંઈએક ઓછું હતું, લેકીન આસરે વરસ પચાસ થયાં તો રૂ. ૧૦૦) ના પક્ષાંનો ધારો ચાલ્યો આવે છે.

૨. રૂ. ૧૦૦) નું પલ્લું ને રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં એ શિવાય રીતભાત કાંઈ જુદી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનાં ધરેણું તો કલ્લી તથા લંગર ને સોનાનાં ધરેણું તો

હાંસડી તથા માળા તથા તુળસીપાટિયાં આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. જેવાતેડાં થામ તે દાહાડે કહી ને લાંગર અપાયછે ને પરણે તે દાહાડે સોનાની એ જનસો મજકુરો અપાયછે. કન્યાને ખોળે ખેસાડીને એ જનસો ચહાવેછે.

૫. લખ્યા પઢ્યા તથા શાહેદીમતા તથા ટીપ થતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી. ને કન્યાના આપને મળે તો રૂપિયા એકની કાળીમાંડી કરે ને નહી મળે તો નહી કરે.

૭. પંચવર અથવા બીજવર અથવા ત્રીજવર મળે તેટલી વાર બેરીની કળાઈલાહી થાય ને ફરી ફરીને છોકરા હોય ને પરણે, પણ પક્ષાંના ધારો તો એનો એજ છે કાયમ; કાંઈ વધતો આછો તદ્દાવત નથી.

૮. માંદો અથવા રોગી અથવા અપંગ અથવા બીજા સબબથી હોય ને પરણે તોપણ પક્ષાંના ધારો તો એનો એજ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ પણ એજ ધારો પ્રમાણે પલ્લું લે, આછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરતું તેનું એ છે જે પલ્લું જે છે તે તો મુખ્ય ઓરતના સ્વામિ સમાન છે, ને તે પેહેર્યાથી કન્યાની શોભા છે ને વરને અથવા કન્યાને હવાલે થાય નહી, ક્યાં લગી કે બે છોકરાંની મા થાય ત્યાં સુધી, ને પલ્લું પેહેરીને કન્યા ફરે ને મા-આપના હવાલામાં રહે, સ્વામીને પણ અપાય નહી, કાંજે તે ફાકી ખામ નાદાનીથી માટે ઈતબાર પડતો નથી; ને છોકરીની ઉમર વરસ ૨૦ અંકે વીસની થાય તો-વીસ વરસની ઉમરે છોકરીને પલ્લું પાકી સમજણવાળી થાય સારે હવાલે થાય.

૧૧. બેરીની સત્તા છે માટે બેરીના માઆપના હવાલામાં રહે ને પોતીકો હુકમ-બેરી પોતે પેહેરી વાપરી પોતીકો હુકમ ચલાવે.

૧૨. પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીને ઘેર મેહેનત મજુરીથી પેદા કરે તે

ઉપર ધણીનો હુકમ ને માઆપને ત્યાં મેહેનત મજુરીથી પેદા કરે તે ઉપર માઆપનો હુકમ.

૧૪. જે બેરીને પલ્લું આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ કરી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંના ખરચ કરે તે દીકરાની સમજણ સુલેહથી કરે, જુદી અથવા એકઠી હોય તેમાં પણ દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે.

૧૫. બેરીની રાજીથી પાંચ પૈસાનો ખરચ આવી પડે ને અડીઓવડીએ લેવું પડેતો રાજીથી બેરી આપે, પણ જળરદસ્તીથી કુમારો ચાલવા લેવ.ચ નહી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લેતો ખરા કારણથી રજામંદીથી લે, ને મળે સારે પાછું પણ આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં વ્યાજ મુકતા નથી, શાથી જે આછા પક્ષાંમાં વ્યાજ શું મુકે, ને પેહેરે શું ?

૧૯. બેરીને ધણી કાહાડી મુકે સારે પલ્લું બેરી પાસે રહે ને ધણી બેરીને ૩. ૨) માસ ૧ ખોસકના તથા લુગડાં બે વરસ ૧ આપે, ને બેરીથી ધણીને તનતો નથી, ધણીના હુકમમાં રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું પાછું અપાયછે તેમાં કાંઈ મુદત મુકરર નથી, પણ તેમાં થોડું આછું હોય તેનો નિભાવ થાયછે, ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે અપાયછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય સારે પક્ષાં મધેથી ૩. ૨) તું છોકરાને સાર મોસાળિયાં રાખે ને બાકીનું ધણીને આપેછે.

૨૨. છોકરીને પણ એજ પ્રમાણે આપવું, પણ તે છોકરી પરણે તે દાહાડે તેને કન્યાદાનમાં મોસાળિયાંનું રાખેલું હોય તે આપે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો સિરસ્તો નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો કંઈ ચાલ નથી.

માળી-મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૨.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો ૩૧. ૪૦ નો છે.
૨. રીતભાત જુદી છે-આસરે લુગડાં ૩. ૧૫ પં-
દર[ના]-(તથા) સાડી ૧ એક, ચણિયો ૧, કાપડું ૧.
૩. હાંસડી ૧ સોનાની ૩૧. ૨૫ ની તથા વાળી
૧ રૂપિયા પાંચની, વેહેવા વખત કક્ષી જોડ ૧ રૂ-
પાની ૩. ૨૦ ની આપી હોય તે-જુમલે ૩. ૪૦ તું
ધરેણું આપેછે.

૪. રૂપિયા વીસની કક્ષી વેહેવા મેળવતી વખત
આપેછે, ને કન્યાના માખાપના હાથમાં આપેછે.

૫. હાંસડી સોનાની ૩૧. ૧૫ ની તથા વાળી સો-
નાની ૩. ૫ ની આપી રાખેછે, ને દીપનો ચાલ નથી
તો શાહેદીતું શું લખીએ ?

૬. ચાલ નથી.

૭. વર્ણુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ-તરફેણની મરજી.

૯. બેહુની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. જ્યારે સમજીક થાય તથા પોતાના માલને
તપાસથી રાખે ત્યારે આપવું.

૧૧. પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળ્યું
હોય તે ઉપરજ ધણીનો હુકમ ચાલે, બીજામાં ચાલે
નહી.

૧૨. પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણિયાણીનું ધણીપદું છે, પણ ગેરવાજબી
ખરચ કરી શકે નહી.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું તે ધણીની મરજી-
વિના કોઈને આપી શકાય પણ નહી; ને મા અથવા
સાવકી મા વાજબી પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો
અટકાવ કરી શકે નહી.

૧૫. જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકાય નહી.

૧૬. ઘેરીની ખુશીમાં આવે તો પલ્લું આપે-ખ-
રચ કરવાને આપે તો ધણી ઘેરીને પાછું પણ આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપે ને કો-
મત આપીને પાછું લઈ શકેછે, ને નાતરે જાય તો
વારસ પણ લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી તો શું
લખીએ ?

૧૯. એ બાબતમાં અમોએ આગળ તલાક બા-
બતના જવાબમાં હુકમ અદાલત એડરસન સાહેબને
લખી આપ્યોછે કે તલાક બેહુ જણ આપી શકેછે.
પણ આજ દિનથી સર્વે અમારી ન્યાતના લોકોએ
મળીને એવો ઠરાવ કર્યોછે કે કાંઈ જખરદસ્તીનું મોટું
કારણવિના સહસા અમથું ધણીથી અથવા ધણિયા-
ણીથી તબય પણ નહી, મુકાય પણ નહી; કાંઈ મોટું
મુકવા સરખું કારણ હોય તો તમામ પંચની રજાથી
મુકે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુ-
ગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તે-ને મુદત તો તેરમા સુ-
ધીની છે-પાછાં આપે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો મોસાળિયાં રાખે,
ને જ્યારે છોકરાનો બાપ છોકરાનો વેહેવા કરે ત્યારે
મોસાળ રાખેલું પલ્લું છોકરાની વહુને અડવવાને
સારૂ આપે.

૨૨. મરનારની છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને
પાછું આપે ને છોકરીને બાપ પરણાવે; ને ન પર-
ણાવે તો મોસાળિયાં પુછી શકેછે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. ગળતું એ જે કલૌવા વખત વરને ૩૧. ૧૮
આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી ને
જે મળે તે આપે.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૧૭ નો
છે, અસલથી છે.

૨. અમારામાં રીતભાતમાં જેવાતેડાં કરતી વ-
ખતે ૩. ૬ થી તે ૩. ૧૦ સુધી વરનો બાપ કન્યાને
આપેછે, તથા કન્યાનો બાપ વરને ૩. ૧૫ રોકડા
લુગડાંના કરીને આપેછે, એજ ચાલે.

૩. પક્ષાંમાં કક્ષી જોડ ૧ રૂપાની ૩. ૧૨ ની

તથા વીટલા જોડ ૧ હેમના ૩. ૫ ના-જુમલે જનસ ૨ આપેછે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ આપેછે તે જોવાતેડાં કરતી વખત કન્યાના હાથમાં આપેછે, લગનને સાડ બાકી રાખતા નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે, ને જે ઘરેણું કન્યાદાનમાં આપેછે તે ઉપર બૈરીનો હક પક્ષાં જેવો પોહોંએછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પછુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો-પછુ વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારામાં ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોપછુ વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. છોકરી પોતાનું પલ્લુ સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી તથા અધરણીની રીતમાં મોસાળાં વિગેરે જે કંઈ બૈરીને મળેછે તેઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૨. પેહેરેવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તેઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પછુ કરી શકતી નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લુ ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લુ ખરચ કરવાને લે તે ખરચની વિગત:-દીકરા દીકરી પરણાવવા વિગેરે સંસારાદિક વેહેવારને સાડ અથવા પોતાના દેવામાં આપવાને સાડ બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી; એજ પ્રમાણે ધણિયાણી તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું આપવું જોઈએ, ને બારમા સુધીમાં; પછુ તેમજ કંઈ બૈરીના ખરચમાં આપ્યું હોય તે મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ બાપને પાછું આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

માળી-ગુલફરોશનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ ૩. ૨૦૦ તું કરવાનો ચાલ છે.

૨. જુદી રીતમાં ૩. ૧ એકથી તે ૩. ૫૦ નાં લુગડાં કરેછે, જેને જેવું મળે તેવું.

૩. જનસ ૩ સોનાની તથા રૂપાની ૧, જુમલે ઉપર લખેલા આંકડા (પ્રમાણે) માંહે બની આવે તેવી કરેછે. જનસની વિગત: દામણી ૧ હેમની તથા કાંટલી ૧ હેમની તથા માળા ૧ હેમની-જુમલે જનસ ૩ હેમની તથા રૂપાના કક્ષાં જોડ ૧-જુમલે ચાર કરેછે.

૪. વેહેવા મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાંસુધી પુરું કરી આપેછે ને કન્યાના બાપને આપેછે-સોંપણુ કરીને.

૫. ઉપરની ચોથી કલમમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં છોકરી હોય ને તેની મરજી હોય તો ફરી પરણેછે, ને પલ્લુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં અપંગનો વેહેવા થાય તેનું પલ્લું પણ એટલું છે.

૯. અપંગ છોકરી હોય તો તેના માબાપની ખુશીથી ઓછું લે તો મુખત્યાર છે, સિરસ્તો તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૨૦ ની યૈરી થાય સારે યૈરીના હાથમાં આપેછે; ત્યાં સુધી કન્યાના બાપને ઘેર રહે, પછી વરના બાપને ઘેર રહેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં યૈરીના પિહેરથી તથા મોસાળથી-તેની તરફથી જે કાંઈ આવે તેમાં હુકમ ધણીનો નહી, ને ધણીની તરફથી મળે તેમાં હુકમ ધણિયાણીનો નહી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરભાસ્યાં આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાયછે ને પેદા કચ્છુંછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. દીકરો ભરણપોષણ આપે તો સાવકા માથી આપી શકાય નહી; અથવા ભરણપોષણ ન કરે તોએ કોઈને આપી શકાય નહી, પણ વાજખી ખરચ રાહનો કરી શકેછે.

૧૫. યૈરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં યૈરી પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવા સાર બનેની મરજીથી લે ને મળે સારે કરાવી પણ આપેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એ સવાલનો જવાબ તજવાની બાબતમાં લખ્યોછે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં યૈરી મરી જાય તો ઉઠમણ વખત પલ્લું પાછું આપેછે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળિયાં છોકરાને સાર ૩. ૨૫ નો માલ રાખેછે.

૨૨. એકવીશમી કલમ પ્રમાણે કચ્છલછે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને લે તો ન્યાતબાહાર રહે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલછે, ૩. ૧ થી તે ૩. ૩૧ સુધી મળે તે પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈનો ચાલ નથી.

કંદોઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ૩૫ ગદિયાણા ૬૦ તથા સોનું ગદિયાણા ૧૦ આપેછે, ને અસલનો પણ એજ ધારોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં (નો ચાલ) આસરે ૩. ૩૦ નાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં કક્ષાં પગનાં રૂપાના ગદિ. ૬૦ નાં આપેછે, તથા કાંટલી સુનાની ગદિ. ૬ તથા માદળિયાં સોનાનાં ગદિ. ૪-જુમલે સોનું ગદિ. ૧૦ આપેછે; ને લુગડાં હાજર ન હોયતો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લુગડાંના રોકડા રૂપિયા આપેછે. એવિના રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વેહેવા થયા પછી સારો દાહારો જોઈને વસંત ચડાવે સારે કક્ષાં રૂપાનાં પક્ષાંના અવેજમાં આપે, તથા ઓઢણી ૩. ૫ ને આસરે કન્યાને આપેછે, તે ઉપર લખેલા લુગડાંમાં ગણાતી નથી. ને તેજ દિવસે વરને કન્યાવાળા જમવા તેડીને ૩. ૨ ને આસરે પાઘડી આપેછે, ને બીજું ને પલ્લું બાકી રહ્યું તે લગનને દાહારે આપે, સાર પછી વર કલોવો ખાય.

૫. પલ્લું કલમ ૪ માં લખેલે દિવસે કન્યાને પાટલે બેસાડીને આપેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને પલ્લું નહી મળે ને કન્યાનો બાપ પોતાની મરજીથી સકાંકણી પરણાવે તો કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે તેટલું ધરેલું તથા લુગડાં તથા રીતભાત પોતાને ગમે તેવી કરે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને છોકરા પણ હોય ને તેને પરણવાની જરૂર હોય તો ન્યાત સિરસ્તે પલ્લું આપવું જોઈએ, ને પછી પોતાની ગરજ ખાવા આપે અથવા વધુ પલ્લું આપે તો પોતાની ખુશી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા અપંગ વિગેરે રોગી હોય તે શખસ પોતાની ગરબે વધારે આપે તે પક્ષાંમાં મુજરે આવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો બાપ આછું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિર-સ્તોછે કે વરસ ૨૪ અથવા ૨૫ ની ઉમર થાય સારે તેનું પલ્લુ હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે માં જે કાંઈ બાઈને મળે તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે, પણ કોઈને આપી દેવાય નહી, ને બાઈની કન્યરભ-એ બાઈના સગાંની તરફથી મળ્યું હોય તેના છોકરાં વારસ છે, ને છોકરાં ન હોય તો બાપ વારસ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને ઘેરીએ પૈસા પેદા કરવા હોય તે ઉપર મેહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મર-જાવના કોષ્ટને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો વા-ળખી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણી નાદાર હોય ને રૂડો ચા ભુડો અવસર આવે ચા કાંઈ જરૂર અટકાવનું કામ આવે સારે ઘે-રીની પાસેથી પલ્લુ લે, ને પછી મળે સારે પાછું આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણી-યાણીને લખી આપે, ને પોતે ધણી પક્ષાંના રૂપિયા આપીને ધર પાછું લઈ શકે છે. ને ધણી મરી ગયો હોય તો તેના વારસ ધણિયાણી જીવતે ધર લઈ શકતા નથી, પણ બાઈની કન્યરભએ વારસ છે.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુક-વાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીથી પોતાનો ધણી મુકતો નથી, ને ધણીથી ઘેરીને તબતી નથી. કદાચ અણુખનાવથી ઘેરી જીદી રહે તો પક્ષાંનું ધરેણું પો-તાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લુ ધણીને તેરમાં સુધીમાં પાછું આપવું જોઈએ, પણ કદાપી ઘેરી પિહેરમાં મરી જાય ને પિહેર પરગામ હોય સારે તેનો દાહાડો પાણી પિહેરમાં થાય, ને તેનો ખરચ પક્ષાંમાંથી બાદ કરીને વધે તે ધણીને પાછું આપે; ને રીતભાતનાં લુગડાં વાપરતાં રજાં હોય તે પાછાં આપે.

૨૧. ઘેરી મરી જાય ને છોકરા મોસાળમાં રહેતા હોય તો પલ્લુ મોસાળિયાં રાખે-દાહાડો પાણી કરતાં વધે તેટલું રાખે.

૨૨. ઘેરી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેને સાડ પલ્લુ મોસાળિયાં રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ નાચારીથી આપે તે પાછા ફરતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જન્મેઈ દેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી ફરતી નથી, ને છોકરી પરણ્યા પછી ગરવને દાહાડે વરના હાથમાં પેહેરામણીના કરીને રૂ. ૧૦ અથવા રૂ. ૧૫ વા રૂ. ૨૦ મળે તો વરને ચાંદલો કરીને આપે છે, ને ન મળે તો કંકુને કન્યા આપે છે; ને છોક-રીના અધરણીમાં તથા છોકરીના છોકરા પરણે સારે મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ તો રૂ. ૧૫૧, લુગડાં તો રૂ. ૨૫ નાં-જીમલે રૂપિયા પોણીમસે ને એક-પરા પુરવે ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં વિગેરે બીજી રીતભા-તનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ એકસોને એકાવનનું ને પચીસ રૂપિયાનાં લુગડાં એ વગર બીજાને કાંઈ ચાલ નથી. એમાંથી ગમે તે જનસ કરાવે, ને જોવા તેડાનાં લુગડાંની રીત છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ તો વિવાહ કરતી વખત આપવામાં આવેછે, સાર પછી ધણી બેમુખ-સાર છે.

૫. ઉપલી કલમ પ્રમાણે અમારામાં પલ્લુ કાંઈ બાકી રહેતું નથી, ને સામસામાં લખ્યાં થાયછે, તે વખત શાહેદી તો જે હાજર હોય તે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તેને કાંઈની મુજબામત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધરડો થાય ને તેને દીકરાઓ પણુ હોય ને તે આસામી પરણે તો પલ્લુ તો ન્યાતના ધારા મુજબ લે. સાર પછી તો ધણી બેમુખસાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય વા રાગી હોય અથવા અપંગ હોય ને બીજા કાંઈ સખખથી દોષવાળો હોય તેનું પલ્લુ પણુ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો છોકરીનો આપ પલ્લુ તો ન્યાતના ધારાપ્રમાણે લેછે, છોકરીનો વાલી હોય તે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ તો બાઈ બ્યારે સમજવાર થાય સારે તે તેની મેળે પોતીકે ઘેર લઈ જાય.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પરણ્યા પછી જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને પક્ષાં શિવાય બીજા કાંઈ આપવાની રીત નથી.

૧૨. પેહેરવા સાર લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી વા મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે પોતપોતાનું ધર ચલાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લુ બેરીને આપ્યું તે ધણીની મરજી વિના કાંઈને આપી શકતી નથી; ને ધણીની મરજી વિના ખરચી પણુ શકતી નથી. આ અથવા સાવકી આ પોતાના પક્ષાંને છોકરાની રજા વિના ખરચી શકતી નથી, અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી હોય તો ને ભરણપોષણ નથી મળતું તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે; તેને કાંઈ દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. અથવા કાંઈ વાજબી કારણે લે તો શી રીતે? છોકરી વા છોકરો પરણાવવા સાર લે ધણી, રાજી થઈને આપે તો મળે સારે પાછું આપે સહી.

૧૭. ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બેરીનું પલ્લુ બ્યાળે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બેરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં બેરી મરી જાય કે પલ્લુ દોરાદશી સુધાં પાછું આપે સહી. મુદત-ક્રિયા સુધીમાં પાછું આપે સહી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બેરી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો તેને સાર મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, રાખે તો કાંઈ મોસાળનું હોય તો તે રાખે છે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં બેરી મરી જાય ને તેને કાંઈ છોકરી હોય તો તેના મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી. પોતાના ધરનું કાંઈ હોય તો રાખે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, ને કાંઈ ગરજવાળો આપે તો તેને પાછું આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીને પેટ જે કાંઈ આપે તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

કુંભાર-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”

અંક ૪૯.

૧. અમારામાં રૂ. ૬૦ નો આંકડો છે, ને અસલમાં તો રૂ. ૨૭ નું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વે આવી ચુકી.

૩. કક્ષી જોડ ૧ રૂપાની તથા સાંકળી ૧ રૂપાની તથા વીટલાં જોડ ૧ હેમના તથા હાંસડી ૧ હેમની તથા ચમકળી ૧ હેમની-જુમલે જનસ ૫ આપેછે.

૪. વિવાહ મેળવતી વખત જનસ ૩ આપેછે, ને લગન લખત જનસ ૨ આપેછે-જુમલે જનસ ૫ આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને લખ્યાં લખ્યાં કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ધરેણું ઉપર બેરીનો હક પક્ષાં બરોબર પો-હોંચેછે, ને સકાંકણી બેસાડે છે ત્યારે સસરેથી પલ્લુ લેવાનો ચાલ નથી.

૭. વતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ માં છે.

૯. તરફેણની ખુશી.

૧૦. બેરી પોતાનું પલ્લુ સાચવે ને સમજીક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. માઆપને ધેરથી જે લાવી હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, પણ આયડીથી ગેરવાજબી ખરચાય નહીં.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહીં.

૧૪. ધણીના હુકમવિના દોષને અપાય નહીં, ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજબી(નો) ખરચ કરેતો દીકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ના, જખરદસ્તીથી પલ્લુ લેવાય નહીં.

૧૬. બાઈ રાજી થઈને આપે તો લે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરી પોતાના ધણીને મુકે તો પલ્લુ તથા ખરચ જે થયો હોય તે મુજરે આપે, ને ધણી મુકે તો પલ્લુ તમામ બેરીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણીયાણી મુઆ પછી ધણીને ધેર પાછું આપવું, ને વાજબી(નો) ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. ધણીને પાછું આપતા નથી, તેના છોકરાને સાર મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. ધણીને પાછું આપે, છોકરીને સાર મોસાળિયાંથી રખાય નહીં.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વખત પેહેરાંમણીમાં વેહેવણુને સાડી ૧ તથા વેહેવાઈ ને પાઘડી ૧ તથા વેહેવાઈના પાસેના સગાંને મળે તે પ્રમાણે આપેછે; તે પાછું લીધામાં આવતું નથી.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૬૦) નો છે અસલથી; તે મધે ૩. ૪૦) નું ધરેણું તથા ૩. ૨૦) નાં લુગડાં રીતભાતનાં કરેછે-જુમલે ૩. ૬૦) નો આંકડો મુકરર છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીત ભાત કન્યાને આપેછે તે તો આવી છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ધરેણું આપેછે. રોકડ રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપીએ છેએ તે આદરણી વખત તથા લગન વખત કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે આપેછે, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લુ તો ૩. ૬૦) નું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તથા એ વિગેરે બીજા દોષવાળો હોય તોપણ પલ્લુ વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો ખાપ પલ્લુ તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે, આપણું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ તો લગન વખત કન્યાને આપેછે, તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બેરીને પોતાના પિહેરમાંથી મો-સાળાંવિગેરે જે માલ મળે તે ઉપર બેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે કોઈ ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બેરી કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, બેરીનો હુકમ છે, પણ ધરના ખરચમાં ખરચે, બીજા કોઈને અપાય નહીં.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો વાળખી(નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. અમારામાં બેરીની પાસેથી ધણી જ્યારે દસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકતો નથી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ બેરી રાજી થઈને આપે તો ખરચ કરવા લે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનાં અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બેરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર બાળે મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીતભાતનાં લુગડાં ધણીને પાછાં આપે; ૩. ૧૦ નો અવેજ રાખીને છોકરા ન હોય તો, ને છોકરા હોય તો તમામ માલ પાછો આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ તમામ ધણીને પાછું આપે. મોસાળિયાં કાંઈ તે છોકરાને સારૂ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ એકવીસમી પ્રમાણે-છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વખત વરના આપને કન્યાવાળા પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

કુંભાર-ઝોરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર ૧ "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ ૩. ૫૦ તું કરવાનો ચાલ છે, ને અસલથી એજ રીત છે.

૨. રીતભાતમાં ૩. ૧૦ લુગડાંના કરીને આપે, તથા માંડવા ખરચના ૩. ૧૨-ગુમલે ૩. ૨૨ વરવાળા આપેછે.

૩. પક્ષાંમાં રૂપાના દાગીના તથા સોનાના દાગીના આપે, રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં પલ્લુ લગનને બીજે દાહાડે કરેછે તે કન્યાના માખાપને સોંપીને કન્યાના અંગ ઉપર પેહેરાવેછે, તે તેના માખાપના હવાલામાં રહે.

૫. અમારામાં વેહેવા પ્રથમ પલ્લુ આપતા નથી. લગન થયા પછી બીજે દાહાડે આપેછે. તેની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી મેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય, તેને છોકરા હોય, તે શખસ ફરીથી પરણવા ચાહે તો પરણેછે, તેને પલ્લુ વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય તેવાને કોઈ પરણાવતું નથી; ને પરણે તો પલ્લુ વધતું જોઈતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો આખું પલ્લુ આપતા નથી.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવું તે એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપે, અગર છોકરાં નહીં થાય તો ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યારે આપે.

૧૧. અમારામાં આપને લાંથી અધરણી તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ વેહેવાર કરે તે બેરીને

તથા તેના ધણીને બરાબર વેહેંચીને કરે; તેથી ધણીને હુકમ બૈરીના રીતભાત વિગેરેના માલપર ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઠની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસો પેદા કરે-બૈરી અથવા મરદ-તે ધર ખરચમાં કામ લાગે. બૈરીને એ પૈસો જીદો રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લુ બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીને પુછ્યા-વિના કોઠને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા મળ્યાં રહેલાં સુધી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લુ ખરચ કરી શકતાં નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લુ ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને બેહુની સમજવડથી ખરચવાને કામ પડે તો આપે લે છે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજવીને લે, અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં બૈરીનું પલ્લુ સાહુકારને લાં સુકી બાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પેતાના ધણીને તજે તો પલ્લુ ધણીને હવાલે કરે, અથવા ધણી બૈરીને તજે તો પલ્લુ ધણિયાણી નાતરે નહીં જય લાં સુધી હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જય ત્યારે તેના માઆપ ૩. ૧૦ નું એક નંગ ગોરણી કરવાને રાખે, ને બાકીનું પલ્લુ તેના ધણીને હવાલે કરે, ને આપે ખરચ્યું હોય તે પુરું કરી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જય તેને છોકરો હોય તો એ પલ્લુ પાછું આપે, છોકરા સારૂ રાખતા નથી.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેની પલ્લુ ઉપલી કલમ પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારામાં પક્ષાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજનું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં એ કલમનો ચાલ નથી.

૪૩

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં તો ૩. ૫૦નું પલ્લુ કરતા હતા, પણ હાલમાં આસરે વરસ ૨૦ થયા ૩. ૭૫ નું પલ્લુ આપવા લીધામાં આવે છે.

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં લુગડાં જોડ ૧ એક કરે છે, પણ મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૩. પલ્લુ આપે તે મધે કલ્હી જોડ ૧ રૂપાની તથા પાટિયાં સુનાનાં તથા માદળિયાં તથા ચમકળી-એ જ નસ ચાર ૩. ૭૫ માં બનાવી આપે છે.

૪. જોવાતેડાં કરે ત્યારે કલ્હી જોડ ૧ રૂપાની કન્યાને પેહેરાવીને કન્યાના માઆપને ઘેર છોકરીને સોંપે છે, ને બાકી રહ્યું તે પરણતાં સુધીમાં પુરું કરી આપે છે.

૫. બાકી પલ્લુ રહ્યું તે લગનને દાહારે ન્યાત ગોરને આપે છે, તે ન્યાત ગોર કન્યાના માઆપને આપે છે, પછી કન્યાને માહોરામાં પધરાવે છે; ને દીપ લખવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી ધરણાવવાનો ચાલ નથી.

૭. જે મરદને છોકરી અથવા છોકરા થયા તે શખસ ફરી પરણતો નથી તો તેના પક્ષાંનું શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રાગી હોય અથવા અધંગ હોય અથવા કાંઈ વાજખી કારણ હોય ત્યારે તેનું પલ્લુ વધારે આપવામાં આવે છે, ને વધારે આપેલું પક્ષાંમાં મુજરે આવતું નથી, પક્ષાંમાં ૩. ૭૫ નું મુજરે ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે પરણાવનાર તથા પરણનાર બેહુ જણુ રાજ થાય તે પ્રમાણે પલ્લુ કરે.

૧૦. અમારામાં બૈરી ધરખારે રહેતી થાય ત્યારે બૈરીને પલ્લુ હવાલે કરવું, ને તે બાઈની પતીજ બાવે તો પિહેરમાં રાખે અથવા સાસરે મેલે અથવા આંગ ઉપર રાખે; એ વાતમાં બાઈ મુખસાર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીની તરફથી બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હક છે, ને બાઈના પિહેરીયાંની તરફથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર પિહેરીયાંનો હક છે. પણ બાઈ જીવે લાં સુધી તે માલ ઉપર કોઠની દબલ પોઢેંચતી નથી.

૧૨. પેહેરવાને સાડ લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણ્યતું નથી.

૧૩. અમારામાં ધણીના રોટલા ખાઈને બાઈ મજુરીથી પેદા કરે તે ઉપર બેહુનો હક છે.

૧૪. ધણી ધણિયાણી રાજ થઈને પક્ષાંનો ખરચ કરે ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ન્યાતમાં ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચતો નથી—પણ ગેરસિરસ્તે ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકે છે, ને જો તે બાઈ ધાન લુગડાંની દીકરા પાસે લેવાની દરકાર રાખે તો બાઈ પલ્લું અનામત રાખે.

૧૫. જખરદસ્તીથી પલ્લું ન લેવાય.

૧૬. પોતીકા દીકરા દીકરી પરણે ને ધણીને રાજ થઈને પલ્લું આપે તો ધણી વાવરે—ખરચે, ને ધણીને મળે સારે પાછું બનાવી આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ધણી તથા ધણિયાણી [થી] રાજ વિના એક એકને મેલાય નહી, બેહુ રાજ થાય તો મેલાય, એવો ધારો છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે ઉઠમણા વખત ચડેલા ફુલ ધણીને પાછા આપે છે. અગર વાવરી ખાધું હોય સારે પોતાનો જ્યારે હાથ પોહોંચે સારે પાછું આપે, ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય સારે ધણીને પલ્લું પાછું આપે છે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વિગેરે બાબતમાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ જોને આપેલો છે તેનો છે, પાછો ફરતો નથી; ને પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે આપે છે.

ઘોખી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૭૫ તું અસલમાં હતું, પણ હમણા તો મળે છે તેટલું કરે છે, કાંઈ મુકરર આંક નથી.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત સરવે એમાં છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની જનસ રૂપાની ૨ તથા સોનાની જનસ ૬—જુમલે નંગ ૮ કરે છે, રૂ. ૭૫ માં બની આવે તેવી કરીએ છીએ.

૪. આદરણી કરે છે સારે થોડું એક આપે છે, ને બાકી રહ્યું તે ગોરવને દાહાડે પુરું કરી આપે છે, ને નથી મળતું તે નથી આપતો, તેને અટકાવી શકતા નથી.

૫. ગોરવ સુધી પુરું કરવાનો ચાલ છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. એવો કોઈ મોટી ઉમરનો પરણતો નથી, શાથી જ નાતરું કરવાનો ચાલ છે તેથી.

૮. મોટાને તથા રોગીને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો એપણ પલ્લું વધતું બોધું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. સાચવવા સરખી થાય સારે હવાલે કરે છે.

૧૧. વરના પક્ષાં શિવાય બીજા કોઈ કાંઈ વરની તરફથી કરતા નથી, ને કન્યાની તરફથી કરે છે તેનો હુકમ બાઈનો છે, ને પક્ષાંનો હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. ધણી વગર પેહેરવા સાડ કોઈ આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઈને પેદા કર્યું હોય તેનો હુકમ છે.

૧૪. પક્ષાંની જનસ ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી.

૧૫. બેરી પાસેથી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજખી કારણથી લે પણ છે, ને મળે તો પાછું પણ કરાવી આપે છે; ને નાચાર તો શું આપે ?

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તો પલ્લું પાછું આપે છે, ને રીતભાત આપતા નથી. તે આપેથી દાહારો થાય છે.

૨૧. પક્ષાંની જનસ છોકરાને સાડ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને પરણાવે ને આપ ધરેણું પણ લે છે, મોસાળિયાં પણ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એવો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ધોખી-પરદેશી બુદ્ધેલીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું નથી તો શું લખીએ? ને અસલમાં પણ કાંઈ એણું અદકું હતું નહીં. શાથી જે અમારા ઘરડાઓએ અસલથીજ ચાલ રાખ્યો નથી, વાસ્તે હાલ પણ એજ પ્રમાણે ચાલે છે. ને અમારી ન્યાતમાં કાંઈ શખસ પાંચ પૈસા પેદા કરતો હોય ને પોતાની ઐરીને ધરેણું કરે તેમાં પોતાની ખુશી, પણ પક્ષાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી. એ સવાલ ૨૫ તો જવાબ એકજ કરીને લખ્યો છે.

ધોખી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના આંકડાનું કાંઈ મુકરર નથી, મજે તો પાંચ રૂપિયાની જનસ કરે, ને નહીં મજે તો છોટના ઓઢણી ચણિયાં રૂ. ૧ તથા ૧૧ નાં કરીને લગન કરે છે. અસલમાંથી એજ પ્રમાણે ચાલ છે, વાસ્તે જવાબ ૨૫ લખ્યા નથી.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં રૂપું તોલા ૪૦ તથા સોનું તોલા ૬ એ વિગતે કરે છે.

૨. ઉપરના આંકડા વગર રીતમાં લુગડાં જોડ ૫ કરીએ છેએ-તે મધ્યે જોડ ૪ નાહનાં તથા જોડ ૧ મોટાં કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૨-લગર તથા ગોઢણી તથા સોનાની જનસ ૩-હાંસીડી તથા ચો-કડાં તથા દામણી-એ જનસ ૫ રૂપાની તથા સોનાની કરે છે.

૪. વિવાહ મજે લાંથી તે પરણે લાં સુધી પુરું કરી આપે છે, ને તે જનસ કન્યાની કોટે ધાલે છે ને કન્યાના બાપને સોંપણુ કરે છે.

૫. જનસ કરે છે તે સર્વેને જાહેરથી કરે છે, પરણતીવેળા થાય છે-ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં થાય ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી.

૭. જેને એક બે દીકરા હોય છે તે શખસ ફરી પરણતો નથી, શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી; ને ધરેણું નાતરાંનું પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જનસ આપે છે-વધુ અપાય નહીં.

૮. મોટી ઉમરવાળો તથા દોષવાળો હોય તો-એપણુ વધતું આપવાનું જાણ્યું નથી, ને કાંઈ પંચના રસ્તાથી અદકું કરે તો તે જાણે.

૯. છોકરી તથા છોકરો દોષવાળો હોય તથા સારો હોય તોએપણુ પંચના સિરસ્તાથી વધતું કાંઈ કરતું નથી.

૧૦. ઐરી સાચવી શકે તેવી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે છે, ને સાસરે રહે ત્યારે સાસરિયાંના અખ-લારમાં રહે છે, ને પિહેર રહે લાંસુધી બાપના અખ-લારમાં રહે છે.

૧૧. પિહેરની તરફથી રીતમાં આવે તેનો હુકમ ઐરીનો છે, ને સાસરિયાંમાંથી આવે તેનો હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ખીજે કાંઈ આપતો નથી-ધણીની રીત વગેરે-તો શું લખીએ ?

૧૩. જેના રોટલા ખાધને પેદા કરેછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. ઐરી પક્ષાંની જનસ ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી. ને સાવકી માતાના પક્ષાંમાં દીકરો ભરણપોષણ કરે તો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરી પોતાની રાજીથી આપેછે-દીકરો તથા દીકરી પરણે તેવેળા, ને ધણી પણ પોતાની ખુશીથી મળે ત્યારે પાછું પણ કરાવી આપેછે, ને ન મળે ત્યારે તો શું આપે-નાચારપણે ?

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું જણ્યું નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એ સવાલનો જવાબ પછાડીની આખતમાં લખીશું.

૨૦. ઐરી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને ઘેર આપવાનો હક છે; ને વાજખી ખરચ થયો હોય તે જણ્યામાં આવે તે મુજરે આપેછે.

૨૧. ધણીનું પલ્લું લઈને છોકરી તથા છોકરાને પાળેછે ને પરણાવેછે.

૨૨. એ પ્રમાણે ઉપર લખ્યું છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળતું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનની પેહેરામણી રૂ. ૩૧ ની કરે; તેમાં લુગડાં તથા વાસણ સર્વે-જુમલે આંકડા પ્રમાણે કરેછે, ને પાછું લીધામાં આવતું નથી, ને બીજી વખત ફાંઈ કરતા નથી.

કડિયા-છડડિયાનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૮.

૧. પક્ષાંનો આંકડો અસલ અમારા વૃદ્ધોથી રૂ. ૪૦૦ નો છે-આજી અદકું નથી.

૨. રીતભાતમાં વરનો બાપ કન્યાને પરણતી વખત કંસાર ખવડામણીના રૂ. જા-સાડસાત આપવાનો ચાલ છે.

૩. પલ્લું જે આપીએ છીએ તેમાં કઢી જોડ ૧ રૂ-પાની રૂ. ૧૦૦ ની તથા લંગર જોડ ૧ રૂપાના રૂ. ૧૫૦ ના તથા હાંસડી ૧ કોટની સોનાની રૂ. ૧૫૦ ની-જુમલે નંગ ૩-૩. ૪૦૦ ને આસરે આપેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છીએ તે લગન વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છીએ, ને કોઈ વેહેવા વખત પણ થોડું આપેછે. પણ લગન વખત રૂ. ૩૦૦ નું પુરું કરી આપીએ છીએ તેમાં લખ્યું પતું કરવાનો ચાલ નથી. ન્યાતના એ લોકની શાહેદીથી આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૩-૪ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૪૦૦ નું લેવાનો ચાલ છે. ને તે શખસ પરણ્યા પછી પોતાની ખુશીથી વધતો માલ કરે પણ તે માલ પક્ષાંમાં ગણાતો નથી.

૮. ન્યાતરીત કરતાં તેનું પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ આજી પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું તો ઐરીની ઉમર વરસ ૧૨-૧૪ ની થાય તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી યા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમછે; ને ઐરીને પોતાના બાપને ઘેરથી તથા મોસાળમાંથી તથા અધરણીની રીતમાં જે કંઈ ઐરી લાવી હોય તે ઉપર ઐરીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઐરી ધણીના ઘરમાં રહીને મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી મા તથા સગી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરવાજખી ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈશકતો નથી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ, ઐરી રાજ થઈને આપે તો લે; ને કારણ તો એ ને છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય તથા પોતાનું અધરણી કરવું હોય તો લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના અવેજમાં થર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને લાંબાને મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે તો પોતાનું પલ્લુ પાછું લે, ઐરીથી ધણીને મુકતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનો ધણી તેનું ખારમું કરે ને ન્યાત જમાડે ને ન્યાતના ન્હોતરાં ફેરવે સારે પલ્લુ ધણીને હવાલે કરે; ને ખારમું ન કરે તો પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી. તેના પિહેરિયાં ખારમું કરે તે પક્ષાંમાંથી.

૨૧. પલ્લુ તે છોકરાને સાર રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સાર રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંશિવાય બીજા રૂપિયા ૪૦) લગન વખત ખાવાના આપવાનો ચાલ અસલથી છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય સારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને પેહેરામણીના કરીને રૂ. ૧૫) લગન વખત કન્યાનો બાપ આપે છે.

૨૫. જનોઈનો ચાલ નથી; ને બીજા પેહેરામણી આપવાનો ચાલ મુકરર નથી.

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

૧. પક્ષાંનો આંકડો અસલથી અમારામાં રૂ. ૩૫) બકે એકત્રીસનો છે. ઓછું અઢકું નથી ને માંડવ ખરચના રૂ. ૩૫) અકે પાંત્રીશ આપવાનો ચાલ છે.

૨. ઉપરલખેલા રૂ. ૩૫)માં રીતભાત આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં રૂ. ૩૫) રોકડા આપે છે તે મધે કન્યાને મન માનતાં લેણાં કરાવે છે.

૪. પલ્લુ આપીએ છીએ તે લગન વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છીએ; ને કોઈ વેહેવા વખત પણ થોડું આપે છે; પણ લગન વખત રૂ. ૩૫) નું પુરૂં કરી આપીએ છીએ. તેમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી. ન્યાતના બે લોકની શાહેદીથી આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૩ તથા ૪ પ્રમાણે.

૬. *કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક ખોડવાળો હોય સારે કન્યાના તથા વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપે છે.

૭. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે ઉપર કલમ ૮ પ્રમાણે લે આપે છે.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંશિવાય બીજા રૂ. ૩૫) લગન વખત ખાવા આપવાનો [ચાલ] અસલથી છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય સારે ખાવાના લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને પેહેરામણીના કરીને રૂપિયા લગન વખત કન્યાના બાપે વરને આપવાનો ચાલ નથી.

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો સિરસ્તો તો એ છે ને અસલથી ને વૃદ્ધાએ ધારો કચો છે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ. તેની વિગત એ છે ને કન્યાને રૂ. ૧૫) ની રૂપાની કક્ષી આપવાનો ચાલ છે તથા રૂ. ૭) ની સાડી આપે છે. એ શિવાય બીજા કંઈ ચાલ નથી. વાસ્તે પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ માના જવાબ લખ્યા નથી.

ગોલા-રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં છ ગદિયાણા સોનાની પટ્ટણુ કરે સારે તેની સાથે વીસ રૂપિયાનું રૂપું

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળતાં છે માટે ને કલમોમાં તફાવત છે તેજ માન ઉતારી છે. (જુઓ પાટ ૩૪૦) અને કલમ ૭ માં રૂ. ૪૦ છે તેને બદલે આ અંકવાળાના રૂ. ૩૧) છે.

આપે છે. ને જે કોઈ ત્રણ ગદિયાણા સોનાની પકુણ કરે ત્યારે તેની સાથે દશ રૂપિયાનું રૂપું આપે છે; ને અસલનો પણ એવોજ ધારે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં કન્યાને ખીજી રીત આપવાનું નીચેની ત્રીજી કલમમાં આવેલું છે.

૩. જે ધણી છ ગદિયાણા સોનું આપે ત્યારે તેની એક કાંટલી કરાવી આપે તથા ૩. ૨૧) રોકડા અથો-ણાની રીતના કન્યાવાળાને પણ આપે છે. ને જે ત્રણ ગદિયાણા સોનું આપે ત્યારે તેના માદળિયાં અથવા ચમકળી કરાવી આપે, તથા રૂપિયા ૧૦) રોકડા અથો-ણાની રીતના પણ આપે છે. ને ઉપરની પેહેલી કલમના લખેલા પ્રમાણે રૂપું આપે છે તેના કક્ષાં અથવા લંગર કરાવીને આપે છે, ને ૩. ૧) પાણી છંટામણી કન્યાવાળાને આપે છે.

૪. રૂપાની કક્ષી કરાવીને લગન પહેલાં કોઈ પોતાનો ઇતિબારી માણસ કન્યાને ઘેર જઈને તેના મા-આપના દેખતાં કન્યાને પેહરાવે છે ને જે કક્ષી લઈ જાય તેને ૩. ૧) કન્યાવાળા આપે છે ને બાકી જે સોનું આપવાનું રહ્યું તેની ઉપર લખેલા પ્રમાણે જનસ કરાવીને તથા અથોણાની રીતના રૂપિયા લગનને દહાડે કંસાર ખાતી વખત ચુકાવી લે છે.

૫. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સોનાની જનસ લગનને સાડ બાકી રાખીને આપે છે ને પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ વરના આપને પલ્લું ન મળે તો કન્યાના આપને મળે તે પ્રમાણે પોતાને ઘેરથી ઘરેણું ધાલીને પરણાવે છે. ને તે ઘરેણા ઉપર ઘેરીનો હક પક્ષાં બરોબર પોહોંએ છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય એવો શખસ તો ફરી પરણતો નથી—નાતર કરે છે, તો વધારે પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું ન્યાત સિરસ્તે અપાય છે, ને કોઈ શખસ પોતાની ગરબને સાડ વધારે આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માઆપ એણું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે ને બાઈનો પરિવાર હોય ને તેનો રૂઝ અવસર આવે ત્યારે અડધું પલ્લું કન્યાનો આપ આપે છે ને સધળું આપે તો આપ મુખત્યાર છે. અગર પરિવાર નહી હોય તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે અડધું પલ્લું વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી જે કાંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણી ધણિયાણી બેહુનો હુકમ ચાલે છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીના રોટલા ખાઈને મેહેનત મજૂરીથી ઘેરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરણ વિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા વાજખી રસ્તે પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી. પણ ગેરરસ્તે ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. ધણીથી જબરદસ્તીએ ઘેરીનું પલ્લું ઉતારી લેવાય નહી.

૧૬. બાઈના છોકરાં છોકરી પરણતાં હોય ને ધણી પલ્લું માગે તો આપનું જોઈએ, ને ખીજા કારણમાં તો ધણિયાણી રાજ થઈને આપે તો લે છે ને પછી મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણીએ—પક્ષાંના અવેજમાં આજ સુધી તો કોઈએ ઘર લખી આપ્યું નથી, હવે પછી કોઈ લખી આપે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ધણી અથવા વારસ ઘર પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. અમારામાં ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ઘેરીથી ધણીને મેલાય નહી ને ધણીથી ઘેરીને મેલાય નહી. પણ લડાઈના સખબંધી જુદી રહે તો જેના કબજામાં પલ્લું હોય તેની પાસે રહે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે અડધું પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ, ને એમ કરતાં ઘેરીના માઆપ નાદર હોય ને ખાઈ ગયા હોય ત્યારે પંચાતના લોક જે કાંઈ ઠરાવ ઠરાવે તે પ્રમાણે આપવું.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે જ્યાં છોકરા રહે ત્યાં પલ્લુ રહેછે, ને છોકરાને પોતાને ઘેર અથવા મોસાળમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેનો પણ સિરસ્તો ઉપરની એકવીસમી કલમમાં લખેલોછે.

૨૩. પક્ષાં શિવાય બીજા કાંઈ રૂપિયા ખાવા લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં કન્યાવાળા છ ગદિયાણા સોનું ભર નાર[વર]વાળાને રૂ. ૩૨) ની પદ પેહરામણી કરેછે—તે મધે રૂ. ૨૧) અથોણાની રીતના ખુશીમાં આવે તો મેક્ષમેક્ષ વાળેછે; ને રૂ. ૧૧) નાં લુગડાં કરેછે; અગર વરવાળાને લુગડાં લેવાની મરજી ન હોય તો પોતાને ઘેરથી લુગડાં લાવીને રૂ. ૧૧) અગિયાર રોકડા લે છે; ને ત્રણ ગદિયાણા સોનું ભરનાર વરવાળાને એ પાઘડી ને એક મુગાસાડી તથા પદ આપેછે. ને બીજા બાબતમાં પેહરામણી આપવાનું મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે આપે ને આપેલી પેહરામણી પાછી ફરતી નથી.

વણુકર-ખતરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીતી એ છે જે, સવાલ પેહેલાથી તે સવાલ ૨૫ સુધીમાં—રૂપું તોલા ૧૦ તથા રૂપિયા ૨૫ રોકડા તથા સોનું ગદિ. ૮ અંકે આઠ વર તથા વરની તરફવાળા તથા કન્યાની તરફવાળા કન્યાને સારૂ આપેછે. અમારી ન્યાતમાં કદીમથી—અસલથી પક્ષાંનો ધારો એજ છે; ને અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં તરફથી લખ્યું પત્રું થતું નથી ને એ પલ્લુ પરણે ત્યારે આપેછે. એ ઉપરાંત બીજેકાંઈ ધારો નથી ને બીજું વર (અથવા) નાચાર હવો તેને કાંઈ પલ્લુ નહીં મળે તો અમારી ન્યાતમાં વગર પક્ષે પરણેછે, ને તે વરને લાવીને કન્યાનો બાપ પરણાવેછે.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૮.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં બાબતના સવાલ પેહેલાથી તે સવાલ પચીસનો જવાબ એ છે જે, અમારી ન્યાતમાં કદીમથી—અસલથી દેહેજ એટલે પક્ષાંનો ધારો રૂ. ૩૦) નો છે, ને તે પક્ષાંના રૂપિયા ૩૦ રોકડા પરણતી વખત વરની તરફના કન્યાને સારૂ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે; તથા વરવાળાએ કન્યાને રીતના લુગડાં ન કચ્યાં હોય તો પરણતી વખત રૂ. ૩) રોકડા વરવાળો કન્યાને આપે,—અમારામાં એ ચાલ છે. ને પક્ષાં બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી. ને બીજું જે કદાપી વર નાચાર હવો ને તેને પલ્લુ ભરવા નહીં મળે તો તેને અમારી ન્યાતમાં વગર પક્ષે પણ કન્યાનો બાપ વરને લાવીને પરણાવે છે—એ ચાલ પણ અસલ—કદીમથી ચાલ્યો આવ્યોછે. ને જે અમારામાં બીજવર પરણે તે શખસ ન્યાતને સિરસ્તે રૂ. ૩૦) નું દેહેજ એટલે પલ્લું કરતાં સોનું ગદિ. ૧) વધતું આપે એ ચાલ છે; તથા જેની ધણિયાણી મરી જાય ને તે ઘેરીનું પેટ ન ફાટયું હોય તો તેનો બાપ તેના ધણીને પક્ષાંમાંથી રૂ. ૧૫) પાછા આપે ને પોતપોતાની છોકરીને જે ઘરેણું કચું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે ને પેટ ફાટયું હોય ને મરે ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

ખતરી-વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંને પેટ સોનું ગદિ. ૮ તથા રૂપું તોલા ૧૦) કન્યાવાળાને આપેછે તથા ફાગ વસંતના રૂ. ૨૫) વરવાળો કન્યાવાળાને આપેછે તથા એ પણ ચાલ છે જે ઓછું અદકું પલ્લું કરે, પણ કન્યાવાળો પરણાવેછે.

૨. રીતભાત આપવાનો ચાલ છે ને પદ મુકીને ટોપલો આપ્યા વગર ચાલે નહીં.

૩. ઉપર લખેલા સોના તથા રૂપાની જનસ વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવેછે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે કોઈ લગનને આગલે દાહાડે આપે છે ને કોઈ લગનને દાહાડે આપે છે; ને તે પલ્લું કન્યાના વાલીના હાથમાં પાંચ સગાવાહાલાના દેખતાં આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરનો તો અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે છે, ને કદાપી ન કરે ને પરણે તો ગદિ. ૧૨ સોનું આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય મા કાંઈ રોગી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો બંનેની મરજી પ્રમાણે આપે લે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવાનો ચાલ મુકરર નથી. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પંચ અપાવે તે પ્રમાણે લે.

૧૧. પરજ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને આપને ઘેરથી જે મળે તેમાં બેરીનો હક છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ધરેણું પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને બેરીએ પેદા કર્યું છે તો તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હક છે.

૧૪. પલ્લું બેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહીં; ને પોતાની માને છોકરો જે પાળતો હોય ને તેમાં પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે છે, ને માને પાળતો ન હોય ને તે જુદી રહેતી હોય તો પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરવાને મુખત્યાર છે; ને સાવધી માને ચાલ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૫. જખરદસ્તીએ પલ્લું બેરીની પાસેથી ધણીથી લેવાય નહીં, ને વાજખી સખખથી લે તો ધણિયાણીની રાજીથી લે.

૧૬. છોકરા પરણાવવા વિગેરેના કારણથી લે છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લું બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપે છે, પણ તેમાં જે પૈસાદાર હોય તે તમામ પાછું આપે છે ને જે ગરીબ હોય ને પલ્લું ખાઈ ગયો હોય તો ન્યાતના લોક મળીને તેનું આંછે અદકે પતાવીને સમાધાન કરે છે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; પણ અધરણીમાં છોકરીના આપે જે લુગડાં છોકરીને કચ્ચાં હોય તે પોતાના પાછાં લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે-છોકરાને સાં મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય ફાગ વસંતના ૩. ૨૫) ઉપરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે આપે છે. ને કોઈ ગરજને વાસ્તે એ કરતાં વત્તા રૂપિયા આપે ને કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર લખેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને જનોઈ તો અમો લગનમાં ગૃહશાંતિ વખત પેહેરિયે છેએ.

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૯૦.

* ૧૦. પલ્લું બેરીને તેના માખાપ તાલેવંત હોય તો તમામ પલ્લું બેરીની પુખ્ત ઉમર થાય ત્યારે તેના માખાપ હવાલે કરે છે, ને અગર કોઈ બેરીનો આપ ગરીબ હોય ને ખાઈ ગયો હોય ને તે નહીં આપે તો તે વાતમાં બેરીનો તથા તેના ધણીનો દાવો ચાલે નહીં, ને પલ્લું તો બેરીના પિહેરિયાં એ વાતમાં પોતાની આખર પ્રમાણે આપે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપે છે, પણ તેમાં જે પૈસાદાર હોય તે

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળે છે તથા જે કલમો નથી મળતી તે જ માત્ર ઉતારી છે. (જુઓ પાક ૩૪૩).

તમામ પલ્લુ પાછુ આપેછે; ને જે ગરીબ હોય ને તે પલ્લુ ખાઈ ગયો હોય તો ન્યાતના લોક મળીને તેનું ઓછે અદકે પતાવીને સમાધાન કરેછે; ને ઐરીના પિહેરિયાંએ જે ધરેણું પોતાની છોકરીને કચું હોય ને તે ઐરી મરીન્ય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તે ધરેણું તે છોકરા રાખેછે, ને છોકરા કંઈ નહીં હોય ત્યારે પોત પોતાનું પાછું લેછે. ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ એ છે જે અધરણીમાં ઐરીના પિહેરિયાંએ જે કાંઈ લુગડાં છોકરીને કચ્યાં હોય ને તે છોકરી સંતાન રહિત મરી ન્ય ત્યારે જે લુગડાં રહ્યાં હોય તે તેના પિહેરિયાં પાછાં લેછે; ને એ શિવાય બીજી જે કાંઈ રીતભાત આપેછે તે પાછી આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૩૩) નો છે- અસલથી-તે મધે ૩. ૨) વરને પાઘડીના આપેછે, તથા ન્યાતની આસામી ૨ વરની તરફથી રૂપિયા આપવા ન્ય તેને ૩૦૦ તે મધ્યેથી આપેછે ને બાકી ૩. ૩૦૦ રહ્યા તે પલ્લુ.

૨. રીતભાત અમારામાં એ છે જે, જે દાહાડે વિવાહ થાય તે દાહાડથી તે પરણવાના દાહાડા સુધી જેટલી હોળી આવે તે દર હોળીએ (એક) ૩. ૧) એક વરવાળા આપે, ને કન્યાને જેટલી દિવાળી આવે તે પણ દર દિવાળીએ ૩. ૦૦ વરવાળા કન્યાને આપે, તથા હારડાનો પડો શેર ૧૦ નો આપવો. પણ એ ઉપર લખેલું સુરવે છે તે (જે દાહાડે) કન્યાને પરણાવવાને અગાઉ એકઠું કરીને વરવાળા આપે, ને પરણાવવાને અગાઉ જેટલી હોળી ગમ્મ હોય તેટલા માણસ વરની તરફવાળાને સહવાર ને સાંજ મળી-એ વખત જમાડે-મા દીકરા સુહાને; અગર કન્યાવાળા માણસ ન જમાડે તો ઉપર લખેલો હોળીનો ૩. ૧) આપે નહીં ને રીત પણ વરવાળા આપે નહીં.

૩. ઉપર લખેલી કલમ પેહેલી પ્રમાણે રૂપિયા આપીએ છીએ. જનસ કરી આપવાનો ચાલ નથી.

૪૪

૪. પલ્લુ આપેછે તે પરણતી વખત આપે છે ને કન્યાના માઆપના હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લુ આપેછે તે પરણવાને દાહાડે આપેછે, ને વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી; ને લખ્યું પતું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શાની હોય ?

૬. સકાંકણી બેસાડી આજદિન લગી તો કોઇએ જાણી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ મોટી ઉમરનો હોય ને બીજી વાર પરણવા ચાહે તો ૩. ૪) ઉપર લખેલાં પક્ષાં કરતાં વધતા આપે.

૮. રોગી વિગેરે દોષવાળો હોય તોપણ પક્ષાં બા-ખતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે આપે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ વધતું લે તો તે ન્યાતબાહાર રહે.

૯. છોકરી [ને] વિવાહ થયા પછી કદાપી ઉપર લખેલા દોષ થાય તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે પલ્લુ આપે, ને વિવાહ થયા પેહેલાં દોષ થાય તો વર કન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે થાયછે.

૧૦. પલ્લુ ઐરીને હવાલે કરવામાં તેના માઆપ મુખત્યાર છે. કદાપી ન આપે તો તેની ખુશી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને ઐરીના બાપવિગેરે સગાંને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે, પણ કદાચિત ઐરી બદલેલીના રાહથી ખરચ કરવા ચાહે તો ધણી અટકાવે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી ધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહીં ને ખરચ પણ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા નાતરાંની સાવકી મા પોતાના દીકરાની સલાહવિના ખરચ કરી શકે નહીં, ને એમ કરતાં ખરચ કરવા ચાહે તો દીકરો અટકાવી શકેછે; પણ દીકરો જો ભરણુપોષણ ધરમાં રાખીને કરે ને બાધ જીવી રહીને ભરણુપોષણ માગે તો આપે નહીં, ને છોકરો પલ્લુ પણ પાછું લઈ શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લુ લેવામાં ધણી મુખ-
ત્સાર છે.

૧૬. છોકરો પરણાવવા વિગેરેનો મોટો ખર્ચ
આવે ત્યારે ધણી પલ્લુ લઈ શકે છે; અથવા કરજ-
દારને આપવું હોય તોપણ લઈ શકે છે.

૧૭ પરણવાના પક્ષાંને પેટે અથવા નાતરાના
પક્ષાંને પેટે ધણિયાણીને ઘર લખી આપવામાં ધણી
મુખત્સાર છે.

૧૮. અમારામાં સાહુકારને ત્યાં બ્યાળે પલ્લુ મુ-
કવાનો ચાલજ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીને માંહેમાંહે તજવાનો
ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પરણ્યાનું પલ્લુ
ધણીને ઘેર પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ
નથી, એમ કરતાં કોઈ ખાવાના લે તો તે ખાવાના
લે તેથી સવાયા રૂપિયા ન્યાતમાં ચુનેહગારીના આપે.
એ પ્રમાણે સવાયા રૂપિયા ન આપે તો પંચાતની
નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને શિક્ષા કરે.

૨૪. ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણીમાં પરણ્યા પછી વહુવર વિદાય
કરતી વખત પદમાં થાળી એક, તથા વાડકો, તથા
કળશિયો મળી શેર પા આપે છે; તે પાછું લેવાનો ચાલ
નથી.

ખતરી-ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા
મુજબ છે એવી તેમણે કમુલત લખી આપી છે તે
કમુલત છેલ્લી ઉતારવામાં આવી છે.”

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મળે છે તે રૂ. ૫૧) નું ધરેલું
કરે છે.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં કરે છે ને પર-
દેશી હોય તો કન્યાનો બાપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે
ઘેરથી કરીને પણ પરણાવે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૪ તથા સો-
નાની જનસ ૧ જુમલે નંગ ૫ કરે છે-રૂ. ૫૧) [માં]
બની આવે તેવાં કરે છે.

૪. વિવાહ વખત આપતા નથી ને પરણે છે તે
દાહાડે આપે છે. ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શા-
હેદી શેમાં કરાવે ?

૫. લગન વખત જે મળે છે તે આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ છે. તેને
બાપ પોતાના ધરનું કરીને આપે છે.

૭. વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. મોટી ઉમરનો પરણે છે તેથી વધતું આપવાનો
ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ
મુખત્સાર છે.

૧૦. રીતમાં પાંચ નંગ કરીએ છે એ તે બૈરીની
પાસે રહે છે.

૧૧. ધણી શિવાય લોક કરે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું
નથી. તે માલ ઉપર હુકમ બૈરીનો છે.

૧૨. લોક આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરીથી
પેદા કચ્છું તે ઉપર હુકમ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરી આપી શકતી નથી.

૧૫. ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણી વાજખી કારણથી લે પણ છે ને મળે
ત્યારે કરાવે પણ છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપ-
વાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીથી ધણિયાણી પણ તબતી નથી ને
ધણિયાણીથી ધણી પણ તબતો નથી; ને પલ્લુ જેના
કબજામાં હોય તે રાખે છે.

૨૦. પિહેરમાં ધરેલું રહેતું નથી તો પાછું શું
આપે ?

૨૧. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.
૨૫. પેહરામણી પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે આપેછે, -
ને પાછી લીધામાં આવતી નથી.

રજપુત-ડકંગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક. ૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો આં-
કડો મુકરર શું લખીએ ?

૨. રીતભાતમાં ઓઠણી તથા ધાધરી ૧ આપેછે.

૩.-૨૫. અમારામાં પક્ષાંનો તથા રીતભાતનો
ચાલ નથી તો શું લખીએ ? માટે સવાલ ૨૫ ના
જવાબ લખ્યા નથી.

રજપુત-જાદવવંશી શાખલાગામનાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી
૩. (૧૦) અંકે સાઠનો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી
છે ને રીતભાતનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર
પ્રમાણે આપેછે.

૩. પલ્લું આપેછે તેમાં ધરેણું કન્યાના માખા-
પની મરજીમાં આવે તેવાં ૩. (૧૦) માં કરાવે છે, ને
રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે
લગન સુધીમાં પુરું કરેછે, ને કન્યાના માખાપના હા-
થમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે-
ને દીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને
દીકરા પણ હોય ને તે શખસ દૂરી પરણવા ચાહે તો
પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય

અથવા રોગી હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા
પ્રમાણે આપેછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો
આપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું તો ઐરીની પાસે રહેછે ને પોતાના
માખાપને સાં મુકેછે, ને ઐરી મોટી ઉમરની સમજ-
વાર થાય સારે ધણીને સાં મુકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય
ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી જે કાંઈ ઐરીને
મળે તે ઐરી પાસે રહે, પણ કોઈને અપાય નહી;
ને આપવા ચાહે તો ધણીનો હુકમ જોઈએ.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે
તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી
કરીને ઐરી પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં
આવેછે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની
મરજીવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સા-
વકી માની જો દીકરો ખર્ચ લેતો હોય તો દીકરો
પક્ષાંનો અટકાવ કરેછે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી [થી] જખરદસ્તીથી
પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લું તો રૂડે જુડે
કારજે ખર્ચ કરવા લે ને મળે સારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો
ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને સાં વ્યાજે
મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની
મરજીવિના ઐરી ધણીને મુકે સારે પલ્લું ધણીને
હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી* મરી જાય સારે પલ્લું તથા રીત
ભાતનાં લુગડાં જે વાપરતાં રજાં હોય તે ઉઠમણને
દાહાડે પાછાં આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો
હોય સારે પલ્લું ધણીને આપેછે-છોકરાને સાડ મો-
સાળિયાં રાખતા નથી.

* અસલમાં લુલખી “ધણી” છે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.
 ૨૩. ખાવા લેવાનો અમારામાં ચાલ નથી.
 ૨૪. અમારામાં ગળવે વરને આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૫. પેહરામણીનો અમારામાં ચાલ નથી.

રજપુત-મારૂં ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦ થી તે ૩. ૫૦ લગણુ છે, ને અસલમાં ૩. ૩૦ નો હતો.
૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે ૩. ૧૨ ને આસરે છે. તેની વિગત: ધાધરો ૧ ૩. ૩ નો, કાપડું ૧ ૩. ૧ તું, ને લુગડું ૧ ૩. ૮ તું.
૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરેણું કક્ષાં જોડ ૧, ને વાંક ૧, ને સોનાની નથ ૧ તથા લીલક ૧; ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૪. પલ્લુ જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપતા નથી. કન્યાને સાસરે તેડચા પછી બની આવે તેટલું પલ્લુ આપે, ને બાકી પલ્લુ રહે તે પરણે તે દાહડે પરણવા પેહેલાં પલ્લુ તથા રીતનાં લુગડાં આપેછે, તે કન્યાના હાથમાં આપેછે.
૫. વિવાહ વખતે પલ્લુ આપતા નથી તો લગનને સાડા બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ? ને પક્ષાંની ટીપ કરતા નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ?
૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે તેની રીત એ છે જે કન્યાનો આપ પોતીકા ધરતું ધરેણું છોકરીને પેહરાવે ને વરવાળા પાસે પલ્લુ લે નહી, ને તે ધરેણું ઉપર ઘેરીનો હક પક્ષાં બરોબર પોહાંચેછે.
૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને બે દીકરા પણુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લુ આપવું મંજૂર છે, પણુ તે વધતું આપવાનો નિયમ નથી.
૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા

- કાંઈ સખખથી તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે, પણુ વધતાં આપવાનો કાંઈ નિયમ નથી, ને વધતું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.
૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવેછે.
૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરતું તેનો સિરસ્તો એ છે જે છોકરા થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ ઘેરી વરસ ૨૦ ની સારી પેઠે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરતું.
૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંની રીતમાં જે કાંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી, ઘેરીનો હુકમ ચાલે.
૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહી.
૧૩. ઘેરી કોઈ પાસેથી પોતીકા વારસને લાજ લાગે એવું કામ કરીને પૈસા પેદા કરે નહી, ને મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલેછે.
૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકાય નહી અથવા ખરચ કરી શકાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ધર્મના કામ શિવાય બીજા કામમાં પોતીકું પલ્લુ ખરચ કરે ત્યારે દીકરો અટકાવે તો ખરચ થાય નહી.
૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.
૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે અથવા વાજખી આકત હોય તે કારણથી પલ્લું પાછું લે છે, ને પછી બની આવે તો પલ્લું પાછું આપેછે.
૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે નહી, તો તેનો પાછો લેવાનો જવાબ શું લખીએ?
૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તને તો તે ઐરીનું પલ્લુ ઐરીની પાસે રહે, ને ધણીની મરણવિના ઐરી ધણીને મુકેજ નહીં તો તેના પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણી વિગેરે તેની ક્રિયા કરેછે, ને તેનું પલ્લુ તથા-સાળાં હોય તો-રીત-ભાતના લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપેછે; નેની મુદત એ જે મરનારને ચોદમે દાહાડે આપેછે, ને ધણીના વરવાળા ખાંધિયાને જમાડે નહીં તો તેનો ખરચ તેની પાસે પિહેરિયાં મુજરે લેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપેછે, છોકરાને સાર મો-સાળિયાં રાખે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને સાર મરનારના પક્ષાંમાંથી આસરે ૩. ૧૦ નું ધરેલું રાખીને બીજું પલ્લુ ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાંશિવાય બીજાં ૩પિયા ખાવા લીધા હોય, પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે આ-વા લીધેલા ૩પિયા વરવાળાને પાછા આપે નહીં, ને કુંવારી મરી જાય તો પાછા આપેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાને સામા ૩પિયા આપવાનો ચાલછે, પણ કેટલાજ આપવા તે નિયમ નથી. ને વર પરણવા આવે તે દાહાડે એ ગજવાના ૩પિયા પરણ્યા પેહેલાં આપેછે.

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનો છે. ને હરેક પગરણુમાં પેહ-રામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી. ને લગનમાં લગનને બીજે દાહાડે વરના આપ વિગેરેને જે બની આવે તે પેહરામણી કન્યાનો આપ આપેછે, ને અધરણી વખત મળે તો ઐરીના પિહેરિયાં ૩. ૧) ખુસડિયાને આપેછે.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં આસરે વરસ ૩૦ પેહેલાં તો ૩. ૪૦ નું પલ્લુ હતું, પણ હાલમાં તો ૩. ૨૦૦

નું જરિયાન તથા ૩. ૨૫ નાં લુગડાં કરવાનો ચાલ છે. ને એ શિવાય અદકું ઓછું કરે તો તેનો દસ્તાવેજ લે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી, બુદી નથી.

૩. પક્ષાંમાં ૩પા તથા સોનાની જનસ કરાવીને ૩. ૨૦૦ ની ભરતી કરી આપેછે.

૪. અમારામાં વેહેવા કરે ત્યારથી તે પરણે ત્યાં સુધીમાં થોડે થોડે પલ્લુ પુરું કરી આપે, ને તે ક-ન્યાના આપનાં હાથમાં આપેછે, ને તે ન હોય તો જે કોઈ કન્યાની પરવરશી કરે તેને આપેછે.

૫. લગનને સાર બાકી રાખીને પલ્લુ આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેવો પોતાનો હાથ ફરી વળેછે-ને પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ મુકરર નથી.

૬. જેને ઠાકોરણ આપે તે ધણી સકાંકણી પર-ણાવેછે, ને જે કાંઈ આપે પલ્લુ કીધું તે ઉપર બા-ઈના હક પક્ષાં બરાબર પોહાંચેછે, તથા સાસરેથી પલ્લુ લેવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય અગર તેને દીકરાપણુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો બેહુની રાજખુશીએ પલ્લુ લેવાય અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમર વિગેરે હ-રેક જોડવાળો હોય, ને તે શખસ પરણવા ચાહે ત્યારે બેહુનું મનમાને તે પ્રમાણે પલ્લુ આપે લેછે, પણ વધારે આપેલું પક્ષાંમાં મુજરે આવતું નથી.

૯. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછું પલ્લુ લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. અમારામાં ઐરી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યારે તેનો આપ છોકરીના અખત્યારમાં પલ્લુ સોંપેછે, છોકરાં-ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે, પણ બા-ઈના સગાંમાંથી બાઈને મળે તે ઉપર બાઈનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. સહજ બાઈને બે જનસ પેહેરવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ બાઈના ધણીએ અથવા સગાંએ જે કાંઈ બાઈને બક્ષીસ કરીને આપ્યું તે ઉપર બાઈનો પક્ષાં જેવો હકછે.

૧૩. બાધ્ય મેહેનત કરીને પેદા કીધું તે ઉપર બાધનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બાધથી પલ્લું કોઈને કશી તરેહથી આપી શકતું નથી, ને મા અથવા સાવકી મા ન્યાતસિરસ્તાનું પલ્લું ખરચ કરવામાં મુખ્યત્વાર છે, પણ ન્યાતસિરસ્તા શિવાય બીજા જે કાંઈ જનસ હોય તે દીકરાની રજ લીધા વગર હર-^{*} કત થઈ શકતી નથી.

૧૫. ધણીથી ન્યાતસિરસ્તાનું પલ્લું જખરદ-સ્તીથી લેવાય નહીં પણ ધણિયાણી ખુશીથી આપે તો મુખ્યત્વાર છે.

૧૬. જરિયાતનો અટકાવ આવી પડે તો ધણિયાણી પાસે પલ્લું પાછું લે છે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે ને પછી પક્ષાંની કીંમત આપે તો ઘર પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. પક્ષાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે ઉપર બાધનો હક છે.

૧૯. અમારામાં ધણિયાણી લુચ્ચી ઉચકી હોય તો ધણીની ખુશીથી તજને ફારગતી લે છે, ને પલ્લું પણ પાછું લે છે. કદાપી બાધ ફારગતી ન આપે તો ધણી ઉપર દાવો પોહોંચતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે પલ્લું હોય તે ધણીને પાછું આપે છે, ને મુદ્દતનું કાંઈ મુકરર નથી જે ફલાણે દાહાડે આપવું જોઈએ.

૨૧. આપ છોકરાની પરવરશી કરે તો સધળું પલ્લું લઈ શકે છે, ને મોસાળવાળા પરવરશી કરે તો મોસાળવાળા પલ્લું રાખે છે.

૨૨. કદાપી મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય ને મોસાળવાળા પરવરશી કરે તો અડધું પલ્લું રાખી શકે છે.

૨૩. કન્યાના બાપે ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪ ગળવે વરને આપવાનો ચાલ નથી; પણ ગુ-જરાતમાં અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો આપે ને ન મળે તો નહીં; ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

રજપુત-પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની પૃથ્વી પ્રમાણે ૩. ૧૫૦) ની અંદર કરે છે. ને અસલમાં તો ઓછું અદકું કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં ૩. ૨૫) નાં લુગડાં જુદાં આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનું તથા સોનાનું ઘરેણું કન્યા તથા વરવાળાની મરજી માફક બનાવે છે, પણ રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું ૩. ૫૦) ને આસરે તથા લુગડાં ૩. ૫) નો વસંત ચડાવે ને (છોકરીને) ગણપતિપૂજા કરવા બેસે ત્યારે કન્યાના ખોળામાં આપે છે, ને ગોરને ૩. ૦૦ પૂજાનો આપે છે. ને વરને વસંત ચડાવે ત્યારે કન્યાવાળા પાધડી તથા ૩. ૧) વરને આપે છે. ને ૩. ૦૦ પોતાના ગોરને આપે છે.

૫. બાકી પલ્લું રહ્યું તે લગનને દિવસે પુરું કરી આપે, ને તેની ટીપ સાદા કાગળમાં લખાય ને જે સાથે આવેલો હોય તેની શાહેદી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પક્ષાં બરાબર પોહોંચે છે, ને સકાંકણી બેસાડે છે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈની ઉમર મોટી છે ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા આહે તો પોતાની ગરજને સાફ વધારે પલ્લું કરે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા કાંઈ તરેહનો રોગી હોય ને તે પરણવા નીકળે તો પોતાની મતલબને સાફ વધારે પલ્લું કરે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એવી તરેહની છોકરી હોય તો તેના માબાપ ઓછે પક્ષે પરણાવે છે.

* “હરકત” શબ્દ અસલમાં છે તે પ્રમાણે કાયમ રાખ્યો છે. વાક્ય આ પ્રમાણે હોવું જોઈએ:—દીકરાથી “ન્યાતની” રજ લીધા વગર હરકત થઈ શકતી નથી; અથવા “હરકત” જગ્યાએ “ખરચ” જોઈએ.

૧૦. પલ્લુ બૈરીને હવાલે કરવાનું મુકરર નથી, સાસરે જય સારે સાસરે આઈ પોતાની પાસે રાખેછે, ને પિહેર જય સારે પિહેરમાં રાખેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપની તરફથી હરેક આખતમાં બૈરીને મળ્યું તે ઉપર ધણી ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. શાભાને સાડ માગીતાગીને પલ્લુ પેહેરાવવાને લાવે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, તે તેનું પાછું આપવામાં આવેછે.

૧૩. રૈટીએ પુણી કાંતીને બૈરી પૈસો પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં વપરાય, ને બીજી બાહાર મળુરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લુ બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાય નહીં ને ખરચ પણ નહીં થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો બેભ ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીએ પલ્લુ લઈ શકે નહીં, રાજી કરીને લે.

૧૬. બૈરી પાસેથી વાજખી જરૂરના કામમાં પલ્લુ ખરચવા લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને સાં પલ્લુ મેલાય નહીં.

૧૯. ધણીથી બૈરીને મેલાય નહીં ને બૈરીથી ધણીને તળય નહીં.

૨૦. ધણિયાણી મરી જય સારે પલ્લુ તથા લુગડાં ફાટતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપે, ને મુદતનું કાંઈ મુકરર નથી; ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જય ને તેને છોકરો હોય સારે પલ્લુ ધણીને આપેછે, ને ધણી ન હોય તો છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જય ને તેને છોકરી હોય તો પણ પલ્લુ ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ ધરમેજે આપે ને કન્યા મરી જય તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. પોતાના ધર પ્રમાણે પદના વાડકામાં રૂપિયો

મેલીને વરને આપવાનો ચાલ છે, ને કોઈ નથી પણ આપતા.

૨૫. લગન વિગેરે બાખતમાં પોતાની સંપત પ્રમાણે પેહેરામણી આપેછે, ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૪૦ તથા ૫૦ તથા ૬૦-એ પ્રમાણે છે, એથી વધારે નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં કરતાં રીતભાત જુદી છે તેની વિગત: વેહેવા મળે સારે લુગડાં ૩ આપવાનો ચાલ છે તેની વિગત—

૧. મશરૂનો ઘાઘરો રેશમી.

૧. ચિઝી ૧ રેશમી નાહાની.

૧. કાપડું કીનખાખનું.

(૧૫) પરણે સારે માહેરામાં-મોટી બેડી લુગડાંના રૂ. ૧૫ કરીને લેછે, એ શિવાય બીજું કાંઈ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં રૂ. ૨૦ [ની] કલ્લીઓ રૂપાની તથા રૂ. ૪૦ ની લીલક કોટે ઘાલવાની. એ શિવાય બીજી રીત નથી. તે શિવાય રૂ. ૨૦ દાપાના કન્યાનો આપ લેછે.

૪. જે પલ્લુ આપેછે તે પરણતી વખત આપેછે, ને પલ્લુ કન્યાના માઆપના હાથમાં આપેછે.

૫. પક્ષાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી ને કન્યા પરણે સારે તેને સરવે ધરેણું પેહેરાવે, જે પલ્લુ આપ્યું હોય તે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરાપણ હોય, તે શખસ ફરી પરણે તો વધારે પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં હરેક દોષવાળો હોય તો એ પણ તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે તો તે મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ નિયમ નથી, જ્યારથી પરણે ત્યારથી તેને હવાલે કરવું.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેરામણીનું શું લખીએ ?

૧૨. પેહેરવા સાડ લોક ધણી વિગેરે ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંમાંથી વાજખી ખરચ કરે તેમાં દોકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી; (ને) અગર અટકાવ હોય તો લે ને પછી મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૫ મીમાં આવેલો છે તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં બૈરીને ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ધેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે પલ્લું બૈરી પાસે રહે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકી દે ત્યારે પલ્લું ધણીને આપવું જોઈએ.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ધેર પાછું આપવું જોઈએ, ને એમાં કાંઈ મુદત નથી—જે કાંઈ ધસાતાં રહ્યું હોય—તથા ધણીને ધેર રહીને કાંઈ પાડ્યું હોય તો આપનાર મુજરે લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને કાંઈ છોકરો હોય પણ પલ્લું ધણીને આપવું જોઈએ.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ૨૧ મી કલમમાં આવેલો છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં શિવાજ ખીજ રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી લેવાતી નથી.

ગરાસીઆ—પારડનો જવાબ.

પ્રકાર “ ક ” અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦ થી તે ૩. ૫૦) લગણુ છે, ને અસલમાં તો ૩. ૩૦ નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે ૩. ૧૨ ને આસરે છે. તેની વિગત: ધાલરો ૧ ૩. ૩ નો, કાપડું ૧ ૩. ૧ તું, ને લુગડું ૧ ૩. ૮ તું.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનાં ધરેણું કક્ષાં જોડ ૧, ને વાંક ૧, ને સોનાની નથ તથા લીલક ૧, ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડ રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વેહેવા મેળવતી વખતે આપતા નથી. પરણે તે દાહાડે પરણવા પેહેલાં પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં આપે છે. તે કન્યાના હાથમાં આપે છે.

૫. વેહેવા વખતે પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સાડ પાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને ટીપ કરતા નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે. તેની રીત એ છે જે કન્યાનો આપ પોતીકા ધરતું ધરેણું છોકરીને પેહેરાવે ને વરવાળા પાસેથી પલ્લું લે નહી, ને તે ધરેણા ઉપર બૈરીનો હક પક્ષાં બરોબર પોહાંએ છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને બે દોકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા માહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે, પણ તે વધતું પલ્લું આપવાનો નિયમ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા ખીજ કાંઈ વાજખી સળખથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડે છે, પણ વધતા આપવાનો કોઈ નિયમ નથી; ને વધતું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના [હાલ] હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લુ ઐરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે છોકરાં થાય અથવા ન થાય તોએ ઐરી વરસ ૨૦ ની સારી પેઠે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં જે કાંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં, ઐરીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. ઐરી કોઈની પાસેથી પોતીકા વારસને લાજ લાગે એવું કામ કરીને પૈસા પેદા કરે નહીં, ને મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકાય નહીં અથવા ખરચ કરી શકાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા ધરમના કામ શિવાય બીજા કામમાં પોતીકું પલ્લુ ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે તો ખરચ થાય નહીં.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે અથવા વાજબી આકૃત હોય તે કારણથી પલ્લુ પાછું લે છે, ને પછી બની આવે તો પલ્લુ પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે નહીં તો તેનો પાછો લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે તો તે ઐરીનું પલ્લુ ઐરીની પાસે રહે, ને ધણીની મરજીવિના ઐરી ધણીને મુકેજ નહીં તો તેના પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના ધણી વિ-

ગેરે તેની ક્રિયા કરે તો તેનું પલ્લુ તથા સાજાં હોય તો રીતભાતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપે છે. તેની મુદત એ જે મરનારને ચૌદમે દાહાડે આપે છે. ને ધણીના ધરવાળા ખાંધિયાને જમાડે નહીં તો તેનો ખરચ તેની પાસે પિહેરિયાં મુજરે લે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે છે ને છોકરાને સાડ મોસાળિયાં કાંઈ રાખે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને સાડ મરનારના પક્ષાંમાંથી આસરે રૂ. ૧૦) નું ધરેણું રાખીને બીજું પલ્લુ ધણીને પાછું આપે છે.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે નહીં, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપે છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ કેટલાજ આપવા તે નિયમ નથી. ને વર પરણવા આવે તે દાહાડે એ ગજવાના રૂપિયા પરણ્યા પેહેલાં આપે છે.

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પહેરામણી આપે છે તે માલ જેને આપે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને લગનમાં લગનને બીજે દાહાડે વરના આપ વિગેરેને જે બની આવે તે પહેરામણી કન્યાનો આપ આપે છે, ને અધરણી વખત મળે તો ખુસડિયાને રૂ. ૧) આપે છે-તે ઐરીના પિહેરિયાં આપે છે.

સલાટ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૧૦૦ નો અસલથી અમારા વૃદ્ધોથી ચાલ્યો આવ્યો છે તે પ્રમાણે આપીએ છીએ.

૨. રીતભાતમાં લગન વખત વરનો આપ રૂ. ૭ કન્યાના આપને અરીસાના કરીને આપે છે, ત્યારે કન્યાનો આપ રૂ. ૨૦ રોકડા વરને પહેરામણીના આપે છે. એ શિવાય બીજી રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે મધે રૂ. ૧૦૦ રોકડા આપે છે, ને ઘરેણાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૨૦ આપે છે, તથા લગન વખત રૂ. ૮૦ આપે ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે-વેહેવા વખત રૂ. ૨૦ આપે છે, તે કુળગોરની શાહેદીથી આપે છે; ને લગન વખત રૂ. ૮૦ આપે તે ન્યાતના દશ પંદર આદમીના દેખતાં આપે છે. લખ્યું બણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. દીકરો હોય ને મોટી ઉમરનો હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે ત્યારે વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લુ તો રૂ. ૧૦૦ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને એ ઉપરાંત વધતું કરે તો પોતાની ખુશી; તે કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૮. તેનું પલ્લુ વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને પછી તો પોતાની ખુશી, પણ ન્યાતનો સિરસ્તો તો રૂ. ૧૦૦ નો છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ-ઓણું પલ્લુ લઈને અથવા વગર પલ્લે પણ પરણાવવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવાનો ચાલ નથી. શાવાસ્તે જે પલ્લુ રૂ. ૧૦૦ નું આપે છે તે કન્યાના માઆપ ખાઈ જાય છે, તે પલ્લુ પાછું વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બેરીને પોતાના ધણીને ઘેરથી પક્ષાંશિવાય જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બેરી[ને] પોતાના આપને ઘેરથી તથા મોસાળમાંથી તથા અધરણીની રીતમાં જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર બેરીનો હુકમ છે.

૧૨. ના, તે માલ પક્ષાંમાં ગણાતો નથી.

૧૩. બેરી કોઈની પાસેથી તથા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બેરી સુખસાર છે, ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૪. પલ્લુ જે આપે છે તે પલ્લુ તો કન્યાના માઆપ ખાઈ જાય છે, પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ શેમાંથી કરે ?

૧૫. પલ્લુ બેરીની પાસે રહેતું જ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. પલ્લુ તો બેરીનો આપ ખાઈ જાય છે, બેરીને પાછું આપતો નથી તો શેમાંથી લે ?

૧૭. એનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને લાંબા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીને પોતાનો ધણી મુકવા ચાહે ને બેરી રાજ થાય તો રૂ. ૫૦ રોકડા બેરીને આપે, ને કાજ સાહેબને લાંબા જમીને ફારગતી આપે ત્યારે ધણીથી મુકાય, ને બેરી ધણીને મુકવા ચાહે તો ધણી રાજ હોય તો રૂ. ૫૦ રોકડા બેરી ધણીને આપે તથા કાજ સાહેબને લાંબા જમીને ફારગતી આપે ત્યારે બેરીથી ધણીને મુકાય; પણ ધણી ધણિયાણીની રાજવિના તથા કાજની ફારગતીવિના મુકવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ મુકે તે શખસ ચા બેરી મુકે તો તે બેરી ન્યાત ૧ જમાડે, તથા રૂ. ૧૦ ન્યાતમાં આપે ને મુકે, ને પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૦. સાસરે વળાવ્યા પેહેલાં મરી જાય તો રૂ. ૧૦ પાછા આપે, ને સાસરે વળાવ્યા પછી મરી જાય ત્યારે પાછા આપવાનો ચાલ નથી; તથા પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી, તો છોકરાને સાડ શેમાંથી રાખે ?

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપને રૂ. ૧૦૦ પક્ષાંના કરીને આવાના આપે છે. એ શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કન્યા કુંવારી મરી જાય તો પલ્લુ પાછું આપે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને પરણતી વખત રૂ. ૨૦ પેહેરામણીના ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપે છે.

૨૫. જોનોઈ વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી ને લગન વખત કન્યાવાળા રૂ. ૨૦ તથા થાળી ૧ કાંસાની તથા વાડકો ૧ કાંસાનો તથા લોટો ૧ આપે છે. તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને એ વગર વરને તથા વરના આપને તથા વરની માને પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

કાઢિયા-સુરતી ક્ષત્રીવંશીના જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૭૫ અ-
મોએ હમણા સરવે મળીને મુકરર કીધોછે, ને અસ-
લમાં તો આપું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવીછે,
જુદી નથી.

૩. પલ્લું જે આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં
ધરણું તથા લુગડાં કન્યાના માખાપને ગમે તેવાં ૩.
૭૫) અંક પચોતેરમાં કરાવી આપે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે
લગન સુધીમાં થોડે થોડે પુરું કરી આપે, ને તે જ
નસો કન્યાના માખાપના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં આ-
વેલોછે, ને દીપનો તો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું
લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં આજ લગીતો કોઈએ કન્યા-
દાન આપ્યું નથી, ને હવે પછી આપે તો તેની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને
દીકરા પણુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો
વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ
શખસ પોતાની ગરજને સાર આપે તો તે પક્ષાંમાં
ગણતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય
અથવા હરેક ખોડવાળો હોય પણ પલ્લું તો ન્યાત
સિરસ્તે આપેછે, ને એમ કરતાં કોઈ વધારે આપે
તો પક્ષાંમાં મુજરે આપતા નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેના
માખાપ ગમે તેમ કરે.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવાનું કાંઈ મુકરર
નથી, ઐરીની ખુશીમાં આવે તો આપને ઘેર રાખે કે
ધણીને ઘેર રાખે, છોકરાં(ની) ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય
હરેક બાબતમાં ઐરીને મળે તે ઉપર ધણી ધણિ-
યાણી(નો) બેહુનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવા સાર કોઈ જનસ આપે તે પક્ષાંમાં
ગણતી નથી.

૧૩. મેહેનત મજૂરી કરીને ઐરી પૈસા પેદા કરે
તેનું એ જે પાંચ ચાર પૈસા કમાતી હોય તે તો
ધરના ખરચમાં મુજરે આપે, ને વધારે એ પૈસા
પેદા કરે તે એકઠા કરીને ધણી ધણિયાણીની સલા-
હથી તેનું ધરણું થાય.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની
મરજીવિના કોઈને અપાય નહી, ને મા અથવા સા-
વકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો
અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પલ્લું
લેવાય નહી.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું જરૂરીનું કામ
આવે તો લે ને મળે સારે ધણી પાછું કરાવી આપે;
પણુ ધણીએ કરજ કીધું હોય તેમાં આપનું પલ્લું
અપાય નહી, ધણીની મીલકતમાંથી ખોળી લે.

૧૭. ધણી કુંવારો હોય, ને મુકલસ હોય તો પ-
ક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર લખી આપે તો અપાય
છે, પણુ પરણ્યા પછી ધણીએ એ જનસ પક્ષાંમાંથી
ખરચ કીધી હોય તેના અવેજમાં ધર લખી આપ-
વાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો અ-
મારામાં ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે તો જે પલ્લું
કીધું હોય તે બાઈ પાસે રહે, ને બાઈ ધણી પાસે
ફારગતી લે, પણુ ઐરીથી ધણીને રાજ કીધા વગર
મુકાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ બાઈ ધણીને રાજ
કર્યાવિના જાય તો પંચ પાછી જ્યાં હોય સાંથી મો-
કલાવે છે, ને અગર પંચનું કહ્યું ન માને તો ન્યાત
બાહાર રહે, ને પંચને તથા ધણીને રાજ કરે સારે
ન્યાતમાં પાછી વપરાય.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું જે રહ્યું
હોય તે પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપવાનો
ચાલ નથી, ને મુદત તો એ છે જે બારમા અગાઉ
પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય
પણુ મોસાળિયાંથી પલ્લું રખાય નહી.

૨૨. મરનાર બાઈને છોકરી હોય પણુ તેને સાર
મોસાળિયાં રાખતા નથી.

૨૩. કન્યાના આપે પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગળે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વિગેરે બાબતમાં પેહેરામણી આપે છે, તે માલ જેને આપે છે તેના છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી. ને પેહેરામણી હરેક બાબતમાં આપે છે તે પોતાના ગળ માફક આપે છે.

કાછિયા-સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો મુકરર છે, મોટી રીતના રૂપિયા ૧૦૧ ને નાહાની રીતના ૩. ૬૦.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતલાત જુદી છે તેની વિગત એ છે જે મોટી રીતનાં લુગડાં જોડ બેના ૩. ૩૫ ને નાહાની રીતના લુગડાં જોડ બેના ૩. ૨૫ છે.

૩. સોના રૂપાનું ધરેણું તથા રોકડા રૂપિયા તરફેણની રાજ પ્રમાણે.

૪. પલ્લું આપવાનો વખત મુકરર નથી, પણ વર કન્યા પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરું કર્યા વિના ચાલેજ નહીં. ને પલ્લું કન્યાના માખાપના હાથમાં આપે છે, ને માખાપ નહીં હોય તો તેના સગાં તથા વાલીઓના હાથમાં આપે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહને સાડ પલ્લું કાંઈ બાંકી રાખવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈને પૈસા મોવશર નહીં હોય તોએપણુ પરણતાં સુધીમાં આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી હજી સુધી તો કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા હોય તોએપણુ પરણવા ચાહે તો પરણી શકે છે ને પક્ષાંનો કંઈ બીજો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરા મોટો હોય તથા લુલો તથા લંગડો વિગેરે કંઈ એવું હોય પણ પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૯. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણુ એજ પ્રમાણે પક્ષાંનો ધારો છે.

૧૦. ‘પક્ષાંનું ધરેણું’ જ્યારે છોકરી ધણી લાયક થાય ને તેને ધરેણારે રહે ને છોકરી માગે ત્યારે આપવું જરૂર છે.

૧૧. પક્ષાંશિવાય આપને ઘેરથી વા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે આવે તેની ધણિયાણી છોકરી છે, તેના ધણીનો તેપર અમલ નથી, ને છોકરીની મરજીમાં આવે તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી ધરેણું જો પક્ષાંમાં ગણીને આપે તો તે પક્ષાંમાં ગણાય, ને પક્ષાંમાં ગણ્યા વગર આપે તો જે માગી લાવ્યો હોય તે પોતાની પાસેથી આપે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરીથી ધણીના ધરમાં રહીને બૈરીએ પૈસા પેદા કર્યા તેના ઉપર હુકમ ધણિયાણી તથા ધણી બેહુનો છે.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજી વિના આપી શકાય નહીં, ને મા અથવા સાવકી મા પલ્લું તફરકે કરે તો દીકરા અટકાવ કરી શકે છે.

૧૫. બૈરીની મરજી વિના ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને માગી લે, ને ધણિયાણીએ તે પાછું આપવું ધણીને મોવશર થાય ત્યારે જરૂર છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં અલાર સુધી અમારી જાણમાં કંઈ બન્યું નથી, વાસ્તે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂપિયા સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી, શું લખીએ ?

૧૯. ધણી ધણિયાણીની મરજી વિના તબતુ તથા મુકાતું નથી. અગર તજવા ચાહે તો મરદ પોતાનું પલ્લું લઈને તજી શકે છે.

૨૦. ધણી ધણિયાણી કુવારાં હોય ને તેમાંથી કોઈ મરી જાય તો તેનું પલ્લું પાછું આપે છે, ને તેમાંથી કંઈ ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તો પલ્લું તેના ધણીના કબજામાં રહે ને તે છોકરાની બરદાસ્ત પણ તેનો આપ કરે.

૨૨. પલ્લુ રાખવાનો કંઈ મોસાળિયાનો ચાલ નથી, બધું ઘરેણું તેના ધણીને આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ (એ) પંચાયતની ચોરીથી આપે તો તેનું જાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ છે, ને આખી રીતના ૩. ૨૫) ને અડધી રીતના ૩. ૧૨૫ આપેછે તે પોહોંચ સાથે.

૨૫. અમ લોકને જનોઈના અધિકાર નથી, ને પરણ્યા પછી તો ગોરવને દિવસે પેહેરામણી આપે ને તે આપનારની સંપત્ત પ્રમાણે.

કાછિયા-કણુખી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો મુકરર છે, મોટી રીતના ૩. ૧૦૧ ને નાહાની રીતના ૩. ૫૧.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જુદીછે તેની વિગત એ જે એ મોટી રીતનાં લુગડાં જોડ ૨૩. ૩૦) ને નાહાની રીતનાં લુગડાં જોડ ૨૩. ૨૫-લુગડાં કરવાં રૂપિયા રોકડા આપવા નહી.

૩. સોના રૂપાનું ઘરેણું તરફેણની રાજી પ્રમાણે ને રોકડા રૂપિયા પણ તરફેણની રાજી પ્રમાણે.

૪. પલ્લુ આપવાનો વખત મુકરર નથી, પણ વરકન્યા પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કર્યાંવિના ચાલેજ નહી, ને પલ્લુ કન્યાના માખાપના હાથમાં આપેછે, ને માખાપ નહી હોય તો તેના વાલીઓના હાથમાં અપાયછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહને સાં પલ્લુ કાંઈ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈને પૈસો મોવશર ન હોય તો પરણતાંસુધીમાં આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરો પણ હોય તોએ પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે, ને પક્ષાંનો કાંઈ બીજો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટા હોય તથા લુલો લંગડો વિગેરે કાંઈ એજ હોય તોએપણુ પલ્લુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૯. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણુ પક્ષાંનો ધારો તો એજ છે; આણું લઈને પરણાવે તો કન્યાના માખાપ તથા વાલીઓની મરજી.

૧૦. પક્ષાંનું ઘરેણું ન્યારે છોકરી ધણી લાયક થાય ને તેને ઘરેબારે રહે ને છોકરી માગે ત્યારે આપતું જરૂર છે.

૧૧. પક્ષાંશિવાય આપને ઘેરથી ચા મોસાળથી મોસાળું વિગેરે આપે તેની ધણી છોકરીછે, તેના ધણીનો તે ઉપર અમલ નથી, ને છોકરીની મરજીમાં આવે તો તેના ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સાં ઘરેણું ધણી જો પક્ષાંમાં ગણીને આપે તો પક્ષાંમાં ગણાય, ને પક્ષાંમાં ગણ્યા વગર આપે તો જે માગી લાવ્યો હોય તે પોતાની પાસેથી આપે.

૧૩. કોઈની પાસેથી તથા મેહેનત તથા મજુરીથી ધણીના ઘરમાં રહીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તેના ઉપર હુકમ ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો છે.

૧૪. પલ્લુ ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી, ને મા અથવા સાવકી મા પલ્લુ તકરકે કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની મરજીવિના ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને માગી લે ને ધણિયાણીએ આપ્યું તે પાછું આપતું, ધણીને મોવશર થાય તો આપતું જરૂર છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં અભાર સુધી અમારી જાણમાં કાંઈ બન્યું નથી, વાસ્તે જે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂપિયા સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એ સવાલ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીની મરજીવિના તજતું તથા મુકાતું નથી. અગર તજવા ચાહે તો પંચાયતની રજાથી તજાય છે, ને પલ્લુ પાછું આપવાનો હક પંચાયત મુકરર કરી આપેછે.

૨૦. ધણી ધણિયાણી કુંવારાં હોય છે, ને તેમાંથી કોઈ મરી જાય તો તેનું પલ્લુ પાછું આપેછે, ને તેમાંથી કાંઈ ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. (ધણી) ધણિયાણી મરી જાય ને તેના છોકરા હોય તો પલ્લું તેના ધણીના કબજામાં રહે, ને તે છોકરાની બરદાસ્ત પણ તેનો બાપ કરે.

૨૨. પલ્લું રાખવાનો કાંઈ મોસાળિયાનો ચાલ નથી, ને બધું ધરેણું તેના ધણીને આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ (એ) પંચની ચોરીથી આપે તો આપે તેના જાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ છે, ને આખી રીત કરે તો ૩. ૨૦) આપે ને અડધી રીત કરે તો ૩. ૧૨૫ આપેછે.

૨૫. જનોઈનો અમ લોકમાં અધિકાર નથી, ને પરણ્યા પછી તો ગોરવને દિવસે પેહેરામણી આપેછે તે આપનારની સંપત્ત પ્રમાણે આપેછે.

કોળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૨. ઉપર લખેલાં પક્ષાંશિવાય રીતભાત જુદી છે. તે રીતભાતમાં વરની માને લુગડું તથા વરના આપને પાછડી ને વરને કાનમાં કડી તથા પાંચે લુગડાં બની શકે તેવાં આપેછે.

૩. પલ્લું કરવામાં રૂપાના દાગીનામાં પગે કક્ષાં તથા હાથે વાંક તથા ગળામાં કાંઠલો રૂપાનો, ને સોનાના દાગીનામાં ગાંઠી તથા વાળાં; પછી જેને જેવું બની આવે તે પ્રમાણે કરે. ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. (પલ્લું) લગન થયા પછી બીજે દાહાડે વરનો બાપ થાળીમાં પલ્લું ધાલીને કન્યાનો બાપ અથવા વાલી હોય તેના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પક્ષાંનો ચાલ નથી. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લગનને બીજે દાહાડે કરે. તેની ટીપ કોઈ આપતું લેતું નથી. તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદો કોઈ રાખતા નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. પણ કન્યાને કાંઈ ખોડ હોય તો પોતાને ઘેરથી

પલ્લું કરે, ને ખરચ પણ વરનો પોતાને ઘેરથી આપે, ને સકાંકણી પ્રમાણે કરે, ને તે ઘરેણાં ઉપર છોકરીનો હક છે ને સાસરેથી પલ્લું આપતા નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય તેને છોકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે છે, તેને અધિક ઓછું પલ્લું કરવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશીથી ગમે એટલું કરે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી અપંગ હોય તેને કન્યા મળતી નથી. અગર પૈસાના જોરથી બની શકે ને કોઈ કન્યા આપનાર મળે તેને ન્યાતરીતનું કાંઈ બંધારણ નથી, ગરજે પોતાની ખુશીથી વધતું કરે તે પક્ષાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ ઓછે પલ્લે યા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાસરે વિદાય કરે તે વખત છોકરીના માબાપ ધરેણું છોકરીને પેહેરાવીને વિદાય કરે તે છોકરી પોતાના અંગ ઉપર રાખે, ને પિહેર પાછી આવે ત્યારે પોતાના બાપને અથવા માને આપે, ને છોકરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય એટલે છોકરીને આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા પરણે તેજ વખત મોસાળું કરે, ને અધરણી કરવાનો ચાલ નથી, ને બની શકે તો ધણી અથવા બાપ વધતું ધરેણું કરાવે; અગર કામ પડે તો બેહુ જણાઓ વેહંચી ખાયછે તેથી ઘેરીની સત્તાનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૨. પેહેરવા સાર લોકનું માગી લાવીને પેહેરવાનો ચાલ નથી; અગર કોઈનું લાવ્યાથી પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મેહેનત મજૂરી કરીને મરદ અથવા ઓરત પૈસા પેદા કરીને લાવે તે ધરખરચમાં કામ લાગે, જુદા રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપેલું છે તે ધણીની મરજીવિના ઘેરીના માબાપ અથવા સાસુસસરાને કામ પડે તો ખરચવાને લે અથવા બની શકેતો પાછું કરાવી આપે; ને મા તથા સાવકી મા છોકરાને પુછ્યાવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ઘેરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી કામ પડે તો પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ વાજખી કામ પડે તો લે ને મળે તો પાછું કરાવે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લુ સાહુકારને લાં મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે તો ઐરી પાસે પલ્લુ હોય તે ઐરી લઈ જાય ને લુગડું ૧ પેહેરાવીને વિદાય કરે; ને ઐરી ધણીને તજે તો પલ્લુ પાછું ધણીને આપે, ને પંચ ગુન્હેગારી લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું ધણીને આપવાનો ચાલ તો ખરો, પણ માઆપ નાદાર હોય ને ખરચી પાછું હોય તો જાય. ધણી તેના ખાંધિયા ખવડાવે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તે છોકરા સાથે પલ્લુ રાખવાનો ચાલ નથી, ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેની પણ એજ રીતછે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને રોકડા રૂપિયા ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારે જનોઈના અધિકાર નથી, ને વિવાહ વિગેરેમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક. ૧૭૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ ઓરપાડના કોળી તળબદા અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે.”

કોળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૭૩.

૧-૨૫. પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં તો કાંઈ આપતા નથી. ને રી-

તમાં ખારવાનું લુગડું ૧ રૂ. ૧ નું તથા ચોળી ૧ ખારવાની તથા કઢી જોડ ૧ પિત્તળની, વર જ્યારે પરણવા જાય છે ત્યારે સાથે લાવે છે, ને તે પછી કન્યાના માઆપના હાથમાં આપેછે. ને માંહેમાટલાની આગળ મંગળ ફેરા ફરેછે ત્યારે વરને જોળિયું ૧ ચારસાનું આના ૧૨ નું કન્યાવાળા વરને આપેછે. ને એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ એ છે જે પંદરની પેહેરામણી લે તે ૩. ૫૦) નું ધરેણું આપે તથા વીશની પેહેરામણી લે તે ૩. ૬૦) નું ધરેણું કરે. તથા પચીશ રૂપિયા પેહેરામણી લે તે ૩. ૭૫ નું ધરેણું કરે તથા ત્રીશ રૂપિયા પેહેરામણી લે તે ૩. ૧૦૦ નું ધરેણું કરે-એ ચાલ છે

૨. બીજી રીતભાતનું મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપા તથા સોનાની જનસો ચાર અથવા પાંચ ઉપરના આંકડામાં બની આવે તે પ્રમાણે કરાવેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તે જોવાતેડાં વખત જનસ ૧ કઢાં રૂપાનાં આપેછે. બાકી રહ્યું તે લગનને બીજે દાહાડે પલ્લુ થાયછે તે વખત થાળીમાં મુકીને કન્યાની મા તથા આપને ધરેણું આપે; તે લઈને કન્યાને પેહેરાવે; ને કન્યાનો આપ તથા મા ઉપલી કલમ પ્રમાણે પેહેરામણીના રૂપિયા તથા પદ વરને આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ટીપનો ચાલ નથી, ને શાહેદ તો ગોળ ખાતી વખત ન્યાતના લોક તથા ન્યાત ગોરના દેખતાં પઠણુ કરેછે તેજ શાહેદી, -આપવાની વિગતો ઉપરના સવાલમાં લખીછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડેછે તેને સાસરેથી કાંઈ ધરેણું કરતાં નથી, તે શાથી કે કન્યાનો આપ પેહેરામણી આપતો નથી તે સાથે. ને તે ધરેણું ઉપર વરનો દરખ પોહોંચેછે, પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે. ને વરના ધરનું કાંઈ કરતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી છે ને છોકરા પણ છે ને પરણવા આહે તો તે કન્યાના માઆપને રાજી કરીને પરણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો છે અથવા રોગી છે અથવા અપંગ છે ને ઓછું અદકું આપીને પરણે. પણ કનઈલાહીએ ન્યાતરીત પ્રમાણે ધરેલું મુજરે આપે. બાકી જય તેમાં દાવો નહી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હવાલે હોય તો તે છોકરીને આપ ઓછું પલ્લું લઈને પરણાવે અથવા પાંચ દશ રૂપિયા સામા આપીને પરણાવે, તે કાઈ ન્યાતોમાં મુકરર નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાસરે વિદાય કરે તે વખત છોકરીના માઆપ ધરેલું છોકરીને પેહેરાવીને વિદાય કરે. તે છોકરી પોતાના અંગ ઉપર રાખે, ને પિહેર પાછી આવે ત્યારે પોતાના આપને અથવા માને આપે. ને બાઈ એક એ છોકરાંની મા થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું. તે કરતાં ફરજન નહી થાય ત્યારે વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની ઉમર થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પેહેલાં તથા પરણ્યા પછી જે કંઈ છોકરીને અધરણી વખત લુગડાં તથા પાંચ રૂપિયા રોકડા કર્યા હોય તે પાછા લીધામાં નહી આવે. જે ધરેલું મોસાળથી તથા સાસરેથી તથા સગાંવાહાલાંએ કર્યું હોય તે પાછું લે. તથા કન્યાદાનમાં ધરેલું આપ્યું હોય તે પાછું લે નહી, તે વરને અંગે પોહોંચે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પક્ષાંશિવાય બીજું ધરેલું લોક તથા ધણીએ પેહેરવા આપ્યું તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મેહેનત મળુરી કરીને પાંચ પૈસા મેળવ્યા તે ઉપર ધણીનો દરખ છે. કદાપી જુદી રહીને પાંચ પૈસા મેળવ્યા તે બાઈને અંગે પોહોંચે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં જે પલ્લું બૈરીને કર્યું છે તે ધણી[ની] રજાવિના કોઈને અપાતું નથી, ને ધણીની રજાવિના ખરચાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી માને જાત્રા તથા ધર્મનિયમ કરવાની મરજી હોય ને

છોકરાને પુછે ને છોકરો નહી ગાંઠે તો પક્ષાંમાંથી ખરચ કરી શકે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ચડ્યું તે બાઈની રાજીવિના ધણી લઈ શકતો નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એ છે કે છોકરો તથા છોકરી પરણાવવા વિગેરે બીજે ખરચ કરવા સાર ધણી બાઈને પુછે કે હવે શું કરવું? ત્યારે બાઈ પોતીકા પક્ષાંમાંથી આપે ને ખરચ કરે, ને ખરચ કર્યા પછી ધણીનો હાથ પોહોંચી શકે તો કરાવે, નહીતર તે વાતમાં દરખ નહી કે મુકરર કરાવે.

૧૭. પક્ષાંની રીતમાં ધણી(એ) પોતાનું ધર સાનમાં આપે ને પાંચ દાહાડા પછી હાથ ફરી વળે તો ધણી તથા વારસ પક્ષાંની કીમત પ્રમાણે રૂપિયા આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. જે પલ્લું બૈરીને ચહડાવ્યું ને તે સાહુકરને ઘેર મુક્યું ને તેનું વ્યાજ ઉપજે તેનું બાઈને ધરેલું થાય તે ઉપર ધણીનો દરખ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણીની મરજી બૈરીને મુકવાની થાય તો બાઈને ચહેલું પલ્લું આપે તે તથા પંચનો તથા કાજનો ખરચ ધણી આપીને મુકે; ને ધણીની રાજી વિના બાઈ મુકી શકતી નથી પણ વગર વાંકે મુકાય નહી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણીયાણી મરી જય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવામાં આવે, રીતભાત મુજરે આપતા નથી. પણ બારમાનો ખરચ કર્યા પછી તેરમાને દાહાડે આપે, કદાપી બારમું નહી કરે તો પક્ષાં વડે બારમું પિહેર થાય.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બાઈ મરી જય ને છોકરો છે ત્યારે તે બાઈના પક્ષાંમાંથી અડધું પલ્લું મોસાળિયાં રાખી શકે, શા સાર જે તે છોકરાને પરણાવવા સાર રાખે, ને કદાપી મોસાળવાળાં સગાં તો છે ને પોતાને ઘેર પરણાવે તો રાખેલું પલ્લું છોકરાના આપને હવાલે કરે, ને પોતે પરણાવે-આપની રજા લઈને. કદાપી આપ પરણાવે તોપણ અડધું પલ્લું રાખેલું છે તે આપને હવાલે કરે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં બાઈ મરી જય ને તેને છોકરી છે તોપણ ઉપલી કલમ પ્રમાણે રાખીને બાકી ધણીને આપે, છોકરાની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી. તે કરતાં કોઈ નાચાર થયો ને પાંચ દશ ખાવા લે. ને પછી બાઈ મરી જાય તો ખાવા લીધા તે જાય, ને પલ્લું પાછું આપે-એ રીત છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ છે, તે પક્ષાં બાળતની પેહેલી કલમમાં લખ્યું છે. તે પ્રમાણે લગનને બીજે દાહાડે આપવામાં આવે છે.

૨૫. અમો શૂદ્ર લોકમાં કંઈ જનોઈ દેવાનો ચાલ નથી.

હાકોર-પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ૩. ૫૦ નાં ઘરેણું કરે છે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે આપતા હતા.

૨. રીતબાતમાં તો વેહેવા થયા પછી પેહેલે વરસ કન્યાને હરેક તેહેવારમાંથી એક તેહેવાર ઉપર ઓઢણી તથા ચણિયો બેહુ મળી ૩. ૫ ને આસરે તથા ખાવું કન્યાને આપે છે; તથા દિવાળી ઉપર ખાંડના રમકડાં ૩૦૦ અથવા ૩. ૧ ના; તથા હોળી ઉપર હારડા ૩. ૧ ના તથા બળેવ ઉપર મેવાની હરેક ચીજ ૩. ૦૦ ને આસરે-એ સરવે પેહેલે વરસે વરવાળા કન્યાને મોકલે છે. ને બળેવ ઉપર કન્યાવાળા વરને ૩. ૦૦ [ના] રમકડાં તથા ખાવાનું મોકલે છે.

* ૩. પલ્લું આપે છે તેમાં હાંસડી કોઠની રૂપાની ૩. ૧૦ ની, તથા વાંક હાથના રૂપાના ૩. ૧૦ દશના, તથા કક્ષાં રૂપાનાં પગનાં ૩. ૧૦ ના, તથા પોહોંચી રૂપાની ૩. ૧૦ ની આપે છે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગા તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે તમામ ન્યાતનાં લોકના દેખતાં આપીએ છેએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં (કોઈએ) સકાંકણી બે-

સાડવાનો ચાલ નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડવા નીસરે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે, ને રોગવાળો હોય તેને કોઈ કન્યા પરણાવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના [હાલ] હોય તો તેના આપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવે છે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે બ્યારે સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિંહેરથી સાસરે લઈ જાય છે. તે દાહાડાથી તે ઘેરીના કબજામાં રહે છે; છોકરાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં આપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી હરેક બાળતમાં ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હક છે.

૧૨. ના, પક્ષાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. ઘેરી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં આવે છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના ઘેરીથી પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરી શકાતો નથી તથા કોઈને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવકીમા ભુખે મરતી હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે, પણ કોઈને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના, જખરદસ્તીથી ઘેરીની પાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકે છે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપે છે.

૧૭. આજલગી કોઈએ ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ધણીને તજ શકતી નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

* પેહેલા જવાબમાં પલ્લું ૩. ૫૦ નું લખ્યું છે પણ આ કલમની વિષયમાં પક્ષાંના ૩. ૪૦ કલે લખાયું છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તો જે દા-હાડેથી સાસરે રહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે પક્ષાં વિગેરે (જે) આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે જે લા-જમ છે તે પિહેરિયાં તે મરનારીના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડાથી તે ઘેરી સાસરે રહેતી થઈ હોય ને મરી જાય ત્યારે તો પલ્લુ સાસરિયાંના કબજામાં રહેછે. ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનાર નારીને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ તો તેના ધણીને આપવાનો ચાલ છે, છોકરાને સાર મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.

૨૩. ગળવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા આજ સુધી કોઈએ લીધા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં દુર્ગાજનોઈ પરણતી વખત ધાલેછે તેમાં રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને તે જનોઈ કામ રાખેછે ને કોઈ નથી પણ રાખતું. ને લગ-નમાં પરણતી વખત કન્યાને ઓઢણી ત્રણ રેશમી તથા ઓઢણી ૨ સુતરાઉ તથા ધાધરી ૧ રેશમી આપેછે. ને કન્યાની ફાંદને સાર પણ વરવાળા સાડી ૧ રેશમી તથા ધાધરી ૧ મશરૂનો તથા કાંચળી ૧ દરિયાઈની મોકલાવેછે ને જ્યારે કન્યા પરણીને વરને લાં જાય ને પાછી પિહેર જાય ત્યારે પણ વરવાળા લુગડાં જોડ ૧ રેશમી આપેછે, ને કન્યાવાળા દાયજો એટલે પેહ-રામણી વરને મળે તો આપે ને કોઈ નથી પણ આપતું.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી-તડ ખીજનો જ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

“આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં શેરો લખેલો છે તે જુવો પાનું ૧૫૭.”

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૨૫ નો છે, અસલથી એજ રીત છે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં જોડ ૧ આપીએ છીએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૩ તથા સોનાની જનસ ૨ ૩. ૨૫ માં થાય તેવી કરીએ છીએ.

૪. વિવાહ વખત આપેછે, ને કન્યાની કોટે ધાલે-છે, ને કન્યાના બાપને સોંપણુ કરેછે.

૫. લગનને સાર બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંની ટીપનો પણ ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં થાય ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળાનું તથા દીકરાવાળાનું પણ પલ્લુ એજ છે.

૮. ઉમર મોટીવાળો તથા રોગીનું પણ પલ્લુ એજ છે.

૯. કન્યા આંધળી લુલી તથા દોષવાળી હોય તેનું પણ પલ્લુ એજ છે.

૧૦. ઘેરી સાચવે તેવી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

૧૧. પક્ષાં શિવાય આપને ઘેરથી તથા સાસરેથી કોઈ આપતું નથી તો હુકમ શેમાં હોય ?

૧૨. જેના રોટલા ખાધને પેદા કરેછે તેનો હુકમ છે.

૧૩. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે કોઈ આપતું નથી.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી.

૧૫. પલ્લું કરેછે તે ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવા સાર લે છે, ને પાછું પણ કરાવી આપેછે, મળે ત્યારે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર સુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીથી ધણી તળતો નથી ને ધણીથીએ ઘેરી તળતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લુ પાછું આપે છે ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી, ને પિહે-રનું ધરણું હોય તો પિહેરવાળાં લે છે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તોયપણ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તોએ રાખી શકે નહીં.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીનો ચાલ ઝુકર નથી.

અમાર-મોહનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો અંકડો ૩. ૧૦૦નો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત છે નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેની વિગત:-
૫૭ ગોઠણી રૂપાની ૩. ૫, ૧૫૭ માદળિયાં હેમનાં ૩. ૧૫; એની વિગતે જનસો બે વિ-વાહ મળ્યા પછી આપે છે, આસરે દિન ૧૦-૧૫ માં. બાકીની જનસ ૩. ૮૦ ની લગનના દાહાડા સુધીમાં આપે છે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. ઉપલા ૩ જવાબમાં જનસો ૨ લખી છે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપે છે, ને બીજી જનસો જે રહે છે [તે] લગન વખત પુરી કરે છે, ને તે જનસો કન્યાને પેહેરાવે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ જવાબ પ્રમાણે, પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને નાતર કરવાનો ચાલ છે તો ફરી પરણવાની શી જરૂર ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તેને કન્યા ક્યાંથી લાવીને આપીએ ?

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેને તેના જેવું મળે તો વિવાહ કરે છે તો થાય.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એ છે જે તે ઘેરીના માખાપના કળખમાં રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરણું આપે છે તે કાના બાપનું ? ને તે પક્ષાંમાં મણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં એ ચાલજ નથી.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણી છતાં કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ કરી શકતી નથી તો એનો જવાબ આગળ શું લખીએ ?

૧૫. ધણીને બીડ પડે ઘેરી પોતાનું પલ્લુ આપે.

૧૬. બેઠુની મરજી એક હોય તો આપવામાં આવે છે.

૧૭. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લુ ઝુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરી પોતાના ધણીને તજતી નથી ને અગર મરદ પોતાની ઘેરીને તજે તો તલાકના ૩. ૬૦ મો-હોરાણાના ઘેરીને આપીને તજે, તે ઉપરાંત વધતું હોય તે પાછું લીધામાં આવે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લુ તેના પિહેરમાં રહ્યું હોય તો તેના ધણીને પાછું આપે છે, ને મુદતનો કાંઈ નિયમ નથી ને ખરચ થયું હોય તે મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે છે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈનો ચાલ અમારામાં છેજ નહીં.

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦) નો અસલથી છે ને હમણા પછુ એજ ચાલે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરવાળો કન્યાને રીત આપે તેનો ચાલ એ છે જે ઉત્તરાયણની રીતમાં લુગડાં ૩. ૬) નાં તથા શેરડી ૭૫ તથા ગોળ શેર ૧૧ તથા તલ શેર ૧૧ કન્યાને ઘેર મોકલે છે. તથા હોળીની રીતમાં હરડા શેર ૧૧ આપે છે તથા કેરીગાળામાં કેરી ૭૫) આપે સારે કન્યાની તરફવાળા વરને તથા વરની માને કેરીગાળામાં પેહેલે વરસે જમવા તેડે તથા લગનમાં ગણેશ ખેસાડે સારે સાળુ ૧ તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ વરનો આપ કન્યાને આપે છે; તથા લગન સમે વરવાળો સાડી ૧ સુતરાણી તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ રાતી ખારવાઈ તથા સાળુ ૧ સુતરાઉ તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ કન્યાને ઘેર મોકલે ને કન્યાનો આપ વરને પાંચડી ૧ ૩. ૨) ની પરણતી વેળા આપે. તથા ગોરવને દાહાડે ૫૬ આપે, તેમાં ચાળી તથા કળશિયો આસરે શેર ૩૧ નો આપે; ને વહુવર વિદાય કરે તે સમે વરવાળા કન્યાને ફળ આપે છે તેમાં કોપરાની વાટકી ૪૦ તથા ગોળ શેર ૧૧ તથા ખાંડ શેર ૧૧ તથા ખારેક શેર ૧૧ તથા કેળાં ૨૫ તથા ૩. ૬) નાં લુગડાં કન્યાને આપવાનો ચાલે છે; ને વહુ વર વિદાય કરતી વખત વરના ૧૦ સગાંને જમાડે તથા કન્યાના ૫ સગાં કન્યાને વલાવવા આવ્યાં હોય તેને વરવાળો જમાડે, એ અસલથી અમારી ન્યાતનો ચાલે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં ૩. ૪૦ રોકડા આપે છે. સાર પછી કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે જનસ કરાવીએ છે.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપે છે, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી. કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે છે.

૫. વિવાહ વખત આપે છે ને લગનને સાડાં બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી ને શાહેદી તો જે વિવાહ કરવાને આવ્યા હોય તે સરવેના દેખતાં આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પછુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ૩. ૪૦) તું આપવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોએપછુ વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ જ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો આપ આપે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તા છે કે પ્રથમ આણે વળાવે છે સારે ૩ ૧૨) નાં લુગડાં વરની તરફવાળો ચહડાવીને તેડી જાય છે, તે દાહાડેથી પલ્લુ ઘેરીના કબજામાં રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી કરે તો તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે, તથા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર તે ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડાં ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહીં (ને) અથવા ખરચ કરી શકે નહીં-ધણીની મરજીવિના; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરે નહીં.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકે નહીં; ખુશીથી લે.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચ કરવા લે તો હરેક કારણથી લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણી-ચણીને લખી આપે. અગર લખી આપે તો પક્ષાંની કીંમત આપીને ધણી પાછું લઈ શકે છે-વારસથી પાછું લેવાય નહીં.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને લાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તળે નહીં ને ઐરી ધણીને તળે નહીં.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે ને લુગડાં પેહેરતાં રજાં હોય તે પાછાં આપે. બીજી રીતભાત કરી હોય તે જાય. એની મુદત નહીં—મરે તે દાહાડે તરત આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખે નહીં.

૨૨. છોકરીને સાડ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે; ને પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

ગંધર્વનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો આંકડો મુકરર નથી. લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે કરવાનો ચાલ છે; ને અસલનો પણ એજ ચાલ છે.

૨. રીતભાતમાં તો બે જોડા લુગડાં (ના) રેશમી—આસરે માલ રૂ. ૨૫) નો કન્યાને આપે છે; તે મધે જોડ ૧ એક લગનને પેહેલે દાહાડે આપે ને એક જોડ પેહેરામણી આપે ત્યારે કન્યાને આપે છે; ને પ્રથમ વિવાહના જુદા છે.

૩. પક્ષાંતી રકમ મુકરર નથી તેથી ધરેણાનાં નામ લખાઈ શકતાં નથી, પણ વિધિપૂર્વક આપવામાં આવે છે; ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મળે લાંથી તે પરણે લાં લગી પક્ષાંતી જનસો પુરી કરી આપે છે, ને કન્યાના માબાપના દેખતાં કન્યાના શરીરે પેહેરાવે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે; ને દીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી ને કાઈ શખસ બેસાડે તો તેને મને પણ નથી.

૭. કાઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો કન્યાના માબાપ ખુશી થાય તે પ્રમાણે પલ્લું આપે છે.

૮. કાઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરેહનો દોષવાળો હોય ત્યારે અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો નીમ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેટલું પલ્લું લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૦. પક્ષાં ઉપર ઐરી મુખસાર છે. મરજીમાં આવે તો માબાપને ઘેર રહેવા દે ને ખુશીમાં આવે તો ધણીને ઘેર લાવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે ઐરીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ઐરીનો હક છે ને ધણીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ધણીનો હક મળે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું લાલવાને આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી, પણ જેણે બક્ષિસ કીધું તે પક્ષાં સમાન છે.

૧૩. કાઈ બાઈમાણસ મેહેનત મજૂરીથી બે ચાર પૈસા પેદા કરે તે ઉપર પેદા કરનારનો હક છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કાઈને અપાય નહીં ને ખરચ પણ નહીં થાય.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લું તો પોતાના છોકરાનો અવસર હોય ત્યારે ખરચ કરવાને લે. ને કદાપી સાવકા છોકરા હોય ત્યારે તો બાઈની ખુશીમાં આવે તો આપે. ને અગર માબાપની ક્રિયાખરચ કરવો હોય તથા જુબે મરતો હોય તો પણ લે છે. એશિવાય બીજી બાબતમાં લેવાય નહીં.

૧૭. ધણી પક્ષાંતો અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ધર લખી આપે તો પક્ષાંતી કીમત આપીને ધણી અથવા વારસ ધર પાછું લેઈ શકે છે.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર સુકવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ મેલે તો તેના વ્યાજ ઉપર ઐરીનો હક છે.

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વિના ઐરી ધણીને સુકે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને ધણીના નામ ઉપર એસી રહે તો પલ્લું પોતાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે માસ ૧ મઘે ધણીને પલ્લું હવાલે કરે. ને ધણીના નામ ઉપર ખરચ કીધું હોય તે મુજબે આપવામાં આવેછે; ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનાર [ને] છો કરી હોય તોપણ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે ને છોકરાને સાં રાખે તો આપ મુખત્યાર છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તેનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપને ૩ ૫૦) ન્યાતિખરચના આપેછે એ શિવાય બીજા આવના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ આપે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ સુકરર નથી, મળે તો આપીએ છીએ, ને હક તો બેહુનો-પછી આપનારની મરજી. ત્રણેનો હક છે.

ભાટ-કસબે ચોરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો સવાસોનો છે, ને પેહેલાં-અસલમાં તો આંકડું હતું.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી નથી, ને રીતભાત પોતીકા ધરની આખર પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં પગનું તથા હાથનું તે રૂપાનું આપે ને કોટનું તથા કાનનું તથા

નાકનું સોનાનું-એ વિગતે રૂપિયા સવાસોનું ધરેલું આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા પક્ષાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં અડધું ધરેલું પેહેલું આપેછે, ને બીજું નીમે રહ્યું તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી ને તેનો મુસદ્દો પણ કરતા નથી, ને શાહેદી પણ જોઈતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય તથા છોકરા હોય ને ફરી પરણવા ચાહતો હોય તો કન્યાના મા તથા આપ પોતાની ખુશીમાં આવે તેટલું ધરેલું લે તો કન્યા પરણાવે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તથા અપંગ હોય તથા બીજે સબબ હોય તેથી પલ્લું અધિક આપવું જોઈએ, તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ-આંધળી પાંગળી અપંગ હોય તો તે છોકરીના માઆપ વરનું મનમનાવીને પરણાવે.

૧૦. પલ્લું કન્યાના માઆપને લાં રહે, ને તે ઐરી સાસરે આવે ત્યારે ધરેલું પેહેરીને આવે. ને પેહેરીને નહીં આવે ને તેના માઆપે ખરચી ખાધું હોય તો તેનો દાવો પરણનાર ધણીનો તેની ઉપર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જ કાંઈ લુગડું ધરેલું મળે તે ઉપર ધણીનો દાવો ચાલે છે; ને આપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી લુગડું અથવા ધરેલું મળે તે [ઉપર] બાધની સત્તા છે, ને નગદ રૂપિયા જ મળે તે ઉપર ધણીની સત્તા છે.

૧૨. પેહેરવા સાં ધણી વિગેરે લોકો ધરેલું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરીથી ઐરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે ઐરીને પલ્લું આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહીં અથવા ખરચી શકે

નહી; ને સાવકી આ પોતાના પક્ષમાંથી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. ઘેરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે છે.

૧૬. ઘેરી પાસેથી પલ્લુ ધણી લે છે ને સારો અથવા માઠો ખરચ કરવા સારું લઈ શકે છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો સિરસ્તો નથી.

૧૮. ઘેરીનું ધરેણું સાહુકારને લાં કાર્ય-પ્રસંગ વિના અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને પોતીકા ધણી વગર વાંકે તળે તો બાઈ જીવે લાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ઘેરીનું પલ્લુ હોય તે ઘેરીપાસે રહે. ને ધણીની મરજીવિના ઘેરી ધણીને તળે તો ધણી પલ્લુ પાછું લે, ને ધણીને રાજ કરે સારે ન્યાતિ તેને અંગિકાર કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે રીતભાત પાછી આપવામાં આવે છે; કદાપિ બાપને લાં મરી જાય તો તેનો બાપ ખાંધિયા ખવડાવે; ને આખરવાળો હોય તો તે ખાંધિયાનો ખરચ ધણીપાસેથી લેતો નથી, ને બાકી તો લીધામાં આવે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો મોસાળમાં રાખે છે ને પાળી મોટો કરે, ને છોકરાને પરણાવે સારે મરનાર બાઈનું ધરેણું છોકરાના લગનમાં કામ આવે; અથવા છોકરાના બાપને લાં પાળે તો ધરેણું બાપ [ને] આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરી હોય તે [ને] બાપને લાં પાળે ને ધરેણું તે છોકરીના બાપને આપે.

૨૩. કન્યા કુંવારી મરી જાય સારે કન્યાના બાપે વરના બાપ પાસેથી લીધું હોય તે પાછું આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળજું આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ દેવાનો ચાલ નથી, પણ અમારે જનોઈનો અધિકાર છે, પણ કોઈ કોઈ મામના રાખે છે. હરેક પંચરણે પેહરામણી વરને આપે છે તે પાછી લેતા નથી.

ભાડજીવન-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૫.

૧. પક્ષાંનો આંકડો આજરોજ સર્વે પંચના લોકોએ બેસીને ૩. ૭૫) અંકે પંચોતેરનો મુકરર ઠરાવ્યો છે તે પ્રમાણે આપે ને લે, ને અસલમાં તો પલ્લુ વધતું ઝોણું હતું.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરને લાં કન્યાને પહેરામણી આપવાનો ચાલ છે; પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે આપે છે-આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં રૂપાના તથા સોનાનાં ધરેણાં આપવાનો ચાલ નથી; રોકડા ૩. ૭૫) આપે છે.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે લગન વખત કન્યાનાં વાલીના હાથમાં આપે છે.

૫. પલ્લુ જે આપે છે તે કોઈ શખસ વિવાહ વખત થોડું આપે છે ને કોઈ નથી પણ આપતું, પણ લગન વખત ૩. ૭૫) નું પુરું કરી આપે છે, લખ્યું લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના બેની શાહેદીથી આપે છે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ એ રીતે છે જે કન્યાનો બાપ વગર પક્ષે કન્યાદાન આપે છે તેના સાસરિયાં પાસેથી પલ્લુ લેતાં નથી-એ ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લુ તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય સારે તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય સારે તેનો બાપ ઝોણું પલ્લુ લઈને અથવા વગરપલ્લે પણ પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે પલ્લુ તો છોકરીના માગાપને વરવાળા આપે છે, તેમાંથી છોકરીના બાપ લગનમાં ખરચ કરે છે. ને ૩. ૧૦-૧૫) નું વધે તો છોકરી મોટી થયા પછી પાછું આપે છે, ને કોઈ નથી પણ આપતું; ને તે પક્ષાં ઉપર વરવાળાનો દાવો ચાલી શકતો નથી.

૧૧. ૫૨૬યા પછી ૩. ૭૫) ના પક્ષાંશિવાય ધણી-ને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી તથા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે પલ્લું તો તે ઘેરીનો આપ પાછું આપતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ? ને એમ કરતાં ૩. ૧૦-૧૫ નું પાછું આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે. ધણીના હુકમ વિના કોઈને આપી શકતી નથી.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જામરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે છે-હોય તો લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૫ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમારામાં ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરીને પલ્લું આપીએ છીએ તે વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીની મરજીવિના ઘેરી ધણીને મુકી શકતી નથી, ને અગર ધણી પોતાની ખુશીથી ઘેરીને મુકવા ચાહે તો મુકી શકે છે, ને તે ઘેરી નાતરે જાય તો પલ્લું જે લગન વખત ૩. ૭૫) નું આપ્યું છે તે ઘેરીની પાસેથી પાછું લે. ને કદાચ તે ઘેરી જીદી રહે તો પલ્લું પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછાં આપવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે તે પક્ષાંના રૂપિયાનો તો કન્યાનો આપ લગન વખત ન્યાતમાં ખરચ કરે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો છોકરાને સાડ શેમાંથી રાખે ?

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના આપને પક્ષાંના ૩ ૭૫) શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોાઇનો ચાલ નથી ને લગન વખત કન્યા-

વાળા વરને તથા વરના આપને તથા વરની માને પેહેરામણીમાં જે માલ આપે છે તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

બરવાડનો જવાબ,

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો મુકરર નથી, ૩. ૧૫) થી તે ૩. ૪૦) સુધીનું કરે છે-પોતપોતાની પઠણ પ્રમાણે કરે છે.

૨. રીતભાત સર્વે ઉપરના આંકડામાં આવી મુકી-કન્યાને આપવાની તો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાના ધરેણાં તથા સોનાનાં ધરેણાં આપે છે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું જે આપે છે તે લગન-ને દાહાડે પોતાની પઠણ પ્રમાણે સંધનું આપે છે-બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-લગનને દાહાડે આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સમંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો ૩. ૪૦) ની અંદર કરે છે, તે ઉપરાંત કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને તે પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લે છે, વધતું લેવાનો તથા ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તો ઘેરીને પરણતી વખત આપે છે તેજ દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહે છે.

૧૧. ૫૨૬યા પછી જે માલ પક્ષાંશિવાય ધણી ઘેરીને આપે તે માલ ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને ઘેરી પોતાના આપને ઘેરથી જે માલ લાવે તે ઉપર ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઐરી મહેનત મજૂરી કરીને પૈસા ખેદ કરે તે પૈસા ધરના ખરચમાં વાપરે, તે ઉપર હુકમ કોઈનો નથી.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ આવી શકતો નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી પલ્લું વાળખી કારણ હોય ને ઐરી રાજ થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે; કારણ કાંઈ મુકરર નથી જે આટલાજ કારણથી લે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર ઐરીને લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તમામ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે છે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં લગનને દાહાડે કન્યાના માખાપ વરના માખાપને રૂ. ૫) પેહરામણીના આપે છે તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

ભરવાડ-ઔરપાડનાનો જવાબ,

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૩૬) નો છે-ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે આસરે રૂ. ૩) ની છે. તેમાં સાડી ૧ રૂ. ૨) ની, ધા-ધરો ૧ રૂ. ૦૦ નો, કાંચળી ૧ રૂ. ૦૦ ની આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનાં ધરેણાં-કક્ષાં જોડ ૧, વાંક જોડ ૧, હાંસડી ૧, ને સોનાનાં ધરેણાંમાં કાળીગાંડી ૧ આપે છે. ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપે છે તે વિવાહ મેળવ્યા પછી લગનથી પ્રથમ સારો દાહાડો જોઈને વરનો આપ કન્યાની માના હાથમાં પલ્લું આપે છે તે મા છોકરીને પહેરાવે છે.

૫. ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપે છે પણ લગનને સારૂ કાંઈ બાકી તો રાખતાં નથી, ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજૂર છે, પણ તેનો કાંઈ નીમ નથી કે આટલુંજ પલ્લું આપવું.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય વા રોગી હોય વા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સખબથી તેનું પલ્લું ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડે છે, પણ વધતું આપવાનો કાંઈ નીમ નથી-પણ તે પક્ષાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું ઐરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે છોકરા થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને તે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરજ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી વા બાપને ઘેરથી યા મોસાળથી અ-ધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બે-રીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં, બૈરીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી બૈરી પૈસા પેદા કરતી નથી, પણ મેહેનત મળુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ ચાલે, ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૪. જે પલ્લુ બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીના કોઇને આપી શકે નહીં ને ખરચ પણ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરા અટકાવે તેથી અટકે છે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે છે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તેનું કારણ એ જે સારો માઠો ખરચ હોય વા વાળખી આકૃત હોય તો પલ્લું લે છે ને મળે તો પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે નહીં-તો પાછું લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત સુકવાનો ચાલ નથી તો તેના વ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીના બૈરી ધણીને સુકે તોએ બૈરીનું પલ્લું બૈરીની પાસે રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય સારે પલ્લું તો ધણીને ઘેર પાછું આપે છે, ને રીતલાત તો પાછી આપતા નથી; ને પલ્લું પાછું આપવાની મુદત વરસ ૧ ની છે, ને તે બૈરીના ખાંધિયાનો ખરચ મુજરે આપીને પલ્લું પાછું લે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય સારે પલ્લું ધણીને આપતા નથી, સંધુ પલ્લું છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય સારે તેને સારૂ કાંઈ પલ્લું મોસાળિયાં રાખે નહીં.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી, તો તે કન્યા મરીગયા પછી પાછા આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગળતું આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. વિવાહમાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ જેને આપે તેનો છે ને બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાન-દેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૦.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૪૦) નો છે ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા કરતાં રીતમાં લુગડાં ૩. ૮) નાં આપે છે તે મધે ૩. ૫) ની ઓઢણી તથા ૩. ૩) નો ચણિયો મળે તો કરે, નહિતો છુટના આપીને કામ ચલાવે છે.

૩. અમારામાં પલ્લું આપે છે તેમધે કક્ષાં જોડ ૧ રૂપાના ૩. ૧૦) ના તથા હાંસડી ૧ રૂપાની ૩. ૮) ની તથા કક્ષી હાથની રૂપાની જોડ ૧ રૂ. ૪) ની તથા ઘોડાવાંક જોડ ૧ રૂપાનો ૩. ૧૦) નો તથા વીટલા જોડ ૧ સોનાના ૩. ૮) ના-જુમલે નંગ ૫ રૂ. ૪૦) માં થાય તે આપે છે ને રોકડાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપે છે તે મંગણી થાય છે સારે નંગ પાંચ આપે છે. બીજા વખત આપવાનો ચાલ નથી ને તે કન્યાને પેહરાવે છે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપવાનો ચાલ નથી ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. અમો સકાંકણીમાં તો સમજતા નથી, પણ કોઈ કંકુને કન્યા આપે છે.

૭. અમારામાં કોઈની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય તો પલ્લું તો ઉપરના આંકડા પ્રમાણે આપે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે એક બે છોકરાંની માથા અથવા સારી સમજવાર થાય ત્યારે (હવાલે) કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય સાસરાવાળાએ આપ્યું હોય તો ધણીનો હુકમ છે ને પિંહેરના સગાએ આપ્યું હોય તો ઘેરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને ઘેરી પેદા કરે તે ધરના ખરચના કામમાં આવે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરા અટકાવ કરી શકે છે-જે ભરણુ પોષણ આપતો હોય તો-નહી તો મા મુખત્યાર છે.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાળખી કારણથી લે છે ને મળે ત્યારે કરાવી આપે છે, પણ ગેરવાળખી કામને સાડ લેવાય નહીં.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બાળે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ઘેરી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ઉઠમણાને દાહાડે આપે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરાને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી, ને ધણીની ખુશી હોય તો બે ઘમીના ઘાલવાને આપે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મા પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

આલિયા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧-૨૫. પક્ષાં બાળતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી પોતાની ધણિયાણીને મળે તો રૂ. ૧ થી તે રૂ. ૧૦૦) સુધીનું ધરેણું ચડાવે છે તે માલ કાંઈ પક્ષાંમાં ગણાતો નથી. ને ઘેરીને પોતાનો ધણી તજે તો પંચાતના લોકને મેળવે, ને પંચાતના લોક સર્વે રજા આપે તો પોતાનો જે માલ હોય તે લે ને ધણિયાણીને તજે; ને ધણિયાણી પોતાના ધણીને મુકે તો પંચાતની રજા લઈને તમામ માલ ધણીને આપીને પોતાના ધણીને તજે, એશિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

વાંસદૌડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો અસલથીજ છે.

૨. સાડી ૧, તથા ચણિયો ૧, તથા કાપડું ૧ કીન-ખાળનું આપે છે-એજ રીતભાત છે.

૩. ચમકલી ૧ સોનાની રૂ. ૧૫) ની તથા કક્ષાં જોડ ૧ રૂપાના રૂ. ૧૦)-જુમલે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસનું આપવાનો ચાલ છે, ને નગદ રૂપિયા આપતા નથી.

૪. વિવાહ વખત રૂ. ૧૦) ના કક્ષાં આપે છે તેને આદરણી કહે છે, ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે, ને બાકીનું લગનની વખત આપે છે.

૫. લગનની વખત ચમકલી રૂ. ૧૫) ની આપે છે-કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે; ને દીપનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી ને બેસાડે તો તેની મરજી.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી ને કરે તો તેની ઈચ્છા.

૮. એનો જવાબ ૭ માં આંકમાં છે.

૯. તરફેણની રાજી.

૧૦. છોકરી પોતાનું પલ્લુ સાચવે ને સમજી કાઢે થાય ત્યારે તેને (પલ્લુ) હવાલે કરવું.

૧૧. માઆપને ઘેરથી જ લાવી તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, પણ આપડીથી ગેરવાજબી ખરચાય નહીં.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમ[વિ]ના ખરચાય નહીં.

૧૪. ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરે—નીકર નહીં.

૧૫. જખરદસ્તીથી પલ્લુ લેવાય નહીં.

૧૬. બૈરી રાજ થાય તો આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં કાંઈ દીકું નથી એવું, ને થાય તો તેની ખુશી.

૧૮. મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. તજવાનો તથા મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? એમ કરતાં બૈરી બદચાલ ચાલે તો પંચ શિક્ષા કરે ને તેના ધણીને સોંપે.

૨૦. ધણિયાણી મુવા પછી પલ્લુ ધણીને ઘેર પાછું આપવું; ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણીને આપે પણ ધણી તે છોકરાને તે પક્ષે પરણાવે.

૨૨. તેનો આપ તે છોકરીને પરણાવે.

૨૩. ચાલ તો નથી, ને કાંઈ ખાવા આપે મજે તે, ને કન્યા મરી જાય તો રૂપિયા પણ જાય. ને એમ કરતાં ધણી મરી જાય તો તેની બૈરી નાતરે જાય તો ખાવા લીધેલા રૂપિયા બાબત તેનો આપ તેના વારસનું મન મનાવીને મોકલે.

૨૪. મજાવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

વાંસફાડા—દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. પક્ષાંનો આંક કંઈ મુકરર નથી, ને ખરચને સાચ રૂ. ૧૨ આપે છે.

૨. રીતભાત તેમાં છે, જુદી નથી.

૩. પક્ષાંને પેટે જનસ રૂપાની ૨ કરે છે—હાંસડી તથા મુડ—જનસ ૨ રૂપાની કરે, આસરે રૂ. ૫) માં કરે છે.

૪. એ બે જનસ લગન વખત આપે છે, કન્યાની કોટિ ધાલે છે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. વધુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. રોગી હોય તેને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરી દોષવાળી હોય તો પણ વધતું એવું આપે નહીં.

૧૦. બૈરી પાસેજ રહે છે.

૧૧. બીજું કાંઈ કરતું નથી.

૧૨. કાંઈ આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાધને પેદા કર્યું છે તેનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના આપી શકે નહીં.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકે તો નથી.

૧૬. બૈરી રાજથી આપે તો લે ને મજે લારે પાછું પણ કરાવી આપે છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીની મરજી વિના મુકાવી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તો પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. છોકરાને સાચ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. છોકરીને સાચ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. મજાવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એવી રીત અમારી ન્યાતમાં નથી.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૫ થી તે ચાળીસ લગીનો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચણિયો ૧ તથા કાપડું તથા ઓઢણી-એ પ્રમાણે રીતભાત છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાના જરિયાનનો આ[લ] કદી ૩. ૨૦[ની] તથા ૩. ૨૦[ના] લંગર-એ ચાલ છે.

૪. અમારામાં કદી ૩. ૨૦ ની વિવાહ વખત કન્યાના બાપના હાથમાં આપે છે.

૫. લગનને સાડ લંગર આડી રાખે છે, ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં ચાલ નથી.

૭. અમારામાં વત્તાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ-ચાલ નથી.

૯. બેહુની મરજી પ્રમાણે.

૧૦. હોશિયાર થાય ત્યારે આપવું.

૧૧. અમારામાં પક્ષાંશિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેર-થી મળ્યું હોય તે ઉપરજ ધણીનો હુકમ ચાલે, બી-જા કોઈનું ચાલે નહીં.

૧૨. અમારામાં પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. ઘરમાં રહેતી હોય તો ધણીનો હુકમ પો-હોયે.

૧૪. પક્ષું કારણવિના ખરચે તો પુછી શકે છે, ને માને પાળે નહીં તો કંઈ અટકાવ ચાલે નહીં.

૧૫. જબરદસ્તીથી લેવાતું નથી.

૧૬. ઘેરીની મરજીમાં આવે તો આપે, ખરચ કરવાને સાડ આપે તો પાછું આપે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપે ને કી-મત આપીને લઈ શકે છે. નાતરે જમ તો વારસ પણ લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ઘેરીને તજે તો પક્ષું માફ કરે છે, અથવા મરદને તજે તો-કારણવિના તજે તો-પાછું આપે ને તેને ન્યાત શિક્ષા કરે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જમ ત્યારે જરિયાન તથા રીતનાં લુગડાં તો ફાટતાં રજાં હોય તો પાછાં આપે, મુદત તો તેરમા સુધી છે.

૨૧. મરનારનો છોકરો હોય તો મોસાળિયાં રાખે, (બાપ જ્યારે) છોકરો પરણાવતી વખતે છોકરાના બાપને આપે-વહુને ચહડાવવા સાડ

૨૨. મરનારને છોકરી હોય ત્યારે પક્ષું ધણીને

આપે, છોકરીને પરણાવે બાપ; તથા પરણાવે નહીં તો મોસાળિયાં પુછી શકે છે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, શું લખીએ ?

૨૪. પેહેરામણી વખત આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, જે મળે તે આપે.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૫.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી, પણ ચુડાના તથા ખરચના કરીને ૩. ૧૨ આપે છે. તે મધેથી કન્યાનો બાપ ચુડા પેહેરાવે ને લુગડાં કરે તથા ખરચ પણ કરે, ૩. ૧૨ માં સરવે થાય છે, અસલથી એજ ધારો છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના સવાલમાં આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સોનાની જન-સનો ચાલ નથી, નગદ ૩. ૧૨ આપે છે.

૪. પરણતી વખત ૩. ૧૨ આપે છે, વિવાહ મે-ળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. લગન વખત આપે છે-કન્યાના બાપના હા-થમાં, ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. ઉમર મોટીવાળાનો ચાલ પણ એજ છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ૭ આંકમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે ચાલ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએ એ ચાલ છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પક્ષું છે નહીં તો હવાલે શું કરે ?

૧૧. માબાપને ઘેરથી જે લાવી હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ગરીબને પેહેરવા કોણ આપે ? એમ કરતાં આપે તો ગણતું નથી.

૧૩. કાંઈ ઘેરી મહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લુ છે નહીં તો ધણી શું લે ?
 ૧૫. જખરદસ્તીથી લેવાનો ચાલ નથી.
 ૧૬. એ ચાલ નથી.
 ૧૭. અમારામાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.
 ૧૮. અમારામાં પલ્લુજ નથી તો સાહુકારને ત્યાં શું મુકે ?
 ૧૯. ધણી તજે તો પાઘડીનો છેડો સવા હાથનો ફાડીને (તથા) ટકા ૨૦ ઐરીને આપે, ને ઐરી તજે તો પરણિયત ખરચના ૩. ૧૨ થયા હોય તે આપીને ધણીનું તલાકનામું લે.
 ૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી પાછું આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૧. પલ્લુ છે નહીં તો શું આપે ?
 ૨૨. છોકરીને તેના ભાઈ પરણાવે, ભાઈ ન હોય તો કુટુંબી પરણાવે.
 ૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.
 ૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

પુરખિયા-ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.*

૩. એનો જવાબ ઉપર[ની] પેહેલી કલમ પ્રમાણે.
 ૭. કાઈ શખસ મોટી ઉમરનો દીકરાવાળો હોય એવો અમારામાં આજ સુધી પરણ્યો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. જેવર ઐરીને હવાલે કરવાનું એ છે જે ઐરીના પિહેરિયાં છોકરી-ધણીલાયક-સાસરે રહેવા ભોગ થાય ને છેલ્લે આણે વળાવેછે ત્યારે પિહેરિયાં તમામ જેવર ઐરીને હવાલે કરે. ને ઐરી સાસરે જઈને ધણીને સોંપી આપે, ને ધણી જેવર ધણિયાણીને પેહેરવા આપે, અને ધણી મુવા પછી તે જેવર ધણિયાણીના કબજામાં રહેછે.

૧૪. ઐરીથી પોતાના જેવરમાંથી ખરચ ચર્ધ

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવત વાળી કલમોનું ઉત્તરો છે.

શકતો નથી. શાથી જે જેવર તો ધણીના કબજામાં રહેછે. ને મા અથવા સાવકી મા દીકરાના ભેળા રહેતી હોય તો દીકરાને પુછ્યાવિના જેવરમાંથી ખરચ કરે નહીં, ને જુદી રહેતી હોય તો પોતે મુખત્યાર છે.

૧૫. ઐરીનું જેવર તેના ધણીને સાદી ખીનું કામ હોય તો તે જેવર મધેથી ધણી ખરચ કરવામાં મુખત્યાર છે, ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૬. એ કલમનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૭. જેવરના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઐરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી, ને ધણિયાણી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી, પિહેરિયાંએ છેલ્લું આણું વળાવ્યાની આગમજ પિહેરમાં રહીને મરી ગઈ હોય તો તેના પિહેરિયાં તમામ જેવર વિગેરે જે કાંઈ હોય તે તેના સાસરિયાંને હવાલે કરે, ને છેલ્લું આણું વળાવ્યા પછી મરી ગઈ હોય ત્યારે તો તમામ જેવર તેના ધણીના કબજામાં રહેછે તેથી તેના પિહેરિયાં પાસે માગી શકાતું નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી અથવા છોકરો હોય તેથી જેવર તેના મોસાળિયાંને આપવાનો ચાલ નથી, તમામ ધણીના કબજામાં રહેછે.

૨૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

પેટીધકાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. તરફેણની બોલી પ્રમાણે-પક્ષાંનો જવાબ છે.
૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે, ને મળતર પ્રમાણે વરને તથા કન્યાને આપેછે લુગડાં.
૩. એ ધારો કંઈ મુકરર નથી.
૪. ચાંદા થતી વખત આપેછે; ને કન્યાના માલીકના હાથમાં આપેછે.
૫. વિવાહ થતી વખત આપેછે ને લગનને વાસ્તે બાકી રાખતા નથી. પછી તો તરફેણની મરજી. ને દીપનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૬. જેને મળે તે સકાંકણી બેસાડેછે, ને તેને મળ-
તર પ્રમાણે આપને ઘેરથી ધરેણું ચઢાવેછે, ને તે
ધરેણું ઉપર છોકરીના હક પક્ષાં બરાબર છે, ને મળ-
તર હોય તો સાસરેથી પણ ચઢાવેછે.

૭. એનો જવાબ તરફેણની મરજી.

૮. એનો પણ તરફેણની મરજી.

૯. એનો જવાબ તરફેણની મરજી.

૧૦. ધણી તથા ધણિયાણી રાજ થાય તે દાહાડે
લઈ જાય.

૧૧. તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. ને તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની રજા વિના કોઈને આપી શકતી
નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી. ને મા અથ-
વા સાવકી મા પોતપોતાના પક્ષાંમાંથી ગેરવાજબી
ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. આપવામાં તથા લેવામાં તરફેણની મરજી.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી અપાતું નથી,
ને પછી તો તરફેણની મરજી પ્રમાણે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો
શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રી-
તભાત ઉઠમણને દાહાડે પાછી આપે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો ધણીને પલ્લું પાછું
આપે, ને તેજ પક્ષે છોકરો પરણે.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તો પણ ધણીજ પલ્લું
લે ને છોકરીને પરણાવે ને છોકરીના સર્વે કર વેહેવાર
કરે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું
લખીએ ?

૨૪. ગજનું આપવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું
લખીએ ?

૨૫. લગનના ગોરવ વખત પેહેરામણી થાયછે
મળતર પ્રમાણે, તે પાછી આપવામાં આવતી નથી,
ને જોનાઈ તો પાંચ વરસથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં
દેવાયછે.

નાગર-અંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૬.*

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૭૫)
અંકે પંચોતેર છે, અસલથી તે આજ સુધી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધરેણું કરેછે તેમાં ૩. ૧૫)
ના લંગર, તથા ૩. ૧૦) ની બાંહે, તથા ૩. ૨૫) નાં
તુળસીપાટિયાં, તથા ૩. ૨૫) ની માળા હેમની-જુમલે
૩. ૭૫) નું કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂપાનું તથા સોનાનું,
તેનો આંકડો ઉપલી કલમમાં આવ્યો. રોકડા આપ-
વાનો ચાલ નથી, સાન આપેછે ને તે સાન જે દાહાડે
જનસો કરાવે તે દાહાડે પાછી લે છે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત
આપેછે, તેમાં કાંઈ બાકી રહેતું નથી, પલ્લું આપે
અથવા અવેજ આપે.

૫. વિવાહ વખત આપેછે, લગનને સાફ બાકી
પલ્લું રાખતા નથી. ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને
શાહેદી તો જે વિવાહ કરવા બેરી જાય છે તે.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય તે શ-
ખસનું પલ્લું ૩. ૧૦૦) અંકે સોનું ને એ બે રકમમાં
જે વધારે કરે તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા અ-
પંગ હોય વા બીજી કાંઈ શરીરે ખોડ હોય તો તેનું
પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપેછે તેને ન્યાત પુછી
શકે નહીં.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો
આપ ઓછે પક્ષે વા વગર પક્ષે પરણાવે તેમાં તો
બંનેની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. છોકરીને જ્યાં સુધી સાસરે વળાવી નથી ત્યાં
સુધી છોકરીના માઆપના કબજામાં રહેછે, ને જ્યારે
સાસરે વળાવે ત્યારે સાસરીયાંના કબજામાં રહેછે,
પણ એ ઉપર હક બાઈનો છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય

* આ અંકવાળાની ન્યાતના કેટલાંક અંકે આ જવાબની વિરૂદ્ધ
વાંધો લઈ તેના તફાવતનો ફરીથી જવાબ આપેલો છે તે અંક
૨૩૬ માં દાખલ છે.

ધણીને ઘેરથી જે મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, અથવા પિહેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તે ઉપર ઘેરનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસો પેદા કર્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરની આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહીં અથવા ખરચી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવે નહીં, પણ ક્રિયા કરવા જેટલું રાખીને ખરચે.

૧૫. ઘેરની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઘેરની પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચ કરવા લે તે રાજીથી લે ને મળે તો પાછું આપે, ને નહીં મળે તો કંઈ નહીં.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ધર ધણિયાણીને લખી આપે, ને ધણીને મળે તો પક્ષાંની કીમત આપીને ધર પાછું લે, ને વારસોથી પાછું નહીં લેવાય.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા વાપરતાં રજાં હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાં, ઉઠમણા વખત નવે દાહાડે, ને રીતભાત કરી હોય તે જાય, ને દેહેજના રૂ. ૧૮) વરને પાછા આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે, પણ દેહેજ પાછું આપે નહીં.

૨૨. છોકરી હોય તોએપણ એકવીસમી કલમ પ્રમાણે આપે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગળવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક કામમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા વિશેની ટીકા લખી છે. તે જુવો, પાનું ૧૬૯.

પરદેશી—ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. અમારામાં પલ્લુ તો અસલમાં રૂ. ૭૫-૧૦૦ નું હતું, ને હાલમાં તો રૂ. ૧૦૦ થી તે રૂ. ૧૨૫ સુધી કરે છે, એજ મુકરર છે.

૨. અમારામાં રીતભાતમાં વરને તથા કન્યાને આપે છે તેની તપસીલ:—પેહેલા વરવાળા સગાઈ એટલે જેવાતેડાંમાં કન્યાને લુગડાં જેડ ૧ રૂ. ૧૨ નાં, તેમજ ચણિયો ૧ મશરૂનો તથા સાડી ૧ રેશમી તથા કાંચળી એક કીનખાળની તથા પતાસાં મણુ ૧૧ સવા આપે છે. ત્યાર પછી કન્યાવાળો વરને પાઘડી રૂ. ૫ ની તથા રૂ. ૭ નું કડું રૂપાનું તથા રૂ. ૧૧ ની વીટી આપે છે. તથા અમારામાં જે દાહાડે લગન થવાના હોય તે પેહેલાં લગનના દાહાડા સુદ્ધાં ત્યાર વર યેટલે અમે તેને લગનના ત્યાર દાહાડા કહીએ છીએ તેમાં જે જે દાહાડે અમારામાં રીત આપવાનો ચાલ છે તે નીચે લગનના પેહેલા દાહાડાથી તે લગનના દાહાડા સુધી લખી છે. લગનને ૧ દાહાડે કન્યાવાળા તમામ ન્યાતે તેડાં કરે ત્યારે તમામ ન્યાતના લોક તથા ન્યાત ગોર તથા ન્યાતનો કોટવાળ એ સરવે કન્યાવાળાને ઘેર જાય. ત્યાર પછી કન્યાવાળા એ સરવે લોકોને તેડીને વરને ત્યાં લગનપત્રી આપવા જાય, તે વખત લગન પત્રીની જેડે કન્યાવાળો વરને રૂ. ૧ તથા પાઘડી ૧ રૂ. ૫ ની તથા મશરૂનું થાન આસરે રૂ. ૭ નું તથા ખાસ્તો ગજ વીશ રૂ. ૨૫ [નો] તથા પટકો આસરે રૂ. ૨ નો—એ સરવે કન્યાવાળો વરને આપે છે. ત્યાર પછી લગનને ખીજે દાહાડે વરવાળો કન્યાને કસુંબી લુગડું આસરે રૂ. ૨ નું તથા ચુડી બે રૂપાની રૂ. ૧ ની મોકલે છે. ત્યાર પછી તે દાહાડે કન્યાને ત્યાંથી વરને ત્યાં ધોતિયું એક, તથા કાં-

સાની વાડકી એક મોકલેછે. પછી લગનને ત્રીજે દહાડે વરને લાંથી કન્યાને ધાધરા બે મશરૂના તથા સાડી ૧ રેશમી તથા પટાળું એક તથા દરિયાઈ ગજ સવા આપેછે. તથા લગનને દાહાડે કન્યાવાળો વરને પોતાની આખર પ્રમાણે કન્યાદાન દેતી વખત જે મળે તે આપેછે; એ ચાલ છે.

૩. અમારામાં પક્ષાંમાં જરિયાન ચહડાવેછે તેમઘે લંગર જોડ એક રૂપાના રૂ. ૨૦ ના તથા રૂપાનો ઘોડા-વાંક રૂ. ૧૫ નો તથા માળા સોનાની રૂ. ૧૫ ની તથા જીવીટિયાં રૂપાનાં રૂ. ૫ નાં તથા પોહોંચી રૂ. ૫-રૂપાની; તથા ગુજરી રૂપાની રૂ. ૫ ની, તથા બાળુબધ રૂ. ૫ નાં તથા દુલ સોનાનાં રૂ. ૮ નાં તથા વાળી મોતીની રૂ. ૩ ત્રણની તથા કાળીગાંઠી રૂ. ૫ ની તથા ગોરૂણી રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા દામણી સોનાની રૂ. ૩૦ ની તથા કક્ષાં રૂપાનાં રૂ. ૧૦ નાં-ગુમલે રૂ. ૧૨૫ નું તથા રૂ. ૧૩૦ નું કરેછે.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગા તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. પક્ષાંની દીપ કરવાનો ચાલ નથી. શા માટે જે તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં આપીએ છીએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બે-સાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડવા નીકળે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણવા આહે તો તેનું પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો તથા નાહાની ઉમરનો ઘણા રોગવાળો હોય તેને કોઈ કન્યા પરણાવતું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના આપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવેછે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે બ્યારે સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિંહેરથી સાસરે લઈ જાયછે; તે દાહાડથી તે બેરીના કબજામાં રહેછે, છોકરાંનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪૮

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બાપને ઘેરથી અથવા ઘણીને ઘેરથી યા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બેરીને મળે તે ઉપર ઘણી તથા ધણિયાણી એ બે-હુનો હક છે.

૧૨. ના, પક્ષાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. બેરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ઘણીની મરજીવિના બેરીથી પોતાના પક્ષાંને ખરચ કરી શકાતો નથી, તથા કોઈને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરતી હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે, પણ કોઈને આપવા આહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના; જખરદસ્તીથી બેરીની પાસેથી ઘણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ઘણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજલગી કોઈએ ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બેરીનું પલ્લું સાહુકારને લાં બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીને પોતાનો ઘણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ઘણીને તજ શકતી નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દહાડેથી સાસરે રહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે પક્ષાં વિગેરે જે આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લાજમ છે તે પિંહેરિયાં તે મરનારીના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડથી તે બેરી સાસરે રહેતી થઈ હોય ને મરી જાય ત્યારે તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રહેછે ત્યારે પિંહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તો ઘણીના કબજામાં રહેછે, મોસાળિયાં કાંઈ રાખતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ એકવીસમી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા કોઈએ આજલગી લીધા નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. ગળવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.
૨૫. જનોઇ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપે છે તે માલ જેને આપે છે તેનો છે, તે પાછો આપવામાં આવતો નથી. ને જે વરના માઆપને પેહેરામણી આપે છે તેનું કાંઈ મુકરર નથી. ને વર કન્યાને પેહેરામણી વિગેરે રીતભાતમાં જે આપે છે તે ઉપરની ર-ખીજી કલમમાં તપસીલવાર લખી છે.

ઠાકોર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો એ ચાલ છે જે અસ-લથી ર. ૨૨) પલ્લું કરે છે-એજ ચાલ છે.

૨. રીતભાત તો વિવાહ થયા પછી ર. ૫) ની રીત કરે છે, તથા ર. ૧) ચાંદલા કરતી વખત આપે છે, તથા રીતનાં લુગડાં પેહેરાવે છે તે વખત ર. ૧) આપે છે, તે પણ રીતમાં ગણાય છે. એ શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૩. પલ્લું આપે છે તે વખત રોકડ રૂપિયા આપતા નથી, જનસો આપે છે તેની વિગત.

૧૦)-હાંસડી રૂપાની ર. ૧૦) ની, ૧૦)-સાંકળી રૂપાની ર. ૧૦), ૧)-વિવાહ વખત ર. ૧) આપે છે તે પણ પક્ષાંમાં ગણાય છે. [ર.] ૧)-કન્યાને રીતનાં લુગડાં આપે છે તે વખત વરવાળા કન્યાને લુગડાં પેહેરાવીને આપે છે.

એની વિગતે જનસો આપીએ છીએ પણ રોકડ રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં વરનાં સગાં તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી. શા માટે જે તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં આપીએ છીએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડે તેને મને પણ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને

દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા આવે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે, ને રાગવાળો હોય તેને કોઈ પરણાવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેની મા તથા આપની ખુશીથી વગર પક્ષે પરણાવે છે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બેરીને હવાલે કરતું તેનું મુકરર એ છે જે બ્યારે સાસરે રહેતી થાય ત્યારે પિહેરથી સાસરે લઈ જાય છે તે દાહાડથી તે બેરીના કબજામાં રહે છે; છોકરાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં આપને ઘેરથી અથવા ઘણીને ઘેરથી વા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બેરીને મળે તે ઉપર ઘણી તથા ધણિયાણી બેઠુનો હક છે.

૧૨. લોક પેહેરવા આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બેરી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવે છે.

૧૪. ઘણીની મરજીવિના બેરીથી પોતાના પક્ષાંને ખરચ કરી શકાતો નથી તથા કોઈને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવડી મા જુએ મરતી હોય તો પક્ષાંમાંથી આઈ શકે છે પણ કોઈને આપવા આવે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. જબરદસ્તીથી બેરીપાસેથી ઘણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બેરીની પાસેથી ઘણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એજે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકે છે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપે છે.

૧૭. આજ લગી કોઈએ પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ધર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બેરીને-પલ્લું સાહુકારને ઘેર બ્યારે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બેરીને પોતાનો ઘણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ઘણીને તજી શકતી નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દાહાડેથી સાસરે રહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે

પક્ષાં વિગેરે જે આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે (જે) લાજમ છે તે પિહેરિયાં તે મરનારના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડાથી તે ઘેરી સાસરે રહેતી થઈ હોય ને મરી જાય તો 'પલ્લુ' સાસરિયાંના કબ્જામાં રહેછે ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યાં છોકરો હોય ત્યારે 'પલ્લુ' તો તેના ધણીને આપવાનો ચાલ છે. છોકરાને સાડા મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

* ૨૩. ગળવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં દુર્ગાજનોઈનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

પરદેશી-યુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૪૨.

૧-૨૫. પક્ષાં બાબતના સવાલનો જવાબ એ છે કે અમારામાં 'પલ્લુ' આપવાનો ચાલ નથી. લગનમાં કન્યાને ત્યાં વરવાળા ચડાવે મોકલે તેમાં નંગ ૩ કલાઈની-તે મધે સાંકળાં ૩. ૦૮ નાં તથા હાંસડી પૈસા ૨ ની તથા દાણા પૈસા ૧ ના તથા જીતીનો જોડો ૧ તથા ચુડી ૩. ૦૮ ની ને ચોળી બે તથા ધાધરી ૧ તથા સાળું ૧-એ સરવે આપવાનો ચાલ છે. એ વગર બીજી જનસ કાંઈ આપવાનો ચાલ છે નહીં. ને કન્યાના માઆપ ગરીબ હોય ને તેને લગનમાં ખર્ચ કરવા નહીં મળે તો વરની પાસેથી ૩. ૧૫ થી તે ૩. ૨૧ સુધી લગનખર્ચના લે. એકવીશ રૂપિયા કરતાં વધતા રૂપિયા આપવા લેવાનો ધારો નથી. ને એ બાબતમાં એશિવાય બીજો ચાલ પણ નથી.

પરદેશી-શ્રીઆસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૫૦ નો

કર્યોછે, ને અસલમાં તો આંકડો એછા અઢકાનો કાંઈ મેળ નહતો.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત તો આવી, ને જનસો તો રૂપાના કલાઈ ૩. ૮ નાં તથા પોહોંચી રૂપાની ૩. ૮ ની તથા વાંક રૂપાના ૩. ૯ ના તથા ફલ હેમના ૩. ૧૫ ના તથા હાંસડી હેમની ૩. ૧૦ ની.

૩. અમારી ન્યાતમાં 'પલ્લુ' આપેછે તે કલમ ઉપરની બીજીમાં લખેલુંછે. ને રોકડા રૂપિયા પક્ષાંમાં આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. 'પલ્લુ' જે આપેછે તે ચાંદલો કરતી વખત આપેછે, ને કન્યાને તેના માઆપના દેખતાં પેહેરાવેછે.

૫. લગનને સાડા બાકી રાખીને આપવાનો ચાલ નથી. ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી તો શાહેદી કાની કરાવે ?

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલજ નથી, ને કોઈ કંકુને કન્યા તો આપેછે.

૭. અમારામાં કોઈની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય તો અમારામાં (એવો) પક્ષાંનો ચાલ એજ પ્રમાણેછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો કંકુને કન્યા કરીને દેએ.

૧૦. 'પલ્લુ' ઘેરીને જે કાંઈ કાંઈ હોય તે પરણ્યાની સાથે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય સાસરાવાળાએ આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને ઘેરીના પિહેરિયાંએ કાંઈ હોય તે ઉપર પણ ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડા ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપેછે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજૂરીથી પેદા ઘેરી કરે તે ધરના ખર્ચના કામમાં આવે.

૧૪. જે 'પલ્લુ' ઘેરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો અટકાવી શકેછે, જે ભરણ પોષણ આપતો હોય તો અટકાવે, નહીં તો મા મુખ્ય ત્યારછે.

૧૫. યૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લુ જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. યૈરી પાસેથી ધણી પલ્લુ વાજખી કારણથી લેછે, ને મળે તો કરાવી આપેછે પણ ગેરવાજખી કામને સારૂ લેવાતું નથી.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. યૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને યૈરી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ મહીના પંદર દાહાડામાં પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરાને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં ચાલ નથી જનોઈનો, ને પેહેરા-મણીતું મુકરર નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી ને મળે તો રૂ. ૧૮ નું પલ્લું કરે, ને નહીં મળે તો રૂ. ૧૧ નું છાચલ તથા રૂ. ૧૧ ની છીદડી સુતરાઉ તથા રૂ. ૧ નું કાપડું-જુમલે રૂ. ૪ નાં લુગડાં કરે ત્યારે વર પરણે છે. એવી રીત અમારામાં છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મળે તો પક્ષાંમાં કહ્લી જોડ ૧ રૂપાની રૂ. ૧૦ ની તથા કાળીગાંડી ૧ સોનાની રૂ. ૮ ની-જુમલે નંગ બે કરેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પક્ષાંમાં જનસ ૨ આપેછે, એ લગનને દાહાડે આપેછે. વિવાહ મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે-લગન વખત આપેછે, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સંકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો રૂ. ૪ થી તે રૂ. ૧૮ કરતાં વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય પણ તેનું પલ્લું વધતું લેવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૪ થી તે રૂ. ૧૮ નું વરવાળાને મળે તો આપે, વધતું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તો યૈરીને જે દાહાડેથી. આપીએ છેએ તે દાહાડેથી તેનીજ પાસે રહે.

૧૧. પરણ્યા પછી પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને યૈરીને પોતાના આપને ઘેરથી મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ માલ મળે તે ઉપર યૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે માલ પક્ષાંમાં ગણાતો નથી.

૧૩. યૈરી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું યૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરવાજખી (નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. યૈરી પાસેથી ધણી પોતાનું પલ્લું અટકાવ હોય તો જખરદસ્તીથી લઈ શકેછે.

૧૬. યૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું વાજખી કારણથી ખરચ કરવા લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાફકારને લાંબા બાજુ મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંના જે દા-
ખીના હોય તે ધણીને પાછા આપવાનો ચાલ છે. મળે
તો આપે ને બીજી રીતભાતનાં લુગડાં પાછાં આપ-
વાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો
હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સાડ મો-
સાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.
છોકરીને સાડ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના આપને આવના
રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામ
રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈનો ચાલ અમારામાં નથી, ને લગન
વખત કન્યાનો આપ વરની માને તથા વરના આપને
પેહેરામણીમાં લુગડાં આપેછે મળે તો, ને તે માલ
પાછો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૬૫)
અંકે પાંસેઠના છે ને અસલમાં તો ઓછું આપતા
હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં ૩. ૨૫) નાં લુ-
ગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે તેમધે ૩. ૬૫)
ના જે ઘરેણું થાય તે કરાવી આપે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વાયદા મુજબ આપેછે,
ને તે કન્યાના આપને આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને
દીકરા મળુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો
વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા
અપંગ હોય ને તેને કોઈ કન્યા આપે તો તેનું પલ્લું
ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના
આપની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવાનું એ છે જે તે
બાઈ સાસરે રહેતી થાય ત્યારે જે પલ્લું હોય તે
ધણીને ઘેર પેહેરીને જાય.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય
ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી હરેક બાબતમાં
ઘેરીને મળે તે ઉપર બેહુ જણાવો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ કોઈ ઘરેણું આપે તે પક્ષાંમાં
ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં મેહેનત મજૂરી કરીને પૈસા પેદા
કરે તે ઉપર બેહુ જણાવો હક છે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મર-
જીવિના કોઈને અપાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા
પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ
ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ઘેરી પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પલ્લું
લેવાય નહીં.

૧૬. ઘેરી પાસેથી ધણીને બીડ પડે ત્યારે ઘેરીને
રાજી કરીને પક્ષાંની જનસ ખરચવાને લે ને મળે
ત્યારે પાછી કરાવી આપે.

૧૭. ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી
આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાફકારને ઘેર બાજુ મુકવાનો ચાલ
નથી.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંનો
જીકર શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે પલ્લું હોય
તે પાછું આપે ને કોઈના માઆપ ખાઈ ગયા હોય તે
કાંઈ પાછું આપતા નથી.

૨૧. છોકરાને સાડ પલ્લું મોસાળિયાં રાખત
નથી.

૨૨. છોકરીને સાડ પલ્લું મોસાળિયાં પલ્લું રાખ-
તાં નથી.

૨૩. આવના રૂપિયા લેવાનો અમારામાં ચાલ
નથી.

૨૪. ગળવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. અમારામાં પેહરામણી આપવાનો ચાલ નથી
તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં બાબતનો આંકડો ૩. ૧૪) નો છે ને ન મળે તો વિવાહની ૧૨)મી કલમ પ્રમાણે કરે; ને અસલ એજ ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તેમાં રૂપાનાં કક્ષાં તથા ગાંઠી કરે છે.

૪. આદરણી વખત કક્ષાં આપે-પણ એ તો વર-વાળાની ખુશીની સાથે છે, ને મરજીમાં આવે તો લગ-નની વખતે આપે છે-કન્યાના બાપના હાથમાં આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ને ગાંઠી આપે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે.

૭. કોઇ શખસ મોટી ઉમરનો હોય તે પરણતો નથી પણ નાતરું કરે છે ને વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો ગમે તેવો હોય તો એ-પણ ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડતું નથી.

૯. તરફેણની ખુશી.

૧૦. તે પલ્લુ છોકરીના આંગ ઉપરજ રહે છે તો આપે શું ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ ચાલ આપને ઘેરથી મળે તે ઉપર બેરીનો હુકમ છે; ને જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજી વિના પલ્લુ કોઈને અપાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખર્ચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે.

૧૫. જખરદસ્તીથી લેવાય નહીં, પણ ધણીને બીડ પડે તો બેરીને આપ્યા વિના ચાલે નહીં.

૧૬. બીડ પડ્યાનાં કારણથી લે ને મળે તો પાછું આપે છે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. બાર દાહાડાની મુદતમાં પાછું આપવું, ને ખરચ મુજરે આપવો અથવા ન આપવો તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨૧. પલ્લુ આપને ઘેર આપે છે ને તે આપ છોકરીને પરણાવે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગળવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧. પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૧૦) નો છે-અસલથી.

૨. રીતભાતમાં વરવાળા કન્યાને સાડી ૧) રે-શમી ૩. ૬) ની તથા ચણિયો ૧) મશરૂનો ૩. ૪) નો, જુમલે માલ ૩. ૧૦) નો આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ જે આપે છે તેમાં વાળી ૧) સોનાની ૩. ૫) ની તથા હાંસડી ૧) રૂપાની ૩. ૫) ની-જુમલે જનસ ૨) ૩. ૧૦) ની આપે છે; રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપીએ છેએ તે લગનને બીજે દાહાડે સવારમાં કન્યાના બાપના હાથમાં આપીએ છેએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગનને બીજે દાહાડે આપે છે, ને તેની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના બે લોકની શાહેદીથી આપે છે.

૬. એનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પલ્લુ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લુ ૩. ૧૦ થી વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી દોષવાળો હોય ને તે પરણવા ચાહે તો પલ્લુ તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ૩. ૧૦) નું આપવાનો ચાલ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લુ તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લે છે, ઓછું પલ્લુ લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લુ તો ઐરીની ઉમર વરસ ૧૩-૧૪ ની યાચ તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી ને માલ ઐરીને આપ્યો છે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને ઐરી પોતાના આપને ઘેરથી લાવી હોય તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાવું નથી.

૧૩. ઐરી ધણીના ઘરમાં રહી મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું તે પલ્લુ ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરીની પાસેથી ધણીને કાંઈ વાજબી કારણ હોય ને ઐરી રાજ થઈને આપે તો લે છે, ને પછી મેહેનત મળુરી કરીને પાછું કરાવી આપે છે.

૧૭. અમો સર્વે ભાડાના ઘરમાં રહીએ છીએ તો પક્ષાંના અવેજમાં ઘર ક્યાંથી લખી આપે? એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. પલ્લુ વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી પોતાની ઐરીને તજી શકતો નથી ને ઐરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે તો તમામ પંચના લોકને એકઠા કરે ને પંચને સંભળાવીને ધણીના ચડ્યા પુલ હોય તે ધણીને હવાલે કરે; ને નીશાં સાથે નાતરું કરે, તે નાતરાવાળો ધણી ૩. ૧૬) પેહેલા ધણીને આપે, ત્યારે તે ઐરી તેની સાથે નાતરે જાય,

ને નાતરે નહી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીત-લાત જે કંઈ ધણિયાણીના આપને ઘેર હોય તે ધણીને પાછાં આપવાનો ચાલ છે, -તેના આરમાની અંદર ધણીને હવાલે કરે.

૨૧. છોકરાને સાડ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી-ધણીને આપે છે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના આપને લગન વખત પક્ષાંશિવાય બીજા ૩. ૭) સાત માંડવ ખરચના કરીને વરવાળા આપે છે. તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગળવે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ [નો] ચાલ અમારામાં નથી. ને લગન વખત કન્યાવાળા વરને પેહેરામણીમાં થાળી તથા વાડકો તથા પાધડી આપે છે, તથા વરના આપને પાધડી ૧) આપે છે તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતા-પોતાના મળતર પ્રમાણે આપે છે ને તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા-ચરૈતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક. ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૧૬ નો છે ને અસલથી એજ ધારો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી ચુકી, એ શિવાય જુદી નથી. ને ઉપર લખેલા આંકડામાંથી ૩. ૧૦) ની કક્ષી તથા ૩. ૬) ની હાંસડી આપે છે.

૩. એનો જવાબ ઉપરના ૨ જવાબ પ્રમાણે—રૂપાની બે જનસો આપે છે ને ૩. ૧૬) શિવાય બીજા રોકડા રૂપિયા કોઈ આપતા નથી.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત એક જનસ ૩. ૬) ની આપે છે, ને એક જનસ ૩. ૧૦)ની લગન વખતે આપે છે; એશિવાય બીજી વખત આપતા નથી ને તે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ જવાબ પ્રમાણે છે

ને પક્ષાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, તો મુસદ્દો શાનો હોય ને શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તોએપણ વધતું પલ્લું આપતું મંજુર નથી તો નિયમ શાનો હોય ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તેનું પલ્લું વધતું આપતું પડતું નથી, શાથી જે તેને કોઈ કન્યા-જ આપે નહીં તો વધતું પલ્લું શું આપે ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો રૂ. ૧૬ થી ઓછું અદકું પલ્લું કોઈ આપે નહીં ને વગર પલ્લે પરણાવે પણ નહીં.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે છે. છોકરા થયા પછી યા નથયા પછી પલ્લું આપતા નથી, તેજ વખત આપે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી બીજું કાંઈ મળતું નથી. ને અધરણીની રીતમાં આપને ઘેરથી ધરચોળું સુતરતું આના ચોદનું કન્યાના આપને મળે તો આપે છે. એ-શિવાય બીજી કાંઈ રીત નથી ને ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવાને ધરેણું લોક આપતાજ નથી ને પક્ષાંમાં ગણતું પણ નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બંનેનો હક છે.

૧૪. એ સવાલનો જવાબ એ છે જે પલ્લુંજ રૂ. ૧૬ નું છે તો શું લખીએ ?

૧૫. ઘેરી પાસેથી ધણી પલ્લું જખરદસ્તીથી લેતો નથી, શાથી જે પલ્લુંજ રૂ. ૧૬ નું છે તેમાં આપે શું ને લેશું ?

૧૬. એનો જવાબ ઉપરના ૧૫ માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૭. એનો ચાલ નથી, શાથી જે અમો ગરીબ માણસને ઘર ભાડાનાં છે તો ધણિયાણીને શું લખી આપે, ને રૂ. ૧૬ માં કાંઈ ઘર આપતું નથી તો શું લખીએ ?

૧૮. એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના ઘેરી ધણીને મુકે તો ધણી પોતાનું પલ્લું લખને પંચને પુછીને મુકે છે. એજ રીત છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપે તો તેની પછવાડે બે માણસ ખવડાવે, ને ન આપે તો ખરચક રે ન કરે, તે ધણી મુખત્યાર છે. ને મુદતનો કાંઈ ચાલ નથી. એજ ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે.

૨૧. પલ્લું વાપરતાં રહ્યું હોય તો ધણીને આપે ને ધણી મુવા પછી છોકરાંને આપે, જે ખરચ કરતાં રહ્યું હોય તો. ને મોસાળિયાંને રાખવાનો અધિકાર નથી.

૨૨. છોકરીને માતું પલ્લું આપવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના આપને રૂ. ૧૬ શિવાય બીજી રૂપિયા કોઈ ખાવા આપતા નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈ દેતા નથી, ને પેહરાખણીનો પણ ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

રાવળિયા-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

૧.-૨૫. પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારા ગરીબમાં કાંઈ પક્ષાંનો ચાલ નથી જે પક્ષાંની જીકર લખીએ. ઝોળી ખાંધે બેરવીને બીખ માગી ખાઈએ છેએ તો પલ્લું ક્યાંથી કરીએ ? વાસ્તે એ પચીસે સવાલનાં જવાબ લખ્યા નથી. ને અમ લોકો બીખ માગીને ગુજરાન કરીએ છેએ.

ગદડીયા-કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧.-૨૫. પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

પંચોળી-સુરતીના તડ છનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો આંકડો ૩. ૧૧૪) નો છે અસલથી.

૨. રીતભાત[માં] વરનો આપ કન્યાને પરણતાં સુ-ધીમાં ૩. ૨૨) નાં લુગડાં આપેછે. તથા પરણતી વખત મોટાં લુગડાંના કરીને ૩. ૧૧) કન્યાને આપેછે, ને કન્યાનો આપ વરને પાઘડી ૨) ૩. ૪) ની તથા અમોટિયું ૧ ૩. ૪) નું તથા વેળિયું ૧ ૩પાનું ૩. ૧) નું વિવાહ થયા પછી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ૩પાનાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપેછે તેની વિગત:-

૧૫) કલ્લી જોડ ૧ ૩પાની પગની

૧૪) વીટલા જોડ ૧ હેમના

૫) કાળીગાંડી ૧ હેમની કીડિયા સુદ્ધાં

૨) અણુવટ જોડ ૧ ૩પાના-૩. ૨)

૧૫) માદળિયાં હેમનાં ૩. ૧૫) નાં

૩) વાળી ૧ મોતીના દાણા ૩ ની

૨૦) દામણી ૧ હેમની

૪૦) કાંટલી એક હેમની ૩. ૪૦) ની

૧૧૪

એની વિગતે જનસ ૮) ૩. ૧૧૪) ની આપેછે. રા-કડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપીએ છેએ તે વિવાહ થયા પછી કન્યાની ઉમર વરસ ૨-૩ ની થાય ત્યારે નંગ ૪ ૩. ૪૭) નાં આપેછે; તે મધે કલ્લી જોડ ૧) તથા માદ-ળિયાં હેમનાં તથા વીટલા જોડ ૧) તથા વાળી ૧) -જુમલે જનસ ૪) કન્યાના આપના હાથમાં આપીએ છેએ; તથા નંગ ૪) લગનને દાહાડે પરણતી વખત આપેછે-કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે. પણ આદરણીમાં નહીં આપ્યું તો-ને જે સાથે આવ્યા તેને પતાસાં ને બીડાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-લખ્યું બચ્ચું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એટલે છોકરીના ૪૯

આપ [ને] પોતાને ઘેરથી પલ્લુ પેહેરાવીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે, ને પલ્લુ તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સખબથી તેનું પલ્લુ પણ ન્યાત રીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લુ તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લુ બેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એવો છે જે, જે દાહાડે પરણેછે તે દાહાડાથી તેની પાસે રહેછે-તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય બેરીને ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી મોસાળાંની રીત વિગેરે જે માલ મળે તે ઉપર ધણી-નો હુકમ છે.

૧૨. તે માલ પક્ષાંમાં ગણાતો નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને બેરીએ પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લુ બેરીને આપ્યું છે તે પલ્લુ ધણીની મરજીપિના કોઇને અપાય નહીં તથા ખરચ કરવા ચાહે તો ખરચ કરી શકાય નહીં; ને મા અથવા સા-વકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અ-ટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બેરીની પાસેથી પલ્લુ ધણી જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણીને વાજખી કારણ હોય ને બેરી પોતાનું પલ્લુ આપે ને ધણીને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ધર લખી આપતા નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ત્યાં બાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તો પક્ષાં બાખતનું શું લખીએ ?

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીતભાતનાં લુગડાં ૩ ૧૧) ના પેહેરતાં

રક્ષાં હોય તો તે પાછાં આપે, ને મુવા પછી દશાની અંદર આપવાનો ચાલ છે, ને તેમાં ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. છોકરીને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો (અમારામાં) ચાલ નથી.

૨૫. જે કાંઈ કન્યાવાળા વરને તથા વરના માબાપને તથા વરની તરફના સગાને પેહેરામણીમાં જે માલ આપેછે તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી. ને પેહેરામણી આપવાનો ચાલ તો લગન વખત તથા અધરણી વખત છે.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧-૨૫. પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી ને રીતભાત પણ આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાને ૩ ૦૦ નો સાળુ આપેછે. એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી, વાસ્તે સવાલ ૨૫ ના જવાબ લખ્યા નથી.

ખારવા-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો એ જે ૩. ૮૦ નું ધરેલું આપેછે ને અસલમાં પલ્લુ ૩. ૧૫૦ નું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે. તેની વિગત: ચિઠ્ઠી ૧ ૩ ૦૦ = ની, કાપડું ૧ ૩ ૦૦ નું ધાધરો ૧ ૩ ૦૦ નો-જુમલે ૩ ૧૦ = ની જનસ, આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં ૩૫૦

ધરેલું કક્ષાં જેડ ૧ તથા સોનાનું ધરેલું વાળી ૧ આપેછે; ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપતા નથી, ને કન્યાને પરણવા બેસાડતી વેળા કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લુ આપતા નથી ને પક્ષાંની ટીપ પણ જોઈતી નથી તો તેના મુસદ્દાનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય અથવા નાહની હોય ને તેને દીકરા હોય અથવા ન હોય તો બીજી વખત પરણતો નથી તો વધતાં પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સખબથી તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ આપે પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે નહીં.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો ચાલ એ છે જે છોકરું થાય અથવા ન થાય તો તે ઘેરી સમજતી થાય ને ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે તેને પલ્લુ હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીત તથા મોસાળાં વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી, તો તે ઉપર ધણીના હુકમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાય નહીં.

૧૩. મેહેનત શિવાય ઘેરીને કોઈ પાસેથી પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી ને મેહેનતથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના ઘેરી કોઈને આપી શકે નહીં અથવા ખરચ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતીકા

પક્ષાનો જાત્રા વિગેરે વાજખી ખરચ કરે તો દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહીં.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહીં.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે કાંઈ વાજખી આપત હોય અથવા છોકરો પરણાવવો હોય તે કારણથી પલ્લું પાછું લે છે, મજે તો બૈરીને પલ્લું પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો બાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ધણીધણિયાણીની રાજી વિના બૈરીને ધણીથી તળતી નથી ને ધણીને બૈરીથી તળતો નથી. માટે રાજીથી બૈરીનો છુટકો કરે છે ત્યારે ધણીને પલ્લું પાછું આપે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો ધણીને પાછું આપે છે ને રીતભાત તો પાછી આપતા નથી ને તેની મુદત એ જે અગિયારમા દાહાડા લગણમાં આપવું. ને છોકરીના માંદતાના વિગેરે વાજખી કારણથી ખરચ થયો હોય તો મુજરે લે ને સાસરિયાં મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સાર મોસાળિયાં રાખે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે છોકરીને સાર મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી કાંઈ રાખે નહીં.

૨૩. કન્યાના આપને પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારે જનોઇના અધિકાર નથી. ને વિવાહમાં કન્યાનો આપ વરના આપને પાધડી રૂ ૧૧ ની પેહેરામણીમાં આપે છે; તેમાંથી રૂ ૧૦ કન્યાનો આપ વરના આપ પાસેથી પાછો લે છે. તે પાધડી વરના આપની

છે, ને તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

કુબળા-કસબે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૫) નો છે ને અસલમાં તો રૂ. ૧૧ નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી તો નથી. પણ માંડવ ખરચના રૂ. ૩૦ વરવાળો કન્યાવાળાને આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં સોનાની વાળી ૧ અથવા લુગડું ૧ આપે છે, ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપતા નથી, ને લગનને બીજે દાહાડે સવારે કન્યાની માના હાથમાં આપે છે તે કન્યાને પેહેરાવે છે.

૫. વિવાહ વખતે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો લગન સાર બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? અને પક્ષાંની ટીપ તો કરતા નથી તો તેના મુસલે તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો એ વધતું પલ્લું આપવું પડતું નથી તો તેના નિયમનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધુ આપવું પડતું નથી તો કેટલું આપવાનો તથા પક્ષાંમાં ગણાવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાથ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછે પલ્લે વા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેના સિરસ્તો એ છે જે બૈરી વરસ રૂ. ૨૦ ની સમજતી થાય ત્યારે છોકરા થાઓ અથવા ના થાઓ તો એ હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય

ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રી-
તમાં તથા મોસાળાં વિગેરે (જે) કાંઈ ઐરીને મળતું
નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપે
તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી ઐરીને પૈસા પેદા કરવાનો
ચાલ નથી, પણ મેહેનત મળુરીથી ઐરી પૈસા પેદા
કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની
મરજીવિના કોઈને આપી શકાય નહીં અથવા ખરચ
કરી શકાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતીકા
પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે નહીં.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ
લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને લે તેનું
કારણ એ જે સારો માઠો ખરચ અથવા વાજબી
આદત હોય ત્યારે ધણીને પલ્લુ પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પો-
તાનું ધર લખી આપે નહીં તો એ કલમનો જવાબ
શું લખીએ ?

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુક-
વાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું
લખીએ ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની
મરજીવિના ઐરી ધણીને મુકે તો એ પલ્લુ ઐરી લઈ
જાય.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને
ઘેર પાછું આપે છે. તેની કાંઈ મુદત નથી, ને
ખાંધિયા વિગેરેનો ખરચ તે ઐરીના પિહેરિયાં માગે
તો મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને
છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે છે. છોકરાને સાડ
મોસાળિયાં રાખે નહીં તો કેટલું રાખવાનો જવાબ
શું લખીએ ?

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોક-
રી હોય ત્યારે છોકરીને સાડ મોસાળિયાં કાંઈ પક્ષાં-
માંથી રાખે નહીં.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંશિવાય બીજા રૂપિયા

આવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું
લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું, આપવાનો ચાલ
નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ
નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ૩. ૩૦) રૂપાના
તથા ૩. ૨૮) સોનાના આપે છે—ને અસલમાં પણ
ઉપર લખેલા પ્રમાણે આપતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં લુગડાંના કરીને
૩. ૨૦) આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં રૂપાના તથા સો-
નાના તથા લુગડાં એ સર્વેના રોકડા રૂપિયા આપે છે,
ને કોઈના ધરમાં રૂપા અથવા સોનાની જનસ હોય
તે પણ પક્ષાંમાં આપે છે.

૪. પલ્લુ જે આપે છે તે વિવાહ થયા પછી બે
ત્રણ વરસે પેહેલાંથી રૂપાના રૂપિયા આપે છે, ને લગન
થયા પેહેલાં ને કંકાતરી લખ્યા પછી સોનાના તથા
લુગડાંના રૂપિયા આપે છે, ને તે કન્યાના માળાપ કેહે
તેના હાથમાં આપે છે.

૫. પલ્લુ તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે આપે છે, ને
ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં વરના બાપને પલ્લુ ન મળે
તો કન્યાનો બાપ સકાંકણી પરણાવે છે ને એવી તરેહ
પરણાવેથી કન્યાનો બાપ પછી પલ્લુ માગતો નથી,
પણ વરની મરજીમાં આવે તો પછી પલ્લુ કરે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને
દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો
વધારે પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય
અથવા હર તરેહનો રોગી હોય અથવા કાંઈ વાજબી
સમ્બંધ હોય પણ પલ્લુ તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે
આપે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પક્ષે પરણાવે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી. પણ સાસરે અથવા પિહેર જે ઠેકાણે ઘેરી રહે તે ઠેકાણે પલ્લું પણ રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પહેલાં પક્ષાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અથવા મોસાળમાંથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બાધને મળે તે ઉપર બાઈનો હક છે, ને બાઈની કનનનએ તે ઉપર ધણીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરીથી ધણીના ઘરમાં રહી પેદા કરે તે ઉપર ધણીધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરણવિના કાંઈને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી માથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહી, પણ ભુખે મરે તો પક્ષાંમાંથી વેચીને ખાયછે; તેમાં કાંઈનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણીથી જખરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી ધણી પલ્લું વાજખી ધરના ખરચને વાસ્તે ધણી નાચાર હોય તો લઈ શકે છે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. ધણિયાણીને પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી તો પાછું (આપવાનું) શું લે ?

૧૯. ઘેરીને પોતાનો ધણી મેલે તેનું કારણ એ જે બાઈ બદલેલી હોય ને તેનો ધણી પંચને જાહેર કરે ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો ધણિયાણી મેલાય ને પક્ષાંની જનસ હોય તે લે; પણ બાઈથી ધણીને મેલાય નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંની જનસ જે રહી હોય તે બારમા પહેલાં પાછી આપે. (ને) અગર ધણીને પુછીને ખરચ કીધો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. અગર મરનારની છોકરી હોય તોયપણ છોકરીને સાડ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી-ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો આપ પક્ષાં તથા લુગડાંશિવાય બીજા આવના રૂપિયા લેતો નથી તો એનો જવાબ શું લખિયે ?

૨૪. વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈનો ચાલ નથી ને લગન વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી-મળે તે પ્રમાણે આપેછે-ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૫૧.

૧. પક્ષાંનો આંક મુકરર નથી. આદરણી કરેછે ત્યારે ૩. ૬૧) નું ઘરેણું તથા લુગડાં મળીને કરેછે-અ સલથી એજ રીતછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વે આવી-જુદી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં રૂપાની કક્ષી જોડ ૧) તથા સોનાની જનસ ૨)-હાંસડી ને દામણી, જુમલે નંગ ૩) તથા લુગડાં જોડ સર્વે મળીને ૩ ૬૧) માં થાય તેવું કરીએ છીએ, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. આદરણી કરેછે તે વખતે આપેછે.

૫. લગનને સાડ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીની રીત નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળાને દીકરા હોય તે ફરી પરણતો નથી, ને નાતરૂં કરેછે.

૮. મોટી ઉમરવાળા તથા રોગીનું પણ પલ્લું એ પ્રમાણે છે. વધતાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીનું પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી સાચવે એવી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

૧૧. વરના પક્ષાં શિવાય કોઈ બીજી કાંઈ આપતા નથી.

૧૨. ધણી વગર કોઈ ધરેણું આપતાં નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઈને પેદા કચ્છું છે તેનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજી વિના આપી શકતી નથી પક્ષાંની જનસ.

૧૫. ઐરી પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરી પાસેથી વાજખી ખરચ કરવા સાર લે છે તે પાછું કરાવી પણ આપે છે—મળે ત્યારે.

૧૭. પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮ ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એનો જવાબ તજવામાં લખીશું ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ઉઠમણ વખતે આપે છે—જનસ હોય તે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો કાંઈ રાખવાનો ચાલ નથી ને છોકરાને પણ આપ પરણાવે છે.

૨૨. છોકરી હોય તો એ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યાની પેહેરામણીનું કાંઈ મુકરર નથી—શક્તિ પ્રમાણે કરે છે. બીજા મોસાળાંનો ચાલ છે પણ મળતર પ્રમાણે કરે છે.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૧૦) નો અસલથી છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં લાંગરી ૧ ૩. ૧૦) ની ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે છે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત

જેવાતેડામાં આપે છે. લગન વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે, પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી હોય તો પણ તેનું પલ્લું ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે, ને પોતાની ખુશીમાં આવે તો વગર પક્ષે પણ પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું ઐરીને જે દાહાડેથી આપે છે તે દાહાડેથી જ તેની પાસે રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં જે કંઈ માલ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે કંઈ ઐરીને મળે તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સાર ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ઐરીનો હુકમ છે, ને ધરના ખરચમાં જાય તો તે ખરચી શકે છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ધણીની મરજી વિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના છોકરાની મરજી વિના ખરચી શકતી નથી, પણ ભરણપોષણ પોહોંચતું નહીં હોય ત્યારે તો ખરચી શકે છે, તેમાં કોઈના અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી. ને એમ કરતાં કોઈ શખસ લે તો ૩. ૫) ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે.

૧૬. ઐરીની પાસેથી કાંઈ વાજખી કારણમાં પલ્લું ખરચ કરવા લઈ શકે છે, ઐરી રાજી થઈને આપે તો; ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર બા-
જે મુકવાનો ચાલ નથી

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી ધણીને મુકી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની ઘેરીને મુકે છે ત્યારે રૂ. ૪૦ અંક ચાલીસ ઘેરીને મોહરાણાના આપે છે, તથા રૂ. ૧૦) દશ ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે છે ત્યારે તે ઘેરી રૂ. ૧૦) નું પલ્લું પોતાના ધણીને પાછું આપીને કા-
જીની ફારગતી લે છે. એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે છે ને તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી, ઉત્તમણા વખત આપે છે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સાડ મોસાળિયાં પક્ષાં-
માંથી કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે છોકરીને સાડ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શ-
કતાં નથી ને તે છોકરીના કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા આપ-
વાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગળવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ વિગેરે લગન વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ગોરવને દાહાડે વરને રૂ. ૧) આપે છે તે પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો છે અસલથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને રીતભાતમાં વર-
વાળા રૂ. ૧૫-૧૭) નાં લુગડાં કરે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંમાં ધરેણું કરે છે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છીએ તે જેવાતેડાને દાહાડે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છીએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું જે આપીએ છીએ તે જેવાતેડાને દાહાડે આપીએ છીએ, લગનને સાડ ખાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તે પર-
ણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તોએપણ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો ખાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તા તો એવો છે જે જે દાહાડાથી આપીએ છીએ તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રહે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય જે કાંઈ માલ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુક-
મ છે, ને પિહેરમાંથી તથા મોસાળમાંથી જે મળે તે ઉપર ઘેરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આ-
પે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઘેરી ધણીના ધરમાં રહીને મેહેનત મળુરી કરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ધરના ખરચમાં વાપરે.

૧૪. જે પલ્લું ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મર-
જીવિના કોઈને આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને આ અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે-બરણપોષણ આપતો હોય તો-ને બરણપોષણ નહીં આપતો હોય તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ઘેરીની પાસેથી ધણી જખરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઘેરીની પાસેથી વાજખી કારણ હોય તો ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે-ઘેરી રાજી થઈને આપે તો લે-ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંનાં અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઘેરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી પોતાની ઘેરીને તજે તો પક્ષાંથી હાથ ઉઠાવે ને ૩. ૨૫) ન્યાતમાં આપે ને ઘેરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે તો મુકી શકે; પલ્લું ધણીને હવાલે કરે ને ૩. ૨૫) ન્યાતમાં આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત વિગેરે જે માલ હોય તે ધણીને પાછો આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો એપણુ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. વિવાહ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી જે આપે છે તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત ૩. ૧) ની હાંસડી તથા ૩. ૫) નાં લુગડાં કન્યાને આપે છે રીતનાં કરીને, ને ત્યાર પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે વરને પાછાં આપવાનો ચાલ નથી. માટે પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો અસલથી કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંથી રીતભાત જુદી છે. તેની વિગત:—

કુવારાની રીતભાત:—

ઝોરપાડી ૧ ૩૧), ધાધરી ૧ ૩૦૧), હારડા ૩૦૧).

પરણ્યા પછીની રીતભાત:—

ચિઢી ૧ ૩. ૨), ધાધરો ૧ ૩. ૧૧, કાપડું ૧ ૩. ૧).

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંના રૂપાનાં તથા સોનાનાં ધરણું આપે તેની વિગત:—

રૂપાનું ધરણું:—

વાંક જોડ ૧, કક્ષાં જોડ ૧ પગનાં.

સોનાનું ધરણું:—

વાળી ૧. ગાંઠી ૧, વીટલા કાનના જોડ ૧.

એ વિગત પ્રમાણે પલ્લું આપે છે. ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો પણ ચાલ છે.

૪. પલ્લું આપે છે તેમઘે વાંક તથા વીટલા તો વિવાહ મેળવ્યા પછી સારે મુહૂર્તે વરનો આપ કન્યાના આપને ઘેર જઈને કન્યાને હાલે છે, તેને હરખ ચડાવ્યો એવું કહે છે. ને બાકીનું પલ્લું તો લગન થયા પછી લગનને બીજે દાહડે કન્યાના આપ હસ્તે કન્યાને હાલે છે.

૫. વિવાહ વખત તો પલ્લું આપતા નથી, ને ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપે છે, ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી તો મુસદ્દા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેને વધતું પલ્લું આપવું પડતું નથી તો નિયમનો જવાબ શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને કાંઈ બીજું કારણ હોય તો એ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં કાંઈ વધતું આપવું પડતું નથી તો વધતાં નિયમ તથા પક્ષાંમાં ગણવાના જવાબ શું લખીએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ ઝોર પક્ષે અથવા વગર પક્ષે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ

છે જે ઐરીને છોકરાં થાઓ અથવા નથાઓ તોએ ઐરીની ઉમર વરસ ૧૮ ની થાય ત્યારે તેને પલ્લુ હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે કોઠા ધરેણું આપે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઐરીને કોઠાની પાસેથી પેસો પેદા કરવાનો ચાલ નથી, ને ઐરી મેહેનત મજૂરીથી પેસો પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહીં અથવા ખરચ કરી શકે નહીં; ને આ અથવા સાવકી મા પક્ષાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે ત્યારે તેનાથી ખરચ થાય નહીં.

૧૫. વાળખી ખરચ હોય અથવા કાંઈ આકત હોય ત્યારે જખરદસ્તીથી ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ પાછું લેછે.

૧૬. ઐરી પાસે ધણી પલ્લુ પાછું લે તેનું કારણ તો ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે વાળખી કારણથી લેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેના બ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે નહીં ને ઐરી પણ ધણીને મુકે નહીં તો એના પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ તથા રીત જે હોય તે ધણીને ઘેર પાછાં આપેછે. તેની મુદત માસ ૧ માં પાછાં આપેછે. અગર ખરચ થયો હોય તોએ પુરૂં પલ્લુ પાછું આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તોએ પલ્લુ ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહીં.

૫૦

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે મોસાળિયાં મરનારના પક્ષાંમાંથી છોકરીને સારૂ કાંઈ રાખે નહીં, સંધુ પલ્લુ પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાના બાપને પક્ષાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી ને પેહરામણી આપવાના વખતનો તથા પેહરામણીનો કાંઈ નિયમ નથી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧-૨૫. પક્ષાંના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે પક્ષાંમાં વરવાળા કન્યાના બાપને અથવા માને યા કન્યાના વાલીને ગદેડા ૧૨ આપે ને કન્યાને રૂના નો સાળું રંગીને પરણતી વખત આપેછે. એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

ટીમલિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ. ૧૨ [નો] અસલથી છે, ઓછું અદકું હાલમાં કાંઈ નથી. ને ઉપર વિવાહ બાબતના નંબર ૩ માં રૂ. ૨ એ બાર રૂપિયા મધેથી નીશાના આપેછે તે પક્ષાંમાં મુજરે ગણાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત સર્વે રૂ. ૧૨ મધે છે, બીજું કાંઈ રીતમાં આપતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં સોનાનાં તથા રૂપાનાં ધરેણાં તો આપવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંને પેટે રૂ. ૧૨ રોકડા આપેછે.

૪. પલ્લુ જે આપેછે તે પરણતી વખત આપેછે, બીજી કોઈ વખતે આપતા નથી. ને તે રૂ. ૧૨) કન્યાના આપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પક્ષાંના રૂ. ૧૨ મધે થી રૂ. ૨) શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી; ને ટીપ તો કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે પલ્લુજ રૂ. ૧૨ નું છે તો શા-હેદી કોની કરાવે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ નાદાર હોય ને તેને રૂ. ૧૨ નું પલ્લુ ન મળે તો કન્યાનો આપ પોતાને ઘેરથી લુગડાં પેહેરાવીને સકાંકણી કન્યાદાન આપે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય પણ વધતું પલ્લુ આપવું મંજુર નથી, રૂ. ૧૨ આપેછે એજ પ્રમાણે.

૮. અમારામાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તો અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ—એ સર્વે જન્મથી ખોડ હોય તો તેને કોઈ કન્યા આપતું નથી. ને મોટી ઉમરનો હોય ને નિરોગી હોય તો તેને કન્યા આપેછે. ને તેનું પલ્લુ અસલ પ્રમાણે છે, વધતું આપવું પડતું નથી તો શું લખીએ ?

૯. એ પ્રમાણે છેકરીના હાલ હોય તો તેનો આપ વગર પક્ષે પરણાવેછે, યા ઓછું પલ્લુ લઈને પણ પરણાવેછે; તે પોતાની ખુશી પ્રમાણે છે.

૧૦. પલ્લુ તો ઐરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો નથી જે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું ને તેની ઉમરનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, શાથી જે ચોરીમાં રૂ. ૧૨ કન્યાના હાથમાં આપેછે યા તેના આપના હાથમાં આપેછે, એનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાંશિવાય ઘણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં આપવાનો ચાલ નથી, તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. પેહેરવા સાડ ઘણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપતા નથી તો પક્ષાંમાં ક્યાંથી ગણાય ?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘણીની મરજીવિના ગેરવા-જખી ખરચાય નહી.

૧૪. જે પલ્લુ ઐરીને આપ્યું છે તે ઘણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ઘણી પલ્લુ જખરસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ઐરી પાસેથી ઘણી પલ્લુ ખરચવા લેતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. ઘણી પક્ષાંના અવેજમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ જુજવી છે તો સાહુકારને લાં શું મુકે ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ઘણી તજતો નથી ને ઘણીની મરજીવિના ઐરી ઘણીને મુકતી નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ઘણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૧. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૨. અમારામાં પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના આપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૨૫. અમારામાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૭.

૧. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી, પણ યુગના તથા ખરચના કરીને રૂ. ૧૦) આપેછે. તે મધેથી કન્યાનો આપ ચુકો પેહેરાવે, ને લુગડાં કરે, તથા ખરચ પણ કરે—રૂ. ૧૦) માં સરવે થાય છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડા મધે આત્રી ચુકી.

૩. અમારામાં પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪. અમારામાં વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગનને આગલે દાહાડે આપે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં આવી ચુક્યો ને લખ્યા બધ્યા કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ છે.

૭. વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ૭ આંક પ્રમાણે છે,

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએ ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પક્ષાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૧. માઆપને ઘેરથી જે લાવી હોય તેના ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. મેહેનત મળુરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. પક્ષાનો ચાલ નથી તો જળરદસ્તીથી શું લે?

૧૬. બાઈ પાસે પલ્લું ન હોય તો શેમાંથી આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૮. મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ભેરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી પણ ધણી પોતાની ભેરીને તજે સારે જે પાંચ રૂપિયાનું જેવર પોતે ધાલ્યું હોય તે ઉતારી લે.

૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી ધણીને ઘેર પાછું આપે ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણીને આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરતી કલમ ૨૧ માં પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવું એટલે રીતમાં કન્યાનો બાપ વરને ૩. ૫ તું કડું લગન વખત આપે છે.

૨૫. એનો ચાલ નથી.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૮.

૧. અમારામાં પક્ષાનો આંકડો ૩. ૧૭ નો છે અસલથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સરવે આવી ચુકી.

૩. અમારામાં શેકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે લગનને દાહાડે આપે છે ને કન્યાના બાપના હાથમાં આપે છે ને તે મધેથી ૩.

૫) (પાછા) વરને ચાંદલો કરીને કન્યાનો બાપ પાછા આપે છે, તથા ૩. ૩ ન્યાતમાં ખરચ કરે છે; ને બાકીના ૩. ૯) રહ્યા તેનું ઘરેણું કરીને છોકરીને હવાલે કરે; એ ચાલ છે.

૫. લગન વખત આપવાનો ચાલ છે, ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ માં પ્રમાણે.

૯. છોકરી આંધળી વિગેરે ગમે તેવી દોષવાળી હોય તોએપણુ તેનું પલ્લું ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. લગનના દાહાડાથીજ તેની પાસે રહે છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. પરણ્યા પછી પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળ વિગેરેથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૨. ના, પક્ષાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. તે ઉપર ભેરીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીના હુકમ વિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચી પણ શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ગેરવાજખી (નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે.

૧૫. ના, જળરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કારણુનો કાંઈ નિયમ નથી, ભેરી રાજી થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની બૈરીને તજે ત્યારે પક્ષાં વિગેરે જે માલ કર્યો હોય તે પોત પોતાનો પાછો લે છે.

૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી જે પલ્લું હોય તે તેના ધણીને બારમાને દાહાડે પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. ધણીને આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં કલમ ૪ ના જવાબ પ્રમાણે ૩. ૫ વરને આપે છે, એ ચાલ છે.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

ખાલપા-ઝોરપાડના (પખાલી) નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩. ૧૫) નો છે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે, તે રીતભાતમાં સાડી ૩. ૩) ની આપે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં ૩ પાનું ધરેલું હાંસડી ૧ ૩. ૫) ની ને કાંઠલો ૧) ૩. ૫) નો ને સોનાની વાળી ૧) ૩. ૫) ની આપે છે; ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવવાની વખતે આપતા નથી, ને લગનને બીજે દાહાડે સવારે અમારા ગરૂડીઆ સાથે મોકલીએ તે કન્યાની માના હાથમાં આપે, તે કન્યાને પેહેરાવે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સારૂ રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને પક્ષાંની ટીપ તો જોઈતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહે-દીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેની રીત વગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તો તે શખસ ફરી પરણતો નથી—નાતરૂં કરે છે ને તેમાં પણ નાતરાંની રીત કરતાં વધતું પલ્લું આપતું પડતું નથી તો વધતાંનો નિયમ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય વા બીજે કાંઈ સખ્ય હોય તો તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપતું પડતું નથી તો કેટલું વધતું આપવાનો તથા પક્ષાંમાં ગણવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો ખાપ ઝોછે પહે વા વગર પહે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેની રીત એ જે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય ને તે બૈરી સમજતી થાય ત્યારે તેને છોકરૂં થાય અથવા ન થાય તોએ તેને પલ્લું હવાલે કરે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહીં.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેલું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણતું નથી.

૧૩. બૈરી કોઈની પાસેથી પૈસા પેદા કરે નહીં, પણ મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહીં ને ખરચ પણ કરી શકે નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો તે ઉપર દીકરાનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહીં.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ હોય તથા વાજખી આફત હોય ત્યારે પલ્લું લે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ઐરીથી પોતાના ધણીને તળતો નથી ને ધણીની મરજીવિના ઐરી પણ ધણીને મુકે નહીં તો તેના પક્ષાનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે રીતભાત તો ધણીને ઘેર પાછી આપતા નથી ને પલ્લું તો પાછું આપેછે તે મરનારના બારમા લગણમાં આપેછે, ને વાજખી ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખે નહીં તો કેટલું રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય-તે મરનારને છોકરી હોય તેને સાડ પક્ષાંમાંથી કાંઈ મોસાળિયાં રાખે નહીં, સંધું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પક્ષાં શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાને લે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પદના વાસણ રૂ. ૨૦ નાં ને વેળિયું ૧ રૂપાનું રૂ. ૧ નું વરને કન્યાનો બાપ આપેછે.

૨૫ અમારી ન્યાતમાં હરેક પગરણમાં પેહેરા-મણી આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૧. * સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે. જે વરના માખાપને મળે તે પ્રમાણે ધાલીને બેસાડેછે.

૨. ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પોતાને મળે તે આપેછે, ને નમળે તો ન આપે.

ધેડા-સુરતીનો તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો રૂ.૧૫ નો છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે, મારે જે કલમોમાં તકાવત છે તેજ માત્ર ઉતારી છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુકી.

૩. અમારામાં પક્ષાંમાં હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા કાંટલી ૧ રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા સાડી ૧ રૂ. ૫ ની-જુમલે રૂ. ૧૫ નો માલ આપેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગન વખત આપેછે, તે વરનો બાપ કન્યાને ચઢાવેછે.

૫. વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગન વખત આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કાંઈ શખસની ઉમર ધણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તોપણ પલ્લું રૂ. ૧૫ નું આપેછે.

૮. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો આણું પલ્લું પણ લે, પણ બંનેની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. પરણે તેજ દાહાડે હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી તથા મોસાળામાં પક્ષાં વગેરે જે કાંઈ (મોસાળાંમાં) મળ્યું હોય તે ઉપર કાંઈ ધણીનો હુકમ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહીં.

૧૨. નાં નથી ગણાવું.

૧૩. કાંઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મળુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું ઐરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કાંઈને આપી શકતી નથી, ને સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરે તો ચાલી શકેછે.

૧૫. ઐરીની પાસેથી ધણીને કાંઈ હાલસો આવ્યો હોય તો જખરદસ્તીથી લઇ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારામાં પક્ષાંના અવેજમાં ધર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. ઐરીનું પલ્લું સાહુકારને લાંબા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારામાં ઘેરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની ઘેરીને મુકવા ચાહે તો પંચના લોકને જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો સામસામી ફારગતી થાય ને મુકે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને ઘેર પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને જે વાજખીનો ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને આપે છે.

૨૧. ધણીને આપે છે, છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગળવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૯.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન વખતે ચોરીમાં વરનો આપ ૩.૪૦ રોકડા પક્ષાંના કરીને કન્યાના આપને આપે છે. તે રૂપિયા મધેથી છોકરીના માઆપ (એ રૂપિયા મધેથી) ૩.૮ તથા દશનાં કન્યાને લુગડાં કરે, તથા ચોરી ખરચના દાપાના ૩.૪ અમારા ગોર ગરડાને આપે, ને બાકીના રૂપિયા રહે તેમાંથી લગનનો ખરચ તથા ન્યાતિ ખરચ કરે. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે, ને એમાંથી વરના આપને કાંઈ આપતા નથી.

ધેડા-ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો આંકડો ૩ ડા નો છે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે, તેમાં સાડી ૧ ૩. ડા ની ને માંડવ ખરચના ૩. રા આપીએ છીએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપે છે તે રૂપાનું ધ-

રેણું ૧ હાંસડી આપે છે, ને પક્ષાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લુ જે આપે તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે વરની મા કન્યાની માના હાથમાં આપે છે, તે વહુને પેહેરાવે છે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લુ આપતા નથી તો લગનને સાડ બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને પક્ષાંની ટીપ જોઈતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ધણી મોટી ઉમર હોય ને તેને દીકરા પણ હોય, તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વસું પલ્લુ આપવું મંજૂર નથી તો વધતાંનો નિયમ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા કાંઈ બીજું વાજખી કરણ હોય તોએ તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી તો તેનું પક્ષાંમાં ગણાવાનું શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો આપ એ છે પહે વા વગર પહે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લુ ઘેરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે છોકરાં થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ તેની ઉમર વરસ ૧૮ ની થાય ત્યારે ઘેરીને હવાલે કરે છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા આપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ ઘેરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સાડ ધણી વિગેરે લોક ઘરે (લોક) ઘરેણું આપે છે તે પક્ષાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી ઘેરીને પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી, ને મેહેનત મજૂરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લુ ઘેરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરે તો તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. ઐરી પાસેથી જખરદસ્તીથી ધણી પલ્લુ લઈ શકે નહીં.

૧૬. ઐરી પાસેથી ધણી પલ્લુ ખરચવાને લે તેનું ધરણુ એ જે પોતીકે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે તથા કાંઈ વાજખી આફત આવે ત્યારે પલ્લુ લે, ને ખની આવે તો પલ્લુ પાછું આપે છે.

૧૭. ધણી પક્ષાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ધર લખી આપે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. ઐરીનું પલ્લુ સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેના વ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ઐરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે તેનું પલ્લુ ધણી પાછું લે છે, ને ધણીની મરજીવિના ઐરી ધણીને મુકે ત્યારે પણ તેનું પલ્લુ ધણી પાછું લે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લુ ધણીને ઘેર આપે છે. તેની મુદત એ જે માસ ૧ માં પાછું આપે, ને અગર ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે નહીં તો તેના કારણનો જવાબ શું લખીએ ? ને રીત-ભાત તો પાછી આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લુ ધણીને આપે છે, છોકરાને સાડ મોસાળિયાં રાખે નહીં.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તેને સાડ મોસાળિયાં પક્ષાંમાંથી કાંઈ રાખે નહીં, સઘળું પલ્લુ ધણીને પાછું આપે છે.

૨૩. કન્યાનો આપ પક્ષાંશિવાય ખીજી રૂપિયા ખાવા લે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો કેટલા આપે ને ક્યારે આપે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક. ૧૧૮.

૧-૨૫. પક્ષાં બાબત સવાલ પચીસનો જવાબ એ છે જે અમારામાં પક્ષાં મધે વરવાળો કન્યાને રૂ. ૬) વિવાહ થતી વખતે આપે છે, તથા રૂ. ૬) નાં લુગડાં લગન વખતે આપે છે, -જુમલે રૂ. ૧૨) નો આંકડો મુકરર છે. એશિવાય ખીજી કાંઈ ચાલ નથી.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંમાં સવાયાની કાળીગાંડી આપે છે. એજ પક્ષાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ છે, શાથી જે અમે બીજારી લોક છેએ.

લગન બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧.

૧. અહુધા દશ વર્ષની મર્યાદા છે, પણ કદાચ કાંઈ આપત્તિ હોય તો અગિયાર વરસની પણ થાય છે.
૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૩. કન્યાને મોસાળથી આપે, ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય અથવા દ્વેષ હોય તો કન્યાનો આપ કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહીં.
૪. કન્યાનો ગોર બાંધે છે.
૫. માબાપનો અધિકાર છે.
૬. ચોરીમાં મામો પધરાવે છે.
૭. હા. ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છીએ ને વિધિ તો પોતાની શાખાનું સૂત્ર તથા અમારા નાગરના શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.
૮. એવું થતું નથી ને થાયજ નહીં.
૯. વિવાહ કરતીજ વખત સગપણ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરે છે.
૧૦. ઘટારત તો નહીં પણ કોઈ વખત થાય પણ ખરાં.
૧૧. ના. નથી.
૧૨. ના. નહીં થઈ શકે.
૧૩. લગનની સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચીત એવો યોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞા તો છે, પણ આજસુધી અમારા જાણવામાં એવું થયુંજ નથી.
૧૪. નાગરની ન્યાતમાં આજદિન સુધી છોકરી કુંવારી રહીજ નથી.
૧૫. પલ્લું ભર્યા વગર લગન * [જારી થાયજ નહીં.]

* અસલ કાગળમાં કાઢી મુકે તેવી વંચાતુ નથી.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક દાહાડે બે કન્યા જુદી જુદી ચોરીમાં પરણે છે.

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે ને વરને આવવાનાં બારણાની પણ જુદી જુદી લાવના કરવી પડે છે.

૧૮. ના.

૧૯. પરણવા બાબત શાસ્ત્રમાં કહેલા સગપણ મુકી દઈને પરણવાનો ચાલ છે

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ ૧૩ પછી બ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજા ધૈરીજ પરણાય નહીં તો રળતું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. એ ચાલ નથી. છોકરું નહીં થાય તો તેનું નસીબ.

૨૫. બીજા ધૈરી કરવાનોજ ચાલ નથી.

૨૬. બે ધૈરી હોય નહીં તો તેનું શું લખીએ ?

૨૭. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અપાય. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં ધૈરીને પરણતી વખત તથા સીમંત સમયે તથા પુરૂષને ચૌલકર્મ તથા જનોઈ તથા પરણવાને સમયે કરવાનો ચાલ છે; પણ કાંઈ આંકડો નિશ્ચય નથી. જેને જે મળે તે ઇચ્છામાં આવે તે કરે.

૨૯. મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે, ને જવા આવવામાં તો અટકાવ થાય નહીં.

૩૦. માની મા બ્યારે જીવતી છે ત્યારે તેને છોકરીની માજ જાણવી; તેને છોકરીનો આપ અટકાવ કરી શકે નહીં.

૩૧. જાનીવાસાનો અમારા સુરતમાં ચાલ નથી.

નાગર બ્રાહ્મણ-વડનગરા અમદાવાદી
સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ સુધી.
૨. બહુધા વરસ ૧૦ સુધી.
૩. મોસાળથી લાવે ને તે દેખ બાવે લાવે નહીં તો કન્યાને ઘેરથી કરે, પણ વરવાળો લાવે નહીં.
૪. ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.
૫. માબાપ અધિકારી છે-માબાપ ન હોય તો....
૬. કન્યાનો મામો પધરાવે.
૭. ગોત્રોચ્ચાર થાય છે પોતાના વેદ તથા વિધિ પ્રમાણે.
૮. એ વાત અમારી ન્યાતમાં થતી નથી તો શું લખીએ ?
૯. એક ગોત્રમાં વિવાહ થતો નથી.
૧૦. તરફેણની ખુશી.
૧૧. ના.
૧૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૩. એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?
૧૪. પીપળા જોડે તથા વિષ્ણુ જોડે પરણી નથી તો શું લખીએ ?
૧૫. પલ્લું પુરું ન થાય તો લગન અટકે.
૧૬. કન્યા એકે દાહાડે પરણે, પણ તેમાં અંતર છે-ચોરી જુદી જુદી.
૧૭. ચોરી જુદી જુદી.
૧૮. ના.
૧૯. એનો જવાબ કલમ ૯ માં લખ્યો છે.
૨૦. એક ઉપર બીજી પરણાતી નથી તો શું લખીએ ?
૨૧. તેના દિન ૧૫ ગયા પછી પરણે.
૨૨. એક છતાં બીજી બેરી થતી નથી.
૨૩. ના.
૨૪. એ કાંઈ ચાલ નથી.
૨૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૨૬. એ કાંઈ ચાલ નથી.
૨૭. હા, સંપત પ્રમાણે.

૫૧

૨૮. મળતર પ્રમાણે બ્યારે તેને ઘેર જનોઈ તથા વિવાહ—

૨૯. સિરસ્તા પ્રમાણે જાય.

૩૦. જવા દે.

૩૧. જનીવાસાનો ચાલ નથી.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ (સુરતી ગીરજા-
શંકરના તડ)નો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

૧. બહુધા દશ વરસની મર્યાદા છે, પણ કદાચ કંઈ આપત્તિ હોય તો અગિયાર વરસની પણ થાય છે.
૨. એનો જવાબ ઉપર લખેલો છે.
૩. કન્યાને મોસાળથી આવે ને મોસાળમાં કાઈ ન હોય અથવા વિશેષ હોય તો કન્યાનો આપ કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહીં.
૪. કન્યાનો ગોર બાંધે છે.
૫. માબાપનો અધિકાર છે.
૬. ચોરીમાં મામો પધરાવે છે.
૭. હા, ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છેએ ને વિધિતો પોતાની શાખાનું સૂત્ર તથા અમારા નાગરના શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ.
૮. એવું તો થતુંજ નથી, ને થાય નહીં.
૯. વિવાહ કરતી વેળા સગપણ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરે છે.
૧૦. ઘટારત તો નહીં, પણ કાંઈ વખત થાય પણ ખરાં.
૧૧. ના, નથી કરતા.
૧૨. ના, નહીં થઈ શકે.
૧૩. લગનની સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચિત એવો યોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞા છે, પણ આજસુધી અમારા જાણ્યામાં એવું થયું નથી.
૧૪. નાગરી ન્યાતમાં આજદિન સુધી છોકરી કુંવારી રહીજ નથી.
૧૫. પલ્લું લગ્યાવિના લગન થવા જારી થાયજ નહીં.
૧૬. એક ચોરીમાં એ કન્યા પરણતી નથી પણ એક દાહાડે એ કન્યા જુદી જુદી ચોરીમાં પરણે છે.

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે, ને વરને આવવાના બારણાની પણ જુદી જુદી બાવના કરવી પડેછે.

૧૮. ના.

૧૯. પરણવા બાબત શાસ્ત્રમાં[ના] કેટલાક સગ-પણ મુકી દઈને પરણવાનો ચાલ છે.

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ તેર પછી બ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજી બૈરીજ પરણાય નહીં તો રળનું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. એ ચાલ નથી, છોકરું નહીં થાય તો તેનું નસીબ.

૨૫. બીજી બૈરી કરવાનોજ ચાલ નથી.

૨૬. બીજી બૈરી હોય નહીં તો તેનું શું લખીએ ?

૨૭. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અપાય-આંકડો કંઈ મુકરર નથી, ને ૩૩) અંકે તેત્રીસથી તો ઓછા અપાય નહીં.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પરણતી વખત તથા સીમંત સમયે તથા પુરૂષને ચૌળકર્મ તથા જ-નોઈ તથા પરણવાને સમયે કરવાનો ચાલ છે, પણ કંઈ આંકડો નિશ્ચય નથી, જેને જે મળે તે ઇચ્છામાં આવે તો કરે.

૨૯. મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે, ને જવા આવવાનો તો અટકાવ થાય નહીં.

૩૦. માની મા બ્યારે જીવતી છે ત્યારે છોકરીની માજ જાણવી; તેને છોકરીનો આપ અટકાવ કરી શકે નહીં.

૩૧. જનીવાસાનો અમારી સુરતની ન્યાતમાં ચાલ નથી.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૪.

૧. બહુધા દશ વરસસુધીની મર્યાદાછે, પણ કદાચ કાંઈ આપત્તિ હોયતો ૧૧ વરસની થાય.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૩. કન્યાને મોસાળથી આવે, ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય અથવા પરદેશ હોય તો કન્યાદાનનો દેનાર હોય તે કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહીં.

૪. પાસેનો જે બ્રાહ્મણ હોય તે બાંધે-કન્યાની પાસેનો.

૫. માબાપનો અધિકારછે.

૬. મામો પધરાવેછે.

૭. ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છીએ ને વિધિતો પોતાની શાખાના સૂત્ર તથા અમારા સિરસ્તા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૮. એવું થયું નથી ને થાય નહીં.

૯. વિવાહ કરતીજ વખત સગાઈ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૧૦. ઘટે તો નહીં, પણ કોઈ વખત થાય પણ ખરું.

૧૧. ના; નથી કરતા.

૧૨. ઘટતું તો નથી, પણ આપત્તિએ કરે તો લાગ્યાર.

૧૩. લગનનો સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચિત એવો જોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞા હશે, પણ આજસુધી અમારા જાણ્યામાં એવું થયું નથી.

૧૪. નાગરી ન્યાતમાં આજલગી છોકરી કુંવારી રહીજ નથી.

૧૫. પદ્મું ભસ્ત્રાવિના જરૂરી થાય નહીં.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક દાહાડે કન્યા બે જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે.

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે ને વરને આવવાના બારણાની બાવના જુદી જુદી કરવી પડેછે.

૧૮. અમારામાં તો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. પરણાવવા બાબત કેટલાક સગપણ મુકીને પરણાવવાનો ચાલ છે.

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ ૧૩ પછી બ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજી બૈરી પરણાય નહીં તો રળનું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો રળનું શું લખીએ ?

૨૪. એ ચાલ નથી. છોકરાં નહીં આવે તો તેનું નસીબ.

૨૫. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી.
 ૨૬. ઘેરી બીજી થાય નહીં તો એનું શું લખીએ?
 ૨૭. રૂપિયા ૩૩ ને આશરે છે. ને જે આપે છે તે ટીપમાં દાખલ કરે છે.
 ૨૮. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને પરણતી વખત તથા સંમિતસમયે તથા પુરુષને યૌનકર્મ તથા જનોઈ, પરણવા સમે કરવાનો ચાલ છે. પણ આંકડો મુકરર નથી. જેને જેટલું મળે, તે પ્રમાણે કરે.
 ૨૯. મોટી થયા પછી તો સાસરે રહેવું મુખ્ય છે, ને જવા આવવામાં તો અટકાવ થાય નહીં.
 ૩૦. માની મા જ્યારે જીવતી છે ત્યારે તે છોકરીની મા બળુવી. તેને છોકરીનો આપ અટકાવ કરી શકે નહીં.
 ૩૧. અમારા સુરતમાં જનીવાસાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-વીશલનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૦.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે-પછી નાચારીથી મોટી થાય.
૨. જેની સાથે લગન (કરવાં) ન્યાતની રીતી પ્રમાણે કરવાં ઘટતાં નથી ને તેની સાથે કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકે છે.
૩. પોતાની ધણિયાણી જીવતે તેની બેહેનને પરણી શકતો નથી.
૪. કન્યાદાન આપવામાં આપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહેલાંનો અધિકાર છે, ને મામા વિગેરે માહેરાંમાં પધારાવે છે.
૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૬. યુનિયાત હોય તેનો તો અટકાવ નથી, ને ગેરયુનિયાત હોય (તેનો તો) તેને અટકાવે તેની મરજી પ્રમાણે.
૭. અમારામાં બીજી કરવા સરખું કાંઈ મોટું કારણ હોય તો બીજી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી ઘેરી છે; ને પોતાની ઉન્મતિથી કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકે છે.
૮. પેહેલી ઘેરીની રજા જોઈએ, તેને ઘરમાં રાખે,

ને તેને હાંસડી હેમની રૂપિયા એકસો ને એકાવન[ની] પક્ષાશિવાય આપે ને રોટલા ખવડાવે. જુદી રાખે તો રૂપિયા આરસે રોકડા આપે ને તેનો વાજખી ખરચ કરે. ને બાઈની કબરજીએ સંતાન રહિત હોય તો તેનો ધણી વિગેરે પાછું લે ને તેનો ક્રિમાખરચ કરે; પણ પોતાના સત્કર્મથી રહેતો મળે ને કદાચ ને તે માથે છેડો નાંખે તો તેને મળે નહીં.

૯. એનો જવાબ કલમ સાતમીમાં લખ્યો છે.

૧૦. બાઈની ઉમર વરસ ૩૦ ની સુધી વાટ જીએ, પછી સંતાન થવાની આશા નહીં જણાય તો બીજી કરે.

૧૧. અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતે પોતાની આખર તથા શકિત તથા સત્તા પ્રમાણે આપે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઈ અટકાવ થાય નહીં ને તેડે ત્યારે જાય. એ દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી ને પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં જો છોકરી તથા વહુને વાંકે રાહે ચલાવે તો તેને ન્યાતના સરવે પુછી શકે છે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ આરમીમાં લખ્યો છે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ-વીશલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સરવેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩. પોતાની ધણિયાણી જીવતાં તેની બેહેનને પરણી શકતા નથી.
૪. કન્યાદાન આપવામાં આપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રે કહેલાંનો અધિકાર છે; ને મામા વિગેરે માહેરાંમાં પધારાવે છે.
૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૬. યુનિયાત હોય તો ન અટકાવે ને ગેરયુનિયાત અટકાવે તો તેની ખુશી.
૭. અમારામાં બીજી કરવા સરખું કાંઈ કારણ હોય તો બીજી કરે, ને મુખ્ય તો ઘેરી પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બૈરીને ઘરમાં રાખે તો હાંસડી ૧. ૩. ૧૫૧) ની હેમની આપે, ને જુદી રાખે તો ખોરાક પોશાક આપે, ને બાઇની કબજામાં સંતાન રહીત હોય તો તેનો ધણી વિગેરે પાછું લે ને ક્રિયાખરચ કરે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૦. બૈરીની ઉમર વરસ ૩૫ સુધી વાટ જુએ, ને પછી સંતાન થવાની આશા ન જણાય તો બીજી કરે.

૧૧. અધરણીની રીતનું તથા મોસાળાંનું આંકડો કાંઈ સુકરર નથી; આખર તથા શક્તિ પ્રમાણે આપે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઈ અટકાવ થાય નહીં ને તેડે સારે જાય, દાહાડો કાંઈ સુકરર નથી. ને પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં જો છોકરીને તથા વહુને વાંકે રાહો ચલાવે તો તેને સરવે ન્યાતના લોક મળીને સામિત થયા પછી ચાહે તેમ શિક્ષા કરે ને ન્યાંથી બીગાડ થતો હોય ત્યાં જવાની મના કરે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ-ઔદિચ સહસ્ત્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩

૧. પાંચ વરસથી તે દશ વરસ લગીમાં લમ કરવાં.

૨. દશ વરસની કન્યા થાય સારે લગન કર્યા-વિના ચાલેજ નહીં, ને ઘડીઆતા લગન હોય સારે આગલે દાહાડે વરઘોડો આવે તેને કોઈ પડોશીના ઘરમાં રાખવો ને બીજે દાહાડે સવારમાં લગનવેળા પરણાવવો.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.

૪. પરણવા બેસવાની ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપ આદિ-ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. કન્યાને પરણતી વેળા કન્યાનો મામો પધરાવે.

૭. લગન વેળા ગોત્રોચ્ચાર થાયછે ને લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૮. આજલગી જેની સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં લગન થયાં નથી.

૯. સગાઈ જાણીને કોઈ વિવાહ કરતુંજ નથી.

૧૦. વડા દીકરાને કાંઈ ખોડ હોય તો નાહના દીકરાના લગન થાય.

૧૧. એ રીતથી લગન કરે તો તેને શિક્ષા નથી.

૧૨. આજલગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.

૧૩. * લગન થયા પછી કન્યા રજસ્વલા થાય સારે પોતાના ધણીને ઘેર રહેછે.

૧૪. * કોઈ શખસ પરણવા બેઠો ને હસ્ત મેળાપ થયા પછી તે મરે તો તે કન્યા બીજા જોડે પરણે નહીં.

૧૫. કોઈ શખસ પરણવાને બેઠો ને હસ્ત મેળાપ થયા પછી તે મરે તો તે કન્યા બીજા જોડે પરણે નહીં.

૧૬. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું દીકું નથી.

૧૭. લગન થતી વેળા પદ્મું નહીં આપ્યું હોય સારે ઉંચા કુળના લોકો તો બોલે નહીં ને નીચા કુળના તો અટકાવેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એક બાપની દીકરી બે એક દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૧૯.

૨૦. કોઈથી જીવતી બૈરીએ બીજી બૈરી પરણાતી નથી.

૨૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં પરણાતું નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં એકજ બૈરી પરણાયછે.

૨૩. જેની બૈરી મરે તેને જે વેળા બીજી બૈરી મળે સારે પરણે.

૨૪. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજાવાર પરણવાનો ચાલ નથી.

૨૫.

૨૬. છોકરા નહીં થાય તોપણ બીજી બૈરી થતી નથી.

૨૭.

૨૮. બીજી બૈરી થતી નથી ને પેહેલીને કહાડી મેલાતી નથી.

* નોંધ કરેલા ૧૩ ને ૧૪ જવાબો વગર અર્થના લખાવલા છે.

૨૭. જે ભેરીને અધરણી આવે તેને પોતાની સંપત પ્રમાણે રીત આપે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું અધરણીનું જે-ટલું મળે તેટલું કરે.

૨૯. છોકરી પરણ્યા પછી મોટી થાય તે સાસરે રહે ને પોતાને પિહેર આવે જાય; ને સાસરીયાં અટકાવે તો પિહેર જઈ શકતી નથી પણ આજ લગી એવું દીકું નથી.

૩૦. જે છોકરીની મા મરી ગઈ છે તે છોકરી પોતાને મોસાળ સુખેથી જાયછે, અટકાવ નથી.

૩૧. જનીવાસે જે વર આવે તેને પાણી તથા પાનસોપારી પોહોંચાડવાં.

બ્રાહ્મણ-ઔદિચ સહસ્ત્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. પાંચ વર્ષથી માંડીને દશ વર્ષ લગી લગ્ન થાય.
૨. દશ વર્ષની થાય ત્યારે લગ્ન કર્યા વિના ચાલે નહીં.

૩. ચુડોપાનેતર કન્યાનાં મોસાળિયાં લાવે, તે ન હોય તો બાપ લાવે કન્યાનો.

૪. શુક્લ તથા ગોર હોય તે ચોરી બાંધે.

૫. કન્યાદાન પોતાના માબાપ આપે-અધિકાર તેનો.

૬. કન્યાનો મામો પધરાવેછે ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ પધરાવે માહેરાંમાં.

૭. લગ્નવેળા ગોત્રોચ્ચાર વિધિ પ્રમાણે થાય છે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે થતાં નથી ને થયાંજ નથી.

૯. સગાઈમાં લગ્ન કરવાની રીત નથી, ને છે તો પિતૃગોત્ર આપું ને માતૃકુળની ૩ ત્રણ પેઢી મુકીને છે.

૧૦. વડા પુત્રમાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહનાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. વડી પુત્રી કુંવારી છતાં નાહની પરણાવી નથી આજ લગી.

૧૨. એમ કરે તો કાંઈ શિક્ષા નથી લગ્નમાં.

૧૩. અમારામાં આજ લગી એવું થયું નથી ને થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે-પણ આજ લગી એવું થયું નથી.

૧૫. હા; કન્યાવાળો લગ્ન અટકાવે.

૧૬. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે જુદી જુદી ચોરીએ.

૧૭. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

૧૮. ગોત્રમાં નથી ઘટતું.

૧૯. તેની ક્રિયા વીતે બીજી પરણે ગમે ત્યારે.

૨૦. એક પુરૂષ એકને પરણે-આપત્તિએ બીજી પરણે.

૨૧. સંકેતે કરેછે.

૨૨. આપત્તિએ રજ ન જોઈએ.

૨૩. આપત્તિએ ના કહે તોએ કરી શકેછે.

૨૪. સ્ત્રી ૨૫ તથા ૩૦ વર્ષની થઈને અપ્રજ રહી ત્યારે બીજી કરે.

૨૫. બાવીસમી કલમ પ્રમાણે.

૨૬. ધણીને ગમે તો રાખે.

૨૭. સ્ત્રીને અધરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખ્ખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયો ૧૫ આપવાનો ચાલે છે. એ પિહેરથી આવ્યુંછે તે.

૨૮. પ્રથમ પંચમાસીનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખ્ખા શેર ૧૦ દશ, રૂપિયો ૧ આપે. તથા સ્ત્રી મંતનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખ્ખા શેર ૧૦, રૂપિયો ૧ આપે. તથા ખુસદિયાનો તથા રાખડી વાળીનો તથા સગાં સર્વેનો હક ભેળો કરી રૂપિયા ૧૫ પંદર ચાંદણો કરીને વરને કન્યાનો બાપ આપે. ને વર ન્યાતના વરા બે (૨) કરે, એક (૧) ન્યાત, એક (૧) સગાં, એ બે કન્યાનો બાપ વસ્ત્રાદિ કરીને યથાશક્તિ કરે.

૨૯. છોકરીને પરણ્યા પછી વરવાળો તથા કન્યાવાળો કાંઈ અટકાવ કરે ને એમાંથી કાંઈ ન્યાતપાસે દરિયાદી આવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે બંનેને.

૩૦. છોકરીનો બાપ મોસાળ ન જવા દે તો મોસાળિયાં ન્યાતપાસે દરિયાદી આવે તો શિક્ષા કરી શકે.

૩૧. જનીવાસો નથી.

પ્રાક્ષણ-ઔદિય ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૫.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ સુધીમાં લગન કરવાં.
૨. દશ વરસની કન્યા થાય એટલે તેના લગન કચ્ચાવિના ચાલે નહીં.
૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.
૪. ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.
૫. કન્યાદાન આપ આદિ [ને] શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૬. કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.
૭. લગનની વખત ગોત્રોચ્ચાર કરે છે ને લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૮. આજલગી લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં થયાંજ નથી.
૯. સગાઈ જાણીને કોઈએ લગન કચ્ચાં નથી.
૧૦. વડા દીકરાને ખોડ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગન થાય.
૧૧. એરીતે લગન કરે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.
૧૨. આજલગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.
૧૩. કોઈ શખસ પરણવા બેઠો ને તેના હસ્ત મેળાપ થયાપછી તે મરી ગયો તો કન્યા બીજા સાથે પરણે નહીં.
૧૪. આજસુધી અમારામાં એવું થયું નથી.
૧૫. અમારામાં પક્ષાંતી રીત નથી.
૧૬. અમારામાં એક દાહાડે જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવે છે.
૧૭. અમારામાં ગ્રહશાંતિ કરે છે તેને ચોરી કરે છે, તેજ ચોરી; બીજી ચોરી બાંધતા નથી.
૧૮. અમારામાં બીજી બેહેન પરણી શકે છે.
૧૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં કોઈ પરણતું નથી.
૨૦. અમારી ન્યાતમાં બે ઘેરી પરણી શકે છે.
૨૧. ઘેરી મરી ગઈ તેના તેર દિવસ વીતે એટલે પરણવું હોય તો પરણે.
૨૨. અમારામાં કોઈને પુછવાનો ચાલ નથી.
૨૩. મરદને કરો અટકાવ નથી.

૨૪. અમારામાં વાટ જોતા નથી.

૨૫. બીજી ઘેરી કરી શકે છે.

૨૬. બને તો રાખે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં તેડે ને કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૨૯. અમારામાં ધણીવાળી ઘેરીને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૩૦. છોકરીનો આપ મુખસાર છે.

૩૧. જાનીવાસે વરને ઉતાચ્ચા પછી પાણી ને પાથરણું આપે.

પ્રાક્ષણ-શીહોરા ઔદિય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. પાંચ વરસથી તે દસ વરસ લગીમાં લગન કરવાં.
૨. દસ વરસની થાય ત્યારે લગન કચ્ચાવિના ચાલે નહીં.
૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.
૪. પરણવા બેસવાની ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.
૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપ આદિ [ને] શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૬. કન્યાને પરણતી વેળા કન્યાનો મામો (કન્યાને) પધરાવે.
૭. લગન વેળા ગોત્રોચ્ચાર થાય છે. તે લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય છે.
૮. આજલગી જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તે લગન થયાં નથી.
૯. સગાઈ જાણીને કોઈ વિવાહ કરતું નથી.
૧૦. વડા દીકરાને કાંઈ ખોડ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગન થાય.
૧૧. એ રીતથી લગન કરે તો તેને શિક્ષા નથી.
૧૨. આજ લગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.

૧૩. લગન થયા પછી કન્યા રજસ્વલા થાય ત્યારે પોતાના ધણીને ઘેર રહેછે.

૧૪.

૧૫. કોઈ શખસ પરણવા બેઠો ને હસ્તમેળાપ થયા પછી તે મરે તો કન્યા બીજા જોડે પરણે નહીં.

૧૬. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું દીકું નથી.

૧૭. લગન થતીવેળા પહ્લું નહીં આપ્યું હોય તો ત્યારે ઉંચા કુળના લોકો તો બોલે નહીં ને નીચા કુળના તો અટકાવેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એક બાપની દીકરી એ એક દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી જુદી થાયછે.

૧૯. કોઈથી જીવતી બેરીએ બીજી પરણાતી નથી.

૨૦. તલાકનામાથી બીજી પરણેછે.

૨૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં પરણાતું નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં એકજ બેરી પરણાયછે.

૨૩. જેની બેરી મરે તેને જે વેળા બીજી મળે ત્યારે પરણે.

૨૪. પેહેલી બેરી જીવતાં બીજી પરણવાનો ચાલ નથી.

૨૫.

૨૬. છોકરા નહીં થાય તો-તોએપણુ બીજી બેરી થતી નથી.

૨૭. તલાકનામાથી બીજી પરણી શકેછે.

૨૮. બીજી બેરી થતી નથી ને પેહેલાને કહાડી મેલાતી નથી.

૨૯. જે બેરીને અધરણી આવે તેને પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે-રીત એ જે જેટલું મળે તેટલું કરે.

૩૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું-અધરણીનો ચાલ છે.

૩૧. છોકરી પરણ્યા પછી મોટી થાય તે સાસરે રહે. તે પોતાને પિહેર જામ ને આવે. ને કદાપિ સાસ-

રિયાં અટકાવે તો પિહેર નથી જતી, પણ આજલગી એવું દીકું નથી.

૩૨. જે છોકરીની મા મરી ગઈછે તે છોકરી પોતાને મોસાળ સુખેથી જાયછે. અટકાવ નથી.

૩૩. જનીવાસે જે વર આવે તેને પાણી તથા પાન સોપારી પોહાંચાડવાં.

૩૪. વર વરોડી કરીને ન્યાતનાં નામાં દિક ગોઠી આપે.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી ઇશામળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ સુધી લગ્ન થાયછે.

૨. દશ વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે લગ્ન કર્યો વગર ચાલે નહીં.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાના મોસાળિયાં લાવે ને મોસાળિયાં ન હોય તો કન્યાનો બાપ લાવે સહી.

૪. અમારામાં શુક્લ તથા ગોર હોય તો મળીને ચોરી બાંધે.

૫. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર પોતાના માબાપને છે.

૬. કન્યાનો મામો પધરાવેછે માહેરામાં, તથા મા-મો ન હોય તો કન્યાનો લાઈ પધરાવેછે.

૭. લગ્ન વેળા ગોત્રોચાર વિધિ પ્રમાણે થાય છે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગ્ન થતાંજ નથી ને થયાંએ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સગાઈમાં વિવાહ કરવાની રીતી નથી. ને છે તો પિતૃગોત્ર આપ્યું ને માતૃકુળની ૩ ત્રણ પેઢી સુકીને છે.

૧૦. વડા દીકરામાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. એમ લગ્ન કરે તો કાંઈ શિક્ષા નથી.

૧૨. આજ લગી દીકરી વડી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણાવી નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી એવું થયું નથી, ને હવે એવું થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

* આ અંકવાળાના જવાબો પ્રશ્નના અનુક્રમ પ્રમાણે નથી.

મૂળ પ્રશ્ન ૩૧ ને બદલે જવાબ ૩૪ થયાછે. ૧૩ અને ૧૪ જવાબ અર્થ વચરના નકામા આવેલા છે, અને ૧૫ માના જવાબ ૧૩ માના અનુક્રમથી બરાબર આવેછે. ૨૦ તથા ૨૭ જવાબ પુનરાવર્તિત છે. અને ૩૪ એ જવાબ પ્રશ્નમાં નહીં પ્રુછેલા છે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે પણ આજ-દિન લગી એવું થયું નથી.

૧૫. વરવાળો પલ્લું ભરી શકે નહીં તો કન્યા-વાળો લગ્ન અટકાવી શકે છે.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક લગ્ને બે કન્યા પરણે છે.

૧૭. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે તો જુદી જુદી ચોરીએ પરણે સહી.

૧૮. સંકટ કરે છે.

૧૯. પોતાનાં ગોત્રી તથા પોતાના પિત્રાર્થમાં પર-ણાવવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારામાં એક પુરુષ એક કન્યા પરણે તથા આપત્તિએ બીજી પરણે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી ઐરી મરી જાય ત્યાર પછી તેની કિંયા વિલાપછી જ્યારે ગમે ત્યારે પરણે.

૨૨. ઐરીની રજા જોઈએ, પણ આપત્તિએ રજા જોઈએ નહીં.

૨૩. આપત્તિએ કરે, નીકર નહીં.

૨૪. ઐરીની ૩૦ વર્ષ તથા ૩૫ વર્ષની ઉંમર થઇ ત્યાં સુધી સંતાન ન થયું ત્યાર પછી બીજી કરે સહી.

૨૫. એનો જવાબ બાવીસમાં પ્રમાણે છે.

૨૬. અમારામાં તે તેનું નીભાવે છે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને અધરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખ્ખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયા ૧ આપવાનો ચાલે છે. એ પિહેરથી આવ્યું છે તે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રથમ પંચમાસીનો ખોજો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખ્ખા શેર ૧૦, રૂપિયા ૧ આપે સહી, તથા સીમંતનો ખોજો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખ્ખા શેર ૧૦, રૂપિયા ૧ આપે સહી, તથા ખુસટિ યાનો તથા રાખડીવાળો તથા સગા સર્વેનો હક બેજો કરી રૂપિયા ૧૫ પંદર ચાંલ્લો કરીને વરને કન્યાનો બાપ આપે; ને વર ન્યાતના વરા બે (૨) કરે, એક (૧) ન્યાત, એક (૧) સગાં, એ બે યથાશક્તિ વસ્ત્રાદિ કરીને કન્યાનો બાપ કરે

૨૯. છોકરીને પરણ્યા પછી વરવાળો તથા કન્યા-વાળો કોઈ અટકાવ કરે ને એમાંથી કોઈ ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકે છે.

૩૦. છોકરીને બાપ મોસાળ જવા ન દે તો મોસા-ળિયાં ન્યાતપાસે ફરિયાદ આવે તો પુછી શકે છે.

૩૧. જનીવાસાની રીત નથી.

પ્રાક્ષણ-ઔદિય સહસ્ત્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ પર્યંત (સુધી) લગ્ન થાય.

૨. દશ વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે લગ્ન કીધા વગર ચાલે નહીં.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનાં મોસાળિયાં લાવે, મોસાળિયાં ન હોય તો કન્યાના માખાપ લાવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બંનેના ગોર મળીને તથા ન્યાત ગોર મળીને બાંધે.

૫. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતા પિતાનો છે.

૬. કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.

૭. લગ્ન વેળા ગોત્રોચ્ચાર વિધિ પ્રમાણે થાય છે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગ્ન થતાં નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગ્ન કરવાની રીત નથી.

૧૦. વડા દીકરામાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહના દી-કરાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. એ લગન કરે તો કાંઈ શિક્ષા નથી.

૧૨. આજલગણ મોટી છોકરી પેહેલાં નાહની છોકરી પરણી નથી.

૧૩. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, કદી થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, પણ આજ-દિનસુધી તો એવું થયું નથી.

૧૫. વરવાળો પલ્લું ભરી શકે નહીં, તો કન્યા-વાળો લગ્ન અટકાવી શકે છે.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી પણ એક લગ્ને બે કન્યા પરણે છે-જુદી ચોરીએ.

૧૭. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે તો જુદી ચોરીએ પરણે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એ રીત નથી.

૧૯. પોતાના ગોત્રી તથા પોતાના પિત્રાર્ધમાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક મરદ એક ઐરી પરણે-આપતિએ બીજી પરણે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી ઐરી મરી જાય ત્યારપછી તેની ક્રિયા વિલા પછી જ્યારે મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. ઐરીની રજા જોઈએ, પણ આપતિએ કરીને ઐરીની રજા જોઈએ નહીં.

૨૩. આપતે કરે, બાકી નહીં.

૨૪. ઐરીની ત્રીસ તથા પાંત્રીસ વર્ષની ઉંમર થઈને સંતાન ન થયું તો બીજી કરે, નીકર નહીં.

૨૫. એનો જવાબ બાવીસમા આંક પ્રમાણે છે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં જુદી રાખવાની રીત નથી, બે જણને સમાન ગણે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને અઘરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખા શેર ૧૦ ને રૂપિયા ૧ આપવાનો ચાલ છે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રથમ પંચમાસીનો ખોળા ભરે ત્યારે તે સ્ત્રીમાં પિહેરિયાં ઘઉં શેર ૧૦ તથા રૂપિયા ૧ આપે છે. ફરી મોટા ખોળા ભરે ત્યારે પણ પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયા ૧ આપે. ને સાસુ ને તથા બુસદિયા તથા રાખડી[વાળી] તથા સગાંવાહલાં મળીને રૂપિયા ૩ તથા ૪ થાય છે. ને તે સ્ત્રીના વરને મોસાળું કરે તે પોતાના પદ્ધાંતી પેહેરામણી પ્રમાણે કરે. તથા શ્રીફળ પેહેરામણી હોય તેને શ્રીફળની રીત પ્રમાણે ચાલ્લો કરે, વરવાળા ન્યાત જમાડે ત્યારે ને ઘેણ ચહડવા મોકલે ત્યારે-કદી ઘેણ ચહડવા મોકલે નહીં તો તે ઘણી ચાલ્લો કરે નહીં ને ન્યાત જમે નહીં, ને તેને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૨૯. સાસરિયાં અટકાવ કરે વા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો ન્યાત પુછી શકે છે.

૩૦. છોકરીનો આપ મોસાળ જવા દે નહીં ને કદાચ તે મોસાળિયાં ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો પુછી શકે છે, કદાપી મોસાળિયાં આપને ઘેર જવા ન દે ને આપ ન્યાતપાસે આવે તો તેને પણ પુછી શકે છે.

૩૧. જનીવાસે વરને ઉતારે ને ખાંડ પાણી પાય છે.

૫૨

બ્રાહ્મણ-મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૭.

૧. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધીનીને વિવાહ કરવો ને પરણાવવી.

૨. અગિયાર વરસમાં વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૩. મોસાળિયાં હોય તે પરણાવવાનો કન્યાનો સામાન લાવે.

૪. ચોરી કન્યાને ઘેર બાંધે છે.

૫. માબાપને કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છે.

૬. કન્યાનો મામો કન્યાને પધરાવે છે.

૭. હા, વિવેક છે; ને ગાત્રોચ્ચાર ઉચ્ચારણુ કરે છે.

૮. જેની સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી તેની સાથે થતાં નથી.

૯. સગાંધમાં કોઈ કરતા નથી, અગર સગામાં કોઈ વિવાહ કરે તો ન્યાતનો મુન્હેગાર છે.

૧૦. વડો છોકરો ઘેલો હોય તો નાધડો છોકરો પરણી શકે છે.

૧૧. મોટી છોકરી પરણતા પહેલાં નાધડી છોકરી પરણી શકતી નથી.

૧૨. એવું કાંઈ થયું નથી.

૧૩. કોઈ શખસને અડધા વિવાહનું કર્મ માત્ર થયું ને તે શખસ મરી ગયો તો બીજો ઠંકાણે તે કન્યા પરણી શકતી નથી.

૧૪. કન્યા લુલી મુંગી આંધળી હરેક દોપવાળી હોય ને તેને કાંઈ પરણતો નહીં હોય તો પીપળા સાથે તથા વિષ્ણુ સાથે પરણે છે? હા, પરણે છે.

૧૫. પલ્લું નહીં ભરી શક્યો હોય તો કન્યાનો આપ અટકાવે છે? હા, અટકાવે છે.

૧૬. બે ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે.

૧૭. ચોરી પાસે પાસે બાંધે છે ને પરણે છે.

૧૮. એક ઐરી જીવતી હોય તો બીજી ઐરી મરદ પરણી શકતો નથી.

૧૯. હા, બદફેલીવાળાની કન્યા સાથે પરણવું ઘટતું નથી.

૨૦. એક ઐરી મરી જાય ત્યારે બીજી પરણે.

૨૧. છ માસ થયા પછી બીજી ઐરી પરણે.

૨૨. પેહેલી બૈરી જીવતી હોય ત્યાંસુધી બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૨૩. એક બૈરી છે ને ઘણી બીજી બૈરી કરવા આહે તો બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૨૪. પેહેલી બૈરીને છોકરું નહીં થયું ને બીજી બૈરી કરવા આહે તો પેહેલી બૈરી મરી જાય ત્યારે બીજી બૈરી થઈ શકે.

૨૫. પેહેલી મરી જાય ત્યારે બીજી બૈરી થાય.

૨૬. એક ઉપરાંત બીજી થતી નથી તો બીજી ને રાખે ક્યાં ને રહે ક્યાં ?

૨૭. અધરણી આવે ત્યારે આપવા લેવાનો શો ચાલ છે ? અમારે તેમાંનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૮. મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી ને ખરચ કરવા નોએ ચાલ નથી.

૨૯. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે નહીં જાય તો તેને ન્યાતનાં પાંચ મુખી મોકલી શકે છે. અગર સાસરેથી પિહેર જતાં સાસરિયાં ના કહે તો ન્યાતનાં પાંચ મુખી કેહે તે પ્રમાણે જાય.

૩૦. છોકરીના બાપના ધરના મુખત્યાર છે.

૩૧. અમારામાં જનીવાસાનો સિરસ્તો નથી.

મોઠ બ્રાહ્મણ—આતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧૦.

૧. પેહેલા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે. પાંચથી તે દશ વર્ષ સુધીમાં.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે. દશ વર્ષની થાય ત્યારે ચાલે નહીં.

૩ નો જવાબ એજે કન્યાના મોસાળિયાંમાં જે હોય તે લાવે. મોસાળિયાંમાં ન હોય કોઈ ત્યારે જે પરણાવે તે લાવે, પણ વર ન લાવે.

૪ નો જવાબ એ જે કન્યાના બાપનો ગોર હોય તે બાંધે.

૫ નો જવાબ એ જે શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે છે.

૬ નો જવાબ એ જે કન્યાનાં મોસાળિયાંમાં જે હોય તે પધરાવે.

૭ નો જવાબ એજે (એનો જવાબ) શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮ નો જવાબ, શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. સગાઈ છે ને શાસ્ત્રમાં તે સગાઈમાં વિવાહ થાય છે તેને શિક્ષા કરતા નથી. ને શાસ્ત્રમાં જે સગાઈમાં વિવાહ મના છે ત્યાં તો અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતાજ નથી તો શિક્ષા કોને કરે ?

૧૦ નો જવાબ એજે મોટાનો વિવાહ થયા વિના નાહનાનો વિવાહ કરતાજ નથી.

૧૧ નો જવાબ એજે મોટા અપંગ હોય ને તેને કોઈ કન્યા ન આપે ત્યારે નાહનાનો વિવાહ થયો તેને શાસ્ત્રમાં દોષ લખ્યો તેજ, પણ ન્યાતના શિક્ષા કરતા નથી.

૧૨ નો જવાબ એ જે મોટી દીકરીનાં લગન થયા પેહેલાં નાહની દીકરીનાં લગન થાય નહીં.

૧૩ માનો જવાબ એજે અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, પણ એનો શાસ્ત્રનો જવાબ છે તેજ પ્રમાણે છે, રજસ્વલા થાય ત્યારે જઈને રહે.

૧૪ માનો જવાબ એજે આજદિનસુધી એવું થયું નથી, ને એવું થાય તો એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં હોય તેજ પ્રમાણે.

૧૫ મા સવાલનો જવાબ એજે અમારી ન્યાતમાં ઘણા પક્ષાંનો ચાલ નથી, મોટા પક્ષુ ન ભરાયું તેથી છોકરીના બાપે અટકાવ કીધો એવું થયું નથી.

૧૬ મા સવાલનો જવાબ એજે બે કન્યા એક ચોરીમાં એક દાહાડે પરણતી નથી. જુદી જુદી ચોરી કરીને એ મધ્યે અંતરપટ કરીને એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે.

૧૭ મા સવાલનો જવાબ સોલમાં સવાલના જવાબમાં આવ્યો છે.

૧૮ માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, પણ અમારી ન્યાતમાં આજદિન સુધી એવું થયું નથી.

૧૯ મા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક સ્ત્રી છે ત્યારે બીજી પરણવાનો ચાલ નથી, પણ દશ પાંચ વર્ષમાં એક બે છે ને તેના ઉપર બીજી સ્ત્રી કીધી તેને ન્યાતબહાર મુક્યા નથી ને ન્યાતે તેને શિક્ષાઓ કંઈ કીધી નથી.

૨૧ માનો જવાળ એજે પરણેલી ધણિયાણી મરી જાય ને તેના તેરમાને દાહાડે વિવાહ મળે તેની પા-
ધી બાંધે ને તેનો વર્ષ દિવસ થયા પછી પરણે; ને
કન્યા મોટી હોય ને તેનો કન્યાકાળ જતો હોય ત્સારે
તેના વર્ષ દાહાડામાં વરસીવાળીને પરણે.

૨૨ માનો જવાળ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૩ માનો જવાળ એજે શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૪ માનો જવાળ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૫ મા સવાલનો જવાળ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્ર-
માણે છે.

૨૬ માનો જવાળ એ જે બીજી ધણિયાણી મરી
જાય ત્સારે પેહેલીને એકઠી રાખે.

૨૭ માનો જવાળ એ જે એક સાડી ને એક કાં-
ચળી આપવાનો ચાલે છે.

૨૮ માનો જવાળ એ જે છોકરીનું સીમંત આવે
તે દાહાડે તથા છોકરીનો છોકરો વા છોકરી પરણે તે
દાહાડે મોસાળું કરે, મળે તે પ્રમાણે, સુકરર ખરચનો
ચાલે નથી.

૨૯ માનો જવાળ એજે મોટી છોકરી યધ ને
સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો તે મુખત્યાર છે ને મોટી
છોકરી યધને પિહેરિયાં સાસરે જવા ન દે એવું થયું
નથી, ને થાય તો તેની નિંદા થાય.

૩૦ નો જવાળ એજ, સલાહ હોય તો જવાદે,
લગાડે હોય તો ન જવાદે.

૩૧ માનો જવાળ એજે જનને રેહેવા સાર
કાઠનું વા પોતાનું બીજું ધર હોય તેમાં ઉતારે એજ.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુર-
તનાનો જવાળ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી કન્યાનાં લ-
ગન કરવાં.

૨. વરસ ૧૧ ની થાય એટલે તેના લગન કર્યા-
વિના ચાલે નહીં.

૩. લગનનો ચુડા તથા પાનેતર મોસાળિયાં લાવે,
ને મોસાળિયાં ન હોય તો બાપને ઘેરથી કરે. વરને
ઘેરથી ચુડા પાનેતરનો ચાલે નથી.

૪. ચોરી વરનો ગોર તથા કન્યાનો ગોર બંને
મળીને બાંધે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે
જેનો છે તે આપે છે.

૬. લગનની વખત કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધ-
રાવે, તથા મામા સાથે વિરોધ હોય તો ગમે તે
પધરાવે.

૭. લગન વખત ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છેએ.

૮. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી
તેની સાથે કરતા નથી.

૯. સગાઈ બળીને કાઈ લગન કરે તો તેને કાઈ
પુછી શકતું નથી.

૧૦. થાય છે.

૧૧. કદાપી એવું થાય છે તો તેને શિક્ષા કરતા
નથી.

૧૨. અટકાવ કરે છે.

૧૩. કન્યાદાનનો સંકલ્પ થયો ને પછી તેનો ધણી
મરી જાય તો તે ફરી પરણતી નથી.

૧૪. આજદિન સુધી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું
નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. અટકાવે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એક લગને-ચોરી જુદીએ
જે કન્યા પરણે છે.

૧૭. એ સવાલનો જવાળ ઉપર લખ્યો છે.

૧૮. બેહેન જીવતાં બીજી બેહેન પરણે નહીં.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં મળતાવિશેક આવતા
નથી તેની સાથે પરણવું ઘટતું નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક મરદ બે ઘેરી પરણે.

૨૧. ૧૩ દિવસ પછી બ્યારે કન્યા મળે ત્સારે
પરણે છે.

૨૨. પેહેલી ઘેરીને છોકરા હોય તો તેની રજા
જોઈએ, ને છોકરા ન હોય તો તેની રજા વગર
પરણે છે.

૨૩. એ સવાલનો ખુલાસો ઉપલા સવાલમાં
લખ્યો છે.

૨૪. વરસ ૩૦ની ઉમર થઈ ગયા પછી બીજી કરે.

૨૫. કરે.

૨૬. પેહેલી ધણિયાણી રાજી થઈને આવે તો
રાખે છે.

૨૭. તેના પિહેરિયાંને મળે તેવું મોસાળું કરે. ન મળતું હોય તો તેને મળે તેવું લુગડું આપે.

૨૮. મળે તો સઘળે અવસરે મોસાળું કરે. ન મળે તો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાંલ્લો કરે.

૨૯. મોટી થાય ને સાસરે જાય; ત્યારપછી સાસરિયાં પિહેર જવા દે ને પિહેરથી સાસરે મોકલે; ન મોકલે તો તેને કોઈ શિક્ષા કરતું નથી.

૩૦. છોકરીના બાપના ધરવાળાને સલાહ હોય તો જવા દે. ન જવા દે તો બાપની ખુશી.

૩૧. છે, ને કન્યાવાળા [તરફથી] પાણી પાથરણું મળે છે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. કન્યા પાંચ વરસથી તે દશ વરસની માંહે પરણાવે છે.

૨. એનો જવાબ પેહેલી કલમમાં આવ્યો.

૩. કન્યાને ધરપાનેતર મોસાળથી આપે.

૪. કન્યાની ચોરી કન્યાનો ગૌર બાંધે છે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો છે.

૬. કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે.

૭. લમ્બેળા શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિ થાય છે.

૮. જેની સાથે લગન કરવાં નહીં ઘટે ત્યાં લગન થતાં જ નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૦. વડો ભાઈ કુંવારો હોય ને નાહનો ભાઈ પરણે છે.

૧૧.

૧૨. એવું આજ લગી થયું નથી.

૧૩. એવું અમારી ન્યાતમાં અમોએ દીઠું નથી.

૧૪. એવું અમારી ન્યાતમાં દીઠું નથી.

૧૫. પલ્લું બાકી રહ્યું હોય તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે-પણ ચોરી જુદી.

૧૭.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા પરણવાની રીત નથી.

૧૯. સગામાં પરણાતું નથી.

૨૦.

૨૧. એક બૈરી મરી જાય તો બીજી જગ્યાએ મળે ત્યારે પરણે.

૨૨.

૨૩.

૨૪. છોકરા નથી તો આજ લગી બીજી પરણ્યા નથી.

૨૫.

૨૬.

૨૭. જે બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે સાસરેથી તથા પિહેરથી જે મળે તે આપે.

૨૮. જોઈ લગન તથા અધરણી એ ત્રણવાર મોસાળું કરે છે, જેને જે મળે તે.

૨૯. કન્યા પરણ્યા પછી મોટી થાય ત્યારે સાસરિયાં અટકાવી શકે છે. પણ પિહેરિયાં સાસરે જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૩૦. આજલગી એવો અટકાવ કોઈએ કર્યો નથી.

૩૧. જાનીવાસો વર પરણવાને આવે તેને ઉતરવાની જગા આપવી તે, અરચ કોઈ આપે ને કોઈ નહીં આપે.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩,

૧. લગન કરવાની રીત છે. છોકરી[ના] પાંચ વરસ તથા નવ વરસ સુધી રીત છે.

૨. લગન ન ઘટતાં હોય ને કરે તો પુછી શકે ન્યાતના લોક.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆપછી પરણવાનો ચાલ છે તેની બેહેન સાથે.

૪. કન્યાદાન માતા તથા પિતા કરે. ન હોય તો બીજા સગા કરે. કન્યાને માહેરાંમાં મામા પધરાવે તથા ભાઈ પધરાવે; ન હોય તો બીજો પધરાવે.

૫. ચોરી જુદી કરીને બે કન્યા પરણાવે તેનો ચાલ છે.

૬. અમારામાં લગન જમી થયા પછી અટકાવી શકે નહીં પક્ષાં સાર.
૭. અમારામાં એક જૈરી ઉપર બીજી કરી શકે; તથા મુખ્ય તો શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરી.
૮. અમારામાં પેહુલી જૈરીની રજા લે તથા ન લે, તથા આપવાનો ચાલણે, મુકરર નથી.
૯. બીજી જૈરી છોકરાં સાર પછુ કરે તથા કારણુ વિના કરે.
૧૦. એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીમાં મોસાળાંની રીત પોતાની શક્તિ પ્રમાણે છે.
૧૨. એ સવાલનો જવાબ-ન્યાતના લોક શિખા-મણુ દઈને રસ્તો કરે.
૧૩. એ સવાલનો જવાબ-મોસાળ તથા પિહર જાય, દાહાડાનું મુકરર નહીં.
૧૪. અમારામાં સમુહૂતીમાં લગ્ન થાય તથા કમુહૂતીમાં ન થાય.

પ્રાક્ષણ-ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૪.

૧. પાંચ વરસથી તે નવ વરસસુધીમાં લગન કરવાં ને દશ વરસની થાય ત્યારે લગન કર્યોવિના ચાલે નહીં.
૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટે લાંજ થાય, બીજે ઠેકાણે થતાંજ નથી.
૩. કોઈ શખસની ધણિયાણી મરી ગઈ હોય તો તેની બેહેનસાથે સુએ પરણાવે-મરનારની બેહેનસાથે; જૈરી જીવતાં બીજી થાય નહીં.
૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર પિતા પ્રભૂતિ શાસ્ત્રોક્ત છે ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે.
૫. અમારી ન્યાતમાં એક મંડપમાં ચોરી બે જુદી કરીને વચ્ચે અંતરપટ કરીને બે છોકરી પરણે.
૬. અમારી ન્યાતમાં ધણુ પક્ષાંનો ચાલ નથી, માટે પલ્લુ ન બરાધું તેથી છોકરીના આપે અટકાવ કીધો એવું આજદિનલગી થયું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી જૈરી કરવાનો એક ઉપર ચાલ નથી.
૮. અમારામાં બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી.
૯. એજ પ્રમાણે ચાલ નથી.
૧૦. અમારામાં ચાલ નથી તો એમાં શુ લખીએ?
૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે જૈરીને આ-વેણે તેને રીતમાં જૈરીના સાસરિયાં એક સાડી (૧) તથા કાંચળી આપેછે. પિહરિયાં મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.
૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહર જાય, એનો અટકાવવાનો ચાલ છે નહીં, ને જવાનો દાહાડો મુકરર છે નહીં.
૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની મા મરી ગઈ હોય અથવા જીવતી હોય તોએ પિહરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવાદે, તેનો દાહાડો મુકરર નથી.
૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં તે શાસ્ત્રરીતિ પ્રમાણે કરીએ છીએ. એ મોસમ અથવા દાહાડો તે પછુ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ.

પ્રાક્ષણ-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.
૨. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતનાં છોકરાં ન્યાતમાં પરણેછે.
૩. જૈયર મરી ગયા પછી તથા જીવતાં તેની બે-હેન પરણે છે.
૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માઆપને છે. માઆપ ન હોય તો તેનો મુરખ્ખી આપે ને કન્યા [ને] મામો પધરાવે.
૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરની બે કન્યા હોય તો એક લગને બે કન્યા પરણે, પછુ ચોરી જુદી બાંધીને પરણે છે.
૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો આપ અટકાવી શકતો નથી.
૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી હોય ને બીજી કરે, ને બંનેને સમાન રાખેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજીવાર પરણવા જાય તો આગલીનો અટકાવ નહીં.

૯. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તે ના કહે તો અટકે નહીં.

૧૦. આગલી બૈરીને છોકરું હોય અથવા ન હોય તો પોતે ખુશીથી પરણે છે.

૧૧. અધરણી આવે તો મોસાળું પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. માબાપ કન્યાને અટકાવી શકે નહીં, ધણી ન તેડે તો ન્યાતનો ગુનેગાર. સાસરિયાં અટકાવી શકે.

૧૩. ધણી મોકલે તો જાય છે.

૧૪. લગન પોહોંચતું આવે તે. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ તે થાય.

પ્રાશ્ન—ભટ્ટમેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૮.

૧. પાંચ વરસ પછી ને દશ ૧૦ વરસ સુધી થાય, ને દશ ઉપરાંત કન્યા વગર ચાલે નહીં.

૨. જેની સાથે કરવાધટે તેની સાથે કરીએ છેએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં તે બૈરીની બહેન સાથે પરણે, પણ મુવાપછી પરણે છે.

૪. કન્યાના માબાપને અધિકાર છે તથા ન હોય તો મરતાં રહ્યું તે કરે. ને કન્યાને મામો પધરાવે છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના મોસાળિયાં માહેરાંમાં પધરાવે.

૫. બે કન્યા એક (૧) દાહાડે પરણે છે, પણ ચોરી જુદી કરીએ છેએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત નથી વાસ્તે અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી કરવાનો ચાલ તો છે નહીં તથા કાંઈ કારણે બીજી બૈરી કરે તો જે ઘર ચલાવે તે મુખ્ય છે.

૮. એમ કરતાં બીજી બૈરી કરે તો જે ધણી-માણીસાથે ન બને તો દાણા તથા લુગડાં ધણીના કબજામાં રાખીને આપે તથા બૈરીના પિંહેરમાં આપે નહીં; ને રીતની જનસ બાઈ પાસે રહે. ધણી ચોરડી લઈને ધણીના મોહોલામાં રાખીને જરણપોષણ આપે.

૯. કારણથી બૈરી બીજી કરે છે તો પેહેલી બૈરી અટકાવી શકતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું થયું નથી ત્યારે છોકરાંને સાડ વરસ ૩૫ ની બૈરી થાય ત્યાંસુધી વાટ જીવે ને પછી કરે બીજી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીની એ રીત છે જે કન્યાને પિંહેરથી ચોખા તથા નાળિયેર તથા પાનસોપારી તથા કુલનો દાર આવે છે. તેથી બોળો ભરે છે તે દાહાડે મળે તો ન્યાત જમાડે છે. ન મળે તો પોતીકા સગા વેહેવાર કરે છે. ન મળે તો બોળો ભરીને બેસી રહે. તથા કન્યાના માબાપ છોકરીને એક ૧ લુગડું કરે છે, તથા જમાઈને પાધડી કરે છે. ન મળે તો લીલું નાળિયેર આપે. તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહે ને પિંહેર જાય આવે. કદાપી સાસરિયાં અટકાવ કરે તો પિંહેર જતી નથી. આજ લગી એવું દીકું નથી.

૧૩. જે છોકરીની મા મરી ગઈ છે તે છોકરી પોતાને મોસાળ જાય છે, અટકાવ નથી.

૧૪. લગન કરવાનો માસ તથા દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

પ્રાશ્ન—ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૫.

૧. કન્યાને વરસ ૧૧ લગીમાં પરણાવ્યા વિના ચાલે નહીં.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગાવાહાલામાં પરણાવવાનું ધટતું નથી.

૩. પોતાની બૈરી મરી ગયા પછી તે બૈરીની બહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા તથા બાપને છે. ને બાપ તથા મા ન હોય તો જે કોઈ વાલી થાય તે કન્યાદાન આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તેનો મામો પધરાવે.

૫. એક બાપની બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવે ત્યારે જુદા જુદા માહેરાં કરે.

૬. વરનો બાપ પલ્લું નહીં આપે તો કન્યાના વાલી પલ્લું લઈને પરણાવે.

૭. એક ઐરી જીવતી બેઠી છતાં બીજી ઐરી પર-
જીવતી નથી.

૮. એ સવાલનો જવાબ એ લીટીની ઉપરની
લીટીમાં લખ્યો છે.

૯. એ સવાલનો જવાબ પણ ઉપરની લીટીના
સાતમા આંકમાં લખ્યો છે.

૧૦. પેહેલી ધણિયાણીને છોકરા ન થાય તોએ
પણ બીજી ઐરી પરજીવતો ચાલ નથી.

૧૧. ઐરીને સીમંત આવે સારે તેનો ધણી શ-
ક્તિ પ્રમાણે સાસરે રીતભાત કરે તથા તેનાં પિહે-
રિયાં તેની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે.

૧૨. કન્યા પરણ્યા પછી લાયક થાય સારે સાસરે
રહે, તથા પિહેર પણ જાય, ને સાસરિયાં અટકાવે
તો પિહેર નહીં જાય; પણ આજદિન સુધી જતાં તથા
આવતાં કોઈએ અટકાવ ક્યો નથી.

૧૩. છોકરીની મા મરી ગઈ હોય અથવા જીવતી
હોય ને જ્યારે મોસાળિયાં તેડે સારે જાય ને દાહાડાને
કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે જે માસમાં લગન આવે
તે દિવસે થાય.

બ્રાહ્મણ-ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. પાંચ વરસની થાય સારથી તે નવ વરસની
થાય ત્યાં સુધી લગન કરવાં. તે ઉપરાંત રહે તો શાસ્ત્ર
તથા ન્યાતિનો અપવાદ ખરો.

૨. શાસ્ત્ર તથા અમારી ન્યાતરીત પ્રમાણે કરવા
ધટે છે ત્યાં કરેછે; તેમાં વિશેષે કરીને ગોત્રમાં તથા
સગાંમાં કરવા બંધ છે. ને આડી સગાઈમાં ચાર ચાર
પેહેડીએ (એટલે) લગન થાય ને ચાર પેહેડીની અં-
દર કોઈ ત્રીજી પેહેડીએ લગન કરે તો શાસ્ત્ર વિગે-
રનો અપવાદ.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઐરી જીવતી બેઠે બીજી લ-
ગન કરી શકતો નથી. ને જ્યારે પેહેલી ઐરી મરી
જાય ને તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે લગન થાય
અથવા ઐરી જીવતી છે ને તેની ઉમર વરસ ચાલી-

સની થઈ ગઈ છે ને તેને કાંઈ છોકરું નથી તો લગન
થાય.

૪. કન્યાદાન દેવાનો તો મુખ્ય અધિકાર આપનો
છે ને તે ન હોય સારે કન્યાના ભાઈનો, ને તેના પછી
દાદો યા કાકો; તેમાંનું કોઈ નહીં હોય અથવા નહીં
આપે સારે કન્યાની મા પોતાના ભાઈ આદિ બીજા
સગાઓ પાસે કન્યાદાન અપાવે. ને કન્યાને માહેરાંમાં
પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે, તથા સગાનો
પણ છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એ કન્યા એક ચોરીએ પરણે
નહીં. કદાપી કોઈ પરણાવે તો બંનેની ચોરી જુદી
જુદી બાંધે. ને એ ચાલ વિશેષે શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. લગનનો પ્રારંભ થયા પેહેલાં વરની તરફનું
પક્ષનું નાદારીના સખબચી લગન પેહેલાં માસ ૧
અગાઉ નહીં પુરું કરી શકે તો વિવાહ તોડીને લગન
બીજી જગો ઉપર કન્યાવાળો કરે.

૭. ઉપરની ત્રીજી કલમના કારણવિના બીજી
ઐરી થાય નહીં; અગર પુત્રને અર્થે કરે તો એક કરે,
તેથી વધારે થાય નહીં, ને પેહેલી ઐરી હોય તે
મુખ્ય છે.

૮. ઉપરની ત્રીજી કલમ તથા સાતમી કલમ પ્ર-
માણે હોય તો ઐરી બીજી કરે, ને પેહેલી ઐરીને પો-
તાની સત્તા પ્રમાણે રાજી કરવા સાર આપવું બેઈએ.

૯. ઉપરની કલમ ત્રીજી તથા સાતમી તથા આ-
ઠમીમાં જે પ્રમાણે લખ્યું છે તે પ્રમાણે થાય.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ત્રીજી કલમ પ્રમાણે
થાય.

૧૧. મોસાળું કરવામાં અવસર ત્રણ ઉપર લ-
ખ્યા છે, તેનો કાંઈ દાવો નહીં. પોતાની મતલબ તથા
શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને ન કરે તો સત્તા પ્રમાણે ચાંદો
કરે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે પણ અટકાવે વા
પદાર્થે પિહેર પણ જાય. ને સાસરે જવા દેવામાં પિ-
હેરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. જ્યાં સુધી છોકરી નાહની હોય ત્યાં સુધી ભ-
રણપોષણની સત્તા મોસાળિયાંની ખરી. તેવિના
બીજી સત્તા મોસાળિયાંની નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડા મુકરર

નથી. ઉત્તરાયણના સૂર્ય થયા પછી જેઠમાસ સુધી જ્યોતિષશાસ્ત્ર તથા ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે થાયછે.

પ્રાશ્નણ—૬શાભારગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૯.

૧. પાંચ વરસની થાય સારથી તે અગિયાર વરસ સુધી કચ્છા વિના ચાલેજ નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં જૈરી જીવતી બેઠે બીજું લગન કરી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી જૈરી મરી જાય ને તેની બેઠેન હોય તો તેની સાથે લગન થાય.

૪. કન્યાદાન દેવાનો તો મુખ્ય અધિકાર આપનો છે ને તે નહોયતો કન્યાના ભાઈનો, ને તેના પછી દાદો વા કાકો; તેમાંનું કોઈ નહોયતો કુટુંબી પાસે દેવડાવેછે. ને કન્યાને માહેરામાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે તથા સગાનો પણ છે.

૬. લગનનો પ્રારંભ થયા પેહેલાં વરની તરફનું પલ્લું નાદરીના સ્પર્શથી ન પુરૂં થયું હોય તો નિલાવીને લે, પણ વિવાહ તુટે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે.

૯. બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. બીજી થતીજ નથી તો છોકરાં તથા વરસનું શું લખીએ?

પ્રાશ્નણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં લગન કરવાનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવા ઘટે

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો સાલમા અંકવાળા સાથે નથી મળતી તેટલીજ અંકો લખીછે.

છે તેની સાથે લગન કરી શકે છે, ને જેની સાથે લગન કરવા નથી ઘટતાં તેની સાથે લગન કોઈ કરી શકતો નથી. એ પ્રમાણે અમારી રીત છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તો બીજી જૈરી (કોઈ) કરી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી જૈરી મરી જાય ને તે મરનાર જૈરીની બેઠેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાનો આપ તથા મા તથા ભાઈ તથા ભોળઈ કાકા વિગેરેમાં કોઈજ નથી તો કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાઈનો અધિકાર છે; ને માહેરામાં પધરાવવાનો મામાનો અધિકાર છે કન્યાને.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરી મધ્યે કન્યા એનો પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને અગર બે કન્યા પરણાવવી છે એક લગને, તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને કન્યાને પરણાવે છે.

૬. લગન જરી થયા ને છોકરાના આપને પલ્લું ભરવા મળતું નથી સારે તો કન્યાનો આપ લગન અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી પરણેલી છે ત્યાં સુધી તો ફરી એકના ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ? જે રીત અમારામાં અસલથી છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો કોઈ કેમ કરી શકે? ને થતી નથી.

૯. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી થતી નથી તો ગરીબપરવર વારેવારે તે શું લખીએ? એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એક જૈરીને છોકરું નથી થતું તોએપણ એક ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો અસલથી તે આજ સુધીમાં ને હવે પણ ચાલ નથી તો બીજી જૈરી કેમ કરી શકાય?

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે સારે મોસાળાનો ચાલ તો એટલોજ [કે] તેના પિહેરિયાંને મળે તે પ્રમાણે પોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે કરી શકે છે.

૧૨. કન્યા મોટી થાય સારે કન્યા સાસરે જાય, સારે સાસરિયાં અટકાવીને રાખે નહીં, ને પિહેરનું તેડું

આવે સારે સાસરિયાં પણ અટકાવી શકે નહી. રીત તો એવી છે. ને જણુ ૨ માં કોઈ શખસ અટકાવેછે તો તેને ન્યાત સમસ્ત તથા શેઠ પટેલ મળીને (તેને) પુછી શકેછે. ને જવાનું તો એવું જે જણુ એમાં જેનું તેડું આવે સારે મોકલવાનો ચાલ છે. ને સ્ત્રી પોતે લાયક થયા પછી સાસરે પિહેર જવા આવવામાં તેડાનો અટકાવ રહેતો નથી, ને વગર તેડે સાસરે જાય ને પિહેર જાય છે તેમાં સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઈ અમારામાં દાહાડો મુકરર છે.*

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અગર મરી ગઈ હોય તોએપણુ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાનો દિવસ એ છે કે સમુહૂર્તો થાય છે સારે જેને જે દિવસે લગન કરવાનાં આવેછે તે દિવસે લગન થાય છે ને કમુહૂર્તો થયાં પછી લગન થતાં નથી. એજ રીત છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક”

અંક ૧૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ નવની થાય સારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી, અટકાવે મોટી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ખંભાત વિગેરે શ્રીગોડ માળવી હોય તેને કન્યા આપવી લેવી. તે ઉપરાંત બીજે ઠેકાણે કન્યા આપે અથવા લાવે તો ન્યાત બાહાર રહે. સૌ ન્યાતના સમાધાન કરે સારે ન્યાતમાં આવે.

૩. કોઈ શખસ [ને] જૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને જૈરી મરી જાય સાર પછી પરણે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર વિવાહ મેળવવાની બાબતમાં લખ્યોછે, ને કન્યાને કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક દાહાડે એક માની કન્યાઓ બે પરણાવે તો જુદી જુદી ચોરી બાંધીને પરણાવેછે.

૬. વરનો બાપ પલ્લું લગન સુધીમાં ન આપે તો કન્યાનો બાપ પોતાની ખુશીમાં આવે તો પરણાવે.

૭. જૈરી એક ઉપર બીજી કરે તેમાં પેહેલી જૈરી મુખ્ય છે.

૮. એક ઉપર બીજી જૈરી કરે તેની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી જૈરીને પ્રજા ન થાય સારે બીજી જૈરી કરે પણ તેમાં જૈરીની રજા લેવાની રીત નથી.

૧૦. પેહેલી જૈરીને છોકરાં ન થાય સારે તેની વરસ તીસની ઉમર થાય લાંસુધી વાટ જોધને બીજી કરે.

૧૧. અધરણીની જમણવાર કરે તે દાહાડે મોસાળાંનો ચાલ્લો કરે. તેમાં ૩૧. ૫ થી તે ૩. ૨૫ સુધી જેને જેનું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે એવો ચાલ નથી. પોતે પોતાની પસંદતાએ જાય આવે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈછે સારે તેને પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ ન જવાદે તેનું કાંઈ મુકરર નથી, રનેહ હોય તો જવા દે.

૧૪. લગન કરવાં તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં એવા લગન કરતાજ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં જૈરી મુઆ પછી તે મરનારની બેહેન સાથે પરણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાનનો અધિકાર મા તથા બાપનો છે ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, ને મામા સાથે અણબનાવ હોય તો કન્યાના વાલી જેને કહે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પરણે તો ખરી પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

* જાનકી જણાય છે કે “છ” ન બદલે “ન” બોલે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન થતાં સુધી ન ભરે તો અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં બીજી થતી નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરી બીજી થતી નથી તો શું લખીએ?

૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે તે પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ એ છે જે વંશજ ન હોય તો કરી શકે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો સિરસ્તો નથી ને અટકાવ પણ થતો નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળ જવાનો દાહાડો મુકરર નથી, ને તેડું કરે સારે જાય.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરવા.

બ્રાહ્મણ-સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૭.

૧. કન્યા પાંચ વરસની થાય ત્યાંથી તે વરસ નવની થાય ત્યાં સુધી લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રી સાથે તથા તેવા પાસેના સગાં સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી. બાકી સઘળે ન્યાતમાં થાય.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણે નહીં, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ તો માતા પિતાનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકીનો છે, ને તે ન હોય તો મોટા ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો કાકાનો દીકરો આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામે બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જીવી થાય.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં છતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં બીજી બૈરીનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું ન હોય તો પણ બીજી બૈરી ન થાય.

૧૧. બૈરીને અધરણી આવે સારે એક વખત મોસાળું યથાશક્તિ કરે છે, તેનો કાંઈ આંકડો નથી, શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પોતાને સાસરે રહે ને તેવો તેહેવારનો દાહાડો હોય તો પિહેર જાય એમ કરતાં કશી વાતના વાંધાથી સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા જેની તકસીર હોય તેને શિક્ષા કરે, પણ સાસરાં પિહેર તબતો નથી.

૧૩. મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ જવાનો સાસરિયાંનો અટકાવ નથી, બ્યારે તેડે સારે જાય. દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ દેવલગન થયા પછી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી બ્યારે મળતાવિશેક આવે સારે લગન થાય. બાકી ન થાય.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯.

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવા; ને દશની થાય એટલે તો કન્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરોબર છે, જેની સાથે એવું સગપણ હોય જે કન્યા અપાય નહીં ત્યાં લગન કરવાં ઘટે નહીં, ને કદાચને લગન થયાં સારે તો લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન થયાં તે પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણે નથી ને મુઆ પછી પરણે તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપને છે, ને પોતાની ખુશીએ પોતાનો બાપ અથવા કાકો અથવા

પોતાની મા અથવા કાકી અથવા વડો ભાઈ અથવા વડી ભોજઈ એમાંથી જેની પાસે અપાવે તે આપી શકે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે, ને પોંખવાના બારણાં પણ બે મુકે, ને પેહેલાં મોટા જમાઇને પોંખે ને પછી બીજા જમાઇને પોંખે, ને પોંખનારી જુદી જુદી બેઈએ. એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દોકરીનું આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પોતાની સરત પ્રમાણે પલ્લું પુરું કસ્યાવિના લગનનું કામ કરવું નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય તો આગળ તો બીજી પરણેલા છે.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય અગર કંઈ શરીરે દોષ થાય ત્યારે તેની રજા લઇને ફરીથી બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રહે ને પોતાની ઓખાત પ્રમાણે સો અથવા સવાસો આપવા બેઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાને ના કેહે તોએ ઉપલા આઠમા જવાબના કારણથી કરે, ને એવા ખરા કારણવિના કરી શકે નહીં, કદાચ પેહેલી બૈરીમાં પક્ષો દોષ હોય તો કરે, પણ વગરવાંકે ન કરી શકે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું ન થયું તો તેની રજાવિના બીજી બૈરી પેહેલીની ઉમર વરસ પચીસની થયા પછી પરણે તો પરણી શકે છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને સાસરેથી રીત આપવાનો ચાલ છે, ને પિહેરથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે છે; ને પંચમાસીમાં પણ લુગડું કરે છે, જેવી પોતાની શક્તિ હોય તે પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે અથવા પિહેરીયાં સાસરે જવા ન દે એ વાત બની શકતી નથી ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકે છે.

૧૩. બૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો મોસાળથી નહોતરું આવે તે દાહાડો મુકરર છે, ને પોતાની ખુશીએ મોસાળિયાંને મળવા જાય તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો બેઈએ નહીં. મળીને સાસરે પાછી આવે.

૧૪. લગન સમુદ્ધર્તીમાં થાય ને કમુદ્ધર્તીમાં ન થાય.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતના તક બી-
જનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૪.*

૧. પાંચ વરસથી તે દસ વરસ સુધીમાં પરણાવવી બેઈએ.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે લગન કરે તો કાંઈ દોષ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૬૦.*

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવા ને દશ વરસની થાય એટલે તો કર્યાવિના ચાલેજ નહીં, ને અટકાવે કાંઈ નિયમ રહેતો નથી.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સધળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ (ના) હોય જે કન્યા અપાય નહીં ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહીં, ને કદાચ લગન થાય ત્યારે લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન થયાં પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં યા મુવે તેની બેહેન સાથે પરણે તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય તો આગળ તો બીજી પરણેલા છે, ને મરજી આવે તેટલી કરે ને મુખ્ય પેહેલી પરણે તે.

બ્રાહ્મણ-હરસોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવાં ને દશ વરસની થાય એટલે કસ્યા વિના ચાલે નહીં, ને અટકાવે નિયમ રહેતો નથી.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સધળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ હોય ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહીં.

* વિવાહ બાબતમાં આ વિશે ટીપ કરેલી છે તે જુઓ.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમે અંક ૧૯ વાળાને મળતી નથી તેટલીજ કલમે માત્ર લખી છે.

ને કદાચ લગન થયાં સારે લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં યા મુવે તેની બેહેન સાથે પરણે તેમાં હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપને છે. ને પોતાની પુત્રીએ પોતાના આપ અથવા પોતાની મા અથવા કાકા અથવા કાકી અગર વડો ભાઈ, વડી બોબાઈ એમાંથી જેની પાસે અપાવે તે આપી શકે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે.

૫. કોઈ એક દિવસે બે કન્યા પરણાવે તો બંનેની ચોરી જીદી બાંધે ને પોંખવાના બારણાં બે મુકે, ને પેહેલાં મોટા જમાઈને પોંખે, ને પછી બીજાને પોંખે, ને પોંખનારી જીદી જીદી જોઈએ; એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દીકરીનું આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પોતાની સરત પ્રમાણે પલ્લું પુરું કસ્યા વિના લગનનું કામ કરવું નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં જૈરી જીવતી હોય તોએ બીજી જૈરી પરણે છે ને મરજી આવે તેટલી પરણે, ને મુખ્ય પેહેલી પરણે તે.

૮. પેહેલી જૈરીને છોકરા ન થતા હોય અગર કાંઈ દોષ થાય સારે તેની રજા લઈને ફરી બીજી જૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રહે.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તો ઉપલા આઠમા જવાબ પ્રમાણે કારણથી કરે, ને એવા ખરા કારણ વિના કરી શકે નહીં; કદાચ પેહેલી જૈરીમાં પક્ષો દોષ હોય તો કરે, પણ વગર વાંકે કરી ન શકે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને ફરજદ ન થયું તો તેની રજા વિના બીજી જૈરી પેહેલીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયે પરણી શકે છે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે તેને સાસરેથી રીત આપવાનો ચાલ છે, ને પિહેરથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે છે, ને પંચમાસીનું લુગડું કરે છે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે અગર પિહેરિયાં સાસરે જવા ન દે એ વાત બની શકતી નથી, ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકે છે.

૧૩. જૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો મોસાળથી નહોતરું દે તે દાહાડો મુકરર છે, ને પોતાની પુત્રી-એ મોસાળિયાંને મળવા જાય તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો જોઈએ નહીં ને મળીને પાછી આવે.

૧૪. લગન સમુદ્ધર્તામાં થાય છે ને કુમુદ્ધર્તામાં થતાં નથી.

બ્રાહ્મણ-અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૩૬.

૧. કન્યાના લગન વરસ સાતથી તે અગિયાર લગીમાં કસ્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે બેબુનિયાત હોય તેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી, ને અગર કરે તો તેને કાંઈ કરવું નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરનાર જૈરીની બેહેન સાથે પુત્રી હોય તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર દાદો અથવા આપ અથવા કાકા અથવા ભાઈ એટલાનો એક એકથી ઉતરતો અધિકાર છે. ને કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામો સગો વા પિત્રાઈનો છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક માંડવામાં બે ચાર કન્યા પરણે, પણ તેની ચોરી જીદી જીદી થાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી થાય છે પણ તે ધણીને બંને જૈરી સમાન છે, ને ગમે તેટલી પરણે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુંજ નથી તો અટકાવે શું?

૮. અમારી ન્યાતમાં જૈરીની કંઈ રજા લેવાનો અટકાવ નથી ને પેહેલી જૈરીને કાંઈ આપવું નહીં.

૯. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તો પણ બીજી જૈરી કારણ વિના કરી શકે છે.

૧૦. એક જૈરી છે ને તેને છોકરું છે અથવા નથી તો પણ બીજી જૈરી કરી શકે છે. ને ઉમરનું તથા વાટ જોવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. જે જૈરીને અધરણી આવે તથા છોકરાના જનોઈમાં તથા છોકરાના લગનમાં તથા છોકરીના લગનમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ છે. ને તેનો આંક કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, તેડું આવે ત્યારે પિહેરિયાંની રજા લઈને જાય, ને સાસરે હોય ને પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે સાસરિયાંની રજા લઈને જાય—ને જવા આવવાની બાબતમાં ન્યાતવાળા કોઈ પુછી શકતા નથી, ને જવા આવવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા મરી ગઈ અથવા જીવતી છે ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંની જોડે મોસાળિયાંને કબ્જો નહીં હોય તો જવા દે છે ને સાં જવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે કારતક સુદ અગિયારસથી તે આષાઠ સુદ અગિયારસ સુધીમાં જેને જે દાહાડે લગન લેતા આવે તે દાહાડે કરે.

બ્રાહ્મણ-વાયડાનો જવાબ,

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાત મધ્યે કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીની થાય સાં સુધીની પરણાવે—એ પ્રમાણે ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાત મધ્યે લગન કરવા ધટે છે તેની સાથે કરે છે, નથી ધટતા તેની સાથે થતા નથી એ મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાત મધ્યે કોઈ શખસને જૈરી છે અથવા મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે એ મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાત મધ્યે કન્યાદાન આપવામાં પોતાના બાપ તથા મા તથા કાકા કાકી તથા ભાઈ ભોળઈ વિગેરેમાં કોઈ ન હોય ત્યારે કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાધનો અધિકાર છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે, એ મુકરર છે—એ રીત છે.

૫. અમારી ન્યાત મધ્યે એક ચોરી મધ્યે બે કન્યા પરણી શકતી નથી. અગર બે કન્યા પરણાવે છે તો ચોરી બે જુદી કરીને પરણાવે છે, એ મુકરર છે—એ રીત છે.

૬. અમારી ન્યાત મધ્યે લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપને પલ્લું ન મળ્યું તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાત મધ્યે જૈરી (બીજી) એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો વિસ્તાર લખ્યામાં આવતો નથી.

૮. અમારી ન્યાત મધ્યે બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો વિસ્તાર લખીએ શું ?

૯-૧૦. અમારી ન્યાતમધ્યે બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી—છોકરું આવે અથવા ન આવે તો બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે સવાલ બે એકઠા લખ્યા છે—વિસ્તાર લખ્યામાં આવતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાત મધ્યે જૈરીને અધરણી આવે છે તેને મોસાળાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે છે તે કરે છે—નથી મળતું તે નથી કરતો, તેનું કાંઈ પરીમાણ નથી—એ જ સવાલ.

૧૨. અમારી ન્યાત મધ્યે છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે પણ જાય અથવા પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે પિહેર પણ જાય, પણ ધણું ખર્ચ તો સાસરે રહે છે; અગર જણ ૨ ની મરજીમાં આવે છે તે માંહામાંહે એવી રીત એજ છે; પણ જણ ૨ માં કોઈ અટકાવે છે તેને ન્યાતના સર્વે બાળગોપાળ તથા શેઠ પટેલ મળીને પુછી શકે છે. જવાનું એવું—જણ ૨ માં જેનું તેડું આવે ત્યારે મોકલવાનો ચાલ છે, ને સ્ત્રી પોતે લાયક થયા પછી સાસરા પિહેરના તેડાનો કાંઈ અટકાવ નથી, વગર તેડે સાસરે જાય, પિહેર પણ જાય છે—તેમાં સાસરે તથા પિહેર જવાના કંઈ અમારામાં દાહાડાનું મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો એ પણ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાનો દિવસ એ છે કે સમુદ્ધર્તી થાય છે ત્યારે જેને જે દિવસ લગન કરવાનો આવે છે તે દિવસે લગન થાય છે, ને કમુદ્ધર્તી થયા પછી લગન થાય નહીં—એ મુકરર છે.

* બ્રાહ્મણ-મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦.

* આ અંકવાળાએ આ બાબત વિશે જવાબ આપ્યો નથી.

પ્રાશ્ન-મધ્યાયલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧. બહુધા દશ વરસની મર્યાદા છે.
૨. વિવાહ કરતી વખત સગપણ તપાસીને શા-સ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરે છે.
૩. ધણિયાણી જીવતાં તેની બેહેનને લવાતી નથી, ને તે મુઆ પછી તેને છોકરા કાંઈ નથી તો તેની બે-હેન સાથે પરણે છે.
૪. કન્યાદાન આપવામાં પોતાનો પિતા નહીં હોય તો તેનો આપ, તે નહીં હોય તો તેનો ભાઈ, તે ન હોય તો તેનો ગોત્રી, તે નહીં હોય તો કન્યાની મા [અધિકારી છે]; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.
૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પ-રણતી નથી.
૬. ઉભયતા-બંનેની મરજી.
૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરવા ચાહે તો કરે ને મુખ્ય બૈરી મોટી.
૮. બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ને તેને રાજી કર-વામાં કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.
૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો-એપણુ કરી શકે છે છોકરા સાર.
૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું નથી ત્યારે બીજી કરવા ચાહે તો ત્રીસ વરસની ઉંમર થયા પછી કરે.
૧૧. અધરણીમાં રીત આપવાનો ચાલ તથા મો-સાળાનો ચાલ—મળે તે કરે છે, નથી મળતું તે કરતા નથી; તો આંકડો શું લખીએ? શક્તિ પ્રમાણે કરે.
૧૨. મોટી થાય ત્યારે સાસરે રહેવું ને જવા આ-વવામાં તો અટકાવ થાય નહીં.
૧૩. સ્ત્રીને મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી ને દા-હાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.
૧૪. દાહાડો લગનનો કાંઈ મુકરર નથી, મુહૂર્ત આવે છે ત્યારે થાય છે.

પ્રાશ્ન-સારસ્વત (લુહાણાના ગોર-)

નો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૧.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કરે છે.
૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ હોય જે કન્યા અપાય નહીં ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહીં, ને કદાચ લગન થાય ત્યારે લા-ચાર, શું કરીએ? પ્રાશ્નનાં લગન થયાં પાછાં ફ-રતાં નથી.
૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે (કોઈ) પરણતું નથી ને મુઆ પછી તો પરણે છે.
૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માતાપિતા-નો છે—ને પછી તો માતાપિતા જોને આજ્ઞા આપે તે કન્યાદાન આપી શકે છે.
૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા તો પ-રણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરીને પરણે છે.
૬. લગન જારી થયું ને કાંઈ ચીજ બાકી હોય તો વર કન્યાવાળા સમજે, પણ લગન અટકે નહીં.
૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો-પણુ બીજી બૈરી થાય છે ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.
૮. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થતા હોય, અગર ધર નહીં ચલાવતી હોય તો તેની રજા લઈને બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે તેની પાસે રહે, ને તેનું ભરણપોષણ કરે; ને રાજી કરવા સાર કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.
૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કર-વાની ના કેહે તો પણ ઉપલા કારણથી બીજી બૈરી કરી શકે છે; ને વિનાકારણ કોઈ કરે નહીં.
૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૩૦ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજી બૈરી કરે.
૧૧. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી તથા મોસાળું કરે છે તે પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે કરે છે.
૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સા-સરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન

જવા દે એ બની શકતું નથી-ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, મોસાળ તેડે સારે જાયછે.

૧૪. લગન તો સમુદ્ધર્તામાં થાયછે ને કમુદ્ધર્તામાં નથી થતા.

બ્રાહ્મણ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધીમાં લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થઈ એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જ્યાં ઘટારત છે ત્યાં લગન કરેછે ને નથી ઘટારત ત્યાં કરે તો તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુવા પછી(ઓ) તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના માબાપનો અધિકાર છે, ને પછી તેને અભાવે તો જે હાજર હોય તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારામાં આજસુધી તો એક દહાડે બે કન્યા પરણી નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પરણાવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. લગન સુધી પહોંચે તો કોઈ બાકી રાખતા નથી, ને કદાપી એક જનસ બાકી હોય તો લગન અટકાવીને લેછે.

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતી હોય ને તે ના-લાયક હોય તો બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો જે સમ-જવાર હોય તે.

૮. ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે હોય તો બીજી બૈરી કરે; ને પેહેલી બૈરીને પોતાની સત્તા પ્રમાણે રાજ કરવા સારૂ આપવું જોઈયે, ને કોઈ વિનાકારણ કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો એપણ કાંઈ વાજબી કારણ હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થાય તો તેની વરસ ૩૦ ની ઉમર થાય સારપછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું તો પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે, તેનો આંકડો કાંઈ મુક-રર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિ-હેર પણ આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરે તો તેને ન્યા-તવાળા પુછે, ને કદાપી કારણથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાત તેની તજવીજ કરીને મોકલાવે ને તેને સજા કરે.

૧૩. મોસાળ જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે (લગન) કરીએ છીએ.

બ્રાહ્મણ-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા વરસ પાંચથી તે વરસ અગિયાર સુધીમાં પરણેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રી હોય ત્યાં વિવાહ થતો નથી તથા સગાવાહલામાં વિવાહ થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાને માબાપ તથા ભાઈભાણજી તથા કાકાકાકી તથા વડવાઓ બે તથા વડિયાઈ બે તથા મામો તથા મામી એટલા-ઓને કન્યાદાન દેવાનો ચાલેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને પરણે છે એ ચાલે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંતો ચાલ નથી, પણ કન્યાના માબાપને ગમે તો ન પરણાવે; એ અમારો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી છે, ને બીજી મળે તો કરેછે; એ અમારો ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી સુખે કરે, તેની રજા જોઈએ નહીં, ને આપવાનો અ-મારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરેછે, એ અમારો ચાલછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કન્યા બીજી મળે તો મુખે કરે; કશો અટકાવ નહી, એ અમારી ન્યાતનો ચાલછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીમાં આપવા લેવાનો ચાલ નથી, મોસાળું મળે તો કરે, મુકરર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી સાસરે જાય ને પિહેર આવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે તથા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ મુખે જાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વરકન્યાના માબાપને ગમે સારે લગન કરેછે.

પ્રાશ્ન—કુંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૨.

૧. પાંચ વર્ષથી માંડીને અગિયાર વર્ષ સુધીમાં લગ્ન કસ્યા વગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગ્ન કરવા ધટતા નથી તેની સાથે કરતા નથી ને જેની સાથે ધટછે તેની સાથે કરીએ છીએ.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં—તે બૈરીની બેહેનને—મુવા પછી પરણેછે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો વેહેવાર માતાપિતાને છે.

૫. કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામા વિગેરે ગમે તે કરે, અમારી ન્યાતમાં એક ઘેર એકાદરકન્યા બે એક દાહાડે પરણતી નથી, પણ મંડપબેદે પરણેછે.

૬. લગ્ન જારી થાય ને છોકરાનો બાપ પશ્વું ન બરે સારે છોકરીનો બાપ અટકાવ કરે.

૭-૧૦. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતાં બીજી થતી નથી ને અટકાવથી કરે તો રૂપિયા ૧૦૧ અંકે રૂપિયા એકસો ને એક આપે ને એક ન્યાત જમાડે, ને કર નહી આપે તો પોતાની ન્યાતથી અળગો રહે, માસ ૧ માં પરણ્યા પછી આપે, નહી આપે તો ન્યાત બાહાર રહે; તેનો જે કોઈ સંગ કરે તે ન્યાતબાહાર રહે. પ્રથમ સ્ત્રીનું લરણુપોષણ કરે, કન્યાનો ધણી

એક [ક]ન્યા ઉપર બીજી આપે તો તે ધણી રૂપિયા ૫૧ અંકે એકાવન ન્યાતને આપે, નહી આપે તો ન્યાતબાહાર રહે. એ પ્રમાણે અમે અમારી ન્યાતનો બંદોબસ્ત કર્યોછે.

૧૦. જવાબ ૭ થીતે દશ સુધીના એમાંછે.

૧૧. અધરણીમાં ગુજવી રીત આપવાનો ચાલ છે, મોસાળું કરવાનો ચાલછે, વખત તો મુકરર નથી, મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા પિહેર જાય તેમાં કોઈ અટકાવ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં (અટકાવ) કરી શકતાં નથી.

૧૩. કોઈ શખસની મા મરી ગઈ અથવા જીવતી હોય તો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગ્ન કરવા તેના માસ દિવસ શાસ્ત્રમાં છે.

પ્રાશ્ન—મેતાળા ઓરપાડના દેશા-

ધનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૧૯.

૧. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ચોથીમાં લખેલો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રીમાં તો કન્યા આપવા લેવાનો ચાલજ નથી, ને બીજા સગાવાહાલામાં પણ ચાર ચાર પેઢી થયાવિના કન્યા આપવા લેવાનો ચાલજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલછે, ને બૈરી જીવતાં તો તે બૈરીની બેહેન સાથે આજ લગીમાં કોઈ પરણ્યું એવું અમારા જણ્યામાં આવ્યું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, અગર કન્યાનો બાપ ન હોય તો કન્યાના દાદાનોછે, દાદો ન હોય સારે કન્યાના ભાઈનો, કદાચ ભાઈ ન હોય સારે કાકા વગેરે પિત્રાઈનોછે. એ ન હોય સારે કન્યાની મા વા બાપની મા કન્યાદાન આપે. અગર એમાંનું કોઈ ન હોય સારે મોસાળિયાં વિગેરે પોતાની ન્યાતિના કન્યાદાનના દે-

નાર નથી ત્યારે કન્યા “કુરીયાત” સ્વયંવર, ને કન્યાને માહેરામાં મામા આદિ લઈને મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને બે કન્યા એક દિવસે પરણાવવાનો ચા. લહે તેથી તેની ચોરી જુદી જુદી બંધાયછે, ને એ ચાલવિશે શાસ્ત્ર મુકરર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પછી ત્રીજે દિવસે પશુ આપવાનો ચાલ છે તેથી છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતી હોય તો- એપણુ કારણથી બીજી ઘેરી કરે. ને બંને ઘેરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકવિચારથી ધણીની મરજી માફક રહે ત્યારે પેહેલી ઘેરીને મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઘેરીને સંભળાવવું જોઈએ, ને તે સંભળાવ્યા ઉપરાંત રાજ થઈને બીજી ઘેરી કરવાની રજા ન આપે ત્યારે તેનો ધણી પેહેલી ઘેરીને રૂપિયા સાતસેં સુધી આપીને બીજી ઘેરી કરે, ને કદાચ પેહેલી ઘેરી પતિત થએલી હોય કે જોને ન્યાતવાળાથી ન્યાતમાં લેવાય નહીં ને પતિત થએલી ઘેરીને ફરી બીજી ઘેરી લાવવા બાબતમાં સંભળાવવું પણ જોઈએ નહીં, ને રૂપિયા પણ આપવા જોઈએ નહીં, કાંચ કે પતિત થઈ માટે.

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને બીજી ઘેરી કરવાની ના કહે તોએપણુ બીજી ઘેરી આ કલમમાં સખખો લખ્યાછે તેથી કરી શકેછે. તેના કારણની વિગત એજે છોકરા નહીં થાય ત્યારે તથા અપંગ હોય કે જોથી ધરનો ધંધો ન થાય ત્યારે તથા પતિત થયેલી હોય કે જોને ન્યાતવાળાથી ન્યાતમાં લેવાય નહીં ત્યારે બીજી ઘેરી કરે. એવા કારણોવિના બીજી ઘેરી કરી શકે નહીં.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની મરજીવિના બીજી ઘેરી કરે તો થાયછે, પણ પેહેલી ઘેરીની ઉમર વરસ ત્રીસની થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઈને પછી કરે તો તે બાબતમાં પેહેલી ઘેરીનો અટકાવ ચાલી શકે નહીં.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલછે. અધરણીની બાબતમાં મોસાળું કર

વાનો ચાલ એક વખત છે. તે અધરણી બાંધ્યા પછી ને દિવસે કરે, ને તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, કાંજે મોસાળું કરનાર શખસ પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે તેથી.

૧૨. સાસરે છોકરીને રહેવું તો મુખ્યછે, પણ ક્યારથી કે વરસ બારની ઉમર થયા પછી. ને સાસરિયાં છોકરીને બેતરેહથી દુખ દેતાં ન હોય ને પિહેરિયાંમાં જવા ન દે તો તે વાત, તથા પિહેરિયાં બે તરેહથી છોકરીને સાસરિયાં દુખ દેતાં હોય ત્યાંસુધી સાસરે ન જવા દે તો તે વાત બની શકેછે, ને એ મુજબ વાત બની હોયતો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય નથી. તે ઉપરની જીકર મુજબ વિરોધ ન થયો ત્યારે સાસરે તથા પિહેર જવાનો છોકરીને હરવખત ચાલછે માટે દાહાડો કાંઈ મુકરર લખ્યામાં આવતો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં સ્ત્રીને બેતરેહથી દુખ દેતાં ન હોય ને મોસાળ ન જવા દે તો એ વાત બની શકેછે, ને એ મુજબ વાત ન હોય તો મોસાળ જવાનો ચાલ દિવાળી વિગેરેમાં મુકરર છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર છે.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) તથા ૭) ની થાય ત્યારે લગન કરવા, ને વરસ ૧૧) ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં નાહના મોટા છે નહીં, સરવે સરખા છે, જોને ગમે તે પોતાની ખુશી હોય ત્યાં વિવાહ કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી જીવતાં બીજી પરણવાનો ચાલ નથી, તથા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે પરણવાને કન્યાના માઆપ રાજ હોય ને પરણાવે તો થાય સહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાનો અખત્યાર- જે પોતાનો પૈસો ખરચ કરે તે દેછે, ને કન્યા પધરા-

વવાનો ચાલ કન્યાના માબાપ તથા સગા જેને કેહે તે પધરાવેછે. તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને પરણાવે તો ચોરી જુદી જુદી કરે, ને માહેરામાં આગળ પડદો રાખીને પરણે.

૬. લગન જારી થયું ને કદાચ વરનો બાપ પલ્લું નહીં બરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે સહી, પક્ષાં વગર પરણે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો તેની રજા શાને જોઈએ ?

૯. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને છોકરા નહીં થાય તોએપણ બીજી બૈરી કરી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને અધરણી આવેછે તેને આપવાનો ચાલ તથા મોસાળું કરવાના ચાલનું કાંઈ મુકરર નથી. જે મળે તે આપીને પગે લાગેછે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી, ને આંકડો પણ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થયા પછી સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તથા પિહેરિયાં સાસરે નહીં જવા દે તો ધણી મુખ્યત્વાર છે, ગમે તો મોકલે ને ન ગમે તો ન મોકલે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો તેને (મોસાળ જવાનો) મોસાળિયાં સાથે સલાહ હોય તો જાય, તેમાં અટકાવ નથી. ને મોસાળિયાં સાથે સલાહ નહિ હોય તો ખુશી પડે મોકલે વા ખુશી પડે નહીં મોકલે સહી.

૧૪. લગન કરવાનો નિયમ એ છે જે સમુદ્ધર્તા થયા પછી જે દિવસે લગન ચોખું આવે તે દિવસે લગન કરે.

બ્રાહ્મણ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની વચ્ચે સુધી લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન ઘટતાં હોય તેમ થાય છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી જીવતાં બીજી બૈરી પરણતી નથી, મુઆ પછી ધણિયાણીની બેહેન અથવા બીજા સાથે પરણે તો પરણ્યા.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન છોકરીના માબાપ આપે, ને છોકરીનો મામો માહેરામાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, માંડવો ૧ પણ ચોરી જુદી જુદી થાય છે. તેનો કાયદો એ જે મોટી છોકરીની ચોરી પેહેલી ને નાહની છોકરીની ચોરી પછવાડે.

૬. પલ્લું ન બરે સારે કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે તો અટકે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭-ઉપલી કલમમાં છે.

૯. ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ૭ મી કલમ પ્રમાણે, બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અધરણી બૈરીને આવે સારે મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેડું આવે સારે સાસરે જાય, ને પિહેરથી તેડું આવે સારે પિહેર જાય, ને વાજખી વાતે અટકાવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકતા નથી; ને જેરવાજખી વાતથી અટકાવે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે. સાસરે તથા પિહેરથી તેડું આવે સારે જાય.

૧૩. બૈરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંની રાજીથી મોસાળમાં તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે દાહાડે લગન આવે તે દાહાડે લગન થાય.

બ્રાહ્મણ-તપોધન ખંભાતી સાહીવા-
ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ ની થાય એટલે લગન કરે, ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યોવિના આવેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં તથા પિત્રાર્ધમાં તથા યોત્રીમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો પંચવાળા કરવા દે નહીં, ને પંચાતનું કહ્યું ન માને ને કરે તો પંચ તે વિવાહ તોડી શકે છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં તે ઘેરીની બેહેન સાથે પરણે છે, ને મુવા પછીએ તે ઘેરીની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માખા-પમે છે, ને તે ન હોય તો કન્યાને જે પાળે તે આપે છે. ને કન્યાને તો કન્યાનો માખો ઘેરીમાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક માહેરે એ કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે જે એ કન્યા પરણવાની હોય તો ચોરી જીદી જીદી કરીને પરણાવે છે, ને તેમાં કાષ્ઠો કાંઈ નથી.

૬. એ વાતમાં બંને વેહેવાઈની મરજી માફક થાય છે.

૭. એક ઘેરી જીવતી હોય તો એપણુ બીજી ઘેરી કરે, ને મુખ્ય તો જે સમજણવાળી હોય તે ઘેરી.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, પણ પેહેલી ઘેરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં ધણી મુખ્યત્વાર છે, પોતાની મરજીમાં આવે એટલી કરે છે.

૧૦. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે તો છોકરાની જીકરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, ઘેરીના પિહેરિયાંની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, ને જે તે ઘેરીને છોકરાં યા છોકરી આવે ને તે પરણે ભારે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તેના મોસાળાં જિયાં મોસાળું કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય એટલે સાસરે રહે. ને જે સાસરિયાંને તથા પિહેરિયાંને લગાઈ હોય તો તે લગાઈ મટ્યા પછી સાસરે તથા પિહેર જાય, પણ તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીના માખાપ જીવતાં છે અથવા મરી ગયાં હોય તો એપણુ મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ કરી શકાતો જ નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે તો બ્રાહ્મણને પુછીને કરીએ છીએ.

બ્રાહ્મણ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧.

૧. અમારામાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે નવ વરસ સુધી લગન કરવા, લગનને નિદાને અગિયારમે વરસે આવે નહીં.

૨. અમારામાં લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરી શકતા નથી.

૩. અમારામાં ઘેરી જીવે ત્યાંસુધી બીજી પરણતા નથી, ને મરી ગયા પછી તેની બેહેનને પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપને તથા બાપને તથા કાકા વગેરે જે કુટુંબમાં હોય તેને અધિકાર છે; ને તે ન હોય તો મામાને અધિકાર છે. ને માહેરાંમાં તો માખો બેસાડે, તે ન હોય તો મોસાળના કુટુંબી વિગેરે બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે એ કન્યા પરણે છે, ને ચોરી બંનેની જીદી જીદી થાય છે.

૬. અમારામાં લગનના દાહાડા સુધી પહોં ન ભરે તો લગન અટકાવે.

૭. અમારામાં એક ઘેરી જીવે ત્યાંસુધી બીજી પરણતા નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે.

૯. એનો જવાબ એજ બાબતમાં કલમ ૭ મી પ્રમાણે છે તો કારણ શું લખીએ ?

૧૦. પેહેલી ઘેરીને છોકરા ન થાય તો પણ પેહેલી ઘેરી જીવે ત્યાં સુધી બીજી ઘેરી પરણાય નહીં.

૧૧. અમારામાં જે ઘેરીનું અધરણી આવે તેને પાટઉછાણના ૩. ૯) નગદ આપે, અગર સાડી ૩.

૯) ની આપે છે. તથા સાસરવાસો ૩. ૩) તથા લા-
ડવા ધાડવાના ૩. ૨)-જુમલે ૩. ૧૪) આપે છે, ને
મોસાળું કરવાનો ચાલ-અધરણીમાં તથા લગનમાં
તથા જનોઈમાં શક્તિ માફક કરે છે, ને મોસાળું બરે
સારે મોસાળિયાંને ધરચોળું પેહેરાવે, અગર નગદ
૩. ૫) આપે, જેને સાં મોસાળું કરે તે આપે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી કંઈ દાહાડો સાસરે
જવાનો મુકરર નથી, જ્યારે તેડું કરે સારે જાય છે,
ને એ વાતમાં સાસરે પિહેર જવાનો અટકાવ કરતાં
નથી તો ન્યાતવાળા શિક્ષા શું કરે ?

૧૩. જ્યારે મોસાળિયાં તેડે છે સારે તે ઘેરી જાય
છે તેને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં
નથી.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાની મોસમ કાર્તિ-
કૃતી તે આષાઢ સુધીમાં સારો દાહાડો જોઈને થાય છે,
ને એટલા માસમાં કમુહૂર્તો હોય સાંસુધી થાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-કનોજીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. કન્યાની ઉમરનું કંઈ મુકરર નથી, જ્યારે વર
મળે છે સારે લગન કરીએ છેએ.

૨. જે ઘટનું નથી સાં કરતા નથી, ને સગાઈ
હોય સાં કરતા નથી.

૩. ઘેરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતાપિતાને છે,
તે ન હોય તો ભાઈ કરે, ને ભાઈ ન હોય તો કુટુંબી
કરી શકે છે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજો સગો પર-
ણાવવાનો અરથ કરે તે કરી શકે છે. ને તે કન્યાને
ચોરીમાં ભાઈ બેસાડે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ
અટકાવે છે, પણ જરૂરમીનથી કામ ચાલે છે.

૭. એક ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી સંપતવાળો ક-
રે છે, ને બેહુને સમાન રાખે છે.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરે તો પેહેલી
ઘેરીને રાજ કરીને કરે છે.

૯. કારણ અટકાવ સરખું હોય તો બીજી ઘેરી કરે.
૧૦. ઘેરીને છોકરું ન થાય તો વરસ ૩૦ સુધી
વાટ જોઈને બીજી ઘેરી કરે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી.

૧૨. ઘેરીને સાસરે જવું તે તો જરૂર છે, ને પિ-
હેરમાં અટકાવથી રહે. જવા આવવામાં કોઈ અટ-
કાવી શકતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કંઈ અટકાવ નથી, જ્યારે
તેડે સારે જાય છે.

૧૪. જોષીને પુછીને મુહૂર્ત જોષી આપે તે દાહાડે
કરીએ છેએ.

બ્રાહ્મણ-તળાજીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ૫ વરસથી તે અગિયાર
વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતનું છોકરું ન્યાતમાં
પરણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી મરી ગયા પછી (વા)
તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે,
માબાપ ન હોય તો મુરખી આપે; ને મામો માહેરામાં
પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ધરની બે કન્યા હોય
તો એક લગને બે કન્યા પરણે, ને ચોરી જુદી જુદી
બાંધીને પરણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વરનો બાપ પલ્લું ભરે, ક-
દાય દશ પાંચનું બોધું હોય તો અટકાવે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતી હોય તો-
એ બીજી પરણે, ને મુખ્ય ઘેરી એ બને.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી કરે તો
પેહેલી ઘેરી અટકાવી શકે નહીં.

૯. પેહેલી ઘેરી, પોતાનો ધણી બીજી ઘેરી પરણે
તો અટકાવી શકે નહીં.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને છોકરા હોય તોએ પરણે.

૧૧. અધરણી આવે તો મોસાળું પોતાના મળ-
તર પ્રમાણે કરે.

૧૨. માળાપ કન્યાને અટકાવી શકે નહીં, ધણી ન તેડે તો ગુન્હેગાર, સાસરિયાં અટકાવી શકે.

૧૩. ધણી મોકલે તો જાય.

૧૪. લગન પોહોંચતું આવે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ તે થાય.

બ્રાહ્મણ-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચ અથવા આઠ સુધીમાં લગન કરવા, ને નવ વરસની ઉમરની યદ્ય સારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રીમાં તથા સગા સંબંધીમાં લગન કરવા ઘટતાજ નથી. ને ગૃહસ્થ મા બ્રાહ્મણ કે જેની સાથે સંબંધ ન હોય ત્યાં લગન કરવા ઘટે છે ત્યાંજ થાય છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતે બેરીની બેહેન સાથે લગન કરતો નથી, ને બેરી મુવા પછી બેરીની બેહેન સાથે પરણે તે કન્યાવાળા ખુશીથી પરણાવે તો પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માળાપનો અધિકાર છે, ને માળાપ નહીં હોય તો છોકરીના ભાઈનો અધિકાર છે, ને છોકરીનો ભાઈ ન હોય તો કાકા વિગેરે કુટુંબીનો અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે, અમર મામો ન હોય તો મોસાળ પક્ષના જે હોય તે કન્યાને પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણાતી નથી, ને એક ઘરમાં બે કન્યા એકે લગને પરણે છે તેની ચોરી જીદી જીદી થાય છે ને જીદા જીદા અર્ધાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન જારી થાય ત્યારે પક્ષુ લેવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી લગનને ત્રીજે દહાડે પક્ષુ આપે છે તેથી લગન અટકતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી જીવતી હોય તો કાંઈ સંબંધવિના બીજી કરતા નથી, ને અગર કરે તો પેહેલી ધણિયાણી મુખ્ય છે.

૮. પેહેલી બેરી જીવતાં ફરી બેરી કરે તો પેહેલી

બેરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બેરીને રાજી કરવાને કાંઈ આપવું જોઈએ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કહે તો કરી શકાય નહીં, અમર કરે તો કાંઈ કારણ હોય તો થાય.

૧૦. પેહેલી બેરીને છોકરું ન થાય તો તેની રજાવિના બીજી બેરી કરે, પણ પેહેલી બેરીની ઉમર આસરે ત્રીશ વરસની વાટ જોઈને કરે.

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે. ને મોસાળું કરવાનો ચાલ-અધરણીને દાહાડે એકજ વખત કરે, શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય તથા સાસરેથી પાછી પિહેર આવે તેમાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં નથી, ને ન્યાતવાળાનો એ બાબતમાં શિક્ષા કરવાનો ચાલ નથી, ને સાસરે અથવા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને મોસાળ જવાના દાહાડા દિવાળી વિગેરે વારપર્વ અથવા આડે દાહાડે પણ જાય છે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ માધ મહીનાથી તે આપાડ સુદ ૧૦ સુધીમાં સારે મુહૂર્તે લગન કરવાના દાહાડા મુકરર છે, પણ ચૈત્ર માસમાં મીનાકર્કના સંબંધથી લગન થતા નથી.

બ્રાહ્મણ-દેશવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૦.

૧. કન્યાની ઉમર ૫ વરસથી તે ૧૦ વરસ સુધીમાં લગન કરવા ને અગિયાર વરસની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રમાં લગન કરવા ઘટતા નથી, ને કદાચને કરે તો તે શખસ ન્યાત બાહાર રહે.

૩. અમારામાં બેરી જીવતાં બીજી બેરી થતી

નથી તો તે બૈરીની બેહેન સાથે ક્યાંથી પરણે, અને સુઆ પછી તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં પિતા મુખ્ય છે, ને પિતા સુઆ પછી તો વિવાહ બાબતની કલમ ૫-૬ માં જેનો અધિકાર લખ્યો છે તેમાંથી જેણે વિવાહ કર્યો હોય તેનો કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર છે, ને કન્યાને માહેરામાં તો તેના મોસાળપક્ષવાળા પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને પરણવાની હોયતો તેની બીજી ચોરી બંધાય છે, ને તેની વચમાં અંતરપટ કરીને પરણાવે છે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન બરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારામાં પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી આજ સુધી કોઈએ કરી નથી, ને એકજ બૈરી મળતાં ઘણી મુશ્કેલ પડે છે. એવી કન્યાની અછત અસલથી આજદિન લગ્ન ચાલી જાય છે, તેથી ઘણા એકતો કુવારા પણ મરે છે એટલે એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી પરણવાનો ચાલ અસલથીજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી આવે છે ત્યારે રીતભાત આપવાનો ચાલ છે. પંચમાસીમાં રીત કરે, તથા સાતમે માસે ખોળા બરે ત્યારે છોકરીના વાલીમાં જે કોઈ હોય તે મળતર પ્રમાણે ખોળે મુકે, ને મોસાળું કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય અથવા પિહેર જાય તેમાં સાસરિયાનો અથવા પિહેરીયાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી. ને અગર એ બંનેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા દઈ શકે છે; અને સાસરે તથા પિહેર રહેવાના દિવસ તો એ છે જે મહીનામાં માથે આવે ત્યારે દિન ૪ તથા અમાસ પુનેમ તથા રૂડું ભૂડું કાર્ય હોય પિહેરમાં તો પિહેરમાં રહે, ને બાકી તો સાસરે રહે.

૧૩. છોકરી મોટી થયા પછી તેની મા જીવતી હોય અને માને છોકરીના મોસાળિયાં સ્થાયે બનાવ ન હોય તો અટકાવી શકે છે. છોકરી મોટી થયા બાદ

મોસાળમાં ગયેથી બદરાહ ચાલે તો સાસરિયાં તથા બાપના ઘરવાળા બંધ કરવા ચાહે તો બંધ કરી શકે છે. ને બદરાહ ચાલતી ન હોય તો બંધ કરી શકતા નથી. ને દાહાડાનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાય છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

પ્રાક્ષણ-ખેડવા (હુમડના ગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે નવ વરસ સુધી લગન કરવા, ને નિદાને અગિયારમે વરસે ચાલે નહી.

૨. અમારામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. તેના બાપની મરજી હોય તો પરણાવે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો તથા બાઈનો તથા કાકા વિગેરે જે કુટુંબમાં હોય તેને અધિકાર છે, ને એ અધિકારીમાં કોઈ ન આવે તો કન્યાની માની રાજીથી મામા વિગેરે કન્યાદાન આપી શકે છે. ને (માહેરામાં) મામા વિગેરે મોસાળિયાં માહેરામાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, તે બંનેની ચોરી જુદી જુદી થાય છે.

૬. અમારામાં વિવાહ વખત પલ્લું ચુકવી લે છે, અગર બહુ વેહેવાઈતી મળતીપાંતી હોય ને પાંચ રૂપિયાનું બાકી હોય તો લગન અટકાવીને લે છે.

૭. અમારામાં બૈરી જીવે ત્યાં સુધી બીજી પરણતી નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૯. એનો જવાબ પણ કલમ સાતમી પ્રમાણે છે.

૧૦. કદાપી પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થાય તો બાઈની વરસ ૩૦ ની ઉમર થયા પછી મજેતો બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ સકિત પ્રમાણે કરે ને કોઈ ન કરે તો પુછે નહી.

૧૨. સાસરે પિહેર જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય

નહી પણ કાંઈ સખળ હોય તો અટકાવી શકે છે ને પછી તેનું ન્યાત સમાધાન કરે.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ થાય નહી, પણ બહેલીએ ચાલે તો ધણીની રજાવિના જવાય નહી.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાની માસમ કારતકથી તે આપાડ સુધીમાં સારો દાહાડો જોઈને કરે છે, ને સામાં કમુહૂર્તો હોય ત્યાં સુધી થાય નહી.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું પ્રમાણુ-વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કન્યાનો આપ પોતાની છોકરીને ગમે સારે પરણાવે, પણ અહિયાં(ના) લોક પરદેશથી કન્યા પરણી લાવે તેની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવા ધટતા નથી તેની સાથે લગન થાય તેનું એજે અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના માળાપને પાલવે તેની સાથે લગન કરે, એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ[થી] પોતાની બેરી જીવતાં તે બેરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને જે શખસની બેરી મરી ગઈ હોય ને તે બેરીની બેહેન સાથે-તે કન્યાના માળાપ પરણાવવા ચાહે તો પરણી શકે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો પેહેલો છોકરીના આપનો છે, ને આપ ન હોય તો કન્યાના ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાના કાકાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય સારે તો કન્યાની માનો અધિકાર છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય સારે તો કન્યાના આપના વંશમાં જે હોય તેનો અધિકાર છે; ને કન્યાને કન્યાનો મામો માહેરામાં પધરાવે છે, ને મામો ન હોય સારે કન્યાના માળાપ જેને કેહે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણુતી નથી ને બે કન્યા સાથે એકે દાહાડે પરણાવવાની હોય તો બે ચોરી કરીને પરણાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન તો છોકરાનો આપ

વિવાહ બાબતની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણુ આગમજથી મહીના બે અગાઉ પશ્ચું લઈને સાર પછી લગન કરે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર બીજી બેરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણુ.

૯. પેહેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બેરી થતી [નથી] તો પેહેલીની રજાનું શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરીને કાંઈ છોકરું ન થતું હોય ને તેની ઉમર વરસ ૩૧ ની યધ હોય ને તે બેરી (પોતાની રાજી ખુશીથી) પોતાની રાજી ખુશીથી પોતાના ધણીને બીજી બેરી પરણાવે તો પરણી શકે છે.

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવે છે તેને, તેના પિહેરિયાંને જે કાંઈ મળે તે પ્રમાણુ મોસાળું કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને અગર તે બેરીનો છોકરો ચા છોકરી પરણુતા હોય સારે પણ તે બેરીના પિહેરિયાં મોસાળું કરે છે તેનો પણ આંકડો મુકરર નથી. પોતાની શક્તિ પ્રમાણુ કરે છે.

૧૨. છોકરીની ઉમર પુખ્ત વરસ ૧૨ તથા ૧૩ ની થાય સારે સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે સારે પિહેર પણ જાય, ને અગર કોઈ શખસ પિહેર અથવા સાસરે માકલવામાં અટકાવ કરે તો તે શખસ ન્યાતનો તકસીરવાન થાય.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને તે સ્ત્રીના મોસાળિયાં તેને જમવા ખાવા તેડે તો મોસાળ જાય; એ વાતમાં તે સ્ત્રીના પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન તો સમુહૂર્તમાં થાય છે કમુહૂર્તમાં થતાં નથી.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં જ્યારે કન્યાવાળો કેહે સારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના બાપનો તથા તેનો ભાઈ તથા તેનો કાકો, ને તે નહી હોય તો તેનો પિત્રાઈ તથા તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકે છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે, પણ તેની ચોરી જીદી જીદી કરે છે, ને પેહેલાં વડી કન્યાના વરને પોંખે છે ને પછી નાહની કન્યાના વરને પોંખીને માહેરાંમાં લે છે.

૬. લગન જરી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે છે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને પછી બીજી બૈરી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; ને આપતું પડે છે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખેલું છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરા નહી થતા હોય ત્યારે અથવા તેની સાથે બીગાડ હોય ત્યારે બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે-પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે, ને મોસાળા સાથે આવે તેને નાળિયેર આપવાનો ચાલ છે, તથા અધરણીની ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૩ ની થયા પછી સાસરે રહે છે ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં(થી) મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ કરી શકતા નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે જાય છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કાર્તિક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારા લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

વાણિયા-મોઠ વીશા અરાડબ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કન્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારામાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી, તેની સાથે લગન થતાં નથી, ને કરે તો ન્યાત બાહાર મુકીએ.

૩. બૈરી મુઆ પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે, જીવતાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો જે છોકરીને પાળે તે આપે; ને માહેરાંમાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે છે, પણ બંનેની ચોરી જીદી જીદી બાંધે છે, ને કાયદો તો એ છે જે વયમાં અંતરપટ રાખીને પરણાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં અગાઉથી પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તો અટકાવવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીથી વધારે કરવાનો ચાલ નથી, ને મુખ્ય તો પરણી બૈરીને કરીએ છીએ.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ આઠમી પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો ચાલજ નથી તો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. જેને અધરણી આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી માઠી ઉમરની થયા પછી સાસરે રહે

હેવું તો મુખ્ય છે ને સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને જવાનો દાહાડો તો વાર તેહેવારે તો જવું જરૂર છે, ને આડે દાહાડે જાય તો મના થઈ શકતી નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો એપણુ પિહેર જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને પિહેર જવાનો દાહાડો તો દિવાળી વિગેરે પોતાની મરજીમાં આવે સારે જાય.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો તો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

વાણિયા-મોઢ માદળીઆ દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય સારથી તે વરસ ૧૧) ની થાય એટલામાં લગન કરવા, તે ઉપરાંત ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન થાય નહી.

૩. કોઈ શખસ [થી] બેરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતું નથી, ને બેરી મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર તો પેહેલો માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો દાદાનો તથા ભાઈ, ને તે ન હોય તો કાકાનો ને તે ન હોય તો નજીકના કુટુંબીનો છે; ને માહેરાંમાં કન્યા પધરાવવાનો હક મામાનો છે, ને તે ન હોય તો માસાળિયાંમાં જે હોય તે પધરાવે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી ને જુદી ચોરીએ પરણે છે, ને હસ્તમેળાપક સુધી વયમાં અંતરપટ રાખે છે.

૬. લગન જારી થાય ને લગનના એક બે દિવસ રહે સારે છોકરાનો બાપ પલ્લું પુરું કરે છે, ને ન પુરું કરે તો અટકાવીને લે છે.

૭. એક બેરી જીવતી છે તો તે ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે;

૯. પેહેલી બેરી જીવતાં બીજી બેરી થતી નથી, તો પેહેલી બેરીની શું રજા નોંધએ.

૫૫

૧૦. પેહેલી બેરીને છોકરું ન થયું તો બીજી બેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. લગન તથા અધરણી વખતમાં માસાળુ તથા રીત કરે છે તે સંપત પ્રમાણે કરે છે; તે શુકર નથી.

૧૨. છોકરી માટી થયા પછી સાસરે જાય છે ને પિહેર પણ આવે છે, એમાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તે સ્ત્રીના માસાળિયાં તેડે તો માસાળ જાય, એ વાતમાં સ્ત્રીના પિહેરિયાં તથા સાસરિયાંનો જવા દેવામાં અટકાવ નથી.

૧૪. લગન સમુદ્ધર્તમાં થાય છે, કમુદ્ધર્તમાં થતાં નથી.

વાણિયા-મોઢ દશા આરાડળ સુરતીનો

જવાબ,

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૨. જ્યાં લગન કરવા ઘટતાં નથી, ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. બેરી મરી જાય ને તેને બેહેન હોય ને રાજ થઈને પાછો તેની બેહેન સાથે વિવાહ થાય છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પોતાના માતા તથા પિતાનો છે, ને તે કરતાં પછી નહી માબાપ હોય તો કુટુંબીનો અધિકાર છે, ને તે કરતાં કુટુંબી નહી હોય તો પછી સગાસાઈ પરણાવી શકે છે ખરચીને; તથા કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક માસાળિયાંને છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે પણ ચોરી જુદી જુદી કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરે સારથી તે લગન સુધી પલ્લું પુરું નહી કરે તો લગન વખત અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી પરણેલીની રજા થાય સાર પછી બીજી બેરી પરણે.

૮. બૈરી પેહેલીની રજા લીધાવગર બીજી થાય નહીં.

૯. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી ધણિયાણીની રજા વિના થાય નહીં.

૧૦. બૈરી પરણ્યા પછી વરસ ૩૦ સુધી છોકરાની વાટ જુએ, ને સાર પછી રજાવિના બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીનું મોસાળું કરેછે પણ જેવું પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરે, એ વાતનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. કન્યા મોટી થયા પછી સાસરે જવું જરૂર છે, ને પિહેરમાં તો અટકાવ પડે સારે રહેછે, ને કોઈ કબજા કરી શકતો નથી; ને કોઈ શખસ કબજા કરે તો ન્યાતવાળા ઠપકો દઈને તેડાવેછે, ને મોકલાવેછે-અટકાવી શકતા નથી.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ નથી, જે દાહાડે તેડેછે તેદાહાડે જમવા જાયછે.

૧૪. જોષીને પુછીને જે દાહાડે જોષી મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન થાયછે.

વાણિયા-દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-૯ ની થાય એટલે લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે પરણાવ્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં પાસેના સગાવાહાલામાં લગન થતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણે નહીં, ને મુઆ પછી પરણાવે તો પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના આપનો છે, ને તે ન હોય તો માનો, ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, ને તે ન હોય તો કન્યાને પાળે તે આપે; ને કન્યાને માહેરામાં કન્યાનો મામો પધરાવે, ને તે ન હોય તો જે સગો હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણે નહીં ને બે કન્યા પરણવાની હોય તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે; ને બાપ એક છોકરીને પરણાવે ને બીજી દીકરીને પરણાવવાનું જે નજીકના સગાને કેહે તે પરણાવે.

૬. લગનનું કામ જરૂરી થયું ને છોકરાનો બાપ પક્ષું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે, બ્યારે પક્ષાંતી નીશા કરે સારે પરણાવે.

૭. અસાર પછી બીજી બૈરી કરવાનો સખબ એ છે જે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને તેને છોકરાં ન થાય તો બીજી બૈરી કરે, ને મુખ્ય તો પેહેલી છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-છોકરાં ન થાય એ કારણથી કરે, ને પેહેલીને રાજી કરવા સાર રૂપિયા બસેનું જરૂરી કરે, ને બીજી કરે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે કરે.

૧૧. બૈરીને અધરણી આવે સારે તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે-પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે-ને તે બૈરીને છોકરી વા છોકરો પરણતો હોય સારે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની વરસ ૧૪ ની થાય સારે દિન ૨૦ સાસરે રહે, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે સાસરે રહે ને બારસ પુનમે પિહેર જાય ને જમીને પાછી આવે, ને એમ કરતાં અટકાવે રહે તો તેને સાસરિયાં વઢે નહીં; એમાં સાસરિયાં પિહેરિયાં અટકાવ કરે નહીં, ને અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૧૩. મોસાળ જમવા ખાવા જાય ને એમાં કોઈ અટકાવ કરે નહીં, જમીને પાછી આવે; ઘણીની રજા શિવાય રાત રહે નહીં.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્રને આધારે બ્યારે સમુહૂર્તા હોય સારે થાય, કમુહૂર્તામાં થાય નહીં.

વાણિયા-ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ ની

થાય સારે તેના લગન કરે, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કસ્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તથા કન્યાની ત્રણ ચાર પેહેડીના પિત્રાઈ હોય તો તેમાં તથા મોસાળની ત્રણ પેહેડીસુધીનું સગપણ હોયતો તેમાં લગન કરવાનો ચાલ નથી; ને એ વગર ખીજ દુરના સગા હોય તો તેમાં લગન કરવાનો ચાલછે; ને કોઈ ઉપર લખેલા પિત્રાઈમાં તથા મોસાળપક્ષમાં વિવાહ કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૩. પોતાની ઐરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને ઐરી મુઆ પછી તેની બેહેન હોય ને બંને જણની રાજી ખુશી હોય તો બેઠેબેઠું રાખેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માઆપનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાનો કાકા અથવા દાદો અથવા ભાઈ અથવા પિત્રાઈ એ મધેથી જે હાજર હોય તે દરજ્જા પ્રમાણે કન્યાદાન આપે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય સારે જે શખસ પૈસા ખરચીને કન્યાને પરણાવે તે શખસ કન્યાદાન આપે; ને માહેરાંમાં તેનો મામો બેસાડે, ને મામો ન હોય તો ખીજ સગા હોય તે બેસાડેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને પરણાવે તો પરણી શકેછે, ને ગ્રહશાંતિ તથા ચોરી જુદી જુદી કરવાનો ચાલછે.

૬. લગન જારી થયું ને છેકગનો આપ પલ્લું પુરું ન કરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે, ને પક્ષાંતી નીશા લે સારે લગન કરે; ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ થઈ હોય ને એટલાલગીમાં વસ્વાળા પલ્લું પુરું ન કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય, ને તે વિવાહને તોડીને ખીજ જગાએ પરણાવે તો એ વાત થઈ શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી રહી હોય તેના ઉપર ખીજ ઐરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં તેના ઉપર ખીજ ઐરી કરવાનો ચાલ નથી, તો તેનો ચાલ શું લખીએ ?

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી ઐરીને છોકરાં થાય અથવા ન થાય તોપણ તેના ઉપર ખીજ ઐરી કરવાનો ચાલ અસ-લ્યો નથી.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે તેના પિહેરિયાં પોતાની સંપત પ્રમાણે રીતનાં લુગડાં મોસાળામાં આપે, ને મોસાળું તો અધરણીમાં તથા તે ઐરીના છોકરા અથવા છોકરી પરણે સારે કરવાનો ચાલ છે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે; ને કોઈ નહીં કરે તો તેની ખુશી, તેના ઉપર ન્યાતનો કાંઈ દરદાવો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી પુખ્ત ઉમરની થાય સારે સાસરે જાય ને મહીનામાં (દિન ૫) પિહેર આવે તથા પિહેરમાં કાંઈ વાજખીનું કામ હોય અથવા જમવા ખાવા જવું હોય તો આવે. એ બાબતમાં પિહેરિયાંથી અથવા સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી; અગર એ બાબતમાં કોઈ અટકાવ કરે ને ન મોકલે તો તે શખસને પંચાત પુછી શકેછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય સારે ઐરીને મોસાળ જવા દેવાનો તેના સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી; મોસાળનું તેડું આવે સારે જાયછે.

૧૪. લગન તો કારતક સુદ ૧૧ થી તે ઉજવળ નોમસુધી સમુદ્ધર્તી હોય ને જોષી શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુદ્ધર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ, ને કસુદ્ધર્તમાં તથા આષાઢ સુદ ૯ થી તે આશો મહીના સુધીમાં લગન કરતા નથી.

વાણિયા-વીસા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૭

૧. એ કલમનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ચોથીમાં લખ્યોછે.

૨. જ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસથી પોતાની ઐરી જીવતાં સાળી સંગાથે પરણાય નહીં; ને ઐરી મુઆ પછી તે સાળી સાથે રાજી હોય તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો તથા માનોછે ને તે ન હોય તો કાકા અથવા ભાઈ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી, ને તે ન હોય તો જે કન્યાનો વાલી થઈને લગન વગેરેનો ખરચ કરે તેનો અધિકારછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો બેસાડેછે.

૫. એ કલમનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧. વિવાહ મળે સ્થાયી તે લગન સુધીમાં વર-
વાળા પૈસા પુરું ન ભરે તો કન્યાવાળા નંબર ૧) ની
કલમ ૧૨) માં લખ્યા પ્રમાણે લગન અટકાવીને
પૈસા લઈ શકે છે.

૭. આગલી બેરી રાજી ખુશીથી રળ આપે તો
ધણી બીજી બેરી કરે, ને તે બેઠામાં મુખ્ય તો પેહેલી
બેરી છે; ને પેહેલી બેરીને રાજી કરવા સાર કાંઈ
આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૯. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ૭ મી કલમ
પ્રમાણે.

૧૦. બેરીની જોમર આસરે વરસ ૩૫ ની થાય
સાં સુધીમાં ફરજદ નહી થાય ને તે બેરી ખુશીથી
રળ આપે તો ધણી બીજી બેરી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બેરીને આં
વે છે તે વખત તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરે છે, તથા તે
બેરીનાં છોકરાં પરણતાં હોય ત્યારે મોસાળું કરે છે, જે
પ્રમાણે તેનામાં પોહોંચ્ય હોય તે મુજબ કરે છે, તેનું
કાંઈ પ્રમાણ નથી જે આટલું જ કરે. એ વાત તો મ-
ળતરને હાથ છે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૩ ની થયા પછી
સાસરે જવું જરૂર છે, ને પિહેરમાં અટકાવ પડે ત્યારે
પિહેર પણ જઈને રહે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકે
નહી; અગર કોઈ શખસ કબજ કરે તો શેઠ વિગેરે
પંચાતના લોક તેને કપકો દબને તેડાવીને મોકલાવે,
ને જે ન્યાતનું કહ્યું ન માને તે શખસ ન્યાતબા-
હારે રહે.

૧૩. મોસાળિયાંની સાથે સલાહ હોય તો બેરીના
પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં તેને મોસાળ જવા દેવા-
માં અટકાવી શકે નહી. મોસાળનું જે દાહાડે તેનું આવે
ત્યારે જમવા બેસે, તેમો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો સમુદ્ધર્તામાં
જોષીને પુછી અને વર કન્યાને ચંદ્રમા પોહોંચતા
બાવતા હોય તે ચોખું મુદ્દતે જોષી આપે તે લગન
કરવાનો ચાલ છે.

વાણિયા-હરશોળા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૭ ની તથા ૯ ની થાય
ત્યારે લગન કરવાં જોઈએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય
એટલે લગન કન્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા કમી છે તેથી કાંઈ
લગન કરવાનું (કાંઈ) મુકરર નથી, પણ પિત્રાર્થ તથા
કુટુંબી તથા ગોત્રીમાં થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી મુખ્યા પછી તે
બેરીની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ
તથા કાકા તથા દાદા તથા બાઈનો છે, ને તે ન હોય
તો તેના પિત્રાર્થ તથા કુટુંબીનો છે, ને તે ન હોય તો
જે પ્રતિપાલન કરીને પરણાવે છે તે આપે છે; ને
માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે, ને તે ન હોય તો મો-
સાળપક્ષનો સંબંધી હોય તે પધરાવે છે તથા તે ન
હોય તો બાપ તથા કાકો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે
છે તે બંનેની ચોરી જુદુજુદી કરે છે, તથા ગ્રહશાંતિ
પણ જુદાં જુદાં થાય છે ને બંને વરને સાથે પોંખી
લે છે.

૬. અમારામાં પૈસા લખાવિના તથા કન્યાના
બાપનો પક્ષાંતી તરફની ખાતરજમે કન્યાવિના વિ-
વાહ થતા નથી, તેથી એ જવાબ લખ્યો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતાં તેના
ઉપર બીજી બેરી થતી નથી, પણ પેહેલી બેરીને
રાજી કરીને કરે તો મુખસાર છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યો છે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવે છે તેની રીતમાં
મોસાળું એક વખત કરવાનો ચાલ છે; તેના આંકડો
કાંઈ મુકરર નથી-પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય ને સાસ-
રિયાં કાંઈ ચોગ્ય કારણથી પિહેર ન જવા દે તો
તેના ધણી મુખસાર છે, ને પિહેરિયાં કાંઈ સાસરે
જવામાં અટકાવ કરી શકતાં તથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અગર મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઈ પક્ષ કારણુ વિના અટકાવી શકતાં નથી, જ્યારે બોલાવે છે ત્યારે જાય છે.

૧૪. લગન કરવા તે કારતક જુદી ૧૧ થી તે આષાઃ સુદ ૧૦ સુધીમાં શુદ્ધ દિવસ જોઈને શાસ્ત્ર-આજ્ઞા પ્રમાણે થાય છે ને આષાઃ સુદ ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૦ સુધી શાસ્ત્રની રજા વિના થઈ શકતાં નથી.

વાણિયા-હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૯.

૭. * અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતાં તેના ઉપર બીજી ઘેરી થતી નથી, પણ પેહેલી ઘેરીને રાજી કરીને કરે તો મુખસાર છે ને પેહેલી ઘેરી મુખ્ય છે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે પિહેરથી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર જાય ત્યારે સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં તે છોકરીને પિહેર તથા સાસરે જવામાં કાંઈ યોગ્ય કારણુ વિના અટકાવી શકતાં નથી.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં લગન કરે છે.

૨. જેની સાથે લગન કરવા ધટે છે તેની સાથે લગન કરે છે ને જેની સાથે લગન નથી કરવા ધડતા તે ઘેર કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી ઘેરી મરી ગઈ હોય ત્યારે તેની બહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના માપ તથા મા તથા ભાઈ ભોજઈ તથા કાકો કાકી

વિગેરેમાં કોઈ જ નથી ત્યારે તો કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાદિનો અધિકાર છે; ને માહેરામાં પધરાવવાનો મામાનો હક છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરી મધે કન્યા બે તો પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને અગર બે કન્યા એક લગને પરણાવે તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયા ને છોકરાના આપને પલ્લુ ભરવા ન મળે તો લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી.

૮. એક ઉપર બીજી ઘેરી લાવવાનો ચાલ અસ-લથી નથી.

૯. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કોઈ કરી શકતો નથી.

૧૦. * અધરણી જે ઘેરીને આવે છે ત્યારે મોસા-ળાનો ચાલ એટલો જે તેના પિહેરિયાંને મળે તો પો-તાની શક્તિ પ્રમાણે કરી શકે છે.

૧૧. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ જાય, જવા આવવામાં બે શખસોથી અટકાવ કરી શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસની મા જીવતી છે, અગર મરી ગઈ હોય તો એ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં બેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી.

૧૩. લગન કરવાનો દિવસ એ છે જે સમુદ્ધર્તી થાય છે ત્યારે જે દિવસે લગન કરવાના આવે છે, તે દિવસે લગન કરે છે; ને કમુદ્ધર્તી થાય એટલે લગન થતા નથી.

વાણિયા-શ્રાવક વીશા પૌરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર અવ-તર્યાથી તે વરસ ૯ તથા ૧૧-૧૫ ની થાય ત્યાર સુધીમાં માઆપ ન પરણાવે તો ન્યાતના પંચ મળીને પરણાવે છે, ને આ સવાલ ૧૪) નો અમારામાં ચાલ નથી.

* ૧૦ મી કલમનો જવાબ લખ્યો નથી, અને જે ૧૦ મો જ-વાળ છે તે ૧૧ મા પ્રશ્નનો છે. એ પ્રમાણે અગ્રકર્મે આખર સુધી નંબર છુલ ભરેલા છે.

* નિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળાના જવાબ નીચે “નોટ” કરી છે તે જુઓ.

વાણિયા-વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.

આ અંકવાળાએ માત્ર ન્યાતિ આચાર અને ક્રિયા બાબતોના જ જવાબ આપ્યા છે.

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૨.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૭ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં લગન કીધાવિના ચાલેજ નથી.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન કરતાજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ તો માબાપનો છે, ને ભાઈ તથા કાકા તથા દાદાનો અધિકાર છે. ને માહેરામાં તો મામો પધરાવે છે, ને મામો ન હોય તો ગમે તે સગો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે છે, ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે એ કાયદો છે.

૬. પલ્લું ન ભરેથી લગન અટકે, ને પછી તો બેની રાજીથી મનમાને તો લગન અટકવું નથી.

૭. વરસ ૩૦ થાય ને છોકરાં ન થાય તો બીજી ઘેરી પરણે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી ઘેરીને બમણું પલ્લું આપીને રાજ કરે ત્યારે બીજી ઘેરી પરણે, ને બંનેનો ભોગવટો બરાબર કરે.

૯. કારણ તો આંધળી તથા લુલી તથા લંગડી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી કરે તેને ત્રીશ વરસનો અટકાવ નહી, મરજીમાં આવે તે વખત કરે, ને બંનેનો બરાબર ભોગવટો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની સાતમી પ્રમાણે.

૧૧. પોતાના મળતર પ્રમાણે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે, ને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં જવા

આવવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. ને પિહેર તો સારો દાહાડો મોટો તેહેવારનો આવે ત્યારે જય છે, તેમાં ન્યાતવળા શિક્ષા શાની કરે ?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતા નથી, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો દિવાળી વિગેરે મોટો દાહાડો તેહેવારનો આવે ને તેડું કરે ત્યારે જય.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન વર્ષ ૫ થી તે વર્ષ અગિયાર સુધીમાં કીધાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સાત પેહેડીના પિત્રાઈમાં તો લગન કરતા નથી, પણ નાચારીથી બીજી આડી સગાઈમાં કરે તો થઈ શકે છે.

૩. કોઈ શખસની ઘેરી મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને કદાપી તે ન હોય તો જે કોઈ વાલી થઈને લગન કરે તે કન્યાદાન દષ્ટ શકે છે. ને કન્યાને માહેરામાં કન્યાના મામાં વિગેરે જે કોઈ સગું હાજર હોય તે પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે કન્યા બે પરણાવે તો માંડવો ૧ ને માહેરાં તથા ચોરી બે કરે છે.

૬. લગન સુધી પલ્લું બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતે બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એકપર બીજી ઘેરી થતી નથી તો રાજ કોને કરે ?

૯. અમારામાં કારણ અથવા વિનાકારણથી બે ઘેરી થતી નથી.

૧૦. છોકરાં ન થાય તો તેનું નસીબ, પણ એક ઘેરી જીવતે બીજી ઘેરી થાય નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનું સીમંત આવે અથવા પરણે ત્યારે પોતાના ગળ માફક મોસાળું તથા રીત આપવાનો ચાલ છે.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની લાયક થાય ત્યારે સાસરે રહેલું તો જરૂર છે, તેમાં સાસરિયાં અથવા પિતૃરિયાં જવા આવવામાં બેસબેસ અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા આવવામાં સાસરિયાં તથા પિતૃરિયાં અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. અમારામાં સમુદ્ધર્તીમાં લગન કરવા.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૨૪૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ ની થાય ત્યારે લગન કરવા બેઠાએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વગર ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતનો સંભાવ કમીછે તેથી કાંઈ લગન કરવાનું મુકરર નથી, પણ ધણા નિકટ સગા-માં થતો નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી મુઆ પછી તે ઐરીની બેઠેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા દાદા તથા તેના કાકાનોછે; ને તે ન હોયતો તેના પિત્રાધ તથા કુટુંબીનોછે; તે ન હોયતો જે પ્રતિપાળ કરીને પરણુવેછે તે આપેછે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોયતો કોઈ મોસાળપક્ષનો સંબંધી હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણુવેછે. તે બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે, તથા ગ્રહશાંતિ પણ જુદાં જુદાં થાયછે, ને બંને વરને સાથે અર્ધાંને લેછે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું પુરું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને વરસ ૧૧ સુધી રાહ જુએ, ને એટલા વરસની ઉમર થતાં સુધી પલ્લું પુરું ન કરે તો છોકરીનો બાપ મુખત્યારછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જીવતી ઐરી ઉપર બીજી થતી નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે.

૯-૧૦. એ બંને કલમનો જવાબ સાતમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવેછે તેની રીતમાં મોસાળ એક વખત કરવાનો ચાલેછે. તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં કાંઈ ચોગ્ય કારણથી પિતૃર ન જવા દે તો તેનો ધણી મુખત્યારછે. ને પિતૃરિયાં સાસરે જતાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતાં તથી, બ્યારે તેડાવે ત્યારે આવેછે તથા જાયછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અગર મરી ગઈ હોય ત્યારે પિતૃરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઈ કારણવિના અટકાવી શકતાં નથી, બ્યારે બોલાવેછે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવા તે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૦ સુધી શુદ્ધ દિવસ બેઠેને શાસ્ત્રઆ-ગ્રા પ્રમાણે થાયછે. આષાઠ સુદી ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૦ સુધી શાસ્ત્રની રજાવિના થઈ શકતાં નથી.

વાણિયા-વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો ધારો-કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કરવાં

૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરેછે તે ગાત્રમાં થાય નહીં, કદાપિ કોઈ અબજાણે કરે તો તુટી શકેછે.

૩. ઐરી મરી જાય ત્યારે તેની બેઠેન હોય તો તેની સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે. ને કન્યાદાન આપવાને માબાપ નહીં હોય તો સગાં કન્યાદાન આપેછે.

૫. (કન્યાદાન) એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૬. વિવાહ વખત પલ્લું આપેછે, ને એમ કરતાં [રહું હોય તો] કન્યાનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી હોય તો બીજી બેરી કરી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી બેરી કરવાનો ચાલ નથી, ને છોકરાં નહીં થતાં હોય ને બેરી રાજી થી કરાવે તો કરે.

૯. ઉમરનો કાંઈ ચાલ નથી, બેરી રાજી થી કરાવે તો કરે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બેરી રાજી થઈને કરાવે તો કરે, ને તેને રાજી કરવા સાફ કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી કરે છે તે આખતમાં મોસાળું કરે છે તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય અથવા સાસરેથી પિહેર જાય તે આખતમાં કોઈ અટકાવી શકતું નથી, ને એ બેમાં કોઈ અટકાવે તો ન્યાત ખુલ્લી શકે છે, તેડે જાય ને તેડે આવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો તેને મોસાળિયાં જો તેડે તો જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરે છે તે સમુદ્ધર્તામાં થાય છે.

ભાટિયા—જદવ વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. કન્યાના લગન વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ સુધી, તે ઉપરાંત વરસ (૧૧) અગિયારની થાય ત્યારે તે નિશ્ચે કરવાં જોઈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટે છે તેની સાથે ન્યાતવાળા વિવાહ કરે છે; તથા નથી કરવાં ઘટતાં ને તેની સાથે વિવાહ કરીને લગન કરે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને બેરી મરી જાય ને તે બેરીના માબાપ રાજી થાય તો તેની બેહેન સાથે કરે, કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછે નહીં.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકાર છે, ને માબાપ મરી ગયાં હોય તો તેના જે

વારસ હોય તેનો અધિકાર છે. ને કન્યાને માહેરામાં પધરાવવાનો કન્યાના મામાનો અધિકાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યા ૨ બે પરણે છે તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે, એકે દાહાડે પરણે તેની.

૬. લગન જરી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન બરે ત્યારે કન્યાનો બાપ અટકાવે; પણ અમારી ન્યાતમાં પલ્લું અગાઉથી લે ત્યારે વિવાહ સહી થાય છે, તે સબળથી એ લખ્યામાં આવતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બેરી કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પોતાની પેહેલી બેરીને રાજી કરીને કરે.

૮. પેહેલી બેરી રાજીવિના તે ઉપર બીજી બેરી કરે તો પેહેલી બેરીની રજા થાય તો કરે, ને આપવા લેવાનો સિરસ્તો કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછતા નથી, બંને ધણી રાજી થાય તે કરે.

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કેહે એ સવાલ છે, પણ પેહેલી બેરી રાજી થાય તો બીજી બેરી કરે, (ને) અગર તે બેરીને કાંઈ ફરજંદ નહીં હોય ને વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાં સુધી ફરજંદ નહીં થાય તો ધણી બીજી બેરી કરે.

૧૦. દશમો સવાલ ઉપરના નવમા સવાલ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે બેરીનું અધરણી આવે છે તેનું મોસાળું તથા જે કાંઈ બીજી રીતભાત હોય તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કન્યાના માબાપ આપે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પોતાના સાસરામાં સાસુ સસરા માથા ઉપર જીવતાં હોય તો તેની રજા લઈને, અગર તેનો કાળ થયો હોય તો પોતાના ખાવીંદની રજા લઈને જાય. ને પિહેરિયાં સાસરે જવામાં અટકાવ કરી શકે નહીં. અગર છોકરીનાં પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો ન્યાતવાળા શેઠ તથા પટેલ વિગેરે સર્વે ન્યાત મળીને તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને તેને સાસરે હોય તો સાસરિયાંની રજા લઈને મોસાળ જાય, ને પિહેર હોય તો પોતાના પિહેરિયાંની રજા લઈને મોસાળ જાય.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે સમુદ્ધર્તા થાય ત્યારે લગન થાય.

લુવાણા-તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધી-માં લગન કરવાં. ને વરસ ૧૧ થયાં એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા પિત્રાર્થમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને કોઈ કરે તો તેને શિક્ષા કરવામાં ન્યાત મુખ્યત્વાર છે.

૩. ધણિયાણીની બેહેન સાથે પરણે છે તેનો દોષ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માખા-પનો છે, પણ માખાપ પોતાની ખુશીથી હરેક પોતાના ધરના માણસને અધિકાર સોંપે તો તે કન્યાદાન આપી શકે છે; ને માખાપ ન હોય તો જે કન્યાનો વાલી થઈને પરણાવે તે કન્યાદાન આપે. ને કન્યાને માહે-રાંમાં પધરાવવાનો હક મોસાળિયાંનો છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે તેની ચોરી જુદી જુદી થાય છે.

૬. લગન જારી થયું એટલે અટકે નહીં, પક્ષાંનો વાંધો હોય તો તેનો બંદોબસ્ત કરીને પ્રથમ મુકરર કરે છે, ને પછી લગન જારી કરે છે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને ધણી બીજી કરવા ચાહે તો કરી શકે છે. પણ બે ઓરત કરતાં વધારે થાય નહીં, ને તે બંનેનો હક બરોબર છે.

૮. ધણી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની કંઈ રજા જોઈએ નહીં, તેને તેનું પદ્ધતિ તથા ભરણપો-પણ આખર મુજબ આપવું જરૂર છે, બીજી કંઈ આપવું જરૂર નથી. એ મુજબ આજસુધી ચાલ ચાલે છે, પણ આજરોજથી સર્વ પંચાતની અનુમતિથી એરીતે બંદોબસ્ત ઠરાવ્યો છે કે ધણી જ્યારે બીજી ઓરત કરવા ચાહે તો શેઠ વિગેરે મુખ્ય કારભારી પંચાતના હોય તેને પોતાના દુખની વાત જાહેર કરે, ને તે-ઓની નજરમાં પક્ષ કારણ આવેકે એને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપવી જોઈએ તો રૂપિયા... પંચાતમાં વાસણુને સાડા દેવા ને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે ત્યારે બીજી ઓરત કરે. અગર શેઠ વિગેરેની રજા વગર કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાત

૫૬

મળીને તેને જે નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સજા કરે, ને પંચાતના મુખ્ય કારભારી તથા શેઠ વિગેરે તક-સીર કારણવિના બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે તો તેનો દોષ રજા આપનારને માયે છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને તે ના કહે તો તેનું કહેવું ચાલે નહીં.

૧૦. એક બૈરી છે ને તેને છોકરું છે અથવા નથી ને ધણી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો સવાલ ૮ ના જવાબ પ્રમાણે થાય.

૧૧. બૈરીના અધરણીમાં તથા છોકરાના જનો-ધમાં તથા છોકરાના લગનમાં તથા છોકરીના લગનમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, તેમાં કંઈ આંકડો મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ મુજબ કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે સાસરે રહેવાજોગ થઈ ત્યારે પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકે નહીં ને સાસરે રહે; પણ પિહેરનું તેડું આવે તો સાસરા-વાળા પિહેર મોકલે, અટકાવ કરી શકે નહીં. ને અગર કોઈ અટકાવ કરે તો તેને શેઠ બોલાવીને કહે, ને શેઠનું કહ્યું ન માને તો પછી શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે. ને સાસરે પિહેર જવા આવવાનો કંઈ દાહાડો મુકરર નથી, જ્યારે તેડું આવે ત્યારે આવે ને જાય.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા મરી ગઈ અથવા જીવતી છે પણ મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મુખ્યત્વાર છે. તે રજા આપે તો જાય ને તેમાં કંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આ-ષાઠ સુદ ૧૧ સુધીમાં જેને જે દાહાડે પોહોંચતાં આવે ને જોષી રજા આપે તે દાહાડે કરે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. કોઈ ન્યાતબાહાર હોય તો તેની સાથે લગન

કરવાં ઘટતાં નથી, ન્યાતના સાથે લગન થાયછે. ને કદાપી જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને કરે તો શેઠ વિગેરે પંચ તેને શિક્ષા દે.

૩. જીવતાં તો પરણાતી નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન પરણે એવો અમારો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપનો છે, ને આપ ન હોય ત્યારે કન્યાની મા કન્યાદાન આપે, ને મા ન હોય ત્યારે કન્યાના ભાઈ, ને ભાઈ ન હોય ત્યારે કાકા આપે, ને કાકા ન હોય ત્યારે મામો એમ દરજ્જા પ્રમાણે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં કન્યાને મા અથવા પાસેનાં સગાં ભૈરાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી જુદી ચોરી હોય તો એક દાહાડે બે કન્યા પરણે.

૬. પલ્લું સરત પ્રમાણે પુરું ન ભરે તો છોકરીનો આપ અટકાવે.

૭. પેહેલી ભૈરીને છોકરાં નહીં થતાં હોય અથવા કાંઈ ખોડ હોય પણ ૩. ૫૧ વાસણના પંચને આપે તો બીજી થાય, ને તે ધણી બીજી કરે તે એક ઉપર વધારે થતી નથી. ને પેહેલી ભૈરી હોય તે મુખી છે. ને અગર બીજી કરે તો પેહેલી ભૈરીને ખોરાક પોશાક ધણીના ઘરમાં રહે તો આપે ને પલ્લું જે ચઢાડવું હોય તે તેની પાસે રહે. ને અગર ધણીનું ઘર આબાદ ન કરતી હોય તો પંચની રજા લઈને બીજી કરે; ને તે રૂપિયા નહીં આપે તો ન્યાતબાહાર રહે, રૂપિયા આપે ત્યારે નહોતરું જરી થાય.

૮. આ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૯. આ સવાલનો જવાબ સાતમા જવાબમાં લખ્યોછે.

૧૦. ભૈરીની ઉમર પોહોંચી ચુકી હોય તો બીજી કરે, ને રજાનો જવાબ સાતમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૧. રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું એકજ વખત કરેછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરીને સાસરિયાં, પિહેરનું તેડું આવે તો મોકલે, તેને અટકાવ કરી શકે નહીં. ને સાસરાનું તેડું આવે તો પિહેરીયાં મોકલે, અટકાવ કરી શકે નહીં. અગર બંનેમાં કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે. ને સાસરે પિહેર

જવામાં કાંઈ દાહાડો મુકરર નથી. ને અગર રસ્તે જતા આવતા તથા ન્યાત જમતી હોય ને ત્યાંથી જ અરદસ્તીથી સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં છોકરીને લઈ જાય ને ધાંધલ તોફાન કરે તો તેને એક ન્યાતનું નહોતરું દેવું નહીં.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંની મરજી હોય તો જાય, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન જે પ્રમાણે જેથી બતાવે તે પ્રમાણે થાય ને કમુદ્દતોમાં લગન થતાં નથી.

ભાટિયા-હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮૭.

૮. ધણી બીજી ભૈરી કરે તો પેહેલી ભૈરીની કંઈ રજા જોઈએ નહીં, તેને તેનું પલ્લું તથા ભરણ પોષણ આપર મુજબ આપવું જરૂર છે, બીજું કાંઈ આપવું જરૂર નથી. એ મુજબ આજસુધી ચાલ ચાલેછે, પણ આજ રોજથી સર્વ પંચાતની અનુમતિથી એ રીતે બંદોબસ્ત કરાવ્યોછે કે ધણી બ્યારે બીજી ઓરત કરવા ચાહે તો પટેલ વિગેરે પંચાતના મુખ્ય કારભારી હોય તેને પોતાના દુખની વાત જાહેર કરે ને તેઓની નજરમાં પક્કું કારણ આવે કે એને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપવી જોઈએ તો [રૂપિયા...] પંચાતમાં વાસણને સાડ લેવા ને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે ત્યારે બીજી ઓરત કરે; અગર શેઠ વિગેરેની રજા વગર કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને તેને જે નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સજા કરે. ને પંચાતના મુખ્ય કારભારી તથા શેઠ વિગેરે તકસીર કારણવિના બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે તો તેનો દોષ રજા આપનારને માયેછે.

કાયસ્થ-વાદિમક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય ત્યારથી

* અંક ૧૮૫વાળા સાથે જેટલી કલમો નથી મળતી તેટલી જ માત્ર ઉતારો છે.

તે વરસ અગિયારની થાય તેટલામાં લગન કરવાં, તે ઉપરાંત ચાલે નહીં.

૨. કુટુંબી તથા ગોત્રી સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને એવી જગો લગન થતાં પણ નથી.

૩. પોતાની ઘેરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તે ઘેરીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર પ્રથમ કન્યાના આપનો, ને તે ન હોય તો દાદાનો તથા ભાઈનો, ને તે ન હોય તો કાકાનો તથા તે ન હોયતો નજદીકના કુટુંબીનો છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર તેના મામાનો છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુટુંબીનો છે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણે નહીં, જુદી ચોરીએ પરણે છે, ને હસ્તમેળાપક થતાં સુધી તે બંને ચોરીની વચમાં અંતરપટ રાખે છે.

૬. લગન જારી થાય ને પલ્લું ન બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે છે, ને થોડું બાકી હોય તો અટકાવે નહીં.

૭. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કરવાનો હાલ ચાલ નથી. જો ઘેરી વાંઝણી તથા લુલી તથા આંધળી હોય તો તે ઉપર એક બીજી કરે.

૮. એક ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરે, પણ પ્રથમની સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ સવાલનો જવાબ સાતમા સવાલ પ્રમાણે છે.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ પણ સાતમી કલમ મુજબ છે.

૧૧. લગનવેળા તથા અધરણીવેળા ઘેરીને શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું તથા રીત કરે

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને તેનાં સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે તો તે મુખત્યાર છે. (ને) અગર પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો તેનો અટકાવ ચાલે નહીં. ને એમાં ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી. ને છોકરી મોટી થયા પછી કોઈ કોઈ દાહડો પિહેરિયાં બોલાવે ત્યારે જય તેનો દાહડો મુકરર નથી, સાસરે રહેલું હંમેશ લાજમ છે.

૧૩. અગર છોકરીના સાસરિયાંને અથવા પિહેરિયાંને છોકરીના મોસાળિયાં સાથે સલાહ ન હોય

તો અલખતે અટકાવ કરી શકે છે; ને તેનો દાહડો મુકરર નથી, નહોતરૂં આવ્યા ઉપર વિચાર છે.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ મુકરર નથી, પણ સમુદ્ધર્તો હોય ત્યારે થાય, પણ આષાઢ સુદ અગિયાર-સથી તે કારતક સુદ ૧૧ ના દરમિયાનમાં તો હર-ધીસ લગન થતાં નથી. ને લગન કરવાનો દાહડો તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા મુજબ છે.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન વરસ પ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કીધા જોઈએ, ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રમાં લગન થતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી થતી નથી, ને મુઆ પછી તો તે મરનારની બેહેન હોય ને તેનો આપ અથવા દાદો ખુશીથી પરણાવે તો તેની સાથે પરણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના આપને તથા દાદાને તથા કાકાને તથા ભાઈને અધિકાર છે; એ ન હોય ત્યારે તેના મામાને અધિકાર છે. કન્યાને ચોરીમાં તેનો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહડો કન્યા બે પરણે છે, ને તેઓની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન જારી થાય ને છોકરાનો આપ અથવા કાકો ધરણું ન કરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે નહીં ને માંહોમાંહે સમજી લે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કોઈ કરતું નથી.

૮. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૯. પેહેલી ઘેરી કીધી તે ઘેરી બીજી ઘેરી કરવાની હા કેહેજ નહીં, ને કેહે તો પણ બીજી ઘેરી થાયજ નહીં.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને છોકરું થાય અગર ન થાય તો પણ બીજી ઘેરી કરી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બેરીને અધરણી આવે ત્યારે તે બેરીના પિહરિયાં મોસાળું પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે, કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થાય ને પોતાને સાસરે જાય તેમાં પિહરિયાં કંઈ અટકાવ કરી શકતા નથી, ને કદાપી ન જાય તો સાસરાવાળા પણ કંઈ પુછે નહી. પોતાની ખુશીથી આવે ને જાય ને સાસરેથી પિહર જવું પોતાના સાસુ સસરા તથા ધણીના અખત્યારમાં છે. એમાં કોઈ ઘાહાડો મુકરર નથી કે લખીએ.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવાનો અટકાવ કરતા નથી. ને દિવાળીનો ઘાહાડો મુકરર નથી કે તે ઘાહાડે જાય, જ્યારે મોસાળિયાં બોલાવે ત્યારે જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોક્ષમ મુકરર છે, તે ધનાર્ક મીનાર્ક મુકીને જોઈ મુદ્દત આપે તે ઘાહાડે મુકરર છે.

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાંવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન કરવાનો ચાલ એ છે જે જ્યારથી કન્યાનો વિવાહ થાય સાર પછી અગિયાર વરસની ઉંમર થાય ત્યાં લગી લગન કરવાનો ચાલ છે ને પછી તો કન્યાનાં માઆપ તથા વાલીઓની મરજી પ્રમાણે કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાપિત્રાઈ હોય તેમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને કોઈ નહી ઘટવું કરે તો તેને શિક્ષા કરવામાં ન્યાત મુખત્યાર છે.

૩. કોઈ શખસની બેરી જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને પોતાની ધણિયાણીની બેહેન હોય તેની સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા તથા આપનો છે, -માઆપ નહી હોય તો દરજ્જે શાસ્ત્રમાં લખ્યો હોય તે ખરો; અમારી ન્યાતમાં મુકરર કંઈ ધારો નથી પણ માહેરાંમાં મામો હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરીનું કાંઈ મુકરર નથી, પરણાવનાર બે ચોરી કરે છે ને એ શિવાય કંઈ બીજો કાયદો નથી.

૬. લગન જારી થયું તો પછી અટકવું નથી ને પક્ષાંનો વાંધો હોય તો લગન નિરધારતાજ નથી, કાંજે લગન નિરધાર્યો પ્રથમ પલ્લું ભરાય છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય ને બીજી બેરી કરે તો ધણીની મરજી, મુખ્ય તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૮. પેહેલી બેરી જીવતી હોય ને ધણી બીજી બેરી કરે તો પેહેલી બેરીની રજા લેવાની કાંઈ જરૂર નથી, ને પલ્લું પેહેલાં આપ્યું હોય તે તથા ભરણપોષણ આપવું તે શિવાય બીજું કંઈ આપવું જરૂર નથી.

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને કારણથી યા વિના કારણથી કરે તો કરનાર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૦. પેહેલી બેરીને છોકરાં થાય અથવા ન થાય ને બીજી બેરી કરે તો ધણી મુખત્યાર છે, ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. બેરીનું અધરણી આવે ત્યારે મોસાળું કરવાનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, તે બેરીનાં મા તથા આપ તથા વાલીઓની સંપત પ્રમાણે કરે, એ વાતનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોતાને સાસરે રહેવા જોગ થઈ ત્યારે પિહરિયાંથી અટકાવ કરી શકાય નહી, ને સાસરિયાં જ્યારે પિહરથી જમવાનું નહોતર આવે ત્યારે મોકલે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે મોસાળ જવા દેવામાં તેનો ધણી તથા પિહરિયાં મુખત્યાર છે; પણ તે કન્યાની ઉંમર નાહની હોય ને ધણી જોગ નથી તો અલખતે મોસાળ જમવા આવા મોકલવી જરૂર છે.

૧૪. લગન કરવાનો ઘાહાડો મુકરર છે, કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૯ સુધીમાં કરવાં ને કમુદ્દતી થાય ત્યારે ન કરવાં.

કલુખી કડવા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે નથી, જ્યારે કુળદેવીની આરાધના થાય ત્યારે કન્યા પરણે છે વારતે ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના ગોત્રમાં તથા પાસેની આડી સગાઈમાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની બેરીની બેહેન સાથે પરણે તો નાહની બેહેનનો કંઈ બાધક નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ આપ તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઈ-પછી મા, એ પ્રમાણે કન્યાદાન આપવાનો ચાલ છે ને માહેરામાં જે વખતે હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. એકે દાહાડે એ કન્યા પરણે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી બાંધી જાય.

૬. લગન પક્ષાંનાં સખબથી અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય તો-એપણુ [ખીજી] બેરી લાવવાનો ચાલ છે, ને એમાં જે ઘડી હોય તેને મુખી જાણુવી.

૮. પેહેલી બેરી જીવતાં ખીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બેરીની રજા લીધી જોઈએ, એમ કરતાં રજા ન આપે તો ખીજી બેરીને ધરેણું જેટલું આપવું પડે તેજ પ્રમાણે પેહેલી બેરીને ધરેણું આપીને ખીજી બેરી કરે.

૯. ખીજી બેરી કરવામાં ઘણી મુખત્યાર છે, કારણુનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૦. ખીજી બેરી કરવામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય તેનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૧. જે બેરીનું અધરણી આવે તેનું મોસાળું કરવાનો કંઈ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી; ને રીત આપવાનો ચાલ છે; ને દીકરીનો તથા બેહેનનો છોકરો પરણે ત્યારે જોને જેટલું મળે તે પ્રમાણે રીતને પેટે ચાંદલો કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેતું તો મુખ્ય છે ને અમારી ન્યાતમાં ચાલ પ્રમાણે પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મુખત્યાર છે.

૧૪. લગન કરવાની તિથિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર નથી, જ્યારે કુળદેવીનો આરાધન આવે-તેથી તે પ્રમાણે લગન કરવાનો ચાલ છે.

કલુખી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. કન્યાની (ઉમર વરસ) ૫-૭-૯-૧૧ વરસની ઉમર થાય એટલે લગન કરવા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં કુટુંબીમાં લગન કરતા નથી, ને મામા ફાઈનામાં લગન થાય છે, ને કદાપી કોઈ કરે તો તેને ન્યાત પુછે.

૩. કોઈ શખસ[ને] પોતાની બેરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી પણ નાતર કરી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો સગાં આપે છે; ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે એ કન્યા પરણે છે ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પક્ષાંનાં બાકી નંગ ૨ છે તે ન આપે તો તેનું ન્યાતવાળા સમાધાન કરે, પણ લગન તો અટકતાં નથી.

૭. છોકરાં નહીં થતાં હોય તો ખીજી બેરી કરે ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલીની રજા લેવી તો મંજુર છે, પણ રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. ખીજી બેરી કરવાની ના પેહેલી બેરી કહે ને કારણુ હોય તો કરી શકે છે, પણ કારણુ વિના તથા રજા વિના કરી શકતો નથી.

૧૦. પેહેલી બેરીને કાંઈ છોકરું ન થાય ને તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાં સુધી વાટ જોઈને ખીજી કરે.

૧૧. અમારામાં અધરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, તથા રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે સા-

સરે રહેલું તો જરૂર છે, ને પિહેર પણ આવે જાય છે; ને બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકે છે. ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી,

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી ને વારપર્વે જાય છે.

૧૪. લગન તો જ્યારે જોષી મુદ્દત આપે છે ત્યારે થાય છે.

કણ્ણી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે નથી, જ્યારે કુળદેવીની આજ્ઞા થાય ત્યારે કન્યા પરણે છે, વાસ્તે ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના ગોત્રમાં તથા પા-સેની આડી સગાઈમાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની જૈ-રીની બેહેન સાથે પરણે તો નાહની બેહેનનો કાંઈ આધક નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ બાપ તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઈ-પછી મા, એ પ્રમાણે કન્યાદાન આપવાનો ચાલ છે ને માહેરાંમાં જે વખત હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી બાંધી જાય.

૬. લગન પક્ષાંના સબબથી અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો-એ પણ [ખીજ] જૈરી લાવવાનો ચાલ છે, ને બેમાં જે ડહી હોય તેને મુખી જાણવી.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ખીજ જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજા લીધી જોઈએ, એમ કરતાં રજા ન આપે તો ખીજ જૈરીને ઘરેણું જેટલું આપવું પડે તેજ પ્રમાણે પેહેલી જૈરીને ઘરેણું આપીને ખીજ જૈરી કરે.

૯. ખીજ જૈરી કરવામાં ઘણી મુખત્યાર છે કાર-ણેનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૦. ખીજ જૈરી કરવામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય એનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૧. જે જૈરીનું અધરણી આવે તેનું મોસાળું કર-વાનો કાંઈ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી, (ને) રીત આપવાનો ચાલ છે, ને દીકરીના તથા બેહેનના છો-કરા પરણે ત્યારે જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે રીતને પેટે ચાંદલો કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેલું તો મુખ્ય છે ને અમારી ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહે-રિયાં મુખત્યાર છે.

૧૪. લગન કરવાની તિથિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર નથી, જ્યારે કુળદેવીનો આજ્ઞાપત્ર આવે-તેથી તે પ્રમાણે લગન કરવાનો ચાલ છે.

કંસારા-તળખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુ-ધીમાં લગન કરવા, ને વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે લ-ગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન ક-રતા નથી ને કદાચ કોઈ કરે તો શાસ્ત્રમાં નિકાલ નીકળે તે પ્રમાણે થાય.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તો સાળી સાથે પરણતો નથી ને મુઆ પછી તો જૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ તો માબાપને અ-ધિકાર છે ને તે ન હોય તો કન્યાના વાલી થઈને લ-ગન વગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપી શકે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે ને મામો હાજર નહીં હોય તો જે હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પર-ણે છે પણ એક માંડવામાં બે માહેરાં કરીને જુદી જુદી પરણે છે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પક્ષનું ન બરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે છે, ને પક્ષાંનો હરતરેહથી રસ્તો કાઢાડે તો લગનનું કામ જરી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં છતાં બીજી બૈરી થતી નથી તો રાજી કરવાનું શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને રજા આપે તો પણ બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી, ને કદાપી બૈરી બે આંખે આંધળી થાય તો બૈરીને તથા શેઠ આદી પંચાતને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની વરસ ૩૦ તથા ૩૨ ની ઉમર થાય ને છોકરાં નહીં થાય તો બૈરી તથા શેઠ આદી પંચાતને રાજી કરે તો બીજી બૈરી કરે, ને કોઈ શખસ રાજી કન્યાવિના કરે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને ઉપર લખ્યાછે તેને રાજી કરે તો ન્યાતમાં આવે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર પુખ્ત થાય ને સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો શેઠ તથા પંચાત તજવીજ કરીને મોકલાવે, ને અગર બેઉજણામાંથી પંચાતનું કહ્યું ન માને તો પંચાતવાળા ન્યાત બાહાર મુકેછે; ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતા નથી, ને જ્યારે તેડું આવે ત્યારે જાયછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા મળીને જોષીને પુછે, ને તે રડું મુદ્દત આપે તે દિવસે લગન કરીએ છીએ.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રાકર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી તેના લગન કરીએ છીએ.

૨. અમારામાં આગમજથી સગપણ તપાસીને વિવાહ તથા લગન કરીએ છીએ (ને) અગર કદાપી કોઈ ભુલથી સગપણમાં વિવાહ તથા લગન કરે તો તે ફરી શકતા તથી.

૩. કોઈ શખસથી પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી પોતાની બૈરી મુઆ પછી સાળી સાથે તેના માબાપ પરણાવે તો પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ અથવા કાકા આપે છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે જે પાસેના સગા હોય તે કન્યાદાન આપે છે ને માહેરાંમાં તો તે છોકરીનો મામો બેસાડે છે, ને મામો નહીં હોય ત્યારે જે મોસાળની તરફનું સગું હોય તે પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવેછે તેમાં કાયદો એ છે જે બંને કન્યાની ચોરી તથા માહેર તથા ગ્રહશાંતિ એ સધળું જુદું જુદું કરેછે.

૬. લગનમાં ગણેશ બેસે એટલામાં વરવાળા પલ્લું પુરું કરે, (ને) અગર ન પુરું કરે તો લગન થતાં નથી; પણ કદાપી કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ ની થઈ હોય ને કન્યાકાળ જતો હોય ને એટલાસુધીમાં વરવાળા પલ્લું પુરું ન ભરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી; (ને) અગર કોઈ શખસ કરે તો તે રૂ. ૨૨૫) અંકે સવાખસે પંચાતમાં ચુનેહગારીના આપીને કરે, ને મુખ્ય તો ધણીને મન બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, તથા પેહેલી બૈરીને રાજી કરવાનું તો એ છે જે તે બૈરી પોતાનું પલ્લું પોતાના કમળમાં રાખે, તથા તેનો ધણી પોતે રોટલા ખાય તે પ્રમાણે ખવડાવે, ને લુગડાં આપવાં પડેછે.

૯. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી ને એમાં કારણનો કાંઈ મેળ પણ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું નહીં થતું હોય ને તે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થઈ હોય ત્યારે બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે આપીને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તેને તેના પિહેરિયાં મોસાળું પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે-આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; ને એશિવાય બીજી બાબતમાં પણ તે બૈરીનો છોકરો તથા છોકરી પરણતાં હોય ત્યારે તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે તે પણ પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે, એશિવાય બીજી રીત કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની લાયક થાય તે દાહાડેથી સાસરે રહે, ને પિહેરિયાંનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો કાંઈથી અટકાવ કરી શકતો નથી, (ને) અગર કોઈ સાસરે પિહેર જવા દેવામાં અટકાવ કરે ને તેમાંથી કોઈ પંચાતમાં ફરીઆદ આવે ત્યારે પંચના લોક તેનું સમાધાન કરીને મોકલાવે છે; જવા આવવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને તેનાં મોસાળિયાં સારે દાહાડે જમવા ખાવા તેડે તે મોસાળ જાયછે, એમાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોઈ જે દાહાડે મુદ્દતે આવે તે દાહાડે લગન કરીએ છીએ.

બાવસાર-છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ નિર્માણ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં તે તો ન્યાતિમાં કરવાં ને ઘટારત અણુઘટારતની કાંઈ પડતી નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે વિવાહ કરે યા નાતરૂં કરે તેનું કાંઈ નિર્માણ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માબાપનો છે ને સારપછી દરજ્જા પ્રમાણે હોય તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં કન્યાને પધરાવવામાં છોકરીના મામાનો છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવેછે તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં હોયછે, તેનો કાયદો તો અમારા ગોરના કલ્લા પ્રમાણે ચાલીએ છીએ.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપે પલ્લું કમ-એસ ભચું હોય ને તે[ના]થી પોહાંચી નહી શકતું હોય તો લગનનો અટકાવ થાય નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે; ને કેટલી કરે તેનું કાંઈ નિર્માણ નથી, પણ જેટલી બૈરી કરે તેને પલ્લું તથા અન્નવસ્ત્ર સર્વેને બરાબર આપવામાં આવેછે,

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને રાજી રાખવી જોઈએ, કદાચ તે બૈરી ન રાજી થાય તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહી, તે ધણી બીજી બૈરી કરે, અગર આગલી બૈરી પોતાના બાપને ઘેર રહીને ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્રનો દાવો કરે તો તેનો પોહાંચે નહી. ને ધણીના નામ ઉપર બીજે ઠેકાણે જુદી રહીને અન્નવસ્ત્ર માગે તો આપવું જોઈએ. કદાચ પેહેલી બૈરી પોતાની હરામજાદગીથી કાંઈ નીચું ઉચું જુએ તો આગલા ધણી ઉપર તેનો કાંઈ દાવો રહે નહી ને ધણી તે બાઈ ઉપર જે કાંઈ દાવો લગાડે તેનો પોહાંચે, તેના ઉપર પંચ ઉપરી જે શિક્ષા કરે-તેના ઉપર તે પોહાંચે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો તેનું કાંઈ ચાલે નહી, મરદ મુખસાર છે. ચાહે તેટલી કરે પણ અન્નવસ્ત્ર તથા પલ્લું બન્નેને બરાબર આપવું જોઈએ.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ને મરદની નજર બીજી બૈરી કરવાની થઈ તો આગલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ નિર્માણ નહી, પણ બન્નેને બરાબર રાખવી જોઈએ.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને કેટલીવાર તેનું કાંઈ મુકરર નથી. અમારી ન્યાતમાં અધરણીનો ખોજો ભરે તે દાહાડે બૈરીના માબાપની જે કાંઈ પોતાની શક્તિ હોય તે પ્રમાણે પેહેરામણી કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે, તેનું એ છે જે બ્યારે છોકરી મોટી થઈ ત્યારે સાસરેજ રહેવું જોઈએ, ને પિહેરમાં તો વારપવંણીએ તે બે ચાર દાહાડા રહે તેનો મુજબો નહી, તે કરતાં વત્તા દાહાડા પિહેરિયાંથી રાખી શકાય નહી ને કદાચ રાખે તો તેને પંચ ઉપરી પુછી શકે ને સાસરે મોકલાવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ વાર પર્વણીએ તથા રૂડા જુડા ખરચ હોય ને તે તેડે ત્યારે જવા દીધી જોઈએ, તેમાં કોઈના અટકાવ પોહોંએ નહીં.

૧૪. લગ્ન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો તે મુકરર ધર્મ શાસ્ત્રમાં હોય તે (દાહાડો મુકરર) કરી રાખવો, તે પ્રમાણે અમારે ચાલતું ને તે પ્રમાણે ચાલ્યામાં આવેછે.

ભાવસાર-શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭ તથા વરસ ૯-૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીના આપનો છે ને આપ ન હોય તો મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહીં હોય તો તેનાં જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકે, ને કન્યાને માહેરામાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારામાં દોહોડ ચોરીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ છે, ને બંનેની ચોરી એકઠી આંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લુ ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લુ બૈરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુર કરે ને મુખ્ય તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કર-

૫૭

વાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો છોકરાં નહીં થતાં હોય ત્યારે બીજી કરે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અંધગણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે લુગડાં જાપમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે-પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે; ને બીજી વખત તો બૈરીને છોકરાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મંજે તે આવેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને જેનું તેડું આવે તેને ઘેર જાયછે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાનાં માઆપ જીવતાં હોય ને ત્યાંસુધી તો માઆપના અખતારમાં છે, ને માઆપ ન હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે[માં] તેડેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ-૫-૭ તથા વરસ ૯-૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીના આપનો છે, ને આપ ન હોય તો મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહીં હોય તો તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકે, ને કન્યાને માહેરામાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારામાં દોહોડ ચોરીએ એ કન્યા એકે દાહોડે પરણાવવાનો ચાલ છે, ને બનેની ચોરી એકઠી બાંધે છે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પક્ષું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી હોય ને બીજી ઐરી કરે છે, ને પેહેલી ઐરીનું પક્ષું ઐરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને મુખ્ય તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઐરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી ઐરી કરવાનું કારણ તો છોકરાં નહીં થતાં હોય ત્યારે બીજી કરે.

૧૦. બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તે ઐરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે, લુગડાં બાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરે છે—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે; ને બીજી વખત તો ઐરીને છોકરાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આવે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી ને જેનું તેડું આવે તેને ઘેર જાય છે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં હોય ને લાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે ને માબાપ ન હોય તો મોસાળાં દિવાળી વિગેરેમાં તેરે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કાલેક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

લાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. લગન વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી કરીએ છીએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે ચાલે નહીં.

૨. જેની સાથે કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. ઐરીની બેહેન સાથે પરણે છે ને નાતરૂં પણ કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માતાપિતાનો છે ને તે ન હોય તો ખરચ કરીને પરણાવે તે કરી શકે છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે ને તે ન હોય તો મોસાળાના કુળવાળાનો હક છે.

૫. એક દાહોડે એ કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જીદી જીદી કરે છે.

૬. છોકરાનો બાપ પક્ષું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે છે. પણ જરૂરમીનથી લગન થાય—બીજી જગો કરી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે, જે ઐરી ઘર ચલાવી શકે તે મુખી છે.

૮. ઐરીને રાજ કરવી જોઈએ, ને પક્ષું આપે, ભરણપોષણ કરે ને બીજી ઐરી કરી શકે છે.

૯. ઐરીની ના કહી ચાલી શકતી નથી, શા માટે જે બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે તેથી કરી શકે છે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રાજથી કરે છે.

૧૦. બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે તેથી ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી.

૧૧. અધરણીની રીતનો ચાલ છે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. સાસરે પણ જાય છે ને પિહેર પણ જાય છે, કોઈ અટકાવી શકતું નથી; પણ સાસરે જવું તે તો જરૂર છે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રહે ને કદાચી તે દરદવાળો પંચમાં આવીને જાહેર કરે તો તકસીરવાળાને પંચાત શિક્ષા કરી શકે છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકતો નથી.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી કહે છે તે દાહોડે કરીએ છીએ.

સોની—ત્રાગડ બવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૪૦.

૧. કન્યાની ઉમર પાંચ વરસથી દસ તથા અગિયાર વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. નજીક સગા તથા પિત્રાઈ બોત્રાઈમાં લગન થતાંજ નથી.

૩. જૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન જોડે તેનો પશુ પરણે.

૪. કન્યાદાન (આપવાનો અધિકાર) આપ તથા મા કરે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઘટે તે કરેછે, ને મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને ચોરી જુદી કરીને પરણાવેછે.

૬. પરણતી વખત વરવાળાનું પશ્તુ* આપી હોય તો તેનો વસ્ત્રાણિયો પુરૂં કરે, ને વસ્ત્રાણિયો મુદ્દલસ હોય તો તેના સગાવાહાલા પુરૂં કરે, ને કદાપી ન કરે તો ફરિયાદી કરીને ખરચ સાથે પશ્તુ લે સહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી થતીજ નથી તો શું લખીએ ?

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. જૈરીને પંચમાસી વખત ચોખ્ખા શેર ૧૧ તથા નાળિયેર ૧ તથા ૩. ૧ એક મોકલે. ને અધરણીમાં તો રૂપિયા ૫ પાંચથી તે યથાશક્તિ મળે તે પ્રમાણે આપે.

૧૨. વરસ ૧૩ તથા ૧૫ વરસની થાય ત્યારે સાસરે રહે ને આવવા જવામાં કાઈ અટકાવ કરે તો (તે) ૩.૦૦ પંચાયતના લોક તેની પાસે દંડ લે ને છોકરીને મોકલાવે, ને તેડે જાય ને તેડે આવે; પિહેરિયાંથી તથા સાસરિયાંથી આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહીં, ને અટકાવે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દંડ છે, ને પંચ મળીને મોકલાવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ છોકરીને કરે નહીં, પણ તેડે જાય ને તેડે આવે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

સોની-ત્રાગડ વરાછિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫,

*૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પશ્તુ ન ભરે તો છોકરીનો આપ વિવાહ તોડે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળા સાથે મળે છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તે જ માન લખીએ. (જુલા પૃષ્ઠ ૪૫૦).

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ત્યારે તેના લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે તો તેના લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં તથા પિત્રાઈ ગોત્રાઈમાં લગન થાય નહીં.

૩. પોતાની જૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણાય નહીં. ને તે જૈરી મુવાપછી તો તેની બેહેન સાથે તે કન્યાના માઆપની મરજીમાં આવે તો તેને પરણાવે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો આપ તથા માનો છે; ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર છે તે પરણાવે. ને કન્યાને માહેરામાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવાય નહીં, ને ચોરી તો જુદી જુદી કરીને એકે દાહાડે પરણાવે તો પરણાવાય.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પશ્તુ ન ભરે તો હરેક તરેહથી તેનો નીકાલ કરે, પણ તે લગન અટકે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય ને બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાત આઠ દંડની પંચાયતમાં આપે ત્યારપછી બીજી જૈરી કરે, ને ન્યાત આઠ દંડની ન આપે તો પંચાયતમાં જમવા અવાય નહીં ને ન્યાતબાહાર રહે; ને મુખ્ય તો પેહેલી જૈરી છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, પણ રાજી કરવા સાથે આપવું એ જ, જે પ્રમાણે (કે) બીજી જૈરીને પછાનું ધરેલું જેટલું કરે તેજ પ્રમાણે પેહેલી જૈરીને આછું હોય તો તેને બરાબર પશ્તુ કરી આપે.

૯. ખોડ હોય અથવા છોકરાં ન થાય ત્યારે બીજી જૈરી કરે, પણ કદાપી જૈરી ના કેહે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે તો કરે.

૧૦. પેહેલી જૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય ને તેને છોકરું ન થાય તો બીજી જૈરી કરે, ને રજા ન આપે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપીને કરે.

૧૧. અધરણીમાં બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું તો પિહેરિયાં સંપત પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયાપછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ જાય, તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલે નહીં, ને સાસરે રહેલું તો ઘટારત છે, ને સાસરિયાંથી પિહેર જવાનો અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવામાં પણ અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન કરવાં તે શાસ્ત્રના કલા પ્રમાણે લગન થાય છે.

સોની-મુબેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, કન્યાના માઆપને મળે તો સાત વરસમાં પરણાવે, ને કોઈ નવની પરણાવે છે, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. જ્યાં સગપણ હોય ત્યાં વેવિશાળ થતું નથી. આગમજથી સગપણ હોય તે તપાસીને પછી વેવિશાળ કરીએ છીએ.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. બૈરી મુવા પછી તે ઘણી પોતાની સાળીસાથે બેઠું જણ રાજ હોય ને પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના માઆપનો છે, ને તે નહીં હોય તો છોકરીનો ભાઈ આપે, ને ભાઈ ન હોય તો જે શખસ ખરચ કરે તે આપે. ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને આજ સુધી પરણી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. પલ્લું તો વિવાહ વખત આપે છે, ને જે કાંઈ બાકી હોય તે તે વખત પુરું કરે, લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેનાં પિહેરિયાંને મળે તો ૩. ૫) થી તે ૩. ૨૫) સુધીનું મોસાળું કરે, ને ન મળે તો લીલું નાળિયેર ૧) આપે, એ ચાલ છે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૩-૧૪ ની થયા પછી સાસરે રહે, ને મહીનામાં ૪ દિન પિહેર જાય; ને એ શિવાય બીજે આડે દાહાડે જમવા જવું હોય તો તે દાહાડે પણ જાય છે. ને કદાપિ પરદેશની કન્યા અહિંયાં પરણી લાવ્યા હોય તે બાઈ વરસ ૧ મધે મહીના ૮ સાસરે રહે, ને મહીના ૪ પિહેર જાય. એમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, જમવા ખાવા જવું હોય તો જાય, ને જમીને પાછી સાસરે આવે.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે આજણ મુકરર આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી પરણાવીએ છીએ, ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહીં.

૨. જ્યાં લગન કરવા ઘટતા નથી ત્યાં લગન કરતાજ નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે, ને નાતરું પણ કરે છે, પણ બૈરી મુઆ પછી; જીવતાં થાય નહીં.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર તો માતાપિતાનો છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબમાં જે હોય તે કરી શકે છે, ને કુટુંબી ન હોય તો જે કોઈ બીજો સગો પરણાવવાનો ખરચ કરે ને પરણાવે તે કરી શકે છે. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવી શકે છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળામાં જે હોય તેનો હક છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરે છે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું બરવાની શક્તિ ન હોય એવો હોય ત્યારે બે સગા સમજીને કામ ચલાવે છે, પણ લગન રહેતું નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. ચાલ નથી તો રળનું શું લખીએ ?
૯. ચાલ નથી તો રાજી શું કરે ?
૧૦. છોકરા ન હોય તોએ બીજી બેરી થાય નહી.
૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો ચાલછે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.
૧૨. કન્યા મોટી થયા પછી સાસરે જવું જરૂરછે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રહેછે, ને કોઈ કબજા કરી શકતો નથી. કોઈ શખસ કબજા કરે છે તેને ન્યાતવાળા કપકો ઘડને તેડાવે છે ને મોકલાવે પણુ છે, અટકાવી શકતા નથી.
૧૩. મોસાળા જવામાં અટકાવ નથી, તેહેવારે તેડેછે તે દાહાડે જમવાને જાય છે.
૧૪. જોષીને પુછીને જે દાહાડે લગનનું મુદ્દત જોષી આપે છે તે દાહાડે કરીએ છેએ.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૦.

૧. કેટલા વરસની ઉમરની કન્યા થાય સારે લગન [કરે, ને] કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યોવિના ચાલે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના લગન અગિયાર વરસની કન્યા થાય-નાચારે એટલે કર્યોવિના ચાલે નહી.
૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી, ને જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી તો તેનું શું કરવું ? એનો જવાબ એ છે જે પોતાની ન્યાતનાની સાથે લગન કરી શકેછે.
૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ? એનો જવાબ એ છે જે પરણી શકેછે.
૪. કન્યાદાન આપવાનો કોનો અધિકારછે તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે તે વિગતવાર લખવું. ને કન્યાને માહેરામાં કોણુ પધરાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માઆપનો કન્યાદાન આપવાનો અધિકારછે. તથા માઆપ ન હોય સારે કન્યાનો કાકો અથવા ભાઈ કન્યાદાન આપે, કદાચ તે ન હોય સારે કન્યાના મોસાળાવાળા કન્યાદાન આપી શકે છે.

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય ? તેમાં કાયદો શું છે ? એનો જવાબ એ છે જે એક ધરની બે કન્યા એક દાહાડે પરણી શકે છે, તેની ચોરી એક માંડવામાં બે જુદી જુદી થાય છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન બરે સારે છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું ન બરે તો કન્યાનો આપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય તો એક ઉપર બીજી બેરી કરે ? અગર કરે તો કેટલી, તેમાં મુખ્ય બેરી કયી ? એનો જવાબ એ છે જે એક બેરીની ઉમર વરસ ચાલીસની થાય ને છોકરું ન થાય તો બીજી બેરી કરી શકેછે.

૮. પેહેલી બેરી જીવતાં ફરી બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બેરીની રજા જોઈએ ? ને પેહેલી બેરીને રાજી કરવા સાડ કંઈ આપવું જોઈએ ને આપવું પડેછે ? એનો જવાબ એ છે જે (પેહેલી બેરી) ઉપલી પકણુ પ્રમાણે તે પેહેલી બેરી પાસે રહે, ને તેને ખોરાકીપોશાકી આપે સાર પછી બીજી બેરી કરી શકે છે.

૯. પેહેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કહે તો બીજી બેરી કરી શકેછે, ને કરે તો શા કારણથી કરે ? અથવા કારણવિના કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી બેરીને ફરજ ન થાય તો બીજી બેરી કરી શકે છે, સારે કંઈ પેહેલી બેરીનું ચાલવું નથી.

૧૦. પેહેલી બેરીને કંઈ છોકરું નહી થયું સારે તેની રજાવિના બીજી બેરી કરે ? ને કરે તો કેટલી ઉમર થતાંસુધીવાટ જોઈને પછી કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી બેરી વરસ ચાલીસની થાય ને છોકરું ન થાય સારપછી બીજી બેરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બેરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલછે ? ને મોસાળું કરવાનો ચાલ કેટલી વખતછે ને કયી કયી વખતે કરે ? ને તેનો આંકડો કંઈ મુકરર છે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પંચમાસી વખત તેના પિહેરવાળાને જે કંઈ મળે તે પ્રમાણે એક લુગડું આપે.

તથા અધરણી ઉપર મોસાળું કરે તે પોતાની છોકરીને શક્તિ પ્રમાણે આપે, તથા વરને તથા વરના માઆપને તથા વરના બીજા સગાને પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે, કંઈ મુકરર આંક નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાયછે તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહી જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો એ વાત બની શકેછે ? ને સાસરે તથા પિહેર [જવામાં] કયો કયો દાહાડો મુકરર છે ? એનો જવાબ એ છે જે સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો તેની પણ પંચલોક તજવીજ કરે, ને પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો તેની પણ પંચલોક તજવીજ કરે, ને જેની તકસીર નજરમાં આવે તેને સજા કરે છે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકેછે ? ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર છે—દિવાળી વિગેરેમાં ? એનો જવાબ એ છે જે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં કંઈ મોસાળ જવાને અટકાવ કરતાં નથી, અથવા મોસાળ જવાની મને કરે તો પંચલોક પુછી શકેછે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ? ને કયે દાહાડે લગન નહી થાય ? એનો જવાબ એ છે જે લગનના દિવસ[તું] જોષી લોક છે તે મુદ્દત આપે છે તે મુદ્દતે લગન થાયછે.

સોની—શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૧.

૧. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસની થાય ત્યારે પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારામાં સગા હોય તેને ત્યાં વિવાહ થતો નથી, ને પરન્યાતિ સાથે પરણાવે તે ન્યાતબાહાર રહેછે.

૩. ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપ દે, ને આપ ન હોય તો બાઈ દે, બાઈ ન હોય તો કાકો દે, ને કાકો ન હોય તો વડવો દે, વડવો ન હોય તો મામો દે; ને કન્યાને મામો માહેરામાં પધારાવેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ઘેરી તથા માહેર જુદું કરે છે, ખરચ પણ જુદો કરેછે.

૬. પક્ષુ નહી મળે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારે એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી થતી નથી.

૮. અમારામાં એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી થતી નથી તો રજા શાની જોઈએ ? એ ચાલ નથી.

૯. અમારામાં ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ બીજી ઘેરી થતી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. અમારામાં છોકરાં નહી થાય તોપણ બીજી થતી નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી આવે ત્યારે આપની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે તથા સાસરાવાળાની શક્તિ પ્રમાણે તે પણ કરેછે, કાંઈ આંક મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે રહેછે, ને નહી જાય તો ન્યાતના શેઠ વિગેરે મળીને મોકલે છે, કદાપી સાસરાવાળા આપને ઘેર જવા ન દે તો તેને પંચના લોક પુછી શકે છે, સાસરે તથા પિહેર વાર પર્વે જાયછે ને આવેછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતાં અથવા મરીગઈ હોય તોપણ મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે વારપર્વે તેડે તો તે જઈ શકેછે.

૧૪. લગનનો દાહાડો મુકરર એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૩ સુધી, ને મકર સંક્રાંતિથી તે ફુલ સંક્રાંતિલગી, ને મેષ સંક્રાંતિથી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં જે દાહાડે જોષી મુદ્દત આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ. લગન કરવામાં શાસ્ત્રની આજ્ઞા હોય ત્યારે થાયછે.

સોની—શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૫ થી તે વરસ ૮ સુધી પરણાવેછે. તે ઉપરાંત લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રીમાં કરવા ઘટતા નથી લાં કરતા નથી.

૩. ધણિયાણી મુઆ પછી અથવા જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણે છે ને નાતરં પણ કરે છે.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર માતાને છે, પિતાને છે. તે ન હોય તો કુટુંબીને છે, તે ન હોય તો પરણાવવાનો ખરચ કરે છે તે પણ કરે છે. ને કન્યાનો મામો માહે-રાંમાં પધરાવે છે, તે ન હોય તો મોસાળના કુળમાં ને હોય તે પધરાવી શકે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી ચોરી કરે છે, પણ એક દહાડે બે કન્યા પરણે છે, ન્યાત ખરચ ૧ છે-એક છે.

૬. લગન જારી થયાં પહેલાં-માસ ૧ પહેલાં-પક્ષું ચુકવી લે ને લગનને દહાડે અટકાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી થાય છે પણ પે-હેલી બૈરી મુરખી છે.

૮. પેહેલી બૈરીને રાજી કરવી જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના-કહે તોયે બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૧૦. પેહેલીને છોકરાં હોય કે નહોય તોયે પણ બીજી કરી શકે છે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. સાસરિયાં પિહેર પણ મોકલે છે, પિહેરિયાંને સાસરે મોકલવું જરૂર છે પણ કોઈ અટકાવી શકતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ કરી શકતા નથી, પણ કાંઈ કારણ સરખું હોય ત્યારે અટકાવ કરી શકે છે સાસરિયાં.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં જોષી જોધને કહે છે તે-દહાડે કરીએ છે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરે છે, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કર્યો વિના ચાલે જ નહી.

૨. જ્યાં ઘટતું નથી ત્યાં કરતા જ નથી, ને જેને દેતા લેતા આજ્ઞા છે એ તેની સાથે લેએ દેએ છે એ.

૩. કન્યાની બેહેન સાથે પરણે છે, જીવતાંયે પરણે છે ને મુઆપછી પણ પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માતાપિતાનો છે. તે ન હોય તો કુટુંબી આપી શકે છે, ને જે પર-ણ્યાનો ખરચ કરે તે આપી શકે છે. ને મામો માહે-રાંમાં પધરાવે છે. તે ના હોય તો મોસાળના કુળવાળા માહેરાંમાં પધરાવી શકે છે.

૫. એક દહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી જુદી જુદી કરે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પક્ષું ન બરે તો છોકરીનો આપ અટકાવી શકે છે.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી પરણવાનો ચાલ છે. ને જે બૈરી ધર ચલાવી શકે તે મુખી છે.

૮. પેહેલી બૈરીને રાજી કરવી જોઈએ.

૯. છોકરા સાથે બીજી બૈરી લાવી શકે છે, ત્યાં બૈરીની રજાનો અટકાવ નથી. ને છોકરાવાળી બૈરીની રજા જોઈએ.

૧૦. ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી, શામાટે જે બીજી કરવાનો ચાલ છે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ છે, ને પિહેરિયાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. બૈરી વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય, ને પિહેરવાળો રાખી શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી, પણ ધણીના હુકમથી જાય.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી મુદ્દર્ત આ-પે છે. તે દહાડે કરીએ છે એ.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી પરણાવીએ છે એ, ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૨. જ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે ને નાતરં પણ કરે છે, જીવતાં થાય નહીં.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર માતાપિતાને છે ને તે ન હોય તો કુટુંબીમાં જે હોય તે કરી શકે છે. ને કુટુંબી ન હોય તો જે કોઈ વારસમાં પરણાવવાનો ખરચ કરે તે પરણાવી શકે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામે પધરાવી શકે છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળમાં જે હોય તેનો હક છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરે છે.

૬. છોકરાના બાપને પદ્મું ભરવાની શક્તિ ન હોય એવું હોય ત્યારે બે સગાં સમજીને કામ ચલાવે છે, પણ લગન રહેતું નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. ચાલ નથી તો રળનું શું લખીએ ?

૯. ચાલ નથી તો રાજી શું કરે ?

૧૦. છોકરા ન હોય તોએ બીજી બૈરી થાય નહીં.

૧૧. અધરણીના મોસાળાનો ચાલ છે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. કન્યા મોટી થયાપછી સાસરે જવું જરૂર છે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રહે છે, કોઈ કબજ કરી શકતું નથી, ને કોઈ શખસ કબજ કરે તેને ન્યાતવાળા ઠપકો દઈને તેડાવે છે ને મોકલાવે છે, તે અટકાવી શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી, જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જમવાને જાય છે.

૧૪. બેળીને પુછીને જે દાહાડે લગનનું મુદ્દત બેળી આપે છે તે દાહાડે કરી છીએ.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક."

અંક ૨૫૦.

૩*. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ? એનો જવાબ

એ છે જે તે બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણવાનો ચાલ છે નહીં.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકાર છે, તે એક એક પછી દરબજે-પરણાવવામાં-તેવિગતવારલખવું, ને કન્યાને માહેરાંમાં કોણુ પધરાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપને કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છે તથા માબાપ ન હોય ત્યારે કન્યાનો કાકા અથવા ભાઈ કન્યાદાન આપે. કદાચ તે ન હોય ત્યારે કન્યાના મોસાળવાળા કન્યાદાન આપી શકે છે; ને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે.

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ત્યારે એક ઉપર બીજી બૈરી કરે, અગર કરે તો કેટલી, તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી ? એનો જવાબ એ છે જે અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, છોકરાં થાય અથવા ન થાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા બેઠીએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારું કંઈ આપવું બેઠીએ, ને આપવું પડે છે ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ અસલથી નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ઘણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકે છે, ને કરે તે શા કારણથી કરે અથવા કારણવિના કરે ? એનો જવાબ એ છે જે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરું નહીં થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે, ને કરે તો કેટલી ઉમર થતાં સુધી વાટ બેઠીને પછી કરે ? એનો જવાબ એ છે જે એ ચાલ છે નહીં.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી હોય અથવા મરીગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકે છે, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર છે, દિવાળી વિગેરેમાં ? એનો જવાબ એ છે જે એ વાતમાં વરસ ૧૫ ની ઉમર થાય ત્યારે તે બૈરીનો ઘણી મુખત્યાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦વાળા સાથે મળતો છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તે જ કલમો લખી છે. (જુઓ પૃષ્ઠ ૪૫૩).

સુધાર-સૌરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૫.

૧. લગન પાંચ વરસ પછી ને તેર વરસ સુધી કરેછે.
૨. અમારી ન્યાતમાં નીચ ઉંચનો ચાલ નથી.
૩. યૈરી જીવતાં તથા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે લગન થાયછે.
૪. માતપિતાને દાનનો અધિકારછે ને માતપિતા ન હોય [તો જે] વાલી ખરચ કરીને પરણાવે તે કન્યાદાન દે છે. ને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, ને મામો ન હોય તો અટકાવે બીજો પધરાવેછે.
૫. બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, ને ચોરી જીદી કરેછે.
૬. પક્ષાને સાર કન્યાનો આપ લગન અટકાવતો નથી.
૭. એક ઉપર બીજી યૈરી કરે તેનો ચાલ નથી, ને કરે તો પંચાતને રાજી કરીને કરે.
૮. બીજી યૈરી કરવાનો ચાલ નથી.
૯. બીજી યૈરી કરવાનો ચાલ નથી.
૧૦. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી, ને અટકાવવાળો પંચને પુછીને પંચની રજાથી કરે.
૧૧. અધરણીના મોસાળાનો ચાલછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, કાંઈ મુકરર નથી.
૧૨. પંચના લોક ઠપકો દધને મોકલાવે તેડાવે છે.
૧૩. મોસાળવાળા આદરથી તેડે તો જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય.
૧૪. કારતકથી તે અપાડ સુદ ૯ સુધી થાયછે.

સુધાર-ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા વરસ ૯ તથા ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કસ્યા વગર ચાલેજ નહી.
૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં થતાં નથી તેની સાથે કરતા નથી.

૫૮

૩. કોઈ શખસ પોતાની યૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને યૈરી મુઆપછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીનો આપ તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોય તો તેનો જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે અને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવેછે ને પેહેલાં વડા વરને અર્પેછે, પછી નાહનાને અર્પેછે; ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવે છે, ને બંનેની ચોરી જીદી જીદી કરેછે, ને બંનેની શાંતેક પણુ જીદી જીદી કરેછે ને એજ પ્રમાણે કપદો છે.

૬. લગન જરી થયું સારે તો-લગન તો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય સારે (લગન તો) અટકી શકતાં નથી, ને પલ્લુ બીજે ગોરવને દહાડે ભર્યા વિના ચાલતું નથી, ને કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણના ધાર્યામાં આવે કે મુકરર નાદારછે સારે તે પલ્લુ જેટલું મળે તેટલું કરે ને ટીપમાં લખ્યામાં આવે, ને પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરે-૨. ૧૭૮) નું કરે-અગર કોઈ દાર થઇને કરે નહી તો તેને ન્યાતના ધાર્યામાં આવે તે પ્રમાણે સીજ દે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક યૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરેછે ને પેહેલી યૈરીનું પલ્લુ તે યૈરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે ને બીજી યૈરી કરે; ને તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત એક જમાડે-શેહેરમાં તથા પરગણામાં નહોતરાં ફેરવે, ને પાંચ મુકરદમને સંભળાવે, ને સાર પછી બ્રાહ્મણ ફેરવે નહોતરાંનો, સારે તે બ્રાહ્મણ ફેરવે; ને મુખ્ય યૈરીનું તો કંઈ મુકરર નથી.

૮. પેહેલી યૈરી જીવતાં બીજી યૈરી કરવા ચાહે તો તે પેહેલી યૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને આપવું પડેછે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખ્યુંછે.

૯. પેહેલી યૈરી પોતાના ધણીને બીજી યૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી યૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહી થતાં હોય સારે તે બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કંઈ છોકરું નહીં થયું સારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થતાંલગી વાટ જોઈને ખીજી જૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે તે જૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાખમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે, ને ખીજી વખત તો તે જૈરીને છોકરા મોટા થાય ને તે છોકરા પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આપેછે, ને આંકડાનો કંઈ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે તે વરસ (૧૫) પંદરની ઉમર થયા પછી જાયછે, ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે, ને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિહેર જવામાં કંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે, ને તેને ન્યાતવાળા પુછે, ને તે નહીં માને સારે ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દેછે, ને દાહાડો મુકરરનું તો નંબર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. ને છોકરી અથવા છોકરાના માઆપ જીવતાં (નહી) હોય ને સાંસુધી તો માઆપના અખતારમાં છે ને માઆપ નહીં હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે [માં] તેડે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે ને સારા લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

સુધાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા વરસ નવ તથા ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કન્યાવગર ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેનીસાથે લગન કરવા ધટતાં નથી તેનીસાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી ને જૈરી મુવા પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીના આપ તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, ને તે નહીં હોયતો તેનો જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવેછે ને પેહેલાં વડા વર ને અર્ધેછે, પછી નાહનાને અર્ધેછે. ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવેછે ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે. બંનેની શાંતિક પણ જુદી કરેછે, ને એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયા સારે તો—લગનનો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય સારે (લગન તો) અટકી શકતા નથી; પલ્લુ ખીજે ગોરવને દાહાડે બચાવિના ચાલતું નથી. કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણના ધારયામાં આવે કે મુકરર નાદારના દાહાડા છે સારે તે પલ્લુ જેટલું મળે તેટલું (કે) ટીપમાં લખ્યામાં આવે, પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરું કરે—૩. ૧૭૨. અગર કોઈ દાર થઈને કરે નહીં તો ન્યાતના ધારયામાં આવે તે પ્રમાણે સીજ દે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં તો એક જૈરી જીવતી હોય ને ખીજી કરેછે, ને પેહેલી જૈરીનું પલ્લુ તે જૈરીપાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને ખીજી જૈરી કરે તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત એક જમાડે—પરગણે તથા સુરતમાં નહોતરાં ફેરવે—ને પાંચ મુકરદમને સંભળાવીને—સાર પછી બ્રાહ્મણ ફેરવે. મુખ્ય જૈરીનું તો કાંઈ નક્કી નથી.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ખીજી જૈરી કરવા માહે તો (ને) પેહેલી જૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; આપડું પડે છે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખ્યું છે.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને ખીજી જૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી ને ખીજી જૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહીં હોય સારે ખીજી કરેછે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું નહીં થયું હોય સારે ઉમર વરસ ત્રીશની થયાલગી વાટ જોઈને ખીજી જૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીની આવેછે તે જૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાખમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે; ખીજી વખત તો (ને) તે જૈરીને છોકરાં મોટાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે

વખત મોસાળાની રીતમાં જે કાંઈ મળે તે આપે છે, ને આંકડાનો કાંઈ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયાપછી સાસરે જાય છે, તે વરસ પંદરની ઉંમર થયા પછી જાય છે; ને સાસરિયાં પિંહેરિયાં જવા દે છે, સાસરે જવામાં પિંહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિંહેર જવામાં કાંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે ને તેને ન્યાતવાળા પુછે ને તે નહીં માને ત્યારે ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દે છે, ને દાહાડા મુકરરનું તો નંખર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. ને છોકરી અથવા છોકરીનાં માઆપ જીવતાં હોય (ને) ત્યાં સુધી તો માઆપના અખલારમાં છે, ને માઆપ નહીં હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વગેરેમાં તેડે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદી ૧૧ થી આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે. સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૩.

૧. એનો કાંઈ નિયમ નથી.
૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.
૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.
૪. તેના માઆપને શાસ્ત્ર પ્રમાણે; ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે છે.
૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે.
૬. છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતો નથી.
૭. બીજી બેરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.
૮. પેહેલી બેરીની રજા લઈને કરે, પણ રાજ કરવા સાથે કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.
૯. છોકરાં ન થતાં હોય ને પેહેલી બેરી રજા આપે તો બીજી કરે.
૧૦. પેહેલી બેરીની ઉંમર વરસ ૪૦ સુધીની

થાય ને છોકરા ન થતા હોય ને રજા આપે તો બીજી બેરી કરે.

૧૧. અધરણીવાળી બેરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહે, ને સાસરિયાં પિંહેર જવા દે તો જાય ને ન જવા દે તો નહીં જાય.

૧૩. મોસાળ જવામાં કાંઈથી અટકાવ થાય નહીં, મળીને પાછી આવે.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉંમર તો વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધીમાં લગન કરે છે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સંગાથે લગન કરવાં ઘટે છે, તેની સંગાથે લગન કરીએ છેએ, ને જે ન્યાતમાં ખપતી નથી તેની સંગાથે લગન કરી શકતાજ નથી.

૩. કાંઈ શખસ પોતાની બેરી જીવતાં તો અમારામાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતોજ નથી, ને કાંઈ શખસની બેરી મરી જાય ત્યારે તો તે શખસ તેની બેરીની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો તો કન્યાના માઆપને અધિકાર છે, (ને તથા) દરજ્જા પ્રમાણે, કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે છે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણી શકતીજ નથી, (ને) વા પરણે તો એક દાહાડે બે કન્યાની ચોરી જુદી જુદી બંધાય છે.

૬. લગન જારી થયું ને તે દાહાડે તો છોકરાનો આપ પલ્લું ભરી શકતોજ નથી, ને તે દાહાડે તો છોકરીનો આપ લગન કરી શકે છે, ને છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતોજ નથી, ને પલ્લું તો છોકરાનો આપ લગનને બીજે દાહાડે ભરી શકે છે, ને ત્યાર પછી છોકરીનો આપ ધરેલું લઈને તે ધરેલું છોકરીને પેહેરાવીને

ત્રીજે દાહાડે પેહેરામણી વેહેવાઈને પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે આપીને કન્યાને વિદાય કરેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી જૈરી પરણી શકતોજ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં બીજી જૈરી ફરી પરણવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૯. પેહેલી જૈરી પરણિયતની પોતાના ધણીને લડાઈના સખઅથી બીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તો તે ધણી નાતરાંની બીજી જૈરી લાવી શકેછે, પણ તે ધણી તથા ધણિયાણીને ધણી લડાઈ થઈ હોય ત્યારે તે ધણી પોતીકી જાતપુદીએ નાતર કરીને બીજી જૈરી લાવી શકેછે, પણ તે ધણી પેહેલાંની પરણિયતની જૈરીને તેના પક્ષાંતું ધરેણું તથા લુગડાં તથા ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાનું મકાન આપી શકેછે, ને તે ધણી બંને જૈરીને બરાબર ગણેછે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તો તેની રજાવિના બીજી જૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે ને બ્યારે ધણીની મરજી થાય ત્યારે લાવી શકેછે, પણ તેની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નહી. (ને) પણ તે પરણિયતની ધણિયાણીને તેના પક્ષાંતું મોહરાણું તથા ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાનું મકાન ઉપરના ત્રીજા નંબરની નવમી ક્લમ પ્રમાણે આપી શકેછે, ને તે ધણી બંને જૈરીને બરાબર ગણેછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે મોસાળું કરવાનું તથા વિવાહ વિગેરે મોસાળું કરવાનું-તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નહી, (ને) અથવા તેની શક્તિ પ્રમાણે મળે તે કરેછે, પછી મોસાળું કરનારની મરજી. તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય-તેની ઉમર પ્રમાણે-ત્યારે તો તે સાસરે જાયછે તથા પિહેર આવેછે તેનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી; ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો પંચાયતવાળા તજવીજ કરીને સાસરે તથા પિહેરમાં મોકલાવી દેછે, (ને) અગર સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં પંચાયતનું કહ્યું

નહી માને તો તે શખસને પંચાયતના લોક ન્યાતખાહાર મુકી શકેછે; ને કયા કયા દાહાડામાં-તો જવા આવવામાં તો એક એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગયા પછી (ને ત્યારે) તો પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં તથા મોસાળિયાં તેડે તો મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતાજ નથી; ને મોસાળિયાં જે વખત તેડે તે વખત જાય તેમાં એક એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર તો-જેને લગન કરવા હોય તો જેપીને બોલાવીને તે લગન પુછે છે, ત્યારે તે જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે લગન જેઈને આપેછે, તે પ્રમાણે શાસ્ત્રને અધિકારે લગન કરી શકેછે ને તે દાહાડો તો જ્યોતિષ-શાસ્ત્રવાળા જાણે.

સુથાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ (વરસ) ની થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં ગોત્રી વિગેરે નજીકના સગામાં લગન કરતા નથી ને દુરપક્ષેના સગામાં લગન કરીએ છીએ.

૩. અમારામાં કોઈ શખસની જૈરી જીવતી અથવા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માઆપનો છે, અગર તેની મરજીમાં આવે તો પોતાના માઆપ પાસે દેવડાવે; એટલામાં કોઈ નહી હોય તો છોકરીના વાલી હોય તે દે છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે, ને પ્રથમ મોટા વરને કન્યાની મા પોંખી લે ને નાહના વરને જે સગું હોય તે-માઆપ જેને રજા આપે તે પોંખેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન લેતો છોકરીનો આપ ચોરી વચ્ચે અટકાવીને પલ્લું લે તારપછી કન્યાને પધરાવે છે.

૭. અમારામાં એક જૈરી જીવતી હોય તોપણ ખીજી જૈરી કરે, ને મુખ્ય જૈરી તો પરણિયતવાળી છે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી ખીજી જૈરી કરવા માહે તો પેહેલી જૈરીની રજીનું કાંઈ મુકરર નથી, ને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપનું પડતું નથી.

૯. પેહેલી પેતાના ધણીને ખીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ ખીજી જૈરી કરી શકે છે ને કારણ તો પેટ ફરબંદ નહીં હોય અગર ધણી ધણિયાણીને અજીવનાવ હોય તો કરે, ને વિનાકારણથી પણ કરે છે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજીવિના ખીજી જૈરી કરી શકે છે; ને ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનું તો પક્ષાં બાબતની કલમ ૨૫ માં લખેલું છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રહેવું તો જરૂર છે, ને પિહેર પાંચ દિવસ રહે, એમ કરતાં કાંઈ અટકાવ આવે તો બે દિવસ વધારે પણ રહે, ને એમાં કાંઈ અટકાવ કરે ને તે પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ તજવીજ કરીને સાસરે તથા પિહેર મોકલાવે. એમ કરતાં પંચનું કહ્યું ન માને તો પંચની નજરમાં આવે તે કરી શકે છે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.

નહી, પંગતમાં ફરી શકે નહી, ફરે તો ગુનેહગાર પંચાતનો.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન મા તથા આપ દે છે, અગર માઆપ ન હોય તો જેને ઘટે તે દે, ને જેને ઘટે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી; જુદી જુદી ચોરીએ પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન લેતો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર ખીજી કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૯. અમારી ન્યાતમાં એ સવાલનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી આવે ત્યારે મોસાળ જે પ્રમાણે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં કન્યાને એકએકને ઘેર મોકલે નહીં તો ન્યાતમાં આવીને જાહેર કરે તો ન્યાતવાળા તજવીજ કરીને જેને કહેવું ઘટે તેને કહે, જેની તકસીર હોય તે ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં [થી] (તથા) મોસાળ જવાનો અટકાવ નથી, ને અમારે દિવાળી વિગેરે એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન[ના] દાહાડા સારા આવે ને લગન બંનેને પોહોંચતાં આવે ત્યારે કરે.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની જોડે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરે તો ન્યાતમાં પિરસે

સુથાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૪ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની થાય ત્યારે લગન થાય છે, ને એ ઉપરાંત ચાલેજ નહીં.

૨. જેની સંગાથે લગન કરવાં ઘટે છે તેની સંગાથે થાય છે, સગામાં કરતા નથી.

૩. જૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સંગાથે પરણે છે.
૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકાર છે ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવે છે.
૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણે તો તેની ચોરી જુદી જુદી બંધાય છે.
૬. અમારામાં પક્ષાં સાડ અટકાવવાનો ચાલ નથી.
૭. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી, (ને) અગર કરે તો તેની ઉમર વરસ ૩૨ ની થાય ને કરે છે—ફરજંદને અર્થે.
૮. મરદને પેહેલી જૈરીનો અટકાવ નથી ને તેને ન્યાતનો દંડ નહી.
૯. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણે.
૧૦. એનો પણ જવાબ ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે.
૧૧. જે જૈરીને અધરણી આવે છે તેના પિહેરથી જમાઈને ૩. ૧૪, તથા ૩. ૧૫ આપે છે ને તેથી ન મળે તો લીલું નાળિયેર પણ આપે છે.
૧૨. છોકરી સાસરે રહેતી થાય ત્યારે સાસરિયાંની રજાથી પિહેર જાય અથવા પિહેરવાળા સાસરે ન મોકલે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સીબ કરે, કાંઈ કારણવિના સાસરિયાં છોકરીને ન મોકલે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેના સાસરિયાંને સીબ કરે, અગર ધણી ધણીયાણીમાંથી—બંનોમાંથી એકને ન બને તો પોતપોતીકી જાતે ન્યાતબાહાર રહે ને બંનોને ન બને તો બંનોજણુ ન્યાતબાહાર રહે, ને જે કાંઈ તેની તરફેણ કરે તેને પંચ શિક્ષા કરે છે.
૧૩. કાંઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં પોતાની ખુશીથી મોસાળ જવા દે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.
૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે સમુદ્ધર્તામાં થાય છે.

સુથાર—મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૫.

૧. લગન કરવાં તે કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ નવ સુધી કરે છે.

૨. બીજી કલમનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૩. કાંઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.
૪. કન્યાદાન આપવાનો હક બાપનો છે ને પોતાની ખુશીથી બાપ ન આપે તો મા વિગેરે જેની પાસે અપાવે તે બીબ સગા આપે છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે, ને મામો ન હોય તો બીબ કાંઈ પધરાવે તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.
૫. કાંઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેની ચોરી જુદી બાંધે, ને એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દીકરીને આપે છે.
૬. અમારામાં પલ્લુ તો ગોરવને દિવસે પુરું કરે તો લગન ક્યાંથી અટકે?
૭. એક જૈરી જીવતી હોય ને કરે તો એક ઉપર બીજી કરે છે.
૮. જૈરી જીવતાં બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીને સિરસ્તા પ્રમાણે ધરેણું તથા ખોરાક પોશાક પુરાં કરે છે.
૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કહે તો એ પણ કરી શકે છે.
૧૦. પેહેલી જૈરીની રજાવિના બીજી જૈરી કરે તો એક ન્યાત જમાડે ને ૩. ૩૦ રોકડા પંચાતમાં આપે ને રૂપિયા ન આપે તો ન્યાત બે જમાડે; ને કાંઈ સખબથી કરે તો એકજ ન્યાત જમાડે.
૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે તેને સાસરે રીત આપવાનો ચાલ છે તે પિહેરથી પોતાની સત્તા પ્રમાણે મોસાળું કરે તેનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી, ને ન મળે તો ન કરે.
૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય. એમાં હરકત કરે તેને ન્યાત પુછે.
૧૩. કાંઈ જૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો—નહોતરું મોસાળથી આવે તે દાહાડો મુકરર છે. ને પોતાની ખુશીએ મોસાળિયાંને મળવા જાય, તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો જોઈએ નહી, મળીને પાછી આવે છે.
૧૪. લગન સમુદ્ધર્તામાં થાય ને કમુદ્ધર્તામાં થતાં નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પાંચ વરસની ઉમરથી તે પચીસ વરસની ઉમર થાય તેટલામાં પરણાવવી બેધએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કશી રીતનો વિવાહ કરવામાં અટકાવ નથી, શાથી જે દુકી ન્યાત છે તેથી માંહેમાંહે લગન કરવાનો ચાલ છે, પણ એક પેટે પરણવાનો ધારો નથી.

૩. ત્રીજા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાનો હક માળાપનો છે, માળાપ ન હોય તો ભાઈ તથા કાકાને કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર છે. ને માહેરાંમાં કન્યાને મામે પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા સાથે પરણાવે તો બંને ચોરી જુદી કરેછે ને વચમાં અંતરપટ બાંધે છે. એ રીતે બેહુ કન્યા પરણાવવાનો ધારો છે.

૬. છઠા સવાલનો જવાબ એ છે જે લગન વખત પૃથ્વ પ્રમાણે ન આપે તો છોકરીનો આપ અટકાવ કરી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બે જૈરી કરવાનો ધારો છે, પણ બંને જૈરી સમાન ગણવી.

૮. અમારી ન્યાતમાં જૈરીનો કાંઈ અટકાવ નથી, મરદ ચાહે તો કરે, ને જૈરીને કાંઈ આપવાનો ધારો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં જૈરી બીજી કરવામાં કાંઈ કારણનો મેળ નથી, મરદની ખુશી.

૧૦. દશમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળાં વિગેરેનો ચાલ નથી, જેને જે મળે તે પોતાના ફરજંદને કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં સાસરે રહેવામાં માળાપનો અટકાવ નથી, રૂંટે દાહાડે આવે તથા કામ હોય ને તેડાવે તો આવે, તેમાં સાસરિયાં અટકાવે નહીં. એ બંને વાતથી ઉલટું ચાલે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરી શકે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જવા આવવામાં સગાવા-હાલાઓને ઘેર અટકાવ નથી, બ્યારે મરજીમાં આવે ને તેડે ચારે ત્યાં જવું જરૂર.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવાનો ધારો છે, તેજ પ્રમાણે દાહાડો બેવો.

ધાંચી-પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા તથા કુટુંબ તથા મોસાળ વિગેરેનાં સગાં હોય તેમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની જૈરી મરી જાય તો તે મરનારની બેહેન હોય તો તે શખસને તે સાથે પરણવાનો ચાલ છે, ને જીવતાં તે જૈરીની બેહેન સાથે કોઈ પરણ્યો એવું અમારા સાંભળ્યામાં નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ચાલ આપ તથા માનો છે. તે ન હોય તો કાકો તથા કાકી અથવા કુટુંબમાં જે હોય તે અથવા મોસાળપક્ષના જે હોય તે કન્યાદાન આપે છે. ને માહેરાંમાં મામે બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યાને પરણાવવાનો ચાલ નથી, એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરી કરીને પરણાવે છે.

૬. લગન જરૂરી થયું ને વરનો આપ પલ્લું ન ભરે તો પક્ષાનો જરજીમીન લઈને પરણાવે, લગન અટકે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો પણ મળતી હોય તો બીજી જૈરી કરે, અગર ત્રીજી કરે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી જૈરી કેહેવાય.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી બીજી જૈરી કરે તો તેને સંભળાવીને કરે-ને તે પેહેલી જૈરીને કાંઈજ રાજી કરવાને આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ઘણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી જૈરી કરે છે, કારણથી અથવા વગર કારણથી કરે તેમાં પેહેલી જૈરીથી પુછાતું નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો કશી તરેહનો અટકાવ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું અધરણી આવે સારે મોસાળું કરવાનો નિયમ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી ને પિહેરિયાં પણ સાસરે જવામાં અટકાવ કરતાં નથી ને તેનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહીં ને સાં જવાનો દાહાડો મુકરર નથી. કામ જે દાહાડે હોય તે દાહાડે તથા સપરમે દાહાડે જાય છે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ એ જે દેવ ઉઠયા પછી લગન થાય તે દેવ મુએ સાંસુધી થાય. દાહાડો તો બ્રાહ્મણ મુકરર કરી આપે તે પ્રમાણે.

ધાંચી-મોઠ સીતપોરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ સુધી લગન કરે, ને નિદાન વરસ ૧૧ નીએ છેડો.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરતા નથી, ને એમ કરતાં અબજ્યામાં લગન થાય તે પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી રાજીથી સાળી સાથે પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ હક તો કન્યાના માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકી ને તે ન હોય તો બાઈ બોબલ કન્યાદાન આપે છે, ને એટલામાં કોઈ નહીં હોય તો હર કોઈ કન્યાદાન આપે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે છે, પણ તેના માહેરાં તથા ચોરી જુદી જુદી કરે છે, ને બેહુ વરને સાથે પોંખીને સાથે માહેરાંમાં પધરાવે છે, ને પોંખનારી જુદી જુદી જોઈએ ને વડી કન્યાનું માહેરું ધરની સન્મુખ બાંધે છે, એજ કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે, (ને) અગર વરનો બાપ નાચાર હોય ને પલ્લું ન મળે તો જરજમીન અથવા ચીઠ્ઠી વિગેરે હરતરેહથી કન્યાવાળાને રાજી કરે, તથા ૩.૫૦ વરનો બાપ તથા ૩.૧૦ કન્યાનો બાપ પંચના શેઠને આપે, ને એ ૩ પિયામાં હક પંચનો છે. સાર પછી વરનો બાપ તથા પંચાયત રજા આપે સારે વરઘોડો લાવે, ને લગનનું કામ જારી થાય છે; ને એમ કરતાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો બાપ કાંઈક ખુલ ન કરે તો બીજી જગો ઉપર કન્યા પરણાવે ને વરનો બાપ ન્યાતગોરને ૩.૪૦ ચોરીનું દાણું આપે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરે છે, ને કોઈ મુખીઓ હોય તો ત્રણ સુધી કરે છે, ને મુખ્ય તો જે ધરનું કામ ચલાવે તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, ને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપતા નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ઘણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ બીજી બૈરી કરે ને વિનાકરણથી પણ કરે છે.

૧૦. છોકરાં થાય અથવા ન થાય પણ બીજી બૈરી કરે છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે સારે મળે તો મોસાળું કરે છે ને કોઈ લગન વખતે મોસાળું કરે છે ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ જેને ઘેર મોસાળું જાય તે ઘણી મોસાળું ઉચકનારને ૩.૧૦ આપે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર આવે, ને કદાપી બેહુમાંથી કોઈ જવા આવવામાં અટકાવ કરે છે તો પંચ તેને પુછી શકે છે, દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. છોકરીને સાસરિયાં પિહેરિયાંથી મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. જે દિવસે લગન પુગતાં આવે સારે કરે છે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ધાંચી-મોઢ સીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

“આ અંકવાળાના જવાબ નંબર ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળેછે વાસ્તે અંથમાં દાખલ કીધા નથી.”

ધાંચી-મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાય છે.

* ૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ હક તો કન્યાના માઆપનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકી, ને તે ન હોય તો ભાઈ ભોભાઈ કન્યાદાન આપેછે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો હરકોઈ કન્યાદાન આપે છે; ને મોસાળનું હરકોઈ સચું હોય તે કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૬. લગન જરી થયું ને વરનો આપ પલ્લું ન ભરે તો કન્યાનો આપ લગન અટકાવે, (ને) અગર વરનો આપ નાચાર હોય ને પલ્લું ન મળે તો જરજમીન અથવા ચિઠ્ઠી વિગેરે હરતરેહથી કન્યાવાળાને રાજ કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે સારે મળે તો મોસાળું કરેછે ને કોઈ લગન વખત તો મોસાળું કરેછે ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ જેને ઘેર મોસાળું જાય તે ધણી ઉંચકનારીને રૂ. ૦૦૦ આપેછે.

ધાંચી-મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કરવાં જોઈએ.

૨. અમારામાં પિત્રાર્થમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી.

* અંક ૧૩૦ વાળા સાથે જે જે કલમો મળે છે તે લખા નથી.
(જુઓ પૃષ્ઠ ૩૦૫.)
૫૯

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં એ) સાળી સાથે પરણેછે ને બૈરી મુઆ પછી(એ) સાળી સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અખત્યાર કન્યાના આપનો છે, ને આપ નહી હોય તો જે છોકરીના લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે; ને માહેરાંમાં કન્યાને તો મામો લઈને બેસેછે, ને મામો નહી હોય તો કન્યાના મોસાળનો જે સગો હાજર હોય તે લઈને બેસેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ તેમાં કાયદો એ છે જે તેની ચોરી તથા માહેરાં જીવંત કરેછે.

૬. અમારામાં ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું તમામ લગન વખત ન આપે તો કન્યાવાળા લગન અટકાવીને લેછે, (ને) અગર તે વખત વરવાળો પલ્લું ન ભરે ને વરને પાછો ઘેર લઈ આવે તો તે ન્યાત-ખાહાર રહે.

૭. જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે શખસ ન્યાત ૧ જમાડે તથા રૂ. ૧૫૦ અંકે એકસો ને પચાસનાં વાસણ ન્યાતમાં કરાવી આપે ને બીજી બૈરી કરે, ને મુખ્ય તો જે પેહેલી પરણેલી હોય તે-ને તે નાતરૂં કીધા પછી જ્યારે પંચના લોક કેહે ને ન્યાત નહી જમાડે તો ન્યાતખાહાર રહે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બૈરી કરવા ચાહે તો બીજી બૈરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને પણ કરવું જોઈએ, ને બીજી બૈરી કરે તેમાં પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો પણ કરેછે ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું થાય અગર ન થાય તો પણ બીજી બૈરી કરેછે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. અધરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ જે કાંઈ બૈરીને લુગડાં મળે તે લુગડાં ઉપર બૈરી પોતે મુખત્યાર છે.

૧૨. છોકરી માટી માથે આવતી થયા પછી સાસરે રહે ને મહીનામાં પાંચ દિવસ પિહેર પણ રહેછે, ને એ બેમાંથી કોઈ મોકલવામાં અટકાવ કરે તો તેને

ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે ને જ્યારે મોકલે સારે ન્યાતમાં આવે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહીં, પણ છોકરી બદરાહે ચાલતી હોય તો અટકાવ થાયછે, જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાયછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ધાંચી-મોઠ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં જોઈએ.

૨. અમારામાં પિત્રાર્ધમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં(એ) સાળી સાથે પરણેછે ને ઐરી મુઆ પછી(એ) સાળી સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા-બાપનોછે, ને માબાપ નહીં હોય તો જે છોકરીનો લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો લઈને બેસેછે, ને મામો ન હોય તો જે સગા હાજર હોય તે લઈને બેસેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે પણ તેનો કાયદો એ છે જે દોહાડ ચોરીએ પરણેછે.

૬. અમારામાં પલ્લુ તો જોવાતેડાં થાય સારે આપેછે ને ઉપર લખેલા ખરચના રૂપિયા નહીં આપે તો લગન અટકાવેછે.

૭. જે શખસ એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી કરે તે શખસ ન્યાત જમાડેછે, ને મુખી તો જે ઘરનો ભાર ઉઠાવે તે, ને ખરચ કીધા પછી પેહેલી ઐરીથી નાતરે જવા નહીં; ને તે શખસ નાતર કીધા પછી છ મહીનાની અંદર ન્યાત નહીં જમાડે તો ન્યાત-બાહાર રહેછે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી બીજી ઐરી કરવા ચાહે તો બીજી ઐરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલીને પણ કરવું જોઈએ.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તોપણ કરે છે ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી ઐરીને છોકરું થાય અગર ન થાય તોપણ બીજી ઐરી કરેછે, તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રહેવું, ને મહીનામાં બે દિવસ પિહેરમાં પણ રહે છે; ને એ બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા બે વાત કહીને મોકલાવેછે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહીં પણ છોકરી બદરાહથી ચાલતી હોય તો અટકાવ થાયછે; ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાયછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ધાંચી-મોઠ ચાંપાનેરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં જોઈએ.

૨. અમારામાં પિત્રાર્ધમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાંએ સાળી-સાથે પરણેછે ને ઐરી મુઆ પછીએ સાળીસાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા-બાપનો છે, ને માબાપ નહીં હોય તો જે છોકરીનો લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો લઈને બેસાડે છે; ને મામો ન હોય તો જે સગા હાજર હોય તે લઈને બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ તેનો કાયદો એ છે જે દોહાડ ચોરીએ પરણે છે.

૬. અમારામાં પલ્લું તો જોવાતેડાં થાય ત્યારે આપે છે, ને ઉપર લખેલા રૂપિયા નહીં આપે તો લગન અટકાવે છે.

૭. જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે શખસ ન્યાત જમાડે છે, ને મુખી તો જે ધરનો ભાર ઉઠાવે તે, ને ખરચ કીધા પછી પેહેલી બૈરીથી નાતરે જવાય નહીં, ને તે શખસ નાતરૂં કીધા પછી પદર દાહાડની અંદર ન્યાત નહીં જમાડે તો ન્યાત બાહાર રહે છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા આહે તો બીજી બૈરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલીને પશુ કરવું જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોપણ કરે છે, ને વિનાકારણથી પશુ કરે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું થાય અગર ન થાય તોએપણ બીજી બૈરી કરે છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરે છે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રહેતું ને મહીનામાં બે દિવસ પિહેરમાં પણુ રહે છે, ને એ બે માંથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા બે વાત કહી-ને મોકલાવે છે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહીં, પણ છોકરી બદરાહથી ચાનતી હોય તો અટકાવ થાય છે; ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાય છે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટોળીવા-
ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭ તથા વરસ ૬-૧૧-૧૩ ની (ઉમર) થાય એટલે લ-

ગન કર્યાવિના ચાલેજ નહીં, પણ લગન કરવાનો અ-ખત્યાર તો કન્યાના વાલીનો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુવા પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો-છોકરીનો આપ તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા. તે નહીં હોયતો તેના પિત્રાઈ તથા તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યા-દાન આપી શકે છે. ને કન્યાને માહરમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક લગને બે કન્યા પરણે છે તે પેહેલાં વડા વરને અર્ધે છે ને પછી નાહના વરને અર્ધે છે, ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવે છે, ને બંનેની ચોરી જીદી જીદી કરે છે ને બંનેની શાંતિક તો એકજ કરે છે, એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન-ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકે છે, ને જ્યારે પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે ત્યારે પરણે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરે છે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રહે, ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને બીજી બૈરી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા આહે તો પેહેલી બૈરીની રજનું કાંઈ મુકરર નથી, ને આપતું પડે છે તે એજ નંખરની સાતમી કલમમાં લખેલું છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહીં થતાં હોય ત્યારે તે બીજી કરે તથા તેની સાથે બીગાડ હોય.-

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય છે ને વરસ ૧૫ ની ઉમર થયા પછીથી તે વરસ ૧૯ સુ-

ધી મહીનામાં દિન ૧૫ સાસરે રહે ને દિન ૧૫ પિહેર રહે; ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે સાસરે રહે ને આ-રસ પુનેમે પિહેર જાય ને સાંજ (સાંજ) પડે ને પાછી આવે, એમાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા માં અટકાવ કરી શકતાં નથી, બ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે જાય છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કાર-તક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી સુકરર મો-સમ છે, ને સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટાળીવા- ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

“આ અંક વાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળાસાથે મળે છે તે કારણથી અંથમાં પુનરાવર્તન કીધું નથી. પેહેલા તડના અંક ૫૭ વાળાના જવાબ જોવા (૫૪૪૬૭)

બુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન વરસ પાંચથી તે વ-રસ ૧૧ સુધી (લગન) કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટે છે તેની સાથે લગન કરે છે, ને જેની સાથે લગન કરવાં નથી ઘટતાં તેની સાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના મા તથા બાપ તથા ભાઈ તથા ભોજઈ તથા કાકા કાકી વિગેરેમાં કોઈજ નથી ત્યારે તો જે છોકરીના વાલી હોય ને પૈસા ખરચ કરે તે ધણી કન્યાદાન ઈઈ શકે છે; ને માહેરામાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક લગને પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને એક લગને બે

કન્યા પરણાવે તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને પર-ણાવે છે; ને લગન કરવાનું તો સમુદ્ધર્તી થાય એટલા દાહાડા સુધીમાં લગન કરે, ને કમુદ્ધર્તી થયા પછી લ-ગન થાય નહી.

૬. લગન જારી થયા ને છોકરાના બાપને પલ્લું ભરવા નહી મળે ત્યારે વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ ૨ પોતાની સમજણ કરીને પરણાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી હોય ને બીજી ઐરી કરે તો મુખ્ય ઐરી પેહેલી હોય તે છે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે, ને પેહેલી ઐરીની રજાનું કાંઈ સુકરર નથી; ને પેહેલી ઐરીને ભરણપોષણ આપવું તથા પલ્લું પણ ઐરીની પાસે રહે. અગર કબજામાં ઐરી ન રહે ને બીજી બદરાહાથી ચાલે તો ભરણપોષણ ઈઈ શકતી નથી; ને [જે] શખસ એક ઐરી ઉપર બીજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં ૩. ૩૧ આપે ત્યારપછી બીજી ઐરી કરી શકે છે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કર-વાની ના કેહે તો એપણ કરી શકે છે, ને કારણવિના બીજી થતી નથી.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કાંઈ છોકરું નથી થતું ત્યારે તેની વાટ વરસ ૨૦ વીસ ને આસરે જોઈને (અગર) બીજી ઐરી ના કેહે તો કરી શકે છે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે ત્યારે મોસા-ળું પિહેરિયાંની શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને બીજી વખત મોસાળું કરવાનો ચાલ સુકરર નથી; ને તેનો આંકડો સુકરર નથી તો શું લખીએ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી બ્યારે સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે પિહેર તથા સાસરિયાં બેમાંથી કાંઈ અટકાવી શકે નહી, ને સાસરે પિહેર જવા આવવાનો દાહાડો સુકરર નથી તો શું લખીએ?

૧૩. મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ નથી તો શું લખીએ? ને મોસાળ જવાનો દિવાળી વિગેરે દાહાડો સુકરર નથી.

૧૪. લગન સમુદ્ધર્તીમાં જે દાહાડો (લગન) આવે તે દાહાડો કરે, ને કમુદ્ધર્તી થાય એટલે લગન થાય નહી તો તેનું શું લખીએ?

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭, વરસ ૮-૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ધટતાં નથી તેની સાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના આપ તથા તેની મા તથા તેના બાઈ તથા તેના કાકા, તે નહીં હોય તે તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકે છે; ને કન્યાને માહુરામાં નો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક ચોરીમાં એ કન્યા પરણાવે છે ને પેહેલી વડા વરને અર્થે છે, ને પછી નાહના વરને અર્થે છે, ને ચોરીમાં તો બંનેનો સાથે પધરાવે છે ને બંનેની ચોરી જીદી જીદી કરે છે ને બંનેની શાંતિક જીદી જીદી કરે છે ને એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયું ત્યારે તો-લગન તો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય ત્યારે તો (લગન તો) અટકી શકતાં નથી, ને પદ્ધતું તો બીજા ગોરવને દાહાડે ભર્યા વિના ચાલતું નથી. કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણાના ધાર્યામાં આવે કે મુકરર નાદાર છે ત્યારે તે પદ્ધતું જેટલું મળે તેટલું કરે ને પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરું કરે-૩. ૨૦૦) નું કરે. અગર કોઈ દાર થઈને નહીં કરે તો તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા કરે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરે છે ને પેહેલી બૈરીનું પદ્ધતું પેહેલી બૈરી પાસે રહે ને તેને ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને મુખ્ય બૈરીનું કાંઈ મુકરર નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; ને આપનું પડે છે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખેલું છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી; ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહીં થતાં હોય ત્યારે તે બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ બેઠને બીજી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાંયમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરે છે; ને બીજી વખત તો તે બૈરીનાં છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આવે છે. ને આંકડાનો કાંઈ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને વરસ ૧૫ ની ઉમર થયા પછી જાય છે ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે. સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિહેર જવામાં કાંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે ને તેને તે ન્યાતવાળા પુછે, ને તે નહીં માને તો ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દે છે; ને દાહાડા મુકરરનું તો નંબર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માખ.૫ જીવતાં હોય ત્યાં સુધી તો માખાપના અખત્યારમાં છે, ને માખાપ નહીં હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે [માં] તેડે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન બેઠને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૬.

૧. કન્યાની ઉમર ૧ વરસથી તે ૧૫ વરસ સુધી પરણ્યા વિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા મોસાળિયાં તથા ભાણેજ તથા મોળાઈ તથા ફાઈઆઈ એટલામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા તે મુઆ પછી તે મરનાર બૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો આપ માને અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો બાઈને અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકાને અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકાના છોકરાને અધિકાર છે, તે ન હોય તો માના આપને અધિકાર છે, તે ન હોય તો મામાને અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણીતી નથી ને એક દાહાડે બે કન્યા જુદી ચોરીએ પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને કરે તો પાંચ લગણુ કરે, તેમાં મુખ્ય બૈરી છે તે પેહેલીની પરણેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા માહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા જોઈતી નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો ધણી બીજી બૈરી કરી શકે છે, ને કારણ એ છે જે છોકરો નહીં હોય તો કરી શકે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે ને ત્રીશ વરસની ઉંમર લગણુ વાટ જીએ ને કરે.

૧૧. અધરણીમાં મોસાળું એકવાર મળે તો કરે, ને આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શક્તિ પ્રમાણે આપે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિંહેર જવા દે છે, ને પિંહેરિયાં સાસરે જવા દે છે; અગર નહીં જવા દે તો તેને ન્યાતવાળા મોકલી શકે છે, ને સાસરે તથા પિંહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ બીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તોપણ મોસાળ જવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ છે જે સમુદ્ધર્તી થાય ત્યારે થાય છે ને દાહાડો એ જે સમુદ્ધર્તીમાં

ચંદ્રમા બેજણુને સારા આવે તે દાહાડો છે, કસુદ્ધર્તીમાં લગન કરતા નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંસી બુદલખં-ડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની (ઉંમર) થાય ત્યાં લગી લગન થાય છે, ને કોઈ નાચારીના સખખથી વરસ ૧૩ ની પછી કરીને પરણાવે છે.

૨. અમારામાં આપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી, ને માની ત્રીજી પેહેલી મુકીને લગન થાય છે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણાવું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના આપ તથા માનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાનો કાકા આપે, ને તે નહીં હોય તો કન્યાનો બાઈ કન્યાદાન આપે છે—એ ચાલ છે; ને માહેરામાં તો મામો બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન બરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ત્યારે પંચના લોક જોડના સખખથી એક ઉપરાંત બીજી બૈરી કરવાની રજા આપે તોપણ પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને.—પેહેલી બૈરીના તાબામાં બીજી બૈરી રહે ને પેહેલી જીવે ત્યાંલગી તેની ખોરાકીપોશાકીની ખખર સારી પેટે રાખવી; ને બીજી બૈરી કરતાં પેહેલી બૈરીને સારી રીતે માનવી એ અમારામાં ચાલ છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે, કારણુ-વિના કંઈ થાય નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું નહીં થયું હોય ત્યારે તેનો ધણી ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે પંચની

રજા લઈને છોકરાની ઉમેદને સારૂ ખીજી ઐરી કરવા આહે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું મુકરર નથી, ને મોસાળું તો અધરણી વખત ઐરીના પિહરિયાં કરેછે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહર આવે, તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. કદાચ એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. દાહાડે કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારા કુળગૌર છે તે સાઈ ચોખ્ખું મુદ્દત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. લગન વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં (લગન) થાયછે.

૨. ધણી રાજીથી કરેછે તે, ને ઉંચ નીચની રીત નથી.

૩. ઐરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે તથા એક ઉપર ખીજી કરે ને ધણી પંચાતમાં ૩. ૩૧) નું વાસણ આપે છે, ને ન આપે તો] ન્યાત તેનું નહોતર કાપી શકેછે.

૪. કન્યાદાન મા તથા બાપ આપેછે, તે ન હોયતો કુટુંબીને જરૂર શસ્ત્ર-પણ પૈસા ખરચેછે તે પણ આપેછે, કન્યાદાન પૈસા ખરચીને પણ આપેછે; કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામાને છે, તે ન હોય તો અટકાવે બીજો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, તેની ચોરી જુદી કરેછે.

૬. લગન છોકરીનો બાપ પક્ષાંને સારૂ અટકાવી શકતો નથી, ગૌરવસુધી પુરૂં કરેછે.

૭. ધણિયાણી ખીજી થાયછે, પણ ધણીને ઐરી બે ખરેખરછે.

૮. ઐરીની રજનો ચાલ નથી, ને કાંઈ આપતા-એ નથી.

૯. ના કહ્યાનો અટકાવ નથી.

૧૦. ઉમર જોવાનો કાંઈ અટકાવ નથી, શામાટે જે બે કરવાનો ચાલેછે.

૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો ચાલેછે, પણ તેનું કાંઈ મુકરર નથી; જેને જેવું મળેછે તેવું કરેછે ને કાંઈ નથી પણ કરતું; તથા અધરણીને પણ ચાલ નથી; ને જેને જેવું મળે તેવું કરેછે.

૧૨. સાસરિયાં પિહર પણ મોકલે, ને પિહરિયાં સાસરે પણ મોકલે, કદાપી તેને કાંઈ મમતથી નથી તેડતા તેને પંચાત ઠપકો દઈને મોકલાવે ને તેડાવે પણ છે.

૧૩. મોસાળિયાંના સગા આદરથી બોલાવે તો જાયછે-જે દાહાડે બોલાવે તે દહાડે.

૧૪. કારતકથી તે આષાઠ સુદ ૯ સુધી લગન કરવાં મંજૂરછે.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૯.

૧. લગન પાંચ વરસ પછી ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટેછે ત્યાંજ કરેછે ને ન ઘટે ત્યાં કર[તા નથી].

૩. ઐરી મુઆ અથવા જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. માબાપને અધિકારછે, તે ન હોય તો જે ધણી પૈસા ખરચીને વાલી થઈને પરણાવવાનો ખરચ કરે તે કરી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી દાપું તથા માહેર જુદું કરે છે; ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૬. પલ્લુ ન મળે તો કન્યાનો બાપ અટકાવી શકે છે, પણ ધણી આપેથી તે વર પરણેછે, પણ બીજો પરણી શકતો નથી,

૭. એક જીવતાં બીજાં બૈરી કરેછે, પણ જે ઘર ચલાવી શકે તે મુખીછે, ને ન બને તેને જુદી રાખેછે—ધણીના અખતારમાં.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજાં બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો અટકાવ નથી, પણ ફારગતી ન આપે ત્યાંસુધી ભરણપોષણ આપેછે.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તોએપણુ કરી શકેછે પણ ભરણપોષણ આપે ને ન આપે તો ફારગતી આપે.

૧૦. કરતો આવ્યોછે તે કરેછે, ને વાજબી કારણથી કરે તેને ના કોણુ કેહે ?

૧૧. અધરણીનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઈ ખુશીથી કરે તો મુખત્યારછે.

૧૨. સાસરિયાં પિહેર ન મોકલે ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો પંચના લોક ઠપકો દઈને મોકલાવેછે ને તેડાવે પણુ છે; ને કદાપી પંચનું કહ્યું ન કરે તો પંચ શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. મોસાળવાળા તેડેછે તો જાયછે—જ્યારે તેડે ત્યારે.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્રમાં દહાડો લખ્યોછે તે પ્રમાણે થાયછે.

વાલંદ—લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૦.

૧. પાંચ વરસની થાય ત્યાંથી તે ૧૩ વરસની થાય ત્યાંસુધીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતીકી ન્યાતિમાં લગન કરવાં ઘટેછે, પરંતુતિમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પોતાની જીવતાં તથા બૈરી મુઆ પછીએ તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન કરવામાં મુખ્ય તો બાપછે, તે નહી હેય તો મા છે, તે નહી હોય તો ભાઈ છે, તે નહી હોય તો કાકાછે, તે નહી હોય તો કાકાનો છોકરો છે, તે નહી હોય તો કન્યાની માનો બાપ છે, તે નહી હોય તો મામો છે, તે નહી હોય તો પિત્રાઈ છે, તે નહી હોય તો મસીઆઈ ભાઈ તથા ફાઈઆઈ ભાઈ—

એટલાઓને અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો મામાને અધિકાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ચોરી બે (૨) કરે ત્યારે એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, તેમાં કશો દોષ નથી, ને કન્યાનો બાપ ૩. ૫) ન્યાતગોરને આપે, ને વરનો બાપ ૩. (૩) તથા ન્યાતગોરને આપેછે.

૬. અમારામાં પદ્મ અડધું જ્યારે આપેલું હોય ત્યારે લગનજરી થાય છે, તેથી લગન અટકતાં નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજાં બૈરી કરી શકેછે ને ત્રીજાં બૈરી થતી નથી, ને મુખ્ય બૈરી તે પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજાં બૈરી કરવા માહે તો કરે, તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને કાંઈ આપવું જોઈતું નથી.

૯. અમારામાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજાં બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણુ મરદ બીજાં બૈરી કરી શકેછે, તેમાં કાંઈ કારણુ નથી, ચિનાકારણથી કરી શકે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું થયું છે અથવા નહી થયું હોય તોપણુ બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને આગલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારામાં જે બૈરીનું અધરણી આવેછે તેને રીતબાત કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને મોસાળું કરવાનું તેએ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે, હરેક કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય ને તે સાસરિયાં મહીના ૧ માં દિન ૫ તથા ૭ તે છોકરીને પિહેર નહી જવા દે તો ન્યાતના લોક તે સાસરિયાંને શિક્ષા કરી શકે તે પિહેરમાં મોકલેછે; તથા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો તે પિહેરિયાંને ન્યાત શિક્ષા કરેછે ને સાસરે મોકલાવે છે; ને સાસરા પિહેર જવાનો દાહાડો મુકરર કરી શકે નહી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ છે ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં (તે) તેને મોસાળ જવામાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જે દાહાડે તેડેછે તે દાહાડે જઈ શકેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે કારતક વદ સુધી તથા મકરસંક્રાંતિથી તે કુલસંક્રાંતિ સુધી તથા મેષસંક્રાંતિથી તે આષાઢ સુદ ૬ સુધીની મોસમ છે, ને એ મોસમમાં જે દાહાડે વર કન્યાને ચંદ્રમા સારા આવે (સારે) તે દાહાડે મુકરર લગન થાય છે.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭ તથા વરસ ૯ તથા ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તથા નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના વાલીનો છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે, ને પક્ષાની પ્રતીતિ કરે સારે પરણાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી હોય તો બીજી ઐરી કરે છે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા જોઈએ ને પેહેલીને રાજી કરે, ને તેના પક્ષાં ઉપર નિધા ન રાખે તો બીજી લાવે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના[પર] બીજી ઐરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, તે ઐરી પોતાના પક્ષાંની મુખ્ય-સાર છે, પણ ધણીને છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી લાવે.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કાંઈ છોકરું ન થયું સારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયા લગી વાટ જોઈને બીજી કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તેને રીત આ-

૬૦

પવાનો ચાલ નથી, મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે; આંકડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે ને બેમાંથી કોઈ ન્યાતમાં દુરિયાદ આવે સારે ન્યાત સર્વે મળીને તેને મોકલાવે છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં હોય સાંસુધી તો માબાપના અખતારમાં છે-એકલા હોય તો જવા દે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઈએ ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

હજમ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ૩ વરસથી પરણે છે તે ૧૩ વરસની થાય તેટલે પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં પોતાના સગામાં પરણતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એકવાર તથા બેવાર પરણે છે; ઐરી મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણે અથવા નાતરૂં કરે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો આપનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો માનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકા તથા પિત્રાઈ ભાઈ તેનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો માના આપને અધિકાર છે, તે ન હોય તો મામાને અધિકાર છે ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને બે કન્યા એક દાહાડે જુદી જુદી ચોરીમાં પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું નહીં ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી કરે છે, છોકરો નહીં હોય તેથી બીજી કરે છે, વધતી થતી નથી.

૮. પેહેલી ઐરીને છોકરો ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર સુધીમાં નહીં હોય સારે પેહેલી ઐરીનું ધરણું

લીધું હોય તે તે બૈરીને આપે, ને ખીજી બૈરી સાથે ન બને તેથી રહેવાની ઝોરડી સોંપે, ને રોટલા ખરચનો બંદોબસ્ત કરી આપે, ને એ સર્વે વાત પંચ-ન્યાતનાને તથા શેઠને મેળવીને તે ન્યાતના હજુર એવો બંદોબસ્ત કરી આપે, ને ન્યાત તથા શેઠ રજા આપે સારે ન્યાતિ ૧ જમાડે તથા ૩. પુ તું પતેલું ન્યાતને આપે સારે ખીજી બૈરી કરે, તે રાંડેલી કરે તથા પરણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને ખીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો ખીજી બૈરી કરી શકતો નથી-ઉપરની આઠમી કલમમાં લખેલા પ્રમાણે-ધણી કરે તો ખીજી બૈરી કરી શકે છે, -છોકરો નહીં હોય તેથી.

૧૦ પેહેલી બૈરીને છોકરું નહીં થયું સારે તેની રજાવિના ખીજી બૈરી કરતા નથી, -૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર સુધીમાં છોકરો નહીં હોય સારે આઠમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે-સારે ખીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેનું મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરે ને શક્તિ નહીં હોય તો નહીં કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થઈ ને તેને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તો તથા સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે તો ન્યાત-પટેલ તથા ન્યાત તેને શિક્ષા કરી શકે છે. ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગયેલી છે તો તેને મોસાળ જતાં સાસરિયાં અટકાવી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો-જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૦ સુધીમાં સમુદ્ધર્તા હોય તો લગન થાય, ને દાહાડો એ જે વર કન્યાને ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય, ઉપર લખેલી મોસમમાં તે દાહાડો મુકરર છે.

હજમ-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ સુધીની (ઉમર) થાય એટલે વિવાહ તથા લગન કર્યો વિના ચાલેજ નહીં.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી મુઆપછી તેની બેહેન સાથે નાતરું તે કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માબાપ વિગેરે કુટુંબીનો છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામા પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક લગને બંને કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન બરે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી, પણ પછાંની નીશા લખને પરણાવે છે.

૭. એક ઉપર ખીજી બૈરી કરે છે, પેહેલી બૈરી રાજ થઈને રજા આપે તો કરે.

૮. પેહેલી બૈરી રજા આપે તો ખીજી બૈરી કરે, રજાવિના ખીજી બૈરી થાય નહીં.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરું ન થતું હોય ને પેહેલી બૈરી આગળ રહીને ખીજી બૈરી કરાવે તો કરે, ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારે અધરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ બૈરી માથે આવે સારે મોસાળાંમાં પિહેરિયાં છોકરીને ૩. રા તું લુગડું કરે છે તથા ૩. રા ની પાધડી વરને આપે છે-જુમલે ૩. પુ તું મોસાળું કરે છે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૩. છોકરીને પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન તો બ્રાહ્મણને પુછીને મુદ્દત આપે છે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

હજમ-લીમચિયા ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ લગણમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય સારે લગન કર્યો વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા તથા કુટુંબ તથા મોસાળ વિગેરેના સગા હોય તેમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની નાહની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનું એ જે કન્યાનો આપ તથા મા તથા કાકા કાકી તથા પિત્રાઈ તથા મામો-એ મધે પેહેલો પેહેલો અધિકારી ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો અધિકારી કન્યાદાન કરે છે. ને કન્યાને માહે-રામાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યાને પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરી કરીને પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીના આપથી લગન અટકે નહી, કાંચ-જે પલ્લું લગનને ખીજે દાહાડે ભરવાનો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી હોય તો-એપણ ખીજ ઐરી એકજ કરે, ને તેમાં મુખ્ય ઐરી તો પેહેલી કહેવાય.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી ખીજ ઐરી કરે તો પેહેલી ઐરીની રજા જોઈએ છે, ને પેહેલી ઐરીને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ઘણીને ખીજ ઐરી કરવાની ના કહે તો ખીજ ઐરી કરી શકાતી નથી, પણ પેહેલી ઐરીને છોકરા ન થાય તો તેની ના ચાલે નહી.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના ખીજ ઐરી કરે નહી, પણ એ ઐરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની સુધી છોકરાં ન થાય તો એની રજાવિના પણ ખીજ ઐરી કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો નિયમ નથી, ને છોકરી તથા બેહેનનું અધરણી તથા છોકરી તથા બેહેનનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મોસાળું કરવું પડે તેનો આંકડો મુકરર નથી, શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તોએ પિહેર જાય, તે વાતમાં અટકાવ નથી તો ન્યાતવાળા શિક્ષા શું કરે? ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા-

માં અટકાવ કરતાં નથી, ને મોસાળ જવામાં દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે દેવ ઉઠ્યા પછી બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન થાય ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે ન થાય.

હજમ-ઔરપાડીઆ મેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ [ની] થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૨ [ની] થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ ગોત્રી તથા સગામાં લગન થતાં નથી, ઘણી પેહેલી થાય તોએ કરતાં નથી. એ વાતની પેહેલી તજવીજ કરી વિવાહ મેળવે છે; એમ કરતાં જીલીને લગન થાય તો તુટતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના આપનો તથા માનો અધિકાર છે; આપ ન હોય તો મા, મા ન હોય તો બાઈ, કન્યાનો બાઈ નહી હોય તો કાકા, અથવા પિત્રાઈ ગોત્રીનો અધિકાર છે. ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે, મામો ન હોય તો મોસાળપક્ષના પધરાવે.

૫. એક જણની બે કન્યા એક દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પરણાવે.

૬. અમારામાં પલ્લું લગનને ખીજે દાહાડે કરે તેથી પક્ષાં સાડ લગન અટકતાં નથી. લગન પેહેલાં વાંક તથા લુગડાં આપે, તે નહી પોહાંચ્યાં હોય તો લગનને ખીજે દાહાડે પુરાં કરી લે છે, તેથી અટકતાં નથી.

૭. પેહેલી ઐરી જીવતી હોય તે ઉપર એક ખીજ પરણે; તેમાં મુખ્ય ઐરી પેહેલી પરણેલી કહેવાય.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી ખીજ કરવા ચાહે તો પેહેલી ઐરીની રજા જોઈએ ને પેહેલી ઐરીને રાજી કરવામાં રૂ. ૧૦ ને આસરે પક્ષાંશિવાય આપવું જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો કરી શકતા નથી. કારણ તો છોકરું નહીં થતું હોય તેથી કરવા આહે તોએ પેહેલીને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે, રાજી કચ્છાવિના થાયજ નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું નહીં થતું હોય સારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય સાંસુધી વાટ જોઈને કરે, તોએ પેહેલીની રજાવિના થાયજ નહીં.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીતભાત કરવાના ચાલમાં તો બૈરીનો આપ અથવા બાઈ હોય તે અધરણી વખત મોસાળામાં એકજ વાર લુગડું તથા ચોળી, ધાધરો-માલ આસરે રૂ. ૧૦ નો કરે, નગદી કાંઈ આપતા નથી; ને એટલુંએ નહીં અને તો સોપારી નાળિયેરથી બોળો ભરી કામ ચલાવે

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય, ને સાસરેથી પિહેર આવે તેમાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી, ને કદાચિત કોઈ કરે તેને ન્યાતવાળા તથા સગાવાહલા સમજની વિદાય કરે; ને દાહાડો તો સુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય સારે તેના સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવાનો અટકાવ કરતાં નથી, ને દાહાડો તો કાંઈ સુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો માહ મહીનાથી તે આષાઠ સુદ ૧૦ સુધીમાં જોષીને પુછીને જે સારી તિથિ લગનની કાહાડી આપે તેમાં જે અનુકૂળ આવે તે તિથિએ કરે, ને કાંઈએક જરૂરિયાત હોય તો દેવલગને કારતક સુદ ૧૧ પશુ કરેછે.

૬૨જી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૪ ની થઈ સાંધી પરણે તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધી, ને વરસ ૧૧ ની થઈ સારે પરણ્યાઆ વગર ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે ઠેકાણે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તે ઠેકાણે વગર વિચારે લગન કરતા નથી, ને એવો અટકાવ કોઈને પડ્યો નથી. જરા સગપણ

હોય સાં વિવાહ કરતા નથી ન્યાત મોટીના સખખથી, ને સગપણમાં નાતરું પશુ કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી મરી અર્ધ હોય તેની બે-હેન સાથે પરણતા નથી, નાતરાંના સખખથી સાળી સાથે નાતરું કરેછે.

૪. કન્યાદાન દેવામાં અધિકાર આપનો છે, ને આપ હાજર ન હોય તો દાદો પશુ કન્યાદાન દે તથા કોકો પશુ દેછે. તે સાથે સલાહ ન હોય તો જે કોઈ પૈસા ખરચે તે દેછે, કન્યાને મામો પધરાવે-પિત્રાર્ધ તથા મસીઆર્ધ તથા કોઈઆર્ધ કોઈ મામો ન હોય તો ગોર પધરાવે, તે વાતનો અટકાવ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડો બે કન્યા પરણેછે, પશુ માહેરાં જુદાં જુદાં બાંધેછે. ને બ્રાહ્મણ બાંધાવેછે તથા બાંધેછે. ને મોટી છોકરીને પેહેલી પધરાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને પટલું અધુરું હોય તે સખખથી લગન અટકતું નથી. વરવાળો હર કોઈને કન્યુલત જરિયાનની કરાવે ને પરણાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી પરણતા નથી, ને નાતરું કરેછે તે એક બીજી કરે પશુ બે ઉપર ત્રીજી કરતું નથી, ને તેમાં વડો હક તો પેહેલી પરણિતવાળીનો છે; તે સાથે સલાહ ન હોય અથવા તે હાજર ન હોય સારે જે કારજ હોય તે નાતરાંવાળી કરે-ધણીના કચ્છાથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરે, ને બીજીને જેટલું જરિયાન કરે તેટલું પેહેલીને કરે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર પુરાં કરે જીવદી રહેતી હોય[તો] ને સમસ્ત ન્યાતને નવું જમણુ જમાડે, ને એકઠી રાખે તો કોઈ પુછે નહીં, ન્યાત જમાડે.

૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી લાવવાની ના કહે તો બીજી લાવી શકેછે તેનો અટકાવ રહેતો નથી. ન્યાત સમસ્ત જમાડીને લાવે, બે સખખથી લાવેછે, બે જણાને બનાવ ન હોય તો અથવા છોકરાના સખખથી પશુ લાવી શકેછે.

૧૦. સવાલ દશમા [નો] જવાબ નવમાં લખ્યો છે; ઉમરની વાટ જોવાની એ રીતી છે; છોકરાની વાટ-વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની થઈ ને છોકરું ન થયું સારે બીજી કરેછે.

૧૧. બૈરીનું અધરણી આવે સારે સાસરેથી કાંઈ

જરજેવર કરવાનો ચાલ નથી, ને પિહેરથી છોકરીને લુગડાં કરે પોતાની આખર પ્રમાણે, વરને તથા સાસ-રિયાંને રૂ. ૧૦ તથા ૧૫ તથા ૨૦ નો માલ કરે. કોઈ નાચાર હોય ને ન કરે તો તેમાં કોઈ કોઈને કહે નહીં.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૨ ની થઈ ત્યારે પિહેરમાં તથા સાસરે પશુ રહેછે, માસ ૧ મઘે દિન ૨૦ સાસરે રહે, ને દિન ૧૦ પિહેર રહેછે-તે વરસ ૧૫ની થતાં સુધી. પછી વારપર્વે પિહેર જાય સાસરિયાંની રજાથી; ને મોસાળ જવાની એ રીત નથી.

૧૩. સવાલ ૧૩ નો જવાબ બારમાં લખેલોછે. મોસાળ જવાની રજા તે દોકરીની મા છે તો તેના અખતારમાં છે. અગર મા મરી ગઈ ને આડે દાહાડે જવાની રીતી નથી, વારપર્વે તેડું આવે ને સાસરિયાંની રજાએ જાય.

૧૪. લગન કરવાનો સિરસ્તો એ છે જે સમુદ્ધર્તમાં લગન થાયછે ને કમુદ્ધર્તમાં લગન થતાં નથી. કસતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઠ સુદ ૧૧ સુધી જ્યારે લગન આજીણુ કેહેછે તે કરવામાં આવેછે; ને નાતરાંનું સુદ્ધર્ત નથી.

૬૨૭-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. કન્યા એક વરસની ઉમરની થાય ત્યાંથી તે અગિયાર વરસની ઉમર થાય ત્યાંસુધી પરણવાય, પછી પરણવાય નહીં.

૨. વિવાહ પિત્રાર્ધિતથા મોત્રી તથા સગાંઓ વિ-ગેરેમાં થતો નથી તો વિવાહ શીતરેહ માંહોમાંહે કરે? એ વાત હજુસુધી બની નથી કે તેનો ખુલાસો લખાય.

૩. જે ઐરી મરી ગઈ હોય તેની બેહેન સાથે પરણવામાં કાંઈ હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન દેવાનો હક તો માબાપનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે તેના ભાઈઓ કન્યાદાન દે, ને ભાઈઓ ન હોય ત્યારે તેના કાકાઓ કન્યાદાન દે, ને તેમાંથી કોઈ ન હોય ત્યારે તેનું જેમાંનું ધણા સગપણવાળું હોય તે કન્યાદાન દે; ને કન્યાને પોતાનો સગો મામો હોય તે ચોરીમાં પધરાવે, ને તે ન હોય ત્યારે જેનું સગપણ મામાના હકમાં વધારે હોય તે કન્યાને ચો-

રીમાં પધરાવે; ને એ લખ્યામાંથી કોઈ ન હોય ત્યારે જેની જેડે સલાહ હોય તેને હાથે કામ કરાવવું.

૫. એક ચોરીમાં બે વરકન્યા પરણે નહીં, બે જુદી જુદી ચોરી સાથે બાંધીને બે વરકન્યા પરણે, તેના કાયદામાં એ જે પેહેલાં મોટી કન્યાનું કારજ પર-ણાવવાનું કરે ને પછી નાહની કન્યાનું કારજ કરે.

૬. પલ્લુ વરનો બાપ લગન વખત નહીં આપે તો તે દાહાડે લગન બંધ રહે.

૭. એક ઐરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી થાય, ને તે કરતાં વધારે કરવી કાંઈ મુકરર નથી, ને અ-મારી ન્યાતમાં માથું યુગવવાનો ચાલ નથી ને યુ-ગતો જેટલી ધણિયાણી હોય એટલી સાથે ભાંગે; ને જેટલી ઐરી કરે તેટલી ન્યાત જમાડે.

૮. પેહેલી ઐરીને રાજી કરવી જોઈએ, તેને કાંઈ આપવાનું મુકરર નથી.

૯. એ વાતનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે.

૧૦. પેહેલી ઐરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થઈ ગઈ હોય ને તેને કાંઈ છોકરું ન થયું હોય તો બીજી ઐરી કરે, પણ પેહેલી ઐરીનો ખોરાકપે.શાક ધણી પુરાં કરે.

૧૧. અધરણી વિગેરેનું મોસાળું મળે તે પ્રમાણે કરે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી (કાંઈ) સાસરે પિ-હેર જવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને એકએકની સલા-હથી જવાબ દે છે, ને બે જણ મઘેથી કોઈ વાંકે રસ્તે ચાલે તો તેને ન્યાતવાળા શિખામણુ દેખ શકેછે.

૧૩. મોસાળિયાં તેડે તે દાહાડે જાય, એનો કાંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ અથવા દાહાડો મુક-રર નથી, જ્યારે ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય ત્યારે થાય. સંધસને વરસ તથા અસ્તમાં થાય નહીં.

૬૨૭-ઔરપાડનાનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ [ની] થયા પછી લગન કરવાં ને વરસ ૬ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારે કુટુંબી ગોત્રીમાં લગન કરતા નથી; ને સગામાં તો ચાર પેઢી થયા પછી લગન થાય છે. એમ કરતાં જીલ્લીને થાય તો તુટતાં નથી.

૩. અમારામાં ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના આપનો તથા માનો અધિકાર, માઆપ નહીં હોય તો ભાઈનો અધિકાર, ભાઈ નહીં હોય તો પછી કાકા દાદા વિગેરે પિત્રાઈ કરે. ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે, તે નહીં હોય તો મોસાળના પક્ષના પધરાવે.

૫. એક જણની બે કન્યા એક દાહાડે પરણે તેની ચોરી જીદી જીદી કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પક્ષ કરવાનું નંબર બીજાની કલમ ૪ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે થાય; તેથી પક્ષાં સાડ લગન અટકતાં નથી.

૭. પેહેલી ઐરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી એક ઐરી કરે, તેમાં મુખ્ય ઐરી પેહેલી પરણેલી કેહેવાય.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં દૂરી બીજી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઐરીની રજા લીધી બેઠએ, તેને રાજી કરવા સાડ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તો કરી શકતા નથી, ને કારણુ તો છોકરાં નહીં થતાં હોય તે સાડ કરે તોએ પેહેલીને રાજી કર્યાવિના થાયજ નહીં.

૧૦. ઉપરની લખેલી કલમ પ્રમાણે પેહેલીની રજાવિના બીજી ઐરી થાયજ નહીં, કદાચિત પેહેલી રાજી થાય ને કરવા ચાહે તોએ પેહેલીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયા પછી કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીનું આવે તેનો આપ અથવા ભાઈ હોય તે છોકરીને સાસરે આવે ને ઐરીનો ખોળો બરે તેને બીજે દાહાડે તે ઐરીને લુગડાં રૂ. ૧૦ ની કીંમતને આસરે કરે, ને જમાઈ ને રૂ. ૫ રોકડા આપે, ને સાસુ સસરા વિગેરે સગાઓને પેહેરામણીના ખેરીજ રૂ. ૫ ને આસરે થાય. એ પ્રમાણે મોસાળું કરવાનો ચાલ છે. ને કોઈથી બની શકે તો એથી જાસ્તી ખરચ કરે, ને કોઈથી નહીં બને તો સોપારી નાળિયેરથી ખોળો ભરાવીને ચલાવે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે

જાય ને સાસરેથી પિહેર આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી, કદાચિત કોઈ અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા તથા સગાવાહાલા સમજાવીને વિદાય કરે. જવા આવવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી જાય તેને મોસાળ જવા દેવામાં પણ ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ માહ મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં બેઠીને પુછીને લગનની સારી તિથિ કહાડી આપે તેમાં જે અનુકૂળ આવે તે તિથિએ કરે.

૬૨જી-ખંભાતીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. ખારવરસ લગીની કન્યા થાય ત્યાંસુધી લગન કરીએ છેએ, ને ખાર વરસની કન્યા થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. ધણા નજદીક સગા હોય તેને ત્યાં તો જણી બેઠને કન્યા દેતા નથી, ને કદાચિત મોસાળની સગાઈથી એકું બે પેહેડીએ ઉતરતી સગાઈ હોય તો તેવા સગપણમાં લગન કરી શકાય છે. પણ એક ગોત્રમાં તથા પિત્રાઈ ત્રણ ચાર પેહેડીનો હોય તેની સાથે લગન કરી શકતા નથી.

૩. પરણે છે.

૪. માઆપ જીવે ત્યાંલગી તો કન્યાદાન આપવાનો તેમને અધિકાર છે, ને માઆપ પોતાના છોકરાથી કન્યાદાન આપવાનું કરે તો તેથી પણ દેવાઈ શકે છે. ને તેઓ ન હોય ત્યારે જે કોઈ સગો હોય તે કન્યાદાન દેઆપના ધરનો સગો હોય તો તે તથા મોસાળની તરફનો સગો હોય તો તે પણ કન્યાદાન દઈ શકે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો હોય ત્યાંલગી તો તે ને તે હાજર ન હોય તો કન્યાના મોસાળનો સગો પધરાવે છે.

૫. બે કન્યા એક દાહાડે જીદી જીદી ચોરીમાં પરણે છે, એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, હરેક તરેહથી પોત પોતાની હુમત રાખી લગન કરે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ સમુજ-

ગું પલ્લુ ન ભરે તો લગન કાંઈ વગર પલ્લે થાય ? પણ કદાચિત ગરીબ હોય તો દશ પાંચ રૂપિયા ઓછા અઢકા હોય તો તેનો નિભાવ થાય છે, પણ માંડવેથી પાછો જાય નહીં, હરેક તરેહથી હુર્મત બચાવી શાદી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર પણ ખીજ ઐરી કરવાનો ચાલ છે, એકથી તે ચાર સુધી કરે, પણ મુખ્ય ઐરી પ્રથમની પર-જેલી કેહેવાય.

૮. પેહેલી ઐરીની રજની દરકાર નથી ને તેને રાજ કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ નથી, પણ પલ્લુ પેહેલીનું પેહેલી પાસે ને તેનું ભરણુપોષણ કરવું.

૯. પેહેલી ઐરી ના કેહે તો પણ ધણી ખીજ ઐરી કરી શકે છે. કારણ હોય તો એ તે કરે ને નહીં તો એ કરે, પોતાની ગતિની વાત છે; પણ ખીજ ઐરી કરે સારે ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. છોકરું ન થવાના કારણથી ખીજ ઐરી કરવી હોય તો ત્રીશ વરસની ઉમરસુધી વાટ જીએ છે.

૧૧. અધરણી આવે સારે ઐરીને કાંઈ રીત આપવાનો મુકરર ધારો નથી. અધરણીનું મોસાળું મોસાળિયાંને જે મળે તે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરેએ જાય ને પિહેર પણ જાય, ને ચાર દાહાડા સાસરે પણ રહે ને ચાર દાહાડા પિહેરમાં પણ રહે. મુકરર રહેવાનો દાહાડો નથી, કાંયજે સાસરાં પિહેર કોઈથી તબ્યાં નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો પણ મોસાળ જવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને ગમે તે દાહાડે જાય. સપરમા દાહાડા ઉપર મુનસર નથી જે સપરમે દાહાડે જાય ને આડે દાહાડે ન જાય.

૧૪. જ્યારે લગન આવે સારે લગનસરામાં લગન કરે.

માળી-મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચ (વરસ) ની થાય સારથી તે વરસ દશ સુધીમાં ચાલેજ નહીં.

૨. શાસ્ત્રમાં જેની સાથે લગન કરવાને ઘટતાં નથી તેની સાથે ન કરવાં; એવી સગાઈમાં કોઈએ કીધાં નથી તો શું લખીએ ?

૩. ધણિયાણી મુઆ પછી તેની બેહેનને પરણાવે પણ જીવતાં પરણાવું નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપ તથા ભાઈ તથા વહુનો તથા કાકા વિગેરેને (અધિકાર) છે, ને તેમાં સધળા મામા હાજર જેઘએ, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતીજ નથી; ને એક દાહાડે તો પરણે છે, પણ ચોરી જીવી જીવી બાંધે છે.

૬. પલ્લુ પુરું ન ભરાય તો છોકરીનો આપ અટકાવી શકે છે.

૭. એક ઐરી જીવતાં ખીજ કારણથી પરણે છે; પણ ત્રીજી પરણાતી નથી, ને જે ધણીની આગામાં ચાલે તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી ઐરીની કંઈ રજ જેઘએ નહીં, ને તેને કંઈ આપવું પણ નથી પડતું તો શું લખીએ ?

૯. પેહેલી ઐરી ના કેહે તો ખીજ ઐરી કરી શકે, પણ તેને દરજ્જા ન થાય તથા કંઈ મોટી એજ હોય તો.

૧૦. પેહેલી ઐરીને છોકરાં થવાની વાટ ઉમર વરસ પચીસસુધી (વાટ) જેવી, સાર પછી રજાવિના પણ ખીજ કરે.

૧૧. અધરણી વખત ખોળા ભરે તે વેળા ચોખા શેર ૫ પાંચ તથા રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા સુવાવડના રૂ. ૫) પાંચ આપવાનો ચાલ છે, ને ધણિયાણીના આપને ઘેરથી મોસાળું કરે તેમાં રૂ. ૧૮) વરના હાથમાં આપે, ને છોકરીને લુગડાં આપે યથાશક્તિ-ને છાપમાં વર રૂ. ૨) બે પાછા આપે, ને વિવાહ વખત પણ એ પ્રમાણે મોસાળું કરે છે-આંકડો તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૨. પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં કોઈ કોઈને ઘેર જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને અટકાવ જે કરે તો ન્યાતને જાહેર કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકે છે; ને સાસરે તો હંમેશા જવું જરૂર છે ને પિહેરમાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મા જીવતાં અથવા મરી ગયા પછી પિહે-રિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી, જે વખત તેડે તે વખત જાય.

૧૪. એનો જવાબ જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. ત્રણ વરસની થાય ત્યાંથી તે દશ વરસ સુધી-માં પરણાવવી જોઈએ.

૨. સગાવાહાલામાં લગન થતાં નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણે, પણ જીવતાં પરણાય નહીં.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો દાદો અથવા કાકો અથવા વડો ભાઈ અથવા પિત્રાઈ આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવી શકતો નથી.

૭. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી ઘેરીને છોકરા ન થતા હોય ત્યારે તેની રજા લઈને પંચમાં જાહેર કરીને પંચાતના લોક રજા આપે તો બીજી ઘેરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રહે ને ઘરમાં રાખીને તેને અજ વસ્ત્ર આપે.

૯. પેહેલી ઘેરીની રજાવિના બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલીની ઉમર વરસ ૩૦ લગીની થાય ને છોકરાં ન થતાં હોય ને રજા આપે તો બીજી ઘેરી કરે.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેની રીત-ભાત આપવાનો ચાલ નથી-મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે, આંકડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે તો એ વાત થઈ શકે છે, પણ પિહેરિયાં સાસરે જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. ઘેરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો-મોસાળથી નહોતર આવે તે દાહાડો મુકરર છે.

૧૪. લગન સમુદ્ધર્તીમાં થાય ને કમુદ્ધર્તીમાં થતાં નથી.

માળી-ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા પરણાવવાનો ચાલ વરસ ૫ થી તે વરસ ૮ સુધી છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટે છે ત્યાં કરે છે, નથી ઘટતાં ત્યાં કરતા નથી, શામાટે જે ન્યાત મળીને કમુલ કરે છે તેથી.

૩. ઘેરીની બેહેન સાથે પરણે છે, મુઆ પછી ને જીવતાંએ પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાને માતાપિતા (ને) મુકરર છે, ને તે ન હોય તો બાપના કુળવાળાને અધિકાર છે. કદાપી વાલી થઈને બીજે કોઈ પૈસા ખરચીને પરણાવે છે તો નાચારે તે કરી શકે છે. કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાને છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકે છે-માહેરાંમાં.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી જુદી જુદી કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ન ભર્યું હોય તો લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી ઘેરી કરે છે, પણ પરણેલી મુખ્ય છે. એક ઉપર બીજી ઘેરી કરે તે ૩. ૩૫ તથા ઉગ્મણી ૧ આપે તો કરે-નહીં તો ચાય નહીં.

૮. પેહેલી ઘેરીની રજાનો અટકાવ નથી, પણ ઘેરીનું પલ્લું તેને હવાસે કરે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં બીજી ઘેરી કરે તો ધણી સઘળી વાતે મુખસાર છે.

૧૦. ઐરીની ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી, ગમે સારે બીજી ઐરી કરે.

૧૧. અધરણીના મોસાળાનો આંક મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મળે તેવું કરેછે, વિવાહ વખત પણ શક્તિ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ઐરી લાયક થઇ હોય ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને મોસાળ જવાનો સિરસ્તો નથી ને પછી તો ધણી મરજીથી મોકલે તો મુખસારછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં લખેલા મહીનામાં થાયછે, શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.

કંદોઇ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં જ્યારે કન્યાનાં બાપની મરજીમાં આવે સારે પરણાવે.

૨. પોતાના પિત્રાઈમાં તથા પાસેની ધણી આડી સગાઈમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી ઐરીની બેહેન પોતાની ખુશીથી પરણે અથવા નાતરું કરે તો થાયછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પોતાના મા બાપનો છે, ને તેના હોય સારે કન્યાનો બાઈ તથા દાદો તથા કાકા આપે, ને કન્યાને માહેરામાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે ને ચોરી જુદી જુદી કરેછે, ને માંડવાનાં બારણાં બે રાખેછે, ને બેહુ વરને જુદા જુદા પોંખેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. એક ઐરી જીવતી હોય તેના ઉપર બીજી ઐરી કરે. બે જીવતાં ત્રીજી થાય નહીં ને બેમાં જે ડાહી હોય તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરે તો પે-

૬૧

હેલી ઐરીની રજની જરૂર નથી ને રાજી કરવા સાડ બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રહે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી ઐરી કરી શકેછે ને કારણથીએ કરે ને વિના કારણથીએ કરે, પણ જે કાંઈ એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તે ધણી ન્યાત ૧ જમાડે તથા ૩૫ પંચાતમાં આપે ને બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કાંઈ છોકરું ન થાય સારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયા પછી બીજી ઐરી કરે.

૧૧. જે ઐરીને અધરણી આવેછે, તેને મોસાળું કરવાનો ચાલછે, તે મધે જમાઈને ૩. ૧૦ અથવા ૧૫ જમાઈના હાથમાં ચાંદલો કરીને આપેછે, ને પોતાની છોકરીને મળે તેવાં લુગડાં કરેછે-એ પ્રમાણે રીતછે; ને પછી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે ને અધરણીનું મોસાળું એક વખત કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેને સાસરે રહેવું તો મુખ્યછે, ને કામ હોય ને પિહેર જાય તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. કાંઈ ઐરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે તેને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી લગનની મોસમ છે, ને દાહાડો તો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની એ રીત છે કે વરસ ૭ તથા ૯-૧૧ થાય કે લગન કન્યાવિના ચાલે નહીં, જે કન્યાનો વાલી હોય તે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટારત નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઐરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને ઐરી મરી જાય સારે તો તે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપે તે તો કન્યાની મા તથા કન્યાનો બાપ ને તે કાંઈ ન હોય તો તેનો જે કાંઈ પિત્રાઈ

વિગેરે જે કન્યાનો વાલી હોય તે આપે. કન્યા પધરાવવાનો તો મોસાળવાળાનો હક છે—મામા વિગેરે[ને].

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ બંનેની ચોરી જુદી જુદી બંધાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ તો વિવાહ કરે તે દાહાડે લે છે, એટલે કાંઈ અટકી શકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી તો ખીજ થતી નથી, ને ઘેરી કદાચને અપંગ થાય તો સાર પછી ઘેરીની રજ લઈ તથા સાજનાની રજ લે સારે તો થાય.

૮. એ ખીનાની હકીકત તો ઉપલી સાતમી કલમ પ્રમાણે છે.

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને ના કહે તો ખીજ ઘેરી થાય નહી, થાય તો પેહેલી ઘેરીની રજ જોઈએ ખરી, સાર પછી થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ખીજ ઘેરી કરે તે તો પેહેલીની રજવિના થાય નહી—તે ઉપલી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં અધરણીમાં મોસાળું તો પોતીકા ગળશક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તેની મુદત તો વરસ ૧૫ તથા ૧૯ ની થાય ત્યાંસુધી તો દિન ૧૫ સાસરે ને દિન ૧૫ પિહેર રહે સહી, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે પોત પોતાની મેજે સાસરે રહે સહી, તેને કાંઈ મુજબત કરી શકતો નથી.

૧૩. કાંઈ શખસની મા જીવતી હોય તથા મરી ગઈ હોય તો પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે સારે જાય છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગનની મોસમ મુકરર તો કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધીમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે લગનનો દાહાડો સારો આવે તે દાહાડે કરે છે.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૯.

૧. પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કસ્યા વિના ચાલે નહી.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. તેના માઆપને શાસ્ત્ર પ્રમાણે—કન્યાનો મામો માહેરામાં પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે.

૬. છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ને પક્ષાંની પ્રતિતિ કરે તો પરણાવે.

૭. ખીજ ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી ઘેરીની રજ લઈને કરે, પણ રાજી કરવા સાર કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરાં ન થતાં હોય ને ઉમર વરસ ૩૨-૩૩ ની થઈ હોય તો ખીજ ઘેરી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણીવાળી ઘેરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મજે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કાષ્ઠથી અટકાવ થાય નહી, ને બેમાંથી કાંઈ અટકાવ કરે તો પંચના લોક મોકલાવે, ને પંચનો કહ્યું ન માને તો સરકાર મુખસાર છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કાષ્ઠથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધીમાં વિવાહ તથા લગન કરવાં. ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કસ્યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી—સગા વાહાલામાં—તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ શખસ[ને] પોતાની ઘેરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ (અમારામાં) નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો છે—કરીના માઆપનો છે ને માઆપ ન હોય તો તેના પા-

સેના કુટુંબી હોય તે આપેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવેછે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી, પરણાવેછે.

૭. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ને તે બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની હા કેહે તો બીજી બૈરી કરે ને મુખ્યતો પેહેલી હોય તે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકતો નથી, ને કારણ તો છોકરાં ન થતાં હોય તો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો આશ છે, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે પિહેરિયાં કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે ને અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકે, ને તેને મોકલાવે છે ને ન મોકલે તો ન્યાતવાળાર મુકે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે સારાં લગન જોઈને કરીએ છીએ.

કુંભાર-ઔરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “બ.” અંક ૧૨૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યાંથી તે બાર વરસની થઈ એટલે લગન કન્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં તથા પિત્રાઈ ગોત્રીમાં લગન થતાંજ નથી, ને કરે તો ન્યાતવાળાની મરજીમાં આવે સાંસુધી ન્યાતવાહાર મુકે, પણ કરેલાં લગન ફરતાં નથી.

૩. અમારામાં બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકાર છે. બાપ નહીં હોય તો માનો, મા નહીં હોય તો કન્યાનો ભાઈ, તે નહીં હોય તો પિત્રાઈને અધિકાર; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક જણની બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પરણાવે.

૬. અમારે લગનને બીજે દાહાડે પલ્લું કરે તેથી પક્ષાં સાડ લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી એક બૈરી પરણેછે, તેમાં મુખ્ય બૈરી પેહેલી પરણેલી કહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી કરે તેનું કારણ નવમી કલમમાં લખ્યું છે-તે કારણવિના કરે તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઈએ, ને રાજ કરવામાં કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએ છોકરાં નહીં થાય તથા દોષ થાય તો કરી શકે. એવા કારણવિના કરી શકતા નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું નહીં થાય તો તેની રજાવિના બીજી કરી શકે, પણ પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ની થાય સાંસુધી વાટ જોઈને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેના પિહેરનાં માબાપ વિગેરે જે હોય તે રીતભાતમાં ચોળી તથા લુગડું તથા ધાધરો એ લુગડાં કરે, ને બની શકે તો નગદ ૩. ૫) સાત કરે, નહીં બને તો પાંચ સોપારી નાળિયેરે બોળો ભરાવે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરતાં નથી, કદાચિત કોઈ અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે; ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી

ગઈ હોય ત્યારે તેનાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી, ને દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોક્ષમ માહા સુદ ૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં જોષીને પુછી જે સારી તિથિ કાઢાડી આપે તે દાહાડે લગન કરીએ.

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ ની ઉમર સુધીમાં કન્યાને પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગામાં લગન કરતા નથી, તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેનને લાવી શકે છે.

૪. કન્યાદાન કન્યાના માબાપ કરે છે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, અથવા કાકો આપે; તે ન હોય તો જે દોકરીને પરણાવે તે કન્યાદાન ઘઈ શકે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક માંડવે એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી તથા માહેરાં જીદાં જીદાં કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વરના આપે પલ્લું પુરું નહી કીધું હોય તો કન્યાનો આપ લગન અટકાવીને લઈ શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ છે ને મુખી ઐરી જીની છે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી બીજી ઐરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઐરીની રજ લીધી જોઈએ, ને રાજ કરવા સાઈ પક્ષાંનું ધરેણું તે આઈ પાસે રહે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણી [ને] બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તો ચ્છ શકે નહી, પણ પેહેલી ઐરીને હરતરેહથી હા કેહેવડાવે પછી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે ઐરીને અધરણી આવે

તેને રીત તથા મોસાળું મળે તો કરે; તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારામાં સાસરે તથા પિહેર જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી, અગર કોઈ છોકરીને કબજ કરીને અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા આવવામાં પિહેરિયાં-થી તથા સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી, પણ છોકરી બદરેલીવાળી હોય તો તેનો ધણી કબજ કરી શકે છે.

૧૪. લગન જ્યારે પોહોંચતાં આવે ત્યારે થાય છે, દાહાડો મુકરર નથી.

ધોબી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી ન્યાતમાં લગન કરવાનો ચાલ છે, ને વરસ ૧૩ થાય ત્યારે કચ્છા વગર ચાલે નહી.

૨. કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. ઐરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે, ને નાતરું પણ કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપને છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકે છે, ને તે ન હોય તો વાલી કરી શકે છે; ને મામો માહેરાંમાં પધરાવી શકે છે, તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળો પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડે કન્યા બે પરણે છે, પણ ચોરી બે જીદી કરે છે, પણ ચોરીદાપું ગાર બેનું લે છે.

૬. પક્ષાંનો અવેજ ન મળે તો કન્યાના આપ[ને] અટકાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક ઉપર બીજી ઐરીનો ચાલ છે, પણ પેહેલી ઐરી મુખી છે, ને પંચનો હક આપેથી બીજી કરી શકે છે.

૮. ઐરી રજ આપે તો સાકું, ને ન આપે તો પંચની રજથી કરી શકે છે, તકસીર જોઈને રજ આપે છે.

૯. ઐરીને છોકરાં ન થાય તો રજવિના કરી શકે છે.

૧૦. વરસ વીસ ૨૫ ની ઉમર સુધી વાટ જો-
ધને કરેછે.

૧૧. અધરણીનું મોસાળું તથા બીજા મોસાળાંને
ચાલછે, પણ પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, આંક
કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. પંચ તેની તકસીર જોઈને શિક્ષા કરીને
સાસરે મોકલાવેછે ને પિહેર પણ મોકલાવેછે, ને પં-
ચનું કહ્યું ન માને તો તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૩. વાજખી કારણથી મોસાળ મોકલેછે.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્રમાં જોઈ સાઈ આવે તે
માસ તથા દિવસે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

ધોભી-પરદેશી બુદ્ધિયાનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. કન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવેછે સારે
લગન કરેછે, ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના સગામાં લગન
કરવાં ઘટતાં નથી. ને જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં
નથી ને કદાચ તેની સાથે લગન થયાંજ નથી તો શું
લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તેની બે-
હેન સાથે પરણતા નથી ને મુઆ પછી તેની બેહેન
સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ મુખ્ય અધિકાર
કન્યાના માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો બાઈ-
નો અધિકારછે, ને બાઈ ન હોય તો કાકાનો અધિ-
કારછે, ને કાકા ન હોય તો મોસાળિયાંનો અધિકારછે.
ને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારામાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો
ચાલ નથી, ને પરણાવે તો એકએકને ૪ તથા ૫
દિવસને છોટ પરણાવેછે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન
બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવતો નથી, શાથી
જે પલ્લું અમારામાં છે નહી વાસ્તે લગન અટકા-
વતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરીને છોકરા નહી

થતા હોય તેની ઉપર બીજી કરે તો તેમાં ધણીની
ખુશી; ને જેને ધણી માને તે મુખ્ય જાણવી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણેછે.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી
કરવાની ના કહે તો બીજી કરેછે ધણીની ખુશીથી,
ને કારણ તો છોકરાનું તથા લુલી વિગેરે દોષવાળી
હોય તો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે,
ને ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે તેને રીત આ-
પવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી
તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને
સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે અથવા પિહેરિયાં સાસરે
નહી જવાદે એ વાત બની શકતી [નથી]. પોતાની
ખુશીથી સાસરે પિહેર જાય આવેછે તેમાં કાંઈથી
અટકાવ થતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ
હોય તોએપણ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ
શકતો નથી ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણને પુછીને કરીએ
છેએ.

ધોભી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭-૯ (નવ) ની
થાય ત્યાંસુધી કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લ-
ગન કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં લગન કુટુંબીમાં કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં અથવા
મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે,
ને તે નહી હોય તો જે ખરચ કરે તે આપેછે; ને મા-
હેરાંમાં મામો કન્યાને પધરાવે.

૫. એક લગને બે કન્યા પરણે પણ ચોરી જુદી
જુદી બાંધે.

૬. પલ્લું છે નહી તો અટકાવે શું ?

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને તેને છોકરા નહીં થતા હોય તો તેની રજાથી બીજી બૈરી કરે ને મુખીતો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં દૂરી બીજી બૈરી કરવા માટે તો પેહેલીની રજા જોઈએ ને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો બીજી બૈરી થાય નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થાય પણ રજા લીધી જોઈએ.

૧૧. અધરણીનો અમારામાં ચાલજ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું ને પિતૃરણુ આવે જાય છે. ને પિતૃરવાળા તથા સાસરાવાળા અટકાવ કરે તો બેઠુંમાંથી પંચને (જે) કોઈ સંભળાવે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને મોકલાવે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી.

૧૪. લગનની મોસમ તો દેવદિવાળી ગયાપછી બ્રાહ્મણ મુદ્દત આપે છે ત્યારે લગન કરીએ છીએ.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૪.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી કરે છે ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે ક્યાંવિના ચાલે નહીં.

૨. કરવાં ઘટે છે સાંજ કરે છે ને નથી કરવાં ઘટતાં સાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ને નાતરું પણ કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માખાપનો અધિકાર છે ને તે ન હોય ત્યારે કુટુંબીનો હક છે-જે વારસ થઈને પરણાવે તે કરે છે. તથા કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકે છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે પણ ચોરી જુદી કરે છે.

૬. પદ્મું આપે નહીં તો કન્યાનો આપ અટકાવી શકે છે, પણ જરૂરમીનથી પરણાવે છે પણ બીજા વરસાથે પરણાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતી બૈરી ઉપર બીજીનો ચાલ છે, પણ કારણથી કરે છે-પંચની રજાથી.

૮. બૈરીની રજાનો અટકાવ નથી પણ તેનું પદ્મું તેને આપે, બને તો ઘરમાં રહીને ખાય, ન બને તો જુદી રહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ છે.

૯. બૈરી પોતાના ધણીને બીજી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને ના કેહે તો એપણુ ધણી કરી શકે છે પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે તો કરે.

૧૦. બીજી કરવાનો ચાલ છે તો ઉમર જોવાનું શું લખીએ?

૧૧. અધરણીના મોસાળનો કંઈ આંક મુકરર નથી, ને મળે છે તે કરે છે ને નથી મળતું તે નથી પણ કરતા, ને અધરણીની ૧ ન્યાતનો ચાલ છે. દાર હોય તે કરે છે ને નાદાર કરતો નથી, ને દાર થાય ત્યારે કરે સહી; પણ ક્યાંવિના ચાલે નહીં.

૧૨. પિતૃરિયાં સાસરે મોકલે ને સાસરિયાં પિતૃરણુ પણ મોકલે, ન મોકલે તો પંચના લોક મોકલાવે તેડાવે છે, અગર પંચનું કહ્યું ન કરે તો તેને ન્યાતમાં નહોતરું દઈએ નહીં.

૧૩. મોસાળવાળા તેડે છે ત્યારે જાય છે ને સાસરિયાં અટકાવી શકતાં નથી.

૧૪. શાસ્ત્રમાં જે માસ કહ્યો છે તે માસે થાય છે, ને જે માસની શાસ્ત્રે જ્યોતિષમાં ના કહી છે તેમાં થતાં નથી.

કડિયા-છડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તો શું લખીએ?

૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન પરણે તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં માખાપનો અધિકાર છે, ને તે નહીં હોય તો ભાઈ તથા કાકા આપે એજ વિગત છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે એ કાયદો છે.

૬. છોકરાનો બાપ પક્ષનું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાતનું લવાજમ રૂ. ૩૨) બત્રીસ ન્યાતમાં આપે ને બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. રજા લેવાનો ચાલ નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે. ને રાજી કરવાનો ચાલ તો એ છે જે તેને ભરણુપોષણ સારી પેઠે કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તોપણ બીજી બૈરી કરે, તેની ઉમર વરસ ૨૦ થયા પછી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તે છોકરીને પોતાનો બાપ આપે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિંહેર જાય, એમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; એજ રીત છે, બીજો સિરસ્તો નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિંહેરિયાં અથવા સાસરિયાં [થી] કાંઈ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરીએ છીએ.

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

* ૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાતનું લવાજમ રૂ. ૨૧) એકવીસ ન્યાતમાં આપે, ને બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળાની સાથે મળે છે તેથી જે જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખી છે.

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કર્યા વિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તો શું લખીએ ?

૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં માબાપનો અધિકાર છે ને તે નહોય તો ભાઈ આપે એજ વિગત છે, ને કન્યાને માહેરામાં મામે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ છે તેનો સિરસ્તો એ છે જે પ્રથમ જે કન્યા મોટી હોય તે પરણી ઉઠ્યા પછી બીજી નાહની કન્યા હોય તે તેજ ચોરીમાં ફરીને પરણે છે, એ રીત છે.

૬. પક્ષનું શું છે જે લગન અટકાવે ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો એપણુ બીજી બૈરી કરે, ને તેમાંથી જે ધરનું કામ-કાજ ચલાવે તેને મુખ્ય જાણુવી.

૮. રજા લેવાનો ચાલ નથી. ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી કરે. ને રાજી કરવાનો ચાલ તો એ છે જે તેને ભરણુપોષણ સારી રીતે કરવું જોઈએ-બને સમાન છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થાય તો એપણુ મુકરર નથી, સુએથી તેનો ધણી બીજી કરે; ને ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તે છોકરીને પોતાનો બાપ આપે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિંહેર જાય, એમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; એજ રીત છે, બીજો સિરસ્તો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિંહેરિયાં અથવા સાસરિયાં કાંઈ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરીએ છીએ.

ગોલા રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધીમાં જ્યારે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના કુટુંબીમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે ખુશીથી પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, તે ન હોય ત્યારે ભાઈ, પછી કાકા તથા દાદાનો છે; ને કન્યાને ભાષ વિગેરે મોસાળિયાં જે હાજર હોય તે માહેરામાં લઈને બેસે છે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી કરે ને માંડવો એક કરે છે.

૬. લગન જરી થયું ને વરનો બાપ નાચાર હોય ને પલ્લુ ન બરે તો છોકરીના બાપથી લગન અટકાવાય નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને કાંઈ સખખ હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને તે ધણી ન્યાત ૧, એક મહીનાની અંદર નહીં જમાડે તો તે શખસ ન્યાતબાહાર રહે. ને મુખી તો પરણિયતની કહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરવામાં પક્ષાંથી તથા લુગડાંથી બેહુને બરાબર રાખે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો એપણુ કારણથી બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી બીજી બૈરી કરે, ને ઉપર લખેલા પ્રમાણે ન્યાત ૧ જમાડે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ મળે તો જમાઈને ઘેર પાઘડી ૨ મોકલાવે છે. ને છોકરી પરણે ત્યારે તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મળે તો મોસાળું કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં. અગર કોઈ અટકાવ કરે તો પટેલને સંભળાવે ત્યારે પટેલ તેને સમજાવે, ને કહ્યું ન માને તો પટેલ પંચ મેળવે ને પંચની સલાહથી તેને શિક્ષા કરે.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો એપણુ સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મકર સંક્રાંતિથી (ત્યારપછી) જેઠમહીના સુધી છે, ને દાહાડો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

ખત્રી-વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૪ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન સગાઓમાં થતાં નથી. એમ કરતાં કોઈ યુકે તો ન્યાતથી બાહાર જાએ (૧) ચંદ્રકાળ સુધી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન પરણી શકે છે.

૪. અમારી [ન્યાતમાં] કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માબાપ આપે છે, ને કન્યાને માહેરામાં કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે કન્યા ૨ બે પરણે છે પણ ચોરી જુદી જુદી થાય છે; ને એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. સવાલ છકાનો જવાબ ઉપર પક્ષાં બાબતના (સવાલમાં) નબર ૨ સવાલમાં લખેલો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી જીવતી બૈરી હોય ને તે ઉપર બીજી કરે છે તે બેહુ બરાબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરી[ની] રજા લે છે, પણ તેને આપવાનો ધારો નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે, પણ તેને છોકરાં નહીં થતાં હોય તે સાફ બીજી કરાવે છે.

૧૦. સવાલ દશનો [જવાબ] ઉપરના ૯ અ સવાલમાં લખેલો છે ને ઉત્તરનો ધારો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો કરે અથવા નહીં મળે તો નહીં કરે; એવી રીત છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થાય-વરસ ૧૫ ની ત્યારે સાસરે જાય છે ને સાસરે દિવસ ૨૦ રહે છે તથા પિહેર દિવસ ૨૦ રહે છે; આં સુધી ? અધરણી આવે ત્યાં સુધી. વાર તેહેવારે પિહેર આવવા જવાનો અટકાવ નથી, ને એમાં બેહુ સાસરિયાં પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે; ન્યાતિનો એ ધારો છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીના માખાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળમાં અથવા પિહેરમાં વાર તેહેવારે જમવા જવાને સાસરિયાં અટકાવી શકે નહીં; એવો ધારો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૩ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકરર છે.

૨. અમારામાં સગાંબાહાલાંમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈ અજાણું જુલથી કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે. ચાહે તેવી તેના ઉપર સીબ કરાવે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી મરી ગયા પછી સલાહ હોય તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માખાપ કન્યાદાન આપે, ને તે નહીં હોય તો કાકો આપે; ને તે નહીં હોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપે; એટલામાં કોઈ ન હોય તો જે ખરચ કરે તે આપે. ને માહેરામાં તો કન્યાનાં મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવે છે; તેમાં કાયદો એ છે જે એક કન્યા પરણાવે તો માટલાના ચાર છોડ બાંધે છે, ને બે કન્યા પરણાવે

તો માટલાના પાસે પાસે છ છોડ બાંધે છે, મહશાંતિ પણ એક કરે છે; એ ચાલ છે.

૬. એનો જવાબ પક્ષાં બાબતમાં લખ્યો છે તે પ્રમાણે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી કરવા ચાહે તો તે શખસ પેહેલી ઘેરીની રજા લે તથા પંચાતમાં જાહેર કરે, ને પંચાતના લોક રજા આપે તો કરે, ને બેહુ ઘેરી બરાબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઘેરીની રજા લે, ને રાજ કરવા સાડ તો જે પ્રમાણે પંચ અપાવે તે પ્રમાણે તે ઘેરીને આપે; ને તે ઘેરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકઠી રહે તો ધણી બેહુઓને બરાબર ધરણું તથા લુગડાં કરાવે, ને પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને બીજી ઘેરી કરાવે પણ તેને છોકરાં નહીં થતાં હોય તો તે સાડ બીજી કરાવે છે; ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને બીજી ઘેરી કરાવે પણ તેને છોકરાં ન થતાં હોય તે સાડ બીજી કરાવે છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે ઘેરીને આવે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે તે ઘેરીના પિહેરિયાંને મળે તો ૩. ૨૫ થા ૫૦ તું કરે, ને નહીં મળે તો સુતરનો ચણિયો તથા સુતરનું ધરચોળું તથા મશરૂની કાંચળી કરીને બેસી રહે-એ ચાલ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે રહે છે, ને અમાસ પુનેમે તથા જમવા જતું હોય ત્યારે પિહેર રહે; એમાં કોઈથી અટકાવ કરી શકાય નહીં. ને આવવા જવાનો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા પુછી શકે છે; એ ધારો છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જે સ્ત્રીના માખાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળ અથવા પિહેરમાં વાર તેહેવારે જમવા જાય; તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકે નહીં.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ કહે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

ખતરી-વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૪ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં તથા પિત્રાઈગોત્રાઈમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો તે કરનાર શખસ ન્યાતબાહાર રહે.

૩. પેહેલી બૈરી મરી ગયા પછી તેના માબાપ તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને તે નહોય ત્યારે જે કોઈ કન્યાનો વાલી હોય તે પરણાવે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામે બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે પણ તેની ચોરી જુદી જુદી થાય છે, ને એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું નભરે ત્યારે છોકરીના બાપથી લગન અટકાવાય નહીં, ન્યાતના હુકમથી પરણાવે છે; પણ કદાપી વરવાળો કાંઈજ પલ્લું નભરે તો કન્યાવાળા વરને ત્યાં ઘોડો ને તાસું લઈને સામા તેડવા જાય ને તેને તેડી લાવીને વગર પલ્લે પરણાવે, લગન અટકતાં નથી; એ ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય ને તે ઉપર બીજી બૈરી કરે છે તે બેહુ બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી, ને કદાપી બૈરી રજા ન આપે તો તે શખસ ન્યાતના પાંચ આદમીને સંભળાવીને કરે છે; ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપવાનો ધારો નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે પણ તેને છોકરાં નહીં થતાં હોય તે સાડ કરાવે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થતું હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો કરે અથવા નહીં મળે તો નહીં કરે; એવી રીત છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય છે, ને સાસરે દિન ૨૦ રહે છે તથા પિહેર દિન ૧૦ રહે છે-અધરણી આવે ત્યાં સુધી. વાર તેહવારે પિહેર તથા સાસરે જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહીં. (ને) અગર સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં આવવા જવાનો અટકાવ કરે તો પંચાતના લોક તેને પુછી શકે છે, ને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અથવા ધણી ધણિયાણી-પંચના લોક જે પ્રમાણે સમાધાન કરે તે પ્રમાણે જે ન ચાલે તેને ન્યાતના લોક ન્યાતબાહાર મુકે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનાં માબાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળમાં અથવા પિહેરમાં વારતેહવારે જમવા ખાવા જવામાં સાસરિયાં અટકાવી શકે નહીં, એવો ધારો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.

* ૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતી હોય ને તેના ઉપર બીજી બૈરી જે શખસ લાવે તે પોતપોતાના ગામમાં બેવડું લવાજમ આપે ને બેહુ બૈરી બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી, પણ કદાપી બૈરી રજા ન આપે તો પણ બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યાર છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો એપણ બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યાર છે, પેહેલી બૈરીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે તેનાં સાસરિયાં આણું કરીને સાડી ૧ આપે છે તે દાહાડાથી સાસરે રહે, ને પિહેર જમવા ખાવા જવું હોય તો સાસરિયાં મોકલે ને તે જમીને પાછી સાસરે આવે, એ બાબતમાં જે કોઈ અટકાવ કરે તો તે શખસ ન્યાતબાહાર રહે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળે છે. તેમાં જે કહ્યો નથી મળતો તે જમાન ઉતારો છે.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૧.

૨. * અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન થતાં નથી ને એમ કરતાં કોઈ અજણથી કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે, આહે તેવી તેના ઉપર સીંગ કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માખાપ કન્યાદાન આપે, ને તે નહોય તો કાકો આપે, ને તે નહોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપે, એટલામાં કોઈ નહોય તો જે ખરચ કરે તે આપે ને કન્યાને મંગળ ફેરા ફરતી વખત વરનો આપ કન્યાને ઘાટડી ઝોઢાડે તથા કન્યાનો આપ ધોતિયાં ૨ વરને આપે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું નહોતું તેઓપણ કન્યાવાળો પરણાવે, (ને) અગર તે પલ્લું ન ભરે તો આ જવાબ મધે જે જે રીત કન્યાના આપને આપવાની વરવાળાને લખીછે તે કન્યાવાળા આપે નહી. કદાપી કન્યાવાળો પલ્લું નહી ભર્યાના સબબથી વરને તેજ લગને નહી પરણાવે તો તે પંચનો ગુન્હેગાર થાય; તથા વરવાળાને કન્યાવાળો પરણાવવા સાડ તેડવાને જય ને વર તથા વરવાળા પરણાવવાને ન જય તો તે પંચના ગુન્હેગાર થાય.

૭. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરવા આહે તો ધણી મુખત્યારછે, ઐરીને રાજી કરવા સાડ કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૮ અમારામાં ધણીની મરજીમાં આવે તેટલી કરે, ને મુખ્યમાં તો સર્વેને બરાબર ગણે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તોઓપણ બીજી કરે, ને કારણવિના પણ કરે.

૧૦ અમારામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય પણ બીજી ઐરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે તે ઐરીના પિહેરિયાં મળે તો ૩. ૨૫ યા ૩. ૫૦ નું કરે, ને નહી મળે તો સુતરનો

ચણિયો તથા સુતરનું ધરઓળું તથા મશરૂની કાંચળી એ આપીને બેસી રહે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે રહે ને અમાસ પુનેમે જમવા જવું હોય ત્યારે પિહેર રહે, એમાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકે નહી ને આવવા જવાનો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા પુછી શકેછે, એ ધારોછે.

૧૩. જે સ્ત્રીનાં માખાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળ વાર તેહેવારે જમવા જય તેમાં સાસરિયાંથી અથવા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકે નહી.

ખતરી-ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૨.

“ આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપીછે તે કબુલિયત છેવટે ઉતારવામાં આવીછે.

ખતરી-સામસંગનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬૫.

૧. લગન વરસ ૯ થી તે વરસ ૧૩ ની થાય ત્યાં સુધી કરીએ છીએ.

૨. જ્યાં કરવાં ઘટેછે ત્યાં કરીએ છીએ.

૩. ઐરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલછે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતાપિતાનેછે, ને કન્યાને માહેરામાં નાઈયણ લઈને બેસેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જુદી જુદી કરીએ છીએ.

૬. છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી ઐરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. બીજીનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. બીજી ઐરી કરી શકતો નથી.

૧૦. બીજી ઐરીનો ચાલ નથી.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવતવાળી કસમો ઉતારોછે. (જુલો પૃ ૪ ૪૮૯)

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જતું જરૂર છે, ને જવા આવવામાં કોઈ અટકાવી શકતું નથી.
 ૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકતું નથી.
 ૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી સુદર્ત આપે છે તે દાહાડે કરીએ છેએ.

૨જ પુત્ર હકુમરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.
 ૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાં નહીં, ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.
 ૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણવાનો ચાલ નથી.
 ૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો છે, બાપ ન હોયતો પાસેના જે કુટુંબી હોય તેનો છે, ને કન્યાને માહેરામાં તેનો મામો પધરાવે છે.
 ૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે.
 ૬. પહાંનો ચાલ નથી તો અટકાવ શેનો કરે ?
 ૭. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચા. લાછે ને મુખ્ય તો બંને બરાબર છે.
 ૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.
 ૯. પેહેલી બૈરી આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય અથવા છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી બૈરી કરે.
 ૧૦. ઉમર પુગતી થાય ને છોકરાં નહીં આવે સારે બીજી કરે.
 ૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, ને મળે તે પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.
 ૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં અટકાવ થતો નથી, ને કદાચ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછે છે.
 ૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.
 ૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨જ પુત્ર—બદવવંશી શાખલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.
 ૨. અમારામાં સગામાં લગન કરતા નથી.
 ૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તો આજ સુધી તો તેની બેહેન સાથે (કાઈ) પરણ્યું નથી ને કોઈ પરણે તો અટકાવ નથી.
 ૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ નહીં હોય તો જે છોકરીને પરણાવે તે કન્યાદાન કરે છે; ને કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવે છે.
 ૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણતી નથી, પણ જુદી ચોરીએ એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે.
 ૬. લગન જરી થયું ને પહાંની એક બે ચીજ બાકી હોય તેથી કોઈ લગન અટકાવી શકતા નથી.
 ૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.
 ૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી થતી નથી તો રજા લે કાણુ, ને આપે કાણુ ?
 ૯. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી થતી નથી.
 ૧૦. છોકરાં નહીં થાય તો તેનું નસીબ, પણ બીજી બૈરી થાય નહીં.
 ૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે સારે તેના મા-બાપને મળે તે મોસાળાંમાં મેહેલીને આપે છે; આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.
 ૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય સારે સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાંથી જવા આવવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, પણ છોકરી બદ્દલીથી ચાલતી હોય તો ધણી અટકાવ કરે છે.
 ૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થતો નથી.
 ૧૪. જોષીને ત્યાં જઈને પુછીએ, ને તે સુદર્ત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છેએ.

રજપુત માઝ-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”. અંક ૨૧૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય સારથી તે ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય લાંલગણમાં લગન કરવાં, ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય સારે તો લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને દુરના સગામાં જીલ્લી લગન થાય તો તે લગન કાયમ રહેછે; ને અમારે વાંકા રજપુત જેડે કન્યા આપવા લેવાનો વેહેવાર છે.

૩. કોઈ શખસ જૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાના આપ તથા દાદો તથા બાઈ તથા કાકો તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી, તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી; પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જીદી જીદી ચોરીએ બે કન્યા પરણે.

૬. લગનથી પેહેલાં પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તે વખત છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો તેના પક્ષાંનો નમીન લઈને લગન કરેછે; છોકરીનો આપ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો-એપણુ ખીજી જૈરી ગમે તેટલી કરે, ને તેમાં મુખી જૈરી તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી ખીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી જૈરીને રાજી કરવા સાર કાંઈ આપવું પડતું નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને ખીજી જૈરી કરવાની ના કહે તોએ કારણ હોય અથવા ન હોય તોએ ખીજી જૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું થાય અથવા ન થાય તોએ તેની રજાવિના ખીજી જૈરી કરે; તો પે-

હેલી જૈરીની ઉમર કેટલી થયા પછી ખીજી જૈરી કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે તેને રીતમાં ૩. ૧) તથા કાંચળી ૧ આપવાનો ચાલ છે, ને પોતીકા બેહેનના તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે તથા પોતીકા બેહેન તથા છોકરીનું અધરણી આવે સારે જેવું મળે તેવું મોસાળું કરેછે-આંકડો-કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, પણ પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતના ચાર બલા માણસ મળીને સાસરે મોકલાવે, ને તેઓ નહી મોકલે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને મોકલાવે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહી, ને મોસાળ જવા દેવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે ઉત્તરાયણ થયા પછી આષાઢ સુદ ૯ લગણમાં બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૨ સુધી પરણાવવી જોઈએ.

૨. જેની કન્યા ખપેછે ને તેની કન્યા લાવે તો લાજમ છે, ને અણખપતી કન્યા લાવે તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકે.

૩. પોતાની જૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના આપનો છે, તે ન હોય તો જે કન્યાની પરવસી કરે તે કન્યાદાન આપી શકે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક કન્યાના માંમાનો છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે, પણ તેની ચોરી જીદી જીદી કરીને પરણે.

૬. વરના બાપથી પલ્લુ પુરું નહીં થઈ શક્યું હોય તો કન્યાનો બાપ તોરણે અટકાવીને પલ્લુ લઈ શકે છે.

૭. અમારામાં એક ઐરી જીવતી હોય તેના ઉપર મને તેટલી ઐરી કરે, ને મુખ્ય ઐરી તો ધણીએ માની તે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી બીજી ઐરી કરવા આહે તો ધણી મુખ્યાર છે; પેહેલી ઐરીની રજ સેવાનો તથા રાજી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ખોરાકી પોશાકી કરે.

૯. અમારામાં પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તોએપણુ થઈ શકે છે.

૧૦. છોકરાના સખબથી બીજી ઐરી કરે એવો મુકરર ધારો નથી, ખુશીમાં આવે સારે કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ મળે તો કરે, (ને) નહીં મળે તો નહીં.

૧૨. છોકરી[એ] પુખ્ત ઉમરની થયા પછી સાસરે રહેવું, તેમાં પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં, તથા સાસરિયાંથી વગર સખબે છોકરીને પિહેર જતાં અટકાવ થાય નહીં, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે વગર સખબે મોસાળ જતાં અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન પોહોંચતાં આવે સારે કરે, દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

રજપુત-પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં જ્યારે બની આવે સારે છોકરીનાં લગન કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી જીવતાં અથવા ઐરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માતા

પિતાનો છે, ને તે ન હોય સારે કાકા વિગેરે બીજા પાસેના સગા કન્યાદાન આપે છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે, ને તે ન હોય તો બીજાં સગાં પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડો એ કન્યા જીવી ચોરીએ પરણાવે છે.

૬. લગનના દાહાડા સુધી છોકરાનો બાપ પલ્લુ નહીં ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. એક ઐરી જીવતી હોય તેના ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય ઐરી પરણિયતની છે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી ઐરી કરવા આહે તો પેહેલી ઐરીની રજ લીધી જોઈએ, ને રાજી કરવામાં પલ્લુ આપે તથા ખોરાકી પોશાકી ધણી કરે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કેહે તો થાય નહીં, ને કોઈ સખબ હોય તો ના કલ્લા ઉપરાંત બીજી ઐરી કરે છે.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કોઈ છોકરું ન થયું સારે તેની રજાવિના વરસ ૩૦ ની ઉમર ઐરીની થયા પછી બીજી ઐરી કરે.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તેને સંપત પ્રમાણે રીત તથા મોસાળું કરે છે, તેનો આંકડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં જે કોઈ વગર સખબે અટકાવ કરે તેને ન્યાતના લોક પુછી શકે છે.

૧૩. છોકરીને મોસાળથી તેડવા આવે તો જાય, તેમાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકે નહીં.

૧૪. લગનસરામાં બ્રાહ્મણને પુછે, ને મળતાં લગન આવે તે દિવસે કરે છે, દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધીમાં જ્યારે કન્યાના માબાપની મરજમાં આવે સારે પરણાવે.

૨. પોતાના ગોત્રમાં તથા પાસેની આડી સગાઈમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તેવું કોઈ બાધક નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માઆપનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે ભાઈ, પછી કાકા તથા દાદાનો છે, ને કન્યાને મોસાળિયાં માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી કરે ને માંડવો એક કરે.

૬. લગન ભરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો-એપણુ બીજી જૈરી કરી શકે છે ને જેટલી જૈરી કરે તેમાંથી એક જૈરી મુખ્ય જાણુવી.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરીને બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજા જોઈએ ને રાજી કરવા સાર પક્ષાંશિવાય બીજી કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કહે તોએપણુ બીજી જૈરી કરે. પેહેલી જૈરીને છોકરાં ન થયાં હોય તોએપણુ કરે ને પછી કરે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પેહેલી જૈરીને છોકરું ન થયું હોય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયા પછી બીજી જૈરી કરે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી. બીજી છોકરું પરણે ત્યારે મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલ છે, પણ જેને મળે તે પ્રમાણે કરે ને ન કરે તો તેની ખુશી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેને સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે ને પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. કોઈ જૈરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણુ મોસાળ જવા દેવામાં જૈરીના માઆપ મુખ્યત્વાર છે.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો તથા મોસમ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

ગરાસિયા-આરડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યાં લગણુમાં લગન કરવાં ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે તો લગન કરવાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક અટકના ગોત્રી કહીએ તે ગોત્રમાં તથા કુટુંબમાં તથા સાત પેહેલીના સગા-માં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને દુરના સગામાં અથવા ઉપર લખેલા ગોત્રજમાં જીલથી લગન થાય તો તે લગન કાયમ રહે છે.

૩. કોઈ શખસ જૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો આપ તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકા તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી. પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણે છે.

૬. લગનથી પેહેલાં પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તે વખત છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો તેના પક્ષાંશો જમીન લખને લગન કરે છે, છોકરીનો આપ લગન અટકાવે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો-એપણુ બીજી જૈરી ગમે તેટલી કરે, ને તેમાં મુખી જૈરી તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી જૈરીને રાજી કરવા સાર કાંઈ આપવું પડતું નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કહે તોએ કારણ હોય અથવા ન હોય તો બીજી જૈરી કરે છે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું થાય અથવા ન થાય તોએ તેની રજાવિના બીજી જૈરી કરે તો પેહેલી જૈરીની ઉમર કેટલી થયા પછી બીજી જૈરી કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે તેને રીતમાં ૩૧ તથા કાંચળી ૧ આપવાનો ચાલ છે, ને પોતીકા બેહેનનાં તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે તથા પોતીકા બેહેનનું તથા છોકરીનું અધરણી આવે ત્યારે જેવું મળે તેવું મોસાળું કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહીં જવા દે તો ચાલે, પણ પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતના ચાર ભલા માણસ મળીને સાસરે મોકલાવે ને તેઓ નહીં મોકલે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને મોકલાવેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહીં, મોસાળ જવા દેવામાં દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે ઉત્તરાયણ થયા પછી આષાઠ સુદ ૯ લગણમાં બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહીં થાય.

સલાટ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૪.

૧. વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની કન્યાની ઉંમર થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. સગાંવાહાલાંમાં લગન થતાં નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો કન્યાના આપનો છે, ને આપ નહીં હોય તો ભાઈ તથા કાકા તથા પિત્રાઈ તથા મામાનો; ને માહેરાંમાં તો મામાવિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે ને પેહેલા મોટા વરને પોંખેછે, ને પછી નાહના વરને પોંખેછે-એ કાયદો છે.

૬. છોકરાનો આપ પલ્લુ ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવેછે, ને પલ્લુ ભર્યા પછી વરને સાં કલોલો મોકલે છે, ત્યાર પછી વર પરણવા આવે; પલ્લુ ભર્યાવિના પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો કરે ને તેની ગુન્હેગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને ૩. ૧૦) ન્યાતમાં આપે ને બીજી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, એકઠી રહે તો રોટલા ખવડાવે ને જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે; રાજી કરવા સાર કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં ધણી મુખસાર છે, બૈરીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૦. એનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. અધરણી જે [બૈરીને આવે] ત્યારે તે બૈરીનો આપ મોસાળાંની રીત કરે છે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરિયાં તેડું કરે ત્યારે પિહેર આવે, એ વાતમાં કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે મોસાળ જઈને પાછી સાસરે આવે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

કાછિયા-સુરતી કાત્રી વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૭.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાયછે ને કોઈ નાચારીથી તેરમે વરસેએ લગન કરેછે.

૨. અમારામાં કોઈ સગામાં લગન કરતાજ નથી તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો આજ-સુધી અમારી ન્યાતમાં (કાઈ) પરણ્યું નથી, ને ધણિયાણી મુઆપછી તો તેની બેહેનને કન્યાનો આપ રાજી થઈને પોતાની કન્યા આપે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માઆપનો છે, ને માઆપ નહીં હોય તો જે સગાંવાહાલાં હોય તે કન્યાદાન આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે એ કન્યા પરણે છે પણ ચોરી તથા માહેરાં જીદાં કરીને પરણે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે છે, ને પક્ષાંતો હરતરેહથી રસ્તો કરે સારે લગનનું કામ જારી થાય.

૭. અમારામાં એક જૈરી ઉપર ખીજી જૈરી કરવાનો ચાલ છે ને મુખી તો જે સમજવાર હોય તે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી ખીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી તો શું લખીએ ?

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને ખીજી જૈરી કરવાની ના કહે તોપણ ખીજી જૈરી કરે છે, ને કારણનું કાંઈ મુકરર નથી, વિનાકારણથીએ કરે છે.

૧૦. અમારામાં છોકરું થાય અથવા ન થાય તો-પણ ખીજી જૈરી કરે છે, તો ઉમરનું શું લખાય ?

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે, તેને રીત તો મળે તે પ્રમાણે આપે છે, ને મોસાળું તો લગન તથા અધરણી એ વેગા (મોસાળું) કરે છે, ને નહીં મળે તો મળતર પ્રમાણે ચાંદસો કરીને બેસી રહે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિ-હેર પણ આવે, ને સાસરાં પિહેર કોઈથી તળયાં નથી, ને એમ કરતાં બેમાંથી કોઈ જવા આવવામાં હરકત કરે તો પંચ એ વાત કહીને મોકલાવે છે, ને અગર પંચનું કહું ન માને તો પંચ તેને ન્યાતબાહાર મુકે છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય પણ મોસાળ જવા આવવામાં કોઈથી અ-ટકાવ થાય નહીં.

૧૪. અમારામાં જ્યારે લગન પોહોંચતાં આવે સારે કરીએ છેએ, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

કાછિયા-સુરતી કણ્ણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૧. કન્યાના લગન કરવાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ત્રણથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં પરણાવે છે,

૬૩

અગર કન્યાના માઆપને પૈસા મવસર નહીં હોય તો-એપણ વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબીમાં તથા સગામાં લ-ગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની જૈરી મરી ગઈ અથવા જી-વતી છે, તોએ તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માઆ-પનો છે, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈઓનો છે, ને તે ન હોય તો તેના કાકાનો છે, ને તે ન હોય તો તેના વાલીઓ કરે; ને કન્યાને પધરાવવાનો અધિકાર ક-ન્યાના મામાનો છે.

૫. એક દાહાડે એ કન્યા પરણે, ને તેનો કપદો-જીદી જીદી ચોરી તથા માહેરાં જીદાં જીદાં થાય છે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લું નહીં બચ્ચું હોય તો લગન અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. એક જૈરી જીવતી હોય ને ખીજી જૈરી કરે તો ધણી મુખત્યાર છે, ને તેમાં મુખ્ય જૈરી પેહેલી છે.

૮. એક જૈરી જીવતી હોય ને ખીજી જૈરી કરે તો પેહેલી જૈરીની રજા લેવી જરૂર નથી, પણ પલ્લું તેના કબજામાં રહે.

૯. ધણીની મરજીમાં આવે તો ખીજી જૈરી કરે, ધણિયાણી ના કહે તો ચાલે નહીં.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કબ્બુ છોકરું ન થાય તો તેની ઉમરનો કંઈ ધારો નથી, ને ખીજી જૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યાર છે, તેની મરજીમાં આવે સારે કરે.

૧૧. કોઈ જૈરીનું અધરણી આવે સારે તેના મા-આપની સંપત્ત પ્રમાણે મોસાળું કરે છે, ને એકજ વખત મોસાળું કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય ને પિહેરથી જમવાનું નોહતર આવે સારે પિહેર જાય. ને જમવા આવવામાં તરફેણની તરફથી તેડું આવે સારે મોક-લવી જરૂર છે, ને મોકલવામાં એક ખીજી હરકત કરે તો ન્યાતવાળા પુછે છે.

૧૩. કોઈ જૈરી જીવતી થા મરી ગઈ, ને તેની છોકરી હોય સારે તે છોકરીને તેનાં સાસરિયાં[એ] પિહેરિમાં (તથા) મોસાળમાં જમવા મોકલવી જોઈ-એ, ને સપરમે દાહાડા વિગેરે[પર] જમવાનું નોહ-તર મોસાળથી આવે સારે મોકલવી જરૂર છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મુકરર છે, કારતક સુદ ૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી લગન પોહોચતું આવે ત્યારે થાય છે ને કમુદ્ગર્તા હોય ત્યારે લગન થતાં નથી.

કાઠિયા-કણ્ઠી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૯.

૧. કન્યાના લગન કરવાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી પરણાવે છે, (ને) અગર કન્યાના માઆપનો પૈસો મવસર ન થાય તો એ-પણ વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યા વગર ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા પિત્રાર્થઓમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી જીવતી છે અથવા મરી ગઈ છે, તેની બેહેન સાથે-હા-પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા આપનો છે, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈઓનો છે, ને તે ન હોય તો તેના કાકાનો છે; ને માહેરાંમાં મામો હોય તે પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે ને તેનો કાયદો જુદી ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં થાય છે.

૬. લગન જરૂરી થયું ને પલ્લું નહીં બચ્યું હોય તો પલ્લું લગન અટકાવીને લે છે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો ધણી મુખત્યાર છે, ને તેમાં મુખ્ય બૈરી-ધર્મ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરું.

૮. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી કાંઈ જરૂર નથી, પણ પલ્લું ન્યાતસિરસ્તાનું તેનું તેના કબજામાં રહે છે.

૯. ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે, ધણિયાણી ના કહે તે ચાલે નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કબ્બુ છોડે ન થતું હોય તો તેની ઉમરનો કાંઈ ધારો નથી, બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યાર છે તેની મરજીમાં આવે તો કરે.

૧૧. કોઈ બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે તેના મા-આપની સંપત્ત પ્રજાણે મોસાળું કરે છે, ને એક જ વખત મોસાળું કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય ને પિહેરથી જમવાનું નોહતરૂં આવે ત્યારે પિહેર જાય ને જવા આવવામાં તરફેણનું તેડું આવે ત્યારે મોકલવી જરૂર છે. મોકલવામાં એક બીજા હરકત કરે તો તેને ન્યા-તવાળા પુછે છે.

૧૩. કોઈ બૈરી જીવતી થા મરી ગઈ, ને તેની છો-કરી હોય ત્યારે તે છોકરીને તેના સાસરિયાં [એ] પિહેર તથા મોસાળ જમવા મોકલવી જોઈએ, ને સપરમા દાહાડા વિગેરે [પર] જમવાનું નોહતરૂં મોસાળથી આવે ત્યારે મોકલવી જરૂર છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મુકરર છે, કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધીમાં લગન પોહો-ચતું આવે ત્યારે થાય છે ને કમુદ્ગર્તા હોય ત્યારે લગન થતાં નથી.

કોળી-તળખદા ચોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે અગિયાર વરસ સુધી-ને વરસ ૧૨ની થાય એટલે લગન કર્યોવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી હોય અથવા મામા માસીના સગાવાહાલામાં લગન થાય નહીં, તળખદા કોળી હોય તેમાં થાય. એ શિવાય બીજા જ્ઞાતના કોળીમાં કોઈ કરે તો ન્યાતઆહાર રહે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિ-કાર કન્યાના માઆપનો છે, તે નહીં હોય તો કન્યાનો ભાઈ અથવા કાકા વિગેરે જે હોય તે કન્યાદાન કરે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક જણની હોય તે એક દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પ-રણાવે છે.

૬. પલ્લું લગનને બીજે દાહાડે થાય છે તેથી પછાં સાર લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તેઉપર બીજી ૧ લાવે તેમાં પેહેલી મુખ્ય કહેવાય.

૮. પેહેલી યૈરી જીવતાં ફરી ખીજ કરવા આહે તે પેહેલીની રજા લેવી જોઈએ. અગર પેહેલી યૈરી નહી રાજ થાય તોએપણ કરનાર થાય તે કરેછે. તેને આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૯. પેહેલી યૈરી પોતાના ધણીને ખીજ યૈરી કરવાની ના કહે તોએ કરનાર થાય તે કરે, તેનું કારણ તો છોકરાં નહી થતાં હોય અગર પોતાની હાંસથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી યૈરીને છોકરાં થાય અમર નહી થાય તોએ કરનાર હોય તે ખીજ કરેછે, કેટલી ઉમરની વાટ જોયાનું કારણ નથી.

૧૧. અધરણી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, પણ ખોળા માત્ર ભરે; ને મોસાળું તો તેને છોકરાં થાય ને તે પરણે તેવખત કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય. તે સાસરિયાં પિહેર જવાનો અટકાવ કરે અથવા પિહેરિયાં સાસરે જવાનો અટકાવ કરે તો અટકાવ ચાલવા દેતા નથી, ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે; ને સાસરે પિહેર જવાના દાહાડાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તેને મોસાળ જવાને કોઈ અટકાવ કરતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ માહ મહીનાથી તે આપાદ સુદ ૧૦ સુધીમાં સારે મુદ્દતે લગનની તિથિ આવે તે વારે કરેછે.

કોળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ આરપાડના કોળી તળખદા અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી.”

કોળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧. કન્યાનાં લગન વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૬ સુધી થાયછે ને તે ઉપરાંત ચાલેજ નહી.

૨. સગાંવાહાલામાં લગન થતાંજ નથી ને કોઈ કરતુંજ નથી.

૩. કોઈ શખસની યૈરી જીવતાં તે યૈરીની બેહેન સાથે પરણાય નહી, ને તે યૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માઆપને અધિકારછે, ને તે ન હોય તો કન્યાના વાલીનો અધિકારછે; ને મામો માહેરામાં પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણે નહી પણ ચોરી જીદીએ પરણે.

૬. પક્ષું નથી તો અટકાવે શું ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક યૈરી ઉપર ખીજ યૈરી કરેછે.

૮. પરણિયત યૈરીની રજાવિના ખીજ યૈરી થાય નહી, ને તેને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એનો જવાબ કલમ આઠમી પ્રમાણે.

૧૦. છોકરું ન થયું તોએપણ પરણિયત યૈરીની રજા હોય તો ખીજ યૈરી થાય ને રજાવિના થાય નહી.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો મોસાળું શાનું કરે ?

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહી. ને એમ કરતાં કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછે ને તે યૈરીને મોકલાવે.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. આદાણુ કહે તે પ્રમાણે કરેછે.

કોળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦

૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલછે કે વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ લગીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને તેની સાથે લગન કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે. ને પંચ ઉપરાંત કરે તો પંચ વેહેવાર બંધ કરી શકે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલછે કે પરણિયતની

ઘેરી છે ને તેની બેહેન જોડે પરણાવવા ચાહે તો પે-
હેલી બાઈ રાજ થઈને પરણાવે તો પરણાય, ને
પેહેલી બાઈ મુઆપછી મુખે પરણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ને શાસ્ત્રમાં એ ચાલ છે કે ક-
ન્યાદાન કરવાનો અધિકાર બાપ તથા માને છે, ને બા-
પમા નહીં હોય તો બાઈ બોળઈ કન્યાદાન કરે; ને
માહેરાંમાં મામાને કન્યાને પધરાવવાનો અધિકાર છે,
ને મામો હાજર નથી સારે બાઈ અથવા બીજા સગા
પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે,
ને ગ્રહશાંતિ જુદાં જુદાં થાય છે. પણ અટકાવ મધે
એટલો જ વર અગાડી પછાડી આવે તો ઉતારે બેસે
ને બીજો વર આવે સારે બંનેને જોડે પોંખીને મા-
હેરાંમાં બેસાડે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ બીજે ઢાઢાડે ભરવાનો
આલ છે, તે સાર અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે એક ઘેરી જી-
વતી છે ને બીજી ઘેરી કરે તો પેહેલી ઘેરી પરણિય-
તની મુખ્ય છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એક પદ બીજી કરે તો તેનું
પલ્લુ આપે તથા દાણા લુગડાં આપે, ને ધણીની મ-
રજીમાં રહે તો તેને ધણી સુખ આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી બીજી ઘેરી કરે ને ધ-
ણિયાણી અટકાવે તો અટકે, પણ કાંયને ? ધણીને
ઘેર રહે ને સારી પેઠે ઘર ચલાવે તો ધણી બીજી નહીં
કરે ને લુલી લંગડી ખોડવાળી થાય તો બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું નહીં થાય તો તે
બાઈની ૨૫ અથવા ૩૦ વરસની ઉંમર થયા પછી
કરે, અથવા પરણિયતની ઘેરી રાજથી ઘેરી કરાવે
તો મુખે વેહેલી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીનો આલ નથી,
ને તે કરતાં મળે તો ખરચ કરે તેને કશો અટકાવ
નથી. ને તેનો બાપ (ને) મલ્યા પ્રમાણે મોસાળું કરે
તે વાતનો કાંઈ બંધ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય તો સાસરે જાય, ને સા-
સરેથી મહીનામાં પાંચ દાહાડા પિહેર પણ આવે; તેમાં
સાસરિયાંનો અટકાવ ચાલે નહીં. કદાપી એ બેમાંથી
જે કોઈ અટકાવ કરે તેને પંચવાળા શિક્ષા કરી શકે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા જીવતી છે
અથવા મરી ગઈ સારે મોસાળ વરસમાં પાંચ દશ
વાર જાય ને કદાપી કજીયો હોય ને તેની માજ નહીં
જાય તો છોકરાં શું કરવા જાય ? એનો કાંઈ અટકાવ
નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં તથા સઘળી ન્યાતોમાં એ
ચાલ છે કે શુક તથા બૃહસ્પતિનો અસ્ત હોય સારે
લગન નહીં થાય. બાકી ચંદ્રમા પોહાયતો વર તથા
કન્યાને હોય એટલે લગન થાય.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તક પેહેલાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૩.

૧ કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની
સુધીની (ઉંમર) થાય લાંલગી લગન થાય છે, ને કોઈ
નાચારીના સખબથી વરસ ૧૩ ની પણ કરીને પર-
ણાવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બાપના કુટુંબમાં સગાઈ
જતી નથી ને માની ત્રીજી પેઢેડી મુકીને લગન
થાય છે.

૩. પોતાની ઘેરી જીવતાં ઘેરીની બેહેન સાથે
પરણતું નથી, ને ઘેરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે
પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના બાપ
તથા માનો છે, ને તે નહીં હોય તો કન્યાનો કાકો આ-
પે, ને તે નહીં હોય તો કન્યાનો બાઈ આપે, ને એટ-
લામાં કોઈ નહીં હોય સારે તો કન્યાના જે પાસેના
લગતા સગા હોય તેમાંથી જે પરણાવે તે કન્યાદાન
આપે છે. ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો દુવો પધરાવે છે, ને
દુવો નહીં હોય તો બંનેવી પધરાવે છે, ને એ બેહુ-
માંથી કોઈ નહીં હોય સારે તો કન્યાનો બાપ જે
સગાને કહે તે માહેરાંમાં બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક ઢાઢાડે બે કન્યા પરણાવ-
વાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન વખત છોકરાનો બાપ પલ્લુ ન ભરે
તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે
અટકાવીને પલ્લુ લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કરેછે તેમાં ધણી મુખસાર છે, પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી કરેછે; ને પેહેલી ઘેરી એકઠી રહે તો બને બરાબર છે.

૮. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે પણ તેમાં પેહેલી ઘેરીની રજા લે ને રજા આપે તો કરે, ને ન આપે તો પણ કરેછે; તેમાં ધણી મુખસાર છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ધણીની મરજીમાં આવે તો કરેછે, કારણુનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી. ને ઘેરીને છોકરો યા છોકરી આવે સારે તે ઘેરીનાં પિહેરિયાં ૩. ૫ થી તે ૩. ૨૫ સુધીનાં લુગડાં તે ઘેરીને કરેછે સારે તે ઘેરીનો ધણી ન્યાત ૧ જમાડેછે, એવો ચાલછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી; ને કદાચ બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. ઘાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં ન્યાતગોરને તથા જોબીને પુછેછે તે સાડં ચોખ્ખું મુદ્દત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તડબીજનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪. *

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૩.

૧. લગન કરવાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૬

* આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં ટીકા લખેલી છે તે (જુઓ પાન ૧૫૭).

ની થાય સાંસુધી કરીએ છીએ ને વરસ ૧૦ થાય સારે તો ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે વિવાહ કરવા ઘટે છે સાંજ કરીએ છીએ, ને નથી ઘટતા સાં કરતાજ નથી.

૩. ઘેરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર(છે) માતા પિતાનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો પરણવાનો ખરચ કરે તે કરી શકેછે. ને મામો કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકેછે.

૫. એક ઘાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ બેનો ખરચ જુદો કરેછે.

૬. છોકરાનો આપ નાચાર હોય તે પલ્લુ કરી ન-શકે તો વર વાપદો કરીને કામ ચલાવેછે, ને અટકાવ કરી શકતો નથી.

૭. એક ઘેરી જીવતાં બીજી કરે ઘેરીછે, પણ જે ધર ચલાવે તે મુખીછે.

૮. ઘેરીનો અટકાવ થઈ શકતો નથી, ધણી ચાહે સારે કરી શકેછે.

૯. છોકરું થાય કે ન થાય તોએ બીજી ઘેરીનો ચાલછે.

૧૦. ના કહે તોએ ધણી બીજી કરી શકેછે.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો રીતનું શું લખીએ?

૧૨. પિહેરિયાં સાસરે પણ મોકલે છે ને સાસરિયાં પણ પિહેર મોકલેછે, કોઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. મોસાળ જમવા તેડેછે તે ઘાહાડે જાયછે, ને અટકાવી શકતા નથી.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં મહીના ઘાહાડા કલાએ તે પ્રમાણે જોખી કહેછે તે ઘાહાડે કરીએ છીએ.

ખમાર-મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય સારે તેના લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યા-વિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, (ને) અગર મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય માબાપનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો તે કન્યાના વાલી કન્યાદાન આપે છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણે નહી, (ને) અગર પરણે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બધાય.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પદ્ધતું ન ભરે તો બેઆબરવાળો હોય તે લગન અટકાવે, આબરવાળો અટકાવતો નથી.

૭. બૈરી ઉપર બૈરી આવતી નથી તો લાવે ક્યાંથી?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. એનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે મળે તો પોતાની કાયનાત પ્રમાણે કરે.

૧૨. પિહેર જવામાં તથા સાસરે જવામાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો તેને મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે જોષીને પુછીને કરીએ છેએ.

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહી, નાચારીએ મોટી ઉમરની થાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન ઘટારત હોય ત્યાં કરે છે કદાપી થોડી મુક હોય તો પુછવામાં આવતું નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે સહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકાર છે તથા કાકાનો દરજ્જો છે તથા ભાઈનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે, એજ કાયદો છે. ને બ્રાહ્મણ બેવડું દાપું લે છે ને પંચાત બેવડું દાપું લે છે.

૬. લગન વખત પદ્ધતું રહેતું નથી, વિવાહ વખત આપે છે તો લગન સેના અટકે ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે બૈરી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા નહી જોઈએ, અન્ન-વસ્ત્ર પેહેલી બૈરીને આપે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ઘણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો પણ બીજી બૈરી કરી શકે છે, કારણથી પણ કરે અથવા વિના કારણથી પણ કરી શકે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી, ઘણીની મરજીમાં આવે સારે કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ મળે તો આપે છે, ને મોસાળું પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવાદે. ને જો જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે ને રહેવા ગઈ હોય તો બે દાહાડા રહીને પાછી આવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; જે દાહાડે જમવા બોલાવે તે દાહાડે જાય, જમીને પાછી આવે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ બ્રાહ્મણને પુછીને બ્રાહ્મણ મુદ્દત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છેએ.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાયછે.

૨. અમારો ચાલ એવો છે જે અમારા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, ને જે ઠેકાણે કરવું થટછે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને લગન ન કરવું થટ ને કદાપી કરે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને તે શખસ ૩. ૨૫ આપે સારે ન્યાતમાં આવે. લગન કરવું નથી થટતું જે આપની સાત પેઢી ને (તે) સ્ત્રીની ત્રણ પેઢીનો બંદોબસ્ત છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બેરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો આપનોછે, ને આપ ન હોય તો જે અંતરનું સચું હોય તે કન્યાદાન આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે પણ તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં કરીને પરણાવેછે.

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. પેઢેલી બેરી જીવતાં બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેઢેલી બેરી રાજ થઈને રજ આપે તો બીજી બેરી કરે.

૯. પેઢેલી બેરી પોતાના ધણીને બીજી બેરી કરવાની ના કેહે તો થાય નહી.

૧૦. પેઢેલી બેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી બીજી બેરી કરે, ને પેઢેલી બેરી બેઠી રહે તો પોતાનું પલ્લું પોતાની પાસે રાખે.

૧૧. અધરણી વિગેરે બાબતમાં મોસાળું કરેછે તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને

પિહેર પણ આવે, તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી, ને કદાપી છોકરી પોતાની ખુશીથી પિહેર ન જાય તો બાઈ મુખસાર છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંથી છોકરીને અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર આધારે સારું મુક્ત જોઈને કરેછે.

ભાટ-કસબે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૦૭.

૧. વરસ પાંચની કન્યા થાય ત્યારે વિવાહ કરવા ને વરસ અગિયારની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાંજ વિવાહ થાય છે, ને ન્યાત મુકીને બીજી ન્યાતમાં વિવાહ કરે તો ન્યાતબાહાર થાયછે.

૩. કોઈ શખસ બેરી મરી ગયા પછી અથવા જીવતાં ધણિયાણીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન અમારામાં દેવાનો મા તથા આપને અધિકાર છે, તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ તથા કાકા તથા મોસાળપક્ષ તથા ગોત્રીને કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર છે; તથા મામા તથા ગોત્રી સુધર્મે દે તેને અધિકાર છે. ને કન્યાને મોસાળપક્ષના-માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે તો વડા જમાઈને અર્ધાને માહેરાંમાં લાવે ને બીજાને અર્ધાને ડાબી મેર માહેરાંમાં આણેછે.

૬. લગન જરી થયું ત્યારે પક્ષાં વિશે પેઢેલું કાંઈ આપતું પડતું નથી, જે કાંઈ રહ્યું હોય તે બીજે દાહાડે આપવામાં આવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી જીવતી હોય ને અડચણે બીજી કરવી પડે તો અન્ન તથા વસ્ત્ર આપવાં પડે, ને આગલી બેરીને ધણી માને તો મુખસાર છે.

૮. પેઢેલી બેરી જીવતાં બીજી બેરી કરવા ચાહે તો પેઢેલી બેરીની રજા જોઈએ નહી, ને પેઢેલી બે-

રીનું ધરેણું તથા અન્નવસ્ત્ર તે આઈ જીવે લાંસુધી આપવાં જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ બીજી બૈરી ધણી કરી શકે છે. કારણ જે ધણીની મરજી માફક નહીં ચાલે અથવા વાંઝણી હોય તે સખબથી કરે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું નથાય તો તેની રજા વિના બીજી બૈરી કરે છે, ને વરસ ચાળીસલગી વાટ જાઈને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેની રીત ભાત સાસરેથી ચાંદલો કરીને એક રૂપિયો આપવો પડે છે, ને મોસાળું તેના પિહેરિયાં અધરણી વખત કરે છે, તથા છોકરાં પરણે છે ત્યારે પણ શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે છે, તેના આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેરિયાં જવાદે, ને નહીં મોકલે તો ચાર જણા મળી તેને શિક્ષા દઈને મોકલે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવાનો અટકાવ કરે નહીં, ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન શાસ્ત્ર આધારે થાય છે.

ભાડલુજી-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૫.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫-૭-૯ ની થાય ત્યારે તેનાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની ઉંમર થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના આપનો તથા છોકરીના ભાઈનો તથા છોકરીના કાકા વિગેરે જે સગા હોય તેનો છે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. છોકરાનો આપ પદ્મ ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે છે ને મોટી બૈરી તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે છે, તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે, પેહેલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. અમારામાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકે છે તેમાં પેહેલીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી, ધણી પોતે મુખત્યાર છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ ૧ વખત છે. તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય, એ વાતમાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી તથા સાસરિયાં પિહેર જવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. ને પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે પિહેરિયાં તેડું કરે ત્યારે જાય.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો બ્રાહ્મણને પુછી ને બ્રાહ્મણ મુદ્દત આપે છે તે દાહાડે લગન કરીએ છેએ.

ભરવાડનો જવાબ. •

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૮.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૨૦ સુધીમાં જ્યારે મળે ત્યારે લગન કરે.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ [ને] પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માઆ-પનો છે ને કન્યાને માહુરાંમાં માઆ વિગેરે મોસા-ળિયાં પધરાવે છે.

૫. એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. પદ્ધતું ન ભરે તેથી છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે છે, પેહેલી બૈરી રજા આપે તો કરે છે, ને મુખ્ય તો જો હોય તે.

૮-૯-૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, પેહેલી રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે, ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી; છોકરાં ન થતાં હોય તો પણ પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે, તે બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ છે, ૩. ૧) તથા ૩. ૨) તથા ૩. ૩) પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પિહેરિયાં આપે છે. મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એ વાતમાં કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર આધારે ગામેટ બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છેએ.

ભરવાડ-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાં લગણુમાં લગન કરવાં, ને ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે લગન કસ્ત્રાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબ તથા પાંચ પેઢીના સગાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને એવા સગાંમાં લગન થયાં તે તો અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-

૬૪

હેન સાથે પરણતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે નાતં કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીનો ભાઈ તથા કાકો તથા દાદો તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા માઆ વિગેરે મોસાળિયાં મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે, ને કન્યાને માહુરાંમાં તો માઆ પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણવાનો ચાલ નથી, પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના આપે પદ્ધતું ન ભર્યું હોય તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ત્યારે છોકરાનો આપ થોડો વાયદો કરીને પક્ષાંતો જામીન આપે ને ત્યારે લગન થાય.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તેથી ધધો ન થાય તો બીજી એકજ બૈરી કરે છે, તેમાં મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ ૩. ૫) આપવા જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી નહી કરે, કારણ હો અથવા ન હો.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે નહી તો પેહેલી બૈરીની ઉમરનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે, તે પોતીકી છોકરી તથા બેહેનનાં છોકરાં પરણે તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મોસાળું ૩. ૫) ને આસરે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહી જવા દે તો થોડા દાહાડા અટકાવ ચાલે, ને પિહેરવાળા સાસરે નહી જવા દે તો ચાલે નહી, ને અટકાવ કરનારને ન્યાતવાળા કાંઈ સિક્કા કરતા નથી. ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં

અટકાવ કરતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ છે જે માર્ગશિર મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૯ લગણમાં આઠાણ કહે તે દાહાડે લગન થાય છે ને આઠાણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહીં થાય.

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો
જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-૯ ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં કોઈ સગામાં લગન કરતા નથી, ને કોઈ કરે તો તેને ન્યાત પુછે.

૩. જૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તથા નાતરૂં પણ કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માઆપનો છે, ને તે નહોય તો પાસેના સગા જે હાજર હોય તે આપે છે; ને માહેરામાં તો મામો પધરાવે છે, ને તે ન હોય તો ગમે તે પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને જુદી ચોરીએ તો પરણે છે.

૬. લગન જરી થયું ને પક્ષાની જનસ બાકી રહી તો સર્વે પંચ મળીને સમાધાન કરે, પણ લગન અટકે નહીં.

૭. એક ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ કારણથી કરે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજાથી કરે, પણ રાજી કરવા સાર કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી જૈરી ના કહે તો થઈ શકતી નથી, ને રાજીથી તો બીજી કરે છે.

૧૦. છોકરાં નહીં થતાં હોય ને જૈરી રજા આપે તો થાય.

૧૧. અમારામાં અધરણીનો ચાલ નથી તો મોસાળું કોને કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું તો જરૂર છે, ને પિહેર જવા આવવામાં તો ધણી મુખ્ય ત્યાર છે. અગર વાજખી કારણ હોય ને ધણી નહીં જવા દે તો પંચ મોકલાવે છે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરતાં નથી, પણ ધણીનો હુકમ બેધએ.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો આઠાણ મુદ્દત આપે છે ત્યારે કરીએ છે એ.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં લગન કસ્યા વગર ચાલેજ નહીં.

૨. અમારામાં સગાંવાહાલામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો મુખ્ય તો તેના માઆપનો છે, ને માઆપ નહીં હોય તો તેના જે વાલી હોય તે દે છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો બનેવી હોય તે પધરાવે છે, ને સગો બનેવી નહીં હોય તો પાસેના સગાનો બનેવી હોય તે માહેરામાં પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. અમારામાં પક્ષાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ છે ને મુખ્ય તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરી રજા આપે તો કરે, ને રજા નહીં આપે તો કરી શકતો નથી.

૯. પેહેલી જૈરીને છોકરા ન થયા હોય ને પેહેલી જૈરી રજા આપે તો બીજી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે-રજા આપે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે તે જૈરીને રીત

ભાત તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી; પણ તે ઘેરીને છોકરા તથા છોકરી આવે ત્યારે તેની છઠ્ઠીને દાહાડે પેહેલી વખત કન્યાનો આપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પોતાની છોકરીને લુગડાં આપે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા સાસરિયાં પિહેર જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે-આ-ઘણુના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

વાંસફાડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧. કન્યાનાં લગન પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કરાવવાના ચાલેજ નહીં.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાં નહીં, ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણાય નહીં.

૪. કન્યાના માઆપને અધિકાર છે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે તે કન્યાદાન આપે; ને કન્યાનો મા-મો માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણે છે-એકે દાહાડે.

૬. પદ્મું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે, ને પક્ષાંતી પ્રતીતિ કરે તો પરણાવે.

૭. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. ચાલજ નથી.

૧૦. ઉપર કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણીયાળી ઘેરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મળે તે પ્રમાણે-આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહીં ને સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે ને પિ-

હેર જવામાં પણ અટકાવ થાય નહીં, ને બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ પુછે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

વાંસફાડા-દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૦ સુધી ગમે ત્યારે લગન થાય છે.

૨. લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરે તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકે છે.

૩. ઘેરી જીવતાં તથા મુઆ પછી ઘેરીની બેહેન સાથે પરણતા નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માઆપને અધિકાર છે (ને) તથા કુટુંબીને અધિકાર છે. કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ગોર દાપું બેનું લે છે.

૬. છોકરાનો આપ પદ્મું ન આપે તો લગ્ન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, પણ પરણેલી મુખી છે. પેહેલીની રળથી સુખે કરે છે.

૮. ઘેરીને રાજ કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ છે.

૯. ઘણી મુખસાર છે, તેથી ઘેરી બીજી કરી શકે છે.

૧૦. બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, માટે ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી.

૧૧. અધરણીની રીતનો ચાલ નથી.

૧૨. પંચાત મળીને સાસરે પણ મોકલાવે છે ને પિહેર પણ મોકલાવે છે-તેહેવારને દાહાડે, ને પંચનું કહ્યું ન કરે તો પંચ શિક્ષા કરી શકે છે.

૧૩. મોસાળ મોકલે તો ઘણીની ખુશી થી જાય છે, નહીતર જઈ શકે નહીં.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે માસ દાહાડે આવે ત્યારે કરે છે.

પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. વરસ પ તથા દસ (વરસ)ની થામ લાંબુધી લગન કરવાનો ચાલ છે.

૨. શાસ્ત્રમાં લગન કરવાં ધટતાં નથી તેની સાથે કરવાં નહીં એવી સગાઈ થઈ નથી; કદાપી થાયતો ન્યાત પુછે.

૩. જૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાયછે-પણ જીવતાં પરણાતું નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપને તથા દાદો તથા બાઈ તથા કાકા વિગેરેને છે, ને મા હાજર જોઈએ; ને માહેરાંમાં મામો કન્યાને પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી ને એક દાહાડે તો પરણુછે, પણ ચોરી જુદી બાંધેછે.

૬. પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ અટકાવી શકેછે, ને પંચ શિક્ષા કરે.

૭. જૈરી જીવતાં બીજી જૈરી કરેછે, શાથી જે રજાંદને વાસ્તે, ત્રીજી થતી નથી. તેમાં ધણીની મરજી રાખે તે મુખ્ય છે.

૮. પેહેલી જૈરીની રજા જોઈતી નથી. તેને કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી જૈરી ના કહે તો બીજી કરી શકેછે, ફરજાંદ ન થાય તો તથા કાંઈ ખોડ હોય તો.

૧૦. પેહેલી જૈરીને ઉમર વરસ ૨૫ સુધી છોકરું થાય નહીં તો બીજી જૈરી રજાવિના કરી શકેછે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે તેને ખોળા ભરતી વખત ચોખા શેર પ તથા નાળિયેર ૧ તથા રૂપા નાણું [આપે]-એ ચાલ છે, ને આપને ઘેર જાયછે તથા મોસાળું કરે તે શક્તિ પ્રમાણે, તથા ગોરને રૂ. ૦૧ આપેછે-વર તથા કન્યાબાળો; એજ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં કોઈ કોઈને ઘેર જવાનો અટકાવ કરી શકે તો ન્યાતનાને બહેર કરે તો તેને ન્યાતના પુછી શકે, ને સાસરે તો હંમેશ જરૂં જરૂર છે, ને પિહેરમાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મા જીવતાં અથવા મરી ગયા પછી પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. મોસાળ જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી, બ્યારે તેડે ભારે જાયછે.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જવાબ છે.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧. ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી, પાંચ વરસથી તે વીસ વરસ સુધીમાં કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. માઆપ રાજી થઈને ગમે ત્યાં કરે તેમાં પંચ શિક્ષા કરી શકતું નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણુ છે, પણ જીવતાં પરણાય નહીં.

૪. એ ચાલ નથી તો એ સવાસનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ચોરી બાંધવાનો ચાલ નથી, બે દીકરી એક દાહાડે પરણુતી નથી.

૬. છોકરીનો આપ લગન અટકાવે ને રૂ. ૧૨ આપેછે ભારે જરૂર થાય છે.

૭. એક ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૧૦. છોકરું ન થાય ભારે પેહેલીને રાજી કરીને લાવવા ચાહે તો લવાય છે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહીં, ને સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે, ને પિહેર જવામાં વર અટકાવ કરે તો ચાલી શકે, પણ પિહેરિયાંથી સાસરે મોકલ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૧૩. મોસાળ જવામાં કાંઈ અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગનનો દાહાડો તથા મહીનો કાંઈ મુકરર નથી, જે દાહાડે ગમે ભારે કરેછે.

પુરબિયા-બપસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

* ૬. એનો જવાબ પક્ષાંતી પેહેલી કલમમાં લખ્યો છે.

૧૨. અમારામાં જ્યારે છોકરીની ઉમર વરસ ૧૨-૧૩ ની થાય ત્યારે તેના માઆપ છેલ્લું આણું વળાવેછે. ને જ્યાંસુધી (કે) ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છેલ્લું આણું વળાવ્યું નહી હોય ત્યાંસુધી છોકરી સાસરે તથા પિહેર એ બંને જગામાંથી જ્યાં મરજીમાં આવે ત્યાં રહે, ને છેલ્લું આણું વળાવ્યા પછી ધણીની રજાવિના પિહેર અથવા મોસાળ અથવા બીજી જગા[એ] ઘેરીથી જવાય નહી ને રહેવાય પણ નહી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

પેટીધડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે-સગાઈમાં ન પરણાવાય.

૩. જીવતાં પરણાતી નથી.

૪. આપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહેલા અધિકારીને અધિકાર છે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવેછે.

૬. એનો જવાબ-તરફેણની મરજી.

૭. હા, બીજી ઘેરી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી ઘેરી.

૮. રજા કંઈ જોઈએ નહી ને કંઈ આપવું પણ પડતું નથી, પણ બેહુને સમાન ગણવી.

૯. ના કેહે તોપણ બીજી ઘેરી કરી શકેછે તો કારણ શું લખીએ ?

૧૦. હા, કરી શકેછે; ને ઉમરની વાહ જોવાની કાંઈ જરૂર નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળાના સાથે મળતો છે; માન જે કલમમાં તકાવત છે તેજ કલમો લખીએ.

૧૧. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે જનોઈમાં તથા અધરણીમાં સર્વે શુભ કામમાં મોસાળું કરેછે, ને અધરણીમાં વહુને રીત આપતા નથી.

૧૨. છોકરીને (કોઈ) સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.*

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી[માં] પરણાવ્યાવિના આશે નહી, ને નાચારીએ એ ઉપરાંત થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઘટારતછે ત્યાં વિવાહ કરીએ છીએ, સગાવાહાલામાં થતો નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેનને લાવી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માઆપનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો કાકાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો ભાઈએનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો જે છોકરીનું ભરણપોષણ કરતો હોય તેનો અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડો બે કન્યા પરણાવેછે ને ચોરી બે જુદી જુદી થાયછે. ને કન્યા પરણે ત્યારે ૩. ૨ પંચાતનું દાપુ છે તે વરના આપ પાસેથી ગ્રાર લેછે, ને ૩. ૧ ન્યાતગ્રારનું દાપુ છે તે વરના આપ પાસેથી લેછે, ને ૩. ૦૧ સુરતી ગ્રાર કન્યાના આપ પાસેથી લેછે.

૬. લગન જરૂર થયું ને છોકરાના આપે પલ્લું નહી ભર્યું હોય બેહુની ખુશીથી તો પરણ્યાનું કામ અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કરે તે પંચાતનું દાપુ ૩. ૨૭ અંકે સતાવીસ રોકડા

* આ ન્યાતના કેટલાએકે આ જવાબ વિરૂધ બોલે જવાબ આપ્યો છે તે નીચે અંક ૨૩૬ માં દાખલ છે.

આપે, તથા ન્યાત ૧ જમાડે સહી; એ રીત છે. ને મુખ્ય ઐરી પેહેલી છે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી બીજી ઐરી કરે તો પેહેલી ઐરીની રજા જોઈએ નહીં, ને તેને કાંઈ આપતું નહીં જોઈએ પણ અન્નવસ્ત્ર આપે.

૯. પેહેલી ઐરી પોતાના ધણીને બીજી ઐરી કરવાની ના કહે તો એ બીજી ઐરી કરી શકે છે—કારણથી અથવા વિના કારણથી.

૧૦. પેહેલી ઐરીને કાંઈ છોકરું થયું અથવા ન થયું તો બીજી ઐરી કરે, કાંઈ ઉમરનો નિયમ નહીં.

૧૧. અધરણી જે ઐરીને આવે છે તેની રીત એ છે જે પિહેરિયાં મોસાળું ૩.૧૮ નું કરે તે હક જમાઈના છે; ને બીજું વધારે કરે તે પોતાની છોકરીનું. ને તે દિવસે બપોરે કન્યાના આપના આદમી ૧૨ જમાડે તથા સાંજે આદમી ૧૮ જમાડે—વરના આપને ઘેર જીમલે માણસ ૩૦— તથા વરને લાંથી ૩. ૫ નું કાપડું કન્યાને કરે, એ રીત છે. ને ઐરીના માઆપ ન હોય તો તેના સગાં ૩. ૧૨ નું મોસાળું કરે તો ૩. ૩ નું કાપડું ઐરીને વરવાળા કરે ને બપોરે આદમી ૮ જમાડે ને સાંજે આદમી ૧૨—જીમલે આદમી ૨૦ જમાડે વરને ઘેર. ને કદાપી કોઈને મોસાળું કરવાને નહીં મળે ને નાચાર છે સારે અખ્યાલું મોકલે તે વર રાખે સહી, પણ વરવાળા માણસ જમાડે નહીં. પણ કન્યાનો આપ કુલેકું માણસ વીસ સાથે વરને જમવા તેડે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય છે, આણે વરસ ૧૪ ની થાય સારે વળાવે છે સારે સાસરિયાં ૩. ૧૩ નાં લુગડાં કરે તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે લંગર કસ્યાં છે તેને ભંગાવીને ૩. ૧૩ નાં કઢાં કરાવે. ને કદાપી કોઈ પાછાં લંગર કરે તો વરનો તથા કન્યાનો આપ ૩. ૨ બે—બેહુ મળીને જીમલે ૩. ૪ પંચાતના દાપાના ન્યાતગોરને આપે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે બાંહે કરી હતી તે વરના આપને પાછી આપે ને તે ભંગાવીને ૩. ૧૭ ની સોનાની જનસ કરાવી આપે, ને કન્યાને પછી તેડી જાય. ને સાસરે ગયા પછી સાસરિયાં પિહેર જવાદે ને જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે. ને કદાપી રેહેવા ગઈ હોય તો પાંચ દાહાડા રહીને પાછી આવે. ને છોકરું થાય સારે પિહેર રેહેવાનો ચાલ નહીં, પણ

ખરે અટકાવે રેહેવું પડે તો રેહે છે; ને અટકાવ પુરો થાય સારે પાછી આવે; ને બાઈ પિહેર રહેલી છે ને ખરે અટકાવે ધણી તેડવા જાય તો ઐરીથી પિહેર રેહેવાય નહીં, ધણીની સાથે આવે. ને કદાપી બાઈ ન આવે તો તેને પંચાતના લોક પુછી શકે છે. ને ઉપરની રીતભાત જે કાંઈ લખી છે ને વરના આપને મળતર નથી ને નાચાર છે ને પંચની નજરમાં એવું આવ્યું કે મુકરર નાચાર છે તો પંચ વરસ ૧૫ ના થયા પછી વગર રીતે ધણીને ઘેર મોકલાવે છે, ને તે પંચાતનું કહેલું ન માને તો પંચ તેને પુછી શકે છે.

૧૩. કોઈ ઐરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ને મોસાળિયાં જમવા તેડે તો જમીને પાછી આવે, તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન કરવાં તે અમારામાં કન્યાનો આપ કહેવડાવે વરને ઘેર એટલે લગન કસ્યાવિના ચાલે નહીં. પછી વરનો આપ જોઈને તેડીને પુછે ને સાંજે લગન આવે તે દિવસે લગન કરે. ને લગનના બે દાહાડા આગમજ સાંજ સવાર ન્યાતના ઐરાંને બોલાવીને ગીત ગવડાવે ને પછી ઐરાંદીઠ સોપારી પાંચ પાંચ આપે. એપ્રમાણે વર તથા કન્યાવાળા બેહુજી ગીત ગવડાવીને આપે છે. તથા વરને લાંથી દેહેજના ૩. ૨૨ મોકલે છે તથા ૩. ૨ ઘાટડીના—જીમલે ૩. ૨૪ મોકલે. તથા પડા લાડવાના બે શેર ૧૧ સવા—જીમલે શેર ૨૧ તથા ખાંડ શેર ૧૧ તથા નાળિયેર ૧—એ સર્વે કન્યાને ઘેર આપે. તથા કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર કલોવો મોકલે છે તેમાં થાળી ૧ કાંસાની તથા ધડો ૧ તાંબાનો—બેહુ મળીને જીમલે શેર ૫૫ વરને ઘેર મોકલે સારે વરને ઘેરથી ન્યાતનાં ઐરાંને સોપારી પાંચ પાંચ આપે. તથા વરવહુ પરણ્યા પછી વરના આદમી જમાડે સોદરણ આદમી ૨૦ ને, ને પછી વરવહુને વળાવે છે. સાર પછી ગોરવ આપે કન્યાનો આપ સારે વરના આદમી ૬૦ જમાડે સારે વરનો આપ ૩. ૨૧ કન્યાના આપને આપે. સાર પછી વરવહુને વળાવે સારે વરના આપને ૩. ૨ પાઘડીના આપે તથા દેહેજના વરના ઘરના આદમી ૧૫ જમાડે કન્યાને લાં તથા કન્યાના આદમી ૧૦ વરને ઘેર જમાડે છે. તથા વરબેડીઆં આદી બીજી રીતનો ૩. ૧ કન્યાને આપે, પછી વરને ૩. ૧૧ નું વેળિયું કન્યાનો આપ આપે.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર ખીજી ઘેરી કરે તે ધણી ન્યાત એક જમાડે સહી, એ રીત છે; ને મુખ્ય ઘેરી પેહેલી છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય છે. આણે વરસ ૧૪ ની થાય સારે વળાવે છે સારે સાસરિયાં ૩. ૧૩) નાં લુગડાં કરે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે લંગર કર્યા છે તેને ભંગાવીને ૩. ૧૩) નાં કઢાં કરાવે. ને કદાપી કોઈ પાછાં લંગર કરે તો વરનો તથા કન્યાનો આપ ૩. ૨) બેહુ મળીને જુમલે ૩. ૪) પંચાયતને આપે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે બાંહે કરી હતી તે વરના આપને પાછી આપે ને તે ભંગાવીને ૩. ૧૭) ની સોનાની જનસ કરાવી આપે, ને કન્યાને પછી તેડી જાય. ને સાસરે ગયા પછી સાસરિયાં પિહેર જવા દે ને જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે. કદાપી રહેવા ગઈ હોય તો પાંચ દાહાડા રહીને પાછી આવે. ને છોકરું થાય સારે પિહેર રહેવાનો ચાલ નહી. પણ ખરે અટકાવે રહેવું પડે તો રહે છે ને અટકાવ પુરો થાય સારે પાછી આવે. ને બાઈ પિહેર રહેલી છે ને ખરે અટકાવે ધણી તેડવા જાય તો ઘેરીથી પિહેર રહેવાય નહી, ધણીની સાથે આવે. કદાપી બાઈ ન આવે તો તેને પંચાયતના લોક પુછી શકે છે, ને ઉપરની રીતભાત જે કાંઈ લખી છે તે વરના આપને મળતર નથી ને નાચાર છે તો વેહેવાઈને વરવાયદો કરીને હરેક તરેહથી સમજીને તેડી જાય છે.

પરદેશી-ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની ઉમર થાય લાંલગી લગન થાય છે, ને કોઈ નાચારીના સખખથી વરસ ૧૩ ની પણ કરીને પરણાવે છે.

* પાછળ અંક ૧૩૬ ની નોટ જુઓ.

૨. અમારામાં આપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી ને માની ત્રીજી પેહેડી મુકીને લગન થાય છે.

૩. પોતાની ઘેરી જીવતાં ઘેરીની બેહેન સાથે પરણાવું નથી, ને ઘેરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના આપ તથા માનો છે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો કાકા આપે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપે છે, એ ચાલ છે; ને માહુરામાં તો મામે બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. લગન વખત છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતી હોય સારે પંચના લોક ખોડના સખખથી એક ઉપરાંત ખીજી ઘેરી કરવાની રજા આપે તો પણ પેહેલી ઘેરીને રાજી કરીને; પેહેલી ઘેરીના તાબામાં ખીજી ઘેરી રહે. ને પેહેલી જીવે લાંલગી તેની ખોરાકી પોશાકની ખબર સારી પઠે રાખવી, ને ખીજી ઘેરી કરતાં પેહેલી ઘેરીને સારી રીતે માનવી-એ અમારામાં ચાલ છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ સાતમી પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે, કારણુ-વિના કાંઈ થાય નહી.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું નહી થયું હોય સારે તેનો ધણી ઉપરની કલમ સાતમી પ્રમાણે પંચની રજા લઈને છોકરાની ઉમેદને સાર ખીજી ઘેરી કરવા ચાહે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેને રીત આપવાનું મુકરર નથી. ને મોસાળું તો અધરણી વખત ઘેરીના પિહેરિયાં કરે છે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર આવે તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. કદાચ બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકે છે. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારા કુળગૌર છે તે સાઈં ચોખ્ખું મુદ્દત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

ઠાકોર-પરદેશી લોવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. કન્યાની ઉંમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી લગન થાય છે, ને કોઈ નાચારીના સખબથી વરસ ૧૩ ની કરીને પણ પરણાવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં આપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી ને માની ત્રીજી પેઢી મુકીને લગન થાય છે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાની મા તથા આપનો છે, ને તે નહીં હોય તો કન્યાનો કાકો આપે, તે નહીં હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, ને એટલામાં કોઈ નહીં હોય તો કન્યાના પાસેના સગા લગતા જે હોય તેમાંથી જે પરણાવે તે કન્યાદાન આપે છે; ને માહેરામાં તો કન્યાનો કુવો પધરાવે છે, ને કુવો નહીં હોય તો બનેલી પધરાવે છે, ને એ બેહુમાંથી કોઈ નહીં હોય ત્યારે તો કન્યાનો આપ જે સગાને કેહે તે માહેરામાં બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન વખત છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે છે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે. પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી કરે છે. પેહેલી એકડી રહે તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, પણ પેહેલી બૈરીની રજા લે ને રજા આપે તો કરે, ને ન આપે તો એપણ કરે છે; તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-ધણીની મરજીમાં આવે તો કરે છે, કારણતો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરીને છોકરા વા છોકરી આવે ત્યારે તે બૈરીના પિહેરિયાં ૩. ૫) થી તે ૩. ૨૫) સુધીનાં લુગડાં તે બૈરીને કરે છે ત્યારે તે બૈરીનો ધણી ન્યાતિ ૧ જમાડે; એવો ચાલ છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિરહે પણ આવે. તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. ને કદાચ બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકે છે. દાહાડે કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં ન્યાતગૌરને તથા બેબીને પુછે ને તે સાઈં ચોખ્ખું મુદ્દત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧. એનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ચોથી પ્રમાણે લગન થાય છે.

૨. પાસેની સગાઈ હોય ત્યાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન માખાપ અથવા કાકા કાકી અથવા ભાઈ આપે, ને તે નહીં હોય તો કુટુંબી આપે. તે કન્યાદાન આપતી વખત વરકન્યાના પગ દુધે ઘોઘને કન્યાના માખાપ અથવા સગા પીએ છે. તે સમે પંચાતના લોક કન્યાદાનમાં પૈસા બેથી તે ૩. ૧) સુધી કન્યાના હાથમાં આપે છે, અને તે પૈસા કન્યાના માખાપ લે તો તેમાં ૩. ૨) ઉમેરીને તે રૂપિયાની છોકરીને જણુસ કરાવી આપે. ને કદાપી છોકરાના માખાપ લે તો તેની ખુશીમાં આવે તો જણુસ કરાવે આ પોતે રાખે. એ વાતમાં વરવાળાની ખુશીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે છે.

૫. બે કન્યા એક ઘરમાં હોય તે જુદે જુદે દાહાડે પરણે, એકે દાહાડે બે એક ઘરમાં પરણતી નથી.

૬. પશુ આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક ઐરી ઉપર ખીજી કરવાનો ચાલ છે.

૮. ધણી પોતાની ખુશીમાં આવે તો ખીજી ઐરી કરે, પેહેલીની રજા લેતા નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. એમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૧૦. ઐરીની ઉમરના વરસનો કાંઈ નિશ્ચય નથી, મરદની ખુશીમાં આવે ત્યારે ખીજી કરે.

૧૧. અધરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી ને જેટલી વાર તે ઐરીને છોકરો યા છોકરી આવે છે ત્યારે તેના માખાપને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં ચઢાવવાનો ચાલ છે.

૧૨. છોકરી પરણે તે દાહાડાથી આપાઠ સુદ ૯ લગી સાસરે રહે છે, ને પેહેલે વરસે ચોમાસાના ચાર મહીના પિહેર જઈને રહે છે ને ત્યાર પછી સાસરે આવે તે દાહાડાથી સાસરે રહે છે. ને પિહેરિયાં બોલાવે ત્યારે જ્યારે તે લાંબા કામ હોય તો બે ચાર દાહાડા રહીને સાસરે આવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો તેના પિહેરિયાંથી અથવા સાસરિયાંથી મોસાળ જવા દેવાનો અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને દાહાડા કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર મુજબ બ્રાહ્મણ લગનપત્રીમાં જે તિથિ લખી આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માખાપનો છે ને તે નહીં હોય તો પાસેના સગા હરકોઈ કન્યાદાન આપે.

૫. અમારામાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. લગન જરી થયું ને ધરણું કાંઈ બાકી હોય તો સરવે પંચ મળીને સમાધાન કરે, પણ લગન અટકે નહીં.

૭. એક ઐરીપર ખીજી ઐરી કરવાનો ચાલ નથી ને કરે તો કાંઈ સમ્બંધિના નહીં કરે.

૮. પેહેલી ઐરી જીવતાં ફરી ખીજી ઐરી કરવા ચાહે તો પેહેલી ઐરીની રજાથી કરે, પણ રાજી કરવા સાથે કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી ઐરી ના કેહે તો થઈ શકતી નથી ને રાજીથી તો ખીજી કરે.

૧૦. છોકરાં નહીં થતાં હોય તો ઐરી રજા આપે તો થાય.

૧૧. અમારામાં અધરણીનો ચાલ નથી તો મોસાળું કોને કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રહેતું તો જરૂર છે, ને પિહેર જવા આવવામાં તો ધણી મુખત્યાર છે ને મહીનામાં બે વખત જાય.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો બ્રાહ્મણ મુદ્દત આપે છે ત્યારે કરીએ છે.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

પરદેશી-ત્રીઆસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-૯-૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારામાં સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. ઐરી મુઆ પછી તેની બેહેન હોય ને તેની ખુશી હોય તો પરણે અથવા નાતર કરે.

૬૫

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-૯-૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કરવાં, ને વરસ ૧૩-૧૫ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી, ને અગર તેમાં લગન થાય તો તુટતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઐરી મરી ગઈ હોય ત્યારે તેની બેહેન સાથે પરણે તથા નાતર કરે;

જીવતી ધણિયાણીએ તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી તથા નાતરૂં પણ કરી શકતો નથી.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અખસાર તેના માઆપનો છે, ને માઆપ નહીં હોય તો તેના કુટુંબીનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો તેના મામા વિગેરે જે સગાં હાજર હોય તે પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે, ને તે ચોરીમાં પેહેલા મોટા વરને પોંખે છે ને પછી નાહના વરને પોંખે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને ધરના કારભારમાં તો બંને બરાબર છે, પણ પેહેલી બૈરી દોષવાળી હોય તો કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લઈને કરે—રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપતું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો પણ બીજી બૈરી કરે છે, ભારે પેહેલીને અન્નવસ્ત્ર આપે ને કરે.

૧૦. છોકરું ન થયું હોય ને તે બૈરીને કાંઈ દોષ ન હોય તો બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સમજતી થાય ભારે સાસરે જાય છે, ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે ને પિહેરિયાં સાસરે મોકલે છે, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવાદેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી છે, ને બ્રાહ્મણ લગનનું મુદ્દત આપે છે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

ધામલા-ખંજાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કરે છે.

૨. અમારામાં સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો સાળી સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક કન્યાના માઆપનો છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં દોહાડ ચોરીએ એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે.

૬. લગનનું કામ જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપતાએ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો પણ બીજી બૈરી કરે, ને કારણનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થાય તોએ તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે, તેની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી ને મોસાળાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં છોકરીને કોઈ અટકાવ કરે નહીં.

૧૪. બ્રાહ્મણ મુદ્દત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છીએ—દાહાડે કાંઈ મુકરર નથી.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી કરે છે, તે ઉપરાંત ચાલેજ નહીં.

૨. સગાંવાહાલાંમાં તથા કુટુંબીમાં લગન થાય નહીં.

૩. જૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પર-
જેછે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે માબાપનો અધિકારછે, ને પછી
તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે-મામો પધરાવેછે.

૫. ચોરી જુદી કરીને પરણેછે, પણ એક ચો-
રીએ પરણાય નહી.

૬. વિવાહની કલમ ૧૨મીમાં લખ્યા પ્રમાણે ન
કરે તો અટકાવેછે.

૭. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરે ને મરજીમાં
આવે તેટલી કરે, પણ મુખ્ય તો પરણિયતવાળી
જૈરીછે.

૮. પેહેલી જૈરીની રજાથી કરેછે, ને કાંઈ આ-
પવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી જૈરી ના કહે તેના અનવસ્તનો
બદોબસ્ત કરે ને બીજી કરે.

૧૦. એ વાતમાં મરદ મુખત્યાર છે.

૧૧. અધરણીનું કાંઈ આપવાનું મુકરર નથી ને
મોસાળું જૈરીનો આપ મળે તો કરે, નીકર નહી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ
કરી શકતો નથી, ને કોઈ અટકાવે તો પંચ તેને
શિક્ષા કરે.

૧૩. મોસાળ જવામાં પણ અટકાવ થાય નહી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણેછે ને તેની ચોરી-
બેહુની જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. એનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ૧૧ મી
પ્રમાણે-પદ્ધતિ તથા રીતભાતનાં લુગડાં ન આપે તો
માસ ૬ સુધી વાટ જોઈને બીજી જગો ઉપર લગન
કરેછે.

૭. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરે, ને મરજીમાં
આવે તેટલી કરે, ને ધરના કારભારમાં તો મુખ્યતો
પરણિયતવાળી જૈરીછે.

૮. પેહેલી જૈરીની રજાથી કરે, કાંઈ આપવાનો
ચાલ નથી.

૯. પેહેલી જૈરી ના કહે તેના અનવસ્તનો
બદોબસ્ત કરે ને બીજી કરે.

૧૦. એ વાતમાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી તથા મોસાળું
કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ
કરી શકતો નથી, ને કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને
શિક્ષા કરેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી
શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ કારતક સુદ ૧૨ થી
તે આષાઢ સુદ ૯ સુધીછે, ને સોળ લગન બ્રાહ્મણ
કહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુ-
ધીની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન ક-
રતા નથી.

૩. પોતાની જૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પર-
ણવાનો ચાલ નથી, ને તે મુખ્યા પછી તેના માબા-
પની ખુશી હોય તો પરણાવેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર આપનોછે ને
આપ નહી હોય તો ભાઈ તથા કાકા તથા દાદા તથા
પિત્રાઈનો અખત્યારછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો
મામો પધરાવેછે.

રાવળિયા-અરેતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૭૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે તેના
લગન કરવાં ને વરસ ૧૬ ની થાય એટલે કર્યાવિના
ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના સંબંધમાં લગન
કરવાં ઘટતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈએ કર્યાં તો
તેને ન્યાતબાહાર મુકીએ છીએ.

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં અથવા
મુખ્યા પછી તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે,
ને તે ન હોય તો ભાઈ આપે, ને ભાઈ ન હોય તો

કાકો આપે, ને તે ન હોય તો જે કોઈ પોતાના સગામાં હોય તે આપેછે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને પરણે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધીને પરણેછે—એજ રીતછે.

૬. લગન અટકાવવાનો ચાલ નથી, અગર પલ્લુ ન ભરે તો તેનો જામીન લે ને તે વખત લગન કરાવેછે.

૭. બીજી જૈરી કરે—જો પાસે સંપત્તિ હોય તો—એક ઉપર બીજી નાતરાંની યા પરણિયતની લાવે. પણ ત્રીજી થતી નથી.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા જોઈતી નથી, ને રાજી કરવા સાથે કાંઈ આપતા નથી.

૯. પોતાની ખુશીથી કરે તો મુખત્યારછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના નવમા જવાબ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિતૃ જવામાં મુખત્યારછે, કોઈથી અટકાવી શકાતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતા નથી, જ્યારે તેડે લારે જાયછે.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન થાયછે.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

૧. કન્યાની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, વરસ ૧૨ ની થાય ત્યારથી તે વરસ અઢારની થાય લારે લગન થાયછે.

૨. સગાંમાં અમારામાં લગન કરતા નથી, બીજી આડ સગાઈમાં લગન કરેછે; ને એમ કરતાં કોઈ સગાંમાં લગન કરે તો પાંચમી સાતમી પેહેડીમાં કરેછે, તેનો કાંઈ બાધ નથી.

૩. પોતાની જૈરી જીવતાં તો પરણતા નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે ને તે ન હોય તો માબાપ આદી બીજા સગાઓનો અધિકારછે. તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને પરણે તો બંનેની ચોરીની જુદી જુદી ગ્રહશાંતિ થાયછે—એજ ચાલછે.

૬. પલ્લુ છે નહીં તો લગન અટકાવે ક્યાંથી? ને તે વખત કન્યાને ધાધરો ૧ તથા ચોળી ૧ એજ પ્રમાણે બે જનસો તથા સાળું ૧ એ ત્રણ જનસો—આસરે માલ ૩. ૩ નો આપેછે, તે શિવાય બીજા કાંઈ આપતા નથી.

૭. એક જૈરીનું પોષણ કરતાં મુશકેલ પડેછે તો બીજી શું કરવા કરે?

૮. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણે છે.

૯. કારણ તો એ છે જે આંધળી તથા લુલી વિગેરે બીજા કાંઈ વાજબી કારણથી દોષવાળી થાય તો બીજી કરે, નહીં તો ન કરે.

૧૦. જૈરીને છોકરું ન થાય તે સખબથી બીજી જૈરી કાંઈ કરતા નથી.

૧૧ અધરણી જે જૈરીને આવેછે તેને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, જે દાહાડે મુહૂર્ત ખોજો ભરવાનું આવે તે દાહાડે ખોજો ભરેછે.

૧૨. એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને આજ સુધી એવું કાંઈ થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. અમારા જોગી લોકોમાં મોસાળ જવાને અટકાવ કરે નહીં, ને મોસાળ સાસરાનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી, ને ધણી ધણિયાણી મળીને પોતાનું ગુજરાન કરેછે.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાનું તો એ જે કોઈ બ્રાહ્મણને પુછે ને તે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ. અમ લોકોને કાંઈ માલમ નથી જે આ દાહાડે લગન નહીં થાય ને આ દાહાડે થાય.

ગદડીઆ—કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧. છોકરીની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, ને કોઈને પૈસા મળે તો પાંચ વરસની પરણાવે, ને વરસ ૧૫

ની ઉમર થાય એટલે વિવાહ કેહેતાં લગન કચ્ચાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન તો છોકરીના તથા છોકરાના બે પેહેલીના પિત્રાઈ હોય તો લગન નથી થતાં, ને ત્રીજી પેઢીના પિત્રાઈ હોય તો વિવાહ થાય છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી પોતાની સાળી વેરે-તે છોકરીના માઆપ (ની) રાજી હોય તો પરણે.

૪. કન્યાદાન તો છોકરીનો આપ યા કાકો અથવા કુટુંબી જે તે વખતપર હોય તે કન્યાદાન વરના આપને આપે. અને છોકરીને તથા દુલાને માહેરામાં તો પોત પોતાનો “સવાસ્મે” અણુવર હોય તે બેસાડે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે છોકરી પરણતી નથી, પણ એકે દાહાડે જુદી જુદી ચોરીમાં બે કન્યા પરણે છે.

૬. અમારામાં પક્ષાનો ચાલ નથી, કે છોકરીનો આપ લગન અટકાવે.

૭. અમારામાં પેહેલી બૈરી રાજી થઈને હા કેહે તો બીજી બૈરી કરે, ને બીજી બૈરી આવે તે પેહેલીના કક્ષા પ્રમાણે ચાલે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ઘણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું થયું નહીં હોય તો એપણુ પેહેલી બૈરી રાજીથી આગળ રહીને બીજી બૈરી કરાવી આપે તોજ કરે, પેહેલી રાજી થયા શિવાય બીજી થાય નહીં.

૧૧. અમારામાં અધરણીમાં રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું તો તે બૈરીને પેહેલીવારનું છોકરું તથા છોકરો આવે સારે તેની પછવાડે તે બૈરીના પિહેરિયાં ૩ ૧ નું લુગડું ખારવાનું લાલ મોકલાવે-એ ચાલ છે.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૭-૧૮ ની થાય એટલે પોતાને સાસરે જાય, ને પિહેરવાળા તેડવા જાય ને છોકરીના સાસરિયાં ન મોકલે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય, ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો તે પણ ગુનેહગાર થાય.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકે નહીં.

૧૪. લગન તો અમારા ગોરને અમે પુછીએ સારે તે ગોર લગનપત્રી લખી આપે તેમાં જે મુદ્દત આપે તે દાહાડે લગન થાય છે, ને અમ કોક તો લગનને વિવાહ કહીએ છીએ.

પંચોળી-સુરતીના તડ છનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી વરસ ૧૧ સુધીની થાય એટલે લગન કચ્ચાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે અમારામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણી શકતો નથી ને મુઆ પછી તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પેહેલો આપનો છે, ને આપ ન હોય તો મા આપે છે, ને મા નહીં હોય તો પાસેના કુટુંબી કન્યાદાન આપે છે; ને માહેરામાં તો કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પશ્ચું ન બરે તેથી લગન છોકરીનો આપ અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ એ છે જે, પેહેલી બૈરીને રાજી કરે તથા ન્યાતની રજા લે, ને બીજી બૈરી કરે; ને તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે તથા ૩. ૧૫) પંદરનું વાસણુ ૧ ન્યાતમાં આપે ને બીજી બૈરી કરે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, તેનું પશ્ચું તેની પાસે રહે. બીજું કાંઈ રાજી કરવા સાર આપવાનો ચાલ નથી. તેના અન્નવસ્ત્રો બંદા-બસ્ત કરીને બીજી બૈરી કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ઘણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ એ છે જે છોકરાં ન થતાં હોય તો કરે, બીજા કારણથી બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, પે-હેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ને છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી બૈરી કરે, ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે ન્યાતના લોકની રજા લઈને ન્યાતનો હક આપીને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તે બૈરીને મો-સાણું કરવાનો ચાલ એક વખત છે, તે બૈરીના મા-બાપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય સારે સા-સરે જાય ને પિહેરિયાનું તેડું આવે સારે પિહેર જાય, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને અગર કોઈ અટકાવ કરે ને ન્યાતમાં આવીને દાદમાં થાય તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે છે, ને મોકલાવે છે.

૧૩. છોકરીના માબાપ જીવતાં હોય તથા મરી ગયાં હોય સારે પિહેરિયાંથી તથા સાસરિયાંથી મો-સાણ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ સમુદ્ધર્તીમાં બ્રાહ્મ-ણને પુછીને કરીયે છેએ.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી ન્યારે ક-ન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવે સારે લગન કરેછે.

૨. સગાંવાહ.લાંમાં લગન કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કરતુંજ નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણતો નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે ને તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરે. ને ક-ન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પર-ણતી નથી ને એક વરસમાં પણ બે કન્યા પરણતી નથી તો ચોરી જુદી(એ) વા એકઠીનું શું લખીએ ?

૬. પલ્લું આપતા નથી તો અટકાવ શેનો કરે ?

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કર-વાનો ચાલ નથી.

૮. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરું ન થયું તો તેનું નસીબ, પણ બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો રીતભાત શાની કરે ? ને મોસાણું કરવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સા-સરિયાં પિહેર જવામાં અટકાવ કરે નહી, ને પિહે-રિયાં પણ સાસરે જવાનો અટકાવ કરે નહી. ને સા-સરે રહેતું તો જરૂર છે; (ને) અગર બેમાંથી કોઈ અ-ટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણના કેહેવા પ્રમાણે છે.

ખારવા-ચોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૨ ની થાય સાંલગણમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૩ ની થાય સારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેડી ૭ ના સગાંમાં તથા કુટુંબમાં લગન કરવાં ઘટતાંજ નથી ને કોષ્ટએ કર્યાં તે તો અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બે-હેન સાથે નાતરું કરેછે, પરણતો નથી.

૪. કન્યાદાન તો કન્યાનો બાપ તથા મા તથા બાઈ તથા દાદો તથા કાકો તથા કુટુંબી-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો કરેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે એક ધરમાંની બે કન્યા પરણતી નથી તો ચોરીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન જરી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરાતી નથી તો કેટલી કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેલી ઘેરીની રજા વિગેરે સવાલમાં લખેલું છે તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થાય તો બીજી ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેલી ઘેરીની રજા તથા ઉમરનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી ને મોસાળું કોઈ પ-ગરણુમાં કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાંથી પિહેર જવામાં અટકાવ થાય નહીં, ને પિહેરવાળામાં સાસરે જવામાં અટકાવ ચાલે નહીં. ને પિહેરવાળા સાસરે ન જવા દે તો તે પિહેરવાળાને ન્યાતના ભોલક મળીને ન્યાતબાહાર મુકે છે. ને પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાંનો અથવા સાસરિયાંનો મોસાળ જવામાં અટકાવ ચાલે નહીં, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન કરવાં, ને ના કહે તે દાહાડે નહીં કરવાં, પણ ધણી વખત તો જેઠ માસમાં લગન થાય છે.

દુબળા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૬ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૯ ની ઉમર થાય ત્યાંલગણમાં કન્યા પરણાવવી ને વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબ તથા પાંચ પેહેડીના સગાંમાં લગન કરતા નથી, ને એવામાં કદાચ લગન થાય તો તે છોકરીને ફરી બીજી ઠામે પરણાવે છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં વા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહીં, નાતદં કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો બાપ તથા કાકો તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના ઉત્તરોત્તર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો ભાઈ પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી. એકે દાહાડે એક માંડવામાં જીદી જીદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગનને બીજે દાહાડે પદ્મું આપવાનો ચાલ છે તેથી લગન જરી થયા પછી છોકરીનો બાપ પક્ષમાં સાડ લગન અટકાવે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી કરે છે તેમાં મુખ્ય ઘેરી તો પેહેલી કહેવાય છે.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજી ઘેરી પરણવા ચાહે તો પેહેલી ઘેરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી ઘેરીને રાજી કરવા સાડ કાંઈ આપવું જોઈતું નથી તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને બીજી ઘેરી કરવાની ના કહે તો બીજી ઘેરી થાય નહીં. ને પેહેલી ઘેરી મોટી ખોડવાળી હોય વા વાંઝણી હોય તો બીજી ઘેરી કરવા સાડ પેહેલી ઘેરીની રજા જોઈતી નથી.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની વાટ જોઈને પેહેલી ઘેરીની રજાવિના બીજી ઘેરી કરે છે.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી ને મોસાળું પણ કોઈ વખત કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ચાલે નહીં; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીને મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહીં; ને મોસાળ જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન કરે. ને ના કહે તે દાહાડે નહીં કરે.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરેછે ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં મરદની સગાઈમાં લગન કરતા નથી. ને બૈરીના પિહેરના આધા સગાંમાં લગન કરેછે. ને અગર બ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને તે જગોઉપર લગન કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણી શકતો નથી. ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન લગન કરવા લાયક હોય તો લગન કરેછે ને નાતરું કરવા લાયક હોય તો નાતરું કરે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના બાપનો છે, ને બાપ નહોય તો કન્યાની મા જેને કહે તે આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે, પણ તેની ચોરી તથા માહેરાં જીદાં જીદાં કરીને પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપને પલ્લું ન મળે તેથી લગન અટકાવી શકતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આજલગી તો એક ઉપર બીજી બૈરી કરી શકતા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કોઈએ કાઢી નથી તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનું તથા રાજી કરવાનું શું લખીએ ?

૯. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ તથા ૮ માં આવેલો છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૩૫ ની ઉમર સુધી વાટ જોઈને પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી ને મોસાળાંમાં લુગડાં મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવેછે, ને એ બેહુમાંથી કોઈ જવા આવવામાં અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે; ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે મોસાળથી તેડું આવે તો જાયછે, તેમાં પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. લગન તો વર કન્યાને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે (લગન) કરીએ છીએ, તેનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ સુધી કરેછે, ને ૧૧ ની થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહીં.

૨. નથી ઘટતું ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપને છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો વાલી કરી શકેછે. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જીદી કરીએ છીએ.

૬. કન્યાનો બાપ અટકાવી શકતો નથી, જર-જમીનથી કરેછે.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરીનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ.

૯. બીજી બૈરી કરી શકતો નથી.

૧૦. છોકરું ન થાય ત્યારે બીજી બૈરી કરી શકેછે. ને બૈરીને રાજીકરામણી રૂ. ૪૦) આપે, ને તે પંચની રજા લઈને કરે, પંચની રજના રૂ. ૭૦) આપે; ને પંચની રજાવિના કરે તો રૂ. ૧૦) આપે, ને આપે તો ન્યાતબાહાર રહે, આપેથી દાખલ થાયછે.

૧૧. અધરણીની રીતનો ચાલ છે, પણ મળે તેવું કરેછે, મુકરર નથી.

૧૨. ન્યાતવાળા સાસરે મોકલાવે છે, ને પિહેર

પણ મોકલાવે છે; ને ન્યાતનું કહું ન માને તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. મોસાળ ધણીની મરજીમાં આવે તો મોકલે ને ન મોકલે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે માસ તથા દિવસે કરીએ છેએ.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-૯ તથા વરસ ૧૫ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં તેની બે-હેન સાથે પરણી શકતા નથી, ને ઘેરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીના આપ તથા મા તથા તેના બાઈ તથા તેના કાકા, ને તે નહી હોય તો તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક લગને એ કન્યા એક દાહાડે પરણેછે. ને પેહેલા વડા વરને પોંખેછે ને પછી નાહના વરને પોંખેછે. ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવેછે, ને બંનેની ચોરી જીદી જીદી ખાંધેછે, ને બંનેની શાંતિક પણ જીદી જીદી કરેછે- એપ્રમાણે કાયદો છે.

૬. (છોકરાનો આપ) પલ્લું તો છોકરીનો વાલી વિવાહ વખત લેછે તો લગનમાં અટકાવ શેનો કરી શકે?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતી હોય ને ખીજી ઘેરી કરે પેહેલી ઘેરીને શણ કરીને, ને પેહેલી ઘેરીનું પલ્લું ઘેરીની પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુર કરે તથા ન્યાતમાં રૂ. ૧૦ આપીને ખીજી ઘેરી લાવે.

૮. પેહેલી ઘેરી ઉપર ખીજી ઘેરી કરે ત્યારે પેહેલી

ઘેરીને કાંઈ રાજી કરવા સાર આપવું પડતું નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અનવરત આપે ને ખીજી કરે.

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને ખીજી ઘેરી કરવાની ના કહી શકતી નથી. ને ખીજી ઘેરી કરવાનું કારણ એ છે જે પોતાની ખુશીમાં આવે તથા છોકરાં થતા ન હોય તો ખીજી ઘેરી કરે.

૧૦. પેહેલી ઘેરીને કાંઈ છોકરું ન થયું તોપણ ખીજી ઘેરી કરે, રૂ. ૧૦ ન્યાતમાં આપીને-ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તે ઘેરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ રીતે છે જે ઘેરીનાં પિહેરિયાં લુગડાં છાબમાં મુકાને મોસાળું કરે છે મળે તો, ને ન મળે તો ન કરે; એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે. ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેછે ને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. અગર પિહેરિયાં સાસરે મોકલવામાં અટકાવ કરે તો રૂ. ૫ ન્યાતવાળા ગુનેહગારીના લે ને કન્યાને સાસરે મોકલાવે. એ અમારી ન્યાતમાં અસલથી બંદોબસ્ત છે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે-સારાં લગન જોધને કરીએ છેએ.

૧૫. * લગનને દાહાડે પરણતાં કંઈ હરકત થાય ને ખીજા દાહાડાનું વાહાણુંવાય તો રૂ. ૧૦ ન્યાતમાં આપે, એ અમારી ન્યાતનો અસલથી ધારોછે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવેછે.

૨. અમારામાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં તેની બે-

* એ જવાબ પ્રશ્નમાં નહી પડેલો છે.

હેન સાથે પરણુતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો તેના માઆપનો છે, ને તે નહીં હોય તો તેના વાલીનો છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધીએ છે એ.

૬. પલ્લુ તો જોવાતેડામાં ૩. ૨૫ નું આપીએ છે એ, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૭. એક ઉપર બીજી ઘેરી કરે તો ૩. ૧૨૫ ન્યાતમાં આપીને કરે, ને મુખ્ય તો બંને બરાબર છે.

૮. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કરે ત્યારે પેહેલી ઘેરીની રજ લેવાનો ચાલ નથી, ધણી પોતે મુખ્ય ત્યારે; ને પેહેલી ઘેરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે ત્યારે તે ઘેરીના પિહેરિયાં મોસાળું કરે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય છે ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. છોકરીને સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—બ્રાહ્મણ સારો દાહાડો જોઈને લગનનું મુહૂર્ત આપે તે દાહાડો કરીએ છે એ.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં તે ઘેરીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માઆપ વિગેરે બીજા સગાનો છે, ને કન્યાને માહેરામાં મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પદ્ધતિ ચાલ નથી.

૭. એક ઘેરી જીવતી હોય તો પણ પોતાની મરજીમાં આવે તો બીજી ઘેરી કરે.

૮. ધણી પોતે મુખ્ય ત્યારે; પેહેલી ઘેરીને રજ કરવા સારું કાંઈ આપવું પડતું નથી, પેહેલી ઘેરીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૯. પેહેલી ઘેરી પોતાના ધણીને બીજી ઘેરી કરવાની ના કહી શકતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—ધણી મુખ્ય ત્યારે.

૧૧. અધરણી જે ઘેરીને આવે છે તે ઘેરીને રીત-માત તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા સાસરિયાં પિહેર જવા દે. એ વાતમાં અટકાવ કોઈ કરી શકતું નથી. ને છોકરીનો આપ સાસરે ન મોકલે તથા સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે એ વાતમાં ન્યાતવાળા દોષને પુછી શકતા નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપે છે તે પ્રમાણે કરીએ છે એ.

મોચી—ઝોરપાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાં લગણમાં કન્યાનાં લગન કરવાં, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુંડુબી તથા પાંચ પેહેડીના સગામાં લગન કરતા નથી, ને એની સાથે લગન થયાં એવું અમારા જણ્યામાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહીં.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો એ છે જે કન્યાનો આપ તથા દાદો તથા ભાઈ તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા માનો આપ તથા મામો-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો કન્યાદાન કરે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવે નહીં, પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પદ્ધતું ન બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો-એ બીજી એકજ કરે છે, ને મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સાથે કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી થાય નહીં, ને પેહેલી બૈરી વાંઝણી તથા આંધળી હોય તો તે બૈરીની ના ચાલે નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તે બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાંલગણુ છોકરું થવાની વાટ જોઈને તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીતમાં સાસરેથી રૂ. ૧ નું લુગડું આપે છે. ને મોસાળું તો પોતીકો દોહિત્ર પરણે, ને પોતીકો છોકરીનું અધરણી હોય અથવા પોતાનો ભાણેજ પરણે ત્યારે મળે તેવું કરે છે; ને મોસાળાનો આંકડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય તે સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તો તેની પાસે પ'ન્યાત રૂ. ૧ દંડનો લે છે ને સાસરે મોકલે છે; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા માં અટકાવ કરે નહીં; ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ તથા દાહાડો તો બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે મુકરર છે, ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહીં થાય.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૫ ની થઈ કોઈ પરણે છે, ને કોઈ કુંવારી જન્મ સુધી રહે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કાકા કાકી તથા ભાઈ ભત્રીજામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી, ને મામા કોઈનું સગપણ હોય અથવા બે ત્રણ પેહેડીનું સગપણ હોય તો લગન થાય છે, તેને કોઈ મને કરી શકતું નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન તેના માઆપ આપે છે, ને માહેરાંમાં પણ તેજ બેસાડે છે.

૫. અમારામાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણી શકતી નથી, જુદે જુદે દાહાડે પરણે છે.

૬. પદ્ધતું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી નાતર કરીને લાવે છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તેમાં પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, ધણીની ખુશીમાં આવે તેટલી કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, ધણીની ખુશીમાં આવે ત્યારે કરે છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેની રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી. ને અમારી ન્યાતને મહાદેવ પારવતીનું વરદાન છે કે પોમલી જશે ને પોમલો સુવાવડ ખાય. તેનો સિરસ્તો અમા-

રામાં એ છે કે જૈરી જણે સારે તેના ધણી જૈરી સુવાવડીની પેટે માંથું બાંધીને ઘરમાં રહે, ને સુવાવડું ખાતું તે ખાય છે, ને જ જૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તે જૈરી અહિંયાં જણે તો તેના ખાવિંદને તુરત પીશાબની રાહે લોહી પડે તેથી તેને ખબર પડે છે સારે તે પણ સાં સુવાવડું ખાતું ખાય ને જ્યારે સુવાવડું ખાતું તેના મરદ ખાય છે સારે તે જૈરી(ને) છોકરો યા છોકરી આવી હોય તેને બગલમાં મારીને ફરતી-ફરે-તે જૈરીને કાંઈ થતું નથી; ને તે ધણી સુવાવડ નહી ખાય તો જૈરીનું પેટ તુરત ચઢી આવે છે ને કાંઈ ખાંપણ લાગે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે સારે પિહેર આવે તેમાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી.

૧૩. છોકરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગયેલી હોય સારે તેના સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં કાર્તિક મહીનાથી તે આષાઢ મહીના લગીમાં જ્યારે વરકન્યાના માખાપની મરજીમાં આવે સારે પરણાવે છે.

ટીમળિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે હાથમાં પૈસા આવે સારે લગન કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંમાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની જૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી ને મુઆ પછી તો પરણે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માખાપનો છે, ને તે ન હોય તો તેના વાલીનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી પરણે તો ચોરી બંનેની જુદી જુદી કરે છે. એજ કાયદો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરાનો આપ પલ્લું બર્થ

વિના રહેતોજ નથી, ને કદાપી નાદાર હોય તો ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરે છે; ને લગન તો અટકતાં નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને મુઆપછી તો બીજી કરે છે તો મુખ્ય જૈરીનું શું લખીએ ?

૮. એક ઉપર બીજી જૈરીનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું નહી થાય તોપણ બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૨. છોકરી [ને] મોટી થયા પછી સાસરે રહેતું તો જરૂર છે, ને પિહેર ન જવા દે તો પંચનાં બે આદમી સાંસરિયાંને સમજાવીને પિહેર મોકલાવે છે, ને પિહેરમાં દિન ૧૦ રહે, બાકી તો સાસરે રહે; ને દાહડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય સારે તો સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને સપરમો દાહડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમનું કાંઈ મુકરર નથી, અમો અમારી ખુશીમાં આવે છે સારે લગન કરીએ છીએ.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસની ઉમર થાય સાંસુ-ધીમાં લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તેની શિક્ષા કરે છે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણાય નહી.

૪. કન્યાના આપનો છે, ને માહેરાંમાં તેનો મામો પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને ૩ ૧૦ ની પ્રતીતિ કરે તો પરણાવે.

૭. બીજા ઘેરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો બંને સમાન છે.

૮. મુખ્ય તો બંને સમાન છે.

૯. છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજા ઘેરી કરી શકે છે.

૧૦. વીસ તથા ૨૫ ની ઉમર થતા સુધીમાં છોકરાં નહીં થાય તો બીજા ઘેરી કરે.

૧૧. અધરણીવાળી ઘેરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ રીતમાં ૩ ૨) નું લુગડું મળે તો કરે છે.

૧૨. સાસરે તથા પિંહેર આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહીં ને સાસરે રહેલું તો મુખ્ય છે. બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે-આજીણુ કેહે તે દાહાડે કરીએ છેએ.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં લગન કસ્યા વિના ચાલેજ નહીં.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવા નહીં ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે નાતરું કરે છે.

૪. તેના માબાપ માહેરામાં પધરાવે ને કન્યાદાન પણ તેજ આપે,

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને પક્ષાંની પ્રતીતિ કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. બીજા ઘેરી કરવાનો ચાલ છે.

૮. બીજા ઘેરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. ના કેહે તોપણ બીજા ઘેરી કરી શકે છે.

૧૦. છોકરું ન થતું હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો કરી શકે છે.

૧૧. અધરણીવાળી ઘેરીને આપવાનો ચાલ નથી ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે.-મળે તે પ્રમાણે.

૧૨. સાસરે તથા પિંહેર જવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.

૧૪. આજીણુના કસ્યા પ્રમાણે થાય છે.

ખાલપા-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૬ ની ઉમર થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરવાં, ને વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે લગન કસ્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં સાત પેઢીના સગામાં તથા કુટુંબમાં લગન કરતા નથી, ને એની સાથે કોઈએ લગન કસ્યાં તે તો અમારા જણામાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરી જીવતાં વા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહીં, ને નાહની બેહેન સાથે નાતરું તો કરે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો છોકરીનો બાપ તથા મા તથા દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ ભાઈ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના-એ મધે પેહેલો નહોય તો બીજો બીજો છે; ને કન્યાને માહેરામાં તો કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે પણ બે કન્યા પરણતી નથી તો તેના કાયદાનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પક્ષું ન બરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહીં, તેનું કારણ એ જ લગનને બીજો દાહાડે પક્ષું ભરવાનો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી જીવતી હોય તો પણ બીજા નાતરાની ઘેરી એકજ કરે છે, તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી ઘેરી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી ઘેરી જીવતાં ફરી બીજા ઘેરી કરવા

આહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, પણ તેને રાજ કરવા સારું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો કારણ હોવા ન હો તોએ બીજી બૈરી કરી શકે નહીં.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે (એ) તેની રજાવિના બીજી બૈરી થાય નહીં, તો પેહેલી બૈરીની ઉમરનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે. તે રીતમાં ૩ ૧ ની સાડી આપે છે, ને બેહેનનું તથા છોકરીનું છોકરું પેહેલું પરણે ત્યારે મોસાળું ૩ ૧૦ થી તે ૩ ૧૫ લગન કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે ને પિહેરવાળા સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતવાળા-પંચ તેની પાસે ૩૦ પીવાનો લઈને સાસરે મોકલાવે છે; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહીં; ને મોસાળ જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે પોષ માસથી તે વૈશાખ માસ લગણમાં બ્રાહ્મણ કેહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કેહે તે દાહાડે લગન નહીં થાય.

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ જે નીચે છે તેની જોડે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી.

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૫ ની થાય ત્યાંસુધીમાં લગન કરવાં.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન નાહની હોય ને તેની સાથે પરણાવે તો પરણે, પણ મોટી સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર સિરસ્તા પ્રમાણે આપ તથા માનો છે; ને કન્યાને મામો માહેરામાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે એ કન્યા એક ધરમાં પરણતી નથી, પણ જુદે જુદે દાહાડે તો પરણે છે.

૬. પેલું ન બરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવી શકે છે, ને પક્ષાંત્રી નીશા કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખી તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલીની રજા લે, અગર રજા ન આપે તો પંચમાં જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો બીજી કરે.

૯. કારણનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની મરજીમાં આવે તો બીજી કરે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, પણ મોસાળું કરવાનો ચાલ છે-પોતપોતાની મળતર પ્રમાણે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી ને અટકાવ કરે તો પંચના લોક તેને સમજાવીને મોકલાવે છે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ સિરસ્તા પ્રમાણે-સમુદ્ધર્તીમાં થાય છે, કમુદ્ધર્તીમાં થતાં નથી.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૯.*

૧. એનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ૪ પ્રમાણે છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે તેથી માત્ર ફેરફારવાળી કલમો ઉતારી છે.

૨. અમારામાં ઘેડા સુરતીની જોડે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તથા સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં જૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી, ને જૈરી મુખ્યા પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે, ને નાતરું કરે તો થઈ શકે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી, ને પરણે તો જીદી જીદી ચોરીએ પરણાવીએ છેએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં વિનાકારણથી બીજી જૈરી થતી નથી.

ઘેડા-ઝોરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૬ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરે, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે તો લગન કન્યાવિના ચાલેજ નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગાંમાં લગન કરતાં નથી ને કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગાંમાં કોઈએ લગન કર્યાં તે અમારા જગ્યામાં નથી.

૩. કોઈ પોતાની જૈરી જીવતાં અથવા મુખ્યા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહીં.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો આપ તથા દાદો તથા બાઈ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો અધિકારી છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો કન્યાની મામી પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા તો પરણતી નથી, પણ એકે દાહાડે એક માંડવામાં જીદી જીદી ચોરીએ કોઈએક શખસ બે કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો આપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો આપ લગન અટકાવે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી જીવતી હોય તો એપણુ બીજી જૈરી ૧ નાતરાની કરે છે, તેમાં સુખ્ય તો પેહેલી જૈરી છે.

૮. પેહેલી જૈરી જીવતાં ફરી બીજી જૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી જૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી જૈરી-ને રાજી કરવા સારું કાંઈ આપવું જોઈતું નથી.

૯. પેહેલી જૈરી પોતાના ધણીને બીજી જૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી જૈરી કરી શકે નહીં, પણ પેહેલી જૈરી વાંઝણી હોય વા અપંગ હોય તો પેહેલી જૈરીની રજાવિના પણ બીજી જૈરી કરે છે.

૧૦. પેહેલી જૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાં લગણ વાટ જોઈને તે જૈરીની રજાવિના પણ બીજી જૈરી કરે છે.

૧૧. અધરણી જે જૈરીને આવે તેને સાડી ૧ રૂ. ૧૧) ની ને કાંચળી ૧ રૂ. ૦૧૧ ની રીતમાં આપે છે; ને પોતીકી બેહેનના છોકરાના લગનમાં મોસાળું કરે છે, તેમાં ચિટ્ટિ ૧) રૂ. ૧૧) ની, ધાધરો ૧) રૂ. ૦૧૧ નો, કાંચળી ૧ રૂ. ૦૧૧ ની-એ રૂ. ૨૧) નો માલ આપી-એ છીએ.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવામાં તથા પિહેરિયાં સાસરે જવામાં અટકાવ કરે નહીં, ને અટકાવ કરે તો અમારી ઝોરપાડની પંચમાં તેને લઈ જઈને તેનો ટંટો તોડીને સાસરે અથવા પિહેર મોકલે છે, ને તે અટકાવના કરનાર પાસે ન્યાતવાળા ૩. ૦૧૧ પીવાનો લે છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહીં. ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે માસ પોષમાંથી તે આષાઢ સુદ નોમ લગણુ આઠણુ શાશ પ્રમાણુ કેહે તે દાહાડે લગન કરીએ છેએ, ને આઠણુ ના કેહે તે દાહાડે લગન નહીં કરીએ.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે વર મળે ત્યારે લગન કરીએ છેએ, ને કોઈ કન્યાની ઉમર મોટી વરસ ૪૦ સુધીની થાય છે ને વર નથી મળતો ત્યારે તે કન્યા મોટી થઈને પણ પરણે છે એવો ચાલ છે.

૨. અમારાંમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી, ને કદાપી કોઈ ભુલથી કરે તો તે તુટતાં નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન નાહની હોય ને તેના માઆપ રાજી હોય તો કરે છે. મરનાર બૈરીની બેહેનની ઉમર તેથી મોટી હોય તો તેની સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવામાં-માઆપ તથા તેના સગા આપેછે, ને તે ન હોય તો પંચાત આપેછે.

૫ અમારી ન્યાતમાં એક માંડવામાં બે કન્યા એકે દાહડે પરણેછે, ને તેની શાંતિક અમારા ગરઠા બ્રાહ્મણુ જુદી જુદી કરાવેછે.

૬. લગન વખત વરવાળો ૩. ૬ નાં લુગડાં [લાવે]; વરવાળો ન લાવે તો કન્યાવાળો લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવામાં મરદ મુખત્યારછે, ને ધરનાં કામમાં બંને બરાબરછે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર, મરદ બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પંચાતમાં જાહેર કરે ત્યારે પંચાત મળીને તે બૈરીને રાજી કરાવે ત્યાર પછી બીજી બૈરી કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું ન થયું હોય તો-એપણુ તે બૈરીને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી; ને મોસાળું કરવાને ચાલ તો તેના માઆપને મળે તો કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થઈ ત્યારે પછી તેને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને પિહેર મોકલવામાં ધણી મુખત્યારછે, દાહડો મુકરર નથી.

૧૩. છોકરાંને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો દેવદિવાળીથી તે ઉજવળ સુધી નોમ થાયછે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૭૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સંબંધમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને બેહેનનો દીકરો હોય ને ભાઈની છોકરી હોય તો એ બંનેનાં લગન થાયછે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી પણ તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માઆપનો અધિકારછે, ને માઆપ ન હોય તો કાકા તથા દાદાનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો મોસાળિયાંનો અધિકારછે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે એજ રીતછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, અગર પરણે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે એજ કાયદો છે.

૬. લગન અટકે નહી, શાથી જે અમારામાં પલ્લું છેજ નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરેછે ને બે બૈરી ઉપર કાંઈ ત્રીજી બૈરી થતી નથી, ને મુખ્ય બૈરીનું શું લખીએ ? જે ધર ચલાવે તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરીને પુછીને બીજી બૈરી કરેછે, ને રાજી કરવા સાથે કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. બૈરી પોતાના ધણીને ના કેહે તો બીજી બૈરી કરેછે, કારણનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. એનો જવાબ ૯ મી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તેને રીત આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. મોહોટી ઉમરમાં લગન થાયછે, તેથી સાસરે રહેવું તથા પિહેર જવામાં છોકરી મુખત્યારછે, ન્યારે આપના ધરવાળા તેડે ત્યારે જાય.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણને કહીને કરીએછે.

તજવા બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧.

૧. ભારે અણુબનાવ થાય સારે ધણી ધણિયા-ણીને તજે છે, કેહેતાં જુદી રાખે છે, પણ ધણિયા-ણીથી ધણીને તજાય નહીં.
૨. ધણિયાણીને લાગ કરવામાં બેઠું કુલની આ-સાની જરૂર નથી.
૩. જુદી રાખ્યાવિના બીજે કાંઈ ચાલ નથી.
૪. પતિત નહીં થઈ હોય તો ધણીને પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટમાન છે.
૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાના ધરોના જ્યામાં રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ પોતાના બાપના ઘરમાં રહે તો તેના ધણી ઉપર ભરણપોષણનો દાવો થાય નહીં.
૬. પોતાની પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું ૫૩-વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.
૭. કારણવિના તજવાનો ચાલજ નહીં.
૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખી ચુક્યા.
૯. ધણીનો અખતાર છે.
૧૦. ના.
૧૧. ના.
૧૨. ના.
૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી, સારે એવું શું લખીએ?
૧૪. ના.
૧૫. એકથી બીજી થાયજ નહીં.
૧૬. ના.
૧૭. બીજી બેરીજ થતી નથી તો ફરિયાદી ક્યાંથી થાય.
૧૮. બીજી બેરીજ થતી નથી તો શું લખીએ?

૬૭

૧૯. બીજી બેરીજ કરવાનો ચાલ નથી તો વચનું શું લખીએ?

૨૦. બીજી બેરીજ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરમાં રહીને ખોરાક પોશાકનો દાવો થાય નહીં.

નાગર-પ્રાણણ વડનગરા અમદાવાદી
સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. બ્યારે અણુબનાવ હોય સારે જુદી રાખે છે, પણ ધણી ધણિયાણી તજતા નથી.
૨. લાગ થતી નથી અપરાધવિના.
૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો કલમ ૩.
૪. ભરણપોષણ કરે.
૫. ન બને તો તરફેણના સગાંપાસે રહે.
૬. કાંઈ કારણવિના તજતી નથી, તો (શું) વધતા ઓછાનું શું લખીએ?
૭. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.
૮. એનો જવાબ કલમ ૫ માં લખ્યો છે.
૯. ઉભયતાની ખુશી.
૧૦. ના. લાગ થતી નથી તો બીજું શું લખીએ?
૧૧. એવું કાંઈ થયું નથી.
૧૨. ના.
૧૩. બીજી લાવવાનો ચાલ નથી.
૧૪. ના.
૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.
૧૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૧૭. એક બેરી ઉપર બીજીનો ચાલ નથી.
૧૮. એક ઉપર બીજીનો ચાલ નથી.
૧૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૨૦. દોષવાળી કોઈ પરણી નથી તો શું લખીએ ?
૨૧. પિહેરમાં રહેવાનો ચાલ નથી, પણ સાસ-
રિયાં પાસે રહે તો ખોરાકી પોશાકી આપે.

નાગર-વડનગરા સુરતી ગીરજશંકરના
તડનો જવાબ.

પ્રકાર 'ગ.' અંક ૨૪૩.

૧. જ્યારે અણખનાવ થાય ત્યારે ધણી ધણિયા-
ણીને તજેછે, કેહેતાં જુદી રાખેછે; પણ ધણિયાણીથી
ધણીને તજાય નહીં.
૨. ધણિયાણીને લાગ કરવામાં બેહુ કુલની આ-
ગાની જરૂર નથી,
૩. જુદી રાખવાવિના ખીજે કાંઈ ચાલ નથી.
૪. પતિત નહીં થઈ હોય તો ધણીને પોતાની
સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટમાન છે.
૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાંના ધરોના
જથામાં રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ પોતાના આપના
ધરમાં રહે તો તેના ધણી ઉપર ભરણપોષણનો
દાવો થાય નહીં.
૬. પોતાની પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું
પડે-વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.
૭. કારણવિના તજવાનો ચાલજ નથી.
૮. એનો જવાબ કલમ પાંચમીમાં લખી ચુક્યા.
૯. ધણીનો અખતાર છે.
૧૦. ના.
૧૧. ના.
૧૨. ના.
૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો
તેનું શું લખીએ?
૧૪. ના.
૧૫. એકથી બીજી ચાયજ નહીં.
૧૬. ના.
૧૭. બીજી બેરી થતીજ નથી તો ફરિયાદી
ક્યાંથી થાય ?
૧૮. બીજી બેરી થતીજ નથી તો શું લખીએ?
૧૯. બીજી બેરીજ કરવાનો ચાલ નથી તો વચનું
શું લખીએ.

૨૦. બીજી બેરીજ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરિયાંમાં રહીને ખોરાકપોશાકનો દાવો
થાય નહીં.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર 'ગ.' અંક ૨૪૪.

૧. જ્યારે અણખનાવ થાય ત્યારે ધણિયાણીને
તજેછે, કેહેતાં જુદી રાખેછે, પણ ધણિયાણીથી ધ-
ણીને મુકાય નહીં.
૨. ધણિયાણીને લાગ કરવામાં બે કુલની દરકાર
નથી.
૩. જુદી રાખ્યાશિવાય ખીજે કાંઈ ચાલ નથી.
૪. પતિત ન થઈ હોય તો ધણીને પોતાની સ્ત્રીનું
ભરણપોષણ કરવું લાજમ છે, પણ તે સ્ત્રી પોતાનું
પલ્લું ગેરસિરસ્તે ખરચ કરી શકે નહીં.
૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાં-એસ
કબીલાના ધરોનીજ પાસે રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ
પોતાના આપના ધરમાં રહે તો તેના ધણી ઉપર
ભરણપોષણનોજ દાવો.
૬. પોતાની પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું
પડે. વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.
૭. કારણવિના તજવાનો ચાલ નથી.
૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખી ચુક્યા.
૯. ધણીનો અખતાર છે.
૧૦. ના.
૧૧. ના.
૧૨. ના.
૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલજ નથી,
ત્યારે શું લખીએ ?
૧૪. એનો જવાબ તેરમી કલમમાં લખી ચુક્યા.
૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.
- ૧૬.-૨૦. કલમ ૧૪ થી કલમ ૨૦ સુધીના
તમામ સવાલના જવાબ કલમ ૧૩ ના જવાબમાં
આવી ચુક્યાછે, તે વાસ્તે કલમ મજકુરોના સવાલના
જવાબ લખવાની દરકાર નથી.
૨૧. ધણી અથવા સસરા વિનઅપરાધે ન તે-
ડે તો ખોરાક પોશાક આપે, પણ પલ્લું તો ઉપરની
કલમ ૪ પ્રમાણેના જવાબ પ્રમાણે રાખે.

બ્રાહ્મણ-વીસનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો
જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૦.

૧. સ્ત્રી પતિત થયાવિના લાગ થતી નથી, ને દ્વારગતીનો કંઈ ચાલ નથી. અગર પેહેલી વા (આ) બીજી વગર તકસીરે તજે તો તેને ન્યાત પુછી શકે છે.
૨. લાગ થતી નથી તો શું લખીએ ? એનો જવાબ ઉપલી પેહેલી કલમમાં લખ્યો છે.
૩. એનો જવાબ ઉપલી પેહેલી કલમમાં લખ્યો છે.
૪. તજેલી બાઈનું બરણુપોષણ કરવું ઘટે છે, પણ જો પોતાના ઘરમાં રહેતી હોય અથવા જુદી રહેતી હોય ને સર્વર્થથી રહે તો. કદાચિત પોતાના પિહેરમાં રહે તો બરણુપોષણ કરવું ઘટતું નથી, ને એ બાબતમાં અખતાર તો ન્યાતનો છે.
૫. કારણવિના તળતી નથી તો શું લખીએ ? એનો જવાબ આંક પેહેલા મધે લખ્યો છે.
૬. તેની તકસીર પ્રમાણે શિક્ષા કરે છે ન્યાત મળીને.
૭. એવી બૈરીને તળતી નથી.

બ્રાહ્મણ-વીસનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ
તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૧.

૧. સ્ત્રીને પતિત થયાવિના લાગ થતી નથી; ને દ્વારગતીનો કંઈ ચાલ નથી.
૨. લાગ થતી નથી તો શું લખીએ ?
૩. એનો જવાબ કલમ ૨ પ્રમાણે.
૪. બીજી બૈરીનું બરણુપોષણ કરવું ઘટે છે-જો પોતાના ઘરમાં રહેતી હોય અથવા જુદી રહેતી હોય તો; ને પિહેરમાં રહેતી હોય તો બરણુપોષણ આપવું ઘટતું નથી. ને એ બાબતમાં ધણીનો તથા ન્યાતનો [અખતાર] છે.
૫. કારણવિના તળતી નથી તો શું લખીએ ?
૬. તેની તકસીર પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરે છે.
૭. એવી બૈરીને તળતી નથી.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩.

૧. ધણિયાણી બ્યલિચારિણી થાય તો તજે.
૨. ઉધાડો દોષ હોય ત્યારે બંને કુળની રજાવિના તળાય છે.
૩. દોષથી લાગ કરે તો તેને પિહેર કાઢાડી મેલે છે.
૪. વગર દોષનીને તજે તો તેનું પોષણ કરવું ઘટે છે.
૫. તજેલી સ્ત્રીને પોતાની બનત પ્રમાણે એકઠી અથવા જુદી રાખવી.
૬. કારણવિના ધણિયાણીને તળતી નથી.
૭. અમારી ન્યાતમાં કંઈ કારણવિના સ્ત્રીને તળતી નથી.
૮. જે કોઈ ધણિયાણીને તજે તે સ્ત્રી પોતાના બાપને ઘેર સુખેથી જાય છે.
૯. ધણીને ઘેર તથા બાપને ઘેર સ્ત્રીને રહેવામાં ધણીનો અખતાર છે.
૧૦. લાગકર્યા પછી કંઈ દ્વારગતી થતી નથી.
૧૧. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા પાંગળીને તળવી નહી.
૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગર વાંકે કાઢાડી મેલાતી નથી.
૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.
- ૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦.
૨૧. કાઢાડી મુકેલી બૈરીને ખોરાક પોશાક આપવાનો ચાલ આજ લગી જાણવામાં આવ્યો નથી.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. ઉધાડો દોષ હોય તો તજે, જોઈ લાંછન લાગે તે.
૨. દોષવિના રજા જોઈએ.
૩. કંઈ દોષથી કાઢાડી મુકે તેને પિહેર.
૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. તજેલી સ્ત્રીને બને તો એકઠી રાખવી (ની) તો નહીં.
૬. કારણુવિના લાગ ન થાય, ને કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૭. કારણુવિના લાગ ન થાય તો શું લખીએ?
૮. સ્ત્રીને તજે સારે તે ન્યાતને જાહેર કરીને પિંહેર પોતાને જાય.
૯. ધણીનો અપસાર છે.
૧૦. ન તજે.
૧૧. બ્રાહ્મણમાં છેડો ફાડવાની તથા બીજો ધણી કીધાની રીત નથી જે દારગતી જોઈએ.
૧૨. ન થઈ શકે.
૧૩. એક ઉપર બીજી કરે તો બેને બરોબર માને.
૧૪. હા. થાય છે.
૧૫. એનો જવાબ નંબર ૩ ને આંક ચોવીસે છે.
૧૬. કારણુવિના ન કરે.
૧૭. કારણુથી બીજી કરે તો બેને સમાન ગણે.
૧૮. જે સ્ત્રી ધણીની આસામાં રહે તે સુખી.
૧૯. બુદ્ધિમાન તે સુખી.
૨૦. હા. બીજી સુખ્ય છે.
૨૧. ચાહે સારે તેડી જાય, પણ આપતું લેવું કાંઈ નહીં.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૫.

૧. જે ભૈરી વ્યભિચારણી થાય સારે તજે છે.
૨. ઉધાડો દોષ હોય તો બંને કુળની રજાવિના તબાય છે.
૩. એનો જવાબ ઉપલી કલમ ૧ મધ્યે લખ્યો છે.
૪. તજેલી કન્યાનું ભરણપોષણ કરવું ઘટે છે.
૫. તજેલી ધણિયાણીને બનત પ્રમાણે રાખવી.
૬. તજેલી ભૈરીને જીવતાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપવાં.
૭. કારણુવિના તજે તેને શિક્ષા કસ્યાનો ચાલ નથી.
૮. તે ભૈરીના ધણી મુખત્યાર છે, તે કરતાં તેનો આપ તેડી જાય તો જવા દે.
૯. પોતીકા ધણીનો અપસાર છે.
૧૦. ભૈરી ખોડવાળી હોય તેને તજવી નહીં.

૧૧. અંગિકાર કસ્યા પછી દારગતી થતી નથી.
૧૨. પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાઢી શકાતી નથી.
૧૩. બીજી ભૈરી કરે તો પેહેલી ભૈરીને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.
૧૪. બીજી ભૈરી થાય છે.
૧૫. કાંઈ કારણુવિના ગમે એટલી થાય.
૧૬. બીજી ભૈરી કરી શકે છે.
૧૭. બીજી ભૈરીને કાઢી મુકાતી નથી.
૧૮. જે ભૈરી ધણીને ગમે તે સુખ્ય છે.
૧૯. જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૦. એનો જવાબ કલમ ૧૯ મીમાં છે.
૨૧. અમારામાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-શીહોરા ઔદીચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. ધણિયાણી વ્યભિચારણી થાય તો તજે.
૨. ઉધાડો દોષ હોય સારે બે કુળની રજાવિના તબાય છે.
૩. દોષથી લાગ કરે તો તેને પિંહેર કહાડી મેલે છે.
૪. વગર દોષનીને તજે તો તેનું પોષણ કરવું ઘટે છે.
૫. તજેલી સ્ત્રીને પોતાની બનત પ્રમાણે એકઠી અથવા જુદી રાખવી.
૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તબતી નથી.
૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ કારણુવિના સ્ત્રીને તજવું નથી.
૮. જે કોઈ ધણિયાણીને તજે તે સ્ત્રી પોતાના આપને ઘેર સુખેથી જાય છે.
૯. ધણીને ઘેર તથા આપને ઘેર સ્ત્રીને રહેવામાં ધણીનો અપસાર.
૧૦. લાગ કસ્યા પછી કાંઈ દારગતી થતી નથી.
૧૧. આંધળી તથા બેહેરી તથા પાંગળીને તજવી નહીં.
૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગરવાંકે કાઢાડી મેલાતી નથી.
૧૩. એક ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી થતી નથી.

૧૪. તલાકનામેથી તને તે બીજી પરણે છે.
૧૫.-૧૬.-૧૭.-૧૮.-૧૯.-૨૦.
૨૧. કહાડી મુકેલી જૈરીને ખોરાક પોશાક આપ-
વાનો ચાલ આજલગી નાણામાં આવ્યો નથી.

પ્રાક્ષણ-ઔદીચ સહસ્ર અમદાવાદી ઇશા-
મળિયા-પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૨. કાંઈ ઉધાડો દોષ હોય તો બને કુલની રજા-
વગર લાગ થાય, નીકર થાય નહીં.
૩. કાંઈ દોષથી કાઢી મુકે તો તેને પિહેર કા-
ઢી મુકે.
૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૫. તનેલી ધણિયાણીને બને તો એકઠી રાખવી,
નહીં તો જુદી રાખવી.
૬. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના લાગ થતો નથી,
ને તને તો તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૭. કાંઈ કારણવિના લાગ થતી નથી, તેનો જ-
વાબ શું લખીએ?
૮. સ્ત્રીને લાગ કરે સારે સ્ત્રી ન્યાતને જાહેર કરીને
તેના બાપને ઘેર જાય.
૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રહેવું તેમાં
આજ્ઞા-અખતાર ધણીનો છે.
૧૦. આંધળી વા બેહેરી વા લુલી વિગેરે તજ-
વાની રીત નથી.
૧૧. પ્રાક્ષણમાં છેડો ફાડવાની તથા બીજો ધણી
ફાધાની રીત નથી, જે ફારગતી જોઈએ.
૧૨. પોતાની ધણિયાણીને વગરવાંકે કાઢાડી
મુકવાની રીત નથી.
૧૩. એક જૈરી ઉપર બીજી કરે તો બને બરોબર
રાખે.
૧૪. અમારામાં કાંઈ કારણથી બીજી થાય છે.
૧૫. એનો જવાબ નંબર * ૩ ને આંક ચોવીસ-
મે છે.

* નંબર ૩ એટલે લગન બાબત.

૧૬. એવી અમારામાં રીત નથી-કારણ વગરની.
૧૭. અમારામાં કારણથી બીજી કરે તો બેને બ-
રોબર ગણે સહી.
૧૮. જે જૈરી ધણીની આજ્ઞામાં રહે તે મુખી.
૧૯. જે જૈરી બુદ્ધિમાન છે તે મુખી.
૨૦. સ્ત્રી દોષવાળી છે તો બીજી સ્ત્રી મુખ્ય છે.
૨૧. ધણી પોતાની ધણિયાણીને તેડવા જો ચાહે
તો મુખે તેડી જાય, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ
નથી.

પ્રાક્ષણ-ઔદીચ સહસ્ર અમદાવાદીનો
જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.
૨. કાંઈ ઉધાડો દોષ હોય તો બને કુળની રજા
વગર લાગ થાય, નીકર થાય નહીં.
૩. દોષથી કાઢી મુકે તો પિહેર કાઢી મુકે છે.
૪. એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તે પ્રમાણે છે.
૫. તનેલી ધણિયાણીને બને તો એકઠી રાખવી
અથવા ન બને તો જુદી રાખવી.
૬. અમારામાં કાંઈ કારણ વગર લાગ થતો નથી,
ને તને તો તેનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે.
૭. એવા કારણ વગર કાંઈ લાગ થતી નથી તો
તેને શિક્ષા શું લખીએ?
૮. જે સ્ત્રીને લાગ કરે સારે તે સ્ત્રી ન્યાતને જાહેર
કરીને તેના બાપને ઘેર જાય.
૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રહેવું તેમાં
અખતાર ધણીનો છે.
૧૦. અમારામાં લાગ ફાધા પછી ફારગતીની રીત
નથી.
૧૧. આંધળી તથા બેહેરી તથા લુલી જૈરીને
તજવાની રીત નથી.
૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગરવાંકે કાઢાડી મુકાતી નથી.
૧૩. એક જૈરી ઉપર બીજી કરે તો બેને સમાન
રાખે.
૧૪. અમારામાં કાંઈ કારણથી બીજી થાય છે.

૧૫. એનો જવાબ નંબર ત્રીજામાં આંક ચો-વીસમાં છે.

૧૬. એ અમારી ન્યાતમાં રીત નથી—કાંઈ કારણ વગર.

૧૭. અમારામાં કારણથી બીજી કરે તો બંનેને સમાન ગણે.

૧૮. જે સ્ત્રી ધણીની આગ્રામાં રહી તે મુખી.

૧૯. જે સ્ત્રી બુદ્ધિવાન છે તે મુખ્ય.

૨૦. પેહેલી દોષવાળી છે તો બીજી સ્ત્રી મુખ્ય.

૨૧. ધણી પોતીકી ધણિયાણીને તેડવા ચાહે તો સુખે તેડી જાય, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એક હાજર હોય ત્યાંમુધી બીજી થઈ શકતી નથી.

૧૭. એક બૈરી હાજર હોય ત્યાંમુધી બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૧૮. એક બૈરી છે તે મુખ્ય છે, બીજીનો ચાલ નથી.

૧૯. એક છે તે મુખ્ય છે.

૨૦. દોષવાળી બૈરી છે તે મુખ્ય છે, બીજીનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરમાં રહે ને ધણીની ઉમર પોહાંચતી હોય તો રોટલા ખોરાકનો ખરચ ધણીને આપવો જરૂર છે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૭.

૧. બદ્દેલી કરે તેથી તજવી પડે છે.

૨. રજા જોઈએ.

૩. ધરમાંથી બાહાર કાઢાડવી ને બીજા ધરમાં રહે, ને તેનું રાંધ્યું જમવું ખાવું નહી.

૪. બરણપોષણ કરવું ઘટે છે.

૫. જુદી રાખવી.

૬. કારણવિના તજવું નથી તેથી બરણપોષણ થાય તે પ્રમાણે પોતાની જાતેથી આપવું.

૭. વગર કારણે ધણિયાણીને કોઈ તજવું નથી તો તેને શિક્ષા શી કરે ?

૮. બદ્દેલી હોય તેને તો કોઈ રાખવું નથી, ને બદ્દેલવિનાની હોય તે તો પિહેરમાં રહે અથવા સાસરાના ધરમાં જુદી રહે.

૯. ધણીનો કુલ અખસાર છે.

૧૦. ના, નહી જોઈએ.

૧૧. બૈરી ૧ જ હોય, બીજી બૈરી હોય નહી.

૧૨. હા, બની શકે છે.

૧૩. બીજી બૈરી થતી નથી.

૧૪. એક બૈરી મરે સારે બીજી બૈરી થાય.

૧૫. એક મરે સારે બીજી થાય. ને બીજી મરે સારે ત્રીજી થાય. ત્રીજી મરે સારે ચોથી થાય.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. લાનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨. નો જવાબ એ જે લાગ કરવામાં ધણી મુખ-સાર, બંને કુલનો અખસાર નહી.

૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૫. માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. માનો જવાબ એ જે મોટી સ્ત્રીને તેના બાપને ઘેર રહે માસ બે માસ તેમાં ધણીનો અખસાર-ને ધણીને ત્યાં તો ધણી કાઢી મુકે (તો એ) સારે.

૧૦. નો જવાબ એ જે લાગ કરે તે સંસારના કામથી લાગ, પણ ધણિયાણીપણું તેનું ટળે નહી, માટે ફારગતી ન જોઈએ.

૧૧. નો જવાબ એ જે એ દોષથી લાગ ન થાય, ને જે શાસ્ત્રમાં લાગના દોષ લખ્યા છે તેથી લાગ થાય.

૧૨. માનો જવાબ એ જે વગરવાંકે કાઢી મુ-કાય નહી.

૧૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૪. નો જવાબ તો લગન બાબતના ૨૦ [માં] સવાલનો જવાબ લખ્યો છે તેજ.

૧૫. માનો જવાબ ૧૪ મા જવાબ પ્રમાણે.
૧૬. નો જવાબ ૧૪ મા જવાબ પ્રમાણે.
૧૭. માનો જવાબ એ જે કાઠડી મુકાય નહી.
૧૮. નો જવાબ એ જે જેને ધણી માને તે મુખ-
સાર.
૧૯. નો જવાબ એ જે યજ્ઞયાગ્નદિક કર્મમાં તો
પેહેલી મુખસાર, ને બીજા કારભારનો તો ધણીની
બીજાપર મરજી હોય તો તેજ મુખસાર; ને પેહેલી
હોય તેજ ઉમરમાં મોટી હોય બીજા ઉમરમાં નાહ-
નીજ હોય.
૨૦. નો જવાબ એ જે બીજા મુખસાર જાણવી.
૨૧. નો જવાબ એ જે ધણી ન તેડે ને પિહેરમાં
રેહેતી હોય ને પિહેરિયાંને ખવડાવા ન મળે સારે
ખોરાકી પોશાકીના રૂપિયા ધણી પાસે માગે, ધણી
ઘેડે સસરા પાસે પોહાંચે નહી.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. ધણીની આજ્ઞામાં ન રહે તથા ધણી બદકેલી
ચાલે તો ધણી તેને તજે.
૨. વરનાં માતાપિતાની રજા જોઈએ.
૩. સ્વાગ કરવાની રીતી લગાઈ થાય ને બદકેલ
કરેછે સારે સ્વાગ કરેછે.
૪. ભરણુપોષણ કરવું ઘટેછે; ન માગે ને પિહેર
ખાય તો તેની કાંઈ ચિંતા નહી.
૫. તજેલી જૈરીને-સલુકથી રહે તો ઘરમાં રાખ-
વી, ને કદાપી લડે વઢે તો જીદી રાખવી.
૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ કારણુવિના ધણિયા-
ણીને તજવું નથી, ને તેને ભરણુપોષણ શાનું આપે ?
૭. કારણુવિના ધણિયાણીને કોઈ તજવું નથી તો
શિક્ષા શું લખીએ ?
૮. પોતાના આપને ઘેર જાય ને પોતાના ધણીને
ઘેર રહે તો રાખે.
૯. સ્વાગ થયા પછી આપને ઘેર અથવા ધણીને
ઘેર ગમે તો રહે.

૧૦. સ્વાગ કરે તે બાબતમાં ફારગતી આપવા
લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.
૧૧. તજવી ઘટતી તથી, ભરણુપોષણ કરવું
ઘટેછે. ને ગમે તો તેનું ભરણુપોષણ કરે ને બીજા કરે.
૧૨. વાંકવિના ધણિયાણીને તજી શકાતી નથી.
૧૩. પલ્લુ બંનેને બરાબર કરે.
૧૪. ઉપર લખી જણાવ્યા પ્રમાણે થાય છે.
૧૫. એ સુધી થાયછે; ને તેનો ખુલાસો લગન બા-
બતના સવાલમાં લખેલો છે.
૧૬. બીજા જૈરી કરવાનું કારણ નથી તથા પેહેલી
જૈરીની રજા નથી તો બીજા જૈરી કરી શકતો નથી.
૧૭. કારણુવિના થતી નથી ને કરી હોય ને પેહે-
લી જૈરી ફ[રિયાદી] કરે તો કાઢી મુકાતી નથી.
૧૮. મુખ્ય પેહેલી જૈરીને કહીએ, એમ કરતાં
બીજામાં ગુણ હોય-ઘરનો કારભાર ચલવે તેને સોંપાય.
૧૯. એના સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.
૨૦. પેહેલી જૈરી દોષવાળી હોય તો બીજાને મુ-
ખ્ય જાણવી.
૨૧. પિહેરિયાંની રજા જોઈએ, ને ખોરાકી પો-
શાકીના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી. શાવાસ્તે જે
આપને ઘેર રોટલા ખાય અથવા ધણીને ઘેર ખાય
તેવાસ્તે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. ધણિયાણી વટલી જાય સારે તજે.
૨. વટજેલી ધણિયાણીને તજવી તેમાં કોઈની
રજા જોઈએ નહી.
૩.
૪. તેવી તજેલી જૈરીને કોઈ ભરણુપોષણ કરવું
નથી.
૫. એવી તજેલી જૈરી ગમે સ્વાં જમને રહે.
૬. કંઈ કારણુવિના કોઈ ધણિયાણીને તજવું જ
નથી.
૭.
૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં આવ્યો.
૯. જૈરીને પિહેર અથવા સાસરે રહેવાનો અખ-
સાર ધણીનોછે.

૧૦. તજવામાં કાંઈ ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૧. આંધળી વિગેરે કાંઈ દોષવાળી થઈ તોએ પણ તજવી નહીં.

૧૨. વગરવાંકે ધણિયાણીને કાઢી મુકાતી નથી.

૧૩. એક જૈરી ઉપર કાંઈ બીજી થતીજ નથી.

૧૪ થી-૨૦.

૨૧. જૈરી પિહેરમાં જઈને રહે તેને ખરચ આપવાનો ચાલ નથી.

પ્રાણણુ-તવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

૨. અમારામાં લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં ચાલ નથી.

૪-૭. બીજા સવાલ ચારનો અમારામાં ચાલ નથી.

પ્રાણણુ-ચૌરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતિમાં જીને લાગ થતી નથી.

૨. અમારી ન્યાતિમાં એકપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એવો પણ ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતિમાં ધણીથી ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી, એમ કરતાં વિપરીત થઈને કોઈ કરે તો ન્યાતિ તેને શિક્ષા કરે. એમાંથી જેની તકસીર નીકળે તેને કરે.

૫. એ કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતિમાં એ ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતિમાં આંધળી તથા લુલી તથા ડુંડી તથા ખેહરી થાય તોએપણુ તજવા નહીં.

પ્રાણણુ-તવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૭. *

૧. અમારી ન્યાતમાં જી એકદ થાય તો તજ શકાય, ફારગતી થાય નહીં.

૨. એક જૈરી હોય ને બીજી કરે તો આગલી જૈરી ધરમાં રહે ને રોટલા ખાય. ધણી બીનતકસીરે કાઢાડી મુકે તો ધાન લુગડું આપે, ને જૈરી ઉન્મત થઈને બાહાર નીસરે તો અપાય નહીં.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો એકે-ને તજવા નહીં.

૪. એનો આંક ત્રીજા આંક માંહે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કારણુવગર તજે તો ન્યાત પુછી શકે.

૭. આંધળી તથા લંગડી તથા લુલી-તેને લાગ થાય નહીં.

પ્રાણણુ-ભટ મેવાડા તળખાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૮.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે કાંઈ અમારામાં નથી થતી વાસ્તે જવાબ એટલો લખ્યો છે. ને બીજા સવાલો જે થાય છે તે ઉપર(ની) લગન બાબતમાં લખેલું છે કલમ ૮ મી મધે.

પ્રાણણુ-ખેડાવાળ જીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫.

૧. જીને લાગ કરવાનો ચાલજ નથી.

૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૩. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૩ ની પેટાની સાતમી કલમ મધે લખ્યો છે.

* અંક ૫૯ થી ૮૬ સુધીના સોફાએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી, પણ અત્યુક જગ્યાના સોફા લખાવરો તે અમારે કણુલ છે એમ જવાબ આપેલા છે તે ઉપર ભાગમાં ફાળલ કરવામાં આવ્યા છે.

† “જવાબ” જોઈએ. ‘આંક’ જોડું છે.

૪. એ સવાલનો જવાબ એ જે તજવાનો ચાલ નથી સારે ભરણુપોષણ કરવાનો ચાલ શાનો હોય ?
૫. કારણ હોય તો તમય પણ આજદિન સુધી એવું થયું નથી.
૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજ શકતા નથી.
૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ડુંડી હોય તો એપણ તજ શકાતી નથી.

બ્રાહ્મણ-ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાં બાબતના ઓગણીસમા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે તે કારણવિના ભૈરીનો ભાગ થતો નથી.
૨. એક ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી ઉપરના લખેલા કારણથી કાંઈ કરે તેથી પેહેલી ભૈરી ભાગ નહીં થાય, પ્રથમના અધિકાર પ્રમાણે રહે.
૩. ઉપર લખેલા કારણ વિના બીજી ભૈરી થાય નહીં.
૪. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના કારણવિના બીજી ભૈરી થતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?
૫. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.
૬. કારણવિના સ્ત્રીને તજતી નથી ને કુમાર્મી સ્ત્રી હોય તો તેને તેનો ધણી તથા ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે.
૭. આંધળી તથા બેહેરી વિગેરેનો ભાગ થાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-દશા ભારગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૬.

- *૨. બીજી ભૈરીનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?
૩. નંબર બીજા પ્રમાણે.
૪. અમારી ન્યાતમાં લડાઈથી તજે તો તેના પિહેરમાં રહે, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળાની જેને કલમો અંક ૧૬ વાળાને મળે છે તે લખી નથી.

પછી તો વરસ છમહીનાએ ધણી ધણિયાણીનું સમાધાન થાય તો પાછી એકઠી રહે.

૫. એનો જવાબ કલમ ચોથીમાં આપ્યો છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડમાળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભૈરીને ભાગ કરવાનો સિરસ્તો નથી, ને કાંઈથી ભાગ થઈ પણ શકતો નથી.
૨. એક ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવવાનો ચાલ નથી ને કાંઈ બીજી ભૈરી કરી શકતો નથી તો આગળ શું લખીએ ?
૩. એક ભૈરી ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?
૪. ભૈરીને તજવાનો સિરસ્તો નથી તેથી એનો જવાબ કાંઈ લખવાની જરૂર નથી તો શું લખી જણાવીએ ?
૫. ભૈરી તજવાનો સિરસ્તો નથી તો ભરણુ પોષણ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.
૬. ધણિયાણી તજવાનો સિરસ્તો નથી તો શિક્ષાનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નહીં.
૭. આંધળી વા બેહેરી વા ડુંડી વિગેરે હોય તેને પણ ભાગ થઈ શકતી નથી; એજ સિરસ્તો છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડમાળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને ભાગ કરવાનો ચાલ નથી.
૨. અમારામાં ભૈરીઓ હોય તે ધણીનામાં એકઠી રહે, એમાં કાંઈનો ભાગ નહીં.
૩. પેહેલી ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે તો પેહેલી ભૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.
૪. કાંઈ કારણવિના ભૈરીનો ભાગ કરે તો તેને અજવત્ત આપે.
૫. એનો જવાબ પણ ચોથા અંક પ્રમાણે છે.
૬. કાંઈ કારણવિના સ્ત્રીને ભાગ કરે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી વિગેરે અપંગ હોય તોએ તેનો સાગ ન થાય.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સાગ થતી નથી ને મોટા દોષથી થાય.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખેલો છે.

૩. એનો જવાબ ઉપર લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ન બને તો ધણીના અખ-સારમાં રાખીને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહે તો આપે નહી.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં આજલગી કાંઈ એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?

૭. ન થાય.

બ્રાહ્મણ-સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૭.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલોનો જવાબ એકજ છે, અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. આંધળી વા બેહેરી હુંડી વિગેરે હોય તોયપણ પરણેલી બેરીને સાગ ન થાય.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજ દિનલગી કોઈએ બા-યડી તજ નથી.

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તેથી સાગ-કરી ન કહેવાય.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી પરણી લાવે ને પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી બેરીને કંઈ સાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં સાગજ થતી નથી સારે તેનો સિરસ્તો શું જાણવામાં આવે ?

૫. એપણ ઉપરના પ્રમાણે.

૬. કંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઇને બેરીને તજે તો તેનું ભરણપોષણ-તથા શિક્ષા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી હુંડી વિગેરે હોય તો-પણ અમારી ન્યાતમાં આજલગી તો કોઈએ તજ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૪.

“વિવાહ બાબતમાં આ અંક નીચે નોટ કાઢીએ તે જુવો-પૃષ્ઠ ૫૦”

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૦.

૪. *અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણી સાથે ન બનતું હોય તો ધણીના કબજામાં રહે તો આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ભરણપોષણ ન આપે.

૫. એ પણ ઉપર પ્રમાણે.

૬. કાંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઇને બેરીને તજે તો તેનું ભરણપોષણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

બ્રાહ્મણ-હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” ૩૮.

૧. † અમારી ન્યાતમાં આજદિન સુધી કોઈએ બેરી તજ નથી.

* આ અંકવાળાની જે કલમો અંક ૧૯ વાળાને મળતી નથી તેજ માન ઉતારેલો છે.

† અંક ૩૫, ૩૬ વાળાએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી, તેમની કચલતો ઉપર આપવામાં આવી છે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તો તેથી લાગ કરી ન કહેવાય.

૩. પેહેલી ઐરીપર બીજી ઐરી પરણી લાવે ને પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી ઐરીને કાઢીથી લાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણીસાથે ન બનતું હોય તો ધણીના કબજામાં રહે તો ભરણુપોષણુ આપે ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ન આપે.

૫. એ પણ ઉપર પ્રમાણે.

૬. કાઢી કારણુવિના ઉન્નત થઈ ઐરીને તજે તો તેનું ભરણુપોષણુ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ડુંઠી વિગેરે હોય તોપણુ અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કાઢીએ તજી નથી.

આદ્ય-અનાવણની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી શું કરવા બેઠએ ?

૨. પેહેલી ઐરીપર બીજી ઐરી લાવે ને બે પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો પેહેલી ઐરીના કબજાથી બીજી ઐરીને તજતી નથી.

૩. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તોપણુ પેહેલી ઐરીને લાગ કાઢી એવું કહેવાતું નથી.

૪. તજેલી તો કહેવાતી નથી પણ બેહુ ઐરાંના અણુઅનાવથી જુદી રહે તો ભરણુપોષણુ આપે, ને તે ઐરી પિહેરમાં રહે ને ગરરાહે ચાલે તો ભરણુ પોષણુ કાંઈ આપતું નહી, ને ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે તેમાં ધણીનો અખતાર છે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણુ વસું આણું શું આપે ?

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષા શી હોય ?

૭. આંધળી યા બેહેરી યા ડુંઠી વિગેરે હોય તેને પરણતી વખત જે બંદોબસ્ત કર્યો હોય તે મુજબ ચાલે.

આદ્ય-વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને તજવાનો કાંઈ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ? એ સુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરી ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર લખવામાં આવતો નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૫. અમારી ન્યાતમાં ઐરી તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણુનો જવાબ લખવામાં આવતો નથી, તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી એ સુકરર છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા ડુંઠી વિગેરે હોય તો તજવાનો ચાલ નથી.

આદ્ય-મારવાડી સીરોઈ મુરતવાસીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦.

આ અંકવાળાનો આ બાબત વિશે કલમવાર જવાબ નથી, રીમાર્કમાં લખે છે કે તજતી પણ નથી, શાવાસ્તે જે ઐરાં નથી.

આદ્ય-મધ્યાયનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાની રીત નથી તો શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ-સારસ્વત લુહાણના ઓરનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનસુધી કોઈએ જોઈને તજ નથી.

૨. એક જોરી ઉપર બીજી જોરી લાવે તેથી તેને લાગી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જોરી ઉપર બીજી જોરી લાવે ને જો પેહેલી જોરી ફરિયાદી કરે તો બીજી જોરીને તજાય નહીં.

૪. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણી સાથે ન બને તો ધણી પોતાના કબજામાં રાખીને અજવજ આપે, ને પિંહેરમાં રહે તો અજવજ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં કોઈ તજતુંજ નથી.

૬. કોઈ કારણવિના તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરેછે; ને બદરાહે ચાલતી હોય ને ધણિયાણીને તજે તો ધણી મુખસાર છે.

૭. આંધળી, બેહેરી, કુંઠી વિગેરે થાય તો તેનું નસીબ, પણ લાગ થાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં જ્યાં બાબતના જે ઓગણીસમા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે તે કારણવિના જોરીને લાગ થતો નથી.

૨. એક જોરી ઉપર બીજી જોરી ઉપરના કારણ લખેલાથી કોઈ કરે તેથી પેહેલી જોરીને લાગ નહીં થાય, પ્રથમના અધિકાર પ્રમાણે રહે.

૩. ઉપરના લખેલા કારણવિના બીજી જોરી થાય નહીં.

૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના જોરીને તજતી નથી તો શું લખીએ ?

૫. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. કારણવિના જોરીને તજતી નથી ને કુમાર્ગી હોય તો ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી વિગેરેમાં કાંઈને લાગ થાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૧.

૧-૭. ચોથા નંબરના સવાલ સાત છે તેનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં જોરીને લાગ કરી શકતા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨-૩. સવાલ બેનો જવાબ એ છે જે લખ્યા બાબતના જવાબ સાતમામાંહે લખ્યો છે.

૪. ધણી જોરીને તજતો નથી તો બરણપોષણ પિંહેરમાં રહે તેને શું આપે ?

૫. કોઈ કારણ હોય તોએ પણ લાગ ન કરે.

૬. ધણિયાણીનો લાગ થતો નથી તો શિક્ષા શી ?

૭. આંધળી લુલી બેહેરી વિગેરે હરેક દોષ હોય તોએપણ લાગ કરતા નથી.

બ્રાહ્મણ-મોતાળા ઓરપાકના દેશાધનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં જોરીને લાગ કરી શકે તેનું કારણ તથા રીત નંબર ૩ જાની કલમ આઠમી તથા નવમીમાં લખ્યું છે. ને એ બાબતમાં પોતપોતાના બંદોબસ્તનું લખ્યું પઢ્યું કદાચ કરી લે તો ચાલ છે.

૨. એક જોરી ઉપર બીજી જોરી નંબર ૩ જાની કલમ સાતમી પ્રમાણે કરે ત્યારે પેહેલી જોરીને લાગ કાંધી એમ કેહેવાય નહીં.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી નંબર ૩ ની કલમ નવમીમાં કારણુ લખ્યું છે તે કારણુવિના લાવે ને તે બાબતમાં પેહેલી જૈરી ધણી ઉપર ફરિયાદી કરીને લાવેલી બીજી જૈરીને લાગ કરાવે તો કરવી ઘટેછે.

૪. નંબર ૩ ની કલમ આઠમી તથા નવમીમાં લખ્યું છે તે મુજબની તજ્જી જૈરીને ભરણુપોષણ તથા રહેવાની જગા આપવી ઘટતી નથી, ને તે જૈરી પતિત થયલી ન હોય તો પોતાના પિહેરિયાંમાં પોતાની સત્તાનો માલ હોય તે સાથે રહેવું મુખ્ય છે. પણ કદાચ પિહેરિયાં સાથે અણખનાવ હોય તેથી પિહેરિયાંમાં ન રહે તો ન્યાતિના જથ્થામાં જુદું ધર લઈને પોતાના સત્કર્મ ને આમન્યાથી જુદી રહે ને પોતાની સત્તાના માલમાંથી ભરણુપોષણ કરે, ને કદાચ ધણી એ જૈરીને પોતાના ધરમાં રાખવા ચાહતો હોય અથવા એ જૈરી ધણીના ધરમાં એકઠી રહેવા ચાહતી હોય તો તે વાત બેહુ જણાવી મરજી એક થઈ હોય તો રહે. ને ઉપરના લખેલા કારણુવિનાની જૈરી પોતાના ધણીના ધરના મહસ્થધર્મના માર્ગના બંદોબસ્તથી ઉલટી ચાલે સાંસુધી પિહેરમાં કાઢાડી મુકે અથવા જુદી રાખે તો તે જૈરી ધણીની પાસે પોતાનું ભરણુપોષણ માગે સારથીજ વરસ એકનું અનાજ મણુ ૧૮ અરાડ તથા લુગડાનાં ૩. ૬) અંકે છ-જૈરી પોતાના સત્કર્મ ને આમન્યાથી રહે ને ધણી પાછી પોતાના ધરમાં બોલાવે સાંસુધી-તેનો ધણી આપે.

૫. કાંઈ કારણુવિના જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની પાંચમી કલમમાં લખ્યો છે તેથી ઉલટું ચાલીને ધણિયાણીને ધણી તજે તો ન્યાતના પંચ તથા ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુઠી વિગેરે હોય તેનો લાગ તેનો ધણી કરવા ચાહે તો ઉપરના નંબરોની કલમોમાં કારણુ તથા રીત લખીએ તે મુજબ હોય તો લાગ કરી શકેછે.

આહ્વાન-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં જૈરી બીજી કરવાનો ચાલ નથી ને જૈરી તજવાનો પણ ચાલ નથી. એ નંબરના સવાલ ૭ છે તેમાં એકું સવાલનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

આહ્વાન-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી ને લવિયે જૈરી વટલી જાય સારે તજાય એવી થઈ ગઈ, પણ ફારગતી અપાય નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ માં છે.

૪. બીજી કરવાનો ચાલ નથી તથા જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણનું શું લખીએ ?

૫. અમારી ન્યાતમાં જૈરી આંધળી તથા પાંગળી તથા રોગી હોય તો તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણ કરવું. ને જૈરી વ્યભિચારીણી તથા બદ્દેલ ચાલે તો ભરણુપોષણ કરે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૭. એનો જવાબ ૫ મી કલમમાં છે.

આહ્વાન-તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને લાગ કરે તેમાં કાળની ફારગતી લઈને તથા ન્યાતનું મન મનાવીને તજે. ને જૈરી ધણીને મુકે તો તે ઉપર પ્રમાણે કાળની ફારગતી લઈને તથા ન્યાતનું મન મનાવીને તજે.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને આગલી જૈરીને તજે તો ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે લાગ

થાયછે, ને જૈરી ધણીને તજે તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે. અને જૈરી જુદી રહે તો ભરણુપોષણ આપતા નથી.

૩. એ વાતમાં ધણી મુખત્યારછે. ને આગળથી જૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી જૈરીને તગતી નથી.

૪. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ ધણીની ખુશીમાં આવે તો આપે, ને ન આપે તો ધણી મુખત્યારછે; ને તે જૈરીની જાત ચાલતી હોય તો મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ગુજરાન કરે, ને જાત ચાલતી નહીં હોય તો પક્ષમાંથી ખાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો ચાલછે, કારણ કાંઈ મુકરર નથી.

૬. કારણથી યા વગર કારણથી તજેછે તેને ન્યાવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૭. ગમે તેવા દોષવાળી હોય તોએપણુ તેને તજવાનો ચાલછે.

પ્રાણણુ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી તો નંબર ૪ ની કલમ ૭ નો જવાબ શું લખીએ ?

પ્રાણણુ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે અમારી ન્યાતમાં થતી નથી. તે માટે એ ચાલ નથી તેથી સવાલ બીજા લખતા નથી.

પ્રાણણુ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સાગ કરી શકતા નથી. ફારગતી થાય નહીં.

૨. એક જૈરી હોય ને બીજી કરે તો પેહેલી જૈરીને ધાનવસ્ત્ર પુરાં કરે, ને રોટલા ખાય, બીનતકસીરે

કાઢાડી મુકે તો ધાનલુગડાં આપે, જૈરી ઉન્મત્ત થઈને બાહાર નીસરે તો અપાય નહીં.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો એકને તગત નહીં.

૪. એનો જવાબ આંક ત્રીજામાં આવ્યો.

૫. તજવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૬. કારણવિના તજે તો ન્યાત પુછી શકે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા લંગડીનો સાગ થાય નહીં.

પ્રાણણુ-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને સાગ કોઈ કરતું નથી. અગર કોઈ શખસ સાગ કરેછે, તો ધણી ધણિયાણીને અણુખનાવથી આંટો પડે સારે સાગ કરેછે. તેની કાંઈ ફરફારગતી થતી નથી.

૨. એક જૈરી ઉપર કદી બીજી જૈરી લાવે સારે પેહેલી જૈરીને સાગ કાઢી એવું કહેતા નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તે પેહેલી જૈરીની સમજાવતથી લાવેછે, તેથી કોઈ ફરિયાદી કરતું નથી; ને કદી કોઈ ફરિયાદી કરે તો બીજી જૈરીને તગતી નથી.

૪. ધણી જૈરીને તજે સારે તો ધણિયાણીને રહેવાની જગો તથા ભરણુપોષણ આપવું ઘટેછે; ને ધણિયાણીને એકઠી રાખવામાં ધણીનો અખત્યાર છે, ને ન રાખે તો પોતાના પિહેરમાં રહે, ને ધણિયાણી ધણીને તજે તો ધણી રહેવાની જગો તથા ભરણુપોષણ આપે નહીં.

૫. કાંઈ કારણવિના જૈરીને તજે સારે વધતું ભરણુપોષણ આપવું પડતું નથી, સિરસ્તા પ્રમાણે અપાય છે.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી તથા બેહેરી અથવા કુંઠી વિગેરે હોય તેને સાગ કરતા નથી, પણ એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે; પણ અનુવસ્ત્ર આપે.

પ્રાણણુ-દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ સ્ત્રીને લાગ કરી શકતા નથી ને થયું પણ નથી, તો એનું શું લખીએ ? અને કાંઈ ઉધાડો દોષ હોય અથવા બીગડેલ હોય તો તેને પિહેર કાઢી મુકે, ને તેને શિક્ષા કરીને પાછી ઘેર લાવે, લાગ થતી નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ ?

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવવાનો ચાલ નથી, તેથી એનો જવાબ વિગતવાર લખ્યો નથી.

૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસની ઘેરી બીગડેલ હોય અથવા બીજો કાંઈ હરેક તરેહનો તેનામાં ઉધાડો દોષ હોય તેવીને ધણી કાઢી મુકે ને તે ઘેરી પિહેરમાં રહે, ને બરણુપોષણુ ધણી પુરૂં પાડે; ને પિહેરવાળા ન હોય વા પિહેરવાળા તે ઘેરીને વાંકે રાહે ચલાવતા હોય તો તેનો ધણી પોતાના જથામાં જુદી રાખીને ખોરાકી પોશાકી પુરી પાડે, ને પાછી તે ઘેરીને ઘરમાં તેડવામાં અથવાં ન તેડવામાં ધણી મુખતાર છે. અગર ધણી ઘરમાં તેડીને તેની ધાત કરવા ચાલતો હોય ત્યાં દુઃખ દેતો હોય તો ધણીને ઘેરજવામાં ઘેરીનો અખતાર છે. અને ઘેરી ઉપર કાંઈ દોષ સાખીત પંચાતમાં નહીં થાય તો તે ઘેરીને તેના ધણીથી કાઢી મુકાતી નથી.

૫. ઉપર લખેલા કારણુ શિવાય બીજા કારણુથી ઘેરીનો લાગ થતો નથી તો બરણુપોષણુ આખતનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ ઉપલી કલમ ૪ ના લખેલા કારણુવિના કાઢી મુકે તો તે શખસને ન્યાતવાળા મળીને શિક્ષા કરી શકે છે.

૭. આંધળી વા લુલી વા ઠુંડી વા પાંગળી યા બેહેરી એ વિગેરે એવી તરેહથી કાંઈ તેના શરીર ઉપર દોષ હોય તે ઘેરીને લાગ કરવાનો તથા કાઢી મુકવાનો ચાલ નથી.

પ્રાણણુ-ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૧.

૧-૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-અગરવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને તજવાનો ચાલ અસલથી નથી વાસ્તે એ સવાલનો જવાબ લખ્યો નથી.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૧.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મોઢ વીશા અરાડખ અમંદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૨.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

વાણિયા-મોઢ માદળીયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧-૭. એનો જવાબ તો એ છે જે સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મોઢ દશા અરાડજ સુરતીનો
જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ માથાનો ફરેલ થઈને એવું કામ કરે તેને પંચાતવાળા સીજ કરે.

વાણિયા-દશા ખડાયતા સુરતી તથા અ-
મદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને ધણીના હુકમ શિવાય કોઈને ત્યાં રહેવાય નહી. જૈરીને ધણી પોતાના કબજામાં રાખે, પણ અમારામાં અસલથી તજવાનો ચાલ નથી વાસ્તે સવાલ ૭ નો જવાબ વિગતવાર લખ્યો નથી.

વાણિયા-ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૨૨૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ? ને અસલથી તે આજ સુધી એક જૈરી બેઠે તેના ઉપર બીજી જૈરી કોઈએ કરી નથી. ને એવી તરેહથી બીજી કરવાનો સિરસ્તો પણ નથી, ને જૈરી આંધળાં લુલી વિગેરે અંગરોગવાળી હોય તેનો પણ લાગ થતો નથી, તેથી એ સર્વે સવાલનો જવાબ જુદો જુદો લખ્યો નથી.

વાણિયા-વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૭.

૧-૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ માથાનો ફરેવાન થઈને એવું કામ કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાતના લોક તેને સજ કરે.

વાણિયા-હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલની કલમ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કલમ પેહેલીથી તે કલમ ૭ મીના પ્રકારસુધી પણ તજ શકાતું નથી, ને ધણિયાણી બદરાહે ચાલતી હોય તો ધણી પોતે સખતાઈથી જૈરીને પોતાના કબજામાં રાખે, ને તે ન હોય તો તેનાં માથાપ વિગેરે ન્યાતિના લોકો કબજા રાખે, ને તેથી ન રહે તો સરકારને જાહેર કરીને રખાવે.

વાણિયા-હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૯.

“આ અંકવાળા અને અંક ૨૨૮ વાળા લોકો એકજ ન્યાતના છે તેથી તે અંકવાળા સાથે આ અંકવાળાનો જવાબ મળતો છે તેથી ઉતાર્યો નથી.”

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીથી અગર જૈરીથી જણુ બેમાં કોઈથી તજતું નથી, ને કલમ ૭ નો વિસ્તાર આગલ લખવાની જરૂર નથી.

વાણિયા-શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક” અંક ૨૩૧.

૧. અમારામાં જીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૨. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ છે ને બંનેને બરાબર ખોરાકી પોશાકીએ બરાબર રાખે છે. પણ જૈરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એના જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

વાણિયા-વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.

“આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી—ન્યાતિઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેનાજ જવાબ આપ્યા છે.”

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૨.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં અસલ પરાપુર્વેથી તજવાનો ચાલજ નથી તો એનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં જૈરી આંધળી લુલી વિગેરે મને તેવી હોય પણ તજવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૭.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલની કલમ ૭ તો જવાબ એ છે જે અમારામાં કલમ ૧ લીધી તે સાતમી કલમના પ્રકાર સુધી પણ તજ શકતા નથી, ધણિયાણી બદરાહે ચાલતી હોય તો ધણી પોતે સખતાઈથી પોતાને કબજે રાખે, તે ન હોય તો તેના મા-બાપ વિગેરે ન્યાતિના લોકો કબજે રાખે, તેથી ન રહે તો સરકારને જાહેર કરીને રખાવે.

વાણિયા-વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૮.

૧-૭. તજવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.
૬૯

ભાટિયા-બદવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીને લાગ કરવાનો સિર-સ્તો નથી, ને લાગ કરે તો વટલે લાગે લાગ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો પેહેલી જૈરીને રાજ કરીને લાવે, ને બીજી જૈરી સાથે બનાવ ન હોય તો બીજી લાવે તો બંનેનું ભરણુપોષણ કરે.

૪. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ આપે, ને ધણીની ખુશીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે તેમાં ધણી મુખસાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના જૈરીને લાગ કરી શકે નહીં. અગર કારણવિના લાગ કરે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો લાગ થાય નહીં.

ભાટિયા-લુવાણા તક પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં લાગ કરવાનો ચાલ છે, જ્યારે ધણી ધણિયાણીને ન બને ને કબજો થાય અથવા કંઈ પકડું કારણ બદલેલીનું હોય અથવા ભરણુપોષણની સંપત્ત ન હોય તો એકએકને લાગ કરી શકેછે; તેમાં ફારગતી થતી નથી. ફારગતી તો જ્યારે બંને જણુ છેડા ફાડીને જુદાં થાય ત્યારે પલ્લુ પાછું આપેછે તો થાયછે.

૨. એક જૈરીપર બીજી જૈરી લાવે તેથી પેહેલી જૈરી લાગ કાઢી એમ કહેવાતું નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદ કરે તો પેહેલી જૈરીના કબાથી બીજી જૈરીને તજતી નથી.

૪. તજેલી જૈરી તે ધણીનો સૌભાગ્ય રાખે, ને ધણીના હકમાં રહે તો તેને ખોરાક પોશાક આપવો

જર છે. ને ધણી ન્યાં રાખે તો રહે તો ખોરાક પો-
શાક આપવો જોઈએ.

૫. કારણુવિના ધણીથી જૈરીને તજતી નથી, ને
તજે તો તે ઓરત શેઠ વિગેરે પંચાત પાસે આવીને
પોતાનો હેવાલ કહે તો શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને
જે ઠરાવે તે પ્રમાણે કરવું.

૬. સવાલ ૫ ના જવાબ પ્રમાણે પંચ તજવીજ
કરે ને નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અગર બેહેરી અથવા લુલી વિગેરે
દોષવાળી હોય તેને તજ્ય નહી, તેનું ભરણુપોષણ
ધણીને કરવું લાજમ છે.

ભાટિયા-લુવાણા તક ખીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. ધણી પોતાની ધણિયાણીને તેડીને પોતાના
ઘરમાં રાખે નહી તો તેને ખોરાક પોશાક આપે ને રહે-
વાને જગો આપે. ને ધણિયાણી કદાચ પોતાના ધ-
ણીનું ઘર નહિ ચલાવે તેને ખોરાક પોશાક અપાય
નહી, ને ધણી અથવા ધણિયાણી પંચમાં આવે ને
હેવાલ પોતાનો જાહેર કરે ને પંચની નજરમાં જેની
તકસીર આવે તેને પંચ કહે તે કબુલ કરીને ઉપર
લખેલા સિરસ્તા પ્રમાણે ચાલે. અગર નહી ચાલે તો
૩. પા પંચાતમાં ગુનેહગારીના લેવા ને ઉપર લખ્યા
પ્રમાણે ચલાવવો. અગર નહી ચાલે ને રૂપિયા પણ
નહી આપે તો તેને ન્યાતનું નોહોતરૂં દેવું નહી ને
એવી તરેહ હોય તે સાગ કરી કહેવાય નહી.

૨. સાગ પેહેલી જૈરીને કહેવાય નહી.

૩. ખીજ કરેલીને તજવી ઘટતી નથી.

૪. ભરણુપોષણ આપવું ઘટતું નથી ને ધણી
ઘરમાં રાખવા આખત વિગેરે શેઠ તથા પંચને જાહેર
કરે ને તે જ પ્રમાણે ઠરાવે તે પ્રમાણે ચાલે, તેમાં ધ-
ણીનો તથા જૈરીનો અખસાર નથી.

૫. ઉપર લખેલા પેહેલા જવાબ પ્રમાણે હોય તેને
સાગ કરી કહેવાય નહી, ને તેને ભરણુપોષણ પણ
કાંઈ વધારે સિરસ્તા કરતાં અપાતું નથી.

૬. પંચ વિગેરે શેઠની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે.

૭. ન થાય.

ભાટિયા-બહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૫ વાળાના જ-
વાબ સાથે સઘળો મળતો છે તેથી અત્રે દાખલ કાઢી
નથી.” જુઓ પૃષ્ઠ ૫૪૫.

કાયસ્થ-વાદિમક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. સાગ કરવાનો તથા ફારગતીનો સિરસ્તો નથી.

૨. ખીજ જૈરી કરેથી પેહેલી જૈરી સાગ કરી ન
કહેવાય.

૩. પેહેલી જૈરીની મરજી મુજબ ખીજ જૈરી ત-
જ્ય નહી.

૪. જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી સાથે
અણખનાવ હોય ને કાહડી મુકે તો પિંહેર શિવાય
ખીજ જમે રહેવાય નહી. અગર તે જૈરીના પિંહેરમાં
કોઈ નથી તો તેને ધણી પોતાના અખસારમાં જુદી
રાખે. ને તે ઓરત મયાંદાથી તથા સુધર્મથી તથા આ-
મન્યાથી જુદી રહી હોય તો તેને ધણી ઘરમાં તેડી
શકે છે, ને કાહડી મુકવાના સખખથી ન્યાં રહે ત્યાં
ભરણુપોષણ આપવું પડે છે.

૬. તજવાનો ચાલ નથી.

૭. જેવી હોય તેવી નિભાવવી, સાગ થાય નહી.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી તે વિવાહ
ફાક થતા નથી, તથા ખીજ જૈરી પણ કોઈ કરતું
નથી, ને થતું પણ નથી તો એ નંબર ચોથાની ક-
લમ ૭ સાતનો જવાબ શું લખીએ ?

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીને લાગ કરી શકેછે, પણ તે જી પોતાના ધણીને દુખી કરે અથવા પોતે બદ્દેલી કરે એવું પશું કારણ ન્યાતમાં જાહેર થાય તો માટી પોતાની જીને લાગ કરે; ને તરફેણની રજ હોય તો માટીના હાથની દારગતી બેઠેજી.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો બીજી જૈરી લાગ કરી કેહેવાય નહી, પેહેલી જૈરીનું પણ રક્ષણ કરવું બેઠેજી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી લાવે ને કદાપિ પેહેલી જૈરી ધણી ઉપર ફરિયાદી કરે તોએપણ બીજી જૈરીને તળય નહી. (ને) અગર બીજી જૈરીની તક-સીર તથા બદ્દેલ સવાલ પેહેલા પ્રમાણે હોય ને ધણીની મરજ હોય તો તળય.

૪. તજેલી જૈરી તે ધણીનો સોભાગ રાખે તો ધણી બરણપોષણ આપે ને પછી ધરમાં એકઠી રાખે તો ધણી મુખસાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના જૈરીને તળતી નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણી જૈરીને તજે નહી ને અસારપછી એવું કાંઈ કરે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૭. આંધળી અગર બેહેરી અથવા લુલી હોય એવા કારણથી કાંઈ લાગ થઈ શકતી નથી, તેનું બરણપોષણ ધણીએ આપવું જરૂર છે.

કલુષી-કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો ચાલ છે તેનું કારણ એ જ પોતાના ધણીના કદા પ્રમાણે ન ચાલે તે સખબથી તજેછે, ને તજેલી જૈરીથી ધણીની દારગતીવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી; ને નાતરે ન જાય તેને દારગતી બેઠતી નથી.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને જો બંને જૈરી એકઠી રહે ત્યારે પેહેલી જૈરીને લાગ કાઢી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તેથી પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તે સખબથી બીજી જૈરી તળય નહી.

૪. તજેલી જૈરી નાતરે ન જાય તેને બરણપોષણ આપવું થયેછે. ને તે જૈરી પોતાના પિહેરમાં જાય તેને ધણી બરણપોષણ આપે નહી. ને જીદી રાખવામાં વા ધરમાં રાખવામાં ધણી મુખસાર છે.

૫. કારણવિના કાંઈ જૈરીને તજે તેને બરણપોષણ વધું આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના જૈરીને તજે તેથી કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વિગેરે હરેક ખોડવાળી જૈરીનો લાગ થતો નથી.

કલુષી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. અમારામાં જૈરીને તજવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કાંઈ જૈરી વટલી જાય અથવા ગેર-રસ્તે ચાલે તો પંચની રજથી તજેછે, ને દારગતી કાળને લાં થાયછે.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો પેહેલીને લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તળતી નથી પણ પંચ તેનું સમાધાન કરેછે.

૪. કાંઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢી મુકે ને તે જૈરી જીદી રહે તો બરણપોષણ આપવાનો ચાલ છે, પણ તે જૈરી પોતાના આપના ધરમાં રહે તો બરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કારણવિના જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો બરણપોષણ વધું શેનું આપે.

૬. તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. આંધળી યા કુંડી વિગેરે હોય તેને તજતા નથી.

કણબી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને તજવાનો ચાલ છે તેનું કારણ એ જે પોતાના ધણીના કલ્હા પ્રમાણે ન ચાલે તે સખબથી તજેછે, ને તજેલી જૈરીથી ધણીની ફારગતીવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહીં; ને નાતરે ન જાય તેને ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને જો બને જૈરી એકઠી રહે ત્યારે પેહેલી જૈરીને લાગ કાઢી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તેથી પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તે સખબથી બીજી જૈરી તજાય નહીં.

૪. તજેલી જૈરી નાતરે ન જાય તેને ભરણુપોષણ આપવું ધટેછે, ને તે જૈરી પોતાના પિંહેરમાં જાય તેને ધણી ભરણુપોષણ આપે નહીં ને જુદી રાખવામાં વા ધરમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના જૈરીને તજે તેથી કંઈ શિક્ષા નથી.

૬. કારણ વિના કાંઈ જૈરીને તજે તેને ભરણુપોષણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. આંધળી વિગેરે હરેક ખોડવાળી હોય તે જૈરીનો લાગ થતો નથી.

કંસારા-તજખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. ઉપરના કારણથી એક ઉપર બીજી જૈરી લાવે તો પેહેલી જૈરીને લાગ કાઢી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરીને રાજ કરીને બીજી જૈરી કરેછે તો ફરિયાદી કાણુ કરે?

૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના જૈરીને તજતી નથી તો ભરણુપોષણ શું લખીએ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણીઆણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી ચા કુંડી વિગેરે હોય તેને તજાય નહીં, તેને પાળે.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ?

૨. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તેથી પેહેલી જૈરીને તજતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરે ને અગર પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણુ અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં જૈરી તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણનું શું લખીએ?

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે.

૬. અમારામાં જૈરીને તજવાનો ચાલ નથી ને કદાપિ કાંઈ શખસ તજે તો તેને ન્યાતવાળા સરવે લોકો મળીને સીજ કરેછે. ને કારણુ તો એ છે જે શખસની જૈરી વટલી ગઈ હોય ને ન્યાતના લોકોએ ન્યાતઆહાર મુકી હોય તેવી જૈરીને તજવાનો ચાલ છે.

૭. આંધળી તથા લુલી વગેરે દોષવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર-છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકતી નથી. ને અગર કાંઈ લાગ કરવા ચાહે તો તે બાઈ જીવે સાંસુધી અનવસ આપવાં જોઈએ. ને કદાચ તે બાઈ મરી જાય તો તેની કિયા તથા દાહડોપાણી કરવો જોઈએ.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ત્યારે પે-

* અંક ૨૬ વાળાનો જવાબ ૨૬ વચાઉ અને તેમજ બીજો આપેલો જવાબ અંક ૨૭ માં દાખલ છે.

હેલી ઘેરીને લાગ કરી એવું કહેવાય નહી, ને કદાચ કહ્યું તો તેને અનવસ્થા આપવાં જોઈએ. ને કદાચ હરામખાદી ઘેરી હોય ને બદ્દેલી કરતી ફરતી હોય તેને કાંઈ અનવસ્થા અપાય નહી.

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર ખીજી ઘેરી લાવે ને પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો ખીજી ઘેરી લાવેલી હોય તેને તબીય નહી.

૪. તબેલી ઘેરીને ભરણુપોષણ આપવું પડે છે. તે ઘેરી પોતાના પિહેરમાં રહીને ધણી પાસે અનવસ્થા માગે તો તેને અપાય નહી. ને ધણીના કલાથી પિ-હેરથી જીદી રહીને માગે તો આપવું જોઈએ. કદાચ ધણી પોતાના ધરમાં લાવીને એકઠી રાખે તો ધણી મુખસાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના ઘેરીને તબે લાગે તે ઘેરીને ભરણુપોષણ ન્યાતનાં સિરસ્તા પ્રમાણે અપાય પણ વળું અપાય નહી; ને પલ્લું તેના હવાલામાં આપવું જોઈએ.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તબે તેને ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે પંચ ઉપરીએ તે બાઈને અપાવવું જોઈએ. કદાચ તે ધણી લખ્યા પ્રમાણે ન આપે તો ન્યાતબાહાર રહે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ડુંડી વિગેરે હોય તેને તેના ધણીથી લાગ થતી નથી, જે બન્નું તે તેના ભવિષ્યે, તેને મુકાય નહી.

ભાવસાર-આવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૯.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તો લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર-આવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તો લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તબવાનો ચાલ નથી, ત-જવું તે છાંડ્યાનું નામ છે. ને ફારગતી આપવી એ વાત અમારી ન્યાતમાં થઈ શકતી નથી. ને કદાપિ કાંઈ શખસ કરે તો જન્મોજન્મ ન્યાતબાહાર રહે. ને ખીજી સવાલનો ચાલ નથી તે માટે લખતા નથી.

સોની-ત્રાગડ બવિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૪૦.

૧-૭. તબવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જ-વાબ એ છે જે તેને તબીયજ નહી તો શું લખીએ ? આંધળી વા બેહેરી વા બોબડી વિગેરે હોય તો તેને તબીય નહી, ને કાંઈ તબે તો ન્યાત તેને ન્યાત-બાહાર મુકે.

સોની-ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫.

૧-૭. તબવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જ-વાબ એ છે જે તેને તબીયજ નહી તો શું લખીએ ? આંધળી વા બેહેરી વા બોબડી વિગેરે હોય તો તેને ત-બીય નહી. ને કાંઈ તબે તો ન્યાત તેને ન્યાતબાહાર મુકે. અગર ઘેરી બદલાલ ચાલે તો ન્યાતના લોક ઘે-રીને પણ ન્યાતબાહાર મુકે.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી. અગર ઘેરી કદાપી બદલાલ ચાલે તો પંચ તેની પાસે ૩. ૫) પાંચ દંડના લે. ને પંચની નજરમાં આવે કે એ કરતાં પણ વધારે દંડ કરવો જોઈએ તો ન્યાતના લોક વિચાર કરીને જે પ્રમાણે તેને શિક્ષા

કરવી ધટે તે પ્રમાણે કરીને તેના ધણીને સોંપે, પણ સાગ થાય નહીં.

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ત્યારે પે-હેલી ઘેરીને સાગ થાય નહીં.

૩. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને જો પે-હેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને તજવા નહીં. શાવાસ્તે કે પેહેલી ઘેરીને રાજ કરવા સાડ નંબર ૩ ની કલમ ૮ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે પલ્લુ પુરું કરી આપ્યું છે, વાસ્તે બીજી ઘેરીને તજવા નહીં.

૪. ધણીના ઘરમાં રહે તો તેને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહીને અનવજ્ઞ માગે તો ધણી આપે નહીં. ને ઘેરીને ધણી પોતાના ઘરમાં રાખવા-ને મુખસાર છે.

૫. કારણવિના ઘેરીને કાહડી મુકે તો તેને ભરણપોષણ ઉત્તમ પ્રકારે આપે.

૬. કારણવિના ઘેરીને કાહડી મુકાય નહીં.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તોએપણ તેને તજવા નહીં.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ધણી ધણિયાણીને કાંઈ લગાઈ થાય તો તે ઘેરી લગાઈના સખળથી પોતાના પિહેરમાં જઈને રહે ને પછી તેનું દસ પંદર દાહાડામાં સમાધાન થાય એટલે પોતાના ધણીના ઘરમાં આવીને રહે, ઘેરીને તજવાનો ચાલ અમારામાં નથી અસલથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? તેમણે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, તજવીજ નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૦.૦

૧ તમારી ન્યાતમાં જીને સાગ કરી શકે છે? અગર કરે તો શા કારણથી ને શી રીતે કરે છે? ને તેમાં લખેલી ફારગતી જોઈએ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં જીને સાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ત્યારે પે-હેલી ઘેરીને સાગ કીધી કેહેવાશે? એનો જવાબ એ છે જે એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી કદાચ લાવે તોપણ પેહેલી ઘેરીને સાગ કરી શકતા નથી.

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને જો પે-હેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને તજવી ધટે છે? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી ઘેરી[નો] સાગ થાય નહીં.

૪. તજેલી ઘેરીને ભરણપોષણ આપવું ધટે છે? ને તે ઘેરી પોતાના પિહેરમાં રહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે? ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં ખાઈ એકઠી રાખે તેમાં ધણીનો અખસાર છે? એનો જવાબ એ છે જે તજવાની બાબતનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૫. કોઈ કારણવિના ઘેરીને તજે ત્યારે તેને ભરણપોષણ વધતું આપવું પડે છે? કોને કેટલું આપવું પડે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવા બાબતનો ચાલ નથી.

૬. કંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કંઈ શિક્ષા કરે છે? એનો જવાબ એ છે જે કંઈ તક-સીરવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકે તો (તેને) જન્મ-લોકની મરજીમાં આવે તેટલી સીજ તે ધણીને આપી શકે છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા લુલી વિગેરે હુંડી હોય તેને સાગ થાય છે? અમારી ન્યાતમાં સાગ કરવાનો ચાલ નથી.

* અંક ૧૫૯ વાળાનો કલમવાર જવાબ નથી, કચ્છલ છે.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૧.

૧. અમારામાં સ્ત્રી સાગ થતી નથી ને, કારણ હોય અથવા કારણ ન હોય તોપણ સાગ થતી નથી.

૨. એક બૈરી છે તેના ઉપર બીજી બૈરી લવાતી નથી.

૩. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વા લંગડી વા માંડી-ગમે તે દોષ હોય અથવા થાય તો તેનું ભર-ણપોષણ કરવું પડે છે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧-૭. તજવું તે ફારગતીનું નામ છે, તે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીની ફારગતી થતી ને તેને કાઢાડી મુકાતી નથી. ને કોઈ શખસ કાઢાડી મુકે છે પણ તેને ભરણપોષણ આપે છે, પણ ફારગતી આપવાનો ચાલ નથી-એ રીત છે; પણ કહાપી કોઈ શખસ દૈવજોગે નપુંસક છે તો ફારગતી પંચની રજાથી પંચ સાચા સખબથી રજા આપે. નપુંસક હોય તો સ્ત્રી પુરુષને તજે પણ પુરુષથી સ્ત્રી તજતી નથી. ને બીજા સવાલનો ચાલ અમારે નથી માટે લખતા નથી.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૩.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી. ને તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે ફારગતી આપવાનો સિરસ્તો નથી, ને બીજા સવાલનો ચાલ નથી તેથી લખતા નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો

શું લખીએ ? તે (ની) માટે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, તજતીજ નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૫૦.

* ૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે સારે પેહેલી બૈરીને સાગ કાઢી કેહેવાશે ? એનો જવાબ એ છે જે બીજી બૈરી અમારી ન્યાતમાં લવાય નહીં તો સાગ કાઢી શી રીતે કેહેવાય ?

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી બૈરીને તજવી થયે છે ? એનો જવાબ એ છે જે બીજા સવાલનો જવાબ પ્રમાણે.

સુધાર-સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે, પણ પંચની રજાથી તજાય છે.

૨. એક ઉપર બીજી લાવતા નથી, ને લાવે તો ખંને સરખી છે.

૩. પેહેલી તથા બીજીને પંચાત તકસીર જોઈને તજે તો તજાય છે.

૪. તજેલી બૈરી ધણીના ઘરમાં રહે તો ભરણ-પોષણ આપે, ને બાપનાં ઘરમાં રહે તો ન આપે.

૫. ઉપરના સવાલ પ્રમાણે પંચના કહાથી તજ હોય તેને ભરણપોષણ આપવું થયે નહીં.

૬. કારણવિના તજે તો પંચાતને ન્યાત ૧ મોંઢ માગી આપે, ને વાસણ રૂ. ૫૦ નું આપે-તે ધણી તજે; બૈરીને કાઢાડે તો ૫૬૦ બૈરી પાસે રહે.

૭. દોષવાળો શખસ પંચાતને સંભળાવીને પંચ- [ને] રાજ કરીને પંચાત રજા આપેથી તજાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળે છે

તથા તકાવતનીજ કલમો માત્ર લખી છે. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૫૦.

સુથાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૧.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તો લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર-ગુજ્જર ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૨.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તો લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને લાગ કરી કેહેવાંતી નથી.

૩. અમારામાં પેહેલીની રજા લઈને બીજી ઘેરી લાવે એ ચાલ છે, તો પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી રખની કરે?

૪. તજવાનો ચાલ નથી; એમ કરતાં જુદી રહે તો ભરણુપોષણ આપે છે.

૫. કંઈ કારણુવિના તજવાનો ચાલ નથી.

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો પણ લાગ થાય નહીં.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકાતું જ નથી તો તેનો જીકર આગળ શું લખીએ ?

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ત્યારે પેહેલી ઘેરીને લાગ કરી કરી શકાતી જ નથી. અમારી ન્યાતમાં તો તે બંને ઘેરીને બરાબર ગણે છે-એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે તો બે પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને તજાતું જ નથી. તે નાતરાવાળી ઘેરી પરણિયતની ઘેરીના ક-લાપ્રમાણે ચાલે, ને પરણિયતવાળી ઘેરીના હુકમમાં રહે; એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ શખસ ઘેરી તજાતું નથી, ને અગર તજે તો તે ઘેરીને પોતીકા ધણી ધરમાં રાખીને તે ઘેરીને ભરણુપોષણ આપી શકે છે. ને તે ઘેરીને ધરમાંથી બહાર જુદી રાખી શકાતું જ નથી, ને અગર બહાર જુદી રાખે તો તે ધણીને પંચાયત પુછી શકે છે. ને અગર તે ઘેરી પિંહેરમાં રહે તો તે ઘેરીને તેના ધણીને પિંહેરમાં ખોરાકી પોશાકી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. ને તે ઘેરી તો ધણીના ધરમાં એકઠી રહે છે ને તેમાં ઘેરીનો તો અખસાર તો ચાલી શકતો જ નથી, ને તેમાં અખસાર તો ધણીનો ચાલે છે.

૫. કાંઈ કારણુવિના ઘેરીને તો અમારી ન્યાતમાં તજાતું જ નથી તો તેના ભરણુપોષણનો જીકર શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને શિક્ષા તો એ છે ને પંચાયત મળીને તજવી જ કરીને તે શખસને ન્યાતબહાર મુકી શકે છે, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે લંબડી હોય તેને તો લાગ કરી શકાતું જ નથી.

સુથાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદા-

વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧-૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને કારણુ તો પક્ષાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખ્યું છે. ને ફાર-ગતી તો કરીએ છીએ.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી; તેને જે લાગ કરે તો ન્યાતબાહાર મુકે.
૨. અમારામાં એક ઉપર બીજી થતી નથી.
૩. અમારી ન્યાતમાં બીજી થતી નથી તો તજે કોને?
૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તો બરણપોષણનું શું લખીએ?
૫. અમારી ન્યાતમાં એ સવાલનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?
૬. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. (તો) અગર તજે તો ન્યાતબાહાર મુકે.
૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા લુલી તથા પાંગળી તથા ઠુંડી વિગેરે હોય તેને પરણ્યા પછી તજવાનો ચાલ નથી.

સુથાર-મુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી કરવાનો પણ ચાલ નથી.
૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને લગન બાબતના સાતમા જવાબમાં ઉપર લખેલી છે તે પ્રમાણે બીજી થાય છે. ફરજંદને અર્થે ને પેહેલી જૈરીને કાંઈ દોષ થાય તોએ-પણ કરી શકે છે.
૩. ફરજંદને અર્થે પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે, ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ પેહેલી-ને લાગ થતી નથી.
૪. પેહેલી જૈરીને ખોરાક પોશાક આપે, ને પિહે-રમાં રહીને બાઈ માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.
૫. કાંઈ કારણ હોય તોએપણ જૈરીને લાગ કરી શકતો નથી, ને આપવા લેવાનો ચાલ નથી.
૬. એ વાતનો અમારામાં ચાલ નથી.
૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને તજવાનો

૭૦

ચાલ નથી, ને તેને ખોરાક પોશાક આપે; ને તે ઉપર બીજી કરે તેને કાંઈ પંચનું પુછતું નથી.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનમુધી એ વાત થઈ નથી.
૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તેથી લાગ કરી ન કેહેવાય-તે ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે કરે.
૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી પરણી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી જૈરીને કાંઈ લાગ કરાય નહીં.
૪. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણીને બનતું ન હોય તો ધણી જૈરીને પોતાના કબજામાં રાખીને બરણપોષણ આપે છે.
૫. પાંચમી કલમનો જુવાબ ચોથી કલમ પ્રમાણે.
૬. કાંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઈ જૈરી સાથે છતે-કાક રાખે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખોરાક પોશાક આપે.
૭. આંધળી વા બેહેરી અથવા ઠુંડી વિગેરે હોય તોએપણ આજલગી અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તજ પણ નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરી લાગ કરવાનો ધારો નથી.
૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી જૈરી કરવાનો ચાલ છે, તેથી પેહેલી જૈરી લાગ કરી એવું કે-હેવાય નહીં, કાંજે બંને જૈરી સમાન ને બરાબર ગણવી.
૩. ત્રીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.
૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. પણ બંને જૈરીને પોતાનો ધણી ધરમાં રાખે ને રોટલા ખવાડે.
૫. પાંચમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. છટ્ટા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા લુલી હોય તો તેનો ન્યાતમાં સંગ કરેછે, કાંજે વિવાહ તુટતોજ નથી.

ધાંચી-પરગણે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો સાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તોપણ પે-હેલી બેરી સાગ કરી એમ કેહેવાતું નથી.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને જો પે-હેલી બેરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી બેરી કરેલી તબતી નથી.

૪. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એ રકમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એ રકમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તેથી બેરીને તજે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંઠી વિગેરે હોય તોપણ તબતી નથી.

ધાંચી-મોઠ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં બેરીને સાગ કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તેથી પેહેલી બેરીને તજ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને જો પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બેરી તબતી નહી.

૪. બેરીને પોતાના ઘરમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરવું લાજમ છે, (ને) અગર ધણીના બેખનાવથી ધણીની હદમાં જુદી છાપરી લઈ રહે તો ધણી ભર-

ણુપોષણ કરે, (ને) અગર પિહેરમાં અથવા પિહેરની હદમાં રહે તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઈ કારણથી બેરીને તજવું નથી તો વધારે ભરણુપોષણ શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણથી અથવા વિનાકારણથી બેરીને તજે તો તેને ન્યાત મનમાને તેવી શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંઠી વિગેરેનો સાગ ન થાય.

ધાંચી-મોઠ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી.”

ધાંચી-મોઠ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

“આ અંકવાળાનો આ બાબતનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તેથી ગ્રંથમાં દાખલ કરીધો નથી.”

ધાંચી-મોઠ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં બેરીને તજવાનો ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઠ અમદાવાદનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને સાગ થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો પક્ષાં બાબતની કલમ ૧૬ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે કરીને સાગ થાયછે.

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ત્યારે પેહેલી બેરીને સાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર ખીજી જૈરી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો ખીજી જૈરી તળય નહી.

૪. તજેલી જૈરીને કબજામાં રાખીને ભરણુપોષણ આપે છે ને પિહેરમાં રહે તો અપાય નહી, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો એકઠી રાખે-જીદી રાખે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કારણુવિના જૈરીને તળય નહી, તો ભરણુપોષણ વધતું આપવાનું શું લખીએ ?

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકે છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે જૈરી હોય તેને લાગ થાય નહી; (ને) અગર ધણી એવી તરેહના દોષવાળો હોય તો જૈરી (ને) ઉપરના સિરસ્તા પ્રમાણે ધણીને રાજ કરીને તજે છે.

ધાંચી-મોઠ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ થાય નહી, ને એમ કરતાં કાંઈ કરે તો પક્ષાં બાબતની કલમ ૧૯ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે આપીને લાગ થાય છે.

૨. એક જૈરી ઉપર ખીજી જૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી જૈરીને લાગ કરી કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર ખીજી જૈરી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો ખીજી જૈરી તળય નહી.

૪. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ આપવું ઘટતું નથી તો શું લખીએ ?

૫. કારણુવિના જૈરીને તળય નહી તો ભરણુપોષણ વધતું આપવાનું શું લખીએ ?

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકે છે.

૭. આંધળી જૈરી હોય તેને તળય નહી, ને તેના ઉપર ધણી ખીજી જૈરી કરે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાત જમાડે નહી.

સાળવી-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૭.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટાળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળા સાથે પુરેપુરો મળતો છે તેથી લખ્યો નથી.”

હુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકે છે ને કારણુવિના લાગ થતી નથી, ને લાગ કરનાર શખસ રૂ. ૪૧૭ અંકે એકતાળીસ આપે, ને પડીકાં પણ ન્યાતના લોકોને આપે, ત્યાર પછી લાગ કરી શકે; ને જૈરીને પિહેરથી પોહોંચ્યું હોય તો આખ્યા પછી લાગ કરી શકે છે.

૨. એક જૈરી ઉપર ખીજી કરે તેનો જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ મધ્યે લખ્યો છે.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર ખીજી કરે તો પેહેલી જૈરીને કાઢાડી મુકાતી નથી.

૪. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ આપવું તેનો સબબ એ જો ખીજી જગો ઉપર નાતરે જાય તો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ને ધણીની મરજી હોય તો એકઠી રાખે વા જીદી રાખે; વા પિહેરમાં અન્નવસ્ત્ર આપવાં પડે છે તેનો સબબ એ જો ધણી સાથે ફારગતી ન થઈ હોય ત્યાં સુધી જૈરીને ભરણુપોષણ આપવું પડે છે.

૫. કાંઈ શખસ કાંઈ કારણુવિના તજતું નથી તો શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેને લાગ થતી નથી.

હુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૨.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તો લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરતા નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંસી બુદ્ધલખં-
ડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રોગ-વાળી હોય પણ તેને તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ તપસીલવાર લખ્યો નથી.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી.
૨. એક ઉપર બીજી લાવે સારે પેહેલી યૈરી ત-
જતી નથી.

૩.

૪. તજવાની રીત નથી, કદાપી યૈરીને ન બ-
ને તો ધણીના ઘરમાં જુદી રહે તો ભરણુપોષણ
આપે, તથા ધણીની શેરીમાં રહે તો આપે, ને પિહે-
રમાં રહે તો આપે નહીં.

૫. કારણવિના તજે તેને વધતું આપવું નથી પ-
ડતું, ખોરાકી પ્રમાણે અપાય છે.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણી તજતી નથી,
ને તજે તો ધણિયાણી પંચાતમાં જાહેર કરે તો તેને
શિક્ષા થાય છે.

૭. આંધળી, લુલી તથા બેહરી તથા હુંડી વિગેરે
તજતી નથી, ને તેને પણ ભરણુપોષણ આપવામાં
આવે છે.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરા-
તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે, પણ પ-
રણ્યા પછી તજાય છે, ને બંને ધણી રાજ થાય છે
સારે ફારગતી થાય છે.

૨. ફારગતી આપવાથી લાગ કરી કેહેવાય છે.

૩. ધણી રાજથી જેને ફારગતી આપે તે છુટે છે.

૪. ફારગતી આપવા વગર તજેલી કેહેવાતી
નથી, ને ફારગતી આપવા પછી કાંઈ આપવું વા-
જબી નથી.

૫. ફારગતી ન લીધી હોય તો ભરણુપોષણ
રીત પ્રમાણે આપે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજે છે તેને ન્યાત શિક્ષા
કરી શકે છે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા હુંડી વિગેરે દોષ-
વાળી [ને] પરણ્યા પછી તજે ને પરણ્યા પેહેલાં ત-
જાય નહીં, ને દોષવાળીને પલ્લું આપવું વાજબી છે,
ને ન આપે તો એ જાણની રાજથી.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકે છે, ને
કારણ એ છે જે ધણિયાણીને બિગાડ થાય સારે મુકે,
સારે ફારગતી જોઈએ છે.

૨. એક યૈરી ઉપર બીજી યૈરી લાવે તો પેહેલી
યૈરી લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી યૈરી ઉપર બ્યારે બીજી યૈરી લાવે
સારે પેહેલી યૈરી ફરિયાદી કરે તો તે પેહેલી યૈરી
પક્ષાંતું ધરેણું તથા રૂ. ૩૨) રોકડા પોતાના ધણીને
આપે, તથા રૂ. ૭) ન્યાતને આપે, તથા રૂ. ૧૦ ન્યા-
તગોરને આપે સારે ફરિયાદી કચ્છા પછી છુટે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી યૈરીને ઘરમાં
રાખી શકતા નથી, ને જુદીએ રાખતાં નથી. તેની
સાથે કાંઈ વળગતું નથી.

૫. અમારામાં તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ આપવું ઘટવું નથી.

૬. કાંઈ કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા રૂ. ૭, તથા ન્યાતગોરને રૂ. ૧૦ અપાવે એટલી શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા એહેરી તથા હુંડી વિગેરે હોય તેનો સાગ કરી શકતા નથી.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને સાગ કરી શકે છે તેવું કારણ એ જો બદલેલ ચાલતી હોય, [નિ] પંચમાં જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો મોહરાણુ આપીને તજે, અથવા કારણુવિના તજે તોપણ પંચમાં જાહેર કરીને તમામ પક્ષાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે ને તજે; એ ચાલ છે.

૨. એક ઐરી ઉપર ખીજી ઐરી લાવે તેથી પેહેલીને સાગ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર ખીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી ખીજી ઐરી તજી શકતો નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઈ શખસ કારણુવિના ઐરીને તજે તો પક્ષાંથી હાથ ઉઠાવે, પણ તેને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ કારણુવિના પોતાની ઐરીને ન્યાતમાં જાહેર કર્યાવિના ન્યાત ઉપરાંત થઈને તજે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા એહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેને સાગ થતી નથી.

હજમ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને સાગ કરી શકતાં નથી. ગમે તેવું કારણુ હોય તોપણ કરી શકતા નથી.

૨. એક ઐરી ઉપર ખીજી ઐરી લાવે સારે પેહેલી ઐરીને સાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર ખીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે ને પેહેલી ઐરી ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉંમર લગણની નહીં થઈ હોય ને છોકરા થયા હોય તો ખીજી ઐરી તજવી ઘટે છે. ને ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉંમર થઈ ને છોકરા નહીં હોય તો ખીજી ઐરી તજવી ઘટતી નથી. ને લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે પેહેલી ઐરીને આપવું ઘટે છે-૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉંમર સુધીમાં છોકરા નહીં થયા હોય તેથી આપવું ઘટે છે-૩. ૫ આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઐરી પેહેલાનીને તજતા નથી, ને ખીજી લાવે તેને ઉપરની લખેલી નંબર ૩ ની કલમ આઠમીના લખેલા પ્રમાણે હોય તે ખીજી ઐરીને તજે; તેને કાંઈ આપવું ઘટવું નથી, ને રાખવી ઘટતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તજતા નથી તો ભરણુપોષણ શાને સાર આપે ?

૬. ગમે તેવું કારણુ હોય તોપણ તજતા નથી.

૭. આંધળી અથવા એહેરી અથવા હુંડી વિગેરે રોગિષ્ટ હોય તોપણ તે ધણિયાણીનો સાગ થતો નથી.

હજમ-ખાનદેશી મરેહાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ છે, ને તેમાં કાજની ફારગતી થાય છે.

૨. એક ઐરી ઉપર ખીજી ઐરી લાવે તેથી પેહેલી ઐરીને કાહાડી મુકી એમ કેહેવાતી નથી.

૩. ખીજી ઐરીને કાહાડી શકતા નથી. ને પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને નહીં આપે તો કાજની ફારગતી આપે.

૪. તજેલી ઐરીની સાથે ફારગતી નહીં થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાં પડે છે.

૫. વધતું ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી. શામાટે જે નાતર કરે છે.

૬. કારણુવિના તજવાનો ચાલ નથી.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે તેને તબીબ નહી.

હજમ-લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકતા નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે સારે પેહેલી ઘેરીને લાગ કરી એમ કહેવાય નહી.

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને બે પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને તબીબ નહી.

૪. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને પેહેલી ઘેરીને બને નહી તો તેને ભરણુપોષણના દાણા મળુ ૧૮ ને લુગડાં બે આપીને જુદી રાખે. ને પિંહેરમાં જાય તો ભરણુપોષણનું આપે નહી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે તેમાં ધણીનો અખસાર નથી, તે ઘેરીનો અખસાર છે.

૫. કારણુ હોય અથવા ન હોય તોએ ઘેરીને તબીબી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ કારણુથી વા વગર કારણુથી ઘેરીને તબીબી તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે હોય તોએ તેનો લાગ થાય નહી.

હજમ-ઓરપાડીઆ મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરે છે તેનું કારણુ તો ધણી સાથે બને નહી અથવા ગેરસિરસ્તે ચાલે તેથી લાગ કરે-તેમાં ધણીની ફારગતી લે સારે બીજે ઠેકાણે નાતર કરે.

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી લાવે તે પેહેલી ઘેરીની રજા લીધાવિના બીજી લાવતા નથી, ને બીજી લાવ્યાથી પેહેલી લાગ કરી કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઘેરીની રજાવિના બીજી લાવતા નથી, તે ઉપર કોઈ દોષાર્ધ કરે ને લાવે ને પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી લાવે તેને તબીબી થઈ.

૪. ઘેરીને વગર તકસીરે-ખીનબટ્ટેથી લાગ કરે, [ને] તે પોતાને આજીનથી જુદી રહે તો તેને ભરણુ-પોષણ આપવું થઈ, ને તે પોતાના પિંહેરમાં જઈને રહે તો આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે ને પાછી એકઠી પોતાના ઘરમાં રાખવા ચાહે તેમાં બંનેની મરજી એક થાય તો આવીને રહે.

૫. કારણુવિના કોઈ તજવું નથી ને તબીબી ઘેરીને નંબર ૬ ની કલમ ૨ માં લખેલું છે તે પ્રમાણુ આપે.

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકાતી નથી ને વગર કારણુ કાહડી મુકે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે ને પાછી ઘરમાં રખાવે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે હોય તો-એ તેનો લાગ કરતા નથી, ને લાગ કરે તો તેને ભરણુપોષણ આપવું પડે.

દરજી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી. તે બાઈબલ બદલેલી ધણી તરેહથી કરે, ન્યાત જાતનો ડર ન ગણે ને વટણે સારે તેને પુરૂષ તબીબી; પણ ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે સારે આગલી ધણિયાણીનો લાગ નથી, શાથી જે પરણેલી ઘેરીનો હક વધારે છે. તે જુદી રહે અથવા એકઠી રહે પણ તેને તબીબી નથી. જ્યારે તે બાઈ આગળ વર જવતાં બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય સારે તેનો લાગ થાય. ને જવતાં(ના) ધણીની છાંટેલી કન્યા [જેડે] જે ધણી નાતર કરે તે ૩. ૧૦ અંકે દસ પંચાતમાં આપે છે ને છાંટેલી ઘેરી લે છે.

૩. પેહેલી ઘેરી જવતાં બીજી ઘેરી લાવે ને પેહેલી ઘેરી અનવસ્ત્રની ફરિયાદી કરે છે તે વાત પંચાત સાંભળીને તેને અનવસ્ત્ર અપાવે-જુદી રહે તો, ને આંધળી લુલીના સખબથી પિંહેરમાં રહે તો તેને

આપવું પડે છે. નાતરે જાય તો તેને કાંઈ આપવું પડે નહીં.

૪. આમલી ઐરીને ભરણુપોષણ પોહોંચતું રહે. જીદી રહે, અગર પિહરમાં રહે, ધણીના કલાથી એકઠા રહે, તેમાં ધણીનો અખતાર છે. ઐરીનો નથી બીજોનો.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીને તજવાનો આલ નથી, વગર કારણે તજે તો ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૬. કાંઈ કારણ ન હોય ને ધણી તજવું ધારે તો ન્યાતના લોક પુછી શકે છે ? તે સવાલનો જવાબ પંક્તિબાહારમાં આવશે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા બેહેરી તથા ઠુંદી હોય તેના ઉપર બીજી કરે તો તેને ભરણુપોષણનું જાણવું એને એકઠી રહે તો તેને કાંઈ આપે નહીં, ને જીદી રહે તો તેને અનાજ મળુ ૧૮, જાયલ નંગ ૨ આપે. બાકી બીજા અરચનું તે પેદા કરીને ખાય છે.

દરજી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં હજીસુધી કાંઈએ ઐરી લાગ કરી નથી. ને લાગ કરે તો પોતાની ખુશી. પણ ઐરીના ખોરાકપોશાક પુરાં કરવાં જોઈએ.

૨. લાગ કરી કેહેવાય નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી ઐરીને રાજી કર્યા શિવાય બીજી લવાય નહીં તો ફરિયાદી શું કરવા કરે ? ને અગર ફરિયાદી કરે તો બીજી ઐરીને તજાતી નથી.

૪. તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ ધણી પાસેથી અપાવવું. ને ધણી તથા ધણિયાણીની ખુશી હોય તો એકઠાં રહે, ને તેને નહીં અને તો ધણી પાસેથી ભરણુપોષણ લઈને જીદી રહે.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીને તજે તો તેના ભરણુપોષણના દરમહીને ૩. ૨ લેખે અપાવવું.

૬. કાંઈ કારણવિના પોતાની ઐરીને લાગ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા દઈ શકે છે.

૭. એ ઐરી લાગ થતી નથી.

દરજી-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો કાંઈ લાગ કરતું નથી. કદાચિત કાંઈ કરે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતખહાર મુકે. તે તકસીરવાળાને દંડમાં તો ન્યાત જમાડે, પીવાનો ખરચ કરે, તજેલી ઐરીને પાછી સોંપાવે સાર પછી ન્યાતમાં લે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી લાવે તે પેહેલીની રજાવિના લવાતી નથી. ને રજાથી લાવે તો પેહેલી લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઐરીની રજાવિના બીજી લાવતા નથી. (તે ઉપર) કાંઈ દોંગાઈ કરી બીજી લાવે તે ઉપર પેહેલી ફરિયાદી કરે તો બીજી લાવેલી ઐરીને તજવી ધટે છે.

૪. ઐરીને વગર તકસીર-ખીનખટ્ટેથી લાગ કરે ને તે ઐરી પોતાના આકીનથી જીદી રહે તો તેને ભરણુપોષણ આપવું ધટે. અગર પોતાના પિહરમાં જઈને રહે તો આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે ને પાછી એકઠી રાખવા આહે તો બેહુની મરજી એક થાય તો આવીને રહે.

૫. કારણવિના કાંઈ તજવું નથી ને તજેલી ઐરીને નંબર (૬) *છઠ્ઠાની કલમ ૨ જમાં લખ્યું છે તે માણે આપે.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકતા નથી, ને વગર કારણે કાહડી મુકે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી પાછી રખાવે છે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા ઠુંદી વિગેરે હોય તેનો લાગ કરતા નથી, અગર કરે તો તેને ભરણુપોષણ આપવું પડે.

દરજી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રી લાગ કરી શકતા નથી.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે સારે પે-

* નંબર છઠ્ઠો એટલે અમલ જાણત.

હેલી બૈરીને સાગ કીધી કેહેવાય નહી. પેહેલીનેએ વાપરે ને બીજીને પણ વાપરેછે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ધટતી નથી, બંનેને વાપરી શકેછે.

૪. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરી હોય ને પેહેલી બૈરી સાથે બંને તો તેને તેનો ધણી ઘરમાં પોતાના અખતારમાં ને કબજામાં રાખે. ને ન બંને તો જુદી પોતાના અખતાર ને કબજામાં રાખે, ને ન બંનેથી જુદી રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે; પણ સિરસ્તા પ્રમાણે ધણીની મરજી મુજબ રહે ને ધણીની આજ્ઞા માને. ને આજ્ઞા ન માને તો તેને ન્યાતના લોક ભેગા થઈને જોની [જેવી] તકસીર, તે તકસીર માફક શિક્ષા કરે.

૫. એ સવાલનો જવાબ તો ઉપર વિગતવાર જાહેર કીધોછે.

૬. શિક્ષા કાંઈ કરતા નથી, પણ બીજી બૈરી કરે સારે ન્યાત જમાડે તે પણ ઉપર કહેલુંજ છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા કુંડી વિગેરે તેનો સાગ થતો નથી.

માળી-મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૨.

૧. જો ધણિયાણી જાહેર ગેરરસ્તે ચાલે તો કાહડી મુકેછે, ને તેના પિહેરમાં જુદી રાખે તો ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજીને લાવે તો પેહેલીને તજ ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તજવી ધટતી નથી.

૪. તજેલી બૈરી કાયદામાં રહે તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે-જો ધણી પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે તો. ને પિહેરમાં જઈને રહે તો આપવું ધટતું નથી. ને પાછી એકઠી રાખવામાં તો ધણીનો અખતાર છે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજે તો યથાશક્તિ ભરણપોષણ આપવું પડેછે, (ને) જો કાયદામાં રહે તો.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકે તો તકસીર પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી વિગેરેને તજતી નથી.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનસુધી કોઈએ બાધકીને તજ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી સાગ કરી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને કંઈ સાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં સાગ થતી નથી તો તેનો સિરસ્તો શું લખીએ ?

૫. એનો જવાબ ઉપરના પ્રમાણે.

૬. દાઈ શખસ કારણવિના ઉન્મત્ત થઈને તજે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. આંધળી વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળી હોય તો-પણ સાગ થાય નહી.

માળી-ગુલકરૈસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. ને જો તજે તજે છે તે પંચને સુકરાણું આપીને તજેછે-૩. ૫૦ તથા ઉન્મત્ત ૧ આપેછે. ધણી તજે તો ધણિયાણીને મોહોરના ૩. ૨૫ આપે ને પલ્લું પાછું લેછે, ને ધણિયાણી તજે તો મોહોર આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લું હવાલે કરે. ને સુકરાણું ન્યાતનું જો તજે તે આપે ને ફારગતી લેછે.

૨. પેહેલી બૈરીને સાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. ધણી મુખત્યાર છે માટે બીજીને તજતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી બૈરીને કાંઈ કરવું ધટતું નથી.

૫. પેહેલી કલમ પ્રમાણે કરીને તજે ને ફાર-ગતી આપે સારે તજ કહેવાય.

૬. અમારી ન્યાતમાં શિક્ષા ઉપરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા હૂંઠી વિગેરે હોય તેને પલ્લુ [આપે] તથા જન્મકાળ સુધી ભરણપોષણ કરે.

કુંઠાઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીનો લાગ થતો નથી, ને જીવતે ધણીએ ફારગતી આપવાનો ચાલ નથી. પણ ધણી નામદ હોય તો પંચાતના લોક તેની તજવીજ કરીને ધણી પાસે બાઈને ફારગતી અપાવે છે.

૨. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે તેથી પે-હેલી ઘેરીને લાગ કાઢી નહીં કહેવાય.

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી ઘેરીને તજતી નથી.

૪. એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે તો પેહેલીને ભરણપોષણ આપવું પડે, ને તે ઘેરીની ખુશીમાં આવે તો પોતાના પિહેરમાં રહે, નહીં તો જુદી રહે; ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં પાછી રાખે, તેમાં ધણીનો અપસાર છે.

૫. કારણવિના ઘેરીને જુદી રાખે તો વધતું ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કાંઈ કારણથી અથવા કારણવિના ઘેરીને તજતી નથી ને કાંઈ તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરે છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી વિગેરે હરેક ખોડવાળી હોય તેનો લાગ થતો નથી.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

* ૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તેના જે કાંઈ વાલી હોય તે ભરણપોષણ તો આપે છે.

* આ અંગવાળાની પેહેલી કલમ તજવા ને અન્નવસ્ત્ર બંને બા-જોતની જણાવે, અને બાકીની કલમો વારસા બાબતની જ-ણાવે.

૨. કાંઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે ને તે ઘેરી પોતીકા પિહેરમાં રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આ-પતા નથી; ને તે ઘેરી જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે સહી. ને તે જો બદલેલ ચાલે તો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કાંઈ ઘેરી પોતે વિધવા હોય ને પોતીકા જેઠ તથા દિયરમાં એકઠી રહેતી હોય તો તેનું ભરણપો-ષણ તો તે કરે, ને જુદી રહેતી હોય તો પોતીકા પક્ષમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કાંઈ શખસ વેહેણણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ને તેની ધણિયાણી હોય સારે તેના ભાગિયાઓ હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે. કદાપિ જુદી હોય તો પોતીકા મેળે મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરે; નીકર પોતાના પક્ષમાંથી ખાય.

૫. કાંઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેણણુ કસ્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુઠીને સંતાન રહિત મરી ગયો હોય પણ તેની ઘેરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ઘેરી એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે ને તેનું પલ્લુ તેની પાસે રહે છે.

૬. કાંઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકે તો પોતીકા મજુરી કરીને તે છોકરો ખાય ને બાપ મુઆ પછી તો છોકરો વારસ થાય છે, ને વારસો તેનો પોહોંચે.

કુંભાર-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧-૭. અમારામાં તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે પક્ષમાં બાબતના ૧૯ મા જવા-બમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે આપીને સ્ત્રીને લાગ કરે છે, ને કાજ સાહેબની ફારગતી લે છે; પણ આંધળી વિ-ગેરે દોષવાળી હોય તેને લાગ થતી નથી.

કુંભાર-સાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી, માટે સવાલ સાતનો જવાબ લખ્યો છે.

કુંભાર-ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીનો લાગ કરે તેનું કારણ તો લુલી લંગડી આંધળી વિગેરે દોષ થાય ત્યારે લાગ કરે છે. એવા કારણવિના લાગ કરતા નથી.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલી જૈરી લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી ઉપર લખેલા કારણવિના લાવે તે ઉપર પેહેલી જૈરી ફરિયાદ કરે તો બીજી જૈરી લાવે તેને તજવી ઘટે છે.

૪. તજેલી જૈરી પોતાના આક્રીનથી જુદી રહે તેને ભરણુપોષણ આપવું પડે, ને જૈરી પોતાને પિહેરમાં જઈ રહે તો કોઈ આપવું નથી. ધણીની મરજીમાં આવે ને પોતાના ધરમાં એકઠા રાખવા આહે તેમાં બંનેની મરજી એકથાય તો આવે.

૫. કારણવિના ધણિયાણીને કોઈ તજવું નથી; ને તજેલી જૈરીને નંબર (૧) છકાની કલમ ૨ જમાં લખેલું છે તે પ્રમાણે આપે.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાઢાડી મુકવું નથી, ને કોઈ કાઢાડી મુકે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી વા હુંદી વિગેરેનો લાગ કરે તેને ભરણુપોષણ આપવું પડે.

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં જી ધર નહી રાહટતી હોય ને બેહુ રાજ હોય તો ફારગતી કરીને તજે છે.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તેથી જુની જૈરીને લાગ કાઢી નથી કેહેવાતી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી જૈરીને કાઢાડી મુકાય નહી, એ વાતમાં ધણી મુખસાર છે.

૪. તજેલી જૈરીને ફારગતી આપી. એટલે તેને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં વાંકવિના કોઈ જૈરીને તજ નહી ને મેહેલે પણ નહી.

૬. કારણવિના અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા બેહેરી અથવા હુંદી વિગેરે હોય તેને તજવા નહી. તેને ધાન લુમડાં આપ્યા કરે.

ધોલી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. તજવાની રીત નથી તો ચાલ શું લખીએ?

૨. પેહેલી જૈરી મુખી છે તો લાગ કાઢી કેમ કેહેવાય?

૩. પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી જૈરી તજ શકાતી નથી.

૪. તજવાનો ચાલ નથી માટે ભરણુપોષણ આપે પણ ધણીના અખસારમાં રાખીને આપે, ને પિહેરમાં ધણીના ઉપરાંત યધને રહે તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. વધતું આપવાનો ચાલ નથી-સિરસ્ત પ્રમાણે આપે છે.

૬. જે બેઅદબીથી તજવા ચાહે છે તેને પંચ શિક્ષા કરી શકે છે ને ન્યાતખાહાર મુકે છે.

૭. દોષવાળીને પણ તજાતી નથી.

ધોલી-પરદેશી બુદ્ધિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને લાગ કરી શકતા નથી; ને કારણ તો એ છે જેને જૈરી વટલી જાય અગર કોઈની સાથે બીગડી હોય તો ન્યાતના સર્વે લોક તેની તજવીજ કરે; અગર તજવીજ કર્યાથી સખીત થાય તો તજે છે.

૨. એક ઉપર બીજી જૈરી લાવે, પણ પેહેલી જૈરીને લાગ કાઢી કેહેવાય નહી, ધણી બંનેનું ભરણુ પોષણ પુરું કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઉપરની ૧ તથા ૨ કલમમાં

લખ્યું છે તેજ પ્રમાણે છે; એ કરતાં કાંઈ બીજો ચાલ નથી.

૪. તકસીરવિના તજવાનો ચાલ નથી, તો ભરણુપોષણું શું લખીએ ?

૫. કારણવિના તળય નહીં તો શું લખીએ ?

૬. એનો જવાબ ઉપરની ૫ કલમ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વિગેરેને તજવાનો ચાલ નથી.

ધોલી-આહીર પાનદેરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧-૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

કડિયા-સુસ્તીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને ક-દાપી ઘણી ધણીને મરજીમાં આવે તો પોતાની પાસે જુદી રાખીને ભરણુપોષણુ આપે, ને ઘણીના અખતારમાં રહે નહીં ને પિંહરમાં રહે તો ભરણુપોષણુ આપે નહીં.

૨. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી લાવે તારે પેહેલી બેરીને લાભ કરવાની રીત નથી.

૩. પેહેલી બેરી વા બીજી બેરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૪. ઘણીના ઘરમાં રહીને ખાય એ રીત છે; ને ક-દાપી ઘણીની મરજીમાં આવે તો પોતાની પાસે જુદી રાખીને ભરણુપોષણુ આપે, ને ઘણીના અખતારમાં રહે નહીં ને પિંહરમાં રહે તો ભરણુપોષણુ આપે નહીં.

૫. કારણવિના તજે છે, તેને પણ ભરણુપોષણુ આપવું પડે છે સિરસ્તા માફક-વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કારણવિના બેરીને તજે છે તેને પણ શિક્ષા કરી શકે છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે દોષવાળીને પણ તજતી નથી.

કડિયા-કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં બેરીને લાગ કરી શકે છે. ને કારણુ તો એ છે જે ઘણી ઘણીઓને ન અને તો તજે ને ૩. ૧૦) ન્યાતમાં આપે, ને કાળને લાંબા અને ફારગતી કરાવે.

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તારે પેહેલી બેરીને લાભ કદી નહીં.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને પેહેલી બેરી ફરિયાદ કરે તો તેથી બીજી બેરીને તજી શકાતી નથી.

૪. તજેલી બેરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ભરણુપોષણુ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી નહીં થઈ હોય તો ભરણુપોષણુ આપવું પડે છે. ને તે બેરી પોતાના પિંહરમાં રહે તો આપવાનો ચાલ નથી. ઘણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે; તેમાં ઘણી મુખત્યાર છે.

૫. કારણવિના બેરીને તજે તેને કાંઈ શિક્ષા નથી, તથા વધતું ભરણુપોષણુ આપતા નથી.

૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૫ મી પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેને લાગ થાય નહીં.

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

૪. તજેલી બેરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ભરણુપોષણુ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી નહીં થઈ હોય તો ભરણુપોષણુ આપવું પડે છે; ને તે બેરી પોતાના પિંહરમાં રહે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને ઘણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે તેમાં ઘણી મુખત્યાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળે છે તથા જે કલમમાં તફાવત છે તેજ માન લખાવે.

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઓને લાગ કરી શકે છે, ને કારણુ તો એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણીને ન બને તથા હોલેદિલ થાય તો તેનું ભરણુપોષણુ કરે છે, ને ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે સારે પેહેલી બેરીને લાગ કીધી કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તજવી થટે નહી.

૪. તજેલી બેરીને ભરણુપોષણુ આપવું પડે છે, ને તે બેરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો ભરણુપોષણુ આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે, તેમાં ધણી મુખસાર છે.

૫. કારણુવિના બેરીને તજતી નથી, તો શું લખીએ ?

૬. એનો જવાબ ઉપરના ૫ મા જવાબ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી ચા હુંડી વિગેરે હોય તેને લાગ થાય નહી.

ગોહારાણુનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં બેરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી, તો ફારગતી કરે છે અથવા નથી કરતા એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તેથી પેહેલી બેરીને તજ એમ કેહેવાય નથી.

૩. પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બેરીને તજાય નહી.

૪. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણુનું શું લખીએ ?

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે.

૬. કારણુથી અથવા વિનાકારણુથી બેરીને તજતી નથી.

૭. આંધળી ચા બેહેરી ચા હુંડી વિગેરે હોય તેને લાગ થતો નથી.

ખતરી-વણુકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઓ તજતી નથી, ને ફારગતી થતી નથી-એજ ધારો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તોએ લાગ થતી નથી.

૩. (સવાલ ૩) અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને જે પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તો તજતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં બેરી તજતી નથી. ને ધણી કાઢાડી મુકે તો પંચવાળા ભરણુપોષણુ અપાવી શકે છે; તથા ઘરમાં ધાલી શકે છે.

૫. ઉપરના ચોથા સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી બેટુ લાગ થતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા હુંડી એ વગેરે કદાચ રોગી હોય તોએપણુ છુટતી નથી ને લાગ થતી નથી.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઓને તજતી નથી, ને ફારગતી પણ થતી નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તોએ તજતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને જે પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તોએ તજતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં બેરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણુનું શું લખીએ ?

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ સવાલના જવાબ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી એ બેહુ સાગ થતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા હુંદી વિગેરે કદાચ રાગી હોય તોએપણુ છુટતી નથી ને સાગ પણ થતી નથી.

ખતરી-વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. બેરીને તજવાનો તો ચાલ નથી, ને ફારગતી પણ થતી નથી; ને કદાપી બેરી બદકર્મ કરે ચા બદચાલ ચાલતી હોય અથવા બાહાર બટકતી હોય તો તેને પંચના લોક મળીને ન્યાતબાહાર મુકે છે. અગર તે બેરીનો ધણી અથવા તે બેરીના માબાપ વિગેરે જે કોઈ તેની તરફદારી કરે તે પણ તેની સાથે ન્યાતબાહાર રહે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે તોએ સાગ થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી લાવે ને બે પેહેલી બેરી ફરિયાદી કરે તો તબતી નથી.

૪. બેરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પોતાની બેરીને લગ્ન કરના સખબથી કાઢાડી મુકે ને પંચમાં જે ફરિયાદ આવે ત્યારે પંચના લોક મળીને તેનું સખધાન કરીને ધરમાં ખાલે છે, (ને) અગરને ધણી તે બાઈને ધરમાં ન રાખે તો પંચાતના લોક તેને બરણપોષણ અપાવી શકે છે, -પણુ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે બેરી પોતે ચાહે કે હું ધણીથી જુદી રહું તે વાત થઈ શકતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. ધણિયાણીને ધણીથી તબતી નથી, ને બેરીથી પણ ધણીને તબતો નથી.

૭. આંધળી વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળી હોય તોએપણુ તબતી નથી.

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૦.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તે સખબથી સધળો જવાબ દાખલ કીધો નથી.”

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૧.

૪. તજવાનો તો ચાલ નથી, પણ કદાપી ધણી ધણિયાણીને ન બને તોએપણુ બેરી ધણીના ધરમાં રહે તો તેનું બરણપોષણ કરે; અગર બેરી જુદી રહેવા ચાહે તો બરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની એથી કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી એ બેહુમાંથી સાગ થતા નથી.

ખતરી-ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૨.

આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપી છે તે કબુલિયત છેવટે ઉતારવામાં આવી છે.

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૫.

૧-૭. તજવાનો ચાલ નથી, ને તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે અમારી ન્યાતમાં થતી નથી, તેથી બીજા સવાલ લખ્યા નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૮ વાળા સાથે મળતો છે તેથી તફાવતવાળી કલમો માત્ર લખી છે. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૬૪.

રજપુત-ડકગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે કાઢાડી મેલવાનો ચાલ નથી; અગર કોઈ ભેરી બદલાય ચાલે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે ને ધણીને સોંપે, અગર ધણી વગરવાંક કાઢે તો ધણીને પંચ શિક્ષા કરે, પણ તજવાનો ચાલ નથી.

રજપુત-બદલવંશી સાબલામામનનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજાય નહીં, ને અગર ભેરી તથા મરદને નહીં બનાવ હોય તો પંચને બહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે સારે કાળને સ્ત્રી દારગતી થાય ને પછી બીજે કોઈને માતરે જાય.

૨. એક ઉપર બીજા ભેરી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલી ભેરીની દારગતી થાય સાર પછી બીજા ભેરી કરેછે તો દરિયાદી કોણુ કરે.

૪. તજેલી ભેરીને ભરણુપોષણુ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઈ કારણુવિના ભેરીને તજે તો તેને પંચ પુછી શકેછે.

૬. એનો જવાબ કલમ ૫ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ડુંઠી વિગેરેને તજાય નહીં.

રજપુત-માડુ ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૧.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ભાગ કરી શકેછે, તેનું કારણુ એ છે ભેરી કબજાખોર હોય તે કાર-

* અંક ૨૦૮ તથા ૨૦૯ વાળાએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી પણ કલ્પસતો છે. અંક ૨૧૦ વાળાનો જવાબ અસલમાંથી ખોલઈ મળેલો તેથી લખ્યો નથી.

ણુથી તે ભેરીને જુદી રાખેછે; ને કુવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તે તો તેના બાપને ઘેર રહે.

૨. એક ભેરી ઉપર બીજા ભેરી લાવે સારે પેહેલી ભેરીને ભાગ કીધી એમ કહેવાય નહીં.

૩. પેહેલી ભેરી ઉપર બીજા ભેરી લાવે ને બે પેહેલી ભેરી દરિયાદી કરે તો બીજા ભેરીને તજાય નહીં.

૪. તજેલી ભેરીને ભરણુપોષણુ આપવું ઘટેછે, ને તે ભેરીને ધણી રજા આપે તો મિહેરમાં રહે. ને ધણીની રજાવિના મિહેરમાં રહે તો તેને ભરણુપોષણુ આપવું પડે નહીં. ને ધણીની મરજમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે, ને ધણીની મરજમાં આવે તેને પોતાના ઘરમાં એકઠી રાખેછે; તેમાં ધણીને અખચારછે, ભેરીને નથી; ને કુવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો ભરણુપોષણુ આપવું પડે નહીં, તે તેના મિહેરમાં રહે.

૫. કાંઈ કારણુવિના ભેરીને તજે તો તેને ભરણુપોષણુ વધતું આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ કારણુવિના ધણીયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ડુંઠી વિગેરે હોય તેને ભાગ થાય નહીં, પણ કુવારેથી મોટી ખોડ હોય તો તેનો ભાગ થાય.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં ભેરી બદલવાની હોય ને ધણીને દુઃખ દેતી હોય તો ધણી પોતાની ખુશીથી તજને દારગતી લે, પણ આંધળી વિગેરે અપંગ ભેરી હોય તેને ધણીથી તજને દારગતી લેવાય નહીં-તેને અનવજ પુરાં પાડે.

રજપુત-પાંધરા ભાંગિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. ધણીયાણીને ભાગ કરીને દારગતી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તો બેહુને રાખે.

૩. પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી ઐરીને તબ્બ નહી.

૪. ઐરી સાથે એકઠા નહી બને તો જુદી રાખી ને ખોરાકી પોશાકી આપે, ને પિહેરમાં જઈને રહે તો પિહેરનો ખરચ ખાચ, ને (અગર) ધણીની મરજી આવે તો એકઠી રાખવામાં મુખસાર છે.

૫. કારણવિના જુદી કાઢાડવાનો ચાલ નથી તો ઐરીને વધારે ભરણુપોષણ આપવાનું શું લખીએ ?

૬. વગર કારણથી ઐરીના ઉપર જુદું તોહામત મુકીને ઐરીને કાઢાડી મુકે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંદી વિગેરે હોય તેને કાઢાડી મુકાય નહી-તેને પાળે.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને ધણી લાગ કરી શકેછે, વટલી ગઈ હોય તેથી.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તેથી પેહેલી ઐરીને લાગ કીધી નહી કેહેવાય.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી નાતરાની લાવે ને પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી ઐરીને કાઢાડી મુકાય નહી.

૪. કદાપી ઐરી પોતાના ધણીના અણુબનાવથી પોતાના પિહેરમાં જઈને રહે સારે ધણી પાસે ભરણુ-પોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં જુદી રહે તો ભરણુપોષણ આપવું પડેછે, ને જુદી તથા એકઠી રાખવામાં ધણી મુખસાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીને તળતી નથી.

૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની પાંચમી કલમમાં આવેલો છે.

૭. હરેક ખોડવાળી ઐરીનો લાગ થાયછે, પણ ધણી મુખસાર છે.

ગરાસિયા-ખારડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીની લાગ કરી શકેછે, તેનું કારણ એ છે ને ઐરી કનિયાખોર હોય તે કારણથી; ને તે ઐરીને જુદી રાખેછે; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તે તો તેના આપને ઘેરજ રહે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે સારે પેહેલી ઐરીને લાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઐરીને તબ્બ નહી.

૪. તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ આપવું ઘટેછે, ને તે ઐરીને ધણી રજા આપે તો પિહેરમાં રહે, ને ધણીની રજાવિના પિહેરમાં રહે તો તેને ભરણુપોષણ આપવું પડે નહી; ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખેછે-તેમાં ધણીનો અખસારછે-ઐરીનો નથી; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો ભરણુપોષણ આપવું પડે નહી, તે તેના પિહેરમાં રહે.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીને તજે તો તેને ભરણુ-પોષણ વધતું આપવું પડતું નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંદી વિગેરે હોય તેનો લાગ થાય નહી, પણ કુંવારેથી મોટી ખોડ હોય તો તેનો લાગ થાય.

સલાટ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલછે, તેમાં કાજસાહેબની ફારગતી થાયછે.

૨. ના, નથી કેહેવાતી.

૩. પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૪. તજેલી ઐરીની જોડે કાજની ફારગતી થઈ

હોય તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફાર-ગતી નહીં થઈ હોય ને જુદી રહે તો અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ છે, પિંહેરમાં રહે તો અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. વધતું ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકતા નથી.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે હોય તેને તળતી નથી.

કાછિયા-સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૦૭.

૧. એનો જવાબ પક્ષાં બાખતની કલમ ૧૯ માં લખ્યું છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તેથી પે-હેલી ઐરીને લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને બે પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી ઐરી તળતી નહીં.

૪. તજેલી ઐરી સાથે ફારગતી ન થઈ હોય ને એકઠી ધરમાં રહે તો અનવચ્ચ આપે. ને તે ઐરીને પોતાના ધરમાં રાખવામાં તથા જુદી રાખવામાં ધણી મુખસાર છે. ને પિંહેરમાં જમને રહે તો અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં કારણવિના ધણિયાણીને તજતું નથી તો વધતાં ભરણુપોષણનું શું લખીએ?

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે હોય તેને તળતી નહીં.

કાછિયા-સુરતી કણુખીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકે છે, પણ સ્ત્રી બદ્દેલી હોય ને ધણીને તસ્દી દેતી હોય તથા ઈજા દેતી હોય સારે ધણી મુકે તો મુખસાર છે ને પદ્ધતું પોતાનું પાકું લે છે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તો પેહેલી ઐરીને લાગ કરી કેહેવાય નહીં.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને પે-હેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો એપણુ બીજી ઐરી તળતી નહીં.

૪. ધણી ધણિયાણીની મરજી પ્રમાણે.

૫. એ સવાલ લખવાની કંઈ જરૂર નથી.

૬. એ સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

૭. એ સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

કાછિયા-કણુખી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને લાગ કરી શકે છે, પણ સ્ત્રી બદ્દેલી હોય ને ધણીને તસ્દી તથા ઈજા દેતી હોય સારે તે ધણી પંચાયતના લોકને જાહેર કરીને રજા લખને મુકવા ચાહે તો મુકે, ને કાજને ત્યાં જમને ફારગતી આપે છે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને પેહેલી ઐરી લાગ કરી કેહેવાશે નહીં.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો એપણુ બીજી ઐરી તળતી નહીં.

૪. તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ આપતું જરૂર નથી, કાંજે ન્યાતની રજા લખને કાજને ત્યાં ફારગતી લખી આપીને તજ માટે તેનું ભરણુપોષણ મરદ ઉપર પોહોંચતું નથી.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીને તળતી નહીં, ને અ-મર કાંઈ કારણવિના ધણી ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતની મરજી પ્રમાણે શિક્ષા કરે છે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજે તો તેના ઉપર લખેલા સવાલ પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરે છે.

૭. આંધળી વા હુંડી વિગેરે હોય તેને (લાગ) ન્યાતની રજાવિના લાગ થઈ શકતી નથી.

કાળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો લાગ કરે છે તેનું કારણ તો ધણી ધણિયાણીને બનાવ નહીં બને તેથી લાગ કરે. તેમાં ધણીની ફારગતી લેવી જોઈએ.

૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે સારે પેહેલી જૈરીને પોતાના ઘરમાં રાખે તો લાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે તે ઉપર બીજી જૈરી ફરિયાદી કરે તો એપણુ બીજી જૈરી લાવેલીને તળતી નથી.

૪. તજેલી જૈરી પોતાના આકાનથી જુદી રહેલી હોય તો બરણુપોષણુ આપવું ઘટે છે. ને તે જૈરી પોતાના પિહેરમાં જઈને રહી હોય તો બરણુપોષણુ કોઈ આપવું નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં રાખે, તે વાતમાં ધણીનો અભિસાર છે, જૈરીનો નથી.

૫. કારણુવિના જૈરીને કોઈ તજવું નથી ને બરણુપોષણુ અધિક આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તેને શિક્ષા થાય છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેનો લાગ થતો નથી.

કાળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૪ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તે સખખથી પુસ્તકમાં દાખલ કીધો નથી.”

કાળી-ભાળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧-૭. તજવા બાબતના જવાબ છે તેની વિગત એક જવાબમાં લખી છે. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો

૭૨

ચાલ નથી. ને કદાપી જૈરી નાલાયક કામ કરે, બદ ચાલ ચાલે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે. ને જો જૈરી બદ કામ છીનાળા વિગેરે કરે તો તેના માખાપ હોય તો તે ૩. ૦૦ અથવા પાવલાની તાડી પંચના લોકને પાય, ને જૈરીના માખાપ ન હોય તો તેનો ધણી તાડી પાય ને પંચના લોક ધણીને સોંપે, પણ તજવાનો ચાલ નથી.

કાળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે કે જૈરી એકેદ થઈ અથવા વટલી ગઈ તો ફારગતી જોઈતી નથી. ધણી ખુશીથી મુકે તો ફારગતી જોઈતી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે એક ઉપર બીજી કરીને પેહેલી જૈરીને છોડા આપ્યો ત્યારે તો ત્યાગ કરી કેહેવાય, ને છોડા નથી આપ્યો ત્યારે ત્યાગ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી કરે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો ખોરાકીપોશાકી તથા પોતાના પછાંની ધણિયાણી;—પણ બીજીને લાગ થાય નહીં.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે તજેલી જૈરી પિહેરમાં રહે છે તો બરણુપોષણુ આપવું નહીં, ધણી મુખત્યાર છે. જુદી રાખે તો ખોરાકીપોશાકી આપે અથવા ઘરમાં રાખીને રોટલા લુગડાં આપે.

૫. જો કોઈ વગર કારણુ જૈરીને તજે ને તે જૈરી બેસી રહે તો તજનાર ધણી ખોરાકીપોશાકી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વગરવાંકે જૈરીને તજે ને જૈરી પંચમાં વાત નાંખે તો પંચવાળા તેને પુછી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પરણ્યા પછી આંધળી થાય તથા બેહેરી થાય તથા લુલી તથા લંગડી થાય તો તે ધણી ખોરાકીપોશાકી આપે, પણ મુકાય નહીં; ને બીજી કરવામાં મુખત્યાર છે.

લાગ કરેલી જૈરીને વધતું ભરણુપોષણ આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કારણે વા વગર કારણે જૈરીને તજે તો અમારી ન્યાતના પટેલ ઓરપાડના ભરવાડ લાગ કરનાર પાસે ખાવા પીવાનો રૂ. ૧ લઈને તે જૈરીને તેના ઘરમાં રખાવે છે.

૭. આંધળી યા બેહરી યા ઢુંડી વિગેરે હોય ત્યારે તેનો લાગ થાય નહીં.

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૦.

૧. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.
૨. એનો જવાબ કલમ ૧ પ્રમાણે.
૩. પેહેલીની રળથી બીજી જૈરી લાવે છે તો ફરિયાદી કોણ કરે ?
૪. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણુપોષણ કોને આપે ?
૫. એનો ચાલ નથી.
૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજવું નથી તો સીજ કોને કરે ?
૭. આંધળી વિગેરેને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ છે, પક્ષાંબાબતમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે; ને તેમાં ફારગતી થાય છે.
૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી જૈરીને લાગ કીધી એમ કેહેવાતી નથી.
૩. પેહેલી જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ને જો પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી જૈરીને તજ શકતા નથી.
૪. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. તજેલી જૈરીને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. તેને કાંઈ શિક્ષા નથી, પંચની રજા લઈને તજે.

૭. આંધળી તથા બેહરી તથા ઢુંડી વિગેરેને લાગ થતી નથી.

વાંસફેડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ નંબર ૭ છે, તેનો જવાબ એ છે જે અમારામાં કાઢાડી મેલવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ બાયડી બદલાય ત્યારે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે ને ધણીને સોંપે. અગર ધણી વગરવાંકે કાઢાડી મુકે તો ધણીને પણ પંચ શિક્ષા કરે; પણ તજવાનો ચાલ નથી.

વાંસફેડા-દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. તજવાનો ચાલ નથી.
૨. લાગ કીધી કેહેવાતી નથી.
૩. કાઢાડી મુકી શકતા નથી.
૪. કાઢાડી મુકે તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ છે.
૫. ભરણુપોષણનો ચાલ છે.
૬. કારણુવિના કાઢાડી મુકે તો પંચ શિક્ષા કરી શકે છે.
૭. દોષવાળી પણ તજતી નથી.

પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં લાગ થતી નથી. મરદને ખોરાકી નથી મળતી ત્યારે જૈરી મજુરી કરીને *ગુદસ કરે છે.
૨. એક જૈરી ઉપર બીજી જૈરી લાવે ત્યારે પેહેલીને તજ ન કેહેવાય.

* ગુજરાતના અર્થમાં.

૩. પેહેલી ઘેરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઘેરીને તજવી ઘટતી નથી.

૪. તજેલી ઘેરી આગામાં રહે તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે. ને ધણી પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે તો આપવું પડેછે, પિહેરમાં રહે તો આપવું ઘટતું નથી; પછી એકઠી રાખવામાં તો ધણીને અખ-લાર છે.

૫. કારણવિના ઘેરીને તજે તો યથાશક્તિ ભરણપોષણ આપવું પડેછે, કસામાં રહે તો.

૬. કારણવિના ઘેરી તજે તો તેની તકસીર પ્રમાણે શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વિગેરેને તજતી નથી.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કાહડી મેલવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ બાધડી ઉન્નત થઈને પોતાના ધણીને તજે તો ખરચના રૂ. ૧૨ વરને આપે. અગર ધણી વગરવાંકે કાહડી મુકે તો પાધડીનો છેડો તથા ટકા ૨૦ ઘેરીને આપે; એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

પુરબિયા-ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

“આ અંકવાળાનો આ બાબતમાં જવાબ નીચેના અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળતો છે તેથી ઉતાર્યો નથી.”

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. સ્ત્રી પતિત થઈને નીકળી હોય તે વિના લાગ થતી નથી, ને કરવાનો ચાલ પણ નથી.

૨. લાગ કીધી નહીં કેહેવાય.

૩. તજવી ઘટતી નથી.

૪. તજવાનો ચાલ નથી ને બંનેને બરાબર રાખે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણ શું લખીએ ?

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષા શું લખીએ ?

૭. આંધળી વિગેરેને તજતી નથી.

નાગર-અંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી તો બીજું શું લખીએ ?

નાગર-અંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

“વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળાનો શેરો લખેલો છે તે જુઓ. પૃષ્ઠ ૧૬૬”

પરદેશી-ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રાગવાળી હોય પણ તેને તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ તપસીલવાર લખ્યો નથી.

ઠાકોર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રાગવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી ને જે શખસ એક ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લાવે ને પેહેલી ઘેરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તેને ખોરાકીપોશાકી આપવાનો ચાલ નથી, ને તે ઘેરી ધણીના ઘરમાં રહે વા જુદી રહે ત્યારે તેનો ધણી તે ઘેરીનું પદ્ધતિ જે હોય તે તેને હવાલે કરે તથા ખોરાકીપોશાકી મધે દાણો મણુ ૧૮ તથા

હાયલ ૨ તથા ચણિયા ૨ તથા રેહેલી હોય તે ધરતું બાકું-એ સર્વે તે ઐરીને વરસોવરસ આપવાનો ચાલ છે.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને જે ઐરીનો ધણી નામદ હોય અથવા ધણી ધણિયાણી બેમાંથી કોઈ વટલે સારે તજવાનો ચાલ છે, એ કારણ શિવાય બીજા કારણથી ઐરીને તજવાનો ચાલ નથી. ને આં-ધણી લુલી લંગડી વિગેરે હોય તેને તજતી નથી.

પરદેશી-શ્રીબાસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં ઐરીને લાગ કરતા નથી.
૨. અમારામાં એક ઐરી ઉપર બીજી લાવે તો તેને લાગ કરી સકતા નથી.
૩. પેહેલી ઐરીની રજાથી લાવે તો ફરિયાદી કાણુ કરે?
૪. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, તો બંરણ પોષણ કોને આપે?
૫. અમારામાં એ ચાલ નથી.
૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજવું નથી, તો બંરણ પોષણ કોને આપે?
૭. આંધણી વિગેરેને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઈએ ઐરીને તજ નથી, વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, પણ એમ કરતાં ઐરીને બદલાલ જણીને કાઢાડી મુકે તો-પણ દશ પાંચ દાહાડા રહીને તેનું સમાધાન પાંચ લોક મળીને કરે ને તેને ધરમાં લાવે, ને તેના ધણીને સોંપે, ને તે ઐરી પોતાનાં ધણી પાસે માફ માગે; ને આંધણી વિગેરે કોષવાળીને તો તજાય નહી.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને ઐરી પોતાના ધણીને મુકીને નાતરે જવા આહે તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે પદ્ધતિ ધણીને પાણું આપે, ને ૩. ૧૬ બીજા ઉપર આપે ને નાતરે જાય; ને જુદી રેહે તો પદ્ધતિ પોતાની પાસે રાખે, ને મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય. ને ધણી પોતાની ઐરી તજવા આહે તો તજ શકાતી નથી, ને તેમાં ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા-ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧. પંચની રજાથી તજે છે. ફારગતીનો ચાલ નથી.
૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે તો બીજી ઐરીને જે ધણીનામાં નહી પાલવે તો પોતાના પિહે-રમાં જાળી રેહે, પણ તજ કેહેવાતી નથી.

૩. પંચને જાહેર કરે તો તેનું સમાધાન કરીને જુદી રાખે-એજ રીત છે.

૪. તજેલી ઘેરીને બરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને તે ઘેરી પોતાનાં પિહેરમાં રહે કે ધણી પોતાના બરમાં રાખે કે જુદી રાખે તેમાં ધણી મુખ-સાર છે-એજ રીત છે.

૫. કાંઈ કારણવિના તજે તેને પોષણ તેને બરણ-પોષણ આપતા નથી, બીજા માગીને ખાય છે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજે તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. પરસ્પ્રા પછી હરેક કાંઈ દોષ થાય તો તેને પાળે.

રાવળિયા-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

૧-૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો એ સાત સવાલના જવાબ શું લખીએ ? ને તેવી જુજ તકસીર હોય તો તેથી કાંઈ તમય નહી, ને અગર ધણી ધણિયાણી એ બંનેમાંથી કોઈને અણખનાવ થાય તે બંનેની ખુશીથી છેડા ફાડી આપેછે, સારે તે ઘેરી પોતાના ધણીને મુકીને જાયછે.

મઠડિયા-કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ઘેરી આંધળી તથા લુલી લંગ-ડી હોય તો એપણુ તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ લખ્યો નથી.

પંચોળી-સુરતીના તડ છ નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, માટે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, ને અગર કોઈ માથાનો ફરેલ થઈને તજે તો પંચની નજરમાં આવે તેવી તેને સીજ કરે.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧-૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારામાં ધણીથી ધણિયાણીને તથા ધણિયાણીથી ધણીને મુકતો નથી, ને આંધળી વિગેરે હોય તોપણુ તજતા નથી. ને પતિત વિગેરે થાય તો કાઢાડી મુકી-એ છેએ.

ખારવા-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીનો લાગ કરવાનો ચાલ નથી, પણ ખેડુજણ રાજી હોય તો પંચાતને રાજીનામું લખી આપીને છુટકો કરે.

૨. એક ઘેરી જીવતાં બીજી ઘેરી લાવતા નથી તો લાગ બાબતનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર બીજી ઘેરી લવાયજ નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીનો લાગ તો નથી, ને એ નંબરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે કરે તોએ તે ઘેરીને બરણ આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. એ નંબરની પેહેલી કલમમાં લખેલા કારણ-વિના બીજાં કારણ હોય અથવા ન હોય તોએ ઘેરીનો લાગજ થતો નથી તો વધતાં બરણપોષણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈએ નંબરની પેહેલી કલમમાં લખેલા કારણવિના ઘેરીને તજે તો ન્યાતવાળા તે ઘેરીના ધણીને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે દોષવાળી ઘેરી થાય તો તેનો લાગ થાય નહી.

દુખળા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીનો લાગ કરી શકાય છે તેનું કારણ એ જે ઘેરી ધણીના કલ્લામાં નહી રહે

તેથી અમારી પંચ મેળવીને સામસામું રાજનામું કરીને પંચને બેઠું જણા મળીને આસરે ૩. ૨) ખાવા પીવાને આપે, ચારપછી ઐરીની સાડીનો છેડો ને મરદની પાંખડીનો છેડો સામસામાં ફાડે—ઐરીતે લાગ થાય છે.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ત્યારે પેહેલી ઐરીને લાગ કાઢી એમ કહેવાય નહીં.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ઐરીને તજવી ધટે નહીં.

૪. તજેલી ઐરીને ભરણુપોષણ આપવું ધટતું નથી ને તે ઐરી પોતાને ગમે ત્યાં રહે. તે ઐરી ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૫. કાંઈ કારણવિના ઐરીનો લાગજ થતો નથી તો તેના ભરણુપોષણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેનો લાગ થાય નહીં.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને મેલાય નહીં, પણ પક્ષાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખેલા માફક હોય તો પંચની રજા થાય.

૨. એક ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને પેહેલી ઐરીને ફારગતી નથી આપી તે ઐરી તજેલી કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર પંચની રજા થી બીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી ઐરી મેલાય નહીં, પણ પંચની રજા વગર કરે તો પંચ તેને પુછી શકે છે.

૪. જે ઐરીને તજીને ફારગતી આપી તેને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કારણવિના અમારામાં ઐરીને મેલાતી નથી તો વધારે ભરણુપોષણનું શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને પંચ પુછી શકે છે.

૭. આંધળી વા બહેરી વા હુંડી વિગેરે હોય તેને તજાય નહીં.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૧.

૧. તજવાનો ચાલ નથી.

૨. પેહેલી ઐરીને લાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બીજી ઐરી પણ લાગ યઈ શકતી નથી.

૪. ધરમાં ન રાખે તો જુદી રાખીને ભરણુપોષણ આપે.

૫. ભરણુપોષણ સિરસ્તા માફક આપે.

૬. કારણવિના કાઢાડી મુકે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકે છે.

૭. દોષવાળીને પણ તજતી નથી.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં જીને નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ માં પ્રમાણે લાગ કરી શકે છે, ને તેમાં કાજ સાહેબની ફારગતી થાય છે.

૨. એક ઉપર બીજી ઐરી લાવે ત્યારે પેહેલી ઐરીને લાગ કાઢી એમ કહેવાતી નથી, તેને અનવચ્ચ આપે.

૩. પેહેલી ઐરી ઉપર બીજી ઐરી લાવે ને જો પેહેલી ઐરી ફરિયાદી કરે તો તેથી બીજી ઐરીને તજ શકાતી નથી.

૪. તજેલી ઐરીને મોહોરાણું તથા ફારગતી કાજની યઈ હોય તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી ન થઈ હોય તો ભરણુપોષણ આપવું પડે છે.

૫. અમારામાં કાંઈ શખસ પોતાની ઐરીને તજે ને ફારગતી યઈ હોય તો ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. હા. કારણુવિના પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જૈરીને તજી શકેછે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, નંબર ખીજની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે તજેછે-ને તેમાં ફારગતી થાયછે.

૨. એક ઉપર ખીજ જૈરી લાવે તેથી પેહેલી જૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર ખીજ જૈરી લાવે ને પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તેથી ખીજ જૈરીને તજી શકતા નથી.

૪. તજેલી જૈરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો તેને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી. ને ફારગતી નહી થઈ હોય ત્યારે તો તે જૈરીને ભરણુપોષણ આપવું પડેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-વધતું ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. ના. તેને શિક્ષા કરવાનો ચાલ નથી.

૭. આંધળી વિગેરે ગમેતેવી દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ કરી શકાતી નથી.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી નામદં હોય ને ધણિયાણી ધણીને મુકે તો કાજની ચિઠ્ઠી લાવીને મુકે. ને એક ઉપર ખીજ જૈરી લાવે તેથી પેહેલી ત્યાગ કીધી એમ કહેવાતી નથી. પેહેલી જૈરીને એકઠી રાખીને અનવચ્ચ આપે માટે સવાલ ૭ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકાય નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. એક જૈરી ઉપર ખીજ જૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી જૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કહેવાય નહી.

૩. પેહેલી જૈરી ઉપર ખીજ જૈરી લાવે ને જો પેહેલી જૈરી ફરિયાદી કરે તો ખીજ જૈરીને તજાય નહી.

૪. જૈરીનો ત્યાગ થતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. કારણુ વા વગરકારણુ જૈરીને તજે તો તે ત્યાગ થતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કારણુ વા વગર કારણુ જૈરીને તજે તો તે ત્યાગ કરનાર પાસે ન્યાતવાળા રૂ. ૧ હંડ લઈને તે જૈરીને તેની મળ્યા રખાવેછે.

૭. આંધળી મા બેહેરી વા ઠુંડી વિગેરે જૈરી હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

પોમલનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીશ્ચી ધણિયાણીને તથા ધણિયાણીથી ધણીને મુકવાનો ચાલ નથી, આંધળી લુલી લંગડી વિગેરે થાય તોએપણુ તેને તજાતી નથી.

ટીમલિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, મુવે છુટકો થાય છે; એ નંબર ૭ નો જવાબ છે.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. અમારામાં બૈરીને તજ શકે છે. ને ફારગતી લખવાનો ચાલ નથી, પણ પંચાતના સરવે લોક મળીને રજ આપે છે, એનેજ અમે ફારગતી કહીએ છીએ.

૨. એક ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને કાઢાડી મુકતા નથી, પણ ખવડાવવા ન મળે તો કાઢાડી મુકે.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૪. ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. તજવાનો ચાલ છે. પણ વાજબી સખબથી તજે છે.

૬. વાજબી કારણવિના તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરે છે, ને શિક્ષા ન કરે તો પાછી ધણીના ઘરમાં સોંપે છે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને લાગ કરી શકતા નથી.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧. અમારામાં બૈરીને તજ શકે છે, ને ફારગતી લખવાનો ચાલ નથી, પણ પંચાતના સરવે લોક મળીને રજ આપે છે એનેજ અમે ફારગતી કહીએ છીએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને કાઢાડી મુકતા નથી.

૩. બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને કાઢાડી મેલવાનો ચાલ નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૫. અમારામાં તજવાનો ચાલ છે તો કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારામાં કોઈ શખસ કારણવિના બૈરીને

તજે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરે છે. ને શિક્ષા ન કરે તો પાછી તેને ધણીના ઘરમાં સોંપે છે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને લાગ કરી શકતા નથી.

ખાલપા-ઝોરપાડના પખાલીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ઝીનો લાગ કરી શકે છે. તે બૈરી ધણીનું કહ્યું ન કરે વા નહારે રસ્તે ચાલતી હોય તેને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે, તે બૈરી પોતીકે પિહેર જાય.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને લાગ કીધી એમ કહેવાય નહીં.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટે નહીં.

૪. તજેલી બૈરી જ્યાંલગણુ ન્યાતરે ન જાય ત્યાં લગણુ તેને ભરણુપોષણ આપવું ઘટે છે. ને તે બૈરી ગમે તો પોતાના પિહેરમાં રહે ને ગમે તો જુદી રહે ને ધણીના ઘરમાં રહે નહીં. ને ધણીની સાથે એકઠા રહેવામાં તો બૈરીનો અખતાર છે, ધણીની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજાય નહીં તો તેના ભરણુપોષણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતખાહાર મુકીને રૂ.૦૧ ખાવા પીવાનો લે છે, ને તે બૈરીને તજનાર પાસે રખાવીને તેને ન્યાતમાં લે છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી વા હુંડી વિગેરે બૈરી હોય તેનો લાગ થાય નહીં.

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

“આ અંકવાળાનો જવાબ ધેડા સુરતીના જવાબ નંબર ૧૧૭ માં દાખલ છે તેની સાથે મળે છે તેથી લખ્યો નથી. ફક્ત બીજાની જગ્યાએ ત્રીજો અને ત્રીજાની જગ્યાએ બીજો એટલો ફેરફાર છે.”

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં ભૈરીને ત્યાગ કરી શકેછે, પંચમાં બહેર કરીને પંચના લોક રળ આપે તો-ને તેમાં ફારગતી સામસામી થાયછે.

૨. એક ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે ને જો પેહેલી ભૈરી સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ત્યાગ કીધી કેહેવાયછે, ને ફારગતી નહી થઈ હોય તો ત્યાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે ને પેહેલી ભૈરી ફરિયાદી કરે તો તેથી બીજી ભૈરીને તજી શકાતી નથી.

૪. તજેલી ભૈરીને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે પણ કાઢાડી મુકે ને તે ભૈરી જુદી રહે તો પોતાના મળતર પ્રમાણે ભરણુપોષણ આપેછે.

૬. કાંઈ કારણુવિના તજવાનો ચાલ નથી ને તજે તો તેને ન્યાતવાળા સીબ કરેછે.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે, ને પંચવાળા લોક રળ આપે સારે કાજને સ્ત્રી જઈને સામસામી ફારગતી લખાઈ લેવાય સારે ત્યાગ કીધી કેહેવાયછે.

૩. પેહેલી ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે ને જો પેહેલી ભૈરી ફરિયાદી કરવા ચાહે તો બીજી નાતરાંવાળી ભૈરીને બીજી જગો ઉપર રાખવામાં આવેછે. ને ધણીની નજરમાં આવે કે નાતરાંવાળીને કાઢાડી પણ મુકે; એ વાતમાં ધણી મુખસાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેલ તેથી તકરુવતવાળી કલમો લખીછે.

૫. કાંઈ કારણુવિના ભૈરીને તજે સારે તેને ભરણુપોષણ આપતા નથી, ને પછી ધરમાં ભૈરી આવે તો રાખે.

ધેડા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે તેનું કારણુ એ જો ધણીનું કહ્યું નહી માને તે તકસીર તેને માથે સાબિત કરીને કાઢાડી મુકેછે. તેની ફારગતી પણ જોઈએ છે, તે કસબે ઝોરપાડની અમારી પંચાતમાં ધણી ધણિયાણીની સામસામી ફારગતી થાયછે.

૨. એક ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે સારે પેહેલી ભૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી ભૈરી ઉપર બીજી ભૈરી લાવે ને જો પેહેલી ભૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી ભૈરીને તજાય નહી.

૪. તજેલી ભૈરીને ભરણુપોષણ આપવું પડતું નથી, પણ તે ભૈરીને તજતી વખત તેનો ધણી ૩. ૨ આપેછે. પછી તે ભૈરી ગમે સ્ત્રી રહે, ધણીના ધરમાં રહે નહી; ને તેમાં ધણીનો કાંઈ અખસાર નથી.

૫. કાંઈ કારણુવિના ભૈરીને તજતી નથી તો તેના ભરણુપોષણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતખાહાર મુકેછે. તેનો ઝોરપાડ અમારી પંચાતમાં ૩. ૩) ૬૩ લઈને તેને પાછો ન્યાતમાં લેછે, ને તે ભૈરીને તેના ધરમાં રખાવેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુંડી વિગેરે ભૈરી હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧-૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જો અમારામાં કાંઈ શખસ પોતાની ભૈરીને તજે તો પંચાતવાળા તે ભૈરીને ખોરાકપોશાકને વાસ્તે મોહોલો

૧ અપાવે તથા રહેવાની કુંપડી એક બંધાવી અપાવે, ને બ્યાંસુધી તે ઐરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે સાંસુધી ખાય. ને બદ્દેલી કરે તથા બીજા સાથે નાતરે જાય તો તેની પાસેથી પાછું લે. આંધળા વિગેરે ગમેતેવી રાખવાળી હોય તેને તળતી નથી, તેને પાળે.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧-૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ઐરીને તજવાનો ચાલજ નથી. કદાચ એક ઉપર બીજા કરે તો એપણુ તજવાનો ચાલ નથી. એજ અમારી ન્યાતની રીત છે.

નાતરાં બાબતના જવાબ.

પ્રાશ્ન—તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, પોતાના દશ અથવા પંદર બાયડને જોડે તેડીને નાતરું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ધણી જીવતાં બીજ સાથે નાતરું થાય નહીં.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી તેની વાટ જોવી, ને ધણીના વારસને કેહેવું જે અખર મંગાવો. ત્યાર પછી તેનો કાગળ મંગાવે તો વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોવી, ને (અગર) વારસ કાગળ નહીં મંગાવે તો પંચાતને સવાલ કરવો, ને પછી પંચાતના લોક કેહે તે કરવું.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા જૈરીથી કુંવારા નાતરું થતું નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરેછે તે વખતે પલ્લું લગનની બરોબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી તે ધણીના વારસને પલ્લું તથા તેનો જે કાંઈ માલ હોય તે આપીને નાતરે જાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધા પેહેલાં દિવસ ૨ અગાઉ ધણીના વારસને પલ્લું તથા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય, તે તથા ધણીનો ખરચ કીધો હોય તે ધણીના વારસ જોડે સમજીને ફારગતી લે, ત્યાર પછી નાતરે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં ચપલાં છોકરાં નાધડાં હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને માટાં થાય ત્યારે બાપની માલીએતમાં રહે, તે માલીએતના વારસ તે છોકરાં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પશ્ચિમતની જૈરી તથા નાતરાંની જૈરીના છોકરાનો વારસમાં હક બરાબર છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એક જૈરી છતાં બીજી જૈરી સાથે નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે કે પલ્લું તથા તે દીકરી દિએરને સોંપીને નાતરે જાય.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ એ છે જે ધણીના વારસની ફારગતી લે—શાહેદી સુધાં—ને નાતરે જાય.

પ્રાશ્ન—તપોધન ખંભાતી શાહીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી મુઆ પછી અથવા જૈરી જીવતાં કરીએ છેએ.

૨. છેડો ફાડવાનો તો— ધણી ધણીયાણીને બનાવ નહીં હોય તો જૈરી ધણીનું પલ્લું જે હોય તે પાછું આપે, ને ન્યાતની રજા તથા ધણીની ફારગતી કાજીને લાં જઈને લે, ને પછી પોતાની ખુશીમાં આવે તેની સાથે પેહેલો ધણી જીવતાં નાતરે જાયછે.

૩. જે જૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને કાગળ પત્ર ન આવે તો તે જે દાહાડે ગયો હોય તે દાહાડાથી તે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને નાતરે જાય, ને કાગળ પત્ર આવતો હોયતો બીજા સાથે નાતરે જવાય નહીં.

૪. મરદ તથા જૈરી પરસ્પાવિના નાતરું કરી શકતાં નથી.

૫. નાતરં કીધું ને ધણી ધણિયાણીને અણબ-
નાવ થાય તો તણ શકાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરતી વખત પલ્લુ
બોલી પ્રમાણે આપેછે; નાતરાંના પક્ષાંની રીત જુ-
દી છે-લગનની બરોબર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડે તો ધણીનું
જે ચઢવેલું પલ્લુ (જે) હોય તે પાછું આપે, ને પં-
ચાતનું મન મનાવે ને રજા લે.

૮. ધણી મુઆ પછી બીજા સાથે નાતરં કરે તો
પેહેલા ધણીનું પલ્લુ તેના વારસને પાછું આપે, ને
નાતરે નહીં જાય તો બૈરી પાસે રહેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરે જાય તો તે
મરનારના વારસને તેનો માલ આપેછે, ને તેની ફાર-
ગતી લખાવી લે.

૧૦. નાતરં કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપવાનો
ચાલ છે. તે બૈરીએ પોતાના ધણીની પછવાડે ફિયાનો
ખરચ કચ્છો હોય તો તે ખરચ તેનો વારસ મુજરે
આપે. બીજો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરં કરે ને પેહેલા ધ-
ણીના છોકરા હોય તો પેહેલા આપની માલમીલક-
તમાં રહે, ને તે નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય;
ને તે મોટા થયા પછી પેહેલા આપની મીલકત હોય
તો તેમાં પાછા આવે ને ન હોય તો તેનામાંજ રહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાત-
રાની બૈરીથી છોકરાં થાય ત્યારે વારસો લેવામાં બેનો
હક બરાબર છે; ને નાતરાવાળી બૈરી આંગળીએ છો-
કરો લાવી હોય તેને પરણાવે. તે મરનાર શખસ અ-
ગાઉથી આંગળીએ લાવેલા છોકરાને આપી ગયો
હોય તેના ઉપર તેનો હક છે; ને તેને વારસો પોહું-
ચતો નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાત-
રાની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તો તેનું પલ્લુ તેની દિક-
રીને પરણાવવાને વાસ્તે તેનો દિઓર રાખેછે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો
ચાલ નથી.

બાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, ને જુ-
બાની શરતથી થાયછે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ છે, તેની વિગત એ છે
જે ધણી ધણિયાણીને ન બને અથવા ધણી બદલેલ
હોય અથવા ધણી ધણિયાણીની પરવસી કરી ન
શકતો હોય અથવા બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલી બો-
રતને દુઃખી કરે અથવા કંઈ બીજા સખસો હોય તો
ધણી અથવા ધણિયાણી છેડા ફાડી શકેછે; ને ધણી
ધણિયાણી બંને રાજ થઇને છેડા ફાડે તો ધણી
પોતાની ધણિયાણીને ધરમેળે ફારગતી આપીને
પલ્લુ પાછું લેછે; ને તે ફારગતી શેઠ પટેલની હજુર
લખાતી નથી, ને તેમાં શેઠ પટેલની શાહેદી પણ
થતી નથી, ને છેડા ફાડ્યો એટલે તે બોરત જીવતાં
ધણીએ બીજા સાથે નાતરં કરી શકેછે; એ રીતનો
ચાલ આજ સુધી જાણી છે; પણ આજરોજથી એ
બાબત એ રીતે બંદોબસ્ત કચ્છો છે કે જેને ઉપર લ-
ખ્યા પ્રમાણે દુઃખ હોય તો તે પ્રથમ પંચાતમાં આ-
વીને જાહેર કરે, ને પંચાતના લોક બંનેને સમજા-
વીને માર્ગ ચલાવે, ને બંને ન સમજે ને બંને મુ-
કવા રાજ થાય તો શેઠના હજુર બોરતે ધણીને જે-
વર આપીને ફારગતી ધણી પાસે છેડા ફાડવાની લેવી;
ને બંને જીજીનું સમાધાન ન થાય અથવા છેડા પણ
ન ફાડે તો શેઠની રજા લઇને છેડા ફાડવાની ફરિ-
યાદ કરીને છેડા લે; પણ આજ પછી શેઠ વિગેરે પાંચ
કારભારી મુખ્ય પંચના હોય તેને જાહેર કચ્છાવિના
તથા પંચની હજુર આવ્યાવિના ધરમેળે કોઈ છેડા
ફાડી શકે નહીં.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બોરતે બારવરસ
સુધી તેની રાહ જોવી, પછી બીજો કામ નાતરં કર-
વાની મરજી હોય તો કરે, ને ન કરે તો તેની ખુશી.

૪. કોઈ મરદ અથવા બૈરી કુંવારે નાતરં કરી
શકે નહીં.

૫. નાતરં કીધું હોય તો તે ફરી શકે નહીં.

૬. નાતરં કરતી વખત પલ્લુ આપેછે, તેની સ-
રતનો દસ્તાવેજ કાઢીને લાં થાયછે. ને તે જેવરપર

ઝોરતનો હક પક્ષાં બરાબર છે; ને લગનની રીત ને નાતરાંની રીત જુદી છે: એ રીતે જે લગનમાં ઝોરી થાય છે તે નાતરાંમાં થતી નથી, ને રૂ. ૧) શેઠને આપે ને શેઠની રજા લઈને નાતર કરે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો પશ્તુ ધણીને પાછું આપવું જોઈએ.

૮. ધણી સુઆ પછી ધણિયાણી જે ઠામ નાતર કરે તો મરનાર ધણીનું પશ્તુ દરોખસ્ત મરનારના વારસોને આપીને ફારગતી શેઠની શાહેદી સુધાંની લઈને પછી બીજે ઠામ નાતર કરે; અગર પશ્તુ પાછું આપીને ફારગતી લીધા વગર બીજે ઠામ નાતર કરે તો તે ઝોરતને તથા તેની સાથે નાતર કરે તેને પંચાત મળીને જે નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે; ને તે ઝોરત તથા તેની સાથે નાતરાંનો કરનાર એ ખંતોએ પક્ષાંનો જવાબ દેવો.

૯. એ સવાલનો જવાબ આઠમા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે,

૧૦. નાતર કરતી વખત ખાતાં તથા મરનાર પાછલ ખરચ થતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે મરનારનાં વારસોને પાછું આપવું.

૧૧. બૈરી નાતર કરે ને તેને છોકરાં હોય ને તે છોકરા ધાવણું હોય ત્યાં સુધી તે બૈરીની સાથે રહે, ને ધાવથી છુટ્યા પછી આગલા ધણીના વારસો પાસે રહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં પેદા થયાં હોય તો બંનેનો હક વારસામાં બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતી હોય તોપણ ન. ૩ ના સવાલ ૮ માંના જવાબ પ્રમાણે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો મરનાર ધણીનાં વારસોએ તેનું પશ્તુ રાખવું તથા તે છોકરીની પરણાવવા વિગેરે સર્વે તરેહની બરદાસ્ત કરવી.

૧૫. ઉપર લખ્યા શિવાય બીજે કંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ભાટિયા-લુવાણ તડ ખીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરાંનો કરનાર કાજને ત્યાં મોહોર લખાવે, ને નાતના શેઠની રજા લે ત્યારે નાતર થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાટતો નથી, તો તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. વરસ બાર સુધી ધણીની વાટ જોય ને પછી શેઠ વિગેરે પંચાયતની રજા લે ને નાતર કરે.

૪. મરદથી પરણ્યાવિના નાતર થતું નથી, તથા બૈરીથી પણ પરણ્યાવિના નાતર થતું નથી.

૫. નાતર કરેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતર કરતી વખત પશ્તુ શરત પ્રમાણે આપે છે, ને તે લગનની બરાબર નથી, જુદી રીતે છે, તે ઉપરના જવાબમાં લખ્યું છે.

૭. છેડો ફાટતો નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે મરનાર ધણીના વારસોને આપે ને ફારગતી લે ત્યારે નાતરે જવાબ.

૯. ફારગતી જોઈએ.

૧૦. જે કાંઈ બાઈ પાસે પશ્તુ રહ્યું હોય તે પાછું આપે ને પેહેલો ધણી ધણા વરસ જીવ્યો હોય તેમાં કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. બાળક ધાવણો હોય ત્યાં સુધી તો તેની માની પાસે રહે, ને મોટા થાય ત્યારે તેના આપના ઘરમાં રહે.

૧૨. બંને છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. નાતરાંની લાવી શકે છે, પણ ઉપર લખેલા સખખ મુજબ છોકરાં વિગેરે નહીં થતાં હોય તો લાવે.

૧૪. દિકરીને વાસ્તે તેનો દિઝેર રાખે, ને બ્યારે તે દિકરી મોટી થાય ત્યારે દિઝેર છોકરીને આપે-શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરીને.—દિઝેર ઉપર વિશ્વાસ ન આવે તો ત્રાહીત જગે અનામત મુકે.

૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ છે નહીં.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ઘેરી વરસ પ સુધી વાટ જોઈને નાતરે જાય, પણ ધણીના વારસ તે આખી ખોરાકી પોશાકી આપે તો વરસ આરસુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરે કરે છે તે ધણી ન્યાતમાં ૩. ૧૨ કરના આપે છે, ને ઘેરીથી પરણ્યાવિના નાતરે જાય નહીં.

૫. નાતરે કીધા પછી ધણી-ધણિયાણીને ન જાને તો એકએકને રાજી કરીને છુટે, ને જે ધણી છાંડે તે ૩. ૬૫ પાતળે આપે, પછી ફારગતીઓ થાય.

૬. નાતરે કરતી વખત પરણ્યા કરતાં વધારે પલ્લું આપવું જોઈએ, પણ એ વાત લેનાર આપનારની ખુશી પ્રમાણે છે, તેથી રકમ મુકરર લખાતી નથી.

૭. ધણી જીવતાં તેની ઘેરીથી પલ્લું પાછું આપ્યાવિના તથા ફારગતી થયાવિના ખીજ સાથે નાતરે જવાય નહીં.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ પહાંવિમેરે જે કાંઈ તે ઘેરીની પાસે હોય તે ધણીના વારસને પાછું આપીને પછી નાતરે જાય-એવી આખતમાં ફારગતી લખવાનો ચાલ છે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે લખ્યો છે.

૧૦. નાતરે કરતી વખત તેનો ધણી ધણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેનો કાંઈ જીદો માર્ગ નથી, ને નાતરે કરતી વખત જોટલું પલ્લું તથા માલ તેની પાસે હોય તે આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી તે ઘેરી નાતરે જાય. ને તે ઘેરીના છોકરા નાહની ઉમરના હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને તે મોટા થયા પછી પોતાના આપના ઘરમાં આવી શકે છે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી તથા નાતરંની ઘેરીથી છોકરાં પેદા થાય તેનો વારસો લેવામાં એકનો હક ખરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઘેરી જીવતાં તેના ઉપર પણ ખીજ ઘેરી નાતરંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય ત્યારે નાતરે જનારનું પલ્લું તે દીકરીને વાસ્તે તેનો કાકા તથા મોસાળિયાં રાખે છે ને તે પહાંની વારસ છોકરી છે.

૧૫. એ સવાલવિના નાતરં આખતના ખીજ સવાલ કાંઈ નથી.

કંસારા-તળખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ."

અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે, ને ચાલ તો એવી તરેહ છે જે માગું જેને મરજ હોય તે પેહેલું મોકલે છે; ને માગું કરનાર જખસને પોતીક મનમાં આવે તો હા કેહે, ત્યારે વરને લાંથી બાનાનો ૩. ૧) કન્યાને આપી આવે ત્યારે નાતરે કરવું સહી થયું; પણ પેહેલા ધણીના વારસની ફારગતી લીધાવિના નાતરે કરે તો પાતળવાળા ન્યાતખદાર મુકે, ને ફારગતી લે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છોડા ફાગ્યાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને ચુકીકરી કરીને ઘેરી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા ઘેરીએ આજ સુધી કોઈએ પરણ્યાવિના નાતરે કીધું નથી તો શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં ખાનું આપે એટલે ફરે નહીં, તો નાતરે કીધા પછી ક્યાંથી ફરે?

૬. નાતરે કરતી વખત પલ્લું તો લગનની બરાબર આપે છે-જુદી રીત કાંઈ નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છોડા ફાગ નહીં તો શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલ તેના વારસને આપીને નાતરે જાય છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરે કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી જખખી ફરજીયાત પાંચપાંચનું ખરચ થયું હોય તો તે બાદ કરીને પલ્લું પાછું આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો છોકરો પુખ્ત ઉમરનો હોય તો પેહેલા બાપના નામ પર રહે, ને (અમર) નાહની ઉમરનો હોય

તે તેની મા સાથે જાય છે, ને પછી તે છોકરા સમ-જવાર થયા પછી પેહેલા ધણીના વારસ લાવવા મા-હે તે ભારી શકે છે.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરા થયા તથા નાત-રાંની બેરીથી છોકરા થાય પછી વારસાપણમાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર ખીજી નાત-રાંની લવાતી નથી.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય ત્યારે તમામ પક્ષ દિયરને આપે છે, ને દિયર છોક-રીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં બીજા નાતરાંનો અમા-રામાં ચાલ નથી.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે ધણી મુઆ પછી બેરી નાતર કરે તેમાં બેરીને નાતર કરવાની પેહેલી ગરજ હોય તે તે પોતાના વિશ્વાસુ માણસ સાથે વરને લાં માગુ મોકલે છે, ને કદાપિ વરને મરજ હોય તો પેહેલું માગુ તે મોકલે છે, ને બંનેને નાતર કરવાની મતલબ હોય તો બેધિને સુદત પુછે ને બંનેને ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય તો નાતર કરે, તે વખત નાતર કરનાર મરદ પોતાના આદમી સાથે નાતરાની સાનમાં રૂપાની જનસ-અગર જનસ ન મોકલે તો રૂ. ૧) તથા મી-ઠાઈ શેર ૧૧ તે બેરીને લાં મોકલે ત્યારે નાતર સહી થાય છે; ને પછી જે દાહાડે સાર સુદત આવે તે દા-હાડે નાતર કરે છે-એ ચાલ છે.

૨. અમારામાં જીવતે ધણીએ છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલા ધણી પરદેસ ગમે હોય ત્યારે તેની બેરી આજીવન તે કોઈ નાતરે ગઈ જાય, ને અ-ત્યાર પછી કોઈ બેરીને ધણી પરદેસ ગમે હોય ત્યારે તેની બેરી સાચા પ્રમાણે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈ ચુકીને ફરીને બીજા સાથે નાતર કરે તે બાબ મુખત્યાર છે.

૪. અમારામાં મરદથી તથા બેરીથી પરણ્યાવિના નાતર થઈ શકતું નથી.

૫. નાતર કીધું તે ફરી શકતું નથી, પછી વરકન્યા એ બેમાંથી કોઈ વટલી ગયા હોય ને તે મુસલમાન વિગેરે નીચ વર્ણનું ખાતાપીતા હોય તેને ન્યાતના લોક ન્યાતખાહાર મુક્યા હોય કે જેથી ફરી ન્યાતમાં આવી શકતા ન હોય ત્યારે નાતર છુટે છે; ને સહી તો ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૬. અમારામાં નાતરાંના પધાંનો ધારો લગનના પધાંની બરાબર રૂપિયાનો ચુકર કચો છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડા ફાડતો નથી તો પધાં બાપતનો જવાબ થું લખીએ ?

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પક્ષ તથા તેની માલમીલકત વિગેરે જે તેનો દરોજકત હોય તે તેના વારસને પાછું આપીને નાતરે જાય, ને અગર કોઈ બેરી પેહેલા ધણીની ચાલ મી-લકત તેના વારસને પાછી આપ્યા વગર નાતર કરે તો તેના વારસ કાજને લાં જઈને અટકાવ કરીને લે છે; ને તે ધણીના વારસનું મનમાન્યા વગર નાત-રાંની ચિઠ્ઠી કાજ સહેજની થતી નથી; પેહેલા ધ-ણીના વારસનું મન મનાવે ત્યારે કાજની ચિઠ્ઠી થાય છે.

૯. ઐનો જવાબ ઉપરની કલમ આદમી પ્રમાણે-મરનાર વારસની ફારગતી લીધા વગર નાતર કર-વાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતર કરતી વખત પક્ષ તમામ પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને ખરચ તો જે બેની શાહેદીથી કીધા હોય તે ખરચ શરસ્તા પ્રમાણે મુજરે આપ-વાનો ચાલ છે; ને બેની શાહેદી વગર ખરચ કરયો હોય તે ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ને તે બેરીને પેહેલા ધણીનો છોકરો હોય તે છોકરા પોતાના બાપના બીજા વારસોના કબજામાં રહે છે, મા સાથે જવાનો ચાલ નથી; ને કદાપિ છોકરા નાહના ધાવણા હોય તો તેની મા સાથે જાય છે, ને મોટા થાય ત્યારે પાછા મોલાના પેહેલા બાપના ઘરમાં આવીને રહે.

૧૨. લગનની બેરીના છોકરાનો તથા નાતરા-વાળી બેરીના છોકરાનો-આપના વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઘેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવવા આહે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ૩. ૨૨૫) આપીને લાવી શકેછે; છોકરાં ન થતા હોય તો બીજી કરેછે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જય ત્યારે તેનું પશ્ચું મરનારના વારસ તેની દિકરીને વાસ્તે રાખે, ને તે છોકરીનાં લગન તથા અધરણી વિગેરેનો ખર્ચ સર્વે તે માલમાંથી તેના વારસ કરે.

૧૫. બીજો સિરસ્તો નાતરાંનો અમારામાં નથી.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો આલ છે, તે ન્યાતિસિરસ્તા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફડાતો નથી, તો ફારગતીનો શા જીકર રહ્યો? ને પેહેલાં ધણી જીવતો હોય, તેની ઘેરીથી બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી.

૩. પેહેલાં ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ધણિયાણીને વરસ ૧૨ સુધી રાહ જોવી. કદાચ તે ધણીની બાળ કોઈ જગો ઉપર લાગી, તો તે ઘેરી આ તેના વારસો તે ધણીને તેડી લાવે; (ને) અગર એવી તેની બાળછે, ને તેને તેડી ન લાવે, ને ઉપરના લખેલા વરસ ગણે તે કાંઈ પોહાંએ નહી. ને ઉપર લખેલા વરસ સુધીમાં તે આપને આ તેના વારસોને આ પંચાતને તેની કશી બાળ માલમ પડી નહી, ત્યારે (તેની) પંચ ઉપરીની નિધામાં આવ્યું જે તેની કાંઈ બાળ માલમ પડતી નથી, ત્યારે તે આઈ પંચની રજા લે, ત્યારે નાતરે જવાય; કદાચ પોતાની સેનેરીથી નાતરે જય તો તે આઈ તથા આપના વારસો નાતરું કરાવનાર તથા નાતરું કરી લઈ જનારને ન્યાતઆહાર રાખવામાં આવે, એવું સુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે, તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે દોષ એસે તે સુકીને કરે; પણ ઘેરીથી પરણ્યા શિવાય નાતરું થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરેલું ફરી શકતું નથી તો તેને કારણ શાનું જોઈએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પશ્ચું ૩૧. ૨૦૧ નું આપીએ છીએ. તે શિવાય લુગડાં જુદાં, તેની તો લગનથી જુદીજ તરાહ છે. ને રૂપિયા રોકડા આવાના લે તે પક્ષમાં મુજરે લેવાય.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડા ફડાતો નથી. ત્યારે તેના પક્ષનો શા જીકર રહ્યો?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલાં ધરતું પશ્ચું હોય તે તેના વારસોને આપે ને ફારગતી લે ત્યારે નાતરે જવાય, અગર તે આઈના આપમાં તાગાહ નહી હોય તો હાલનું પશ્ચું લે તેમાંથી આપે, ને ફારગતી લે; અગર ફારગતી આગલા ધણીના વારસોની લીધા શિવાય પોતાની સેનેરીથી નાતરે જય તો તે આપને લઈ જનાર પક્ષનો જવાબ દે ને તેને પુરું આપે, ને ફારગતી લે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે, ત્યારે મરનારના વારસોની ફારગતી લીધી જોઈએ.

૧૦. આઈ નાતરું કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીનું પશ્ચું આપવું જોઈએ. પણ આપનાર ધણી સીખસ્તે હોય, ને તેથી પુરું નહી આપી શકાય તો કંમએસ કરીને આપી તેને રાજી કરીને ફારગતી લેવાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી આઈ નાતરું કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીના પેટના છોકરા હોય તેને તેના આપના વારસોમાં શક્તિ હોય તો તે રાખે, અગર તેમાં શક્તિ ન હોય તો આઈ નાતરે જય, તે ધણી પાસે છોકરાના નામનું તેના વારસનામું લખાવી લઈને જય, તેના એ રાહ છે.

૧૨. લગનની ઘેરીના છોકરા ચયલા હોય તથા નાતરાંની ઘેરીના પેટના છોકરા તથા આઈ છોકરાને સાથે લાવેલી—એ સર્વે છોકરા બરાબર.

૧૩. પરણેલી ઘેરી જીવતી ઉપર બીજી નાતરાંની ઘેરી લાવી શકાયછે, તેમાં કાંઈ હરકત નહી, ધીનેને બરાબર તેવડવી.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પશ્ચું હોય તે તે છોકરીના હવાલામાં આપવું જોઈએ, તે કોઈથી રાખી શકાય નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલના જવાબ લખ્યા; એ શિવાય બીજી બાબતો નાતરાંની નીકળે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરવામાં આવશે.

ભાવસાર-શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી જીવતાં અથવા મુઆપછી તેની મરજીમાં આવે ત્યારે નાતરું કરે છે, એ ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય છે. ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે છે. (ને) અગર ધણી વરસ ૧૨ ની મુદતમાં ન આવે તથા તેની ખરખખર કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨ પછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે બૈરી નાતરે જાય છે. ને આગલા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો મરદ તથા બૈરાં કુંવારાં નાતરું કરી શકતાં નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરું કરતી વખત પક્ષુ આપે છે તે પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૭. એજ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆપછી ધણિયાણી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પક્ષુ તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય.

૯. એ વાતનો જવાબ એજ નંબરની ૮ કલમમાં લખેલો છે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પક્ષુ ખરચ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે પાછું આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય ને મરનાર ધણીનાં છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ધરમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લમનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણમાં જાનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા, પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાની લાવી શકે છે.

૧૪. કાંઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પક્ષુ તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિયર રાખે છે.

૧૫. એ કરતાં બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી જીવતાં અથવા મુઆપછી તેની મરજીમાં આવે ત્યારે નાતરું કરે છે, એ ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય છે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે, ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરે છે. ને અગર ધણી વરસ ૧૨ ની મુદતમાં ન આવે તથા તેની ખરખખર કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨ પછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે બૈરી નાતરે જાય છે. ને આગલા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો મરદ તથા બૈરાં કુંવારાં નાતરું કરી શકતાં નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરું કરતી વખત પક્ષુ આપે છે તે પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૭. એજ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પક્ષુ તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય.

૯. એ વાતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પક્ષુ ખરચ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે પાછું આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય ને મરનાર ધણીનાં છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ધરમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય તેના વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા, પરણેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પક્ષુ તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિયર રાખે છે.

૧૫. એ કરતાં બીજો કંઈ ચાલ નથી.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે, પણ ધણી સુઆપણી નાતર કરે છે.

૨. છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી. ને ધણી જીવતાં સચુરી નાતર કરી શકતી નથી, ને કરે તો જન્મ-જન્મ ન્યાતબાહાર રહે.

૩. પરદેશ ગયો તેની ખબર બાર વરસ સુધી ન આવે ત્યારે પંચાતની રજા લઈને નાતર કરે છે.

૪. મરદ તથા બેરી પરણ્યા વગર નાતર કરી શકતાં નથી.

૫. નાતર કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાનું પક્ષુ લગન બરાબર છે.

૭. ધણી છાંડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતબાહાર રહે.

૮. પક્ષુ તથા મીલકત હોય તે ધણીના વારસને આપીને તેની દારગતી લઈને નાતર કરે છે.

૯. મરનારના વારસની દારગતીનો ચાલ છે.

૧૦. ધણીનો વારસ રહેલું સાબિત કરે તેટલું આપે છે.

૧૧. ધણીના થયલાં છોકરાં હોય છે તે મોટાં હોય તો ધણીનો વારસ રાખે, ને ધાવણાં માતાની જોડે જાય છે. ને ધણીનો વારસ વરસ પ નો યાય ત્યારે લઈ જાય ને ન લઈ જાય તો મોટાં થયા પછી લઈ શકતો નથી.

૧૨. લગનની બેરીના થયલાં છોકરાં તથા નાતરાની બેરીનાં થયલાં છોકરાંનો હક બરાબર છે. શા માટે જે પેદા એકથી થયાં છે તેથી.

૧૩. બીજી બેરીનો ચાલ છે તેથી લાવી શકે છે.

૧૪. દિયર પક્ષુ રાખી શકે છે ને છોકરીના [કર] કરીયાવર ત્રારસ કરે છે, ને ન કરે તો રાખી શકતો નથી.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

સોની—દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરવાનો ચાલ છે. તેની એ રીત છે જે ધણીના વારસની દારગતી લે ને કાજની ચિટ્ટી કરાવીને નાતર કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી ને જે બેરીનો ધણી વટલી ગયો હોય તો તે બેરી ધણીના વારસની દારગતી લઈને જાય.

૩. બેરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ખબર વરસ બાર સુધી ન આવે ત્યારે તે બેરી ધણીના વારસની દારગતી લઈને નાતર જાય છે.

૪. મરદ તથા બેરી કુંવારાં નાતર કરી શકતા નથી, ને કદાપિ કોઈ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકે છે.

૫. નાતર કર્યું તે ફરી પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાનાં પક્ષાંનો ચાલ એ છે જે લગનથી બમણું કરીએ છે.

૭. છોડા ફાડવાનો ચાલ જ નથી તે શું લખીએ!

૮. નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના વારસને મરવારની મીલકત તથા પક્ષુ આપીને મરનાર ધણીના વારસને હવાલે કરે ને દારગતી લઈને નાતર જાય.

૯. મરનારના વારસની દારગતી જોઈએ.

૧૦. પક્ષુ પાછું આપે છે. ને વાજબી ખરખરો હોય તે ચાર માણસના જવણા પ્રમાણે મુજરે આપે.

૧૧. મરનાર ધણીનાં થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો માતાની જોડે જાય, ને ખાતાં પીતાં હોય તેને તો ધણીનો વારસ રાખે. ને મોટાં થયાં પછી બાપની મીલકત તથા ધર હોય તો તેમાં રહે, નહીં તો ધણીને

વારસ રાખે. ને ધણીના વારસ ન હોય તો નાતરું કરી વખત સંરત પ્રમાણે ચાલે.

૧૨. મરનાર ધણીથી થયલાં છોકરાંનો હિસ્સો બરાબર છે, શામાટે જે પોતાનાં પેદા કરેલાં છે.

૧૩. જૈરી જીવતાં નાતરું થતું નથી, શામાટે જે બીજાનો ચાલ નથી.

૧૪. નાતરે જાય ત્યારે તે જૈરીને ટિકરી હોય તેનો કરવેહેવાર પણ દિયર કરે, ને પલ્લું પણ દિયર લે.

૧૫. એ શિવાય અમારી ન્યાતમાં બીજાં ચાલ નથી.

સોની-ત્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. પણ ધણી મુઆ પછી પેહેલી કાજની ચિઠ્ઠી થાય છે, ત્યાર પછી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૦ સુધી અબરન આવી હોય તો તે જૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરું કરે.

(૪. * ધણી કાઢડી મુકે તો જૈરીને બરણપોષણ આપવું જરૂર છે. અથવા પિંદરમાં રહે કે ધણી પાસે જુદી રહે તો એપણુ બરણપોષણ લે. ને જૈરી મસ્તી કરીને સાસરે ન જાય તો ધણી બરણપોષણ આપે નહીં.)

૪. કુવારો નાતરું કરે તો સમડી સાથે પરણીને ન્યાતનો ખરચ આપીને કરી શકે છે, પણ જૈરી કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે છે તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગન કરતાં પાંચ પચાસતું વધતું આપે છે, કોઈ ગરબજી હોય તે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

* આ કલમ તજવા બાબતની અંતે લુલમાં આવેલી છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે ધણીના પક્ષાંતું તથા માલમીલકત હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપે, ને ફારગતી લે. ને નાતરું કરનાર શખસ પેહેલાં ધણીના વારસને રૂ. ૨૫) અંકે પચીસ આપે ત્યારે ફારગતી આપે છે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. ધણીના બારમામાં વવરાયું હોય તે તથા ધણી (એ) માંદો પડીને ખાધામાં આવ્યું હોય તેનો દાખલો સાબિતી આપે તેટલું આદ ચાય, ને બાકી રહ્યું હોય તે ધણીના વારસને આપે ને ફારગતી લે.

૧૧. ધણીના થયલા છોકરા નલાયક હોય તો માતાની જોડે જાય ને ધણીના વારસ રાખે તો ખાતા પીતાને રાખી શકે છે.

૧૨. જૈરી(ના) પરજીવીના તથા નાતરાંની જૈરીના છોકરાંને હિસ્સો બરાબર છે.

૧૩. બીજા જૈરી લાવી શકે છે.

૧૪. દિયર જેટ રાખી શકે છે, પણ છોકરીનો કરવેહેવાર કરે, તથા ન કરે તો પલ્લું છોકરીને પાછું આપે.

૧૫. કોઈ જૈરી પોતીકા બાપ તથા માતા તથા જમાઈ તથા બાપના વારસની રજા વગર નાતરે જાય તો નાતરાંનો કરનાર રૂ. ૧૫૦) અંકે એકસો દસ જૈરીની મા તથા બાપ તથા બાઈ તથા બાપના વારસને આપે. ને નાતરાંનો કરનારો રૂ. ૨૫) પંચાતને યુનેહગારી આપે. તથા પેહેલા ધણીના વારસની ફારગતી લીધાવિના નાતરે જાય તો નાતરાંનો કરનારો રૂ. ૨૫) પંચને યુનેહગારી આપે.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરવાનો ચાલ છે, તેની એ-રીત જે ધણીના વારસની ફારગતી લઈને કાજની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરું કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ને જે જૈરીના ધણી વટલી ગયો હોય તો તે જૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૩. બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની ખ-
બર વરસ ૧૨ સુધી નહીં આવે સારે તે બૈરી ધણીના
વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૪. મરદ તથા બૈરી કુવારાં નાતરે કરી શકતાં
નથી. ને કદાપિ કાંઈ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરી
શકે છે.

૫. નાતરે કરે તે કીધા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પક્ષાંનો ચાલ એ છે જે લગનથી
ખમણું કરીએ છેએ.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. નાતરે જાય સારે મરનાર ધણીના વારસને
મરનારની મીલકત તથા પલ્લું આપીને મરનાર
ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. મરનાર ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપે છે ને વાળખી ખરચ થયો
તે ચાર માણસના જણ્યા પ્રમાણે મુજરે આપે છે
પક્ષાંમાંથી.

૧૧. મરનાર ધણીના થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય
તો માતાની જોડે જાય છે, ને ખાતાં પીતાં હોય તેને
ધણીનો વારસ રાખે. ને મોટાં થયા પછી બાપની મી-
લકત તથા ઘર હોય તો તેમાં રહે, ને નહીં તો ધ-
ણીના વારસ રાખે; ને ધણીના વારસ ન હોય તો
નાતરે કરતી વખત સરત પ્રમાણે ચાલે.

૧૨. મરનાર ધણીના થયેલા છોકરાનો હિસ્સો
ખરાબર છે, શામાટે જે પોતાના પેદા કરેલા છે.

૧૩. બૈરી જીવતાં નાતરે થતું નથી, શામાટે જે
ખીજનો ચાલ નથી.

૧૪. નાતરે જાય સારે તે બૈરીને દિકરી હોય
તેનો કરવેહેવાર પણ દિયર કરે, ને પલ્લું પણ
દિયર લે છે.

૧૫. એ શિવાય અમારી ન્યાતમાં ખીજો ચાલ
નથી.

સુથાર-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે.
ધણિયાણી મુઆ પછી કરે છે.

૨. છેડો ફાડે તેનું નામ ફારગતી કેહે છે, ને છેડો
ફાડ્યા પછી જીવતે ધણીએ નાતરે કરે છે, પેહેલા
સવાલ માફક પંચને આપીને જાય.

૩. જેના ધણીની ખાર વરસ સુધી પરદેશ ગયા
પછી ખબર ન આવી હોય તો તે બૈરી પંચની ર-
જા લઈને નાતરે કરે છે.

૪. કુવારો નાતરે કરે તો સમડી સાથે પરણીને
નાતરે કરે.

૫. નાતરાંનું બાનું આખા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પક્ષાંનું કાંઈ મુકરર નથી. ને જેને
મળે છે તે ૧૦૦ સોનું પણ કરે છે, ને નથી મળતું તો
લુગડાં બદલે આવે છે.

૭. પંચાતની રાજીથી તથા ધણીની રાજીથી
જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી વારસની ફારગતી લઈને
ધણીનો માલ વારસને સોંપીને જાય.

૯. ઉપરના સવાલ માફક ફારગતી વારસની લે છે.

૧૦. ધણીનો વારસ સાબિત કરે તેટલું પલ્લું
આપીને જાય, ફારગતી લઈને જાય એ રીત છે.

૧૧. છોકરાં નાહનાં હોય તો માની સાથે જાય ને
મોટાં હોય તો બાપના ઘરમાં રહે. કદાપિ મરનારનો
વારસ નાહનાંને પણ રાખે તો રહે છે.

૧૨. પરણિયતની બૈરીનાં છોકરાં ને નાતરાંની
બૈરીનાં છોકરાં આપને તો ખરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરે થાય તો પેહેલા
સવાલ માફક કરે.

૧૪. દિયર પક્ષાંનો મુખસાર છે, રાખી શકે ને
છોકરી પરણાવે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં ખીજો ચાલ કાંઈ જણ-
વામાં નથી.

સુથાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૧.*

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે;
તેમાં બૈરી મુખસાર છે, ને માબાપની સલાહ લઈને
જાય છે.

* અંક ૩૫ તથા ૩૬ વાળાની કબુલતો છે, કલમવાર જ-
વાબ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખામ છે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે. ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે; (ને) અગર તેની કંઈ મુઆની મુકરર ખબર આવે ત્યારપછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે નાતરે જાયછે, ને આગલા ધણીના વારસની ફારગતી લઈને જાયછે, અગર તેનો કંઈ હાથ પગ દુખ્યો હોય ત્યારે તેના વારસો તથા તેના પિહેરિયાંઓએ બરણપોષણ નહીં આપ્યું હોય ને પંચને સંભળાવ્યું હોય તેની પોહોંચમાં વસુલ કરીને પંચના પાંચ મળીને પક્ષાંનો દાગીનો આપે, ને ખાઈ શકેછે; ને તે ફારગતીમાં મુજરે આપેછે; ને બાકીનું આગલા ધણીનું આપીને નાતરે જાયછે; ને દીપનો ચાલતો આજથી કર્યોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો કુંવારા નાતરે કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરે કર્યા પછી તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરે કરતી વખત પક્ષાંનો ચાલ તો પરણ્યાની બરોબર છે-૩. ૧૭૮ તું.

૭. એનો જવાબ એજ નંબરની ખીજ કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પક્ષુ તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. એ વાત(નો) એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૦. નાતરે કરતી વખત પક્ષુ પાછું આપેછે, ને વાજખી કારણમાં એની શાખથી કંઈ પક્ષાંનો દાગીનો લેછે તે મુજરે આપેછે, ને દાખલો પાડે તે વસુલ આપેછે; ને હવે તો દીપમાં વસુલ પંચના હજુર કરશે તે આજ પછી મુજરે આપવામાં આવશે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના ઓકરાની ઉમર તથા ઓકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય ત્યારે તેની ફારગતી લઈને જાય, અગર કોઈ ઓકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી ત્યારે તેના વારસને પંચના હજુર તેનું પક્ષુ તથા તેની માલ-

૭૫

મીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તે ઓકરાં તેના વારસના અખત્યારમાં રહે, ને તે ઓકરાંની ઉમર પોહોંચતી થાય, ત્યારે પાંચને બેસાડીને તે ઓકરાને તે વારસ સંધું આપે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી ઓકરા થયા હોય અથવા નાતરાંની ઘેરીથી ઓકરા થયા હોય તેના વારસાપણમાં બન્નેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઘેરીને ઓકરા નહીં થયા અગર તે ઘેરીને કંઈ દોષ થયો ત્યારે તે ખીજ કરે, ને પેહેલી ઘેરીનું પક્ષુ તેની પાસે રહે, ને તેને બરણપોષણ આપે; ને ગુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ એક જમાડે-સુરત તથા પરગણે નોહતરાં ફરવે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેની ઢિકરી હોય ત્યારે તેનું પક્ષુ તો જુદાં હોય ત્યારે તો ઢિકરીને આપવામાં આવે-અગર એકઠાં હોય ત્યારે તો તેના દિ-એર અથવા જોડને આપવામાં આવે, ને તે ઓકરીના કરવેહેવાર સંધા તે કરે, નહીં કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલા છે. અગર કોઈને વારસ નહીં હોય ત્યારે તે ઘેરી પંચના પાંચ મુકરદમને બોલાવે, ને તેને-જે કંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે, ને પંચની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે. ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછાડી બરચે.

સુથાર-ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, ને તેમાં ઘેરી મુખત્યાર છે, તે બાળાપની સલાહ લઈને જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય, ત્યારે તે ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખામ છે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે, સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે; અગર તેની કંઈ મુઆની ખબર આવે, ત્યાર પછી તેનું ઉત્તરસા-

ધન કરીને પછી નાતરે જાયછે, ને આગલા ધણીના વારસની ફારગતી લઈને જાયછે; અગર તેનો કંઈ હાથ પગ દુઃખ્યો હોય, સારે તેના વારસ તથા તેના પિહેરિયાંએ ભરણુપોષણ નહીં આપ્યું હોય, ને તે પંચને સંભાળાવ્યું હોય, તેની ટીપમાં વસુલ કરીને પંચના પાંચ મળીને પક્ષાંના દાગીના આપે તે ખાઈ શકેછે, ને તે ફારગતીમાં મુજરે આપેછે; આકીનું આમલા ધણીને આપીને નાતરે જાયછે; ને ટીપનો ચાલ તો આજથી કર્યોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો કુંવારા નાતરે કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરે કયા પછી તો ફરી શક્યું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરે કરવાની વખત પક્ષાંનો ચાલ તો પક્ષાંની બસેબસ છે, રા. ૧૭૨-લુ-મમાં રા. ૨૪,

૭. એનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. એ વાત તો એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખીછે.

૧૦. નાતરે કરવાની વખત પલ્લું પાછું આપેછે, તે વાજબી કારણમાં બેની શાખથી કાંઈ પક્ષાંના દાગીના લે છે તે મુજરે આપેછે; દાખલે પાડે તે વસુલ આપેછે, ને હવે તો ટીપમાં વસુલ પંચના હથુર કરશે, તે આજ પછી મુજરે આપવામાં આવશે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે, ને સારે પેહેલા ધણીના ઓકરાની ઉમર તથા ઓકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય, સારે તેની ફારગતી લઈને જાય, અગર કાંઈ ઓકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી, સારે તેના વારસને પંચના હથુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તેનો ઓકરા તેના વારસના અખતારમાં રહે, ને તે ઓકરાની ઉમર પોહોંચતી થાય સારે પંચને બેસાડીને તે ઓકરાને વારસ સંધું આપે.

૧૨. જગનની ઘેરીથી ઓકરા થયા હોય, અથવા નાતરાંની ઘેરીથી ઓકરા થયા હોય, ને તેના વારસ-પણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઘેરીને ઓકરાં નહીં થયાં, અગર તે ઘેરીને કાંઈ દોષ થયો સારે તે બીજી કરે-ને પેહેલી ઘેરીનું પલ્લું તેની પાસે રહે, તેને ભરણુપોષણ આપે-તેની ગુન્હેગારીમાં ન્યાત એક જમાડે, પરગણે તથા સુરત નોહતરાં ફેરવે.

૧૪. કાંઈ ઘેરી નાતરે જાય તેની દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તો જુદા હોય સારે તે દિકરીને આપવામાં આવે, અગર એકઠા હોય સારે તે તેના દિ-એર અથવા જઠને આપવામાં આવે, ને તેની ઓકરીના કરવેહેવાર સંધા કરે સહી, નહીં કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિર-સ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલાછે, અગર કાંઈને વારસ નહીં હોય સારે તે ઘેરી પંચના પાંચ મુકરદમને બોલાવે, ને તેને, જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે, ને પંચની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે, ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછાડી ખરચે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧. નાતરે કરવાનો ચાલ છે. ઘેરી મુઆ પછી અથવા ઘેરી જીવતે ઓકરા ન થતા હોય સારે બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી જીવતે છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે કરે.

૪. વર સમડી સાથે પરણીને નાતરે કરે. પણ કન્યા પરણ્યાવિના નાતરે કરી શકતી નથી.

૫. નાતરે કાંઈ તે ફરી શક્યું નથી.

૬. નાતરે કરતી વખત વરનો આપ કન્યાના બાપને આધાખાઈના કરીને રા. ૧૪) આપે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ !

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે તેના વારસને પક્ષાં વિગેરે પાછું આપે.
૯. તેના બારસની દારગતી લેવાનો ચાલ છે.
૧૦. વાજાની ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે, નહીં તો પુરું આપે.
૧૧. આપના વારસ હોમ તે છોકરાને રાખે, પણ તેની માસાથે જાય નહીં.
૧૨. વારસ બંને બરાબર છે.
૧૩. પરણેલી બેરીને છોકરાં ન થતાં હોય તો ખીજ નાતરાંની લાવી શકે છે.
૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગેર રાખે.
૧૫. એ સલાલનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે છે.

સુધાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૧.

૧.. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે; ને ચાલતો એવી તરેહ છે જે માણું તો પેહેલા વરની તરફથી કન્યાને ઘેર જાય છે, ને વરનો આપ તથા વરનો કાકો તથા વરનો બાઈ વિગેરે સગાવાહાલા નાતરાવાળી બેરીને ઘેર માણું કરી શકે છે; ને માણું કરે સારે પોતીકા મનમાં આવતું હોય તો હા કેહે છે, પણ તે નાતરાવાળી બેરીના માખાપ તથા તે ન હોય તો નાતરાવાળી બેરી પોતીકા જાતે તથા તેના સગાવાહાલા નાતરું કરવાની હા કહીને સાર પછી નાતરાવાળી પેહેલાના પોતીકા સાસરિયાંના તડના પટેલ તથા પિહેરના તડના પટેલની રજા લેવા જાય, ને (તથા) તે પટેલો બંને તજવીજ કરીને રજા આપે, સારે તે નાતરું કરવાની હા કેહે; ને સાર પછી નાતરાંના કાપડાંના બિયાનાનો રૂ. ૧) એક હાથમાં લેવાની હા કેહે છે; ને સારબાદ વરની તરફથી વરનો આપ તથા વરનો કાકો તથા બાઈ-તે ન હોય તો સગાવાહાલા જથ્થુ એટલામાંથી હરેક કોઈ આવીને કાપડાંના બિયાનામાં રૂ. ૧) આપે છે ને સારે તે નાતરું કરવાનું સહી થાય છે. (ને) અગર પેહેલાના સાસરિયાંના તડનો પટેલ તથા પિહેરના તડનો પટેલ જથ્થુ બંને રજા નહીં આપે તો તે નાતરું સહી કરી

શકાતું જ નથી, (ને) અગર તે ઉપરાંત ચોરી છુપાઈથી નાતરું કરે તો તેને સાતે તડની પંચાયત ચાહે તે કરી શકે છે. ને એવો અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો સિરસ્તો છે; પણ પેહેલા ધણીના માલની સફાઈ થઈ હોય તો પટેલ અટકાવી શકતા નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેલો ધણી જીવતાં તેની બેરીથી છેડા ફાડીને ખીજ સાથે નાતરું કરી શકાતું જ નથી, તો તેમાં ધણીની દારગતીને છોકર શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેસ ગયો હોય સારે તો તેની બેરી તો ૧૨ વરસ-અંકે બાર વરસ સુધી વાટ જીએ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે-ને તે કરવાં તે બેરીની આખર ઉમર વહી જતી હોય તો તેના ધણીને વાસ્તે-તે સાતે તડની પંચાયત મળીને તે બેરીની તજવીજ કરીને તે બેરીને ખીજ સાથે નાતરું કરવાની વરસ બારમાં સાતે તડની પંચાયત રજા આપી શકે છે-એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યા વિના સમડી સાથે પરણીને પછી નાતરું કરી શકે છે, મજૂ બેરીથી પરણ્યા વગર નાતરું કરી શકાતું જ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરું કરી શકે છે, પણ ફરી શકે-તેનો છોકરો તો એ છે જે અગર ધણી તથા ધણિયાણી એ બંનેમાંથી હરેક કોઈ વટલી ગયા હોય તો તે નાતરું ફરી શકે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લુ તો રૂ. ૨૨૫) નું આપે છે-લગનના પક્ષાં કરતાં રૂ. ૫૦) નું વધતું જ્યાદે આપે છે.

૭. અમારામાં ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડી શકતી જ નથી તો તેનો પક્ષાંનો છોકર શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલાના ધણીનું પલ્લુ તથા તેની માલમીલકત તે બેરીની ખાસે હોય તે પેહેલાના ધણીની પંચાયતના તડના પટેલને બોલાવીને તથા તેનાં વારસોને બોલાવીને, વારસોની દારગતી લખી લઈને તેનું પલ્લુ તથા તેની માલમીલકત પાછી આપે છે-તેના વારસોને.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે મરનાર શખસના વારસો દારગતી લખી આપે છે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું તો તેમાંથી કાંઈ બાદ કરી શકાતુંજ નથી, ને પેહેલો ધણી ધણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી પણ-મુઆ પછી પણ પલ્લું તે મરનાર શખસનું જે કાંઈ હોય તે આપી શકે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીનાં થયલાં છોકરાં નાંધડાં હોય તો તેની માની સાથે જાય છે અથવા મોટાં છોકરાં પુખ્ત હોય તો તેના આપના ધરમાં રહે છે-એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૨. લગનની યૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની યૈરીથી છોકરા થયા હોય ને તે આપના છોકરા તો બંનેનો વારસામાં હક બરાબર છે-એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૩. પરણેલી યૈરી જીવતાં કાંઈ લડાઈના સખખ-થી તે ઉપર બીજી યૈરી નાતરાંની લાવી શકે છે-એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગેર રાખી શકે છે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરનાં સવાલ કરતાં બીજો નાતરાં આપતનો અમારી ન્યાતમાં (બીજો) ચાલ નથી તો તેનો પણ જીવ અમે શું લખીએ ?

સુધાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદા-
વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે-તેમાં યૈરી મુખત્યાર છે. ને માખાપની સલાહથી જાય છે, ને નાતરું કરે તે દાહાડે વર ગાંઠથી પકવાન ક-ન્યાના આપને ઘેર લઈ જાય છે, ને સર્વે ન્યાતને જમાડે છે, ને પંચના લોકને આજ્ઞા પુછે સારે ચુડી પે-હેરાવાની રજા પંચ આપે છે, સારે આજ્ઞા પેહેરાવે છે. નાતરાંની એજ રીત છે.

૨. છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની યૈરી ધરખુણે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય છે, ને તે

પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં બરદાસ્ત કરે છે; ને કદાપિ બાઈનો હાથ પગ દુઃખે તો પછાંના બે દાગીના પંચને જાહેરકરી વેચીને ખાય છે. તે દાગીના ફારગતીમાં મુજરે આપે છે. ને (અગર) તેની મુઆની ખબર વ-રસ બાર ૧૨ સુધી નહી આવે તો તેના વારસને પલ્લું આપીને દિવસ પાણીવિલા પછી નાતરે જાય છે.

૪. અમારામાં યૈરી તથા મરદ કુંવારાં નાતરું કરી શકતાં નથી.

૫. નાતરું કીણું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ.૧૦૦) થી તે રૂ.૫૫૫ ૨૦૦) સુધી કરે છે-લગનની બરાબર નથી.

૭. અમારામાં છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૯. પેહેલા ધણીના વારસને ફારગતી આપીને નાતરે જાય છે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે છે ને વાજખી કારણમાં બેની શાહેદીથી કાંઈ પછાંના દાગીના લે છે તે મુજરે આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય સારે તેની ફારગતી લઈને જાય, ને (અગર) કોઈ છોકરાંની ઉમર પોહોંચતી નથી સારે તેના વારસને પંચની હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત (તેના વારસને) સોંપે ને છોકરાં તે વારસના અખત્યારમાં રહે; ને તે છોકરાંની ઉમર પોહોંચતી થાય સારે પંચને બેસાડીને વારસ સધળું પાછું આપે.

૧૨. લગનની યૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની યૈરીથી છોકરા થયા હોય સારે વારસાપણામાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી યૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે, ને પેહેલીનું પલ્લું તેની પાસે રહે ને ધણી બરણુપોષણ કરે.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તો જુદા રહેતા હોય સારે તે દિક-

રીને આપવામાં આવે, અગર એકઠા રહેતા હોય તો દિવેર અથવા જેઠને આપવામાં આવે; ને છોકરીના કરવેહેવાર સધળા તે કરે, નહીં કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકે છે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો ચાલ તો અમારામાં નથી.

સુધાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે.
૨. છેડો ફાડવો તથા છાંડેલી કન્યા લેવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બેરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને ત્યાર પછી શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની કિંયા કરે ત્યારે બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય.

૪. બંને ઉભયતાં કુંવારાં નાતરું કરી શકતાં નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધેલું કન્યા પણ કરી શકતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પશ્ચું ૩.૪૫) નું કરે છે, એણું અદકું કરતા નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપીને તેની પાસેથી ફારગતી લઈને નાતરે જાય, ને માલ આપતાં તેના વારસ ફારગતી ન આપે તો પંચના લોક તેની પાસે અપાવે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ પણ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને છોકરાં મોટાં હોય તો તેની જાત મેહેનતથી પેદા કરીને આપણે-આપની મીલકત ન હોય તો-ને (અગર) નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય છે.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બેરીથી છોકરાં થયાં-પણ બંનેનો હક અરાબર છે વારસો લેવામાં.

* આ જવાબનો અર્થ સમજતો નથી.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકતો નથી, (ને) અગર લાવે તો લગન આપતના ૭ સાતમા જવાબ પ્રમાણે લાવી શકે છે.

૧૪. કાંઈ બેરી નાતરે જાય ને તેના પેટની છોકરી હોય ત્યારે તેનું પશ્ચું દિકરીને વાસ્તે આપના વાલી રાખે છે, ને તેની માનું પશ્ચું ન હોય તો એપણુ તેના આપના વાલી પાળે ને પરણાવે છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં આપતમાં તો એજ સિરસ્તો છે, બીજો નથી.

ટંકશાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. બેરીને તથા મરદને જે પ્રમાણે ખુશીમાં આવે તે પ્રમાણે આપ લે કરે ને નાતરું કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો રાહ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બીજા સાથે નાતરું કરવાનો રાહ નથી; જ્યાં લગી ધણી પરદેશથી આવે ત્યાં લગી રાહ જોવી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારા નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પોતાની પટ્ટણુ પ્રમાણે આપ લે કરવાનો ચાલ છે; ને વિવાહનો નાતરાંનો એકજ ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીના જીવતાં બેરીની મગદુર નથી જે છેડો ફાડે, વિવાહ થયેલો તુટતો નથી તો એ છેડો શી તરેહ ફાય ?

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે, પણ પક્ષાંની કાંઈ રીત નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણીના મુઆ પછી બેરી નાતરું કરે તો વારસની રજમંદી જોઈએ.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પક્ષાંનું ધરણું આપવાની રીત નથી, પોતાના ખરચ મુજબ પટ્ટણુ પ્રમાણે લે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલ છે જે છોકરા આગલા ધણીને ઘેર રહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરાનો હક વારસામાં બંનેનો બરાબર છે.

૧૩. તેરમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. શ્રીદામા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૫. પંદરમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

ધાંચી-પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. તે રવિવારે અથવા મંગળવારે રાતે કરે, ને રાતમાંને રાતમાં પાછા જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને જીવતે ધણીએ બીજાની સાથે નાતરે પણ જવાનો ચાલ નથી,

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે પણ તેની ધણિયાણીથી નાતરે જવાય નહીં. ક્યાંતુલીક જે તે શખસની મરવાની ખબર આવે ત્યાં લગણુ. મરવાની ખબર આવ્યા પછી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરું કરે છે ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરે જ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખતે પલ્લું રૂ. ૨૫ થી, તે રૂ. ૧૦૦ સુધી કરે, ને ન્યાતગોરનું દાણું રૂ. ૧૫ લે ને પંચાયતનું દાણું રૂ. ૧૧ લે, એ પ્રમાણે વરવાળા પાસે લે ત્યારે રજા થાય.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડે જ નહીં.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીનાં પક્ષાંતું તથા માલમિલકતનું એ જે તે મરનાર ધણીને જે વારસ હોય તેને આપે એ ચાલ છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે તેના વારસોની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખતે પલ્લું પાછું આપે તો

તેમાંથી ખરચના રૂ. બાદ કરતા નથી, પુરું પલ્લું આપે છે; ને પેહેલો ધણી ધણા વરસ જીવ્યો હોય તેથી તેણે હરેક ખરચમાં પલ્લું લીધું હોય તો તે પાછું આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોય તે જ્યાં ખુશીમાં આવે ત્યાં રહે-કાકા સાથે રહેવા મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોટરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવાનો હક બંનેના છોકરાનો બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજા નાતરાંની લાવે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તે બૈરીના દિયેર વિગેરે રાખે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ધાંચી-મોઠ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે; તેમાં ધણી ધણિયાણીની રાજી થઈ રૂ. ૧) બૈરીના માખાપે લીધો એટલે નાતરું કરવું સહી થયું. ત્યાર પછી ચુડો પેહેરવાનો દિવસ મુકરર કરે તે દિવસે રૂ. ૧૧) પંચનો હક તથા રૂ. ૧૫ ન્યાતગોરનો આપે તથા પેહેલા ધણીની ફારગતી લે. ત્યાર પછી પંચ રજા આપે ત્યારે નાતરું કરનાર બાઈને ચુડો પેહેરાવે; અગર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કીધા વગર ચુડો પેહેરાવે તો પંચ તથા સરકારનો ગુન્હેગાર.

૨. છેડો ફાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધીની વાટ જોઈને તે બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય, ને પછી તે ધણી પાછો આવે તો તે બૈરી સાથે દરદાવો નહીં.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે તો સખડી સાથે તેનો સંસ્કાર કરીને નાતરું કરે; પણ બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં ૩. ૧) બિયાનાનો લીધો એટલે ફરાતું નથી.

૬. નાતરાંનાં પક્ષાંતું કાંઈ મુકરર નથી, બેહુ રાજ થઈને લે આપે છે.

૭. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંતું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે લારે પેહેલા પક્ષાંતી જનસ તથા પેહેલા ધણીની ઇસક્યામત ધણીના વારસને આપે ને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તો મરના-રા વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરું કરવી વખત પક્ષાંતી જનસ કીધી હોય તે પાછી આપે ને રોકડા રૂપિયા ભરયા હોય તે જાય; ને પેહેલો ધણી ધણુ વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે લારે પે-હેલા ધણીનાં થયલાં છોકરાં મા સાથે જાય અથવા પેહેલા આપનાં ધરમાં રહે, એ વાત તો છોકરાની પુથીપર છે.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરા થયા તથા નાત-રાંની બેરીથી છોકરા થયા લારે છોકરા એટલા બાગ.

૧૩. પેહેલો બેરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની લાવે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને ઢિકરી હોય લારે તેનું પદલું ઢિયેર જેઠ લે છે, ઢિકરીને આપતા નથી.

૧૫. એ ઉપરના સવાલવિના બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઠ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળે છે વાસ્તે પુનરાવર્તન કીધું નથી. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૬૮.”

ધાંચી-મોઠ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, તેમાં ધણિયાણી રાજ થયા પછી વરને ઘેરથી લા-ખણુસાઈ લાડવા શેર ૧૧) નાતરું કરનાર બાઈના બોળામાં ધાલે એટલે નાતરું કરવું સહી થયું.

૫. * અમારી ન્યાતમાં લાખણુસાઈ લાડવા શેર ૧૧ લીધા એટલે નાતરું ફરી શકતું નથી.

૬. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે લારે કક્ષાં તથા જે માલ હોય તેજ પાછે આપે-એજ ફાર-ગતી કેહેવાય છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને ઢિકરી હોય લારે તેનું પદલું ઢિયેર જેઠ લે છે, ઢિકરીને આપતા નથી; પણ તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઠ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે; ને નાતરું કરવી વખત વરની તરફના પાંચ અઘમી નાતરું કરનાર બેરીને ઘેર જાય ને નાતરાંનો બંદો-બસ્ત થાય તો તે વખત વરનાળો રૂ. ૫૧ નાં કક્ષાંની સાનમાં ગમે એટલા રૂપિયાની જનસ આપે એટલે તે નાતરું સહી થાય છે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય લારે પણ તેની ધણિયાણીથી નાતરું જવાય નહી. ક્યાં તુલીક કે તે શખસની મરવાની ખબર આવે લાં લગણુ. ને મરવાની ખબર ન આવે તથા તેની તલાસ કરે ને કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨) સુધી વાટ જોઈ પંચના લોકની રજ લઈને પછી નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકે છે.

* જે જે કક્ષાં અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળે છે તે લખી નથી.

૪. મરદ તો સમઢીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, ને ઘેરી પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. બ્યારથી નાતરું કરતી વખત ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે જનસ યા રૂપિયા આપે સાર પછી તે નાતરું કીધેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પક્લું ઉપરની કલમ ૧ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે કલ્યાં રૂપાનાં રૂ. ૫૧ નાં કરાવી આપે, તે વખત સાનમાં જે આખું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે, ને બીજું રૂ. ૧૫૦ નું ધરેલું તથા લુગડાં કરે-જીમલે રૂ. ૨૦૧) નો આંકડો મુકરર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડતો નથી.

૮. પરણેલી ઘેરી ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પક્ષમાં રૂ. ૫૧ નાં કલ્યાં તથા માલમીલકત તેના વારસને પાછી આપીને નાતરે જાયછે; ને નાતરા-વાળી ઘેરી ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે તે ઘેરી તમામ પક્લું રૂ. ૨૦૧)નું તથા ધણીની માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની દારગતી પંચાત મેળવીને તે દારગતીમાં ન્યાતના શેઠ પટેલની શાહેદી કરાવીને પંચના લોકની રજા લઈને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પક્લું પાછું આપે તો જે પંચાતની નજરમાં આવે તે ખરચ મુજરે આપવાનો આલછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીના થયલાં છોકરાંને તેનો વાલી હોય તે રાખેછે, ને છોકરાંનો વાલી કોઈ રાખનાર નહીં હોય તો તેની મા સાથે જાયછે.

૧૨. નાતરાંની ઘેરીને છોકરા થાય તથા લગનની ઘેરીને છોકરા થાય સારે વારસપણામાં બેના હક ખરાખર છે.

૧૩. પરણેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની ઘેરી કરવા ચાહે તો ન્યાતના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપીને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે પક્લું દિકરીને સાર પંચાતમાં આપે, ને પંચની નજરમાં આવે તેને સાં પંચ તેનો જમીન લઈને અનામત મુકે, ને બ્યારે તે છોકરી સમજવાર થાય સારે તેને પંચાત અપાવેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો સિ-રસ્તો એ છે જે સુરતવાળો નાતરું કરે તો તે શખસ ન્યાતના પટેલની ચિઠ્ઠી કરાવે ને રૂ. ૫) પંચાતમાં આપે, તે મધે રૂ. ૩) નાતરું કરનાર મરદ આપે ને રૂ. ૨) ઘેરી આપે; તથા રૂ. ૧૧) ન્યાતના કુળગેર-ને નાતરું કરનાર મરદ આપે; તથા જે શખસ બા-હારથી અહિયાં નાતરું કરવા આવે તો તે શખસ રૂ. ૫) તથા અહિયાંવાળી ઘેરી રૂ. ૨) જીમલે રૂ. ૭) પંચાતમાં આપે ને રૂ. ૧-૭) ન્યાતના કુળગેરને આપે ને અહિયાંનો જે બાહાર નાતરું કરવા જાય તો તે શખસ રૂ. ૫) પંચાતમાં આપીને જાય-એ ચાલ છે.

ધાંચી-મોઠ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરું કરતી વખત વરનો બાપ પોતાના તડમાં રૂ. ૧૧૧ તથા પોતાના કુળગેરને રૂ. ૧) તથા ઘેરીના ગેર-ને રૂ. ૧) તથા માસ્તાનને પૂજનો રૂ. ૧) ને ઓગણ પચાસ પૈસા એ સર્વે વરવાળો આપેછે, ને કન્યાનો બાપ પૈસા પાંત્રીસ માસ્તાનને પૂજના આપે સારે ચોખા વધાવેછે.

૨. છેડો ફાડે સારે ધણીની દારગતી જોઈએ.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની ઘેરી વરસ ૧૨ મુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ તો સમઢી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે. ને ઘેરી પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. નાતરું કીધા પછી ન બને તો ફરી શકેછે; પણ પંચાત રજા આપે સારે બીજો ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૬. નાતરાંના પક્ષાંનું કાંઈ મુકરર નથી. બોલતાં બંને તે પ્રમાણે-કાજ સાહેબને હકતરે લખાય તે પ્ર-માણે આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે સારે પક્ષાં વિગેરે ધણીને હવાલે કરીને જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધ-ણીનો માલ તથા પક્લું તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે તો જે ખરચ ખાતાં રહ્યું હોય તે આપીને નાતરે જાયછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીના થયલાં છોકરા જેવી કાજ સાહેબને સાંસરત થાય તે પ્રમાણે રહેછે.

૧૨. નાતરાંની બેરીને છોકરા થાય તથા લગનની બેરીને છોકરા થાય સારે વારસાપણામાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બેરી કરવા ચાહે તો ઉપરના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપીને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે પલ્લુ દિકરીને આપેછે.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજે નાતરાંનો ચાલ નથી.

ધાંચી-મોઢ આંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરું કરતી વખત વરનો આપ પોતાના તડમાં રૂ. ૧૧ તથા પોતાના કુળગોરને રૂ. ૧) તથા નાતરું કરનાર બેરીના કુળગોરને રૂ. ૧) તથા માસ્તાનને પૂજનો રૂ. ૧) ને ઓગણપચાસ પૈસા એ સર્વે વરવાળો આપેછે; ને કન્યાનો આપ પૈસા પાંત્રીસ માસ્તાનને પૂજના આપેછે; એ સર્વે ચુકાવી લીધા પછી ચોખા વધાવેછે.

૨. છોડો ફાડે સારે ધણીની ફારગતી જોઈએ.

૩. પેહેલો ધણી ચરદેશ ગયો હોય સારે તેની બેરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, ને બેરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. નાતરું કીધા પછી ન બને તો ફરી શકેછે.

૬. નાતરાંના પક્ષાંતું કોઈ મુકરર નથી, બોલતાં બને તે પ્રમાણે-કાજ સાહેબને દરતરે લખાય તે પ્રમાણે આપેછે.

૭૬

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છોડો ફાડે સારે પક્ષાં આખતની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે આપીને નાતરે જાયછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના ચાલ તથા પલ્લુ તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે તો તેમાંથી ધણીના હજુર ખરચ થયો હોય અથવા ધણી મુઆ પછી ધણીની ક્રિયા વિગેરે ખરચ કીધો હોય તે પક્ષાંમાં આદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીના થયલાં છોકરા જેવી કાજ સાહેબને સાંસરત થાય તે પ્રમાણે રહેછે.

૧૨. નાતરાંની બેરીને છોકરા થાય તથા લગનની બેરીને છોકરા થાય સારે વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બેરી કરવા ચાહે તો ઉપરના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપે, ને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે પલ્લુ દિકરીને આપેછે.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજે નાતરાંનો ચાલ નથી.

લુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, તેનો સબખ એ જે ધણી તથા બેરીની પકૃષ્ણ પ્રમાણે બિયાનું પેહેલું આપવું પડેછે, ને ન્યાતના લોકને કાજ સાહેબને સાં તેડી જાય ને ચિટ્ટી કરાવે ને ન્યાતના લોક જે સાથે જાય તેને પડીકાં આપે. ને નાતરું કરનાર બેરીને ઘેર જાય ને ન્યાતના લોકને તેડી જાય તે નાતરું સહી થયાથી રૂ. ૧) ન્યાતના લોકને આપે.

૨. છોડો ફાડવાનો ચાલ એ જે પંચના લોક તેની લજવીજ કરે સાર પછી ફારગતી આપે, પછી બેરી મુખસારછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની વાઠ વરસ ૧૨ સુધી જોય, ત્યાર પછી તે યૈરીને ન્યાતના લોક રજા આપે ત્યાર પછી યૈરી બીજી જગા ઉપર નાતરે જાય ને જેટલા વરસની બાંધી ઉપર લખી છે તેટલા દાહાડા સુધીમાં નહીં આવે તો. તેનાપર પછી અગર ધણી આવે તો દાવો યૈરી ઉપર પોહોંચી શકે નહીં.

૪. યૈરીથી તથા મરદથી પણ પેહેલાં નાતરું થતું નથી, ને અગર મરદ પેહેલાં નાતરું કરે તો સમડીના ઝાડ સાથે પરણે, ત્યાર પછી મરદ નાતરું કરી શકે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધા પછી ફરતું નથી ને કાંઈ કારણ હોય તો નાતરું ફરી શકે છે. વિના કારણથી ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે ત્યારે ધણી ધણિયાણીની પકણુ પ્રમાણે પલ્લુ આપ્યામાં આવે છે. એ બાબતમાં આંકડાનો ચાલ સુકરર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ને ધણી ધણિયાણીની મરજી હોય ત્યારે ન્યાતના લોકને મેળવે ને તજવીજ કરે ને છેડો આપે તો જાય ને પલ્લુ ધણીને આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી યૈરી નાતરે જાય ત્યારે પક્ષાં વિગેરે ધણીનો માલ હોય તેટલો મરનારના વારસ ને પાછું આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તેની યૈરી નાતરું કરે તો મરનારના વારસોને પાછું આપે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે, પક્ષાંમાંથી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને રહ્યું હોય તે પાછું આપે, ને અગર નહીં હોય તો આપવામાં આવતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં તેના બાપની મીલકતમાં રહે, ને મીલકત નથી ત્યારે મરનારના વારસ રાખે તો રહે, (ને) અગર નહીં રાખે તો તેની મા સાથે છોકરાં જાય. નાતરું કરનાર ધણીને ઘેર છોકરાંઓ જાય.

૧૨. લગનની યૈરીને છોકરાં થાય તથા નાતરાંની યૈરીને છોકરાં થાય ત્યારે બન્ને શખસોનો વારસો પોહોંચે.

૧૩. પરણેલી યૈરી ઉપર જીવતાં નાતરાંની યૈરી લાવે.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તે યૈરીને દીકરી હોય તો પલ્લુ તેનો દિઝેર તથા જેઠ રાખે ને છોકરી ને આપે.

૧૫. સવાલ ૧૪ સુધીમાં નાતરાંની રીત પ્રમાણે લખ્યામાં સર્વે આવી ગયું, એથી બીજી નવી તરેહ નથી, તેનું શું લખાય ?

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, તેમાં યૈરી મુખત્યાર છે. પોતાના માબાપની સલાહ લઈને જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને એનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ માં લખેલો છે.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે યૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય છે, ને પિહેરવાળા ખરદાસ્ત કરે ને સાસરિયાં પણ ખરદાસ્ત કરે છે, ને તે યૈરી પોતાના ધણીની વરસ ૧૨ સુધીમાં કાંઈ ખરખર તથા કાગળપત્ર નહીં આવે ત્યાર પછી તે યૈરી પોતાના ધણીનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે નાતરે જાય છે. આગલા ધણીના વારસની દારમતી લઈને જાય છે, અગર તેનો કાંઈ હાથ પગ દુખ્યો હોય ત્યારે તેના વારસો તથા પિહેરિયાંએ ભરણુ-પોષણ નહીં આપ્યું હોય ને પંચને સંભાળાવ્યું હોય ને પંચના પાંચે મળીને પલ્લાંના દાગીનામાંથી આવની રજા આપી હોય તો તે દારમતીમાં મુજરે આપે છે, ને બાકીનું આગલા ધણીનું આપીને નાતરે જાય છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારા સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, પણ યૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરું કયા પછી તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરતી વખત આગળોતો પલ્લાનો આંકડો સુકરર નોહોતો, પણ હવેથી સર્વે બાળગોપાળ મળીને એક આંકડો સુકરર ઠરાવોછે—સંવત ૧૮૮૪ ના વૈશાખ સુદ ૬ વાર બુધને દિને કે ૩. ૨૫૦) અંકે બસે ને પચાસ આપેછે, ને એ ઉપરાંત કોઈ વધતું માગે અથવા વધતું કરે તો પલ્લાં આપતના નંબર ૧ ની કલમમાં લખેલી શિક્ષાછે તે ભોગવે; તથા કોઈ તરફદારી કરે તેનો જવાબ પણ એજ કલમ પલ્લાંની ૧ પ્રમાણે ભોગવે.

૭. એ આપતના જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાંછે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લખને નાતરે જાય.

૯. એ આપતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલોછે.

૧૦. નાતર કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે, ને વાળખી કારણુ એની સાક્ષીથી કાંઈ પલ્લાંના દાગીના લે છે તે મુજરે આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય ત્યારે તેની ફારગતી લખને જાય, અગર કોઈ છોકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી ત્યારે (તેના વારસને) પંચના હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તે છોકરા તેના વારસના અપસારમાં રહે ને તે છોકરાને તે વારસ સધળું પાછું આપે.

૧૨. લગનની યૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની યૈરીથી છોકરા થયા હોય તેનો વારસાપણમાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી યૈરીને છોકરાં નહીં થતાં હોય તથા તેની સાથે અણબનાવ રહેતો હોય ત્યારે બીજી કરે, એમાં ધણી મુખત્યાર છે, પણ તે યૈરીનું પલ્લું તેની પાસે રહે ને તેને ભરણપોષણ આપે પેહેલી યૈરીને, ત્યાર પછી બીજી કરે.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જીદા હોય ત્યારે તો દિકરીને આ-

પવામાં આવે, અગર એકઠા હોય ત્યારે તો તેના દિ-એર અથવા તેના જેઠને આપવામાં આવે, ને તે છોકરીના કરવેહેવાર સંધા તે કરે, નહીં કરે તો તેનો ભાગ જીદો પાડી શકેછે.

૧૫. સર્વે સવાલનો જવાબ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલો છે. અગર કોઈને વારસ નહીં હોય ત્યારે તે યૈરી પંચના પાંચ મુકરમને બોલાવે ને તેને જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછવાડે ખરચે.

બુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલછે. ને રીત એ છે જે કન્યાને ઘેર વર જઈને બેસે ને સાં યૈરી ચોખા વધાવેછે; એ રીતછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની યૈરી ૧૨ વરસ સુધી મરદની વાટ જીએ, ને બાર વરસમાં ધણી નહીં આવે તો તે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણે ને નાતર કરેછે. ને યૈરી પરણ્યા પેહેલાં નાતર કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતર કર્યા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરતી વખત પલ્લું આપેછે, લગનની બરાબર આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી તે ધણીનો માલ તથા પલ્લું જે હોય તે મરનારના વારસને આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતર કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે ખરચ જે થયો હોય તે બાદ થતો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયેલા છોકરા જે નાધડા હોય તો બાપના

ધરમાં રહેતા નથી, આની સાથે જાય; મોટા માથા સારે વાપને ઘેર જાય અથવા મરનારનો બાઈ હોય તે રાખે.

૧૨. લગનની યૈરીથી છોકરાં થઈ તથા નાતરાંની યૈરીથી છોકરાં થયાં સારે વારસે લેવામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. ૪૨જીની યૈરી જીવતાં નાતરાંની યૈરી લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે છે, ને વારસ નહીં હોય તો ન્યાતને આપે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજું એજ નાતરે જનાર તે પેહેલી યૈરી તથા બીજી યૈરી તેનો ધણી મરી જાય સારે તે નાતરે જાય. ને પલ્લું હોય તે વારસને આપે, ને કોઈ વારસ નહીં હોય તો પલ્લું ન્યાતને આપે, ને ન્યાતના લોક દારગતી આપે સારે નાતરે જાય. અમારામાં રાંડેલી નાતરે જાય છે ને છાંતી નથી.

હુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંડી બુદ્ધખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. અમારામાં નાતરં કરવાનો ચાલ છે તેની રીત તો એ છે જે નાતરં રવિવાર મંગળવારે થાય છે. ને નાતરં કરનાર મરદ તથા યૈરીનાં માથાપ બેહુ જણાં મંહેમાંહે સમજે સાર પછી તે યૈરી નાતરં કરનાર મરદના નામની ચુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતરં કરે તેજ રાતે યૈરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાય છે, એટલે નાતરં સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. છોડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની યૈરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઈને નાતરં કરે? એવું આજ સુધી અમારામાં થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરજીવાના નાતરં કરે છે, પણ તેનો વિધિ કરીને કરે છે ને કન્યા તો કુંવારા નાતરં કરતી નથી.

૫. એને જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે નાતરં કરી શકતું નથી.

૬. નાતરં કરતી વખત પલ્લું તો ૩. ૫૦ તું કરે છે, ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી, પણ ન્યાતનો ચાલ તો એજ સુકરર છે.

૭. છોડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પહાંતું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆપછી નાતરં કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય,

૯. ધણી મુઆપછી નાતરે જાય સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય, એજ દારમતી જાણવી.

૧૦. નાતરં કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાવાળા યૈરી આજલગી તો નાતરે ગઈ એવું અમે જાણતા નથી, વાસ્તે એને જવાબ ખુલ્લો લખ્યો નથી.

૧૨. લગનની યૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળા યૈરીના છોકરા હોય પણ વારસે લેવામાં બેહુનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી યૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની કાંઈ કારણ હોય ને ન્યાતના લોક રજા આપે તો લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ છોકરીવાળા યૈરી આજ સુધી તો નાતરે ગઈ નથી, ને હવે પછી કોઈ યૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું દિએરને આપે ને દિએર તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલ છે, ધણીવાળી મુઆ પછી નાતરં કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છોડો ફાડતો નથી ને જીવતે ધણીએ જવાતું નથી.

૩. બાર વરસ સુધી જેના ધણીની ખબર ૫૨-

દેશ ગયા પછી ન આવી હોય તો પંચાતને પુછે, ને પંચાતની રજાથી નાતરૂં કરેછે; તથા કાજની ફારગતી લખને કરી શકેછે.

૪. કુંવારો વર તથા કન્યા-તેથી ધરણ્યાવિના ના-તરૂં થતું નથી.

૫. નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાતું પલ્લું રૂ. ૬૧ નું છે, પાંચ સગા સાથે જઈને કરી આવેછે.

૭. ધણી જીવતાં નાતરૂં થતું નથી, ને ચોરીથી કરે તો પંચનો ગુનેહગાર છે. ને તે ધણી કન્યાનો ને પક્ષાંનો જવાબ કરે સારે પંચ અંગિકાર કરે સહી. નાતરૂં છતું કરાવે તેને એ શિક્ષા છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે સારે ધણીના વારસને પલ્લું આપીને ફારગતી લખને કરે. પલ્લું બા-ધને ખાઈ ગયામાં આવ્યું હોય તેની તજવીજ કરી-ને વારસ ફારગતી આપે સહી.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લીધા પછી ના-તરૂં કરેછે.

૧૦. ધણિયાણીને ખાધામાં આવી હોય પલ્લાંની જનસ-તેની તજવીજ પંચાત કરીને વારસ પાસેથી ફારગતી આપે સહી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય. ને છોકરા ના-હાના હોય તો માની સાથે જાય, ને મોટા હોય તો આપના ધરમાં રહે; ને નાહાનાને પણ આપનો વારસ રાખે તો મુખસારછે.

૧૨. પણિયતની ધણિયાણીના છોકરા ને નાત-રાંની ધણિયાણીના છોકરા-હક બનેનો બરાબરછે, વારસો બનેને સરખો પોહાંચેછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરૂં કરી શકેછે, પણ સિરસ્તા પ્રમાણે પંચને વાસણ રૂ. ૩૧ નું આપે તો કરી શકેછે.

૧૪. છોકરી મુકોને નાતરે જાય સારે વારસને પલ્લું તથા છોકરી સોંપીને ફારગતી લખને જાય સહી. પલ્લાંનો જવાબ પેહેલા સવાલમાં લખ્યા પ્ર-માણે સાચુતથી આપે.

૧૫. બીજે ચાલ જણ્યામાં નથી.

હુબમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડયા પછી ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પરદેશ ગયા પછી બાર વરસ સુધી ખબર નહીં આવી હોય, તો ધણીના વારસની ફારગતીથી નાતરૂં કરેછે.

૪. વર કુંવારો નાતરૂં કરેછે ને કન્યા કુંવારી કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કરેછે તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગનની બરાબર નાતરાતું પલ્લું છે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડે તો પલ્લું ધણીને હ-વાલે કરે.

૮. પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું તેના વાર-સને આપીને ફારગતી લખને જાય એ રીતછે.

૯. મરનાર વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. આપે ખાધું હોય તો આપેછે સારે ફારમ-તી થાયછે, ને ધણીએ ખાધું તો અપાતું નથી. ને બાઈએ ખરચ કર્યો હોય વાજબી તોએ આપ-વામાં આવતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે સારે ધ-ણીના છોકરા નાહના હોય તો આની સાથે જાયછે, ને મોટા હોય તો આપને લાં રહે; ને નાહનાને પણ આપનો વારસ રાખે તો મુખસારછે.

૧૨. આપને તો બંને બરાબરછે, પેટથી પેદા થયાં છે તે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરૂં કરેછે.

૧૪. દિકરીને પરણાવી શકે તે પલ્લું રાખેછે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં કાંઈ બીજો સિરસ્તો નથી.

વાલંક-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, તેમાં વર તથા કન્યા બે જણને ગ્રામ અજ્ઞપતિની

પૂજા કરાવે, ને ધીના દીવાને બેજણુ ચોખા વધાવે, સાર પછી દીવા ઉપર ગોર ચારણી ઢાંકે સારે નાતરું કર્યું કેહેવાયછે, એવો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડે સારે કાળને ઘેર જમને તલાકનામું આપે, ને તે ધણી જીવતો હોય તોપણુ યૈરી બીજા સાથે નાતરું કરી શકેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેનો બાર વરસ સુધીમાં કાગળપત્ર આવ્યો નહીં હોય તથા કોઈ સાથે આવવાની કેહણુ તથા મેળો નહીં હોય બાર વરસ સુધીમાં, તો તેની ધણિયાણી બીજા સાથે નાતરું કરી શકેછે.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરેછે, સમડી સાથે પરણીને કરેછે, ને યૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરું કરેછે તે ફરી શકેછે, ને કારણુ એજે ધણી ધણિયાણીને નહીં બને તો ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે સારે રૂ. ૭૫ તું પસું આપેછે, લગનની બરોબર આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે સારે ધરેણું પાછું આપે.

૮. ધણી મુઘા પછી તે બાઈ નાતરું કરે, તો તેના પક્ષાંતું ધરેણું તથા બીજા જે કાંઈ મરનાર શખસની મીલકત (જે) હોય, તે તે મરનારના વારસને પાછી આપે, સારે તે નાતરું કરે.

૯. ધણી મુઘા પછી નાતરું કરે સારે મરનાર શખસના વારસની ફારગતી ન્યાતના લોકની શાહેદીથી લખી લે સારે નાતરું કરે.

૧૦. નાતરું કરે સારે પસું પાછું આપે તો ખરચ બાદ થતો નથી, ને પેહેલો ધણી જીવતો હોય તો તેમાં ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી જે નાતરે જાય ને છોકરાં નાંધણું હોય તો સાથે લખને જાય, ને મોટાં થાય સારે તેના બાપને ઘેર જાય; ને મોટાં છોકરાં હોય તો તે મરનારના ઘરમાં રહે, તે મરનારને ઘર નહીં હોય તો તે મરનારના સગા હોય તે તેની બાલાશ કરે.

૧૨. લગનની યૈરીને છોકરા હોય તો તથા નાતરાંની યૈરીને છોકરા હોય તો બાપની મીલકતમાં વારસો સર્વેનો બરોબરછે.

૧૩. પરણેલી યૈરી જીવતાં નાતરાંની યૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને જે દિકરી ૧૬ વરસની ઉમરની હોય, તો તેનું પસું તે છોકરીને આપે ને નાંધડી છોકરી હોય તો તે યૈરીના દિબરને અનામત પસું આપે, ને છોકરી ૧૬ વરસની થાય સારે તે કાકાપાસેથી પસું તે છોકરી લે.

૧૫. એ સર્વે નાતરાં બાબતના સવાલ ઉપર લખેલાછે, તે સર્વે બાબત વગર વધતો ચાલ એ છે જે ન્યાતગોરને પૂજા કરતી વેળા રૂ. ૧૦૦ વર આપેછે.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, યૈરી જીવતાં અથવા મુઘા પછી કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડાય નહીં, પણ ધણીની મરજમાં આવે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો છેડો ફાડી આપે; ને ફારગતી આપે સારે યૈરી બીજા સાથે નાતરું કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની યૈરી વરસ ૧૨ બાર સુધી વાટ જીએ, ને એટલામાં તેની ખરખબર ન આવે તો પછી તે યૈરી બીજા સાથે નાતરું કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, પણ યૈરી કુવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પસું રૂ. ૩૦ ત્રીશનું આપેછે, તેની વિગત કલ્યાં જોડ ૧ રૂ. પાનાં તથા ચુડી તથા ગાંડી તથા લુગડાં-જીમલે માલ રૂ. ૩૦ નો આપેછે; એ ચાલ છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડાય નહીં.

૮. ધણી મુઘા પછી ધણિયાણી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પસું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને તેની ફારગતી લખને નાતરે જાય.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો વાજખી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પે-હેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના આપના ધરમાં રહે, ને નાહાના હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણમાં ખનેનો હક ખરાબર છે.

૧૩. હા, પરણે. બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગર તથા જેઠ રાખે છે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

હનન-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ને તેની રીત એ છે જે આગલા ધણીના વારસની ફારગતી ન્યાતને તથા ન્યાતના શેઠને દેખડાવે, ને નાતરાંનો કરનાર રૂ. ૪) રોકડા ન્યાતના પટેલને ન્યાતના આપે ત્યારે શેઠ તથા ન્યાત રજા આપે ત્યારે નાતરું કરે. ત્યારે બૈરીને ઘેર પિંહેરમાં ગોર હોય તે ખને જણને ગણપતિપૂજા કરાવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય તે ધણી ૧૨ વરસ પેહેલાંમાં જો નહીં આવે તો તેની ધણિયાણી ન્યાતને તથા શેઠને જાહેર કરે, ને ન્યાતના લોકો તે ધણીના વારસની ફારગતી અપાવે ત્યારપછી તે બૈરી નાતરે જાય.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે, બૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કર્યું હોય તે ફરી શકે છે. તે શાથી જે લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે નહીં કર્યું હોય તો ફરી શકે છે, ને ૮

મી કલમના લખ્યા પ્રમાણે કર્યું હોય તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તે લગનની ખરાબર આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડતા નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય તેનું પલ્લું તથા તેની બીજી વસિયત જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપે ત્યારે જાય, ને તે વારસની ફારગતી શેઠ તથા પંચની હજુર લે.

૯. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય તો તેના વારસની ફારગતી પંચ હજુર જોઈએ.

૧૦. નાતરું કરે ત્યારે આગલા ધણીનું પલ્લું જે હોય તે તેના વારસને દરોખસ્ત આપે છે, ને ખરચ બાદ થતો નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના છોકરા હોય તે તેના આપના ધરમાં રહે.

૧૨. લગનની બૈરીને છોકરા હોય તથા નાતરાંની બૈરીને છોકરા હોય તોપણ વારસો લેવામાં હક એનો ખરાબર છે.

૧૩. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીને વાસ્તે તેની માના પક્ષાંતું ધરેણું તે છોકરીનો કાકો અનામત રાખી શકે છે.

૧૪. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની બૈરી લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે હોય તો લાવી શકે છે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના લખેલા સવાલ કરતાં એ બાબતની બીજી હકિકત એ છે જે હીણવરિયું હોય તથા લુલુ લંગડું તથા કાણું આંધળું હોય તો એપણ કન્યા મરદને મુક્તી નથી ને મરદ કન્યાને મુક્તો નથી, ૨) માંથી ૧ મુએ છુટે છે.

હનન-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, બૈરી મુઆ પછી કરે છે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ છે જે પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે તેને હવાલે કરે ને ફારગતી લે, ને પછી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરખબર નહીં આવે તો નાતરું કરે.

૪. મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે. પણ બેરી કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી. ને બજો ધણી બહિયાણીને ન બને તે તુટેછે ફારગતીથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું તો લગનની બરોબર રૂ. ૨૫ નું આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં બહિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૮. તેના વારસને તમામ માલ હવાલે કરે ને ફારગતી લઈને નાતરું કરે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લઈને નાતરું કરે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા (ને) ધણીના સગા હોય તેના ઘરમાં રહે ને સગા નહીં હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસાપણામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. હા. તેની દિકરીને વાસ્તે તેનું પલ્લું તેનો દિગ્ગેર રાખે છે.

૧૫. એ શિવાય અમારામાં નાતરાં બાબતનો બીજો સિરસ્તો નથી.

હજમ-લીમચિયાં ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે તે રવિવારે અથવા મંગળવારે સાંજે નાતરું કરવા આવે, ને તે રાતમાં નાતરું કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની બેરી વરસ ૧૨ લગણુ તેની હૈયાતીવી ખબર નહીં આવે તો બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો હોય તો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે તો તે પંચાતમાં રૂ. ૫ આપે, ને બાહ્ય પૈ જમાડે. ને બેરી તો પરણ્યા વિના નાતરું કરેજ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું હોય તે ફરી શકે નહીં તો કરવાનું કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં જે રાતે નાતરું કરે તેજ રાતે નાતરું કર્યાથી પેહેલું પલ્લું આપે છે, ને તે લગનની બરોબર છે.

૭. ધણી જીવતાં બહિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો એના પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા પલ્લાંને ધણીના વારસોને આપે, ને પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે પણ પેહેલા ધણીના વારસોને પાછો આપે છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ નહીં.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી વાજબી ખરચ ક્યો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપવું, ને પેહેલો ધણી ધણા વરસ જીવ્યો હોય તેથી તેણે હરેક ખરચમાં લીધું હોય તો તે પાછું આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મધે મોટા છોકરા હોય તે પેહેલા આપના ઘરમાં રહે, ને નાહના છોકરા હોય તે મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બેરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બેરી જીવતાં નબર ૩ ની કલમ ૭ તથા ૮ તથા ૯ તથા ૧૦ પ્રમાણે બીજી નાતરાંની બેરી પણ લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય તેને દીકરી હોય ત્યારે તે બેરીનું પલ્લું તે દીકરીને વાસ્તે લેવા દિગ્ગેર વિગેરે હોય તે રાખે નહીં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો ના-
તરાં બાબતનો ચાલ નથી.

હાજમ-ઝોરપાડીયા મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. તે-
ની રીત એ છે જે વચ્ચાળિયો જાય ને નકી કરે તે
વખત ૩. ૧ બિયાનાનો આપે, પછી વાચક પ્રમાણે
ચાર જણ જાહેને સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરી ચુકે
પેહેરાવી નાતરે આવનારને ચાર ઘેરીઓ ચોખા
વધાવે. તે વખત તેના ગોર હોય તે ચાંચી કરે તેને
૩. ૧ દક્ષણ આપે. ને રવિવાર મંગળવારે નાતરું કરે
તે રાતમાં પાછા વિદાય કરે છે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે બેહુનો સંબંધ વુટયો, ને
છેડો ફાડવે તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈએ. પછી ધ-
ણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરું કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જતો રહ્યો હોય તેની મુ-
આની ખબર આવે, અગર બાર વરસ સુધી વાટ
જુએ પછી ન્યાતવાળાની રજા લે, ન્યાતવાળા ફાર-
ગતી આપે ને નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ નાતરું પરણ્યાવિના કરે તે
સમડી સાથે પેહેલો પરણીને નાતરું કરે. ને ઘેરીથી
તો કુંવારા નાતરું થાયજ નહીં.

૫. અમારામાં નાતરું કરે તે ફરી શકતું નથી તો
કરણ શું લખીએ ?

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું કરવાનો ધારો લ-
ખન પ્રમાણે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે ધ-
ણીને પલ્લું પાછું આપી તેની ફારગતી લે ત્યારે છેડો
ફાડય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તે પેહેલા ધણીનું
પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપે.

૯. નાતરું કરે તે મરનાર ધણીનું પલ્લું વિગેરે
માલ પાછો આપે એટલે ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવું તે
પેહેલો ધણી ધણા વરસ સુધી જીવ્યો ને પલ્લું ધરમાં

૭૭

ખરચી ખાધું ત્યારે જે રહેલું હોય તે આપે, ને સ-
ધળું ખરચમાં આવ્યું હોય તો આપતી નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તે પેહેલા
ધણીનાં છોકરાં થયલાં આપને ઘેર કોઈ રાખનાર હોય
તો આપને ઘેર રહે, અગર માની સાથે જાય; એ બા-
બતમાં છોકરાંની ખુશી.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરા થયા હોય તથા ના-
તરાંની ઘેરીથી છોકરા થાય તે વારસો લેવામાં બેના
હક બરાબર છે.

૧૩. અમારે પેહેલી ઘેરી જીવતાં તેની રજા
વિના નાતરાંની લાવી શકતાં નથી.

૧૪. ઘેરી નાતરે જાય તેના પેહેલા ધણીના છો-
કરા છોકરી હોય તેને દિઝેર જેઠ રાખે તો પલ્લું
દિઝેર જેઠ લે. અગર છોકરા માની સાથે જાય તો
નાતરે જનાર પલ્લું છોકરા સાથે રાખે, આપે નહીં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા નાતરાં
બાબતની રીત નથી.

૬૨૭-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે
તેની રીતી એ છે, વરની તરફના ઘેરી જાહેને માગું
કરે છે, તે કન્યાના સગા વિગેરેની રજા થયા પછી.
ત્યારપછી વરની તરફના સગા મરદ જાહેને કન્યાને
૩. ૧ તથા શ્રીફળ નાતરું કરનારના હાથમાં આપીને
સહી કરે છે. ત્યાર પછી કાજસાહેબની ચિઠ્ઠી કરાવે
ને પંચાતમાં ૩. ૧ આપીને નાતરું કરે છે ને સવા
રૂપિયો આપીને.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી,
ઘેરીની ખુશીથી મરદના છુટા છેડા કરીને બીજો ઠે-
કાણે જઈ શકતી નથી. મરદની કાંઈ ફારગતી થતી
નથી. ને ધણી જીવતો મુકીને ક્યારે જાય છે? તે ધણી
ન્યાત જાતથી દુર થયો, વટલી ગયો ત્યારે બીજો ઠે-
કાણે નાતરે બાઈ જાય છે ત્યારે ફારગતીનો કશો અટ-
કાવ રહેતો નથી.

૩. પ્રથમ વર પરદેશ કમાઈ સાથે જાય છે તે
કન્યા વરસ ૧૨ ની થતાં સુધી પિંહેરમાં રહે છે. પછી

સાસરે જવાનો અધિકાર થાય, ને સાસરિયાં તેડે ને તેની બાલાશ રાખે. અગર સાસરિયાં ન તેડે ને પિ- હરમાં ગુજરાનનું ઠેકાણું ન હોય, તો વરસ આર સુધી ધણીની વાટ જોઈને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય. તે ધણી જે ગામ હોય ને ત્યાં કન્યા જાય તેમાં કાંઈ કહે નહીં, ને તેમાં માબાપ અટકાવે નહીં.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો પુરુષ નાચારી હોય તો નાતરે કરે, પણ છોકરી કુંવારી નાતરે કરતી નથી (પરણ્યા વગર.)

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે ફરી શકે નથી. બે- માંથી એક વટલે સારે ફરી શકે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું પદલું પરણતાં કરતાં ૩. ૨૫ નું વધારે-પદલું પચીસનું વધારું ને છ- ગાંડા રૂપિયા પંદરનાં કરે.

૭. ધણી છતાં બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય, તેના પ- લાંનું જાણવું એ જે ધણીએ, નાખનાવથી જુદી રહે ને ભરણપોષણ ન પુછ્યું હોય તો તેના ખાતાં વધે તે પાછું ધણીને તથા તેના વારસને આપીને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય, પણ ધણી છતાં કાંઈ જાય ત્યારે કે તે ધણી વટલે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે તે મરનારની માલમતા જે હોય તેના વારસને પાછી આપીને જાય. અગર બેડી રહે તો તેની પાસે કાંઈ જરજેવર માગે નહીં.

૯. ધણી મુઆ પછી વારસને માલ આપે, તેમાં ફારગતીનો ચાલ નથી. કાજ સાહેબને ઘેર વારસ લોક રજા આપે પછી નાતરે બીજે ઠેકાણે કરાય.

૧૦. ધણી મુઆ પછી વારસને માલમતા આપે તે મરનારની વસિયતમાંથી ખરચ બાદ કરીને આપે. ને ખરચનું મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ક્રિયા ઉપર કરે.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે, ને આગલા ધણીનો છોકરો નાહાનો હોય તો તેની માની સાથે જાય. અગર મોટા હોય ને આપીકા સગામાં રહે, એમાં કાંઈ મુકરર નથી, ને છોકરાં ૪ તથા ૫ છે તો તે કાંઈ નાતરે જતી નથી.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા ને નાતરાંની

બૈરીથી છોકરો થાય તે મધ્યે વત્તા હક પેહેલો પરણિ- થતનો છે તેનો છે. તે છોકરો બાપછતાં જુદો રહેતો હોય ને માબાપની આજ્ઞા ન પાળે ત્યારે બાપ પોતાને હાથે જે કાઢને વધારે આપે તેમાં ધણીનો કાંઈ ધણી નથી. ને વગર વેહેચણે બાપ ગુજરી એમ તો બેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં એ સખબથી નાત- રાંની બૈરી કરવામાં આવે. બૈરી સાથે બનતું ન હોય અગર છોકરાના સખબથી નાતરે કરે, પણ એ- કામ પૈસાદારનું છે. પણ કાંઈ એવું કરે તો ન્યાત પણ જમાડે, જુદું જમણું કરીને. ને અગલી ધણિ- યાણી પણ રાજી રાખે.

૧૪. કાંઈ બૈરી આગલા ધરની છોકરી લઈને નાતરે જાય તો પણ દિએર જેઠને પોતાના ધણીની માલમતા હવાલે કરીને જાય. અગર છોકરીને મુ- કાને જાય, તો તેના દિએર જેઠ પરણાવે, ને નાહની હોય ને માસાથે જાય. ને નાતરાવાળા બાપ પર- ણાવે, તેમાં કાંઈ આગલા ધરનું ધરણું તથા કાંઈ માલ હોય તે રાખે નહીં. ને છોકરાને કાંઈ આપીકા સગામાં ન હોય તો તેની માલમતા હોય તે અના- મત તે છોકરાને સાથે મુકે.

૧૫. કાંઈ બૈરી પોતીકા સગા લોકની વગર રજા- એ નાતરે પોતાની ખુશીથી જઈ શકે નહીં. ને કાંઈ પુરુષ લે નહીં, ને વગર રજાએ કાંઈ લે ને તેના માબાપ પંચાતમાં ફરિયાદી કરે તો તેને પંચાતના લોક પુછી શકે; એ ચાલ મુકરર છે.

૬૨જી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર. “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે. ને મરદ તથા બૈરી રાજી થાય તો કરે, તેમાં કાંઈનો અટકાવ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી ને અગર ફાડે તો તેનો ખુલસો નંબર ૩ ની કલમ ૭ માં લખ્યો છે. ને છેડા ફાડીને નાતરે કરે તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈએ. ને છેડા ફાડવો તે બૈરી

તલાક આપવી, ને ઉપર નંબર મજકુરની છકર લખી છે તે પ્રમાણે કરીને નાતર કરે.

૩. તે મરદની ખાર વરસ સુધી કાંઈ ખખર નહીં આવે તો તેના દાહાડો કરીને નાતરે જાય એ વાતમાં કોઈનો અટકવ નહીં.

૪. પરણ્યા વગર મરદ તથા ઘેરી નાતર કરી શકતાં નથી.

૫. એ વાતનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૮ માં લખ્યો છે. તેમાં કાંઈ કારણનું કામ નથી.

૬. નાતર કરે તેનું પલ્લું ૩. ૭૫) નું છે ને પરણ્યાથી તફાવત છે.

૭. પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને છોડા દાડવાની રીત તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૮ માં લખી છે.

૮. વિધવા ઘેરી નાતર કરે સારે તેનું પલ્લું વિગેરે તેના વારસોને આપે. પણ તે મધ્યેથી સોનું મદિયાણા ૬ તેનો અપ આપે નહીં, ને બાકી જે પોતાના ધણી મરનારનો માલ હોય તે તેના વારસોને સોંપી જાય.

૯. વારસની ફારગતી લેવાની રીત નથી.

૧૦. પલ્લું પાછું આપે ને સોનું મદિયાણા ૬ તેનો આપ રાખે છે, તે આપે નહીં, ને ધણી ધણું વરસનો થયેલો હોય તેથી કાંઈ ફર નથી.

૧૧. નાહની ઉમરનો વરસ ૧૦ સુધીનો હોય તો નાતરાંના કરનારને ઘેર જાય. ને તે નાતરાંનો કરનાર તેને પોતાના છોકરા દાખલ રાખે ને પરણાવે.

૧૨. વારસાનો હક પોતાના છોકરાનો છે, કાંઈ આંગળીએ લાવેલા છોકરાનો નથી.

૧૩. લાવેલાનો હક તો તે છોકરાનો છે, ને છોકરા ન હોય સારે દિકરી લે.

૧૪. એ વાત નંબર ત્રીજાની કલમ ૭ ના લખ્યા પ્રમાણે-નાત જમાડીને બીજી ઘેરી પરણેલી ઉપર લાવે.

૧૫. ઉપર લખ્યા શિવાય બીજો ચાલ નથી.

૬૨૭-આરપાડનાના જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે. તેની રીત એ છે જે વરદાળિયો જઈને નક્કી કરે, નાતર

આવનારે કપુલ કચું સારે રૂ. ૧ નમદ તથા નાળિયેર ૧ બ્યાનામાં આપે. પછી વાચદો કરે તે ઉપર પાંચ સાત પોતાના સગાને તેડીને જાય; ને નાતરાંનો સિરસ્તો:-બોલી પ્રમાણે પલ્લું કરીને ચુડો પેહેરાવી નાતરે. આખર ઘેરીને ચાર ઘેરીઓ આપ્યા વધાવી તે વખત તેનો ચાર હોય તે વરકન્યા બેઠુને ચાંલો કરે તેને રૂ. ૦૧ દક્ષણ નાતરે લઈ જનાર આપે. તે શિવાય આધાખીધાનો ખરચ થાય તથા ન્યાતની પંચાયતના રૂ. ૭૫ લે તે સર્વે ખરચ નાતરે લઈ જનારને માયે. ને રવિવાર મંગળવારની રાતે નાતર કરે તેજ શતમાં વિકાસ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી જીવતાં છોડા દાડીને બીજો ઠેકાણે નાતર કરવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ ઘેરી ફરવા આહે તો તેમાં ન્યાતવાળાં પંચની રજ લીધી જોઈએ, તથા પેહેલા ધણીની ફારગતી લે. સારે પેહેલા ધણી જીવતાં નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની મુઆની ખખર આવે અગર વરસ ૨૪ સુધી વાટ જીએ, પછી ન્યાતવાળાની રજ લે; પંચ ફારગતી આપે પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતર કરે તે પેહેલાં સમડી સાથે પરણ્યા પછી નાતર કરે. ને ઘેરીથી પરણ્યાવિના નાતર થાય નહીં.

૫. અમારામાં નાતર કરે તે ફરી શકતું નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારામાં નાતર કરતી વખત પલ્લું લગન કરતાં રૂ. ૧૦ ને આસરે જસતી કરવું પડે છે.

૭. પેહેલો ધણી જીવતાં છોડા દાડવાનો ચાલજ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી ઘેરી નાતર કરે તે પેહેલા ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે મરનાર ધણીના વારસોને પાછો આપે.

૯. ઘેરી નાતર કરે તે મરનાર ધણીનો માલ તેના વારસોને પાછો આપે તેથી ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતર કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે છે. તે પેહેલો ધણી ધણા વરસ જીવે હોય ને પલ્લું ખરચમાં આપ્યું હોય તે જોડતું બચેલું હોય તેટલું પાછું આપે.

૧૧. નાતરં કરે તેને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાં હોય તેમાં મોટાં છોકરાં હોય તે આપને લાં રહે, ને નાહનાં હોય તે માની સાથે જાય. એ વાતમાં છોકરાંની ખુશી આવે તે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયલા હોય ને નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય તો વારસો લેવામાં બેઠુંનો બરાબર હક છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તેની રજાવિના બીજી લાવી શકતા નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેને પેહેલા ધણીના છોકરા છોકરી હોય તેને દિગ્ગેર જઈ રાખે તો પલ્લું તે રાખે. ને છોકરા માની સાથે જાય તો મા છોકરા સાથે પલ્લું રાખે, આપે નહીં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં નાતરાં આપતના બીજાં ચાલ અમારામાં નથી.

૬૨જી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલ છે, ને કાજસાહેબને લાં જમને ચિઠ્ઠી કરાવે સારે નાતરં કચ્છું કહેવાય, ને નાતરં કરતી વેળા પાંચ ચાર આદમી ન્યાતના આવી મળીને કાજને લાં ચિઠ્ઠી કરાવા જાય. ને પરણેલી ઓરત ઉપર નાતરાંની ઓરત કરી લાવે તે ન્યાત જમાડે. ને ઓરત પરણી હોય ને તે મરી જાય સારે નાતરં કરે તે ન્યાત ન જમાડે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલુ માર્ગ-જાહેર ચાલ નથી, પણ એવો માર્ગ છે કે કોઈ ન્યાત ઉપરાંત થઈને પંચનો ને ન્યાતનો આદમ તોડીને અમારા ખંભાતી તડ શિવાય બીજા તડમાં દિકરી આપે, અથવા ધણિયાણી ધણીને જીવતો મુકીને બીજા સાથે નાતરં કરે સારે તે બૈરીને તથા બીજા તડમાં દિકરી આપનારને ન્યાતખાહાર મુકવા. ને ૩. ૨૫) અંકે પચીસ અમારી ન્યાતના સાજનામાં આપે ને અમારી એક ન્યાત જમાડે સારે ન્યાત તેને અંગિકાર કરી ન્યાતમાં દાખલ કરે, ને પેહેલાનું પલ્લું નાતરે જનારથી પેહેલા ધણીને પાછું અપાવવું, એવા અપરાધીને એવી શિક્ષા છે.

૩. પેહેલા ધણી[ને] બૈરીને ઘરમાં મુકીને પરદેશ જવું પડ્યું ને જાય ને વરસ ૧૨ સુધી આવે નહીં, સારે તેની બૈરી તેના નામનો ચુકે કાઢાડીને નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ મરદ લાચારીથી પરણ્યો ન હોય ને નાતરં કરવા ચાહે તો પ્રથમ સમડીના ઝાડ સાથે વિવાહની રીતીની ક્રિયા કરીને સ્થર બાદ નાતરં કરી શકે. પણ બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કચ્છું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરતી વખત પલ્લું આપે છે તે ૩. ૫૧) અંકે એકવનનું (પલ્લું) આપવાનો ચાલ છે.

૭. એ સવાલનો જવાબ એ આપતના બીજા સવાલના જવાબમાં લખી જાહેર કરીએ.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરં કરે. પેહેલાં પક્ષાંનું તેના વારસને આપે સારબાદ નાતરે જાય.

૯. પલ્લું પાછું આપ્યું એજ દારગતી બસ છે.

૧૦. નાતરં કરતી વેળા પલ્લું પાછું આપે તેમાં ધણીને કોઈ પક્ષાંમાંનું આપ્યું હોય તો તે તેને અંગે લગાડે તે બાદ થાય ને બાકીનું આપે, અથવા ધણીએ ભરણુપોષણ ન કચ્છું હોય ને પક્ષાંમાંથી તે બૈરીએ ખાઈ હોય તો તેપણ અંગે લગાડયાથી બાદ થાય ને બાકીનું આપે, અથવા ધણીનો મૈયત ખરચ તે પક્ષાંથી કચ્છો હોય તો તેપણ બાદ થાય ને બાકીનું હોય તે આપે સારે નાતરે જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી ધણિયાણી નાતરે જાય સારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાં તેના ધણીને ઘેર તેના વારસ પાસે તે રાખે તો તે મુકીને જાય, ને તેની મા પાસે તે છોકરા આવે જાય-બંનેનો હક સમાન છે; ને તે છોકરાંના આપના સગા અથવા વારસ હોય તો તેને પરણાવે, ને નાચાર હોય તો જે સાવકો બાપ તથા તે નાતરે ગયલી મા પરણાવે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં સારે વારસો લેવાનો બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. લાવી શકે છે.

૧૪. પલ્લું ઇન્દ્રે રહ્યું હોય, તે વારસે, નાતરે જતી વેળા નાતરે જનાર યૈરીથી કીધું હોય તેમાંથી, છોકરી હોય તો તે છોકરીને રૂ. ૨૫) નું પલ્લું આપે, તે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપવામાં આવે છે. એ વાત ઉપર પણ અમે જાહેર કીધેલી છે.

૧૫. જે અમારી ન્યાતિનો ચાલ છે તે ઉપર જાહેર કીધેલો છે. બાળે અસલના ધારા તથા ચાલને કાયમ રાખીને તથા ચોકશીથી ન્યાતના બાળગોપાળ સમસ્ત લોકે પંચના બંદોબસ્ત ફેરબદલ કરી બાંધીને સમસ્ત અમારી ન્યાતના લોકોની એક મીજલસ તથા એકદિલીથી મરવરી મસલેહતથી આ બંદોબસ્ત (થી) લખી કરીને સાહેબને જાહેર કર્યો છે. ને પેહેલાંનું લખ્યું જે નીકળે તે આ લખ્યાથી રદ છે.

માળી-મોગરેલિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં (ધણી) આજ્ઞાનથી ધણી મુઆ પછી યૈરી નાતરું કરે, ને રીત તો ગોરને માલમ છે.

૨. છોડા ફાડવો તે એ જે પરણેલા ધણી જીવતાં ધણીમાં કંઈ મોટો દોષ હોય તો ન્યાતનો હુકમ લઈને કાઢીને લાં. બેહુ જણ તલાક આપે ને દારગતી કરે, ને યૈરી બીજા સાથે નાતરું કરે. પણ એ કામ કંઈ બારી દોષવિના અમોએ સર્વે ન્યાતના લોકોએ મળીને બંધ કર્યું છે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ બાર સુધી વાટ જોઈને નાતરું કરે-બીજા સાથે કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદથી અથવા યૈરીથી નાતરું થતું નથી.

૫. નાતરું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત રૂ. ૪૦) ચાલીસથી ઉપર યથાશક્તિ આપે ને તેજ વખત આપે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છોડા ફાડે તો ધણીને પલ્લું પાછું આપે તથા ગુનેહગારીના રૂ. ૧૦) દશ ન્યાતને આપે.

૮. ધણી મુઆપછી પણ ધણિયાણી નાતરું કરે

તો ધણીના માબાપ વિગેરેને પલ્લું પાછું આપે, ને દારગતી યૈરીને જોઈએ.

૯. મરનારના વારસની પલ્લું પાછું લેવાની દારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરું કરતી વખત ધણિયાણીના અથવા ધણીના મા તથા બાપના ખરચમાં વપરાયું હોય તો તે બાદ કરીને આપે, નહીં તો પુરું આપે. ને પેહેલો ધણી ધણી વરસ સુધી જીવ્યો હોય તો એપણુ એમજ.

૧૧. પેહેલી ધણિયાણીના છોકરા તે પોતાના સગા બાપના ઘરમાં રહે.

૧૨. બેહુ બરોબર વારસો લે.

૧૩. હા, લાવી શકે છે.

૧૪. હા, રાખે.

૧૫. બીજો કંઈ ચાલ જાણતા નથી.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે. યૈરી મુઆ પછી અથવા યૈરી જીવતે છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની તથા પંચની રજા લઈને બીજા નાતરે લાવવા ચાહે તો લાવે.

૨. અમારામાં ધણી જીવતે છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજા સાથે નાતરું કરે.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે, પણ કન્યા પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૨૫) નું આપે છે.

૭. અમારામાં છોડા ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે તેના વારસને પક્ષાં વગેરે જે કંઈ હોય તે પાછું આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો તેના વારસની દારગતી લેવાનો ચાલ છે.

૧૦. વાજબીનો ખરચ આદ કરીને તેના વારસને પાછું આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયેલા છોકરા મોટા હોય તો તેના આપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય, પણ મોટા થાય ત્યારે પાછા આવે.

૧૨. વારસમાં બંને બરાબર છે.

૧૩. હા, લાવી શકે છે, જો છોકરા ન થતા હોય ને તે રજા આપે તો.

૧૪. ત્યારે તેનું પૈસું તેની છોકરી ધરણીવાને સાથે તેનો દિગ્ગર રાખે છે.

૧૫. એ સવાલના જવાબ ઉપર લખ્યા છે તે પ્રમાણે.

માળી-ગુલકુરૈસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, કાળની ચિઠ્ઠી થાય ત્યારે કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડયા પછી બૈરી મુખ્યત્વે છે, નાતરૂં કરે જ ન કરે તો ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરદેશ જાય તેની વાંટ વરસ પ મુધી જાય ને પછી નાતરૂં કરે તેને કાંઈ ન્યાતનો દંડ નહીં.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુવારો નાતરૂં કરી શકે છે, પણ બૈરી કુવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરાંનું પૈસું લગન પ્રમાણે છે, એજ રીતે કરે છે.

૬. મોતરૂં કરેલું તુટે છે, પણ તજવાની પેહેલી કલમ પ્રમાણે મોહોરાણું તથા સુકરાણું તથા ઉગાચી આપે તો તુટે છે.

૭. ધણી જીવતાં બૈરી તજે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરી આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુખ્ય પછી ધણિયાણી નાતરે જવા આદે તો તમામ આવ પક્ષાં વિગેરે તે મરનારના વારસને આપીને ફારમતી બીધા પછી નાતરૂં કરે-એ ચાલ છે.

૯. મરનારના વારસની ફારમતી જોઈએ.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે પક્ષાં શિવાય માથાનું માકું સુધા આપીને જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરાની મરજી હોય તો રહે.

૧૨. વારસો બંને છોકરાનો બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી હોય તો તે રાખે, નહીતર છોકરીનો વારસ રાખે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

કંદોઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરૂં કરવાનું માથું વરની તરફથી જાય છે ને બૈરી નાતરૂં કરવાની જા: કેહે ત્યારે ૩ ૧) બિયાનાને પેટે તથા કાપડું એક બૈરીને આપે છે, ને તે લે એટલે સહી કેહેવાય, પછી નાતરૂં કરી શકતું નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, પણ તજવા આપતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે હોય ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો છેડો ફાડી શકે છે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ મથે હોય ને તેની મુખ્યની ખબર નહીં આવે તો મુધી નાતરૂં થાય નહીં.

૪. બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહીં, ને મરદ અટકાવે સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે તો થઈ શકે છે.

૫. નાતરાંમાં ૩ ૧) બિયાનામાં તથા કાપડું બૈરી-એ લીધા પછી નાતરૂં કરી શકે નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પૈસું રૂપિયા ૨૦૦) નું તથા લુગડાં ૩ ૫૦) ના-જુમલે ૩ ૨૫૦) નું કરે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. પેહેલો ધણી મુખ્ય પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનું પૈસું તથા બીજો ચાલ જે કાંઈ તેની પાસે હોય તે મરનારના વારસને પાછો આપે, ને પછી નાતરૂં કરે.

૯. ધણી મરી ગયો-મરનારના વારસની ફાર-ગતી લીધાવિના નાતરે જવાય નહીં.

૧૦. પેહેલા ધણીએ પદ્મું વાપડું હોય ત્યા પેહેલા ધણીના દાહાડા પાણી કરતાં જોકાંઈ પદ્મું તથે તેટલું મરનારના વારસને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને તેના છોકરા નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટા થયા પછી પાછા પોતાના આપના ઘરમાં આવીતે રહે.

૧૨. લગનની બેરીથી તથા નાતરુંની બેરીથી છોકરા થયા હોય તે બેહુનો હક વારસો લેવામાં બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બેરી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને ફિકરી હોય તો તેને વાસ્તે નાતરે જનાર બેરીનો દિઅર પદ્મું રાખે.

૧૫. ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો કાંઈ વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો અમારી ન્યાતમાં નથી.

કુંભાર-મુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે, બેરી મુઆ પછી અથવા છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી નાતરું લાવે.

૨. ધણી જીવતે છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, પણ ધણીની ફારગતી લઈને બીજા સાથે નાતરું કરે.

૩. બાર વરસ સુધી વાઢ જોઈને નાતરું જાય.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે, પણ બેરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકે છે.

૬. નાતરું કરતી વખત રૂ. ૨૫)નું પદ્મું આપે છે.

૭. સારે તેનું પદ્મું તથા જે ખરચ થયો હોય તે પાછું આપે.

૮. પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે પાછો આપે ને ફારમતી લે.

૯. તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ છે.

૧૦. વાજબીનો ખરચ બાક કરીને પાછું આપે.

૧૧. તેની ખુશીમાં આવે ત્યાં રહે.

૧૨. વારસ બન્નો બરાબર છે.

૧૩. હા. લાવી શકે છે.

૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેનો દિઅર રાખે છે.

૧૫. એ કરતાં બીજો સિરસ્તો નથી.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, બેરી પોતાના આપની સલાહ લઈને નાતરે જાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખર-ખબર વરસ ૧૨ સુધી ન આવે તો તેરમે વરસે તેની કિયા કરીને પછી બીજા સાથે નાતરે જાય-ને તેના માલ તેના વારસને પાછો આપીને.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, પણ બેરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પદ્મું રૂ. ૭૫) અંકે પ-ચોતેરનું આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડતો જ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણી-નો માલ તેની પાસે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે-રૂ. ૧૦ નો અવેજ રાખીને બાકીનો માલ પાછો આપે છે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી લઈને કરે; ફારગતીવિના નાતરે જવાય નહીં.

૧૦. નાતરું કરતી વખત છોકરાં હોય તો તમામ પદ્મું તથા માલમીલકત પાછી છોકરાંને આપે. ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી. ને છોકરા નહીં હોય ને તેના વારસને આપે તો રૂ. ૧૦) નું રાખીને તમામ પાછું આપે.

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના આપના ઘરમાં રહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તે તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાત-રાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં પણ વારસાપણામાં બંને-નો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રાજ થઈને રજ આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગ્ગર રાખે છે, ને તે છોકરીનો કરવેહેવાર પણ તેજ કરે છે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલમાં જવાબ લખ્યા છે તેજ પ્રમાણે ચાલે છે. બીજો એ શિવાય નવો ચાલ નથી જે લખ્યામાં આવે.

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલે છે. તેની રીત એ જે પેહેલા વસ્ત્રાળિયો જય— નક્કી કરી આવે પછી ચારજણ જઈને કરાર પ્રમાણે પલ્લું કરી ચુડો પેહેરાવી ચાર બૈરીઓ ચોખ્ખા વધાવે, ને રાતમાં ને રાતમાં વિદાય કરે રવી મંગળે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે બેહુનો સંબંધ તુટયો, ને છેડો ફાડવે તો ધણીની ફારગતી જોઈએ, ત્યાર પછી ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરું કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જતો રહ્યો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ પ તથા ૭ સુધી વાટ જીએ. પછી ન્યાતવાળાની રજ લઈને ન્યાતવાળા ફારગતી આપે ત્યારે નાતરે જય.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે તે સમડી સાથે પેહેલું લગન કરીને પછી નાતરું કરે, બૈરીથી તો પરણ્યાવિના નાતરું થાયજ નહીં.

૫. અમારામાં નાતરું કરે તે ફરી શકતું નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું કરવાનો ધારો લગન પ્રમાણે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું ધણીને આપી તેની ફારગતી લે ત્યારે છેડો ફાડાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તે પેહેલા ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપે છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને મરનારનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપે, એટલે ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે પેહેલો ધણી ધણાં વરસ જીવ્યો હોય ને પક્ષાંમાંથી ખરચાયું હોય તે બાદ કરી રહેલું હોય તે પાછું આપવામાં આવે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં આપનાં ઘરમાં કોઈ રાખનાર હોય તો આપને ઘેર રહે, અગર માની સાથે જય; એ બાબતમાં છોકરાનો અબત્તાર છે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થાય તે વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં કોઈ કારણવિના બીજા લાવી શકતા નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જય તેના પેહેલા ધણીના છોકરી છોકરા હોય તેને દિગ્ગર જેઠ (છોકરાંને) રાખે તો પલ્લું દિગ્ગર જેઠ લે, અગર છોકરાં નહીં રાખે તો નાતરે જનાર છોકરા સાથે પલ્લું રાખે,—પાછું આપે નહીં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં આખત રીત નથી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલે છે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે કાજ સાહેબને લાં ફારગતી સામસામી કરે છે, પછી તે બાઈ જીવતે ધણીએ બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જીએ ને એટલામાં આવી નહીં મળે તો નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પેહેલાંથી સમડીના ઝાડ સાથે પરણે તો નાતરું થાય છે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. ધણી ધણિયાણીને ન બને તો બેહુની રાજથી નાતરું ફરી શકે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંતું પલ્લું ૩. ૧) થી તે ૩. ૧૦૦) સુધી ગમે એટલું કરે-એનો આંકડો મુકરર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપે, પછી નાતરે જવાય; ને જ્યાં સુધી પેહેલા ધણીના વારસનો માલ પોહોંચ્યો નથી ત્યાં લગી કાજ ચિઠ્ઠી કરી આપતો નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં જે પક્ષાંની જનસ હોય તે પાછી આપે. ખરચ બાદ કરીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અગર ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં મોટી ઉમરનાં હોય તો પેહેલા બાપના ધરમાં રહે છે, ને નાહનાં ધાવણું હોય તે માસાથે જાય છે, ને પછી તેના વારસ લાવવાની મરજી કરે તો પેહેલા બાપના ધરમાં પાછાં લાવી શકે છે.

૧૨. અમારામાં ધણીના તુકમથી જેટલાં છોકરા થાય તે સર્વેનો વારસો લેવામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરીને રાજી કરીને તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પલ્લું દિએરને આપે છે, પણ દિએર છોકરીનો સાસરવાસો કરે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો બીજો ચાલ ન મળે-એજ છે.

ધોભી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે છે, ને મરનારના વારસની ફારગતી લે છે. ને કાજની ચિઠ્ઠી કરાવીને પછી નાતરું કરે છે.

૭૮

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરું થતું નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૨ સુધી ખખર ન આવે ત્યારે ધણીનું પલ્લું ધણીના વારસને આપીને તેની ફારગતી લઈને પંચની રજાથી નાતરું કરી શકે છે, ને પરદેશ ગયા પછી વટલી ગયાની ખખર સામી આવે તો પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે ત્યારે નાતરું કરી શકે છે.

૪. મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને કરે છે, પણ બેરી પરણ્યા વગર કરી શકતી નથી; ને મરદ પણ નાચારે કરી શકે છે.

૫. નાતરું કરેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંતું પલ્લું લગનની બરાબર છે, ને કુંવારો નાતરું કરે તે ૩. ૧૦) નું વધતું આપે છે.

૭. ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતી નથી-ચાલ નથી.

૮. ધણીના વારસને પલ્લું પાછું આપે-ખરચ કરતાં રહું હોય તે-ને ફારગતી લે.

૯. ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો વાજખી ખરચ મુજરે આપે છે.

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો બાપનાં ધરમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો માતાની જોડે જાય, ને તેને પણ મરનારનો વારસ રાખે તો રાખી શકે છે.

૧૨. પહિચેતની બેરી તથા નાતરાંની બેરીના છોકરાં ધણીથી થયલાં બન્ને સરખાં છે.

૧૩. પરણેલી ઉપર નાતરું કરી શકે, પણ પંચના રાહે કચ્ચાથી રજા લઈને કરે છે.

૧૪. દિકરી હોય તો પલ્લું દિએર લે, ને છોકરી પણ દિએર પરણાવે છે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં નાતરું કરે છે તે પંચને ૩. ૨) વરવાળો આપે છે. એ વગર બીજો ચાલ નથી.

ધોભી-પરદેશી બુદ્ધિલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૯.

૧. હા, અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે; ને રીતતો એ છે જે બેરીને ઘેર વરવાળો માગું કરે ને

ઘેરીના સગાની ખુશી હોય તથા વરના સગાની ખુશી હોય તો નાતરું કરેછે-એજ રીતછે.

૨. છેડા ફાડે સારે ધણીની ફારગતી જોઈએ; ને તે ફારગતી કાઢને સ્થાં થાયછે, ને છેડા ફાડ્યા પછી ઘેરી પોતાની ખુશીથી બીજા સાથે નાતરું કરે તેમાં ઘેરીની ખુશી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની ઘેરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને (ઘેરી) બીજા સાથે નાતરું કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો નાતરું કરી શકતો નથી; ને ઘેરી પણ કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫ અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરેલું ફરી શકતું નથી તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આપતા નથી, તો શું લખીએ ?

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડતી નથી તો પશ્ચાંતું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે, ને પલ્લુ તો અમારી ન્યાતમાં છે નહીં.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો તેના વારસની રજા લઈને જાયછે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આપતા નથી ને પરણતી વખત પણ પલ્લુ આપતા નથી; ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ તકાવત નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો તેના પેહેલા બાપના ઘરમાં રહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. નાતરાંની ઘેરીથી છોકરા થયા તથા લગનની ઘેરીથી છોકરા થયા સારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી પશ્ચિયતની જીવતાં તે ઉપર બીજા નાતરાંની લાવી શકેછે, પણ કારણથી લાવે; તેનું કારણ તો એ છે જે છોકરા નહીં થાય તથા આંધળી હોય તો નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીને વાસ્તે પલ્લુ દિએરને એ જનસ પોતાના

ધણીએ કરાવી હોય તો દિએરને આપેછે દિકરીને સારં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા નાતરાં બાબતના સવાલના જવાબ અમારા જણામાં નથી તો શું લખીએ ?

ધોબી-આહીર બાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલછે તેમાં ઘેરી માબાપની સલાહથી કરેછે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપિ કાંઈ નાચારીથી ફાડવા ચાહે તો પંચને જાહેર કરે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને રજા આપે તો ફાડી શકેછે. ને જો ઘેરી ધણીને મુકે તો ૩. ૨૦) ધણીને આપે ને ધણી ઘેરીને મુકે તો ૩. ૨૦) ઘેરીને આપીને કાઢીની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરે જાયછે; ને ફારગતીનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની ઘેરી, વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરચ ખુટણુ નહીં મોકલે તો (ઘેરી) બીજા સાથે નાતરું કરે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે તો સમડી સાથે પરણીને કરે, પણ ઘેરીથીતો પરણ્યાવિના થાય નહીં.

૫. નાતરું કીધું તે ફરતું નથી.

૬. અમારામાં નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી, પણ કાળીગાંઠી આના છની તથા લુગડાં ૩. ૪) નાં કરેછે.

૭. પશ્ચાંતો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ પ્રમાણે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી, પણ ધણીની જે માલમીલકત હોય તે તેના છોકરાને વારસના દેખતાં આપે, ને છોકરા નહીં હોય તો તેના વારસને આપે, ને વારસ નહીં હોયતો પંચ લે ને મૈયત ખરચ તેની પછવાડે કરે.

૧૦. પલ્લુ નથી તો ખરચ બાદ શું કરે ?

૧૧. મોટા છોકરા હોયતો આપને સારું રહે ને નાહના હોય તો માની સાથે જાય.

૧૨. વારસામાં બેના હક બરાબર છે.
૧૩. પેહેલી બૈરીની રાજીથી બીજી નાતરાંની ધાવી શકે છે.
૧૪. પક્ષાંનો ચાલ નથી તો રાખે શું ?
૧૫. એ શિવાય બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે.
૨. અમારી ન્યાતમાં ફારગતીનો ચાલ નથી, ને તે ઉપરાંત થઈને કોઈ શખસે કર્યું છે તેને પંચની શિક્ષા થઈ છે—તે પ્રમાણે કરીને ફારગતી અપાય છે.
૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પરદેશ ગયો તેને ગયા પછી બાર વરસ સુધી ખબર ન આવે સારે પંચાતની રજાથી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને ધણીના વારસને પલ્લુ આપીને નાતરૂં કરે છે.
૪. મરદ પરણ્યાવિના અટકાવથી નાતરૂં કરી શકે—સમઠી સાથે પરણીને નાતરૂં કરી શકે છે, પણ બૈરી પરણ્યા વગર નાતરૂં કરી શકતી નથી.
૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરાંનું પલ્લુ પણ લગનની બરાબર છે.
૭. ધણી પાસેથી બૈરી ફારગતી લઈ શકતી નથી.
૮. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરે જાય સારે ધણીનો માલ તથા પલ્લુ ધણીના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરૂં કરે છે.
૯. ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.
૧૦. ખરચ કરતાં રહી એટલી જાણુસ ધણીનો વારસ લઈને ફારગતી આપે છે.
૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે છે સારે છોકરા નાહના હોય તો માની સાથે જાય છે, ને મોટા હોય તો આપના ઘરમાં રહે છે; ને નાહનાને પણ ધણીના વારસ રાખે તો રાખી શકે છે.
૧૨. આપને તો સઘળા દિકરા સરખા છે. ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.
૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરૂં કરી શકે છે પણ તજી શકતો નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય તે દિકરીનો પરણવાનો ખરચ થાય તે કરે તો વારસ પલ્લુ લઈ શકે છે, ને ન કરે તો છોકરીને આપતું વાજીબી છે.
૧૫. એ સવાલથી કાંઈ અદકો ચાલ જાણુતા નથી.

કડિયા-ઈડરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી, ધણી મુઆ પછી અથવા ધણી જીવતાં બૈરીને રજા આપે તો નાતરૂં કરે છે.
૨. છોડો ફાડવો એ જો બૈરીથી છોડો ફાડાય નહી, ધણી છોડો આપે, તેમાં કાજસાહેબની ફારગતી ચાય છે સારે તે બૈરી જીવતે માટીએ બીજા સાથે નાતરૂં કરે છે.
૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને તેની પછવાડે ક્રિયાકર્મ કરીને પછી તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે છે.
૪. પરણ્યા વગર કુંવારા નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.
૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે છે. ધણી ધણિયાણીને ન બને તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે ફરી શકે છે.
૬. નાતરાંનું પલ્લુ કાંઈ મુકરર નથી.
૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છોડો ફાડાય નહી. ને ધણી છોડો આપે તો પોતાનું પલ્લુ પાછું લે.
૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે સારે પલ્લુ તથા જો માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે ને નાતરે જાય.
૯. મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.
૧૦. નાતરૂં કરતી વખત ખરચ થતાં જો માલ રહ્યો હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.
૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા તેના વારસ રાખે તેને લાં રહે, ને તે નહી હોય તો તેની મા સાથે જાય.
૧૨. લગનવાળી બૈરીના છોકરા તથા નાતરાં

વાળી જૈરીના છોકરા પોતાના તુકમથી પેદા થયા હોય તેનો હક વારસાપણામાં બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી જૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ જૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ને તે દિકરીની જે પરવસી કરતો હોય તે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે રાખે છે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો સિરસતો એ છે જે, જે જૈરી નાતરે જાય તે જૈરી ન્યાત જમાડે. ને ન્યાત ન જમાડે તો ૩. ૧૫ ન્યાતમાં આપે; એ ચાલે છે.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી મુઆ પછી અથવા જૈરી જીવતાં નાતરું કરે છે.

૬. * અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું ૩. ૪૦) અંકે ચાલીસનું છે. તે મધે જલ્લુસો—તેની વિગત: કક્ષાં જોડ ૧ રૂપાનાં પોલાં ૩. ૧૦) અંકે દસનાં તથા હાંડી હેમની ૩. ૧૫) અંકે પંદરની તથા વાળી મોતીની ૩. ૧૫) અંકે પંદરની—જુમલે નંગ ૩ ૩. ૪૦) માં કરાવે છે. પછી તો જૈરી વગરપલ્લે જાય તો પોતાની ખુશી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે અમારા અમદાવાદીમાં મરનારના વારસને પલ્લું તથા જે માલ હોય તે આપે ને ફારગતી લે. ને અગર તે બાઈ પોતાના ધણીની પછવાડે પંચને ખવડાવે તો પંચ તેના વારસની ફારગતી અપાવે, ને પછી બાઈ નાતરે જાય. ને અગર કોઈ અમારામાં ઇડરિયાની કન્યા પરણી લાવે ને તે શખસ મરી જાય સારે તે જૈરી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. પોતાની જૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી બીજી નાતરાંની લાવે છે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ છે જે બંને ધણી ધણિયાણી રાજી હોય તો છેડો ફાડે, ને તેમાં ફારગતી થાય છે.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની જૈરી વરસ ૧૨ સુધી તે ધણીની અરખખર તથા કાગળ પત્ર નહીં આવે તો તે જૈરી તેની ક્રિયા કરીને પછી નાતરે જાય.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા જૈરીને કુવારા નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરાબર છે, આંકડો કાંઈ સુકરર નથી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે. ને પક્ષાંનો ચાલ અમારામાં નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને હવાલે કરીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના આપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય; ને મોટા થાય સારે પેહેલાના આપના ધરમાં પાછા આવે.

૧૨. લગનની જૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની જૈરીથી છોકરા થયા હોય તેનો વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા. પરણેલી જૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. એ આપતમાં મા મુખસાર છે, ને દિકરીને પોતાની મરજીમાં આવે તેટલું આપે. પલ્લુ તે માલના વારસ તેનો દિએર તથા જેઠ છે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળોનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળે છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તે જ માત્ર લખી છે જુઆ પૃષ્ઠ ૬૧૯.

ગોક્ષારાણુનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી મરી જાય ત્યાં ધણી મરી જાય ત્યાં નાતરું થાય છે. ને બેહુ ધણીએ ધણી રાજ થાય તો હરેક રૂપાની ચીજ બાનામાં આપે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેના ગયાથી વરસ ૧૨ ની મુદતના ચાર મહીના અગાઉ પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ તેના સગાને સંભળાવે. ત્યાર પછી તેના સગા પાંચ મહીનાની મુદતમાં નહીં તેડાવે તો તે બાઈ રૂ. ૪૦) પંચાતમાં તથા રૂ. ૧૦) પટેલને આપીને પટેલ વિગેરે પંચાતની રજા લઈને નાતરે જાય. ને પછી તે શખસ પાછો આવે તો બાઈ સાથે દરદાવે નહીં.

૪. મરદ તથા જૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંતું બિયાનું આપ્યું એટલે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, પણ નાતરું કરનાર તથા આવનાર એ બેહુની મરજી પ્રમાણે રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધી પલ્લું લે આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડાય નહીં.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલ જે કાંઈ હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને પાછું આપવું જોઈએ. એમ કરતાં ન આપે તો પંચાતના લોકના ધાર્યામાં આવે તે પ્રમાણે તજવીજ કરીને અપાવે. ત્યાર પછી નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તો ધણીના વારસની ફારગતી ન જોઈએ, પણ પેહેલા ધણીના વારસને તેનો માલ ન પોહોંચ્યો હોય તો પંચની રજાવિના નાતરે જવાય નહીં.

૧૦. પેહેલો ધણી ધણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેની જૈરી નાતરે જાય ને તે વખત પલ્લું પાછું આપવામાં વાંધો પડે તો પંચાતના લોક સમાધાન કરે છે.

૧૧. પેહેલો ધણી મરી ગયા પછી તેની જૈરી નાતરે જાય ત્યારે તેનાં છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટાં થયાં પછી પાછાં પોતાના ઘરમાં આવે તો મુખસાર છે.

૧૨. લગનની જૈરીથી તથા નાતરાંની જૈરીથી છોકરાં થાય તે બેહુનો હક વારસો લેવાનો બરાબર છે. પણ આંગળીએ લાવી હોય તેને સરત પ્રમાણે આપે છે.

૧૩. પરણેલી જૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવે, પણ ન્યાત ૧ જમાડે.

૧૪. કોઈ જૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તેનો વારસો માના પક્ષાં ઉપર પોહોંચતો નથી. વાસ્તે દિકરીને સાર કાકા રાખે નહીં, પણ છોકરીનો આવ્યો ગયો ખરચ કરે ને પલ્લું કાકા લે.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો નથી.

ખતરી-વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જોનો ધણી મરી જાય ત્યારે નાતરું થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડતો નથી, ને ફારગતી થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જીએ, ને પછી પંચાતના લોકો રજા આપે ત્યારે તે નાતરું કરે. ને ત્યારપછી તે ધણી જીવતો આવે તો તે જૈરીને લઈ જાય. એવો અસલ-કદીમથી ન્યાતનો ધારો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરું કરે છે, પણ કુંવારી જૈરી પરણી શકે છે, પણ કુંવારી જૈરી નાતરું કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે છે તે ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ધારો છે જે ધણી તથા ધણિયાણી બંનેની મુખજીબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું, બંનેની સમજણ પ્રમાણે. એનો આંક

નથી. કદીમથી ન્યાતનો એજ ધારોછે. જે નાતરં ક-
રનારની પાસેથી પંચનું લવાજમછે તેની વિગત:-

૧) જૈરીને બાનું આપવાનું જરૂરછે રૂ. ૧).

૮૧ હોગના રૂ. ૮૧ જૈરીના બાપને આપવા ક-
બુલછે.

જા થરપાટિયાં રૂ. જા નાં ઉપર લખ્યા પ્ર-
માણે એ શખસને આપેછે.

જા સુરતીની ન્યાતના. રૂ. જા

જા જૈરીનાબાપના મોહોલાના પટેલ[ને]રૂ. જા

૨૧ સમસ્ત મોહોલાના પટેલને. ... રૂ. ૨૧

જા જૈરીના બાપના ગોરને. ... રૂ. જા

૧) ન્યાતના ધરડાનો. ... રૂ. ૧)

૧) મોહોલા મજકુર પટેલને. ... રૂ. ૧)

૧) મોહોલા મજકુરના ધરડાનો. ... રૂ. ૧)

જુમલે રૂપિયા ૩૨૧૧

એની વિગતે રૂપિયા પોણીતેત્રીસ મરદ નાતરં કરના-
રને માથે મુકરરછે જે એ પ્રમાણે રૂપિયા સર્વેને આપે.
ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જે શખસ નહી ચાલે ને એ વા-
તને તોડેતો અસલથી ન્યાતના ધારા પ્રમાણે તોડનાર-
ને ન્યાતબાહાર તથા મોહોલાબાહાર કરવાનો સિર-
સ્તોછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફા-
ટતો નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરં કરે
સારે પેહેલા પરખ્યા ધરનું ન્યાતસિરસ્તે તેના વાર-
સોને પાછું આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરં
કરે સારે તેની ફારગતી થતી નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરતી વખત ઉપ-
રના સવાલ આઠમા પ્રમાણેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી ના-
તરં કરે સારે પેહેલા ધણીના છોકરાં થયાં હોય તે છો-
કરાંઓના બાપની ઈસ્કયામત હોય તો તેના વારસો
રાખે, ને છોકરાઓને ગોદમાં રાખે. તે છોકરાંઓ ના-
હાનાં હોયતો તેની મા સરત પ્રમાણે સાથે લઈ જાય,
ને મોટાં થાય સારે પોતાના બાપદાદાની મીલકતમાં
જમને રહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી જૈરી તથા નાત-
રાંની જૈરીના-બંનેના છોકરાં થાય તે બેહુના હક બરા-
બરછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી જૈરી ઉપર
ખીજ નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં જૈરી નાતરે જાય ને તેની
દિકરી હોયતો તેનું પલ્લુ દિકરી પાસે રહે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ જે અમારી ન્યા-
તમાં ધારા પ્રમાણે લખ્યુંછે.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલછે.
જેનો ધણી મરી જાય સારે તે જૈરી નાતરં કરે તેમાં
નાતરં કરનાર મરદ જૈરીને રૂ. ૨ બિયાનાનો ચાં-
દલો કરીને એ ન્યાતના લોકના દેખતાં આપે એટલે
નાતરં સહી થયું, ને ફરી શકે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી
ને ફારગતી થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય
સારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જીએ, ને
પંચાતના લોક રજા આપે સારે તે નાતરં કરેછે. ને
તે ધણી જીવતો આવે તો તે જૈરીને લઈ જાય એવો
અસલ-કદીમથી ન્યાતનો ધારોછે.

૪. અમારામાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે
પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરં કરેછે, ને કુંવારી જૈરી
પરણી શકેછે, પણ કુંવારી જૈરી નાતરં કરી શકતી
નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરેછે તે ફરી શકતું
નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ધારો એ છે
જે નાતરં કરનાર જૈરી તથા મરદ એ બંનેના મા-
બાપની મુખજીઆનીએ પલ્લુ આપવું લેવું બંનેની
સમજણ પ્રમાણેછે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. કદી-
મથી ન્યાતનો એજ ધારોછે. ખીજું નાતરં કરનાર
મરદની પાસેથી પંચનું લવાજમ લેવાની વિગત:-

જા ને ઐરી નાતરું કરે તે ઐરીના આપના મોહ-
ધાના પટેલને.

૧૧૧ ઐરીના આપના મોહોધાનો પટેલ કાજને ત્યાં
શાહેદી પુરે તેનો.

૦૧૧

૧૭ ન્યાતના પટેલનો.

૧૭ સમસ્ત ન્યાતના પટેલનો

જા માતા હીંગળાજના મઠના આવાનો.

૧૧૧ ઐરીના આપના ગોરને દાપાનો.

૦૧૧ પંચાતી ધર્મશાળાનો.

૦૧૧ ન્યાતના ટેલિયાનો.

૧૩૧*

એની વિગતે ૩. ૧૩૧ (સાડતેર)* નાતરું કરનાર મર-
દને માથે મુકરરછે-એ પ્રમાણે રૂપિયા સર્વેને આપે.
ને જે શખસ અસલના ધારા તોડે તો તે તોડનાર શ-
ખસને ન્યાતબાહાર કરવાનો સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફાડ-
તો નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ પણ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણી મુઆ પછી
નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા લુગડાં
તથા વાસણ તથા રાચ રચીલા વિગેરે જે કાંઈ માલ
સ્થાવર અથવા જંગમ જે હોય તે મરનારના વાર-
સને ન્યાતના પટેલના તથા મોહોધા પટેલના દેખતાં
આપીને નાતરાંનું બિયાનું લે; ને મરનારનો કોઈ વારસ
ન હોય તો પંચાતમાં આપે, ને કોઈ ઐરી ન આપે ને
નાતરે જાય સારે તે ઐરી તથા નાતરું કરનાર મરદ
બંનેજણુ ન્યાતબાહાર રહે, ને બ્યારે તેનું પતાવે તથા
ન્યાતના લોક કેહે તે પ્રમાણે યુનેહગારી આપે સારે
ન્યાતમાં દાખલ થાય.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે-એ પટે-
લની શાહેદીથી આપે, ને તેમાં ફારગતી કરવાનો
ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત ઉપ-
રના જવાબ ૮ પ્રમાણે આપે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી ના-
તરું કરે સારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાઓના
આપની ઇસ્કયામત જે હોય ને તે છોકરા મોટા હોય ને

સાચવી શકે તો તે રાખે, ને સાચવી ન શકે તો તેના
બીજા જે પાસેનાં સગાં હોય તો તે તેની ઇસ્કયામત
રાખે, ને છોકરાને પશુ ગાદમાં રાખે, ને છોકરાઓ
નાહના હોય તો તેની મા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે
સાથે લઈ જાય, ને મોટા વરસ ૧૫ તથા ૧૬ ના થાય
સારે પોતાના આપ તથા દાદાની મીલકતમાં જઈને
રહે, ને પોતાના આપદાદાની ઇસ્કયામત જે હોય તે
લે. પણ નાતરાવાળી ઐરી આંગળીએ છોકરા લાવી
હોય તેનો વારસો નાતરાવાળા આપની મીલકતમાં પો-
હાંચતો નથી. ને તે ધણીને છોકરા તથા છોકરી ન
હોય ને નાતરાવાળી ઐરી આંગળીએ છોકરા લાવી
હોય તે છોકરા ઘરમાં રહેતો હોય ને તે શખસ જી-
વતાં પોતાની હૈયાતીમાં આંગળીએ આવેલા છોકરાને
વારસ કરી જાય તે થઈ શકે છે. પણ તેને છોકરા તથા
છોકરી ન હોય સારે થઈ શકે છે.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરા થયા હોય તથા
નાતરાંની ઐરીથી છોકરા થયા હોય સારે વારસા-
પણામાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી ઐરી ઉપર ના-
તરાંની ઐરી લાવી શકે છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ઐરી નાતરે જાય ને તેને
દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું દિકરી પાસે રહે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ અમારી ન્યાતમાં
ધારા પ્રમાણે લખ્યો છે, ને જે ઐરીનો ધણી મરી જાય
ને તે ઐરી નાતરું કરે, ને તે ઐરીનું પેટ ફાટયું ન હોય
તો તેના ધણીના જે વારસ હોય તેને પલ્લું ૩. ૩૦
પાછું આપીને નાતરે જાય, ને પેટ ફાટયું હોય સારે
પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

ખતરી-વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે ઐરીનો ધણી મરી જાય
સારે તે ઐરી બીજા સાથે નાતરું કરે. ને તેમાં રીત
એ છે જે નાતરું કરનાર શખસની તરફથી જે વ-
ચમાં વરટાળિયો હોય તે વખત બિયાનામાં ૩. ૧)
તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તે ઐરીને ચાંદલો ક-
રીને આપે એટલે તે નાતરું સહી થયું.

* કળ સર્જનો ૩. ૧૫૧ નો થાય છે.

૨. અમારામાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ધણી ફારગતી શાની આપે ?

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જીએ ને બાર વરસ થાય ને ધણી ન આવ્યો સારે તેના માઆપ અથવા તે જૈરી પંચાતમાં જાહેર કરે, સારે પંચાતના લોક રજા આપે સારે તે જૈરી બીજા સાથે નાતરું કરે. ને કદાપિ નાતરું કીધા પછી પેહેલો ધણી પરદેશથી આવેતો તે નાતરું કીધેલી જૈરીને પોતે પાછી લઈ જાય. ને નાતરું કીધેલી ચુડી કાયમ રહે, તેમાં નાતરું કરનારનો અટકાય ચાલતો નથી. ને કદાપિ પેહેલો ધણી પોતાની જૈરીને પાછી લાવ્યો ને પછી તેજ ધણી મરી જાય સારે તે જૈરી નાતરું કરવા ચાહે તો જે સાથે પેહેલાં નાતરું કર્યું છે તેને ઘેર જાય, બીજા સાથે નાતરું થાય નહી. તથા નાતરાનો કરનાર ધણી પણ મરી ગયો હોય સારે તે જૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરું કરેછે, પણ કુંવારી જૈરી પરણી શકેછે પણ કુંવારી જૈરી નાતરું કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરતું નથી, પણ એનો ખુલાસો ઉપરની ત્રીજી કલમમાં લખ્યોછે.

૬. નાતરાંના પક્ષાંનો ચાલ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી બંનેની મુખજીઆનીએ પલ્લુ આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણે થાય છે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ નાતરું કરતી વખત જૈરીના વાલીને હોગના ૩. ૮૧ તથા થરપાટિયાંના ૩. ૪૫-જી-મલે રૂપિયા ૧૨૫૫ પોણાતેર આપેછે. ને નાતરું કરનાર જૈરીનો આપ ખાવાના રૂપિયા લે તો ૩. ૫૧ કરતાં વત્તા લેવા આપવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ વસિયત હોય તે તેના વારસને પાછી આપે. ને તેમાં કાંઈ તકરાર આવી પડે તો પંચના લોક તેનું અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે સમાધાન કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે તેની ફારગતી થતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા હોય તે છોકરાઓના આપની ઇસ્કયામત હોય તો તેના વારસો રાખે, ને છોકરાઓને ગોદમાં રાખે, ને છોકરા નાહના હોય તો તેની મા સરત પ્રમાણે સાથે લઈ જાય, ને મોટા થાય સારે પોતાની આપદાદાની મીલકતમાં જઈને રહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી જૈરી તથા નાતરાંની જૈરી એ બંનેને છોકરાં થાય સારે બેહુનો હક વારસામાં બરાબર છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી જૈરી ઉપર બીજા નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં જૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય તો તેનું પલ્લુ દિકરી પાસે રહે, ને દિકરી નાહની હોય તો જે છોકરીને પાળતો હોય તે રાખે, પણ તે માલ છોકરીના છે.

૧૫. બીજો સિરસ્તો એ છે જે અમારી ન્યાતમાં સુરતનાં રહેવાસી જે સુરતની કન્યા સાથે નાતરું કરે તે નાતરું કરનાર મરદ ઉપર પંચનું તથા નાતરું કરનાર જૈરીના આપના મોહોલાનું લવાજમ [છે] તેની વિગત: ૩. ૪૫ સુરતની ન્યાતના, તથા ૩. ૧) ન્યાતના ધરડાનો, તથા ૩. ૪૫ જૈરીના આપના મોહોલાની પાંતીના, તથા ૩. ૨૫ જૈરીના સમસ્ત મોહોલાના, તથા ૩. ૧) મોહોલાના પટેલનો, તથા ૩. ૧) મોહોલાના ધરડાનો-એ પ્રમાણે હક મુકરર છે. બીજું એ જે નીચે લખેલા પરમામવાળા સુરતના રહેવાસી અમારી ન્યાતવાળાની કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે તે શખસોના ઉપર અસલ પચનું લવાજમ જે પ્રમાણે હેઠળ લખ્યું છે તે મુજબ આપે ને લે; તેની વિગત:—મુ'બાઈ તથા દમણ તથા વલસાડ તથા ચીખલી તથા ગણદેવી તથા નવસારી તથા વડોદર તથા અમદાવાદ તથા ખંભાત-એ ગામોના વર અહિયાં નાતરું કરવા આવે તેની પાસે તથા અહિયાંના રહેવાસી ખંભાતી તડવાળા તથા અમદાવાદી તડવાળા

તથા ચેવલી તડવાળા પાસેથી રૂ. ૧૩ તેર લેવાનો પંચનો હક છે. પણ ભરૂચનો વર અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૯ લેવાનો પંચનો હક છે. ને અગર બારડોલી તથા ધળા તથા માંડવી એ ગામનો વર નાતરું કરવા આવે તે રૂ. ૧૭ આપે છે. ને એ શિવાય બીજા ગામોનો વર અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે તો તેની પાસેથી પણ રૂ. ૧૩ તેર લેવાનો પંચનો હક છે. તથા સુરતનો વર ઉપર લખેલા જે જે ગામોની કન્યા સાથે નાતરું કરવા જાય તો તે નાતરું કરનાર મરદ તે તે ગામોની ન્યાતમાં ઉપર લખેલા લવાજમો છે તે કરતાં રૂ. ૧) ઓછા આપે, તથા સુરતનાવાસી અમદાવાદી તથા ખંભાતી તથા ચેવલી તડવાળાની કન્યા સાથે અમારી ન્યાતનો વર નાતરું કરે તો તેને પણ ઉપર લખેલા કરતાં રૂ. ૨) ઓછા આપે, એ અમારો અસલ-કદી-મથી ધારે ચાલ્યા આવ્યો છે.

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.

૧. * નાતરાંના પક્ષાંનો ચાલ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી બંનેની મુખજીભાનીએ પશ્ચુ આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણે થાય છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ નાતરું કરતી વખત ઘેરીના વાલીને નાતરું કરનાર મરદ હોગના રૂ. ૮૧ તથા ધરપાટિયાંના રૂ. ૪૫-જુમલે રૂ. ૧૨૫ આપે; તથા નાતરું કરાવવામાં વચે જે વરદાળિયો હોય તે વરદાળિયાને રૂ. ૫ નાતરું કરનાર મરદ આપે છે. ને નાતરું કરનાર ઘેરીના માખાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ અસલ-કદીમથી આંકડો મુકરર નથી, બંનેની સમજણ પ્રમાણે આપે લે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તેના ધણીના વારસની ફરગતી લેવાનો ચાલ નથી. ને કાજ સાહેબની ચિઠ્ઠી થયા વગર અમારામાં નાતરું થઈ શકતું નથી.

૧૫. બીજો સિરસ્તો એ છે જે અમારી ન્યાતમાં અહિયાંનો રેહવાસી અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરું કરે તે નાતરું કરનાર મરદ ઉપર ઘેરીના આપના ગામનું તથા ઘેરીના આપના મોહોલાનું લવાજમ છે, તેની વિગત:-ઘેરીના આપના ગામમાં રૂ. ૪૫ આપે. તથા પાંચ ગામની પંચાયતમાં રૂ. ૪૫ આપે. તથા રૂ. ૧ ઘેરીના આપના ગામના ધરડાનો, તથા રૂ. ૪૫ ઘેરીના આપના મોહોલાની પાંતી. એટલે લાડવાના તથા રૂ. ૧ મોહોલાના પટેલનો-એ પ્રમાણે હક મુકરર છે. તથા ખંભાતી તડવાળા અમારી કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે અથવા અમારી ન્યાતનો વર તેના તડની કન્યા સાથે નાતરું કરવા જાય-એ બાબતમાં લવાજમ આપવા લેવાનો ચાલ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, તથા નવા તડનો વર અમારા તડની કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે તેની પાસેથી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લવાજમ લેએ, ને અમારામાં તો વર નવા તડવાળાની કન્યા સાથે નાતરું કરે ત્યારે તે રૂ. ૪૫ તે તડમાં આપે, પણ તે હક પાંચ ગામનો છે. બીજું એ જે પરગામવાળા અમારી કન્યા સાથે અથવા સામા તડવાળાની કન્યા જોડે નાતરું કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૩ લેવાનો પાંચે ગામની પંચાયતનો હક છે. પણ ભરૂચનો વર આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૯ લેવાનો હક છે, ને અમારી ન્યાતવાળા પરગામની કન્યા સાથે નાતરું કરવા જાય ત્યારે તે નાતરું કરનાર મરદ તે ગામમાંની ન્યાતમાં લખેલા લવાજમો છે તે કરતાં રૂ. ૧ એક ઓછા આપે. ને કદાપિ અહિયાંના રેહવાસી અમદાવાદી તથા ચેવલી તડવાળા અમારી અથવા સામા તડની કન્યા સાથે નાતરું કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૩ લેવાનો પાંચે ગામની ન્યાતનો હક છે. તથા એ તડોની કન્યા સાથે નાતરું કરવા જઈએ તો તે તડોની ન્યાતમાં રૂ. ૧૧ આપીએ-એ સિરસ્તો અસલ-કદીમનો છે વાસ્તે લખ્યો છે.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને જેનો ધણી મરી જાય ત્યારે તેની ઘેરી નાતરું કરે છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળાની સાથે મળે છે તેથી જે કહ્યો મળતો નથી તેટલી જ ઉતારી છે.

તેમાં નાતરું કરનાર મરદ તે જૈરીને (નાતરું કરનાર મરદ) ૩. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપે સારે નાતરું સહી થયું તે ફરે નહીં.

૪. * કુંવારો મરદ અથવા કન્યા સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરું કરી શકતા નથી. એમ કરતાં કોઈ કરે તો તે ન્યાતબાહાર રહે.

૬. નાતરું કરવાનો ધારો એ છે જે નાતરું કરનાર જૈરી તથા મરદ એ બંનેના માબાપની મુખબુઆનીએ પલ્લું આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. કદીમથી ન્યાતનો એજ ધારો છે. બીજું નાતરું કરનાર મરદની પાસે પંચનું લવાજમ લેવાની વિગત:—

૧૬) કન્યાના આપને ૩. ૧૬) બીચડના આપે— વરવાળો ખરચના.

૧) કન્યાનો આપ નાતરું કર્યા પછી આઠમે દાહાડે વાનું કરે સારે પાકડી વરને ૩. ૧ ની તથા છોકરીને પોહોંએ એવું લુગડું આપે.

૨) સમસ્ત પંચાયતની હાસલાના ૩. ૮) વરવાળો આપે.

૩) જે પરામાં તે કન્યા રહેતી હોય તે પરાની આસામીને ૩. ૨) વરવાળો આપે.

૪) કાળને લાં પટેલ શાહેદી પુરવા જાય તેને ૩. ૧) વરવાળો આપે.

૫) ટેલિયાને ૩. ૫) વરવાળો આપે.

અગર એક જૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવે તો ઉપર લખેલા લવાજમો કરતાં દોઢું લવાજમ આપે. તથા ધણી મરી ગયા પછી જે જૈરી છ મહીનાની અંદર નાતરે જાય તો ધી મણુ ૧ ન્યાતને આપે, ને છ મહીના થયા પછી જાય તો કાંઈ આપે નહીં.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી ને છેડો ફાટતો પણ નથી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી તે જૈરી ખંભાતીમાં નાતરું કરવા ચાહે ને તે જૈરીનું પેટ જો ફાટયું ન હોય તો ૩. ૧૫) આઈના સાસરિયાંને નાતરું કરનાર ધણી આપે, અથવા તે બાઈ ખતરી અમદાવાદી

તથા સુરતીમાં નાતરું કરવા ચાહે તો ૩. ૩૦) સાસરિયાંને નાતરું કરનાર ધણી આપે. તથા પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પણ તેના વારસને તે આઈ આપે. અગર સાસરામાં કાંઈ ન હોય તો ઉપર લખેલા લવાજમ વિગેરે માલમીલકત સર્વે પંચાતમાં આપીને જાય, ને ઉપર લખેલા રૂપિયા નાતરું કરનાર ધણી આપે છે તે મધેથી ૩૧) પટેલનું લવાજમ છે.

૯. ધણીના વારસને કલમ ૮ મીમાં લખ્યા પ્રમાણે ૩. ૧૫) વિગેરે આપે એટલે દ્વારગતીની ફરકાર નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મીમાં આવ્યો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ જૈરી નાતરે જાય ચાહે ને તેનો ધણી બાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય તો તે જૈરીનું પલ્લું તે મરનારના બાઈઓને આપે, ને કદાપિ જીવો રહ્યા પછી મરી ગયા ને તેની જૈરી નાતરે જાય તો પોતાનું પલ્લું દિકરીને આપીને જાય.

૧૫. ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં બાબતનો અમારામાં ચાલ નથી. ને અલ્યાર પછી બીજો કાંઈ કાહાડવો પડશે તો અમો જાહેર કરીશું.

ખતરી—ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૨.

“આ અંકવાળાએ અંક ૧૭૮ વાળાએ લખી આપેલો જવાબ કચુલ રાખ્યો છે ને તે બાબતની કચુલત આપેલી છે. તે છેવટે ઉતારવામાં આવી છે.”

રજપુત—ડક્ટરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી મુઆ પછી અથવા જૈરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તથા છોકરાં ન થતાં હોય સારે બીજી લાવે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો પણ તેની જૈરી બીજા સાથે નાતરું કરતી નથી, ને ધણી મુઆ પછી તો કરે છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળાની સાથે મળતાં છે તે બીજા જવાબની કલમો લખી છે.

૪. પેહેલવેહેલો રૂની ઢીંગલી સાથે પરણીને નાતરું કરે તો થાય, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરે નહીં.

૬. નાતરું કરતી વખત પશ્તું આપવાનો ચાલ નથી, ને મળે તો આપે-પણ ચુડો ને લુગડું કરે.

૭. છોડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે તેના વારસને પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ છે.

૧૦. વાજખી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. અમારામાં બૈરી નાતરે જ્ય ને છોકરાં નાહનાં હોય તો લઈ જ્ય ને મોટાં થાય સારે પેહેલાના આપના ધરમાં પાછાં આવે.

૧૨. વારસ બંનો બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સર્વે સત્રાલનો જવાબ ઉપરના સર્વે જવાબમાં આવી ચુક્યો તો શું લખીએ ?

રજપુત-અદવંશી શાખલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, પણ માખાપની સલાહથી નાતરે જાય છે.

૨. છોડો ફાડવાની બાબત તો તજવા બાબતની કલમ ૧ પ્રમાણે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે વરસ ૬૨ સુધી વાટ જોઈને બૈરી બીજી ઠેકાણે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે; પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. નાતરું કીધા પછી નહીં બને તો ફરે છે, પણ પંચની રજા જોઈએ.

૬. નાતરાંનું પશ્તું પણ લગનની બરાબર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છોડો ફાડે સારે તમામ પશ્તું પાછું આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પશ્તું તથા જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે રહ્યું હોય તે પશ્તું પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના છોકરા પોહોંચતી ઉમરના હોય તો પેહેલા આપના ધરમાં રહે ને નાહાની ઉમરના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને તે મોટા થાય ને તેના વારસ લાવવા ચાહે તો લાવી શકે છે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા પણ વારસો લેવામાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકાય નહીં, ને કાળને સાં ફારગતી થયા પછી લાવે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જ્ય ને તેને દિકરી હોય સારે તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગર પશ્તું રાખે છે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

રજપુત-મારૂં ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે એવો છે કે કેટલાએક લોકોની તો દિકરી તથા વહુ નાતરું કરતી નથી. ને મરદ તો સરવે નાતરું કરે છે. તેની રીત એ જે કોઈની છોકરી રાંડેલી હોય તેના પિહેરિયાં તથા રાંડેલા મરદના સગા વસ્ટાળું કરીને નાતરું કરવાનું સહી કરે છે, સાર પછી રવિવારે વા મંગળવારે જે ગામમાં બૈરી હોય તે ગામમાં રાતે

નાતરું કરનારો મરદ તથા તેના સગાવાહાલા આસરે જણુ ૧૦ તે ઐરીના વારસને ઘેર જાય; સાર-પછી ઐરીને ચુડો તથા ધરેણું તથા લુગડાં વરવાળા આપે, તે ઐરીના સગાવાહાલા ઐરીને પેહેરાવીને ઐરી તથા મરદને સામસામાં ઉભા રાખીને ઐરીના આપનો ગાર ચોખા વધાવે; સાર પછી વરવાળાને ઐરીનો વારસ જમાડે; તે ઐરીને તે રાતમાં નાતરું કરનારો મરદ તથા તેના સગાવાહાલા તે ગામમાંથી બહાર લઈ જાય, તે પોતીકા ગામમાં પણ રાતમાં જ લાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલતો એવો છેકે મરદની જોડે ઐરીને બને નહીં સારે ઐરી મરદને ૩. ૧૦૧) આપે, ને ઐરીની જોડે મરદને બને નહીં સારે મરદ ઐરીને ૩. ૧૦૧) આપે, પછી તે ઐરી ગમે તેની સાથે નાતરું કરે, ને મરદ ગમે તેની સાથે પરણે ચા નાતરું કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની ઐરી તે ધણીની મુઆની ખબર આવ્યા પછી તેનો દાહાડોપાણી તે મરનારના વારસો કરે સાર પછી તે ઐરી બીજ સાથે નાતરું કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કેટલાએક ગામના મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરું કરતા નથી. કેટલાએક મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે; ને ઐરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરેજ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી, તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે લગન કરતાં આસરે ૩. ૧૦) નું વધતું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડે સારે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે મરનાર ધણીના વારસને પાછું આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી ધણીનો દાહાડોપાણી તથા કરજ નથા

છોકરી પરણ્યાવવાનો ખરચ બાદ કરીને પલ્લું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ધણી વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું ખરચ કચું હોય તો પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં મધે નાહાનાં છોકરાં માની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં પેહેલાના આપના ધરમાં રહે, ને નાહાનાં છોકરાં મોટાં થયાં પછી પેહેલા આપને ઘેર જાયછે.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની ઐરીથી છોકરાં થયાં સારે વારસો લેવામાં બંનેનાં છોકરાંનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી ઐરી જીવતાં તે ઉપર બીજી ઐરી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કાઈ ઐરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગ્ગર રાખે નહીં.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, પણ મરદની ખુશીથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે ધણીના સગા તે બાઈને ખોરાકીપોશાકી આપે તો વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરું કરી શકેછે, પણ સ્ત્રીથી પરણ્યાસિવાય નાતરું થાય નહીં.

૫. નાતરું કીધા પછી મરદ મેહેલવામાં મુખતાર છે, પણ બાઈથી બરાબર પુદ ધણીને મેહેલાય નહીં.

૬. નાતરાંનું પલ્લું ખેડની રાજ ખુશીથી લેવાય અપાય છે-મુકરર આંકડો નથી.

૭. કદાપિ ધણી છેડો આપે તો તે પલ્લું પોતાના કબજામાં લે, ને (અગર) તે બીજો મરદ કરવા આહે તો ફારગતી લે.

૮. અમારામાં ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લુ તથા જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે તેના વારસને પાછી આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાય-કાજની ચિઠ્ઠી કરાવવાનો ચાલ નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે ફારગતી લઈને નાતરે જાય; અગર ફારગતી લીધાવિના નાતરે જાય તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સીજ કરે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે કાંઈ પક્ષાંની જન-સો હોય તે પાછી આપે-ધસારો જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મરનારના વારસને સોંપે, અગર તે ન રાખે તો બાઈ બેઠે તેડી જાય.

૧૨. લમનની બેરીનાં છોકરાં હોય ને પછી નાતરાંની બેરીને લાવ્યો-પછી છોકરાં થાય તે સર્વનો વારસો બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી બેઠે તે ઉપર આહે તેટલી નાતરાંની બેરી લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે દિકરી તથા પલ્લુ દિવેર જેઠને હવાલે કરે, ને દિવેર જેઠ તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. નાતરાં બાબતનો બીજો ચાલ નથી; પણ કોઈ નાતરું કરતી વખત ન્યાતગોરને બોલાવે છે, ને કોઈ નથી પણ બોલાવતા, પણ રૂ. ૧ ન્યાતગોરને આપે.

રજપુત-પાંચરા બાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૨૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે; પેહેલાથી બંદોબસ્ત કરીને વરને સાથે લઈને નાતરું કરવા જાય છે, ને સાં ગોર પૂજ કરાવીને ચોખા વધાવે છે એટલે નાતરું સહી થયું.

૨. છેડો અમારામાં ફાટતો નથી.

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બેરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ બેઠીને બીજો ઠેકાણે નાતરે જાય છે, ને કાગળપત્ર આવતો હોય તો નાતરે જવાય નહીં.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે, પણ બાઈથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહીં.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકે નહીં-મુઝે છુટકો.

૬. નાતરાંના પક્ષાંનું મુકરર નથી, પોતાની પક્ષી પ્રમાણે લે આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાય નહીં.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લુ જે કાંઈ હોય તે પાછું આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી લીધા વગર નાતરે જવાય નહીં.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે કાંઈ ધસાતાં પલ્લુ રહ્યું હોય તે પાછું આપે. ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં નાહની ઉમરનાં હોય તો તેની માની સાથે જાય ને મોટાં થયાં પછી પેહેલા બાપના ઘરમાં પાછાં આવે છે.

૧૨. લમનની બેરીના છોકરા તથા નાતરું કીધા પછી નાતરાંની બેરીને છોકરા થાય તે બેહુના વારસામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ બેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીની ખાતર તેનો દિવેર પલ્લુ રાખી શકે છે ને દિવેર પરણાવે.

૧૫. નાતરાંનો બીજો ચાલ નથી.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરાંનું માયું વર તથા કન્યા બેહુની તરફથી જાય છે; ને બેરી પોતાના માબાપના ઘરમાં એકડી રહેતી હોય ત્યારે માબાપની મરજીમાં આવે સાં નાતરે દે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ છે; ને

પેહેલા ધણીની ફારગતી હોય તો બીજા સાથે નાતરે જવાય, નહીં તો નહીં જવાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી આવવાની વાટ જુએ, પછી તેના દિએર જેઠની ફારગતી લઇને બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરસ્થાવિના નાતરે કરે છે, ને બૈરી પરસ્થાવિના નાતરે કરે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરેલું ફરી શકું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરતી વખત પલ્લું આપેછે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી જે આટલુંજ આપવું જોઈયે, પોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે લે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીને છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી તેની બૈરી નાતરે કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા જે કાંઈ માલમીલકત તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસોને પાછું આપીને પછી નાતરે કરે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે સારે મરનાર શખસના વારસની ફારગતી જોઈયે.

૧૦. નાતરે કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું પુરું પાછું આપવું જોઈયે—ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે.

૧૧. બૈરી નાતરે જાય સારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને પછી મોટાં થાય સારે પાછાં પોતાના આપના ઘરમાં આવીને રહે.

૧૨. પરણેલી બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય તેનો વારસો લેવામાં બરાબર હક છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર બીજા નાતરાંની બૈરી લાવવાનો ચાલ નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેને વાસ્તે જે નાતરે જનારી બૈરીનો દિએર [હોય તે] પલ્લું તથા મીલકત રાખે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નાતરાં બાબતનો નથી.

સલાહ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે.

૨. છેડા ફાડવો એ જે ધણી પોતાની બૈરીને છેડે આપવા ચાહે તો ૩. ૫૦) રોકડા બૈરીને આપે તથા કાજ સાહેબને લાં જઈને ફારગતી આપે તથા તેની ગુનેહગારીમાં તે ધણી ન્યાત ૧ જમાડે, તથા ૩. ૧૦) ન્યાતમાં આપે સારે તે બૈરી જીવતે ધણીએ બીજા સાથે નાતરે કરવા ચાહે તો કરે; યા બૈરી પોતાના ધણીને છેડા આપવા ચાહે ને ધણી રાજ હોય તો ૩. ૫૦ તે બૈરી પોતાના ધણીને આપે ને ધણીની પાસેથી કાજ સાહેબને લાં જઈને ફારગતી લે, તથા તેની ગુનેહગારીમાં તે બૈરી ૩. ૧૦) ન્યાતમાં આપે, તથા ન્યાત ૧ જમાડે, સારપછી તે બૈરી જીવતે માટીએ બીજા સાથે નાતરે કરવા ચાહે તો કરે—એ ચાલ છે.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખખર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહીં આવે સારે તેની બૈરી તેની પછવાડે ચુડીકર્મ કરીને બીજા સાથે નાતરે કરવા ચાહે તો કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરીને પરસ્થાવિના નાતરે કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરીકું ને ધણી ધણિયાણીને નહીં બને તો લગનની બૈરીની બરાબર ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે કરી શકેછે.

૬. નાતરે કરતી વખત પલ્લું આપેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતપોતાની પડકુ પ્રમાણે આપેછે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે—પલ્લું ૩. ૧૦૦) નું પાછું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે સારે પલ્લું તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી, ને પછાં શિવાય જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. કોઈ ઐરી નાતરું કરે-ધણી મુઆ પછી-ને તે ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલા બા-
પના વારસના ધરમાં રહે ને નાહાના હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસાપણામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. હા, પરણેલી ઐરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. પદ્ધતું પાછું આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સર્વે સિરસ્તા ઉપરના જવાબમાં આવી ચુક્યા. પણ જે સખસ નાતરું કરે તે સખસ ગુન્હે-
ગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે એ સિરસ્તો છે.

કાઠિયા-સુરતી કણ્ઠીનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે માંહોમાંહે વાત થયા પછી બેઠું જણ રાજ થાય ત્યારે બાનામાં ૩. ૧) વરને ઘેરથી હર કોઈની સાથે મોકલાવે એટલે નાતરું કરવાનું સહી થાય છે.

૨. ધણી છેડો આપે તો ઐરી ફારગતી લઈને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય છે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને કાગળપત્ર નહીં આવે ત્યારે વરસ ૬ સુધી વાટ જોઈને તે ધ-
ણીના સગાની રજા લઈને તે બાઈ બીજે ઠેકાણે ના-
તરે જાય છે.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે છે, પણ ઐરીથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહીં.

૫. અમારામાં કોપેલું નાતરું ફરતું નથી તો કા-
રણું શું લખીએ ?

૬. નાતરું કરતી વખત પદ્ધતું લગનની બરાબર આપે છે, ને કોઈ થર બદલે એ જાય છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડાય નહીં, ને ધણી રજા આપે તો છેડો લે છે; ને પક્ષાંતું તો પક્ષાં-
બાબતની કલમ ૧૮ માં લખેલું છે.

૮. ધણી મુઆપછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણી

નું પદ્ધતું તથા તેનો માલ તેના વારસને પાછો આપે, પણ તેમાંથી રૂ. ૧૦) ને આસરે એક જણસ રાખે છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરના-
રના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી, પણ પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપ્યાવિના જાય તો પંચ તેને અટકાવ કરી શકે છે.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પદ્ધતું પાછું આપે તેમાં ધણીની રજાથી જે ખરચમાં આવ્યું હોય તે મુજરે આપ્યામાં આવે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરા તેની મા સાથે એ જાય છે, ને પેહેલા બાપના ધરમાં પણ રહે છે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરાં થાય તથા નાતરાંની ઐરીથી છોકરાં થાય તે બેઠુંનો વારસો બરાબર પોહોં-
ચે છે, પણ આંગળીએ લાવી તેનો વારસામાં હક પો-
હોંચતો નથી.

૧૩. પરણેલી ઐરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાત-
રાંની લાવે છે.

૧૪. કોઈ ઐરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય ત્યારે દિકરીને પદ્ધતું આપવાનો ચાલ નથી, તે પદ્ધતું ધણીના વારસ પાસે રહે છે.

૧૫. એ શિવાય બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

કાઠિયા-સુરતી કણ્ઠીનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરું કરવાની રીત એ છે જે નાતરું કરનાર સખસ પોતાના સગાવાહાલા વિગેરેને પોતાની જોડે તેડીને કન્યાને ઘેર જાય ને ત્યાં નાતરું કર્યા પેહેલા પંચાય-
તના લવાજમના ૩. ૨૫ તથા પતાસાં તથા ૩. ૧૧ પોતાના ગોરનો-જીમલે ૩. ૩૩૫ પંચાયતમાં બેસીને પોતાના ગોરને આપે છે, ને પંચાયત બ્યારે ગોરપાસે માગે ત્યારે આપે, રૂપિયા ૨.

૨. એ કલમ લખવાની જરૂર તો નંબર ૪ ની ક-
લમ ૪ માં લખેલું છે તો શું લખીએ ?

૩. એ કલમ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. હા. ને જૈરી તો પરણ્યાવિના નાતઈ કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કચ્છું તથા કચ્છા પેહેલાં બાનું આપેછે તોએપણુ ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૧૫૧) અંકે એકસો એકાવનનું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી મેહેલે તો ધણીની મરજી પ્રમાણે પહાંનું થાય.

૮. કોઈ શખસ મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી નાતરે જાય સારે તેનું પલ્લું મરનાર શખસોના વારસોને આપેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતઈ કરે સારે મરનાર શખસના વારસોની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતઈ કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું જે કાંઈ ધણી જીવતાં ખરચ થતાં વધતું હોય તે વારસોને પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયો હોય ને તેનાં છોકરાં હોય ને તે છોકરાં નાહાનાં હોય સાંસુધી તેની આપાસે રહે, ને પછી તેના વારસોને આપેછે.

૧૨. પણિયતની જૈરી તથા નાતરાંની જૈરી તે બંનેનાં છોકરાં હોય તે [ને] વારસામાં હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી જૈરી જીવતાં તે ઉપર ખીજી નાતરાંની જૈરી પણ અમારી ન્યાતમાં કરેછે.

૧૪. અગર કોઈ જૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પેહેલા ધણી લગતા વારસોને આપીને જાય.

૧૫. સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

કાછિયા-કણુખી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કરવાનો ચાલછે, ને તેની રીતી એ છે જે રાતની વખત નાતઈ-પોતાના તડના પટેલની રજા લઈને પંચાયતના હકના પટેલને રૂ. ૭૫ આપે, ને પોતાના સગાવાહાલાને તેડી જઈને જે ઠંકાણે કન્યા હોય સાં નાતઈ કરેછે.

૨. છોડા ફાડવાની વિધિ એ છે જે જૈરી છોડા ફાડવા નીસરે તો ધણી પલ્લું ખાઈ જાય તથા તેડે

નહી તથા ખોરાકી પોશાકી આપતો ન હોય તથા પોતાના માટીની બદફેલી વિગેરે તથા તકસીર હોય ને તે વાત-ન્યાતના પટેલો વિગેરેની રજા પોતાના માટીની તકસીર તથા બદફેલી સાબિત કરે ને ન્યાતની રજા લઈને છોડા ફાડેછે; પણ માટીનું પલ્લું હોય તે પોતાના માટીને પાછું આપેછે ને મોટા તડની કન્યા હોયતો રૂ. ૨૩૫૫ સાજનામાં આપેછે, ને નાહના તડની કન્યા હોય તો રૂ. ૧૩૫૫ સાજનામાં આપેછે-કાંચળે જૈરીને નાતરે લઈ જાયછે તે શખસ આપેછે; ને સુરતી તથા અમદાવાદીનો છોડા ફાડવાનો ચાલ એકજછે; તથા સુરતીના તડ બે હેઠી ગમાર તથા અક્ષાયાની વાડીનું તેની સ્ત્રી પેહેવાર એ છે જે રૂ. ૩૦) આપે ને લે સહી,

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની જૈરી વરસ ૧૨ સુધીમાં રાહ જોઈને પંચના પટેલ વિગેરેને જાહેર કરે, ને પટેલ વિગેરે ન્યાતના લોકોની રજા લઈને ખીજે ઠંકાણે નાતઈ કરે.

૪. કોઈ શખસ કુંવારો હોય તે સમડી સાથે પરણીને નાતઈ કરેછે, ને તેના ઉપર આ નંબર ૫ ના સવાલ ૨ માં જે સાજનાનો હક લખ્યોછે તે પ્રમાણે આપે, ને જૈરી પરણ્યાવિના નાતઈ કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કચ્છા પછી પાછું ફરે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કરેછે ને તે વખત પલ્લું રૂ. ૧૦૧) નું આપેછે.

૭. ધણિયાણી છોડા ફાડે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરેછે. ને ધણી જૈરીને મુકે તો જૈરી ધણીને પલ્લું હવાલે કરેછે.

૮. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી નાતઈ કરે તો પેહેલા માટીનું પલ્લું જે મરનારના વારસો હોય તેને (પલ્લું) પાછું આપવું જરૂરછે.

૯. નાતઈ કરે સારે મરનારના વારસોની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતઈ કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું જે કાંઈ ધણી જીવતાં તથા ખરચ થતાં વધતું હોય તે વારસોને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયો હોય ને તેના છોકરા હોય

ને તે ઊકરા નાહના હોય ને (તે ઊકરા) ધાવણુ હોય ત્યાં સુધી તેની ચા પાસે રહે, ને પછી તેના વારસોને મોંપે.

૧૨. પશ્ચિમત ઐરી તથા નાતરાંની. ઐરી એ જાનો ઐરીઓના પેટના ઊકરા જે મરફને ઘેર પેદા થયા તો વારસામાં હક બંનેનો બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઐરી જીવતાં (ને) બીજી નાતરાંની ઐરી પણ અમારી ન્યાતમાં કરે છે.

૧૪. અગર કાઈ ઐરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પેહેલા ધણીના લગતા વારસને આપીને જાય.

૧૫. સવાલ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

કોળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કરવાનો ચાલ છે; તેની રીત એ જે મરફ નાતઈ કરવાને ઐરીને ત્યાં જાય તે વખત બોલી પ્રમાણે સેકડા રૂ. ૫ થી તે રૂ. ૧૦ સુધી નાતઈ કરનાર મરફ આપે, તથા ધરે-ણીની બોલી પ્રમાણે ધરેણું તથા ચુડો લઈ જઈને માળીમાં મુકે, પછી તે નાતરે જાય તે ઐરીને ચુડો પેહેરાવી ચાર ઐરીઓ ચાંદો કરી ઓખા વધાવી સવિવાર મંગળવારે રાતમાં ને રાતમાં વિદાય કરે, ને ગામના પટેલને રૂ. ૧ તથા બ્રાહ્મણને રૂ. ૧ આપવો પડે છે.

૨. છેડા ફાડવો તે ધણી ધણિયાણીને બનાવ નહીં બને ત્યારે ન્યાતના પંચ એકઠા કરીને ઐરીને પાસે ધણીનું પલ્લું પાછું અપાવે, ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે દંડ લે ને ધણી પાસે ફારગતી અપાવે. પછી પોતાની ખુશીમાં આવે ત્યાં નાતરે જાય-પેહેલા ધણી જીવતાં.

૩. જે ઐરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તે ઐરી છોડવાળી હોય તો ધણીની મુઆની ખબર આવે ત્યાં સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય, ને વગર છોકરાં-વાળી હોય તે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરફથી પરણ્યાવિના નાતઈ થાય નહીં; કદાચિત કાઈએક કુવારો નાતઈ કરવા ચાહે તો સમડીના ઝાડ સાથે પેહેલા પરણીને પછી નાતઈ કરે; ને ઐરીથી તો પેહેલાં પરણ્યાવિના નાતઈ થાય નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતઈ કરતી વખત બોલી પ્રમાણે આપે છે, તે લગનની બરાબર નથી, નાતરાંની રીત જુદી છે-તે પેહેલી કલમમાં એજ નાતરાંની બાબતના જવાબમાં લખ્યું છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડે તો ધણીનું પલ્લું પાછું આપે ને પંચ પણ ગુનેહગારી લે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતઈ કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું હોય તે તેના વારસોને આપે, અગર બેઠી રહે તો પોતે ખાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતઈ કરે તે મરનારના વારસોને તેના માલ પાછો હવાલે કર્યો એટલે વારસોની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતઈ કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવું તે ખરચ થતાં બચ્યું હોય તેટલું પાછું આપે, ધણી થોડા વરસનો મેળ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતઈ કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોય તે પેહેલા બાપના ધરમાં રહે, નાહનો છોકરો હોય તે માની સાથે જાય, પણ પરિણામે પાછો પેહેલા બાપને ત્યાં આવે.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની ઐરીથી છોકરાં થાય ત્યારે વારસો લેવામાં બે-હુનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઐરી જીવતી હોય તે ઉપર નાતરાંની બીજી લાવી શકે છે.

૧૪. કાઈ ઐરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે છોકરીને પરણાવવા સારૂ તેના દિઓર જેઠ રાખે, અગર ઐરી છોકરીને સાથે લઈ જાય તો ઐરી છોકરીને પરણાવે-પલ્લું આપે નહીં.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

ઢાળી-તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

“આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૪ વાળા સાથે તમામ મળે છે તેથી દાખલ કીધો નથી.

ઢાળી-આળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે તેની રીત બે છે તેની વિષત:

૧. નાતર કરવાની વાતમાં વર તથા કન્યાના માઆપ રાજ હોય ત્યારે તો તાડી ર. નાની બેરીના આપને ઘેર મોકલે, ને (લાં) પટેલ વિગેરે પંચના લોક લાં જાય ને પૈસા ૧ ના ભજમાં લઈ જાય છે, ને તેમાંથી એકએક ભજયું વર તથા બેરીને ખવડાવે ત્યારે નાતર થયું જાયું.

૨. રીત બીજી. કદાપિ બેરીના તથા વરના માઆપ રાજ ન હોય ને મરદ તથા બેરીનું દિલ રાજ હોય ને બેરીનું દિલ મરદ ઉપર લાગ્યું હોય તો તે નાતર કરનાર બેરી કુવાઉપર જઈને પાણીનું બેડું તથા ઢોચું ૧ બરીને તેના ઉપર હાર ૧ પુલનો મુકીને તે બેરી પોતાના માથાઉપર મુકીને તે મરદને આરજી જઈને ઉભી રહે. ત્યારે તે મરદ તેના માથા ઉપરથી બેડું ઉતારે એટલે તુરત તે બેરી તેના ઘરમાં પેસી જાય તેનું નામ પણ નાતર થયું કહેવાય છે. તે નાતર ફરી શકતું નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી શાની હોય ?

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની મુઆની ખમર આવે ત્યારે તે નાતર કરે. ને કદાપિ મુઆની ખમર આવી નહીં તો નાતર કદાપિ થાય નહીં-ગમે તેટલાં વરસ થાય તોપણ થાય નહીં.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતર કરે છે, પણ બેરી-થીતો પરણ્યાશિવાય થાય નહીં.

૫. નાતર કીધું તે ફરી શકે નહીં.

૬. પલ્લું નથી તો શું લખીએ ?

૭. જીવતે ધણીએ છેડો ફાડતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે તો તેનો આલ હોય તે ધણીના વારસને પાછો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે તો ફારગતીની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૦. પલ્લું નથી તો આપે શું ?

૧૧. એકરાં મોટાં હોય તો તેના આપના ઘરમાં રહે ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. પલ્લું નથી તો દિએર રાખે શું ?

૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

ઢાળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે કાજને લાં જઈને તલાક ખાધી ને કાજ છકાર લખી લે છે એજ ફારગતી. ને પછી તે બાઈ બીજી જોડે નાતરે જાય ને છેલ્લાનો ધણી બેચા કરે.

૩. જોનો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બેરી શાસ્ત્ર પ્રમાણે ૧૨ વરસ બેસી રહે, ને બાર વરસમાં કાગળખત્ર નહીં આવે તો દાહડોપાણી કરીને નાતરે જાય; ને બાર વરસમાં કાગળ આવે તો ફરી બાર વરસ વાટ જીએ.

૪. મરદ કુવારો હોય તો સમડીના ઝાડ બેડે પરણીને નાતર કરે, પણ કુવારી બેરીથી નાતર થાય નહીં; એ ચાલ છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે નાતર કરે છે તે બેરી ઘર નહીં રાંટે ને લુચ્ચી ઉચ્ચી નીકળે તો કાહડી મુકે, અથવા બદ્દલી કરે તોપણ કાહડી મુકે છે.

૬. નાતર કરતી વખત ધરેણું ઉપરની વિવાહ બાબત પ્રમાણે આપેછે; તેઉપરાંત જથ્થા ૩-ચુડી તથા સલેયાં ૩ પાનાં તથા અકાટી સેનાની-એટલું લગન કરતાં વધારે આપેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે ધણીની રાજી વિના બેરીથી છેડો ફાટે નહીં, અગર ધણી રાજી થઈને છેડો આપે તો પલ્લું પાછું લે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે તો આગલા ધણીનું પલ્લું હોય તે મરનારના વારસને હવાલે કરે, પછી ન્યૂતરે જાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ છે.

૧૦. મરનારની વસિયતમાંથી આરમું થયું હોય તો બધું પલ્લું પાછું આપે, ને પક્ષમાંથી ખરચ કર્યું હોય તો ખરચ કરતાં વધેલું પલ્લું મરનારના વારસને પાછું આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતર કરે ત્યારે મોટાં છોકરાં હોય તે આપના વારસ પાસે રહે, ને નાંધડું હોય તે માસાથે જાય.

૧૨. પરણેલી બેરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની બેરીનાં છોકરાં બંન્ને બરાબર હિસ્સેદાર છે.

૧૩. પશ્ચિમતની બેરીને નાતર કરવા ચાહે તે પશ્ચિમતની બેરીની રબથી કરે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં નાતરે જાત ને દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું દિએરને આપીને જાય.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો એજ ચાલ છે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની બેરી નાતર કરવા ચાહે તો તેના ધણીના કાગળો અપતા હોય તેમાંથી જે છેલ્લો કાગળ આવ્યો હોય તે કાગળની તારિખથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી, પછી તેની ક્રિયા કરે ને પછી નાતર કરે; ને કાગળ પત્ર નહીં આવતો હોય ત્યારે તો તેના ગયાના દાહાડાથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને તેની ક્રિયા કરીને નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકેછે; એ ચાલ છે.

૪. અમારામાં કુંવારો મરદ નાતર કરેછે, ને તેની રીત તો એ છે જે તે મરદ પેહેલાથી સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતર કરે છે. ને કોઈ શખસ નાતર કર્યો પછી પણ સમડી સાથે પરણે છે, પણ કન્યા તો કુંવારી નાતર કરતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. નાતર કરીને તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતર કરતી વખત પલ્લું તો રૂ. ૫૦) નું કરેછે. ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી, પણ ન્યાતનો ચાલ તો એજ મુકરર છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંતું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેને આપીને નાતરે જાય, એજ ફારગતી બધણી.

૧૦. નાતર કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાવાળી બેરી નાતરે જાય, ને તે છોકરા મોટા હોય તો આપની મીલકતમાં રહેછે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે લઈ જાયછે.

૧૨. લગનની બેરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળી બેરીના છોકરા હોય, પણ વારસો લેવામાં એકનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, એમાં ધણી મુખત્યાર છે.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. અમારામાં નાતર કરવાનો ચાલ છે તેની રીત તો એ છે જે નાતર રવિવાર મંગળવાર થાય છે. ને નાતર કરનાર મરદ તથા બેરીના બાપ બેહુ જથ્થા માંહોમાંહે સમજે, ત્યાર પછી તે બેરી નાતર કરનાર મરદના નામની ચુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતર કરે તેજ રાતે બેરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાય છે, એટલે નાતર સહી થયું; તે ફરી શકતું નથી.

૧૪. કોઈ ઊકરીવાળી ઐરી નાતરે જાય તો પલ્લુ તથા માલમીલકત તે જોઈ તથા દિઝેરને આપીને જાય, ને જોઈ તથા દિઝેર ઊકરીની બરદાસ્ત કરે.
૧૫. એ શિવાય બીજો અમારામાં ચાલ નથી.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તડ બીજનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ખ.’ અંક ૧૬૪.*

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ખ.’ અંક ૧૫૩.

૧. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે છે. ને નાતરે જાય સારે વારસની ફારગતી લઈને કાજની ચિટ્ટી કરાવીને નાતરું કરે છે.
૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.
૩. પરદેશ ગયા પછી બાર વરસ સુધી તેની ખખર ન આવે સારે ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.
૪. કુંવારો નાતરું કરી શકતો નથી, ને કરે તો પંચાતનો ખરચ આપીને કરે છે, પંચાતની રજાથી.
૫. નાતરું કર્યું તે ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરાંના પક્ષાંતું મુકરર નથી, જેને મળે છે તેવું કરે છે.
૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડી શકતી નથી.
૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પલ્લુ તથા મીલકત હોય તે આપીને ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.
૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.
૧૦. પલ્લુ પાછું આપે છે ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.
૧૧. ઐરી નાતરે જાય ને પેહેલા ધણીના ઊકરા નાહના ધાવણા હોય તે માતાની સાથે જાય, ને મોટા હોય તો ધણીનો વારસ રાખે છે. નાહના મોટા થાય પછી ધણીનો વારસ રાખે.

* આ અંક વિશે વિવાદ બાબતમાં શેરો લખેલા છે તે જુદા પૃષ્ઠ ૧૫૭.

૧૨. લગનની ઐરીના ઊકરા ને નાતરાંની ઐરીના ઊકરાનો હિસ્સો બરાબર છે.

૧૩. બીજી ઐરી લાવી શકે છે નાતરાંની.

૧૪. ધણી પક્ષાંતો દિઝેર છે, ને ઊકરીનો વેઢે વાર કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો સિરસ્તો નથી.

ખમાર-મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ખ.’ અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને જેને ગરજ પડે તે નાતરું કરે.
૨. છેડો ફાડવો તે એ જે કાજને લાં તે ઐરીને તલાક આપે ને સામસામી ફારગતી લે, ને છેડો ફાડ્યા પછી તે ઐરી બીજ સાથે નાતરું કરે. પેહેલા ધણી જીવતો હોય તો એ પણુ કરે.
૩. એવું અમારા દીકામાં આવ્યું નથી.
૪. મરદ પરણ્યા વિના નાતરું કરી શકતો નથી, ને ઐરીનું પણુ એજ પ્રમાણે.
૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કર્યું તે ફરી શકતું નથી તો શું લખીએ ?
૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લુ
૭. ૧૨૫ થી તે ૩૧. ૧૫૦ સુધી આપે, એ ચાલ છે.
૮. એનો જવાબ એ જે ધણીની રજા વિના ઐરીથી જવાય નહીં તો પક્ષાંતું શું લખીએ ?
૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરવા આઠે તો પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તથા પલ્લુ તેના વારસને આપીને પછી બીજ સાથે નાતરું કરે.
૧૦. મરનારના વારસની ફારગતી વિના તેથી નાતરે જવાય નહીં.
૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ તમામ પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને તેમાં તે ઐરીએ વાજબીનો ખરચ બે ચારની શાહેદીથી કર્યો હોય તે ખરચ પક્ષાંતમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલ છે.
૧૧. ધણી મરી ગયા પછી ઐરી નાતરે જાય ને ઊકરાં નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે લઈ જાય, અગર તે ઊકરાંના વારસ હોય તો તે લઈ જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી ઓકરાં થયાં ને તે બૈરી ગુ-
બરી ગઈને સાર પછી તે ઉપર ખીજ નાતરાંની
લાવે ને તેનાં ઓકરાં થાય તો બનેનો વારસામાં હક
બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી પશ્ચિમતની જીવતાં તે ઉપર ખીજ
આવતીજ નથી.

૧૪. કાંઈ બૈરી નાતરે જ્ય ને તેને દિકરી હોય
સારે તેનું પલ્લુ તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગર રાખે છે.

૧૫. એ કરતાં ખીજે કાંઈ અમારા જાણ્યા-
માં નાતરાં બાબતનો ચાલ નથી.

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાની એ રીત છે
જે વરને સાંધી આદમી જાય, ને માથું કરે તેને હા
કેહે તો વરને સાંધી નાળિયેર તથા પતાસાનો પડો
સેર ૧૧ સવાનો તથા ૩. ૧ લઈને વરના તડનો પ્રટેલ
તથા વરની તરફનાં સગાં સર્વે મળીને જાય, ને ક-
ન્યાને સાંધો પ્રટેલ તથા કન્યાને સાંધાં સગાં સર્વે
બેસીને કન્યાને ચાંદલો કરીને નાળિયેર ને ૩. ૧ આપે,
એટલે નાતર સહી. ને તે વખત પલ્લુ ૩. ૪૦ નું અંક
ચાળીસનું તે બૈરીને આપે. ને વરની પાસેથી ૩. ૨
કન્યાનો પ્રટેલ લઈને લાડવા મંગાવે, તે લાડવા સર્વે
ખાય સાર પછી આદાણુ મુદ્દતિ આપે સારે નાતર
કરવા જાય સારે પંચાતને બોલાવે, ને પોતીકાં તડની
તથા કન્યાના તડની સાં પંચાત મેળવે ને તેનું દાણું
૩. ૩ ત્રણ વરની પાસેથી કન્યાના તડવાળો લે તથા
સોપારી બે ને પાન ૧ ને ચપટી ખાંડ સર્વેને આપે,
તથા ૩. ૧૨ નાં લુગડાં આપે તથા કન્યાના તડવા-
ળાને જમણુ ૧ રીતબાતનું વરવાળો આપે; એ ચાલ
અમારામાં છે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે તેની
બૈરી વરસ બારસુધી વાટ જોઈને સાંધી ખખર
અંતર તથા કાગળપત્ર નહી આવે સારે બંગડીકર્મ
કરીને ખીજ સાથે નાતર કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યા
વિના નાતર કરી શકતાં નથી.

૫. અમારામાં નાતર કીધું તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારામાં નાતર કરે છે તે વખત પલ્લુ

૩. ૪૦ નું લગનની બરાબર આપે છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે સારે પલ્લુ તેના
વારસને પેહેલું સુકવી આપે, પછી નાતર કરે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે સારે મરનારના
વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતર કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે, ખ-
ર અકાંઈ બાદ કરીને આપે નહી, (અથવા) પલ્લુ
પાછું આપવું પડે છે. ને પેહેલો ધણી લણાં વરસ સુધી
જીવ્યો હોય તેનો સુકદો કરે છે, ચાર પંચાતના મ-
ળીને મળતર પ્રમાણે ૩. ૨૦ અપાવે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે સારે પે-
હેલો ધણીથી થયલાં ઓકરાં નાહનાં હોય તો તેની
આસાથે જાય, ને મોટાં હોય તો બાપના ધરમાં રહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી ઓકરાં થયાં તથા નાત-
રાંની બૈરી[ના] ઓકરાં થયાં સારે વારસો બેહુનો બરા-
બર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં ખીજ બૈરી કરે સહી.

૧૪. કાંઈ બૈરી નાતરે જ્ય ને તેને દિકરી હોય
સારે તેનું પલ્લુ દિકરીને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં ખીજે અ-
મારામાં ચાલ નથી.

મંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી ન્યાતના ને સંસારના વેહેવારથી
ગયો હોય સારે ન્યાતવાળા તેની તજવીજ કરીને
બાઈને રજા આપે. ને પરદેશ ગયો હોય તેની વરસ
૧૨ સુધી વાટ જોઈને બૈરી નાતરે જાય. ને અગર તે
શખસના કાગળપત્ર વા ખખર આવતી હોય સારે
જે દિવસથી કાગળ નહી તે દિવસથી વરસ ૧૨ સુધી

વાદ જોઈને નાતરે જાય, પણ ન્યાતના વેહેવારમાં હોય તો.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઘેરી તો પરણ્યાવિના નાતરે કરતી નથી, ને કદાપિ કોઈ પુરુષ કરે તો તેની વિધિ કરીને નાતરે કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પક્ષાંતું મુકરર નથી, લેનાર આપનારની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે આપે લે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડા ફક્ત નહીં.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેનો માલ જો હોય તે ત્યાર ન્યાતના ને દેખાડીને તેના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ત્યારે મરનારના વારસની દારગતીનો ચાલ નથી, પણ મરનારનો માલ હોય તે આપીને જાય.

૧૦. નાતરે કરતી વખત પલ્લું ચાલું આપે તો તેમાં ન્યાતિ ખરચ અથવા સંસારવેહેવાર જો જુવળી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાને મરનારનો વારસ રાખે તો ત્યાં રહે છે, ને વારસ નહીં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને પછી તો છોકરાની મરજીમાં આવે ત્યાં રહે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પહિયતની ઘેરીના છોકરા તથા નાતરાવાળી ઘેરીના છોકરા હોય તો વારસામાં બેઠુના હક બરાબર છે. ને ઘેરી બે જીવતી હોય તો બે ભાગ બરાબર, ને ઘેરીતે છોકરાનો પણ છે; ને એકને છોકરા ન હોય તો પોતીકું પલ્લું ને અનવચ્ચ લે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી ઉપર ઉપલા કાંરણથી બીજી ઘેરી કરે છે, તેશિવાય નહીં.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિંકરી હોય ત્યારે પલ્લું તો તેના વારસને આપે, ને તે વારસ છોકરીની બાલાશ રાખે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંમાં એશિવાય બીજા સવાલ નથી, ઉપરની કલમમાં લખેલા છે તે પ્રમાણે.

ખાટ—કસબે આરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંની ઘેરીત જો કોઈ એક કરે, ને બાકના પિહેરિયાં રાજી થઈને નાતરે કરાવે તો આગલા ધણીનું પલ્લું જો કોઈ બાકની પાસે હોય તે નાતરે કરે તે ધણી આપે છે, ને નહીં આપે તો તેને ન્યાત અધિકાર કરે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફાડવાની તથા ફારગતી લખવાની—તથા પેહેલા ધણી જીવતાં તે ઘેરી બીજા સાથે નાતરે કરે નહીં—તે ત્રણે સવાલનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાકને નાતરે કરવાનો અમારી માતિમાં કોઈ અલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ અથવા સ્ત્રી (ને) પરણ્યા વિના નાતરે કરી શકે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરે તે ફરી શકે નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરતી વખત પક્ષાંતું એ છે જે બાઈ તથા તેના પિહેરિયાંનું બન માને તે પલ્લું નાતરે કરનાર ધણી પલ્લું આપે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તેના વારસને આપવામાં આવે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે ને નાતરે કર્યા પછી આગલા ધણીના વારસને ધરેણું પાછું આપ્યા પછી તે વારસા દારગતી આપે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કર્યા પછી મરણ આગલા ધણીના વારસને આપે છે, તથા તે વારસે એ બાકનું બરણપોષણ કર્યું હોય તો પલ્લું પુરું લીધામાં આવે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરાવાળી ઘેરી ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય નહીં.

૧૨. લગન કરેલી ઘેરીના છોકરાનો તથા નાતરાંની ઘેરીના છોકરાનો વારસાપણામાં બનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બેરી ઉપર બીજી બેરી નાતરાંની લાવી શકે છે, ને ભરણુપેખણુ બંનેનું કરવું બેઈએ.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા પણુ નાતરે જાય નહી, અગર તે બાઈનાતરે જાય તે તેનું પલ્લુ દિકરીનો કાકો રાખે છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો નાતરે કરે તો આગલા ધણીનું પલ્લુ આપે તથા વિવાહનો ખરચ આપે. તથા માતિનું મન મનાવે તો માતિ અંગિકાર કરે છે. તથા કુંવારો હોય ને કોઈ જીવતા ધણીની બેરીને કાઢી જાય તો માતિ અંગિકાર કરે નહી, તેને ન્યાતબાહાર રાખે છે.

ભાડણી-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે, તેમાં બેરી પોતાના માબાપની રજા લઈને નાતરે જાય છે.

૨. એનો જવાબ પછાં બાબત નંબર ૨) ની કલમ ૧૬ માં પ્રમાણે. ધણી રજા આપે તો નાતરે જાય, બેરીથી ધણીની રજાવગર નાતરે જવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર તથા કાગળપત્ર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહીં આવ્યો તો તેની ધણિયાણીને તેના વારસની દાર-ગતી લઈને નાતરે જવાનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને નાતરે કરે છે. કન્યા કુંવારી પરણ્યા વગર નાતરે કરી શકતી નથી.

૫. નાતરે કીધું તે ફરી શકે છે નંબર ૨) ની કલમ ૧૬ માં પ્રમાણે.

૬. નાતરાંનું પલ્લુ લગનની ખરાબર ૩. ૭૫) અંક ૫૪૦૨૨નું છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડા દૂરતો નથી. ને અગર ધણી છેડા આપે ને તે બેરી નાતરે જાય તો તેની પાસેથી પલ્લુ ૩. ૭૫) નું ધણી પાછું લે છે, ને પછી નાતરે કરવા દેવાનો ચાલ છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પલ્લુ ૩. ૭૫) નું ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી. ને એ-સિવાય બીજો જે માલ હોય તે તમામ તેના વારસને હવાલે કરે, ને બીજા ૩. ૩૦) તે બેરી વારસના ક-રીને પોતાના ધણીના વારસને આપે ને નાતરે કરે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય તો મરનારના વારસની દારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૧૦. ધણી મુઆ પછી નાતરે કરે ત્યારે પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી, ૩. ૩૦) વારસના ક-રીને તે બેરી તેના વારસને આપીને જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે કરે, ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા હોય તે પેહેલાના બાપના ધરખં રહે, તેની માસાથે જવાનો ચાલ નથી.

૧૨. લગનની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બેરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસા-પણામાં બંનેના હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. કોઈ બેરી ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય ત્યારે પલ્લુ પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો દિકરીને શેમાંથી આપે ?

૧૫. એસિવાય બીજો ચાલ નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કરવાનો ચાલ છે. તે બેરી પોતાના માબાપ તથા સગાની સલાહ લઈને નાતરે જાય છે.

૨. છેડા દાડવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બેરી ધણી મુઆ પછી ના-તરે જાય છે. ધણી જીવતાં નાતરે કરવાનો ચાલ નથી. પરદેશથી તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે નાતરે જાય છે.

૪. અમારામાં કુંવારો નાતરે કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરે કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. અમારામાં નાતરું કરે ત્યારે ધણીના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછા આપે, ને જે ખરચ્યું હોય તે જાય, તે મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં ઓકરાં મોટા હોય તો તેના બાપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને જ્યારે મોટા થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ધરમાં પાછા આવે.

૧૨. પરણેલી બૈરીથી ઓકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી ઓકરાં થયાં હોય તો વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં રજા આપે તો બીજા નાતરાંની લાની શકે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે દિકરીને વાસ્તે તેનો માલ તેનો દિએર તથા જેઠા રાખી શકે છે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

ભરવાડ-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “બ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે; તે પેહેલા નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે વિવાહ મેળવવાની રીતે નિશ્ચય કરે ત્યાર પછી રવિવારે વામંગળવારે આગલી રાતે તે બૈરીના વારસને ઘેર વર તથા વરના ચાર સગાં જાય ને તેના વારસને ખવડાવવા તથા પિવડાવવાના રૂ. ૭) આપે; પછી તે બૈરીને વરની તરફના ચુડા આપે, તે બૈરીની તરફના તે બૈરીને પેહેરાવે, ને તે બૈરીને તથા વરને પાટલા ઉપર બે-

સાડીને બીજા નાતરાંની બૈરી કાઢની હોય તેઓ ચોખ્ખા વધાવે. ત્યારપછી જમીને રાતમાં ને રાતમાં તે બૈરીને લઈને વર તથા વરની તરફના તે જામ-માંથી જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી તથા પેહેલા ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરું કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની બૈરી તે પરદેશ ગમવાની મુઆની પાકી ખબર આવે ત્યારે બીજા સાથે નાતરું કરે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યા વિના નાતરું કરે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શક્યું નથી તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી. નાતરું કરવાનો નિશ્ચય એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે કરે ત્યાર પછી ને નાતરું કરવા પેહેલાં સારે દાહાડે પલ્લું આપે છે, ને તે પલ્લું લગનની બરાબર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો તેના પલ્લોનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી પેહેલા ધણીનો દાહાડપાણીનો ખરચ તથા પેહેલા ધણીનું કરજ આપ્યું હોય તે ખરચ બાદ કરીને પલ્લું પાછું આપે છે; ને પેહેલા ધણી ધણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેને પલ્લું ખરચ કચ્ચું હોય તે આપવું પડે નહીં.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીથી થયલાં ઓકરાં મધે મોટાં ઓકરાં તો પેહેલા બાપના ધરમાં રહે છે, ને નાહનાં ઓકરાં માસાથે જાય છે, તે મોટાં થયાં પછી પાછાં પેહેલા બાપને ધર જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી ઓકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી ઓકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનાં ઓકરાંનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી યૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની યૈરી લાવી શકાય નહીં.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિઝેર રાખે નહીં.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં ખાતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, પણ ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે છે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની યૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને (યૈરી) બીજા સાથે નાતરું કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે. પણ યૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારામાં નાતરું કરે છે ત્યારે ૨. ૨૦ વીસનું પલ્લું તથા લુગડાં વીસમાં કરે છે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પલ્લું તથા તેના માલ હોય તે તેના વારસને આપીને ફારગતી લે છે, ને વારસ નહીં હોય તો પંચને આપીને ફારગતી લે છે નાતરું કરે છે, ને પંચ તેની પાછળ ક્રિયાખરચ કરીને ખાય છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પલ્લું જે રહ્યું હોય તે પાછું આપે છે. ખરચ બાદ કરતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના મોટા છોકરા હોય તો પેહેલા આપના ઘરમાં રહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તો માનીસાથે જાય છે, ને મોટા થયા પછી છોકરાનો કાકા લાવવા ચાહે તો લાવી શકે છે.

૮૧

૧૨. નાતરાંની યૈરીના છોકરાં તથા લગનની યૈરીના છોકરાંનો વારસો લેવામાં બેના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલીની રજા શિવાય બીજી નાતરાંની લાવી શકતો નથી.

૧૪. કોઈ યૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિઝેર રાખે છે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, તેમાં યૈરી પોતે મુખત્યાર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ છે ને તેમાં યૈરી પોતે મુખત્યાર છે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની યૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજા સાથે નાતરે જાય છે.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારા નાતરું કરે છે, ને યૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકે છે, ધણી ધણિયાણીને ન બને તો ફરી શકે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત તથા પરણતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે ધણીનો જે માલ હોય તે પાછો આપે, ને પછી નાતરે જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે છે, ને ફારગતી લે છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે- જે માલ રહ્યો હોય તે તેના વારસને પાછો આપીને નાતરે જાય છે.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરા મોટા હોય તો પેહેલા આપના ઘરમાં રહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કાંઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તે બૈરીની પાસેથી જ માલ હોય તે તેનો દિવર રાખી શકે છે.

૧૫. એ શિવાય બીજે ચાલ અમારામાં નથી.

વાંસફાડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે, બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી તથા પાંગળી એવી તરેહથી બહુ દોષવાળી થાય તો બીજી નાતરે લાવે, પણ પેહેલી રાજી થાય ત્યારે લાવે, ને પેહેલીને પાળે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. આર વરસ સુધી વાટ જોઈને ન્યાતને જાહેર કરીને નાતરું કરે—ન્યાતની રજા નથી.

૪. પરણ્યાવિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરજ નહીં.

૬. ગાંડી ૧ રૂ. ૫) ની હેમની તથા કલાં જોડ ૧ રૂ. ૫) નાં તથા લુગડાં જોડ ૧) રેશમી એટલું આપે છે.

૭. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે તેના વારસને પક્ષાં વિગેરે પાછું આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે, જે પંચની નજરમાં વાજબી ખરચ થયો એવું જાણવામાં આવે તો; નહીં તો પુરું પક્ષાં વિગેરે પાછું આપવું.

૧૧. આપના વારસ હોય તો તે છોકરાંને રાખે, ને ન હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસ બંને સરખા છે.

૧૩. ના, નથી લાવી શકતા; ને બીજી બાબત તો પેહેલા નંબરમાં જવાબ છે તે પ્રમાણે છે.

૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેનો દિવર રાખે છે.

૧૫. એ ઉપર લખ્યા છે સવાલોના જવાબ તેજ પ્રમાણે છે.

વાંસફાડા-દક્ષણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે છે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી, ને તે ઉપરાંત થઈને બૈરી જાય તો ધણી[ને] રૂ. ૫૦) રાજકરામણી આપે, ને પંચાતને રંજ લીધાના રૂ. ૨૫) આપે.

૩. પરદેશ ગયાનો ચાલ નથી, ને પરદેશ જાય છે તે ધણીયાણીને જોડે તેડીને જાય છે.

૪. પરણ્યાવિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંની રીત પણ લગન પ્રમાણે છે.

૭. બીજી કલમ પ્રમાણે કરીને છેડા ફાડી શકે છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પલ્લું પાછું આપે છે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપે ત્યારે ખરચ બાદ થાય છે.

૧૧. મોટાં છોકરાં હોય તો આપના ઘરમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો બૈરીની જોડે જાય, ને તેને પણ મરનારનો વારસ રાખે તો રાખી શકે છે.

૧૨. લગનની બૈરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની બૈરીનાં છોકરાંનો હિસ્સો સરખો છે.

૧૩. લાવી શકે છે.

૧૪. દિકરીને વાસ્તે રાખે છે, ને દિવર દિકરીને પરણાવે છે.

૧૫. એ શિવાય કાંઈ બીજી રીત નથી.

પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મુઆ પછી આજકિન સુધી બૈરી નાતરું કરે છે તે ગોરને માલમ છે.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને બીજા સાથે નાતરું કરેછે.
૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.
૫. નાતરું ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરું કરતી વખત મળે તે પ્રમાણે કરેછે થરેલું.
૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડતો નથી.
૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો ધણીના મા-આપ વિગેરેને પાછું આપે, જે કીધું હોય તે પ્રમાણે.
૯. પલ્લું આપે ને દારગતી બંનેને જોઈએ.
૧૦. નાતરું કરતી વખત ધણીના વા ધણિયા-ણીના માઆપના ખરચમાં વપરાય તો તે બાદ કરીને આપે, નહીં તો પુરું આપે; પેહેલો ધણી ધણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તોપણ એજ પ્રમાણેછે.
૧૧. છોકરાની સરત કરી હોય તો નાતરાવાળાના થરમાં રહે, નહીં તો સગા આપને ઘેર રહે.
૧૨. બેહુનો બરાબર હક છે.
૧૩. પરણેલી ઉપર બીજી લાવી શકેછે.
૧૪. પલ્લું રાખી શકેછે.
૧૫. બીજા કાંઈ ચાલ છે, પણ જાણ્યામાં નથી.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે, જૈરી મુઆ પછી અથવા જૈરી જીવતે આંધળી તથા પાંગળી થાય તો તેને રાજી કરીને બીજા નાતરે લાવે.
૨. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?
૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને ધણીના વારસની રજા લઈને નાતરું કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.
૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકેછે, પણ જૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.
૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરાના ખરચના ૩. ૧) જૈરીના વાલીને આપવાનો ચાલ છે.
૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. મુઆ પછી નાતરું કરે તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી.
૯. ધણીના વારસને મરનારનો માલ હોય તે આપીને નાતરે જાય, ને દારગતીનો ચાલ નથી.
૧૦. પલ્લું નથી તો ખરચ શામાંથી આપે ?
૧૧. નાતરું કરે ત્યારે છોકરા નાહના હોય તો જૈરી સાથે જાય ને મોટા હોય તો આપના વારસ રાખે.
૧૨. બંને જૈરીના છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે. લગન તથા નાતરાવાળીના છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે.
૧૩. પરણેલી જૈરીની રાજીથી લાવી શકેછે.
૧૪. પક્ષાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?
૧૫. એ સવાલ કરતાં કાંઈ બીજી રીત નથી.

પુરબિયા-ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

- ૧-૧૫. નાતરાં આપતના સવાલ ૧૫ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલતો નથી, પણ કોઈ જુલથી અથવા કન્યાની મોટના સ-ખખથી છાતું છપતું ચોરી છુપીથી કરે તો ટુંકી ન્યા-તના સખખથી ન્યાતના ઠાકોર તથા પંચાતના સર્વે લોકો મળીને તેનું સમાધાન કરેછે. ને તે જૈરીના આ-ગલા ધણીના જેવર વિગેરે માલમીલકત આપતની તજવીજ કરીને તે મરનારના વારસાને પાછું અ-પાવ્યામાં આવેછે, ને (જ્યારે કે) એ પ્રમાણે સમાધાન થયા પછી નાતરું કરનાર જૈરીનો તથા મરદનો હક હરેક કામમાં પરણેલા મુજબ છે.

પેટીધડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે.
૨. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નહોતો, ને હાલમાં જીજીવી છેડો ફાડેછે તે અમે સર્વ લોક મળીને બંધ કરીએ છીએ કે આયદે કોઈ ધણી જીવતે છેડો ફાડે નહીં.

૩. પેહેલા ધણીની બાર વરસ સુધી વાટ જોવી, ને ખબર ન જણાય તો પરણેલી બૈરી નાતરે જાય-બી-જો ધણી કરે.

૪. પરણ્યાવિના મરદથી તથા બૈરીથી નાતરં થાય નહીં.

૫. નાતરં પાછું ફરતું નથી.

૬. પલ્લું આપવામાં તરફેણની મરજી,

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંતું શું લ-ખીએ ?

૮. પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા બીજો માલ ધણીને અથવા ધણીના વારસને પાછો આપે.

૯. જાય તો માલની ફારગતી આપે.

૧૦. હા, પલ્લું નાતરં કરતી વખત આપીને જાય.

૧૧. મોટું છોકરું હોય તો પેહેલા બાપના ધર-માં રહે ને નાહતું હોય તો આંગળિયે જાયછે, ને તે છોકરું મોટું થયા પછી પેહેલા બાપના વારસ પાછું પણ લાવી શકેછે,

૧૨. હા. બંનોનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા. લાવી શકેછે.

૧૪. હા. દિકરીને વાસ્તે કાકા વિગરે રાખે.

૧૫. એશિવાય બીજો ચાલ અમારા જણ્યામાં નથી.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૬.*

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલ એ છે જે વરદાણું કરવા ન્યાતની બૈરી જાય, ને કેહે કે ફ-લાણા જોડે નાતરં કરશે, ને તે હા કેહે તો ૩. ૧૭ બાનામાં આપે એટલે સહી થયું; પછી ફરે નહીં. ને પલ્લું ૩. ૧૫૧[તું] તુરત કરે ને પછી નાતરં કરે, ને પંચાતનું દાણું ૩. ૭ સાત ન્યાતગોરને પંચની તરફના આપે પછી નાતરં કરે-એ રીત છે; તથા ધણી ગુ-જરી ગયો ને તેજ વરસમાં બૈરી નાતરં કરે તો ૩. ૨૫) પંચાતના તથા ૩. ૨) ન્યાતગોરના જુમલે

૩. ૨૭) ન્યાતગોરને નાતરાંનો કરનાર આપે; તથા ૩. ૦૧ સુરતી ગોરનું દાણું-રકમ બે ૩. ૭) તથા ૩. ૨૭ ઉપર ને ૩. ૭) ની રકમ ઉપર ન્યાતગોરનું ૩. ૧) દાણું છે. તથા માથું બોડાવેલી બૈરી નાતરં કરે તેની પાસેથી ૩. ૧૦) દશ તકસીરના તથા ૩. ૭) પંચના દાપાના તથા ન્યાત ગોરનો તથા સુરતી ગો-રનો ૩. ૧૧ દાપાનો-જુમલે ૩. ૧૮૧ આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ધણી ગુજરી ગયા પછી નાતરં કરે અથવા ધણી નામદ હોય ને પંચ રજા આપે તો છેડો ફાડે.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરં કરે, પણ સુડીકર્મ કરીને.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી[થી] કુવારા નાતરં થાય નહીં, ને કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કીધું તે ફરી શકે નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરતી વખત ૩. ૧૫૧) નું પલ્લું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડાય નહીં.

૮. ધણી ગુઆ પછી નાતરં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું મરનારના વારસને પાછું આપે સહી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે ત્યારે મરના-રના વારસની ફારગતી નહીં જોઈએ.

૧૦. નાતરં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, ને ખરચ બાદ થતો નથી; ને જનસોનો ધસારો મુજરે આપ્યામાં આવતો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે, ને મર-નારના છોકરાં નાહનાં હોય તો માની સાથે જાય, ને મોટાં થાય ત્યારે બાપના ધરમાં રહે.

૧૨. પરણેલી બૈરીના છોકરા થયા તથા નાત-રાંની બૈરીના છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં જ-નોનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેના વારસ રાખેછે.

૧૫. નાતરાંના સવાલ ઉપર આવી સુક્યા, બીજા નથી.

* આ ન્યાતના બીજા તકની વિશ્વની કલ્પો અંક ૨૩૬માં છે.

નાગર-અંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

૧. * અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ એ છે જે (જે) વસ્ટાળું કરવા ન્યાતની ઘેરી જાય ને કેહે જે ફલાણા જેડે નાતરું કરશે ને તે હા કેહે તો ૩. ૧) બાનામાં આપે એટલે સહી થાય, પછી ફરે નહીં-ને પલ્લું ૩. ૧૫૧) નું તુરત કરે, ને પછી નાતરું કરે, ને પંચાયતનું દાપું ૩. ૭) ન્યાતગોરને પંચાયતની તરફના આપે-પછી નાતરું કરે એ રીતછે. તથા ધણી ગુજરી ગયો ને તેજ વરસમાં ઘેરી નાતરું કરે તો ૩. ૨૧) પંચાયતના તથા ૩. ૧) ન્યાતગોરનો દાપાનો-ગુ-મહે ૩. ૨૭) ન્યાતગોરને નાતરાનો કરનાર આપે; તથા ૩. ૦૧૧ સુરતીગોરનું દાપુંછે-રકમ ૨, ૩. ૭) તથા ૨૭) ઉપર, ને ૩. ૭) ની રકમ ઉપર ન્યાત-ગોરનું ૩. ૧) દાપુંછે; તથા માથું બોડાવેલી ઘેરી ના-તરું કરે તેની પાસેથી ૩. ૧૦) દશ તકસીરના તથા ૩. ૭) પંચાયતના દાપાના તથા ન્યાત ગોરનો ૩. ૧) તથા સુરતી ગોરનો ૩. ૦૧૧ દાપાનો-ગુમહે ૩. ૧૮૧ આપે.

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે મરના-રના વારસની ફારગતી ન જોઈએ. પણ પેહેલા ધ-ણીનો જે કાંઈ માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

પરદેશી-અખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલછે. તેમાં રીત તે એ છે જે નાતરું રવિવાર મંગળવારે થાયછે, ને નાતરું કરનાર મરદ તથા ઘેરીનાં માથાપ બેહુ જણા માંહોમાંહે સમજે સાર પછી તે ઘેરી નાતરું કરનાર મરદના નામની સુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતરું કરે તેજરાતે ઘેરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાયછે, એ-ટલે નાતરું સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ઘેરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઈને નાતરું કરે? એવું આજ સુધી અમારામાં થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરું કરેછે, પણ તેની વિધિ કરીને કરેછે, ને કન્યા તો કું-વારી નાતરું કરતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે-નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું તો ૩. ૫૦ નું કરે છે, ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી-પણ ન્યાતનો ચાલતો એજ મુકરર છે.

૭. છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંનું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસોને આ-પીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપી-ને નાતરે જાય, એજ ફારગતી જાણવી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાંવાળી ઘેરી આજ લગી તો નાતરે ગઈ એવું અમે જાણતા નથી-વાસ્તે એનો જવાબ ખુલ્લો લખ્યો નથી.

૧૨. લગનની ઘેરીના છોકરા હોય તથા નાતરાં-વાળી ઘેરીના છોકરા હોય પણ વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પહેલી ઘેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની કાંઈ કારણ હોય ને ન્યાતના લોક રજા આપે તો લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ છોકરીવાળી ઘેરી આજ સુધી તો ના-તરે ગઈ નથી, ને હવે પછી કોઈ ઘેરી નાતરે જાય તો પલ્લું દિઝેરને આપે, ને દિઝેર તે છોકરીની બર-દાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

ઠાકાર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે નાતરું રવિવાર તથા મંગળવારે થાય છે. ને નાતરું કરનાર મરદ તથા ઘેરીનો બાપ બેહુ-જણ મોંઘામોંઘે સમજે સ્વારપછી તે ઘેરી નાતરું કરનાર મરદના નામનો યુગ પેહેરીને જે દાહાડે નાતરું કરે તેજરાંતે ઘેરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાય છે, એટલે નાતરું સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ઘેરી નાતરું કરવા ચાહે તો તેના ધણીના કાગળો આવતા હોય તેમાંથી જે છેલ્લો કાગળ આવ્યો હોય તે કાગળની તારીખથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી પછી તેની ક્રિયા કરે ને પછી નાતરું કરે. ને કાગળ પત્ર નહીં આવતો હોય સારે તો તેના ગયાના દાહાડાથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને તેની ક્રિયા કરીને નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકે છે; એ ચાલ છે.

૪. અમારામાં કુંવારા(માં) મરદ નાતરું કરે છે, તેની રીત તો એ છે જે તે મરદ પેહેલાથી સમઝીના ઝાડ સાથે પરણે છે. પણ કન્યા કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આવવાનો ચાલ નથી, ૩. ૫ નાં લુગડાં આપે છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પક્ષાંતું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લુ તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય છે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનાં લુગડાં તથા માલમીલકત તેને આપીને નાતરે જાય છે, એજ દારગતી જણવી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે રહ્યું હોય તે પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાંવાળી ઘેરી ના-

તરે જાય ને છોકરાં મોઢાં હોય તો તેના બાપની મીલકતમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરા થાય તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરા થાય પણ વારસો લેવામાં બેહુ બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે, તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. કોઈ છોકરીવાળી ઘેરી નાતરે જાય તો પલ્લુ તથા માલમીલકત જેઠ તથા દિએરને આપીને જાય છે, ને દિએર તથા જેઠ છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો અમારામાં ચાલ નથી.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ નંબર ૧ ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે. નાતરાંનો કરનાર આગમજથી ૩. જા ની પંચાતના લોકને દારતાડી પાષ. ને ઘેરી રાજ હોય તો પાણીનું બેડું ભરીને નાતરું કરનાર ધણીને ઘેર જાય ને નાતરાંનો કરનાર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ૩. જા ને દાર પંચાતને પાષ સારે નાતરું સહી થાય છે.

૨. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફાડતો નથી. જેનો ધણી નામદ હોય ને ધણી ધણિયાણી રાજ હોય તો છેડો ફાડવાનો ચાલ છે. બીજા કારણથી છેડો ફાડવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ઘેરી તેના મુઆનો કાગળ આવે સ્વારપછી તેનો દાહાડોપાણી કરીને નાતરે જાય. ધણીનો મુઆનો કાગળ આવ્યા શિવાય નાતરું થઈ શકતું નથી.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે છે. તે નાતરું કર્યો પછી સમઝીના ઝાડ સાથે અથવા વાળી સાથે પરણે સારે તેનાં છોકરાછોકરીના વિવાહવાજન ન્યાતમાં થાય. ને નાતરું કર્યો પછી સમઝી સાથે અથવા વાળી સાથે ન પરણે તો તેના છોકરા છોકરીનાં લગન ન્યાતમાં થતાં નથી. ને ઘેરીથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહીં.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આપતા નથી. નાતરું કરનાર શખસ બંગડી રૂ. ૧ ની તથા લુગડાં રૂ. ૩૦ નાં આપેછે. તે મધે સાળુ રૂ. ૨ નો તથા ધા-ધરો રૂ. ૧૫ નો તથા ચોળી રૂ. ૦૫ ની આપે.

૭. પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણિયાણી ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તે પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપે. તથા નાતરું કરનાર શખસ રૂ. ૧૫ વારસાના આગલા ધણીના વારસને આપેછે.

૯. નાતરું કરે તે ઘેરી પોતાના આગલા ધણીનો માલ તેના વારસને હવાલે કરે, ને તે વારસને રૂ. ૧૫ વારસાના નાતરું કરનાર શખસ આપે એટલે દાર-ગતી લેવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૦. પલ્લુ અમારામાં આપવાનો ચાલ નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ લખ્યો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ને તેને છોકરા હોય તેને તેના કુટુંબીમાં જે હોય તે રાખે. તે મધે નાંધકું છોકરું હોય તેને મા સાથે લઈ જાય, ને મોટું થાય ને મરનારના કુટુંબી પોતાને ઘેર તેડી લાવે તો લાવવાનો ચાલ છે.

૧૨. લગનની ઘેરીના છોકરા હોય તથા નાતરાંની ઘેરીના છોકરા હોય તે બન્ને આપની મીલકતમાંથી બરાબર વેહેચી લેછે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની કરવાનો ચાલ છે.

૧૪. પલ્લુ અમારામાં નથી ને માલમીલકત હોય તે મરનારના કુટુંબીને આપીને નાતરે જાય, ને તે ઘેરીને છોકરી હોય તો તે છોકરીના લગન વિગેરેનો ખર્ચ તેના કુટુંબી કરે. છોકરીને વારસો પોહાયતો નથી.

૧૫. એ સવાલ—ઉપર લખ્યા શિવાય બીજો સિ-સ્તો અમારામાં નથી.

પરદેશી—શ્રીઆસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, પણ ધણી મુઆ પછી કરે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની મુ-આની ખર્ચ આવે સારે તે નાતરું પોતાની ખુશીથી કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે, ને ઘેરીથી ન થાય.

૫. અમારામાં નાતરું કરે તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારામાં નાતરું કરેછે તેને પક્ષાનો પણ રૂ. ૫૦ નો આંકડો કચ્છો છે. ધરેણું તથા લુગડાં કરેછે તે કરે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણીના મુઆ પછી તેનું પલ્લુ તથા માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરું કરે, ને તેના વારસ ન હોય તો ધંચને આપે.

૯. અમારામાં દારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ રહ્યું હોય ખર્ચ કરતાં તે આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોયતો તેના આપની મી-લકતમાં રહે.

૧૨. લગનની ઘેરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની ઘે-રીનાં છોકરાંનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરીની રજા શિવાય લાવતા નથી.

૧૪. કાંઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તે દિકરીને સારૂ તેને જે કાંઈ હોય તે રાખે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં અમારામાં બીજો ચાલ નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ધણિયા-ણી મરીગયા પછી નાતરાંની ઘેરી લાવેછે. ધણિયા-ણી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ પેહેલાં હતો વાસ્તે લગન આપતના સવાલમાં લખાયું છે, પણ હાલમાં તો જીવતી ધણિયાણીએ નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.
૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે ઘેરી નાતરે જાય; તેની મુઆની ખબર આવ્યા વગર તેની ધણિયાણીને નાતરે જવાનો ચાલ નથી.
૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, પણ ઘેરી પરણ્યાવિના કુંવારી નાતરું કરી શકતી નથી.
૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરાંનું પલ્લું રૂ. ૪૦ નું મળે તો કરે, ને નહીં મળે તો રૂ. ૩ નાં લુગડાં કરે-આપે ને નાતરું કરે.
૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીને છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.
૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પહેલા ધણીનો માલ જે પક્ષાં વિગેરે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.
૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે, ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.
૧૦. નાતરું કરતી વખત પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપે ને ખરચ કર્યો હોય તે જાય, ને પેહેલો ધણી ધણું વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.
૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે; ને પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં તેના સગાં રાખે તો તેને ત્યાં રહે, ને તે નહીં રાખે તો તેની માસાથે જાય.
૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરાં થયાં હોય પણ વારસા-પણામાં બનેલો હક બરાબર છે.
૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ નથી.
૧૪. ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તેની છોકરીને વાસ્તે તેના દિગર રાખેછે.
૧૫. એ સર્વે સિરસો ઉપરના જવાબમાં લખ્યોછે. ને જ્યારે નાતરું કરે ત્યારે વરવાળો રૂ. ૧૦ દશ ન્યાતમાં આપેછે; એ ચાલ છે.

ધા મલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે વરવાળા નાતરું કરનાર ઘેરીને ઘેર બે આદમી જઈને સહી કરી આવે ત્યાર પછી દાહડો પોહોંચતો આવે ત્યારે નાતરું કરે, ને તે વખત રૂ. ૭૫ ચાતમાં આપેછે.
૨. છેડા ફાડે તેમાં ધણી ધણિયાણી રાજ થઈને ફારગતી કરે ત્યારે તે ઘેરી બીજા સાથે નાતરે જાયછે.
૩. અમારી ન્યાતમાં જે ધણી પરદેશ રહેવાને જાય તે તો પોતાની ઘેરીને જોડે તેડીને જાયછે તો વાટ જોવાનું શું લખીએ ?
૪. અમારી ન્યાતમાં આજીવન મરદ અથવા ઘેરીએ પરણ્યાવિના નાતરું કીધું નથી તો શું લખીએ ?
૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.
૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું લગનની બરાબર આપેછે, ને લુગડાં આપવાનો ચાલ નથી.
૭. ધણી જીવતાં રાજ થઈને છેડા ફાડે ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.
૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનાર શખસને કરજ હોય તો તેના વારસને શું આપે ?
૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.
૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?
૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાંને તેના કાકા રાખે તો તેની પાસે રહે, ને ધાવણા હોય તો તેની માસાથે જાય.
૧૨. લગનની ઘેરીને છોકરાં થાય તથા નાતરાંની ઘેરીને પોતાના તુકમથી છોકરાં થાય તે બેના વારસા લેવામાં (બેના) હક બરાબર છે.
૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.
૧૪. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો દિકરીને વાસ્તે શું રાખે ?
૧૫. એ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ અમારામાં નથી.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને રીત તો વિવાહના ચાલ પ્રમાણે.
૨. ધણીની મરજીમાં આવે તો છોડો ફાડે ને ફાર-ગતી આપે સારે જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરે, પણુ બૈરીથી તો છોડો ફાડયજ નહી.
૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય સારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.
૪. સમડી સાથે પરણીને મરદ નાતરૂં કરે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.
૫. નાતરૂં કીધું તે ફરે નહી.
૬. વિવાહ પ્રમાણે પક્ષાંતો ચાલછે.
૭. ધણિયાણીથી છોડો ફાડય નહી.
૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે સારે તેની પાસે પક્ષાં વિગેરે જે ધણીનો માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.
૯. મરનારના વારસની ફારગતી થાય છે.
૧૦. ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી.
૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો તેના આપના ધરમાં રહે ને તેના વારસ પણુ રાખે, ને બાળક હોય તો બૈરીની જોડે જાયછે.
૧૨. વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે, પણુ પોતાના તુકમથી પેદા થયો હોય તો બરાબર લે; પણુ નાતરાંની બૈરીને પેટે પેહેલા પણિયત ધણીથી છોકરાં થયાં હોય તેને હિસ્સો નહી આપવો. તેનો સબખ એ જે તેના પેહેલા બ.પની મીલકત હોય તે મીલકત તથા માલ ઉપર તે છોકરાઓનો હિસ્સો પોહાંચેછે.
૧૩. હા, નાતરાંની લાવી શકેછે.
૧૪. નાતરે જાય સારે તે છોકરીને આપીને જાય.
૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી પોતાના ધણીની તથા પંચના લોકની સલાહ

૮૨

લઈને નાતરે જાયછે; ને ધણી નહી હોય તો તેના વારસની રજા લઈને નાતરે જાયછે.

૨. બૈરી બેકેદ ચાલતી હોય તથા ધણીને શેટલા ખવડાવવા ન મળે ને તે બૈરી પંચમાં ફરિયાદ આવે સારે પંચના લોક તેના ધણીને બોલાવે, ને પંચના લોક બંનેની હકિકત સાંભળીને તેના ધણીની પાસે છોડો અપાવે સારે તે બૈરી નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે આપીને જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરે. ધણીની રજા વગર તથા પંચના લોકની રજા વગર નાતરે જવાય નહી.

૩. પરદેશ ગયો હોય સારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું મુકરર નથી, મળે તો રૂ. ૧૦) તું પલ્લું આપેછે. ને ન મળે તો સાડી ૧ ને બાધરો આપીને નાતરૂં કરેછે.

૭. પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે સારે તેની પાસે પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. મરનારના વારસની રજા લઈને નાતરે જાયછે.

૧૦. ખરચ બાદ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે આપીને નાતરે જાયછે.

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો તેના આપના ધરમાં રહે, ને નાહનાં હોય તો બૈરીની જોડે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીને પોતાના તુકમથી છોકરાં થયાં હોય સારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે. ને નાતરાવાળી બૈરી પેહેલા ધણીનો છોકરો આંગળીએ લાવી હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહાંચતો નથી.

૧૩. હા. છોકરા નહી થતા હોય તો બીજા નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તથા બીજો જે માલ હોય તે તેનો દિઅર

રાખેછે. ને છોકરીનો કરવેહેવાર પણ તેજ કરેછે, છોકરીને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ તો એ છે જે શખસ નાતર કરે તે શખસ ન્યાતના તમામ લોકને ૩. ૨) નીશાપાણીના આપે ને નાતર કરે.

રાવળિયા—ચરેતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે ધણી પોતાને ઘેરથી સાલો ૩.૦૧૧ નો તથા ધાધરો ૩. ૦૧ નો તથા ૩. ૦૧ = નાં છલિયાં હાથમાં ધાલીને લઈ જાય છે; એ રીત છે.

૨. છોડા ફાડવો હોય ત્યારે પંચને મેળવે ને ધણી ધણિયાણીમાંથી કોઈ રાજ ન હોય તેને પંચ પુછે જે તારે છોડા ફાડવોછે? ત્યારે બંનેમાંથી જેને ગમતું હોય તે છોડા ફાડેછે. ને ફારગતીનો ચાલ નથી ને બીજા સાથે નાતરે જવું તે આઈની ખુશી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેમાં કાંઈ મુદત નથી જે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી. (અગર) તે આઈની મરજીમાં આવે તો સુખે બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૪. કુંવારો હોય તો સમડી સાથે પરણીને નાતર કરે, ને કોઈ શખસ સમડી સાથે પરણ્યાવિના પણ નાતર કરેછે, ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતર થતું નથી.

૫. પોતાની ખુશીથી તેડેછે.

૬. નાતર કરતી વખત પલ્લુ આપતા નથી. ઉપરના પેહેલા સવાલના જવાબ પ્રમાણે ૩. ૧૧૧ = ને આસરે માલ આપેછે. એ શિવાય બીજા કાંઈ રીત નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છોડા ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લુ હવાલે કરે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે તો તેનું પલ્લુ હોય તે હવાલે કરે, ને પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરીને જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતર કરે તેમાં ફારગતી જોઈએ નહીં.

૧૦. નાતર કરતી વખત વાપરતાં રજું હોય તો પલ્લુ પાછું આપે, ને ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી, હોય તો પુરું આપે; ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તો તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતર કરે, ને પેહેલા ધણીનાં છોકરાં થયલાં હોય ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટાં હોય તો તેના આપના ઘરમાં રહે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં તથા પલિયતની બૈરીથી છોકરાં થાય તો બંનેનો વારસો બરાબર છે.

૧૩. એનો જવાબ નંબર ૩ ની કલમ ૭ પ્રમાણે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેનું પલ્લુ તેનો દિગ્ગર રાખે, જે બૈરી આપીને જાય તો.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

૧. અમારામાં નાતર કરવાનો ચાલ છે. તેની રીત તો એ છે જે વરવાળો તે બૈરીને પુછે જે તારે નાતર કરવું હોય તો ફલાણા શખસની મરજી છે. ત્યારે તેને પાલવે તો હા કેહે, ને હા કેહે એટલે વરવાળો તેને સાલો ૧ તથા કાપડું ૧—એ બે જથ્થા આપીને પોતાને ઘેર લઈ આવે, ને સંપત પ્રમાણે પંચ જમાડે એટલે નાતર થયું સહી કેહેવાય.

૨. સાલોનો છોડા ફાડે એજ છોડા, ને તેમાં કાંઈ ફારગતી કરતા નથી. ને છોડા ફાડ્યા પછી સુખેથી બીજા સાથે નાતર કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જાય તો તેની વાટ ૨) વરસ સુધી જોઈને પછી બીજા સાથે નાતર કરેછે, એજ ચાલ છે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતર કરેછે, ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતર થાય નહીં. ને મરદને સમડી સાથે પરણ્યાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૫. નાતર કાંઈ તે ફરી શકેછે. તેનું કારણ એકે નાતરાવાળી બૈરી ઘરમાં આવે, ને તેને નાખુશ

લાગે તો તે સર્વે પંચને કહે જે મારી ખુશી એના ધરમાં રહેવાની નથી તો તે ફરી શકે છે.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લુ આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી, બે લુગડાં મળે તેજ આપે છે; એજ પલ્લુ.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડતી નથી. બનેની ખુશીથી છેડા ફાડાય છે. ને પલ્લુ તો કાંઈ આપતા નથી ને છે પણ નહીં.

૮. ધણી પેહેલો મુઆ પછી નાતરું તો કરે છે. ને પલ્લુ તો અમારામાં છે નહીં.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. ને પાસે પુંછ શું હોય જે વારસની ફારગતી જોઈએ ?

૧૦. અમારામાં એવો કાંઈ ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પોતાના આપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય છે.

૧૨. લગનની બૈરી હોય તો નાતરાંની બૈરી શું કરવા કરે ? ને લગનની બૈરીને છોકરા થયા ને અરીવાર પરીવારે હોય તો નાતરાંની બૈરી કરવાનું કાંઈ કારણ નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની લાવતા નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી મોટી હોય તો તેનો દિવસ પરણાવે છે. ને નાહની હોય તે બૈરી જેને સાં નાતરે જાય તે ધણી પરણાવે. ને પલ્લુ તો અમારામાં છે નહીં.

૧૫. એ શિવાય ખીજો નાતરાં બાળતનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

મોટી સમજવાર હોય તો તેને પુછે કે તું ફલાણા સાથે નાતરું કરીશ ? એ વાત સર્વેને ગમતી આવે ને હા કેહે તો નાતરું કરનાર બૈરીની પાસેથી ચાર અમીન બ્યાનામાં વીટી યા કડું લે, ને તે વખત બૈરીના જે સગાને બોલાવવા હોય તેને બોલાવે ને ડાહ્યો બારીને પીએ એટલે નાતરું થયું. ને નાતરું કરનાર મરદ પંચાતમાં ૩૧. ૨૫ ની ખીચડી ખવડાવે એટલે નાતરું સહી થયું.

૨. જીવતે માટીએ છેડા ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય અથવા ગમે સાં ગયો હોય પણ તે બૈરીથી જીવતે માટીએ નાતરું થાય નહીં. તેના ધણીના મુઆની ખખર આવ્યા પછી નાતરું કરે. વરસનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો નાતરું કરે છે, પણ તેમાં રીત તો એ છે જે કોઈ નાકની વાળી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, ને કોઈ એમનું એમ પણ નાતરું કરે છે. પણ બૈરીથી કુંવારો નાતરું થાય નહીં.

૫. અમારામાં નાતરું કોધું તે ગમે તેવું કારણ હોય તોએ પણ ફરી શકતું નથી, એમાંથી કોઈ મરે તો ફરે.

૬. નાતરાંના પક્ષમાં બૈરીને તેનો ધણી કામળા ૧૩. ૦૫ ની આપે છે, એ શિવાય ખીજું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય. ને પક્ષાંનો ચાલ તો અમારામાં નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી, પોતાના ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૧૦. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા તે ધણીના વારસ રાખે તો તેને ઘેર રહે. ને તે ન રાખે તો તેની મા સાથે જાય. ને તે નાતરાવાળો ધણી તે છોકરાને ઉછેરીને મોટા કરે.

ગઢડિયા-કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે રાંડેલી બૈરી હોય તેને ઘેર નાતરું કરનાર મરદ પોતાના ૪ અમીનને મોકલે. તે અમીન જાહેને તે બૈરીના માઆપને પુછે ને તે ન હોય તો તેના જે સમા હોય તેને પુછે કે ફલાણી તમારીનું ફલાણા શખસની જોડે નાતરું કરીશ ? અથવા બૈરી

૧૨. લગનની બૈરીના તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો હક બાપના વારસામાં બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રાજીથી બીજી નાતરાંની કરાવે તો કરે.

૧૪. પક્ષાંનો અમારામાં ચાલ નથી તો દિકરીને વાસ્તે શું રાખે?

૧૫. એ ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો અમારી ન્યાતમાં નથી.

પંચોળી-સુરતીના તક છનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે પાંચ વરની તરફનાં સગાં તથા પાંચ કન્યાની તરફનાં સગાં મળીને વરને લાંથી ૩. ૨) લઈને કન્યાના માબાપને બિયાનાના આપેછે, ને સગા માબાપ હોય તો તેની સલાહથી નાતરે જાય, ને તે નહી હોય તો બાધ મુખસાર છે; નાતરાંનો કરનાર મરદ બૈરીના બાપના તડમાં ૩. ૬) આપેછે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ ફાડે તો પંચ તેને સીજ કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને (બૈરી) બીજો ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પક્ષ આપેછે તે લુગડાં તથા પક્ષુ લગનની બરાબર છે. પણ દાગીના પોતાના મનમાનતા કરાવેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પક્ષુ તથા જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ માં આવી ચુક્યો.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પક્ષુ જે હોય તે આપે ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં જે પોહોંચતી ઉમરનાં હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રહે, ને નાહનાં દુધ પીતાં હોય તો તેની માસાથે જાય. ને પછી છોકરાં પોહોંચતી ઉમરનાં થાય ને તેના વારસ લાવવા ચાહે તો લાવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પક્ષુ તેનો દિગ્ગર લે, ને છોકરીનો કરવેહેવાર સર્વે તે કરે, ને (અગર) નહી કરે તો છોકરી પક્ષુ લઈ શકેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ તો એ છે જે કોઈ બૈરી આંમળીએ છોકરા લાવી હોય તેનો બંદોબસ્ત જે પેહેલાંથી કીધો હોય તે પ્રમાણે તેને હક મળેછે.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧. ધણી મરી ગયા પછી બૈરી નાતરું કરેછે, પણ જીવતે ધણીએ નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસ પરદેશ ગયો ને તેની ખબર ન હોય તો મુઆની પછી ખબર આવે ત્યાર પછી નાતરું કરેછે, ને અમારી ન્યાતમાં એકલો પરદેશ જતો નથી, પાંચ છ આદમી સાથે જાય તેથી મુઆની ખબર માલમ પડેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીથી તથા મરદથી પરણ્યાવિના નાતરું થતું નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ એક સાળુ હળદમાં રંગીને ઘેરીને આપે છે, ને તે ઘેરીના આપને ઘેર તાડી ને વાલ ને રોટલા ખાઈએ છે.

૭. પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય છે.

૮. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. ધણીના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ બાદ શાનો કરે ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર ધણીના છોકરા મોટા હોય તો તેના વારસને સોંપે છે ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય છે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. ઘેરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકતા નથી.

૧૪. અમારામાં પલ્લું નથી તો દિકરીને વાસ્તે રાખે શું ?

૧૫. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

ખારવા-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે; તે રવિવાર અથવા મંગળવારે રાત્રે ઘેરીને તેના આપના ઘરમાં વરવાળા પાસે ચુડો હોય તે બ્રાહ્મણ તે નાતરૂં કરનારીને પેહેરાવે, ને વરવાળા રાતમાં રાતમાં તે ઘેરીને લઈ જાય.

૨. નંબર ૪ ની કલમ ૧ પ્રમાણે પંચ મળીને છુટકો કરે તેનું નામ છેડો ફાડવો-તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈતી નથી, ને તે ઘેરી પેહેલા ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરે છે.

૩. પેહેલા ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ઘેરી તે ધણીની પાકી મુઆની ખબર આવે ત્યારે બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યા વિના નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, ને ઘેરી તો પરણ્યા વિના નાતરૂં કરે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે તો ફરજીએ અમારા જણ્યામાં નથી તો ફરવાનું કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે ત્યારે ચુડો પેહેરાવતી વખત પલ્લું આપે છે, તે પલ્લું લગનની બરાબર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીને આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલાં પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ પેહેલા ધણીના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે પક્ષમાંથી ધણીના દાહાડાપાણી વિગેરે ખરચ થયો હોય તે વળ કરીને પલ્લું પાછું આપે છે; ને પેહેલા ધણી ધણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પક્ષાંનો ખરચ કર્યો હોય તો કંઈ આપે નહીં.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીથી થયેલાં છોકરાંમધે નાહનાં છોકરાં તે માની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં આપના ઘરમાં રહે છે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેના છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની ઘેરી લાવી શકાતી નથી.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગર રાખે નહીં.

૧૫. એ ઉપર લખેલ જવાબ શિવાય બીજો કંઈ નાતરાં આપત અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

કુબળા-કસ્ટમે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. તેની રીત એ જે ઐરીના માબાપને મરદની તરફના બે ભલા માણસ પુછે કે તારી છોકરીને ફલાણુ શખસ સાથે નાતરું કરાવ, ત્યારે ઐરીના માબાપ છોકરીને પુછે કે તું ફલાણુ સાથે નાતરું કરશે ? ને તે ઐરી હા કેહે ત્યારે વરવાળા છાલી કહાંનો ૩. ૧૧ ઐરીના બાપને આપે; ત્યાર પછી રવિવારે વા મંગળવારે રાતે વર તથા વરની તરફના બે ચાર સગા ઐરીવાળાને ઘેર જાય ને વરને તથા ઐરીને સામસામાં બેસાડીને બ્રાહ્મણ ચોખા વધાવે, ત્યાર પછી રાતમાં ને રાતમાં તે ગામમાંથી તે ઐરીને લઈ જાય.

૨. છેડો ફાડવો તે નંબર ૪ ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે. ને છેડો ફાડ્યા પછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે ઐરી બીજા સાથે નાતરું કરે છે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ઐરી તેની વાટ વરસ ૬ ની જોઈને બીજા સાથે નાતરું કરે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરું કરે તે સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, ને ઐરી તો પરણ્યાવિના નાતરું કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે તે ફરી શકતું નથી, તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરે ત્યારે પલ્લું આપતું પડતુંજ નથી, ને એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છાલીકહાંનો ૩. ૧૧ આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ધણિયાણી ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણી લે છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ પેહેલા ધણીના વારસને આપે છે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ નહી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે છે તેમાંથી ધણીના દાહાડોપણી વિગેરે વાજબી ખર્ચ આદ ફરીને આપે છે, ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ

જીવ્યો હોય, ને તેણે પલ્લું ખર્ચ કર્યું હોય તો કાંઈ પાછું આપતું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીથી થયલાં છોકરાં મધે મોટાં છોકરાં પેહેલા બાપને ઘેર રહે. ને નાહનાં છોકરાં માસાથે જાય.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની ઐરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બેના છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઐરી જીવતી ઉપર બીજા નાતરાંની ઐરી લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ ઐરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગ્ગર રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક. ૧૫૪

૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી જાય તો ધણિયાણી નાતરું કરે છે, અથવા ધણી રાજ થઈને મેહેલે તો બીજો ઠેકાણે નાતરે જાય છે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે ધણી રાજ થઈને ફારગતી આપે તો તે બાંધ પેહેલો ધણી જીવતાં બીજો ઠેકાણે નાતરે જાય છે.

૩. અમારામાં આજસુધી કોઈ પરદેશ ગયો નથી, ને કદાપિ કોઈ જાય તે વરસ ૫ સુધીમાં પાછો આવે છે.

૪. અમારામાં નાચારીથી મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, પણ ઐરીથી પરણ્યાવિના નાતરું થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું ફાંધું તે ફરી શકતું નથી, પણ ઐરી બદલી હોય ને પંચ રજા આપે તો ફરી શકે છે.

૬. અમારામાં નાતરાંના પહાંનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો ૩. ૨૫) પચીસ સુધી કરે છે.

૭. ધણી રાજ થઈને છેડો આપે ત્યારે પલ્લું ધણી પાછું લે છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપે, ને તેનો માલ હોય તે પણ પાછો આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરું કરતી વખત જે પલ્લું ધસાતાં રહ્યું હોય તે પાછું આપે. પુરું પલ્લું આપવાનો મેળ નથી.

૧૧. અમારામાં આજ સુધી કોઈ છોકરાવાળી જૈરી નાતરે ગઈ નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ જન્ય તો નાહના છોકરા હોય ને તેને તેના વારસ ન રાખે તો બાઈ જોડે લઈ જાય.

૧૨. લગનની જૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળીના છોકરા હોય ત્યારે વારસો લેવામાં છોકરા એટલા હિસ્સા પડેછે, પણ આંગળીએ લાવેલાનું પોહું-ચતું નથી.

૧૩. પેહેલી જૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની બીજી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ જૈરી નાતરે જન્ય ને તેની દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વારસે તેનો દિવર પલ્લું રાખે.

૧૫. એ શિવાય બીજા અમારામાં ચાલ નથી નાતરાંનો.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૧.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને ધણી મુઆ પછી કરે.

૨. છોડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૦ સુધી ખખર ન આવે ત્યારે ક્રિયાકર્મ કરીને નાતરું કરે.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરું કરી શકે.

૫. નાતરું કરે તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૧૦૧)નું કરે છે, તેમાં ધરેલું તથા લુગડાં તથા ખરચ સર્વ મળીને આંક પ્રમાણે ચાલે, ને પંચને રૂ. ૨) આપે.

૭. છોડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું મરનારના વારસને આપી-ને જાય.

૯. મરના[રના] વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. વાજખી ખરચ મુજરે આપે.

૧૧. મોટા હોય તો બાપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો માતાની સાથે જાય, ને તેને પણ વારસ રાખે તો રાખી શકે,

૧૨. પરણેલી જૈરીથી તથા નાતરાંનીથી છોકરાં થાય તે બંનેનો હિસ્સો બરાબર.

૧૩. પેહેલી જૈરીની રાજીથી લાવી શકે, ને લગનની ૯ કલમ માફક કરીને લાવે.

૧૪. દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું દિવરને આપે, ને દિવર દિકરી પરણાવે.

૧૫. એ કરતાં કાંઈ અમારી ન્યાતમાં બીજી રીત નથી.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી નાતરું કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છોડો ફાડવાનો ચાલ છે, નં-બર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની કાંઈ ખરખખર વરસ ૧૨ બાર સુધી ન આવે તો ચુડી-કર્મ કરીને તેનું ઉત્તરસાધન કરે ને માસ ૬ વિલા પછી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા જૈરી પરણ્યા-વિના નાતરું કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકે છે, બંનેને ન બને તો ફરી શકે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પક્ષાંનો ચાલ તો રૂ. ૨૫) પચીસનો છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છોડો ફાડે તો એનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મીમાં લખેલો છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી માસ ૬ પછી નાતરું કરે, ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલ-

મીલકત પેહેલાના ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને ફારગતી લે, તથા ન્યાતમાં ૩ ૧૦) યુનેહગારીના આપે, સારે નાતરં જાય.

૯. એ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમ પ્રમાણે.

૧૦. નાતરં કરતી વખત પલ્લું તથા ખીજી માલ-મીલકત પાછી આપેછે સારે વાજખીનો ખરચ જે થયો હોય તે મુજરે આપેછે ને ફારગતી લેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે સારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર પોહોંચતી હોય તો પેહેલાના આપના ધરમાં રહે, યા નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટા થાય સારે પેહેલાના આપના વારસના ધરમાં આવીને રહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણામાં બંનોનો હક ખરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરા નહીં થયા હોય તથા તેની સાથે બનાવ નહીં હોય તો ખીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, ને પેહેલી બૈરીનું તેની પાસે રહે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર આપે ને ૩. ૫) ન્યાતમાં આપે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરં જાય ને તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તો જુદા હોય સારે તો દિકરીને આપવામાં આવે, ને (અગર) એકઠા હોય સારે તો તેના દિએર અથવા તેના જેઠને આપવામાં આવે, ને છોકરીનો કરવેહેવાર સધળો તેજ કરેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખ્યાછે, ને અગર કોઈ શખસ નાતરં કરે ને કાળને લાંબી ચિઠ્ઠી કરાવી લાવે તેજ તારિખે નાતરં કરે, તથા ખીજે દાહાડે ૩. ૧૦) ન્યાતમાં યુનેહગારીના વરવાળો આપે, તથા બૈરી પોતાનો ધણી મુઆ પછી ૬ મહીનાની અંદરમાં નાતરં કરે તો ૩. ૫) ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે ને નાતરં કરે ને ૩-પાનું ધરેલું તથા સોનાની વાળી નાકે ધાલે; ને ૬ મહીનાની અંદર નાકની વાળી શિવાય ખીજું સોનાનું ધરેલું ધાલે તો ૩. ૫) ખીજા ન્યાતમાં યુનેહગારીના આપે-એ અમારી ન્યાતમાં અસલથી ધારો છે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલછે, ને બૈરી પોતાના માઆપ વિગેરે સગાની સલાહ લઈને નાતરં જાયછે.

૨. એનો જવાબ પછાં બાબતની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે. બૈરી પોતાના પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેને આપે તથા ૩. ૨૫) ન્યાતમાં આપીને કાળની ફારગતી લઈને નાતરં જાયછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહીં આવે સારે તેની બૈરી ચુડીકર્મ કરી તેની પછવાડે ક્રિયા કરે, ને પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરં કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમઠીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરં કરે ને ન્યાત જમાડેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરં કીધું તે ફરી શકેછે. પણ ધણી ધણિયાણીને ન બને તો ૩. ૨૫) ન્યાતમાં આપે ને ફારગતી થાયછે.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરોબર ૩. ૨૫) નું છે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરં કરે સારે પલ્લું તથા ખીજી જે માલમીલકત હોય તે તેના વારસને પાછી આપે ને ફારગતી લે ને પછી નાતરં કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. નાતરં કરતી વખત મરનાર ધણીનો જે માલ હોય તે તથા પલ્લું તેના વારસને હવાલે કરે, ને તેમાં તે બાઈએ કાંઈ વાજખીનો ખરચ કસ્યો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના આપના ધરમાં રહે, ને નાહના હોય તો પેહેલા આપના વારસના ધરમાં રહે; ને તેની માસાથે જવાનો ચાલતો તેના વારસ ન હોય તો તેની માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા ના-

તરાંની ઘેરીથી ઊકરા થયા હોય પણ વારસાપણુ-માં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. અમારામાં પરણેલી ઘેરી જીવતાં તેઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પદ્ધતું તે ઊકરીને વાસ્તે તેનો દિઝેર રાખે છે.

૧૫. એ ઉપરના સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપર આવી ચુક્યો છે. ને બીજું એ જે અમારામાં પરણે તથા નાતરું કરે ત્યારે ૩. ૧) ન્યાતમાં પરબનો કરી આપે, તથા ૩. ૨) નાતરું કરે ત્યારે પોતાના શીરકામાં આપે, ને શીરકાની આસામી નહી હોય તો ન્યાતમાં આપે, ને નાતરું કરે એ ચાલે છે.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે તેમાં ઘેરી મુખસાર છે.

૨. અમારામાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ઘેરી નાતરું કરી શકતી નથી. ધણી મુઆ પછી કરે છે. ધણી જીવતાં નાતરે જવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારા નાતરું કરે છે, પણ ઘેરી પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પદ્ધતું આપવાનો ચાલ નથી. ૩. ૫) નાં લુગડાં કરે છે.

૭. એનો જવાબ કલમ ૨ ઉપરની પ્રશ્નો.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય [તે] તેના વારસને પાછે આપે ને કાજીની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે મરના-રના વારસની ફારગતી લઈને કરે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ચાલ નથી, પણ મરનાર શખસનો જે માલ હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે, ને જે વાજખીનો ખરચ કર્યો હોય તે તે માલમાંથી મુજરે આપે છે.

૧૧. પેહેલા ધણીના ઊકરા હોય તે તેના સગાં રાખે ને સગાં નહી હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની ઘેરીથી ઊકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની ઘેરીથી ઊકરાં થયાં હોય પણ વારસા-પણામાં બનેલો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાત-રાંની લાવી શકે છે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે જે માલ હોય તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિઝેર રાખે છે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે. ને જ્યારે નાતરું કરે ત્યારે વરવાળો ૩. ૨) ન્યાતમાં આપે તથા ૩. ૧) પટેલને આપે, તથા ન્યાતને એક દાહાડો ખવડાવે એ સિરસ્તો છે.

મોચી-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે નાતરું કરવાનું ઠેરવે ત્યારે કાપડાંનાં ૩ ૨) વરવાળો આપે છે. ત્યાર પછી રવિવારે અથવા મંગ-ળવારે અથવા ગુરુવારે વરને તેડીને પાંચ સાતેક મા-ટીડાં ઘેરીના આપને ઘેર જાય. તે દાહાડે ઘેરીનો આપ વરવાળા પાસે ૩ ૫) ખરચના લે છે, પછી તે જે રાતે ઘેરીને વરવાળા મુડો આપે તે પેહેરાવીને પાટલે બે-સાડીને બ્રાહ્મણ ચોખ્ખા વધાવે. ત્યારપછી રાતમાં ને રાતમાં ઘેરીને વર પોતીકે ઘેર લાવે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી. ધણીની ફારગતી તથા ધણી જીવતાં બીજા સાથે ના-તરું કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ઘેરી તેની વરસ પ ની વાટ બેઠીને બીજા સાથે નાતરું કરે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના સ-મડી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે તે ૩ ૧૦) ન્યાતમાં દંડ આપે છે; ને ઘેરી તો પરણ્યા વિના નાતરું કરેજ નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે રાતે નાતરું કરે તે રાતે પલ્લું પેહેલું આપીને નાતરું કરવા સાર પાટલે બેસેછે, ને નાતરાં વખતના પક્ષાંનો કાંઈજ નિયમ નથી. વખતપર અમથી પણ નાતરે આવેછે, ને વખત પર સો પચાસ રૂપિયા પણ લેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો તેના પક્ષાંનો જવાબ શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરેછે સારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસાને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરેછે તેમાં મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી પોતીકા ધણીનો દાહાડોપાણી તથા કરજ આપવા વિગેરે વાજખી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પલ્લું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું લીધું હોય તો. જે પલ્લું રહેલું હોય તે આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં મધે મોટાં છોકરાં હોય ને પેહેલા આપના ધરમાં રહે ને નાહનાં છોકરાં હોય તે માસાથે જાય, તે મોટાં થયા પછી પાછા આપના ધરમાં રહે.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરા થાય સારે વારસો લેવામાં બંને છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઐરી જીવતાં બીજી નાતરાંની ઐરી નંબર ૩ ની કલમ ૯ પ્રમાણે હોય તો લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ ઐરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય સારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગ્ગર વિગેરે સાસરિયાં રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના જવાબ શિવાય બીજો કાંઈ નાતરાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ઐરી ધણી મુઆ પછી બીજા સાથે નાતરું કરે, જીવતે માઠીએ નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં જેનો ધણી પરદેશ ગયો. તેની મુઆની ખબર આવે સારે તેનો દાહાડોપાણી કરીને ન્યાતના લોકની રજા લે, રજા આપે તો નાતરે જાય. તેના મુઆનો કાગળ આવ્યા અગાઉ નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૪. કુંવારો મરદ નાતરું કરેછે. ઐરી કુંવારીથી નાતરું થઈ શકતું નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પક્ષાંમાં લગનની બરાબર ઐરીના માબાપને નાતરું કરનાર શખસ ગધેડા ૧૨ આપે, તથા ઐરીને સાલ્લો ૧ તથા કાંચળી ૧ તથા ધાધરો ૧-આસરે ૩. ૨૦ નાં આપેછે. બીજું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ઐરીને ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. આગલા ધણીનો જે કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૯. નાતરું કરે સારે મરનાર ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપેછે, તેથી ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય, ને તેને છોકરા હોય તે છોકરાની ખુશીમાં આવે તો તેના આપના કુટુંબીના ધરમાં રહે, નહી તો માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની ઐરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની ઐરીથી છોકરાં થયાં હોય સારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી ઐરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ લખ્યો નથી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં બાબતની રીત નથી.

ટીમળિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે, ને ઘેરી પોતાની ખુશીથી કરે છે એજ રીત છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો સારે તેની મુઆની ખબર આવ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી, ને અગર તેની ખબર માલમ પડતી નથી સારે નાતરું કરે છે.

૪. ઘેરી યા મરદ બંને જણા પરણ્યાવિના નાતરું કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું પલ્લું ૩. ૬) આપે છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પલ્લું પે-હેલું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ શું બાદ કરે ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે સારે પે-હેલા ધણીનાં છોકરાં થયાં હોય ને તે છોકરાં મોટાં હોય તો પશ્ચિયત આપના ઘરમાં રહે, ને છોકરાં ના-હનાં હોય તો તેની માસાથે જાય છે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરાં થયાં હોય તો એ બંનેનો વારસા-પણામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી પશ્ચિયતની જીવતાં તે ઉપર ખીજ નાતરાંની લાવી શકતા નથી.

૧૪. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. એ સવાલ કરતાં ખીજે ચાલ નાતરાં બા-બતમાં અમારી ન્યાતમાં નથી.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ઘેરી મુઆ પછી અથવા ઘેરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી થાય તથા છોકરા ન આવે તો ખીજ નાતરે લાવે.

૨. ધણી રાજી થી છેડો ફાડી આપે તો ઘેરી ખી-જ સાથે નાતરું કરે છે.

૩. ધણીની રજા વિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી. એમ કરતાં કોઈ ઘેરી ઉન્મત્ત થઈને કરે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરે છે.

૪. પરણ્યાવિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત વરનો બાપ કન્યાના બા-પને ખાધાખાઈના કરીને ૩. ૫ આપે છે.

૭. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે સારે પેહેલાં ધ-ણીનો માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો ખરચ શે-માંથી આપે ?

૧૧. નાતરું કરે સારે છોકરા નાધડા હોય તો પો-તાની માસાથે જાય, ને મોટા થાય સારે પેહેલાના આપના ઘરમાં પાછા આવે.

૧૨. વારસ બંને બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરીને છોકરા ન થતા હોય તથા આંધળી વિગેરે એવા દોષવાળી હોય તો લાવી શકે છે.

૧૪. અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સવાલના જવાબ ઉપર લખ્યા છે તેજ પ્રમાણે છે.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧. નાતરું કરવાનો ચાલ છે. ઘેરી મુઆ પછી અથવા ઘેરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી થાય તથા છોકરા ન આવે સારે ખીજ નાતરે લાવે.

૨. ધણી રાજી થઈ છેડા ફાડી આપે તો બૈરી બીજ સાથે નાતરું કરે.

૩. ધણીની રજાવિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી. ને એમ કરતાં કાંઈ બૈરી ઉન્મત્ત થઈને નાતરું કરે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરેછે.

૪. પરજ્યાવિના નાતરું કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડી શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, ખરચ કાંઈ બાદ થતો નથી.

૧૧. અમારામાં બૈરી નાતરે જાય, ને છોકરાં નાહનાં હોય તો લઈ જાય ને મોટાં થાય ત્યારે પેહેલાના આપના ધરમાં પાછાં આવે.

૧૨. વારસ બંને બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજ નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. તેનું પલ્લું તેની દિકરીને વાસ્તે તેનો દિગ્ગર રાખી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં આવી ચુક્યો.

ખાલપા-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે તેની રીત એ જે બૈરીના વારસને જે ભલા માણસ કેહે કે તમારી છોકરીનું ફલાણા શખસ સાથે નાતરું કરાવો. ત્યારે તે હા કેહે ત્યારે નંબર ૧ ની કલમ ૧ પ્રમાણે સહી કરેછે, પછી રવિવારે વા મંગળવારે વર તથા પાંચ જાણ પોતીકા તે બૈરીના આપને ઘેર રાતે જઈને વરવાળો તે બૈરીને લુગડું તથા ચુડા તથા

ધરણું પેહેરાવીને-પાટલે તે બૈરીને તથા વરને ઉભા રાખીને હાથ મેળવીને અમારા ગરૂડા પાસે ચોખા વધાવીને તે ગામમાંથી તેજ રાતમાં બૈરીને લઈને વર તથા વરના સોબતી જાયછે.

૨. છેડા ફાડવાની રીત એ જે અમારી પંચાયત મળીને ધણી ધણિયાણીની સામસામી ફારગતી કરાવે, તેનું નામ છેડા ફાડવો. ત્યારપછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે બૈરી બીજ સાથે નાતરું કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બૈરી તેની વાટ વરસ ૧૨) ની જોઈને બીજ સાથે નાતરું કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો કુંવારો હોય તે સમી સાથે પરણીને નાતરું કરેછે, ને બૈરી તો પરજ્યાવિના નાતરું કરે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાને પાટલે ઉભો રહે તે વખત પલ્લું આપેછે તે લગનની બરાબર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડે ત્યારે તે પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલું પલ્લું-પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને પાછો આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ નહીં.

૧૦. નાતરું કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી ધણીના દાહાડપાણીનો ખરચ બાદ કરીને આપે-પેછે-ને પેહેલો ધણી ધણી વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું લીધું હોય તે પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરું કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં મધે નાહનાં છોકરાં હોય તે તેની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં હોય તે આપના ધરમાં રહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજ નાતરાંની બૈરી કરી શકેછે.

૧૪. કોઈ જૈરી નાતરે જય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પદ્ધતું તે દિકરીને વાસ્તે તેના દિગ્ગર રાખે નહીં.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજા કાંઈ અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ નથી.

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૪. અમારામાં મરદ તથા જૈરી પરજ્યાવિના નાતરું કરતા નથી.

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે. જૈરી ધણી જીવતાં અથવા મુઆ પછી કરે છે.

૨. પંચના લોક રળ આપે, ને ધણીની ફારગતી લઈને પછી નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકે છે.

૩. વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરખખર ન આવે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રળ આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ સમડીના ઝાડ સાથે તથા ત્રિટલી સાથે પરણીને નાતરું કરે છે, પણ જૈરી પરજ્યાવિના નાતરું કરી શકતી નથી.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકે છે, પણ કાંઈ વાજબી કારણ હોય તો.

૬. નાતરું કરતી વખત પદ્ધતું ૩. ૨૫)નું આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પદ્ધતું ધણીને પાછું આપે.

૮. હા; તે માલ મરનારના વારસને પાછો આપે છે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પદ્ધતું તમામ તેના વારસને પાછું આપે તે

વાજબીનો ખરચ કયો હોય [તે] તેના પક્ષમાંથી જાય.

૧૧. મરનાર શખસના વારસ હોય તો તે રાખે, નીકર તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસ બંને બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી જૈરી જીવતાં બીજા નાતરાંની લાવી શકે છે.

૧૪. હા; છોકરીને વાસ્તે છોકરીનો વાલી હોય તે રાખે છે.

૧૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબ મધે આવી ચુક્યો.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.*

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં જૈરી જીવતે નાતરું કરે, ને મુઆ પછી પણ નાતરું થાય.

૨. પંચના લોક રળ આપે, ને ધણીની ફારગતી લઈને બીજા મરદ સાથે નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયલાની વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારા નાતરું કરતા નથી, એ બેમાંથી કોઈથી થતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પદ્ધતું ૩. ૩૦) નું આપવામાં આવે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો માગે તો ૩. ૨૦) પોતાના ધણીને આપે, ને કાજને લાંબો ખરચ તથા પંચનું લવાજમ ૩. ૨) આપીને છેડો ફાડવા ચાહે તો ફાડી શકે છે.

૮. ધણી મુઆ પછી તે જૈરી નાતરે જાય તો મરનાર શખસના વારસને જે તેનું હોય તે આપીને જાય.

૧૦. નાતરાં બાબતની કલમ ૭ મી પ્રમાણે આપીને જાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ નોંધેલા અંક ૧૧૭ વાળા ભેડે મળે છે, જે કલમો મળતી નથી તેજામ લખાઈ.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે તેથી જે કલમો મળતી નથી તેટલીજ લખાઈ.

ધેડા-ઝોરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવાનો ચાલ છે તેની રીત એ જે ઘેરી હા કેહે ત્યારે તેના આપના હાથમાં ખાવાપીવાના ૩. ૫ પાંચ આપીએ. સાર પછી રવિવારે અથવા મંગળવારે વર સુધમાં ફળિયાંના તથા સગામાંના આસરે માટીડા ૭ ઘેરીના આપને ઘેર રાતે જાય. ને તે ઘેરીને વરવાળા ધાધરે ૧ ૩. ૦૧ નો, કાપડું ૧) ૩. ૦૧ તું, સાડી એક ૩ ૧૧ ની પેહેરાવે ને ચુડા પેહેરાવે, ને પાટલા ઉપર તે ઘેરીને તથા વરને બેસાડીને ચોખા વધાવે; સાર પછી તેજ રાતે તે ઘેરીને વર તે ગા[મ]માંથી લઈ જાય.

૨. ઘેરીને કાઠડી મુકે ને તેની માંહેમાંહે દારગતી ચાય તેનું નામ છેડા ફાડવો. સારપછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે ઘેરી ખીજ સાથે નાતરં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ને તે ખરચી ન મોકલે તો તેની વાટ વરસ ૩ લગણુ જોઈને તે ઘેરી ખીજ સાથે નાતરં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરં કરે તે હાથની વીટી સાથે અથવા સમડી સાથે પરણીને નાતરં કરે, ને ઘેરી તો પરણ્યાવિના નાતરં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરે તે ફરી શકે નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરં કરવા બેસે ત્યારે હાંસડી ૧ ૩ પાની ૩. ૩ ની, વાળી ૧ સોનાની ૩. ૪ ની, ગાંડી ૧ સોનાની ૩. ૩) ની, કક્ષાં જોડ ૧ કથીરનાં ૩ ૧ નાં-જીમલે ૩. ૧૧ તું પદ્મું કરેછે. એ લગનથી વધું છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડા ફાડે ત્યારે તે પદ્મું ધણીને પાછું આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરં કરે ત્યારે પેહેલું પદ્મું તથા પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે ત્યારે મરનારના વારસની દારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરં કરતી વખત પદ્મું પાછું આપે તો તે ધણીએ કાંઈ પક્ષમાંથી ખરચ કર્યો હોય તથા ધણીના દાહાડાપાણી વિગેરે વાજખી ખરચ હોય તે

આદ કરીને પદ્મું ધણીના વારસને પાછું આપે છે. ને પેહેલો ધણી ધણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પદ્મું લીધું હોય તો કાંઈ પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાં હોય તે મધે નાહનાં છોકરાં હોય તે તેની માસાથે જાય, ને મોટાં છોકરાં હોય તે પેહેલા આપના ઘરમાં રહે.

૧૨. લગનની ઘેરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની ઘેરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે ખંનેના છોકરાંઓના વારસો લેવામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી ઘેરી જીવતાં તે ઉપર ખીજ નાતરાંની ઘેરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ ઘેરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પદ્મું તે દિકરીને વારસે તેના દિઝેર વા જોડ રાખે નહીં.

૧૫. ઉપરના સર્વે જવાબ કરતાં ખીજે નાતરાં આખતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૮.

૧. અમારામાં નાતરં કરવાનો ચાલ એ છે જે જે શખસ નાતરં કરવા નીકળે તે શખસ પંચાતમાં આવીને જાહેર કરે કે ફલાણાની છોકરી સાથે હું નાતરં કરું છું. ત્યારે પંચાતના ચારજણુ જાહેરે તે ઘેરીને પુછે કે તું રાજી છે? ત્યારે તે ઘેરી હા કેહે તો નાતરં કરે. ને નાતરં કરનાર શખસ રૂપિયા ચાર જે ઘેરી સાથે નાતરં કરે તે મોહલાવાળાને આપે, ને ૩. ૨) પંચાતમાં આપે, ને પટેલ વિગેરે સર્વે ન્યાતના લોક એકઠા થઈને ખાચપીએ એટલે નાતરં સહી થયું.

૨. છેડા ફાડવાનો ચાલ એ છે જે જે શખસ પોતાની ઘેરીને છોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોક તથા પટેલ મળીને તે ઘેરીને મરદ પાસે તેની પાછડીનો છેડા ફાડવીને આપાવે, ત્યારે તે ઘેરી ખીજ સાથે નાતરં કરે, ને દારગતીનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તે ઘેરી ખીજ સાથે નાતરં કરી શકતી નથી, ને તેના મુઆની ખબર આવે ત્યાર પછી નાતરં કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૪. અમારામાં જૈરી તથા મરદ નાતરું કરી શકેછે, પણ જૈરીએ છીનાળું કર્યું હોય તો તે જૈરીને તથા મરદને પાંચ ખાસડાં મારે ત્યારે તે જૈરી કુંવારી નાતરું કરેછે.

૫. નાતરું કીધું તે ફરી શકેછે, ધણિયાણી બદલાય ચાલે તો ફરે.

૬. નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં પોતાની ધણિયાણીને છેડા આપે ત્યારે પલ્લું અમારામાં છે નહીં તો પાછું શું લે?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપીને નાતરે જાય.

૯. તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પક્ષાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧. પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાની ઉમર મોટી હોય તો પેહેલા આપની ઝૂંપડીમાં રહે; ને નાહના દુધ પીતા હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટા થયા પછી પોતાના પેહેલા આપની ઝૂંપડીમાં આવીને રહે.

૧૨. નાતરાંવાળીના છોકરાનો તથા પશ્ચિયતવાળીના છોકરાનો વારસો આપના માલમાં બંનેનો બરાબર પોહુંએછે.

૧૩. પેહેલી જૈરી રાજી થઈને રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું અમારામાં છે નહીં તો દિકરીને વાસ્તે શું આપે?

૧૫. એ શિવાય અમારામાં ચાલ નથી.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલછે, તેમાં એ રીત છે જે નાતરું કરતી વખત લુગડું ખાદીનું રાતું ૩. ૧૧ નું તથા કાળીગાંઠી જનાદી એકની આપેછે; એ રીતછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણી એ બંનેની ખુશીથી પંચાતને પુછીને છેડા ફાડેછે, ને તે ધણી જીવતાં જૈરી બીજા સાથે નાતરું કરેછે.

૩. પરદેશ ગયો હોય ને મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે જૈરીની ખુશીથી બીજા સાથે નાતરું કરે, અગર તે ધણી જીવતો હોય ને ૫૦ વરસે બાહારથી આવે તો નાતરું બીજા સાથે થઈ શકતું નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો નાતરું કરેછે, જે પૈસા હોય તો સમડી સાથે પરણે, અગર પૈસા ન હોય ને મુદ્દલસ હોય તો કુંવારો પણ નાતરું કરેછે; પણ જૈરી કુંવારી નાતરું કરતી નથી.

૫. નાતરું ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. જે લગનમાં કાળીગાંઠી જનાદી ૧ ની તથા એજ નખરની પેહેલી કલમમાં લુગડું રાતું જે લખ્યુંછે તે પ્રમાણે આપેછે, બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની ૩ કલમમાં લખ્યોછે. ને પક્ષાનો ચાલજ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તો તેની ખુશી, અગર ન કરે તો તેની ખુશી. ને અમો ગરીબ લોકને માલ શું હોય જે તેના વારસને આપે?

૯. એનો જવાબ ૮ કલમ પ્રમાણે. ને મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ પ્રમાણે, ને પક્ષાનો ચાલજ નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે, ને છોકરાં જે નાહનાં હોય તો તેની સાથે જાયછે, અગર મોટાં હોય તો તે પોતાની જાતે પેદા કરીને ખાયછે, પોતાના આપના ઘરમાં રહીને.

૧૨. લગનની જૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની જૈરીથી છોકરાં થયાં તો તે પોતાની જાત કમાઈથી પેદા કરીને ખાયછે, અગર નાહનાં હોય તો તેના મોસાળમાં રહે. ને વારસો તો અમારામાં છે નહીં, શાથી જે અમો ગરીબ લોક[ને] બાડાનાં ઘરમાં રહીને બીખમાગીને પેટ ભરતો મુસ્કેલ પડેછે.

૧૩. બીજી જૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે, જે પોતાની ખુશી[થી] કરે તો, અગર ન કરે તો પોતાની ખુશી.

૧૪. પલ્લું તો છેજ નહીં, બીખ માગીને પોતાનું પેટ ભરેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજા અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા નાતરાં આપતના છે નહીં.

અનવસ્ત્ર બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા હુંડાનો વિભાગ જતો નથી, પણ કદાચિત કાંઈ મીલકત નહીં હોય તો તેના જે પાસેના સગા હોય તેમાં જે શક્તિવાળો હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે બાઈ પોતાના પક્ષમાંથી ખાવ. ને પલ્લું વાળખી સળખથી તફરકે થયું હોય, ને પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે, પણ કાંઈ જોર નહીં.

૫. ધણીની પેદા કાઢેલી મીલકત ધરડાની મીલકતમાં એકઠી થઈ ગઈ હોય, ને જુદી જણાતી નહીં હોય, તો તેના દિવસે જે તેના ધણીની આખર પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગર વાંકે કાઢાડી મુકાયજ નહીં.

૭. વગર વાંકે કાઢાડી મુકેજ નહીં તો એનું શું લખીએ ?

૮. માથાઓળવો એ જે ધરડાનાં પાંચ સાત મકાન હોય, ને તેમાં એ ત્રણ બાગિયા હોય ને વગર વેહેંચણે તેમાંથી એક છોકરો મરી જાય ત્યારે તે મકાનોમાંથી એક ઘર તે સ્ત્રીને રહેવાને આપે, પણ તે મકાન ઉપર બાઈને પોતાને રહેવાવિના કાંઈ બીજું ધણીપદ નહીં; એ વિષય છોકરાવિનાની સ્ત્રીનો છે.

૯. અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પક્ષમાંથી પોતાનું ગુજરાન કરે.

નાગર-બ્રાહ્મણ અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. હિસાબે બરોબર.

૨. શરગતી ન હોય તો અનવસ્ત્ર આપે.

૩. હા.

૪. હા.

૫. ભરણપોષણ કરે.

૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે-કલમ ૨૧ માં લખ્યોછે.

૭. સાસરાવાળા અનવસ્ત્ર આપે, વગર વાંકે કાઢાડી મુકાય નહીં.

૮. સત્તા પ્રમાણે.

૯. ના.

નાગર-વડનગરા સુરતી ગીરજશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા હુંડો તથા લુભાનો ભાગ જતો નથી, પણ કદાચિત કાંઈ મીલકત નહીં હોય તો તેના જે પાસેના સગાં હોય, તેમાં જે શક્તિવાળો હોય, તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે બાઈ પોતાના પક્ષમાંથી ખાવ, ને પલ્લું વાળખી વાતે ખરચ થયું હોય ને પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય, તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે પણ કાંઈ જોર નહીં.

૫. ધણીની મેળવી મીલકત ધરડાની મીલકતમાં

એકઠી થઈ ગઈ હોય, ને જુદી જણાતી ન હોય તો તેના દિગ્ગેર જેઠ તેના ધણીની આખર પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગરવાંકે કાઢાડી મુકાયજ નહી.

૭. વગરવાંકે કાઢાડી મુકાયજ નહી તો એનું શું લખીએ ?

૮. માથાઓળવો એ જે ધરડાની માલમીલકત હોય, ને તેમાં બીજા ભાગિયાઓની વગર વેહેચણે એક છોકરો મરી જાય, ત્યારે તે માલ મીલકતમાંથી રૂ. ૧૦૦) અથવા રૂપિયા જેટલું ધર તે સ્ત્રીને આપે, તે ઉપર સ્ત્રીનું ધણીપદું નહી, -એ વિષય છોકરાંવિનાની સ્ત્રીને છે.

૯. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પોતાના પક્ષમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરે.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૪.

૧. આંધળા વિગેરેનો વિભાગ જતોજ નથી, પણ કદાચ કંઈ મીલકત નહી હોય તો તેના જે પાસેના સગા હોય, તેમાં જે શક્તિવાળો હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે આંધળા પક્ષમાંથી આવે, ને પલ્લુ વાળખી સળખથી ખરચ થયું હોય તો પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે, પણ જોર નહી.

૫. ધણીની પેદા કીધેલી મીલકત ધરડાની મીલકતમાં એકઠી થઈ ગઈ હોય, ને જુદી જણાતી ન હોય, તો તેના દિગ્ગેર તથા જેઠ તેના ધણીની આખર પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગરવાંકે કાઢાડી મુકાય નહી તો શું લખીએ ?

૭. અન્નવસ્ત્ર આપે, પણ પલ્લુ તે આઈ અનામત રાખે, ને ખરચે નહી.

૮. ધરડાની મીલકત હોય તો તેના હિસ્સેદારો પોતાની પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે જે આંધળો ધણી મરી ગયો તેને કાંઈએક આપે-ખુશી પડે તો.

૮૪

૯. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પક્ષમાંથી ગુજરાન કરે, પોતાની ક્રિયાનું રાખીને.

બ્રાહ્મણ-વીશનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૦.

૧. પતિત શિવાય વારસો સર્વેને પોહાંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૨. ભાગ તો મોટા કારણવિના થતી નથી, કારણથી નહી આપે, એનો જવાબ ભાગની ચોથી કલમમાં લખ્યો છે.

૩. વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી વિગેરે સગાસાઈ ભરણપોષણ આપી શકે એવા નહી હોય, અથવા ધણી નાદાર હોય ત્યારે લાચારીથી પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે.

૪. પોતાના આપદાદાના પૈસામીલકત શિવાય જે શખસ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તે માલમાંહેથી મરનારની વિધવાનો તથા મરનારના ભાઈનો અડધોઅડધ ભાગ પોહાંચેછે, પણ મરનારની તે વિધવા તે ભાગ લઈને સદારે ખરચ કરે. વળી પોતાની કબજા વાસ્તે કિષા તથા કારજનો ખરચ રાખે, તેમાંથી વધે તે[ના] મૂળ ધણી પેદા કરનાર[ના] ભાઈઓ વિગેરે વારસ છે.

૫. માથાઓળવો એ જે એનું કાંઈ મુકરર નથી, તેની સાસુ અથવા સસરા જીવતા છે તેના એકઠી સધર્મે રહે તો રાટલા ખવડાવે, અગર ધર મધે બને નહી તો તેની શક્તિ તથા શક્યતા જોઈને ન્યાત મળીને અપાવે તે લે, તે લઈને પોતાના ક્રિયાખરચને [માટે] રાખે.

૬. નહી લાયક જણીને આપ દિકરાને કાઢાડી મુકે તો તે થઈ શકે, પણ તે છોકરો જે પોતાના હાલમાં હોય તો વારસાથી દુર થતો નથી.

બ્રાહ્મણ—વીસલ નગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ
તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૧.

૧. પતિત શિવાય વારસો સર્વેનો પોહોંચેછે તો અનવચ્ચનું શું લખીએ ?

૨. લાગ તો મોટા કારણુ વિના તો થતી નથી, ને [ન] આપે તો મોટા કારણુથી ન આપે.

૩. વિધવા તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી વિગેરે લોક ભરણુપોષણુ આપી ન શકે, અથવા ધણી નાદાર હોય તો નાચારે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુ-પોષણુ કરે.

૪. પોતાના આપદાદાના પૈસાની મદદ શિવાય જે શખસ પોતાની જાત કમાધથી પૈસા પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તે માલમાંથી મરનારની વિધવાનો તથા મરનારના ભાઈઓનો અડધોઅડધ ભાગ પો-હોંચેછે, ને મરનાર શખસની વિધવા તે ભાગ લઈને ગેરવાજખી ખરચ કરે નહી, શાવાસ્તે જે તે માલના વારસ મૂળ ધણી પેદા કરનારના ભાઈઓ વિગેરે[છે].

૫. માથાઓળવો તો એ જે-ઐરી વિધવા સં-તાન રહિત હોય તેનું એ જે અમારામાં રીતથી વિ-વાહ પક્ષાં પ્રમાણે જેને થાયછે તેને તો પલ્લુંજ પાસે હોય તેજ ધણી, ને બાકી તો (જે) આપવા લેવાં બાળ-તમાં અમારે શ્રી અમદાવાદની ન્યાતના જે કાંઈ કરે તે પ્રમાણે (અમારે) મંજુર છે.

૬. નાલાયક જણીને બાપ દિકરાને કાઢાડી મુકે તો થઈ શકેછે, પણ તે છોકરો જે પોતાના હાલમાં હોય તો વારસાથી દુર થતો નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદિય સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા હુઠો હોય તેને બીજા ભાગિયાઓ હોષ તે પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજલગીમાં કાંઈએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્રપ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. જે શખસ આપથી જુદો છે ને તેનો બાપ

મરી જાય ત્યારે બાપનો માલ હોય તો પોતે લઈ લે, નહી હોય તો નહી લે, પણ સાવકી માને અનવચ્ચ આપે, (ને) જે તે સાવકી મા દિકરાના કલા પ્રમાણે ચાલે તો.

૩. (જે શખસ) પોતાના માબાપથી જુદો રહ્યા પછી તે માબાપ જુએ મરે ત્યારે દિકરાએ અનવચ્ચ માબાપને આપવાં લાયક છે.

૪. જે શખસને પોતાની બેહેન અપંગ છે, ને તેના સાસરામાં કાંઈ નથી, ત્યારે તેને પાળવી ધટેછે.

૫. જે શખસ પોતાના ભાઈઓ વિગેરે સાથે એ-કઠાપણમાં કમાધને મરી ગયો, ત્યારે તેની સ્ત્રીનું સા-સુસરો અથવા દિએરજેઠ ભરણુપોષણુ કરે, કાંઈ હિસ્સો મળે નહી.

૬. કાંઈ વગરવાંકે સ્ત્રીનો લાગ કરતો નથી, ને કદાપિ કરે તો તે સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકપોશાક માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરીને તેને ઘેર આવીને રહે.

૮. માથાઓળવો તે ઐરીનું જીવન તે બ્યારે તે ઐરીનું કાંઈ નથી, ને દિએર જેઠથી ઘરમાં રાખીને પળાય નહી ત્યારે બાપની જે મીલકત હોય (તો) તેમાંથી એક વરસે અઠાર મણુ અન્ન આપે, એટલો મા-થાઓળવો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તે સ્ત્રીને અનવચ્ચનું કરીને આપે તે માથાઓળવો કેહેવાયછે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિય સહસ્ર ખંભાતી ઇશામ-જિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૪.

૧. એવાને બીજા ભાગિયા હોય તે ભાગ આપે-પતિત તથા ઘેલા શિવાય.

૨. કાંઈ મતા હોય તો લે, ન હોય તો નહી, પણ સાવકીને પાળે.

૩. દિકરો અનવચ્ચ આપે.

૪. હા, તેને ભાઈ અનવચ્ચ આપે, ઘરમાં રાખે.

૫. તે બાઈનું ભરણુપોષણુ કરે, મરનારના ભાઈની મદદથી પેદા કર્યું હોય તો; નહી તો હિસ્સો આપે.

૬. આપવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તો અપાવે.

૭. ઉપલી કલમ પ્રમાણે પિહેરિયાં ગરીબ છે તો.

૮. માથાઓળવામાં બાઈ ધરમાં રહે ને રોટલા ખાય, ધંધો કરે, કદી બાઈને કાઢાડી મુકે તો પોતીકી મીલકતી સત્તાપ્રમાણે યથાચોગ્ય માથાઓળવો આપે, કાંઈ નિશ્ચય નથી. એમ કરતાં બાઈ ઉન્મત્ત થઈને પતિત થઈ તો તેને અપાવ્યામાં આવતું નથી, જુદી રહે તોએ.

૯. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિય ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૫.

૧. શાસ્ત્રપ્રમાણે સત્તાવાળા હોય તો અનવચ્છ આપે.

૨. જે શખસ આપથી જુદો હોય ને તેનો આપ મરી જાય ત્યારે આપનો માલ હોય તે લઈ લે, નહીં હોય તો ન લે, પણ સાવકી મા હોય તેને અનવચ્છ આપે, દિકરાના કલ્યાણમાં રહે ત્યારે.

૩. અનવચ્છ આપવા લાયક છે.

૪. તેના ભાઈને પાળવી ધટે છે.

૫. તેને સાસુસસરા તથા દિએરજેઠ (તેને) અનવચ્છ આપે, ધરમાં રાખીને.

૬. ખોરાકી પોશાકી(નો) આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પોતીકા પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરે, ને ધણીને ઘેર રહે.

૮. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ધણી મુઆ પછી ધરમાં રાખીને અનવચ્છ આપે, તે માથાઓળવો કહેવાય છે.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદિય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૬.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા કુંઠો હોય તેને બીજા ભાઈઓ હોય તે પાળે, ને જુદો

રાખીને આજ લગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી. ને શાસ્ત્રપ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. જે શખસ આપથી જુદો છે ને તેનો આપ મરી જાય ત્યારે આપનો માલ હોય તો પોતે લઈ લે, નહીં હોય તો નહીં લે, પણ સાવકી માને અનવચ્છ આપે, જે તે સાવકી મા દિકરાના કલ્યાણ પ્રમાણે ચાલે ત્યારે ન્યાતનો વેહેવાર સંધળો કરે.

૩. જે શખસ પોતાના માઆપથી જુદો રહ્યો; પછી તે માઆપ જુએ મરે ત્યારે દિકરાએ અનવચ્છ માઆપને આપવા લાયક છે.

૪. જે શખસ પોતાની બેહેન અપંગ છે ને તેના સાસરામાં કોઈ નથી તે વાસ્તે એને પાળવી ધટે છે.

૫. જે શખસ પોતાના ભાઈઓ વિગેરે સૌ એક-ઠાપણમાં કમાઈને મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને સાસુ-સસરા અથવા દિએર જેઠ બરણપોષણ કરે, કાંઈ હિરસો મળે નહીં.

૬. કોઈ વગરવાંકે સ્ત્રીને લાગ કરતો નથી, ને કદાપિ કરે તો તે સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકપોશાક માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરીને તેને ઘેર આવીને રહે.

૮. માથાઓળવો તે ઘેરીતું જીવન-ને બ્યારે તે ઘેરીતું કાંઈ નથી ને દિએર જેઠથી ધરમાં રાખીને પળાય નહીં, ત્યારે આપની મીલકત જે હોય તો તેમાંથી એક વરસે અઢાર મણ અન્ન આપે-એટલો માથાઓળવો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તે સ્ત્રીને અનવચ્છનું કરીને આપે, તે માથાઓળવો કહેવાય છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઇશાનગિયા—પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૮.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા કુંઠો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેને બીજા ભાગિયા હોય તે ભાગ આપે, પતિત તથા ઘેલા શિવાય.

૨. કોઈ શખસ આપથી જુદો રહેતો હોય ને

આપ મરી જાય ત્યારે તેની માલમતા હોય તો લે, ન હોય તો ન લે, પણ સાવકી માને પાળે.

૩. કોઈ શખસ માઆપથી જુદો રહેતો હોય ને માતાપિતા વૃદ્ધ હોય તેની પાસે કાંઈએ ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ પુત્ર કરે.

૪. કોઈ શખસની બેહેન વિધવા છે, ને તેના સાસરામાં કોઈ નથી તો તેનો બાઈ તેનું ભરણપોષણ કરે, ધરમાં રાખીને.

૫. કોઈ શખસ પોતાના બાઈઓ સાથે વેહેયણ કર્યા વગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને ધરમાં રાખીને તે બાઈનું ભરણપોષણ કરે,—મરનારના બાઈની મદદથી પેદા કર્યું હોયતો.

૬. કોઈ શખસ પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાઢાડી મુકીને તે બાઈએ ન્યાતને જાહેર ન કર્યું; ને પોતીકા પિહેરમાં જઈને રહીને પછી પોતીકા ધણી તથા સસરા પાસે ખોરાકપોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી; તે ન્યાતપાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તો અપાવે.

૭. બાઈના માઆપ ગરીબ હોય તેનો જવાબ છઠ્ઠા આંક પ્રમાણે છે.

૮. માથાઓળવામાં બાઈ ધરમાં રહે ને રોટલા ખાય ને ધંધોધારી કરે, કદી બાઈને કાઢાડી મુકે તો પોતીકા મીલકતી સત્તા પ્રમાણે થયાયોગ્ય માથાઓળવો આપે, કોઈ એમ કરતાં બાઈ ઉન્મત્ત થઈને પતિત થઈ તો તેને અપાવ્યામાં આવવું નથી, જુદી રહે તોએ.

૯. એનો જવાબ ઉપલા અંક ૮ આઠમા પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—બૌદ્ધ સહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા હુંડો તથા બેહેરો હોય તેને બીબ્બ બાગિયાઓ છે તે પાળે, જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી—ને શસ્ત્રપ્રમાણે પાળે.

૨. કોઈ શખસ આપથી જુદો રહેતો હોય ને આપ મરી જાય ત્યારે તેની માલમતા હોય તો લે, ને ન હોય તો ન લે, પણ સાવકી માને ધરમાં રાખીને શસ્ત્ર પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે.

૩. કોઈ શખસ માઆપથી જુદો રહેતો હોય ને માઆપ વૃદ્ધ હોય ને તેની પાસે કાંઈ ન હોય તો તે માઆપનું ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસની બેહેન વિધવા છે, ને અપંગ છે ને તેના સાસરિયામાં કોઈ નથી, ત્યારે તેનો બાઈ તેનું ભરણપોષણ ધરમાં રાખીને કરે.

૫. કોઈ શખસ પોતીકા બાઈઓ સાથે વેહેયણ કર્યાવગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને ધરમાં રાખીને તે બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસ પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાઢાડી મુકી ને તે બાઈ [એ] ન્યાતને જાહેર ન કર્યું ને પોતીકા પિહેરમાં રહીને પોતીકા ધણી તથા સસરા પાસે ખોરાકપોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતપાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાત અપાવે.

૭. કોઈના માઆપ ગરીબ હોય તેનો જવાબ છઠ્ઠા આંકમાં જવાબ છે તે પ્રમાણે છે.

૮. માથાઓળવામાં બાઈ ધરમાં રહે ને રોટલા ખાય ને ધંધોધારી કરે, કદી બાઈને કાઢાડી મુકે તો પોતીકા સત્તા પ્રમાણે માથાઓળવો આપે; કાંઈ મુકરર નથી. એમ કરતાં બાઈ ઉન્મત્ત થઈને બાહાર નીકળી તો તેને કાંઈ આપવામાં આવવું નથી.

૯. એનો જવાબ એ જે ઉપલા આઠમા આંક પ્રમાણે છે તેજ પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—મોઠ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૭.

૧. આંધળો લુલો લંગડો હુંડો એવો જે હોય, ને તેની પાસે પૈસો તથા આમદરકત કાંઈ નહીં હોય તો તેનું ભરણપોષણ ન્યાત કરે.

૨. આપ મરી ગયો હોય ને સાવકી મા છોકરાના કબાસર હોય તો રોટલા પુરા કરી શકે.

૩. માઆપ પાસે કાંઈ છે નહીં ને ધરડાં છે તો છોકરો રોટલા ખરચ આપે.

૪. બેહેન અપંગ છે તો ભાઈ રોટલા ખવડાવે.
૫. ધણી મરી ગયા પછી ધણિયાણી હિસ્સો ભાગે તો ચોથે ભાગે લે, ને ૩ ભાગ વારસના.
૬. ખોરાકીપોશાકી ધણી આપે.
૭. અમારામાં આપવાનો ચાલ છે.
૮. સોલ વરસની ઉમર પોહોંચે ભારે સસરાની મીલકતમાંથી માથાહોણણું* આપે, એવો ચોથે હિસ્સે મીલકતમાંથી આપે.
૯. ધણી મરી ગયા પછી માથાહોણણું આપે.

આદ્ય-મોઠ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે-ધરમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણ કરવું.
૨. નો જવાબ એ જે સાવકી માનું ભરણુપોષણ કરવું ચોગ્ય છે.
૩. નો જવાબ એજે વૃદ્ધ માતાપિતાનું અન્નવ-જ્ઞથી દિકરાને પાળણુપોષણુ અવશ્ય કરવું જોઈએ.
૪. નો જવાબ એજે એવી વિધવા બેહેનને ભા-ધએ અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ-સમર્થ હોય તો.
૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૯. નો જવાબ (૮ માનો જવાબ) શાસ્ત્રમાં છે તેજ.

આદ્ય-મોઠ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. એવા અપંગ હોય તો તેનું અન્નવસ્ત્ર આપે ને તેને પાળે, ને તેના મુઆ પછી તેને બાળે.
૨. સાવકી મા દિકરાના કબ્જામાં રહે તો ધરમાં રાખીને તેનું પોષણ કરે.

* કેટલાકે “માથાઓળવા” ને બદલે “માથા હોણણું” લખ્યો છે.

૩. પોતાના માથાપને ધરમાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૪. પોતાનો ભાઈ અન્નવસ્ત્ર આપે, સાસરામાં કાઈ નહી હોય તો.

૫. અન્નવસ્ત્ર જોગો હિસ્સો મળે.

૬. વગરવાંકે બેરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો ખોરાકપોશાકના રૂપિયા શું કરવા આપે ?

૭. કાઢાડી મુકવાનો ચાલજ નથી તો અન્નવસ્ત્ર પોતાના ધણીનાજ ધરમાં રહીને ખાય.

૮. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. ભરણુપોષણુ કરેછે તોપણુ તેને અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો કેહેવાતો નથી.

આદ્ય-મોઠ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. આંધળો લુહો વિગેરે હોય તેને ધરમાં રાખીને બીજા ભાઈઓ પાળે.
૨. આજ લગી એવું દીકું નથી.
૩. એવું અમારી ન્યાતમાં થયું નથી.
૪. અમારી ન્યાતમાં એવું કાંઈ હજુ સુધી થયું નથી.
૫. શાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે.
૬. બેરી પિહેરમાં રહેલી ને કાંઈ ખોરાકપોશાક આપવાનો ચાલ નથી.
૭. તે બેરી પોતાની મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.
૮. માથાઓળવો હજુલગી કાંઈએ આપ્યો નથી.
૯. જોનો ધણી મરી ગયો હોય, તેના દિએર જે-ઠના ધરમાં તે બેરી એકઠી રહે તો પાળે.

આદ્ય-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

૧. જોને કાંઈ ન હોય તથા અપંગ હોય તો પો-ષણુ કરે.
૨. પોતાનો ધણી, કાંઈ દૂષણુ હોય બેરીને, અધ-

ટતે રસ્તે ચાલતી હોય ને કાઢી મુકે તે બરણુપોષણ આપે નહીં, ને બીજો દોષ હોય તો આપે સહી.

૩. ઐરી કોઈ વિધવા તેના વારસના કલ્લામાં ન રહે તો પક્ષાંમાંથી ખાય. તથા સૌભાગ્યવતી ધણીના કલ્લામાં ન રહે તો પક્ષાંમાંથી ખાય નહીં.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના મરી ગયો હોય ને પોતે પેદા કસ્યું હોય ને વેહેયણુવિના હોય તો તેની ઐરીને અનવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારામાં માથાઝોળવાનો ચાલ નથી; તથા પોતાનો ધણી જુદો રહ્યો (ને) વેહેયણુ કરીને તો તેની મીલકત મરનારના કુળમાં જાય. તેની ઐરીને અનવસ્ત્ર આપે.

૬. નાચાર થઈને બાપ દિકરાને કાઢાડી મુકે તો શકિત હોય તો અનવસ્ત્ર આપે.

બ્રાહ્મણ-ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ક.’ અંક ૧૪.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલ્લો તથા હુંઠો હોય તેને બીજા ભાગિયા હોય તે પાળેછે. ને જુદો રાખીને આજલગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. અમારી ન્યાતિમાં કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતિમાં સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી અથવા વિધવા સ્ત્રી પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે-વિધવા સ્ત્રી મહાજનના જાય અથવા નાચાર થાય ત્યારે પિહેરિયાંથી જુદી રહે ત્યારે પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે, ને સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી (તેને) પોતાનાં છોકરાં પરણે તેમાં પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે.

૪. એનો જવાબ એ જે સાસરે રહે તો રોટલા ખાય-એકઠી રહીને.

૫. અમારી ન્યાતિમાં માથાઝોળવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતિમાં આજલગિન સુધી એવું થયું નથી તો અમે લખીએ શું ?

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ક.’ અંક ૮૭.

૧. જે કોઈ આંધળો તથા લુલ્લો તથા લંગડો છે ને તેને કોઈ વારસ પણ નથી તેની બરદાસ્ત ન્યાત કરે.

૨. ધણી પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તો ધાન લુગડું આપે, પણ ધણીની કેદમાં રહીને ખાય; કદાપિ જુદી રહી અથવા પિહેરમાં રહીને માગે તો અપાય નહીં.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષાંમાંથી બરણુપોષણ કરવું પડેછે.

૪. જે કોઈ ધર્મશાસ્ત્ર એ પ્રમાણે મળે.

૫. ધણી વેહેયણુ કરીને મરી ગયો હોય, ને તે પૈસા બાઈની પાસે હોય તે બાઈ ખાય.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો કાઢાડી મુકાય નહીં.

બ્રાહ્મણ-ભટ મેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર ‘ક.’ અંક ૮૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલ્લો તથા હુંઠો વિગેરે એવાને ભાગિયા પાળે, ને ન પાળે તો તેનો ભાગ આપે, શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. એનો જવાબ લગનની (૮) આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૩. વિધવાને સાસરિયાં અનવસ્ત્ર ન આપે તો રીતની જનસમાંથી ખાયછે, તથા સૌભાગ્યવતીનો જવાબ લગનની ૮ કલમમાં જવાબ આપ્યો છે.

૪. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કસ્યાવિના એકઠો રહીને કમાઈને મરી ગયો, ત્યારે તેની સ્ત્રીને સાસુ સસરા તથા દિએર જેઠ બરણુપોષણ કરે; હિરસો મળે નહીં.

૫. જે સ્ત્રીનો ધણી મરી જાય, ને તે સ્ત્રીના ધણીના બાપના ઘરમાંથી એક ઓરડો રહેવાને આપે, ને દિએર તથા જેઠ તેવું બરણુપોષણ કરી શકે, ત્યારે ઘરડાની મીલકતમાંથી અઠાર મણુ અન્ન આપે, તેનું નામ માથાઝોળવો.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાઢાડી શકેછે, ને અન્ન-વસ્ત્ર આપે નહી.

બ્રાહ્મણ-ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા હુઠો હોય ને તેને બીજા ભાગિયાઓ હોય તે પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજ્ઞાગીમાં ખરચ આપ્યો નથી, શસ્ત્ર પ્રમાણે આપવો લાયક છે.

૨. પોતાની બૈરીને કોઈ વગરવાંકે કાઢાડી મુકતોજ નથી ને સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકી પોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા સ્ત્રીને સાસરાના કુળમાં ભરણુ-પોષણ નહી કરે તો પોતાના પક્ષમાંથી ખાવ, ને સ્ત્રી-ભાગ્યવતી હોય તો તેનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી કરે.

૪. જે શખસ પોતાના ભાઈઓ વિગેરે [માં] એકઠો રહેતો હોય ને કમાઈને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને સાસુ તથા સસરા તથા દિએર તથા જેઠ ભરણુપોષણ કરે; હિસ્સો આપે નહી.

૫. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને બાળ સ્ત્રીને સંતાન રહિત મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે સ્ત્રીને જે કાંઈ પોતાના ધણીની વેહેયણુમાં આવ્યું હોય, — ધર તથા વસિયત, — તે બાઈ વાપરે તથા ખાવ; ને વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને સંતાન રહિત મુકીને મરી જાય ત્યારે તે સ્ત્રીને પોતાના આપની મીલકત વેહેચી લેનારા શખસો વાસણુ શેર ૧૦ ને આસરે તથા ધરમાંથી ઓરડી ૧ રહેવા સાડ બાઈને આપે—જેઠ વિગેરે ન હોય તો ન આપે.

૬. જે શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ધરમાંથી બાહાર કાઢાડી મુકેછે, તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું ઘટેછે.

બ્રાહ્મણ-ભાર્ગવવીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. આંધળો તથા હુઠો વિગેરે ખોડવાળો હોય તો—એપણુ ભાઈઓ ભાગ સરખો લે, પણ તેથી પોતાનો ભાગ કોઈને આપી શકાય નહી.

૨. કોઈ બૈરીથી પોતાના ધણી જીવતાં જુદાં રહેવાનું નથી, ને ધણીથી કાઢાડી મુકાતી નથી, એ વાત નહી ચાલ તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને કાઢાડી મુકાતી નથી. વિધવા બૈરીને પોતાના સાસરિયાં સંગાયે નહી બને તો તેની બે રીત છે, ગૃહસ્થ વગરઆમદાનીવાળા તથા બ્રાહ્મણમાં માથાઓળવામાં રહેવાની જગો આપે, ને આમદાનીવાળા ગૃહસ્થ હોય તો રહેવાની જગો તથા આજીવિકાનો દાણો મળુ ૧૮ તથા લુગડાં ૨ એ પ્રમાણે હરવરસે આપે, પણ તે વિધવા બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહીને માગે તો આપવો નહી. એ બ્રાહ્મણ તથા ગૃહસ્થ બંનેમાં એક રીત છે.

૪. માથાઓળવો એટલે રહેવાની જગો તે આસરે ૩. ૫૦) થી તે ૩. ૭૫) સુધીની આપે, ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી લેદાવા ફારગતી કરીને જુદો રહીને પોતાની સ્ત્રી વગરપુત્રની મુકીને મરી ગયો, ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો ભાગ જુદા રહ્યાથી જેટલો કબજામાં સ્થાવર જંગમ આવ્યો હોય તે સરવે જીવતાં સુધી ભાગ સ્થાવર માલ વૃત્તિ વિગેરે કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહી, કાંજે તે બૈરીના મુઆ પછી તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૫. માથાઓળવાની રીત તો ઉપરના ત્રીજા તથા ચોથા જવાબમાં આવી ચુકી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ત્યારે જે વેહેયણુમાં આવ્યું હોય તે સર્વે ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે જીવતાં સુધી પોતાના કબજામાં રહે; ને કોઈ સ્ત્રીનો ધણી (વગર) વેહેયણુ કસ્યાવિના મરી જાય ત્યારે તેને માથાઓળવો ઉપર લખ્યો છે તે પ્રમાણે આપવો.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સખબથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે છોકરાને અન્નવસ્ત્ર નહી આપવું.

બ્રાહ્મણ-દશા ભાર્ગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૯.

૨. એનો જવાબ તજવાની કલમ ૪ પ્રમાણેછે.

* જે કલમ અંક ૧૬ વાળા સાથે મળે તે કાખલ કોષો નહી

૩. અમારી ન્યાતમાં વિધવા ઘૈરી ભુખે મરે, ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરે, તો પદ્મુ ખાઈ જવાતું નથી, ને બરદાસ્ત નહીં કરે તો ખાઈ શકે. ને સૌભાગ્યવતીથી તો ધણી છતાં ખાઈ શકાતું નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તથા અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપિ ધરમાં એકઠી રહે તો ભરણુપોષણુ કરે.

૫. માથાઝોળવો લેવામાં તો એ જે ધરમાં સલાહથી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા ઢુંડો હોય ત્યારે તેનું ભરણુપોષણુ તેના ભાગદાર જે હોય તેને (ભરણુપોષણુ) કરવું પડેછે, ને કરી શકેછે.

૨. કોઈ શખસે પરાપુર્વથી કે આજદિન સુધી પોતાની ઘૈરીને કાઢાડી મુકી નથી, ને અત્યાર પછી પણ કાઢાડી મુકવા ચાહે તો કાઢાડી મુકાતી નથી, તો ભરણુપોષણુનું શું લખીએ ?

૩. કોઈ ઘૈરી વિધવા હોય ને તેને વારસ છે તો વિધવાનું ભરણુપોષણુ તે કરે તો વિધવાના વારસથી તે વિધવાને પક્ષાંતું પુછાયછે. ને અગર વારસ છે ને ભરણુપોષણુ નથી પુછતો તો તે પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરેછે; ને મૈયત ખરચ વિધવા પોતાને વાસ્તે રાખીને કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડેછે તેનો સમ્ય તો એ જે ધણીના કુળમાં કોઈજ નથી, ને ધણી નાલાયક છે તો સૌભાગ્યવતી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે મરનારના વારસ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મરનાર શખસની ઘૈરીને તેના ધરલાયક ભરણુપોષણુ કરે.

૫. માથાઝોળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ધરલાયક આપે, ને કોઈ શખસ બાઈઓથી

વેહેયણુ કરીને પોતાની બાળઝીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ત્યારે તો ઝીને ધણીનો હિસ્સો વેહેયાયોછે ત્યારે તો તે હિસ્સો તે બાઈની પાસે રહેછે, ત્યારે કાંઈ માથાઝોળવો બીજા ભાગદાર આપવા ચાહે તો અપાતો નથી; શાથી જે ધણીનો હિસ્સો તે બાઈ પાસેછે તેથી માથાઝોળવાની કાંઈ જરૂર નથી. ને જ્યાંસુધી બાઈ જીવતી છે ત્યાંસુધી તો તે બાઈ મુખત્યાર છે, ને જ્યારે બાઈ મુજરે ત્યારે તો તેનો જે કાંઈ માલ છે તે પછી તો તેના સાસરાના કુળમાં જાય, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. ને જ્યારે બાઈની પાસે ધણીનો હિસ્સો છે ત્યારે કાંઈતેનો કાંઈ જીકર નથી તો આગળ તેનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકવા ચાહે તો રીતથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તો ઠીક છે, ને કાંઈ ગેરવાજબીથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તો કાઢાડી મુકાતો નથી. ને કાંઈ રીતથી કાઢાડેછે તો તેના બાપને અન્નવસ્ત્ર આપવું પડેછે એજ રીત છે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો લંગડો વિગેરે અપંગ હોય ને વારસો ન પોહોંચે તોએ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘૈરીને કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. કોઈ વિધવા તથા સૌભાગ્યવતી ઘૈરી પોતાના સાસરિયાંમાંથી બિગાડ કરીને જુદી રહે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ને તેની ઝીને વારસો ન પોહોંચ્યો ત્યારે તેને તેના ધણીના માલમાંથી અન્નવસ્ત્ર મળે.

૫. માથાઝોળવાની રીત એજે ઓરડી ૧ તથા વાસણુ શેર ૧૦ તથા અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. કોઈ પોતાનો છોકરો નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૩.

૧. જીવતાં તેનું બરણુપોષણ કરવું.
૨. ધણીના ધરમાં રહે ને અન્નવસ્ત્ર આપે.
૩. ધણી હોય ત્યારે તો ધણી પુરું કરે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય, ને ધણીની મીલકત પણ ન હોય, ત્યારે પક્ષાંમાંથી ખાય.
૪. મા તથા આપના પૈસાવિના પોતાની જાતે માલ જે પેદા કર્યો હોય તેમાં સમાન વિભાગ છે ધણિયાણીના; તે માલમાંથી વિધવા યૈરી ગેરવાજબી ખરચ કરે નહીં.
૫. વેહેચણુ ન કરી હોય ત્યારે અન્નવસ્ત્ર આપે ને ધરમાં રાખે બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીપાસે મીલકત રહે; આઈ ન હોય ત્યારે પોતાના સસરાના કુળમાં જાય.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકી શકેછે, પણ ચારસો ખારસ ન થાય.

બ્રાહ્મણ-સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુભો વા લંગડો વા હુઠો હોય ને તેને કાંઈ વારસો નથી ત્યારે તે અનાથ થયો, વાસ્તે પરમેશ્વર પ્રીત્યે અન્નવસ્ત્ર કોઈ આપે.
૨. અમારામાં પોતાની યૈરીને કાઢાડી મુકાયજ નહીં.
૩. વિધવા યૈરીને કોઈ વાલીવારસ ન હોય તો પોતાના બરણુપોષણને સારૂ પોતાના પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે, ને સૌભાગ્યવતી યૈરીને તો ધણી છતાં પક્ષાંમાંથી ખરચ કરવો પડેજ નહીં.
૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યાર પછી વેહેચણુ થાય, ત્યારે તેની યૈરીને હિસ્સો સરખે ભાગે મળે, વારસો જાય નહીં.
૫. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. અમારે તો બાળરાંડ થાય તોએપણુ તે ખરાખર હિસ્સેદાર છે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક થયો ને પોતાના બાપથી બદરાહ થયો, ત્યારે તેનો બાપ તેને ધરમાંથી જુદો રાખે, ને તે છોકરો કાંઈ પેદા કરતો ન હોય તો તેનો બાપ બરદાસ્ત કરે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. કોઈ આંધળો હુઠો લુભો વિગેરે હોય તેનો વારસો યા ને અન્નવસ્ત્ર જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.
૨. કોઈ શખસ પોતાની યૈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર તો પુરું કરવું જોઈએ, ને તે પોતાના પિહેરમાં રહે ને પોતાનું પલ્લું પોતાની પાસેછે તેના બ્યાજમાંથી ખાય, ને તે યૈરી મુઆ પછી તે યૈરીના માબાપ જમાઈને અસબ પલ્લું પાછું આપે.
૩. કોઈ વિધવા યૈરીછે ને તેને વૃત્તિનો ભાગ પણ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પક્ષાંમાંથી બરણુપોષણ કરે, ને તેની પછવાડે તેનો દાહાડોપાણી પણ તે પક્ષાંમાંથી થાય, ત્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પલ્લું પાછું માગવાનો કોઈ અધિકારી ન હોય ત્યારે.
૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પેદા કરીને બાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય ને મરી જાય ત્યારે, તેની યૈરીને રોટલા લુગડાં જટલું આપવું જોઈએ-જો ધરમાં એકઠા ન રાખે તો-ને તે યૈરી મુઆ પછી પલ્લું પાછું લેવાનો હક ધણીના બાઈઓનો છે.
૫. કોઈ શખસ વેહેચણુ પોતાના બાઈઓથી કરીને બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને તેનો માલ સધળો જીવતાં જગી પોતાની પાસે રાખવો, ને તે સ્ત્રી મુઆ પછી તેના ધણીના કુળમાં પાછું જાયછે.
૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તો કોઈ કાઢાડી મુકતો નથી, તે પોતાની મેજે બદરેલી કરીને નીકળે ત્યારે તો તે કમાઈને ખાય.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતના તડખીબનો
જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૪.

૨. * કોઈ શખસ પોતાની બેરીને કાઢી મુકે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપવું જોઈએ, ને તે પિઠેરમાં રહે ને પિઠેરિયાં શક્તિવાળા હોય [તો તે] બાઈનું ભરણુ-પોષણ કરે, ને પિઠેરિયાં શક્તિવાળા ન હોય તો બાઈ પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાયછે.

૩. કોઈ વિધવા બેરીને વૃત્તિભાગ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય, પણ કલમ ૨ ના જવાબ પ્રમાણે હોય તો.

૪ કોઈ શખસ એકઠા હોય, ને પોતાની જાતે પે-દા કરયું હોય ને તે મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી-નું ભરણુપોષણ તેના ધણીની આબરૂ પ્રમાણે કરવું જોઈએ, ને તેને જુદી કાઢી શકે નહીં.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૬૦

૧ આંધળો, ડુંડો, લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, અગર વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયા અનવસ્ત્ર પુરું કરેછે.

૩. † કોઈ વિધવા બેરી હોય ને તેને વૃત્તિનો ભાગ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુ કરે, ને તેની પછવાડે દાહાડોપાણી તે પક્ષાંમાંથી કરે. ક્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પદલું પાછું માગનાર કોઈ અધિકારી ન હોય ત્યારે.

બ્રાહ્મણ-હરસેરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. કોઈ આંધળો, ડુંડો, લુલો વિગેરે હોય તેનો વારસો યા તેના અનવસ્ત્ર જે શસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.

* અંક ૧૯ ના તડવાળાથી જેટલી કલમમાં ફરકાર છે તેટલી કલમોના જવાબ ઉતારો છે.

† અંક ૧૯ વાળાથી જેટલી કલમોમાં ફરકાર તેટલી કલમો ઉતારો છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બેરીને કાઢી મુકે ત્યારે અનવસ્ત્ર પુરું કરવું જોઈએ, ને પોતાના પિઠેરમાં રહે ને પોતાનું પદલું પોતાની પાસે છે તેના વ્યાજમાંથી ખાય, ને તે બેરી મુઆ પછી તે બેરીના માખાપ જમાઈને અસલ પદલું પાછું આપે.

૩. કોઈ વિધવા બેરીછે, તેને વૃત્તિનો ભાગ પણ ઓછો હોય, ત્યારે તે પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુ પોષણ કરે; ને તેની પછવાડે દાહાડોપાણી તે પક્ષાંમાંથી કરે, ક્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પદલું પાછું માગવાનો કોઈનો અધિકાર ન હોય ત્યારે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પેદા કરીને ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય ને મરી જાય ત્યારે તેની બેરીને લુગડાં તથા રોટલા જેટલું આપવું જોઈએ, ને જો ઘરમાં એકઠી ન રાખે તો તે બેરી મુઆ પછી પદલું પાછું લેવાનો [હક] ધણીના ભાઈઓનો છે.

૫. કોઈ શખસ વેહેયણુ પોતાના ભાઈઓથી કરીને બાળક સ્ત્રીને સંતાન રહિત [મુકી] મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને તેનો માલ સમજો જીવતાં લગી પોતાની પાસે રાખવો, ને તે મુઆ પછી તેના ધણીના કુખમાં જાય પાછું.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તો કાંઈ કાઢી મુકતો નથી, ને તે પોતાની મેળે બદલેલી કરીને નીકળે તો કમાઈને ખાય.

બ્રાહ્મણ-અનાવલાની ન્યાતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડો વિગેરે એળવાળો છે તેને વારસો પોહોંચેછે તો અનવસ્ત્ર આપવાનું કારણ શું?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બેરીને જળરદ્ધતીથી કાઢી મુકે તો ભરણુપોષણ આપે, ને વિધવા બાઈ છે ને પોતાના પિઠેરમાં રહીને ભરણુપોષણ માગે તો આપવું નહીં, સાસરામાં રહે ને ખાય; ને રહેવાની જગ્યા આપે.

૩. પક્ષાંઓ સિરસ્તો નથી તો ભરણુપોષણ આપે શાનું-પક્ષાંમાંથી?

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને વા પેદા કર્યાવિના વેહેયણુ કર્યાવિના મરી ગયો, સારે તેની ધણિયાણીને તેના ધણીના કુળવાળા તેના ધણીના હિસ્સા પ્રમાણે ખોરાકીપોશકીનો હિસ્સો આપે, ને તે આઈ મરી જમ્ય સારે તે હિસ્સો તેના ધણીના કુળવાળા વેહેચી લે.

૫. માથાઓળવાનો તથા પાળક સ્ત્રીનો ચાલ નથી, તો હિસ્સો શું આપે ?

૧. પોતાનો છોકરો નાલાયક હોય અગર લાયક હોય તેને ઘરમાંથી કાઢાડી મેલાય નહી.

બ્રાહ્મણ-વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો, તથા લુલો, હુંડો હોય સારે તેનું ભરણુપોષણ તેના ભાગદાર (ભરણુપોષણ) કરી શકેછે, એ મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પરાપૂર્વથી કે આજદિન સુધી, પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકી નથી, ને અવાર પછી પણ કાઢાડી મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. કોઈ ઘેરી વિધવા હોય ને તેનો કોઈ વારસ નહી હોય, તે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરવું ઘટેછે, કે તેનો સખ્ય એ છે કે પોતાનો ધણી નાચાર હોય, વા ગાંડો થઈ ગયો હોય સારે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના, પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો; સારે તેની ધણિયાણીને સારી પેટે તેના ઘર પ્રમાણે ભરણુપોષણ કરવું પડેછે-એ મુકરર છે.

૫. માથાઓળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ઘર લાયક આપે. ને કોઈ શખસ ભાધઓથી વેહેયણુ કરીને, પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, સારે તો સ્ત્રીને ધણીનો હિસ્સો વેહેચાયો છે સારે તો તે હિસ્સો બાળકની પાસેછે, સારે કાંઈ માથાઓળવો બીજા ભાગદાર આપવા ચાહે તો અપાતો નથી, શાથી જે ધણીનો હિસ્સો તે આઈ

પાસેછે તેથી માથાઓળવાની કાંઈ જીકર નથી. જ્યાં-સુધી આઈ જીવતી છે ત્યાંસુધી તો આઈ મુખસાર છે, ને જ્યારે આઈ નથી, સારે તો તેના સાસરાના કુળમાં જમ્ય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે ને બાઈની પાસે ધણીનો હિસ્સોછે, સારે (કાંઈ) તેની કાંઈ જીકરજ નથી તો તેનો વિસ્તાર શું લખીએ ? (એ મુકરર છે.)

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને કાઢાડી મુકવા ચાહે તો રીતથી કાઢાડી મુકી શકેછે; ને અગર કાંઈ જીરવાજીવીથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તો કાઢાડી મુકાતો નથી, ને રીતથી કાઢાડેછે તો આપને અનવસ્થ આપવું પડતું નથી-એ રીત મુકરર છે.

બ્રાહ્મણ-મારવાડી-શીરોધ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦.

[આ અંકવાળાએ આ બાબત વિશે કલમવાર લખ્યું નથી.]

બ્રાહ્મણ-મધ્યાયળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો વા હુંડો હોય તેને અનવસ્થ આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે તે ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઘેરી વા સૌભાગ્યવતીનું ભરણુ-પોષણ પોતપોતાના ઘરેણાંમાંથી કરે, ને ઘરેણું ન કર્યું હોય તો તેના સાસરિયાં કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતાનો માલ પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણીને વારસો નહી પોહાંચે, તેના સાસરિયા ભરણુપોષણ કરે.

* જૂળમાં “વાજબીથી” છે, પણ બાવાઈ જેતાં “ગર” શબ્દ વિરોધ બેઠ્યો.

૫. માથાઝોળવો તો એ જે ધરડાવરડાતું મ-કાન હોય, તેમાં એત્રણ હિસ્સેદાર હોય ને વગર વે-હેયણુ તેમાંથી એક ભાઈ છોકરાવિના મરીનય સારે તે મકાનમાંથી રહેવાને ઝારડો એક આપે, તે મકાન (ઉપર) બાધ(થી) પોતાના રહેવા શિવાય કોઈને આપી શકાય નહીં.

૬. કોઈ શખસ પોતાનો છોકરો નાલાયક બણી કાઢાડી મુકતા નથી ને આજ સુધી થયું પણ નથી.

બ્રાહ્મણ-સારસ્વત લુહાણાના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળા વિગેરે હરતરેહથી ખોડવાળો હોય તો તે વારસો લે છે, ને અગર વારસો નહીં હોય તો તેના બાપના કુળજનજાનમાંથી ખાય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે, ને તે જૈરી પોતાના ધણીની હદમાં રહે તો ધણી અન-વસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રહે તો ધણીના જનજાનમાં પોતાનું ગુજરાન કરે.

૩. કોઈ વિધવા જૈરી અથવા સૌભાગ્યવતીને પલ્લુ હોય અથવા ન હોય તો ભરણપોષણ જનજા-નમાંથી થાય છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, સારે તેની ધણિ [ધણી] અ-મારામાં વારસો લઈ શકે છે તો શું લખીએ ?

૫. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, તેની ધણિયાણીને હિસ્સો મળે છે, ને વેહેયણુ કરીને મરી ગયો તો વારસો લઈ શકે છે.

૬. નાલાયક બણીને છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો બાપના જનજાનમાંથી પોતાનું ભરણ-પોષણ કરે.

બ્રાહ્મણ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૨.

૧. આંધળો તથા લુલો વિગેરે ખોડવાળો હોય તો એપણુ ભાઈઓ ભાગ સરખો લે, તેથી પોતાનો ભાગ કોઈને આપી શકાય નહીં.

૨. કોઈ જૈરીથી પોતાના ધણી જીવતાં જુદું રહે-વાતું નથી, ને ધણીથી કાઢાડી મુકાતી નથી તો શું લખીએ ?

૩. સૌભાગ્યવતી જૈરીને તો કાઢાડી મુકાતી નથી, ને વિધવાને જે તેના સાસરિયાં અનવસ્ત્ર નહીં આપે તો પલ્લુ ખાઈ શકે છે; ને પિહેરમાં રહીને માગે તો અનવસ્ત્ર અપાય નહીં.

૪. માથાઝોળવો એટલે રહેવાની જગો આપે. ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી લેદાવા ફારગતી કરીને જુદો રહીને પોતાની સ્ત્રી વગરપુત્ર મુકીને મરી ગયો સારે તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો ભાગ જુદા રહ્યાથી જેટલો કબજામાં સ્થાવર તથા જંગમ આ-વ્યો હોય, તો સર્વે જીવતાં સુધી સ્થાવર માલ વૃત્તિ વિગેરે કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહીં, કાંજે તે જૈરીના મુઆ પછી તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૫. માથાઝોળવાની રીત તો ઉપરના ત્રીજા તથા ચોથા જવાબમાં આવી મુકી.

૬. નાલાયકના સખબથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપે નહીં.

બ્રાહ્મણ-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા લુલો તથા હુકો તેની પાસે સત્તા હોય તો પોતાનું ખાય ને ન સત્તા હોય તો સગાવાહાલાને દયા તેની આવે તો તે પ્રતિપા-લન કરે, નહીં તો બ્રાહ્મણનો દિકરો છે, બિક્ષા મા-ગીને ખાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને પોતાનો ધણી કાઢા-ડી મુકે, જે જૈરી બદ્દેલ કરતી હોય તો ન આપે, નહીં તો આપે; તથા પિહેરમાં રહેતી હોય તો ન આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંની રીત નથી.

૪. તેનો ધણી રળીને મરી ગયો હોય તો તેની સત્તા પ્રમાણે બાઈને ફરજ હોય તો હિસ્સો આપે, ને ફરજ ન હોય તો પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે ચાલે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. જેનો ધણી બાળક સ્ત્રી સંતાનરહિત મુકીને મરી ગયો હોય-વેહેયણુ કસ્યાવિના તો તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે-પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રહેતો, ને વેહેયણુ કરીને મરી ગયો હોય તો પોતાના ધણીના હિસ્સામાંથી ખાય.

૬. બાપ ચાહે તો કાઢાડી મુકે, ને ગમે તો અન્ન વસ્ત્ર આપે, નહીં તો આપવાનો ચાલ નહીં.

બ્રાહ્મણ-કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો કુટો વિગેરે હોય તેનો વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકતો નથી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી હોય તો તેને ધણી રેટલા ન ખવડાવે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય, ને કોઈ વિધવા બૈરીને પોતાના સાસરિયાં રેટલા ન ખવડાવે તો પક્ષાંમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યા વગર મરી ગયો ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર મળે છે, સાસરે આવીને રહે તો.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને કાઢાડી મુકે તો તે વાત બની શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ-મોતાળા ઓરપાડના દેશાધનો.

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૧૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા પાંગળો વા કુટો વિગેરે ને પતિત થયાવિનાનો હોય, ત્યારે તેને વાર-

સો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના બાઈઓને તથા બાઈઓના વારસોને આપવો યોગ્ય નથી, ને એવી ખાંપણવાળા શખસોનું ભરણપોષણ પોતીકાબાઈઓ તથા તેના વારસો પોતીકા ધરમાં રાખીને કરે, ને ભરણપોષણમાં કાંઈ વંચવેરો કરે નહીં, ને કદાચ એવા શખસ પરણેલા હોય તો તેને હિસ્સો મળે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે, ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે તેનો તથા જે કારણથી ન આપે તેનો જવાબ ઉપરના નંબરોની કલમોમાં લખેલો છે; અને તેનો ધણી કદાચ અન્નવસ્ત્ર નહિ આપે તો તે બૈરી પોતાનાં ધણીના કુળ પાસે ભરણપોષણ માગે તો અપાવ્યામાં આવે નહીં.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનાં પક્ષાંના ધરેણાંમાંથી પણ ભરણપોષણ કરવું પડે છે, તેના ખુલાસાની વિગત એ જે વિધવા બૈરીને સાસરિયાંની તરફથી વારસો ન્યાતરીત પ્રમાણે ન પોહોંચતો હોય ને વિધવા બૈરીનું ભરણપોષણ પિહેરિયાંની તરફના વાલીવારસો ન કરે ત્યારે પોતાના પક્ષાંમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરવું પડે છે; ને સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી જુદો રહેતો હોય, ને નિર્ધન અશક્તિવાન હોય અથવા પરદેશ જતો રહેલો હોય વા પતિત થયેલો હોય, ત્યારે બૈરીના સાસરિયાંની તરફના તથા પિહેરિયાંની તરફના વાલીવારસો કદાચ ભરણપોષણ ન કરે, ત્યારે તેને પોતાના પક્ષાંમાંથી પણ ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ને તે માલમાંથી તેની ધણિયાણીને કાંઈએક આપવાનું પોતાની હૈયાતીમાં કાંઈ મુકરર કરી ગયો હોય, ત્યારે તો તે મુકરર કરેલા મુજબ મરનારના વાલીવારસો તે વાતને કબુલ રાખે; અગર મરનાર શખસ આપવાનું મુકરર નહીં કરી ગયો હોય, ત્યારે તે માલ પેદા કરેલામાંથી મરનારની ધણિયાણી લેવા ચાહે તો લઈ શકે નહીં.

૫. માથાઓળવો એટલે રહેવાની જગો-જે શખસ પોતાના બાઈઓની સાથે વેહેયણુ કસ્યાવિના બૈરીને મુકીને મરી જાય, ને તે બૈરી અપુત્રવાન હોય ત્યારે તે બૈરીને માથાઓળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી બૈરીની હૈયાતી પર્યંત

રહેવાને સાર ઓરડી ૧ આપેછે, ને બાકીનો માલ મરનાર શખસના હિસ્સેદારોના કુળમાં જાય. ને જૈરી મુઆ પછી આપેલી ઓરડી, જૈરીના ધણી મરનારનો, જે માલ ઉપરના લખેલા શખસો લેછે તેજ લે; ને જૈરીના એકાદશા દાદશાનો ખરચ કરે, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે; ને કદાચ ભાઇઓ સાથે વેહેચણુ કરી હોય, ત્યારે તો માથાઓળવો આપવો પડતો નથી; કાંજે પોતાના ધણીનો હિસ્સો વેહેચણુ થયલાના સ-અખથી જૈરીને પોહોંચેછે, ને તે જૈરી પોતાની મરજીમાં આવે ને તે હિસ્સામાંથી પોતાના ધણીનો દાહાડ પાણીનો ખરચ વિગેરે પોતીકા ધણીના હિસ્સેદારોની પાસે કરાવે, ને પોતાના ધણીના હિસ્સેદારોની સાથે પોતાના ધણીનો હિસ્સો મળેલો હોય તે મેળવી દે ત્યારે તે હિસ્સેદારોની સાથે માથાઓળવાની જ-ગોનો તથા પોતાના ભરણુપોષણનો પોતાની હૈયાતી સુધીના બંદોબસ્તનું લખ્યું સામસામું લે તો તે મુ-જબ તે જૈરીને આપેછે. ને કદાચ એવો બંદોબસ્ત કરી લીધા પછી તે જૈરી પોતાની નૈયત ફેરવીને પો-તાનો ભાગ હિસ્સેદારોની સાથે મેળવી દીધેલો પાછો લેવા આહે તો તે વાત થઈ શકે નહી, એ રીતનો પણ અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. ને વળી સાવકી મા અપુ-ત્રવાન હોય, ત્યારે તેના સાવકા દિકરા[એ] પોતાના આપના હિસ્સામાંથી માથાઓળવાના નામની કરીને હૈયાતી પર્યંત ફક્ત ઓરડી એક આપવી જોઇએ, ને તે આપેલી ઓરડી તેના એકાદશા દાદશાનો ખરચ સાવકી માનો કરીને તે સાવકો દિકરો લે; અગર તે ન હોય ત્યારે સાવકા દિકરાના વારસો એ પ્રમાણે અમ-લમાં લાવે-એવો ચાલ પણ અમારી ન્યાતમાં છે.

૬. કોઇ શખસનો દિકરો નાલાયક હોય કે જેથી પોતાનું યુજસ્ત રોજગાર કરીને થઈ શકે નહી તેવા નાલાયક છોકરાને આપ પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુ-કવા આહે તો તે વાત થઈ શકતી નથી.

આહાણુ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો હોય વા હુંકો હોય તોએપણુ વારસો મળે, આખ્યામાં આવે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે, ત્યારે તેને અનવચ્ચ આપવામાં આવે કે નહી તેનો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં જૈરીને કાઢાડી મુકતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ વિધવા સ્ત્રી અથવા સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને પોતાના સાસરિયાં અનવચ્ચ પો-હોંચાડે નહી તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે તો ધરમાં રહે લાંસુખી અન-વચ્ચ આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ એ છે જે એકઠી રહે તો પોતીકામાં કમળન રાખે ને અનવચ્ચ આપે, ને કદાચ જુદી રહે તો ધણીની આપીકી મીલકતમાંથી રહેવાને ઓરડી કાઢાડી આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે. આપના કબ્જામાં નહી રહે ને કમળન નહી રહે તો કાઢાડી મુક્યામાં આવે, તેને અનવચ્ચ આપવામાં આવતું નથી.

આહાણુ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. કોઈ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા હુંકો હોય તેને ખીજ ભાગિયાઓ (તેને) પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને કાઢાડી મુક-વાનો ચાલ નથી, ને કાઢાડી મુકે તો પંચાયતના લોક બંનોને સમજવીને જૈરીને ધણીના ધરમાં ધાલે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વિધવા જૈરી તથા સૌભા-ગ્યવતી જૈરી પોતાના હાથ પગ સાથે નહી ત્યારે પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરે-પોતાના વારસને જાહેર કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રહે તો હિસ્સો બરાબર મળે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતાની બાળક જીની મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, સારે પોતાના ધર્મથી રહે તો હિસ્સો બરોબર લે. ને વેહેયણુ કરીને મરી ગયો સારે પોતાનો હિસ્સો પોતાની પાસે રહે. ને નાતરે જાય તો પોતાના ધણીના વારસને હિસ્સો પાછો આપીને નાતરે જાય.

૬. કોઈ શખસ [થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકાય નહી. ને બાપ દિકરાને કાઢાડી મુકે તો દિકરો મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું પોષણ કરે, નીકરે ભીખ માગીને ખાય; પણ બાપ મુઆ પછી સ્થાવર તથા જંગમ મીલકતનો વારસ દિકરો છે.

પ્રાક્ષણ-તપોધન ખંભાતી સાહી- વાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો થા હુંડો વિગેરે કોઈ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને બેબનાવથી કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે થા ન આપે એ વાતમાં ધણી મુખસાર છે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી બેડી રહે ને તે નાતરે ન જાય ને ભીડ પડે તો પોતાના પક્ષમાંથી ખાય, ને સૌભાગ્યવતીથી તો પોતાના પક્ષમાંથી ખાઈ શકાતું નથી.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કચ્ચાવિના એકઠો રહીને પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ઐરી બીજા સાથે નાતરે [ન] કરે તો તેના સાસરાવાળા રોટલા ખવડાવે, ધણીનો હિસ્સો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે ઐરી એકઠી રહેતો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, નાતરે જાય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, માખાપ તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી.

પ્રાક્ષણ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ હરેક ખોડવાળો હોય તેને ભાઈ ભાગિયા વિગેરે જે કોઈ વાલી હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૨. અમારામાં ઐરીને કાઢાડી મુકવાનો તો ચાલ-તો નથી ને કદાચ કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર વિગેરે તેનો ખરચ ધણી આપે, અગર ધણીના કુળમાં હોય તે આપે, ને રહેવાનો ઓરડો આપે.

૩. અમારામાં વિધવા ઐરી તથા સૌભાગ્યવતી-ને કોઈ ભરણપોષણ કરનાર નહી હોય તે કારણને વાસ્તે પક્ષમાંથી ખાય છે, ને પલ્લુ નહી હોય તો તેનો જે વાલી હોય તે ભરણપોષણ કરેછે.

૪. અમારામાં કોઈ શખસ માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને ભાગિયા સાથે બને તો તેનું ભરણપોષણ કરે, ને નહી બને તો પેદા કરનાર ધણીના માલમાંથી બરોબર હિસ્સો લઈને જુદી રહે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં પોતાના છોકરાને નાલાયક જણી-ને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી, અગર છોકરો પોતાની મેળે જુદો રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

પ્રાક્ષણ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા હુંડો હોય તેને ભાઈ ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે છે ને પાળે છે.

૨. ઐરી બદફેલીથી સાસરે ન જાય તો ધણી ભરણપોષણ આપે નહી, ને પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૩. વિધવાને ધણીના વારસ સાથે ન બને તો પક્ષમાંથી ખાય, ને ધણીનો વારસ પલ્લુ અટકાવે તો ન્યાતમાં દાખલવાળીને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તેની ઐરીને મરનારનો વારસ બરણપોષણ કરે, ન કરે તો ઘરમાં તથા મીલકતમાં હિસ્સો આપે.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ છે, પણ ઐરી ધર્મથી પોતાના આપદાદાની આખરથી રહે ને ન્યાતમાં દાખલ હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને મરે સારે ઊત્તરસાધન કરે, પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી શકેછે, ને અનવચ્ચ આપે તો આપ મુખસાર છે ને ન આપે તો દિકરો જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

આદાણુ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “કું.” અંક ૧૭૯.

૧. જે કોઈ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડોછે, ને તેને કાંઈ વારસો પણ નથી તેની બરદાસ્ત ન્યાતના કરે.

૨. ધણી પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તો ધાન લુગડાં આપે-ધણીની કેદમાં રહીને ખાય; કદાપિ પિહેરમાં જઈને માગે તો આપે નહી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી પોતાનું પલ્લું હોય તો ખાય.

૪. જે કાંઈ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે મળે.

૫. ધણી વેહેચણુ કરીને મરી ગયો હોય તો પોતાના હિસ્સામાંથી ખાય.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો કાઢાડી મુકાય નહી.

આદાણુ-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર “કું.” અંક ૧૮૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો વા હુંડો વા ગુગો વિગેરે (નો) હોય ને તેને વારસો ન પોહોંચે તો તેને બરણપોષણ ન આપે.*

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ને

પોતાના પિહેરમાં રહે તોપણ ધણી ધણિયાણીને અનવચ્ચ આપે. ધણીના કુળવાળા આપે નહી.

૩. વિધવા ઐરી પોતાના સાસરિયાં મળતી રહે તો પોતાનું બરણપોષણ થાય, અગર જુદી રહે વા પિહેરમાં રહે તો પોતાના પક્ષમાંથી બરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી ઐરીનો ધણી જતો રહ્યો હોય અથવા ગાંડો થઇ ગયો હોય ને સાસરિયાં મળતી રહે ત્યાંસુધી પોતાના પક્ષમાંથી બરણપોષણ કરવું પડે નહી, અગર સાસરિયાં ન રાખે તો પોતાના પક્ષમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ધણિયાણી સાસરિયાં મળતી રહે ત્યાં સુધી અનવચ્ચ આપે, ને તેને માલમાંથી હિસ્સો તો આપતા નથી, ને જુદી રહે સારે રહેવાની છાપરી આપે, ને પોતાના પક્ષમાંથી ખાય.

૫. માથાઝોળવામાં છાપરી મુકરર છે ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, સારે સ્ત્રીને માથાઝોળવાનું નામ કરીને છાપરી અપાય છે; ને માલમાંથી હિસ્સો મળતો નથી. ને મરનાર ધણીને માલ હોય તે મરનાર ધણીના ભાઈઓ લે એવો ચાલ છે. ને કોઈ શખસ ભાઈઓ સાથે વેહેચણુ કરીને મરી ગયો હોય સારે તેનો હિસ્સો વેહેચણુમાં આવ્યું હોય તે બાઈને મળે, તેને માથાઝોળવાની છાપરી આપવી પડતી નથી.

૬. કોઈ શખસથી પોતાનો છોકરો નાલાયક હોય તોપણ ઘરમાંથી કાઢાડી મુકતો નથી, તેનું બરણપોષણ કરવું પડેછે.

આદાણુ-દેશવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “કું.” અંક ૨૨૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા હુંડો વિગેરે હોય તો તેને વારસો બરાબર મળેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો બીજા ભાગિયા તેને પાળે, અને જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે લવાજમ અપાયછે.

* મતલબ એનાં જે નકારમાં એક નકાર નકામો છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકી શકતો નથી; ચાલ તો એવો મુકરર છે; ને કોઈ શખસ કાઢાડી મુકે તો ન્યાતવાળાને જાહેર કરે, સાર પછી ન્યાતવાળા તજવીજ કરીને કેહે તે પ્રમાણે આખ્યામાં આવેછે, નહીં તો અન્નવસ્ત્ર આપવાની કાંઈ જીકર નથી.

૩. વિધવા ઐરીને ભરણુપોષણ કરવું ઘટેછે, તેનો સખ્ય એ છે જે તે ઐરીના સાસરાવાળાના વંશમાં હોય, ને તે અન્નવસ્ત્ર આપે નહીં તો પોતાનાં પક્ષાંમાંથી તથા પોતાના ધણીની માલમીલકતમાંથી ભરણુપોષણ કરી શકેછે, ને સૌભાગ્યવતી પોતાના પક્ષાંમાંથી આરે ભરણુપોષણ કરે કે, ધણી નાલાયક હોય અગર પરદેશ ગયો હોય ને તે ઐરીને અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નહીં હોય, ને પિહેરિયાં તથા સાસરાવાળાના વંશમાં કોઈ હોય ને તે પણ તે ઐરીને ખોરાકીપો-શાકીની ખર્ચ લેતા ન હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી તથા પોતાના ધણીની ઇશકયામતમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. વેહેયણુ કચ્ચાવિના કોઈ શખસ મરી જાય, ને તેની ઐરીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કદાચ વારસો પોહોંચતો ન હોય, તો તેને હિસ્સો અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે તેના માલ પ્રમાણે આપે, ને તે મધેથી ખરચ વેહેવાર પ્રમાણે કરે, ને ગેરવાજબી ખરચ કરે નહીં.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે જે શખસ સંતાન રહિત પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ને તે મરનાર શખસના ભાઈઓ હોય, ને તેનામાં એકડી રહેતી હોય, ને તે બાપીકું ધર હોય તો તેમાંથી મરનારની ઐરીને રહેવાની જગો આપે તથા તેનું ભરણુપોષણ પોતાના ધરની આખર પ્રમાણે કરે, ને તે અમે માથાઓળવો કહીએ છીએ. ને ભાઈઓ ભાઈ જીદા રહેતા હોય ને માંહોમાંહે સામસામી દ્વાર-ગતી થઈ હોય, સારે તો મરનાર શખસની ઐરી વારસ છે, -પોતાના ધણીની તમામ માલમીલકતની-પણ તે માલમીલકત ઉપર તેના દિએર જેઠ પોતાનો કબજો રાખે-અંધ સુધી કે તે ઐરી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યાં સુધી-ને સાર પછી તે ઐરી પોતાના કબજામાં લે, પણ તે માલમીલકતમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરે તો તેના ઉપર તેના ધણીના વારસ હોય તે અટકાવી શકેછે.

૬. પોતાનો છોકરો પુખ્ત ઉમરનો હોય ને બાપ તેની સાથે અણબનાવ રાખતો હોય તો તેને બાપ કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી; પણ છોકરો પુખ્ત ઉમરનો ન હોય, ને દિવાનો વિગેરે એવો દોષવાળો હોય કે તેવા સખ્યથી તેને પૈસા પ્રાપ્તિ ન હોય, તેવા છોકરાને બાપ કાઢાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર પુરું પાડે.

બ્રાહ્મણ-ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો વિગેરે દોષવાળાને ભાઈઓ વિગેરે ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે ને પાળે, અગર ન પાળે તો વારસો અથવા હિસ્સો પોતાનો લઈ શકેછે.

૨. અમારામાં ઐરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કાઢાડી મુકે તો ધણી જીવે ત્યાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપે. ને પિહેરમાં રહેથી અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ને ધણી મુઆ પછી ખાઈ મુ-ખસાર છે.

૩. અમારામાં વિધવા ઐરી તથા સૌભાગ્યવતીને કોઈ ભરણુપોષણ કરનાર નહીં હોય તે કારણને વાસ્તે પક્ષાંમાંથી ખાયછે, ને અગર પશુ ન હોય તો જે તેનો વાલી હોય તે ભરણુપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને ભાગિયાસાથે બનેતો ભરણુપોષણ કરે ને નહીં બને તો ધણીનો હિસ્સો લઈને જીદી રહે. અગર જીદી રહ્યા પછી બદ્દેલી કરે તો તેના વારસ પુછી શકેછે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી. અગર છોકરો પોતાની મેળે જીદો રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ને બાપ મુઆ પછી વારસો લઈ શકેછે.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો હરતરેહથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. કોઈ શખસની બૈરી ગેરસિરસ્તે ચાલતી હોય ને તે ધણી તેને કાઢાડી મુકે તો તેને અનવચ્ચ અધે વરસ ૧ નો દાણો મળુ ૧૮ તથા વચ્ચ ૨-ગુદી રહે યા પિહેરમાં રહે તોએપણુ પોતાના ધણી પાસેથી લેછે; ને અગર બૈરીને ધણીએ કાઢાડી મુકી ન હોય અને ધણીની રાજીવિના પોતાની ખુશીથી ગુદી રહે યા પિહેરમાં રહે ત્યારે તેને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સાસરામાં રહે તો તેને સાસરાવાળા રોટલા ખવડાવે ને ગુદી રહેતી હોયતો પોતાના પક્ષમાંથી ખાઈ શકેછે; ને સૌભાગ્યવતીનું તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે ચાલે તો ધણી તેને અનવચ્ચ આપે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની બૈરીને કાંઈ છોકરું હોય તો તે પોતાના ધણીનો સર્વે હિસ્સો લઈ શકેછે; ને કદાપિ છોકરું કાંઈ ન હોય ત્યારે તેનો હિસ્સો પોહોંચતો નથી. તે બૈરીનું ઉદરપોષણ સાસરિયાં સારી પેટે કરે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતાની આળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે સ્ત્રી સાસરામાં એકઠી રહે તો તેનું ભરણુ-પોષણ તેનાં સાસરિયાં કરે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રહેછે. ને તે બૈરી ગુદી રહે તો તેનું ભરણુપોષણ તેનાં સાસરિયાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૬. કોઈ શખસ-પોતાના છોકરાને બદ્દેલીના રાહથી ચાલતો હોય તો તેને કાઢાડી મુકવામાં આપ મુખત્યાર છે, પણ અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી. તે મેહેનત મજુરી કરીને આવે.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા ડુંડો તથા લુલો વિગેરે (કાંઈ) હોય તેનો વારસાપણામાં હક ઉઠતો નથી, ને અનવચ્ચ તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયાઓ (અનવચ્ચ) આપી શકેછે, ને અગર નહી આપે તો પંચાતના સર્વે લોકો આપાવે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તેને અનવચ્ચ આપતા નથી, પણ ગુદી રહે તો અનવચ્ચ આપેછે, ને તે બૈરી બદ્દેલીના રાહથી ચાલતી હોય ત્યારે તેને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સાસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં એકઠી રહેતી હોય ત્યારે તે તેનું ભરણુપોષણ તેજ આપેછે, અથવા ગુદી હોય ત્યારે તે પક્ષમાંથી ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી નહી આપે તો પંચાતને સંભળાવીને પોતાના પક્ષમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય ને ગુદો રહીને તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તેને હિસ્સો નહી વેહેચ્યો હોય ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઈને રહે, ને તે ભરણુ-પોષણ આપે, ને કદાપિ તે બૈરી ગુદી રહે ત્યારે તે મેહેનત મજુરી કરીને તથા પોતાના પક્ષમાંથી આવે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતાની આળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે બૈરી એકઠી રહે તો અનવચ્ચ આપેછે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રહેછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને આવે, ને આપ મુઆ પછી આપની મીલકતમાં તેનો વારસો પોહોંચેછે.

**વાણિયા-મોઢ વીશા અરાડળ અમદા-
વાદીનો જવાબ.**

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક જોડવાળો હોય તો તેને વારસો પોહાંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો હરેક તરેહથી ગુજરાન કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જૈરીને અણુજનાવના સખજથી કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ તો એ છે જે તે બાઈ પોતાના પિહેરમાં રહેતી હોય તો નહીં આપે, ને પોતાના પિહેર પાસે તથા સાસરા પાસે જુદી બાઈ રહીને પોતાના સત્ત્વર્થથી ચાલતી હોય તો ધણી ભરણુપોષણ આપે; ને બદ્દેલીથી ચાલતી હોય તો નહીં આપે, ને સત્ત્વર્થવાળીને દાણા મણુ ૧૮ તથા બે જોડી લુગડાં આપવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ વિધવા જૈરી હોય ને તે પોતાના સાસરામાં રહે તો સાસરિયાં ભરણુપોષણ જીવતાં સુધી કરે, ને સૌભાગ્યવતી તો અટકાવથી પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને જીવતાં સુધી અનવસ્ત્ર પુરું કરે, ને એમ કરતાં તે બાઈને છોકરો યા છોકરી હોય તો તેના પશ્ચિયતનો ખરચ કરે, ને છોકરો હોય તો મોટો થયા પછી પોતાના બાપનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને બાપ મુઆ પછી વારસો લઈ શકેછે.

વાણિયા-મોઢ માદળિયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે કોઈ દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહાંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો પોતે હરેક તરેહથી ગુજરાન કરેછે.

૨. પોતાની સ્ત્રીને કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપે, ને ખરા ધર્મથી ચાલેથી કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપે; ને પિહેરમાં રહે તો લાંથી ભરણુપોષણ થાય, ને ધણીના કુળપાસે ભરણુપોષણ માગી શકાય નહીં.

૩. કોઈ વિધવા સ્ત્રી હોય તો પોતાના સાસરામાં રહે તો સાસરાવાળા ભરણુપોષણ કરે, ને જુદી રહેતી હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે; ને સૌભાગ્યવતીનું તો ઉપરની કલમમાં લખેલું છે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની જૈરીને કાંઈ છોકરું હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઈ શકેછે, ને કદાપિ છોકરું ન હોય તો તેનો વારસો પોહાંચે નહીં, પણ જૈરીનું ભરણુપોષણ સારી પેઠે કરે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને સંતાન રહિત મુકી મરી ગયો ને તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે સ્ત્રી સાસરામાં એકઠી રહે તો તેનું ભરણુપોષણ સાસરિયાં કરે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રહે; ને તે સ્ત્રી જુદી રહે તો તેનું ભરણુપોષણ તેના સાસરિયાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૬. કોઈ શખસ-પોતાનો છોકરો નાલાયક હોય તો કાઢાડી મુકવામાં તેનો બાપ મુખત્યાર છે, ને અનવસ્ત્રનો દાવો બાપ ઉપર પોહાંચે નહીં.

**વાણિયા-મોઢ દશા અરાડળ સુર-
તીનો જવાબ.**

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. દોષવાળાને ઘરમાં રાખીને વારસ હોય તે ભરણુપોષણ કરે, ને નહીં કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. જૈરી બદ્દેલીથી સાસરે ધણીને ઘેર ન બન્ય તો ભરણુપોષણ આપે નહીં, ને ધણી ધણિયાણીને કાઢાડી મુકે તો તે જૈરીને પંચાત મળીને ભરણુપોષણ અપાવેછે. ને બદ્દેલીવાળીનું પલ્લું તે પણ ધણી લેછે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે બનતું ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાચ, ને ધણીનો વારસ પલ્લું

અટકાવવા આહતો હોય તો ભરણુપોષણ કરે. ન સૌ-ભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણુપોષણ કરે, તે પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની જૈરીને કાંઈ છોકરું હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઈ શકેછે, ને કદાપિ છોકરું ન હોય તો તેનો વારસો પો-હાંચે નહી, પણ જૈરીનું ભરણુપોષણ સારી પેઠે કરે.

૫. કોઈ શખસ પોતાની આળક ઓળક મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ઓળક ભરણુપો-ષણ કરવું, ને તે કરતાં કલ્યાણમાં નહી રહે ત્યારે તેને સાસરાની મીલકતમાંથી રહેવાની જગો આપે તથા અનવસ્ત્ર આપે, ને અનવસ્ત્ર ના આપે તો હિસ્સો આપે; ને વેહેયણુ કરી હોય તો માથાઓળવો નહી આપે.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી શકેછે, પણ અનવસ્ત્ર આપે તો આપ મુખત્યાર છે, ને નહી આપે તો લઈ શકતો નથી-જખરદસ્તી કરીને દિકરો લઈ શકતો નથી.

વાણિયા-દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમ-દાવાદી તથા ઉમરેડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧. કોઈ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય ને આપનો માલ હોય તો વારસો બરાબર પોહાંચે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય ત્યારે તેના ભાઈ શેટલા ખવડાવે ને મળે તેવાં લુગડાં આપે.

૨. ધણી જૈરીને કાઢાડી મુકે નહી, ને તે જૈરીથી પણ પિહેરમાં રહેવાય નહી, -ધણીના અખત્યારમાં રહે.

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરીને તો તેનો ધણી અખત્યારમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે, ને વિધવાનો ધણી જો વેહેયણુ કરી ગયો હોય તો તેના ભાગમાંથી ખાવ, ને ભાગમાં કાંઈ ન હોય તો તે પોતાના પક્ષાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકીને તે વ્યાજના રૂપિયા આવે તેમાંથી ખાવ; ને પોતાના પિહેરમાં જઈને રહે તો તેના પિહેરિયાં ભરણુપોષણ કરે, પક્ષાંમાંથી ખ-

વાય નહી. ને વેહેયણુ ન કરી હોય તો તેના સાસરિયાં ભરણુપોષણ કરે-જો એકઠી રહે તો.

૪. આપનો માલ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાનો માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તે આપની કુખ ફાટી હોય તો હિસ્સો મળે, ને કુખ ફાટી ન હોય તો તે આપનું ભરણુપોષણ તેના સાસરિયાં સંપત પ્રમાણે કરે.

૫. વેહેયણુ ન કરી હોય તો તે આપને માથા-ઓળવાનું નામ કરીને રહેવાની ઓરડી આપે ને તે આપને અનવસ્ત્ર આપે-સાસરિયાંના કબજામાં રહેતો, ને ન રહે તો તે પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાવ. ને વેહેયણુ કરી હોય તો તેના કબજામાં હિસ્સો રહે. માથાઓ-ળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદલાવથી કાઢાડી મુકે તો તે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાવ.

વાણિયા-ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૬.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વા કુટુંબ વિગેરે હોય તેને વારસો પોહાંચેછે, ને તેમાંથી તે પોતાનું ભરણુપોષણ કરે, ને વારસામાં કાંઈ નહી હોય ને તેના સગાવાહાલાની મરણમાં આવે તો તેને શેટલા ખવાડે, ને તે ન ખવડાવે તો પોતે મેહેનત મજૂરી કરીને હરેક પ્રકારે પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. કોઈ શખસ અણુબનાવના સખબથી પોતાની ધણિયાણીને કાઢાડી મુકે ને પોતાને ઘેર ન તેડે, ને તે જૈરી પિહેરમાં રહે અથવા ગુદી રહે તો તેનો ધણી તેને હર વરસ ૧ ના દાણા મળુ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ આપેછે, ને ધણી પોતાને ઘેર પાછી તેડી ને એકઠી રાખે ત્યારે અથવા જૈરીને ધણીએ કાઢાડી મુકી ન હોય તેને અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી જૈરીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી કરે, ને વિધવા જૈરી પોતાના ધણીની માલમીલકતમાંથી તથા પક્ષાંમાંથી વાજખી સિરસ્તે પોતાનું ભરણુપોષણ કરે, ને ગેરસિરસ્તે ધણીની માલમીલકતમાંથી અથવા પક્ષાંમાંથી ખરચ થાય નહી.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધ-

જિયાણીને છોકરી હોય તો હિસ્સો મળે ને છોકરી ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તે ઘેરીનું ભરણુપોષણ કરે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે છોકરાની ઉમર પુખ્ત નહીં થઈ હોય સાંસુધી આપ તેનું ભરણુપોષણ કરે, ને પુખ્ત ઉમરનો થયો હોય ને પૈસા પેદા કરી શકતો હોય એવાને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે હોય તેને ધરમાં રાખીને વારસો ભરણુપોષણ કરે, અગર નહીં કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકાય નહીં; કદાપિ ઘેરીને કાઢાડી મુકે તો તે શખસને પંચાતના લોક સભા કરે; અગર ઘેરી બદ્દેલી કરતી હોય તો તેનો ધણી શેઠ વિગેરે સર્વે પંચાતના લોકોને બેળા કરીને તેની બદ્દેલી શાહેદો વિગેરેથી પંચાતમાં સાબિત કરી આપે તો પંચાતની રજાથી બદ્દેલીવાળી ઘેરીનું પલ્લું ધણી પાછું લે, ને તેને પોતાના કબજામાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે. કદાપિ બદ્દેલીવાળી ઘેરી ધણીના કબજામાં ન રહે તો તેને પિહેરિયાં પોતીકા કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે, પણ ઘેરીથી કોઈની સંગાયે નીકળી જવાય નહીં.

૩. વિધવા ઘેરીને તેના ધણીના વારસ અન્નવસ્ત્ર નહીં આપે તો પક્ષાંમાંથી તથા તેના વ્યાજમાંથી ખાય; ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવા ચાહે તો તેનું ભરણુપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી ઘેરીને તો તેનો ધણી ભરણુપોષણ કરે-પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી. પણ સૌભાગ્યવતીનો ધણી અપંગ વિગેરે અંગ રહિત હોય ને તેની પાસે કાંઈ માલમીલકત નહીં હોય તો ધણી ધણિયાણી પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ઘેરીને કાંઈ છોકરું હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઈ શકે છે, ને ફરજ નહીં હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી. પણ ધણીના ભાઈ ભત્રીજા ઘેરીનું ભરણુપોષણ સારીપેઠે કરે તથા ધર્મનિયમ કરવાને સાર પણ ધણીના માલમાંથી કાંઈક આપે.

૫. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ભરણુપોષણ કરે; અગર ઘેરી સાસરિયાંના કલ્યાણમાં ન રહે ત્યારે તેને માથાઓળવામાં સસરાની અથવા ધણીની મીલકત હોય તો તેમાંથી રહેવાની જગ્યા આપે, તથા તે બાઈ પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે. અગર પલ્લું થોડું હોય ને ભરણુપોષણ બસ નહીં થતું હોય તો સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર જેટલો હિસ્સો આપે; ને વેહેયણુ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, તેની વારસ બાઈ જીવે સાંસુધી છે.

૬. નાલાયક દિકરાને મા આપ કાઢાડી શકે છે, તેને અન્નવસ્ત્ર આપે તો માઆપ મુખસાર છે, ને અન્નવસ્ત્ર નહીં આપે તો દિકરો જાળવરહતી કરીને લઈ શકતો નથી.

વાણિયા-હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને કદાપિ મીલકત કાંઈ ન હોય તો તેના ભાઈ વિગેરે જે હોય તે તેને પાળે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઘેરી સસરા તથા જેઠ દિઓરથી જુદી રહેવા પિહેર રહેતી હોય ને તેના જેઠ દિઓર વિગેરે ખરચને (ન) આપે તો પક્ષાંમાંથી ખરચ કરે; ને સૌભાગ્યવતીને ધણી જીવતાં પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ઘેરીને તેનાં જેઠદિઓર પોતાના ધણીએ પેદા કરેલો માલ, તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર સાર આપવું બરીત છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ નાલાયક જણીને પોતાના છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તે અમારામાં બની શકતું નથી.

વાણિયા-હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૯.

૬. * કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુકવા તથા રાખવા ચાહે તો તેના માથાપ મુખસાર છે.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા ડુંઠો હોય ત્યારે તેનું ભરણપોષણ તેના ભાગદારને કરવું પડે છે.

૨. કોઈ શખસે પરાપૂર્વેથી કે આજદિન સુધી પોતાની બેરી કાઢાડી મુકી નથી, ને આજદિન પછી કોઈ શખસ કાઢાડી મુકવા ચાહે તો કાઢાડી મુકાતી નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૩. કોઈ બેરી વિધવા હોય ને તેને વારસ છે તો તે વિધવાનું ભરણપોષણ કરે તો વિધવાના વારસથી વિધવાના પક્ષાંતું પુછાય, ને અગર વારસ છે ને ભરણપોષણ નથી પુછતો તો તે વિધવા પક્ષાંતમાંથી ભરણપોષણ કરે; ને મૈયત ખરચ વિધવા પોતાને સાર રાખીને કરે. ને સૌભાગ્યવતી બેરીને પોતાના પક્ષાંતમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનો સખખ એ જે ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય ને ધણી નાલાયક છે તો સૌભાગ્યવતી પોતાના પક્ષાંતમાંથી ભરણપોષણ કરી શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે મરનારના વારસ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મરનાર શખસની બેરીને તેના ધરલાયક ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઝોળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ધરલાયક આપે; ને કોઈ શખસ ભાઈ-ઓથી વેહેચણુ કરીને પોતાની બાળક બીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તો બીને જે ધણીનો હિસ્સો વેહેચાયલો છે ત્યારે તો તે હિસ્સો બાઈની પાસે રહે તેથી માથાઝોળવો બીને ભાગદાર આપવા ચાહે તો આપતો નથી; શાથી જે ધણીનો હિસ્સો બાઈની પાસે તેથી કાંઈ માથાઝોળવાની જરૂર નથી; ને બ્યાં સુધી બાઈ જીવતી છે ત્યાં સુધી બેરી મુખસાર છે, ને બ્યારે બાઈ મુજરે ત્યારે તો તેનો જે કાંઈ માલ છે તે પછી તો તેના સાસરાના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. બ્યારે ધણીનો હિસ્સો બાઈની પાસે છે ત્યારે તેની જીવતી નથી તો તેનો વિસ્તાર આગળ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તો કારણથી કાઢાડે તો ઠીક છે, ને કારણવિના કાઢાડે તો તેને તે બાપને અનવચ્ચ આપવું પડે છે.

વાણિયા-ત્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧. આંધળો વા લુલો વા પાંગળો વા ડુંઠો વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તો તેને બરાબર વારસો પોહેં-એ છે, ને ત્યારપછી પણ કનરજાએ પાળવો ખરો.

૫. અમારામાં માથા ઝોળવો આપવાનો ચાલ છે, શા વાસ્તે જે ધણીના માલ ઉપર ધણિયાણીનો હુકમ નથી, શા વાસ્તે જે સંતાન રહિત છે વાસ્તે તેનું ભરણપોષણ સારી પઢેમ કરે. બાકીના સવાલનો અમારામાં ચાલ નથી.

વાણિયા-વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.

[આ ન્યાત માટેનો ખુલાસો જુઓ પૃષ્ઠ ૭૫.]

* વિવાહના જવાબનો તોટ જુઓ પૃષ્ઠ ૧૪.

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૩૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કાંઈ માલ ન હોય તો ભાઈઓ અન્નવસ્ત્ર આપે. ને એમ કરતાં આંધળાની કન્નરળએ તે આંધળાના હિસ્સાના તેના ભાઈ વારસ છે.

૨. ધણીના અણુબનાવના સખળથી ઐરીને કાઢાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે. ને તે ઐરી પોતાના પિહેરમાં રહેતી હોય તોપણ અન્નવસ્ત્ર આપે; ને તે ઐરી બદ્દેલી કરે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહીં.

૩. વિધવા ઐરીને પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડેછે; ને સૌભાગ્યવતીને કન્નરળએ પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કપ્પાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો-આપના પૈસાની મદતવિના; તે તમામ માલની ધણિયાણી વારસ છે, ને સસરાના માલમાંથી હિસ્સો મળેછે, ને બાઈની કન્નરળએ બાઈના દુરજાંદ વારસ છે, ને તે ન હોય તો તમામ માલના દિએર તથા જેઠ વારસ છે.

૫. માથાઓળવો-જો વેહેચણુ નહીં કરી હોય તો રહેવાને સાદુ ધર હોય તો આપે, ને વેહેચણુ કરી હોય તો માથાઓળવો આપવો પડતો નથી.

૬. બદ્દેલીના રાહથી છોકરાને કાઢાડી મુક્યો હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૪૬.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેનો વારસામાં હક પોહોંચેછે, અગર તે વારસો પોતાના કબજામાં લે, નહીં તો વારસોના કબજામાં આપીને અન્નવસ્ત્ર લેવા કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને વિનાતકસીરે કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, પણ

ઐરી પોતાના ધણી સાથે લડી કરીને જુદી રહે અથવા પિહેરમાં રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા ઐરી થાસે કાંઈ બીજો માલ ન હોય તો પોતાનું પલ્લું વેચી ગુજસ્ત કરેછે, ને સૌભાગ્યવતી ઐરીનો ધણી રળતો કમાતો ન હોય તો બેહુની એક સમજણથી પલ્લું બાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કપ્પાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે પેદા કરેલા માલની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રહે; તથા ધરમાંથી રહેવાને જગો આપે. ને કદાપિ આપના પૈસા વડે કાંઈ માલ પેદા કપ્પાવે ત્યારે તે બાઈને એક હિસ્સો મળે, પણ ઉપર લખેલા માલનો બાઈથી ગેરસિરસ્તે ખરચ થાય નહીં.

૫. જે કોઈ શખસ પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તે બાઈ એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, અથવા જુદી રહેવા ચાહે તો માથાઓળવા મધે ધરમાંથી રહેવાની જગો આપે; તથા બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રહે. અગર તે બાઈએ ધણી વરસ સુધી પિહેરમાં ગુજસ્ત કપ્પાવે હોય, તો પક્ષાં ઉપર સાસરિયાંનો દાવો પોહોંચતો નથી. કદાપિ વેહેચણુ કરી હોય તો માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો આપના કલ્લા પ્રભાણે ન ચાલે તો બાપ કાઢાડી શકેછે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૪૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે હોય તો તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી સસરા તથા જેઠ દિએરથી જુદી રહેવા પિહેર રહેતી હોય ને તેના જેઠ દિએર વિગેરે ખરચ ન આપે તો પક્ષાંમાંથી ખરચ કરવો પડેછે, ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી જીવતાં પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની જૈરીને તેનો જેઠ તથા દિગ્ગેર અનવસ્ત્ર આપે, તે ન આપે તો પોતાના ધણીએ પેદા કીધેલો માલ તેમાંથી અનવસ્ત્ર(ને) સારું આપવું ધરીત છે.

૫. માથાઝોળવો અમારી ન્યાતમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ નાલાયક જણીને પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકવાં ચાહે તે અમારામાં બની શકતું નથી.

વાણિયા-વીશા ખડાયતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૮.

૧. ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહાંએ છે, ને તેથી ન સચવાય તો ભાઈ સાચવીને ભરણુ-પોષણુ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી આંધળી વા લુલ્લી તથા લંગડી હોય તો તેને ધણી પાળે, ને ધણી લુલ્લો તથા આંધળો તથા લંગડો હોય તો તેને ધણિયાણી પાળે.

૩. અમારી ન્યાતમાં જૈરી વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતીને સાસરામાં અથવા પિહેરમાં કોઈ ન હોય તો તેના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં જૈરીનો ધણી રળીને આપનામાં ભેગો તથા ભાઈનામાં ભેગો રહીને ગુજરી ગયો ત્યારે તેની જૈરીને હિસ્સો પોહાંએ તે લે, ને તેને ત્રીજે ઠેકાણે મુકીને તેના વ્યાજમાં ખાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓની વેહેયણુ કચ્ચાવિના મરી ગયો હોય-બાળક આને મુકીને મરી ગયો હોય-ત્યારે તેનું પદ્ધતું હોય તે તેની ખાસે રહે; ને ખોરાકી આપે, ને સાસરાની મીલકત હોય તેમાંથી સાસરાના કબજામાં રહે ત્યારે ને વેહેયણુ કચ્ચા પછી મરી ગયો હોય ત્યારે આપવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં આપનો છોકરો હોય તો તેને કાઢાડી મુકતો નથી, ને કદાપિ કાઢાડે તો ખોરાકી આપે.

ભાટિયા-અદવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલ્લો તથા પાંગળો તથા હુંડો વિગેરે કોઈ હોય તેને કદાચ વારસો નહીં પોહાંએ કરીને સવાલ છે, પણ એતો બેવારસ દરેક વાસ્તે તેનું અનવસ્ત્ર પંચાતવાળા સર્વે મળીને તેનું પોષણુ કરે-શક્તિ પ્રમાણે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે, પણ કાઢાડી મુકવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી; ને અગર કોઈ કારણથી કાઢાડી મુકવી પડે તો પંચાત સર્વેને શેઠને ઘેર મળીને તે કારણુ નક્કી કરીને પંચાતવાળાની નજરમાં આવે તેમ કરે.

૩. કોઈ વિધવા જૈરીને પોષણુ કરવું પડે તો પોતાના પક્ષમાંથી કરે, તથા સૌભાગ્યવતીને કાંઈ કારણથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે તો પોતાના પક્ષમાંથી કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તે જૈરીને ફરજદ નહીં હોય તો સાસરાવાળા તેને માથાઝોળવો આપે, ને પોતાના પક્ષમાંથી ગુજરાન કરે.

૫. માથાઝોળવો એ જે રહેવાને વાસ્તે ઠેકાણું આપે. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતાની બાળક આને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ને પોતાના સાસરિયાં સાથે નહીં બોળે તો માથાઝોળવો આપે, ને પોતાના ધણીના માલમાંથી કોઈ હિસ્સો આપવું નથી, ને બાકી માલ મરનાર ધણીના કુળમાં જાય, ને તે મરનારનું દેવું હોય તે કુળવાળા આપે ને લેહણુ લે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરી હોય તો માથાઝોળવાની કાંઈ જરૂર નથી. જે કાંઈ પોતાના આવદના હિસ્સાનું હોય તેની વારસ આઈ પોતે છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકે તો પોતે આપ મુખસાર છે, ને તેને અનવસ્ત્ર પણ આપવામાં આપ મુખસાર છે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. કોઈ આંધળો વા લુલો વા બેહેરો [વિગેરે] રાખવાળો છે, તેને કાંઈ સ્ત્રી સંતાન નથી, તો તેને તેના હિસ્સામાંથી તેની સારી તરેહ પરવશી થાય એમ કરવું.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને જબરદસ્તીથી કાઢાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, ને અગર પોતાના પિહેરમાં રહીને પોતાના માથાપનું ખાય તો ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્ર પોહાંચવું નથી. ને કદાપિ કોઈ ધણી મરી ગયો હોય તો તેની સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર તે મરનારના વારસોએ આપવું જરૂર છે, પણ મરનાર ધણીની માલમીલકત વિગેરે હિસ્સાનો જે વારસ થયો હોય તે આપે.

૩. વિધવા ઘેરી હોય ને મરનાર ધણીનું કોઈ વારસ અથવા માલમીલકત ન હોય, અથવા કોઈ વારસ હોય ને તે સ્ત્રીને ભરણપોષણ ન આપે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી કરે, ને સૌભાગ્યવતી ઘેરી હોય તે તો પોતાના ધણી પાસે ભરણપોષણ લે, ધણીની રજા વગર પક્ષાંમાંથી ખવાય નહીં.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પૌતે માલ વેદા કરીને મરી ગયો હોય તો તેની સ્ત્રીને તેના ધણીના વેદાશ કરેલા માલના મુજબ તથા તેના ધરના માલ પ્રમાણે તેને ભરણપોષણ આપર મુજબ આપવું જોઈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો કંઈ ચાલ નથી.

૬. પોતાનો છોકરો લાયક હોય અથવા નાલાયક હોય પણ ધરમાંથી કાઢાડી મુકાય નહીં.

ભાટિયા-લુવાણા તડ ખીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. એવા અપંગને વારસો પોહાંચે છે ને કદાપિ વારસા બાબતમાં કાંઈ ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ તેના ભાઈ વિગેરે કરે.

૮૭

૨. અન્નવસ્ત્ર આપે, ને કોઈ બદ્દેલી આલે તથા ધણીના હુકમમાં રહે નહીં તો ધણી શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરે, અગર તેની બદ્દલાલ જોઈને પંચ અન્નવસ્ત્ર નહીં આપાવે તો આપવો નહીં. ને પિહેરમાં રહે ચારે તો અન્નવસ્ત્ર માગી શકતી નથી તથા પોહાંચે પણ નહીં, ને જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. વિધવા ઘેરી હોય ને તેનું ભરણપોષણ કરે તેનું કોઈ નથી તો પક્ષાંમાંથી ગુજરાન કરે, ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય અથવા કોઈ પેદાગીર ન હોય તથા ખીજી કોઈ ભરણપોષણ કરનાર ન હોય તો તેપણુ પક્ષાંમાંથી પોતાનું ગુજરાન કરે.

૪. અન્નવસ્ત્ર તેના ખીજા હિસ્સેદાર આપીને ભરણપોષણ કરે, ને પદ્ધતિ મરનારની ઘેરી પાસે પોતાનું રહે, ને અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરે તો દાર નાદાર જોઈને આપાવે.

૫. એ અમારામાં ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. એ વાત થઈ શકે છે, ને કદાચ તે છોકરો લાયક થઈને પાછો ધરમાં આવીને બાપના હુકમમાં રહે તો તેનું ભરણપોષણ બાપ કરે, ને હુકમમાં નહીં રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ભાટિયા-બહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

“આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણા અંક ૧૮૫ જોડે મળે છે.”

કાયસ્થ-વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. આંધળો અથવા પાંગળો વિગેરે કોઈ શખસ રહિત હોય ને તે ખરો વારસ હોય તો તેને વારસો મળે, ખીજને વારસ કસાય નહીં તો ખીજાથી થયાય પણ નહીં.

૨. પોતાની સ્ત્રીને કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ખરા અધર્મ ચાલથી કાઢાડી મુકી હોય તો તેને

અનવસ્ત્ર ન આપે, ને પિંહેરમાં રેહે ને સાંધી ભરણુ-પોષણ થાય તો ધણીના કુળપાસે ભરણુપોષણ માગી શકે નહીં.

૩. વિધવા સ્ત્રીને સાસરામાં કોઈ ન હોય તથા બીજા કાંઈ માલ ન હોય તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતીના ધણીમાં કાંઈ શક્તિ ન હોય તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ માલ પેદા કરીને વેહેયણુ કર્યો-વગર મરી ગયો તો તેની સ્ત્રીને અનવસ્ત્ર તથા ખરચ ધણીની હુરમત પ્રમાણે મળે, ને ધર્મ નીમને પણ મળે, પણ હિસ્સો મળે નહીં.

૫. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યો પછી માલ તથા સંતાન રહિત સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો હોય તો તેની વારસ તેની વિધવા સ્ત્રી છે.

૬. નાલાયક છોકરાને આપ કાઢાડી મુકે તો તેનો અનવસ્ત્રનો દાવો આપ ઉપર પોહોંચે નહીં.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુહો તથા પાંગળો તથા ઢુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહીં પોહોંચે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર કોણુ આપે? અગર તેનો આપ તથા તેનો ભાઈ અથવા તેનો કાકો હોય તો પરવશી કરે, ને તેના આપની મીલકત હોય તેમાંથી આપ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઐરીને કાઢાડી મુકતું નથી, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ કાઢાડી મુકે તો તેનો ધણી અનવસ્ત્ર આપે; ને અગર તે ઐરી પોતાની ખુશીથી પોતાના પિંહેરમાં જઈને રહે તો સાસરિયાં ઉપર કાંઈ અનવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી. ને તેનો ધણી તે ઐરીના દિઅર અથવા જોડમાં એકઠો રહેતો હોય તો તે ઐરીનું અનવસ્ત્ર તે ઉપર પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી ઐરી પોતાના ધણી છતાં પોતાના ચડેલા ધરેણુંમાંથી પોતાનું ભરણુપોષણ કરતી નથી. ભરણુપોષણ કરવાનો હક ધણીનો છે તે કરે. ને વિધવા ઐરીને ભરણુપોષણ કરનાર સસરા તથા દિકરા વિગેરે કોઈ નહીં હોય ત્યારે પોતાને ચડેલા ધરેણુંમાંથી પોતાનું ભરણુપોષણ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસે પોતાનું પેદા કીધેલું હોય ને વેહેયણુ કર્યા વગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણીનાણીને પેદા કીધેલી મીલકત લેનાર (તેને) અનવસ્ત્ર આપે, હિસ્સો કાંઈ આપવામાં આવે નહીં. તેના ધણીની હૈયાતીમાં જે કાંઈ પોતાની પાસે રહ્યું હોય તે ઉપર બીજા કોઈનું પોહોંચે નહીં.

૫. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) માથાઝોળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો હોય ત્યારે માથાઝોળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો અપાતો નથી તો બાકી માલ મરનાર શખસના કુળવાળા શી રીતે લઈ જાય?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને કાઢાડી મુકતા નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

પ્રહસની-નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો વા ઢુંઠો વા લંગડો વિગેરે હોય ને ખરો વારસ હોય તો તેને વારસો પોહોંચે, અનવસ્ત્ર એકલું પોહોંચતું નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તેને અનવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, ને અગર પોતાના પિંહેરમાં રહીને પોતાના માથાપતું આપ તો ધણી ઉપર અનવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી. ને કદાપિ કોઈ ઐરીનો ધણી ગુજ્યો હોય ને તે ઐરીના ધણીનો હિસ્સો માલ મીલકત વિગેરેમાં હોય ને તે હિસ્સો સાસરિયાંના કુળમાં જોના કબજામાં હોય તેના ઉપર તેનું અનવસ્ત્ર પોહોંચે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી હોય ને તેની પાસે પશુ હોય ને તે ઐરીથી કાંઈ મેહેનત તથા મજૂરી થઈ શકે એવી નહીં હોય ને તેના મરનાર ધણી આમદરૂ તથા માલમીલકત નહીં હોય તો ગરીબાઈથી ભરણુપોષણ તેના પક્ષમાંથી કરે તો થઈ શકે. ને સૌભાગ્યવતી ઐરી હોય તે તો પોતાના ધણીપાસે ભર-

ણપોષણ લે, ધણીની રજ વગર પક્ષાંમાંથી કાંઈ ખસેડી શકતી નથી.

૪. કાંઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરી મરી ગયો ને તેની ધણિયાણીને વારસો નહી પોહાંચે તોએપણુ તેના ધણીની પેદાસ પ્રમાણે તથા તેના ધરના ચાલ પ્રમાણે તેનું ભરણુપોષણુ કરવું.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી વાસ્તે જવાબ લખવાની શી જરૂર?

૬. કાંઈ શખસનો દિકરો નાલાયક હોય ને આપને હરેક તરેહથી આપની આખરનું ખસેલ કરે તો આપ તેને જુદો કાઢાડી મુકે; આપ જીવતાં મુખસાર છે-ભરણુપોષણુ નહી આપે, ને આપે તો આપ મુખસાર છે.

કણ્ઠી કડવા-કસમે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૦.

૧. કાંઈ શખસ આંધળો અથવા અપંગ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહાંચે તો તેનું ભરણુપોષણુ તેના ભાઈઓને કરવું જોઈએ-પોતાની સંપત પ્રમાણે.

૨. કાંઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં પોતાની ખુશીથી જઈને રહે તો અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનો ધણી અન્નવસ્ત્ર ન આપે સારે પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરે, ને વિધવા બૈરીને અટકાવથી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે છે.

૪. કાંઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય સારે તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર આપે, હિરસો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. માથાઓળવું તે રહેવાની જગા ને કાંઈ શખસ પોતાના ભાઈસાથે વેહેયણુ કર્યાવિના અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી કદાચ નાતરે ન જાય સારે તેને દાણા મણુ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ વરસોવરસ આપે, ને રહેવાની જગા ઉપર લખી છે તે પણ આપે.

૬. કાંઈ શખસ પોતાના છોકરાને જુદો રાખે તો પોતાના ખાતામાંથી જીજવી ભોંય ખેડવા સાર તથા રહેવા જટલી જગા આપે.

કણ્ઠી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. કાંઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહાંચે છે, ને વારસો ન આપે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે છે.

૨. બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તથા વટલી જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. તે બૈરીના સાસરિયાં તેનું ભરણુપોષણુ પુરું નહી પાડે તો તે બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે, નાતરે ન જાય તો.

૪. કાંઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના મરી જાય સારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહાંચે છે નાતરે ન જાય તો; ને એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરું કરે છે.

૬. છોકરો જુદો રહે તો પોતે પેદા કરીને ખાય.

કણ્ઠી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭.

૧. કાંઈ શખસ આંધળો વા લુલો તથા પાંગળો વા હુંડો વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસામાં હક પોહાંચે છે. અગર વારસામાં કાંઈ ન હોય તો ભાઈઓ પોતાની આખરને વાસ્તે ભરણુપોષણુ કરે છે.

૨. કાંઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે, ને તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં પોતાની ખુશીથી જઈને રહે તો અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનો ધણી અન્નવસ્ત્ર ન આપે, સારે પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરે; ને વિધવા બૈરીને અટકાવથી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે છે.

૪. કાંઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય સારે તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર આપે, હિરસો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. માથાઝોળવાનું તે રેહેવાની જગો. ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કર્યાવિના અપુત્ર મરી જાય તે તેની ધણિયાણી કદાચ નાતરે ન જાય સારે તેને દાણા મણુ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ વરસોવરસ આપે, ને રેહેવાની જગો ઉપર લખીછે તે પણ આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તો આપની મરજીમાં આવેતો અનવચ્ચ આપે. એ વાતમાં આપ મુખત્યાર છે.

કંસારા-તળખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે તો અનવચ્ચનું શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે સારે તે ઐરીને અનવચ્ચ તથા રેહેવાનું મકાન આપી શકેછે. ને અગર નહીં આપે તો તેને પંચાત મળીને અપાવેછે. ને અગર તે ઐરી પિંહેર જાય તો તેનો ધણી પિંહેરમાં ખોરાકીપોશાકી આપી શકતો નથી. ને અગર ધણી હોય તો ધણીના કુળ અનવચ્ચ આપી શકતા નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરીને વારસ નહીં હોય તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરે, ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણુપોષણુ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય તો તેની ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય તો તેને વારસો ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાને મકાન તેના ધણીના વારસામાંથી તથા ધણીનો માલ પેદા કર્યા હોય તેમાંથી અનવચ્ચ આપી શકેછે. ને અગર નાતરે જાય તો તેને વારસો હિસ્સો આપી શકતા નથી.

૫. માથાઝોળવો તો બાળક સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જીકર શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત અમારામાં થઈ શકેછે, ને અનવચ્ચ આપવામાં આપ મુખત્યાર છે.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા કુંડો વિગેરે કાંઈ હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે. તે વારસો અપંગની મરજીમાં આવે તેને સાં સોંપે. ને જે વારસો રાખે તે શખસ તેને અનવચ્ચ આપે. ને એવા શખસને વારસામાં કંઈજ ન હોય સારે તેના ભાઈઓ તથા ભત્રીજાઓ તેનું પાલણુ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને લગાઈના સખ-ખથી કાઢાડી મુકે ને તે ઐરી ધણીના મોહાલામાં કાઢી લઈને જીદી રહે તો તેનો ધણી તેને ખોરાકી પોશાકી આપે, ને તે ઐરી પોતાના પિંહેરમાં રહે તો તે ઐરીને ખોરાકીપોશાક આપવાનો ચાલ નથી. ને તે ઐરીને ધણી એકઠી રાખે તો ધણી મુખત્યાર છે, ને અગર ઐરી ધણીની સાથે લડીને જીદી રહે તો તે ઐરીને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી, ને ઐરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૩. સૌભાગ્યવતી ઐરીથી ધણી એટલે પક્ષમાંથી ખાઈ શકાય નહીં, ને વિધવા ઐરી નાચાર હોય તે પક્ષમાંથી ખરચ કરીને ખાઈ શકેછે.

૪. ભાઈઓથી વેહેયણુ કર્યા વગર પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય સારે તેની ધણિયાણી ધણીના ધરમાં એકઠી રેહેતી હોય તો તેનું ભરણુપોષણુ તેના દિઝેર જેઠ કરે, ને કદાપિ જીદી રહે તો તેને પોતાના ધણીનો જેટલો હિસ્સો પોહોંચતો હોય તે સર્વે આપવામાં આવેછે. પણ તે હિસ્સો લઈને બાઈથી નાતરે જવાય નહીં, ને નાતરે જાય તો તેના વારસને આપીને જાય.

૫. માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તેને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપિ અનવચ્ચ આપે તો આપ મુખત્યાર છે.

ભાવસાર-છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા હુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય, તેના બીજા ભાગિયાઓ હોય, તેમાં તો તે હિસ્સેદાર છે. અગર આપીકી માલિયત નહીં હોય ત્યારે તેના ભાગિયા અન્નવસ્ત્ર પોતાની આપરને તથા પરમેશ્વરને રાહે આપે, પણ તેના ઉપર ભેર નહીં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ, પણ તે બાઈ પોતાના આપના ઘરમાં રહીને માગે તેને અપાય નહીં, અગર બાહાર પોતાના માથાપથી જુદી રહીને માગે ત્યારે આપવું જોઈએ.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી યા સૌભાગ્યવતી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરવા [ચાહે] તેનું કારણ એ જે વિધવા બૈરી પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરે તેમાં કોઈનું દખલ નહીં; ને સૌભાગ્યવતી બૈરી ધણી છતાં પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરવા ચાહે તો તે થઈ શકે નહીં.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને હિસ્સો બરાબર પોહોંચે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાંનો ચાલ છે, ને માથાઓળવો બાબત અમે કાંઈ જાણતા નથી. ને કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તો પણ તે સ્ત્રી હિસ્સેદાર બરાબર છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે, પણ તે હિસ્સેદાર બરાબર છે.

ભાવસાર-શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૯.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે તો શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહે-

રમાં જઈને રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી. ને ધણી મુઆ પછી તો તેને વારસોજ પોહોંચે તો શું લખીએ ?

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, પણ સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે, ને ધણી નાચાર હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી તથા મેહેનત મજૂરી કરીને પોતાનું ભરણપોષણ કરી શકે.

૪. મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચે, જે નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે જે નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં આજદિનસુધી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે, તો શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહે-રમાં જઈને તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને ધણી મુઆ પછી તો તેને વારસોજ પોહોંચે તો શું લખીએ ?

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, પણ સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે. ને ધણી નાચાર હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી તથા મેહેનત મજૂરી કરીને પોતાનું ભરણપોષણ કરી શકે.

૪. મરનાર શખસની બૈરીને વારસોજ પોહોંચે, જે નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે જે નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં આજદિનસુધી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. આંધળા તથા લુલા ને બીજા દોષવાળાને દોષના સમબંધી હિસ્સો ન આપવામાં આવે તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો હિસ્સો આપે.

૨. ઘેરીને કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપે, ને ફારગતી મઘી હોય તો આપે નહીં.

૩. સૌભાગ્યવતીનું પલ્લું ધણી અટકાવે તો ભરણપોષણ કરે, ભરણપોષણ ન કરે તો પક્ષાંમાંથી ખાય, ને વિધવાને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવવા આહે તો ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો પક્ષાંમાંથી ખાય.

૪. બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત છે તે હિસ્સો લઈ શકતી નથી, ને રહેલાં સુધી ભરણપોષણનો હક છે; શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી વારસો પોહાંચતો નથી.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે, તેથી રહેલાં સુધી પલ્લું આઈપાસે રહે, ને વારસ ભરણપોષણ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી શકે છે, ને ભરણપોષણ આપે તો આપ મુખ્યસાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

સોની—ત્રાગડ જવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૪૦.

૧. આંધળા વિગેરેને હિસ્સો મળે છે બરાબર તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર આપદાદાનો માલ ન હોય તો સઘળા ભાગિયા તેને પાળે છે.

૨. કોઈ ઘેરીને વગર તકસીરે કાઢાડી મુકાય નહીં તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર કોઈ કાઢાડી મુકે તો પંચ તેને પુછે.

૩. સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં નાદાર થયાં હોય તો લાચારીએ પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. એકઠા રહીને પેદા કર્યું હોય ને છોકરાં હોય તો તેનો હિસ્સો પોહાંચે, ને છોકરાં ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ સારી પઠે કરે, ને વેહેચણુ કરી હોય તો તે તેનું છે.

૫. બાળ રાંડ અપુત્રવાળી હોય તો તેનું પલ્લું તેની પાસે રહે, ને માથાઝોળવાનો ઝોરડો ૧ આપે, ને જુદા રહીને વેહેચણુ કરી હોય તો નહીં.

૬. છોકરો નાદાન હોય ને તેને કાઢાડી મુકે તો રળતો જ્યાંસુધી નહીં હોય તો આપ પુરં કરે, ને રળતો થયા પછી નહીં આપે, જુદો રહ્યો હોય તો.

સોની—ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫.

૧. આંધળાવિગેરેને હિસ્સો મળે છે બરાબર તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર આપદાદાનો માલ ન હોય તો સઘળા ભાગિયા તેને પાળે છે.

૨. કોઈ ઘેરીને વગર તકસીરે અથવા તકસીરથી કાઢાડી મુકાય નહીં તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ? ને અગર કોઈ કાઢાડી મુકે તો પંચ તેને પુછે.

૫. * આ કલમનો જવાબ તપસીલવાર છેવટે લખેલો છે તે મંજુર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઝોળવાને પેટે જુદી જગો રહેવાની આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે બાઈ પોતાના સાસરિયામાં રહેતો સાસરિયાંથી કાઢાડી મુકાય નહીં; જીવતાં સુધી તેનું ભરણપોષણ કરવું પડે છે, ને તે બાઈને પોતાના સાસરિયામાં નહીં બને તો પોતાના પિહેરમાં જમીને રહે, તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહીં, અગર સાસરિયાં પલ્લું આઈ જાય તો તેને રહેવાનો ઝોરડો આપે.

સોની—શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા કુંઠો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તો એપણુ તેને આપની મીલકતમાંથી હિસ્સો આપે, ને કદાચ આપની મીલકત ન હોય તો તેના બીજા ભાગિયા તેનું ભરણપોષણ કરે, શાવાસ્તે કે આંધળા વિગેરે છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાસાથે મળે છે તેથી જે કલમમાં તકાવત છે તે જ માન લખાઈ.

૨. કાઠાડી મુકાયજ નહી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. સૌભાગ્યવતી ઐરીને તેનો ધણી ઘરમાં રાખીને ખવડાવે, ને વિધવા ઐરી ઘરમાં રહે તો ધંધે-ધારી ઘરમાં કરે ને ખાય, ને જુદી રહે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે પેદા કરેલા માલમાંથી તેની ધણિયાણીને હિસ્સો મળે, સર્વે ભાગિયાની બંચખર તે લે.

૫. માથાઓળવો તો એ જે કોઈ શખસ ભાઈ-ઓથી વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ને મરનાર શખસને પોતાના આપદાદાઓના એક અથવા બે ઘર હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને દિવેર જેઠ હોય તે ઘરમાંથી એક ઓરડો તે મરનાર ભાઈની ધણિયાણીને આપે રહેવા સાથે તથા પોતાની સત્તા પ્રમાણે તેનું પોષણ કરે, પણ તે બાઈ તેના કચ્છામાં રહે તો; ને માથાઓળવામાં જે આપેલો ઓરડો તેમાં તે બાઈ જીવે સાંસુધી રહે, ને કદાપિ ધરડાઓના ધર ન હોય તો ઓરડો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ઘરમાંથી કાઠાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧. આંધળો તથા લુલો ચા બેહેરો અથવા હુંડો વિ-ગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે.

૨. અમારામાં ઐરીને કાઠાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા ઐરીને કોઈ રોટલા ખવડાવનાર નહી હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય, ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી રોટલા ખરચ પુરો પાડે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે જે તેની ધ-ણિયાણીની કુખ ફાટી હોય તો તેના તમામ માલની તે વારસ થાય, ને કુખ ફાટી ન હોય તો તેની ઐરી

એકલા પોતાના પક્ષાંનીજ વારસ છે. ને સાસુસસરા તથા દિવેરજેઠમાં એકઠી રહે તો તે રોટલા ખવ-ડાવે, ને જુદી રહે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. કોઈ શખસે પોતાના દિકરાને કાઠાડી મુક્યો નથી, ને દિકરો પોતાની મેળે જુદો રહે તો તેને કોઈ અટકાવી શકતું નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧. દોષવાળાને ઘરમાં રાખીને વારસ હોય તે ભરણુપોષણુ કરે, ને ન કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. ઐરી બદ્દેલીથી સાસરે ધણીને ઘેર ન જાય તો ભરણુપોષણુ આપે નહી, ને ધણી ધણિયાણીને કાઠાડી મુકે તો તે બાઈને પંચાત અન્નવસ્ત્ર અપાવે-છે, બદ્દેલીવાળીનું પલ્લુ પણ ધણી લેછે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે કાંઈ બન-તી ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાય. ને ધણીનો વારસ પલ્લુ અટકાવવા ચાહે તો ભરણુપોષણુ કરે, ને પક્ષાં-માંથી ખાઈ શકતી નથી; ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણુપોષણુ કરે, ને પલ્લુ ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની ઐરીનો હિસ્સો પોહોંચે, પણ આપવામાં આવતો નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે, તેથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી. ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો મીલકત અટકાવી શકે, ને અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો વિધવા હિસ્સો લે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે ના-તરે જાયછે તેથી, ને હિસ્સો પણ આપવામાં આવ-તો નથી, ને રહેલાં સુધી પલ્લુ બાઈની પાસે રહે, ને ધણીનો વારસ ભરણુપોષણુ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઠડી શકે, ને અન્ન-વસ્ત્ર આપે તો આપ મુખસાર છે, ને ન આપે તો લ-છ શકતો નથી, જખરદસ્તી કરીને દિકરો લછ શક-તો નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો અથવા લુલો તથા બે-હેરો તથા પગે લંગડો વિગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહીં પોહોંચે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં? ને આપે તો શી રીતે આપે, ને કેટલું આપે? એનો જવાબ એ છે જે એતો પોતાના ધરનો ચાલ, ને જે કંઈ ધરવાળાની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને અનવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં? અંગર તેને નહીં આપે તો શા કારણથી અનવસ્ત્ર નહીં પોહોંચે? ને પોતાના પિહેરમાં રહે તોપણ પોતાના ધણીના કુળપાસે ભરણુ-પોષણ માગે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીએ કાઢી મુકી ત્યારે તેના સાસરિયાં પાસે ભરણુપોષણ માગે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે તો શા કારણથી? એનો જવાબ એ છે જે વિધવા બૈરીનું પલ્લું કદાચ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંના ખર્ચમાં આપ્યું હોય તો જેટલું પલ્લું બાકી રહ્યું હોય તે સાસરિયાંને દેખડાવે, ને સાસરિયાં તેનું ભરણુપોષણ કરે, ને કદાચ સાસરિયાંમાં કોઈ વારસ ન હોય તો પિહેરિયાં ભરણુપોષણ કરે. તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય ત્યારે તે બૈરીનું ભરણુપોષણ ધણી કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને કદાચ વારસો નહીં પોહોંચે તોપણ અનવસ્ત્રને વાસ્તે હિરસો મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે મળે? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર ધણીનો દિકરો હોય ત્યારે તો જે કંઈ માલ મરનાર ધણીનો હોય તે દિકરાને આપે, ને કદાચ દિકરી હોય ને તેનો દિકરો હોય તો તેને આપે. ને કદાચ કંઈ દ્રવ્ય ન હોય ત્યારે મરનાર ધણીની ધણિયાણીને તેના ધણીના માલ પ્રમાણે ખોરાકી પોશાકી જે કોઈ વારસ હોય તે આપે, પોતાની જુદી કમાઈ હોય તે મધેથી આપે, ને કદાચ બાપના પૈસા હોય ને ભાઈઓના હિરસા પ્રમાણે આપ્યો હોય

તો તે ભાગ તો મરનારનો છોકરો લે, ને છોકરી હોય તો તેનો આવ્યો ગયો ખર્ચ કરે.

૫. માથાઓળવો તે શું? તે કંઈ મુકરર છે? કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કર્યાવિના પોતાની બાળ-ક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને (સ્ત્રીને) પોતાના ધણીના માલમાંથી હિરસો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય? એવો તમારી ન્યાત-માં ચાલ છે તો સ્ત્રીને એવી તરેહથી કેટલો આપે? ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવો પડે છે? એનો જવાબ એ છે જે વેહેયણુ કર્યાવિના તે ભાઈ મરી ગયો ને તેની ધણિયાણીને પોતાના દ્રવ્ય પ્રમાણે ખોરાકી પોશાકી આપે, ને પોતાના ધરમાં રાખે, ને કદાચ તે વિધવા મરનારની ધણિયાણી એકઠી ન રહે ત્યારે તેને યથાશક્તિ પ્રમાણે માથાઓળવો આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને કાઢી મુકે તો એ વાત યદ્ય શકે છે? ને યાય તો અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં? એનો જવાબ એ છે જે નાલાયક છોકરો હોય તો તે છોકરાના માથાપ તે છોકરાને કાઢી શકતા નથી.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા હુડી ગમે તેવો છે ને તેનો વારસો લે, તે ધણી તેનું ભરણુ-પોષણ કરે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો અથવા જુદી રહે તોપણ દાણા મણુ ૧૮ આપે, ને લુગડાં ૨ આપે-૬૨ વરસ ધણી, ૪૫ ધણીની મિલકતમાંથી લઈ શકે છે.

૩. કોઈ બૈરી વિધવા છે, ને તેને દિકરો નહીં હોય અથવા દિકરો હોય ને કાઢી મુકે તો પોતાના પક્ષ-માંથી ખાઈ શકે છે, ને સૌભાગ્યવતી છે ને તેનો ધણી નાચાર છે તો તે જણુ પક્ષમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા

કરીને મરી ગયોછે તો તેની ધણિયાણીને વારસો મળેછે, ને તેના ધણીનો માલ સધળો મળેછે.

૫. અમારામાં વિધવા યૈરીને માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને વેહેચણુ કયાંવિના તથા વેહેચણુ કરીને મરી ગયોછે તોપણુ સધળો માલ ધણિયાણીનો છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને કાઢાડી મેલે તો તેનો આપ માતબર હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવું ઘટેછે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧. દોષવાળાને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો હક છે, ધરમાં રહીને પેટ ભરીને રોટલા ખાઈ ને યાચ તેવો ધધો કરે; તેનો ખરચ જે કાંઈ હોય તે વારસ પુરો કરે-રાહ રીતનો.

૨. એનો જવાબ નાતરાંના ચોથા સવાલમાં લખ્યોછે. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે; પિહેરમાં રહે કે જુદી રહે તોએ આપે, ધણીના કુળ પાસેથી ધણી મુઆ પછી લેછે, ધણી જીવતો હોય તો ધણી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતીને ભરણુપોષણુ ધણી આપે ને પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી. કોઈ વિધવા યૈરીને તેના ધણીનો વારસ ભરણુપોષણુ કરે ને પલ્લુ ખાઈ શકતી નથી.

૪. પોતીકું પલ્લુ પોતાની પાસે રહે ને મરનાર ધણીનો વારસ ભરણુપોષણુ કરે.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી, ને અન્નવસ્ત્ર આપવાં જોઈએ, ને હિસ્સો ભાઈ શકતી નથી, શા-મટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી, ને પક્ષાંને અવેજ ખાઈ પાસે રહે ને નાતરે જાય તો પાછું આપે.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી શકેછે, પણ તેનો હિસ્સો ઉડી શકતો નથી, તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને આપ મુઆ પછી હિસ્સો લે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા બીજા દોષવાળાને દોષના સખબથી હિસ્સો મળતો નથી, પણ તેને ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવેછે, ને ન ખવડાવે તો હિસ્સો આપે.

૨. ધણિયાણીને ધણી કાઢાડી મુકી શકતો નથી, ને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણુ કરેછે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે કાંઈ બનતું ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાય, ને ધણીનો વારસ પલ્લુ અટકાવવા ચાહતો હોય તો ભરણુપોષણુ કરે, ને સૌભાગ્યવતીને ધણી ભરણુપોષણુ કરેછે, ને પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કયાંવિના પોતે માલ પેદા કરીને બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને, માલ ધણીનો પેદા કરેલો છે તે બાળકના સખબથી આપવામાં આવતો નથી, ને ભરણુપોષણુ આપે; ધણીસાથે વેહેચણુ નથી કરી તે માટે ભાગદાર છે તે પાળે ને પલ્લુ બાળની પાસે રહે.

૫. માથાઝોળવો તે એ છે જે પોતીકું ધર હોય તો ધર મધે રહેવાની જગા આપે ને ભરણુપોષણુ કરે, ને પલ્લુ બાઈ પાસે રહે, તે પક્ષાંથી મુઆ પછી ઉત્તરસાધન થાય.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી મુકી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો આપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જખરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. દોષવાળાને ધરમાં રાખીને વારસ હોય તે ભરણુપોષણુ કરે, ને નહીં કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. યૈરી બદ્દેલીથી સાસરે ધણીને ઘેર નહીં જાય તો ભરણુપોષણુ આપે નહીં, ને ધણી ધણિયાણીને કાઢાડી મુકે તો તે યૈરીને પંચાત ભરણુપોષણુ અપાવેછે; ને બદ્દેલીવાળીનું પલ્લુ પણ ધણી લે છે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે બનવું ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાય ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવા ચાહતો હોય તો ભરણપોષણ કરે; ને સૌ-ભાગ્યવતીને ધણી ભરણપોષણ કરે, ને પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની ઘેરીનો હિસ્સો પોહોંચેછે, પણ આપવામાં આવતો નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે તેથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી, ને અનવસ્ત્ર તો આપે, ને મીલકત અટકાવી શકેછે. ને અનવસ્ત્ર ન આપે તો વિધવા હિસ્સો લે.

૫. માયાઓળવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે તેથી હિસ્સો પણ આપવામાં આવતો નથી, ને રેહેલાં સુધી પલ્લું બાઈની પાસે રહે, ધણીનો વારસ ભરણપોષણ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાઢાડી શકેછે પણ અનવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખસાર છે ને નહીં આપે તો લઈ શકતો નથી. જબરદસ્તી કરીને દિકરા લઈ શકતો નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૫૦.

૧. * કોઈ શખસ આંધળો અથવા લુલો તથા બેહેરો તથા પગે લંગડો વિગેરે કંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહીં પોહોંચેલારે તેને અનવસ્ત્ર આપે કે નહીં, ને આપે તો શી રીતે આપે, ને કેટલું આપે ? એનો જવાબ એ છે જે કોઈ તેના અડી સગા હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે તથા તેની કબજે જે કંઈ તેની પાસે હોય તે પણ તે લે.

સુથાર-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “બ.” અંક ૨૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો તથા પાંગળો વિગેરે હિસ્સેદાર સાબિત છે માટે ભરણપોષણ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપવો પડે.

* ૧૬૦ અંકવાળાથી જે કલત્રોમાં તક્ષાત છે તેજ કલત્રો માત્ર ઉત્તરીછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, માટે દુરગતી આપે તો અનવસ્ત્ર આપે નહીં, ને દુરગતી ન આપે [તો] ભરણપોષણ આપે.

૩. વિધવા(ને) નાતરે જાયછે માટે પક્ષાંમાંથી ન ખાવાય ને વારસ પલ્લું લેવા ચાહેતો ભરણપોષણ આપે. સૌભાગ્યવતીને ધણી અનવસ્ત્ર આપે, ધણીના અન-લારમાં રહે તો, ન રહે તો આપે નહીં.

૪. શાસ્ત્રથી વારસો નથી પોહોંચતો તેને અન-વસ્ત્ર આપવું જરૂર છે.

૫. એ સવાલની અમને સમજણ નથી પડતી માટે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. બાપ મુખસાર છે, કાઢાડી મુકી શકેછે. અન-વસ્ત્ર દાગ્રથી આપે તો મુખસાર છે, ને ન આપે તો હક નથી.

સુથાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળું તથા લુલું તથા હુંડું વિગેરે કંઈ હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી, ને અનવસ્ત્ર તેના લાઇ વિગેરે ભાગિયા હોય [તે] (અનવસ્ત્ર) આપી શકેછે, ને અગર તે નહીં આપે તો તેનો બાપીકા હિસ્સો જુદો કરીને લઈ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકી શકતો નથી, ને કદાપિ ઘેરી બદલેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાઢાડી મુકે અગર પોતાની ખુશીથી પોતાને પિહેરમાં જાય લારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે, લારપછી મરદ અથવા ઘેરી પંચમાં આવીને દાદખાં થાય લારે પંચ મળીને તેને સસરે મોકલે, અગર તે નહીં માને તો તેના પિહેરિયા અથવા તે ઘેરીને ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે. ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદલેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે, ને પછી તે સમજે લારે ન્યાતની સમજણમાં આવે ને તે પ્રમાણે તેની કંઈ તકસીર લઈને ન્યાતમાં લે છે; ને તેની તરફથી કરે તે તેની સાથે રહે, ને પછી માતા માહાલક્ષ્મીને દિવો ૩. ૧૧ સવાનો કરીને ન્યાતમાં આવેછે.

૩. કોઈ વિધવા યૈરી હોય, ને માથાના આળ સેવાડીને બેઠી હોય, [ને] તેના સસરા તથા જેઠ તથા દિઝેરમાં મળી હોય ત્યારે તે તેનું ભરણપોષણ તેજ આપેછે. અથવા જુદી હોય ત્યારે તે પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે, -તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને ટીપમાં વસુલ કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય જુદા રહીને, તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તે હિસ્સો નહી વેહેચાયો હોય, ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઈને રહે તેને ભરણ-પોષણ આપે; ને કદાપિ તે યૈરી જુદીજ રહે ત્યારે તે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય; ને કદાપિ કંઈ તેનો હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને તેના પક્ષાંના દાગીનામાંથી લઈને ખાઈ શકેછે. ને અમર તે નાતરે જાય ત્યારે તે તેના વારસને પલ્લું વિગેરે જે કંઈ માલ હોય તે હવાલે કરે ને ફારગતી લઈને જાય; ને વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઈ શકેછે.

૫. માથાઝોળવો તે એ છે જે પોતાના ધણી[ને] પોતીકું બાપીકું ધર હોય તે વેહેયણુમાં નહી આવ્યું હોય ને તેના બાપનું કંઈ કરજ કાઢાડ્યું નહી હોય તે તે ધરમાંથી તે યૈરીને ઔરડો ૧ એક રહેવા સાફ આપે. ને માલ મીલકતના હિસ્સાની વાત તે એજ નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદલેલીના રાહથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેન-તથી પેદા કરીને ખાય. બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાં તેનું પ્રોહોંચે.

સુથાર-ગુજ્જર ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળું તથા લુહું તથા હુંડું વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસાપણામાં હક પ્રોહોંચતો નથી, ને અબ્રવજ તેના બાઈ વિગેરે ભાગિયા હોય તે (અબ્રવજ) આપી શકેછે, અગર તે નહી આપે તો તેનો આપીકો હિસ્સો જુદો કરીને લઈ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની યૈરીને કાઢાડી મુકી શકતો નથી. કદાપિ યૈરી બદલેલીના રાહથી ચાલે તો તેનો ધણી કાઢાડી મુકે, અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે. ત્યાર પછી મરદ અથવા યૈરી પંચમાં આવે તે દાદખાં થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, અગર તે નહી મને તો તેના પિહેરિયા અથવા તે યૈરી[ને] ન્યાતના ન્યાતખાહાર મુકી શકેછે. -ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદલેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાતના ન્યાતખાહાર મુકી શકેછે, ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે તે પ્રમાણે તેને કાંઈ તકસીર લઈને ન્યાતમાં લેછે. તેની તરફદારી કરે [તે] તેની સાથે રહે, પછી માતા માહાલક્ષ્મીને દિવો ૩. ૧૧ સવાનો ફરીને ન્યાતમાં આવેછે.

૩. કોઈ વિધવા યૈરી હોય ને માથાના વાળ સેવાડીને બેઠી હોય, [ને] તેના સસરા તથા જેઠ તથા દિઝેરમાં મળી હોય ત્યારે તે રહે તે તેનું ભરણ-પોષણ તે આપેછે, અથવા જુદી હોય ત્યારે તે પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે-તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને ટીપમાં વસુલ કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય[ને] જુદો રહીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તે હિસ્સો નહી વેહેચાયો હોય ત્યારે તે ભાગિયામાં જઈને રહે ને તે ભરણપોષણ આપે. કદાપિ તે યૈરી જુદી રહે ત્યારે તે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય. કદાપિ કાંઈ તેનો હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને તેના પક્ષાંના દાગીનામાંથી લઈને ખાઈ શકેછે. અગર તે નાતરે જાય ત્યારે તે તેના વારસને પલ્લું વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે હવાલે કરીને ફારગતી લઈને જાય. વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઈ શકેછે.

૫. માથાઝોળવાનું એ છે જે પોતાના ધણી [ને] પોતીકું બાપીકું ધર હોય તે વેહેયણુમાં નહી આવ્યું હોય ને તેના બાપનું કાંઈ કરજ કાઢાડ્યું નહી હોય, તે તે ધરમાંથી તે યૈરીને ઔરડો ૧ રહેવા સાફ આપે, ને માલમીલકતના હિસ્સાની વાત તે એજ નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદ્દેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનતથી પેદા કરીને ખાય. આપ મુઆ પછી આપની મીલકતમાંથી તેનું પોહાંચે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૩.

૧. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહાંચે.
૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.
૩. વિધવા ઐરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર(નો) ધણીનો ભાઈ પાળે-ધરમાં રાખીને-જે નાતરે ન જાય તો.
૪. તેને અનવસ્ત્ર આપે ને દુઃખી કરે નહી.
૫. બાઈ ધરમાં રહીને રોટલા ખાય ને વસ્ત્ર આપે-જે નાતરે ન જાય તો.
૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા કુઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસો તો પોહાંચી શકે, ને તેના વારસો હોય તે તેને ધરમાં રાખીને અનવસ્ત્ર વિગેરે ખોરાકીપોશાકી આપી શકે છે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તે ઐરીને અનવસ્ત્ર તથા રહેવાનું મકાન આપી શકે છે; ને અગર નહીં આપે તો તેને પંચાયત મળીને અપાવે છે. ને અગર તે ઐરી પિહેર જાય તો તેનો ધણી પિહેરમાં ખોરાકીપોશાકી આપી શકતો જ નથી, ને અગર પોતાનો ધણી હોય તો ધણીનું કુળ અનવસ્ત્ર આપી શકતું જ નથી.
૩. કોઈ વિધવા ઐરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના વારસો નહીં હોય તો તે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરી શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણીયાણી નાતરે જાય નહીં તો તેનો વારસ ખોરાકીપોશાકી તથા રહેવાનું મકાન તેના ધણીના વારસામાંથી તથા ધણીનો માલ પેદા કર્યો હોય તેમાંથી અનવસ્ત્ર આપી શકે છે; ને અગર નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વારસો હિસ્સો આપી શકતા નથી.

૫. માયાઓળવો તો બાળક સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર આગળ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત અમારી ન્યાતમાં ચર્ચાશકે છે, ને છોકરાને નાલાયક બાળી કાઢાડી મુકે તો તેના આપ અનવસ્ત્ર આપી શકતો જ નથી. એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

સુથાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા તથા લુલો વિગેરે કાંઈ હોય તેને અનવસ્ત્ર આપે, અગર અનવસ્ત્ર નહીં આપે તો વારસો લઈ શકે છે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકી શકતો નથી, ને કદાપિ બદ્દેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાઢાડી મુકે અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે. ત્યાર પછી મરદ અથવા ઐરી પંચમાં ફરિયાદ થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, ને અગર તે નહીં માને તો પિહેરિયાં અથવા તે ઐરીને ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકે. એ પ્રમાણે મરદ પણ બદ્દેલીના રાહથી ચાલે તો તેને પણ ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે. ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે તે પ્રમાણે તેની તકસીર લઈને ન્યાતમાં લે છે. ને તેની તરફદારી જે કોઈ કરે તે તેની સાથે રહે ને તેને પંચ સીજ કરીને ન્યાતમાં લે છે.
૩. કોઈ વિધવા ઐરી હોય ને તે બેઠી રહી હોય ને તેના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં એકઠી રહેતી

હોય ત્યારે તો તેનું ભરણુપોષણ કરેછે; અથવા જુદી રહેતી હોય ત્યારે તો પલ્લુ તથા માલ મીલકતમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય ને એકડી રહે તો ભરણુપોષણ સારી રીતે કરે, ને જુદી રહે તો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. અમારામાં નાતરાંનો ચાલ છે તો માથાઓળવો કોને આપે?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદકેલીના રાહથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે મેહનત મજૂરી કરીને ખાયછે. ને આપ મુઆ પછી તેની મીલકતમાં [વારસો] પોહોંચેછે.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો અથવા અપંગ અથવા ડુંડો વિગેરે હોય તેને વારસો આપે તેમાંથી ભરણુપોષણ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તેનું ભરણુપોષણ તેના ધણી કરે, ને વિધવા (હોય) સ્ત્રીનું ભરણુપોષણ પોતાના પક્ષમાંથી કરે, અગર પલ્લુ માખાપ ખાઈ ગયા હોય તો માખાપ ભરણુપોષણ કરે, અગર સાસરિયાં ખાઈ ગયાં હોય તો સાસરિયાં ભરણુપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના મરી ગયો તેનો સવાલ ત્રીજામાં છે તે પ્રમાણે તેની બૈરીનું ભરણુપોષણ તેના માલમાંથી કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનું ધરડું ધર હોય તો તેમાં મજિયારી રહીને રોટલા ખાય, ને અગર મજિયારી નહીં રહે તો તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો નાલાયક હોય તેને પોતાના માખાપ રોટલા ખવડાવે.

સુથાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા પાંગળો તથા ડુંડો એવાને ભાગિયાઓ પાળે, ને ન પાળે તો ભાગ આપે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. અમારામાં કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અગર કાઢાડી મુકે તો તેને પોતાના ધરમાં રાખીને ખોરાકપોશાક આપેછે, ને પિહેરમાં રહીને માંગે તો આપે નહીં. અગર ધણીની મરણમાં આવે તો જુદી રાખીને આપેછે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર રહે તો ધણીની માલમીલકતમાંથી ખાયછે, ને સૌભાગ્યવતી પોતાના ધણીના હુકમવિના ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને તેના ધણીના વાલી ભરણુપોષણ આપે-ધણીના નામ ઉપર રહે તો, ને ન આપે તો પંચ આપાવે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો સિરસ્તોજ નથી.

૬. પોતીકા સંતાનને કોઈ કાઢાડી મુકતું નથી, ને મોટા થઈને જુદો રહે તો પોતાની ખુશી.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા ડુંડો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે બૈરીનું પલ્લુ બૈરીના કબજામાં રહે, ને તે ધણી બૈરીને પોતાના કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે; ને પિહેરમાં રહે તો ન આપે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી છે ને તે પોતાના પક્ષાંનો ખરચ કરવા ચાહે તો તેના વારસને કાને નાંખીને વાજળી કામમાં ખરચ કરે; ને સૌભાગ્યવતીથી ધણીને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહીં.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પેદા કસ્યું ને ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય તે મરી ગયો ત્યારે

તેની ઐરીને ધરમાં રાખીને લુગડાં તથા શેટલા જેટલું આપવું જોઈએ, ને ધરમાં એકઠી રાખે; ને આઈ ન રહે ને જુદી પોતાના ધર્મથી રહે તો ધણીના માલ-માંથી અનવચ્ચ આપે; ને બદફેલી કરે તો અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી. ને તે ઐરી મુઆ પછી પલ્લું પાછું લેવાનો હક ધણીના ભાઈઓનો છે,

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ને તે મરનારના ધરડાંઓની મીલકત હોય તો તેમાંથી તે બાળને માથાઓળવાની રહેવાની જગા કાઢાડી આપે, ને તે બાઈ જીવે લાંબગી તેમાં રહે. પણ તે બાઈથી તે મીલકતને ઘન તથા વેચવા વિગેરે કરી શકે નહી. ને વેહેચણુ કાઢા પછી મરી જાય તો ધણીના માલની વારસ બાઈ છે, ને બાઈ મુઆ પછી તે માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તોએપણુ કાંઈ કાઢાડી મુકાતો નથી, ને તે પોતાની મેળે બદફેલી કરીને નીકળે સારે તો કમાઈ આવે.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક. ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલા સવાલમાં લખ્યા પ્ર-માણે-એ સર્વેનો હક વારસામાં બરાબર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને જુદી કાઢાડે તો તેને શેટલાલુગડાં આપે, જે એ કાઢી હોય તો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પક્ષાંનો ધારો નથી, પોતાની મેહેનત કરીને ભરણુપોષણુ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં જાત મેહેનતથી પેદા કાઢું હોય તો તે માલ તેના છોકરાને મળે, ને ઐરીનું ભરણુપોષણુ કરે, ને છોકરો ન હોય સારે ભાઈ ભત્રીજા લે, ને ઐરીનું ભરણુપોષણુ કરે; અગર ભાણેજ પોષણુ કરે તો ન્યાતવાળા તેના ગુજરાન પ્રમાણે તેમાંથી કાઢાડી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી જે એનો જવાબ લખીએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાંધડાને કાઢાડી મુકવાનો રાહ નથી, સમજતો થઇને જુદો રહે તો મેહેનત કરીને આવે.

ધાંચી-પરગણે આરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૨૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અગર હુઠો વિગેરે મોટી ખોડવાળો હોય, તે પરણેલો હોય તો તેને વારસો આપવો જોઈએ, ને અગર કુવારો હોય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણુ કરવું જોઈએ.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકતો-જ નથી, ને કદાચ તે ઐરી પોતાના ધણી સાથે કંઈ ટંટોરીસાદ કરીને રીસાઈ જાય તો જવાદેવાનો ચાલ નથી; ને તે ઐરીથી પોતાના ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરે પણ જવાય નહી, ને તે ઐરીથી જુદા રહેવાય નહી તો અનવચ્ચનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઈ વિધવા ઐરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે સૌભાગ્યવતી ઐરીનો ધણી ભરણુપોષણુ કરી શકે એવો ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તે-થી તથા વિધવા ઐરીનું કાંઈ પિંહેરમાં ભરણુપોષણુ કરનાર નહી હોય તથા તે પોતે અશક્તિવાન હોય સારે પોતીકા પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો-તે મરનારની ઐરી નાતરે ન જાય ને ધરમાં રહે લાંબુધી તેનું ભરણુપોષણુ તે મરનારના વારસો પોતાના ધરની રીત પ્રમાણે કરે છે, ને એવી ઐરીને વારસો મળતો નથી.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકવા ચાહે તો તે વાત યદ્યપિ શકતી નથી.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૩૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો વા હુઠો વિગેરે કાંઈ હોય સારે તેને વારસો લેવાનો હક છે, ને આપનો વારસો નહી હોય ને ભાઈઓને દયા આવે તો ધરમાં રાખીને અનવચ્ચ પુરું કરે; ને અગર

તેની ધણિયાણી હોય તો તે મેહેનત મજૂરી કરીને અનવસ્ત્ર પુરું કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપવાનું તજવા બાબતની કલમ ચોથીમાં લખેલું છે.

૩. વિધવા ઘેરીનો હાથપગ ચાલે તો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય, ને અગર હાથપગ નહી ચાલે તો પશ્વું ખાઈ શકે છે. ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીને પુછીને પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ધરમાં રહીને ધરધધો કરે તો અનવસ્ત્ર આપે, ને અગર જીવી રહેવા ચાહે તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લે ને તેમાંથી ભરણુપોષણ કરે, પણ તે હિસ્સાને ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહી, ને તે બાઈ મુઆ પછી તેના વારસ તેજ છે.

૫. માયાઓવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો બાપ તેને અનવસ્ત્ર નહિ આપે.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ નંબર ૧૨૧ ની સાથે મળે છે તે માટે આ ગ્રંથમાં ઉતાચ્છો નથી.] જુઓ પૃષ્ઠ ૭૦૨.

ધાંચી-મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળતો છે તેથી આ ગ્રંથમાં ઉતાચ્છો નથી.] જુઓ પૃષ્ઠ ૭૦૨.

ધાંચી-મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો ચા હુઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને વારસો નહી હોય તો બાઈઓ અનવસ્ત્ર આપે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને લગાઈના સબબથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને એ બેમાંથી જે પંચાતમાં ફરિયાદી આવે ત્યારે ન્યાતના સર્વે લોક મળીને બેમાંથી જેની તંકસીર હોય તેને સમજાવીને સમાધાન કરે તે પ્રમાણે ચાલે, ને અગર બેમાંથી જે પંચનું કહું ન માને ને નહી ચાલે તો તે ન્યાતબાહાર રહે.

૩. સૌભાગ્યવતી ઘેરીને તો તેનો ધણી ઉદરપોષણ કરે છે, ને રાંડેલી ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય, ને બિમાર હોય ને મેહેનત મજૂરી કરી ન શકે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને સર્વે ભાગિયાની બરોબર હિસ્સો મળે છે, ને છોકરો નહી હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને ધરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે-ને) નાતરે નહી જાય ને ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો અનવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારામાં નાતર થાય છે તેથી માયાઓવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરો બાપથી ઉલટો ચાલે તો બાપ કાઢાડી મુકે છે, ને બાપ પોતાની આબરૂથી અનવસ્ત્ર આપે તો મુખસાર છે.

ધાંચી-મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો ચા હુઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને વારસો નહી હોય તો બાઈઓ અનવસ્ત્ર આપે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે અનવસ્ત્ર આપે.

૩. વિધવા ઘેરી અથવા સૌભાગ્યવતી જીવે મરે તો બેલાશક પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને આ-

અર્થી ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે-(ને) ના-તરે નહીં જાય ને ધણીના નામપર જુદી રહે તેો અનવસ્ત્ર આપે.

૫. માથાઝોળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. છોકરો આપથી ઉલટો ચાલે તો આપ કાઢાડી મુકેછે, ને આપ પોતાની આખરથી અનવસ્ત્ર આપે તો મુખસાર છે.

ધાંચી-મોઠ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુભો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો ન હોય તો ભાઈઓ અનવસ્ત્ર આપે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ને તે બાઈધણીના કબાસર હોય તો અનવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રહે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી,

૩. વિધવા ઐરી ધણીના નામઉપર બેસી રહે તો ધણીનો માલ તથા પક્ષાં ઉપર મુખસાર છે, પણ તે માલને ખરચ કીધા પછી તે બાઈથી નાતરે જવાય નહીં. ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીની રાહથી પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણીને આખરથી ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે, ને નાતરે નહીં જાય ને ધણીના નામ ઉપર જુદી રહે તેો હિસ્સો આપેછે.

૫. માથાઝોળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. છોકરો આપથી ઉલટો ચાલે તો આપ કાઢાડી મુકેછે, ને આપ પોતાની આખરથી અનવસ્ત્ર આપે તો મુખસાર છે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા હુંઠો તથા લુભો વિગેરે કાંઈ હોય, તેનો વારસાપણામાં હક ઉઠતો

નથી, ને (અનવસ્ત્ર) તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયાઓ અનવસ્ત્ર આપી શકેછે; ને અગર નહીં આપે તો પંચાતના લોક સર્વે મળીને પુરૂં કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ને તે ઐરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તેને અનવસ્ત્ર આપતા નથી, પણ જુદી રહે તો અનવસ્ત્ર આપેછે; ને તે ઐરી બદ્દેલીના રાહથી ચાલતી હોય સારે તેને અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી હોય ને તે પોતાના સસરા તથા જેઠ તથા દિઝેરમાં મળી હોય સારે તો તેનું ભરણુપોષણ તેજ આપેછે, અથવા જુદી હોય સારે તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે; ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી નહીં આપે તો પંચાતને સંભળાવીને પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય-જુદા રહીને-ને તે મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી હોય ને (તે) હિસ્સો નહીં વેહેચાયો હોય સારે તેના ભાગિયામાં જઈને રહે, ને તે ભરણુપોષણ આપે; ને કદાપિ તે ઐરી જુદી રહે સારે તો મેહેનત મજૂરી કરીને તથા પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય તેને માથાઝોળવા આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે ઐરી એકઠી રહે તો અનવસ્ત્ર આપેછે, ને તેનું પશુ તેની પાસે રહે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે સારે તે છોકરો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય ને આપ મુઆ પછી આપની મીલકતમાં તેનો વારસો પોહોંચે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

[અંક ૫૭ વાળુ પેહેલું તડ છે અને આ અંક વાળું બીજું તડ છે. પેહેલા તડવાળા સાથે આ તડવાળાનો જવાબ મળતો છે, તેથી અંકમાં પુનરાવર્તન કીધું નથી.]

બુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુહો તથા હુંઠો હોય ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર-તેના ભાગદારો તેનું બરણુ-પોષણ કરે.

૨. કો [ઈ] શખસને ઐરી સાથે લડાઈ થાય ને તે ઐરી પિહેરમાં રહે તો અનવસ્ત્ર આપવું પડતું નથી, તેના સખખ એ જે ધણીએ કાઢાડી મુકી હોય તો ધણી પાસેથી ઐરી બરણુપોષણ લઈ શકે છે, પિહેરમાં રહેવા જુદી રહે તોએપણ અનવસ્ત્ર આપવું પડે છે.

૩. વિધવા ઐરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પ-ધાંમાંથી બરણુપોષણ કરવું પડે તેના સખખ એ જે તેના સાસરાવાળા પુછતા નથી તો કરી શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેના ધણીનો માલ તેની ઐરીને આપે, આપદાદનો સ્થાવર તથા જંગમ તે-માંથી પણ હિસ્સા પ્રમાણે આપે-નાતરે નહીં જાય તો; તેથી અનવસ્ત્રનું શું લખાયે ?

૫. માથાઝોળવો ખીજ ભાગદારો આપવા આહે તો આપતા નથી, શાથી જે મરનારની ઐરીને હિ-સ્સા પ્રમાણે આપવું પડે છે, તેથી અનવસ્ત્રનું લખ-વાની જરૂર નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તોએપણ અનવસ્ત્ર આ-પવું જોઈએ.

બુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૨.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ આંધળો તથા હુંઠો તથા લુહો વિગેરે કાંઈ હોય તેના વારસાપણામાં હક પોહોંયતો નથી, ને (અનવસ્ત્ર) તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયાઓ અનવસ્ત્ર આપી શકે છે; ને અગર તે નહીં આપે તો તેના આપીકા હિસ્સો જુદો કરીને લઈ શકે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી શકતો નથી. ને કદાપી ઐરી બદલેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાઢાડી મુકે, અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે પિહેરિયાં બરણુપોષણ આપે. ત્યારપછી મરદ અથવા ઐરી પંચમાં આવીને દાદખાં થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, અગર તે નહીં માને તો તેના પિહેરિયાંને અથવા તે ઐરીને ન્યાતબાહાર મુકી શકે છે. ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદલેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાત-બાહાર મુકી શકે છે, ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યા-તની સમજણમાં આવે ને તે પ્રમાણે તેની કાંઈ ત-કસીર લઈને ન્યાતમાં લે છે; ને તેની તરફદારી કરે ને તેની સાથે રહે, તે પછી માતા બહેચરાજીને દિવો ૩. ૧ નો કરીને ન્યાતમાં આવે છે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી હોય ને તે પોતાના સસરા તથા જોડ તથા દિગેરમાં મળી હોય ત્યારે તે તેનું બરણુપોષણ તે આપે છે અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે, તેના વારસને તથા પાંચ-પંચનાને સંભળાવીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય-જુદો રહીને, પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તેને હિસ્સો નહીં વેહે-ચ્યો હોય ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઈને રહે, ને તે બરણુપોષણ આપે; ને કદાપિ તે ઐરી જુદી રહે ત્યારે તો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય. ને કદાપિ તેના હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચ-નાને સંભળાવીને તેના પક્ષાંના દાગીનામાંથી ખાઈ શકે છે. ને અગર તે નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વાર-સને પલ્લુ વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે હવાલે કરે ને ફારગતી લઈને જાય, ને વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઈ શકે છે.

૫. માથાઝોળવો તો એ છે જે પોતાનો ધણી જુદો રહીને મિલકત વસાવી હોય ને આપીકું કરજ કાંઈ કાઢાડયું નહીં હોય તો તે ધરમાં રહે, ને તેના વારસો પોહોંયે છે, જે નાતરે ન જાય તો. ને ખીજ વાત તો એજ નખરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદલેલીના રા-હથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મહે-

નતથી પેદા કરીને ખાય, ને આપ સુઆ પછી બા-
પની મીલકત તેને પોહોંચે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડો
તથા હુઠો વિગેરે (કોઈ) હોય તેને વારસો પોહોંચે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તે
બૈરીને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહેતી હોય
તોપણ આપે. ને બૈરી વાંકે રાહે ચાલી હોય ને પર-
પુરુષ પાસે ગઈ હોય તો ભરણપોષણ આપતા નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી (ને) તથા સૌભાગ્યવતી(ને)
પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકે, ને કા-
રણ એ છે જે ખાવા નહીં હોય તો કરી શકે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ
પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને છોકરી
તથા છોકરો હોય તો પોતાના ધણીનું પેદા કરેલું સર્વે
લઈ શકે; ને છોકરા નહીં હોય તો અનવસ્ત્ર લઈ
શકે.

૫. માયાઓળવો અમારામાં આપવાનો ચાલ
નથી, ને બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ને તે સ્ત્રી ના-
તરે નહીં જાય તો રોટલા ખરચ, લુગડાં ખરચ લઈ
શકે. ને પુત્ર તથા પુત્રી હોય તો સર્વે મીલકતની
વારસ ધણિયાણી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-
ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મેલતા નથી, છોકરાની ખુશી
હોય તો આપથી બાહાર જુદો રહી શકે.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંરી બુદ્ધખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય
તેને અમારામાં વારસો પોહોંચે, ને અગર વારસો
કાંઈ ન હોય તો બાઈઓ તેની બાલાસ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતીકી બૈરીને બેખનાવથી કા-
ઢાડી મુકે, ને તે બૈરી જે જગાએ રહે ત્યાં તેનો ધણી
અનવસ્ત્ર પુરું કરે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણપોષણ
કરે, ને સૌભાગ્યવતી તો ધણી ધણિયાણીની રાજી
પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ
પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાત-
રે નહીં જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે
હિસ્સો મળે.

૫. માયાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ
શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતાની બા-
ળક ધણિયાણીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો
ત્યારે તે બૈરી તો નાતરે જાય, ને અગર કોઈ બૈરી
પોતાના ધણીના નામપર બેસી રહે તો તેને ઉપરની
કલમ ૪ થી પ્રમાણે હિસ્સો મળે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી-
ને આજ સુધી કોઈએ (કોઈએ) કાઢાડી મુક્યો નથી.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. એ સવાલના જવાબમાં અમને સમજણ ન
હતી નથી, માટે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

૨. ધણીના મુખત્યારમાં રહે તો અનવસ્ત્ર આપે,
ને પિહેરમાં રહે તો આપે નહીં.

૩. રળીને ખવાય તો બેઠી રહે, નહીં તો કરારે
નાતરે કરે-એ રાહ છે.

૪. મરનાર શખસને આપની મીલકત તથા ધર
હોય તો રહેવાની જગા આપે, પેદા કરેલામાંથી
ખાય, કદાપિ દિકરો હોય તો હિસ્સો વાળખી છે; નહીં
તો નાતરે કરવાનો ચાલ છે.

૫. નાતરે જાય છે માટે માયાઓળવાનો ચાલ
નથી.

૬. નાલાયક દિકરાને આપ દાઝથી આપે તો મુ-
ખત્યાર છે, ને ન આપે તો હક નથી.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૯.

૧. ભાગિયા સવે સરખા છે, ને દોષના સખખથી ન પોહોંચે તો અનવચ્ચ આપવું વાજખી છે, ને ન આપે તો હિસ્સો આપે.

૨. ફારગતી નથી આપી સાંસુધી અનવચ્ચ આપે, ને ધણીના અખતારમાં રહે; ને પિહેરમાં રહીને માગે તો આપે નહી.

૩. વિધવા યૈરીને તો નાતરાંનો ચાલ છે, માટે પલ્લું ખાઈ શકતી નથી, ને ધણીનો વારસ પલ્લું લેવા ચાહે તો ભરણુપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી અનવચ્ચ ન આપે તો પલ્લું ખાઈ શકે છે, ને અનવચ્ચ આપે તો ખાઈ શકે નહી.

૪. એ ત્રણુ બાબતનો જવાબ એ છે જે નાતરાંનો ચાલ છે માટે માથાઝોળવો અથવા હિસ્સો અથવા વારસો અપાય નહી, ને રહે તો બા[ગ]દાર ભરણુપોષણ કરે.

૫. એકઠા રહાના સખખથી વેહેચણુ કરી નથી, ને મરનારની ધણિયાણી બાળક છે તેને અનવચ્ચ આપે, ને હિસ્સો અપાય નહી. શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાઢાડી શકે છે, ને અનવચ્ચ દાઝથી આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ન આપે તો બાપની મરણ.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૦.

૧. ગમે તેવો દોષવાળો શરીરે અપંગ હોય તો તેનો વારસો પોહોંચે છે. તે મીલકત ખાતાં ખુટે તો તેના સગાવાહાલાં જે હોય તે તેને અનવચ્ચ પુરું કરે.

૨. અમારામાં કોઈ યૈરીને કાઢાડી મેલતા નથી.

૩. અમારામાં સૌભાગ્યવતી યૈરીને પક્ષાંમાંથી ખાણું પડે છે તેવું કારણ એ જે પોતાનો ધણી પરદેશ

ગયો હોય ને તેને બીજી કાંઈ વસિયત નહી હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે. ને વિધવા યૈરી છે ને તે નાતરું કરવાની નહી હોય ને ધરડી થઈ હોય ને બીજું કાંઈ પાસે નહી હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને અનવચ્ચ પુરું કરવું જરૂર છે ને નાતરું નહી કરે ત્યારે તે મરે ત્યારે ખારમું કરવું જરૂર છે.

૫. અમારામાં માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ મરી ગયો હોય ને તેની સ્ત્રી મોટી હોય અથવા નાંધડી હોય ને જ્યાં લગી નાતરું નહી કરે સાંસુધી તેને અનવચ્ચ (તથા) રહેવાના ધરના બાડાં સુદાં આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનણીને ધરમાંથી કાઢાડી મેલે એ વાત થઈ શકે છે, ને અનવચ્ચ બાપની મરણ ચાહે તો આપે, બાપ મુખત્યાર છે.

હજમ-મેસુરીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાની યૈરીને કાઢાડી મુકે તેને ફારગતી આપે, અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા યૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવાનો ચાલ નથી, મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરીગયો ત્યારે માલની ધણિયાણી વારસ છે, જે નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી. ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે રળીને ખાય, ને એકઠા રહે તો માખાપ પાળે.

* જોયા તથા પાંચમાના જવાબ ઉલટ પાલટ છે.

વાલંદ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો લુલો તથા લંગડો તથા હુંડો હરેક દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહાંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મેલે- (બૈરી) બાહારલટીને. ને તે બૈરી જુદી રહે તો તેનો ધણી, તથા ધણી નહીં હોય તો ધણીની વસિયત ધણીના વારસના કબજામાં હોય તો તે અનવસ્ત્ર આપી શકે છે, ને પિઠેરમાં રહે તો અનવસ્ત્ર આપી શકાતું નથી. ને કાઢાડી મેલે તે ન્યાતશેઠને તથા ન્યાતને જાહેર કરીને ન્યાત કેહે સારે રજા આપે તો ધણી કાઢાડી મેલે, પણ છંડાય નહીં.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી તથા સૈભાઅવતી તે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરી શકતી નથી, અગર કરે તો પોતાની જાતથી રહિત હોય તો પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરી શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય સારે તેની ધણિયાણીને વારસો મળે છે, અનવસ્ત્રને સાડા બરોબર ભાગ મળે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો સારે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને (સ્ત્રીને) પોતાના ધણીના માલમાંથી આપતા નથી. બીજે ઠેકાણે નાતરે નહીં જાય તો ધણીના હિસ્સા બરોબર માલ મળે છે, કુલ માલની ધણિયાણી ધણી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મેલતા નથી.

હજમ-ખાનદેશી મરાઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહાંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રહે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ રાંડેલી બૈરીને તથા સૈભાશણુ બૈરીને તેનો ધણી ભરણપોષણ ન આપે તો પોતાના પક્ષમાંથી રોટલા ખાય છે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય સારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહાંચે છે, નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકી શકતા નથી.

હજમ-લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અગર હુંડો વિગેરે મોટી બોડવાળો હોય કે જેથી પોતીકું યુજસ્ત થઈ શકે નહીં, તે પરણેલો હોય તો તેના ભાઈઓએ વારસો આપવો જોઈએ, ને કુંવારો હોય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવું જોઈએ.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે તો નહીં, પણ ના. ૪ ની કલમ ૪ પ્રમાણે બૈરી જુદી રહે તો તેજ કલમ પ્રમાણે અનવસ્ત્ર આપે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને અથવા સૈભાઅવતીને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે સૈભાઅવતી બૈરીનો ધણી ભરણપોષણ કરી શકે એવો ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તેથી, તથા વિધવા બૈરીનું કોઈ પિઠેરમાં ભરણપોષણ કરનાર ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તેથી પોતીકા પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તે મરનારની બૈરી નાતરે ન જાય ને ધરમાં રહે સાંસુધી તેનું ભરણપોષણ તે મરનારના વારસો પોતાના ધરની રીત પ્રમાણે કરે છે, ને એવી બૈરીને વારસો મળતો નથી.

૫. માથાઓળવો આપવાની ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકાય નહીં તો અનવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

હજમ-ઔરપાડીઆ મેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા હુઠો વા પાંગળો હોય તેને વારસો નહીં પોહોંચ્યો હોય તો પોતાના ઘરમાં રાખી અન્નવસ્ત્ર તેના માઆપ બાઈ હોય તે આપે, ને કોઈ નહીં હોય તો બીખ માગી ખાય.

૨. કારણુવિના પોતાની ઐરી કાહાડી મુકાતી નથી. ને કારણુથી કોઈ શખસ કાહાડી મુકે ને તે આકીનથી જુદી રહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ધણી અથવા વારસ આપતા નથી.

૩. વિધવા ઐરી ઠંકાણે બેસી રહે, ધંધો નહીં યાય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરે. ને સૌભાગ્યવતી પોતાની જાતથી તથા ધણીથી મેહેનત મજુરી નહીં થઈ શકે તો પક્ષાંમાંથી કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને વારસો તો નહીં પોહોંચે, પણુ એકઠી રહે લાંસુધી ઘરમાંથી અન્નવસ્ત્ર પોહોંચે, ને જુદી રહે તો મેહેનત કરી પેટ ભરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઝોળવાની ચાલ નથી. બાળક સ્ત્રી સંતાનરહિત મુકી ધણી મરી ગયો સારે ઘરમાં રહે લાંસુધી રોટલા ખાય, ને નાતર કરે તો ધણીના વારસોને પલ્લુ પાણુ આપીને જાય.

૬. કોઈથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જણી કાહાડી મુકાતો નથી, નાલાયકને પોતાના ઘરમાં રાખીને પાળવો પડેછે.

દરજી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૧.

૧. જે એવા શખસ નાચાર છે ને આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને ધર્મ પોહોંચે તે આપે, તેમાં શો નિયમ છે?

૨. કોઈ ઐરી વટલી ગઈ તેને કોઈ આપતું નથી. આકી બીજ સખબથી જુદી રહેતી હોય તો તેને

અનાજ મણુ ૧૮, જાયેલ ૨ આપે, ને બીજો ખરચ પેદા કરીને ખાય; ને એકઠી રહે તેને કાંઈ નહીં.

૩. કોઈ ઐરી નાતરે ન જાય, બેઠી રહે તો તે પલ્લુ ખાઈ શકેછે; ને શોભાશણુવતી ઐરી ક્યારે પલ્લુ ખાય, કે ધણી પરદેશ હોય ને સાસરે કોઈ ભરણુ-પોષણુ ન પુછે ને પિહેરમાં ગુજરાનનું ઠંકાણું ન હોય સારે શોભાશણુ ઐરી પક્ષાંતું ધરેણું વેચી ખાય.

૪-૫-૬. સવાલ ૪ તથા ૫ તથા ૬ નો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી.

દરજી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૦.

૧. એ વાતમાં કાંઈ મુકરર નથી કે ફલાણો આપે ને ફલાણો ન આપે. એ વાતમાં આપનારની ખુશી.

૨. પોતાની ઐરીને કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે ઐરી પિહે[ર]માં રહે તો તેને માસ ૧ ના

૩. ૨ લેખે દર મહીને આપ્યા કરે.

૩. શોભાશણુ ઐરીને કાંઈ પેદાસ ન હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાય, ને વિધવા થઈ હોય તો ને કાંઈ પેદા કરવાની તાકાત ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ખાય, તેમાં કોઈનો અટકાવ નહીં.

૪. પોતાના ધણીનો હિસ્સો ન હોય અથવા તેના ધણીનો માલ સૌમાં એકઠો પેદા કરેલો હોય તેમાંથી તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર મળે, ને છોકરો હોય તો બરાબર લે, ને છોકરો ન હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર મળે.

૫. અમારામાં માથાઝોળવાની રીત નથી ને તે ઐરી નાતરે ન જાય ને તેના ધણીનો માલ હોય તેમાંથી તેનો ખરચ મળે.

દરજી-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા બેહેરો તેને વારસો નહીં પોહોંચ્યો હોય તેને પોતાના ઘરમાં રાખી તેના માઆપ બાઈ હોય તે આપે, કોઈ નહીં હોય તો બીખ માગીને ખાય.

૨. કારણુવિના પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકાતી નથી. ને કારણુથી કાઢાડી મુકે ને ઘેરી બિનબદ્ધે પોતાના આક્રીનથી જુદી રહે તો ધણી અનવસ્ત્ર આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ધણી તથા વારસ આપતા નથી.

૩. વિધવા ઘેરી ઠેકાણે બેસી રહી હોય, -ધધે નહીં થાય તો પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે. ને સૌભા-અવતી(ને) પોતાની ભતથી તથા ધણીથી મેહેનત નહીં થાય તો પક્ષાંમાંથી પોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને વારસો તો નહીં મળે, પણ એકઠી રહે સાંસુધી ધરમાંથી અનવસ્ત્ર પોહાંચે, ને જુદી રહે તો મેહેનત કરી પેટ ભરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માયાઓળવાની ચાલ નથી, બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત, ધણી મુકી મરી જાય, સારે ધરમાં રહે સાંસુધી રોટલા ખાય, ને નાતરું કરે તો ધણીના વાર[સ]ને પદ્ધતિ આપી નાતરે જાય.

૬. કોઈથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બણી કાઢાડી મુકાતો નથી, તેને પોતાના ધરમાં રાખી પાળવો પડે.

૬૨જી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો અથવા હુઠો વિગેરે હોય તેનું ભરણુપોષણ કરવું બેઈએ; તે મકદૂર પ્રમાણે કરે, કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૨. કોઈ શખસે પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકી અથવા મુકીને પરદેશ ધધે રોજગારે ગયો, ને તે પિહેરમાં રહે અથવા ધણી ઈજા દે ને રહે સારે તેને માસ ૧ [ના] ૩. ૨ લેખે ભરણુપોષણના ધણી ધણિયાણીને આપે, પણ દુનિયાદારીના ખપ તથા વાપરથી ધણીથી ધણિયાણીને અથવા ધણિયાણીથી ધણીને ખાતલ મુકી શકાય નહીં; અથવા તે વસ્તુ તબાય નહીં; કાંચળે અન્યોઅન્ય દુનિયાદારીનો માર્ગ પાળવો ચોખ્ખો છે. ને વરસ દહાડે બે લુગડાં ધણિયાણીને ધણી આપે, એ વાત ઉપર પણ બહેર કીધેલી છે.

૩. ધણી નહીં આપે તો પક્ષાંમાંથી ખાય, પણ આખર સર્વાંગે માસ ૧ [ના] ૩. ૨ તથા વરસ દહાડે બે લુગડાં લેખે મુજરે પડે; તેથી વધતું મુજરે અપાવાતો ચાલ નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી (ની) બ્યારે તેના ધણીના નામઉપર કાયમ બેસી રહીને નાતરે ન ગઈ ને તેના છોકરાએ અથ[વા] વારસે વારસો લીધે-તે જોવો વારસો તેવો તેને ભરણુપોષણ કરવાનો હક છે. ને તે બાઈને તે વારસ સાથે નહીં અને સારે અ-ઉધો વારસો તે બાઈને આપે. શાથી જે પર્યંતે તે બાઈ મરે સારે તેના વારસ તેજ છે. ને નાતરે જાય તો બાઈને વારસો નહીં પોહાંચે. ને કદાચીત વારસો વેહેચી લીધા બાદ નૈયત ફેરવીને નાતરે જાય તો તે લીધેલો વારસો તથા પદ્ધતિ તે મરનારના વારસને પાછું લેવાનો હક છે.

૫. એ સવાલનો જવાબ તો આ નંબરના ૪ જવાબમાં લખ્યો છે. ને વેહેચણુ થઈ હોય ને તે બાઈ ધણીના નામ ઉપર કાયમ બેસી રહી તો તેનો ચોથો હિસ્સો પોહાંચે, તેને બદલે તેનું ભરણુપોષણ તે હિસ્સા મુજબ કરે તો કરી શકે. ને બાઈને ન અને ને જુદી રહે તો ચોથો હિસ્સો લઈ શકે, ને નાતરે જાય તો ચોથો હિસ્સો લીધેલો વારસાદારને આપી જાય, ને પક્ષાંનું જેવર પણ આપી જાય.

૬. નાલાયક છોકરો હોયો તો તેને પોતાના મકદૂર પ્રમાણે જોરાક આપે.

માળી-મોગરેલિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૨.

૧. પતિત તથા લેલો અથવા આંધળો વિગેરેને વારસો પોહાંચેલો તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૨. કાઢાડી મુકેલી ઘેરી જે કાયદામાં રહે તો અનવસ્ત્ર યથાશક્તિ [આપે], ને નીકળી જાય તેને પણ નહીં ને પિહેરમાં રહે તેને પણ આપે નહીં.

૩. વિધવાને તો પોતાના ધણીના વારસમાં કોઈ ન હોય તથા ધણીનો માલ પણ ન હોય સારે પોતાના

પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે. ને સોહાસણુને તો પોતાનો ધણી નાદાર હોય ત્યારે પોતાના પક્ષાંમાંથી પોષણ કરવું પડે.

૪. જે શખસ એકઠાં છતાં પોતાના આપના પૈસાની મદત તથા પોતાના ભાઈબંધની મદત વિના જાત કમાઈથી પેદા કરીને મરે તેમાંથી અડધો હિસ્સો મરનારની ધણિયાણી લે, ને ગેરવાજખી ખરચ કરે નહીં.

૫. એકઠા છતાં ધણી મરી જાય ત્યારે વિધવાને રહેવાને વાસ્તે ઓરડો ૧ આપે તેનું નામ માયાઓળવે કહેવાય છે. ને તે માયાઓળવાનું કંઈ સુકરર નથી, ને પોતાની ઓખાત પ્રમાણે તથા જે બાળક ધણિયાણી નાતરે જાય તો તેજ વારસ છે તો આજળ શું લખીએ ? ને એકઠા છતાં તો માયાઓળવે આપવો પડે છે, પણ તેને વેચવાનો તથા ગિરવી મુકવાનો તથા દાન કરવાનો તે બાઈને અધિકાર નથી.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો બાપ કાઠાડી મુકી શકે છે, પણ વારસથી તો ખારસ થતો નથી, ને અનવજ તો આપવું નહીં.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઠાડી મુકે ત્યારે તેને અનવજ આપવું જોઈએ. પણ જુદી રહે ને પિંહેરમાં રહે તો આપતા નથી.

૩. વિધવા ઘેરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે, ધરમાં રાખીને-જે નાતરે ન જાય તો.

૪. મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, પણ નાતરે ન જાય તો. ને એકઠી રહે તો મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે.

૫. માયાઓળવે આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તોએ કાઠાડી મુકતા નથી.

માળી-ગુલફૈસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા પાંગળો તથા હુંદો હોય તેના વારસો તેનું ભરણુપોષણ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી કાઠાડી મુકે ત્યારે ઘેરી વરસ પાંચ સુધી નાતરે કરે નહીં, ત્યાર પછી નાતરે કરે-તેનો ધણી બદલેલી કરે ત્યારે.

૩. સૌમાઅવતીનું ભરણુપોષણ ધણી કરે-દાર-ગતી નહીં આપી હોય ત્યાંસુધી ધણીના અખતારમાં રહે તો આપે, ને પિંહેરમાં રહે તો આપે નહીં. ને વિધવાને દિકરો ભરણુપોષણ કરે.

૪. તે ઘેરીનો હિસ્સો બરાબર છે, પણ નાતરે જાય ત્યારે આપીને જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં માયાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો નાલાયક જુદો રહે તેને કાંઈ આપે નહીં.

કંદોઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક બોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને કદાચ આપની મિલકત કાંઈ નહીં હોય ત્યારે તેનો ભાઈ આંધળાને પાળે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઠાડી મુકે તેને અનવજ તથા રહેવાને ઓરડો આપે છે, પણ તે ધણીના કલાસર રહે ત્યારે. ને પિંહેરમાં રહે ને અનવજ માગે તેને અપાતું નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઘેરીને અથવા સૌમાઅવતીને પોતાનો ધણી અથવા દિઓર તથા જેઠ અનવજ નહીં આપે ને પોતાને કાંઈ ધંધો નહીં આવડતો હોય ત્યારે પક્ષાંમાંથી વેચીને ખાય છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી ધરમાં એકઠી રહે તો અનવજ માગે છે, ને કદાપિ જુદી રહેવા ચાહે તો ધણીના હિસ્સાનો વારસો લઈ શકે છે.

૫. માથાઓળવો આપવાની અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. પણ કોઈ કુળશ્રુનિયાતની હોય ને ધણીના નામપર એસી રહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે મળે છે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો બદ્દેલીવાળો નાલાયક હોય ત્યારે તેને અનવચ્ચ નહીં આપે.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તેના જે કોઈવાલી હોય તે ભરણુપોષણુ તો આપે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી પોતીકા પિઠેરમાં રહે તો તેને અનવચ્ચ આપતા નથી, ને તે બૈરી જુદી રહે તો તેને અનવચ્ચ આપે સહી; ને તે બે બદ્દેલ ચાલે તો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ બૈરી પોતે વિધવા હોય ને પોતીકા જેઠ તથા દિઝેરમાં એકઠી રહેતી હોય તો તેનું ભરણુપોષણુ તો તે કરે, ને જુદી રહેતી હોય તો પોતીકા પક્ષમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ને તેની ધણિયાણી હોય ત્યારે તેના ભાગિયાઓ હોય તે તેનું ભરણુપોષણુ કરે. કદાપિ જુદી હોય તો પોતીકા મેળે મેહેનત મજૂરી કરીને પેટ ભરે, નીકર પોતાના પક્ષમાંથી ખાય.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને સંતાનરહિત મરી ગયો હોય, પણ તેની બૈરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. બૈરી એકઠી રહે તો અનવચ્ચ આપે, ને તેનું પલ્લુ તેની પાસે રહે છે.

* આ અંકવાળાએ અનવચ્ચ બાળતનું મથાણું લખી જવાબ લખેલા નથી. તજવા બાળતના મથાળામાં જવાબ છે, પણ તે સવાસો સાથે મુકાબલ કરતાં તજવા બાળત અને અનવચ્ચ બાળત બંનેના જણાય છે. તજવા બાળતની પહેલી કલમની અંક ૨ બંને મથાળાના જવાબ નીકળે છે, બાકીની કલમો તજવા બાળતના મથાળા નીકળે છે, પણ અર્થ ભેદાં અનવચ્ચ બાળત જણાય છે; તેથી તે બધી કલમો બંને મથાળામાં ઉતારેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને કાઢાડી મુકે તો પોતીકા મજૂરી કરીને તે છોકરો ખાય, ને આપ મુઆ પછી તો છોકરો વારસ થાય છે, ને વારસો તેને પોહોંચે.

કુંભાર-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૯.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને નાતરે ન જાય તો તેને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ છે.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે ધરમાં રાખીને, બે નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અનવચ્ચ આપે ને દુઃખી કરે નહીં.

૫. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે તો માથાઓળવો શેનો આપે ?

૬. આજલગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૭.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને તેના ભાઈ હોય તો તેને અનવચ્ચ આપે છે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અનવચ્ચનું શું લખીએ ?

૩. એનો જવાબ ઉપર કલમ બીજી પ્રમાણે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, બે નાતરે ન જાય તો પોતાનો હિરસો લઈ શકે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અથવા વેહેચણુ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, બે નાતરે ન જાય તો, —પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૧. અમારી ન્યાતમાં કાઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાઢાડી મુકી શકતા નથી. ને એમ કરતાં કાઢાડે તો તે છોકરો મેહેનત મળુરી કરીને ખાય.

કુંભાર-પરગણે આરખાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૩.

૧. કાઈ શખસ આંધળો તથા લુલો થા હુંકો વા પાંગળો હોય તેને વારસો નહી પોહોંએ હોય તેને અનવસ્ત્ર પોતાના ધરમાં રાખીને આપે.

૨. કાઈ શખસથી કારણુવિના પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકાતી નથી, ને કારણુથી કાઢાડી મુકે તે પોતાના આકીનથી જુદી રહે તો અનવસ્ત્ર આપે. ને ઘેરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો અનવસ્ત્ર ધણી અથવા તેના વારસ આપતા નથી.

૩. કાઈ વિધવા ઘેરી ઠકાણે ખેસી રહી હોય ને ધધો નહી થાય તો પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી હોય તેને પોતાની જાતથી અથવા ધણીથી મેહેનત મળુરી નહી પ્રપ્ત શકે તો પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે.

૪. કાઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને વારસો તો નહી પોહોંએ. પણ ધણિયાણી ધરમાં એકઠી રહે લાંસુધી ધરમાં અનવસ્ત્ર પોહોંએ, ને જુદી રહે તો મેહેનત મળુરી કરી પેટ ભરે, કાઈ આપે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો માલ નથી, બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત મુકી મરી ગયો ધણી ભારે તે ધરમાં રહે તો શટલા ખાય, ને નાતરે જાય તો પશુ પાછું આપીને નાતરે જાય.

૬. કાઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બણી કાઢાડી મુકાતો નથી. નાલાયકને ધરમાં રાખીને પાળવો પડે.

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. કાઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો વિગેરે હોય તેને તેના જે કાઈ વારસ હોય તે અપંગને ધાનલુગડું આપ્યા કરે.

૯૦

૨. અમારામાં કાઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે તો તેને ધાનલુગડું આપે, અગર તે આઈ ધણી સાથે લડીને જુદી રહે અથવા પિહેરમાં જઈને રહે ભારે ધણી ઉપર ધાનલુગડાંનો દાવો પોહોંએ તો નથી.

૩. રાંડેલી ઘેરીનો હાથ ટાંટિયો દુખતો હોય ને મળુરી નહી બની શકે તો પક્ષાંમાંથી આઈ શકે. પણ સૌભાગ્યવતી ઘેરીથી ધણીને પુછ્યાશિવાય પક્ષાંમાંથી આઈ શકતું નથી.

૪. કાઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી એકઠી રહે તો ધાનલુગડું પુરું કરે. ને જુદી રહેવા ચાહે તો ધણીના હિસ્સા માફક તેને હિસ્સો મળે. પણ નાતરે જાય તો જે માલ હોય તે પાછો આપીને નાતરે જાય.

૫. માથાઓળવાનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. અમારામાં કાઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો આપ પોતાની દાઢને સાર ધાનલુગડું આપે.

ધોભી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો લુલાને દોષના સખખથી વારસો ન મળે તો એમણુ ભરણુપોષણ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપે.

૨. કાઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો માલ છે, ને પ્રંગ અપાવે છે.

૩. સૌભાગ્યવતીને ધણી ભરણુપોષણ ન આપે તો ઘેરી પક્ષાંમાંથી આઈ શકે છે. ને વિધવાને વારસ અનવસ્ત્ર આપે તો પક્ષાંમાંથી આઈ શકતી નથી, ને ન આપે તો ખાય.

૪. કાઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને હિસ્સો (આસો) આપવો વાજબી નથી, શા માટે જે નાતરે જવાનો માલ છે તેથી, ને એડી રહે તો ભરણુપોષણ આપે સહી.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતર કરી શકે છે તેથી ચાલ નથી.

૬. નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકે છે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી, ને અનવચ્ચ દાઝથી આપે તો આપ મુખભાર છે.

ધોભી-પરદેશી બુદ્ધિવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુથો યા હુઠો વિગેરે કોઈ હોય તો તેને પોતાના માથાપ અનવચ્ચ આપે છે, ને માથાપ નહીં હોય ને માથાપનો માલ હોય તો તેનો વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કારણુવિના કાઢાડી મુકતા નથી, ને કારણુથી કાઢાડી મુકે ને તે પોતાના પિહેરમાં રહે તો ભરણુપોષણુ આપતા નથી-એજ રીત છે.

૩. વિધવા જૈરી અમારામાં હોતી નથી, શાથી જે નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, વાસ્તે વિધવાનું ભરણુ-પોષણુનું કારણુ લખ્યું નથી. ને સૌભાગ્યવતી જૈરીનું ભરણુપોષણુ તો તેના ધણી કરે, ને કારણુ તો એ છે જે સૌભાગ્યવતીને કારણુથી પોતાનો ધણી તજે તો મેહેનત મળુરી કરીને પેટ ભરે છે. એજ પ્રમાણુ વિધવા પણ ભરણુપોષણુ કરે છે-મેહેનત મળુરી કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેને ભરણુપોષણુ આપે છે; ને નાતરે જાય તો તેને કોઈ મળતું નથી, એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે, ખીજી કોઈ રીત નથી.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે નહીં તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તેને અનવચ્ચ આપતા નથી. પોતાની જાત મેહેનત કરીને ખાય છે.

ધોભી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને વારસો નહીં આપે તો અનવચ્ચ લઈ શકે છે.

૨. અમારામાં કોઈ જૈરીને કાઢાડી મુકતું નથી તો અનવચ્ચ કોને આપે ?

૩. પદ્ધતું નથી તો પક્ષાંમાંથી ખાય શું ?

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે જે દિઝેર જોડમાં એકઠી રહે તો અનવચ્ચ આપે છે, હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી, નાતરાંના સખખથી,

૬. નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકે તો અનવચ્ચ આપે નહીં.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૪.

૧. વારસનો ભાગ તો સામ્યુત છે, ને દોષના સખખથી અપાય નહીં ત્યારે તેને પાળી શકે છે.

૨. ધણીના કાયદામાં રહે તો અનવચ્ચ આપે, ને પિહેરમાં રહે તો અનવચ્ચ આપે નહીં.

૩. સૌભાગ્યવતીનું પોષણુ ધણી કરી શકે નહીં ત્યારે પક્ષાંમાંથી વાજખી ખરચ કરી શકે છે, ને વિધવા જૈરીને તેના ધણીનો વારસ અનવચ્ચ ન આપે ત્યારે પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે-વાજખી ખરચ કરી શકે છે.

૪. ભાગ વેહેયો નથી ને એકઠા રહ્યાના સખખથી મરનારનો માલ તથા હિસ્સો ધણિયાણીને મળે નહીં, પણ ભરણુપોષણુ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપવો પડે.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી, શા માટે જે નાતરાંનો ચાલ છે, ને એવી બાળક સ્ત્રી રહેતી નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકી શકે છે, ને અનવચ્ચ આપ આપે તો સુ-અચાર છે.

કડિયા-છડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચે છે, ને કદાચ વારસો આપનો ન હોય તો તેનો ભાઈ હોય તે ભરણુપોષણ કરે-એજ રીત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને બદકેલીથી કાઢાડી મુકે સારે તેને અનવચ્ચ આપે નહી, અગર પોતાના પિહેરમાં રહે તોએપણુ આપતા નથી; ને ધણી-એ પોતાની ખુશીથી કાઢાડી મુકી હોય ને જુદી રાખે તો તેને અનવચ્ચ આપે.

૩. વિધવા ઐરી પોતાના પદ્માંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને સૌભાગ્યવતી ઐરીને તો તેનો ધણી ભરણુપોષણ આપે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો અડધા હિસ્સો આપે ને નાતરે જાય તો તેના ધણીનો માલ જે કંઈ હોય તે તેના ભાઈને હવા-લે કરે ને નાતરે જાય; એ શિવાય બીજું કંઈ આ-પતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે તે બાઈને રહેવાની જગો આપે તેનું નામ માથાઓળવો. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો સારે તેની ધ-ણિયાણી નાતરે ન જાય તો માથાઓળવો આપે છે, ધણીના માલ પ્રમાણે આપે છે; ને કદાચ નાતરે જાય તો કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી-ને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે જુદો રહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ નંબર ૧૪૮ સાથે મળતો આવે છે, તેથી ગ્રંથમાં ઉતાવળો નથી.]

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચે છે, ને કદાચ વારસો કાંઈ આ-પનો ન હોય તો તેનો ભાઈ હોય તે ભરણુપોષણ કરે-એજ રીત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને બદકેલીના રાહથી કાઢાડી મુકે સારે તેને અનવચ્ચ આપે નહી, અગર પોતાના પિહેરમાં રહે તોએપણુ આપતા નથી; ને ધણીએ પોતાની ખુશીથી કાઢાડી મુકી હોય ને જુદી રાખે તેને ભરણુપોષણ આપે.

૩. મેહેનત મજુરી કરીને વિધવા પોતાનું પોષણ કરે છે, ને સૌભાગ્યવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણુપો-ષણ કરે, શાથી જે અમારામાં પલ્લુ ૩. ૧૧) તું છે તો શું લખીએ ?

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો અડધા હિસ્સો આપે, ને નાતરે જાય તો તેના ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના ભાઈને સ્વા-ધીન કરે ને નાતરે જાય; એ શિવાય બીજું કાંઈ આ-પતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે તે બાઈને રહે-વાની જગો આપે તેનું નામ માથાઓળવો. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાની બા-ળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો માથાઓળવો આપે છે-ધણીના માલ પ્રમાણે-ને કદાચ નાતરે જાય તો કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અનવચ્ચ આપે છે-લાચાર હોય તો.

ગોહારાણનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે વાસ્તે અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકાય નહીં ને એમ કરતાં લગ્નના સખસથી ઐરી જુદી રહે અથવા પોતાના પિંદરમાં જઈને રહે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી અથવા સૌભાગ્યવતી ઐરીને અટકાવ આવે ભારે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુ-પોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ભારે તેની ધણિયાણીને પોતાના ધણીનો હિસ્સો મળે છે.

૫. માયાઓળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સખસથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અનવસ્ત્ર નહીં આપે.

ખતરી-વણુકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧-૬. અમારી ન્યાતમાં અસલથી એ ધારો છે. સવાલ પેહેલેથી સવાલ છઠા સુધીમાં-અથવા ધણી તથા ધણિયાણી [માં] જે કોઈ[ને] આંધળા તથા લુલા તથા હુંઠા વિગેરે [થી] ગમે તેવી તસ્દી પોહોંચે તો ધણી ધણિયાણી એકએકનું ભરણુપોષણ કરે, ને એ શિવાય બીજી બાબતો-હિસ્સો તથા વેહેયણુ-આપના દિકરાઓ જેટલા હોય આપનામાં એકઠા, એમાં એક દિકરો પેદાગર હવો તો હિસ્સો સૌના હક બરાબર પોહોંચે; (ને) અથવા એમાંથી કોઈ છોકરો મરી જાય તો તેના છોકરા તથા તેની ઐરીને ધણીનો હક પોહોંચે, ને તેને પેટ છોકરો હોય તો તેનો હક પોહોંચે, ને દાદાઓના દિકરા જેટલા હોય તેના હિસ્સો સૌના બરાબર વેહેયી લે; જેનો ધણી મરી જાય તેનો હિસ્સો આવે તે[માંથી] છોકરા સાથે ભરણુપોષણ [કરે].

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧-૬. અમારી ન્યાતમાં અસલથી એ ધારો છે. સવાલ ૧ થી તે સવાલ ૬ સુધીનો જવાબ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી [માં] જે કોઈ[ને] આંધળા તથા લુલા તથા હુંઠા વિગેરે [થી] ગમે તેવી તસ્દી પોહોંચે તો ધણી તથા ધણિયાણી એકએકનું ભરણુપોષણ કરે છે; અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી. ને એ શિવાય બીજી બાબત-હિસ્સો તથા વેહેયણુ કરે તેમાં આપના દિકરા જેટલા હોય એમાં એક દિકરો પેદાગર હોય તો પણુ હિસ્સામાં સૌએનો હક બરાબર પોહોંચે છે, ને એમાંથી કોઈ છોકરો મરી જાય તો તેના છોકરા તથા તેની ધણિયાણીને ધણીનો હક પોહોંચે છે. ને દાદાઓના દિકરા જેટલા હોય તે સર્વ હિસ્સો પ્રમાણે બરાબર વેહેયી લે છે, ને જેનો ધણી મરી જાય તેનો હિસ્સો તેના છોકરાની સાથે ભરણુપોષણ છે.

ખતરી-વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષ-વાળા હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, પણ તેના અપંગ-પણાના સખસથી હર કોઈ વિશ્વાસી માણસને સંભાળવા આપે ને તેમાંથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે; ને અગર વારસામાં કાંઈ ન હોય તો ધણિયાણી મેહેનત મજૂરી કરીને ગુજરાન ચલાવે; ને ધણિયાણી એવી તરેહની હોય તો ધણી તેનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. એ કલમનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યો છે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી રળતી કમાતી હોય તો પલ્લુ ખાઈ શકાય નહીં, ને બાકી પોતાનું પલ્લુ લઈને આપને ઘેર રહે તો પક્ષાંનો જવાબ બાક દે, ને અગર તે બાક આંધળી વિગેરે અપંગ હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ગુજરાન ચલાવે છે; પણ સૌભાગ્ય-તીથી તો ધણીની રાજીવિના પલ્લુ ખાઈ શકાતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્છાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ભારે તેની ધણિયાણી નાતરે

નહી જાય તો હિસ્સો લઈ શકે, ને તે બાઈ નાતરે જવા ચાહે તો લીધેલા હિસ્સામાંથી જે રહ્યું હોય તે ધણીના વારસને પાકું આપીને જાય.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને (બાપ) ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ મુકરર નથી, આપે તો બાપ મુખસાર છે

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.

૫. * માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી, પણ બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈ પોતાની ઘેરીને મુકીને મરી ગયો ને તે મરનાર શખસના બાપદાદાની મીલકત હોય ને તે મરનારની ઘેરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે ને દિવસે જોઈમાં એકઠી રહેતી હોય તો તે બાઈનું ભરણપોષણ દિવસે જોઈ કરે. ને અગર તે મરનારના બાઈ પોતે બાઈને દુઃખ દે ને તે બાઈ પંચાતને જાહેર કરે(ને) પંચાયતના લોક હરતરેહથી તેનું સમાધાન કરી આપે.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

૧. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તોએપણ તેને બાપદાદાની મીલકતમાંથી વારસો પોહોંચે, અગર બાપ દાદાની મીલકત ન હોય ને તેની ધણિયાણી હોય તો મેહેનત મળુરી કરીને ધણીને પાળે; અગર ધણિયાણી ન હોય તો તેના બાઈ ભત્રીજા પાળે, ને તે ન હોય તો પંચાયત પાળે.

૨. ઘેરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ઘરમાં રાખીને ખવડાવે ને વિધવા ઘેરી ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો

તેને સાસરાની મીલકતમાંથી હિસ્સો મળે છે તેમાંથી તે ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેવણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો સર્વ ભાગદારની બરાબર તેને હિસ્સો મળે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. બાળક છોકરો હોય તો તેને નાલાયક જાણીને કઠણ નહી, ને મોટી ઉમરનો નાલાયક થયો તો તેને કાઢાડી મુકે, ને તે પોતે મેહેનત કરીને ખાય, તેને અન્નવસ્ત્ર ન આપે.

ખતરી-ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૯૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપી છે તે અંથ આખરે ઉતારી છે.]

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે બીજા કાંઈ દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં ન આવે તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે, ને મુઆ પછી ઉત્તરસાધન પણ પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૨. ધણીના કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ આપે, ને કબજામાં ન રહે તો ભરણપોષણ લઈ શકતી નથી,

૩. વિધવાને ધણીના ભાઈના કબજામાં રાખે, ને ભરણપોષણ કરે; ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરે, -ધણીના કબજામાં રાખીને.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, તેની બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત છે તેને એકઠા રહ્યાના સબબથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી. પણ ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો હિસ્સો આપે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, ને ભરણપોષણ ઘરમાં રાખીને કરે છે, ને બાળકના સબબથી હિસ્સો મળે નહી.

* અંક ૧૭૮ વાળા સાથે જે જે કલમો મળતી નથી તેજ માત્ર ઉતારી છે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાઢાડી શકે છે, ને ભરણુપોષણ આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જખરદસ્તીથી લઇ શકતો નથી.

રજપુત-ડક્રગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંએ છે.
૨. કાઢાડી મેલવાનો ચાલ નથી.
૩. વિધવા બેરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે-ધરમાં રાખીને-જો નાતરે ન જાય તો.
૪. તેને અનવસ્થા આપે, દુઃખી કરે નહીં.
૫. અમારામાં નાતર કરવાનો ચાલ છે તો માયા-ઝાળવો શેનો આપે?
૬. આજલગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ?

રજપુત-અલવંશી શાખલાગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અનવસ્થા આપે, ને અનવસ્થા નહીં આપે તો વારસો લે છે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની બેરીને કાઢાડી મુકે ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને જુદી રાખે તો અનવસ્થા આપે.
૩. કોઈ રાંડેલી બેરી બેઠી રહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય છે, ને કાંઈ કાઢિલી થાય ને તેના વારસ ખબર નહીં લે તો આઈ પક્ષાંમાંથી ખાય છે; ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી ભરણુપોષણ કરે છે.
૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય ને એકઠી રહીને મેહેનત મજુરી કરે તો તે બાઈને અનવસ્થા પુરું કરે.

૫. માયાઝાળવાનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરોનો ચાલ છે.

૬. નાલાયક જણીને છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય છે.

રજપુત-મારૂં ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અથવા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો તો મળે છે, પણ તે વારસાથી તેનું ચુંજસ્ત નહીં થઇ શકે ને તે પરજીવો હોય તો તેના ભાગિયા તેનું ચુંજસ્ત નહીં ચલાવે તો ચાલે, ને કુંવારો હોય તો ધરમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણ કરે, જુદા અનવસ્થા આપે નહીં.
૨. કોઈ શખસ પોતાની બેરીને કાઢાડી મુકે ને તે બેરી ધણીની મરજીવિના પિહેરમાં અથવા જુદી રહે તો તેને અનવસ્થા આપે નહીં, ને ધણીની મરજીથી જ્યાં રહે ત્યાં તો દાણા મણુ ૧૮ ને લુગડાં ૨ આપે છે, ને પોતાના પિહેરમાં ધણીની મરજીથી રહેલી હોય તેને પણ પોતાના ધણીના કુળવાળા ભરણુપોષણ આપે છે, ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો કોઈ ભરણુપોષણ આપે નહીં.
૩. વિધવા બેરીને તો જાતે પોતે અપંગ હોય ને પોતાના ધણીનું આયપત નહીં હોય તો તેને પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે; સૌભાગ્યવતીને પણ પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય અથવા આયપત નહીં હોય અથવા પોતીકા ધણી કાઢાડી મુકે ને અનવસ્થા નહીં આપે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે.
૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંયતો નથી, પણ અનવસ્થા તો એજ નખરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપે છે, ધણીના માલનો કાંઈ નિયમ નથી.
૫. માયાઝાળવો તે રાંડેલી બેરીને છોકરો ન હોય ત્યારે સાસરેથી આએદો રૂ. ૧૦૦)નું આયપત હોય તો રૂ. ૧૦) આપે; એ પ્રમાણે આયપત ઉપર આપે છે. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યા-

વિના પોતાની સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને તે સ્ત્રીના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, તે એજ કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે આપેછે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરી હોય ને તે રાંડેલી ભૈરીને છોકરી ન હોય તો સમાભાષ ભત્રીજા માથાઓળવો આપે છે, ને પિત્રાષ વિગેરે હોય તો પોતાના ધણીનો ભાગ ખાય.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકેછે ને તેને અજવત્ત પણ આપવાનો ચાલ નથી.

૨જપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે કોઈ હોય તેને વારસાનો હક પોહોંએછે, ને વારસો લીધા પછી પોતાનો ધતબાર આવે તેને પોતાનો માલ સોંપે ને તેની પાસે અજવત્ત લે.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાની ભૈરીને કાઢાડી મુકે તો અજવત્ત આપે, પણ બાધ બદળત હોય ને ધણી સંગાયે લડીને જુદી રહે તો ધણી અજવત્ત આપવામાં મુખત્યાર છે, કદાપિ ધણી લુલ્યો ઉચકો હોય ને બાધ મુઘે રસ્તે ચાલતી હોય તો જુદી રાખીને અજવત્ત આપી શકેછે, ને પિહેરમાં રહે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી ભૈરી તથા વિધવા ભૈરીના પક્ષાંના વારસ ભરણુપોષણ નહીં આપે તો પક્ષાંમાંથી બાધ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કીધાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે ધણીના માલ પ્રમાણે દિવેર જેઠ અજવત્ત આપ્યા કરે, અગર છોકરી હોય તો તેનો આવ્યો ગયો ખરચ કરે-મરનારના માલ પ્રમાણે; કદાપિ તેને છોકરો હોય તો મરનારના તમામ માલનો તથા તેના આપના હિસ્સાનો વારસછે.

૫. માથાઓળવો-બાપીકી મીલકત હોય ને બેઠી રહે તો રહેવાને જગો આપે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો લુલ્યો ઉચકો હોય ને બાપ તેને કાઢાડી મુકે તો અજવત્ત આપવાનો ચાલ નથી, પણ છોકરો સારો છે ને બાપ કોઈના શિખ-બ્યાથી કાઢાડી મુકે તો છોકરો અજવત્ત લઈ શકેછે.

૨જપુત-પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા હુડો વિગેરે હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંએછે.

૨. એ કલમનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૩. વિધવા ભૈરીથી મેહેનત નહીં થાય ને તેના વારસ ખરદાસ્ત નહીં કરે તો પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો ને ખરચ નહીં મોકલતો હોય તો પલ્લુ ગિરો મુકીને ખરચ ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કીધાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તે બાઈ એકઠી રહે તો ખોરાકીપોશાકી કરે, ને જુદી રહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કીધાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ને તે બાઈ એકઠી રહે તો અજવત્ત આપે, ને ન બને ને જુદી રહેવા ચાહે. તો ધણીનું બાપીકું ધર હોય તો તે મધેથી રહેવાની જગો તથા ખોરાકીપોશાકીને સાર હિસ્સો બાઈને આપે. ને કદાચ વેહેયણુ કીધી હોય ને મરી જાય તો ધણીના માલની વારસ બાઈ છે.

૬. છોકરાને આપે નાલાયકીના સબબથી ઘરમાંથી કાઢાડી મુક્યો તેને અજવત્ત આપવાનો ચાલ નથી.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળા વિગેરે હરેક ખોડ-

વાળાને વારસો પોહોંચે છે વાસ્તે અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. એ સવાલનો જવાબ તજવા બાબતની ચોથી કલમમાં આવેલો છે.

૩. વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને અટકાવ આવે ત્યારે પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ પોતે વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરીને પોતાના ધણીનો હિસ્સો પોહોંચે છે, ને પેદા કસ્યાવિના મરી ગયો હોય તો એપણુ હિસ્સો બરાબર લે છે.

૫. માયાઓળવો બૈરીને આપવાનો ચાલ છે, નાતરે નહીં જાય ત્યારે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ગરાસિયા-પારકનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંખળો અથવા હુઠા વિગેરે હોય તેને વારસો તો મળે છે, પણ તે વારસાથી તેનું ગુજરાન નહીં થઈ શકે ને તે પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયા તેનું ગુજરત નહીં ચલાવે તો ચાલે, ને કુંવારો હોય તો ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે, જુદા અન્નવસ્ત્ર આપે નહીં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે બૈરી ધણીની મરજીવિના પિહેરમાં અથવા જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહીં, ને ધણીની મરજીથી જ્યાં રહે ત્યાં દાણા મળુ ૧૮ ને લુગડાં ૨ આપે છે, ને પોતાના પિહેરમાં ધણીની મરજીથી રહેલી હોય તેને પણ પોતાના ધણીના કુળવાળા ભરણપોષણ આપે છે, ને કુંવારાથી મોટી જોડવાળી હોય તેને તો કાંઈ ભરણપોષણ આપે નહીં.

૩. વિધવા બૈરીને તો જાતે પોતે અપંગ હોય ને પોતાના ધણીનું આયપત નહીં હોય તો તેને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે, ને સૌભાગ્યવતીને પણ પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય અથવા

આયપત નહીં હોય અથવા પોતીકા ધણી કાઢાડી મુકે ને અન્નવસ્ત્ર નહીં આપે તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણીનાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ અન્નવસ્ત્ર તો એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપે છે, ધણીના માલનો કાંઈ મેળ નથી.

૫. માયાઓળવો તે રાંડેલી બૈરીને છોકરો નહીં હોય ત્યારે સાસરેથી આગ્રેદો આયપત રૂ. ૧૦૦ નું હોય તો રૂ. ૧૦૦ આપે, એ પ્રમાણે આયપત ઉપર આપે છે; ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતાની સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તે સ્ત્રીને માયાઓળવાનું નામ કરીને તે સ્ત્રીના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે તે એજ કલમના લખ્યા પ્રમાણે આપે છે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરી હોય ને તે રાંડેલી બૈરીને છોકરી ન હોય તો સમા ભાઈભત્રીજા માયાઓળવો આપે છે, ને પિત્રાઈ વિગેરે હોય તો પોતાના ધણીનો ભાગ ખાય.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવાનો ચાલ નથી.

સલાટ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૪.

૧. અમારામાં આંધળા તથા લુલા વા પાંખળા તથા હુઠા વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને ફારગતી નહીં થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે, ફારગતી થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી વા સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના ધણીના ધરમાં એકઠી રહે તો રોટલા ખાય, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી જુદી રહે તો તેના ધણી તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને વિધવા બૈરી જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કચ્ચાવિના મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીનો હિસ્સો સર્વે ભાગિયાની બરાબર પોહોંચે-નાતરે ન જાય તો.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તે છોકરા મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

કાછિયા-સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ડુંડો વિગેરે કાંઈ હોય તેને હિસ્સો મળે, ને હિસ્સો નહીં હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. એ સવાલનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ મધે લખેલો છે.

૩. વિધવા બેરી નાતરે નહીં જવાની હોય તો પોતાના પક્ષાંઉપર મુખત્યાર છે ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીની સલાહથી પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય ને એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર મળે, ને જુદી રહે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને સેતાન જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે, પણ બાપ અન્નવસ્ત્ર આપતો નથી.

કાછિયા-સુરતી કણુખીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા ડુંડો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં ખીજ વારસો પ્રમાણે હક બરાબર છે.

૨. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.

૩. કોઈ વિધવા બેરી હોય ને તેને ભરણુપોષણ ન થતું હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી સંપત પ્રમાણે ભર-

ણુપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બેરી હોય તો તેને ભરણુપોષણ પોતાના ધણી ઉપર પોહોંચે.

૪. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.

કાછિયા-કણુખી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૯.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા ડુંડો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં ખીજ વારસોના હક બરાબર છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બેરીને પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે બેરી જુદી રહે તો માત્રીને ભરણુપોષણ આપવું જોઈએ, ને કદાચ તે બેરી પોતાના માથાપના ધરમાં રહીને રોટલા ખાય તો ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી.

૩. કોઈની વિધવા બેરી હોય ને તેને ભરણુપોષણમાં ખસ ન થતું હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી સંપત પ્રમાણે ભરણુપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બેરી હોય તો તેને ભરણુપોષણ પોતાના ધણી ઉપર પોહોંચે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના મરી જાય ને તેની બેરી [ને] અન્નવસ્ત્ર પોહોંચે, હિસ્સો કાંઈ પોહોંચતો નથી.

૫. માથાઓળવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે; અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર નથી.

કોળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વા ડુંડો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચે, તેથી તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાની જરૂર નહીં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તે ઐરી પોતાના આક્રીનથી ધણી ઉપર રહે તો અનવસ્ત્ર આપે, અગર પોતાના પિંહેરમાં રહે તો આપતા નથી, ને ધણીના કુળ પાસે કોઈ ભાગતું નથી ને તે આપતા પણ નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરીના છોકરા તથા સાસરિયાંને સૌભાગ્યવતીનો ધણી તથા છોકરા ભરણપોષણ નહીં કરે તો પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરીજય તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, પણ નાતરે નહીં જય ને એસી રહે તો ધરમાં તથા ખેતીમાં ધંધો કરે ને શેટલા ખાય, અનવસ્ત્ર જીવું આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઝોળવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ ભાઈઝોથી વેહેયણુ કસ્યાવિના છોકરાવિનાનો મરી જય તો તેની વિધવા સ્ત્રી પોતાના સાસરાના ઘરમાં રહીને રળીખાય; ને ધણીની માલ મીલકત તો ધણીના કુળમાં જય. વેહેયણુ કરી હોય તો એ એજ પ્રમાણે છે.

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાઢાડી મુકતો નથી.

કાળી-તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ “કાળી-ઝોરપાડના તળખદા” અંક ૧૨૪ સાથે મળે છે તેથી તે જુઓ.]

કાળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧. આંધળા વિગેરેને હિસ્સો પોહોંચે છે.

૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલજ નથી.

૩. પલ્લું નથી, મેહેનત મજૂરી કરીને પેટ ભરે છે, ને ધણી હોય તો તે ખવડાવે ને તે ન હોય ને તેના માલ હોય તો તેમાંથી ખવડાવે; પણ અમે તો ગરીબ લોક છીએ.

૪. વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ઐરીને અડધોઅડધ હિસ્સો મળે પણ તેના નામ ઉપર એસી રહે ત્યારે; ને નાતરે જય તો તેને અપાય નહીં ને કદાપિ આપ્યું હોય તો તેના વારસને આપીને જય.

૫. નાતરું કરવાને ચાલ છે, માટે માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

કાળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦.

૧. કોઈ શખસ લુલો તથા કુંડો તથા બેહેરો તથા આંધળો વિગેરે રોગી હોય તો તેને અનવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તે ઐરી પોતાના આક્રીનથી ધણી ઉપર રહે તો અનવસ્ત્ર આપે, અગર પોતાના પિંહેરમાં રહે તો આપતા નથી, ને ધણીના કુળપાસે કોઈ ભાગતું નથી, ને તે આપતા પણ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે કોઈ વિધવા ઐરી તથા સૌભાગ્યવતી છે ને પક્ષમાંથી ખરચવા ચાહે તો મેહેનત મજૂરી થાય ત્યાંસુધી ખરચાય નહીં, જ્યારે અટકે ત્યારે ખરચે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ હિસ્સો વેહે-આવિના મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને ધરમાં રાખીને ધંધો કરાવે ને ભરણપોષણ કરે, ને જીદી રહેવા ચાહે તો કાંઈ આપે નહીં.

૫. જે શખસની ઐરી બાળરાંડ-સંતાન રહિત છે ને તે ધણીના નામ ઉપર રહે તો ધણીના ધરમાં રહી ધંધો કરીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે કોઈ છોકરા નાલાયક થયો ને તે આપના કબ્જામાં રહે ત્યાં લગી અનવસ્ત્ર આપે.

ઠાકાર-પરદેશી ડાંગી તડપહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચે છે, (ને) અગર કંઈ વારસો નહીં હોય તો ભાઈઓ તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને બેળનાવથી કાઢાડી મુકે, ને તે બૈરી ધણીના હુકમથી જે જગાએ રહેલાં તેનો ધણી ખોરાકપોશાક પુરી કરે, પણ તે બૈરી પોતાના પિહરમાં રહે તો તેને ખોરાકપોશાક આપવાનો ચાલ નથી.

૩. રાંડેલી બૈરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે, ને સોહાસણુ બૈરી તો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળે છે.

૫. માથાઓળવાનો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કચ્ચાવગરનો મરી ગયો ત્યારે તે બૈરી તો નાતરે જાય છે, અગર કોઈ બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે હિસ્સો મળે છે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી (કોઈએ) કાઢાડી મુક્યો નથી.

ઠાકાર-પરદેશી ડાંગી તડખીજનો જવાબ.*

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૪.

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૩.

૧. આંધળા હુલા વિગેરે દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં ન આવે માટે તેને ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે છે-પોતાની લાજ માટે.

૨. ધણી કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે ને બૈરી જખરદસ્તીથી બદફેલી કરે ને સાસરે ન જાય તો ધણી આપે નહીં.

૩. સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણુપોષણુ કરે ને વિધવા તો નાતરે જાય છે, ને કોઈ નાતરે જવા જેવી નથી તેને આપતા નથી, ને દિકરા હોય તો તેને રાખીને રહે છે, તેનું આપ્યું સર્વે ખાય.

૪. એવી બાળક બૈરી રહેતી નથી, ને રહે તો ભરણુપોષણુ આપવું જોઈએ.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે, ને બાળક સ્ત્રી રહેતી નથી.

૬. આપ મુખત્યાર છે-આપે તો ખુશી ને ન આપે તો દિકરા લઈ શકતો નથી.

ખમાર-મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેના વારસ બરદાસ્ત કરે છે, એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. કબજામાં રહે તો તે બૈરીને તેનો ધણી ખોરાકપોશાક આપે છે, ને પિહર રહીને માગે તો આપતો નથી.

૩. વિધવા બૈરી નાતરે ન જાય તો મેહેનત મજૂરી કરીને પેટ ભરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ખોરાકપોશાક આપે છે, અગર ધણી તે બૈરીને ખોરાકપોશાક ન આપે તો સરકાર તે બાઈને અપાવે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની બૈરી જે કદાપિ નાતરે નહીં જાય તો તેના ધણીના માલ પ્રમાણે તે બાઈને હિસ્સો પોહોંચે છે-એજ રીત છે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે છે.

* વિવાહના જવાબમાં જે શરો લખ્યો છે તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.

દખણી-નામદેવનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષ-વાળો હોય પણ તેનું ભરણુપોષણ તેનો વારસ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકવા ચાહે તેનું કારણ એ જે બદ્દેલી બેળ ચાલતી હોય ને ધણીએ નજરે દિડી હોય તે, તથા ધણીની મરજીમાં ન રહી એજ કારણથી કાઢાડી મુકે, તેને અનવસ્ત્ર આપવામાં આવતું નથી. તે ઐરી પિંહેરમાં રહે ને કે-ટલેક દિવસે પોતીકા દિલમાં અંદેશો કરે કે ધણીની મરજી પ્રમાણે ચાલી નહી તે વાસ્તે ધણીને કેહુ કે હું તારી મરજી માફક ચાલીશ, ત્યારે ધણી પોતીકી પતીજ કરીને ઘરમાં બોલાવે ને રાખે ને ભરણુપોષણ કરે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતીકું પલ્લું ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે થોડું છે વાસ્તે મેહેનત કરીને ભરણુપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરી મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને છોકરો હોય તો વારસો મળેછે, ને છોકરો ન હોય ત્યારે તેને ભરણુપોષણ જેટલું મળે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક બ-ણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનતમાં મજબુત છે તો પોતાનું ગુજરાન કરે, અથવા મેહેન-તમાં નાચારછે તો તેનું ભરણુપોષણ તેનો આપ કરે.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો અથવા પાં-ગળો યા હુંઠો વિગેરે કોઈ હોષ તેને વારસો મળેછે, ને વારસો નહી હોય તો પોતાની આખરને સાર તેના વારસ પાળેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તેને અનવસ્ત્ર આપવાનું તો તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખેલું છે.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી ધણીના નામઉપર બેસી રહે તો પોતાના પક્ષમાંથી ગુજરાન કરે, ને સૌભાગ્ય-વતી તો ધણીની રમથી પક્ષમાંથી ખરચ કરે ને ભરણુપોષણ કરે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં રહે તો અનવસ્ત્ર પુરૂં કરે-વારસોની પાસે રાખે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સખખથી કાઢાડી મુકે તો તે પોતે પોતાની મેળે પો-તાનું ગુજરાન કરે.

ભાટ-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૦૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા હુંઠો હોય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તો તેને અનવસ્ત્ર આપેછે, તે ઐરી તેની મેળે મસ્તી કરીને ધણીને તથા સાસરિયાંને નહી ગાંઠે ને પોતાની મરજી માફક ચાલે તો તેને અનવસ્ત્ર આપવામાં આવે નહી.

૩. કોઈ વિધવા ઐરી તથા સૌભાગ્યવતી ઐરી-પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ નહી થાય તો તેના વારસો હોય તે અનવસ્ત્ર આપેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ધણિયાણીને ભરણુ પોષણ તથા તેને રહેવાને ઓરડી સુધ્ધાં આપવું બેઈએ, તથા તેને છોકરી હોય તેનો વેહેવાર પણ વારસોને કરવો બેઈએ.

૫. માથાઓળવો તે રહેવાની ઓરડી-એ મુકરર છે, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને પો-તાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને માથાઓળવાની ઓરડી તથા ભરણુપોષણનું આપીને બાકીનો માલ મરનારના કુળ-માં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, ને સ્ત્રીને

* અસલ કાગળમાં આ જવાબ અપુરોજ છે.

એવી તરેહથી મીલકત પ્રમાણે આપવામાં આવેછે, ને ન્યાતિના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે. ને વેહેયણુ કચ્ચા પછી સગો ભાઈ તથા બન્નીને હોય તો ઉપર પ્રમાણે ભરણુપોષણુ કરે.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક હોય તોયપણુ તેનું ભરણુપોષણુ કરવું જોઈએ.

ભાડણી-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા ડુંઠો યા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય સારે તેને વારસો પોહોંએ, ને વારસામાં કાંઈ માલમતા નહીં હોય તો તેના ભાઈ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઠાડી મુકે ને તે ઘેરી પોતાના આપને ઘેર રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને જુદી રહે તો મહેનત મજૂરી કરીને ખાય, ને મહેનત મજૂરી નહીં કરી શકતી હોય સારે તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર તથા તે ધરનું ભાડું આપે એ ચાલે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીનો આપ પલ્લું પાછું આપતો નથી તો શું લખીએ? ઘેરી મહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય સારે તેનો વારસો તેની ધણિયાણી લઈ શકે—નાતર ન કરે તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. તે ઘેરી એકઠી રહે તો તેના સાસરિયાં તેનું ભરણુપોષણુ કરે—નાતર ન જાય તો.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક હોય ને કાઠાડી મુકે સારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, મહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧-૬. અન્નવસ્ત્ર આપતના સવાલ ૬ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં આંધળા તથા લુલા વિગેરેને

વારસો પોહોંએ, ને વારસામાં કાંઈ માલ નહીં હોય તો તેના ભાઈ હોય તે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે. ને અમારી ન્યાતમાં ઘેરી કાઠાડી મુકવાનો ચાલ નથી; ને તે ઘેરી એકઠી રહીને રોટલા ખાય; જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તથા માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શાખટે જે નાતર કરવાનો ચાલે.

ભરવાડ-ઓરપાડાનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો યા ડુંઠો વિગેરે હોય-એ દોષ મધે મોટો દોષ હોય કે જેથી પોતીકું ચુંજસ્ત થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો વારસો મળે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણુ કરે.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની ઘેરીને કાઠાડી મુકાય નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઈ વિધવા ઘેરી જાતે અપંગ હોય ને સૌ-ભાગ્યવતી તો પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો સારે તેની ધણિયાણીને વારસો મળે તો અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને કાઠાડી મુકાય નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો

જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧-૬. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંએ, અગર વારસો નહીં આપે તો અન્નવસ્ત્ર આ-

પેછે. ને જૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન્ન-વસ્ત્ર કોને આપે ? ને વિધવા જૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો વારસ પાળેછે, ને વારસ ખખર નહી લે તો પક્ષાં-માંથી ખાયછે; ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી પા-ળેછે. ને અમારામાં માથાઝોળવાનો ચાલ નથી. ને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષ-વાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે તો તે જૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલછે.
૩. વિધવા જૈરી પોતાના સાસરામાં એકઠી રહે તો સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને જુદી રહે તો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય, શામાટે જે અમારામાં પક્ષાંનો ચાલ નથી ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી પુરું પાડેછે.
૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે-જે નાતરે ન જાય તો.
૫. અમારામાં જૈરીને પોતાના ધણીનો વારસો પોહોંચેછે-જે નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકતા નથી, ને છોકરો મોટા થયા પછી બદચાલ ચાલતો હોય ત્યારે તો કાઢાડી મુ-કેછે, તે તે છોકરો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

વાંસફાડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.
૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા જૈરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી ગયો હોય તો તે મરનારનો બાઈ તેની ધણિયાણીને પાળે, ધરમાં રાખીને-જે નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને દુઃખી કરે નહી.

૫. બાયડી ધરમાં રહીને રોટલા ખાય ને વસ્ત્ર આપે-નાતરે ન જાય તો.

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

વાંસફાડા-દક્ષિણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. દોષના સખખથી હિસ્સો ન મળે તો ભરણુ-પોષણનો ચાલછે.
૨. બદફેલીવાળી જૈરી હોય તો ધણી ભરણુપો-ષણુ આપે નહી, ને મારીને કાઢાડી મુકે તો ભરણુ-પોષણુ આપે, ન આપે તો દ્વારગતી આપે.
૩. વિધવાને ભરણુપોષણનો ચાલ નથી ને સૌ-ભાગ્યવતીને ધણી આપે.
૪. જૈરી નાતરે જાયછે માટે હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી ને રહેલાં સુધી, ભરણુપોષણુ આપે.
૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી.
૬. નાલાયકને કાઢાડી શકેછે પણ હિસ્સો ઉઠી શ-કતો નથી, ભરણુપોષણુ તો આપવામાં બાપ મુખ-ત્યાર છે, ગમે તો આપે.

પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. ઘેલા વા આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?
૨. કાઢાડી મુકેલી જૈરી કોઈમાં રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે યથાશક્તિ પ્રમાણે તથા નીકળી ગઈ હોય તેને આપે નહી, તથા પિછેરમાં રહે તો આપે નહી.
૩. વિધવાને તો પોતાના ધણીના વંશમાં કોઈ ન હોય તો તથા ધણીનો માલ પણ ન હોય તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડેછે. સોહાસણુ(નો) તો ધણી નાદાર હોય ત્યારે પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ કરેછે.

૪. જે શખસ એકઠાછે તો પોતાના આપના પૈ-સાની મદત તથા પોતાના ભાઈની મદત હોય તો ભરણુપોષણ કરેછે, અથવા પોતીકી જતકમાધથી પેદા કર્યું હોય તો મરનારની ધણિયાણીને અડધો હિસ્સો મળે, તે ધણિયાણી વાજખી ખરચ કરે.

૫. એકઠા છતાં ધણી મરી જાય ત્યારે રહેવાનો ઝોરડો આપે તેનું નામ માયાઓળવો કહેવો, ને તેને માયાઓળવાનું મુકરર નથી. પોતાની આખાદ પ્રમાણે તો જે બાળક ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેજ વારસછે તો આગળ શું લખીએ? ને એકઠા છતાં માયાઓળવો આપવો પડેછે, પણ તેને વેચવાનો તથા ગિરો મુકવા તથા દાન કરવા[નો] તે જૈરીને અધિકાર નથી.

૬. એકરો નાલાયક હોય તો આપ કાઢાડી મુકેછે, પણ વારસો તો ખારસ થતો નથી, ને અનવચ્છ તો આપતા નથી.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા જૈરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી મર્યો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે, ધરમાં રાખીને—જે નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અનવચ્છ આપે ને દુઃખી કરે નહી.

૫. અમારામાં નાતરું કરવાનો ચાલ છે તો માયાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજલગી કોઈએ એકરોને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ?

પુરખિયા—ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

*૩. સૌભાઅવતી જૈરીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળેછે તેથી તકાવતનીજ માત્ર કલમો લખેલીછે.

કરે. ને વિધવા પોતાના જેવર વિગેરે ધણીની તથા સસરાની માલમીલકતમાંથી પોતાનું ભરણુપોષણ કરે.

૫. માયાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કચ્ચાવિનાં પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેની જૈરીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ભાગિયાઓ ભાગ આપે.

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અનવચ્છનું શું લખીએ?

૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૩. સાસરામાં યા પિહેરમાં ખાવાનું ન હોય તો પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડેછે.

૪. વેહેચણુ કચ્ચાવિના મરી જાય તો તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો બરાબર હિસ્સો લે, પણ ગેરવાજખી ખરચ કરે નહી.

૫. માયાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કાઢાડી મુકવામાં આપ મુખત્યારછે, પણ તે હીણકમાઉ હોય તો ખાવાને આપે.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૬.

*૧. કોઈ શખસ આંધળા તથા લુભે, પાંગળા તથા હુઠા વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળા હોય ત્યારે તો પેટમાં પેટ ભરણુપોષણ કરે સહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકતો નથી. ને કદાપિ જૈરીને બેજ ચાલથી દેખે ને ધણીની મરજીમાં ન રહી શકે ત્યારે કાઢાડી મુકે, તેથી ખરચ આપવામાં આવતો નથી. ને જૈરી દિલ સાથે વિચારીને કહેવડાવે કે હું તમારી મરજી માફક ચાલીશ ત્યારે પોતીકી તજવીજ કરીને તેડાવે, ને ધરમાં રાખે ને ખવડાવે સહી.

* આ અંક બાબત વિવાદ બાબતની નોટ જુઓ, પાનું ૧૬૮.

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઐરીછે તેને પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડતું નથી, ધણી પેટ ભરેછે, ને બેળ ચાલથી દેખીને કાઢાડી મુકેછે ત્યારે મેહેનત કરીને પેટ ભરેછે. અથવા કોઈ વિધવા ઐરીછે તે અમારામાં નાતરું કરેછે, વાસ્તે પલ્લું ખાધામાં નથી આવતું. ને વિધવા ઐરીની ધણી મોટી ઉમર થઈછે ને નાતરે જવા બેગ નથી ત્યારે પોતીકું પલ્લું વાપરે સહી, ક્રિયા જેટલું રાખીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને દિકરો હોય તો બરાબર હિસ્સો મળે, ને કદાપિ દિકરો ન હોય તો ભાગદાર ભરણુપોષણ પુરું કરે સહી.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક બ-
ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે સમર્થછે તો પેદા કરીને ખાય, ને નાચાર છે તો ભરણુપોષણ કરે.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

[વિવાહ આપતમાં આ અંકવાળાવીશે રીમાર્ક લખી છે તે જુઓ પાનું ૧૬૬.]

પરદેશી-અખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળાવિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે, ને અગર વારસામાં કોઈ ન હોય તો બાઈઝો તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને બેબનાવથી કાઢાડી મુકે ને તે ઐરી જે જગાએ રહે ત્યાં તેનો ધણી અનવસ્થા પુરું કરેછે.

૩. વિધવા ઐરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરે ને સૌભાગ્યવતી તો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે

નહી જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૫. માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ બાઈઝોથી વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતાની આજીવન ધણિયાણીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તે ઐરી તો નાતરે જાયછે. ને અગર કોઈ ઐરી પોતાના ધણીના નામપર બેસી રહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-
ણીને આજ મુઠી (કોઈએ) કાઢાડી મુક્યો નથી.

કાકોર-પરદેશી લોવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળાવિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે, ને અગર કોઈ વારસો નહી હોય તો બાઈઝો તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને બેબનાવથી કાઢાડી મુકે ને તે ઐરી ધણીના હુકમથી જે જગાએ રહે ત્યાં તેનો ધણી બોરાકીપોશાકી પુરી કરે, પણ તે ઐરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તેને બોરાકીપોશાકી આપતા નથી.

૩. રાંડેલી ઐરી પોતાના પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે, ને સોહાસણુ ઐરીતો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પક્ષાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને તેના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળે.

૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-
ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુક્યો નથી.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧. આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો ચા ફુંકો વિગેરે દોષવાળો કોઈ શખસ હોય તેને સૌના કરતાં

દોઢે વારસો આપવાનો ચાલછે, ને તેના ભાગિયા તેને ભાગ ન આપે તો અન્નવસ્ત્ર પુરૂં પાડે.

૨. બૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કાઢાડી મુકે તે શખસ પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૩. રાંડેલી બૈરી મેહેનત મળુરી કરીને પોતાનું પેટ ભરેછે, પક્ષાંતો ચાલ અમારામાં નથી; ને સોહાસણુ બૈરીને તેનો ધણી રોટલા ખવડાવે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો; ને અગર તે બૈરી પોતાના ધણીને હિસ્સો નહીં લે ને દિઝેર જેઠમાં એકઠી રહે તો દિઝેર જેઠ તેનું ભરણુપોષણુ કરે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય તો તે બૈરી અમારામાં નાતરૂં કરેછે તેથી તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે, ને તેને રળતાં કમાતાં નહીં આવડતું હોય તો માખાપ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

પરદેશી-શ્રીખાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને તેનો ભાઈ હોય, તેનો બાપ હોય તો તથા તેની બૈરી હોય તો [તે] તેને ભરણુપોષણુ આપે, પોતીકી સંપત પ્રમાણે.

૨. પોતીકી બૈરીને કારણુવિના કાઢાડી મુકે તો ભરણુપોષણુ મળે તો આપે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય તો તથા સૌભાગ્યવતી તો તેના ધણીનું જે કાંઈ હોય તેમાંથી ભરણુપોષણુ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના માલ પોતે પેદા કર્યો હોય ને મરી ગયો તેની ધણિયાણી પોતાના ધણીના નામપર બેસે તો તે પણ વારસ છે.

૫. માથાઓળવો તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો ધણીની ખુશી પડે તો આપે, નહીં તો નહીં આપે.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા હુલો તથા હુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના ભાઈ હોય તે તેનું ભરણુપોષણુ કરેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. રાંડેલી બૈરી પોતાના ધણીના માલમાંથી તથા મેહેનત મળુરી કરીને પોતાનું ગુજરાન કરેછે; ને સોહાસણુ બૈરીને તો તેનો ધણી રોટલા ખવડાવેછે.

૪. અમારામાં કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે. અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી, વારસો પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરેછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને કાઢાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મળુરી કરીને ખાય, અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા હુલો વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે અમે ગરીબ લોકોને વારસો તો હોતો નથી, પણ મળે તો ખાવાને આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢાડી મુકે ને તે પિહેરમાં જઈને રહે તો ત્યાં રોટલા ખાય, ને પછી વરસ છ મહીને મનાવીને સાસરિયાં પાછાં ઘેર લાવેછે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીનું અથવા સૌભાગ્યવતીનું પલ્લું તો પેહેલાથી ખાઈ જાયછે તો પછી પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણુ શું કરે ?

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો અથવા વગર માલ પેદા કરે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ધરમાં એકઠી રહે તો રોટલા ખવડાવે, ને જીદી રહે તો મેહેનત મળુરી કરીને ખાય.

૫. માથાઝોળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.
૬. કોઈ છોકરાને આપ સાથે નહીં અને તો જુદો રહે ને મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧. જુદો રહે તો આપના માલમાં હિસ્સો ખરાબર છે, ને આપની મીલકત ન હોય તો તેનો ભાઈ પાળે.
૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અનવસ્ત્ર પણ આપવાં નહીં, ધરમાં રહીને ખાય.
૩. સૌભાગ્યવતીને ધણી ખવડાવે, ને વિધવા તો નાતરું કરે.
૪. વેહેયણુ કસ્યાવિના પોતે પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી જે ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો સઘળા ભાઈની ખરાબર હિસ્સો લે, ને નાતરે જાય તો નહીં.
૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી.
૬. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧. જુદો રહે તો આપના માલમાંથી હિસ્સો ખરાબર લે, ને આપની મીલકત નહીં હોય તો તેનો ભાઈ તેને પાળે.
૨. કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તથા અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ધરમાં એકઠી રહે તો રોટલા ખાય, જુદી રહે તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.
૩. સૌભાગ્યવતી બેરી પોતાના ધણીના ધરમાં એકઠી રહે તો ધણી ખવડાવે, ને જુદી રહે તો પક્ષાંમાંથી તથા મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય, ને રાંડેલી બેરી પોતાના ધણીના નામઉપર બેસી રહે તો પક્ષાંમાંથી તથા મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.
૪. વેહેયણુ કસ્યા વગર પોતે પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી પોતાના ધણીના નામઉપર

બેઠી રહે તો સઘળા ભાગિયાની ખરાબર હિસ્સો લે, ને નાતરે જાય તો હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી. ને તે બેરી એકઠી રહે તો ભાગિયા તેને અનવસ્ત્ર આપે.
૫. માથાઝોળવા આપવાનો ચાલ નથી.
૬. પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય. અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા-ચરેતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષ વાળો હોય તો તેના વાલી હોય તે તેને ખવડાવે, અગર તે ન આપે તો પંચ તેને પાળે, ને વારસામાં તો હક નથી; શાથી જ અમો ગરીબ લોક [ને] બીખ માગીને પેટ ભરતાં મુશ્કેલે આશાન થાય છે તો વારસો થું હોય!
૨. બેરીને કાઢાડી મુકે તો પોતાને પિંહેર જઈને ખાય, અગર પિંહેરમાં કોઈ ન હોય તો બીખ માગીને ખાય છે-એજ રીત છે.
૩. પક્ષાંમાંથી ભરણુ પોષણુ શાનું કરે? પલ્લુ ૩. ૧૬) નું છે, તે પણ કોઈ રહેવા દેતું નથી; કાંજે ગરીબ લોક છે, તેથી પલ્લુ કરેલું હોય તે પણ ખાઈ જાય છે.
૪. વારસો શાનો ને વેહેયણુ પણ શાની કરે? ખાતાંજ મુશ્કેલ પડે છે તો બેરીને થું આપે!
૫. માથાઝોળવાનો ચાલ જ નથી તો થું લખીએ!
૬. પોતાના છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો બીખ માગીને પોતાનું ગુજરાન કરે છે-એજ રીત છે.

રાવળિયા-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

- ૧-૬. અનવસ્ત્ર આપતના સવાલ ૬ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં અનવસ્ત્ર ગરીબ લોકનામાં થું આપે છે? બીખ માગીને પોતાનું ગુજરાન કરતા અમોને મુશ્કેલ પડે છે તો બેરીને તથા ભાઈને થું આપે? વાસ્તે સવાલ ૬ ના જવાબ અમો પંચ મળીને લખાવ્યા નથી.

ગદડિયા-કામળાવાળા પરદેશીનો
જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે ગમે તેવી ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોં-એછે, ને તેના બાઈ વિગેરે જે સગા હોય તે તેને રે-થલા પુરા પાડે, ને તે તેની સંભાળ લેછે.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ પોતાની ધ-લિયાણીને કાઢાડી મુકી નથી, ને આસાર પછી પણ કોઈથી કાઢાડી મુકાય નહીં.

૩. રાંડેલી ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને પોતાનું પેટ ભરે, ને સોહાસણુ ઘેરીનું તો તેનો ધણી પુરું કરે. ને પક્ષાંનો ચાલ અમારામાં નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધલિયાણીને તેનો વારસો પોહોંએછે, ને ધલિયાણી નાતરે જાય તો મરનારના છોકરા હોય તો તે વારસ થાય, ને તે નહીં હોય તો મરનારના બાઈ વારસ થાય.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, માથા-ઝોળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. આજ સુધી તો નાલાયક જાણીને કોઈએ પો-તાના છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી, ને છોકરો મોટો સમજવાર થઈને આપથી જુદો રહેવા નીકળે તો તે પોતે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

પંચોળી-સુરતીના તડ છ નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અન્નવસ્ત્ર નહીં આપે તો પોતાનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુ-કતો નથી.

૩. કોઈ વિધવા ઘેરી મેહેનત મજૂરી કરીને ખાયછે, ને હાથપગ નહીં ચાલે તો નાચારીથી પક્ષાં-માંથી ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણુપોષણુ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધલિયાણી નાતરે ન જાય ને જો એકઠી રહેતી હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અગર જુદી રહેવા ચાહે તો પોતાના ધ-ણીના હિસ્સાનું કરજ હોય તેનું મન મનાવીને હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરું કરવાનો ચાલછે, વાસ્તે માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સ-બખથી કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવામાં અગર નહીં આપવામાં આપ મુખસારછે.

મ્હાછી-મુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧. અમારામાં આંધળો વિગેરેને વારસો પોહોં-એછે, અગર બાપદાદાનો માલ ન હોય તોપણુ (તેને) ખીજા વારસ હોય તે તેને પાળેછે.

૨. ઘેરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અ-ન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૩. નાતરું કરવાનો ચાલછે તો વિધવાનો શો જુકર ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી પાળેછે, ને ધરડી થઈને વિધવા થાય તો તે મરનારના વારસ તેનું ભરણુપો-ષણુ કરેછે; ને પક્ષાંનો તો ચાલ નથી.

૪. વેહેચણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેના માલનો વારસ તેનો ભાઈછે, પણ મરનારની ધલિયાણીને પાળેછે.

૫. નાતરું કરવાનો ચાલછે વાસ્તે માથાઝોળવો આપતા નથી.

૬. નાલાયક થાય તોપણુ કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

ખારવા-ઐરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો થા હુંદો વિગેરે હોય તે શખસ પરણેલો હોય તો

તેને વારસો મળે છે, ને કુંવારો હોય ને પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે એવો ન હોય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે છે; જુદું અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસ નંબર ૪ ની કલમ પેહેલી પ્રમાણે પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે તેને અનવસ્ત્ર આપતા નથી, તેનું કારણ એ જે બેહુની ખુશીથી તે જૈરી જાય છે; ને પિંહેરમાં રહે અથવા ગમે ત્યાં રહે તો તેને ધણીના કુળવાળા ભરણુપોષણ આપે નહીં.

૩. કોઈ વિધવા જૈરીને પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે તે જૈરી ધણીના ધરમાં રહી હોય ને તેનાથી મેહેનત મજૂરી નહીં થઈ શકે તે કારણથી, ને સૌભાગ્યવતી જૈરીને તો પોતાનો ધણી ભરણુપોષણ નહીં કરી શકે એવો હોય ને તેથી જાતે મેહેનત નહીં થઈ શકે તો પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તેની ધણિયાણીને વારસો તો મળતો નથી, પણ તે જૈરી નાતરે ન જાય ને ધરમાં રહે તો ભરણુપોષણ કરે છે. અનવસ્ત્રને વાસ્તે જુદો હિસ્સો તો આપતા નથી.

૫. માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકાય નહીં તો તેના અનવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

કુખળા—કસમે ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા હુંઠો વિગેરે હોય તે શખસ કુંવારો હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેના ભાગિયાઓ તેનું ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે છે; ને એ શખસ પરણ્યો હોય તો તેને વારસો મળે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપે નહીં, તેનું કારણ એ જે અમે ગરીબ છીએ, તે પોતપોતાની મેળે રળી ખાય,

ને પોતાના પિંહેરમાં રહે તો એ પોતાના ધણીના કુળપાસે ભરણુપોષણ માગે નહીં.

૩. કોઈ વિધવા જૈરી જાતે અપંગ હોય ને સૌભાગ્યવતી પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી—પોતાના પક્ષાંમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને અનવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો પણ આપતા નથી. ને તે જૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે છે.

૫. માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે નહીં તો તેના અનવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા હુંઠો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં હક પોહોંચે છે, ને વારસો નહીં હોય તો તેના ભાઈ અનવસ્ત્ર પુરું કરે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે પંચ કેહે તે પ્રમાણે તેને અનવસ્ત્ર આપે, ને તે બાઈ પોતે રીસાવીને જાય તો અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા જૈરી જુએ મરે તો પલ્લું વેચીને બાઈ શકે છે, ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને પાસે કાંઈ ન હોય તો પલ્લું બાઈ શકે છે, ને ધણી હાજર છે તો પુછ્યા શિવાય ખવાય નહીં.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ધરમાં એકઠી રહે તો અનવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રહે તો હિસ્સો લઈ શકે છે.

૫. માથાઝોળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સમયથી કાઢાડી મુકે તો તે રળીને ખાય, બાપ અનવસ્ત્ર આપતો નથી.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૧.

૧. દોષના સબબથી હિસ્સો ન મળે તો ભરણુ-પોષણ આપે છે.
૨. અન્નવસ્ત્ર આપે.
૩. સૌભાગ્યવતીને ભરણુપોષણ આપે, ને વિધવા(ને) તો નાતરે જાય છે.
૪. અન્નવસ્ત્ર આપે, ને હિસ્સાનો ચાલ નથી, શા-મટે-નાતરે જાય છે.
૫. માથાઝોળવાનો ચાલ નથી.
૬. છોકરા નાલાયકને કાઢાડી મુકે છે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી. ભરણુપોષણ તો આપની મરજીથી આપે તો ખુશી, -તેનો ચાલ નથી.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળું તથા લુલું તથા હુંહું વિગેરે કાંઈ એવી તરેહથી દોષવાળું હોય તેને વારસો પોહાંચે છે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ને તે ઐરી જુદી રહે તથા પિહેરમાં જઈને રહે તો પણ પોતાના ધણીના કુળપાસેથી ભરણુપોષણ લઈ શકે છે.
૩. કોઈ વિધવા ઐરી હોય ને તે ઐરીનો ધણી એકઠાપણમાં મરી ગયો હોય તો તે ઐરી પોતાના ધણીનો હિસ્સો જુદો લઈને તે માલમાંથી તથા પ-ધાંમાંથી તથા મેહેનત મજૂરી કરીને પોતાનું ભરણુ-પોષણ કરી શકે છે, ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણુપોષણ તેનો ધણી પુરૂં પાડે છે.
૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ધણિયાણી તે માલ-માંથી હિસ્સો જ લઈ શકે છે-જે નાતરે ન જાય તો-પણ ભાગિયા અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી.
૫. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ધણિયા-ણીને હિસ્સો જ પોહાંચે છે-જે નાતરે ન જાય તો-પણ માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદલેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનત મજૂરી કરીને પેદા કરીને ખાય, ને આપ મુઆ પછી આપની મીલકતમાં તેનો હિસ્સો પોહાંચે છે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહાંચે છે, ને વારસામાં કાંઈ માલ નહીં હોય તો તેના ભાઈ હોય તે તેનું ભરણુપોષણ પુરૂં પાડે છે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે ને નહીં તેડે ને તે ઐરી જુદી રહે તો પોતાના ધણીની પાસેથી અન્નવસ્ત્ર લેવા ચાહે, તો લઈ શકે છે.
૩. કોઈ વિધવા ઐરીને વા સૌભાગ્યવતી ઐરીને ધણીના કુળવાળા ભરણુપોષણ નહીં આપે તો પોતા-ના પધાંમાંથી તથા ધણીની માલમીલકતમાંથી ખાઈ શકે છે.
૪. કોઈ શખસ ભાઈઝોથી વેહેચણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે-નાતરે ન જાય તો, -ને નાતરે જાય તો તમામ માલ મરનાર શખસના ભાઈ તથા તેના વારસને પાછો આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.
૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે-પો-તાનો ધણી એકઠો રહેતો હોય યા જુદો રહેતો હોય તો એપણુ તેની ધણિયાણીને વારસો પોહાંચે છે-નાતરે ન જાય તો, -ને માથાઝોળવો આપવાનો ચાલ નથી.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બંધી-ને ઘરમાંથી કાઢાડી શકતા નથી, પણ છોકરો પોતા-ની ખરાબ બુદ્ધિથી આપથી જુદો રહે તો પોતે મેહે-નત મજૂરી કરીને ખાય.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહાંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ધણિયાણીને કાઢાડી મુકે ને તે જૈરી પોતાના માથાપના ધરમાં રહે તો મા આપ અનવસ્ત્ર આપે, ને ધણી પોતાના ધરમાં એકઠી રાખે તો ધણી અનવસ્ત્ર આપે.

૩. એનો ચાલ નથી, જૈરી મેહેનત મજૂરી કરી-ને ખાય.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણીએ-નાતરે ન જાય તો, -ને ધણિયાણી નહી હોય તો ભાઈ વારસ.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, વારસો પોહુંએ-નાતરે ન જાયતો.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાઢાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય.

મોચી-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે ખોડ મધે મોટી ખોડવાળો હોય કે જોથી પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે નહી એવો શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેનું ધરમાં રાખીને ભરણુ પોષણુ કરે.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકા-તી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઈ વિધવા જૈરી જાતે અપંગ હોય, ને કોઈ ભરણુપોષણુ કરનાર ન હોય તેથી, તથા સૌભાગ્યવ-ત્તીને પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તેથી પો-તાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણુ કરવું પડે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય તેની ધણિયાણીને વારસો મ-ળતો નથી, પણ નાતરે ન જાય તો તેને પોતાના ધ-રમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણુ કરે, અનવસ્ત્રને વા-સ્તે કાંઈ હિસ્સો તો આપવામાં આવતો નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકાય નહી તો એના અ-નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગ-ળો યા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહુંએ છે, ને વારસામાં કાંઈ માલમતા નહી હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેને ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને તેને નહી મળે તો તે બીજા માગીને ખાય.

૨. અમારામાં જૈરીને કાઢાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા જૈરી ધણીના નામઉપર બેસી રહે તો ધણીના ધરમાં રહી મેહેનત મજૂરી કરીને પો-તાનું પેટ ભરે, પક્ષુ અમારામાં નથી; ને સોહાસણુ જૈરીને તેનો માટી રોટલા ખવડાવે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યા વગર પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેના માલમાંથી મરના-રના ભાઈઓ તેને અનવસ્ત્ર આપે, નાતરે નહી જાય તો, -તે જૈરીને હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરું અમારામાં થાય છે તેથી માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. આપથી દિકરાને કાઢાડી મુકાતો નથી, ને દિકરો મોટો હોય ને આપ દિકરાને જાને નહી તો જુદો રહીને રળી ખાય, અનવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ટીમળિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે તેને અનવસ્ત્ર આપે-લાઈ વિગેરે સગા અનવસ્ત્ર જેટલું આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જૈરીને કાઢાડી મુકતા નથી તો અનવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૩. વિધવાનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરું કરે. તેના ધણી તે જૈરીને ભરણુપોષણુ કરે; ને સૌભા-

અવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણુપોષણ કરેછે. ને એ શિવાય બીજું કાંઈ કારણ નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેના માલ પ્રમાણે અન્ન-વસ્ત્ર તેના વારસ આપેછે-જે નાતરે ન જાય તો,-ને હિસ્સો તો કાંઈ મળતો નથી.

૫. માથાઓળવોનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરાં કરવાનો ચાલછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને રળતો હોય તો આપતા નથી.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પો-હોંચેછે.

૨. અમારામાં અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરં થાયછે.

૩. વિધવાનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનારનો છોકરો હોય તો તે પાળે, ને તે ન હોય તો મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે-નાતરે ન જાય તો.

૪. અમારામાં ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૫. અમારામાં નાતરં કરવાનો ચાલછે તો માથા-ઓળવો શેનો આપે?

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ?

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧ અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં કાઢાડી મેલવાનો ચાલછે, પણ અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા ઐરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી મયો હોય તો તે મરનારનો છોકરો હોય તો તે પાળે,

ને તે ન હોય તો મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે ધરમાં રાખીને-જે નાતરે ન જાય તો.

૪. અમારામાં ધણિયાણીને વારસો લેવાનો હક નથી, શામાટે જે નાતરં કરવાનો ચાલ છે.

૫. નાતરં કરવાનો ચાલછે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ?

ખાલપા-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે હોય, તે મધે મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું શુંજસ્ત થઈ શકે નહીં, એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા ધરમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણ કરેછે, ને એ મોટા દોષવાળો એક-લોજ વારસ હોય તો તેને વારસો મળેછે, પિત્રાઈ વિગેરે તેનો વારસો લઈને તેનું ભરણુપોષણ કરે નહીં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઐરીને કાઢાડી મુકે તે નંખર ૪ ની કલમ ૪ પ્રમાણે ભરણુપોષણ આપેછે, ને તે ઐરી પોતાના પિહેરમાં રહે ત્યારે તેને પોતાનો ધણી તો ભરણુપોષણ આપે, પણ ધણીના કુળવાળા તો આપે નહીં.

૩. કોઈ વિધવા ઐરીને-પોતે અપંગ હોય, ને સૌભાગ્યવતીને પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પક્ષમાંથી ભરણુપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, ને અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે કાંઈ હિસ્સો પણ મળતો નથી, પણ તે ઐરી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણુપોષણ કરેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકાય નહીં તો તેના અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

ધેડા-ગરડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૫. *અમારામાં મરનારની ધણિયાણીને વારસોળ પોહોંચેછે-જો નાતરે ન જાય તો. ને વારસો પોહોંચેછે સારે માથાઓળવો આપવાનું કારણ નથી.

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે ને જો દારગતી થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર ન આપે, ને ન થઈ હોય તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે.
૩. હા. વિધવાને તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.
૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે-જો નાતરે ન જાય તો.
૫. અમારામાં મરનારની ધણિયાણીને વારસોળ પોહોંચેછે-જો નાતરે ન જાયતો, -તો માથાઓળવો શાનો આપે ?
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે છોકરો જુએ મરે તો માથાપ ખોરાકપોશાક આપે.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૨. †કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને ધણીના કહ્યા પ્રમાણે ચાલે તો અન્નવસ્ત્ર આપે; ને દારગતી થયલી ઘેરીને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવતું નથી.

* નીચેના અંક ૧૧૭ વાળા સાથે જે કલમ નથી મળતી તે જ ઉતારી છે.

† અંક ૧૧૭ વાળા સાથે જે જે કલમો મળતી નથી તે જ લખાઈ.

૩. વિધવા ઘેરી પોતાનું પલ્લું ખાઈ શકેછે, ને સૌભાગ્યવતી ઘેરી તો પોતાનું પલ્લું ખાઈ શકતી નથી, ને ધણી ભરણપોષણ આપવામાં મુખ્યત્વાર છે.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને તે છોકરાને તેના મા-આપ ૩. ૫) પોતાની પાસે હોય તો આપે, નહીં તો કાંઈ આપતા નથી.

ધેડા-ઝોરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો ચા હુટો વિગેરે હોય, તે મધે મોટા દોષવાળો હોય કે જેથી પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે નહીં. એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કુંવારો હોય તો વારસો પોહોંચે નહીં, ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, ને એ મોટા દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય તો તે કુંવારો હોય વા પરણેલો હોય તો-એ તેને વારસો પોહોંચેછે, ને પિત્રાઈઆને તેનો વારસો લઈને તેનું ભરણપોષણ કરવું ધટતું નથી.
૨. કોઈ શખસ પોતાની ઘેરીને કાઢાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપેજ નહીં, તેનું કારણ એ જે અમારી ન્યાતમાં નાતર કરવાનો ચાલ છે માટે અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તો તે ઘેરી, (પિહેરમાં રહીને) પોતાના પિહેરમાં રહીને ધણીના કુલ પાસે અન્નવસ્ત્ર માગેજ નહીં.
૩. કોઈ વિધવા ઘેરી નાતરે ન જાય ને પોતાના ધણીના ધરમાં રહે, ને જાતે પણ અપંગ હોય, તથા સૌભાગ્યવતી ઘેરીને-પોતાનો ધણી રળી નહીં શકે ને પોતે પણ અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પક્ષમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.
૪. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, ને તેને અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે કાંઈ હિસ્સો પણ આપવો પડતો નથી, તો તેના ધણીના માલ પ્રમાણેનો જવાબ શું લખીએ ? ને એ ઘેરી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે નહીં તો તેના અનવચ્ચ આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચે છે ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો ભીખ માગી ખાય.

૨. એનો જવાબ તજવા બાબતના નંબર ૪ માં છે.

૩. કોઈ રાંડેલી ઘેરી હોય તે મેહેનત મજૂરી કરીને ખાય. પક્ષાંનો ચાલ અમારામાં નથી; ને સો-હાસણુ ઘેરીને તો તેનો ધણી પાળે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની ધણિ-યાણીને પોહોંચે છે—નાતરે ન જાય તો.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ નાલાયક જાણીને કાહાડી મેલે તેને અનવચ્ચ આપવાનો ચાલ નથી.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો ઠુઠો વિગેરે હોય ત્યારે તેને પોતાના માથાપ ખવડાવે છે—એજ રીત અમારામાં છે.

૨. ઘેરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન-વચ્ચનું શું લખીએ ? ને પોતાના પિંહેરમાં રેહેવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા ઘેરી નાતરું કરે તો તેનો ધણી ખવ-ડાવે, અગર ન કરે તો પોતે મેહેનત કરીને ખાય-છે; ને સૌભાગ્યવતી ઘેરીને પોતાનો ધણી પુરું કરે.

૪. એ સવાલનો જવાબ એ છે જે અમારામાં વેહેચણુ થતી નથી, પોતે પેદા કરીને ખાતા મુસ્કલ પડે છે તો વેહેચણુ શું કરે ?—ને એજ ચાલ છે.

૫. એનો ચાલજ નથી.

૬. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, અનવચ્ચ પોતે ખાપ આપે છે, જે ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે હોય તો.

ક્રિયા બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગર મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧.

૧. ચાલતો ખરો.
૨. ગમે તો કરે.
૩. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે.
૪. જીવતાં નહીં થયું તો મુઆ પછી પણ થાય.
૫. હા છે.
૬. હા.
૭. નિત્યેએ કરે ને એકતરે પણ કરેછે.
૮. અમારી ન્યાતના શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૧. એ કાંઈ મુકરર નથી, પણ કોઈએક કરેછે પણ ખરા.
૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને દ્રેષ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૧૩. મુજરે આપે.
૧૪. કાંઈ વાટ જુએ નહીં.
૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૬. તેની આખર પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહીં.
૧૭. મરનારની આખર તથા સત્તા વિચારીને કરવો.
૧૮. એવા વાજખી ખરચ મુજરે આપવામાં કાંઈ હરકત થાય નહીં.
૧૯. ના.
૨૦. સઘળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય ને પોતે જાતે કરે તો સાઈ, ને કદાચ દેશાંતર ગયો હોય તો તેનો અટકાવ પણ રહે નહીં.

૨૧. વરસી તે વરસ દાહાડામાંજ થાય.
૨૨. લીધ પરણાવવી તે વરસ દાહાડામાંજ પરણાવવી. ને એમ કરતાં કાંઈ સૂતકનો અટકાવ પડે તો સૂતકાંતે તે કરવું.
૨૩. મોટા ભાઈ હાજર નહીં હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૨૪. મોટા ભાઈ હાજર નહીં હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૨૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કીધામાં આવેછે.
૨૬. ના. પણ જે દ્રેષે કરીને ન કરે તો ન્યાત પુછે, ને અશકત હોય ને નહીં થઈ શકે તો પરદાર કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તેજ.
૨૭. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે.
૨૮. અમારામાં બેરાંને તો ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી; પણ એ બેમાંથી શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર હોય તે આજ્ઞા આપીને કરાવે.
૨૯. હા.
૩૦. શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે.
૩૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૨. એ કાંઈ મુકરર ધારો નથી.
૩૩. પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સર્પિંડીકરણ તો એકજ થાય, ને સંવત્સરી તો જેને ગમે તે કરે.
૩૪. ના.
૩૫. ના.
૩૬. એ કાંઈ મુકરર નથી.
૩૭. શ્રદ્ધા હોય તો જમાડે.
૩૮. એ વાતમાં કાંઈ નિયમ નથી.
૩૯. હા. બની શકેછે, પણ બેઉની ખુશીએ.

નાગર-બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરત-
નાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૨.

૧. હા.
૨. હા.
૩. મળતર પ્રમાણે.
૪. સત્તા પ્રમાણે.
૫. હા.
૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અન્ય ન્યાતિએ બાળ્યો હોય તો પુત્તળ કરવું.
૭. હા.
૮. શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. અટકાવ પડે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે.
૧૧. પોતાની ખુશીથી જીવત ક્રિયા કરેછે.
૧૨. મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે કરે.
૧૩. હા.
૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે, કલમ ૧૨માં લખ્યોછે.
૧૬. ઉભયતાની ખુશી.
૧૭. પોતાની આબરૂ તથા સત્તા પ્રમાણે કરે તો મુજરે આપે.
૧૮. એ વાત આજદિનસુધી થઈ નથી તો શું લખીએ ?
૧૯. શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે.
૨૦. વરસી વરસ દાહાડામાં થાય.
૨૧. લીલ વરસ દાહાડામાં પરણાવે.
૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૩. શાસ્ત્રમાં ઘટે તે કરે; એનો જવાબ ઉપર લખ્યો, કલમ ૧૨.
૨૪. પંચકમાં મરે તો પંચકશાંતિ કરે.
૨૫. ના.
૨૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૭. મરનારની મોસાળની સત્તામાંથી કરે, અગર સત્તા ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને ઘટે તે કરે.

૨૮. હા.

૨૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩૦. શાસ્ત્રની વિધિ પ્રમાણે.

૩૧. પાંધડી બાંધવાનો તેરમાને દાહાડે ચાલ છે.

૩૨. વેહેચણુ કસ્યા પછી સંપત્તિ તથા શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩૩. લાહાણાનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા આપે-મળતર પ્રમાણે.

૩૪. સત્તા પ્રમાણે.

૩૫. તેરમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત ૬ કરવાનો ચાલ છે. જનોઈની જમણુવાર ૪ તથા અધરણીની ચાર તથા લગનની ૫. પરદેશનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.

૩૭. હા.

૩૮. દિન ૧૫ પછી.

૩૯. હા.

નાગર-વડનગરા સુરતી ગીરજશંકરના ત-
ડનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૨૪૩.

૧. ચાલ તો ખરો.
૨. ગમે તો કરે.
૩. આંકડો કંઈ મુકરર નથી, પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે.
૪. જીવતાં નહીં થયું તો મુઆ પછી પણ થાય.
૫. હા છે.
૬. હા.
૭. નિત્યેએ કરીએ ને એકતરે પણ કરેછે.
૮. અમારી ન્યાતના શાસ્ત્રપ્રમાણે થાય.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૧. એ કંઈ મુકરર નથી, પણ કોઈ કરેછે પણ ખરા.
૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને દ્રેષ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૩. મુજરે આપે.

૧૪. કંઈ વાટ જુએજ નહી.
 ૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
 ૧૬. તેની આખર પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.
 ૧૭. મરનારની આખર તથા સત્તા વિચારીને કરવો, એ વાળખી ખરચ મુજરે આપવામાં કાંઈ હરકત થાય નહી.
 *૧૮. ના.
 ૧૯. સઘળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય તે પોતે જાતે કરે તો સાઈ, ને કદાચિત દેશાંતર ગયો હોય તો તેનો અટકાવ પણ રહે નહી.
 ૨૦. વરસી તો વરસ દહાડામાંજ થાય.
 ૨૧. લીલ પરણાવવી તે વરસ દહાડામાંજ પરણાવવી ને એમ કરતાં કંઈ સૂતકનો અટકાવ પડે તો સૂતકાંતે કરવી.
 ૨૨. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
 ૨૩. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
 ૨૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કીધામાં આવેછે.
 ૨૫. ના. જે દ્રેષે કરીને ન કરે તો ન્યાત પુછે, ને અશક્તિ હોય ને નહી થઈ શકે તો પરદારા કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તે.
 ૨૬. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
 ૨૭. અમારામાં જૈરાંને તો ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, પણ બેમાંથી શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર હોય તે આવીને કરાવે.
 ૨૮. હા-અસ્થિ ન મળે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
 ૨૯. શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે.
 ૩૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે તો ખરો, પણ યથાશક્તિ.
 ૩૧. એ કંઈ મુકરર ધારો નથી.
 ૩૨. પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સર્પિંડીકરણ તો એકજ થાય, ને સંવત્સરી તો જેને ગમે તે કરે.
 ૩૩. પોતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે આપે.
 ૩૪. ના.

* સવાલનો સંબંધ ભેતા ૧૮ માં સવાલનો જવાબ સતરમાં જવાબમાં મળ્યો જણાયછે; ને ૧૮ માં જવાબ ૧૯ માં સવાલનો જણાયછે. એજ પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર જવાબ છે. ૩૬માં જવાબ નિરર્થક છે.

૩૫. ઓદશથી તે વરસી લગીમાં જમણવાર ચાર કરે. પછી તો ઓછી અથવા વધતી કરવામાં પોતાની પ્રત્નસતા.

૩૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૩૭. હા. ચાલ છે.

૩૮. એ વાતમાં કંઈ નિયમ નથી.

૩૯. હા, બની શકેછે, પણ બેહુની ખુશીથી.

નાગર-વડનગરા ગ્રાહણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૨૪૪.

૧. ચાલ તો ખરો.
 ૨. ગમે ભારે કરે.
 ૩. આંકડો કાંઈ નિશ્ચય નથી, પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે.
 ૪. જીવતાં ન થયું હોય તો મુઆ પછવાડી પણ થાય.
 ૫. હા છે.
 ૬. હા.
 ૭. નિત્યે અથવા દશમે દિવસે થાય.
 ૮. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર તથા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે.
 ૯. શાસ્ત્ર તથા વૃદ્ધના સંપ્રદાય પ્રમાણે.
 ૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
 ૧૧. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં પોતાની શ્રાદ્ધ દિક ક્રિયા કરવાનો ચાલ વૃદ્ધપરંપરાથી નથી.
 ૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને અવરોધ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
 ૧૩. હા, મુજરે આપે.
 ૧૪. કોઈ વાટ જોય નહી.
 ૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે, અથવા વૃદ્ધના ચાલ પ્રમાણે.
 ૧૬. તેની આખર પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.
 ૧૭. મરનારની આખર તથા સત્તા પ્રમાણે કરે.
 *૧૮. ના.

* સવાલનો સંબંધ ભેતા ૧૮ માં જવાબ ૨૬માં મળ્યો છે, ને ૧૮ માં જવાબ છે તે ૧૯ માં સવાલનો છે, તર્થી બીજા જવાબ ઉત્તરોત્તર વાંચવા.

૧૯. સધળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય તો તે કરે, ને ક્ષાયિત દેશાંતર ગયો હોય અથવા વ્યાધ્યાદિઅસ્ત હોય તો તેનો અટકાવ રહે નહીં.

૨૦. વરસી તે વરસ દાહાડામાં થાય.

૨૧. લીલ પરણાવવી તો વરસ દાહાડામાં પરણાવવી. એમ કરતાં સૂતકનો અટકાવ આવ્યો હોય તો સૂતકાંતે કરવું.

૨૨. મોટા ભાઈ ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૩. એનો જવાબ ૨૨ માં કલમમાં લખ્યો છે.

૨૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૫. ના, પણ દ્રેષે કરીને ન કરે તો તેને ન્યાત પુછે, ને અશક્ત હોય તો પરદારા કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તેજ.

૨૬. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે.

૨૭. અમારામાં બેરાંને તો સારવાનો ચાલ નથી; પણ મરનારની કાકી અધિકારી છે, વાસ્તે તે કોઈને આજ્ઞા આપે, ને દ્રેષે કરીને આજ્ઞા ન આપે તો તેની બેહેન કોઈ પાસે કરાવે.

૨૮. હા.

૨૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩૦. અમાવાસ્યા વિગેરે શાસ્ત્રવિહિત કરેછે તેજ પ્રમાણે કરવો.

૩૧. તે ચાલનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩૨. પ્રેતશ્રાદ્ધ સપિંડીકરણ એકજણ કરે ને સંવત્સરીનો કંઈ મેળ નથી.

૩૩. લાહાણું તો નથી. દક્ષણા તો જેને જે મળે તે આપે.

૩૪. એકાદશાએ જન્મવાનો ચાલ નથી, ને દ્વાદશા તો માતૃપક્ષમાં થાય ને ત્ર્યોદશા પ્રભૃતિ વરસી પર્વતથી તો ન્યાત ત્રણ કરે. તે ઉપરાંતથી તો ૧૭ સુધીમાં જેટલી મળે તેટલી કરે.

૩૫. સામર્થ્ય પ્રમાણે-આંકડો મુકરર નથી.

૩૬. હા, જમાડે.

૩૭. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩૮. હા, બની શકેછે, બેની ખુશીથી.

નાગર-બ્રાહ્મણ વીશનગરા ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૦.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમો સર્વે કરીએ છીએ, ને કોઠીલમત અમારામાં નથી.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે તો સારું, નહીતર કોઈકિ ન્યાતિખરચ વિગેરે થોડું ધણું કરેછે, પણ તેના અધિકારીને ક્રિયા કરવી પડેછે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે; ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને કાંઈ રજાની જરૂર નહીં, ને વધતો ખરચ કોઈ મુજરે આપે નહીં, વાજબી હોય તે મુજરે આપે.

૮. વારસ જેરહાજર હોય તો અત્રાપિ વારસ થતો નથી. અત્રાપિ પોતાની ન્યાતનો ક્રિયા કરે ને ક્રિયા કરેથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તેની ક્રિયા પોતાના ગોત્રમાં થાય, ને ખરચ વારસામાંથી થાય. ને વારસો તો મરનારની ધણિયાણી તથા છોકરો તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા એમાંનું કોઈ નથી તો પાછો મોસાળના ત્રિપુરૂષ લગીમાં જે કોઈ હોય ત્યાં પાછો જાય. તે મરનારની માથી ઉતરતા શાસ્ત્રમાં કહેલા ભાઈઓ વિગેરે વારસો પાસે જાય, તે લઈને માલધણીના શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરે. એમાંનું કોઈ નથી તો ન્યાત વારસ છે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા શક્તિ પ્રમાણે. ને જેના ઘરની દક્ષણા વધતી આપવાની રીત છે, પરાપુર્યેથી તે વધતી આપે.

૧૨. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને શાસ્ત્રમાં લખેલા કામ ઉપર ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારામાં તો તેરમાની તથા છમાસી તથા વરસીની જુમસે ન્યાત ત્રણ તો જમાડવાનો ચાલ છે;

ને પોતાની આખરવાળોછે તે વધતી પણ જમાડેછે, તેવો પણ ચાલ છે.

૧૪. એનો જવાબ-પોતાની સમજણ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ-વીશલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ
તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમો કરીએ છીએ, ને કોઠીલ મત અમારામાં નથી.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે તો સાઈ, નહીતર કોઈ ન્યાતિખરચ વિગેરે થોડું ઘણું કરેછે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે, ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજાની કાંઈ જરૂર નથી, ને વધતો ખરચ કાંઈ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ ગેરહાજર હોય તો અત્રાપિ પોતાની ન્યાતનો ક્રિયા કરે; ને તે કયાથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તેની ક્રિયા તેના ગોત્રમાં થાય. પોતાનું ગોત્ર ઘણું નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજબી ખરચ કરે; ને વારસાનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણે. ને માલ જે લે તે મૂળ માલધણી જેના શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરતો હોય તેના તે કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, શાસ્ત્રમાં લખેલા કામ ઉપર ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારામાં તો ન્યાત શુભ તથા અશુભની છે, તેની વિગત:-

ન્યાત શુભનીમાં પહરોણા લોક આવે ગૃહસ્થ તથા વેદિયા તે પોતાની રીત પ્રમાણે લે.

જનોઘની ન્યાત એક, પછી મળે તે પ્રમાણે. લગનની ન્યાત વરવાળાને ઘેર ૨-૫છી મળતર પ્રમાણે.

કન્યાવાળાને ઘેર ન્યાત ૨-મળતર પ્રમાણે.

અધરણીની ન્યાત ૧-૫છી મળતર પ્રમાણે.

અશુભની ક્રિયાની ન્યાત તેરમા વિગેરે:-

૧ તેરમાની. ૧ છમાસીની. ૧ વર-

સીની-૫છી તો મળતર પ્રમાણે.

૧૪. એનો જવાબ પોતાની સમજણ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ-ઔદિચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિખણૂપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતા આખર આવવા વખત પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.

૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે આટલુંજ પુન્ય કરાવવું; જેને જે મળે તે.

૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી પટ્ટપિંડ કરેછે.

૬. પરદેશમાં મરે તેને પટ્ટપિંડ કોણે કચ્ચા ને કોણે આગ મુકી એનો નિશ્ચય નથી સારે તેનું પુતળ કરવું ઘટેછે.

૭. દશ દાહાડા લગી દશાના પિંડ કોઈ રોજરોજ કરેછે, ને કોઈ દશાને દાહાડે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ થયા, ને કદાપિ કોઈ મરી ગયું કે કોઈએ જણ્યું સારે શાસ્ત્રની આજ્ઞા થાય તે પ્રમાણે કરવું.

૯. સૂતક દશ દાહાડા લગી પાળીએ છીએ.

૧૦. સપિંડીકરણ બારમે થાયછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો વરસ લગીમાં-શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે જે વખત હાથ આવે તે વેળા કરેછે.

૧૧. મરનારની પછવાડે સળ્યા, ગાય, પદ, ઉમા-મહેશ્વર, તલપાત્ર, ધૂતપાત્ર, વરણપાત્ર, સાત દ્રોણ તેરમાને દાહાડે આપવાનો ચાલ છે.

૧૨. જેને કોઈ પાછળ વારસ નથી તે પોતે જીવતાં પોતાની ક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે-તેથી તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

૧૩. મોટા ભાઈ આપની ક્રિયા નહી કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે.

૧૪. નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે ત્યારે તેને આપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપવો ઘટેછે.

૧૫. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના ભાઈએ આપનો ક્રિયાકાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોવી લાયકછે.

૧૬. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સપિંડીકરણની સઘળી ક્રિયા કરે ને સપિંડીકરણનો કાળ જતો હોય તો તેઓ કરે.

૧૭. ક્રિયાના ખરચમાં ખીજ ભાગદારની રજા જોઈએ ખરી, પણ તે જો નહીજ આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય ત્યારે વગર રજાએ ક્રિયા કરે ને તે ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લેવો.

૧૮. રીત કરતાં વધતો ખરચ ખીજ ભાગદારની રજાવિના કરે ત્યારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૯. પુત્રને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માને પુત્ર છતાં અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જોઈએ. તે પુત્રવિના ખીજને સપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર નથી—પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ પડે ત્યારે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી નહી થાય ત્યારે તે અટકાવને અંતે વરસી થાય.

૨૩. મોટા ભાઈ છતાં ખીજને સપિંડીકરણનો અધિકાર નથી.

૨૪. મોટા ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઈ ખીજે ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા છતાં કોઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.

૨૮. જે શખસ એક સગી બેહેન તથા વિધવા

કાકીને મુકીને મરે ત્યારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે. ને જુદો હોય તો વારસ બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતથી વટલીને મરે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરી ગયા પછી પુત્તળ કરે તે જીવતોજ નથી, તે ન્યાતમાં ક્યાંથી આવે ?

૩૨. જેણે આગ મુકી ને શ્રાદ્ધ કચું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે, ને તે સારનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી અથવા પિત્રાઈથી પાઘડી આવે.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેણ કરી છે તોએપણ વડો ભાઈ સપિંડીકરણ વિગેરે કરે ને સમચરી પોતાને ઘેર જુદા જુદા કરે તો થાય.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી, ને કોઈ સંપત્તવાન હોય ને કરે તો તેને કાંઈ ના નહી કેહેવાય.

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં શું ખરચ કરવો એ મુકરર આંકડો નથી, જે મળે તે.

૩૬. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે તેરમા લગીમાં ન્યાત રીતે જેને જેવું મળે તેવું કરેઈ, ને વરસીની જમણુવાર પણ મળે તે કરેછે.

*૩૭. એ કલમનો જવાબ ૩૬ મી કલમમાં આવ્યો છે.

૩૮. મરનારની પાછળ વરસ લગી નિતવાળિયો મળે તે જમાડે.

૩૯. નિતવાળિયો જમી ઉઠ્યા પછી એ દાહાડે આપણે ઘેર આવે તે મુકરર નથી.

૪૦. જે ઘેરી મરી જાય ને તેની દિકરી પોતાની ગાંઠથી ક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, ને નહી કરે તો તેને અટકાવ નથી; ને તેના વારસને કરવી ઘટેછે, ન કરે તો કોઈ તેને મેહેણું મારે.

પ્રાહ્મણ્ય-ઔદિય સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળી-
આનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. હા. ચાલ છે.

૨. હા. છે.

* આ જવાબ નકામો છે. ૩૮ માંથી ૩૭ માણી જવાબ ઉત્તરોત્તર વાંચવા.

૩. જોને મળે તેટલું કરે.
૪. હા. કરવું.
૫. હા. કરેછે.
૬. હા. પુત્તળ કરેછે.
૭. દશાષ્ટક દશ દાહાડા કરે, વા દશમે દાહાડે દશ કરે.
૮. સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
૯. દશ દાહાડા પાળે સૂતક.
૧૦. અટકાવ થયે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે વર્ષમાં.
૧૧. કોઈ કરે, પણ નિશ્ચે નહી.
૧૨. મોટા ભાઈ ક્રિયા ન કરે તો તેની આજ્ઞાએ નાહનો કરે. મોટા ન કરે ને આજ્ઞાએ ન આપે સારે નાહનો સુખે કરે.
૧૩. યોગ્ય ખરચ મુજરે આપે.
૧૪. ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે સાંસુધી વાટ જુએ.
૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૧૬. ભાગદારની રજા જોઈએ, ને તે રજા ન આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય તો તે ન જવા દે. ખરચ મુજરે લે-યોગ્ય ખરચું હોય તેટલું ક્રિયા કરનારો.
૧૭. રજાવિના કરે તો રીત કરતાં વધતું મુજરે ન આપે.
૧૮. ન આપે.
૧૯. પુત્રવિના મા કરે; પુત્ર હતો ન કરે.
૨૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૧. વર્ષમાં કોઈ કારણ આવ્યું તો તેને અતે વર્ષે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૩. બીજો ભાઈ કરે, શ્રાદ્ધકાળ ન જવા દે.
૨૪. મોટા ન હોય તો નાહનો કરે.
૨૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૬. વારસવિના ક્રિયા ન કરે.
૨૭. ભત્રીજાનો પુત્ર શ્રાદ્ધનો અધિકારી છે, ઘણીનો ભત્રીજો-તેનો પુત્ર.
૨૮. મરનારના માલમાંથી કાઢી કરે, ને મીલકતની વારસ બેહેન.
૨૯. વટલેલાનું શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૦. પુત્તળ કરે તે દિનથી આરંભીને ક્રિયા કરે.
૩૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ.

૩૨. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાધડી પેહેરે, ને તેને સાસરેથી અથવા મો-સાળથી મુગટો આપે, ને મિત્રની પાધડી આવે; ને કોઈની ન આવી તો પોતાના ઘરની બાંધે.
૩૩. મોટાને સપિંડી વિગેરે સઘળા અધિકાર છે, ને પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સંવત્સરી સઘળાએ કરે.
૩૪. લાહાણું તથા દક્ષણાની રીત નથી.
૩૫. નથી.
૩૬. અગિયારમાને દાહાડે સગાં જમે, ને બારમે રીતના મોટાં સગાં કરે, ને તેરમે ન્યાત કરે, ને વાંધે ન્યાત કરે એ નિશ્ચે.
- *૩૭. ચાલ નથી.
૩૮. એમાં તરફેણની ખુશી જોઈએ.

બ્રાહ્મણ-ઔદિય ટોળકિયા સુંરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૫.

૧. વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.
૨. પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.
૩. કોઈ નિશ્ચય નથી જે આટલું કરવું; જોને જેવું મળે તેવું કરે.
૪. મુઆ પછી પુન્યદાન કરેછે.
૫. ષટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે.
૬. પુત્તળ કરવું ઘટેછે.
૭. કોઈ રોજરોજ કરેછે, ને કોઈ સામઠાં દશાને દિવસે કરેછે.
૮. એકાદશા, દ્વાદશાકર્મ અટકાવ આવે સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
૯. સૂતક દશ દાહાડા સુધી પાળીએ છેએ.
૧૦. સપિંડીકર્મ દ્વાદશાને દિવસે કરેછે, ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વરસ દિવસ લગીમાં જે વખત હાય આવે તે વખત કરેછે.
૧૧. જોને કોઈ વારસ નથી તે જીવતક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે; તેથી તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

* ૩૭-૩૮ ના જવાબ ૩૭ માં છે. ૩૮ માં જવાબ ૩૯ માં છે. વાલનો છે.

૧૨. મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા નહી કરે સારે નાહનો ભાઈ કરેછે.

૧૩. નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે સારે તેને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપવો ઘટેછે.

૧૪. ક્રિયાકાળ પોહોંએ લાંસુધી વાટ જોવી ઘટેછે.

૧૫. સપિંડીકરણવિના સઘળી ક્રિયા કરે, ને સપિંડીકરણનો કાળ જતો હોય તે. તે પણુ કરે.

૧૬. ભાગદારની રજા જોઈએ તો ખરી, પણુ તે જો નહી આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય સારે રજાવિના ક્રિયા કરે, ને તે ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લે.

૧૭. રીત કરતાં વધતો ખરચ ભાગદારની રજા વિના કરે તો તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૯. ક્રિયા કરવાનો પુત્રનો અધિકાર છે.

૨૦. સપિંડીકરણ કરવાનો માને અધિકાર નથી-પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ પડે સારે તે કારણને અતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસી વરસમાં નહી થાય સારે અટકાવને અતે થાય.

૨૩. મોટા ભાઈ છતાં બીજાને અધિકાર નથી.

૨૪. મોટા ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. તેનો વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે, પંચક વિધિ થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઈ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થતો નથી.

૨૭. વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા શિવાય બીજા કોઈને ક્રિયાનો અધિકાર નથી.

૨૮. તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે, ને વારસ તો એહેન છે, પણ તે મરનારનો ક્રિયાખરચ તે પૈસામાંથી થાય.

૨૯. વટલી જાય ને મરે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. શાસ્ત્રથી ઠરે તે દિવસે કરવું.

૩૧. પુત્તળ કસ્યા પછી કોઈ જીવતો આવતો-જ નથી.

૩૨. જે શખસ શ્રાદ્ધ કરેછે તેને જેના ધરની પાલડી ઘટારત હોય લાંથી આવેછે.

૩૩. સપિંડીકર્મ મોટા ભાઈ કરે, ને બીજા ભાઈ સમચરી જુદું જુદું કરે તો થાયછે.

૩૪. અમારામાં રીત નથી, ને લાહાણું તથા દક્ષણા કરે તો તેની ખુશી.

૩૫. ખરચ કરવાનું મુકરર નથી, જે મળે તે કરે.

૩૬. જેને જેવું મળેછે તેવું વરસી સુધીમાં કરેછે.

૩૭. નિતવાળિયો મળે તે જમાડે, ને ચાલ તો નથી.

૩૮. નિતવાળિયો ઉઠ્યા પછી તુરત પાછો આવે.

૩૯. દિકરો બેઠાં છે ત્યાં સુધી મા (અને) કરજ કાઢાડીને ક્રિયા કરવાની અધિકારી નથી.

બ્રાહ્મણ-શિહોરા ઔદિય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૬.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતા આખર આવવા વખત પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. કંઈ નિશ્ચય નથી કે આટલું પુન્ય કરવું, જેને જે મળે તે.

૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી પરપિંડ કરેછે.

૬. પરદેશમાં મરે તેના પરપિંડ કોણે કર્યો ને કોણે આગ મુકી, એવો નિશ્ચય નથી સારે તેનું પુત્તળ કરવું પડેછે.

૭. દશ દાહાડા લગી દશાના પિંડ કોઈ રોજરોજ કરેછે ને કોઈ દશાને દાહાડે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ થયા ને કદાપિ કોઈ મરી ગયું કે કોઈએ જણ્યું સારે શાસ્ત્રની આજ્ઞા થાય તે પ્રમાણે કરવું, સૂતક દશ દાહાડા પાળીએ છેએ.

૯. સપિંડીકરણ બારમે થાયછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો—

૧૦. વરસ લગીમાં શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે જે વખત હાથ આવે તે વેળા કરેછે.

૧૧. મરે તેની પછવાડે સંજ્યા, ગાય, પદ, ઉમામ-
હેશ્વર, તળપાત્ર, ધૃતપાત્ર, વરુણપાત્ર, સતદાન તેરમાને
દાહાડે આપવાનો ચાલ છે. નામા ન્યાતના આપવાં.

૧૨. જેને કોઈ પાછળ વારસ નથી તે પોતે જી-
વતાં પોતાની ક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે(થી)
તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

૧૩. મોટો ભાઈ આપની ક્રિયા નહી કરે સારે
નાહનો ભાઈ કરેછે.

૧૪. નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે સારે તેના
આપના માલમાંથી મુજરે આપવો પડેછે.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહના
ભાઈએ આપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંએ સાંસુધી વાટ
જેવી લાયકછે.

૧૬. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો
ભાઈ સપિંડીકરણુવિના સધળી ક્રિયા કરે, ને સપિંડી-
કરણુનો કાળ જતો હોય તો તેઓ કરે.

૧૭. ક્રિયાના ખરચમાં ખીજ ભાગદારની રજ
જોઈએ ખરી, પણ તે જો નહી રજ આપે ને ક્રિયાનો
કાળ જતો હોય સારે વગર રજએ ક્રિયા કરે; ને તે
ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લેવો.

૧૮. રીત કરતાં વધતો ખરચ ખીજ ભાગદારની
રજવિના કરે સારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો
ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૯. પુત્રને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માને પુત્ર
છતાં અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણુ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જો-
ઈએ. તે પુત્રવિના ખીજને સપિંડી કરવાનો અધિકાર
નથી-પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ
પડે તે કારણને અતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી નહી થાય સારે
તે અટકાવને અતે વરસી થાય.

૨૩. મોટો ભાઈ છતાં ખીજને સપિંડી કરવાનો
અધિકાર નથી.

૨૪. મોટો ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર
હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન શાસ્ત્ર પ્ર-
માણે થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઈ ખીજે ક્રિયા કરે તેથી તે
વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા છતાં
કોઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.

૨૮. જે શખસ એક સગી બેહેનને તથા વિધવા
કાકીને મુકીને મરે સારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિ-
કાર કાકીને છે, ને જુદો હોય તો વારસ બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતથી વટલીને મરે
તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરી ગયા પછી પુત્તળ કરે, તે જીવતો નથી
તે ન્યાતમાં કયાંથી આવે ?

૩૨. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને
દાહાડે પાધડી બાંધે-તે સારનારને સાસરેથી અથવા
મોસાળથી અથવા મિત્રથી પાધડી લાવે તે બાંધે,
ને નામા પહોરણા આપે-ન્યાતના ચાલ મુજબ.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરીછે તોએપણુ વડો
ભાઈ સપિંડીકરણુ વિગેરે કરે, ને સમચરી પોતપો-
તાને ઘેર જુદા કરે તો થાયછે.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુંની રીત
નથી, ને કોઈ સંપત્તિવાન હોય ને કરે તો તેને કો-
ઈથી ના નહી કેહેવાય.

૩૫. ક્રિયા આખતમાં શું ખરચ કરવો એ મુકરર
આંકડો નથી.

૩૬. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે તેરમા
લગીમાં ન્યાત રતે જેને જેવું મળે તેવું તે ખરચેછે.
ને વરસીની જમણુવાર પણ મળે તે કરેછે.

*૩૭. આ કલમનો જવાબ ૩૬ છત્રીસમી કલ-
મમાં આવ્યોછે.

૩૮. મરનારની પાછળ વરસ લગી નિતવાળિયો
મળે તે જમાડે.

૩૯. નિતવાળિયો જમી હુથ પછી તે દાહાડે
આપણે ઘેર આવે તે મુકરર નથી.

૪૦. જે ઘેરી મરી જાય તેની દીકરી પોતાની
ગાંઠથી ક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, ને નહી કરે તો
તેને અટકાવ નથી. ને તેના વારસને કરવી ઘટે નહી,
કરે તો તેને કોઈ મહેણું મારે.

* ૩૭ મો જવાબ નકામો છે. ૩૮ માં જવાબને ૩૭ મો મહી
ઉત્તરોત્તર જવાબ વાંચવા.

બ્રાહ્મણ-ઐદિય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઇશા-
મળિયા-પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૮.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.
૨. જીવતાં આખર આવતી વખત પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.
૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે પુન્ય આટલું કરવું, જેને જેટલું મળે તેટલું કરે છે.
૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરે છે.
૫. મુઆ પછી પટપિંડી કરે છે.
૬. પરદેશ મરી જાય ને પટપિંડ કર્યા નથી અને અમિસરંકાર કરેલો નિશ્ચય નથી તેનું પુત્તળ કરે.
૭. દશાના પિંડ દશ દાહાડા કરે છે વા દશમે દાહાડે દશ કરે છે.
૮. દશાપિંડ થાય ને પિત્રાઈમાં કોઈ મરે વા પ્રસવે લારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
૯. સતક દશ દાહાડા પાળીએ છેએ.
૧૦. સપિંડીકર્મ તે બારમાને દાહાડે કરે છે. તેમાં અટકાવ આવે લારે વર્ષદિવસમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.
૧૧. કાંઈ નિશ્ચય નથી, પણ કોઈ કરે છે ખરું.
૧૨. મોટા ભાઈ ક્રિયા બાપની ન કરે તો મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી નાહનો કરે. કદાપિ મોટા ભાઈ કરે નહીં ને આજ્ઞાએ આપે નહીં લારે નાહનો ભાઈ મુખે કરે.
૧૩. નાહનો ભાઈ ખરચ કરે તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે બાપની ક્રિયા કરે તેમાં આપે, યોગ્ય હોય તે.
૧૪. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય લારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે લારે સુધી વાટ જીએ.
૧૫. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય લારે નાહનો ભાઈ ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૧૬. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ, ને તે ભાગદાર રજા ન આપે તો તે ક્રિયાનો કાળ જતો હોય તો ક્રિયા કરે ને તેનો ખરચ ભાગદાર પાસેથી મુજરે લે, યોગ્ય હોય તેટલો.

૧૭. રીત કરતાં વતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારની રજા વગર બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.
૧૮. પુત્ર નહીં હોય લારે મા ક્રિયાકર્મ કરે છે.
૧૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.
૨૦. મરનારના વર્ષ દાહાડામાં કાંઈ કારણ આવ્યું તો તે કારણને અંતે વરસી થાય શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૨. મોટા ભાઈ ન હોય તો બીજો ભાઈ કરે, સપિંડી શ્રાદ્ધ કાળ જવા ન દે.
૨૩. મોટા ભાઈ છતાં બીજા ભાઈને એકાદશાનો અધિકાર નથી, તે ન હોય તો બીજો કરે.
૨૪. પંચકમાં મરે તેનું વિધાન કરે છે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૫. વિધવા મરી ગઈ તેના ધણીના ભત્રીજાનો દિકરો શ્રાદ્ધનો અધિકારી છે.
૨૬. વારસવિના ખરચનો અધિકારી બીજો નથી.
૨૭. મીલકત મોસાળની છે ને તે ધણી મરી ગયો તેની ક્રિયા મરનારના માલમાંથી કાકી કરે, ને તે મીલકતની વારસ મેહેન.
૨૮. વટલેલો મરે તેનું શાસ્ત્ર કહે તે કરીએ છીએ.
૨૯. પુત્તળ કરીએ તે દિનથી આરંભીને ક્રિયા કરીએ.
૩૦. મરનારનું પુત્તળ કર્યું ને પ્રાણી શુદ્ધ થયો તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૧. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે, ને શ્રાદ્ધ કરનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી મુકટો આપે; ને મિત્રની પાઘડી આવે. કોઈની ન આવે તો પોતાના ઘરની બાંધે છે.
૩૨. મોટાને સપિંડી વિગેરે સઘળો અધિકાર છે. ને પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સંવત્સરી સઘળાએ કરે છે.
૩૩. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાં બાબતનો ટંટો છે હાલમાં વાસ્તે અમે સાહેબને એનો જવાબ લખી આપ્યો નથી. જ્યારે ટંટો મટશે લારે એનો જવાબ લખી આપીશું.
૩૪. ક્રિયા બાબતમાં કાંઈ મુકરર નથી ખરચનો આંકડો.
૩૫. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમે દાહાડે સગ જમે છે. ને બારમે રીતીનાં મોટાં સગાં કરે, ને તેર

માંને દાહાડે ન્યાત કરે, ને વરસીની ન્યાત કરે.

૩૬. ન્યાતનું મુકરર છે.

૩૭. મરનારની પછવાડે નિતવાળિયો જમાડવાનો ચાલ નથી.

૩૮. નિતવાળિયો જમાડવાનો ચાલ નથી, તેનો જવાબ શું કહીએ ?

૩૯. વિધવા સ્ત્રી છે ને છોકરો નાહનો છે તો એમાં તરફેણની ખુશી જોઈએ.

પ્રાણલુ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી- નો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૯.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિજ્યપૂજા તથા પ્રાચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતાં આખર આવતી વખત પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે આટલું કરવું ઘટે છે, જેને જેટલું મળે છે તેટલું કરે છે.

૪. મુઆ પછી પુન્યદાન કરે છે.

૫. મુઆ પછી પટ્પિંડ કરે છે.

૬. પરદેશ મરી જાય ને પટ્પિંડ કોણે કર્યા ને અમિસંસ્કાર કોણે કર્યો, એ નિશ્ચય નથી સારે તેનું પુત્તળ કરે છે.

૭. દશાના પિંડ કોઈ દશ દાહાડા કરે છે, ને કોઈ દશાને દાહાડે કરે છે.

૮. દશાના પિંડ થાય ને પિત્રાઈમાં કોઈ મરે અથવા કોઈને પ્રસવ થાય સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.

૯. સ્તતક દશ દાહાડા પાળીએ છે.

૧૦. સપિંડીકર્મ કરવું તે બારમાને દિવસે છે. કદી તેમાં અટકાવ આવ્યો સારે વરસ દિવસમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

૧૧. જેને કોઈ વારસ પછવાડે કરનાર નથી, તથા જેને વારસ છે ને તેની સાથે બનાવ નથી તેથી તેના મનમાં એવું આવે કે મારી પછવાડી એ કાંઈ કરશે નહીં તે જીવતક્રિયા કરે છે, પણ તેનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉદ્ધાર થાય નહીં.

૧૨. મોટો ભાઈ ક્રિયા માબાપની ન કરે તો નાહનો ભાઈ મોટા ભાઈની આગ્રાથી કરે. કદાપિ મોટો ભાઈ પોતે કરે નહીં ને આગ્રા પણ આપે નહીં સારે નાહનો ભાઈ સુખે કરે.

૧૩. નાહનો ભાઈ ખરચ કરે, તે બાપની ક્રિયા કરે, તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે આપે.

૧૪. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે સાં સુધી વાટ જુએ.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તેની વાટ શ્રાદ્ધના કાળ સુધી જુએ. એટલામાં ન આવે તો નાહનો ભાઈ સુખે સઘળી ક્રિયા કરે.

૧૬. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ. ને તે ભાગદારે નહીં રજા આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય સારે ક્રિયા કરે, ને તેનો ખરચ ભાગદારેથી મુજરે લે.

૧૭. રીત કરતાં વતો ખરચ કરે તેમાં બીજા ભાગદારની રજા વિના કરે સારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વતો ખરચ કરે તેને મુજરે આપે નહીં.

૧૮. એનો જવાબ ઉપરના સત્તરમા આંક પ્રમાણે (જવાબ) છે.

૧૯. પુત્ર છતાં માને અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જોઈએ, ને પુત્ર વિના સપિંડીકરણનો બીજાને અધિકાર નથી.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવાનો અટકાવ પડે સારે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવે.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી ન થાય સારે અટકાવને અંતે વરસી થાય.

૨૩. મોટા ભાઈ છતાં બીજા ભાઈને સપિંડીકરણનો અધિકાર નથી.

૨૪. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે ભાઈ એકદશ શ્રાદ્ધ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન કરે.

૨૬. વારસ છતાં બીજાએ ક્રિયા કરી તેથી વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરી ગઈ તેના બત્રીજા છતાં બીજાને અધિકાર નથી.

૨૮. જે શખસ સગી બેહેન તથા કાકીને મુકીને મરે સારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે, ને જુદી હોય તો વારસ તેની બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતમાંથી વટલી ગયો ને મરે તેનું પુત્તળ કરે છે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરીગયા પછી પુત્તળ કરે તેથી મરનાર શુદ્ધ થયો માટે શુદ્ધ મરે ને તેની પછવાડે જોડેલો ખરચ થાય તેટલો તેની પછવાડે ખરચ કુટુંબીનો થાય.

૩૨. જેને આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે (ને) તેરમાને દાહાડે પાધડી બાંધે. ને શ્રાદ્ધના કરનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી વા મિત્રથી પાધડી આવે, કોઈની ન આવે તો ઘરની બાંધે.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય તોએ વડો ભાઈ સપિંડીકરણુ વિગેરે કરે, ને સંવત્સરી તો પોતે પોતાને ઘેર જુદાં જુદાં કરે.

૩૪. અમારામાં ક્રિયાનું લહાણું તથા દક્ષણુનો ચાલ નથી.

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં મુકરર આંકડો નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૩૬. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમે દિવસે સગાં જમે. ને ખારમે મળે તો વેહેવાર કરે, ને તેરમાને દિવસે ન્યાત કરે. ને વરસીએ પણ ન્યાત કરે, ને ન મળે તો શ્રાદ્ધ માત્ર કરીને બેસી રહે, કાંઈ મુકરર નથી.

૩૭. અમારી ન્યાતમાં નિતવાળિયો બેસાડવાનું મુકરર નથી.

૩૮. એ નિતવાળિયાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩૯. અમારી ન્યાતમાં દિકરાને ખારસ કરવો થઈ શકતું નથી; ને કદી દિકરો નાદાન છે સારે ગમે ત્યાંથી કરજે કાઢીને મળે તો ક્રિયા કરે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ અગિયારસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૭.

૧. હા, મરવા પડે તેને વિજ્યપૂજા કરવાનો ચાલ છે.

૨. હા. પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. જેને જે મળે તે પ્રમાણે પુન્ય કરવું, મુકરર નથી.

૪. તે મુકરર નથી.

૫. હા, પટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે.

૬. હા, પુત્તળ કરીએ છીએ.

૭. કરીએ છીએ દશાપિંડ.

૮. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આરા આપે તો કરવું.

૯. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આરા આપે તેટલા દાહાડા સૂતક પાળીએ છીએ.

૧૦. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આરા આપે તો કરીએ છીએ.

૧૧. જીવતક્રિયા એ સાડ કરે છે-પોતાને હાથે ધર્મ થાય છે તે સાડ જીવતક્રિયા કરે છે.

૧૨. મોટો ભાઈ હરકત કરતો હોય ને દાહાડો જતો હોય તો નાધડો ભાઈ ક્રિયા કરે તે કબુલ છે.

૧૩. ક્રિયાના પૈસા વાળી રાખીને બાકી જે મીલકત રહી હોય તે અડધો અડધ વેહેચી લે.

૧૪. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ને નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, મોટો ભાઈ નહી આવે તો ચાલે.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે દશાથી તે તેરમા લગણુ શ્રાદ્ધ કરે, ને મળે તે પ્રમાણે બ્રાહ્મણ જમાડે.

૧૬. છોકરા જેને હોય તેને રજા જોઈએ નહી.

૧૭. ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કર્યો હોય તે ખરચ ભાગિયો મુજરે આપે.

૧૮. પુત્ર છતાં માતાપિતા પોતાની ક્રિયા જીવતાં નહી કરે.

૧૯. જે જે ક્રિયા છે તેમાં પુત્રવિના ચાલે નહી.

૨૦. શ્રાદ્ધ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય, ને યાતિ-ભોજન તો ગમે સારે કરે.

૨૧. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આરા આપે ત્યાંસુધી લીલ પરણાવીએ છીએ.

૨૨. મોટો ભાઈ આરા આપે અથવા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૩. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા આરા આપે તો નાહનો ભાઈ એકદશાકર્મ કરે.

૨૪. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આરા આપે છે તે પ્રમાણે તે વિધિ કરીએ છીએ.

૨૫. વારસ જીવતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર ક્રિયા કરે તોપણ વારસ ઉપરાંત તેનું પોહાંચતું નથી.

૨૬. ભત્રીજાનો દિકરો હોય તે ક્રિયા કરે, ને વારસએ ભત્રીજાનો દિકરો છે.

૨૭. કાકી ક્રિયા કરે, ને મોસાળની મીલકત હોય તે બેહેન લે.

૨૮. હા, પુતળ કરીએ છેએ.

૨૯. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આગા આપે તે દિવસ મુકરર છે.

૩૦. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આગા આપે તે પ્રમાણે પિત્રાધને કરવું ઘટે છે.

૩૧. તેરમાને દાહાડે પાધડી બાંધે, ને જે આપે તેની બાંધે.

૩૨. મોટા ભાઈ કરે, અગર મોટા ભાઈ આગા કરે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૩૩. લાહાણું તથા દક્ષણા મળે તો કરે, ને નહી મળે તો નહી કરે.

૩૪. ક્રિયાના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩૫. મળે તો ન્યાત જમાડે, ને નહી મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડીને બેસી રહે, મુકરર નથી.

૩૬. ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી.

૩૭. મળે તો નિતવાળિયો બેસાડે, મુકરર નથી.

૩૮. નિતવાળિયાને વિદાય કર્યા પછી કેટલે દાહાડે આવવું ને કેટલે દાહાડે નહી આવવું એ વાત કાંઈ મુકરર નથી.

૩૯. છોકરો નાધડો હોય તો કરી શકે છે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૨. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, ન મળે તો યથાશક્તિ-મળે તે પ્રમાણે ચાલ છે.
૪. નો જવાબ યથાશક્તિ કરવાનો ચાલ છે.
૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૨. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૯. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૨. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૯. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૬. નો જવાબ એ જે ન્યાત જમાડવી મુકરર નથી, મળે તે કરે, ન મળે તો વ્યવહાર કરે.

૩૭. નો જવાબ એ જે મળે તે નિતવાળિયો એ-સાડે, ન મળે તો પાણીના બેહેડાં સાથે નવટાંક પા-શેર કોરૂ અન્ન આપે.

૩૮. નો જવાબ એ જે આટલા દાહાડા પછી આવે એવો સિરસ્તો નથી.

૩૯. નો જવાબ એ જે છોકરો નાહનો હોય તે તેની મા પોતાની બેહેનના રૂપિયા કરને કાઢે જૈયત ખરચ કરવા સાડ, તો એ વાત બની શકેછે.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી

સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧૧.

૧. ચાલ છે.
૨. ચાલછે; ને કોઈ નથી પણ કરતા.
૩. પોતાની સત્તાપ્રમાણે કરેછે, મુકરર ધારો નથી.
૪. મુઆ પછી ઉધ્વદેહી ક્રિયા કરવી.
૫. ચાલ છે.
૬. તેનું ધર્મશાસ્ત્રની રીતીએ નીકળેછે તે કરવામાં આવેછે.
૭. કોઈ નિલ મુકેછે, ને કોઈ દશાને દિવસે એ-કા મુકેછે.
૮. એકાદશા સુધીનું કર્મ કરીએ હોય, ને દ્વાદશા-નું રહે તે જે શાસ્ત્ર રીતીએ કાળ લખ્યાછે તે પ્રમાણે કરવામાં આવેછે.
૯. અમે તેનું સતક શાસ્ત્ર રીતીએ પુછીને જેટ-લા દિવસ કહેછે તેટલા દિવસ પાળીએ હોય.
૧૦. શાસ્ત્ર રીતીએ જે કાળ કરવું થયેછે તે પુ-છીને કરીએ હોય.
૧૧. કરેછે.
૧૨. મોટા ભાઈની આજ્ઞાશિવાય નહી થાય, પછી તો શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા હોય તે પ્રમાણે કરે.
૧૩. મુજરે આપે, ને બન્ને સમજીને ખરચ કરે.
૧૪. ૧૦ દિવસ સુધી મોટા ભાઈની વાટ જુએ.
૧૫. જે નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૧૬. ભાગદાર તે ઠેકાણે દાનર હોય તો જોઈએ, ન હોય તો રજા કોની લે?

૧૭. વેંહેચી લીધી હોય તો કરે, નહી તો કરે તે ભોગવે.

૧૮. આ સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખેલોછે.

૧૯. પુત્રને જનોઈ ન દીધું હોય તો મા કરે.

૨૦. શાસ્ત્ર રીતિ એજે જે ક્રિયા કરવામાં થટતું હોય ત્યાં પુત્ર જોઈએ, ને પુત્ર ન હોય ત્યારે ક્રિયા જેને કરવી થટતી હોય તે કરે.

૨૧. કોઈ કારણથી વરસી મળે તો કરે, નહી મળે તો નહી કરે, એવો અમારી ન્યાતનો ધારો છે.

૨૨. વરસ દાહાડામાંજ લીલ પરણાવેછે, તે ઉપ-રાંત અમારી ન્યાતમાં કોઈએ પરણાવી નથી.

૨૩. મોટા ભાઈને અભાવે નાહનો ભાઈ કરે. ઉ-પરના સવાલમાં દ્વાદશાનું લખ્યુંછે તે પ્રમાણે કરે.

૨૪. આ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે, ને મોટા ભાઈ ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૫. પંચકશાંતિ કરીએ હોય.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં અત્રાપિ કોઈ કરતો નથી ને વારસ પરદેશ ગયો હોય તો અ-ત્રાપિ કરે, પણ વારસ થતો નથી.

૨૭. ભત્રીજાનો છોકરો કરે તથા ભત્રીજાની વ-હુ જણુ બે થઈને કરે.

૨૮. મરનારની ક્રિયા તેની બેહેન કરે, શાથી જે મોસાળનો માલ છે. શ્રાદ્ધ કાઢી કરે, કદાપિ ન કરે તો જેને થટે તે શાસ્ત્ર રીતીએ કરે.

૨૯. ફરી પુત્તળ કરવું પડેછે.

૩૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે દિવસે થાય તે દિવસે કરવું.

૩૧. પોતાની સત્તા પ્રમાણે ખરચ કરેછે.

૩૨. તેરમે દિવસે બાંધેછે, ને પાધડી સાસરેથી તથા મોસાળથી આવે, તે નહી હોયતો ગમે તે બંધાવે.

૩૩. જુદું જુદું કરવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, મોટા ભાઈ હોય તે કરે.

૩૪. લહાણું તથા દક્ષણા મુકરર નથી.

૩૫. કોઈ મુકરર ખરચનો આંકડો નથી, જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૩૬. મુકરર ધારો નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે. ગમે તો એક દિવસે કરીને બેશી રહે, ને ગમે તો વરસ સુધી ખરચ કરે.

૩૭. કોઈ બેસાડે છે તથા કોઈ બેસાડતા નથી.
 ૩૮. જે દિવસે વિદાય કરે તે દિવસે પાછો આવે નહીં.
 ૩૯. મા દિકરાની સલાહથી માસી પાસે કરજે લે ક્રિયા કરવાને તો થઈ શકે છે.

બ્રાહ્મણ-મોઠ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. મરતાં પેહેલાં વિજ્યપૂર્ણ કરવાનો તથા પ્રાચિત્ત કરવાનો ચાલ છે.
૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.
૩. પુન્ય કરાવતું તે જેને જેટલું મળે તેટલું.
૪. મુઆ પછી પટ્ટપિંડ કરવાનો ચાલ છે.
૫. મુઆ પછી તેરમે દાહાડે પુન્યદાન કરવાનો ચાલ છે, જેને જેટલું મળે તેટલું.
૬. જે કોઈ પરદેશમાં મરી ગયો તેને પટ્ટપિંડ તથા આગ કોણે મુકી એ જાણ્યું નથી સારે પુત્તળ કરવું ઘટે તો ખરું.
૭. દશ દિવસ લગીમાં કોઈ રોજ રોજ પિંડ કરે છે, ને કોઈ છેલ્લે દિવસે કરે છે.
૮. દશાના પિંડ કીધા સાર પછી કાંઈ સત્તક આવ્યું સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુછીને ક્રિયા કરીએ છેએ.
૯. સત્તક શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે પાળીએ છેએ.
૧૦. સપિંડીકરણમાં અટકાવ આવે સારે શાસ્ત્રથી કહે તે દાહાડે કરીએ.
૧૧. પોતાની જીવત ક્રિયા જેને ગમે તે કરે છે.
૧૨. મોટા ભાઈ નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ મા-બાપની ક્રિયા કરે.
૧૩. ખરચ મુજરે લેવો તે તો જેવી બેહુ ભાઈની સમજણ.
૧૪. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહના ભાઈને શાસ્ત્રથી રજા મળે તેટલું કરે.
૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.
૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૨ માં તથા ૧૩ માં કલમમાં આવ્યો છે.
૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો છે.

૧૮. દિકરો છતાં કોઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.
૧૯. સપિંડીકરણનું કામ દિકરો હોય તો તેવિના ચાલે નહીં.
૨૦. જે અટકાવથી વરસી રહ્યું હોય તે અટકાવને અંતે થાય.
૨૧. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.
૨૨. મોટા ભાઈ છતાં સપિંડીકરણ નાહના ભાઈથી થાય નહીં.
૨૩. એકાદશાનું કર્મ મોટા ભાઈવિના હરેક કોઈ કરે.
૨૪. પંચકમાં મરે તેની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.
૨૫. વારસ છતાં કોઈ ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થાય નહીં.
૨૬. એવી ભૈરી મરે તેની ક્રિયા શાસ્ત્રથી કરવી ઘટે તે કરે.
૨૭. એ કલમનો જવાબ શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે પ્રમાણે.
૨૮. જે કોઈ ન્યાતમાંથી વટલીને મરી જાય તેનું પુત્તળ કરવું પડે છે.
૨૯. શાસ્ત્રથી જે દાહાડો કરે તે દાહાડે પુત્તળું કરે.
૩૦. પુત્તળું કર્યા પછી ન્યાતમાં આવ્યા પછી પોતાની સંપત મુજબ ખરચ કરે.
૩૧. જેણે આગ મુકીને સાર તે ધણી તેરમાને દાહાડે પાધડી સગાં અથવા જજમાનમાંથી આવે તે બાંધે.
૩૨. ભાઈઓ જુદા હોય સારે મોટા ભાઈ સપિંડીકરણ કરે, ને શ્રાદ્ધ સમચરી ગમે તે કરે.
૩૩. લાહાણાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કરે તેને ના નહીં કહે.
૩૪. ક્રિયાના ખરચમાં કાંઈ આંક મુકરર નથી.
૩૫. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગીમાં ત્રણ ન્યાત કરવી, તેમાં તેરમું તથા છમાસી તથા વરસી લગી ત્રણ.
૩૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.
૩૭. જેને મળે તે નિતવાગિયો જમાડે.
૩૮. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩૯. મરનારનો દિકરો ક્રિયા કરે લાંલગી ધણિ-
યાણીનો અધિકાર નથી.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે મરી જાય તેની ક્રિયા
શાસ્ત્ર આધારે તથા શુક્લ કેહે તે રીતે થાયછે.

૨. જીવતક્રિયાની એ રીતછે. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે
તે સાર કરેછે, પોતાને ન હોય તે વાસ્તે કરે-સંતાન
ન હોય વાસ્તે કરે. ન્યાતનો હક ન્યાતસિરસ્તા મુજબ
કરે, પછી મુઆ પછી વારસ હોય તે કરીને કરે. વારસ
ન હોય તો ન્યાતના લોક તેની મીલકત પ્રમાણે કરે.

૩. મોટા ભાઈની રજાવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા
કરે નહી, ગામ ગયો હોય તો કરે ત્યારે ખરચ આપે.

૪. અમિસરંકારનો અધિકારી હાજર ન હોય
તો ખીજે કરે. એકાદશાની ક્રિયા તો જેને અધિકાર
હોય તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ તો મોટા ભાઈ કરે, તથા પર-
દેશ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે. ને અટકાવ
આવે તો શાસ્ત્ર આધારે આગળ કરે.

૬. જૈરીને ક્રિયાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકારછે
વાસ્તે કરે, તથા જૈરી પોતાના પિત્રાઈગોત્રાઈને રજા
આપે તો તે કરે એ રીતછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકારી જે હોય તે
અદકા ખરચ કરે તે મુજરે આપે ભાગદાર.

૮. વારસ હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો વારસ
નહી થઈ શકે.

૯. મીલકત હોય તે પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિ-
હેરિયાં કરે, ને પિહેરિયાં મીલકત સાસરિયાંને આપે
તો સાસરિયાં કરે-જૈરી મરી જાય તેની રીતછે.

૧૦. પોતાની માતાના કુળમાંથી વારસો મળે તો
તેની મીલકતમાંથી ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મળે તો ક્રિયાની દક્ષણા
તથા લાહાણું મળે તો કરે, નહી મળે તો નહી કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચની વિગત-
અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા છમાસી

૬૫

તથા વરસી સુધી ખરચ કરે; તે શિવાય મળે તો
અદકા કરે, નહી કરે તો કંઈ નહી-એ રીતછે.

૧૩. સવાલ તેરનો જવાબ એ છે જે ઉપર સવા-
લના જવાબ પ્રમાણે છે.

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણુ કરીને જીદા રહ્યા ત્યાર
પછી જીદા સર્વે કરે તથા એક જણ પણુ કરે; તથા
સર્વે ન કરે તો કંઈ નહી.

બ્રાહ્મણ-ચૌરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે
શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેને કોઈ વારસ નથી અ-
ગર વારસ સાથે બનાવ નથી તે ધણી જીવતક્રિયા
કરે, ને મુઆ પછી વારસોને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા ક-
રવી પડે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈને આપની ક્રિયા
કરવી જોગછે, અગર મોટા ભાઈની આસાથી ના-
હનો ભાઈ કરે; અગર મોટા ભાઈ નહી કરે તો વ-
ગર આસાથી નાહનો કરે. પૈસા સઘળા ભાઈ મળીને
ખરચના આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનું પુત્ર પ્રભૃતિ
શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સપિંડીકર્મ મોટા ભાઈ
કરે. અગર મોટા ભાઈ નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે;
ને બારમાનો અટકાવ આવ્યો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમા-
ણે કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને સ્વામીની ક્રિયા કર-
વાનો અધિકારછે. અગર સ્ત્રી પિત્રાઈને [આસા]
આપે તો [તેને] અધિકાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે
ભાગદારની રજા જોઈએ; ને જેને ક્રિયા કરવાનો અ-
ધિકારછે તે પોતાની મરજીથી વધતો ખરચ કરવા
ધારે તો પોતીકા પદરનો કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા
કરાય નહી ને કદાચ કરે તો તેનું પોહોંચે નહી. પિ-
ત્રાઈનું પોહોંચે સહી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિધવા યૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા મધ્યે શ્રાદ્ધનો અધિકાર ધણીના કુળમાં. ન્યાતિ ખરચ કરવાનો સિરસ્તો પિહેરમાં પલ્લુ હોય તો પિહેરમાં કરે, અગર સાસરામાં પલ્લુ આપે તો તે સાસરાવાળા કરે સહી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પોતીકા માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો તે ધણીની ક્રિયા મોસાળ થાય, અગર માલ ન હોય તો આપના કુળમાં કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ધણી સુખે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. દશાએકાદશા[એ] મળે તેવું ન્યાતિભોજન કરાવે તથા દાદશાત્રયોદશા[એ] મળે તેવું ભોજન કરાવે તો આંકડો મુકરર શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડે દાદશા તથા ત્રયોદશા તથા વરસી-એ મળી ત્રણ ન્યાત જે મળે તે પ્રમાણે ખરચે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી શ્રાદ્ધ વેહેચણુ કરી હોય તો જેને મળે તે કરે; એમાં મુકરર શું લખીએ ?

પ્રાશ્ન-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે. મુઆ પછી જે બની આવે તે કરે.

૩. મોટા ભાઈ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે નહીં; ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર સ્વગોત્રીને છે. તે એકાદશા સુધીનું કર્મ કરે.

૫. મોટા ભાઈ હોય તો સપિંડી વર્ષ સુધી કરે.

૬. પુત્રાભાવે પત્નિ સર્વે ક્રિયા કરે.

૭. ભાગદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તે સહ મુજરે કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ખરચ થાય નહીં.

૯. બાઈ બ્યાં રહેતી હોય ત્યાં ખરચ થાય.

૧૦. માના આપની મીલકત હોય તેના વારસામાંથી ખરચ થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એકાદશાથી તે વરસી સુધી મળે તે કરે, ન મળે તે નહીં.

૧૪. ભાઈએવે વેહેચણુ કરી હોય ત્યારે આપનું સમચરી મોટા ભાઈ કરે, ને માનું નાહનો ભાઈ કરે.

પ્રાશ્ન-ભટ મેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે, તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે,—કોકીલમતવિના.

૨. જેને કોઈ વારસ કરનાર પછવાડી નથી તથા જેને વારસો છે તેની સાથે બનાવ નથી ને મનમાં એવું આવે જે એ મારી પછવાડી કાંઈ કરનાર નથી તે જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેથી શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉધ્ધાર થાયછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીથી નાહનો ભાઈ કરેછે, ને મોટા કરેછે તોએ ખરચ બંને મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકેછે તેનો અધિકાર મોટા ભાઈનોછે, ને અટકાવે બીજો મુકે છે તે શ્રાદ્ધ એકાદશા સુધી કરેછે.

૫. સપિંડીનો અધિકાર મોટા દિકરાને છે, ને તેની રળથી નાહનો કરેછે. ને તેમાં અટકાવ પડે ત્યારે શાસ્ત્રની રળથી વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. ક્રિયાનો અધિકાર સ્ત્રીને છે, ને સ્ત્રી ન હોય તો પિત્રાઈ કરે, ને પિત્રાઈ ન હોય તો ગોત્રી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ ભાગદારની સમજણથી કરેછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી તો વારસ આંથી થાય ?

૯. યૈરીની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં કરવાનો હક છે.

૧૦. જેને મોસાળથી વારસો મળ્યોછે ને તે શખસ મરી ગયો તેનો ક્રિયાખરચ આપના કુળમાં

થાયછે; ને તેના માલમાંથી લઈ શકેછે, શામાટે જે માલીકછે તેથી-મરનાર ધણી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાઅરચમાં એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા[એ] સગાંવેહેવાર કરેછે, ને જેને મળેછે તે ત્રયોદશાએ ન્યાત કરેછે, ને ન મળે તેને કોઈ કેહેતું નથી. તથા વરસીમાં એક દાહાડો ન્યાત કરેછે, ને ન મળે તો સગાં કરેછે, ને નહીં તો સારીને ખેસી રેહેછે, તેને કોઈ કેહેતું નથી.

૧૩. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે-કલમ ૧૨ મધે લખ્યુંછે.

૧૪. એકઠા રહેતા હોય તો એકઠા કરેછે, ને જુદા રહેતા હોય તો પુત્ર એટલા પિંડ-માટે કરે તો શાસ્ત્રઆજ્ઞાછે.

બ્રાહ્મણ-ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની શાસ્ત્ર આધારે કરેછે, ને કોઠીલમત પ્રમાણે કરતા નથી.

૨. સંતાન રહિત હોય તો પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરેછે-શાસ્ત્રઆધારે; ને મુઆપછી તેના વારસો હોય તો તેને મળે તો કરે, ન મળે તો નહીં કરે.

૩. આપની ક્રિયા મોટા ભાઈ નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, તે આપની મીલકતમાંથી મુજરે લે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો કાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ ભેવી લાયક છે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઈને અધિકાર છે, ને મોટા ભાઈ ન હોય તો નાહના ભાઈને આગ મુકવાનો તથા ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે.

૫. દ્વાદશા પૃષ્ઠિંકર્મ કરવાનો મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટા ભાઈની આજ્ઞા લઈને કરવાનો અધિકાર છે.

૬. ઘૈરીને પોતાના સ્વામીની ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે.

૭. ભાગિયાની મરજી પ્રમાણે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ કરે તે ક્રિયા કરી શકેછે, પણ શાસ્ત્રથી ઉલટું ચાલીને.

૯. કોઈ ઘૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં થાય, ને સાસરાના કુળમાં કોઈ નહીં હોય તો તેના માઆપને ઘેર થાય.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે ધણીની ક્રિયા તેના આપના કુળમાં કરે ત્યારે તેનો અરચ મરનારની મીલકતમાંથી આપે.

૧૧. દક્ષણ તથા લાહાણું મરજીમાં આવે તે આપે.

૧૨. ક્રિયા આપતનો આંકડો નથી, મળે તે પ્રમાણે અરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી તે વરસી સુધી ન્યાતરીતે જેને જેવું મળે તેવો અરચ કરે.

૧૪. વેહેયણુ કચ્છા પછી સમયરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં જુદાં કરે તો થાય છે.

બ્રાહ્મણ-ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો માર્ગ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, કોઠીલમત પ્રમાણે નથી. ને મરનારની પછવાડી બ્રાહ્મણ તથા સગાંવાહાલાંને જમવું તથા જમાડવાનો વેહેવાર ન્યાતરીત પ્રમાણે છે.

૨. કોઈ શખસ પુત્ર-સંતાન વગરનો કરે તો મુખ્યાર છે. પણ તેના મુઆ પછી ન્યાતની રીત તથા શાસ્ત્રઆધારે એકાદશા દ્વાદશા વિગેરે વરસપર્યંત કરવાનો વારસો ઉપર હક છે, ને જીવતક્રિયા કરનારને લાજમ છે જે પોતાની મુઆ પછીની ઉત્તરક્રિયા કરવાને કંઈ રાખે, તે રાખેલો હક પાછળ રહેનાર વારસનો છે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં માઆપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તથા અરચ કરવાનો નાહના ભાઈનો નથી, અગર કરે તો તે મુજરે પડે નહીં. ને મોટા ભાઈ કરે તે આપની મીલકતમાંથી મુજરે લે, ને નાહના ભાઈને હિસ્સો આપે. કદાપિ મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈ મંજુર રાખીને મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવામાં મુખ્ય પુત્રને અધિકાર છે, પણ બ્યારે ધણા પુત્ર છે ત્યારે વડા દિકરાને છે. તે હાજર ન હોય તો સર્વેથી નાહના દિકરાને છે. ને ત્યાર પછી સર્વે

બરોબર છે. ને તે ન હોય તો પિત્રાઈનો તથા સગાંનો છે. અત્રાપિ આગ મુકે તો તે સર્વે કામ દશા સુધી કરે.

૫. સપિંડીકરણ સમે મોટા ભાઈ આવી પો-હાંચે તો તેનો અધિકાર છે. ને તે ન હોય તો જે હા-જર હોય તે કરે, ને તેવો અટકાવ આવી પડે તો શા-અ આધારે જે કાળ લખ્યાછે તે પ્રમાણે કરે.

૬. સ્ત્રી અપુત્ર હોય ત્યારે સ્વામીનું સપિંડીકરણ આદિ કરીને શ્રાદ્ધ કરે. એશિવાય ખીજે કાંઈ અ-ધિકાર નથી.

૭. ઉત્તરસાધન ક્રિયા વિગેરે કર્મ કરવાનો સર્વે રીતે મોટા ભાઈ મુખત્યાર છે. મોટા ભાઈ કરે ને ખીજ ભાઈઓ મંજુર રાખીને વિભાગ કરે.

૮. વારસ મુકીને અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કીધેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ વિધવા સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળનો વારસો પોહાંચ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ભૈરી નહી હોય ત્યારે મોસાળના સપિંડીક વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય. ને વારસ થાય તે ક્રિયા કરે; એ વાત વારસાની ત્રીજી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી. ને દક્ષણ તો એક પૈસાથી જે મળે તે આપે-મુકરર નથી; આપનારની મરજી પ્રમાણે છે.

૧૨. ક્રિયા વિગેરેના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાની સત્તા પ્રમાણે છે, ને રકમ તો ખરચ થયા પછી સુમારે જણાય.

૧૩. ક્રિયા તથા છાસી તથા દુધ પીવા તથા વરસી એટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે. એ શિવાય વત્તી એાછી ન્યાત જમાડે તો તે કરનારની ખુશી.

૧૪. જ્યારે ભાઈઓ ભાગ વેહેચી લે ત્યારે શ્રાદ્ધ સમયરી જેટલા ભાઈ હોય તેટલા જુદા જુદા પોતાને ઘેર કરે.

પ્રાહ્મણ-દશા ભારગવ કામલેખનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૯.

*૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે શખસ પોતાની હૈયાતીમાં જેને આપે તે લે, ને ક્રિયા પણ તેજ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી પર્યંત મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી તો સમયરીશ્રાદ્ધ પણ વેહેચાતાં કરે.

પ્રાહ્મણ-ત્રીગોઠ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે; ને કાંઈ અમારામાં કોઠીલમત નથી ને નથી. અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિથી ક્રિયા કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે. તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનો (કાંઈ) જુદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ક્રિયા કસ્યાવિના ચાલતું નથી. તે વાસ્તે જે કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો મુઆ પછી ક્રિયા કરવાના ખરચ પ્રમાણે રાખીને જીવતક્રિયા કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી; શાયી જે ક્રિયાનો અધિકાર તો મોટા ભાઈનો છે; ને કદાચ નાહનો ભાઈ મમત કરીને કરે તો બાપની મીલકતમાંથી મોટા ભાઈ ખરચ આપે નહી; અથવા મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની મીલકતમાંથી ખરચક્રિયા કરી શકેછે-એ રીત અમારામાં છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો એ છે જે પ્રથમ તો મરનારનો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈ તથા દિકરીનો દિકરો તથા અધિકાર પિત્રાઈનો છે. ને કદાચ એટલામાં કોઈજ નથી ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકે.

* જે જે કલમે અંક ૧૬ વાળા સાથે નથી મળતી તેજ ઉતારીછે.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં આરમ્બ કરવાનો વિસ્તાર ૪ કલમ મધ્યે ઉપરના સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યોછે; ને કદાપિને કાંઈ અટકાવ એટલામાં આવે સારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કસ્યામાં આવે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશા કર્મથી તે ત્રયોદશા સુધી વિગેરે છે. કદાપિ મરનારના પિત્રાઈલોક તેની મદત નહી કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારી બાઈની આજ્ઞા લઈને ક્રિયા કર્મ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદારની રજતું કાંઈ કારણ નથી, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતિ ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો તેને ભાગદાર મુજરે આપે નહી, -વત્તો ખરચ તે શિવાય કરે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને કદાપિને અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કસ્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય છે; તેના આપના કુળમાં ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહી જાય (ને) તેની ક્રિયા[નો] આપના કુળવાળાને અધિકાર છે; ને ક્રિયા ખરચ આપના કુળવાળાને કરવો પડે ને મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયા ખરચ જેટલું આપવું પડેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરે છે તો પોતાની ખુશીથી કરેછે; ને કોઈ નહી કરે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી. ને વળી કાંઈ દક્ષણ પણ આપવાનો ચાલ નથી, ને આપેછે તો પોતાની ખુશી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી; ને મરનારની પછવાડી જેકાંઈ ક્રિયા વરસ દહાડા સુધીમાં કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે યથાશક્તિથી બની આવે તે ખરચ થાય. તેનો આંકડો કાંઈજ મુકરર નથી-એજ રીત અમારામાં છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગવીને વરસ દહાડા સુધીમાં કાંઈ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર

નથી, જે આટલી ન્યાત જમાડે. ને જે કોઈ કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે-અમારામાં ચાલ એવી રીતે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી હોય તો સમચરી કર્મ કરવાનો જેનો અધિકાર છે તે સમચરી કરી શકેછે. તેમાં કાંઈ જુદાજુદાને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે યથાશક્તિ શાસ્ત્રના આધારથી-વળી બ્રાહ્મણના વચ નથી થાય છે. બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસને પાછળ ક્રિયા કરનાર નથી સારે પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેમાં ન્યાતનો કાંઈ જુદો હક નથી; ને તે મુઆ પછી તેની કાંઈ સત્તા હોય ને પાછળ કોઈ સચુવાહાણું હોય તે ખરચ કરે.

૩. મોટો ભાઈ ક્રિયા કરે, તે ન કરે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને આપની સત્તામાંથી મુજરે લે. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે સપિંડીકર્મ નાહનો ભાઈ સર્વ કરે.

૪. આગ મુકવાનો તો અધિકાર પુત્ર વિગેરે સર્વ કુટુંબ તથા દોહિત્રનેછે. ને જે અમિસંસ્કાર કરે તે દશાપર્યંત ક્રિયાનું કર્મ કરે.

૫. આરમાનું શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરે, ને કદાપિ મોટો પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ વિગેરે જે કુટુંબી તથા દોહિત્ર હોય તે કરે. આરમાને દિવસે અટકાવ આવે સારે ત્રિપક્ષી તથા છમાસી તથા વરસીના દિવસ એટલે દિવસે સપિંડ શ્રાદ્ધ કરે.

૬. પુત્ર તથા દોહિત્રને અભાવે મરનારની સ્ત્રી કરે. ને સ્ત્રી કુટુંબને આજ્ઞા કરે તો તે કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વ ભાગદાર મળીને કરે. કદાપિ ભાગદારોને ન મળે તો સત્તા હોય તે કરે.

૮. વારસ છતાં કોઈથી ક્રિયા ન થાય. કાંઈ અટકાવથી કરે તો તેનો ખરચ વારસ મુજરે આપે.

૯. કોઈ જોરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય. ધણીના કુળમાં કોઈ કરનાર ન હોય તો તેના પિહેરના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે મરી જાય તો તેનો વારસો માના કુળમાં જાય તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના માલમાંથી કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહણું તથા દક્ષણનો નિયમ નથી. કોઈ પરદેશી પરોણો તથા શુકલ હોય તેને દક્ષણ આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો નિયમ નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરે તેની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણુ મળે તો ન્યાત પાંચ કરે, ન મળે તો પોતીકી સત્તા પ્રમાણે કરે, તેનો નિયમ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સંવત્સરી ભાઈઓ સર્વે નું એકચિત્ત હોય તો એક ઠેકાણે કરે, કદાપી જુદાં જુદાં કરે તો તેની ના નથી.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે છે-કોડીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે, ને ન્યાતનો વેહેવાર કરે. પછી તેના વારસ(ને) તે મુઆ પછી તેનો ખરચ તેની મીલકત પ્રમાણે કરે.

૩. નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સર્વે થાય પણ આગ પિત્રાઈ મુકે, -ત્રણ પેઢીનો હોય લાંલગી.

૫. સપિંડીમાં મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો ૧૨સી પર્યંત કરે-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. પુત્ર ન હોય ત્યારે ધણિયાણી કરે, ને તેને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારોની રજા પ્રમાણે કરે.

૮. અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૯. જોરી માણસ મરી જાય ને તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મોસાળમાં રહેતો હોય ને તેનો ભાગદાર કોઈ નથી ત્યારે આપના કુળવાળા ક્રિયા કરે, ને તેની મીલકત લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહણું તથા દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં કાંઈ ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાંથી તે વરસી સુધી ન્યાતમાં જમણુવારનું મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણુ કરીને જુદા રહ્યા ત્યારે સમચરી જેને મળે છે તે કરે છે.

બ્રાહ્મણ-સાચોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાકર્મ કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્યાથી કરે છે. ને ન્યાતમાં મારગ જુદો નથી; ને કોડીલમત પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ તો છે, પણ અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી, શાથી જે અમારો રોજગાર તો મહીને રૂપિયા ત્રણની કાયનાત, તેથી જીવત ક્રિયા ક્યાંથી કરે ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા ન કરે, ને મોટા ભાઈની આજ્ઞાવિના કરે તો ખરચ મુજરે ન આપે. ને મોટા ગામ ગયો હોય ને દૂર પડેથી આવી ન શકે તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ તો મોટા છોકરાનો છે. ને તે ન હોય તો નાહના છોકરાનો, ને તે ન હોય તો ગોત્રીને અધિકાર છે-તે સધળી ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકર્મ મોટા ભાઈવિના ખીજે કોઈ ન કરે. પણ મોટા ભાઈ અસાધ્ય હોય તો તેની રજાથી અથવા પરદેશ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞાથી જેમ શાસ્ત્રી કહે તેમ કરીએ.

૬. જૈરીને સપિંડી વિગેરે સધળી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. પ્રથમ તો પિત્રાર્ધ ક્રિયાકર્મ કરે, ને પિત્રાર્ધ ન કરે તો આર્ધ કરે પણ આર્ધના અધિકારીથી ન થાય.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ. ભાગદારોની સલાહવિના વધતો ખરચ થાય નહીં, ને વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે વારસ થતો નથી.

૯. જૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય, તેના આપના કુળમાં ન થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય તો તેના આપના કુળના ક્રિયા કરે ને મરનારના માલમાંથી ક્રિયાખરચ લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી ને દક્ષણુ તો સંપત પ્રમાણે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી. યથાસંપત્તિ છે. એ પ્રમાણે (જે) એકાદશા, ત્રયોદશા, દ્વાદશા, ત્રણદિવસે સંપત પ્રમાણે આદ્યાણુ જમાડે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે. પણ ન્યાતનો કાંઈ કર નથી જે ન્યાતજ જમાડવી જોઈએ; ને દ્વાદશાને દિવસે સંખ્યા યથાશક્તિ આપે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી પરમેશ્વર આપે તો માસે માસે ન્યાત જમાડીએ, પણ છમાસી, દરો, વરસી તલકમાં એક એ ન્યાત જમાડે છે. ને ન મળે તો પાંચ આદ્યાણુ જમાડીને બેસી રહે. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. બાધઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો એક સમચરી કરે, એક શ્રાદ્ધ કરે, એ રીતે વેહેચીને કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે નહીં, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, ને ખરચ આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજો દિકરો અથવા ભત્રીજો અથવા ભાઈ વિગેરે જે કોઈ હાજર હોય તે આગ મુકે; ને બીજો અધિકાર શાસ્ત્ર કહે તે પ્રમાણે કરે.

૫. સપિંડીકર્મ કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે, તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે સારે તો ખુલાસો શાસ્ત્રમાં પુછ્યાથી થાય.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર જે કાંઈ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરો. ને મરનારના પિત્રાર્ધ લોકો તેની મદદ ન કરે સારે તો શાસ્ત્રીને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ. ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં; ને કદાચ કોઈ ઉન્મત્ત થઈને કરે તો તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય. તેના આપના કુળમાં થાય નહીં.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળના કુળથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય, તોપણ ક્રિયા તેના આપના કુળમાં કરે; ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી ને દેવું નથી; જે શખસ કરે તેની મોટાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ નોમિયાથી શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત, ને ન્યાતિ ભોજન તોરમું તથા વરસી બેએ કરવું. એથી અધિક જે કરે તે પોતાની મોટાઈ, ને સંપત્તિ હોય તે પ્રમાણે. ને કોઈ બાધથી મુઠ્ઠા હોય તેની આરમાની ગોરણી પિહેરવાળાને જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૩. ઉપરની કલમ સાથે સામેલ છે.

આદ્યાણુ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને અમારો કોકીલમત છે.

૨. કોઈ શખસે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ક્રિયા કરી નથી, ને કરે તો એ વાત શાસ્ત્રમાં હોય તે કયુલ.

૧૪. ભાઈઓ વેહેયણુ કરીને જુદા રહેતા હોય
લારે પોતાથી રાજી થઈને મોટા ભાઈ સમચરી કરે
લારે સર્વે જમવા જાય, ને પોતાનાં ચિત્ત જુદાં હોય
તો પોતપોતાને ઘેર કરે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી સુરતના તડ ખીજનો
જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૪.

[આ અંકવાળાએ પેહેલું તડ અંક ૧૯ વાળાએ
જવાબ લખાવેલો છે તેની જે જે કલમોમાં તકાવત છે
તેટલીજ કલમો કેટલીક આખતમાં લખી આપેલી છે.]

બ્રાહ્મણ-શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૦.

*૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું-આંખા પ,
તથા લાડુ મગદળનો ૧-એ રીને વરસ દાહાડામાં
આપેલો. ને દક્ષણનું કાંઈ મુકરર નથી, જે શખસ કરે
તેની મોટાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો મુઆથી
શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત. ન્યાતિભો-
જન અગિયારમું, બારમું, તેરમું તથા વરસી એ ચાર
કરવું. એથી જેટલું અધિક કરે તે પોતાની મોટાઈને
સંપત હેય તે પ્રમાણે. ને કોઈ બાયડી મોટી હોય તેની
બારમાની ગોરણી પિહેરવાળાને જમાડવાનો ચાલે.

બ્રાહ્મણ-હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ,
ને અમારો કોકીલમત છે.

૨. કોઈ શખસે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ક્રિયા
કરી નથી, ને કરે તો એ વાત શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે
કમ્બલ.

* અંક ૧૯ વાળા સાથે જે જે જવાબ મળતા નથી તેજ જવાબ
અને દાખલ કીધા છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહાનો ભાઈ આ-
પની ક્રિયા કરે નહી. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય
લારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, તે ખરચ
આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવા[નો] અધિકાર મોટા દિકરાનો છે.
ને તે હાજર ન હોય તો બીજો દિકરો અથવા ભત્રીજો
અથવા ભાઈ વિગેરે જે કોઈ હોય તે મુકે. ને બીજો
અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૫. સપિંડી કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે.
તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે લારે તો ખુલાસો શાસ્ત્રમાં
પુછે થાય.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્રમાં હોય
તે ખરો. ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો તેની મુદતે ન
કરે લારે તો શાસ્ત્રને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા
જોઈએ. ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા
કરતાં વધતો ખરચ કરે તો ભાગ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.
ને કદાચ કોઈ ઉન્મત થઈને કરે તો વારસ થઈ શ-
કતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી મરી જાય લારે તેની ક્રિયા તેના
ધણીના કુળમાં થાય ને તેના આપને લાં થાય નહી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળના કુળથી
વારસો મળ્યો હોય ને તે વારસો તેના આપના કુળમાં
નહી જાય તોએ ક્રિયા તેના આપના કુળમાં કરે ને ખ-
રચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષ-
ણનું કાંઈ મુકરર નથી, જે કરે તેની મોટાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચ નોખિયાથી
શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત. ને ન્યાતિ-
ભોજન તો અસલ અગિયાર ન્યાતનો ચાલ હોતો, ને
પચીસ ત્રીસ વરસ થયાં જોને મળેછે તે વધારે કરે-એ
ત્રણ પાંચ ન્યાત-ને ન મળે તો એક તેરમાની ન્યાત
કરે, પછી જાદે કરે તેની મોટાઈ.

૧૩. ઉપરની કલમ સાથે સામેલ છે.

૧૪. ભાઈઓ વેહેયણુ કરીને જુદા રહેતા હોય
લારે મોઢા ભાઈ પોતાની રાજીથી સમચરી કરે લારે
સર્વે જમવા જાય; ને પોતાનાં ચિત્ત જુદાં જુદાં હોય
તો પોતપોતાને ઘેર કરે,

બ્રાહ્મણ-અનાવલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણનાં કલ્પાથી યથાશક્તિ કરેછે.

૨. જીવતક્રિયા કોઈ કરે, અગર ન કરે તોપણ પછવાડી તેની ક્રિયા-કરવી પડેછે.

૩. મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તોએ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચમાં જેટલા ભાગદાર હોય તે પ્રમાણે બરોબર આપે.

૪. આગ મેલવાનો વડીલ છોકરાનો અધિકાર છે ને કર્મોત્તર એકાદશા સુધી તેના હાથે બનેછે. તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે મુજબ થાયછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તે મોટા ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈ નહીં હોય તથા કાંઈ અટકાવ પડ્યો હોય તો શાસ્ત્રઆધારે થાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાર્થ છતાં જૈરીને કાંઈ અધિકાર ક્રિયા કરવાનો નથી, ને પિત્રાર્થએ અકે-કથી નજીકના હોય તે કરેછે. ને પિત્રાર્થ ન હોય તો કુળગૌર સારેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા બેઈએછે. ને જેને ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકાર છે તે કાંઈ વત્તો ખરચ કરી શકતો નથી તો બીજા ભાગદાર મુજબ આપે શું?

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને કદાચ વારસ છતાં ક્રિયા કરે તો તેથી કાંઈ વારસ થઈ શકતું નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાય, ને પિહેરમાં તેરમું માત્ર થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તો તેની ક્રિયા માના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી તો વિગતવાર લખવાનું શું?

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણું કરી ત્યારે સમચરી વિગેરે શ્રાદ્ધ જેની ખુશીમાં આવે ને જેને મળે તે પોતીકી ખુશી મુજબ કરે.

બ્રાહ્મણ-વાચકાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાત મધે મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રપ્રમાણે કરવામાં આવેછે. ને કાંઈ અમારામાં કો-કીલમત નથી ને નથી. એજ પ્રમાણે ચાલે-મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાત મધે કોઈ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે તેમાં કોઈ ન્યાતવાળાનો કાંઈ જીદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ક્રિયા કરાવ્યાવિના ચાલતું નથી; તે સાફ જે કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો મુઆ પછી ક્રિયા ખરચ પ્રમાણે રાખીને કરી શકેછે.

૩. અમારી ન્યાતમધે મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને કદાપિ પોતાના મમતથી કરે તો બાપની મીલકતમાંથી મોટા ભાઈ ખરચ આપે નહીં. અથવા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની મીલકતમાંથી ક્રિયા ખરચ કરે એજ રીતે-એ મુકરરછે.

૪. અમારી ન્યાત મધે આગ મુકવાનો અધિકાર એ જે પ્રથમ તો મરનારનો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ તથા ગોત્રાર્થ છે; ને કદાપિ એટલામાં કોઈ ન હોય તો દિકરીના દિકરાનો અધિકાર છે-દશાથી કે તેરમા સુધીનો અધિકાર છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. અમારી ન્યાતમધે સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ૪ કલમ મધે ઉપરના સવાલમાં વિગત સાથે લખ્યોછે. કદાપિને અટકાવ આવે ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૬. અમારી ન્યાતમધે જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશાકર્મથી તે તેરમા સુધી છે. કદાપિ મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહીં કરે તો તેથી

ઉત્તરતા અધિકારી એ કામ કરે, આઇની આગ્રાથી કરે-એ મુકરર છે.

૭. અમારી ન્યાતમધે ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદારની રજાનું કાંઈ કારણ નહી. ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતિ ખરચ સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરે તો પોતાની ખુશીથી, તે ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાપિને અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કસ્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી-એ મુકરર છે.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, તેના આપમાં થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસ[ને] પોતાની માના કુળમાં[થી] વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા ખરચ આપના કુળવાળા કરે અથવા મરનાર શખસના માલમાંથી લે-એ મુકરર છે-એ રીત છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમધે ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ તો નથી, ને અગર કોઈ કરે છે તે પોતાની ખુશીથી કરે, ને કોઈ નહી કરે તેનો કાંઈ અટકાવ નથી; ને વળી (કાંઈ) દક્ષણા આપવાનો પણ કંઈ ચાલ નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે-એ મુકરર છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. ને મરનારની પછવાડી જે કાંઈ ક્રિયાકર્મનો ચાલ વરસ દાહાડા સુધીમાં પોતાની સત્તા પ્રમાણે યથાશક્તિથી બની આવે તે ખરચ થાય; તેનો કાંઈ આંકડો નહી-મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને જે કોઈ કરે છે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમયરી કરવાનો એકને અધિકાર છે ને સર્વેને છે; અગર એક શખસ કરે તો સમજણથી સમજણ પ્રમાણે કરે.

બ્રાહ્મણ-મારવાડી શીરોધ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦.

૧-૧૪. ક્રિયામાં તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

બ્રાહ્મણ-મધ્યાચળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે જ કરે છે.

૨. મરવા પેહેલાં ક્રિયા કરે છે પોતાની ખુશીથી, તેમાં ન્યાતનો જુદો હક નથી. તે મુઆ પછી સપિંડી કરે છે તેના વંશમાં હોય તે કરે, તથા બીજો ખરચ પોતાની ખુશીથી મળતર પ્રમાણે કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ કરી શકતો નથી, ને પરદેશ વા કાહિલીના સમજણથી કરે છે. ને હિસ્સો મોટા ભાઈ આપી શકે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. સપિંડીકરણ વા બારમું શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને રજા આપે તો પિત્રાઈ કરે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને ક્રિયાનો ખરચ કરવાનો અધિકાર છે તે વત્તો ખરચ કરે તે ભાગદાર આપી શકે છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી.

૯. જૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો આપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા આપના કુળમાં થાય.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, હઅજ્ર પ્રમાણે.

૧૩. અગિયારમાંથી તે વરસીલગી કાંઈ જમણુ-વારનો ચાલ મુકરર નથી.

૧૪. સપિંડીકરણ તો એક જ થાય, ને સમયરી તો જેને ગમે તે કરે.

આદિજી-સારસ્વત લુહાણના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ, કોઠીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ઇચ્છાથી જીવતક્રિયા કરે તો મુખ્યત્વાર છે પણ તેને લાજમ છે જે ઉત્તર-ક્રિયાને સાફ રાખવું જોઈએ, ને તે રાખેલા માલમાંથી પાછળ ક્રિયા થાયછે ને વધે તે વારસ લેછે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં નાહના ભાઈથી આપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ આપનો માલ હોય તો તેમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો મુખ્ય અધિકાર તો વડા દિકરાનો છે, ને તે ન હોય તો ગમે તે મુકે, પણ શાસ્ત્રના અધિકાર પ્રમાણે.

૫. સંપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈ નો છે, ને મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો તેની આજ્ઞાથી હરકોઈ કરે, ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રના આધાર પ્રમાણે થાય.

૬. મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની ક્રિયા શ્રાદ્ધ નહી કરે તો તેની સ્ત્રી ક્રિયા કરી શકે છે; ને તેની સ્ત્રીને અટકાવ આવે તો સ્ત્રીની આજ્ઞાથી ઉત્તરતો અધિકારી સઘળી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ ભાઈઓ પોતાની સમજણથી કરે, ને એક ભાઈ ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધારે ખરચ કરે તો તે આપના માલમાંથી મુજરે અપાય નહી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાપિ વારસ પરદેશ ગયો હોય ને તે આવી ન શક્યો તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. કોઈ બેરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ઘણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારામાં મરનારની પછવાડી લાહાણાં દક્ષણીની જરૂર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩ મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેવ્યણું કરી ત્યારે સમયરી જે ને મળે તે કરે, માખાપ સઘળા ભાઈના સરખા છે.

આદિજી-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો મારગ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, ને કોઠીલમત નથી. ને મરનારની પછવાડી આદિજી તથા સંગાવાહલાંને જમવું તથા જમાડવાનો ન્યાત પ્રમાણે વેહેવાર છે.

૨. કોઈ શખસ સંતાનરહિતનો કરે તો મુખ્યત્વાર છે, પણ તેના મુઆ પછી ન્યાતરીત તથા શાસ્ત્ર આધારે એકાદશા દ્વાદશા વિગેરે વરસ પર્યંત વારસો ઉપર હક છે, ને જીવતક્રિયા કરનારને ધટારત છે કે પોતાની મુઆ પછીની ઉત્તરક્રિયા કરવાને કાંઈ રાખે; તે રાખેલો હક પાછળના વારસોનો છે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં માખાપની ક્રિયા કરવામાં તથા ખરચ કરવામાં નાહના ભાઈનો અધિકાર નથી, અગર કરે તો મંજુર પડે નહી. ને મોટા ભાઈ કરે તે આપની મીલકતમાંથી મુજરે લે, ને નાહના ભાઈને હિસ્સો આપે. ને કદાપિ મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે તે મોટા ભાઈ મંજુર રાખીને મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો તો મુખ્ય પુત્રનો અધિકાર છે, પણ જ્યારે ઘણા પુત્ર છે ત્યારે વડા દિકરાનો છે. તે હાજર ન હોય તો સર્વેથી નાહના દિકરાનો છે, ત્યાર-પછી સર્વે બરોબર છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈનો તથા સગાનો છે; ને અત્રાપિ આગ મુકે તો તે દશા સુધી કામ કરે.

૫. સંપિંડીકરણ સમે મોટા ભાઈ આવી પોહાંચે તો તેનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે કરે; ને તેમાં અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્ર આધારે જે કાળ લખ્યો છે તે પ્રમાણે કરે.

૬. સ્ત્રી અપુત્ર હોય ત્યારે સ્વામીની સપિંડીકરણઆદિ કરીને શ્રાદ્ધ કરે. એ શિવાય બીજાને કાંઈ અધિકાર નથી.

૭. ઉત્તરસાધનક્રિયા વિગેરે કર્મ કરવાને સર્વે રીતે મોટા ભાઈ મુખત્યાર છે, પણ ન્યાતરીત પ્રમાણે કોધો હોય તે મુજબ સર્વે ભાગદાર આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને અગર ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને જૈરી નહીં હોય ત્યારે મોસાળના સપિંડીક વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ અડતાં સગાંને આપે તો મુખત્યાર છે.

૧૧. એ રીત-લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ ક્રિયામાં મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ક્રિયા તથા છમાસી તથા વરસી કરે છે, નહીં કરે તો મળ્યા પ્રમાણે કરે.

૧૪. જ્યારે ભાઈઓ ભાગ વેહેતી લે ત્યારે શ્રાદ્ધ સંવત્સરી જેટલા ભાઈઓ હોય તેટલા કરે, નહીં કરે તો એકઠા કરે.

પ્રાણણુ-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરવાનો આલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા આજદિન સુધી અમે કોઈને કરતાં દીઠી નથી, ને અત્યારપછી કોઈ કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૩. શ્રાદ્ધ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટાને ઘટે છે, ને ક્રિયા તો જેની પાસે સત્તા હોય તે કરે.

૪. પુત્ર હોય તો તે અગ્નિસંસ્કાર કરે. ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી મુકે, અથવા ગોત્રી મુકે, ને કોઈ ન

હોય તો ન્યાતનો હરેકકોઈ મુકે. ને તેને દશશ્રાદ્ધ સુધી અધિકાર છે તથા એકાદશા સુધી અધિકાર છે.

૫. સપિંડી કર્મ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં કરે છે.

૬. એ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

૭. જેની પાસે સત્તા હોય તે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. જે સ્ત્રી મરી જાય તેની ક્રિયા શ્રાદ્ધાદિક ધણીના કુળમાં ઘટે છે.

૧૦. તેનો દાહાડોપાણી જ્યાં રહ્યો હોય ત્યાં થાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાં તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં જેને જેવું મળે તેવો ખરચ કરે, મુકરર કાંઈ નથી.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપરના પ્રમાણે છે.

૧૪. જેને માખાપની દાઝના તથા ધર્મ ઉપર વાસના હોય તે કરે.

પ્રાણણુ-કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરે છે તે યથાશક્તિ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરે છે, ક્રિયામાં શાસ્ત્ર કબુલ છે. અમારે કોણીલમત છે.

૨. કોઈએ જીવતક્રિયા પૂર્વે તો કરી નથી, ને અતઃપર કરે તો થાય, એમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી, ફરી વારસ કરે તો તેની ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી, તે આજ્ઞા આપે ત્યારે તેઓ કરે. નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે તો બાપના માલમાંથી ભાગ આપવો ઘટે છે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે દશ દિવસ લગી વાટ જીએ, પછી કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર-જ્યેષ્ઠ પુત્ર કરે, તે ન હોય તો નાહના પુત્ર વિગેરે કુટુંબી હોય તે કરે વા મરનાર કેહે તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈ શિવાય ન કરે, કદાપિ અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞાથી બીજાને કરે.

૬. ઘેરીને સ્વામીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તે મરનારના પિત્રાઈ હોય તે મદત ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વ ભાગદાર મળીને કરેછે, ભાગદારની મરજીવિના ખરચ કરે તો મુજરે નહીં આપે.

૮. વારસ છતાં શાસ્ત્રમાં તો બીજી થકી ન થાય. ન્યાતમાં તો મરનાર ધણી જેને સોંપે તે કરે.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તેના સાસરાના કુળમાં ક્રિયા તેની થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો ન જાય તો ક્રિયાએ ન કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં તેરમાને દાહાડે કુલેરનો લાડુ ૧,-દક્ષણ ૩૦૧ તથા ૦૧૧ આપવાનો ચાલ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં-કાંઈ ખરચમાં મુકર નથી.

૧૩. ક્રિયામાં એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા કરેછે, વરસી તથા છમાસીનો નિયમ નથી.

૧૪. ભાઈઓ વેહેયણુ કરીને સમચરી એકઠા કરે વા ગમે તેમ કરેછે.

બ્રાહ્મણ-મોતાળા ઝોરપાડના દેશાઈનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો મારગ કોકીલમતના અનુમતે શાસ્ત્રના આધારથી બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે છે. સર્વત્ર શાસ્ત્ર મધ્યે ધર્મ-શાસ્ત્રમાં કોકીલમતનો તે મારગ લખેલો છે તે એ કામ મધ્યે અમારે મુખ્ય છે.

૨. કોઈ શખસ પુત્ર-સંતાનવગરનો હોય ને પોતાની મરજીમાં આવે ને પોતાની જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો પોતાના વારસોની સલાહ લઈને ક્રિયાનો ખરચ કરે, ને એ બાબતમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તે શખસના મુઆ પછી ન્યાતરીત તથા

શાસ્ત્રઆધાર પ્રમાણે ક્રિયા ખરચ તેના વારસો કરેછે. ને જીવતક્રિયા કરનાર શખસનો જે માલ હોય તે તેના મુઆ પછી તેના વારસો ક્રિયા ખરચના કરનારા લેછે.

૩. મોટા ભાઈને માબાપની ક્રિયાનો ખરચ પોતાની તથા નાહના ભાઈની શક્તિ પ્રમાણે-કદાચ નાહના ભાઈ ના કેહે તે ઉપરાંત થઇને સઘળી ક્રિયાનો ખરચ કરવો મુખ્ય છે. ને તે ખરચ મધ્યેથી પોતાના હિસ્સાના રૂપિયા બાદ થતાં નાહના ભાઈના હિસ્સાના રૂપિયા માબાપની માલમીલકત મધ્યે નાહના ભાઈના હિસ્સાનો માલ હોય તેમાંથી વસુલ કરી લે. અગર નહીં હોય ત્યારે નાહના ભાઈની જાતથી તથા તેની માલમીલકત હોય તેથી લે. ને કદાચ મોટા ભાઈ ક્રિયા ખરચના રૂપિયા ખરચ કરવાની ના કેહે ત્યારે એજ પ્રમાણે નાહના ભાઈને કરવી ઘટારત છે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સપિંડીકરણવિના સઘળી ક્રિયાનું કર્મોત્તર કરેછે. ને કોઈ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય તેની ક્રિયાનો ખરચ કરવાનો જેને અધિકાર નંબર ૭ માંની કલમ ૧ લીમાં લખ્યોછે તે પ્રમાણે કરે.

૪. આગ મુકવાનો-મરનાર શખસ ઉપર-મારગ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે. ને પોતીકા છોકરા હાજર ન હોય ને બીજા કોઈએ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકી હોય તો તે આગ મુકનાર શખસ દશદિવસ લગણું કર્મોત્તર છોકરા હાજર થાય તોએપણુ કરે, ને એકાદશા વિગેરેનું કર્મોત્તર છોકરા આદિ લઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે અધિકારી હોય તે કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતા બારમું તે સપિંડીનો અધિકાર મોટા ભાઈ છતાં બીજાને નથી, ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેણે સપિંડીકરણ કીધું અથવા ન કીધું તેની ખબર માસ છ સુધી જાણવામાં ન આવી ત્યારે નાહના ભાઈ વિગેરેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તેણે કરવું, ને કદાચ મોટા ભાઈ જતો રહ્યો તેની ખબર ન હોય અથવા પતિત થયેલો હાજર હોય ત્યારે સપિંડીકરણ બારમાને દિવસે કરવું, ને કદાચ બારમાને દિવસે કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે સપિંડીકરણ કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે દાહાડે કરવું.

૬. ઘેરીને જે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શાસ્ત્રમાં લખ્યોછે, તે ઘેરીના પ્રતિનિધિથી શાસ્ત્ર

પ્રમાણે અધિકારી હોય તે કરેછે. અગર અધિકાર છે ને તે ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી પણ કરેછે.

૭. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની કલમ ત્રીજામાં લખ્યોછે તે મુજબ છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને અત્રાપિ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થાય નહીં.

૯. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી[નો] નંબર ૩ જાની કલમ આઠમી મુજબ રૂપિયા આપીને લાગ કીધો હોય તેનો ક્રિયાપરચ તેના પિહેરિયાંની તરફના વાલી વારસો કરે, ને તેનો પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તે લે. એવા સમજાવિનાની જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનો ક્રિયાપરચ ધણી (ને)આદિ લઈને સાસરિયાં કરેછે. ને પક્ષાં વિગેરે જે માલ સાસરિયાંને લેવાનો નંબર ૨ જાની કલમ વીસમીમાં લખ્યોછે તે મુજબ લે. ને જે વિધવા બૈરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી માથાઓળવાના નામથી ફક્ત ઓરડીનોજ હિસ્સો તેની હૈયાતી પર્યંત તેને રહેવાને સાર મળેછે ને એવી વિધવા બૈરીની ક્રિયાનો પરચ એકાદશા દ્વાદશાવિનાનો તેના પિહેરિયાંની તરફના વાલી વારસો કરે, ને તેના પક્ષાંવિગેરે જે માલ હોય તે લે. ને એકાદશા દ્વાદશા સાસરિયાં કરે, ને આપેલી ઓરડી લે. એવા સમજાવિનાની જે વિધવા બૈરીને સાસરિયાંની તરફનો વારસો મળ્યો તે વિધવા બૈરી મુઆ પછી તેના વારસાનો જેને અધિકાર છે તે તેની ક્રિયાનો પરચ કરે, ને તેનો માલ વારસાવિગેરેમાં આવેલો હોય તે લે-એરીતનો અમારી ન્યાતમાં ચાલે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસનું ઉચ્છેદ જાય તે વારસો આપના કુળમાં જાય નહીં, ને તે વારસાનો જે માલીક થાય તે ક્રિયાનો પરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ છે, પણ આપવાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી તેથી વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૨. પરચ કરનારની મરજી પ્રમાણે ક્રિયા બાબતમાં પરચ થાય છે તેથી તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. જે કાંઈ પરચ થાય તે કર્મોત્તર તથા ભોજન તથા દાન એ બાબતમાં થાયછે. ને પરચ થયાથી

પરચનો હિસાબ જોયાથી આંકડો મુકરર જાણવામાં આવે કે આ કાંઈ પરચ થયો છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેની ક્રિયા પરચનો કરનાર વારસ હોય તે પોતાની મરજી પ્રમાણે અઆરમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી વિગેરેનો પરચ ન્યાતરીત પ્રમાણે ન્યાતીમાં જમાડવા બાબતનો કરે છે-એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં મુકરરછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ચારે તે વેહેચણુ મધેની સરત પ્રમાણે સમચરી તથા શ્રાદ્ધ કરેછે.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધાર પ્રમાણે કર્યામાં આવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતીકે હાથે ક્રિયાનો પરચ જીવતો. કોઈ નહીં હોય ને કરે તો મુખત્યારછે, તેના વારસને મુઆ પછી ક્રિયાનો પરચ કરવાને કોઈ પુછે નહીં, કર્યામાં આવે નહીં.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે. મોટા ભાઈ ન કરે તો તેનો પરચ મોટા ભાઈને મુજરે આપવો પડેછે. ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે તેનો પરચ અડધો મુજરે મોટા ભાઈને આપવામાં આવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર પિત્રાઈનો અથવા ગોત્રીનો છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સપિંડી બારમું જેને અધિકાર ધટે તે કરે, ને અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને પિત્રાઈ મદદ ન કરે તો ઉતરતો ક્રિયા કરે સહી.

૭. ક્રિયા પરચ કરવાનો ભાગદાર મધે જે ધણી પરચ કરે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પરચ કરે, ને ભાગદાર પરચ મુજરે આપે સહી.

* સંબંધ બેતાં “મોટા ભાઈને” બદલે “મોટા ભાઈની” બેઠે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તોપણ ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે, તે મરનાર શખસના આપની વસિયતમાંથી ખરચ ન લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણું દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા ખરચના આંકડાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડે ત્રણ ન્યાતનો સિ-સ્તો છે:—ધરદીઠ તથા કછોટી તથા સહકુટુંબ-મ-લ્યા પ્રમાણે ખરચ કરે—ન્યાત ૩ મુકરર છે તે(નો) કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય તોપણ સ-મયરી મોટા ભાઈની રાજીથી ગમે તે કરે.

આદ્ય-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે આદ્યણુના કલા પ્રમાણે કરે છે તથા ન્યા-તના મારગ પ્રમાણે, ને કોઈલીમત અમારો છે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો વારસ ન હોય ત્યારે જીવતક્રિયા કરે, પોતાની ખુશી; તેમાં ન્યા-તનો હક કાંઈ નથી; ને મુઆ પછી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈ તથા નાહના ભાઈ સમજીને ક્રિયા કરે આપના માલમાંથી, ને આપનો માલ નહીં હોય તો ભાઈઓ પોતાની ગિરોથી કરે; ને જે ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે તેના હિસ્સાના ખરચના પદસિ આપે ત્યારે મુજરે લે, ને મીલકતનો હિસ્સો આપે.

૪. આગ મુકવામાં અધિકાર વડીલને છે, ને વડી-લ હાજર ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે આગ મુકે, ને દશાપિંડ સુધી તો અધિકાર તેનો છે.

૫. આરમાને દાહડે સારવાનો અધિકાર વડીલને છે, ને વડીલને અટકાવ હોય અથવા હાજર ન હોય

ત્યારે વડીલથી ઉતરતો કરે. ને આરમું કરવામાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં કોઈ પુરુષ ન હોય ત્યારે જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે.

૭. ક્રિયા કરવામાં ભાગદારો મરનારની મીલકત-થી કરે, ને મીલકત ન હોય ત્યારે ભાગદાર અરાબર કાહાડીને મળે તે પ્રમાણે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં. અત્રાપિ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થાય નહીં.

૯. જૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુ-ળમાં થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે શખસનો ક્રિયા ખરચ તે મીલકતમાંથી થાય, ને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેના આપના કુળવાળાને છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષ-ણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા આપના ખરચનો ચાલ એ છે જે જેને જેવો મળે તેવો કરે—મુકરર આંકડો નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડે અગિ-યારમાંથી તે વરસીલગી મળે તો ન્યાત કરે, ને ન મળે તો જેને જેવું મળે તે પ્રમાણે કરે, ન્યાતનું મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી, ને સમયરી એખ-લાસ હોય તો સર્વે મળીને કરે, ને એખલાસ નહોય [તો] પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

આદ્ય-તપોધન-ખંભાતી સાહીવા-

ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. જે શખસને પછવાડી વારસ ન હોય તો તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે છે, ને તેમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને તે મુઆ પછી તેના ઉપર ન્યાતનો હક નથી.

૩. આપની ક્રિયા મોટા ભાઈ કરે ત્યાંસુધી નાહ-ના ભાઈથી થાય નહીં ને દિકરો મોટો આપથી જુદો રહેતો હોય ને તેને અણખનાવ હોય તો ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખનાવ હોય ને ગામ ગયો હોય તોપણ

નાહનો ભાઈ કરે. ને ક્રિયાનો ખરચ આપના માલમાંથી કરે યા પોતે કરે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. બારમું તો જેણે આગ મુકી હોય તે સારે, ને એટલામાં અટકાવ આવે ને તેથી દોષ પડતો હોય તો તે દોષ મટી ગયા પછી કરે.

૬. બૈરી માથું મુડાવીને ક્રિયા ધણીની સારે તો અધિકારછે, ને બૈરી માથું નહીં મુડાવે તો તેનો વારસ જે હોય તે ક્રિયા સારે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વે ભાગિયાની સંમતિ લીધા પછી થાયછે. ને જેને ખરચ કરવાનો અધિકાર હોય તે કરે, ને તે સર્વેની રાજીવિના વધતો ખરચ કરે તો તે મુજરે આપવો નહીં, ને સર્વે ભાગિયા આપે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. વારસ ન હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકેછે. ને મરનાર શખસ તેને લખી આપી ગયો હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૯. બૈરીની ક્રિયા ધણીના કુળમાં કરવાનો ચાલછે, ને આપના કુળવાળા તેની પછવાડી ગોરણી જમાડે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તેજ શખસ મરી જાય તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તે માલમાંથી તેના આપના કુળવાળા પોતાને ઘેર કરે, ને બાકીનું તેમાંથી જે રહે તેના વારસ તેના આપના કુળવાળાછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું મરનાર શખસના વરસ દાહાડા મધે લાહાણુંદીઠ કરીગાળામાં કરી ૫ તથા સારપછી ગમે સારે લાડવો કાચી કુલેરનો ૧ એક લાહાવાનો ચાલ મુકરર છે, ને એમાં પણ જેને મળે તે લાહે; ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાના ખરચના આંકડાનું નિશ્ચય કાંઈ નથી, જેટલો બની આવે તેટલો ખરચ કરે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનો મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી તુલીક કાંઈ સિરસ્તો નથી, બની આવે તે પ્રમાણે જમાડે, ને કોઈ નથી પણ જમાડતું.

૧૪. અમારામાં ભાઈઓ ભાઈ જુદા રહ્યા હોય સારે સમયરી એક જણ કરે, સર્વે કરતા નથી.

બ્રાહ્મણ—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે તથા બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસને અમારામાં મરવાની પેહેલાં પોતાની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને પોતાની મરજી થી કરેછે તો તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસ ક્રિયા કરે અગર નહીં કરે તો તે મુખસારછે.

૩. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને આપના માલમાંથી અગર પોતાના હિસ્સામાંથી ખરચ મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરા વિગેરે કુટુંબી તથા ગોત્રીનો છે, ને સારણાનું કામ તે કરી શકેછે.

૫. સર્પિંડીશ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ વિગેરે જે આગ મુકે તે કરી શકેછે ને અટકાવ પડે તો એપણુ બારમું રહેતું નથી.

૬. બૈરીને સર્વ ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને પિત્રાઈ લોક મદદ નહીં કરે તો ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગિયા એકઠા હોય તો રજા બેઠાં, ને જુદા હોય તો નહીં બેઠાં એ તો અધિકારી વધતો ખરચ કરે સારે ભાગદાર પાસે મુજરે લેવાનું કારણ નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરતોજ નથી, ને ક્રિયા કરેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરે સારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે પોતાના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે નહીં, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારામાં લાહાણુંનો ચાલ તો નથી, પણ પોતાની ખુશીથી કરે તો નામાદીઠ આપે, ને દક્ષણા ન્યાતવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ક્રિયા બાબતના આંકડાનું કાંઈ મુકરર નહીં.

૧૩. અમારામાં મરનાર પછવાડી ક્રિયાના દાહા-
ડા ૪ તથા દરોના દાહાડા ૨ તથા વરસીના દાહાડા ૨
જુએ દાહાડા ૮-એ શિવાય ચોરાનો વેહેવાર માસી-
સા છમાસી ન્યારપંચમી વિગેરે થાયછે.

૧૪. અમારામાં બાઈઓએ વેહેવણુ કરી ભારે
સમયરી બંનેની સમજણે થાયછે.

બ્રાહ્મણ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આ-
ધારે બ્રાહ્મણના કલાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે શ્રાદ્ધ
કરીએ છીએ. શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોઠીલભતવિના.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ
છે, ને મુઆ પછી તે મરનાર પાસે પૈસા હોય તો
ખરચ કરે છે, ને ન હોય તો તે શખસે પેહેલાં કરીછે
તેથી કામ ચાલે છે.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સર્વે ક્રિયા
કરેછે, ને બાપના માલમાંથી ખરચ કરેછે, ને મોટો
ભાઈ પરદેશ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે,
મોટાનો અટકાવ નથી.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને પુત્ર
ન હોય તો કુટુંબી મુકે છે ને કુટુંબી ન હોય તો
બીજાને સગો મુકે છે. ને બીજાને સગો પણ કોઈ નથી
તો પંચાત મુકેછે. પુત્ર કુટુંબી મુકે તો સર્વે ક્રિયા
કરી શકેછે, ને બીજા મુકેછે તે દશાશ્રાદ્ધ સુધી કરી
શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કાંઈ અટકાવ આવી પડે તો
શાસ્ત્રમાં કલા છે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

૬. જૈરી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ બદકેવીવાળી
ક્રિયા કરી શકતી નથી, ને ન્યાતમાં દ.ખલ હોય તે કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વે ભાગદારની મરજીથી થાય
છે, ને બાપના માલમાંથી કરેછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા અટકાવથી કરેછે, પણ વારસ
થઈ શકતો નથી.

૯. જૈરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુ-
ળમાં થાય.

૯૭

૧૦. કોઈ શખસને માતાના કુળમાંથી વારસો
મળતો નથી, ને કદાપિ મળ્યો તો પાછા માતાના
કુળવાળાનો હક છે, ખરચ કરતાં વધે તેનો.

૧૧. ક્રિયાના લાહણાંનો ચાલ છે, પણ મળેછે
તે કરેછે, ને ન મળે તે કરતા નથી, -તેને કોઈ કહી
શકતા નથી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની ક્રિયામાં વરસી સુધી ન્યાત ૨
જમાડે છે, એક ન્યાત તેરમે કરે છે ને એક ન્યાત
વરસીની કરે છે. ને નથી મળતું તેને કોઈ કહી
શકતું નથી.

૧૪. સપૂત હોય તે કરેછે ને ન કરે તો પોતાની
બુધી.

બ્રાહ્મણ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે
તે શાસ્ત્રઆધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે, મુઆ પછી
જે બની આવે તે કરે.

૩. મોટો ભાઈ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે
નહી, ને મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ
કરી શકેછે.

૪. અમિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર સ્વગોત્રીને
છે, તે એકાદશા સુધીનું ક્રિયામાણુ કરે.

૫. મોટો ભાઈ હોય તો સપિંડી વરસ સુધી કરે.

૬. પુત્રાભાવે પલિ સર્વ ક્રિયા કરે.

૭. ભાગદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તે
સૌ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ખરચ થાય નહી.

૯. બાઈ બ્યાં રહેતી હોય ભાં ખરચ થાય.

૧૦. માના બાપની મીલકત હોય તેના વારસા-
માંથી ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એકાદશાથી તે વરસી
સુધી મળે તે કરે, ન મળે તો નહી કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય ત્યારે આપનું સમયરી મોટા ભાઈ કરે, માનું નાહનો ભાઈ કરે.

બ્રાહ્મણ—સિદ્ધેશ્વરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્પ પ્રમાણે કરેછે, ને કો-કીલમતનો પણ આધારછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયાને અંગે બ્રાહ્મણ-બોજન માત્ર કરેછે તેનું કારણ એજ પોતાની મરજી પ્રમાણે મુઆ પછી કો ખરચ કરે કે ન કરે એવું જાણીને પોતાને સ્વહસ્તે કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસને પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ક્રિયા વિગેરે વરસ દાહાડા લગી ખરચ કરવો પડેછે.

૩. આપની મીલકત હોય ને તેમાંથીજ ક્રિયાનો ખરચ કરે તો મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તેની મરજીવિના નાહના ભાઈથી થાય નહી, ને કદાચ કરે તો મોટા ભાઈ મુજરે આપે નહી; ને આપની મીલકત ન હોય ને નાહનો ભાઈ મોટા ભાઈને પુછ્યાવિના વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો કરી શકે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો સધળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે પણ શમાને નાહના ભાઈથી થાય નહી, મોટા ભાઈને અધિકાર છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાના છોકરાના છોકરાને શાસ્ત્રાર્થછે, ને બીજા કર્મ શ્રાદ્ધાદિક જે છોકરો હોય તે કરે.

૫. સપિંડીકર્મ બારમાને દાહાડે મોટા ભાઈ શિવાય બીજા કોઈથી થાય નહી ને અટકાવ આવે ત્યારે દોઢ માસે અથવા ત્રણ માસે અથવા છ માસે અથવા વરસે કરવાનો કાળછે. તેમાં લગન પ્રયોજન વિગેરે શુભકામ આવે તેથી એ ઉપર કાળ લખ્યા તે પેહેલાં પણ અગત્યે થાય.

૬. છોકરાવિનાની ઘેરીને પોતાના ધણીની સધળી ક્રિયાકર્મ કરવાનો અધિકારછે, તે બાઈની આજ્ઞાથી તેનો પ્રતિનિધિ દિયેર વિગેરે કુટુંબી ગોત્રી જે હોય તેની પાસે કર્મ કરાવે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વ ભાગિયાની અનુ-મતિ[એ] થાય; ને ભાગિયાની રજાવિના વધતો ખરચ અધિકારી કરવા ચાહે તો ક્રિયા જે શખસની કરે ને તેનાજ માલમાંથી કરે તો ભાગિયા મુજરે આપે. અગર માલ ક્રિયાવાળાનો ન હોય ને અધિકારી જ્યાંદે ખરચ કરે તે ભાગિયાની ખુશીમાં નહી આવે તો તે જ્યાંદા ખરચમાં ભાગ આપે નહી.

૮. વારસ છતે કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાચ કરે તો તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તેનો ધણી જીવતો હોય તો ધણીને ઘેર ક્રિયા થાય ને તેના આપને ઘેર બની શકે તો ગોરણી એટલે ન્યાતના ઘેરાંઓ બની શકે એટલાં જમાડે. ને વિધવા સ્ત્રી પોતાના આપને ઘેર રહેતી હોય તો તેના પિહેરમાં ક્રિયા કરે, ને એકાદશા દ્વાદશા સાસરાવાળા કરે—માયાઓજવાની છાપરીમાં.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે આપના કુળમાં વારસો જતો નથી ને આપના કુળવાળા મરનાર શખસના તેની ક્રિયાખરચ પણ કરતા નથી, ને કદાચ કરે તો આપના તરફની માલિયેત હોય તેમાંથી ક્રિયાખરચના રૂપિયા લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણમાં તો નિતધડાના લાડવા અમારી સ્વચ્છાતિમાં તથા દક્ષણ બની શકે તેટલી બિહુકને આપેછે, એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચમાં આંકડો મુકરર નથી, ને શા કામમાં ખરચ થાય તેની વિગત એજ મરેલાંથી દશ દિવસમાં તથા એકાદશ તથા દ્વાદશ તથા ત્રયોદશ તથા માસીસા સધળા તથા સામાપાંચેમ, તથા દરો આદેમ-નોમ તથા અગું પાંચેમ તથા લીલ, નારાયણબળી તથા વરસી સુધી જેને જેવું બની આવે તે પ્રમાણે ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં ત્રયોદશ તથા વરસી મળીને ન્યાત મે કરવાનો ધારોછે, પણ જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરેછે. ને એ જ ન્યાતશિવાય કોઈ જ્યાંદે ન્યાત કરતું તો નથી, ને કદાચ કોઈની ખુશીમાં આવે તો એકુ ન્યાત જ્યાંદે કરે—બની શકે તો.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરીને જુદા રહ્યા હોય ત્યારે માળાપના સમયરી તથા શ્રાદ્ધ સર્વેને જુદાં જુદાં કરવા એવું ધટારત તો ખરું, પણ એ ન બની શકે તો એકજ જણુ કરેછે.

બ્રાહ્મણ-દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની પછવાડી કરીએ છીએ તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે કયુલછે, ને કોકીલમતનો મારગ પણ અમારામાં છે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ જીવતક્રિયા કરે તો કારણથી કરે. ને તેમાં કારણુ તો એ જે તેની પ-છવાડી કોઈ ક્રિયાનો કરનાર ન હોય અથવા ક્રિયાના કરનારની સાથે તેને અણુબનાવ હોય ને તે ન કરે એવો હોય ને તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરી શકેછે. પણ પોતાના મૈયત ખરચ જેટલું ક્રિયાના કરનાર કુટુંબી વારસ હોય તે ત્રીજી જગ્યાએ અના-મત મુકીને કરે તો થઈ શકેછે, ને કદાચને ક્રિયાનો કરનાર તેનો છોકરો યા ભાઈ યા ભત્રીજો અગર જૈરી હોય તો તેનો દિકરો તથા જેઠ અથવા દિયેર અથવા દિયેર જેઠના છોકરા-એ પ્રમાણે હોય તો તેથી જી-વતક્રિયા કરી શકાતી નથી. અગર તેની પછવાડી કુટુંબી વારસ કોઈ ન હોય તો તે શખસ મુખત્યારછે. ને ન્યાતનો હક એ છે જે જીવતક્રિયા કરે તે સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતિ ભોજન વિગેરેનો ખરચ પછવાડી મ-રત લાકડા જેટલું રાખીને કરે.

૩. મોટા ભાઈની આજ્ઞાવિના નાહનો ભાઈ આ-પની ક્રિયા કરી શકતો નથી. ક્રિયા કરવામાં મોટા ભાઈ મુખ્યછે, ને અગર મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રભૃતિ પ્ર-માણે છે ને તે શાસ્ત્ર પ્રભૃતિ પ્રમાણે ક્રિયાનું કામ કરે.

૫. સપિંડી કરવાનો જવાબ એ છે જે તેનો વખત શાસ્ત્રપ્રમાણે કરે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કયી કયી કરવાનું અગત્ય છે?—જવાબ એ છે જે પોતાને અધિકાર છે, તેથી ન થઈ શકે તો જેને આજ્ઞા કરે તે કરે.

૭. ક્રિયાના ખરચનો જવાબ એ છે જે સર્વે ભા-ગદારની સંમતિથી કરે.

૮. વારસ છતાંનો જવાબ એ છે જે અત્રાપિ ક્રિયા કરેછે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી. વારસ ધણી પોતે જેને કરે તે થાય. જીવતા વારસ કોઈને ન કર્યો હોય તો શાસ્ત્રાર્થ પ્રમાણે થાય.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય-તેનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસ પોતાની માના કુળમાંથી વા-રસાનો-જવાબ એ છે જે તેજ પોતાના બાપના કુ-ળવાળો પોતાની નજરમાં આવે તે કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા મુકરર નથી.

૧૨. દક્ષણા તથા ખરચનો જવાબ એ છે જે જેટલો મળે તેટલો કરે.

૧૩. જે કાંઈ મુકરર નથી-જે મળે તે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયી લીધાનો જવાબ એ છે જે જેની મરજીમાં આવે તે શ્રાદ્ધ કરે-સમય-રીએ કરે.

બ્રાહ્મણ-ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આ-ધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ તો નથી, ને કરે તો તેની ખુશી. ને તે મુખ્ય પછી તેનો માલ હોય ને ક્રિયા કરે તો તે મુખત્યાર છે.

૩. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને બાપના માલમાંથી અગર પોતાના હિરસામાંથી ખરચ મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિ-કરો ગામ ગયો હોય ત્યારે કુટુંબી તથા ગોત્રીનોછે. ને તે શખસ એકદશાસુધી સર્વે કામ કરેછે ને દ્વાદશા ઉપર દિકરો ગામથી આવી પોહોંચે તો દ્વા-દશથી દિકરો કરી શકેછે; ને ન આવી પોહોંચે તો જેણે આગ મુકી તે કરી શકેછે, ને દિકરા ન હોય તો

જેને આગ મુકવાનો અધિકાર છે તેજ ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૫. સપિંડી શ્રાદ્ધ મોટા ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે. ને મોટા ભાઈ ન હોય તો નાહના ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે, ને મરનારને દિકરોજ ન હોય તો કુડુંબી તથા ગોત્રીનો છે. ને અટકાવ પડે તોએપણુ આર-માનું શ્રાદ્ધ અટકવુંજ નથી.

૬. અમારામાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તેના પિત્રાઈલોક ના કેહે ને તે ન કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને તેજ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર એકઠા રહેતા હોય તો રજા જોઈએ, ને જુદા રહેતા હોય તો નહીં જોઈએ તો અધિકારી વધતો ખરચ કરે તે બીજા ભાગદાર પાસે મુજરે લેવાનું કારણુ નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરતોજ નથી, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરે સારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળ-માં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે પોતાના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય, ને ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારામાં લાહાણાનો ચાલ તો નથી, ને પોતાની ખુશીથી કરે તો લાહાણાંદીઠ આપે ને દક્ષણા ન્યાતવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત ૧૦ જમાડવાનો ચાલ છે, ને તેની ધણિયાણી મરે સારે અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત ૫ જમાડેછે, અથવા પેહેલી ધણિયાણી મરી ગઈ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાત ૧૦ જમાડી હોય તો તેના ધણી પછવાડી ન્યાત ૫ જમાડવાનો ચાલછે. અને ધણી અથવા ધણિયાણી તે બંનેમાંથી એકજણની ન્યાત દશ જમાડે ને બીજાની ન્યાત પાંચ જમાડે.

૧૪. અમારામાં ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમયરી બંનેની સમજણુ પ્રમાણુ થાયછે.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરીએ છેએ તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણુ કરીએ છેએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી તો કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી ને અસાર પછી કોઈ કરવા ચાહે તો કરી શકેછે. તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને તે મુઆપછી તેના વારસ તેની પછવાડે શાસ્ત્ર પ્રમાણુ કરે.

૩. મોટા ભાઈની રજાવિના નાહના ભાઈથી આપની ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને કદાપિ મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા આપ સાથે લડાઈ હોય સારે નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકે, ને આપની માલમીલકતમાંથી ખરચ કરે સહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે શખસને શાસ્ત્ર પ્રમાણુ (જેને) અધિકાર હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ અગિયારમા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં આરમું મોટા ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે સારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેને અધિકાર હોય તે કરેછે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણુ.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદાર સર્વે એકઠા રહેતા હોય તો સર્વેની રાજીથી જેને ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકાર હોય તે શખસ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણુ કરે તો તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે ને ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતો ખરચ કરે તો તે ખરચ ભાગદાર મુજરે આપતા નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં ને કદાચ કોઈ કરે તો તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય સારે તેના આપના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય સારે તે વારસો તેના આપના કુળમાં રહે, ને તેની ક્રિયાનો ખરચ આપના કુળવાળા તે માલમાંથી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લઠાણમાં તો મરનારની પછવાડી તેના વરસી સુધીમાં લાહાણાંદીઠ ઉત્તરાયણમાં કેળાં ૫ તથા શેરડી ૧ તથા કેરીના દાહાડમાં કેરી ૫ તથા ભાદરવા સુદ ૮ મે દરોના લાહાણાં મધ્યે મગચણા તથા પેડો ૧ શેર ૦૦ નો આપે; તથા આસો મહિને દિવાલેહેણું કરે, તેમાં પેડો શેર ૦૦ નો લાહે. ને એ કરતાં કાંઈ વધતું લાહાણું લાહે તો લાહવાનો ચાલ છે, પણ ઉપર લખેલું લાહાણું તો લાહ્યા વગર ચાલે નહી.

૧૨. ક્રિયા બાપતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી દશાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ એ છે જે દશાની તથા અગિયારમાની તથા બારમાની તથા તેરમાની તથા છમાસીની તથા વરસીની જુમલે ૬ ન્યાત જમાડવાનો ચાલ અસલથી અમારી ન્યાતમાં મુકરર છે; એટલી ન્યાતો તો જમાડ્યા વગર ચાલે નહીજ.

૧૪. ભાષાઓએ વેહેચણુ કરી સારે પોતાના મા-આપનું સમચરી જેને મળે તે કરે, ન મળે તો ન કરે.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે તે બ્રાહ્મણના કલ્યા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ શખસ જીવતક્રિયા કરી શકતો નથી, ને એમ કરતાં પોતાની પાસે સત્તા હોય તો ન્યાતો જમાડે છે, પણ ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાષ આપની ક્રિયા ન કરે, બેહુ સમજીને કરે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાષ ક્રિયા ખરચ કરે, ને આપના માલમાંથી મુજરે લે. ને અગર આપનો માલ નહી હોય તો સર્વે મળીને આપે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાષ તથા વારસ મુકે, ને વારસ નહી હોય તો દોહિત્ર આગ મુકે ને સર્વે ક્રિયા કરે, ને પછી તો હાજર હોય તે ખરો.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્યા પ્રમાણે નાહનો ભાષ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બેરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને તેમાં પિત્રાઈ લોક મદદ ન કરે તો ગૌણુ કહેતાં ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકે છે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે ને તેની નજરમાં આવે ને તે કાંઈ વધતો ખરચ કરે તો અગર આપની મીલકત હોય તો તેમાંથી ખરચે છે; ને આપની મિલકત ન હોય સારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચે છે. ને તેમાં કાંઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેની ગિરો[થી] ખરચ કરે છે.

૮. વારસ છતાં કાંઈ બીજો અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી; ને તે વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી; તથા પરદેશ ગયો હોય સારે અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકે છે, પણ ક્રિયા કચ્ચાથી તે વારસ થઈ શકતો નથી, ને તેનો જે માલ હોય તે બેની શાહેદીથી અનામત મુકે ને બ્યારે તે વારસ આવે સારે તેને હવલે કરે.

૯. કાંઈ બેરીમાણુસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે, આપના કુળમાં નથી પોહોંચતું.

૧૦. કાંઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ નહી હોય સારે તો તેના આપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચાત હજુર ખરચે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મગચણાનું તથા કેરીનું થાય છે, પણ બીજાં લાહાણાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે તે વાતનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧ જુમલે ન્યાત ૨ જમાડવાનું મુકરર છે ને એ કરતાં વધારે કરે તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે-તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૪. ભાષાઓએ વેહેચણુ કરી સાર પછી તો સમચરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરે છે.

વાણિયા-વીશા મોઢ અરાડજ અમદા-
વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને કોઠીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરનારની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, પણ તેને કાંઈ છોકરું ન હોય તો કરે. પણ મુઆ પછી તેના વારસને સાડ કાંઈ રાખ્યું હોય તો તેમાંથી કરે, ને નહીં રાખ્યું હોય તો તેને જે ક્રિયા કરી હોય તે ખરી. ને ન્યાતનો હક તો ઉપર જમવાનો લખ્યો તેજ.

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહનો બાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી. ને મોટા બાઈ કદાચ ગામ ગયો હોય તો નાહનો બાઈ સંઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ મોટા દિકરાનો છે. ને તે ન હોય તો નાહનો દિકરો મુકે. ને તે ન હોય તો હરકોઈ પિત્રાઈ મુકી શકેછે. ને જે શખસ આગ મુકે તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ શ્રાદ્ધનું કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર તો મોટા દિકરાનો છે. ને તે ન હોય તો નાહનો દિકરો કરે, ને તે ન હોય તો જેણે આગ મુકી હોય તે કરે. ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે અટકાવ વિત્યા પછી બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૬. બૈરીને કાંઈ છોકરું ન હોય તો પોતાના ધણીની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે. ને તેને કાંઈ અટકાવ આવી પડે તો તેની રજથી હરકોઈ પિત્રાઈ કરી શકેછે. ને એમ કરતાં પિત્રાઈ તેની રજથી ન કરે તો બાઈની રજથી જેને કહે તે કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજ જોઈએ. ને જેને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને કદાચ કોઈ કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળવાળાને મળેતો ગોરણી જમાડે છે. ને નહીં મળે તો તેનો કાંઈ જોરો નથી. એતો પોતાના મળતર પ્રમાણે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે વારસો તેના બાપના કુળમાં રહે, ને તેની ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળો કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનાં લાહાણાં ચાલ મુકરર નથી, ને કરે તો સંપત પ્રમાણે કરે. ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે તેની વિગત:—૧-નેરમાની ન્યાત ૧; ૨-અધર-ણીની ન્યાત ૧; ૩-વિવાહની ન્યાત ૧.-એ ત્રણ ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને એથી કોઈ વધારે મળતર પ્રમાણે કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય તો પોતાની મા તથા બાપનું સમચરી જેને મળે તે કરે.

વાણિયા-મોઢ માદળિયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાયછે, બ્રાહ્મણના કલ્પાથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવત ક્રિયા કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેની ક્રિયા કરે.

૩. મોટા બાઈ હાજર હોય તો તેની રજથી નાહનો બાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને અગર બાપનો દાહાડો જતો હોય ને મોટા બાઈ ક્રિયા કરવા ન દેતો હોય તો નાહનો બાઈ પોતાની મેળે ક્રિયા કરે. ને બાપની મીલકતમાંથી મુજરે લે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ મુખત્યાર છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો પ્રથમ મોટા દિ-કરાનો છે. તે ન હોય તો નજદીકના કુટુંબીનો અધિકાર છે. ને જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધી કરે.

૫. સપિંડીકરણ તો બારમું-મોટા ભાઈનો અધિકાર છે. ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેને અધિકાર હોય તે કરે.

૬. ઐરીને અગ્નિસંસ્કાર શ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકાર છે, ને અગર કોઈ પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે તો પોતે કરે, તથા તે અધિકારી ઐની આગ્રાથી હરકોઈ કુટુંબી કરી શકે છે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા ક્રિયા ખરચમાં જોઈએ, ને એકઠા રહેતા હોય તો સર્વેની રાજી[એ] જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર હોય તે શખસ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં ને કોઈ કદાચ કરે તો વારસ થઈ શકે નહીં.

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય. ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો આપના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે વારસો તેના આપના કુળમાં રહે, ને તેની ક્રિયા ખરચ આપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, ને કરે છે તો સંપત પ્રમાણે કરે; ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમું કરવાનો ચાલ છે, ને તે શિવાય સંપત હોય તો વરસી લગી કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા આપનું સમયરી જેને મળે તે કરે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવત ક્રિયા કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેનાં ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરે.

૩. મોટા ભાઈ કાંઈ અટકાવથી આપની ક્રિયા નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે, ને ખરચ આપના માલમાંથી મુજરે લે, અથવા આપનો માલ કાંઈ ન હોય તો હિસ્સા પડતો ખરચ ખીજ ભાઈઓ પાસે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો પછી પોતાના કુટુંબી મુકે છે, ને તે કરતાં નહીં તો પછી ન્યાતવાળાને અધિકાર છે. ને તેને એકાદશા સુધી સારવાનો અધિકાર છે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તેને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું-મોટા ભાઈનો અધિકાર છે. ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેનો અધિકાર હોય તે કરે.

૬. ઐરીને અગ્નિસંસ્કારશ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકાર છે. ને અગર કોઈ પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે તો અધિકારી ઐની આગ્રાથી હરકોઈ કુટુંબી કરી શકે છે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા ક્રિયા ખરચમાં જોઈએ, ને એકઠા રહેતા હોય તો સર્વેની રાજીએ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર હોય તે ક્રિયા કરે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે, તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકે છે, પણ વારસ થવાનું નથી. ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઈને વારસો પાછો આપવામાં આવે છે.

૯. ઐરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થટે છે, ને પિહરમાં મળે તો ગોરણી કરે છે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર આપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાય છે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ તો જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, જેવું પોતાની સંપત પ્રમાણે મળે તેવું કરે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમું કરવાનો ચાલ છે. ને તે શિવાય સંપત હોય તો વરસી લગી કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા આપનું સમયરી જેને મળે તે કરે.

વાણિયા-મોઢ દશા અરાડળ સુરતીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાય છે, આ-લણના કલાથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અ-
મદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરીએ છેએ તે શાસ્ત્ર આધારે અમારો ગોર કરાવે તે પ્રમાણે કરીએ છેએ, કોફીલમત જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે તો ન્યાત જમાડે તે બ્રાહ્મણને સભ્યા આપે. ને ક્રિયાશ્રાદ્ધ તો જીવતાં થાય નહી, ને મુઆ પછી તેના સગાં હોય તો તે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે છે; ને માલ હોય તો ન્યાત જમાડે.

૩. મોટો ભાઈ છે તો તે ક્રિયા કરે. ને મોટો ભાઈ અદાવતથી ન કરે ને તેને નાહનો ભાઈ પુછે ને ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે. શા વાસ્તે કે તેની ક્રિયા રઝળે નહી. ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે. ને મોટો ન હોય તો નાહનો મુકે. ને એમ કરતાં દિકરો ગામ ગયો હોય તો નજીકના પિત્રાઈ મુકે. ને એકાદશા સુધી સર્વે કરે. ને એમ કરતાં દિકરો ગામથી આવે તો તે દ્વાદશથી સધળી ક્રિયા કરે. ને ગામથી ન આવી શકે તો જેણે આગ મુકી તે સધળી ક્રિયા કરે. ને છોકરો તથા ખીજ સગાં પણ નથી તો ન્યાતના એક આદમીને કેહે તે મુકે.

૫. બારમું તો મોટો ભાઈ કરે. ને મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહનો કરે, ને તે ન હોય તો નજીકના પિત્રાઈ કરે. ને એમ કરતાં અટકાવ આવે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં જે હોય તે પ્રમાણે કરીએ.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ નજીકના સગાંને પુછીને તે ના કેહે તો ઉતરતાં સગાં પાસે કરાવે. ને તેમાંથી કોઈ ન કરે તો બાઈ પોતે કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં જે બાપનો માલ મોટાના કબજામાં હોય તો પોતાની આબરૂ પ્રમાણે કરે. ને બાપનો માલ ન હોય ને મોટો પોતાની ગાંઠથી કરે તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે. ને તે ન કરે ને

સધળા ભાગે પડતા કરે તો સધળાની મરજી પ્રમાણે કરે, ને વધતો કરે તો સધળા મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી. ને વારસ અદાવતથી ન કરે ને તેને પુછે ને તે ન કરે ને કદાચ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય, ને તેના બાપના કુળમાં ગોરણી થાય, તેના બાપને મળે તો કરે.

૧૦. કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય. ને જે ખરચ થાય તે મરનારના માલમાંથી લે ને બાકી વધે તે તેની પછવાડી ખરચે.

૧૧. ક્રિયાના લાહણાંનું મુકરર નથી. મળે તો કરે. ને દક્ષણ તો માસ્તાન બ્રાહ્મણ ખડાયતાને રૂ. ૦૧ સર્વેને વેહેચી આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળે તેટલું કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી તો સમચરી મોટો ભાઈ કરે, ને ન મળે તો જેને મળે તે કરે.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૬.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ કેહે તે મુજબ કરીએ છેએ. ને તે ક્રિયાના માર્ગમાં શાસ્ત્ર અમારે કબુલ છે, કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસને પેટે કાંઈ પ્રજા ન હોય ને સુખી હોય તે જીવતક્રિયા કરે, ને પછવાડીને સાડ ક્રિયા ખરચ કરવાને કાંઈ રાખેલું હોય તો તેના વારસ ફરી ક્રિયા ખરચ કરે, નહી તો સારીને ખેસી રહે.

૩. મોટો ભાઈ (ને) કાંઈ અટકાવથી નહી કરે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા ખરચ કરી શકે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે છે.

૪. આમ મુકવાનો અધિકાર છોકરાવિગેરે વારસોનો દરબજા પ્રમાણે (અધિકાર) છે, ને તે હાજર નહીં હોય તો જે હાજર હોય તે આગ મુકી શકે છે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈની આગાથી હરકોઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. જૈરીને ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. ને બાઈ ન કરે તો પિત્રાઈ ક્રિયા કરી શકે છે. અગર કાંઈ સખબથી પિત્રાઈ ક્રિયા નહીં કરે તો હરકોઈ સાસરાનું સગું ક્રિયા કરે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વે ભાગદારની એક મરજીએ થાય છે, ને એક ભાગદાર પોતાની આપખુદીથી વધારે ખરચ કરે તે બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા બને નહીં, અગર કરે તો વારસની રજાથી ક્રિયા કરે; ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બાઈ માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો મોસાળના ખુદ વારસ કોઈ હોય તો વારસો પાછો જાય છે, પણ ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાં અસલના ચાલ પ્રમાણે કરે છે, ને જેને મળે ને નહીં કરે તેને ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૧૨. ક્રિયાના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, કોઈને પાંચ રૂપિયા ઓછાએ થાય છે ને પાંચ રૂપિયા વધારેએ થાય છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા તેરમાની ન્યાત ૧ તથા દરોની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧-જુમલે ન્યાત ૪ જમાડવાનો ચાલે છે, ને મળે ને વધારે કરે તો પોતાની આખર.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી ત્યારે મરજીમાં આવે તો એકઠા સમચરી કરે, નહીં તો જુદાજુદા કરે.

વાણિયા-વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૭.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાય છે. બ્રાહ્મણના કલ્યાણી પોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે કરવાનો ચાલે છે. ને કોઠીલમત અમારામાં નથી.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસો તેની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે, ને મરનારની વસિયત કાંઈ હોય તો તેમાંથી ન્યાતિભોજન વિગેરેનો ખરચ કરે.

૩. અટકાવથી મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે. ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે અથવા બાપનો માલ નહીં હોય તો હિરસાપડતો ખરચ બીજા ભાઈઓ પાસે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે. તે ન હોય તો મરનારના કુટુંબી મુકે છે. તે ન હોય તો ન્યાતવાળાઓને અધિકાર છે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો તેને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે; ને ન્યાતવાળાએ મુકી હોય તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેનો અધિકાર હોય તે કરે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરો.

૭. સર્વે ભાગદારો એકઠા રહેતા હોય તો ક્રિયાનો કરનાર ખરચ કરવામાં મુખત્યાર છે, સર્વેની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી. અગર જુદા રહેતા હોય તો સર્વે ભાગદારોની રજા લઈને ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે તે સર્વે મુજરે આપે, ને તે કરતાં વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકે છે, પણ તેથી વારસ થવાનું નથી. ને મરનારની પછવાડી ન્યાતના ૪ લોકોને કહીને ખરચ કચ્ચો હોય તે વારસ પાસે મુજરે લઈને વારસો પાછો આપવામાં આવે છે.

૯. જૈરીમાણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થાય છે, ને સાસરાના કુળમાં દોષ કરનાર નહીં હોય તો પિહેરિયાં કરે છે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો

હોય ને તે શખસ મરી જાય તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેના આપના કુળવાળાનો છે, ને અરચ પણ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય છે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો જોને જોવું મળે તેવું કરે છે.

૧૨. ક્રિયા અરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. પોતાની સંપત પ્રમાણે મળે તેવું અરચે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧-જુમલે ન્યાત ૨ જમાડવાનો ચાલ છે. ને જોનામાં સંપત હોય તે વત્તીઓ પણ ન્યાત જમાડે છે, પણ ધારે તો એજ છે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો પોતાની મા તથા આપના સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં જુદાં કરે છે.

વાણિયા-હરશોલા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરે છે, અમારામાં કોઠીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસને પોતાના તનનું કોઈ ન હોય વા સંપત્તિવાન હોય તો જીવતક્રિયા કરે છે, તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસ થાય તે પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે અરચ કરે.

૩. મોટા ભાઇ લાચાર હોય ને તે કરી શકતો નથી તો નાહનો ભાઈ તેની રજા વિના આપ વિગેરેની ક્રિયા કરે છે. ને આપના માલમાંથી તે અરચના રૂપિયા (તેમાંથી) મુજરે લે છે. ને આપનો માલ કાંઈ ન હોય તો સર્વે ભાગિયાઓ પોતપોતાના હિસ્સા પ્રમાણે મુજરે આપે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે. તથા તે ન હોય તો નાહનો છોકરો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી વિગેરે જે હાજર હોય તેનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો બીજો ભાઈ પણ કરે છે. તેમાં કાંઈ અટકાવ પડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ જોને રજા આપે તે કરે.

૬. ઘેરીને પિત્રાઈ તથા કુટુંબી અગર ઝીણુ કે-હેતાં ઉતરતો અધિકારી મળે ત્યાં સુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તે કોઈ ન હોય તો ઘેરી ક્રિયા કરી શકે છે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગિયા હાજર હોય તો સત્તાહ લેવી જરૂર છે. ને સર્વે ભાગદારની રજા વિના સિરસ્તાથી વધારે અરચ કરે તો સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને ક્રિયાના કરવાથી તે વારસ બની શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો તેના આપના કુળમાં કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો શાસ્ત્ર માર્ગે જોને પોહોંચે તે ક્રિયા અરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી લા-હાણું કરવાનો ચાલ [છે] પણ મળે તે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા અરચ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરે છે, કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી એટલી જમણુવાર મળે તો કરે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારપછી જોને મળે તે પોતાની ખુશીથી શ્રાદ્ધ સમચરી કરે છે.

વાણિયા-હરશોલા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે. તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરે છે અમારામાં પીગળમત છે.

૨. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો નાહનો છોકરો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ

* અંક ૨૨૮ વાળા સાથે જે જે કલમો નથી મળતી તેટલી જ માન ઉતારો છે.

તથા કુટુંબી તથા દોહિત્ર તથા ગોત્રી જે હાજર હોય તેના છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી ક્રિયા કરે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. અમારામાં કોઠીલમત નથી, અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિથી ક્રિયા કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે. તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનો જીદો હક નથી ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી તેની ક્રિયા (તેના વારસને) કર્યાવિના ચાલવું નથી. ને જે કોઈ શખસ જીવત ક્રિયા કરે તે ધણી મુઆ પછવાડી ક્રિયાખરચ જેટલું રાખીને જીવતક્રિયા કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, શાથી જે ક્રિયાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે. ને કદાચ નાહનો ભાઈ મમત કરીને કરે તો આપની મીલકતમાંથી ખરચને સાફ (આપની મીલકતમાંથી) આપે નહીં. અથવા મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે, ને આપની મીલકતમાંથી ક્રિયાનો ખરચ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો એ છે જે પ્રથમ તો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈઓ તથા દિકરીનો દિકરો તથા અધિકાર પિત્રાઈનો છે, ને કદાચ એટલામાં કોઈજ નથી ત્યારે તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકવામાં આવે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ચોથી કલમ મધે ઉપરના સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યોછે. ને કદાપિ એટલામાં અટકાવ આવે ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશા-કર્મથી તે ત્રયોદશા સુધી વિગેરે. ને કદાપિ મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહીં કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારી બાઈની આજ્ઞા લઈને ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં (કાંઈ) ભાગદારની રાખવું કાંઈ કારણ નથી. ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર

છે તે ન્યાતિ ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજબ આપે નહીં. વધતો ખરચ તે શિવાય કરે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાપિ અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કર્યોથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના આપના કુળમાં ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તેની ક્રિયા તેના આપના કુળમાં થાય, ને મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયા ખરચ જેટલું આપવું પડેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે-ચાલ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. મરનારની પછવાડી વરસ દાહડા સુધીમાં કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરી શકેછે. તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગાવીને વરસ દાહડા સુધીમાં કાંઈ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડે ને જમાડેછે. તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણું કરી હોય તો સમચરી કર્મ જેને કરવાનો અધિકાર છે તે સમચરી કરી શકેછે, તેમાં કાંઈ સમચરી કરવાનો જીદ જીદને (કરવાનો) ચાલ નથી.

વાણિયા-શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. કદાપિ કોઈ કરવા ચાહે તો ન્યાત ૧ જમાડે છે ને ન્યાતનો ખરચ કોઈ નહીં કરી શકે તો આંધિયા જમાડે છે. બીજી રીત અમારામાં નથી.

અગર કોઈ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો તેની ન્યાત જમાડી શકે છે. બીજી રીતભાતનો અમારામાં ચાલ નથી. વાસ્તે સવાલ ચોદનો જવાબ એકજ લખ્યો છે.

વાણિયા-વીશા એશવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૩૩.

* જ્યારે અમારામાંનું અહિયાં કોઈ મરે ત્યારે તેનો પિત્રાઈ પેહેલી પેહેડીનો હોય ત્યાંસુધી તે ધણી મરનારને આગ મુકે. ને પેહેલી પેહેડીનો પિત્રાઈ હોય તો તેની ચઢતી પેહેડીનો-ચઢતી પેહેડી ત્યાંસુધી પિત્રાઈમાં કોઈ હોય ત્યાંસુધી-તે ધણી મરનારને આગ મુકે, ને પિત્રાઈમાં કોઈ ન હોય તો મરનારના બીજી તરફના સગાંમાંનું આગ મુકે, ને તેમાંનું કોઈ ન હોય તો ન્યાતના લોક ન્યાત મધેના હરેક કોઈ પાસે મરનારની આગ મુકાવે. અમારામાં સારવાનો ચાલ નથી ને બારમાની ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી. પોતાની મરજીમાં આવે તો માસ ૧ મધે બારમું કરે, ને નહીં તો તેને ગમે ત્યારે કરે.

કદાચને કોઈ શખસ મરી જાય ને તેની પાસે કાંઈ વસિયત નીકળે તો તેના સગાં હોય તે મળીને તેની વસિયતમાંથી તેના બારમાનો ખરચ કરે, અગર તેના સગાંમાં કોઈ ન હોય તો મરનારની વસિયતમાંથી ન્યાત મળીને બારમાનો ખરચ કરે.

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને અમારી ન્યાતમાં કોઈકીલમત નથી.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરે છે ને તે મુઆ પછી તેના વારસ (ને)ને તેની માલમીલકત હોય તો ખરચ કરે, ન હોય તો ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

* આ લોકોએ સવાલોનો જવાબ લખતા પહેલાં પોતાનું નામ આપેલું છે તે છેલા ભાગમાં લખેલ છે.

૩. મોટા ભાઈની રજા લખને નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે છે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો પ્રથમ મોટા ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ મુકે, તે ન હોય તો કુટુંબી મુકે, ને કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતનો હરકોઈ શખસ મુકે. ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈની મરજીથી નાહનો ભાઈ કરે ને તે ન હોય તો ઉપરની કલમ ચોથીમાં જે શખસ લખ્યા છે તે શખસ કરે. ને તેમાં અટકાવ આવી પડે તો અટકાવ મટયા પછી બારમું કરી શકે છે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં તેના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો બાપના કલાથી હરકોઈ શખસ કરી શકે છે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બે-ધએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો ભાગદારોને પુછીને વધતો ખરચ કરે તો મુજરે આપે, ને વગર પુછી ખરચ કરે તો મુજરે નહીં આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અનાપિ ક્રિયા કરેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઐરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાય, બાપના કુળમાં તો ફક્ત ગોરણી મળે તો જમાડે, નહીં મળે તો તે ઉપર દાવો નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો પોતાના બાપના કુળમાં રહે છે, પાછો મોસાળના કુળમાં જઈ શકતો નથી.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું જેને મળે તે કરે, નહીં તો નહીં કરે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી. મળતર પ્રમાણે ખરચ કરે છે, નહીં તો સારીને બેસી રહે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે, ને જેને મળે

તે કરે, ન મળે તો પોતાની ખુશીથી તેરમું કરીને બેસી રહેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય તો સમચરી સર્વે કરે, ને ન મળે ને ન કરે તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ગોરના કલ્લાથી ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. જેને અંતરનું સચું ન હોય તે પોતાની ખુશીમાં આવે તો જીવતક્રિયા કરી શકેછે, ને મુઆ પછીને સારૂ વસિયત રાખી હોય તો તેમાંથી ન્યાત જમાડે છે, નહીં તો કાંઈ નહીં.

૩. મોટો ભાઈ હોય ત્યાંસુધી નાહના ભાઈથી ક્રિયા થાય નહીં, પણ મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સુખે ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરા વિગેરે પિત્રાઈનો છે, ને જેણે આગ મુકી તે શખસ અગિયારમા સુધી સારે.

૫. અમારામાં ખારમું વડો દિકરો બેઠે બીજા કાઠથી થાય નહીં. ને તેમાં હરતરેહનો અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર આજ્ઞા આપે તે પ્રમાણે કરે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે, અગર તે બાઈએ ન કરી તો તેની આજ્ઞાથી હર કાઈ શખસ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વ ભાગદારના એક વિચારથી બને. કદાપિ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શખસ બીજા ભાગદારને પુછ્યાવિના ન્યાત સિરસ્તા કરતાં વધારે ખરચ કરે તે બીજા ભાગિયા મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. અમારામાં ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણુ જમાડે.

૧૦. કાઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે

મેસાળના માલમાંથી બાપના કુળવાળા ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે કરવું.

૧૨. ક્રિયાનો ખરચ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં જ્યારે પોતાનો હાથ ફરી વળે ત્યારે ન્યાત સિરસ્તે જમાડે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમચરી પોતપોતાને ઘેર મળતર પ્રમાણે જુદાં જુદાં કરે.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણુના કલ્લા પ્રમાણે કરેછે, કોકીલ મત નથી.

૨. કાંઈ શખસને પોતાના તનનું કાંઈ ન હોય તથા સંપત્તિવાન હોય તો જીવતક્રિયા કરેછે. તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસ થાય તે પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૩. મોટો ભાઈ લાચાર હોય ને કરી શકતો નથી તો નાહનો ભાઈ તેની રજાવિના બાપ વિગેરેની ક્રિયા કરેછે. ને બાપના માલમાંથી તે ખરચના રૂપિયા મુજરે લેછે. ને બાપનો માલ કાંઈ ન હોય તો સર્વે ભાગિયા ખરચના રૂપિયા પોતપોતાના હિસ્સા પ્રમાણે મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરા તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ કુટુંબી વિગેરે જે હાજર હોય તેનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજા ભાઈ પણ કરી શકેછે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ પડે ત્યારે શાસ્ત્રઆજ્ઞા પ્રમાણે રજા આપે ત્યારે કરે.

૬. ઐરીને પિત્રાઈ તથા કુટુંબી અગર ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી મળે ત્યાંસુધી કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તે કાંઈ નહોય તો પોતે કરે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગિયાઓ હાજર હોય તો સલાહ લેવી જરૂર છે. ને સર્વે ભાગદારોની રજા વિના સિરસ્તાથી વધારે ખરચ કરે તો સર્વે મુજરે વધારે ખરચ ન આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી ને ક્રિયાના કરવાથી તે વારસ બની શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો તેના આપના કુળમાં કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો શાસ્ત્રમાર્ગે જેને પોહોંચે તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી લાહાણું કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે છે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરે, કાંઈ આંકડાનું મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી એટલી જમણુવાર મળે તો કરે

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યાર પછી જેને મળે તે પોતાની ખુશીથી શ્રાદ્ધ સમચરી કરે છે.

વાણિયા-વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય તેની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે કરવી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરે છે. પેટે છોકરું ન હોય તે કરે છે. ને તે મુઆ પછી વારસ હોય તે તેની મીલકત પ્રમાણે ખરચ કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય તેના દિકરા હોય તો તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટા દિકરાને કરવી ઘટે, ને મોટા દિકરાની રજાથી નાહનો ભાઈ કરે. ને કદાચ બે ભાઈઓને આપસમાં લડાઈ હોય ને મોટા નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ ન્યાતની

રજાથી કરે, ને પોતાના આપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે, ને કદાચ નાહના ભાઈના કબજામાં મીલકત હોય ને મોટા ભાઈ કરે તો પોતાના આપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય તેને આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે; ને કદાચ ને ગામ ગયો હોય તો બીજો સગો હોય તે મુકે, ને તેને એકાદશા સુધી કર્મોત્તર કરવું ઘટે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય ને તેના બારમાના પિંડ વખત અટકાવ આવે તો તેના પિત્રાધનો દાહાડો આવે તેની સાથે બારમું સરાય, બાકી કાંઈકારણથી અટકી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવી ઘટે છે, ને તેમાં ક્રિયા બૈરી કરે છે. ને મરનારના પિત્રાઈ તે બૈરી ઉપર અદાવત રાખે તો તે કરતાં ઉતરતાં કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ભાગદાર ખરચ કરે તે પ્રમાણે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અટકાવ કરે તો તેની ક્રિયા કચ્ચાથી કાંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં ગયો હોય તો એપણુ તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરે, ને ખરચ તેની મીલકતમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના અગિયારમાથી તે વરસી લગી ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો તેમાં સમચરી મોટા દિકરા હોય તે કરે, ને તે કરતાં જેને ગમે તે દિકરા કરે.

ભાટિયા-અદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે કરેછે-પોતાના ગોરને બોલાવીને, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૨. કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરે, શા કારણથી-તેને કાંઈ દરજ્જો નહીં હોય ને કરે, ને મુઆ પછી તેનો વારસ કરે તો તેની ખુશી, તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછવાની દરકાર નથી.

૩. મોટા ભાઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ મોટા ભાઈની રજા લઈને કરે, ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોયતો નાહનો ભાઈ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના દિકરાનો.- મોટો દિકરો હોય તો તે મુકે, ને મોટો દિકરો પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો મુકે. અગર હાજર કોઈ ન હોય તો તેનો વારસ મુકે, ને એકાદશા સર્વકામ તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં આરમું તેના મોટા ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને કદી અટકાવ ખીજે હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને પિત્રાઈ તથા ગોત્રાઈ ન હોય તો, કદાચિત પિત્રાઈ ગોત્રાઈ ન હોય ને ન કરે તો આઈ પોતે મુખત્યાર છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં પોતે ધણી મુખત્યાર હોય ને કરે તો ખીજા ભાગદારનો અટકાવ નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકે નહીં.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુળવાળા કરે, અગર તેના કુળવાળા નહીં કરે તો તેનો વારસ થાય તે કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તેની ક્રિયા તેનો વારસ થાય તે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણનો કાંઈ કર નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશીથી કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતના ખરચની વિગત-ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરે તેની પછવાડી અગિયારમું તથા આરમું તથા તેરમું કરેછે ને મળે તો ત્રણે દાહાડે ન્યાતિ ખરચ બ્રાહ્મણ સુધ્ધાં કરે ને શક્તિ ન હોય તો તેનો કાંઈ કર નથી, પોતાના ગળ પ્રમાણે કરે. તથા છમાસી વરસી લગી પણ એજ રીત છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો સર્વે મળીને શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્લા મુજબ યથાશક્તિ કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરે તો તેની ખુશી, કારણ તેનું કંઈ જીવું નથી, ને ન્યાતનો હક પણ કંઈ જીવું નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસોને પણ ક્રિયા કરવી પાછી જરૂર છે.

૩. મોટો ભાઈ ક્રિયા કરે ત્યાંસુધી નાહના ભાઈને કરવાનો અધિકાર નથી. પણ મોટા ભાઈ નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ મોટા ભાઈની ખુશીવિના બાપની ક્રિયા કરી શકેછે અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો પણ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે; ને તે ખરચ જેટલા હિસ્સેદાર હોય તે સર્વે હિસ્સા પ્રમાણે આપવો.

૪. આગ મેલવાનો વડીલ છોકરાને અધિકાર છે, ને કર્મોત્તર એકાદશા સુધી તેને હાથે બનેછે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર જેને રજા આપે તેને કરવું જરૂર છે. ને શખના ઉપરના તમામ લુગડાં સાથે બાળીએ છેએ, કોઈને આપતા નથી.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં આરમું તે મોટો ભાઈ કરે, ને મોટો ભાઈ નહીં હોય અથવા કંઈ અટકાવ પડ્યો હોય તો શાસ્ત્ર રજા આપે તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

૬. બૈરીને કંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. કુટુંબી પિત્રાઈ જે હોય તે કરે, ને અગર તે ન કરે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે, ને શાસ્ત્ર રજા આપે તે પ્રમાણે મરનારની ઓરતને કરવું જોઈએ.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વ ભાગદાર સામેલ જોઈએ, ને સામેલ ન થાય તો એક શખસ કરે તેને

ખરચમાં સર્વેએ ભાગ આપવો જોઈએ; ને સઘળા ભાગદાર જુદો જુદો ખરચ પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે કરે તો ભાગ આપવાની કંઈ જરૂર નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને કરે તો તેને વારસ પુછી શકે છે. ને અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાય ને પિહેરમાં ગોરણી માત્ર થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તોએપણુ ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે, ને તે મરનાર શખસનો માલ જે વારસ થઈને ખરચ કરે તે લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં 'લાહાણુ' કરવાનો ચાલ મુકરર નથી, કોઈની ખુશી હોય તો કરે, ને દક્ષણમાં યથાશક્તિ પોતાની સંપત મુજબ કુળ ગોરને સન્મા આપવી જોઈએ, ને હાજર ન હોય તો ન્યાતગોરને આપવી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ પોતાની સંપત મુજબ કરે છે, કંઈ આંકડો મુકરર નથી તો વિગત થું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી કંઈ ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. પોતાની સંપત મુજબ જમણુ-વાર કરે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરીને જુદા થયા હોય તો સમચરી શ્રાદ્ધ પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. બ્રાહ્મણને પુછીએ ને તે જે પ્રમાણે કહે છે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. ક્રિયા કરે છે, પણ જે કોઈને સંતાન ન હોય તે જીવતક્રિયા કરે છે. ને ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને જીવતક્રિયા કરનારના મુઆ પછી તેના વારસો પાસે સત્તા હોય ને મરજીમાં આવે તો ફરી ક્રિયા ખરચ કરે, પણ કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૩. મોટા ભાઈની રજાશિવાય નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી. એમ કરતાં કરે તો આ-

પના માલમાંથી મુજરે અપ.ય નહી. ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા મોટો ભાઈ રજા આપે તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરી શકે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બીજા કોઈ કરે નહી, ને અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેમ આગ્રા આપે તે પ્રમાણે કરવું.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર મુજબ જે ઘટે તે છે, મરનારના પિત્રાઈ કોઈ ન હોય તો કરે, ને પિત્રાઈ હોય ને ન કરે તોપણુ બૈરી કરી શકે છે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, તે ક્રિયા કરનાર અધિકારી વધારે ખરચ કરે તોપણુ બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ બેઠે કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા કચ્ચાથી કોઈ વારસ થઈ શકતું નથી.

૯. ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. એ હક બ્રાહ્મણનો છે તો તેનો જવાબ અમે થું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણુનો ચાલ નથી ને દક્ષણનો નિયમ નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ આંકડો મુકરર નથી, તો વિગતવાર થું લખીએ ?

૧૩. અગિયારમાંથી તે વરસી લગીમાં કંઈ ન્યાત જમાડવાનો મુકરર ધારો નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે ન્યાત જમાડે ને ન મળે તો નહી.

૧૪. સર્વે મળીને કરે, ને જુદું જુદું કરે તો પોતાની ખુશી.

ભાટિયા-બહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણાના જવાબ અંક ૧૮૫ જોડે મળે છે માટે લખ્યો નથી. જુઓ પૃષ્ઠ ૭૮૩.]

કાયસ્થ-વાદિમક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે યથાશક્તિ કરેછે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવત-ક્રિયા કરે ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેની ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તેની રજીથી નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે, ને અગર આપનો દા-હાડો રાએમાં જતો હોય ને મોટા ભાઈ ક્રિયા કરવા ન દેતો હોય તો નાહનો ભાઈ પોતાની મેળે ક્રિયા કરે, ને આપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ મુખત્યારછે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાનો અધિકારછે, તેમાં પ્રથમ મોટા દિકરાનો. ને અગર છોકરો ન હોય તો નજીકના કુટુંબીનો અધિકાર છે, ને જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધી ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકરણુ યાને ખારમાનું કર્મ મોટા ભાઈ શિવાય બીજા કોઈ ન કરે, અગર તેની રજીથી નાહનો ભાઈ વિગેરે કરે; ને (અગર) સપિંડીકરણુ કસ્યા પેહેલાં કુટુંબમાં કોઈ મરી જાય ને અટકાય પડે તો તે કુટુંબીના ખારમા સાથે કરે.

૬. બૈરીને અગ્નિસંસ્કાર તથા શ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકારછે. ને (અગર) કોઈ પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે તો પોતે કરે તથા તે અધિકારી સ્ત્રીની આગ્રાથી હરકોઈ કુટુંબી કરી શકેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજી ક્રિયાખરચ કરવામાં જોઈએ, ને અગર ક્રિયાખરચનો અધિકારી બીજા ભાગિયાઓની રજી શિવાય જ્યાંદે ખરચ કરે તો બીજા ભાગિયાઓ મુજરે ન આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ન થાય ને ક્રિયા કસ્યાથી અત્રાપિ વારસ થઈ શકે નહીં.

૯. બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય, તેના આપના કુળમાં ન થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે વારસ મરી જાય તો તેનો માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાય, પણ તેની ક્રિયા આપના કુ-

૯૬

ળમાં થાય. ને ખરચ માલમાંથી મુજરે લે, ને સંપત હોય તો આપ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે, તેથી વિગતવાર લખી શકતા નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુ-કરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે, તેથી વિગતવાર લખી શકતા નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી જ-માડવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને એમ કરતાં મળે તો ખારમાને દાહાડે તથા તેરમાને દાહાડે તથા છમા-સીએ તથા વરસી ઉપર ન્યાત જમાડે.

૧૪. ભાઈએ વેહેચણુ કરી સાર પછી સમચરી કરવાં તે તો ભાઈઓની સંપત ઉપર વિચાર છે, તે બાબતમાં કાંઈ ધારો નથી.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રને આ-ધારે ને બ્રાહ્મણના કલ્લા પ્રમાણે તો કરેછે, પણ જેને જોડણું મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની જીવત ક્રિયા કરતા નથી તો એનું કારણ શું લખીએ ? ને મુઆ પછી કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈના છતાં નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, અગર તે નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને કરે તો તેને આપના મા-લમાંથી ખરચ મુજરે આપે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો મોટા છો-કરાનો હકછે, ને તે શખસ નહીં હોય સારે નાહના ભાઈ વિગેરે પિત્રાઈઓને અધિકાર છે, ને અગર મોટા છોકરો અથવા નાહનો ન હોય તો આગનો મુ-કનારો એકાદશા સુધી કામ કરે, ને સારપછી મોટા છોકરો અથવા નાહનો છોકરો કામ કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સપિંડીકર્મ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈ શિવાય કોઈ કરે નહીં, ને તેમાં અટકાય

આવે સારે મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ કરી શકે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે નહીં, શાથી કે મરનારના પિત્રાઈ મદત કરે તો; અગર ન કરે તો કોઈ ગોત્રી પાસે કરાવે, ને કોઈ જ નહીં હોય સારે બૈરી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં મરનારનો ભાગદાર હોય તો અલખતે રજા જોઈએ, ને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે; ને તે વધતો ખરચ કરવા આજે તો કરી શકે છે ને બીજા ભાગદાર પણ તે ખરચને મુજરે આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને તે વારસ પણ થતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય, તેના આપના કુળમાં થાય નહીં.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો પણ તે શખસની ક્રિયા આપના કુળમાં થાય, ને ખરચ આપના કુળમાંથી થાય. મરનારનો માલ બીજે ઠેકાણે હોય તો તેમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કંઈ ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનું મુકરર નથી કે કરે, ને દક્ષણા મળે તો આપે, તો એની વિગત લખ્યામાં શું આવે ?

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાઆખતના ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, તો એની વિગત શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી સારીને બેસી રહે તો વરસી લગીનો ચાલ શું લખીએ? ન્યાત નહીં જમાડે તો કોઈ તેને પુછી શકતું નથી.

૧૪. (ને) ભાઈઓએ વેહેચણું કરી હોય સારે સંવત્સરી એક શખસ સારે, સર્વે મળીને કંઈ સારતા નથી, આગના મુકનારને અધિકાર છે.

પ્રશ્નક્ષત્રી-નાતરાંવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ એ છે જે કોઈ શખસ મરે તેને અવલ મજલ પોહોંચાડવો;

સારપછી નવ યા દશ દાહડે સૂતક કહાડવું; તથા દશ તથા એકાદશ તથા બારમું તથા તેરમું એ દિવસોએ શ્રાદ્ધ કરવું, ને જમણુવાર તો સંપત પ્રમાણે કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાના મરવા પેહેલા ક્રિયા કરે તો તેની ખુશી, કારણની કાંઈ જરૂર નથી. ને ન્યાતનો હક પણ જુદો નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ એકલો ક્રિયા કરી શકતો નથી, બંનેની મરજી પ્રમાણે થાય છે. ને અગર બંનેમાંથી કોઈની કસૂર હોય ને આપની ક્રિયા જતી હોય ને અગર કોઈ બંનેમાંથી કરે તો મુખસાર છે. ને અલખતે કોઈ છોકરો પોતાની જાતના પૈસામાંથી ક્રિયા કરે તો આપના માલમાંથી વસુલ કરે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મરનારના છોકરા-ઓનો છે, ને છોકરા ન હોય તો સગો પોતાના કુળને હોય તે મુકે, ને તે નહીં હોય તો જે કુટુંબી હાજર હોય તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ અમે જાણતા નથી જે શું છે; પણ બારમું મોટા ભાઈ કરે, ને તે મોટા ભાઈને અઠકાવ પડે તો નાહનો ભાઈ પણ કરી શકે છે. પછી તો મરનાર શખસના દિકરાઓની મરજી પ્રમાણે કરે છે. પણ સૂતક કહાડવું જરૂર છે, ને સૂતક નહીં કહાડે તો ન્યાતવાળા પુછી શકે છે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી પણ પોતાના ઘણી પછવાડી કંઈ જમણુવાર કરે તો મુખસાર છે; ને પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે સારે ન્યાતવાળાઓની સલાહથી ક્રિયા પણ કરી શકે છે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ છે, ને અગર રજાશિવાય ખરચ કરે તેનો જાય.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ શખસ ક્રિયાનો ખરચ કરી શકતો નથી, કરે તો તેને વારસ પુછી શકે છે, ને અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થાય ને પિહેરીયાંના કુળમાં તો ગારણીની જમણુવાર કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો આપના કુળનોજ છે, માઆપનું કુળ અમારામાં જુદું નથી, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથીજ થાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો ક્રિયા કરનારની મરજીમાં આવે તો કરે, નીકર કાંઈ જરૂર નહી, ને દક્ષણા તો પોતાની સંપત પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાની બાબતમાં આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મરનારની તથા મરનારના વારસોની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતો જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની સંપત પ્રમાણે જમણુવાર કરે. સંપત નહી હોય તો કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં કરો યા એકઠા કરો તે બંને મુખ-લારછે.

કલુખી-કડવા કસમે ઓરપાડનાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ”. અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે, તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે તથા ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરાવવાનો માર્ગછે.

૨. કોઈ શખસને દિકરા ન હોય ને પોતે સત્તાવાન હોય તો પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય ત્યાંસુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેનો છે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય વા અશક્તિવાન હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનોછે, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ આગ મુકે, ને તે ન હોય ત્યારે ન્યાતનો હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ એકદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરે એવો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૫. ખારમું કરવામાં જે કોઈ દિકરા વિગેરે હાજર હોય તે શ્રાદ્ધ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે તે અટકાવ મટે ત્યારે કરેછે.

૬. પોતાના ગોત્રમાં કોઈ ન હોય ત્યારે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વધારે ક્રિયાખરચ કરે, ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કસ્યાથી કંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી નય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેની પછવાડી ગોરણી પિ-હેરમાં જમાડેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળતો નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી,

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. ખરચ થયા પછી સુમારે માલમ પડે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગીમાં ત્રણ વખત પોતાના મોટા સગાંને જમાડવાનો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાલછે, ને સમગ્ર ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શ્રાદ્ધ સમચરી વેહેયણુ થયા પછી અથવા ન થયા પછી જેને જે મળે તે કરેછે.

કલુખી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરે છે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે દશાને દિવસે બ્રાહ્મણ સરાવે છે તે એકજ દાહાડો સારે. ને આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરા તથા જે પાસેના કુટુંબીમાં (જે) હાજર હોય તે મુકેછે. (મળે તો) દશાને દિવસે પોતાના મળતર પ્રમાણે મળે તો ન્યાતના લોકાને જમાડે છે, એ ચાલ છે.

કણ્ઠી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે તથા ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરવાનો માર્ગ છે.

૨. કોઈ શખસને દિકરો ન હોય ને પોતે સત્તાવાન હોય તો પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસો (ને) પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય સાંસુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેનો છે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય વા અશક્તિવાન હોય સારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનો છે, ને તે ન હોય સારે પિત્રાઈ આગ મુકે, ને તે ન હોય સારે ન્યાતનો હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરે, એવો કોઈ નિશ્ચય નથી.

૫. બારમું કરવામાં જે કોઈ દિકરા વિગેરે હાજર હોય તે શ્રાદ્ધ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે સારે તે અટકાવ મટે સારે કરેછે.

૬. પોતાના ગોત્રમાં કોઈ ન હોય સારે ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વધારે ક્રિયાખરચ કરે, ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કચ્છાથી કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાય ને તેની પછવાડી ગોરણી પિહેરમાં જમાડેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય સારે જે વારસ થાય તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૨. ક્રિયા આપતમાં ખરચનો આંકડો કોઈ મુકર નથી. ખરચ થયા પછી સુમારે માલમ પડે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસીલગીમાં ત્રણ વખત પોતાના મોટાં સગાંને જમાડવાનો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાલ છે, ને સમગ્ર ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શ્રાદ્ધ સમયરી વેહેયણુ થયા પછી અથવા ન થયા પછી જેને જે મળે તે કરેછે.

કંસારા-તળખદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને ન્યાતમાં ન્યાતની રીત પ્રમાણે મળે તો જમાડીએ છીએ. ને કોઝીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરે તો થાય છે ને તેને લાજમ છે જે પછવાડી ક્રિયાને સારૂ રાખવું જોઈએ; ને તે રાખેલા માલમાંથી તેનો વારસ ક્રિયા કરે, ને વધે તે તે લે છે; ને અગર વારસ નહી હોય તો સઘળા શેઠ મળીને તેના માલમાંથી ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ સમજીને આપની ક્રિયા કરે, ને અગર મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા હાજર હોય ને રીસથી નહી કરે તો નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને ખરચ આપના માલમાંથી મુજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો વડા દિકરાનો છે, ને તે હાજર નહી હોય તો હરકોઈ આગ મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સંપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવ્યો સારે બારમું શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણ રજા આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે ઐરીના વારસો નહી હોય તો તેના પિત્રાઈ ક્રિયા કરે, તથા તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો ક્રિયા કરે તથા તે ન હોય તો ગૌણ કહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે, તથા તે ન હોય તો તે ઐરી પંચિયતની હોય તે તેના ઘણીની પાછલ ક્રિયા કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદારોની સલાહથી થાય છે. ને કદાપિ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે કાંઈ વધારે ખરચ કરે તો ખીજા ભાગદારને મંજુર રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ હાજર નહી હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં સત્તા પ્રમાણે કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે તો જે વારસ થાય તે તેનો ક્રિયા-ખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાં કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે. ને દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરેછે તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો કાંઈ નિયમ નથી, પોતાને મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કીધા પછી સમચરી શ્રાદ્ધ તો જેને મળે તે કરેછે.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૯.

૧. ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની આગમચ જીવતક્રિયા કરે તો થાયછે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈજ નથી. ને તે મુઆ પછી તેના જે વારસ તે તેની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ સારે, ને તે મરનારનો માલ હોય તો તેમાંથી ન્યાત જમાડેછે, ને માલ નહી હોય તોએપણુ તેના વારસને ક્રિયાશ્રાદ્ધ તો સાચા વગર ચાલેજ નહી.

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તે આપની ક્રિયા સારેછે, ને અગર મોટા ભાઈ ક્રિયા ન સારે ને નાહના ભાઈને રજા આપે તો તે સારેછે, ને ખરચ આપનો

માલ હોય તેમાંથી કરેછે. ને કદાપિ આપનો માલ નહી હોય તો બાઈ મળીને ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૪. આગ તો જેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તે મુકે, ને જે અગ્નિસંસ્કાર કરે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને તે ન હોય તો જેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તે કરેછે; ને કદાપિ તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બારમું શાસ્ત્ર મુજબ અમારો ગાર કેહે તે દાહાડે કરીએ છીએ,

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે ઘેરીને છોકરો તથા છોકરીનો છોકરો ન હોય તો પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને તે ન કરે તો ઘેરી ઉતરતા કુંડુખી પાસે ક્રિયા કરાવે યા ઘેરી પોતે માથું મુડાવી-ને ધણીની ક્રિયા કરેછે એવો અમારામાં ચાલ છે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વેની સલાહથી થાયછે. ને કોઈ ભાગિયો એ સર્વેને પુછ્યા વગર વધતો ખરચ કરે તે તેનો જાય, તે ખરચ સર્વેને મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ નહી હોય ને કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા કરે, ને પિહેરવાળાને મળે તો ન્યાતની ગારણી કરેછે.

૧૦ કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેનો જે વારસ થાય તે તેનો ક્રિયાનો ખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંમાં તેરમું વિલા પછી કુસેરનો લાડવો ૦) = નવટાંકનો તમામ ન્યાતે લાહેછે. દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી. મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો કાંઈ ચાલ મુકરર નથી, મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કીધી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ જેને મનમાં આવે તે કરેછે.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે ને ગોરના કલા પ્રમાણે (તે) કરવામાં આવેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે, તે પોતે મુખત્યારછે. જે શખસ પોતાની ખુશીથી કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ નહી. તે ધણી મરી ગયા પછી તેનું દૈવત બાકી રહ્યું હોય તે [માંથી] તેના વારસો ક્રિયા તથા દાહાડોપાણી કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. બ્યારે મોટા ભાઈ ન કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, તેને જે ખરચ થાય તે બાપના માલમાંથી (તેને ખરચ) મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા છોકરાનો અધિકારછે. બ્યારે મોટા છોકરો હાજર ન હોય ત્યારે નાહનો મમે તે છોકરો આગ મુકે ને ક્રિયા પણ કરે, તેમાં કાંઈ દોષ નથી.

૫. સર્પિંડીકરણ કેહેતાં બારમું બ્યારે મોટા ભાઈને અટકાવ પડ્યો ત્યારે ધર્મશાસ્ત્રમાંથી જે કેહે તે પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૬. બૈરીને ક્યી ક્યી ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે તો ધર્મશાસ્ત્રમાંથી વાક્ય નીકળે તે પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવાને સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, જે કરવું તે સર્વે ભાગદારોના અનુમતે થાય.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા શી રીતે કરે? ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી કાંઈ વારસ થતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને માબાપને ઘેર તો તેરમે દિવસે કરવાનો અધિકાર છે તે કરે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે ધણી મરી જાય ત્યારે ધર્મશાસ્ત્રના વાક્ય પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું-કાંઈ મુકરર સિરસ્તો નથી. મળે તે કરે ને ન મળે તે ન કરે. ને દક્ષણા પણ પોતાની સંપત પ્રમાણે આપે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં કાંઈ ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જે મળે તેનું કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી જમણુવારના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જેનું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ સર્વે પોતપોતાને ઘેર સંપત પ્રમાણે કરે.

ભાવસાર—આવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૬.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછી ક્રિયા તથા સર્પિંડીકરણ કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે અમે યાતિએ શ્રાવક છેએ, ને જૈનધર્મ પાળીએ છેએ.

ભાવસાર—આવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછી ક્રિયા તથા સર્પિંડીકરણ કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે અમે યાતિએ શ્રાવક છેએ, ને જૈનધર્મ પાળીએ છેએ.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરીએ છેએ. શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે-કોઝીલમતવિના.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયાનો ખરચ કરેછે ને મુઆ પછી તે મરનારનો પૈસો હોય તો કરેછે, ને ન હોય તો કોઈ કહી શકતું નથી, પણ શ્રાદ્ધ કચ્ચાવિના ચાલે નહી.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે. પુત્ર ન હોય તો કુટુંબીનો છે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજા

સગાં પણ મુકે છે ને બીજા સગાં મુકે તો દશાશ્રાદ્ધ સુધી અધિકાર છે, ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકે છે.

૫. સપિંડીકરણમાં કંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકે છે.

૬. પરણેલી બૈરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે, પણ અમારી ન્યાતમાં કરતા નથી; શામાટે જે નાતરે જવાનો ચાલે તેથી.

૭. સર્વે ભાગદારની રજાથી થાય છે. ને અધિકારી વધતો ખરચ રાહનો કરે તે મુજરે આપે છે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકે છે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી. વારસ હોય તે ક્રિયા ખરચ આપીને વારસુ (વારસ) લઈ શકે છે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થવાનો ચાલ છે.

૧૦. મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસાના પૈસાથી કરે છે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણમાં લાખણસાઈ લાડુ શેર નો આપવાનો ચાલ છે; પણ જેને મળે છે તે કરે છે, ને કોઈ નથી પણ કરતાં.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી ખારમાની ન્યાત ૧ જેને મળે છે તે કરે છે, ને ન મળે તે પાંચ પચીસ ખાંધિયા કરીને બેસી રહે છે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

૧૪ સપૂત હોય તે કરે છે, ને નથી કરતા તેનો કાંઈ અટકાવ નથી. ને શાસ્ત્રે પુત્ર એટલા પિંડ છે, ને કરે તેની ખુશી.

કરે તો સધળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે; ને ખરચ વાજબી રીત પ્રમાણે કરે.

૪. અધિકાર મોટા ભાઈનો છે પણ તેને અટકાવ હોય વા દ્રેષ હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે કરે.

૫. મોટો ભાઈ સપિંડીકરણ કરે ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. ને બીજો ખુલાસો તો કલમ (૩) ત્રીજામાં છે.

૬. ક્રિયા કરનાર નહી હોય તો બૈરી કરે અથવા આજ્ઞા આપીને કોઈ પાસે કરાવે.

૭. જેને ક્રિયાનો અધિકાર છે, તે ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે તે ભાગિયા મુજરે આપે; ને વધતો કરે તો મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં સંકટે કરે તો વાજબી ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે, ને વારસ તો થાય નહી.

૯. ક્રિયા તો સાસરાનાં કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં પશ્ચુ લઈ ગઈ હોય તે પાછું આપે.

૧૦. માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તેને છોકરો ન હોય તો.....

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો-કાંઠાનો લાડવો ગોળખા-પડીના શેરના ૪ નાનું લાહાણું કરે બધી ન્યાતમાં. તથા દશા, એકાદશા, દ્વાદશા, ત્રયોદશા મળીને બ્રાહ્મણને દક્ષણા ગોરને રૂ. ૧) એક આપે.

૧૨. ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળ્યા પ્રમાણે કરે.

૧૩. મળે તો ન્યાત જમાડે, ન મળે તો નહી; પણ સાચા વગર ચાલેજ નહી.

૧૪. સમયરી સારવાનો અધિકાર છે તે કરે, ને મળે તે પ્રમાણે કરે.

સોની-ત્રાગડ જવિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૪૦.

૧. ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવામાં આવે છે.

૨. જીવતાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા ન કરે, ને ખરચ કરનાર પણ મોટો ભાઈ છે. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો કાળ પોહાંચે લાંસુધી વાટ જોઈને પછી કરે, ને મોટો ભાઈ અદાવતથી ન

સોની-ત્રાગડ વરાછિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ એકલો હોય તો જીવતાં પણ કરે છે, ને તે મુઆ પછી તેની પાસે પૈસો હોય તો પછવાડી ખરચે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળા સાથે મળતા છે તથા જે કલમોમાં તકાવત છે તેટલીજ માન લખાઉં.

૧૦. ક્રિયા તો બાપના કુળમાં થાય ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. હાલમાં તો દક્ષણનો તથા લાહણનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૪. સમચરી સારવાનો સવેને અધિકાર છે તે કરે, પણ મળે તે પ્રમાણે કરે.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૧. અમારામાં ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કથા પ્રમાણે; ને અમારો કોઠીલમત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાના મનમાં એમ અદેશો કરે જે મારી કળરજાએ ધણી સારી રીતે ક્રિયા નહી કરે, વાસ્તે હું મારી ક્રિયા જીવતાં કહું એમ વિચારે તો તે શખસ કરી શકેછે. ને મુઆ પછી તેની મીલકત હોય તો તેના વારસ પણુ કરે. કદાપિ તેની માલ-મીલકત ન હોય તો તેના વારસ ઉપર જોર નહી.

૩. મોટા ભાઈ હાજર છતાં નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, પણુ મોટા ભાઈ અદાવતથી યા દ્રેષથી ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે; અથવા મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય ને ક્રિયાના દાહાડાસુધી ન આવી પોહોંએ તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને કદાચિત્ત છોકરા અદાવતથી નહી સારે તો પંચના લોક તેની પાસે સરાવે, ને પંચનું કહું ન માને તો તેને પંડિતબાહાર મુકવામાં આવેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાને છે, ને તે ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર હોય તે કરે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સર્પિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ આદિ જે હાજર હોય તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. જ્યાં સુધી છોકરાં છે ત્યાંસુધી જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણુ છોકરા ન હોય ને પિત્રાઇ લોક તેની ક્રિયા ન સારે તો ઉતરતા અધિકારી પાસે સરાવે; કદાપિ તેઓપણુ ક્રિયા ન કરે તો જૈરી પોતે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ફરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે.

૭. ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે ભાગદાર ક્રિયાનો ખરચ કરે. ને તેની મીલકત વધતી હોય તો સર્વે ભાગદારની સમજ પ્રમાણે કરે. વધતો ખરચ કરે તો તેની ખુશી, પણુ એક ભાગદાર વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહી,

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર અટકાવે ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેનો ધણી સારે, પણુ અમારો કોઠીલમત છે, વાસ્તે તેનું સર્પિંડીકરણ જે કરેછે તેના પિંડસંયોજન કહેતાં એકમળનું તે મરનાર જૈરીની મા સંધાતે મેળવેછે, પણુ સાસુ સંધાતે મેળવતાં નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો, ને તેની ક્રિયા તો તેના બાપના કુળમાં થાય, ને તેનો ખરચ મરનારના માલમાંથી લે, ને બાકી જે માલ રહે તે મરનારની બેહેન લે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં ક્રિયાના લાહણનો ચાલ નથી, ને કોઈ સંપતવાળો હોય તો તે લોટા અથવા ત્રાંબડીનું લાહણું કરે તો તેને કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી એ ન્યાત જમાડવી તેવો તો અટકાવ છે, ને કોઈ વધારે કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સંવત્સરી સર્વે જુદાજુદા કરે, પણુ એ વાત તો મળતર પ્રમાણે છે.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કોઠીલમતને આધારે બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. જીવતક્રિયા કોઈ કરતું નથી.

૩. (જે) તે વખત જે હોય તે ક્રિયા કરે. મોટા છોકરા હોય તો તે કરે ને નાહનો હોય તો તે નાહનો કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે વખતપર હાજર હોય તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં 'પારમુ' મોટા ભાઈને અટકાવ હોય ને નાહના ભાઈને રગ આપે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૬. બૈરી વિધવા હોય તો તે બૈરીને સધળી ક્રિયા કરવાનો અખત્યાર છે, ને એમ કરતાં બૈરી ન કરે ને જેને કહે તે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની મરજી લઈને કરે. એમ કરતાં તેમાં કોઈ ભાગિયો જરદાર હોય ને તે માથે લઈને સધળા ખરચ કરવા ચાહે તો તે કરે, તેમાં કોઈ હિસ્સેદારની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ ગામ ગયો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે શખસ ક્રિયા કરે, પણ તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. જે શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી. તેના આપના કુળમાં રહે છે; ને તેની ક્રિયાનો ખરચ પણ તેજ માલમાંથી (ક્રિયા) કરીએ છીએ.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, જેને મળે તે શખસ મરનારની પછવાડી લાહાણું તો ઉત્તરાયણમાં શેરડી ૧ ને કેળાં ૨ લાહે તથા દરોમાં મગચણા લાહે, ને તેનો દોહિત્ર છોકરો હોય તો તે વરસની અંદર તેને મળે તો પંડો (૧) અકેકો લાહે છે, એ ચાલ છે.

૧૨. ક્રિયા આખતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેના વારસને મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી જમાડે; ને નહીં મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડીને બેસી રહે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી હોય ત્યારે સમચરી તો જો મોટા ભાઈને મળે તો તે કરે, ને નાહના ભાઈને મળે તો તે કરે.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તે કરીએ છીએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કયુલ છે કાકીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમથી ક્રિયા કરે છે. જેના મનમાં એવું આવે જે મારી પાછળ કોઈ કરશે નહીં તો તે શખસ પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરે છે. ને મુઆ પછી તેનો પૈસો હોય તો ખરચાય ને ન હોય તો કોઈ કહેવું નથી.

૩. મોટા નાહનાનું મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરી શકે છે; ને ખરચમાં તો હિસ્સા માફક આપે છે ને લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો ન્યાતમાં બીજો સગો હોય તે પણ મુકે છે, ને બીજો સગો મુકે તેને દશાશ્રાદ્ધ સુધી સારવાનો અધિકાર છે, ને પુત્ર તથા કુટુંબીને તો સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે કરી શકે છે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં 'પારમુ' તેનો મોટા ભાઈનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે તે ઘાહડે વરસી સુધી કરી શકે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર નથી, શમાટે જે નાતરે જાય છે તેથી.

૭. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શખસ ન્યાતરીતનો ખરચ કરે તેમાં સર્વે ભાગદાર હિસ્સો આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકે છે પણ વારસ થઈ શકતો નથી. ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઈને વારસો પાછો આપવામાં આવે છે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થયે છે, ને પિહેરમાં મળે તો ગોરણી કરે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર આપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાય.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની મરજી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમા-ડવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઈ શખસ એક પણુ કરેછે ને કોઈ શખસ બેએ પણુ કરેછે, ને કોઈ નથી પણુ કરતા, તેને કોઈ કહી શકતા નથી.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ શાસ્ત્રમાં છે, માટે જેને મળે તો પોતાની આબરૂથી કરેછે.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૬૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે? સારે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે અથવા કંઈ ન્યાતમાર્ગ જુદોછે-કાકાલ મત વિગેરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તો અમારો ગોર કહેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છીએ.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે? અગર કરેછે તો શા કારણથી ને તેમાં ન્યાતનો હક કંઈ જુદોછે? ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરી વધતો ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણી(એ) પોતાની જીવતક્રિયા કરે તોપણ મુઆ પછી તેની ઇસ્કયામત હોય તે પ્રમાણે ક્રિયાખરચ કરવો.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે? ને કરે તો આપના માલમાંથી તેને ખરચ મુજરે આપે? અથવા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ સર્વ ક્રિયા કરે? એનો જવાબ એ છે જે મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી ને મોટા ભાઈની રજા હોય અથવા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વ ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણીનો ઢિકરો હોય તો તે આગ મુકે, અથવા ઢિકરો ન હોય તો તેના ભાઈઓ મુકે, અગર ભાઈ ન હોય સારે તેના કુડુંબી જે કોઈ હોય તે આગ મુકે ને તે અગિયારમા સુધી સારે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં આરમું મોટા ભાઈ

શિવાય બીજો કોઈ કરે? ને તેમાં અટકાવ આવી પડે સારે આરમું કયી વખત કરી શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે કંઈ અટકાવ આવી પડેછે સારે શાસ્ત્રીને પુછીએ છીએ, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે શાસ્ત્રી કહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૬. બેરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે? તેમાં મરનાર શખસનાં પિત્રાઈલોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખસના પિત્રાઈલોક ક્રિયા ન કરે તો બીજા સગાં હોય તે કરે, કદાચ કોઈ સગું ન હોય તો તેની બેરી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ? ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપે? એનો જવાબ એ છે જે સર્વે ભાગદારોની રજા પ્રમાણે જે કોઈ અધિકારી શખસ છે તે સર્વે હિસ્સેદારોની રજા પ્રમાણે ખરચ કરે, વધતો ખરચ કરી શકતો નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય ને તે ક્રિયા કસ્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે વારસ છે ત્યાં સુધી કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને તે અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી. ને કદાચ કોઈ વારસ તે મરનારનો નથી સારે તેનો વારસ પંચ તેની ક્રિયા પણુ પંચ કરે.

૯. કોઈ બેરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય કે તેના આપના કુળમાં થાય? એનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીના કુળમાં ક્રિયા થાય. ને કદાચ ધણીના કુળમાં ક્રિયા ન કરે સારે તેના આપના કુળમાં ક્રિયા કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તોપણ ક્રિયા આપના કુળમાં કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે? એનો જવાબ એ છે જે ક્રિયા આપના કુળમાંથી કરે, ને વારસો પણ આપના કુળમાંથી લઈ શકેછે.

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા શું છે-વિગતવાર લખજો. એનો જવાબ એ છે જે લેહેણું તથા દક્ષણાનું કંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે? ને છે તો શા શા કામમાં ખરચ થાય છે, તે વિગતવાર લખજો. એનો જવાબ એ છે જે ક્રિયા બાબતનો આંકડો કંઈ મુકરર નથી, જેને મળે છે તે પ્રમાણે ક્રિયાનો ખરચ કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસીલગી કેટલી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, ને કથી કથી વખતે જમાડવી તે કંઈ મુકરર છે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કંઈ મુકરર નથી. પોતાના મળ્યા પ્રમાણે ન્યાત જમાડે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણું કાંધી લાંચે સમચરી એક એક શખસ કરે કે સર્વે મળીને કરે કે જુદા જુદા કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે ભાઈઓ એકઠા કરે અગર જુદા જુદા કરે, તે પોતાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે, એનું કંઈ મુકરર નથી.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૧.

૧. અમારામાં ક્રિયામાં શ્રાદ્ધ કરે છે, તે શાસ્ત્ર આધારે કરે છે. ને ન્યાતિવેહેવાર કરે છે તે ન્યાતિના મારગ પ્રમાણે કરે છે. ને કોકીલમત તો બ્રાહ્મણુ જાણે છે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયાનું ન્યાતિભોજન કરે છે તે શા કારણથી જે પોતાને પુત્ર ન હોય ને તેના વારસો સાથે સલાહ ન હોય તે ધણી કરે છે. ને તે શખસ મરી જાય ત્યાર પછી તેના વારસોને શ્રાદ્ધ કરવું ધટે છે. ને વસિયત હોય તો ખરચ કરવો ધટે છે.

૩. મોટા ભાઈ ના કેહે તો નાહના ભાઈને આપની ક્રિયા કરવી ધટે છે, ને આપના માલમાંથી મુજરે આપે છે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, ને તે ગામ ગયો હોય ત્યારે બીજે મુકે છે. તથા લડીને ના કેહે તો ગમે તે આમંદાહ કરે છે, ને તે સર્વે કામ કરે છે.

૫. સંપિંડીકરણુ મોટા ભાઈ કરે, ને તેને કાંઈ દોષ આવે તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે. તેને કાંઈ દોષ હોય તો ત્રિપક્ષી ઉપર કરે છે.

૬. મરનારના મુખ્ય અધિકારી છે, પણ તેની સ્ત્રી સાથે સલાહ ન હોય તો તે સ્ત્રીને અધિકાર છે. ને તે સ્ત્રીને કાંઈ દોષ હોય તો ઉતરતા અધિકારીને કરવું ધટે છે. ક્રિયા વિગેરે સર્વે તે કરે છે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ છે. ને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તે (ને) ન્યાતના મારગ કરતાં વધતો કરે તો ખરચ મુજરે લઈ શકે છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અનાપિને પોતાની જાતે પેદા કર્યું છે તો તે આપે, પણ ક્રિયાનો ખરચ તથા સંપિંડી વગેરે કરવું વારસોને અધિકાર છે.

૯. ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં થાય છે, ને સ્ત્રી મરનારના આપના કુળમાં જો કોઈ છે તો તે ન્યાતની ગારણી જમાડે છે, ને તેરમાને દિવસે મળે તો ન્યાત જમાડે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માતાના કુળમાંથી વારસો મળેલો છે ને પોતાને કાંઈ સંતાન નથી તો તે શખસનો ક્રિયા વિગેરે ખરચ કરતાં વધે તો માતાના કુળમાં હોય તો તે લઈ શકે છે, નીકર ન્યાત આઈ શકે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ચાલ એ છે જે વસિયત તથા છોકરાંવાળા મરે ત્યારે દશાથી તે તેરમા સુધી ન્યાત જમાડે છે, ને મરનાર ધણી નાચાર છે તો તેને ત્યાં બારમાની ન્યાત જમે છે. ને અમારામાં દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાનો ખરચ મળે તે પ્રમાણે કરે છે. શાસ્ત્ર આધારે સારવાનું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. મરનાર ધણીની મીલકત હોય અગર છોકરાં સારો કમાઉ હોય તો તે ક્રિયાની ન્યાત ૪-દશાથી તે તેરમા સુધી કરે છે, તથા છમાસી તથા વરસી તથા બારે માસીસા તે ધણી કરે છે-પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે. નહીં મળે તે નથી પણ કરતાં, એ વાતનું જોર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણું કરી હોય તો સમચરી સર્વે જણા કરે ને એકજણુ ધણા મળતરવાળો હોય તે કરે છે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયાં અમદાવા-
દીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કલ્યાથી અમારી સંપત્ત પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. જેને કોઈ વારસ ન હોય તે પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી પૈસો હોય તો થાય ને ન હોય તો કંઈ દાવો નહી.

૩. મોટા ભાઈ હોય તો તે કરે, ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે કરેછે. તે બાપના માલમાંથી હિસ્સો લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે હાજર ન હોય તો કુટુંબી કરેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગોત્રી કરી શકેછે.

૫. સપિંડીક્રિયામાં અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કલ્યાણે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

૬. પરણેલી બૈરીને ક્રિયાનો અધિકાર છે, પિત્રાઈ અટકાવી શકતા નથી.

૭. સર્વે ભાગદારની અનુમતિથી થાયછે ને હિસ્સો બરાબર છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકશે નહી. ને કોઈ અત્રાપિ કરે તો તે ખરચ વારસ મુજરે આપે. ને અત્રાપિ ધણી લખી આપ્યાવિના વારસ નહી.

૯. બૈરીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો સાસરાના કુળને છે, ને સાસરાના કુળમાં કોઈ ન હોય તો બાપના કુળમાં એક દાહાડો તેરમું કરેછે, તેનો પૈસો હોય તો સધળી ક્રિયા કરે.

૧૦. માતાના કુળમાંથી મળેલા માલથી ક્રિયા થાય ને મરનાર શખસ રહેતો હોય ત્યાં થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત છે, પણ જેને મળેછે તે કરેછે.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની ક્રિયાખરચમાં બારમું તથા તેરમું દાહાડા બે મુકરર છે.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ છે, જેને મળે તે કરેછે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરીએ છીએ; ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે, કોકીલમત સહિત.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, પણ કોઈ શખસ કરેછે; ને એમ જાણેછે કે મારી પછવાડી કોઈ ખરચ કરશે નહી તે ધણી જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી તે મરનારનો પૈસો હોય તો થાય ને ન હોય તો કોઈ કેહેતું નથી.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજો સગાપણ આગ મુકી શકેછે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે, ને બીજો સગો મુકે તો દશા સુધી સારી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કલ્યાણે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. આગ મુકવાના તથા સારવાના બે વાનાં છે- તેમાં આગ મુકવામાં તો પિત્રાઈની જરૂર છે, ને પિત્રાઈ ન મુકે તો બાઈના કલ્યાથી બીજો સગો મુકે; ને શ્રાદ્ધ તો પરણેલી બૈરી કરી શકેછે, ને કુટુંબી કરે તો તેની મરજી.

૭. ક્રિયા ખરચમાં સર્વે ભાગદાર સરખા છે, ને અધિકારી રાહનો ખરચ કરે તો મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી, ને વારસ ક્રિયા ખરચ આપીને વારસું લઈ શકેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા[ના] ધણીના કુળમાં ચાલ છે, ને બાપના કુળમાં ગોરણી કરવાનો ચાલ છે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો તે શખસ મરી જાય ત્યારે બ્યાં રહેતો હોય ત્યાં થાય ને મરનારના મળેલા વારસામાંથી થાય.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ અસલમાં હતો, પણ હાલમાં બંધ કર્યો છે, ને જે કોઈ કરે તેની ખુશી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં મરનારની પ-છવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત ૧૨ નો ચાલ હોતો; ને હાલમાં તો ૧ ન્યાત તેરમાની કરીને બેસી રહે, ને પછી તો વરસી સુધી મળે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર એટલા પિંડ કહેછે, તેથી જને મળે તે પોતાની આખર સાડ કરેછે.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્યાણી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તે કરીએ છીએ ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે-કો-કીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમથી ક્રિયા કરેછે. જેના મનમાં એવું આવે જે મારી પંછવાડી કોઈ કરશે નહીં તો તે શખસ પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી તેના પૈસા હોય તો ખરચ થાય ને ન હોય તો કોઈ કરવું નથી.

૩. મોટા નાહનાનું કાંઈ મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરી શકેછે ને ખરચમાં તો હિસ્સા માફક આપે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો ન્યાતમાં બીજો સગો હોય તે પણ કરેછે. ને બીજો સગો મુકે તેને એકાદશા સુધીનો શ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તે (ને) સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે. ને શ્રાદ્ધનો સિરસ્તો એવો છે કે કોઈ શ્રાદ્ધ કરે ને કોઈ નથી કરતા નહીં કરે તેને કોઈ પુછવું નથી તો શું લખીએ ?

૫. સપિંડીકર્મ-આરમ્બ કરવાનો ચાલ નથી, ને જેને મળેછે તે તેરમાથી કરે વરસી સુધી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, શામાટે જે નાતરે જાય તે સાડ.

૭. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. જે શખસ ન્યાત રીતનો ખરચ કરે તેમાં સર્વે ભાગદાર હિસ્સો આપે.

૮. અત્રાપિ અઠકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, વારસ

થઈ શકતો નથી; ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઈ તે વારસું પાછું આપવામાં આવેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા સાસરામાં કરેછે, પિદ્દ-રમાં મળે તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર આપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાનો ચાલ નથી, ને કરે તો તેની મરજી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૩. અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં ન્યાત જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. કોઈ શખસ ૧ પણ કરેછે, કોઈ શખસ બે પણ કરેછે, ને કોઈ નથી પણ કરતા, તેને કાંઈ કહી શકતા નથી.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ શાસ્ત્રમાં છે, માટે જને મળે તે પોતાની આખરથી કરેછે, નહીં કરે તેને કોઈ પુછી શકવું નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૫૦.

૭૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણીનો દિકરો હોય તે આગ મુકે, ન હોય તો તેના ભાઈઓ મુકે. અગર ભાઈઓ ન હોય ત્યારે તેના કુટુંબી તથા પિત્રાઈ જે કોઈ હોય તે આગ મુકે, ને તે અગિયારમા સુધી સારે, ને બારમું તેરમું તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે દરજ્જ નહીં હોય તો તેની ધણિયાણી સારે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય, ને તે ક્રિયા કચ્છાથી તે વારસ થઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી, ને કદાચ વારસ છતાં તે ક્રિયા ન કરે તો પંચ લોક મરજીમાં આવે તેની પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પંચ લોક વારસ થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળે છે તથા તફાવતનીજ કશો માત્ર લખી છે.

રસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસના માલમાંથી કરે.

સુથાર-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.

૧. શાસ્ત્રને આધારે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છેએ.
૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. શાસ્ત્ર આધારે કરેછે.
૩. મોટા તથા નાહનો જે હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપેછે. મોટા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે કરેછે.
૪. આગનો અધિકાર પુત્રને છે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજા કરી શકેછે. દાદશાકર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.
૫. શાસ્ત્રમાં મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો કામ ચલાવે, પણ મોટાને વરસી સુધી કરવું વાજબી છે.
૬. પરણેલી બેરીને ક્રિયાનો અધિકાર છે, ને નાતરાંનીને નથી.
૭. ક્રિયાખરચ સર્વેની રજાથી થાય ને સર્વે ખરચ મુજરે આપે.
૮. વારસ શિવાય અત્રાપિને કરવાનો ચાલ નથી.
૯. બેરી માણસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં કરવાનો હક છે, ને કોઈ ન હોય તો બાપના કુળમાં પણ થાયછે.
૧૦. બાપને ક્રિયાખરચ કરવો વાજબી છે, તે સખબથી મરનારના માલમાંથી લઈ શકતો નથી.
૧૧. ક્રિયાનાં લાહાણાંનો ચાલ નથી.
૧૨. ક્રિયા ખરચમાં ન્યાત ૧ મળેછે તે કરેછે, ને નથી મળતું તે દાર થાય ત્યારે કરેછે; કરવું મુકરર છે.
૧૩. બારમા શિવાય બીજા ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી વરસી સુધી.
૧૪. સપૂત દિકરા કરેછે તે પંચાતને કહીને કરતો નથી ને ન કરે તેને પંચ પુછતીએ નથી, એ વાત પંચને લખવા જરૂર નથી.

સુથાર-ગુજ્જર તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે થાયછે.
૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ નહી હોય ત્યારે તે જીવતક્રિયા કરેછે. અગર કોઈ બેરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિહેરનો માલ હોય ને તે પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, ને તેનો હક કંઈ જુદો નથી. ને મુઆ પછી તો હોય તે કરે ને તેનો હક કંઈ મુકરર નથી.
૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળાં મળીને કરેછે.
૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.
૫. સપિંડીકર્મ તે બારમું છે તે તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારવાની વિધિ કરેછે, ને તે નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેનાં કુટુંબી કરેછે.
૬. બેરી મુંડન કરાવે તો તેનો સારવાનો અધિકાર છે, પણ તેનો કોઈ નહી હોય તો તે બેરી સારેછે.
૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વતો ખરચ કરે તો, અગર બાપની મીલકત હોય તો તે ખરચેછે; ને બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાઓની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે, ને તેમાં કોઈ ભાઈની ખુશીથી વતું ખરચે તે તેની ગિરેનો ખરચ કરેછે.
૮. વારસ છતાં તો કોઈ બીજા ક્રિયા કરી શકતા નથી, ને તે વારસથી કંઈ બની શકતું નથી, ત્યારે પંચના પાંચ મુકરદમને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે; ને તેનો માલ બ્યારે આવેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે, તેમાં કંઈ વારસ અટકાવ કરી શકતો નથી. ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઈ શકતા નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે અને તેના આપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે, ને તેના ધણીનું પલ્લું તથા માલમાંથી કોઈ લઈ શકતા નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન હોય તથા બાણેજ નહીં હોય ત્યારે તો તેના આપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચના હજુર ખરચ કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં તો લાહાણું તો મળે તે કરેછે, ને દક્ષણા તો મળે તો આપેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત એક (૧) જમાડેછે, ને નહીં મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રહેછે, ને માસીસા વિગેરે વરસી લગીતો મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણને ખવડાવેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સાર પછી તો સમયરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સુથાર-ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કલ્લા પ્રમાણે થાયછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ નહીં હોય ત્યારે તે જીવતક્રિયા કરેછે. અગર કોઈ બૈરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિંહેરનો માલ હોય ને પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, ને તેનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને મુઆ પછી તો હોય તે કરે ને તેનો હક કાંઈ મુકરર નથી.

૩. મોટા ભાઈથી નહીં બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે, ને આપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે; અગર આપનો માલ નહીં હોય તો સઘળાં મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો-જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકર્મોતર તો બારમું છે તે તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારવાની વિધિ કરેછે, ને તે નાહનો ભાઈ નહીં હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. બૈરી મુંડન કરાવે તો તેને સારવાનો અધિકાર છે, પણ તેના કોઈ નહીં હોય ત્યારે બૈરી સારેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કાંઈ વત્તો ખરચ કરવાનો-અગર આપની મીલકત હોય તો તે ખરચેછે. આપની મીલકત નહીં હોય ત્યારે તો સર્વ ભાગિયાઓની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે, ને તેમાં કોઈ ભાઈની ખુશીથી વળું ખરચે તો તેની ગિરોના ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં તો કોઈ બીજો ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને તે વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી ત્યારે પંચના પાંચ મુકરરમને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને તે ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે ને તેનો માલ બ્યારે આવેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે, તેમાં કોઈ વારસ કાંઈ અટકાવ કરી શકતા નથી. ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઈ શકતા નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના આપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે. ને તેના ધણીનું પલ્લું તથા માલમાંથી કોઈ લઈ શકતા નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન હોય તથા બાણેજ નહીં હોય ત્યારે તો તેના આપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચના હજુર ખરચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું મળે તે કરેછે. દક્ષણા તો મળે તો આપેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં તો ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત એક (૧) જમાડેછે; નહીં મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રહેછે, ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ ખવડાવેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારપછી તો સમયરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સુધાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે બ્રાહ્મણ[ના] કલ્પા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છીએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણ પાત્ર કરે ને સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે ને જમણવાર તો ૧ આરમાને દાહાડે કરેછે, બીજી જમણવાર મળે તો કરે પણ આરમાની જમણવાર કચ્છાવિના ચાલે નહી.

સુધાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરી શકેછે; ને ક્રિયામાં તો શાસ્ત્ર સર્વત્ર કમુલ છે; અથવા અમારી ન્યાતમાં કાંઈ માર્ગ જુદોજ નથી; ને ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણેજ કરી શકેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરી શકેછે. ને અચ્છર કરેછે તો તે શખસની પછવાડી કોઈ વારસ નહી હોય તો તે શખસ પોતીકી ક્રિયા મરવાની પ્રથમ કરી શકેછે. ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદોજ નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને મળે તો કરે ક્રિયાનો ખરચ, અગર નહી મળે તો તેના ક્રિયાના ખરચનું ફરીથી કાંઈ મુકરર નહી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો તેને બાપના માલમાંથી (તેને) ખરચ મુજરે આપી શકેછે; ને (અથવા) મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર એ છે જે મરનાર શખસનો દિકરો અથવા ભાઈ તથા ભત્રીજો તથા તે

ન હોય તો દિકરીનો દિકરો તથા તે ન હોય તો પંચાયતમાંનો હરેક કોઈ મરદ-એટલા જણનો આગ મુકવાનો અધિકાર છે. ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં આરમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ ભાઈ હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવ્યો ત્યારે તો આરમું તો શાસ્ત્રવાળા રજા આપે તો તે પ્રમાણે કરી શકેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે ઐરીના વારસો નહી હોય તો તેના પિત્રાઈ ક્રિયા કરે તથા તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો ક્રિયા કરે. તથા તે ન હોય તો ગૌણ કહેતાં તેના ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે, તથા તે ન હોય તો તે ઐરી પશ્ચિમતની હોય તે તેના ધણીની પાછળ ક્રિયા કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈતી નથી. ને (અથવા) જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતીજ નથી તો તે વારસ થવાનો જીકર શું લખીએ?

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી રહે તોએપણુ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરી શકેછે. ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લઈને (ખરચ)કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો આપે, અગર નહી મળે તો તેનું કાંઈ મુકરર નહી. ને દક્ષણનો તો અમારી ન્યાતમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. ને ક્રિયાના આરમાની પોતીકા

તડની ન્યાત ૧ જમાડે તથા લગનમાં પોતીકા તડની ન્યાત ૧ જમાડે છે, તથા અધરણીમાં પોતીકા તડની ન્યાત ૧ જમાડે છે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડી એક (૧) બાર-માની ન્યાત વગર બીજી કાંઈ ન્યાત વરસી સુધી જમાડવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી સારે સમયરી તો એક ભાઈ વડો હોય તે કરી શકે છે, ને (વા) મળે તો બીજા ભાઈ જીકર કરી શકે છે, ને અગર નહીં મળે તો તેનું કાંઈ મુકરર નહીં, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

સુથાર-પંચોળી ચાંપાનેરી અમદા-વાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે યથાશક્તિ કરીએ છીએ. કોકીલમત નથી.

૨. આજલગી તો કોઈએ જીવતક્રિયા કીધી નથી, ને અસાર પછી કરે તો પોતાની ખુશી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરીને ક્રિયા કરવી પડે છે. ને મરનાર ધણી માલ મુકી ગયો હોય તો તેમાંથી કરે, નહીં તો સારીને ખેસી રહે.

૩. મોટા ભાઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને મોટા ભાઈ નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરે છે; ને અરચ બાપના માલમાંથી મુજર લે છે. ને બાપનો માલ નહીં હોય તો હિસ્સે પડતું કાઢાડીને કરે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાઓનો છે, ને તે હાજર ન હોય તો જે હાજર હોય તે મુકે છે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, તેમાં અટકાવ આવે સારે વરસ સુધી શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. ને તે ઘેરી નહીં કરે તો તેની રજાથી હરકોઈ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બેઈએ, ને ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે તે

૧૦૧

સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે, ને વધારે કરે તો ગિરોથી કરે.

૮. કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરેથી વારસ થઈ શકતો નથી ને વારસ તે હોય તે ખરો.

૯. ઘેરી માણસની ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં કરે છે ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો જે હાજર હોય તે કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માતા કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તેની બેહેન ભાણેજ નહીં હોય સારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા મોસાળના કુળવાળા પંચના હજુર ખરચ કરે છે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો દરોનું ઘર દીઠ પેંડો ૧ તથા બાજરી તથા મગ તથા ચણા પલાળેલા ત્રણો મળીને શેર ૦૩૩ આપે છે. ને દોહિત્ર લાહાણું કરે છે તે એકલો પેંડો આપે છે. ને એક લાહાણું કુળગોરને આપે છે, પણ મળે તો કરે છે. ને દક્ષણનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચ તો એક ન્યાત ને મળે તો બે જમાડે છે; ને હમાસી ઉપર બ્રાહ્મણ તથા સગાં મળતર પ્રમાણે કરે છે તથા વરસી ઉપર બ્રાહ્મણ તથા ન્યાત જમાડે છે. ને નહીં મળે તો બ્રાહ્મણ તથા સગાં કરીને ખેસી રહે છે.

૧૩. એનો જવાબ બારમી કલમમાં લખી જણાવ્યો છે.

૧૪. શ્રાદ્ધ સમયરી ભેગાં હોય તો ભેગાં કરે, ને જીદાં હોય તો સૌ સૌને ઘેર જીદાં કરે.

સુથાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની શાસ્ત્રબાધારે કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, પણ મરે સારે ક્રિયા કસ્યાવિના ચાલે નહીં, પોતાની સંપત પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં [મોટાભાઈ] ગામ ગયે હોય [તો] નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને બાપની મીલકતમાંથી કરે તેમાં મોટા ભાઈ મુજરે આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો મોટાભાઈને ચાલ છે. અગર મોટા ભાઈ ન હોય તો નાહનો છોકરો કરે.

૫. સપિંડીકર્મ મોટા ભાઈ કરે, અગર મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને અટકાવ આવે ત્યારે અટકાવ ઉતર્યા પછી કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાકર્મ પિત્રાઈ ન હોય તો ઐરી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચમાં કોઈની રજા જોઈએ નહી, શા માટે કે ક્રિયા કસ્યાવિના ચાલે નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર આધારે ધટે તે કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ઐરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ[ને] માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો આપના કુળમાં ન જાય તો તેની ક્રિયા તેના વારસામાંથી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાનો ચાલ છે, પણ દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી તથા છમાસી સુધી જમણુવાર કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી સુધી પાંચ ન્યાતનો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણુ કસ્યા પછી જેને સુજે તે સમયરી કરે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

સુથાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર છે તે કરેછે, ને અમારામાં કોઠી-લખત નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કરે તો પોતાની ખુશી ને ધણી

* આ કલમો અસલ કાગળમાં લુલ્લથી ઉલટ મુલટ લખેલી છે તે સુધારીને આ ક્રમાં લખાઈ.

મુખત્યાર છે, ને મરનારના વાલીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધટે તે પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ હાજર હોય તે ક્રિયા કરેછે. મોટા ભાઈનો કાંઈ નિયમ નથી.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો મુકે, ને તે ન હોય તો ગમે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણનો અધિકાર છોકરો હોય તો તે કરે, ને છોકરો ન હોય તો જે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે કરેછે. ઐરીના સગાંઓને પોહાંચતું નથી.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગિયાની મસલત પ્રમાણે થાયછે, ને તેના હિસ્સાનો પૈસો બરાબર સરખે હિસ્સે ગણાયછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૯. કોઈ ઐરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના નિકટ સંબંધી સાસરાવાળા હોય તો તે કરેછે, ને ધણીની ઇસ્ક્યામત હોય તો તેમાંથી કરે ને ઇસ્ક્યામત ન હોય તોયપણુ કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય પણ તેના આપના કુળમાંથી તે શખસ વારસો લે ને ક્રિયા આપના કુળમાં કરે, ને તે ખરચના પૈસા મોસાળના વારસામાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું લાહાવાની રીત છે, ને તે લાહાણામાં કુલેરનો લાડવો તથા મગચણા આપેછે, ને દક્ષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી તો બારમાને દાહડે જમાડેછે ન્યાત તથા તડ તથા વેહેવાર તથા ન્યાત મળે તો ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. સમયરી કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૫.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છેએ.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા ખરચ કરે તો પણ

વાડીથી કાંઈ ખરચ કરવાની (કાંઈ) જરૂર નથી, પણ ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે નહીં, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, ને તે ખરચ આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજા કોઈ સગાં વિગેરે મુકે. ને બીજા અધિકાર શાસ્ત્ર કેહે તે પ્રમાણે છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં આરમ્બ કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે, ને એમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે ખુલાસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય છે.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરો, ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો તેની મદત ન કરે તો શાસ્ત્રીને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બેઠે એ ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને કદાચ કોઈ ઉન્મત્ત થઈને કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરી મરી જાય તો તેની ક્રિયાખરચ તેના ધણીના વંશમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તે વારસો તેના આપના કુળમાં નહીં જાય તો એપણુ ક્રિયા તેના આપના કુળમાં કરે. તે ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય છે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા કાંઈ મુકરર નથી. ને જે શખસ કરે તેની વડાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ આવે ત્યારે વેહેવાર કરે, ને એક ન્યાત પણ કરે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી એક ન્યાત જમાડે છે.

૧૪. ભાઈઓ વેહેયણુ કરીને જુદા રહેતા હોય ત્યારે પોતાની રાજીથી મોટા ભાઈ સમચરી કરે ત્યારે સર્વે જમવા જાય; ને પોતાના ચિત્ત જુદાં હોય તો પોતે પોતાને ઘેર કરે.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ થાય છે તે શાસ્ત્રના આધાર પ્રમાણે.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં નાહના ભાઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. મોટા ભાઈ કરે ને મોટા ભાઈની આજ્ઞા લઈને નાહનો ભાઈ કરે. ને મોટા ભાઈ પરદેશ હોય તો નાહના ભાઈને કરવાનો અધિકાર છે.

૪. ચોથાનો જવાબ ત્રીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૫. પાંચમાનો જવાબ ત્રીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પુત્રને અભાવે તથા સગાં-ઓને અભાવે ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવો શાસ્ત્ર પ્રમાણે દુરસ્ત છે. અગર કોઈ વારસ રાજી ન હોય તો ક્રિયા અટકતી નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં બીજા કરી શકતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેનો જૈયત ખરચ તેના સાસરામાં થાય, ને આપને ત્યાં ગોરણી જમે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો મરનારના કુળમાં તેનો ખરચ થાય.

૧૧. અગિયારમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મુકરર ચાલ નથી. મળ્યા પ્રમાણે ખરચ કરવો.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મળ્યા પ્રમાણે અગિયારમાથી તે વરસી લગી જેમ હાય પોહોંએ તેમ ખરચ કરે. મુકરર ખરચ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ જુદા હોય તો એક ભાઈ શ્રાદ્ધ કરે ને એક ભાઈ સમચરી કરે.

ધાંચી-પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે. તેથી બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે વાત અમારે કબુલ છે, ને ન્યાતમાં એ શિવાય બીજો માર્ગ નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા પોતાની મરણમાં આવે તો કરેછે. તેનું કારણ એ જે તે શખસને પુત્ર ન હોય ત્યારે કરેછે. ને મરી ગયા પછી તે મરનારના વારસો પોતાની મરણમાં ન આવે તો ખરચ ન કરે, એ બાબતમાં વારસ દોકો સુખ-લાર છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને બાપના માલમાંથી તે ખરચ મુજરે લે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તોએ-પણ નાહનો ભાઈ બાપની સધળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાનો છે. અગર છોકરો ન હોય તો મરનારના કુટુંબીનો છે. અગર કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતિના હરકોઈ માણસ પાસે પંચાત આગ મુકાવે ત્યાર પછી છોકરો વા કુટુંબી આવી પોહોચે તો બીજું સંધું સારવાનું કામ તે કરે. ન આવે તો પંચાત ન્યાતના માણસ પાસે સંધું બારમા લગણુ સરાવે.

૫. બારમું સારવાનો કાંઈ મોટાજ ભાઈનો નિયમ નથી. ને કદાચ મૃતકસૂતક આવે ત્યારે બારમાનું શ્રાદ્ધ અટકે, તે જેનું મૃતકસૂતક આવ્યું હોય તેને બારમે દાહાડે સારેછે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. ને કદાચ પિત્રાર્થે ક્રિયા ન કરે તથા મદત ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને કદાચ કોઈ ભાગદાર બીજા ભાગદારની રજાવિના વધારે ખરચ કરે તો તેને બીજા ભાગદાર વતી ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં ગોરણી થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી માના બાપના કુટુંબીઓ છતાં વારસો મળતો નથી. અગર કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે, ને તે શખસ મરી જાય તો તેનો વારસો માના કુળમાંથી આવ્યોછે તોએપણ બાપના કુળવાળા લે ને ક્રિયા ખરચ પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કેરી દર ધર ૧ નંગ પ; તથા દરો આઠમે ઉપર લાડવો કુલે-રનો અકેકો ધરદીઠ, એ પ્રમાણે કરેછે; ને ક્રિયામાં જે બની આવે તે બ્રાહ્મણને દક્ષણા આપેછે. દક્ષણાનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, ને બારમે દાહાડે તથા દરો આઠમે તથા વર-સીએ ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી, ન્યાત ૧ બારમે દાહાડે, તથા ન્યાત ૧ વરસી ઉપર બની આવે તો જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારામાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને ભાદરવામાં શ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ છે, પણ તેનો કાંઈ નિયમ નથી કે ભાઈઓએ એકઠાં કરવાં કે જુદાં કરવાં. એ બાબતમાં પોતપોતાની ખુશી પ્રમાણે કરેછે.

ધાંચી-મોઢ શીતપોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે તથા અમારી ન્યાતના માર્ગ પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે તેને કોઈ મને કરવું નથી. ને કાંઈ છત હોય તો તે મુખ પછી ક્રિયા ખરચ થાયછે.

૩. મોટા ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ મળી સમજીને બાપની ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનોછે, ને તે ન હોય તો ભાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો મુકે, ને તે ન હોય ત્યારે તો હરકોઈ આગ મુકે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૫. આરમું મોટા ભાઈ કરે ને તે ન કરે તો તેની રજથી નાહનો કરે; ને તેમાં સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે સારે વરસી પેહેલાં હર-ગમેતે દિવસે કરે.

૬. ઐરી સંતાનરહિત છે સારે પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક ક્રિયામાં મદત ન કરે તો ઉતરતો સગો આઈની રજથી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદાર પોતાના ધરની સમજણથી કરે છે.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સારે જે વારસ થાય તે ક્રિયાખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી કેરી ગાળામાં કેરી ના. ૫ તથા દરો આઠમ ઉપર લાડવો ફળનો ૧ તથા પુરી ૫ તથા ખોખો ભરીને મગચણા-એ સર્વે ઘર દીઠ લાહે છે.

૧૨. ક્રિયા આખતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી, એ તો પોતાના મળતરપર વાત છે.

૧૪. સમચરી કરવાનું મુકરર નથી, જેને ગમે તે કરે.

ધાંચી-મોઢ શીતપોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

[પરગણે ઓરપાડના ધાંચી મોઢ શીતપોરા નખર ૧૨૧ ની સાથે આ અંકના જવાબ તમામ મળે છે વાસ્તે ઉતારી નથી.]

ધાંચી-મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

*૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

* જે જે કલ્પો અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળે છે તે કલ્પો લખી નથી.

ધાંચી-મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, કોઈલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાય છે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે ને કાંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેશી રહે.

૩. મોટા ભાઈ આપની ક્રિયા ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો મોટા છોકરો હાજર હોય તો તે મુકે છે, ને તે ન હોય તો તે વખતે જે હાજર હોય તે મુકે છે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં આરમું મોટા ભાઈ નહી કરે તો ગમે તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે સારે દોઢ માસીસા ઉપર કરે છે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે ઐરી ખુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામ ઉપર બેશી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરે છે, ને ઐરી ન કરે તો ઐરીની રજથી ગમે તે કરે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજ બેઠતી નથી, જેને મળે તે કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને તેના આપવાળા તો ગોરણી કરે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય સારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, ને જેને મળે તે લાહાણું લાહાય છે.

૧૨. ક્રિયાની આખતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ક્રિયા આરમાથી તે વરસી લગણુ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમયરી શ્રાદ્ધ માખાપ વિગેરેના, જેના દિલમાં આવે તે કરે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

ધાંચી-મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, કોઝીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાયછે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે, ને કંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેસી રહેછે.

૩. મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો તે વેળાપર જે હાજર હોય તે મુકે છે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બ્યારમું મોટા ભાઈ નહી કરે તો ગમે તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસાઉપર કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે બૈરી ખુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામપર બેસી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરેછે, ને બૈરી ન કરે તો બૈરીની રજથી ગમે તે કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચમાં સર્વે ભાગદારની રજ બેઠતી નથી, જેને મળે તે કરેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમયરી શ્રાદ્ધ માખાપ વિગેરેના, જેના દિલમાં આવે તે કરે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

ધાંચી-મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, કોઝીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાયછે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે, ને કાંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેસી રહેછે.

૩. મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો તે વેળા જે હાજર હોય તે મુકે છે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બ્યારમું મોટા ભાઈ ન કરે તો ગમે તે કરે, ને પોતાના કુટુંબનો સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉપર કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે બૈરી ખુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરેછે, ને બૈરી ન કરે તો બૈરીની રજથી દરજ્જા પ્રમાણે ગમે તે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને તે વાજબી વધારે ખરચ કરે ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપી શકેછે, ને અગર મળે ને ન આપે તો તેને પંચ પુછી શકેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, ને પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસ લગી જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમયરી શ્રાદ્ધ માપાપ વિગેરેના જેના દિલમાં આવે તે કરે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટાળીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં એ માર્ગછે, શ્રાવકનો તથા મેસરીનો. ને મેસરી શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે, શ્રાવક શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે ગોરજના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ જીવતક્રિયા કરી શકતું નથી, ને એમ કરતાં પોતાની પાસે સત્તા હોય તો ન્યાત ૧ જમાડેછે, પણ ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈથી નહીં બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે. ને આપનો માલ હોય તેમાંથી મુજરે આપેછે, અગર આપનો માલ નહીં હોય તો સઘળા મળીને આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુઓ તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરે, નાહનો ભાઈ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને તેમાં પિત્રાઇ લોકો તેની મદત ન કરે તો ગૌણુ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની ન-જરમાં આવે ને તે કાંઈ વધતો ખરચ કરે તો, અગર આપની મીલકત હોય તો તેમાંથી ખરચેછે, ને આપની મીલકત નહીં હોય સારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઇ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેની ગિરોએ ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં તો કોઈ બીજા અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતા નથી ને તે વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી; તથા પરદેશ ગયો હોય સારે અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકેછે, પણ ક્રિયા કચ્ચાથી તે વારસ યદ્ય શકતો નથી. તેનો જે માલ હોય તે બેની શાહેદીથી અનામત મુકે, ને જ્યારે તે વારસ આવે સારે તેને હવાલે કરે.

૯. કોઇ જૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને તેના આપના કુળમાં તો જૈરીનાં સાસરિયાંને પલ્લુ મુકવી આપીને ફારગતી લે સારે ગોરજીનો હક કરીને ન્યાત જમાડી શકેછે, ને તેના ધણીની ફારગતી લીધાવિના કરી શકતા નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ નહીં હોય સારે તો તેના આપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચની હજુર ખરચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દ-ક્ષણા આપવાનો ચાલ (અમારામાં) નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા વિગેરે ન્યાતિ જમાડેછે, ને નહીં મળે તો સારણુની વિધિ કરીને બેસી રહેછે. ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો પાંચ બ્રાહ્મણને મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સાર પછી તો સમયરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાને
જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૮.

[આ અંકવાળાને જવાબ અંક ૫૭ વાળા સાથે મળે છે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી.]

લુહાર-અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરવામાં આવે છે. અમારી ન્યાતમાં કોકીલમત નથી તો શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરે તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે ને પોતાની ખુશીથી કરે; તેમાં ન્યાતવાળાનો જીદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેની ક્રિયા ફરીથી તેના વારસોને કરવી પડે છે તેથી ક્રિયા ખરચને સાડ રાખીને ખરચ કરી શકે છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, શાવાસ્તે જે ક્રિયાનો અધિકાર મોટા ભાઈને છે. ને કદાચ નાહનો ભાઈ મમત કરીને ક્રિયા કરે તો આપની મીલકતમાંથી મોટા ભાઈ ખરચ મુજરે આપે નહીં; ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ આપની મીલકતમાંથી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ તો દિકરા તથા ભત્રીજ તથા ભાઈઓ તથા દિકરીનો દિકરો તથા પિત્રાઈ-એ વિગેરેમાં કોઈ નથી સારે ધર્મ-શાસ્ત્ર મુજબ કરે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ચોથી કલમ મધે-ઉપરના સવાલમાં કોઈ નથી સારે ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકવામાં આવે.

૬. યૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશા-કર્મથી તે ત્રયોદશા વિગેરે. ને કદાચને મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહીં કરે તો એથી ઉતરતા અધિકારી બાઈની આરા લઈને ક્રિયાકર્મ કરી શકે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં કાંઈ ભાગદારની રજાનું (કાંઈ) કારણ નથી-ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરી શકે છે. ને તે ઉપર વધતો ખરચ કરે તો તેની ખુશી. વધતો ખરચ કરે તો ખીજ ભાગદાર ખરચ મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાચ અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કસ્યાથી વારસ થઈ શકાતું નથી.

૯. કોઈ યૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના સાસરાવાળાને કરવી પડે છે, ને આપના કુળમાં ક્રિયા કરવી પડી તેનો સખબ એ જે સાસરાના કુળમાં કોઈ ન હોય તો પિહેરવાળા ક્રિયા કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો તેની ક્રિયા તેના આપના કુળમાં થાય, મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયાખરચ જેટલું આપવું પડે છે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહણું આપવા લેવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઈ કરે છે તે પોતાની ખુશીથી. દક્ષણનું શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવામાં કાંઈ આંકડો મુકરર નથી, ને મરનારની પછવાડી વરસ દાહાડા સુધીમાં કરે છે, તે પોતાની ખુશી તથા યથાશક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગાવીને વરસ દાહાડા સુધીમાં કરે છે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે-એવું મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી જોઈએ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણું કરી હોય તો સમચરી કર્મ જેને કરવાનો અધિકાર છે તે કરે-શક્તિ પ્રમાણે, જીદા જીદાને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરે છે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણુ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ ન હોય ત્યારે જીવતક્રિયા કરેછે, અગર કોઈ બૈરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિહેરનો માલ હોય ને તે પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, તેનો હક કાંઈ જીદો નથી. ને તે મુઆ પછી તો હોય તો કરે તેનો હક કાંઈ જીદો નથી.

૩. મોટા ભાઈથી નહીં બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે. ને આપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર આપનો માલ નહીં હોય તો સધળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જીમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં ખારમું તો મોઢા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાંની વિધિ કરી શકેછે, ને નાહનો ભાઈ નહીં હોય તો તેના કુંડૂખી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુંડન કરાવે તો તેને સારવાનો અધિકાર છે, પણ તેને કોઈ નહીં હોય તો તે બૈરી સારે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વધતો ખરચ કરેછે તો, અગર આપની મીલકત હોય તો ખરચેછે, ને આપની મીલકત નહીં હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગદારોની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તે ગિરોનો ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતા નથી. ને વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી ત્યારે પંચના પાંચ મુખસારને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને તે ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે. ને તેનો માલ જ્યારે આપેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે. ને તેમાં કોઈ વારસ અટકાવ કરી શકતો નથી, ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને તેના આપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે, ને તેના ધણીનાં પક્ષાં તથા માલમાંથી લઈ શકતાં નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની આના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન તથા બાણુબં

નહીં હોય ત્યારે તો તેના આપના કુળવાળા તથા માન કુળવાળા મળીને પંચની હજુર ખરચ કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહણું મળે તો કરેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ મળે તો કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત ન જમાડે છે, ને નહીં મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રહેછે. ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો મળે તો પાંચ આહણુને ખવડાવેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેયણુ કરી ત્યાર પછી સમયરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરીએ છીએ, આહણુના કલ્લા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા મળે તો કરેછે, ને મુઆ પછી સારવું વારસને જરૂર છે, ને જીવત ક્રિયા કરેછે તેનું કારણુ એ જે અપુત્ર હોય તો કરી શકેછે.

૩. મોઢા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો આપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપે. અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો હક જે હાજર હોય તે મુકે, તેને અધિકાર છે, ને દશથી તે એકાદશાસુધી તે સર્વે કામ કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં ખારમું મોટો ભાઈ હાજર હોય તો કરે, ને તે ન હોય તો બીજો ભાઈ તથા પિત્રાઈ ભાઈ કરે; તેમાં અટકાવ આવે તો આહણુ રજા આપે ત્યારે કરે.

૬. બૈરીને નાતરે નહીં જતું હોય તો સર્વે કામ કરવાનો અધિકાર છે. તેમાં મરનારના પિત્રાઈ મદત નહીં કરે તો ઉતરતા પિત્રાઈ સર્વે કામ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં બે ભાગદાર હોય તો ૨-૪ જોઈતી નથી, ને વધતા ભાગદાર હોય તો સર્વેની

રમ્મ જોઈએ. ને જેને ક્રિયાખરચ કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા કરવાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને તે ખરચ થયો હોય તે માલમાંથી લઈ શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરેછે, મળેછે તે કરેછે-કેરી ૫ તથા કેળાં ૫ તથા સેરડી ૫; તથા દરોમાં પેડો ૧ તથા મગચણા તથા દોહિત્ર લાડવો ૧ લાહાણું દીઠ-એજ પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયા કરવામાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો વરસી લગી કરે, ને નહીં મળે તો કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. મરનારની પછવાડી જો દિકરા જુદા રહેતા હોય તો સર્વેને સલાહ હોય તો એક મોટો ભાઈ શ્રાદ્ધ કરે, ને લગાઈ હોય તો જેને મળે તે કરે.

બુહાર-ગુજર ગુલાબખંડીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છીએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છીએ. ને કોડીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં જે શખસને કાંઈ સંતાન નહીં હોય ને તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તે મરનાર શખસનો જે કાંઈ માલ હોય તો તે માલમાંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહીં, ને મોટા ભાઈ ગામ મયો હોય ત્યારે સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આમ મુકવાનો અધિકાર તેના છેકરાનોછે, ને તે નહીં હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહીં હોય તો કુટુંબી મુકે, ને એટલામાં કોઈ નહીં હોય તો પંચ જેને કહે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું તો મોટા ભાઈ હાજરછે ને નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે દોઢમાસીસા ઉપર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ કુટુંબી ન હોય તો બૈરી ખુનિયાત કુળની હોય તો ધણીના ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટા ભાઈ મુખત્યારછે ને તે નાહનાને મંજુર રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે વારસ થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણુંનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા દોઢ માસીસાની ન્યાત (૧) એક તથા છમાસીની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલછે, ને કોઈ નાચાર હોય ને નહીં જમાડે તોપણ બારમું તથા વરસી કચ્ચાવિના ચાલે નહીં.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણું કરી ત્યારે સમયરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ કરેછે, અગર મોટા ન હોય તો નાહનો કરે.

હજમ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રના આધારથી શ્રાદ્ધ કરેછે. દિન ચાર દશ તથા એકાદશ તથા દ્વાદશ તથા ત્રयोदश સારેછે, ને એક દાહડો ન્યાત જમા

હે. કદાપિ સારીને સતક કાઢાડીને વસિયત વગરનો બેસી રહેતો તે પણ થાય છે, વસિયત મળે ત્યારે કરે પણ સહી, એ રાહ છે.

૨. પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરે છે તો થાય છે.

૩. બે ભાઈમાંથી જે હાજર હોય તે કરી શકે છે.

૪. આગનો અધિકાર છોકરાને છે, ને છોકરો ન હોય તો કુટુંબી મુકે છે.

૫. હાજર હોય તે બેમાંથી એક કરી શકે છે-એ ચાલ છે.

૬. પરણેલી બેરીને અધિકાર છે, ને નાતરાંનીને નથી.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વની મરજી થાય છે.

૮. ધણી જીવતાં મુઆ સુધીનો વારસ કરી ગયો હોય તો તે થઈ શકે છે.

૯. બેરી માણસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે. જાપના કુળમાં ગોરણી થાય છે એ સિરસ્તો છે.

૧૦. માલક ધણીના નામના નહોતરાં ફરે તો તે સખબથી માલમાંથી લે છે.

૧૧. ક્રિયાના લાહણીની રીત છે, મળે છે તે કરે છે.

૧૨. જેને મળે છે તેવો ખરચ કરે છે, પોતાની આખરી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાંથી તે વરસીનો ચાલ નથી.

૧૪. ભાઈઓના ધરની રીત છે, તે સમજીને મળે તેમ કરે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાને અધિકાર છે, ને દિકરો તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકે છે ને પુત્ર છતાં બીજાએ આગ મુકી હોય તો એકાદશા સુધી કરી શકે છે.

૫. ખારમાના શ્રાદ્ધમાં અટકાવ પડે છે તો વરસી સુધી શાસ્ત્રમાં કેહે છે તે દાહાડે કરી શકે છે.

૬. પરણેલીને ક્રિયાનો અધિકાર છે, ને નાતરાંનીને અધિકાર નથી.

૭. ક્રિયાખરચમાં સર્વે ભાગદાર સમજીને કરે છે.

૮. અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને ક્રિયા ક-સ્થાથી અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બેરી માણસની ક્રિયા જાપના કુળમાં થતી નથી ને ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. માતાના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યાર પછી તે ધણી મરી ગયો તેને પુત્ર નથી તો તેનો દાહાડો કરે છે ત્યારે મોસાળવાળા ખુશીથી આપે તો માલમાંથી લઈ શકે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહણીનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતિ જમાડવાનો હક મુકરર નથી.

૧૪. સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૦.

હામ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ શાસ્ત્રના આધારથી કરે છે. બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશ શ્રાદ્ધ કરવાનું મુકરર છે, ને ખરચનું મુકરર નથી, ને મળે છે તે કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કોઈની કરી જણી નથી.

૩. જે ખરચ કરે છે તે જાપના માલમાંથી થાય છે ને ન હોય તો બંનેને મળે તે પ્રમાણે સમજીને કરે છે.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે કરે છે, ને બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરે છે, ને ન્યાતમાર્ગ પ્રમાણે ન્યાતિમાં કરે છે-કોડીલમત નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે છે તેનું કારણ એ છે જે, જે સંતાનરહિત હોય ને પૈસો ધણો હોય ને તેના વારસો સાથે બીગાડ હોય વા વારસ નહીં હોય તો કરી શકે છે, તેમાં ન્યાત હક કેટલો છે જે ન્યાત જમાડે છે, ને તે મુઆ પછી તેનો વારસ હોય તે શ્રાદ્ધ કરી શકે છે ને ખરચ કરતાં વધુ હોય તો ફરીથી ન્યાત જમાડે છે ને એકાદશાના ૨) તથા ખારમે તેરમે મળે તો સખ્યા ગોરને આપે ને એકાદશાના ૩. ૨) ન્યાત ગોરને આપે છે.

૩. મોટા ભાઈ ક્રિયા કરવાનું ના કેહે ને આપની સંપત્તિ કરતાં ઓછો ખરચ કરવા આહે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે ને આપની મીલકતમાંથી તે ખરચ મુજરે લઈ શકેછે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઈને અધિકારછે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળું કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનો મોટા ભાઈને અધિકારછે ને તેને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને બન્ને ભાઈને અટકાવ આવે તો ૧૧ માસીસા ઉપર કરે તથા છમાસો ઉપર કરે તથા વરસી ઉપર કરે.

૬. મરનારના પિત્રાઈ તથા ઉતરતા પિત્રાઈ તથા ભાણેજ. તે કોઈ નહી હોય તો મરનારની સ્ત્રી હોય તે સર્વે કામ કરે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે ને તે વધતો ખરચ કરવા આહે તો કરી શકતો નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાયછે, તે શાવાસ્તે કે વારસને અટકાવ આવ્યો હોય તો કરે, તેથી વારસનો વારસો જતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યારે તે મરનારના પિત્રાઈ હોય તે શ્રાદ્ધ કરે ને તેનો ખરચ તે જણે વારસો લીધો હોય તે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરતા નથી, ને દક્ષણા તો ગોરને ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી ને જે કામ હોય તેમાં પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી. જે પ્રમાણે મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી હોય ત્યારે સમચરી જે ભાઈને મળે તે કરે.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. કોઈ શખસને વારસ નહી હોય ને જીવત ક્રિયા કરે તો ન્યાત ૧ મળે તો જમાડે, ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીને ક્રિયા કરવી પડેછે.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકેતો નાહનો ભાઈ કરેછે; ને આપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર આપનો માલ નહી હોય તો સધળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાંની વિધિ કરેછે, ને નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. તેના પિત્રાઈ હોય તે ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવાનો જેને અધિકારછે તે તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વધતો ખરચ કરે તો અગર આપોતિયો માલ હોય તે ખરચેછે, ને આપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે, ને તેમાં કોઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેનો ગિરોનો ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ બીજા ક્રિયા કરી શકતા નથી, ને વારસને કાંઈ અટકાવ હોય ત્યારે તેથી ઉતરતો વારસ હોય તે ક્રિયા કરે, ને તેનો જે માલ હોય તે પંચના ચાર મુકરદમના દેખતાં અનામત મુકે, ને તે માલ જ્યારે વારસ આવે ત્યારે લઈ શકેછે. ને તેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી; ને અત્રાપિ કોઈ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને તેના આપના કુળમાં તો ગોરણી કરેછે.

* અસલ કાગળમાં “બખતીયા” એમ લખેલું છે, પણ નાહ મરનારના હસ્તદોષથી તેમ લખાણું હોવું એવું છે.

૧૦. એનો જવાબ નંબર ૮ માની કલમ ૩ માં લખેલો છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરે છે, પણ દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે પ્રમાણે કરે છે, નીકર સારીને બેસી રહે; પણ ૩. ૦૧૧ નું તો મુકરર છે, તે મધેથી આના બેનું ચવેલું તથા ૩. ૦૧૧ પીવાનો ખાંધિયાબાર ઉતારવાને સાડ આપ્યા વિના ચાલેજ નહી, ને બીજો ખરચ તો મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત જમાડે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ૩. ૦૧૧ ખાંધિયાબાર ઉતારવા સાડ આપ્યા વિના ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યાર પછી તો સમચરીનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ભાઈ કરે છે.

હજમ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્રાધારે તથા બ્રાહ્મણના કથા પ્રમાણે તથા સ્મૃતિવેદેવાર પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરે છે, શા સાડકે સંતાનરહિત હોય તો કરે છે, તેમાં ન્યાતનો હક એ છે જે ન્યાત ૧ જમાડે છે. ને તે મુઆ પછી વધારે જે મીલકત હોય તો તેનો જે વારસ હોય તે ખરચ ન્યાતમાં કરે, ને નહી હોય તો વારસ ચાર દાહાડા સારીને બેસી રહે તેને ન્યાત પુછતી નથી.

૩. મોટા ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ તે બેની સલાહથી ક્રિયા કરી શકે છે, આપના માલમાંથી ક્રિયા કરી શકે છે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો ક્રિયા કરી શકે છે-નાહનો ભાઈ કરી શકે છે.

૪. આગ મુકવાનો જે હાજર હોય તેને અધિકાર છે. તે શખસ દશા તથા એકાદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરી શકે છે.

૫. આરમું મોટા ભાઈ ગામ દૂર પહે ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ શ્રાદ્ધ-દ્વાદશા શ્રાદ્ધ કરી શકે છે, ને તેમાં

અટકાવ આવે તે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે જે દિવસ આવે તે દિવસે શ્રાદ્ધ કરી શકે છે.

૬. બૈરીને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોકો મદત નહી કરે તો તેના ઉતરતા પિત્રાઈ હોય તે બૈરીની સલાહથી તે ક્રિયા કરી શકે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બેઈએ. જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરી શકતો નથી-સર્વે ભાગદારની રજા વિના.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો પણ તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહી જાય તો પણ તેની ક્રિયા આપના કુળવાળા કરી શકે છે. ને તે ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લઈ શકે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરી તથા દાણા તથા લાડવો તથા ગાગેર-એ પ્રમાણે કરે; અગર એ પ્રમાણે જે નહી કરે તે ધણી લાહાણું દીઠ પેડો ૧ શેર ૧ નો આપે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, દશાથી તે વરસી સુધીમાં જેટલું મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે છે, એજ વિગત છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં જેને મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, વખત કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો સમચરી એક ભાઈ મોટા કરે, સર્વેની સલાહ હોય તો; ને લાઈ હોય તો જે ભાઈને મળે તે સર્વે જણુ કરે.

હજમ-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧-૧૪. ક્રિયા આપતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરીએ છીએ તે અમારી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે

દશાને દિવસે સારીને પિંડ પાડીને બેસી રહે, ને એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા તેરમું તથા માસીસો તથા વરસી સારવાનો ચાલ નથી. ને મળે તો ન્યાત જમાડે છે. દશાને દાહાડે મોટા ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ એ બેમાંથી જે તે વખત ઉપર હોય તે ક્રિયા સારે છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ સારે એ ચાલ છે, ને ઐરીને તો સારવાનો અખલાર અમારામાં નથી.

હજમ-લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે આજ્ઞાનના કલા પ્રમાણે કરે છે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે. બીજો કાંઈ મારગ નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરે તેનું કારણ એ જે પોતાનો છોકરો ન હોય તે કારણથી કરે છે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી; ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને ફરી વધતો ક્રિયા-ખરચ કરવો પડતો નથી, ગમે એટલો કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકે છે, ને કરે તો બાપના માલમાંથી તથા મોટા ભાઈ પાસેથી ક્રિયાનો ખરચ લે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાનો છે, અગર છોકરો ન હોય તો મરનારના ભાઈ વિગેરે કુટુંબીનો છે. અગર કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતિના હર-કોઈ માણસ પાસે પંચાત આગ મુકાવે સારપછી છોકરો વા ભાઈ વિગેરે કુટુંબી આવી પોહોંચે તો બીજું સંધું સારવાનું કામ તે કરે, ન આવે તો પંચાત કાંઈ સારવાનું કામ કરાવતી નથી.

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ વિગેરે કુટુંબીઓ કરે છે, ને કદાચ મરતસૂતક આવે સારે બારમાનું શ્રાદ્ધ અટકે, તે જેનું મૃતકસૂતક આવે તેને બારમે દાહાડે કરે છે.

૬. ઐરીને કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કદાચ પિત્રાઈઓ ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતો અધિકારી કરે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને કદાચ કોઈ ભાગદાર બીજા ભાગદારની રજા વિના વધારે ખરચ કરે તો તેને બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકે નહીં.

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં જોરણી થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી માના બાપના કુટુંબી છતાં વારસો મળતો નથી. અગર કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળે છે, ને તે શખસ મરી જાય તો તેના વારસો માના કુળમાંથી આવ્યો છે તો એપણુ બાપના કુળવાળા લે ને ક્રિયાખરચ પણુ બાપના કુળવાળા કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી ને તેરમે દાહાડે જે મળે તે આજ્ઞાનને દક્ષણા આપીએ છીએ.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી ને બારમે દાહાડે તથા તેરમે દાહાડે ન્યાત જમાડવાનો ખરચ ને માસીસા તથા વરસીએ તો મળે તેટલા આજ્ઞાન જમાડવાનો ખરચ કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણુ ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, તે બારમે દાહાડે તથા તેરમે દાહાડે જમાડવી મુકરર છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી સારે સમયરી તથા બાદરવાનું શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરે.

હજમ-ઓરપાડીઆ મેહેસુરિ-યાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા આજ્ઞાનના કલા પ્રમાણે કરે, બીજો માર્ગ જુદો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, તેનું કારણ તો સંતાનરહિત હોય ને પાંચ રૂપિયા મળતા હોય તો પોતે જીવતક્રિયા ખરચ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે; ને મુઆ પછી કોઈ વારસ હોય તેથી બની શકે તો ક્રિયા ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, બેહુને વિચારે આપની ક્રિયા કરે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સધળો ખરચ કરે, ખરચ થાય તે ખરાખર આપે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાને છે, ને મોટા નહીં હોય તો નાહનો મુકે. છોકરો નહીં હોય તો પિત્રાઈ જે હોય તે મુકે, ને એકાદશા સુધી સર્વે કામ તે કરે છે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં ખારમું તે મોટા ભાઈ સારે. મોટા ભાઈ નહીં હોય તો નાહનો ભાઈ સારે. મરનારને છોકરા નહીં હોય તો કુંડુંબી ગોત્રી જે હોય તેની પાસે સરાવે, ને અટકાવ આવે સૂતક વિગેરે તેને અંતે કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે ક્રિયાકર્મ કરાવવાનો ચાલ નથી. એ નંખરની કલમ ૪ તથા પાંચીમાં લખ્યા પ્રમાણે થાય છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા ભેઈએ, ને સર્વેની સમજવટથી માખાપની ક્રિયાનો ખરચ કરે છે. મોટા ભાઈને અધિકાર છે તે બે ૩. નસ્તી કરે તો સર્વે મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં. ને તે કરે તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીને લાં થાય, આપને બની આવે તો ગોરણી કરે, તેમાં નંગ ૧ રૂ. ૧૦) નું મરનારના પક્ષમાંથી રાખે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં માના કુળમાંથી વારસો મળતોજ નથી.

૧૧. મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા તો ગોરને સરાવતી વખત બની આવે તે પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી. જેવું બની આવે તે પ્રમાણે કરે, ને વખતે નહીં બને તો જે દાહાડે બની આવે સારે કરે.

૧૩. મરનારની પાછળ ખારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે એક ન્યાત જમાડે, નહીં તો ખાંધિયા ખવડાવે, ને વરસી ઉપર બ્રાહ્મણને એક બે સીધાં આપે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને શ્રાદ્ધમાં પિંડ નાખે.

દરજી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે છે, બ્રાહ્મણના કલ્યાથી ચોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે-કોઠીલમતનો ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરે તેને વારસ કોઈ ન હોય સારે કરે, બાકી વારસવાળા કોઈ કરવું નથી. અગર વારસ સાથે બનાવ નથી તે કરે તો તેના વારસ ઉપર કાંઈ ન્યાતનો દરખ નથી, ધણી કરે તો તે વારસ ખુશીથી કરે.

૩. મોટા ભાઈની વગર રજાએ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે નહીં. અગર મોટા ભાઈ ગામમાં ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, અગર કશા અટકાવથી કરે, નાહનો આપીકા માલમાંથી કરે, અગર માલ ન હોય તો જેટલા ભાગદારી હોય તેટલા મળીને કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, તથા પિત્રાઈનો છે, તથા દોહિત્રનો છે. તે કોઈ હાજર ન હોય તો ન્યાતવાળો આગ મુકે, પણ ક્રિયા ન્યાતવાળો કરે નહીં.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનું એ છે જે કદાપિ નાહના છોકરાને દશા તથા અગિયારમું સારવું હોય ને મોટા ભાઈ ખારમું સારે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સારે, ને ખારમાનો અટકાવ પડે તો માસીસાથી તે છમાસી સુધી ખારમાની ક્રિયા કરે છે-બ્રાહ્મણ કહે સારે.

૬. બૈરી પહિયતની હોય ને પિત્રાઈ ન હોય તો ક્રિયા કરી શકે છે. પિત્રાઈ છે તે સાથે સલાહ નથી ને તે સારે તેથી તેની તિથિ જતી નથી. ને નાતરાંની બૈરીનો કાંઈએ હક નથી.

૭. ખરચ કરે તે સર્વે ભાગિયાની રજા પ્રમાણે કરે છે. ખરચ વધતો કરે ને સર્વે ભાગિયા આપે, ને વધે તે વેહુચી લે, ને વધતો કોઈ કરવું નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ બીજો ક્રિયા કરે નહીં. અગર વારસ હાજર નથી ને કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસો મળતો નથી. તેની વસિયતમાંથી ખરચ કસો હોય તો તેને કાંઈ આપવું નહીં, અગર

પોતાની પાસેથી ખરચ કરે તો તે વારસ હોય તે મુજરે આપેછે.

૯. કોઈ બાઈ ગુજરી ગઈ તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના સાસરિયાં કરે, અગર સાસરિયાંમાં કોઈ ન હોય તો પિત્રાઈ વિગેરે તારે-પિહેરિયાં કરીને ખાંધિયાંજમણુ કરાવે.

૧૦. કોઈ શખસ મોસાળનો વારસો લઈને મોસાળમાં રહ્યો, ને પછી તે ગુજર્યો તો તેની ક્રિયા બાપિકા સગાં તેનામાલમાંથી કરે; અગર માલ ન હોય તો સર્વે મળીને ક્રિયાનો ખરચ બાપીકા કુટુંબી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબત તથા લાહાણું બાબતનું જાણવું એ જે કાંઈ એ વાતનું મુકરર નથી, કોઈ નાચાર હોય ને તેની ક્રિયા પિત્રાઈના હરેક સગાંને કરવી પડેછે, તે વરસી સુધી રૂ. ૨૦) તથા પચીસ સુધી કરી મુકેછે. ન્યાતિખરચ તથા ક્રિયા મળીને એટલામાં કરે, ને કોઈ મીલકતવાળો તથા વારસવાળો હોય તેને રૂ. ૫૦) તથા પોણાસો સુધી વરસી સુધી ખરચ કરેછે. સધળી ન્યાતમાં લાહાણું લાહાણનો ચાલ નથી, ને વાસણનું લાહાણું કોઈ કરતું નથી. લાહાણું હોળીનું તથા ઉતરાયણની સેરડીનું પોતાના સગામાં લાહીને બેસી રહેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતની ન્યાતની ન્યાતનું મુકરર નથી, બારમા ઉપર ખરચ કરેછે તે ઉપલા જવાબમાં લખ્યું છે, અગિયારમામાં તે પ્રમાણે ખરચ કરેછે ને બ્રાહ્મણને દક્ષણ પણુ પોતાનો હાથ પોહાંએ તે પ્રમાણે આપીને પગે લાગે.

૧૩. ઉપરનો સવાલ બખ્યોછે તે ચાલ છે. બીજી ન્યાત જમાડવાનું રાજીથી જમાડે તો તેને કોઈ કેહે નહીં.

૧૪. સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદા રહીને કરે તે પોતાની ગાંઠનું કરે, અગર એકઠા રહેતા હોય ને કરે તો સર્વે મળીને કરે. ને મરનારની મીલકત હોય તો તેમાંથી કરેછે.

૬૨જી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. ક્રિયા કરીએ તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે તથા ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરે.

૨. મરતાં પેહેલાં કરે તેનું કાંઈ મુકરર નથી. પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે, તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તેના મુઆ પછી તેના કોઈ વારસને ખરચ કરવો વધારે તથા બોલે નથી, પોતાને મળે તે પ્રમાણે ખુશીથી કરે.

૩. મોટા બાઈ બેઠે ક્રિયા વિગેરે સારવ્યનો હક નાહના બાઈનો નથી. ને મોટા બાઈની રજા શિવાય નાહનો બાઈ કરે તો તે ખરચ અપાય નહીં. ને મોટા બાઈ તે વખત હાજર નહીં હોય ને ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના બાઈને રજા છે.

૪. જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધીની ક્રિયા કરે.

૫. અટકાવ પડે તો માસીસા ઉપર કરે.

૬. કોઈ તેના સાસરાના કુળમાં ન હોય ત્યારે તે બૈરી તેનું કારજ કરે. ને પિત્રાઈ સંગે મદત ન કરે તો તેના ઉતરતો સગો ક્રિયા કરે, ને અમે દરજી લોક પુરં શાસ્ત્ર સમજતા નથી કે ખુલાસો લખીએ.

૭. ક્રિયા કરવાનો હક તો મોટાનો છે, પણ સહુ ભાગિયાને પુછે ને તે ભાગિયાએથી મોટાને ના કેહેવાય નહીં.

૮. કોઈ સગું હાજર ન હોય તો પિત્રાઈ આમ મુકી ને ક્રિયા કરે. તેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. મરનારના સાસરાના કુળમાં થાય.

૧૦ તે ખરચ મરનારના માત્ર મધેથી લે.

૧૧. જેને લાહાણું મળે તે કરે. એ વાતમાં કાંઈ ન્યાતનો સિરસ્તો નથી; પોતાની ખુશીથી કરે તો ન્યાત ગ્રામને દક્ષણમાં રૂ. ૧૧ આપે તથા ન્યાતના શેઠ ગોવંદ પરમાનંદ તથા આશારામ નાથજીને લાહાણું બેવડું આપે. તથા ન્યાતગ્રામ તાપીશંકરને પણ બેવડું આપેછે.

૧૨. જે મળે તે ખરચ કરે, તેના આંક કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. બારમાને દિવસે જેને મળે તે ન્યાત જમાડે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. મોટા છોકરો તે દિવસે સારે ને બંને બાઈઓને સલાહ હોય તો એકઠું કરે.

૬૨૭-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર 'ખ.' અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કક્ષા પ્રમાણે કરે, ખીજે જુદો માર્ગ નથી.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. કારણ તો સંતાનરહિત હોય, પાંચ રૂ. મળતા હોય તો પોતે જીવતાં ખરચ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરી ન્યાત જમાડે, ને મુઆ પછી કોઈ વારસ હોય તેથી બની શકે તો ક્રિયાખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, બેહુની સમજવટથી ખરચ કરે ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સંધળો ક્રિયાખરચ કરે. ખરચ થાય તો બરાબર આપે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે. મોટા હાજર નહીં હોય તો નાહનો મુકે. અગર છોકરા નહીં હોય તો પિત્રાઈ ગોત્રી આગ મુકે, ને એકાદશા વિગેરે સર્વે કર્મ તેની પાસે કરાવે છે.

૫. સંપિંડીકરણ-ખારમું તે મોટા ભાઈ કરે. મોટા નહીં હોય તો નાહનો ભાઈ કરે. અગર છોકરા નહીં હોય તો કુટુંબી પાસે સરાવે, ને અટકાવ આવે તો માસીસાને દાહાડે કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે ક્રિયા વિગેરે સરાવવાનો ચાલ નથી; એજ નંબરની કલમ ૪ તથા ૫ માં લખ્યા પ્રમાણે થાય છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બેઠાએ, ને સર્વેની સમજવટથી આપાપની ક્રિયાનો ખરચ કરે છે, મોટા ભાઈને અધિકાર છે તે બે રૂ. કમીમસ્તી ખરચ કરે તો સર્વે આપે લે છે.

૮. વારસ છતે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીને લાં થાય, ને આપ ગોરણી કરે, તેમાં નંગ ૧ રૂ. ૫) તું મરનારના પક્ષમાંથી રાખે.

૧૦ અમારી ન્યાતમાં પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતોજ નથી.

૧૧. અમારે મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી. ને દક્ષણા તો સરાવતી વખત ગોરને બની આવે તે આપે છે.

૧૨. અમારામાં ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરે. અગર તે વખત નહીં બની શકે તો જે દાહાડે બની આવે તે દાહાડે કરવો પડે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે એક ન્યાત જમાડે, નહીં તો ખાંધિયા ખવડાવે. ને વરસી ઉપર એક બે સીધાં બ્રાહ્મણને આપે, નહીં તો એજ નંબરની કલમ ૧૨ માં પ્રમાણે પણ થાય છે.

૧૪. સમચરી કરવાનો અમારે ચાલ નથી, ને શરાધિયાંમાં પિંડ નાંખે.

૬૨૭-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર 'ખ.' અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કક્ષા પ્રમાણે કરે છે, ને ક્રિયા બાબતમાં બ્રાહ્મણને જે જજમાનથી બને તે પોતાની શક્તિ મુજબ નીકે કરીને આપે છે; કાંઈ મુકરર ધારો નથી, જેને જે મળે તે આપે, ને જજમાનને નિભાવીને ગોરપણુ કામ લે છે. ને ન્યાતના બીલકુલ લોકને જમાડવાનો ધારો મુકરર નથી. મરનારનું હોય તો ન્યાતિભોજન કરાવે, ને ન હોય તો ક્રિયા કરનારની ખુશી; ન્યાત જમાડવાની હોય તો પોતાની મકદુર મુજબ જમાડે, ને ન હોય ને નહીં જમાડે તો ન્યાતનો દાવો પણ જમવાનો નહીં; જેમ પોતાથી બને તેમ ક્રિયા કરે.

૨. પોતાની સત્તાથી જીવતાજીવન પોતાના ઉદ્ધાસથી ક્રિયા કરી શકે છે. કાંઈ કારણનો અટકાવ નથી, તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસને દૂરીથી ક્રિયા ખરચ વધતો કરવો પડતો નથી, તેને પણ મળે તે મુજબ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ, ને નાહના ભાઈની ખુશીવિના મોટા ભાઈ આપની ક્રિયા

કરી શકે છે. બાપનો માલ હોય તો બાપના માલથી કરે, નહીં હોય તો પોતાની ગતિ પ્રમાણે કરે. ને જેની ખુશીવિના થયું ને કહેશે કે ખરચ બાપનો મારા જીવનાનો મુજરે આપું નહીં તે બને નહીં, ખરચ બાપનો સમાન પંચાયત સિરસ્તે મુજરે આપે. તે કરતાં વધતો ખરચ પોતાના મતથી કયો હોય તો ખરચ કરનારનો જાય, ને બંને જણાએ પોતપોતાની લાગણી જીવું જીવું ખરચ્યું તો જેણે જે ખરચ્યું તે ખરચ્યું, તે સંબંધી એકએક ઉપર દાવો નહીં.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાને છે, ને મરનારને બે છોકરા હોય ને વડો દિકરા આગ મુકે તો તેમ, નહીં તો નાહનો પણ મુકી શકે છે. ને છોકરા હોય ને તે હાજર ન હોય તો બીજો ગેરશખસ સગો અથવા રસ્તાનો જનાર અમિદાહ કરે છે; તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું એક સમયથી અટકે છે કે મરનારના પિત્રાઈમાં મરનારના દાહાડા ઉપર કોઈ મરી ગયું ને ક્રિયા કરનારને સૂતક પડ્યું તો બારમું અટકે તે મરનારના માસીસા ઉપર થાય, ને ક્રિયા સારનારને બીજો કાંઈ અટકાવ આવે તો તે મરનારના સગાંથી બારમું સરાવે, ને ખરચનું કામ ચલાવે.

૬. પિત્રાઈ મદત ન કરે ત્યારે બીજા સગાંથી બૈરીને ક્રિયા કરાવવાનો અધિકાર છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈતી નથી, ને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તેને ન્યાતિચાલ કરતાં વધતો ખરચ કયો તો બીજા ભાગદાર ન્યાતિચાલના નીભાવ મુજબ મુજરે આપે. એ સવાલનો જવાબ એજ નંબરના ઉપલા ત્રીજા સવાલના જવાબમાં પણ જાહેર કીધેલો છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે પણ તે ક્રિયા કરનાર વારસ નહીં થાય, વારસાનો હક તો વારસનો જ છે.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને ધણીના કુળમાં કોઈ આડો થઈ બેસી ક્રિયા કરે નહીં તો તે મરનારના બાપના કુળમાંના પણ ક્રિયા સારી ક્રિયા કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસ [ને] પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને બાપના કુળમાં વારસો મળ્યો તો

તે પણ લે, ને બાપના કુળમાં વારસો નહીં જોઈતા હોય ને ક્રિયા બાપના કુળવાળાને કરવા દે તો તે બાપના માલમાંથી બાપના કુળવાળા ક્રિયા કરી શકે છે, ને બાપની મીલકત નહીં હોય તો પણ (બાપની ક્રિયા) મોસાળનો વારસો લીધો હોય અથવા નહીં લીધો હોય તો પણ બાપની ક્રિયા પોતાની હુરમતથી એકરાને કરવી મુનાસબ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાનો મુકરર ધારો નથી, જેથી બને તો કરે; ને નહીં બને તો નહીં કરે; ને દક્ષણનો પણ મુકરર ધારો નથી, જે મળે તે દક્ષણ આપે, ને નહીં મળે તો દક્ષણ નહીં આપે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળે તેટલું ખરચે ને નહીં મળે તો નહીં ખરચે. ને મરનારની મીલકત હોય તો તે લઈ ને ખરચે, ને ન હોય તો નહીં લે ને ખરચે—ને મળે તો ખરચ કરે, ને નહીં મળે તો નહીં ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત મળે તો જમાડે. ને તેરમા પછીથી તે વરસી લગી કેટલી ન્યાત જમાડવી એ પણ મુકરર ધારો નથી, સંપત મુજબ માસીસો તથા છમાસી તથા વરસી કરે; મળે તો સારી સીધું આપીને ફક્ત સારનારજ જમે, ને મળે તો સર્વે ધરના જમે, ને તેથી અધિક મળે તો સગાંને એ કોઈ દિવસ જમવાનું નહોતરું કરે.

૧૪. જેમ મળે તેમ સમચરી કરે. મળીને પણ કરે છે, ને જીવું જીવું પણ કરે છે.

માળી-મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણના કલ્મા પ્રમાણે શાસ્ત્રના આધારે યથાશક્તિ ક્રિયા કરીએ છીએ.

૨. અમારામાં આજદિન સુધી ક્રિયા કીધી નથી તો શું લખીએ ?

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તથા શુદ્ધ હોય ત્યાં લગી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરતો જ નથી, ને સર્વે અધિકાર મોટા ભાઈનો છે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજા જોઈએ નહીં, ને ન્યાતસિરસ્તાથી વતો ખરચ કરે તો ભાગદાર રાજ ન હોય તો વતો ખરચ મુજરે આપે નહીં.

૮. ક્રિયા કર્યીથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે, ને તે નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી કરે ને ખરચ વાજખી કરે.

૧૧. તેરમાને દાહાડે બધી ન્યાતને લાહાણું દીઠ લાડુ ૧ અચ્છરનો કુલેરનો આપે, તથા દરેએ લાહાણું દીઠ મગ તથા ચણા અચ્છર, ને મળે ત્યારે ફેરી નંગ ૬ તથા કેળાં નંગ ૬ મળે ત્યારે આપેછે, ને પટેલને લાહાણું બેવડાં આપેછે.

૧૨. આંકડો કંઈ મુકરર નથી, ને કામ તો ગોર જાય.

૧૩. અગિયારમાને દાહાડે વેહેવારવાળા જમે, ને ખારમે ન્યાત જમે.

૧૪. જુદાં છતાં માઆપનાં સમચરી જુદાં કરે, અથવા મળતર પ્રમાણે.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧-૧૪. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છીએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણ વિગેરે સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે, ને ખારમાની જમણુવાર મળે તો કરે; માટે સવાલ ૧૪ નો જવાબ મુકતેસરમાં લખ્યો છે.

માળી-ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ મરી જાય તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કલાથી કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેના મુઆ પછી તેનો પૈસો હોય તો થાય.

૩. એ વાતનો કાંઈ બંદોબસ્ત નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તે સારે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, તે ન હોય તો કુટુંબી શિવાય ગમે તે મુકે.

૫. સપિંડી કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈને છે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ પણ કરેછે. તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વરસ દાહાડામાં કરેછે.

૬. પરણેલી ઘૈરી ક્રિયા કરેછે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈને અધિકાર છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખા છે, સરખે ભાગે આપે ને સરખે ભાગે લે.

૮. અત્રાપિથી વારસ થવાનું નથી, ને ક્રિયા પણ કરી શકતો નથી.

૯. ઘૈરીની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, ને પિત્રેરમાં ગોરણી થાયછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલમાંથી ખરચ કરે.

૧૧. ખારમાનું લાહાણું મળેછે તે કરેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નહીં.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. ક્રિયામાં અગિયારમું તથા ખારમું કરેછે, મળે તે ન્યાત જમાડેછે ને ન મળે તે શક્તિ પ્રમાણે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુત્ર એટલા પિંડ છે, પણ જેને મળેછે તે કરેછે.

કંદોઈ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે, માટે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર કપ્પુલ છે, જુદો માર્ગ કાંઈ નથી.

૨. કોઈ શખસ સંપતવાન હોય ને તેને સંતાન નહીં હોય ત્યારે તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે શખસ મુઆ પછી તેના વારસને ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે ક્રિયા-ખરચ કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી ક્રિયા થાય નહીં, ને અગર કરે તો તેને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે નહીં આપે. ને મોટા ભાઈ હાજર નહીં હોય વા અશક્ત હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે નાહનો દિકરો મુકે, ને તેના પછી પિત્રાઈ મુકે; એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે મુકે, ને જે શખસ આગ મુકે તે શખસ દશા-ત્રાદ્ધ સુધી સારે.

૫. મોટા ભાઈ છતાં બીજા કોઈને ખારમું સારવાનો અધિકાર નથી, ને એમ કરતાં તેથી ન થાય તો તે જેને રજા આપે તે કરે; ને એમ કરતાં ખાર-મામાં અટકાવ આવે તો જે દાહાડેથી અટકાવ મટે ત્યારે તેનું ખારમું કરે.

૬. ઐરી પોતાની પરણિયતની હોય તો તેને ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને નાતરાંવાળીને નથી. ને તે ભાઈની રજાથી પિત્રાઈ ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતો અધિકારી ક્રિયા સારે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધારે ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે નહીં આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો ક્રિયા કર્મથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઐરી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને ઘેર તેરમું કરે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ તેના બાપના કુળમાં નહીં જાય, પણ મરી જનાર શખસનો ક્રિયાખરચ તેના બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું એ છે કે કેળાં તથા કેરી નવનવ ચુલાદીઠ આપે છે, ને બીજા લાહાણુંનો નિયમ નથી. ને અગર કોઈ વરસ દાહાડામાં લાહાણું ન કરે તો ૩. ૬૫ પંચાતમાં આપે, ને પરણીને મરે તેની પછવાડી લાહાણું આપવાનો ચાલ છે. ને ન્યાતગારને લાહાણું મળે છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકર નથી, પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ખારમાની તથા તેરમાની તથા વરસીની—એ ત્રણ ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણી કીધા પછી સમચરી કરવાનું એ જે સર્વેની મરજી હોય તો એકઠા કરે, નહીં તો પોતપોતાને ઘેર મળે તે પ્રમાણે જુદાં કરે.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં એકજ ધર્મ છે ગ્રેસરીનો, ને જે કોઈ ક્રિયા કરે છે તે બાહાણુના કલાથી શાએ આધારે કરે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તો તે ન્યાત જમાડે છે.

૩. મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે; બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપે, ને ન હોય તો સૌ પોતીકા હિસ્સા પ્રમાણે ભાઈઓ ભાગ કાહાડીને તે દાહાડો સાચવે છે.

૪. આગ તો તેના ઘરનો છોકરો મુકે, ને છોકરો ન હોય તો તેના ઘરમાંથી ગમે તે મુકે.

૫. સર્પિંડીકર્મ તો મોટા ભાઈ કરે, ને કાંઈ સખ-બથી તેને અટકાવ હોય તો મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો અધિકાર ઐરીને નથી, ને તેના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો તેથી ઉતરતો અધિકારી કરે છે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તે ખરચ કરે બાપની મીલકત હોય તો, નીકર સૌની સલાહથી કરે ત્યારે સઘળા ભાગિયાઓની સલાહથી ચાલે. કોઈ શખસ પોતાની મરજીથી વધતું ખરચે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને તે ક્રિયા અટકાવે કરે તો તે વારસ થતો નથી. ને તે વારસ ગામ મયો હોય તો માલમતા જે હોય તે અનામત રહે, ને તે આવે ત્યારે પોતીકા મેળે લે વારસ.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તો પોતાના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતીકી માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ ન હોય તો તેના આપના કુળના તથા મોસાળના મળીને તે ન્યાતના લોકના હજુર ખરચી શકે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં લાહાણુંનો ચાલ નથી, જેને મળે તે કરે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ તો મળે છે તે કરે છે,

૧૩. અમારી ન્યાતમાં દશાથી તે વરસી પર્યંત જે મળે તે કરે, તેનું કાંઈ બીજું સુકર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કર્યા પછી સમચરી તો જેને મળે તે કરે.

કુંભાર-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૯.

૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે, તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છીએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણુ વિગેરે સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે, ને જમણુવાર તો એક ખારમાને દાહાડે કરે છે.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરે છે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરે છે.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ જીવતાં પોતાની જીવત ક્રિયા કરી શકતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈ હાજર હોય તો મોટા ભાઈ કરે છે, ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૪. આગ સુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે સુકે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે છે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માથાના વાળ ઉતરાવીને ક્રિયા કરે; ને પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણુ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા લઈને કરે, ને કોઈ ભાગદાર વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર પાસે સુજરે લે છે.

૮. વારસ પરદેશ ગયો હોય ને અત્રાપિથી ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયાના કચ્ચાથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના આપના કુળવાળા તો ગોરણીનો હક કરીને જમાડે છે મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે મરી જાય ત્યારે તેના માલ આપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા તો આપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ સુકર નથી, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, ને મળે તો સગાંવાહાલાં જમાડે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમચરી તો જેને મળે તે કરે છે,

કુંભાર-ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરે, બીજો માર્ગ જુદો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી. આપની ક્રિયા[ના] બેહુને વિચારે

ખરચ કરેછે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સમજી ક્રિયા કરે, ને ખરચ થાય તે બરાબર આપે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઈને અધિકાર છે. મોટા ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ આગ મુકે, અગર છોકરા મુકે; છોકરા નહી હોય તો બત્રીજા અથવા બીજા પિત્રાઈ જે હોય તે આગ મુકે; એ પ્રમાણે એકાદશા વિગેરે સર્વે કામ અનુક્રમે થાય છે.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું તે પછી ઉપરની લખેલી ચોથી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૬. અમારામાં જૈરી પાસે ક્રિયાકર્મ કરાવતા નથી, એ નંબરની ચોથી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરે તે સર્વે ભાગદારોની સમજુતીથી થાય છે. એમ કરતાં મોટા ભાઈ[એ] બે રૂપિયા જાસ્તી ખરચ કયા હોય તો સર્વે મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી; અત્રાપિ કરે તો વારસો પોહાંચતો નથી.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરે; ને આપને બની આવે તો ગોરણી કરે, તેમાં નંબ ૧ ૩. ૧૦) નું તેના પક્ષમાંથી રાખે.

૧૦. અમારામાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી.

૧૧. અમારે મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને દક્ષણમાં તો પોતાનો ગોર હોય તેને બની આવે તે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી; જેને જેટલું બની આવે તો કરે; છેવટે નહી બને તો ૩. ૧ ની તાડી તથા વાલ લાવીને તેણે પછી કામ ચલાવે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે જમાડે, અથવા દશ પાંચ પાંધિયા ખવડાવે, ને વરસી ઉપર બ્રાહ્મણને સીધું ૧ આપે.

૧૪. ભાઈએ વેહેયણુ કરી હોય અથવા નહી કરી તોએ સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને શ્રાદ્ધ તો સર્વે સારેછે.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ દશાને દાહાડે સારવું તથા અગિયારમે કાળું બાળવું તથા બારમે સારવું તથા તેરમે સરવણી કરવી ને ગોરને ચાર સીધાં આપવાં—એટલું કરવું તો જરૂર છે; ને બીજો ખરચ તો મળે તો કરે, નહી તો કાંઈ નહી. તેથી એ ૧૪ કલમના જવાબ વિગતવાર લખ્યા નથી.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે—દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા તથા માસીસો તથા છમાસી તથા વરસી જેને મળેછે તે કરેછે, ને નથી મળતું તે નથી કરતા; ને નથી કરતા તેના ઉપર ન્યાતનો જોશ નથી, ને મળે સારે કરે પછી છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરતો નથી ને મુઆ પછી તેના વારસને મળેતો કરે.

૩. મરનાર શખસની ક્રિયા મોટા છોકરા હાજર હોય તો મોટા કરે, ને નાહનો હાજર હોય તો નાહનો કરી શકેછે. ને આપનો માલ હોય તો તેમાંથી કરે ને નહીકર બંને બરાબર હિસ્સે કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તેને પંચના લોક જેને કેહેછે તે મુકેછે.

૫. એ કામમાં અટકાવ આવે સારે જાયછે, ને ફરી સારવાનો ચાલ નથી.

૬. જૈરીને ક્રિયાનો અધિકાર નથી, ને કુટુંબી ખુશીથી કરે તો કરી શકેછે, નહીતર અટકાવ નહી.

૭. સર્વે મળીને જુદા રહેતા હોય તો—ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વ ભાગદાર એકઠા રહેતા હોય તો ને કરે તે મુખત્યાર છે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અત્રાપિ[ને] વારસ પણ કરી શકતો નથી.

૯. ઘેરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે મરનારના માલથી ખરચ થાય છે, ને કુટુંબી પણ ત્યાં આવીને બેસે છે, ને મળી જીવે કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહણીનો ચાલ નથી, તથા દક્ષણનો પણ ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતભોજન કરવાનો ચાલ મુકરર નથી, જેને મળે છે તે શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, ને નાચાર નથી કરતો તેને પંચ પુછી શકતી નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરીને પછી મરનારનું સમયરી તથા ધર્મનું કામ સારો હોય તો કરે, ને ન કરે તેને કાંઈ પુછી શકતું નથી.

ધોભી-પરદેશી બુદ્ધિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૯.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, કોઈ શખસ મરે તેની પછવાડી બ્રાહ્મણને સીધું આપીએ છેએ; ને દક્ષણમાં જનાદી ર આપીએ છેએ. ને તેની પછવાડી ખરચ કરવાનું કારણ તો એ છે જેને મળે તે તેની પછવાડી ખરચ કરે છે, ને ન મળે તે નથી પણ કરતા, ને જે શખસને નથી મળતું ને ક્રિયા તેની પછવાડી નથી કરતા તેની ન્યાતમાં આખર જાય છે. ને અંચ તો અમે કાંઈ જાણતા નથી તો શું લખીએ ? ને મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કાંઈ કરતું નથી ને મોટા ભાઈની રજા વિના નાહના ભાઈને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને આગ મુકવાનો ચાલ તો દિકરાનો છે, ને દિકરા નહીં હોય તો ભાઈ મુકે, ને ભાઈ ન હોય તો પોતાના સગાં મુકે, ને સગાં ન હોય તો ન્યાત

મુકે; ને સપિંડીકરણનો ચાલ નથી, ને ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, એજ રીત એ સવાલ ૧૪ ના જવાબ લખ્યા છે.

ધોભી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧. ક્રિયા તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કથા પ્રમાણે કરીએ છેએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરે છે તે પોતાની ખુશીથી કરે છે, ને પછવાડી વારસ કાંઈ માલ હોય તો ખરચ કરે, નહીં તો સારીને બેસી રહે છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે નહીં, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ આપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાનો છે. ને તે નહીં હોય તો કુટુંબી મુકે છે, ને કુટુંબી નહીં હોય તો જે હાજર હોય તે મુકે છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ સારે, તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ સારે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી સારે છે.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને પિત્રાઈ ક્રિયા નહીં કરે તો પંચ પુછી શકે છે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાય છે, ને ક્રિયાનો કરનાર વધતો ખરચ કરે તો મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી- ને કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઘેરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારામાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી.

૧૧. લાહણી તથા દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની એક ન્યાત જમાડીએ છેએ.

૧૪. સમયરીઆદ જેથી બની આવે તે કરે છે.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”. અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરે છે તે શાસ્ત્ર-આધારે બ્રાહ્મણના કલાથી ચાલીએ છેએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોઝીલમતવિના-તે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ જીવતક્રિયા કરી શકતું નથી તો શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો મોટા ભાઈનો છે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો પણ કરી શકે છે. ને વાળખી કરે તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે વાળખી ખરચ આપે છે.

૪. આગ મુકવાનો તો પુત્રનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી શિવાય બીજાને કોઈ મુકે છે, તેને દશાપિંડ સુધી કરવાનો અધિકાર છે.

૫. સપિંડી કર્મમાં અટકાવ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખેલા દિવસ છે વરસી સુધી તે દાહાડે કરી શકે છે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો કરે છે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, શા માટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને અધિકારી ન્યાતસિરસ્તાનો વાળખી ખરચ કરે છે તેમાં સર્વે મુજરે આપે છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા નથી થઈ શકતી, ને અત્રાપિ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો ધણીના કુળમાં છે, ને આપના કુળમાં ગોરણીનો ચાલ છે.

૧૦. કોઈ શખસને માતાના કુળમાંથી વારસો મળ્યો છે તેનો દાહાડો તો આપના કુળમાં ક્રિયા કરવી વાળખી છે ને મરનાર શખસને અંગે ખરચ થયો મોસાળમાં રહેલાં ખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાનું લાહાણું મુકરર નથી.

૧૩. અમારી નાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ૧ ન્યાત જમાડે છે, જેને મળે તે આરમાને દાહાડે-એજ રીત છે.

* આ જવાબના પાછલા ભાગનો અર્થ બંધ બેસતો નથી.

૧૪. મોટા દિકરા (ને) સમચરીઆદ કરે છે, ને શાસ્ત્રે પુત્ર એટલા પિંડ કબુલ છે.

કડિયા-ધડિડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરીએ છેએ, ને કોઝીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે છે તેનું કારણ એ છે જે તે શખસને કોઈ પાછળ નહીં હોય ને તે ધણી પાસે કંઈ આસ્થા હોય, ને તેની ખુશીથી કરે ને ન્યાતને જમાડે; ને ફરીને તે મુઆ પછી તેના વારસને ક્રિયાખરચમાં સારણાંની વિધિ તથા મરનાર શખસે ન્યાત નહીં જમાડી હોય તો ન્યાત જમાડવી પડે છે-એ ચાલ છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરતો નથી, ને અગર મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે, ને આપના માલમાંથી ખરચ મુજરે લે. ને આપનો માલ નહીં હોય તો પોતાની સંપત પ્રમાણે આપની પછવાડી બંને ભાઈ મળીને ખરચ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિકરા નહીં હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબીનો છે તે મુકે, ને તે નહીં હોય તો પંચાતના લોક મુકી શકે છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં આરમું મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈને કાંઈ અટકાવ હોય તો તે અટકાવ વિલા પછી આરમું કરી શકે છે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તેને કોઈ કુટુંબી નહીં હોય તો સધળી ક્રિયા બૈરી કરે છે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર વારસો લે તો ખરચ મુજરે આપે, ને સૌની સલાહથી કરે. ને આપે તથા માએ એક દિકરાને વારસ કચ્છો હોય તે કરે, તેમાં સર્વે ભાગિયા ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી.

૯. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા કરે, ને ધણીના કુળવાળા ન કરે તો તેના આપના કુળવાળા તે ઘેરીના પક્ષમાંથી તથા તેના માલમાંથી કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો એપણ ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહણાંનો ચાલ એ છે જે મરનારની પછવાડી દરોને દાહાડે કુલેરનો લાડવો શેર નો, [તથા] મગચણા લાહે છે; દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી બારમાંની એક ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, બીજી જમણવાર તો મળે તો કરે છે.

૧૪. સમચરીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરે છે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને કોકીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

*૮. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા ન કરે તો તેના આપના કુળવાળા તે ઘેરીના પક્ષમાંથી તથા તેના માલમાંથી કરી શકે છે.

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે

* જે કલ્પના અંક ૧૪૮વાળા સાથે નથી મળતી તેટલી જ લેવાશે છે.

૧૦૪

શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને કોકીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ક્રિયા કરે છે તેનું કારણ એ છે જે તે શખસને કોઈ પાછળ નહીં હોય ને તેની પાસે કાંઈ આસ્તા હોય ને તેની ખુશીથી કરે, ને ન્યાતને જમાડે તો પોતાની ખુશી; ને ફરીને તેના વારસને ક્રિયાખરચ કરવો પડતો નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહતો ભાઈ આપની ક્રિયા કરતો નથી, ને અગર મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહતો ભાઈ આપની ક્રિયા કરે, ને આપના માલમાંથી મુજરે લે. ને આપનો માલ ન હોય તો પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે આપની પછવાડી અને ભાઈ મળીને ખરચ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિકરા ન હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબી મુકે, ને તે ન હોય તો જમાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો પંચાત મુકી શકે છે.

૫. સંપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ કરતો નથી, ને અટકાવ આવે તો તે અટકાવ ગયા પછી બારમું કરી શકે છે.

૬. ઘેરી નાતરે ન જાય તો પોતાના ધણીની સર્વે ક્રિયા કરે છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉત્તરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરતો નથી. સર્વે ભાગદારની સલાહથી કરે છે એજ રીત છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી તો શું લખીએ ?

૯. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, આપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના આપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો એપણ ક્રિયા આપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહણું તથા દક્ષણા કાંઈ છે નહીં.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ક્રિયાખરચનો આંકડો મુક-
રર નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. સંપત પ્રમાણે કરેછે, ને તેનું વરસી આવે
ત્યારે ન્યાતે બધે ખાજાં વેહેચેછે.

૧૪. સમચરીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ગોહારાણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના
કલા પ્રમાણે કરેછે, માટે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર કબુલ છે.

૨. કોઈ શખસ સંપતવાન હોય ત્યારે પોતાની
જીવતક્રિયા કરે ને મુઆ પછી જે કાંઈ માલ હોય તે
પ્રમાણે તેના વારસને ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે, ને
કાંઈ માલ ન હોય તો ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે સારીને
બેસી રહે.

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહના બાઈથી ક્રિયા
થાય નહી, ને એમ કરતાં મોટા બાઈ ગામ ગયો હોય
તો નાહનો બાઈ સધળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના
માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દરજ્જા પ્રમાણે દિક-
રાઓનો છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વિગેરે સગાં
હોય તે દરજ્જા પ્રમાણે મુકે, ને તે કોઈ ન હોય તો
પંચાતમાંથી હરકોઈ આગ મુકે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર મોટા બાઈને છે,
ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કલા
પ્રમાણે કરે.

૬. અમારામાં જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર
નથી, ને મરનારના પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો ઉત-
રતા પિત્રાઈ અધિકારી પાસે કરાવે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા
જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ વધારે ક્રિયાખરચ કરે
તો ખીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે નહીં આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી,
ને એમ કરતાં કોઈ ક્રિયા કરે તો વારસ ચઈ શકે
નહી.

૯. કોઈ જૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા

તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને મળે તો
ગોરણી કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી
વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે
જે વારસ થાય તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણીનો નિયમ
નથી, મળે તો કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુક-
રર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વ-
રસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે
તે પ્રમાણે જમાડે.

૧૪. સમચરી કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને
મળે તે બાઈ કરે.

ખતરી-વણુકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે
શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવેછે, દશા તથા એ-
કાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા ન્યાતની રીતી
પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. ખીજા સવાલનો જવાબ—ન્યાતનો ધારો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા બાઈ તથા નાધડો
બાઈ અથવા ખીજા ભાઈઓ હોય તે જે બાપમાં
એકઠા હોય ને હાજર હોય તે ક્રિયા કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર-
જે કોઈ પોતાના છોકરા તથા છોકરાના છોકરા તે
વિગેરે પિત્રાઈ આગ મુકેછે.

૫. બારમાનો ખરચ જે કોઈ હાજર હોય ને
જેને માથે ખરચ હોય તે ખરચ કરે, તેનો અટકાવ
નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહી હવા
તો તેના પિત્રાઈઓ તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે
ક્રિયા કરાવેછે, ને અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ નહી સારે
તો તેની જૈરી ક્રિયા કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં સૌ-
ભાગદાર બરોબર છે.

૮. સવાલ આઠમાં-ધણી છતાં વારસ કીધો હોય તે ક્રિયા કરી શકે છે.

૯. ઐરી મરી જાય ત્યારે ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. જે શખસ (ને) પોતાની માના કુળમાંથી વારસો લે તે મરનારના માલમાંથી ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દ-ક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તે-ખરચ કરે છે, દિન ૩ તથા ૪-જે મળે તે ખરચ કરીને બેસી રહે.

૧૩. સવાલ બારમાં લખેલું છે તેથી મળે તો ક-રે છે, નહીં મળે તો નહીં કરે; અગર, મળેતો કરી શકે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી લીધી હોય તેની સરત કીધી હોય તે પ્રમાણે સમચરી કરે.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવે છે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા ન્યાતની રીત પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. ખીજ સવાલનો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો થારો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ અથવા ખીજ ભાઈઓ હોય ને જે બાપમાં એકઠા રહેતા હોય તેમાંથી જે હાજર હોય તે ક્રિયા કરે, ને તે નહીં હોય ત્યારે જે જ્યુદા રહેતા હોય તે કરે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર જે કોઈ પોતાના છોકરા હોય તો તે મુકે, ને તે નહીં હોય તો છોકરાના છોકરા મુકે, ને તે નહીં હોય તો ભાઈ તથા ભાઈનો દિકરો મુકે, ને તે નહીં હોય તો પિત્રાઈ મુકે, એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે સગાંને મુકવાનો અખતાર હોય તે મુકે, ને સગાં નહીં હોય તો મોહોલાનો પટેલ મુકે છે,

ને જે આગ મુકે તે શખસ તેની ક્રિયાનું સરવે કામ કરે છે.

૫. બારમાનો ખરચ જે કોઈ હાજર હોય ને જેને માથે ખરચ હોય તે ખરચ કરે, તેનો અટકાવ નહીં.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહીં હોય તો તે ઐરી તેના પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પિત્રાઈ ક્રિયા ન સારે તો તેથી ઉતરતાં ગમે તે સગાં પાસે ક્રિયા કરાવે છે, ને તેને સગાં કોઈ ન હોય તો ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે મોહોલાનો પટેલ કરે છે. ઐરીએ આજ સુધી ધણીની ક્રિયા સારી નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં જે-ટલા એકઠા રહેતા હોય તે સૌએ ભાગદાર બરાબર છે.

૮. ધણી છતાં જેને વારસ કરી ગયો હોય તે વારસ ક્રિયાનો ખરચ કરી શકે છે.

૯. ઐરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલમાંથી તેની ક્રિયાનો ખરચ કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દ-ક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તો ખરચ કરે છે, ને નહીં મળે તો પોતાની પાંતી એટલે પોતાના મોહોલામાં ૩. ૨) આપે એ ચાલ છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. જેને મળે તો ન્યાત જમાડે ને ન મળે તો પોતાનો વેહેવાર જમાડે, ને તે ન જમાડે તો પોતાનો મોહોલા જમાડે, ને મોહોલા જમાડવા નહીં મળે તો ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે ૩. ૨ પોતાના મોહોલામાં આપે એ ચાલ છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી લીધી હોય ને તેની સરત કીધી હોય તે પ્રમાણે સમચરી કરે છે.

ખતરી-વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરે છે તે

શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવેછે, તે પ્રમાણે દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા સારીએ હોય, ને ખરચ ન્યાતની રીત પ્રમાણે કરીએ હોય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ખુશીમાં આવે તો જીવતક્રિયા કરેછે; ને કાંઈ મીલકત હોય તો તેના વારસ પાછળ ક્રિયાખરચ કરેછે, ને મીલકત નહી હોય તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે સારીને બેસી રહે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ સારે, ને તે હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ સારે, ને મોટો ભાઈ હાજર હોય ને તે અદાવતથી તથા અટકાવથી ન સારે તોએપણ નાહનો ભાઈ સારેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર-જે કોઈ પોતાના છોકરા તથા છોકરાના છોકરા વિગેરે પિત્રાઈ મુકેછે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૩ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહી હવા તો તેના પિત્રાઈઓ તથા તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે ક્રિયા કરાવે; ને અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ નહી સારે તો તેની બેરી ક્રિયા સારે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગિયા બરાબર છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયાશ્રાદ્ધ થાય નહી, પણ સારનાર શખસને ન્યાતના લોક અપાવે તે પ્રમાણે તેને તે આપે, ને ધણી પોતાની હૈયાતીમાં જેને વસિયતનામું કરી આપી ગયો હોય તે ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૯. બેરી મરી જાય ત્યારે ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયાનો ખરચ તે માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાનો તથા લાહાણાનો તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તો ખરચ કરેછે, નહી મળે તો દિન ૩ સારીને બારમાને દાહાડે ધંડોનો આટો શેર ૫ તથા દાળ શેર ૧ ખરચ કરે, ને પડિત તથા પટેલને બેસાડીને જોત કરે, તથા ફુલની માળા બાંધે, એ કસ્યા વગર તો ચાલેજ નહી, જે એ ન કરે તો તે ન્યાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી, મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી ત્યારે સમચરી તો જે ભાઈની મરજીમાં આવે તે સારેછે.

ખતરી-ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાઓનો છે, ને તે ન હોય તો છોકરાના છોકરા, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજાનો છે, ને તેમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે પિત્રાઈનો છે, ને પિત્રાઈ ન હોય તો ગોત્રીનો છે, એટલા અધિકારી છે ને તેમાંનું કોઈ આગ નહી મુકે તો તે શખસને ન્યાતના લોક ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરો નહી હોય તો તેના પિત્રાઈઓ સારે, ને તે ન સારે તો તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો બેરી માથું મુકવીને સારે.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

૧૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો તે કરી શકેછે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસ સારે પણ ખરા ને તેની માલ મીલકત હોય તો તેના વારસને ફરી ન્યાતનો ખરચ કસ્યાવિના ચાલે નહી, અગર તેની માલમીલકત ન હોય તો તે વારસ પંચના લોકને દેખાડે ને પંચની નજરમાં આવે કે એની કાંઈ માલમીલકત નથી તો ખરચ કરવાનું પંચનું જોર નથી.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો તે સારે, ને મોટો

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળાની સાથે મળતો છે તેથી તફાવતવાળી કલમો માત્ર લખીએ.

† આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળતો છે તેથી તફાવતની કલમો ઉતારીએ.

બાઈ અદાવતથી નહીં સારે તો બીજો બાઈ સારે અથવા આપનામાં જે છોકરો એકઠો રહેતો હોય ને આપ તેને સારવાનું કહી ગયો હોય તો તે સારે સાં-સુધી બીજા છોકરાને સારવાનું મંજૂર નથી; તથા ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદાર મળીને કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો છોકરાનો છોકરો મુકે, ને તે ન હોય તો બાઈભત્રીજા મુકે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને આગ મુકવાનો અધિકાર હોય તે મુકે, ને તે શખસ ક્રિયાનું સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું તો છોકરા હોય તે સારે, ને તેનો ખરચ જેને માથે હોય તે કરે. ને તેમાં અટકાવ આવે સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે નીકળે તેમ થાય.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને જે કોઈ તેનો કુટુંબી હોય તે સારે, ને અગર તે નહીં સારે તો પંચાયતના લોક તેને પુછી શકે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જે વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિએ અટકાવથી ક્રિયા કરી હોય તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી, ને વારસ તો જે ધણી કરી ગયો હોય તેજ ખરો અથવા જે હોય તે ખરો.

૯. જે ઐરીમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને આપને ઘેર તો ગો-રણી જમાડે છે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો સારે તેની ક્રિયા તેના આપના કુળમાં થાય ને તેનો ખરચ તેની મીલકતમાંથી કરે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુક-રર નથી, મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. એ વાત તો મળતર ઉપર છે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી.

ખતરી-ગણુદેવીગરા મુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુ-જબ છે એવી તેમણે કબુલ્યત લખી આપી છે તે કબુલ્યત છેવટે ઉતારવામાં આવી છે.]

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કક્ષાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તેવું કરી-એ છેએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોઝીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસના મનમાં એવું આવે કે અમારી પછવાડી એ કરશે નહીં સારે તે શખસ પોતાને હાથે કરે છે, ને મુઆ પછી પૈસો હોય તો કરે છે, ને ન હોય તો કોઈ કહી શકતું નથી.

૩. મોટા બાઈની રજાથી નાહનો બાઈ સધળું કામ કરી શકે છે; ખરચ મરનારના માલમાંથી કરે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી કરી શકે છે, ને કુટુંબી પણ ન હોય તો જે કોઈ હાજર હોય તે મુકી શકે છે, ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે ક્રિયા કરી શકે છે, ને અત્રાપિ મુકે તો દશાશ્રાદ્ધ કરી શકે છે, ને જમાઈ પણ મુકી શકે છે.

૫. સપિંડીકરણમાં કાંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કક્ષા છે તે હાહાડે વરસી સુધી કરી શકે છે.

૬. ઐરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ નથી.

૭. અધિકારી વધતો ખરચ કરે તો કરી શકે છે, પણ ભાગદાર રાહનો ખરચ મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકે છે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઐરીની ક્રિયા કરવાનો ચાલ ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. જેનો વારસો છે તેને સાં ક્રિયા થાય છે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમાની ન્યાત ૧ જમા-
ડવાનો ચાલ છે, પણ જેને મળે છે તે કરે છે.

૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર એટલા પિંડ છે, સપૂત હોય
તે કરે છે.

રજપુત-ડકંગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧-૧૪. ક્રિયાબાબતના સવાલ ૧૪ છે, તેનો જ-
વાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે
કરીએ છેએ, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય ત્યાં પર-
દેશ હોય તોપણ સર્પિંડીકરણ પણ કરે ને સર્વે
કામ નાહનો ભાઈ કરે, ને જમણુવાર તો ૧ બાર-
માને દાહાડે કરે, ને ન કરે તો ન્યાતના લોક તેને ક-
હીને કરાવે, ને છમાસી તથા વરસીની જમણુવાર
મળે તો કરે.

રજપુત-બદવવંશી સાખલાગામ-

નાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. અમારામાં ક્રિયા કરે છે તે ગોરના કલા પ્રમાણે
કરીએ છેએ.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પેહેલાં પોતાની જીવત
ક્રિયા કરે છે ને તે મુઆ પછી જો કોઈ માલ હોય તો
તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરે છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી
ક્રિયા થાય નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો
નાહનો ભાઈ આપનો ક્રિયાખરચ કરે, ને ખરચ આ-
પના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાને છોકરાનો અધિકાર છે, ને તે
નહી હોય તો હાજર હોય તે આગ મુકે.

૫. બારમું મોટા ભાઈ હાજર નહી હોય તો ના-
હનો ભાઈ સારે છે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો બ્રાહ્મણ
કહે તે દાહાડે સારીએ છેએ.

૬. ઘેરી માથું મુઝાવે તો ક્રિયા કરવાનો અધિ-
કાર છે, નહી તો તેના પિત્રાઈ વિગેરે હોય તે સારે છે.

૭. સર્વે બાગદારની રજથી વધતો ક્રિયાખરચ
કરે તો બીજા બાગદાર તે ખરચને મુજરે આપે છે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી કાંઈ વારસ થઈ શ-
કતો નથી.

૯. ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના
ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા-
રસો મળ્યો હોય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયાખ-
રચ કરે.

૧૧. મરનારની પછવાડી લાહણાં કાંઈ મુકરર
નથી, ને દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચ કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી,
મળે તો કરે નહી તો સારીને બેસી રહે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વ-
રસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને
મળે તો બારમાને દિવસે ન્યાત જમાડે છે, નહી તો
સારીને બેસી રહે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમયરી
જેને મળે તે કરે.

રજપુત-મારૂં ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે,
તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરે છે, ને
ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે, ને કોઠીલમત
વિગેરે જુદા માર્ગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા
કરે છે તેનું કારણ એ જે પોતાના પેટનો દિકરો ન હોય
ને પેસાદાર હોય તેથી; ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ
જુદો નથી, ને મુઆ પછી પણ તેના વારસોને ક્રિયા-
ખરચ કરવો પડે છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની
ક્રિયા કરે તેનો ખરચ આપના માલમાંથી વા મોટા
ભાઈ પાસેથી લે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે
નાહનો ભાઈ આપની સધળી ક્રિયા કરે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા
ભત્રીજો તથા નાહનો ભાઈ તથા કુટુંબી તથા ગોત્રી

તથા ન્યાતવાળા ઉતરતા ઉતરતા અધિકારી છે, ને મુખી અધિકારી નહીં આવી પોહોંએ તો આગ મુકનારોન એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણુ જે બારમું તે મોટા ભાઇ શિવાય બીજા ઉપરની કલમ પ્રમાણેના અધિકારી કરેછે, ને તેમાં મૃતકસૂતકથી અથવા વૃદ્ધિસૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કલ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૬. કુટુંબી સારવા નહીં આવે તો બૈરી સધળી ક્રિયા કરેછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાર્ધ મંદત નહીં કરે તો ઉતરતા પિત્રાર્ધઓ તેની તરફથી કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા બેઠાએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઈ શકે નહીં.

૯. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, આપના કુળમાં મળે તેટલી ગોરણી જમાડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી, ને દક્ષણ તો જે મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે તથા પેહેલે માસીસે તથા છ માસીએ તથા વરસીએ બની આવે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણુમાં ન્યાત ૨ મળે તો જમાડેછે, તે અગિયારમે તથા બારમે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમયરી સર્વે મળીને કરેછે.

૨. જે કોઈ સંપતવાન હોય ને પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરે તો થઈ શકેછે, ને મુઆ પછી જે પ્રમાણે કહી ગયો તે પ્રમાણે તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરી શકેછે.

૩. મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઇ ગમે તે આપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચ આપનો માલ હોય તો તે મધેથી મુજરે લે ને ન હોય તો પોતાની આબરુને સાર કરે.

૪. તે વખત ઉપર જે હાજર હોય તે આગ મુકે.

૫. બારમું સારવાનો હક મોટા છોકરાનો છે, ને તે ન કરે તો જે ક્રિયાખરચ કરે તે બારમું સારી શકેછે; અગર તે મધેથી કાંઈ અટકાવ આવી પડે ત્યારે મળે ત્યારે થઈ શકેછે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. અગર કાંઈ અટકાવથી બાઈ ક્રિયા શ્રાદ્ધ નહીં કરે તો તેની રજાથી હરેક ગોત્રી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ પોતાની કમાલખુશીથી કરે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે સહુ ભાઈની સંપત પ્રમાણે કરે તો મુજરે આપે, ને તેથી વધારે કરે તો પોતાની જાતપર.

૮. વારસ બેઠે અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ વારસ થવાય નહીં.

૯. બાઈ માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળવાળા મળે તે પ્રમાણે કરે, ને આપને મળે તો ગોરણી કરે.

૧૦. કોઈ બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે પ્રથમ તો મરનારના મા તથા બાપ વારસ થાય ને તે બેહુમાંથી કોઈ ન હોય ને મોસાળનો માલ જાહેર હોય તો મોસાળના ત્રણ પેહેડી સુધીના પિત્રાર્ધ વારસ થાય, ને ક્રિયા ખરચ આપના કુળવાળા તેજ માલમાંથી કરે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું સંપતપર છે. ખુશીમાં આવે તો કરે, મુકરર ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ક્રિયામાં ખરચ કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો એક ન્યાત જમાડે, ને નહીં મળે તો નહીં જમાડે. ન્યાતનો કંઈ દાવો નથી.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા યથાશક્તિ કરવાનો ચાલ છે, -કોઝીલમત નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી કથી કથી વખત જમાડવી તે કંઈ મુકરર નથી.

૧૪. સમચરી કરવાનો મુકરર ચાલજ નથી.

રજપુત-પાંધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે આઠાણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પેહેલાં પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે, તેનું કારણ એ જે પોતાની પછવાડી વારસ નહીં હોય અથવા વારસનો ઈતબાર નહીં હોય તો કરી શકેછે. ને તે મુઆ પછી તે ધણીનો માલ હોય તે પ્રમાણે તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરે, ને કાંઈજ નહીં રાખ્યું હોય તો ખાંધિયા ભાર ઉતારે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના અટકાવસર નાહનો ભાધ ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચ આપના માલમાંથી મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તે હાજર નહીં હોય તો જે હાજર હોય તે આગ મુકે; ને તે ધણી અગિયારમાં સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તેને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રને આધારે આઠાણ કહે તે દિવસે કરીએ છીએ.

૬. જૈરીને ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે ન કરે તો કુટુંબી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારના એકઠિલથી થાય ને તે મધે એક ભાગદાર વધારે ખરચ કરવા ચાહે તો પોતાની જાતપર, ખીજ ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ હાજર છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ખતી શકે નહીં, ને વારસ હાજર નહીં હોય ને ખીજે શખસ ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ યર્ષ શકતો નથી.

૯. જૈરીમાણસની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો આપને ઘેર લઈ આવે તો તે માલ આપના કુળવાળા લે, ને ક્રિયા પણ આપના

કુળવાળા કરે. અગર મોસાળનો માલ લઈને મોસાળના ઘરમાં જુદો રહેતો હોય ને તે શખસ સંતાન રહિત મરી જાય તો તે માલમાંથી ક્રિયાખરચ કરે, ને વધે તે માલને બેહેન વિગેરે મોસાળવાળા લે.

૧૧. અસલમાં તો ક્રિયાના લાહાણાનો ચાલ હતો પણ હાલમાં તો મળે તે શખસ કરેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા વરસી કરવાનો ચાલ છે, ને એથી વધારે કરે તો પોતાના કુળની વડાઈ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કીધી ત્યારે માઆપના સમચરી પોતાની ખુશીથી એકઠા કરે અથવા જુદા જુદા કરે.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા આઠાણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે.

૨. કોઈ શખસે પોતાની જીવતક્રિયા કરી હોય ને ત્યાર પછી તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેના વારસે ફરી પોતાના મળતર પ્રમાણે ક્રિયા કરવી જોઈએ.

૩. મોટા ભાધ ન હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે ને ખરચ સર્વે આપના માલમાંથી મુજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનો છે, તે ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે મુકે ને તે શ્રાદ્ધ કરે, પણ દશા સારતા પેહેલાં તેના દિકરા આવે તો જેણે આગ મુકી હોય તે નહીં સારે, તેના દિકરા સારે.

૫. બારમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે અટકાવ ઉતર્યા પછી બારમું કરે.

૬. તિર્થ શ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર જૈરીનો છે, ને ક્રિયા શ્રાદ્ધમાં મરનારના પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી મદત કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં એક ભાગદાર વધારે ખરચ કરે તો ખીજ ભાગદાર ખરચ મુજરે નહીં આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈએ ક્રિયા કરી હોય તો તેથી તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. જૈરીની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરવી જોઈએ.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી,

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું નથી, ને જેને મળે તે લાહાણું કરે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાત ૧ ખારમાની કરવી જોઈએ, ને પછી વધારે ન્યાત કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

ગરાસિયા-ખારડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કમુલ છે. ને કોઠીલમત વિગેરે જુદા માર્ગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોષ્ટ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટનો દિકસે ન હોય ને પૈસાદાર હોય તેથી, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને મુઆ પછી પશુ તેના વારસોને ક્રિયા ખરચ કરવો પડેછે.

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહનો બાઈ બાપની ક્રિયા કરે તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા બાઈ પાસેથી લે, ને મોટો બાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો બાઈ બાપની સધળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા બત્રીને તથા નાહનો બાઈ તથા કુટુંબી તથા ગોત્રી તથા ન્યાતવાળા ઉતરતા ઉતરતા અધિકારી છે, ને મુખ્ય અધિકારી નહી આવી પોહોંચે તો આગ મુકનારોજ એકાદશા મુધી સર્વે કામ કરેછે.

૧૦૫

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટા બાઈ શિવાય બીજા ઉપરની કલમ પ્રમાણેના અધિકારી કરેછે, ને તેમાં મૃતકસૂતકથી અથવા વૃદ્ધિસૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે.

૬. કુટુંબી સારવા નહી આવે તો જૈરી સધળી ક્રિયા કરેછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ મદત નહી કરે તો ઉતરતા પિત્રાઈએ તેની તરફથી કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ યમ શકે નહી.

૯. કોષ્ટ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. કોષ્ટ જૈરી માણસ મરી જાય, ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળમાં મળે તેટલી ગોરણી જમાડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી ને દક્ષણ તો જે મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાપતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી ને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે તથા પેહેલે માસીસે તથા છ માસીસે તથા વરસીએ બની આવે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણુમાં ન્યાત ૨ મળે તો જમાડેછે તે અગિયારમે તથા બારમે જમાડેછે.

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી સર્વે મળીને કરેછે.

સલાટ-સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કલ્પાથી કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કમુલ છે, બીજા કાંઈ માર્ગ નથી.

૨. કોષ્ટ શખસ જીવતક્રિયા પોતાની ખુશીથી કરેછે તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ મુકરર નથી. ને તે મુઆ

પછી તેના વારસને મળે તો ક્રિયા ખરચ કરે ને નહીં મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રહે.

૩. મોટો ભાઈ ન કરે તથા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ આપની સઘળી ક્રિયા કરેછે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી મુજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર-શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે મુકે, ને એકાદશા સુધી સર્વે કામ તેજ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં ખારમું-કાંઈ અટકાવ આવી પડેતો સૂતક વિલા પછી ખારમું કરેછે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર મુંડન એટલે માથાના વાળ મુડાવીને ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા લેવાનો ચાલ નથી. જે ભાગદાર તેની મિલકતનો વારસ થાય તે શખસ કરે, ને ખીજા ભાગિયા હિસ્સો આપે તો તે મિલકતમાંથી હિસ્સો લે.

૮. વારસ ગામ ગયો હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઐરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, આપના કુળવાળા તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. ક્રિયા આપના કુળમાં થાયછે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લઢાણું મળે તો કરેછે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શક્તિ માફક કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ખારમાની ન્યાત ૧ જ-માડવાનો ચાલછે, ને ખીજા ન્યાત તો વરસી લગી મળે તો જમાડે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી લ્યારે સમયરી તો મોટો ભાઈ કરેછે.

કાછિયા-સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ન્યાત સિરસતા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ સંતાનરહિત હોય ને મળે તો પોતાની જીવતક્રિયા ખરચ કરેછે, ને તે મુઆ પછી જે કાંઈ માલ હોય તે ન્યાત ખાયછે.

૩. મોટો ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ બેહુ મળીને આપની ક્રિયા કરેછે, ને વધે તે માલમાંથી બેહુ જણા વેહેચી લે ને ઘટે તો બેહુજણ કાહડીને કરે. અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. જે શખસ આગ મુકે તે શખસ અગિયારમા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. ખારમું મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો અટકાવને અંતે કરે.

૬. મરનારના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો ગૌણ કહેતાં ઉતરતો અધિકારી આઈની રજાથી હરકોઈ ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની સમજણથી થાયછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, અગર કરે તેથી વારસ થાય નહીં.

૯. કોઈ ઐરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય લ્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં એક ખારમાની ન્યાત કરેછે, (ને નાચાર કોઈ એક હોય તે ખારમાની ન્યાત કરેછે) ને નાચાર કોઈ એક હોય તે ખારમું નથી કરતો.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી લ્યારે સમયરી શ્રાદ્ધ જેને મળે તે કરે.

સુરતી-કાછિયા કણખીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તેની વિધિ એ

છે જે પેહેલાં તો મરનારને અવલમજલ પોહાંચાડે ને સાર પછી તેનું સૂતક ઉતારે. ને દશા તથા અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમાનું શ્રાદ્ધ કરાવવું; ને જમાડવું તો પોતાની સંપત પ્રમાણે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાના જીવતાં પોતાની ક્રિયા કરે તો કરી શકે છે, તેમાં કંઈ ન્યાતનો હક છે નહીં.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અગર જબરિયાતથી ખરચ કરે તો બાપની મીલકત વિગેરેમાંથી મુજરે આપે નહીં, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ મુખસાર છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાઓ વિગેરેનો છે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી કામ કરે છે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય કરી શકતો નથી, ને અટકાવ આવે સારે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં હોય તે ખરું.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ ઘેરીના માટીના કુળમાં કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય સારે તે ઘેરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે તો કરી શકે છે. ને બ્યારે મુંડન કરાવ્યું સારે નાતરું કરી શકતી નથી.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની મરજી જોઈએ ને અગર કોઈ વગર રજાએ વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસો છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી ને કદાપિ કરે તો તેને તેના વારસો પુછી શકે છે.

૯. કોઈ ઘેરી મરી જાય તો તેના ધણીના કુળમાં ક્રિયા થાય છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મા તથા બાપનું કુળ એકજ છે, ને ક્રિયા તે શખસની બાપના કુળમાંજ થાય છે.

૧૧. એ વાતનો સિરસ્તો તો અમારી ન્યાતમાં નથી, ને દક્ષણા તો પોતાની સંપત પ્રમાણે છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતનો આંકડો અમારી ન્યાતમાં કોઈ મુકરર નથી, પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે છે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનું કોઈ મુકરર નથી, ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ એકકું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, પણ પોતાની ખુશી પ્રમાણે.

કાંછિયા-કણ્ણી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરે છે તેની વિગત એ જે પેહેલાં તો મરનારને અવલમજલ પોહાંચાડે ને સાર પછી તેનું સૂતક ઉતારે, ને દશા તથા (૧૧) અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમાનું શ્રાદ્ધ કરવું; ને જમાડવું તો પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતે જીવતાં ક્રિયા કરે તો કરી શકે છે, ને મુઆ પછી તેના વારસ સંપત પ્રમાણે કરે છે, ને કરી શકે છે તેમાં કંઈ ન્યાતનો હક છે નહીં.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અગર જબરિયાતથી ખરચ કરે તો બાપની મીલકત વિગેરેમાંથી મુજરે અપાય નહીં. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ મુખસાર છે.

૪. બારમા વિગેરે ક્રિયાનું કામ મોટા ભાઈ યા નાહનો ભાઈ જે ગમે તે કરે છે, એ વાતમાં કાંઈ મુકરર નથી.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ ઘેરીના માટીના કુળમાં કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય સારે ઘેરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે તો ક્રિયા કરી શકે છે, ને બ્યારે મુંડન કરાવ્યું સારે તેથી નાતરું થાયજ નહીં.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વ ભાગદારોની રજા જોઈએ ને અગર વગર રજાએ કાંઈ વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસો છતાં કોઈ અત્રાપિ શખસ ક્રિયા કરે તો કરી શકતો નથી, ને અગર કરે તો તેના વારસો તેને પુછી શકે છે.

૯. કોઈ ઘેરી મરી જાય તો તેના સાસરાના કુ-

* આ અંકવાળા ભાગમાં અસલ કામગીરી માથો કલમનો જવાબ બીલકુલ લખ્યો નથી.

ળમાં તેની ક્રિયા થાય, ને પિહેરમાં મરી જાય તો તેના પિહેરમાં તેની ગોરણી થાયછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં માં તથા બાપનું કુળ એકજ છે, કાંઈ જુદું નથી, ને ક્રિયા તે શખસની તેના બાપના કુળમાં થાય છે.

૧૧. એ વાતનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં કાંઈ નથી, ને દક્ષણ તો બ્રાહ્મણને પોતાની સંપત પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતનો આંકડો અમારામાં કાંઈ મુકરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ (કાંઈ) એકડું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે.

કોળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરે, તેથી ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કોઈએકથી બની આવે તો છોકરાવિનાનો હોય તે કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસ હોય તે ખાંધિયા ખવડાવે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે; જે બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે લે, અગર ન હોય તો પોતાની ખુશીથી સધજો ખરચ કરે. ને મોટા ભાઈ હાજર હોય તો મોટા ભાઈ બારમું સારે ને નહીં હાજર હોય તો રૂઢણી ક્રિયા નાહનો ભાઈ સારે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાને છે, છોકરો નહીં હોય તો કુટુંબી ગોત્રી હોય તે આગ મુકે. ને મરનારને છોકરા બે હોય તો નાહનો છોકરો ઢશા સારે, ને મોટો છોકરો અગિયારમું બારમું સારેછે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું મોટો ભાઈ હોય તો તે સારે, ને મોટા ભાઈ હાજર નહીં હોય તો ગમે તે

ભાઈ સારે, મોટા ભાઈનો અટકાવ રાખતા નથી. ને બારમું અટકે તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ.

૬. અમારામાં બેરીને ક્રિયા સારવાનો અધિકાર નથી, ને છોકરા ન હોય તો પિત્રાધને લાવીને કરાવે. નિકટના પિત્રાઈ નહીં હોય તો ઉતરતા પિત્રાધને લાવીને કરાવે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વ ભાગદારોની રજા લેવી જોઈએ, ને જેને ક્રિયાનો અધિકાર છે તે પુછ્ય-વિના જસ્તી ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા અત્રાપિ કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બેરીમાણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણિના કુળમાં થાય છે, ને પલ્લુ હોય તે તેના ધણીના કુળમાં લે છે ને પિહેરવાળા એક નંગ રાખીને ગોરણી કરે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી તેથી જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારામાં ક્રિયાનું લાહાણું કરતા નથી, ને દક્ષણ બ્રાહ્મણને બની શકે તેટલી આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબત ખરચના આંકડાનું મુકરર નથી, જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરે તેથી વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતો જમાડવાનો સિરસ્તો નથી. બની આવે તેટલો ખરચ કરે, પોતાના ગામના ખાંધિયા અગિયારમે બારમે જમાડે ને વરસી ઉપર ખાંધિયા ખવડાવે, નહીં બને તો કાગવાસ નાખે.

૧૪. અમારામાં ભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય તોએ સમચરી એકજણુ કરે, જુદું જુદું કરવાનો ચાલ નથી.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ઓરપાડના કોળી તળબદા અંક ૧૨૪ જેડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી.]

ઠાળી-ભાળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૭૩.

૧-૧૪. ક્રિયા આપતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં સારવાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તે લાકડા લઈને આળેછે સારે છોકરો આગ મુકેછે, ને જેની પાસે પૈસો નથી સારે તે મરનારને દાટેછે. ને તે મરનારની પછવાડે દિવાળીને દાહાડે ધડા ૧૨ પાણી-એ ભરીને તે ઉપર કોડિયામાં ભાત મુકીને ખારણે મુકેછે સારે તે વેળા ન્યાતના લોક લુટી લઈ જાયછે. એશિવાય કાંઈ ચાલ નથી. ને ન્યાત જમાડવાનો તો ચાલ નથી, પણ જે દાહાડે માણસ મરેછે તે દાહાડે ન્યાતના લોક રમશાન જાયછે, પછી તે આદમીને બાળી રહ્યા પછી અથવા દાટયા પછી ન્યાતના સર્વે લોકો નાહીને બાવાના મઠમાં બેસીને ચણામમરા મંગાવીને ૩. ૦૧ ના ન્યાતના લોકો ખાઈએ છેએ.

ઠાળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા સારીએ છેએ તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે સારીએ છેએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ જીવતક્રિયા કરે છે, ને મરી જાય ને વસિયત હોય તો ખાંધિયા કરે, નહી તો ન્યાતના લોકનો દાવો નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મોટા ભાઈ હાજર છે, ને નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરવા ચાહે તો તે બની શકતી નથી. ને મોટા ભાઈને બાપ સાથે અણબનાવ હોય અથવા કાંઈ અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને ખરચ બાપની વસિયતમાંથી મુજરે લે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા ભાઈને છે, ને ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં ખારમું મોટા ભાઈ હોય તો તે સારે, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો ગમે

તે ભાઈ સારે; મોટા ભાઈનો અટકાવ રાખતા નથી. ને ખારમું અટકે તો બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છેએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પશ્ચિયતની બેરી છે તે માથું મુઝાવીને સારેછે, ને તે બાઈ રજા આપે તો હરકોઈ કુટુંબી સારે.

૭. અમારી ન્યાતનો ચાલ એ છે જે સર્વે ભાગિયાની રજા જોઈએ, ને વડીલ વધતો ખરચ કરે તથા ભાગિયા વધતો ખરચ કરે તો ન્યાતિખરચ પ્રમાણે મુજરે આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને અટકાવે અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે કોઈ બેરી મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે ને પ-લ્લું લે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે જે શખસ મોસાળથી વારસો લાવ્યો ને તે મરી જાય સારે તેનું ખારમું બાપના કુળમાં થાયછે, ને ધણીના માલમાંથી ખરચાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાનો ચાલ છે, ને જેને મળે તે કરે; ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે-ખારમાનો ખરચ કરે; ને વરસી લગીનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે વેહેચણુ કર્યા પછી જેના મનમાં આવે તે સારે.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તડપેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કેહે તે પ્રમાણે ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરીએ છેએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છેએ ને કોઠીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી, ને અત્યાર પછી જે શખસને કાંઈ સ-

તાન નહી હોય ને જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરે. ને તે મરનાર શખસની જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે-માંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી આપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાઓ-નોછે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી મેલે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચાત સર્વે મળીને જેને કહે તે આગ મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ હા-જરછે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉ-પર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ નહી હોય તો બૈરી ખુનિ-યાત કુળની હોય તો ધણીના ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરે, ને અ-ગર પિત્રાઈ હાજર હોય ને અદાવતથી ક્રિયા ન સારે તો બાઈની રબથી હરકોઈ સારે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રબથી થાયછે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટા ભાઈ મુખ્યસારછે ને તે નાહનાને મુજરે રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા શ્રાદ્ધ થાય નહી ને અગર ક્રિયા કરે તેથી તેને કાંઈ વારસો મ-ળતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના આપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તેની ક્રિયા આપના કુળમાં થાય, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે થાયછે,

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો અમારામાં ચાલ મુકરર નથી, જેને મજે તે કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા માસીસાની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલછે, ને કોઈ નાચાર હોય ને નહી જ-

માડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યોવિના ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ કરેછે, ને કદાચ મોટા ભાઈ નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરેછે.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તડ ખીજનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૪.

[આ અંકવિષે વિવાહ બાબતમાં શેરો લખ્યોછે તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.]

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આ-ધારે બ્રાહ્મણના કલ્લાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરી-એ છેએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા નાહનાતું કાંઈ મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરેછે.

૪. આગ દિકરો મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો જે સગો હાજર હોય તે મુકેછે, દિકરા તથા કુટુંબીને સર્વે ક્રિયાનો અધિકાર છે ને ખીજે તો દશા સુધી સારી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણનો અધિકાર મોટા ભાઈનોછે, પણ અમારી ન્યાતમાં તો બેમાંથી જે હાજર હોય તે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ નથી.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખાછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને વારસ પણ યઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં થાયછે.

૧૦. ક્રિયા આપના કુળમાં થાયછે, ને ખરચ મર-નારના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. બારમાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી મુધી ન્યાત જમાડવાનો મુકરર ચાલ નથી, કોઈ એક દાહાડો પણ કરેછે ને કોઈ ૨ દાહાડા પણ કરેછે, ને કોઈ ચાર સગાં પણ કરેછે તેથી ચાલ મુકરર નથી.

૧૪. વેહેચણુ કરીને જુદા રજા પછી સપૂત હોય તે કરેછે, ને ન કરે તો ધણીની મરજી.

ખમાર-મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૯.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે જે પ્રમાણે જાણાય કહેછે તે પ્રમાણે મરનારની ક્રિયા કરીએ છીએ, ને અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને મોટા ભાઈ આપણે આપે સારે નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરેછે, ને આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે ને બારમું તો મોટા ભાઈ છતાં બીજો કોઈ કરતો નથી. ને જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો જૈરી પોતાના ધણીની ક્રિયા કરે એજ રીત અમારા જાણ્યામાં છે તે બીજું શું લખીએ ?

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે જાણણુના કજા પ્રમાણે કરીએ છીએ-કોઝીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેમાં ન્યાત જમાડેછે, એ હક છે; ને તે મુઆપછી તેના વારસ સારેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે. ને ગામ ગયો હોય તોએપણુ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે

ન હોય તો ભાઈ મુકેછે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને તે ન હોય તો ન્યાતવાળા મુકેછે. ને આગ મુકે તે ક્રિયા સારેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને બીજો કાંઈ અટકાવ આવ્યો સારે અટકાવ મટી ગયા પછી કરેછે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તેના પિત્રાઈ ન હોય તો ઉતરતા અધિકારી પાસે કરાવે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે, તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી. વારસો લેવાનો જેનો હક હોય તે વારસો લે.

૯. કોઈ જૈરીમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણુ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુનો તથા દક્ષણુનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સાર પછી સમચરી મોટા ભાઈ કરે-મળે તો; નહી મળે તો નહી કરે.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે તથા ન્યાતિ ચાલ પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણુ તો એ છે જે એનું સમજે કે પાછળ કોઈ ક્રિયા કરશે નહી તેથી મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરેછે,

ને તે મુઆ પછી તેના વારસની મરજીમાં આવે તો ક્રિયા ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહીં, ને અગર મોટા ભાઈ ન્યાતરીત પ્રમાણે નહીં કરે અથવા કાંઈ અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે, ને તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને બાપનો માલ નહીં હોય તો જે ખરચ કરે તેનો જાય.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો તે વખતે ધણો અંતરનો સગો હોય તે આગ મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને અટકાવ આવે ત્યારે તેની રજાથી નાહનો ભાઈ કરેછે, ને એવોજ અટકાવ આવે કે કોઈથી થાયજ નહીં ત્યારે તો અટકાવને અંતે બારમું કરેછે.

૬. મરનારના પિત્રાઈ લોક ક્રિયા નહીં કરે તો બાઈની રજાથી ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતરીત કરતાં વધારે ખરચ કરે તે મુજરે બાપવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ હાજર નહીં હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. ઘેરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તેના બાપના કુળમાં વારસો ન ગયો હોય ત્યારે ખરચ માલ લેનાર કરે, ને કરનારની મરજીમાં આવે ત્યાં કરે. ને બાપના કુળવાળા સૂતક કર્મ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરેછે ને દક્ષણનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી બારમું તથા વરસી એ બે ન્યાત કરેછે, ને પછી તો મળે તે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમચરી સંપ હોય તો સર્વે મળીને કરે, ને સંપ નહીં હોય તો સમચરી કરવામાં સર્વે ભાઈ મુખત્યારછે.

ભાટ-કસમે ચોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયામાં જે કંતુ કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે કરેછે, તથા બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે. બીજા મતનો કાંઈ આધાર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં મુઆ પેહેલા ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બંને ભાઈ હાજર હોય ત્યારે બંને ભાઈની મરજી માફક ક્રિયા કરે. ને મોટા ભાઈ હાજર નહીં હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે; બાપની મીલકત તથા વતનમાંથી મોટા ભાઈ મુજરે આપે.

૪. અમારામાં આગ મુકવાનો વડા દિકરાનો અધિકાર છે, ને વડા દિકરા હાજર નહીં હોય તો તેથી નાહનો હોય તે આગ મુકેછે; ને દિકરા હાજર ન હોય તો કુટુંબી તથા ગોત્રી હોય તે આગ મુકે, ને એકાદશા સુધી કર્મ તે કરેછે.

૫. અમારામાં મોટા ભાઈ હાજર હોય તો સપિંડીકર્મ તે કરેછે, ને હાજર નહીં હોય તો જે આગ મુકે તે કરે; ને તેને અટકાવ પડે તો શાસ્ત્ર આધાર પ્રમાણે કચું જોઈએ.

૬. ઘેરીને દિકરા તથા દિયેર તથા જેઠ તથા પિત્રાઈ, તે નહીં હાજર હોય તો પરણેલી ઘેરીને સારવાનો અધિકાર છે.

૭. અમારામાં સર્વે ભાગિયાની મરજી માફક ખરચ કરે, ને સર્વે ભાગિયા બરાબર જવાબ દે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સર્વ વારસ છે, તે કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાંના કરેછે. અગર બાપને ત્યાં મરી ગઈ હોય તો બાંધિયાનો ખરચ ધણીના કુળવાળા આપેછે.

૧૦. કોઈ શખસને અમારામાં પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી. અગર એમ કરતાં વારસો મળ્યો તો (તે) તેના આપના કુળમાં તે વારસો જાય નહીં, પણ તેની ક્રિયા મોસાળના વારસામાંથી થાય. આપના કુળવાળા કરે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણુંનો ચાલ નથી, ને દક્ષણ પોતાના ગોરને જે કાંઈ મળે તે આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ખરચ એ જે અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું સારવું, ને આંધિયા ખવડાવવા-એ મુકરર છે; ને મળે તો વધતું કરે છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, આર માસીસા સારવાનો, ગોરને સીધામાં આટો દાળ આપવો.

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણુ કરીને સમચરી માખા-પતું આવે સારે એક જણને ઘેર સારે ને પોતપોતાને ઘેર રાંધી જમે.

ભાડણી-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૬૫.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા આલણુના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની ખુશીથી પોતાની જીવતક્રિયા કરે છે તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક નથી, ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી સારણુની વિધિ કરવી પડે છે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે છે, નથી મળતું તો નથી જમાડતો, એ ચાલ મુકરર છે.

૩. મોટા ભાઈને દેષ હોય તથા ગામ ગયો હોય ને મોટો ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકે છે, ને જે ખરચ થયો હોય તે મરનાર શખસના માલમાંથી મુજરે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાનો છે, ને છોકરો નહીં હોય તો પિત્રાઈ પાસે મુકાવે છે-એ ચાલ છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું-મોટા ભાઈને અટકાવ હોય સારે નાહનો ભાઈ બારમું આલણુના કલા પ્રમાણે કરે છે.

૧૦૬

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારના પિત્રાઈ લોક ન કરે તો તેથી હિતરતા કુટુંબી પાસે ઘેરી ક્રિયા કરાવે છે.

૭. સર્વે હિરસેદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તો મુજરે આપે છે, ને સલાહ વગર કરે તો પોતાનો ખરચ જાય-ભાગિયા મુજરે આપતા નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને વારસ ગામ ગયો હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઘેરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના સાસરિયાં કરે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે મરી જાય સારે તેનો વારસો મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેના આપના કુળવાળા રાખે છે, ને ક્રિયા પણ આપના કુળવાળા કરે છે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું મરનારની છોકરીને મળે તો લાડવા લાહે છે તમામ ન્યાતે-એ ચાલ છે.

૧૨. ક્રિયા આખતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાના ગળ માફક મળે તો કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી ન્યાત બે જમાડે છે, તેમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી જે આટલોજ ન્યાતમાં ખરચ કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કર્યા પછી સમચરી તો જુદું જુદું કરે છે.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧-૧૪. ક્રિયા આખતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરે છે તે ગામોટ આલણુના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ, ને મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ ક્રિયા કરે છે, ને નાહનો ભાઈ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે છે; ને તેની પછવાડી મળે તો ૧ ન્યાત જમાડે છે એ ચાલ છે.

ભરવાડ-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરતા નથી, ને શાસ્ત્ર પણ ક્રિયામાં અમારે કબુલ નથી, ને કોઝીલ મત વિગેરેની વાતતો અમે જાણતા નથી, પણ સત્તક નવમે દાહાડે કાહાડીને અગિયારમે દાહાડે શનિવાર વા રવિવાર વા મંગળવાર નહી હોય ત્યારે અમારા લોકને જમાડેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે, તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટનો દિકરો ન હોય તેથી કરેછે, ને તેમાં ન્યાતનો કાંઈ જુદો હક નથી; ને મુઆ પછી તેના વારસોને ફરી વધતો ક્રિયાખરચ કરવો પડતો નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરેછે, ને મોટા ભાઈના ભાગનો ખરચ આપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈની પાસેથી લેછે; અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ આપની સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા નાહનો ભાઈ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા ન્યાતવાળા એ ઉતરોત્તર અધિકારીછે. ને અમારી ન્યાતમાં સારવાનો ચાલ નથી તો બીજા કામનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. સપિંડીકરણ અમારી ન્યાતમાં કરતા નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. ક્રિયા સારવાનો ચાલ નથી તો ઘેરીને ક્રિયા તથા તેની મદત કરનારનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ક્રિયા કરવામાં સંધા ભાગદારની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરેથી તે અત્રાપિ વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે, આપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦ કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણ આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચ ૩. ૫ થી તે ૩. ૨૫ લગણ થાયછે. તે અગિયારમે તથા બારમે તથા વરસીએ જમાડવામાં તથા પિવામાં તથા ધરમાદા ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારે સંધી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, પણ અગિયારમે દાહાડે સગાંવાહાલાંને જમાડીએ છીએ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યાર પછી સમચરીનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, પણ ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ વારા ફરતી કરેછે.

ત્રીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૦.

૧. અમારામાં ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છીએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરે તો પોતાની ખુશી; પણ પાછળને સાડ ખરચ કરવા રાખવું જોઈએ.

૩. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ આપના માલમાંથી લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને તે નહી હોય તો પંચ જેને કેહે તે મુકેછે; ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. બારમું મળે તો કરે, ને દશા તો કચ્ચાવિના ચાલેજ નહી.

૬. અમારામાં ઘેરી ક્રિયા કરતી નથી ને તેના કલાથી હરેક કોઈ કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની સલાહથી કરેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરવાથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ઘેરીની ક્રિયા તો તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. જૈરીને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે વારસ તો ધણી છે, ને ક્રિયા પણ તેજ કરેછે.

૧૧. એનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અમારામાં દશાને દિવસે સગાંવાહાલાંને ખ-વડા વેહે, ને મળે તો ખારમે ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. સમચરીશ્રાદ્ધ જેને મળે તે કરે.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્લા પ્રમાણે કરીએ છીએ. પણ જીવત ક્રિયા કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી, ને મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તે સારેછે, ને નાહનો હોય તો તે સારેછે, એ વાતમાં અટકાવ કાંઈ થઈ શકતો નથી. ને મરનાર શખસની પછવાડી ખારમાને દાહાડે ૧ ન્યાત જમાડવાનો ચાલછે. એ વિગેરે શ્રાદ્ધસમચરીમાં તો મળે તે પ્રમાણે વેહેવાર પોતાનો કરેછે. એ ચાલ ક્રિયા બાબતમાંછે. એ શિવાય બીજે ચાલ નથી.

વાંસફોડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કલ્લા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છીએ, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો દ્વેષથી ન કરે તો સપિંડીકરણ પણ નાહનો ભાઈ કરે, ને સર્વે કામ કરે; જમણુવાર તો ૧ ખારમાને દાહાડે જોળપાપડી ને વાલની કરેછે-મળતર પ્રમાણે; કદાપિ ન મળે તો પંચનું જોર નથી.

વાંસફોડા-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧. મરી જાય ત્યારે ત્રીજે દાહાડે સરાવીએ છીએ, ને બ્રાહ્મણને શેર ૧ ખીચડી આપેછે. મળે તો ન્યાતને ધાનદાળ જમાડેછે. એ શિવાય કાંઈ અમારી ન્યાતમાં બીજી રીત નથી માટે એ સવાલ લખ્યા નથી.

૨. આગ પુત્ર મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે. ને આગ મુકેછે તે ઉપર લખ્યું તે કરેછે.

પપ્પાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણના કલ્લા પ્રમાણે શાસ્ત્રને આધારે યથાશક્તિ પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છીએ.

૨. અમારા આજદિન સુધી જીવતા ક્રિયા કીધી જાણતા નથી [તો] શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તથા શુદ્ધ હોય ત્યાં લગી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરતો નથી, ને સર્વે અધિકાર મોટા ભાઈને છે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૫. સપિંડીકર્મ કરવાનો અટકાવ પડ્યો તો ત્રી-પક્ષી તથા છમાસી તથા વરસી સુધી થાય. ને નાહનો ભાઈ તથા દોહિત્રને આજ્ઞા આપે તો અટકાવ પડી શકતો નથી.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજા જોઈતી નથી, ને ન્યાતસિરસ્તાથી વસ્તો ખરચ કરે ને ભાગદાર રાજી ન હોય તો વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો વારસ થતો નથી તો શું લખીએ ?

૯. જૈરી મરે તેના ધણીના કુળમાં થાય-શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ક્રિયા બાબતના કુળવાળા કરે ને (તથા) બાપના કુળમાં નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજખી ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારને દાહાડે લાહાણું ન્યાતને અચ્છેરનો લાડવો આપે તથા ગોરને અગિયારમે દક્ષણા ૩૧. પાા આપે, ને નાદારને પણ સરાવતું ઘટેછે, ન મળે તેને પણ સરાવે.

૧૨. ક્રિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અગિયારમે સગાં લોક જમે, બારમાને દાહાડે ન્યાતનાં લોક જમે, વરસી લગી મુકરર નથી.

૧૪. જુદા છતાં માખાપતું સમચરી જુદા કરે અથવા મળીને કરે—યથાશક્તિ પ્રમાણે.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, પણ મરનારની પછવાડી ગમે ત્યારે વારસ ચાર ખાંધિયા કરેછે, ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી. ને કોઈ ખાંધિયા નથી કરતું તે પંચમાં ૩. ૪ મળે ત્યારે આપેછે, તે ન આપે તોપણ કાંઈ પંચની જબરદસ્તી નથી. એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજછે માટે લખ્યો નથી.

પુરબિયા—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

૧. મરનારની ક્રિયા અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ ને ન્યાતનીરીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છીએ.

*૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની તથા દોઢ માસીસાની તથા છમાસીની તથા વરસીની એ ન્યાત ૪ કરવાનો ચાલ છે, પણ કોઈથી ન બની શકે તો પોતાની સત્તા પ્રમાણે ખાંધિયા તથા ગોરણી કરેછે, તેમાં પંચાતના લોકોથી હરકત તથા અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને ઉપરની કલમ ૧૧ મીમાં ખાસેહેન જે લખ્યુંછે તે પણ ઉપર લખ્યા મુજબ પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે.

* ૧૪૦ ના અંકસાથે જે કલમો નથી મળતી તેટલી જ ઉતારી છે.

† એ “બારબેહેન” શબ્દબંધ બેસતો નથી.

પેટીધડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે, ને અમારામાં કોઝીલમત નથી.

૨. જીવતક્રિયા કરવામાં કરનારની ખુશી ને ખરચ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. મોટો ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર સર્વે છોકરાનો છે.

૫. સપિંડીકરણ મોટા ભાઈને અટકાવે નાહનો ભાઈ કરે ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય તો સર્વે ક્રિયાનો અધિકાર બૈરીને છે.

૭. ભાગદારની રજા જોઈએ નહી, સંપત પ્રમાણે કરે.

૮. વારસ છતાં બીજાથી ક્રિયા થાય નહી, ને અટકાવે કરે તો વારસ પણ થાય નહી.

૯. ઘણીના કુળમાં થાય.

૧૦. આપતું કુળ ઘણું ના(મ)દાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજબી ખરચ કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કંઈ મુકરર નથી ને પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનો કંઈ મુકરર ધારો નથી ને મળતર પ્રમાણે.

૧૪. પોતાની સમજણ પ્રમાણે કરે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરવાની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરીએ છીએ, કોઝીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ મરનારની પ્રથમ પોતીકી જીવતક્રિયા કરેછે, ત્યારે ન્યાત ૧ જમાડેછે ત્યારે ન્યાતમાંથી ૩. ૭ રોકડા અબોલિયાના કરીને આપેછે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસો સરવણી સરાવાને બાર ધડા ભરેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે, બેહુ સમજીને કરે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયાખરચ કરે, ને બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ તથા વારસ મુકે, ને વારસ ન હોય તો દોહિત્ર આગ મુકે, ને સર્વે ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટો ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે. ને સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે તો અટકાવ ગયા પછી કરે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. મરનારના ભાઈ ક્રિયા કરે તથા ભત્રીજો તથા કુટુંબી જે કોઈ હોય તેની પાસે ક્રિયા સરાવે છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા બેઠાં. ને તે સર્વે સમજીને ક્રિયાખરચ કરે, પોતે એકલાની સમજણથી વધતું ખરચે તો મુજરે નહીં આપે, કલ્લા મુજબ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે ક્રિયા કચ્છાથી વારસ નહીં કહેવાય.

૯. કોઈ ઐરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ઘણીના કુળમાં પોહોંચે છે, બાપના કુળમાં નથી પોહોંચતું.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો છે ને તે બાપના કુળમાં વારસો નહીં જાય તો એપણુ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ એ છે જે મળે તો લાહાણું ન્યાતમાં વેહેયે, નહીં મળે તો કંઈ નહીં.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નહીં, મળ્યા પ્રમાણે ખરચ કરે છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસીસુધી ન્યાત જમાડવાનો કાંઈ ચાલ નથી, મળે એટલું ખરચે છે, નહીં મળે તો કાંઈ નહીં.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે પછી સમ-મરી આવે તે મોટો ભાઈ કરે વા નાહનો ભાઈ કરે,

ગમે તો બેહુ સમજીને કરે, ગમે તો જુદા જુદા કરે; એમાં કાંઈ મુકરર નથી.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬.

[વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા સંબંધી જે શેરો લખ્યો છે તે જુઓ-પૃષ્ઠ ૧૯૮.]

પરદેશી-બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છીએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છીએ, ને કાકીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં જે શખસને કાંઈ સંતાન નહીં હોય ને તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરે છે, ને તે મરનાર શખસનો જે કાંઈ માલ હોય તો તે માલ-માંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહીં, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાનો છે, ને તે નહીં હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહીં હોય તો કુટુંબી મુકે, ને એટલામાં કોઈ નહીં હોય તો પંચ જેને કહે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું તો મોટો ભાઈ હાજર છે ને નહીં કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરે છે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે દોઢ માસીસા ઉપર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ કુટુંબી નહીં હોય તો ઐરી ખુનિયાત કુળની હોય તો ઘણીનાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રજાથી થાય છે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટો ભાઈ મુખ્યસાર છે, ને તે નાહનાને મંજુર રાખવો બેઠાં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને તેના આપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, તેની ક્રિયા બાબતના કુળમાં થાય, ને વારસ તો અગર તેની બેહેન વિધવા હોય તે વારસ થાય છે.

૧૧. ક્રિયાનું બેહેન* તો મરનારની પછવાડી સંકાંતને દિવસે લાડુ તલનો ૧ તથા શેરડી ૧ તથા કેળું ૧ તથા દરો આઠમે પંડો ૧ શેર ૦ નો તથા મગચણા શેર ૦ તથા ચૈત્ર વદ ૦) સે સાતવો વાડકો ભરીને તથા ગોળ આશરે એ સર્વે ધરદિઠ આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા દોઢમાસીસાની ન્યાત ૧ તથા છમાસીની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે, ને કોઈ નાચાર હોય ને નહી જમાડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ બાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરેછે, ને મોટો ન હોય તો નાહનો કરેછે.

ઠાકોર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરેછે, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છીએ, ને કોઠીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી. ને અત્યાર પછી જે શખસને સંતાન નહી હોય તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તે મરનાર શખસની જે કાંઈ માલમીલકત હોય તેમાંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી. ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય

તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાઓનો છે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, તે નહી હોય તો કુટુંબી મેલે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચાત સર્વે મળીને જેને કહે તે આગ મુકેછે.

૫. સ્પિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટો ભાઈ હાજર છે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉપર સારેછે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ નહી હોય તો બૈરી ખુનિયાત કુળની હોય તો ધણીનાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ સારે. ને અગર પિત્રાઈ હાજર હોય તો અદાવતથી ક્રિયા ન સારે તો બાઈની રજાથી હરકોઈ સારે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટો ભાઈ મુખભાર છે, ને નાહનો તે મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયાશ્રાદ્ધ થાય નહી, ને અગર ક્રિયા કરે તો તેથી તેને કાંઈ વારસો મળતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના આપને ઘેર ગોરણી જમેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તેની ક્રિયા બાબતના કુળમાં થાય છે, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે થાય છે.

૧૧. ક્રિયાના લાહણાંનો અમારામાં મુકરર ચાલ નથી, મળે તે કરેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા માસીસાની ન્યાત ૧ તથા છમાસીની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે. ને કોઈ નાચાર હોય ને નહી જમાડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ બાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરેછે, ને કદાચ મોટો ભાઈ નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરેછે.

* “ બેહેન ” શબ્દ અર્થ રહિત છે, કદાચ બેહેન શબ્દને બદલે લાહણું હશે.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે આજ્ઞાનુના કલ્પા પ્રમાણે કરવાનો ચાલ નથી, ન્યાતના માર્ગ પ્રમાણે કરીએ છીએ. તેની ત-પસીલ-જે શખસ મરે તેને આળીએ છીએ ને તેની ક્રિયામાં તેને ત્રીજે દાહાડે સવારના પોહોરમાં જે જ-ગાએ બાળ્યો હોય ત્યાં પંચાતના સર્વે લોકો જમ્યાએ ને તે જગાએ મરનારના કુટુંબીઓ માથું મુકાવે ને તેનો વારસ ધઉનો આટો શેર ૫ તથા ગોળ શેર ૧ તથા ધી શેર ૧ લાભ્યો હોય તેના આખરા કરીને તેમાંથી ગૌઆસ તથા કુતરાને નાંખે ને બાકીનું સ-વેને વેહેચી આપે તે સર્વજળા આપ્યું, ને તેજ દા-હાડે રાતે ન્યાત જમાડે તથા ચોથે દાહાડે સવારના પોહોરમાં મરનારનો વારસ જ્યોત કરે તેમાં મળે તો ન્યાતને ખવડાવે ને નહી મળે તો ધરદીઠ અથવા આઠમી દીઠ રોટલી અકેકી ન્યાતમાં લાહે. એ પ્ર-માણે મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. ને જે શ-ખસ એ પ્રમાણે ક્રિયા ન કરે તે પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય. ને ઉપર લખેલી ન્યાત ૧ તે વખત નહી જ-માડે તો વરસે બેવરસે જ્યારે મળે ત્યારે જમાડેછે. ને ન્યાતિ-ક્રિયાની જમાડ્યાવિના ચાલતી નથી. તથા જે શખસ પરદેશ જમ્ને રહેતો હોય ને તે ત્યાં મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુટુંબી અહિયાં રહેતા હોય તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાત ૧ જમાડે તથા બીજે દાહાડે જ્યોત કરે, ન કરે તો તેને ન્યાતઆહાર મુક-વામાં આવેછે. જ્યારે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચા-તમાં ખરચ કરે ત્યારે ન્યાતમાં લીધામાં આવે. તથા કોઇને વારસ ન હોય તે પોતાની જીવતક્રિયામાં ન્યાત જમાડે, ને તે મરી જાય ત્યારે તેના કુટુંબી તેની પછવાડી ત્રીજે દાહાડે સવારના પોહોરમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ત્યાં જમ્ને ખરચ કરે તથા જ્યોત કરે; એ શિવાય વધતો ખરચ કરવાનો ચાલ નથી. ને બાહરવા મહિનાના શ્રાદ્ધપક્ષમાં પોતાના આપ દાદા તથા માનું શ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ એ બે મધેથી ગમે તે સારેછે.

પરદેશી-શ્રીઆસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે આજ્ઞાનુના કલ્પા પ્રમાણે જેને જેવું મળે તેવું કરે-પોતીકી સંપત પ્રમાણે કરે.
૨. અમારામાં જીવતક્રિયાનો ચાલ નથી.
૩. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ આપના માલમાંથી ક્રિયા કરી શકેછે, અગર આપનો માલ નહી હોય તો પોતાની પાસેથી મળે તો કરે.
૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો તેના છોકરાનોછે, અથવા છોકરો નહી હોય તો તેનો ભાઈ દે, તે નહી હોય તો પોતાનો સગો કુટુંબી દે.
૫. પોતાનો છોકરો આગ મુકે તો નાહનો અથવા મોટો; તેને ખરચવાને મળે તો ખારમું કરે, ને નહી મળે તો એ વાતનો કાંઈ અટકાવ નહી, સારીને પણ બેસી રહે.
૬. જૈરી ક્રિયા કરતી નથી, પણ તેના કલ્પાથી હ-રેક પોતાના સગાંને હાથે કરાવે; અમારામાં એ ચાલ છે.
૭. ક્રિયાખરચ પોતાનો સગો ભાઈ એકઠો રે-હેતો હોય તો તેની રજ લીધી બેઠે.
૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા ન થાય, ને તે ક્રિયા કરેથી વારસ ન થાય.
૯. જૈરીની ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં થાયછે.
૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા-રસો મળ્યો હોય તો વારસો લેનાર ખરચ કરે તે થાય.
૧૧. અમારામાં લાહાણાંનો ચાલ નથી.
૧૨. અમારામાં ક્રિયાબાબત ખરચનું મુકરર નથી.
૧૩. અમારામાં મળેતો તેરમાની ન્યાત જમાડે ને પછી તો ન્યાત કાંઈ કરતા નથી.
૧૪. સમચરીશ્રાદ્ધ મળે તો કરે, નહી તો કાંઈ નહી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે આજ્ઞાનુના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે, કોઈલમ-તનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨. મરવાની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના તથા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકે છે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે મુકે છે.

૫. બારમું તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારે છે.

૬. જૈરીને ક્રિયા કરવાનો અખતાર નથી. જૈરી પોતાના પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પિત્રાઈ નહીં કરે તો તેથી ઉતરતાં સગાં હોય તેની પાસે ક્રિયા કરાવે છે.

૭.

૮. વારસ છતાં અટકાવે અત્રાપિ ક્રિયા કરે છે; તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ જૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેના માલ તેના બાપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરે છે.

૧૧. લાહાણનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાના ગળ માફક કરે છે.

૧૩. એનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો ન્યાત જમાડે છે.

૧૪. અમારામાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે તે અમારો ગોર કેહે તે પ્રમાણે કરે છે.

૨. અમારામાં મરવાની પેહેલાં કોઈ પોતાની ક્રિયા કરતું નથી.

૩. મોટા ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ-એમાંથી ગમે તે બાપની ક્રિયા કરે ને માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે લે, ને નહીં તો મજુરી કરીને વાળે.

૪. મોટા ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ ગમે તે બારમું કરે, ને અટકાવ તો આજ લગી કોઈને આવ્યો નથી તો શું લખીએ ?

૫. આગ તો દિકરો અથવા ભત્રીજો અથવા ભાઈ જે હાજર હોય તે મુકે છે.

૬. અમારામાં આજ લગી કોઈ જૈરીએ ક્રિયા કરી નથી.

૮. ક્રિયા તો સર્વે ભાગદાર પોતાની સમજણથી કરે છે.

૮. વારસ એટલે બીજાથી ક્રિયા થાય નહીં.

૯. કોઈ જૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાય છે.

૧૦. અમારામાં કોઈને માના કુળમાંથી આજ લગી વારસો મળ્યો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારામાં લાહાણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો બારમાની ન્યાત ૧ ખવડાવે ને મળે તો વરસી ઉપર બે બ્રાહ્મણ જમાડે છે.

૧૪. સમચરી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે સત્ક પાળે ને શાસ્ત્રના હુકમ પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કેહેવા પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છીએ. ને જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને છોકરા વિગેરે કુટુંબી હોય તે દાટે ને પછી પાણીના કળસિયા રેડે. ને ન્યાત જમાડવી તે તો મળે તો બારમું કરે, નહીં તો તેનું મુકરર નથી; ને મળે તો લાહાણ આપે, ન મળે તો પંચનું જોર નથી. સમચરી પણ મળે તે કરે. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા-સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર મુજબ બ્રાહ્મણ કેહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છેએ તથા સૂતક પણ પાળીએ છેએ. ને જે શખસ મરી જાય તેને આગ મુકીને બાળવાનો ચાલ નથી, તેને ડાટીએ છેએ ને તેની દશા તથા અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહાનો ભાઈ સારેછે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે; ને નહીં મળે તો સગાંને જમાડીને ખેસી રહે. ને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી. ને બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તો તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે. એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી વાસ્તે એનો જવાબ લખ્યો નથી.

રાવળિયા-ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧-૧૪. ક્રિયા કરવાનો ચાલ એ છે જે નાહતું કુંવારું કાંઈ મરે તેનું ચોથે દાહાડે સારીએ છેએ, ને મોટું મરે તો બારમે દાહાડે સારેછે. ને અમારામાં બાળવાનો સિરસ્તો નથી, શાથી જે અમો ગોસાઈના પંથમાં છેએ તેથી. ક્રિયામાં દાળભાત કરીને જમાડીએ છેએ-જો મળે તો, અગર ન મળે તો ન પણ જમાડીએ છેએ. એજ સવાલ ૧૪ નો જવાબ છે.

રાવળિયા-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

૧. મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે, ને અમારું શાસ્ત્ર તો અમો કંઈ જાણતા નથી. જે કાંઈ અમારા જોગી લોકો જે ધર્મથી ચાલેછે તે પ્રમાણે ચાલીએ છેએ. ને કાકીલમત અમો કાંઈ જાણતા નથી.

૧૦૭

૨. કાંઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો શું લખીએ ?

૩. અમારામાં દાટવાનો ચાલછે. ને મોટા ભાઈનો કાંઈ મેળ નથી. ને ક્રિયા તો મળે તે કરેછે, ને જેને નથી મળતું તે નથી કરતા.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૫. બારમું કરવાનો ચાલ નથી, ને બારમું સારવાનો તો ચાલ છે ને તેરમે દિવસે મળે તો સર્વે પંચને ખીચડી જમાડેછે. એજ ચાલ છે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મળે તો બ્રાહ્મણને સીધું આપે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની ત્રીજી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૮. ક્રિયા તો મળે તો કરે સર્વે ભાગદાર મળીને, ને ન મળે તો ન કરે. ને અત્રાપિ વારસ કોઈથી કરાય નહીં.

૯. એ નવમા સવાલનો જવાબ એ જે એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. વારસો કાંઈની માના કુળમાંથી મળતો નથી, શાથી જે અમો સર્વે ભીખારી લોક તેને માલ શું હોય ને મતા શું હોય જે વારસો આપે ?

૧૧. અમારામાં ક્રિયાનું લાહાણું કાંઈ છે નહીં. ક્રિયા કરવાને ન મળે તો લાહાણું ક્યાંથી કરે ?

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો તો ૩. ૩ થાયછે, (પણ એવું કાંઈ મુકરર નથી) જે ગરીબ હોય તે પણ ખરચ કરે એવું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમે દિવસે મળે તો પંચને ખવડાવેછે, બીજું કાંઈ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. વેહેચણુ શાની કરે ? કાંઈ અમ લોક દોલતવાન નથી જે સર્વે ભાઈઓ વેહેચણુ કરશે ? પોતા પોતાની ભીખ માગીને ખાયછેલાં વેહેચણુ શાની કરે ?

ગદડિયા-કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં જે શખસ મરી જાય તેને ન્યાતના સર્વે લોક જઈને બાળે ને તેના જે પિત્રાઈ ગો-

ત્રાઈ હોય તે તેની પછવાડી તેજ દહાડે સાં સ્મશાનમાં સૂતક ઉતારે. ને મરનારની પછવાડી ક્રિયા સારવાનો ચાલ નથી, ને બ્રાહ્મણને પણ કાંઈ પુછતા નથી. ને મરનારને ત્રીજે દહાડે તેના વારસ તેની પછવાડી ખાંધિયા ૪ ચાર જમાડે. ને તેની ક્રિયાખરચની ન્યાત જમાડવાનો ચાલ તો દિવાળી તથા હોળી તથા અખાત્રીજ વિગેરે એવા મોટા અવસર આવે સારે જમણુવાર કરીએ છેએ. ને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ભાદરવા મહિનામાં બ્રાહ્મણને સીધું ૧ આપીએ છેએ. ને ઉપર લખેલા દિવાળી તથા હોળી વિગેરે મોટા અવસરમાં ન્યાત જમાડે છે સારે મરનારનો વારસ બ્રાહ્મણને ઘેરથી દરોઈ લઈને તાપીએ જાય ને તાપીમાં તેના નામના પાણીના ખોળલા ઉછળે, એટલે ક્રિયા તમામ થઈ એ ચાલ છે.

પંચોળી-સુરતીના તડ છ નો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરે છે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ગોરના કલા પ્રમાણે કરીએ છેએ, કો-કીલમત નથી.

૨. આજ સુધી અમારી ન્યાતમાં કોઈએ જીવત ક્રિયા કરી નથી, ને અગર એમ કરતાં કોઈ કરે તો પોતાની ખુશી. ને પાછળથી જે કાંઈ માલ રાખી ગયો હોય તો તેના વારસ મૈયત ખરચ કરે, નહીતો સારીને બેસી રહે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને (અથવા) મોટો ભાઈ ગામ ગયો સારે નાહનો ભાઈ સધળી ક્રિયા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈની રજાથી હરકોઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે સારે ગોરને પુછીને ગોર કહે તે દિવસે કરીએ.

૬. બૈરી માથું મુઝાવીને બેઠી રહે તો બૈરીને

ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. ને નાતરે જવાની છે ને પિત્રાઈ ક્રિયા નહી કરે તો પંચ પુછી શકે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાય છે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરેતો આપના માલમાંથી મુજરે લઈ શકે છે; ને કદાપિ આપનો માલ નહી હોય તો સધળા સરખે હિસ્સે કાઢાડે છે ને તે મધે કોઈ ભાગિયો મરી જ હોય તો તેની પાસે જીજીવી એાહુ લીધામાં આવે છે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તો ઘણીના કુળમાં થાય છે ને તેના આપને સાં તો તે-રમું થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સારે તો તેની બેહેન વારસ થાય છે ને તે ન હોય તો બેહેનનો છોકરો વારસ, તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા લે, ને ક્રિયા તો આપના કુળવાળા કરે, ને તે નહી કરે તો જે વારસો લે તે કરે.

૧૧. લાહણું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે, નહી કરે તો ન્યાતનું કાંઈ જોર નથી; ને દક્ષણનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, તે તો ખરચ કરેથી માલમ થાય છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો બારમાને દિવસે ન્યાત કરે ને અગર નહી મળે તો તડ કરે, ને તેથી નહી મળે તો સારીને બેસી રહે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમચરી જેને મળે તે કરે.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે સારીએ છેએ; ને ખીચડી બ્રાહ્મણને આપીએ છેએ, ને પેસો ૧ ધીનો આપે છે; ને આગ તો છોકરો મુકે છે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી વિગેરે સમાં મુકે છે, ને બારમાને

દાહાડે ન્યાત ૧ જમાડેછે-દાળભાત ને રોટલાની કરેછે; એ કસ્યાવિના ચાલેજ નહી. એ શિવાય બીજો સિરસો કાંઈ છે નહી, વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

ખારવા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે. બીજો મારગ તો કોઠીલમત વિગેરે નથી.

૨. કોઈ શખસે મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરી, એ તો અમારા જાણ્યામાં નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહનો બાઈ આપની ક્રિયા કરેછે, ને તે ખરચનો હિસ્સો આપના માલમાંથી વા મોટા બાઈ પાસેથી લેછે, ને મોટા બાઈ ગામ ગયો હોય તો આપની સઘળી ક્રિયા નાહનો બાઈ કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો દિકરો તથા બાઈ તથા ભત્રીજ તથા કુટુંબી. તથા ગુરબાઈ તથા ન્યાતનો એ પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો અધિકારી છે, ને તે આગ મુકનારો દશ દાહાડા લગણુ સારેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કહેતાં ખારમું તે મોટા બાઈજ કરેછે, ને મોટા બાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો બાઈ કરેછે, ને વૃદ્ધિસૂતક અથવા મૃતક સૂતક આવે સારે તે સૂતકને ખારમે દાહાડે ખારમું સારેછે, ને નાનું છોકરું કુટુંબમાં મરે તો તે બૈરીનું સૂતક દિન ૪૦ નું ઉતરે સારે ખારમું સારેછે.

૬. પોતાના કુટુંબમાં કોઈ ન હોય તો બાદરવાનાં શ્રાદ્ધ બૈરી સારેછે, ને બીજી ક્રિયા તો કરવાનો બૈરીને ચાલ નથી. ને બીજી સઘળી ક્રિયા આ નંખરની કલમ ૪ પ્રમાણે કરેછે- આગ મુકવા વિગેરે; ને પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો કુટુંબી પણ ક્રિયા બાબતમાં મદદ કરેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા ભેઈએ, ને કોઈ ભાગદાર રજા નહી આપે તો

બીજા ભાગદારો ક્રિયા ખરચ કરીને રજા નહી આપનાર પાસે પણ ખરચનો હિસ્સો લે. ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તે વધતો ખરચ કરે તો તેને મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને તે ક્રિયાના કરવાથી વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને મળે તો પિહેરમાં ઝોરણી ૫ જમાડેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો પણ પોતાના આપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા પણ આપના કુળમાં થાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનું તો કાંઈ મુકરર નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમચરી તથા બાદરવાનાં શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરેછે.

દુબળા-કસબે ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરતા નથી, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર અમારે કબુલ નથી, ને કોઠીલમત વિગેરે બીજા મતની વાત પણ અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહનો બાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને તેનો ખરચ આપના માલમાંથી વા મોટા બાઈ પાસેથી લેછે, ને મોટા બાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો બાઈ આપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો વડો છોકરો તથા નાહનો છોકરો તથા બાઈ ભત્રીજા વિગેરે કુટુંબી તથા ન્યાતના મધે ઉતરોત્તર છે, ને બીજું સારવાનું કામ તો અમારી ન્યાતમાં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. ખારમું પણ સારતા નથી, પણ એ દાહાડે સૂતક આવે સારે તે સૂતક પુરું થયા પછી ન્યાત જમાડે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સારવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહીં.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં ને ક્રિયા કચ્ચાથી તે વારસ યઈ શકે નહીં.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે ને તે વારસો પણ તેના આપના કુળમાં જાય, ને તેની ક્રિયા પણ આપના કુળવાળા કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા તો નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો ૩. ૫ નો છે, તે મરે તે દાહાડે પીવામાં ને ખારમે દાહાડે ન્યાત જમાડવામાં ખરચ થાય છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમેથી તે વરસી લગણુમાં ન્યાત ૧ ખારમે દાહાડે જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે ભાદરવાના શ્રાદ્ધ મોટે ઘેર કરે છે, ને સમયરી કરવાનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા તો અમારો ગાર કહે તે પ્રમાણે સારીએ છે. ન્યાતનો મારગ કાંઈ જુદો નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવત ક્રિયા કીધી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા બાઈની ખુશીવિના નાહના બાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહીં, પણ મોટા બાઈ ગામ મથો હોય તો નાહનો બાઈ ક્રિયા કરે, ને ખરચ આપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, પણ વડા દિકરાને અટકાવ હોય અથવા ન મુકે તો હરકોઈ આગ મુકે છે.

૫. ખારમું તો મોટા બાઈ હાજર હોય તો તે સારે છે, ને મોટા બાઈ હાજર ન હોય તો નાહના બાઈ વિગેરે કુટુંબી સારે છે. ને કદાપિ સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે તો માસીસા ઉપર ખારમું સારે છે.

૬. અમારામાં આજ સુધી કોઈ બાઈમાણસે ક્રિયા સારી નથી, ને કદાપિ પિત્રાઈ અથવા કુટુંબી ક્રિયામાં મદત ન કરે તો તેને પંચ પુછી શકે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ તો સર્વે ભાગદારની એક સમજણથી થાય છે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે શખસ બીજા ભાગદારોની સમજણથી કરે તે ખરચ મુજરે આપવામાં આવે છે.

૮. વારસ છતે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં ને કદાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસામાં હક પોહોંચતો નથી.

૯. કોઈ બાઈમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય સારે વારસો આપના કુળમાં રહે ને ક્રિયા પણ આપના કુળવાળા કરે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરે છે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે જેનાથી બની આવે તે સમયરી સારે છે.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”. અંક ૫૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કલ્યાણી કરીએ છીએ, ને દિન ચાર સરાવીએ છીએ.
૨. જીવત કિયાનો ચાલ નથી.
૩. જે હાજર હોય તે કરી શકેછે.
૪. આગ મુકવાનો પુત્રનો હક છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકી શકેછે.
૫. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો પણ કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે વરસી સુધી શાસ્ત્રમાં કલ્યાણે તે દાહાડે કરી શકેછે.
૬. પરણેલી ઐરીને કિયા સારવાનો અધિકાર છે.
૭. કિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખાછે.
૮. અત્રાપિથી કિયા થઈ શકતી નથી, ને કિયા કલ્યાણી પણ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.
૯. ધણીના કુળમાં થાયછે ને આપના કુળમાં ગોરણી મળે તો કરે.
૧૦. એ રીત નથી.
૧૧. કિયાના લાહણાનો ચાલ નથી.
૧૨. કિયા બાબતમાં ખરચનો આંક મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.
૧૩. ખારમે ૧ ન્યાત જમાડેછે, ને વરસીનો ચાલ નથી, મળે તે ખારમું કરેછે ને ન મળે તો કોઈ કહી શકતું નથી.
૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર તેટલા પિંડ કલ્યાણે, પણ સારે હોય તે કરેછે.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં કિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલ્યાણ પ્રમાણે કરેછે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતકિયા કરેછે, તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ ન હોય ત્યારે તે જીવતકિયા કરેછે, ને તે મુઆપછી તેના વારસને ફરીને કિયા કરવી પડેછે, ને મળે તો ન્યાત

જમાડે ને નહી તો સારણાની વિધિ કરે; તથા ૩. ગા લાહણાનો કરી તથા ૩. ૫) કિયા કરે તેના-જી-મલે ૩. પા સાડા પાંચ પંચમાં આપેછે, એટલે ખાં-ધિયા ભાર ઉતરયો; એટલે ખરચ તેના વારસને ફરીને વધતો (ખરચ) કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે. ને આપનો માલ હોય તો તેમાંથી ખરચ મુજરે આપેછે; અગર આપનો માલ નહી હોય તો સઘળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરા તથા પિત્રાઈ વિગેરે જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં ખારમું તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાની વિધિ કરેછે, ને નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ઐરીને કિયા કરવાનો અધિકાર નથી. તેના પિત્રાઈ લોક તેની કિયા કરે, ને પિત્રાઈ લોક તેની કિયા નહી કરે તો જાણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની કિયા કરી શકેછે.

૭. કિયાખરચ કરવાનો જેને અધિકાર છે તે શખસ સર્વે ભાગદારોની સલાહથી વત્તો ખરચ કરે તો મુજરે આપે, ને તેમાં કોઈ ભાગિયો પોતાની ખુશીથી વધતું ખરચે તો પોતાની ગિરોનો ખરચ કરે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી કિયા થઈ શકતી નથી ને વારસને કાંઈ અટકાવ હોય તથા પરદેશ ગયો હોય ને અત્રાપિ કિયા કરે તેથી કાંઈ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઐરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની કિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેના આપના કુળમાં તો તે ઐરીની પછવાડી ગોરણીનો હક કરીને જમાડેછે-મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ને તેની બેહેન ન હોય તો તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય. ને તે શખસની કિયા આપના કુળમાં થાય ને ખરચ પણ આપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહણું તો મળે તો કરેછે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તો કરેછે; આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે કચ્છાવિના ચાલેજ નહીં.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત ૧ જમાડે, નીકર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરીને ખેસી રહે.

૧૪. બાઈઓએ વેહેચણુ કરી સાર પછી સમચરીનું તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે બાઈ કરેછે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. અમારામાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે ને તે સુઆ પછી તેનો વારસ ફરીને તેની પછવાડી ક્રિયા કરેછે, ને મળે તો ન્યાતિ જમાડે છે.

૩. મોટા બાઈ છતાં નાહનો બાઈ આપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને મોટા બાઈ ગામ ગયો હોય તથા લગાઈથી નહીં કરે સારે તો નાહનો બાઈ કરેછે. ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં આરમ્બ મોટા બાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો બાઈ કરેછે.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈલોક મદત ન કરે તો ઉતરતા સગાં પાસે ક્રિયાનો ખરચ કરાવેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વેની સલાહથી કરે તો તે મુજરે આપે, ને તે કરતાં પોતાની ખુશીથી વધતો ખરચ કરે તો પોતાનો જાય.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ યઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ ઘેરીમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા

તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે, ને તે આપના કુળમાં તો ગોરણીની ન્યાત જમાડેછે-મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તો તેના આપના કુળવાળા કરેછે, ને મોસાળનો જે માલ હોય તે મોસાળના કુળમાં પાછો જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત જમાડેછે, ને નહીં મળે તો ૩. ૧૧ પોતાના ફીરકામાં આપે, ને તે આસામી ફીરકામાં નહીં હોય તો ન્યાતમાં આપે.

૧૪. એનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે કરે.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરીએ છેએ, તે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છેએ ને તેની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, પણ કોઈ શખસને નહીં મળે તો જમાડતો નથી. ને મોટા બાઈ તે સમે હોય તો મોટા બાઈ ક્રિયા સારે ને નાહનો બાઈ હાજર હોય તો નાહનો બાઈ સારે, ને એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી વાસ્તે સવાલ ૧૪ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કલા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં સર્વત્ર શાસ્ત્ર અમારે કબુલ છે. ને કોઝીલખત વિએરે બીજા મતની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈએક શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટે છોકરો ન હોય તેથી; ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને તે મુઆ પછી તેના વારસને કાંઈ વધતો ખરચ કરવો પડતો નથી, ગમે તેટલો ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ આપની ક્રિયા કરી શકેછે, તે ખરચમાં મોટા ભાઈને હિસ્સે આવે તે ખરચ આપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈ પાસેથી મુજરે લેછે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તોએ નાહનો ભાઈ આપની સધળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરો તથા છોકરાનો છોકરો તથા ભાઈ તથા ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ તથા ન્યાતવાળા એ-મધે પહેલો ન હોય તો બીજો બીજો આગ મુકેછે, ને દિકરો હાજર ન હોય તો તે આગ મુકનારો (જે) એકાદશા સુધી સંધી ક્રિયા કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહતાં બારમું તો મોટા ન હોય તો નાહનો ભાઈ આદી લઈને આગ મુકનારા કરેછે. ને તેમાં વૃદ્ધિ સૂતક વા મૃતક સૂતક આવે તો તે સૂતકને બારમે દાહાડે કરેછે.

૬. ઘેરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારને છોકરો ન હોય તો તેની ક્રિયા તેના પિત્રાઈએ કરેછે, ને તે ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, અગર એક ભાગદાર રજા ન આપે તો સધા ભાગદાર ક્રિયા કરીને રજા નહીં આપનારના હિસ્સાને ખરચ આપીકી મીલકતમાંથી વા રજાના નહીં આપનાર પાસેથી લે, અને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો મુજરે આપેછે.

૮. વારસ જતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કચ્ચાથી તે વારસ થઈ શકે નહીં.

૯. કોઈ ઘેરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને સૌભાગ્યવતી મરે તેના આપના કુળમાં ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો તેના આપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા તેના આપના કુળમાં થાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી, ને દક્ષણા તો જેને મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો તો મુકરર નથી; પણ બારમે તથા તેરમે ખરચ થાય છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત બે બારમે તથા તેરમે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી સારે સમયરી તથા ભાદરવાના શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરેછે.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧-૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયામાં મરનાર શખસના છોકરા અથવા કુટુંબી હોય ને તેને લાકડાં મળે તો બાળેછે, ને લાકડાં ન મળે સારે દાટે, ને પાણીની ગાગર ૧ તેના ઉપર રેડે, ને બારમાને દાહાડે તેના વારસ તાપીને કાંઠે જઈને સારે, ને સરાવે તે બ્રાહ્મણને સરામણીમાં આના ત્રણ તથા બીચડી શેર ૨ આપવાનો ચાલ છે. તથા તેના વારસને મળે તો ન્યાતને દાળબાત ખવડાવે, ને તાડી પાય, નહીં મળે તો ખાંધિયા ૪-૫ ખવડાવેછે. અમારામાં દશા તથા અગિયારમું તથા માસીસા ઉપર સારવાનો ચાલ નહીં, ફક્ત બારમાને દાહાડે સારે; એ કરતાં બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

દીમળિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયામાં તો બારમાને દાહાડે ઘડેઓવારે જઈને સારેછે; ને બ્રાહ્મણને સરામણી બીચડી શેર ૧ તથા પૈસા ૫ આપેછે; ને બારમાને દાહાડે મળે તો ન્યાતને ખવડાવે છે, ને ન મળે તો ન્યાતનાં છોકરાં ૫ ને બીચડી ખવડાવે છે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી-નંબર ૧૪.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧-૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ગરૂડના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે; પણ મરનારની પછવાડી મળે સારે વારસ ન્યાત જમાડે છે, ને ન જમાડે તેથી ન્યાતના લોક કાંઈ જબરદસ્તીથી કરાવતા નથી. ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મોટા ભાઈ હાજર હોય તો મોટા ભાઈ સારે ને નાહનો ભાઈ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે-એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજ છે માટે લખ્યા નથી.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧-૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે, પણ મરનારની પછવાડી મળે સારે તેનો વારસ ન્યાત જમાડે છે, ને ન જમાડે તેથી ન્યાતવાળા કાંઈ જબરદસ્તીથી કરાવતા નથી. ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મોટા ભાઈ હાજર હોય તો મોટા ભાઈ સારે, ને નાહનો ભાઈ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે. એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજ છે માટે લખ્યો નથી.

ખાલપા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે અમારા ગરૂડના કલ્પા પ્રમાણે કરેછે. ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે. ને કોઝીલમત વિગેરે બીજા મારગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જુવાળ શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે ને મોટા ભાઈના હિસ્સાનો ખરચ મોટા ભાઈ પાસેથી વા બાપની મીલકતમાંથી લેછે, ને

મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય સારે નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરો તથા છોકરાનો છોકરો તથા ભાઈ તથા બાપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા છોકરીનો વંશ તથા ન્યાતવાળા એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો આગ મુકેછે; પછી મુખ્ય અધિકારી આવી નહીં પોહોંચે તો આગ મુકનારોજ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈઆદિ લખને ઉપરની કલમ પ્રમાણે આગ મુકનારા કરેછે ને તેમાં વૃદ્ધિ સતક વા મૃતક સૂતક આવે તો તે સૂતકને બારમે દાહાડે કરેછે.

૬. જૈરીને કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. ને મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની તરફથી ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વાજબી વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને તે ક્રિયાના કચ્ચથી વારસ થાય નહીં.

૯. કોઈ જૈરીમાણસ મરી જાય સારે તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે; મળે તો તેના બાપના કુળમાં ગોરણી જમાડેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો તેના બાપના કુળમાં જાયછે. તેથી તેનો ક્રિયાખરચ પણ તેના બાપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી પણ દિકરીનો દિકરો હોય તે ક્રિયાને દાહાડે જે લોક આવે તેને લાડુ એકેકો આપેછે, ને મળે તેટલી અમારા ગરૂડીઆને દક્ષણા આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો આસરે ૩૨૫) નો છે. તે મરનારને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે દાહાડે તથા સરાવવામાં ખરચ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત ૨ જમાડવાનો ચાલેછે, તે અગિયારમે તથા બારમે દાહાડે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેયણુ કરી ત્યારે સમચરી સર્વે આગિયાઓ વારાફરતી કરેછે.

ધેડા-ગરુડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ધેડા સુરતી અંક ૧૧૭ જોડે મળેછે માટે લખ્યો નથી.]

ધેડા-સુરતી તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે જે સિરસ્તા પ્રમાણે આજણના કલા પ્રમાણે કરીએ છીએ; ને મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ સારે છે, ને ગામ ગયો હોય અથવા અટકાવ આવી પડે તો ક્રિયાનું શ્રાદ્ધ વિગેરે સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૯.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસને દા-ટીએ છીએ, ને જેને પૈસો મળે તો તેને બાળે, ને કાંઠા ઉપર ગાયત્રી આજણની પાસે કરાવીએ ને આજણને તેના સગાં હોય તે પૈસો ૧ એક આપે, ને તેનું સૂતક ત્રીજે દાહાડે કાઢાડીએ ત્યારે આજણને સીધું આપીએ કે મળે તો જમાડીએ છીએ, ને કોઈ પાસે પૈસો હોય તો ન્યાત જમાડે, નહીં તો નહીં જમાડે.

ધેડા-ઝોરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે આજણના કલા પ્રમાણે કરેછે, ને

ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કળુલ છે, ને અમારી ન્યાતમાં કાંઈ કોકીલમત વિગેરે બીજો માર્ગ તો અમે જાણતા નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે-આપની કરે, ને તેના ના કેહેનારના હિસ્સાનો ખરચ તેની પાસે વા આપના માલમાંથી લે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ આપની સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા ભાઈભત્રીજ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા ન્યાતના-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે, તે તેના પગના ડાબા અંગુઠામાં આગ મુકીને તેને દોટેછે. ને દિકરો નહીં આવી પોહોંચે તો તે આગ મુકનારો સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૫. બારમું મોટો ભાઈ હાજર ન હોય ત્યારે આગ મુકનારો કરેછે, ને તેમાં વૃદ્ધિસૂતકથી અથવા મૃતક-સૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે એ સૂતકને અગિયારમે દાહાડે બારમું સારે છે.

૬. જૈરીને કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારના પિત્રાઈ ભોક્ષા સારવાનું કામ ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કરવાથી તે અત્રાપિ વારસ થાય નહીં.

૯. કોઈ જૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ઘણીના કુળમાં થાયછે, ને આપના કુળમાં તો બની આવે તો તેની ગોરણી થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે તે વારસો તેના આપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા પણ આપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો કરતા નથી, પણ દોહિત્ર હોય તે પરોણાઓને મળે તો અકેકો લાહુ આપેછે, ને દક્ષણા તો જે મળે તે આપીએ છીએ.

૧૨. ક્રિયાના ખરચનો આંકડો તો મુકરર નથી ને અગિયારમે તથા બારમે દાહાડે ખરચ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણુમાં ન્યાત તો જમાડતા નથી, પણ અગિયારમે તથા બારમે સગાંવાહાલાં તથા ગામના ઘેડાને જમાડીએ છેએ.

૧૪. અમે સમચરી તો કરતા નથી, ને ભાઈઓ-એ વેહેચણુ કરી ભારે ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ વારા ફરતી કરેછે.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧-૧૪. સવાલ ચૌદમાં ક્રિયા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારામાં જે શખસ મરેછે તે શખસને દાટવાનો ચાલ છે, બાળવાનો ચાલ અમારામાં નથી,

ને તેની પછવાડી અગિયારમું ને બારમું ગરબ અમને સરાવેછે તે પ્રમાણે સારીએ છેએ, તેની પછવાડી જે ને મળે તે ન્યાત જમાડે, ને ન મળે તો કાંઈ ન્યાતનું જોર નથી. ને મરનાર શખસના કુટુંબી પિત્રાધમાં હોય તેને સારવાનો અખત્યાર છે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧-૧૪. અમારી ન્યાત મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે કરતા નથી. અમને અમારા જાણ્યામાં છે તેજ પ્રમાણે કરિયે છિયે, ને મળે તો ન્યાત જમાડેછે. અગર ન મળે તો ૪ આદમી જમાડી ને બેસી રહે એજ સિરસ્તો છે. એશિવાય બીજો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

સંસ્કાર આખતના જવાબ,

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧.

૧. મોટો કરે, પોતાના માઆપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સંસ્કાર કરે.

નાગર-પ્રાજ્ઞણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. બે ઘેરીનો ચાલ નથી.

નાગર-વડનગરા સુરતી ગીરજશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

૧. મોટો કરે, પોતાના માઆપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સંસ્કાર કરે.

નાગર-વડનગરા પ્રાજ્ઞણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૪.

૧. મોટો છોકરો આપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સધળો સંસ્કાર કરે.

પ્રાજ્ઞણ-ઔદિય સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી, ને એક ઘેરીને જટલાં છોકરાં હોય તેમાં સંસ્કાર

થયલો વડો દિકરો બીજા છોકરાં સંસ્કારવિનાનાં છે તેને સંસ્કાર કરવો ઘટેછે-આપની મીલકતમાંથી, ને તે નથી તો પોતાની ગાંઠથી કરે.

પ્રાજ્ઞણ-ઔદિય સહસ્ર ખંભાતી ઇશામ-ળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૪.

૧. મરતાં જે પછવાડી રહે તે કરે.

પ્રાજ્ઞણ-ઔદિય ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૫.

૧. વેહેચણુ કચ્છાવિના મરી ગયો હોય તો ના-હના દિકરાનો તથા દિકરીનો વિવાહ વિગેરેનો સંસ્કાર તથા ખરચ મોટો બાઈ કરે.

પ્રાજ્ઞણ-ઔદિય શિહોરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે ઘેરી કરવાનો ચાલ નથી. ને એક ઘેરીને જટલાં છોકરાં હોય તેમાં સંસ્કાર થાય, ને વડા દિકરાએ બીજા છોકરાં સંસ્કાર વિનાનાં છે તેને સંસ્કાર કરવો ઘટેછે-આપની મીલક-તમાંથી, ને નથી તો પોતાની ગાંઠથી કરે. સંસ્કાર જનોઈ તથા લગન ઇશગોષ્ટિ ન્યાતના નામા પશે-ણાનાં આવે [તો] સુધાની સરવણી કરી દક્ષણા આપે.

પ્રાક્ષણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી ઇશિ-
મળિયા પટેલ બહુચરાજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૮.

૧. જેને ઘટે તે કરે. વિવાહ વિગેરે સર્વે સંસ્કાર
જે પછવાડી રહે તે કરે.

પ્રાક્ષણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદીનો
જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૯.

૧. સંસ્કારવાળા છે તે અસંસ્કારવાળાને સંસ્કાર
કરે.

પ્રાક્ષણ-મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૭.

૧. મોટા ભાઈ હોય તે સંસ્કાર કરે.

પ્રાક્ષણ-મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

પ્રાક્ષણ-મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી
સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. મોટા ભાઈ કરી શકે છે.

પ્રાક્ષણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી કરવાનો ચાલ
નથી. ને એક બૈરીને જોટલા છોકરા હોય તેમાં જ
સંસ્કાર થયેલો છે ને બીજા રહ્યા હોય તેને [તે]
સંસ્કાર કરે.

વારસા બાબતના જવાબ.

નાગર-વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર 'ગ.' અંક ૧.

૧. હા. થાય.
૨. ને ધણીની જે સત્તા હોય તે લે.
૩. મોસાળનો માલ હોય તો તે ભાઈ મુઆ પછી તેને છોકરા નહીં હોય તો તેની બેહેન લે.
૪. ઐરીના આપથી વારસાની રૂચે જે માલ તે ઐરીને મળ્યો તે માલની વારસ તે બાઈ પોતેજ છે, ને તેના મુઆ પછી જે કાંઈ બાકી રહ્યું હોય તે તેના આપના પાસેના સગા હોય તે લે.
૫. પોતાના આપની સ્થાવર મીલકત ઉપર મા મુખત્યાર છે. છોકરાને પુછવાની દરકાર નહીં.
૬. જ્યારે ફારગતી તે બત્રીજ પાસે લખને માલ તેને આપ્યો ત્યારે તે બત્રીજની ખાસ સત્તા થઈ, ને તે બત્રીજે મુઆ પછી શાસ્ત્રના કમના કરેલા વારસ અથવા તેના બેહેન ભાણુજી નહીં હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે પાછો જાય.
૭. તેની સ્ત્રી લે.
૮. બંનેને બરોબર.
૯. આપના ઘરનું ધરેણું હોય તે મરનાર ઐરીના છોકરાનો હક છે. ને કદાચિત છોકરા નહીં હોય તો છોકરીનો હક છે, ને છોકરી નહીં હોય તો તેનો આપ પાછું લે છે.
૧૦. વારસ તો ઐરી ખરી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે થાય નહીં, કાંજે તે ઐરી પછી તે છોકરી વારસ છે.
૧૧. ઐરી છતાં છોકરી વારસ થઈ શકે નહીં.
૧૨. હા. પોહોંચે છે.
૧૩. એનો જવાબ આઠમી *૨કમ બરોબર છે.
૧૪. એ બંને બરોબર વારસ છે, ને બેહુ નહીં હોય તો બેહુની છોકરી લે.

* "૨કમ" કલમના અર્થમાં છે.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૬. છોકરી નહીં હોય તો છોકરીનો છોકરા વારસ છે.

૧૭. ના.

૧૮. અગર એક ભાણેજ ઉપર વધતો મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકે છે, પણ વિભાગમાં તો સમાન છે.

૧૯. ત્રણ બેહેનના વિભાગ તો સમાન છે, પણ અગર એક બેહેને પોતાના આપની વતીનો ખરચ બીજા બે બેહેનોના મોસાળાં વિગેરે તથા પોતાના આપના શ્રાદ્ધસમગરી વિગેરે પોતાની પાસેથી કીધા હોય તો તે ખરચ પોતાના આપની મીલકતમાંથી જુદો પાડીને પછી જે રહે તેમાંથી બરોબર ભાગ પાડે.

*૨૦. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે, પણ છોકરીના છોકરા બેઠે માલને તફરકે થાય નહીં. કાંજે તે પછી તે છોકરાજ વારસ છે.

૨૧. બંનેને બરોબર.

૨૨. તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો માલ લે.

૨૩. અમારામાં ગોરપદાં વીરાશતથી પોહોંચતાં નથી.

૨૪. બેહુ સમાન લે.

૨૫. એક છતાં વધતી ઐરી થતી નથી કે તેનો જવાબ લખીએ.

૨૬. કાહાડી મુકવામાં તો આપ મુખત્યાર છે, પણ વારસાથી ખારજ થતો નથી.

૨૭. વારસોજ પોહોંચે છે તો બરણુપોષણનું શું લખીએ ?

૨૮. આપ થાય.

* ૨૦ માં સવાલનો જવાબ લખ્યો નથી. ૨૦ માનો જવાબ છે તે ૨૧ મા સવાલનો છે. ને તે પ્રમાણે અગ્રક્રમે ભણવું.

નાગર-ગ્રામણ વડનગરા અમદાવાદી
સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨.

૧. હા.
૨. એ વાત અમારામાં થઈ નથી, તો શું લખીએ ?
૩. એહેન વારસ.
૪. બાપના કુળમાં જાય.
૫. મા મુખત્યાર છે.
૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૭. સ્ત્રી લે.
૮. મા મુઆ પછી ધણિયાણી લે.
૯. સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?
૧૦. પેહેલી ધણિયાણી [ની] સાવકી છોકરીને બને તો વારસ, નહીં તો વેહેતી લે.
૧૧. એ વાત ઉપર લખીએ.
૧૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૧૩. એનો જવાબ. ઉપર લખ્યો છે. બંનેને ન બને તે વેહેતી લે.
૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે તથા બે જણાને પોહાંચે છે.
૧૫. મરનારની છોકરી વારસ.
૧૬. છોકરીના છોકરા વારસ.
૧૭. ના.
૧૮. બેને બરાબર.
૧૯. બંને.
- *૨૦. ધણિયાણી માલીક, તેના મુઆ પછી દિકરીના દિકરા વારસ.
૨૧. બે બરાબર છે.
૨૨. ધણી મુઆ પછી ભરણુપોષણ કરે.
૨૩. ભરણુપોષણ ન કરે તો વારસ થાય.
૨૪. હા.
૨૫. અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ ?
૨૬. બદલેલથી કાઢાડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૭. ભરણુપોષણ કરે.
૨૮. બાપ.

* અંક ૧ હાના ૨૦ મા સવાબપર કરેલી નોટ જુઓ.

નાગર-વડનગરા સુરતી ગીરજશંકરના
તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૨૪૩.

- *૧. હા. શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય છે.
૨. પતિત નહીં થઈ હોય ને ધણી જુદો રહેતો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે લે.
૩. મરનાર શખસને ફક્ત એહેન તથા કાકીજ હોય તો એહેન લે.
૪. મરનાર શખસને છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા બાપ તથા મા તથા સગો ભાઈ તથા તેનો છોકરો ન હોય ત્યારે એહેન વારસ થાય છે.
૫. છોકરો એરે માને ધણીનું દેવું આપવું ધટવું નથી, તો શું લખીએ ?
૬. મરનાર બૈરીને કઈ સંતતિ નહીં હોય તો તેના બાપના નજીકના સગાં પાસે જાય.
૭. તેની સ્ત્રી લે.
૮. બંને બરાબર લે.
૯. અમારામાં મા વારસ થાય. ને વાજબી ખરચ કરે. તે મુઆપછી વહુ વારસ થાય, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરે. જો ધણીનો માલ તેટલો હોય તો (તે) સ્થાવરમાં તો એકલું માનું ધણીપદું નહીં.
૧૦. બાપના ઘરનું ઘરેણું હોય તે મરનાર બૈરીના છોકરાનો હક છે, ને કદાપિ છોકરો નહીં હોય તો છોકરીનો હક છે, ને છોકરી નહીં હોય તો તેના બાપને ત્યાં પાછું જાય.
૧૧. વારસ તો ધણિયાણી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે થાય નહીં; કાંજે તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે. ને સાવકી એ છોકરીનો વાજબીનો વેહેવાર ખરચ કરે.
૧૨. બૈરી છતાં છોકરી વારસ થઈ શકે નહીં.
૧૩. હા. પોહાંચે છે.
૧૪. એકઠા હોય તો બંને બરાબર લે, નહીં તો ધણિયાણી તમામની વારસ છે.
૧૫. એ બે બરાબર વારસ છે, એક નહીં હોય તો તેની વારસ છોકરી છે.
૧૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

* આ અકબાળાના કેટલાક જવાબો પુછેલા પ્રશ્નોથી ઉપર મુલત છે.

૧૭. છોકરી નહી હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ છે.

૧૮. ના.

૧૯. વિભાગમાં બંને બરાબર છે.

૨૦. ભાગ સમાન છે, પણ જીવતી બેહેને ને વાળખી ખરચ મરનારની તરફનો શ્રાદ્ધ સમયની વિગેરેનો કચ્છો હોય તે કાઢાડી લઈને બાકી રહે તે ત્રણે વિભાગ બરાબર છે.

૨૧. વારસ તો છોકરાંની સ્ત્રી છે, પણ છોકરીનો છોકરો બેઠે માલ તફરકે ગેરમુનાસબ થાય નહી, કાંને પછી તે છોકરો વારસ છે.

૨૨. અડધો ભાગ મરનારના દિકરાની સ્ત્રી છે, ને અડધા ભાગમાં ત્રણે છોકરી બરાબર વેહેચી છે.

૨૩. હા. લે.

૨૪. હા થાય, પણ ધણી જુદો હોય તો તથા યજમાન માને તો.

૨૫. બે સમાન છે.

૨૬. એક છતાં વધતી બૈરી થતીજ નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૭. કાઢાડી મુકવામાં તો આપ મુખત્યાર છે, પણ વારસામાંથી ખારજ થતો નથી.

૨૮. વારસોજ પોહોંચેછે, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૨૯. આપ થાય.

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. હા, થાય.

૨. મરનારે વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો તેની સત્તા હોય તો લે.

૩. મોસાળનો માલ હોય તો મરનારનો ભાઈ મુ-આ પછી તેની બેહેન હોય તો લે-સંતતિ ન હોય તો.

૪. બૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી માલ મળ્યો હોય તો તેના મુઆ પછી તેના આપના કુળમાં જાય.

૫. પોતાના આપની સ્થાવરમીલકત ઉપર મા મુ-ખત્યાર છે. છોકરાને પુછવાની દરકાર નથી, પોતાની મુશીથી આપી શકે.

૬. જ્યારે ફારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપ્યો ત્યારે તે માત્ર ભત્રીજાની સત્તા થઈ ત્યારે તે ભત્રીજાના શાસ્ત્રે કહ્યા વારસ નહી હોય તો-તેના બેહેન ભાણુજી નહી હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે જાય.

૭. વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો ધણિયાણી લે.

૮. સાસુ વારસ છે.

૯. આપના ધરનું ને હોય તે મરી ગયલી છોકરીની પાછળ ખરચ કરેછે.

૧૦. વારસ તો ધણિયાણી ખરી, પણ સાવકી મા છોકરીનો વાળખીનો વેહેવાર ખરચ કરે. સાવકા સં-બંધને લીધે તફરકે થાય નહી, કાંને તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે.

૧૧. બૈરી છતાં છોકરી વારસ થઈ શકે નહી.

૧૨. હા. પોહોંચેછે.

૧૩. મરનાર શખસે પેદા કીધું હોય તો તેની મીલકતની વારસ તેની સ્ત્રી થાય. સાવકી માનો વારસો નહી, ને મરનારના આપની મીલકત હોય તો બંને અડધો અડધ વારસ છે. એકઠા હોય તો બંને બરાબર લે, નહી તો ધણિયાણી તમામની વારસ છે.

૧૪. એ બરાબર બંને વારસ છે.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૬. તેનો ભાઈ વારસ છે.

૧૭. ના.

૧૮. અગર એક ભાણેજ ઉપર વતો મમત હોય તો જીજ્ઞવી તેને વધારે આપે તો આપી શકે, પણ વિભાગ તો સમાન છે.

૧૯. જો વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૦. હા. દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચેછે.

૨૧. બરાબર અડધો ભાગ મરનારના દિકરાની સ્ત્રી છે, ને અડધા ભાગમાં ૩ જણ બરાબર લે.

૨૨. ફારગતી ન થઈ હોય તો લે.

૨૩. ના.

૨૪. બેહુ સમાન લે.

૨૫. એક છતાં બીજી બૈરી થતીજ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

* અંક ૧ લાનાં ૨૦ મા જવાબની નોંઠ જુઓ.

૨૬. કાઢડી મુકવામાં તો બાપ મુખસાર છે, પણ વારસાથી તો ખારજ થાય નહીં.

૨૭. વારસો પોહોંચે છે, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૨૮. બાપ થાય.

બ્રાહ્મણ-વીશનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુર- તીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૦.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે. જે પુરૂષ મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો વારસ છે. એમાંનું કોઈ નહીં ત્યારે મરનારના ભાઈ તથા ભત્રીજા વિગેરે હોય તે વારસ. એમાંનું કોઈ નહીં તો ન્યાત વારસ છે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી પતિત થાય તો તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને તેને માથાઓળવો પણ પોહોંચતો નથી.

૩. એ મરનાર શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી ગયો ત્યારે મરનારનો છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા મા તથા ભાઈ તથા ભાઈનો છોકરો, એમાંનું કોઈ નહીં હોય ત્યારે ઉપર ક્રિયાની કલમ ૧૦ મા આંકની માંહે લખ્યું છે.

૪. મરનાર શખસ બાઈને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો-વા સ્થાવર વા જંગમ-ને પછી તે ભાઈ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે વારસો પાછો મરનારના બાપના કુળમાં જાય ? એનો જવાબ ક્રિયાની કલમ ૧૦ મીમાં લખ્યો છે, વળી ઉપલી કલમમાં પણ લખ્યો છે.

૫. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૪ થીમાં લખ્યો છે.

૬. મા તથા સ્ત્રી બરાબર છે, એ શિવાય બીજા કોઈ નથી ત્યારે સ્ત્રીના માલ સાથે સાસુના કબજામાં રહે, તે સાસુની કબજામાંથી વહુને મળે, તે ક્યારે [કે] જે દુરજંદ થયું હોય તો; કદાચત દુરજંદ થયું નહીં હોય તો જે પ્રમાણે માથાઓળવાની કલમમાં

લખ્યું છે તે રીતી પ્રમાણે અપાય; બાકી રહે તે મરનારના બાપના ભાઈ તથા ભત્રીજા વિગેરે જે કોઈ વંશમાં હોય ત્યાં જાય. તે સર્વેની ક્રિયાના અધિકારી તે છે.

૭. પતિત તથા ઘેલા શિવાય બીજા સર્વેને વારસો પોહોંચે છે, ને પતિતનું તથા ઘેલાનું ભરણપોષણ તથા તેની ક્રિયાનો ખર્ચ તેના ભાગમાંથી ભાગદાર કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય ત્યારે સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંને વારસ ધણી થાય, તેને સંતાન હોય તો સર્વે સંસ્કાર કરે, નીકર ધણી કરે, ને વિધવા હોય તેને સંતાન નહીં હોય ત્યારે ધણીના વારસ પોતાના ભાઈ ભાંડું વિગેરે જે હોય તે તેના વારસ થાય, ને તે તેનાં ક્રિયાખર્ચ તથા શ્રાદ્ધસમયરી સર્વે (તે) કરે.

૯. એનો જવાબ એ જે આજ સુધી એનું થયું નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો જવાબ-ધણી જુદો રહીને મરી જાય તો બાઈને સર્વે વારસો પોહોંચે છે.

૧૧. એનો જવાબ ઉપરની કલમ સાતમીમાં લખ્યો છે.

૧૨. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૬મીમાં લખ્યો છે.

બ્રાહ્મણ-નાગર વીસલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૦૧.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી પતિત થાય તે કારણથી વારસો મળતો નથી, ને માથાઓળવો પણ મળતો નથી.

૩. એ મરનાર શખસના મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી જાય ત્યારે મરનારનો છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા માબાપ તથા ભાઈ તથા ભાઈના છોકરા-તેમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૪. મરનાર શખસના ભાઈ તથા બેહેન ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ એજે ભાઈઓ તથા મરનારની સ્ત્રી અડધોઅડધ લે, ને તે બાઈ મરનાર શખસના ભાઈ વિગેરે વડીલ લોકોના કબજામાં રહે.

૬. મા તથા સ્ત્રી બરાબર વારસ છે, પણ સ્ત્રી માલ સાથે સાસુના કબજામાં રહે.

૭. પતિત તથા ઘેલા શિવાય બીજા સર્વેને વારસો પોહોંચે છે, પતિત તથા ઘેલાનું ભરણપોષણ તથા કિનાનો ખર્ચ તેના ભાગદાર કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી થાય ને તેના સંતાન હોય તેનો સંસ્કાર સર્વે કરે, ને વિધવા મરી જાય ને તેને કાંઈ સંતાન ન હોય તો ધણીના વારસ હોય તે તેના વારસ થાય.

૯. એનો જવાબ એ ને આજદિન સુધી એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. પોતાનો ધણી જીવે રહીને મરી જાય તો વારસો પોહોંચે છે.

૧૧. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૨. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૬ પ્રમાણે લખ્યો છે.

પ્રાહ્મણ-ઔદિયસહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ” અંક ૩.

૧. જે પુરૂષ પોતાના ભાઈ સાથે વેહેયણ કરીને મુઓ લારે તેની ધણિયાણી તેના માલની વારસ થાય છે.

૨. જે (ને) પોતાની ધણિયાણીને મોટા અપરાધ વિના કાઢાડી મેલે છે ને તેનો પુરૂષ પોતાના ભાઈ-ઓથી વેહેયણ કરીને જીવે હોય તો તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય છે.

૩. જેને સગી બેહેન છે તથા વિધવા કાકી છે, ને તે મોસાળનો માલ લાવીને મરી ગયો લારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૪. પોતાનો ભાઈ સર્વથી જીવે હોય ને બીજો કોઈ મુખ્ય વારસ નથી લારે બેહેન વારસ થાય છે.

૧૦૯

૫. જે બૈરીને પિહેરનો માલ આવ્યો છે, તે બાઈ મરે લારે તે માલનો વારસ શાસ્ત્રથી ઠરે તે ખરો.

૬. જે બૈરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો તે બૈરી પોતાના દિકરાની રાજીવિના પોતાના ધણીના દેવામાં આપે નહી.

૭. જેને પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને ફારગતી લીધી, ને પછી તે ભત્રીજો મરે લારે તે માલ શાસ્ત્રથી જેનો ઠરે તે લે.

૮. જે બે ભાઈઓએ એકઠા રહીને જેણે જે પેદા કરીધું તે મુઆ પછી જે ભાઈ રહ્યો તે વારસ છે, ને જે મુઆ તેની સ્ત્રીને તે પાળે.

૯. જે મુઆ તેની મા તથા ધણિયાણી છે, ને તેનો વારસ જે શાસ્ત્રથી લખ્યા પ્રમાણે (જે) ઠરે તે.

૧૦. જેને છોકરી સકાંકણી પરણાવી, ને પછી તે છોકરી મરે લારે તે ધરણું દાન કરીને આપ્યું છે, વાસ્તે તેના ધણીને તે માલ પોહોંચે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરીનો ચાલજ નથી.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.

૧૩. અપંગને વારસો શાસ્ત્રની રીતે પોહોંચતો નથી.

૧૪. જેને સાવકી મા છે તથા વિધવા સ્ત્રી છે, લારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ ઠરે તે થાય.

૧૫. જે કોષ્ટ બાપ જીવતા મરી જાય લારે તેની મા છતાં તેની ધણિયાણી વારસ થતી નથી.

૧૬. જે કોષ્ટ બે ભાઈ વગર વેહેયણ મરે લારે તેનો બીજો ભાઈ જીવે છે તે વારસ છે; ને મરનારની છોકરીનું રીત પ્રમાણે પાલણ કરે.

૧૭. વેહેયણ કરીને જે મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાય છે.

૧૮. જે સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહી તેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો પોહોંચે નહી.

૧૯. જેને બે બેહેન છે ને તે બેહુને એકએક દિકરા છે લારે જેને દાનની રીતે આપે તો આપી શકે, ને વારસામાં તો બેહુ સરખા છે.

૨૦. જેને એક બેહેન જીવતી છે, ને બીજી બેહેન બેનો એકએક દિકરા છે તેમાં વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે ઠરે તે થાય.

૨૧. જે મરનારના દિકરાની સ્ત્રી છે ત્યાં લગી મરનારના દિકરાની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨૨. જેને પોતાના દિકરાની વિધવા સ્ત્રી છે, તથા બીજા દિકરાની દિકરીઓ છે તે મધે શાસ્ત્રથી જે ઠરે તે વારસ.

૨૩. જે શખસ જુદો રહીને મરે ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૨૪. ગોરપદાંતી વારસ સ્ત્રી જીવે ત્યાં લગી થાય છે.

૨૫. જે બે ભાઈઓ મરી ગયા ત્યારે તેના માલની વારસો બે ભાઈની ધણિયાણી સરખે ભાગે છે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે ત્રણ ઐરી કરવાનો માલ નથી.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ આજ લગી દિકરાને કાઢાડી મુક્યો નથી.

૨૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

ગ્રાહણ-ઔદિચસહસ્ર ખંભાતી ધંશામ-લિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૪.

૧. જે પુરૂષ અપુત્ર મુઓ, ઘરમાંથી નીસરી ભાઈઓથી જુદો રહીને પોતીકી મીલકત વેહેચી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, ને તે મુએ-ધણીનો ભાઈ વારસ.

૨. ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, પણ પતિત થઈ તો ધણીનો ભાઈ વારસ થાય.

૩. મરનારને છોકરાં ન હોય તો બેહેન વારસ થાય, મોસાળનો માલ છે તેની.

૪. મરનાર આઈને છોકરાં ન હોય તો તે પૈસા આપના ખરચ વિગેરે કરતાં વધતા હોય તો પાછો આપને ઘેર જાય.

૫. જે સ્ત્રીને પોતાના પિતાનો વારસો મળ્યો તેમાં તે સ્ત્રી સ્વતંત્ર છે, ને ધણીનું દેવું આપવામાં તો વાજખી દેવું હોય ને દ્રવ્ય સ્વામીનું પરલોક રાખતાં પોતાની પ્રસન્નતા હોય તો આપે.

૬. જ્યારે દારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપે ત્યારે તે ભત્રીજાની સત્તા થઈ, ને તે ભત્રીજો મુઆ પછી શાસ્ત્રમાં કહેલા વારસ તથા ભાણુજ નહીં હોય ત્યારે તે માલ તેના કાઠા પાસે પાછો જાય.

૭. જે ધણીએ પોતીકી જાતે પેદા કરેલું હોય ને ભાઈઓમાં એકઠો રહેતો હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ તેનો ભાઈ છે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે, તેના છોકરાઓનું રૂકુંબુંકું કસ કરે.

૮. વારસ તો સાસુ છે. સાસુ મુઆ પછી વડુ વારસ થાય ને મરનારનો તેટલો માલ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને સ્થાવર આદિ માલમાં સાસુનું તથા વડુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજખી દાનધર્મ ને વિક્રય કરે, શા માટે જે વડુ મુઆ પછી મરનારની નણુંદ હોય તો વારસ છે.

૯. તે માલ, ધણી તેનો લે, ચોરીમાં દાન કસું તેટલું.

૧૦. વારસ તો ઐરી ખરી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તદ્દરકે કાંઈ કરે નહીં. તે ઐરી પછી તે છોકરી વારસ છે. ને તે છોકરીનું રૂકું બુંકું કારજ સાવકી કરે.

૧૧. ધણિયાણી જતાં છોકરી વારસ ન થાય.

૧૨. એક માહાપાપી શિવાય એવા લોકો બ-બેલા છે તે વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૧૩. બનોને બરાબર પોહોંચે.

૧૪. એનો જવાબ આઠમી કલમે છે, પછી છોકરી છે.

૧૫. ભાઈ વારસ ને છોકરી તો રૂડો જુડો ખરચ કરે.

૧૬. વેહેચણુ કરીને મુઆ તેની છોકરી વારસ છે.

૧૭. ન પોહોંચે.

૧૮. એક ભાણુજ ઉપર વત્તો મમત હોય તો જી-જવી તેને વધારે આપે તો આપી શકે છે, પણ ભાગમાં તો સમાન છે.

૧૯. મરનારની ક્રિયા કરતાં જે વધે તેમાં સર્વેને બરાબર હક છે.

૨૦. મરનાર શખસને પુત્ર તથા પતિ તથા પુત્રી તથા દોહિત્ર તથા બાપ તથા મા તથા સગા ભાઈ તથા સગા ભાઈના છોકરા તથા આપની મા મનુ-ખના કમ પ્રમાણે ન હોય ને વિભક્ત હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

* અસલમાં “દાનાં ધન નીકળે” લખ્યું છે.

૨૧. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે. પણ મરનારની છોકરીના છોકરાં બેઠે અપ્રજ હોય તો અન્યાયે માલ વાવરે નહી, કાંજે તે પછી મૂળ ધણીના હોદિત્ર વારસછે.

૨૨. વારસ તો દિકરાની વહુ, પણ ખીજ દિકરાની ત્રણ દિકરીછે તેનો યોગ્ય ખરચ આવે તે કરે. કાકી અપ્રજ હોય તો અન્યાયે કાંઈ વાવરે નહી, શામાટે જે પછી તે છોકરીઓ વારસછે.

૨૩. હા. લઈ શકેછે.

૨૪. હા. સ્ત્રી થાયછે.

૨૫. હા. મંજુર છે-મજે.

૨૬. સધળીઓ મળીને ચલાવે તેમાં વડી યોગ્ય હોય તો તે મુખ્ય અધિકારીછે.

૨૭. કુમારેં ચાલે તો કાહાડી મુકે, ને વારસો તો માહાપતિત થયાવિના જતો નથી.

૨૮. વારસોજ પોહોંચેછે. ન પોહોંચે પતિતને.

૨૯. બાપ વારસ થાય.

એ ઉપર લખેલા વારસાના જવાબનો સારાંશ એ જે એક પુત્રપૌત્ર શિવાય ખીજ ઉતરતા વારસ લોકો કોઈનો વારસો પામે ને માલ ધણીનો ઉતરકિયાનો ખરચ કરે, ને તેની મીલકત પ્રમાણે દેવું હોય તે આપે, પણ પોતાના માલમાંથી કોઈ આપે નહી.

બ્રાહ્મણ-ઔદિયટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૫.

૧. વેહેચણુ કચ્છા પછી મરી જાય તો તે મરનારની ધણિયાણી વારસ છે.

૨. ધણિયાણીને કાહાડી મુકી હોય ને મરી ગયેા ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. મરનારની બેહેનને વારસો પોહોંચેછે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે ખરું.

૫. પુત્રની રજાવિના અપાય નહી.

૬. શાસ્ત્રમાં ઠરે તે લે.

૭. તેનો ભાઈ વારસછે, પણ મરનારની સ્ત્રીને પામે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે વારસ.

૯. ધરેણું કન્યાદાન મધે આપ્યું તે ધણીનું છે.

૧૦. છોકરીનું પશ્ચિત કાહાડીને મીલકત હોય તે અડધોઅડધ વેહેચી લે.

૧૧. ઉપરની કલમમાં જવાબ છે.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૩. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે વારસ થાય.

૧૪. વારસ તો સાસુ છે, પણ દિકરાની દિકરીને પરણાવે.

૧૫. વારસ તો ભાઈછે, પણ મરનારની દિકરીનું ન્યાતરીત પ્રમાણે પાલણુ કરે.

૧૬. મરનારની દિકરી વારસછે.

૧૭. શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોહોંચતું નથી.

૧૮. દાનમાં તો આપે તો આપી શકેછે, ને વારસ તો બેહુ સરખાછે.

૧૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે થાય.

૨૦. ભાઈને કોઈ નહી હોય તો બેહેન વારસ થાય.

૨૧. વારસ કરે તો થાય.

૨૨. વિધવા સ્ત્રીને પોહોંચેછે.

૨૩. તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨૪. વારસ તો થતી નથી, પણ જે વારસ થાય તે અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨૫. બેહેન [અને] બૈરી વેહેચી લે.

૨૬. જેને ધણી સોંપી જાય તે ધર ચલાવે.

૨૭. નાલાયક જણીને કાહાડી મુકેા હોય તોએ તેના બાપનો વારસો તેને પોહોંચેછે.

૨૮. ઉપરની કલમમાં જવાબછે,

૨૯. મરનારનો બાપ વારસ થાયછે.

બ્રાહ્મણ-શિહોરા ઔદિય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૬.

૧. જે પુરૂષ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણુ કરીને મુઝો ત્યારે તેની ધણિયાણી તેના માલની વારસ થાય છે-(છોકરા હોય.)

૨. જે(ણે) પોતાની ધણિયાણીને મોટા અપરાધવિના કાહાડી મેલેછે ને તે પુરૂષ પોતાના ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને જુદો હોય તો તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય.

૩. જેની સગી બેહેન છે તથા વિધવા કાકી છે તેના મોસાળમાં માલ લાવીને મરીગયો ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૪. પોતાનો ભાઈ સર્વથી જુદો હોય ને બીજો કોઈ મુખ્ય વારસ નથી ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૫. જે બૈરીને પિંહેરનો માલ આવ્યો છે તે બાઈ મરે ત્યારે તે માલનો વારસ શાસ્ત્રથી ઠરે તે ખરો.

૬. જે બૈરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો તે બૈરી પોતાના દિકરાની રાજવિના પોતાના ધણીના દેવામાં આપે નહીં.

૭. જેણે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને ફારગતી લીધી ને પછી તે ભત્રીજાને મરે ત્યારે તે માલ શાસ્ત્રથી જેનો ઠરે તે લે.

૮. જે બે ભાઈઓ એકઠા રહેતા જેણે જે પેદા કીધું તે મુઆપછી જે ભાઈ રહ્યો તે વારસ છે, ને જે મુઆ તેની સ્ત્રીને પાળે.

૯. જે મુઆ તેની મા તથા ધણિયાણી છે તેમાં વારસ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે જે ઠરે તે.

૧૦. જેણે છોકરી સકાંકણી પરણાવી છે તે છોકરી મરે ત્યારે તે ધરણું દાન કરીને આપ્યું છે વાસ્તે તેના ધણીના તે માલ પોહોંચે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે ધણિયાણીનો ચાલજ નથી.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતીજ નથી.

૧૩. અપંગનો વારસો શાસ્ત્રની રીતે પોહોંચતો નથી.

૧૪. જેને સાવકી મા છે તથા વિધવા સ્ત્રી તેની છે તે[ના] વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ ઠરે તે થાય.

૧૫. જે કોઈ બાપ જીવતા મરી જાય ત્યારે તેની મા છતાં તેની ધણિયાણી વારસ થતી નથી.

૧૬. જે કોઈ બે ભાઈ વગર વેહેચણુ કરે તો તેમાં જે ભાઈ મુઆ તેનો બીજો ભાઈ જે જીવે છે તે વારસ છે, ને મુઆ તેની છોકરીનું રીત પ્રમાણે પાલણુ કરે.

૧૭. વેહેચણુ કરીને જે મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાય છે.

૧૮. જે સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહી તેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો પોહોંચે નહીં.

૧૯. જેને બે બેહેન છે ને તે બેહુને એક એક દિકરા છે ત્યારે જેને દાનની રીતે આપે તો આપી શકે, ને વારસામાં તો બેહુ સરખા છે.

૨૦. જેને એક બેહેન જીવતી છે ને બીજી બેહેનનો એક દિકરો છે તેમાં વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે થાય છે.

૨૧. જે મરનારને દિકરાને સ્ત્રી છે ત્યાં લગી દિકરાની દિકરીનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૨૨. જેને પોતાના છોકરાની વિધવા સ્ત્રી છે તથા બીજી દિકરાની દિકરીઓ છે તે મધે શાસ્ત્રથી ઠરે તે વારસ.

૨૩. જે શખસ જુદો રહીને મરે ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૨૪. ગોરપદાંતી વારસ સ્ત્રી જીવે ત્યાં લગી થાય છે.

૨૫. જે બેહુઓ ભાઈ મરી ગયા ત્યારે તેના માલની વારસો બેહુની ધણિયાણીઓ સરખે ભાગે છે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે ત્રણ બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી કોઈએ દિકરાને કાઢી મુક્યો નથી.

૨૮. એનો જવાબ પાછલી કલમમાં છે.

પ્રાણણ-ઔદિય સહસ્ર અમદાવાદી ઈશા-
મળિયા પટેલ બહુચરાજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૮.

૧. જે પુરૂષ અપુત્રવાળો મરી ગયો, ધરમાંથી નીસરી ભાઈઓથી જુદો રહીને પોતીકી મીલકત વેહેચી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, ને તે મુઆ ધણીનો ભાઈ વારસ.

૨. જે પુરૂષ પોતીકી ધણિયાણીને કાઢાડી મુકી હોય ને તે પતિત થઈ હોય તો તેનો વારસ તેનો ભાઈ થાય.

૩. મોસાળનો માલ હોય તો તે ભાઈ મુઆ પછી તેને છોકરાં ન હોય તો તેની બેહેન લે.

૪. જે બૈરી પોતીકા બાપનો વારસો લાવી હોય ને તેને છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તો તે પૈસા બાપના ખરચવિગેરે કરતાં વત્તાં હોય તો પાછા બાપને ઘેર જાય.

૧૫. મરનાર શખસને પુત્ર તથા પત્નિ તથા પુત્રી તથા દોહિત્ર તથા આપ તથા મા તથા સગા ભાઈ તથા સગા ભાઈના છોકરા તથા આપની મા-મયુખના ક્રમ પ્રમાણે ન હોય ને વિભક્ત હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૧૬. જે સ્ત્રીને પોતાના પિતાનો વારસો મળ્યો તેમાં તે સ્ત્રી સ્વતંત્ર છે. ને ધણીનું દેવું આપવામાં તો વાળખી દેવું હોય ને દ્રવ્ય સ્વામીનું પરલોક રાખતાં પોતાની પ્રસન્નતા હોય તો આપે.

૧૭. બ્યારે દ્વારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપે ત્યારે તે ભત્રીજાની સત્તા થઈ ને તે ભત્રીજો મુઆપછી શાસ્ત્રમાં કહેલા વારસ; તથા બાણજી નહીં હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે પાછો જાય.

૧૮. ધણીએ પોતીકી જાતે પેદા કરેલું હોય ને ભાઈઓમાં એકઠા રહેતા હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ તેનો ભાઈ છે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે, તેના છોકરાઓનું રૂંડું ભુંડું કૃત્ય કરે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં વારસ તો સાસુ છે. સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય ને મરનારનો તેટલો માલ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરંચ કરે, ને સ્થાવર આદિ માલમાં સાસુનું તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે જેરવાળખી દાનધર્મ ને વિક્રય કરે, શામાટે જે વહુ મુઆ પછી મરનારની નણુંદ હોય તો વારસ છે.

૨૦. જે છોકરીને સકાંકણી પરણાવી છે તે છોકરી મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલીક પોતીકા ધણી છે, દાન ઈચ્છું તેટલું જ.

૨૧. વારસ તો ઐરી ખરી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે કાંઈ કરે નહીં, તે ઐરી પછી તે છોકરી વારસ છે સહી, ને તે છોકરીનું રૂંડું ભુંડું કારજ સાવકી મા કરે.

૨૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.

૨૩. એક માહાપાપી શિવાય એવા લોકો લખેલા છે તે વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૨૪. ખંનેને ખરાબર પોહોંચે છે.

૨૫. એનો જવાબ નવમા આંક પ્રમાણે, પછી છોકરી છે.

૨૬. ભાઈ વારસ છે, ને છોકરીનો રૂંડો ભુંડો ખરચ કરે.

૨૭. વેહેચણુ કરીને મરી જાય તેની છોકરી વારસ છે.

૨૮. નથી પોહોંચતો.

૨૯. અગર એક ભાણેજ ઉપર વત્તા મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકે છે, પણ વિભાગમાં તો સમાન છે.

૩૦. મરનારની ક્રિયા કરતાં જે વધે તેમાં ખરાબર હક છે સર્વેનો.

૩૧. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે, પણ મરનારની છોકરીના છોકરાં બેઠે અપ્રજ હોય તો અન્યાયે માલ વાવરે નહીં, કાંજે તે પછી મૂળ ધણીના દોહિત્ર વારસ છે.

૩૨. વારસ તો દિકરાની વહુ છે, પણ બીજા દિકરાની ત્રણ દિકરી છે તેમાં ચોગ્ય ખરચ આવે તે કરે. કાકી અપ્રજ હોય તો અન્યાયે કાંઈ વાવરે નહીં, શા માટે જે પછી તે છોકરીઓ વારસ છે.

૩૩. હા. લઈ શકે છે.

૩૪. હા. સ્ત્રી થાય છે.

૩૫. હા. મંજુર છે.

૩૬. સધળીઓ મળીને ચલાવે, તેમાં વડી ચોગ્ય હોય તો તે મુખ્ય અધિકારી છે.

૩૭. કુમાર્ગે ચાલે તો કાહાડી મુકે; ને વારસોતો માહાપતિત થયાવિના જતો નથી.

૩૮. વારસોજ પોહોંચે છે તો બીજું શું લખીએ ? ન પોહોંચે પતિતને.

૩૯. આપ થાય.

એ ઉપર લખેલા વારસાના જવાબનો સારાંશ એ જે એક પુત્રપૌત્ર શિવાય બીજા ગૌણ કહેતાં ઉતરતા વારસ વારસ લોકો કાઢીને વારસો પામે તે માલ [માંથી] ધણીનો ઉતર ક્રિયાનો ખરચ કરે, ને તેની મીલકત પ્રમાણે દેવું હોય તે આપે, પણ પોતાના માલમાંથી કાંઈ આપે નહીં.

* સંબંધ એતાં ૫ મા જવાબ ૨૦ મા સવાલનો છે. ૬ કો જવાબ ૫ મા સવાલનો છે, અને એ પ્રમાણે ૨૦ મા જવાબ સુધી ઉતરોત્તર સમજવું. ૨૧ મા જવાબથી અનુક્રમ ખરાબર છે.

† અસલામાં “દાના ધમન વિદ્યે” આ પ્રમાણે છે.

**બ્રાહ્મણ-ઔદિયસહસ્ર અમદાવાદીનો
જવાબ.**

પ્રકાર “ગ.” અંક ૯

૧. જે પુરૂષ અપુત્રવાળો મરી ગયો ને ઘરમાંથી પોતીકા મીલકત વેહેતી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની ધણિયાણી છે.

૨. જે પુરૂષ પોતીકા ધણિયાણીને કાલડી મુકી હોય તો તેનો વારસ તેનો બાઈ થાય.

૩. જેને સગી બેહેન છે ને વિધવા કાકી છે ને મો-સાળનો પૈસો લાવીને મરી ગયો સારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોહોંચે તે લે.

૪. જે ઘેરી પોતીકા આપના ઘરમાંથી પૈસો લાવી હોય ને છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તો તે પૈસા ધર્મ તથા ખરચ વિગેરે કરતાં વધ્યા હોય તો આપના કુળમાં જાય.

૫. જે ઘેરીને પોતીકા આપનો સ્થાવર માલ મળ્યો તે પોતીકા ધણીને મીથે અવધડ પડી હોય તો અપાય, પોતીકા દિકરાને મોહોડા આગળ રાખીને આપે, કદી દિકરા ના કહે તો દિકરાનું ચાલે નહી.

૬. જેણે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને કારગતી લીધી ને પછી તે ભત્રીજાને મરી ગયો ને ભત્રીજાને પુત્ર નથી તે માલ શાસ્ત્રથી ઠરે તે લે.

૭. જે ધણીએ પોતીકા જાતે પેદા કરેલું હોય ને બાઈઓમાં એકઠા રહેતા હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો સારે તેનો વારસ તેનો બાઈ છે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે.

૮. જે શખસ માને ને ધણિયાણીને મુકીને મરી ગયો સારે તેનો વારસ શાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે લે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી પરણાવી છે તે છોકરી મરી ગઈ સારે તેનો માલીક તેનો ધણી છે-દાન કર્યું તે સાર.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ નથી.

૧૨. એવાને વારસો પોહોંચતો નથી પણ તેને પાળવો જોઈએ.

૧૩. એનો જવાબ પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે. વિધવા સ્ત્રી તથા સાવકી મા છે તેને વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૪. જે કાંઈ આપ છતાં મરી ગયો સારે તેની મા છતાં તેની સ્ત્રી વારસ થતી નથી.

૧૫. (જે કાંઈ) બે બાઈ વગર વેહેતી કુરે જે બાઈ મરી ગયો તેનો બીજો બાઈ જીવતો છે તે વારસ છે, તે મરનારની છોકરીનું તે રીત પ્રમાણે પાલણુ કરે.

૧૬. વેહેતી કરીને મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાય.

૧૭. જે ઘેરી પતિત થઈને ન્યાત બાહાર રહી તેનો વારસો પોહોંચે નહી.

૧૮. કાંઈ શખસને બે બેહેનો છે ને બંનેને અકુકા દિકરા છે સારે તેમાં એક બેહેનના દિકરાને દાન કરીને આપે તો આપી શકે છે ને વારસમાં બંને સરખા છે.

૧૯. જેને એક બેહેને જીવતી છે ને બીજી બેહેનને છોકરા છે તેમાં વારસ બંને સમાન છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ભાઈને કાંઈ નહોય સારે બેહેન વારસ થાય.

૨૧. જે મરનારને દિકરાની સ્ત્રી છે સારે મરનારની દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચે નહી.

૨૨. જેને પોતાના છોકરાની વિધવા સ્ત્રી છે તથા બીજા દિકરાની ૩ છોકરી છે સારે તેની વારસ તો બાઈ છે, પણ પેલી છોકરાઓનો સંસારનો વેહેવાર સાચવે, કદી વેહેવાર સાચવે નહી તો તેને અડધો હિસ્સો આપે.

૨૩. જીવે રહીને મરે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચે.

૨૪. ગોરપદાંની વારસ સ્ત્રી જીવતાં લગી થાય.

૨૫. બે બાઈ એકઠા હોય ને મરી જાય સારે તેની સ્ત્રી બંનેને વારસો સરખે ભાગે છે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં જેને સ્ત્રી બે ત્રણ હોય ને તે મરી જાય સારે જે સંસારીક વેહેવારમાં સમજી છે તે કારભાર ચલાવે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી તો જવાબ શું લખીએ ?

૨૮. જેનો વારસો ન પોહોંચે તો તેનું ભરણુપોષણુ કરે.

૨૯. જીવે રહેનારની સ્ત્રી તથા છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તેનો વારસ માબાપ છે.

આદ્ય-મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૭.

૧. રોટલા ખરચ મીલકતમાંથી ખાય ને મીલકત હોય તેનો વારસ ભાઈ છે.
૨. હા. તે માલ ધણિયાણી લે.
૩. આપના કુળનો માલ છે તે આપના કુળમાં જાય.
૪. તે માલની ધણી બેહેન છે, શા વાસ્તે કે મોસાળની મીલકત છે તેથી.
૫. હા, આપી શકેછે; શા વાસ્તે કે પોતાના આપની મીલકત છે તેથી આપી શકેછે.
૬. ભાઈના વંશમાં પિત્રાઈ ગોત્રાઈ ભાણેજ, ભાણેજના વંશમાં હરેક કોઈ છે નહીં તો બેહેન ભાઈની વારસ મુકરર છે.
૭. જો તે માલનો આપનાર વધતી પેહેડીએ હોય તો તેનો દરજ્જો પોહોંચતો નથી, અગર પાસે પેહેડી પોહોંચેછે તો તેનો ધણી તે આપનાર શખસ છે.
૮. જુદા રહે તો ભોળાઈ દિયેર અડધો અડધ લે.
૯. મા ને ધણિયાણી બે જણ વારસ છે.
૧૦. સકાંકણી અમારામાં બેસાડતા નથી.
૧૧. છોકરી વારસ છે, ધણિયાણી છે તે રોટલાની સરીગત છે.
૧૨. હિરસો આપવો મુકરર નથી. સાવકી માનો હક છે તે અન્નવસ્ત્ર ને રહેવા ઘર-તેટલો દરજ્જો છે.
૧૩. હા. વારસો પોહોંચેછે.
૧૪. સ્ત્રી તથા મા બન્ને વારસ છે.
૧૫. સાસુ વહુ વિધવા છે તો મીલકતના ધણી ર છે. એ બેની કળરજાએ છોકરી વારસ છે.
૧૬. ભાઈ મરી ગયો તેની છોકરી છે ને બીજો ભાઈ છે ને વેહેચ્યું નથી તેથી ભાઈ વારસ છે.
૧૭. વેહેચ્યું કચ્છા પછી મરી ગયો હોય તો તેની માલમીલકતનો વારસ ભાઈ છે.
૧૮. ધણિયાણી વટલી ગઈ ને ન્યાત બાહાર છે, ને ધણી મરી ગયો ત્યારે તેના વારસ પિત્રાઈ છે.
૧૯. એક શખસને બેહેનના બે છોકરા છે તો તેના વારસ બે બેહેનના છોકરા બરાબર અડધો અડધ છે.
૨૦. એક શખસને એક બેહેન જીવે છે ને બીજી બેહેનનો છોકરો છે તેથી તેના વારસ માસી ભાણેજ બે ધણી બરાબર છે.

૨૧. કોઈ શખસને છોકરાની વહુ વિધવા છે ને છોકરીનો છોકરો છે પણ વારસ તો વહુ વિધવા છે.
૨૨. કોઈ શખસને એક છોકરાની ૩ છોકરી છે, ને બીજા છોકરાને વિધવા સ્ત્રી છે, તે સ્ત્રી છે તે મીલકતની વારસ છે.
૨૩. કોઈ શખસ મરી ગયો તેની ધણિયાણી હાજર છે તેથી તેની મીલકતની ધણી ધણિયાણી છે.
૨૪. ધણી મરી ગયો હોય તો જજમાન વૃત્તિની વારસ ધણિયાણી છે.
૨૫. બે ભાઈ મરી ગયા છે તેમાં બે ભાઈની ધણિયાણી છે ને માલમીલકત એક બેરીના કબજામાં છે તો પણ તે મીલકતના ધણી બે જણ અડધો અડધ છે.
૨૬. અમારામાં બીજી સ્ત્રીનો ચાલ નથી.
૨૭. ગમે તે કારણે છોકરાને કાઢાડી મેલો તો પણ આપની મીલકતના વારસ છોકરા છે.
૨૮. વારસો પોહોંચેછે.
૨૯. માબાપ બે તેના વારસ છે.

આદ્ય-મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.”

અંક ૧૦.

૧. જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૨. નો જવાબ ”
૩. નો જવાબ ”
૪. નો જવાબ ”
૫. નો જવાબ ”
૬. નો જવાબ ”
૭. નો જવાબ ”
૮. નો જવાબ ”
૯. નો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૧૦. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં તેજ પ્રમાણે છે.
૧૧. નો જવાબ ”
૧૨. નો જવાબ ”
૧૩. નો જવાબ ”
૧૪. માનો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૧૫. માનો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
 ૧૭. નો જવાબ
 ૧૮. નો જવાબ
 ૧૯. નો જવાબ
 ૨૦. નો જવાબ
 ૨૧. નો જવાબ
 ૨૨. નો જવાબ
 ૨૩. નો જવાબ
 ૨૪. નો જવાબ
 ૨૫. નો જવાબ
 ૨૬. નો જવાબ
 ૨૭. નો જવાબ
 ૨૮. નો જવાબ
 ૨૯. નો જવાબ

બ્રાહ્મણ-મોઢ આતુરવેદી અમદાવાદી સુ-
રતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૧.

૧. વારસ થાય તથા બાઈને રાજકદૈવક થાય
લારે તેના દિયેર જોડ હોય તે વારસ થાય.
૨. બાઈ નહી હોય તો પોહોંચે, નહી તો તેના
પક્ષાંની વારસ.
૩. બેહેનને પોહોંચે.
૪. પિહેરિયાં માગે તો લે, નીકર તેના ધણીના ધ-
રમાં રહે.
૫. આપી શકતી નથી, તથા દિકરા નાહનો અ-
ણસમજી છે લારે માની નજરમાં આવે તો કરે.
૬. બેરી નહી હોય તો પાછું તેનો કાકો લે.
૭. તેના પૈસા તેની સ્ત્રી પાસે રહે, તથા દિયેર
તથા જોડની રજાવિના પિહેર પૈસા લઈ જવાય નહી.
૮. વારસો તેની માનો પોહોંચે, ને માની વા-
રસ વહુ.
૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી તો
શું લખીએ ?
૧૦. વારસ ધણિયાણી છે.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં સાવકી મા છતાં દિકરી
વારસ થઈ શકતી નથી તો હિસ્સો શાનો આપે ?
૧૨. પોહોંચે.

૧૩. એકદો રહેતો હોય તો માનો તથા ધણિયા-
ણીનો વારસો પોહોંચે તેમાંથી જુદો રહીને વેહેયણ
કરીને મરી ગયો હોય લારે ધણિયાણીનો વારસો પો-
હોંચે.

૧૪. મરનારની મા વારસ, તેના મુઆ પછી તેની
વહુ વારસ, ને દિકરીનો વેહેવાર મરનારની મા કરે.

૧૫. બાઈ વારસ છે, પણ દિકરીનો વેહેવાર તેના
આપની પેઠે કાકો કરે.

૧૬. પોતાની હયાતિમાં વારસ દિકરીના દિક-
રાને કર્યો હોય તો થઈ શકે, નીકર બાઈ વારસ છે.

૧૭. વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૮. ધણીની મરજીમાં આવે તો એકને આપે,
નીકર બંનેને આપે; ને જીવતાં કોઈને આપ્યું નહી
હોય તો બંને વેહેચી લે.

૧૯. મરનારને ગમે તો ત્રણોને વારસ કરે ને
ગમે તો એકને વારસ કરે.

૨૦. મરનારને કોઈ હોય નહી લારે તેનો વારસો
બેહેનને પોહોંચે.

૨૧. દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૨૨. દિકરાની સ્ત્રીનો વારસો પોહોંચે, ને દિકરી

૩ મજકુરનો આવ્યો ગયો ખરચ તે કાકી કરે.

૨૩. લઈ શકે.

૨૪. થાય છે.

૨૫. હિસ્સો બરાબર મળે.

૨૬. ધણી સોંપી ગયો હોય તે ચલાવે, નહીતર
ત્રણો સમજણથી ચલાવે.

૨૭. તેને વારસો પોહોંચે.

૨૮. વારસો પોહોંચે તો તેનાજ ભરણપોષણું
શું લખીએ ?

૨૯. આપ તથા મા બંને જણ થાય.

બ્રાહ્મણ-મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ગ.” અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં એવું કેય છે નહી, ને એવું
હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણીએ ધણિયાણીને કાઢી
મુકી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી.
૪. ભાઈને છોકરા નહીં હોય સારે બેહેન વારસ થાય.
૫. જે બૈરી પોતાના આપનો માલ લાવીને મરી ગઈ તે માલ પાછો કાંઈ આપના કુળમાં જતા દીઠો નથી.
૬. એવું અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી થયું નથી.
૭. બત્રીગના વારસ જે હોય તે લે છે.
૮. આજ સુધી એવો ટપો દીઠો નથી.
૯. મા છતાં ધણિયાણી વારસ થતી નથી.
૧૦. જે કોઈ સકાંકણી બેસાડે તેના આપને ધરેણું પાછું લેવું ઘટારત નથી.
૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે ધણિયાણી થતી નથી.
૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.
૧૩. એવો હોય તેને એકઠો રાખીને પાળે.
૧૪. નવમી કલમમાં એનો જવાબ છે.
૧૫. અમારી ન્યાતમાં દીઠું નથી.
૧૬. એકઠા છતાં મરી ગયો હોય તેનો વારસ તેનો ભાઈ છે.
૧૭. વેહેચણુ કસ્યા પછી મરે તેનો વારસ શાસ્ત્રી ઠરે તે.
૧૮. જે બૈરી પતિત થઈને ન્યાત બાહાર રહી તેનો વારસો પોહોંચે નહીં.
૧૯. આપનાર ધણી મુખસાર છે.
૨૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.
૨૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.
૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.
૨૩. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.
૨૪. બૈરીને ગોરપદાનો વારસો નથી.
૨૫. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.
૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી થતી નથી.
૨૭. આજલગી કોઈએ દિકરાને કાઢી મુક્યો નથી.
૨૮.
૨૯. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩.

*૧-૧૩. વારસા સંબંધી સવાલનો જવાબ એ જે શાસ્ત્ર આધારે જે કાંઈ નીકળે તે કબુલ છે, તેર (૧૩) સવાલનો એ છે.

બ્રાહ્મણ-ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્યા પછી અપુત્ર મરી ગયો હોય તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે. સ્ત્રી મુઆ પછી તેના વારસ સાત પેઢી લગીના કુટુંબી છે. સ્થાવર નહીં અપાય તથા જંગમ મીલ-કતમાંથી દિકરી તથા દોહિત્રને માલ ઉઠાવીને આપે તેમાં કુટુંબીનો અટકાવ ચાલે નહીં. જેને કુટુંબી નહીં હોય તેની વારસ દિકરી શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણુ કર્યા વગર કોઈ શખસની સ્ત્રી બાળરાંડ હોય સારે તેનો વારસો પો-હોંચતો નથી. માથાઓઢણાંનો ચાલ નથી, તોએપણુ ધણીને ઘેર આવીને રહે તો રાટલા ખાય, અગર મા-સપક્ષ રહીને જાય તો લુગડું કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો હોય સારે તેની સ્ત્રીને પોહોંચે ને સ્ત્રી નહીં હોય તો મરનાર પુરુષની મા, માસીઓ તેને પુગે, તેઓ નહીં હોય તો મરનારની બેહેનને પુગે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સ્ત્રીને પિહેરથી વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળ્યો હોય ને તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી ગઈ હોય સારે તેનો માલ તે મરનારની બોલાદને પુગે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એકઠા ભાઈ છતાં એક ભાઈએ પોતીકા સ્વબાહુ પરાક્રમે દ્રવ્ય પેદા કર્યું હોય ને તે અપુત્ર મરી ગયો તેનો વારસો સ્ત્રીને પોહોંચતો નથી; અગર તે સ્ત્રીને પુત્રી હોય તો તેનું પાલણુ પિતા પ્રમાણે કરે.

* મૂળ પ્રશ્નના પ્રશ્નો ૧૨ છે, પણ જુલમાં ૧૩ લખ્યા છે.

૬. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસની સ્ત્રી અથવા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તેની વારસ તેની મા, તેની મા ગુજરી પછી તેની સ્ત્રી વારસ છે.
૭. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલ્લો તથા બે-હેરા એ વિગરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેવા તે દોષવાળાને વારસો પુગે.

૮. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંતો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંતો વારસ તેનો છોકરો, અગર છોકરો નહી હોય તો તેના પક્ષાંતો વારસ-પિહેરમાં પસંદ ગયું હોય તો પિહેરિયાં ક્રિયા કરે, અગર સાસરે ગયું હોય તે સાસરિયાં ક્રિયા કરે, ને પેહેરામણી જેને આપી હોય તેની, ને સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા સ્ત્રીને મોસાળું કર્યું હોય તો તેના છોકરાનું.

૯. અમારી ન્યાતિમાં આજદિન સુધી એવું કર્યું નથી તો તો અમે એની વિધિ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતિમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગરે સ્થાવર માલનો વારસો બાઈ ધણીનું નામ રાખીને રહે તો તેને વારસો મળે, ને પિહેરમાં રહે તો વારસો મળે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતિમાં જે કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય તેને વારસો પુગે નહી.

૧૨. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસનો પુત્ર નાલાયક હોય ને કાહડી મુકે તો એ તેનો વારસો પોહાંચે છે.

બ્રાહ્મણ-તવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૭.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ છે તે તો છે, ને નહી હોય તો જીવતાં મુખત્યાર કરે તે ખરો, ને જીવતાં ન થયો તો ન્યાત વારસ છે.

૨. ધણીનો પૈસો હોય તે ધણિયાણી ભોગવે, મુઆ પછી તેનો વારસ હોય તે ભોગવે.

૩. જેને મોસાળના કુળમાંનો વારસો મળ્યો હોય તે પાછો મોસાળના કુળમાં જાય નહી, ને સંતાન રહિત હોય તો તેની બેહેનનું પોહાંચે.

૪. અમારી ન્યાતિમાં એવું કાંઈ આજદિન સુધી નથી.

૫. બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. સાસુની વારસ વહુ, ને વહુની વારસ સાસુ.

૭. દોષ વિગરે હોય-જેને વારસાનો હક છે તે લે ને લઈ શકે છે.

૮. પક્ષાંતો વારસ સાસરિયાં એવું તો અમારામાં છે નહી.

૯. જે કાંઈ કૃષ્ણાર્પણ કરે છે તે કાંઈ પાશુ કેતા નથી.

૧૦. પોતાના ધણીની સ્થાવર તથા જંગમ વૃત્તિ પોહાંચે છે.

૧૧. જે ધણીને ન્યાતબાહાર કાઢાડે તે પોતાના વારસાનો હક લે છે, ન્યાતને જવાબ દે ને વારસો લે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક બણીને કાહડી મુક્યો હોય તો તેનો વારસો ઉઠે નહી.

બ્રાહ્મણ-ભટ મેવાડા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતિમાં ધણી મુખત્યાર છે, જેને વારસ કરે તે થાય છે. ને ધણી વારસ કર્યાં વિના મરી ગયો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય તે કબુલ છે.

૨. જે બૈરીને વારસો નથી પોહાંચતો તેને માથા આળવાના સખખથી ભરણપોષણ આપે છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો દાનની રીતે મળ્યો હોય તો આપના કુળમાં રહે, ને તે રીતે ન મળ્યો હોય તો મોસાળ જાય; ને તેની બેહેન હોય તો તે વારસો લઈ શકે છે.

૪. જે બૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો વારસો પાછો આપના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહ્યાથી પેદા કરીને મરી ગયો તે બાઈની સ્ત્રીને વારસો પોહાંચતો નથી, ભરણપોષણનો હક છે. એકઠા રહ્યાના સખખથી તેને વારસો પોહાંચતો નથી.

૬. મરનાર શખસની જનેતા મુખત્યાર છે ત્યારે ધણિયાણીનો ભરણપોષણનો હક છે; તથા મરનારની સાવકી માતા હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય ને ને ધટે તે.

૭. દોષવાળા શખસને વારસો આપવામાં આવતો નથી, ને તેનું બરણપોષણ કરવાનો હક છે.

૮. સૌભાગ્યવતી મરી જાય ત્યારે રીતની જાણ ધણી લે છે, ને પિંહેરની જાણ પિંહેરિયાંને આપે છે. તથા વિધવા મરી જાય ત્યારે ધણીના વારસને રીતની જાણ આપે છે ને પિંહેરનું પિંહેરીયાં લે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી માટે લખતા નથી.

૧૦. જે સ્ત્રીને વારસો પોહોંચે છે તેને સ્થાવરનો પણ પોહોંચે છે, ને જંગમનો પણ પોહોંચે છે.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ને ન્યાતે લાગ કર્યો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસને નાલાયક દિકરો છે તો આપ કાઢી શકે છે, ને દિકરો ન્યાતમાં સરખો રહે છે તો વારસાનો હિસ્સો ઉકતો નથી.

બ્રાહ્મણ-ખેડાવાળા બીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુખસારીથી દિકરીને તથા પિત્રાર્થને તથા ન્યાતને વારસ કરે છે એવો માલ છે.

૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેંચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના હિસ્સાની મીલકત તથા ધર સુદ્ધાં જે કંઈ હોય તેની વારસ તેની ધણિયાણી છે.

૩. જે શખસને મોસાળમાંથી વારસો આવ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ તેની બહેનને પોહોંચે છે.

૪. એક સ્ત્રીને પોતાની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો તેના આપના કુળમાં સ્થાવર જંગમ સર્વે જાય.

૫. જે શખસ ભાઈઓમાં એકઠો રહીને જાત બેહેનતથી પૈસા પેદા કરીને પુત્ર રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી પાસે જે કંઈ હોય તેનો જ પોહોંચે છે તથા શાસ્ત્રના આધારથી ધર હોય તો રહેવા જેટલી જગો આપે, ન હોય તો નહીં.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી છે ને બીજું કોઈ નથી તો માને વારસો પોહોંચે છે, ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલ્લો હરતરેહથી દોષ[વાળો] હોય તોય પણ વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા મરી જાય ત્યારે તે બંનેના પક્ષાંનો વારસો તેના સાસરાને રીતભાત સાથે પોહોંચે છે.

૯. એ સવાલનો જવાબ નંબર* ૨ ની કલમ છઠ્ઠીમાં લખ્યો છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વગેરે સ્થાવર માલનો અધિકાર સ્ત્રીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ પતિત થયો ને ન્યાત બાહાર છે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ આજદિન સુધી નાલાયક જાણમાં આવ્યો નથી ત્યારે વારસામાં કંઈ અટકાવ નહીં.

બ્રાહ્મણ-ભાર્ગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬.

૧. એ સવાલમાં જે કાંઈ રીત લખેલી છે તે પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં વારસાની રીત છે, બીજું કંઈ છે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થાય છે, પણ તે બૈરીને પેટે કંઈ વંશ નથી તો સ્થાવર મીલકત તથા વૃત્તિ કશી તરેહથી કોઈને આપી શકે નહીં. શાસ્ત્રઆધારે જે મુખ્ય વારસ હોય તે તેના મુખ્યા પછી વારસો લે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો પોહોંચ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બૈરી નહીં હોય તો તેનો વારસો તેના મોસાળમાં સપિંડીક હોય તો તેને પોહોંચે, ને તેમાં કોઈ નહીં હોય તો તે મરનારના સપિંડીક હોય તે લે. સપિંડીક પેહેલા બેહેન તથા બાણેજ તથા મસિયાર્થ ભાઈ.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપનો વારસો પોહોંચ્યો હોય ને તે વગર સંતાનની મરી જાય તો તેનો વા-

* નંબર ૨ અટકે પક્ષાં બાબત.

રસો સ્થાવરજંગમ જે રહ્યો હોય તે પોતાના આપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહીં.

૫. બે ભાઈ એકઠા રહીને તેમાંથી એક ભાઈએ દોલત વિગેરે મેળવી તો તેના મુઆ પછી તેનો ભાઈ વારસછે, તેની સ્ત્રીને પોહોંચે નહીં; પરંતુ તે બાઈનું ભરણપોષણ ઉત્તમ પ્રકારે કરે.

૬. જે મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ મુખ્ય વારસ નથી, તો વારસ મા છે, પણ તેમાંથી સ્થાવર આદિ માલમીલકત જ્યાંસુધી દિકરાની સ્ત્રી જીવેછે ત્યાંસુધી કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહીં; કાંજે એવી તરેહમાં સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસછે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો અગર લુલો યા બેહેરો વિગેરે છે તેને કોઈ તરેહનો વારસો આવી પોહોંચ્યો તો તે લઈ શકેછે. તેના અપંગના સખબથી તેને સંભાળવાને તેના પાસેના સગાં સંભાળે ને ખરદાસ્ત કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તો તેના પક્ષાંતે વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેના પક્ષાંતે વારસ તેના ધણીના નજીકના સગાં થાય, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી ધણીના ઘરમાં ગઈ હોય તે પાછી લેવાની રીત નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી કન્યાદાન આપે કર્યું હોય તે છોકરી નાહની હોય તથા મોટી થઈને સંતાનરહિત મરી જાય તો જે કાંઈ કન્યાદાન સમે ધરેણું આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો અધિકાર આપનો છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ યા વતન તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાં આવીછે, તેની વારસ જીવતાં સુધી તેની બેરીછે. ને બેરીથી કશી તરેહથી કોઈને આપી શકાય નહીં, ને તેના મુઆ પછી તેના ધણીના નજીકના સગા ઉપર લખ્યામાં આવ્યા છે તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ને તે કદાપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો બ્રષ્ઠ થયો હોય તેને વારસો નહીં પોહોંચે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક બાણીને જુદો કાઢાડે તેથી આપના હિસ્સામાંથી વારસાનો હક જતો નથી.

પ્રાણણ—દશભાર્ગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૮૯.

* ૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થાયછે, પણ વેહેચણુ કસ્યાવિના મરી ગયો ત્યારે તે સ્ત્રી સલાહથી એકઠી ઘરમાં રહે તો ભરણપોષણ તે વારસો કરે, તથા હિસ્સો લઈ શકતી નથી.

૩. એનો જવાબ તો ક્રિયા આપતની કલમ ૧૦ પ્રમાણે.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી બેરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન સમે જે દાન કીધું તેના વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ વિગેરે તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાંછે તેની વારસ ધણી મુઆ પછી ધણિયાણીછે, ને ધણિયાણી જીવતાં સુધી વારસછે, પછી ધણિયાણી મુઆ પછી નજીકના સગાં સાસરાના વારસછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ને કદાપિ ન્યાતમાં આવે નહીં એવો બ્રષ્ઠ થયો તેને વારસો પોહોંચે નહીં.

૧૨. નાલાયકના સખબથી વારસો ઉઠતો નથી.

પ્રાણણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની બેરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. જે બેરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો વારસો કાંઈ પોહોંચે નહીં. તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરવું યોગ્ય છે, ને બેરી કબજામાં રહે તો કરવું પડેછે.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો અંક ૪૦ વાળાને મળે તે લખી નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો મરનાર શખસના ભાઈઓ તથા ભાઈનો દિકરો, બ્યારે કોઈ એટલામાં નથી ત્યારે તો તેનો વારસો ચાલે છે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૪. એક ઘેરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તેના આપનો સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે સંતાન રહિત થોડી ઉમરમાં એ ઘેરી પણ મરી જાય, અગર પુખ્ત ઉમરની તો ઘેરી વરસ ૪૦ તથા ૫૦ ની થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાય છે-ત્યારે તો તે ઘેરીનો વારસો ધણીને પોહોંચે છે, ધણીની ઉમર સુધી; પછીનો વારસો બ્યાંથી મળ્યો છે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો છે આપના પૈસાની મદતવિના, પછી પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યાર પછી તો ધણિયાણી તથા ભાઈઓ અડધોઅડધ તેના માલ પ્રમાણે હિસ્સો બરાબર એ શખસ વેહેચી લે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ થાય, ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને સાસુ તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી સ્થાવર અથવા જંગમ માલને દાનની રાહેથી વા બિરો કર્યાથી વા વેચાણથી કોઈને આપી દેવા ચલાય તો કોઈને આપી શકતું નથી, શાથી જે મરનાર શખસના પક્ષમાં કોઈ હોય તો ને કોઈ નથી ત્યારે તો મુખસાર છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તો એ પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંતો ધણીતો-બાઈ મરનારના ધણી વિગેરેમાં સાસરે પદ્ધતિ જાય, ને અમારામાં મોસાળથી પેહેરા-મણી આપવાનો ચાલ તો મુકરર નથી, ને કો જવલ્લે મોસાળ પક્ષવાળા કરે છે તો કચ્છા પ્રમાણે આપે, ચાલ તો એવો છે પછી તો પોતપોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે ને લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકંકણી છોકરીને બેસાડીને પરણાવવાનો ચાલ નથી તો તેનો વિસ્તાર શું લખવામાં લાવીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તો તેના હિસ્સા પ્રમાણે ઘેરીને મળે એ જ રીત છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયો છે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનાવીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે છે તેથી વારસો ઉઠી શકતો નથી.

આજ્ઞા-શ્રીગોડમાળવી ખંભાતીનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેચણુ કરીને જુદો રહ્યો ત્યાર પછી મરી ગયો તો તેની સ્ત્રી વારસ છે. ને તે સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી, દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, તે ન હોય ત્યારે જે શાસ્ત્રમાં ઠરે તે ખરો.

૨. એનો જવાબ એ જે મરનારની સ્ત્રી છે તે સંતાનરહિત છે ને કદી બદલેલી છે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે નહીં, ત્યારે તેને અનવસ્થા મળે, પણ વારસો મળે નહીં.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, પછી તે અપુત્ર મરી ગયો તો તેના માલની વારસ તેની બહેન થાય.

૪. એક ઘેરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે ઘેરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલમાંથી બાઈની ક્રિયાનો ખરચ આપીને બાકી તે આપના કુળમાં જાય.

૫. એનો જવાબ *નખર પાંચમાં ચોથે અંકે છે.

૬. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા જીવતી છે તો તેની મા જીવે ત્યાંસુધી તે વારસ, પછી સ્ત્રી થાય.

* નંબર ૫ એટલે અલગ અલગ.

૭. અમારી ન્યાતમાં જેનો વારસો પોહોંચતો હોય તે (ને) કદાપિ આંધળો લુલો બેહેરો હોય તો તેને વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેનું પદ્મું ધણી વિગેરે જે સાસરામાં હોય તે લે, તે શિવાય મોસાળમાં તથા પેહેરામણીમાં જે આવ્યું તે પણ સાસરામાં રહે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, એમ કરતાં જે કરે ને તે બાઈ મરી જાય ને આપે જે કાંઈ કશું છે તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો-ઘેરીને અધિકાર છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે નહી, પણ અન્નવસ્ત્ર મળે કેદમાં રહેતો.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને વાસ્તો મેલે નહી, પણ તેને પાળવો ઘટે.

બ્રાહ્મણ-શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૩.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-પુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને પછી પોતે મરતી વખત જેને આપે તો તે ધણી મુખત્યાર છે, ને જે વારસ થાય ને ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતનો વેહેવાર કરે, પણ વારસ છતાં અ-ત્રાપિને આપી શકતા નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો પો-હોંચે, પણ મોટા દોષવાળીને પતિતના કારણથી પોહોંચતું નથી.

૩. મરનાર શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ધણિયાણી હોય તો તે વારસ થાય, પણ મરનાર શખસની બેહેન બેઠે ગેરવાજખી માલ તફરકે કરે નહી, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ છે.

૪. કોઈ શખસની ઘેરીને પોતાના બાપના કુળ પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો

વારસો પાછો બાપના કુળમાં જાય, ને બાપના કુળમાં ન હોય તો ધણીના કુળમાં રહે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાધથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય ત્યારે મરનાર શખસના કુળવાળા વારસ છે.

૬. વારસ તો મા છે, પણ વડુ બેઠે ગેરવાજખી ખરચ માથી થતો નથી, શામાટે જે તે મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ ઘેરી સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પછાં વિગેરે-મોસાળાં વિગેરે પેહેરા-મણીમાં જે આવ્યું હોય તેના માલના વારસ સાસ-રિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદાંની તથા વૃત્તિની તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલની વારસ તો ઘેરી છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈને વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પો-હોંચતો નથી.

૧૨. ના, વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ-સાયોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૭.

૧. જે શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-પુત્ર મરી ગયો તો તેની ઘેરી તેની વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેની દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, પણ મરનારના બાઈ-ઓની સલાહથી. શાવાસ્તે જે ક્રિયાકર્મ તેને હાથ છે.

૨. અમારામાં તો ઘેરીને વારસો પોહોંચે તો માથાઓળવું શાને જોઈએ ?

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે, મોસાળના કુળમાં ન જાય, પણ બેહેન વારસ ન થાય.

૪. જે ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર વા જંગમ, ને પછી તે ઘેરી સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેના ધણીનો થાય, આપના કુળમાં ન જાય.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ને તે બાઈઓ રહ્યા તે વેહેયણુ કરે ત્યારે તે મરનારની ઘેરીને ખરાખર હિસ્સો મળે.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી વારસછે, પણ મરનારની માને પાળે.

૭. જે શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે શખસ આંધળો વા લુલો વા લંગડો વા બેહેરો હોય તો એપણુ તેના હિસ્સા પ્રમાણે તેને વારસો મળે, તેમાં કાંઈ અટકાવ નહીં.

૮. જે સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો છોકરો છે, ને પક્ષાં શિવાય પેહેરામણી વિગેરેના વારસ એ બંને છે.

૯. અમે ઉપર લખ્યું છે જે અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો જવાબ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, જેમ શાસ્ત્ર કહે તેમ અમારે કબુલ છે.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો, ને ન્યાતે તેને ન્યાત બાહાર મુક્યો પણ તેનો વારસો ખોટો ન થાય.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ધરમાંથી જુદો કાઢાડ્યો પણ તેનો વારસો ઉઠે નહીં.

આદ્યાણુ-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કરી જુદો રહે ને અપુત્ર મરી જાય તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરાછે, ને અમારી ન્યાતમાં દિકરી વારસ છે.

૨. બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને જુદો રહીને મરી જાયછે તેની ઘેરી જીવતાં સુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગતું નથી તે સાચું એ વાતમાં આગળ કાંઈ બીજી રીત નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, અગર બેહેન ન હોય તો બાણેજને મળે, તેપણુ ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાને વારસો પોહાંચે ને તે મરનારનો ખરચ તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઈ ઘેરીને પોતાના આપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે ઘેરી સંતાન રહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો આપના કુળમાં જાય, ને તે મરનારને દિકરી હોય તો તે વારસ છે.

૫. કોઈ શખસ બાઈઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈએ પૈસા પેદા કર્યા હોય ને આપના પૈસાની મદત ન હોય ને તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના બાઈઓએ, ને તેની ઘેરીને પોતાનામાં રાખીને પાળે. કદાચ જુદો રહે તો અજવત્ત આપે. કદાચ પિંહેરમાં જઈને રહે તો આપના કુળવાળા પાળે. તે ઘેરી મુઆ પછી તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૬. કોઈ શખસ મરી જાય તેની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ ન હોય ત્યારે તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, તે આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા લેલો ગમે તેવી તરફથી દોષવાળો હોય તોપણુ અમારી ન્યાતમાં વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, કદાચ વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળના છે, રીતભાત સુધ્ધાં જે કશું હોય તેના, ને જે પિંહેરવાળાએ જે રીતભાત કરી હોય તે પિંહેરિયાં પાછું લેનાર થાય તો લખ શકેછે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ બીજા વારસ છતાં ઘેરીને લેવાનો અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તે પોતાના બાઈઓ પાસેથી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે એ વાત સારી નથી, તે કરતાં ઉન્મત્ત થઈને કોઈ એવું કરે તો કંઈ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

પ્રાશ્ન—શ્રીમાળી સુરતના તડ ખીજનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય ને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય છે.

* ૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતનેહેનતે પૈસા પેદા કર્યા હોય આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના આપના કુળના છે; પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે ને તેનો અલંકાર તેની પાસે રહે, તે ઉપર કોઈનો હક નથી.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ ખીજ વારસ છતાં જૈરીને લેવાનો અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો તેથી તેનો વારસો જતો નથી, તેનો હિસ્સો અનામત રાખવો ને તે મરી જાય તેની પછવાડી કિંમત અપાય છે.

પ્રાશ્ન—શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૬૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને જુદો રહે, ને અપુત્ર મરી જાય તો તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરા છે.

૧૧. કોઈ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય ખીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ, ને મા મુઆ પછી સ્ત્રી વારસ છે, ને માથી સ્ત્રી જીવતાં અપાય નહી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે, ને રીત-ભાત સુદાં જે કશું હોય તે સર્વે લે.

* આ વિશે વિવાદ બાબતની નોંધ જુલો પૃષ્ઠ ૫૦.

† આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬ વાળાના જવાબ સાથે મળે છે તેમાં જે કલમો મળતી નથી તે જમાન ઉતારી છે. કલમ ૧૩-૧૪ ગુણ પ્રશ્ન કરતાં વધારાની છે. ગુણ પ્રશ્નોમાં કો પ્રશ્ન છે જ નહી.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તો તેનો ધણી છે, ને આપ હોય ને આપ પાછું લે તો મુખત્યાર છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર તો જે ધણી મજબૂરામાં મરી જાય તો તે આઈને અનવસ્ત્ર આપે, ને વેહેયણ કરીને મરી જાય તો આઈ વારસો લઈ શકે છે, ને પિંહેરમાં રહે તો હિસ્સો પોતાંચેતો નથી.

૧૩. કોઈ શખસ મરી જાય ને તેનો વારસ હરતરેહથી કોઈ નથી ત્યારે તેના માલની વારસ ન્યાત છે.

૧૪. કોઈ શખસને વારસ નથી ને અનાથિને વારસનામું લખી આપીને મરી જાય ત્યારે તેની મીલકત પ્રમાણે ન્યાત જમણવાર દસ્તુરથી બ્યાદે તથા દક્ષણા લેવી.

પ્રાશ્ન—હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૩૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને જુદો રહેતો હોય ને અપુત્ર મરી જાય તો તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરા છે.

૨. જે ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને જુદો રહીને મરી જાય છે તેની જૈરી જીવતાં સુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગવું નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, ને બેહેન ન હોય તો ભાણેજને મળે; ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાને વારસો પોતાંચે, ને તે મરનારનો ખરય તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઈ શખસની જૈરીને પોતાના આપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય અથવા સ્થાવર મા જંગમ ને તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ તેના આપના કુળમાં જાય.

૫. કોઈ શખસે ભાઈઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકભાઈથી પૈસા પેદા કર્યો આપની મદત વિના ને તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેનો

બાધ્યાએ, ને તેની બૈરીને પોતાના ભેગી રાખે ને પાળે, ને કદાચ જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. કદાચ પિહેરમાં રહે તો આપના કુળવાળા પાળે, ને બૈરી મુઆ પછી તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૬. કોઈ શખસ મરી જાય તેની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ વારસ નથી સારે તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે.

૭. કોઈને વારસો લેવાનો અધિકાર છે ને તે આંધળો તથા બેહેરો અગર ઘેલો વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો છે, પણ અમારી ન્યાતમાં તેનો વારસો તેને પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેનો ધણી છે, ને કદાચ વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે, રીતભાત કરી હોય તે સુદ્ધાં સર્વે લે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ તથા વતનમાં બીજા વારસ છતાં તે બૈરી હાજર રહીને બીજા વારસોની બરાબર હિસ્સો લે.

૧૧. કોઈ પતિત થયો તેને ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકે, સારે તે શખસ પોતાના બાધ્યા પાસેથી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે એ વાત સારી નહી, તે કરતાં ઉન્મત્ત થઈને કોઈ એવું કરે તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

૧૩. કોઈ શખસ મરી જાય તેનો વારસ હરત-રેહથી નથી, સારે તેના માલની વારસ ન્યાત છે.

બ્રાહ્મણ-અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૩૯.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેના બાઈઓ તથા ભત્રીજાને વારસો પોહોંચે ને એઓ કોઈ ન હોય તો તેના કુટુંબીઓને વારસો પોહોંચે, દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને પોહોંચે નહી.

૧૧૧

૨. મરનાર શખસની બૈરીને વારસો નથી પોહોંચતો-(ને) પેટે પુત્ર નહી તે કારણથી, ને તેને આવાને ખોરાકીપોશાકી આપે, જે ધણીની મીલકત ખાય તે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળના કુટુંબી છતાં મોસાળનો વારસો તો અમારામાં મળતો નથી, ને તેઓ ન હોય ને વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો સારે તેનો માલ આપના કુળમાં જાય નહી, ને તેને ધણિયાણી ન હોય તો તેની બેહેન તથા બેહેનના છોકરાને વારસો પોહોંચે.

૪. એક બૈરીને પોતાના કુટુંબી છતાં આપની પાસેથી સ્થાવર માલ તો મળતો નથી ને જંગમ મળે તો પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ સારે તે માલ તેનો ધણી ન હોય તો પાછો આપના કુળમાં જાય.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાધ્યા પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો સારે જંગમ મીલકત જે હોય તો તે બાઈ ખાય ને વાપરે, ને સ્થાવર હોય તો તેનો વારસો તેના બાઈ લેશે, ને તેમાં બૈરીનો હક કાંઈ નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની બૈરી તથા મા શિવાય બીજા કુટુંબી પણ નથી, ને મીલકત જે હોય સારે તેની મા જીવતાં સુધી મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી જેને આપે તે વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો છે તો એપણુ તેના વારસામાં કાંઈ અટકાવ નથી, લઈ શકે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય, સારે એ બંને વાતમાં મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આબુ હોય ને તેને સંતાન ન હોય તો મરનારનો ધણી લે, ને વિધવા હોય સારે તેના ધણીના કુટુંબી ક્રિયા કરે તે લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને પક્ષાંનો પણ ચાલ નથી, પણ આપને ઘેરથી અગર સાસરેથી જે કંઈ ઘરેણું કસ્યું હોય ને તો બૈરી મુઆ પછી તેને કાંઈ સંતાન નહી તો જેણે કસ્યું હોય તે પાછું લે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું કોઈનું કરવાનો ચાલ નથી તો વૃત્તિ શાની ? ને વતન વિગેરે સ્થ.

વર માલનો અધિકાર કુટુંબી ન હોય તો બૈરીને પોહોંચે.

૧૧. ન્યાતબાહાર-કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો સારે તેનો વારસો કાંઈ ઉઠતો નથી, લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને અથવા લાયક બાળીને (છોકરાને) કાઢાડી મુકી શકતો નથી, પણ કોઈ શખસ બૈરી બીજી કરે ને પેહેલા છોકરા ઉપરથી મમતા ઉઠાવીને કાઢાડવા ચાહે પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, વારસો લે, આપ જીવતાં પણ લે છે.

બ્રાહ્મણ-વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૫.

૧. વારસ તો ધણિયાણી આદિ છે, પરંતુ તે બાઈના વારસ બેઠે ગેરવાજબી ખરચ કરી શકતો નથી એ મુકરર છે.

૨. જો બાઈ પતિત થઈ ગઈ હોય તો વારસો કાંઈ પોહોંચે નહી, ને તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિ કબજામાં રહે તો એ પ્રમાણે કરવું યોગ્ય છે એ મુકરર છે.

૩. મરનાર શખસનો દિકરો તથા ધણિયાણી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો તથા મા તથા બાઈ તથા ભત્રીજો તથા બેહેન, એટલામાં કોઈ ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. એ રીત છે.

૪. મરનાર બાઈના બાપના ધરમાં સ્ત્રી પુરૂષમાં કોઈ ન હોય ને તે પુખ્ત ઉમરની કોઈ મરી જાય તો ફક્ત તેનો ધણી વારસ થાય, ને તે ધણી ન હોય ત્યારે મૂળ ધણીના કુળમાં જાય.

૫. ધણિયાણી તથા બાઈઓનો હક અડધો અડધ છે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ છે, ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતસિરસ્તે કરે, ને સાસુ તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી સ્થાવરજંગમ માલનું દાન તથા ગિરો તથા વેચે કરે, મરનારના વંશમાં કોઈ હોય તો, એ મુકરર છે.

૭. એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સંધળા લખેલાનો વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પાંક્ષાંનો ધણી તો-બાઈ મરનારીના ધણી વિગેરેમાં સાસરે જાય, ને અમારામાં કંઈ મોસાળિયાંનો તો કાંઈ ચાલ મુકરર નથી, ને અગર કોઈ જવલ્લે મોસાળ પક્ષવાળા કરે છે તો કસ્યા પ્રમાણે-ચાલ તો એવો, પછી તો ખુશીનું છે, એ રીત છે.

૯. અમારી ન્યાત મધે છોકરીને સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ! એ મુકરર છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તો તેના હિસ્સા પ્રમાણે બૈરીને મળે.

૧૧. જે કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયો છે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે તેથી તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, એ મુકરર છે.

બ્રાહ્મણ-મારવાડી શીરોઈ સુરતવા-સીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦.*

૧. વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, તે ન હોય ત્યારે દિયેર વારસ થાય, ને નજીકના વારસ ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં આવ્યો છે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળે છે તે માલ બાપના કુળમાં રહે, મોસાળના કુળમાં પાછો જાય નહી, ને અમારી ન્યાતમાં બેહેન વારસ થતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળે સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો એપણુ તે માલ બાપના કુળમાં પાછો જાય નહી, ધણીના કુળમાં રહે.

૫. એકઠાં છતાં જે માલ મેળવ્યો, બાપના પૈસાની

* આ નંબરનું અસલ નથી પણ હાલકોઈના ફક્તમાં નક્કલ છે તે ઉપરથી ઉતાર્યું છે.

મદત વિના, તેનો વારસ તેનો ભાઈ ને જૈરીને પાળે, જાત્રા વિગેરે કરાવે.

૬. બન્ને જણ એકઠા રહીને પોષણ કરે, ને વારસ મા થાય ને વહુને પાળે બરાબર.

૭. આંધળા વિગેરેને ભાઈ પાળે, કદાપિ માલ ન હોય તોએપણુ ભાઈ પાળે.

૮. એ ચાલ શહેરમાં નથી, શાથી જે પક્ષાંનો ચાલ અહિયાં નથી.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે જૈરી મરી ગઈ ને આપે (જે) પક્ષાંના અવે-જમાં જે માલ આપ્યોછે તે વર લે, આપ પાછો લઈ શકે નહી, ને વારસ પણુ વર છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થા-વર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહાંએછે.

૧૧. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૨. ન્યાતમાં હોય તો વારસ થાયછે.

બ્રાહ્મણ-મધ્યાયળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ થયા પછી અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે જે મરના-રની જૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, એજ રીત છે.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૩. વારસો તેની બેહેનને મળે.

૪. ક્રિયાખરચ કરતાં બાકી રહે તે આપના કુ-ળમાં જાય.

૫. વારસો ભાઈને મળે ને અન્નવસ્ત્ર ભાઈની જૈ-રીને છત પ્રમાણે આપે.

૬. મા તથા જૈરી બંને વારસ.

૭. વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીનો માલીક તેનો ધણી છે, ને વિ-ધવા જૈરીનો માલીક તેનો સસરા છે.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. જૈરીને પોહાંએછે.

૧૧. જેને ક્રિયાનો અધિકાર છે તે ધણી લેશે.

૧૨. કાહાડી મુકવામાં તો આપ મુખત્યાર છે, પણ વારસથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

બ્રાહ્મણ-સારસ્વત લુહાણનાગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૬૧.

૧ કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે મરના-રની જૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો સગો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો ન્યાત તો વારસ છે-એ અમારી ન્યાતનો માર્ગ છે.

૨. જૈરી પોતાના ધણીના હકમાં બેઠી હોય તો સર્વ તરેહથી ધણીનો વારસો લે, ને હક મેલીને વ-ટલી ગઈ તો તેનો કાંઈ દાવો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની જેટલી બેહેન ને જેટલા ભાણેજ હોય તે વેહેયી લે, ને તે ન હોય તો માતાપિતા વારસ થાય ને માતાપિતા ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સં-તાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ ધણી જીવે ત્યાં-સુધી ધણી પાસે રહે, ને ધણી મુઆ પછી જે સાસ-રાનો માલ હોય તેની ન્યાત વારસ.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકભાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મ-દતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના ધણીના હિરસાની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજા કોઈ નથી ત્યારે વારસ તો બંને સમાન છે, પણ વહુ સાસુના હુકમમાં રહીને સાસુની સેવા કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તે વારસામાં ખારજ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો તો ધણી વારસ છે, ને વિધવા જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો પક્ષાંના

વારસ દિયેર જેઠ છે, ને પદ્મું નહી હોય તો દિયેર જેઠ ક્રિયા કરે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી ખેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે જૈરી મરી જાય ત્યારે જે કૃષ્ણપૈણુ કીધું તેનો ધણી વારસ છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતનવિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર અમારામાં જૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસે અસૂરનું પાણી પીધું ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને ન્યાતના ઇંટા બખેડાથી ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ત્યારે તો તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જાણીને આપે કાઢડી મુક્યો તે વારસો લે છે.

પ્રાણણુ-પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૯૨.

૧. આ સવાલમાં જે કાંઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે રીત લખીછે તે પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વારસ થાયછે, પણ તે જૈરીને પેટે કાંઈ સંતતિ નહી હોય તો સ્થાવર મીલકત તથા વૃત્તિ કશી તરેહથી કોઈ તો આપી શકે નહી. શાસ્ત્રઆધારે જે મુખ્ય વારસ છે તે તેના મુઆ પછી વારસો લે, ને પછી તે ધણી હૈયાતિમાં વિલ્લનામું કરી જાય તે મંજુર રાખવું.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો પોહોંચ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને જૈરી નહી હોય તો મરનારની બેહેન વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો બાણુજ, તે નહી હોય તો મસિયાર્હ બાઈ, ને તે નહી હોય તો મોસાળના સપિંડીક, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર બાઈ જેને લખી આપી જાય તે વારસ થાય.

૫. બે બાઈ એકઠા રહીને તેમાંથી એક બાઈએ દોલત વિગેરે મેળવી તો તેના મુઆ પછી તેનો બાઈ વારસ થાયછે, તેની જીને પોહોંચે નહી; પરંતુ તે બા-

ઈનું ભરણુપોષણ ઉત્તમ પ્રકારે કરે, ને અગર બાઈને નહી બને તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો ત્રીજે ઠેકાણે અનામત મુકીને તેમાંથી ભરણુપોષણ કરે, ને તે મુઆ પછી તે હક તેનો છે.

૬. જે મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ છે, પણ માથી કશી તરેહથી કોઈને અપાય નહી, શાથી જે સાસુ મુઆ પછી વડુ વારસ છે.

૭. કોઈ આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તે વારસો લઈ શકેછે, તેના અપંગના સબબથી તેને સંભાળવાને તેના પાસેના સગાં સંબંધને, ને બરદાસ્ત કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પદ્માંના વારસ તેના ધણીના નજીકના સગાં વારસ થાય, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાની રીત નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી કન્યાદાન આપે કુચું હોય ને પછી તે છોકરી મરી જાય તો જે કાંઈ કન્યાદાન સમે ધરેણું આપ્યું હોય તે પાછું લેવામાં બાપનો અધિકાર છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ યા વતન તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાં આવીછે તેની વારસ જીવતાં મુધી તેની જૈરીછે, ને જૈરીથી કશી તરેહથી કોઈને આપી શકાય નહી, ને તે મુઆ પછી તેના નજીકના સગાં ઉપર લખ્યામાં આવ્યાંછે તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ને તે કદાપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવાં બ્રષ્ઠ થયો હોય તેને વારસો નહી પોહોંચે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને જુદો કાઢાડે તેથી બાપના હિસ્સામાંથી વારસાનો હક જતો નથી.

પ્રાણણુ-રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય પોતાની વેહેવણુ કરીને તો મરનાર શખસની

ઐરી વારસ, તે ન હોય તો દિકરી વારસ, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, તે કોઈ ન હોય તો ત્યારે મરનાર શખસ જેને કોઈને સોંપી જાય તે વારસ-એ અમારી ન્યાતમાં ચાલશે.

૨. સંતાનરહિત સ્ત્રી હોય તોપણ પેહેલી કલમ પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના બેહેન બાણેજ વારસ થાય-એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૪. ઐરીને આપના ધરતું જે કાંઈ મળ્યું હોય ને તે આઠ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ આપને ધેર જાય.

૫. તે આઠના ધણીએ તેને સોંપ્યું હોય તે તે આઈતું, ને કદાપિ ન સોંપ્યું હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર મળે.

૬. મરનાર શખસની મા છે તથા સ્ત્રી છે ને કોઈ વંશમાં બીજું નથી ત્યારે તેની મા તથા તેની સ્ત્રી બેહુ જણ મળીને સમજીને ચાલે.

૭. એ દોષવાળો જે કોઈ હોય તેને વારસો પો-હોંચે.

૮. પદ્મ તથા પેહેરામણી તથા મોસાળું એ અમારામાં ચાલ નથી, કદાચ કોઈએ કર્યું હોય તો તે તેનું સમજી લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કન્યાદાન કન્યાનો ચાલ નથી.

૧૦. ઐરીને વારસો પોહોંચે નહી, અન્નવસ્ત્ર મળે-પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રહે તો તથા છોકરા ન હોયતો.

૧૧. જે ધણી પતિત થઈ ગયો હોય ને ન્યાતથી વ્યતિરેક થઈ ગયો હોય તેનો વારસો પોહોંચે નહી.

આલ્પ-કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેયણુ કરીને (અપુત્ર) એક ભાગદાર અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તે મર-દની ધણિયાણી વારસ થાયછે, અગર તે નહી હોય

તો સગો ભાઈ વારસ થાય છે, તે નહી હોય તો તેનો સગો ભત્રીજો વારસ થાય, તે ન હોય તો પોતાની દિકરી વારસ થાય, તે નહી હોય તો પોતાની દિક-રીનો દિકરો વારસ થાય, તે નહી હોય તો પોતાનો પિત્રાઈ વારસ થાય, તે નહી હોય તો જેને ધણી કરે તે વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યું છે તે પ્રમાણે વારસ થાય છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વ્હરસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ વારસ હોય તે લેશે.

૪. એક ઐરી[નિ] પોતાના આપની પાસેથી વા-રસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, તે પછી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જાય.

૫. બાઈએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈએ પૈસા પેદા કર્યાછે આપના પૈસાની મદતવિના, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનારનો ભાઈ વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય-ત્યારે તે મરદની મા વારસ થાય છે, નહી હોય ત્યારે સ્ત્રી.

૭. કોઈ શખસ [ને] વારસો લેવાનો હક છે-તે પણ આંધળો તથા લુહો તથા બેહેરો બીજા સખબથી હોય તેનો વારસો પોહોંચે, તેમાં અટકાવ કોઈ ન કરી શકે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા સ્ત્રી તેના માલના ધણી, ધણી વિગેરે સાસરિયાં થાયછે વારસ.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેનું શુ' લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થા-વર માલનો વારસો પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે વારસો નથી લઈ શકતો.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કહાડી મુકે તો તે વાત બની શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ-મોતાળા ઝોરપાડના દેશાધનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૧૯.

૧. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય. ને બૈરી મુઆ પછી તેનો વારસો પોહોંચવાનો જે માર્ગ અ-મારી ન્યાતમાં છે તેની વિગત:—

૧. દેશાઈ લોકો સમસ્તના કુટુંબનો વારસો બૈરી મુઆ પછી—તમામ સ્થાવર માલનો—પિત્રાઈને પોહોંચે છે. તેના દરજ્જાની વિગત એ જે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા, ને સાર પછી કાકા તથા કાકાના છોકરા, ને, સાર પછી પિત્રાઈ કાકા તથા પિત્રાઈ કા-કાના છોકરાને, એ પ્રમાણે ઓલાદ દર ઓલાદ એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે પિત્રાઈઓને વારસો પોહોંચે છે. પણ મર-નાર શખસનો ક્રિયાખરચ સ્થાવર માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડે છે, ને એમ કરતાં બેચાર ભાગદારમાંથી જે શખસ ક્રિયા ક-રતી વખત ક્રિયાનો ખરચ પોતાના હિસ્સા-નો નહીં આપે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને જે ક્રિયા કરવામાં જે ભાગદાર સા-મેલ છે તેને વારસો પોહોંચે છે. કદાચ એ-માંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષની દિકરીને, તે ન હોય ત્યારે દિકરીના દિકરાને તથા દિકરીની દિકરીને, તે ન હોય ત્યારે મર-નાર પુરૂષની બેહેન ને બેહેનના છોકરાને—એ સ્થાવર માલનો વારસો પોહોંચે છે. બીજું, જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆ પછી દિ-કરીઓને તથા દિકરીના દિકરાઓને તથા દિકરીની દિકરીઓને પોહોંચે છે. અગર એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા તથા બેહેન ને બેહેનના છો-કરાને એ જંગમ માલનો વારસો પોહોંચે છે—એ પ્રમાણે દેશાઈ મજકુરના કુટુંબનો માર્ગ છે તે કુટુંબની વિગત:—

૧. દેશાઈ મોરાર ગોઈરાજ ઠાકરના કુટું-બનો ઉપરની લખેલી જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.
૨. દેશાઈ પ્રભુ ઠાકરના કુટુંબનો ઉપરની જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.
૩. દેશાઈ રામનારાયણ શેવકરામના પ-ધરનો પણ દેશાઈના સબબથી ઉપરની લખેલી જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.
૨. ગોર ભૂદેવ તથા માવજી છોકરા ચતુરભુ-જના—એ ગોરો મજકુરના કુટુંબનો તથા બેપિ હરીવલ્લભ તથા દેવરામ છોકરા સામનાના કુટુંબનો વારસો ધરવિનાનો સ્થાવર માલ તથા જજમાન વૃત્તિનો બૈરી મુઆ પછી પિત્રાઈને પોહોંચે છે. તેના દરજ્જાની વિગત આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પો-હોંચે છે. બીજું, ધરનો તથા જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆ પછી દિકરી વિગેરેને પો-હોંચે છે તેના દરજ્જાની વિગત પણ આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચે છે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખ-રચ ધરનો તથા જંગમ માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડે છે.
૩. ભટજી શીશીરામના કુટુંબમાંહે તથા ગોર શામળ—એ ગોર મજકુરના કુટુંબમાંહે વા-રસો ફકત જજમાન વૃત્તિનો બૈરી મુઆ-પછી પિત્રાઈને પોહોંચે છે. તેના દરજ્જાની વિગત પણ આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચે છે. બીજું, ધ-રનો તથા સ્થાવર માલ જજમાન વૃત્તિવિ-નાનો હોય તેનો તથા જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆ પછી દિકરી વિગેરેને પોહોંચે છે તેના દરજ્જાની વિગત આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચે છે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ ધરનો તથા સ્થાવર માલ જજમાન વૃત્તિવિનાનો તથા જંગમ માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડે છે.

૪. એ શિવાય બીજા કુટુંબોનો વારસો જૈરી મુઆપછી તમામ સ્થાવર તથા જંગમ માલનો તથા જજમાન વૃત્તિનો દિકરીઓને તથા દિકરીના દિકરાઓને તથા દિકરીની દિકરીઓને પોહોંચે, ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા તથા બેહેન ને બેહેનના છોકરાને વારસો બરાબર પોહોંચે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ જે શખસો ઉપર વિગતવાર લખેલા છે તેને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની જૈરીને વારસો પોહોંચે તે એનો જવાબ શું લખીએ ? ને કદાચ એ જૈરી પોતાના ધણીના પોહોંચેલા વારસાને નંબર ૫ માની કલમ પાંચમીમાં જીકર લખેલી છે તે મુજબ અમલમાં લાવે તો મુખ્યત્વાર છે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે માલ મરનાર પુરૂષની જૈરીને પોહોંચે ને તે જૈરી, મુઆપછી મરનાર પુરૂષની બેહેનને પોહોંચે, અગર બેહેન ન હોય તો બેહેનનાં છોકરાંને વારસો પોહોંચે, અગર તે ન હોય તો મરનાર પુરૂષની માસીને તથા માસીનાં છોકરાંને વારસો પોહોંચે, એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના મોસાળના કુળમાં તે માલ પાછો જાય.

૪. એક જૈરીને પોતાના માઆપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ માલનો, પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જાય, ધણીનાં કુળમાં જતો નથી.

૫. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૫ માની કલમ ચોથીમાં લખ્યો તે મુજબ છે.

૬. જે મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજા કોઈ નથી ત્યારે એ બેહુ જણને વારસો પોહોંચે. તેની રીત એ જે મરનાર શખસના આપ દાદાની માલમીલકત હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, તે મુઆ પછી મરનારની જૈરી વારસ થાય, ને

કદાચ મરનારે માલ પેદા કર્યો ત્યારે મરનાર શખસની જૈરી વારસ થાય ને તે જૈરી પોતાની સાસુનું પોતાનો ધણી પાલણ કરતો આવ્યો તે મુજબ કરે, અગર મરનાર શખસની સ્ત્રી બાળક હોય ત્યાંસુધી મરનાર શખસની મા મરનારનો માલ કબજામાં રાખવે મુખ્યત્વાર છે.

૭. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૫ માની કલમ પેહેલીમાં લખેલો છે તે મુજબ છે, પણ એવા શખસને કદાચ વારસો આવી પોહોંચે તો તે વારસો લઈ શકે, ને તે વારસાની સંભાળ અપંગના સબબથી પાસેનાં સગાં રાખે, ને તેની બરદાશ પણ કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરીનો રૂપિયા આપીને લાગ કીધેલો હોય તે જૈરીવિનાની સૌભાગ્યવતી જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના તથા સાસરિયાંથી પેહેરવાને સાડ જે કાંઈ આપેલું હોય તેના વારસ સાસરિયાં છે. અને કોઈ વિધવા જૈરી કે જેને સાસરિયેથી માથાઓળવાના નામથી ફક્ત રહેવાને સાડ તેની હયાતિ સુધી ઓરડી એક આપી હોય તે વિધવા જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાં વિગેરેનો જે કાંઈ માલ હોય તેના વારસો પિહેરિયાં છે, ને રીતભાત તો પાછી આપવા લેવામાં આવતી નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડે છે તેની રીત નંબર ૨ જાની કલમ છઠ્ઠીમાં લખેલી છે તે મુજબ બેસાડ્યા પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે તમામ માલનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે જે કાંઈ સ્થાવર માલ છે તે તથા જંગમ માલ છે તે સુદ્ધાંનો આ નંબરની કલમ પેહેલી મુજબ હોય ત્યારે એ માલનો વારસ જૈરીને થવાનો અધિકાર છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતવાળાએ ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યાંસુધી તે શખસ વારસો લઈ શકે નહીં.

૧૨. કોઈ શખસ નંબર ૫ માની કલમ છઠ્ઠીમાં લખ્યું તેવા નાલાયક છોકરાને કાઢાડી મુકવા ચાહે તો એ વાત થઈ શકે નહીં, ને નાલાયક છોકરાને કાઢાડી મુક્યાથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો તથા દિકરી વારસ-એ પ્રમાણે નહીં હોય તો જે મીલકત રહી હોય તેનો પિત્રાઈ વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણુ મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું કારણ એ છે જે મરનાર શખસની બૈરી પોતીકા સાસરાના કુટુંબમાં એકઠી રહેતી હોય તો વારસો પોહોંચે નહીં, માથાઓળવો પોહોંચે, ને પોતીકા પક્ષાંની મોહોરપર પોહોંચે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે મરનારની બેહેન મોસાળના માલની વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના બાપના વંશમાં હોય તેનો સ્થાવર ઉપર પોહોંચે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાંછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે (તેની જાતકમાઈ ત્યારે) તેની જાતકમાઈ તેની સ્ત્રીના કબજામાં હોય તેટલાની ધણિયાણી વારસ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે જ્યાં લગી મા બેઠીછે ત્યાંસુધી મા વારસ-તેની કબજામાં મરનારની સ્ત્રી વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએપણુ તે ધણીનો વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે બધી વાતમાં પક્ષાંનો વારસ-સૌભાગ્યવતી બૈરીના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણીછે, તથા વિધવા બૈરીના પક્ષાંનું ખાતાંખરચતાં જે રહે તેના વારસ થાય તે લે, મોસાળાં વિગેરે પેહે-

રામણીમાં જે સ્ત્રીને આપ્યું હોય તે જે રહ્યું હોય તો પાછું આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ તથા વતન બાબતમાં અમારી ન્યાત નિસ્પૃહી છે. ઉનેવાળ વાણિયો નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી અથવા છોકરો વારસો લે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસો ઉઠે નહીં.

બ્રાહ્મણ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી મરે ત્યારે દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો તથા દિકરીની દિકરી અનુક્રમે વારસ થાયછે. ને પિત્રાઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે સારવાનો અધિકાર છે, ને તે કોઈ નહીં તો પિત્રાઈ વારસ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યો એટલે બૈરીને વારસો પોહોંચે, ને માથાઓળવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરી નાતરે જાય તો ધણીના વારસને વારસો આપીને નાતરે જાય.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે સગા ભાઈને અભાવે તે માલની વારસ તેની બેહેન છે.

૪. જે બૈરીને માબાપનો વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેની પછવાડી ખરચાય, ને શ્રાદ્ધાદિક તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે બૈરીના પિત્રાઈને છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં જેણે પેદા કીધું, એણે અથવા અદકું, પણ વેહેચણુ કરવામાં ભાગ બરાબર છે, ને મરી ગયો હોય તોએપણુ તેની સ્ત્રીને ભાગ બરાબર આપે, ને તે નાતરે જાય ત્યારે ભાગદારોને માલ આપીને જાય.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ બીજું નથી. સારે બેમાં જેને સોંપી જાય તે વારસ, તેની મીલકત નહીં હોય સારે બંને સમજી મરનારની પછવાડી મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૭. જે શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે શખસ આંધળો તથા લુભો તથા પાંગળો તથા કુટુંબ-તેને બીજા ભાગિયા પાળે છે. ને જુદો રાખીને આજ લગી કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી, પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે. ને વારસો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય સારે પદ્મું તથા પેહેરાં રજાં હોય તે લુગડાં સાસરાવાળાને પાછાં આપે, ને તે સાસરાવાળા લઈને તેનો ખરચ કરે, ને રીતભાત તથા પેહેરામણી તથા મોસાળાંમાં કાંઈ પાછું આપવા લેવાનો આલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ છોકરીને સકાંકણી બેસાડી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલ બૈરી માથું મુઝાવીને રહે તો જીવતાં મુઝી ખાય, અંતે પિત્રાઈ.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુઝ્યો સારે તેના માબાપનો ખરચ થતાં વધે તો વારસો લે.

૧૨. (જે શખસ) પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢી મુકવો ઘટતો નથી. ને કાઢી મુકે તોએપણ વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ-તપોધન ખંભાતી સાહીવા-
ળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેમણુ કરીને અ-પુત્ર મરી ગયો ને તેની બૈરી નાતરે નહીં જાય ત્યાં લગણુ મરનારના માલની વારસ બૈરી છે, ને નાતરે જાય સારે મરનારની દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહાંચે છે, ને નહીં હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૧૧૨

૨. મરનારની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને વા-રસો પોહાંચે છે, નાતરે જાય તો વારસો આપવામાં આવતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તેજ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય સારે તે માલના વારસ તેના બાપના કુળવાળા થાય છે, ને બાપ મા મરનારનો ભાઈ ભત્રીજો ન હોય તો બેહેનને પોહાંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ માલ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ સારે તે માલનો વારસ તેનો ધણી યા ધણીના કુળવાળા છે, તે બૈરીના બાપના કુળમાં તે માલ જતો નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ૪ માં લખ્યો છે તે મુજબ છે.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બી-જું કોઈ ન હોય સારે એ બેમાંથી મરનાર શખસની મા વારસ થાય છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો મળવાનો હોય ને તે લુભો તથા આંધળો હોય, યા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવામાં તેને કોઈથી અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પદ્માંવિગેરે પેહેરામણીના વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પદ્માંનો વારસ તેના સાસરાના કુળમાં જે હોય તે થાય, ને તેની કિયાનો ખરચ પણ તેજ કરે.

૯. સકાંકણી બેસાડીને માબાપે છોકરીને કન્યાદાન વખતે જે ધરેણું આપ્યું હોય ને તે છોકરી મરી જાય તો બાપે કન્યાદાનમાં આપેલો માલ પાછો લેતા નથી, તે માલ વરને ઘેર રહે છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વતન તથા વૃત્તિ અમારામાં કાઢીને નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબા-હાર મુઝ્યો હોય તેને વારસો પોહાંચતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને કાઢી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

પ્રાશ્ન—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે. (જેને) દિકરી અગર કુટુંબમાંથી દિલ ચાહે તેને અપાયછે, પોતાની મેળવેલી મીલકતમાં ધણી મુખત્યાર છે, છોકરીનો અવસર વારસ થાય તે કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી વારસ છે.

૩. અમારામાં મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગયો હોય તો તે વારસો મોસાળના કુળમાં જે કોઈ હોય ત્યાં જઈ શકેછે, ને ત્યાં કોઈ નહીં હોય તો બાપના કુળમાં જાયછે.

૪. અમારામાં એક જૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગઈ હોય ત્યારે તેનો માલ ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. અમારામાં બ્યાંસુધી ભાઈઓમાં એકઠો હોય ને તેને પોતાની જાતથી બાપના પૈસાવિના પેદાં કર્યું હોય, ને અપુત્ર મરી ગયો તેની ધણિયાણીનો હક ભાઈઓની બરાબર છે.

૬. અમારામાં મરનાર શખસની મા તો વારસ છેજ; અને ગુજરે ત્યારે સ્ત્રી વારસ છે.

૭. અમારામાં વારસો લેવાનો હકતો છે, ને તેને કાંઈ ખોડા હોય પણ તેને કાંઈ અટકાવ છે નહીં.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી મરે તેના પક્ષાનો વારસ તેનો ધણી થાયછે તથા વિધવા મરેછે તેનો જે કોઈ વારસ હોય તે પક્ષાનો ધણી થાયછે. એ શિવાય તેના પિહેરતું તથા મોસાળતું હોય તે તેના પિહેરમાં જાયછે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડે ને તે મરી જાય તો સકાંકણીનો માલ છે તે પિહેરમાં લેછે, ને પલ્લુ સાસરિયાં લેછે.

૧૦. અમારામાં ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહાંચેછે જીવે ત્યાંસુધી, પછી તેના વાલીને પોહાંચેછે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ પતિત થયો હોય ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તોપણ વારસાનો હક લઈ શકેછે.

૧૨. અમારામાં છોકરાને નાલાયક બણીને કાઢી મુકે પણ તેનો વારસો હકતો નથી.

પ્રાશ્ન—કનોજીયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેયણુ કરીને જીવે રહીને દિકરો ન હોય અને મરી જાય તો દિકરી વારસ છે, ને દિકરીનો દિકરોપણ વારસ છે, શ્યામટે જે ભાઈની કારગતી છે તેથી, ને વેહેયણુ કચ્ચાવિના એકઠાના સખબથી ભાઈ વારસ છે, ને દિકરીનો હક સાસરવાસાનો છે, ને દિકરીને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સાસરવાસો કરે.

૨. મરનારની જૈરીને વારસો પોહાંચતો નથી એકઠા રહ્યાના સખબથી, જૈરીને ભરણપોષણ આપે ને કાંઈ સખબથી અટકાવી શકેછે ને નથી આપતા.

૩. મોસાળનો મળેલો વારસો દાનની રીતે આપ્યોછે તો બાપના કુળમાં રહે, ને તે રીતનો આપ્યો હોય તો મોસાળનાં કુળમાં જાય, ને તેને બેહેન હોય તો તેનો હક પોહાંચેછે.

૪. જૈરીને મળેલા વારસાનો હક ધણીના કુળવાળાનો છે.

૫. પેદા કરનાર મરી ગયો તેની જૈરી વારસ છે.

૬. માતા વારસ છે, ને માતા મુઆપછી ધણિયાણી વારસ છે.

૭. દોષવાળાનો વારસો પોહાંચેછે, ને તે શખસ ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહાંચે નહીં.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તે છે.

૯. સકાંકણીના પક્ષાનો વારસ ધણી છે, શ્યામટે જે દાન કચ્ચુંછે તેથી.

૧૦. જૈરી ન્યાતમાં દાખલ હોય તો વારસો પોહાંચેછે, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહાંચે નહીં.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો પોહાંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણી કાઢી મુકે તો ધર્મ શકેછે, પણ વારસો હકી શકતો નથી. પણ ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહાંચે નહીં.

બ્રાહ્મણ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૭૯.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ છે તે તો છે, ને ન હોય તો જીવતાં મુખત્યાર-કરે તે ખરો, ને જીવતાં ન થાય તો ન્યાત વારસ.

૨. ધણીનો પૈસો હોય તે ધણિયાણી ભોગવે, મુ-આપછી તેનો વારસ ભોગવે.

૩. જેને મોસાળના કુળમાંનો વારસો મળ્યો હોય તે પાછો મોસાળના કુળમાં જાય નહીં, ને સંતાનર-હિત હોય તો તેની બેહેનનું પોહોંચે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને પોતાના આ-પનો વારસો સ્થાવર તથા જંગમ મળ્યો હોય તો ધ-ણીના કુળમાં રહે.

૫. બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. સાસુની વારસ વહુ ને વહુની વારસ સાસુ.

૭. દોષ વિગેરે હોય-જેને વારસાનો હક છે તે લે ને લઈ શકે છે.

૮. પક્ષાંના વારસિયા સાસરિયાં છે.

૯. જે કાંઈ કૃષ્ણાર્પણ કરેલું પછી તે કાંઈ પાછું લેતો નથી.

૧૦. પોતાના ધણીની સ્થાવર તથા જંગમ વૃત્તિ પોહોંચે છે.

૧૧. જે ધણીને ન્યાત ન્યાતબાહાર કાઢાડે તેને પોતાના વારસાનો હક મળે છે ને ન્યાતને જવાબ દે, વારસો લે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક બાણીને કાઢાડી મુક્યો હોય તો તેનો વારસો ઉઠે નહીં.

બ્રાહ્મણ-સિદ્ધેશ્વરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૦.

૧. કોઈ શખસ બાઈઆથી વેહેયણ કરીને અ-પુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે (જે) મરનારની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે. અગર ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી મરી જાય ત્યારે દિક-રીનો દિકરો વારસ થાય, ને દિકરીનો દિકરો નહીં

હોય તો દિકરીનો વંશ વારસ થાય; ને અગર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કોઈજ નહીં હોય તો મરનાર શખ-સની બેહેન વારસ થાય; ને બેહેન મરી ગઈ હોય તો બેહેનનો છોકરો વારસ થાય. ને અગર માલીક જી-વતાં પોતાની ખુશીમાં આવે તેને વારસ કરે તેમાં માલીક મુખત્યાર છે, ને જમીનદાર તથા બ્રાહ્મણ વિ-ગેરે જીજીવી લોકોમાં અસલના પોતાના ધરના ધારા પ્રમાણે નિકટ પાસેના પિત્રાઈ હોય તો વારસ સ્થાવર બાબતના થાય છે, પણ મરનાર ધણીનું ઉત્તરસાધન વ-રસ કાઢાડા મુધી ખરચ કરે, તથા લોકનું દેણું હોય તે સાહુકારનો દુડ્યો કરે તો તે સ્થાવર મીલકત યા વતન લઈ શકે છે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય તો પણ મરનાર શ-ખસની બૈરીને વારસો તો પોહોંચે છે. અગર ન પોહોંચે તેનું કારણ એ જે બાઈઓ જીદા રહ્યા હોય ને સ્થાવર મીલકત યા વતનની વેહેયણ થઈ હોય ને કોઈ શખસ મરી ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરીને વા-રસો તો ન પોહોંચે, પણ તે બાઈને ભરણપોષણનો બંદોબસ્ત ચારજણાને વિચારે કરે તે તથા રહેવાની જગા જીવે ત્યાંમુધી આપવું જોઈએ, તથા મુઆપછી તે મરનાર બાઈનું ઉત્તરસાધન ક્રિયાખરચ વિગેરે વ-રસ દિવસ મુધી કરે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે વારસો આપના કુળમાં તો ન જાય પણ તેની ધણિયાણી મુખત્યાર છે કે તે વારસા ઉપર મોસાળ પક્ષનો નિકટ સંબંધ હોય તેને તે મરનારની જગા ઉપર બેસાડે. મરના-રની બેહેનને કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૪. કોઈ એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો સ્થાવર યા જંગમ મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો બૈરીના આપના કુળમાં જાય-ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસો પેદા કર્યો-આપના પૈસાની મ-દતવિના-પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને ભાગ કાંઈ પોહોંચતો નથી-માથા-ઓળવામાં છાપરી માત્ર પોહોંચે છે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની માને વારસો તો

પોહોંચેછે, પણ પોતાની માએ છોકરાનું ઉત્તરસાધન વરસ દાહાડાનો ખરચ ન કર્યો ને સ્ત્રીએ પોતાના પક્ષમાંથી ખરચ કર્યો હોય તો સ્ત્રી વારસ થાય ને સાસુને સ્ત્રી પાળે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે શખસ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહનો દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તેનો દાહાડોપાણી સાસરિયામાં થાય ને પલ્લુ પલ્લુ સાસરિયાં લે; ને વિધવા બેરી મરી ગયા પછી પોતાના પિહેરમાં પલ્લુ લે ને દાહાડોપાણી પણ પિહેરિયાં કરે; ને સાસરિયાંવાળા એકાદશા તથા દ્વાદશા માથા-ઓળવાની છાપરી આપેલી તે પાછી લે ને કરે, ને મોસાળાંવિગેરે જે રીતભાતનો અવેજ હોય તે પિહેરિયાં રાખે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ છોકરીને પોતાના માબાપ કાંઈ ધરેલું પોતાની ખુશીથી લગન વખત ધાલે તે છોકરીના માબાપ છોકરી મુઆ પછી પાછું લેછે, તેમાં ધણીનો અખતાર નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો ભાઈઓથી વેહેંચણુ કરીને જીદા રહ્યા પછી મરી ગયો હોય તો મરનાર ધણીની બેરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો (તે) ને ન્યાતવાળા-એ ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ[થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકતો નથી, અગર કોઈ કાઢાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ-દેશવાળો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસ ભાઈઓથી વેહેંચણુ કર્યા પછી મરી ગયો તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને તે સ્ત્રી ન હોય તો તેની દિકરી વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરા વારસ થાયછે-એ

અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. (એક આંકથી તે બે આંક સુધીનો જવાબ છે.)

૨. ઉપર પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળના વારસાનો જવાબ-એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો તે પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ છે.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો તેનો જવાબ એ છે જે સ્થાવર તથા જંગમ જે કાંઈ હોય તે સંતાનરહિત હોય તો મુઆ પછી મીલકત આપના કુળમાં જાય છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાંનો જવાબ-તે મધે એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાધથી પેદા કર્યું હોય ને અપુત્ર મરી ગયો હોય તો-આપના પૈસા વિગેરે-પેદાસ પોતાની સ્ત્રી લે છે, અગર સલાહથી ભાઈ લઈ શકેછે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા માનો જવાબ એ છે જે અમારામાં સાસુ લે તથા સાવકી હોય તો જણ્યે લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક પોહોંચેછે તેનો જવાબ-લુલો તથા લંગડો તથા બેહેરો એ વગેરે દોષવાળા હોય તો પોહોંચેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એવું-સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાંની બાબતમાં જવાબ એ છે જે પલ્લુ મરનાર લે તથા કુટુંબી લે-સાસરાનાં સગાં લે.

૯. મોસાળું તથા સકાંકણી પેહેરામણી શ્રીકૃષ્ણ-પણુ કર્યું હોય તે લે છે, કે તે બેરી મરી ગઈ તેના પક્ષાંના અવેજનો જવાબ એ છે જે પરણુનારનો બાપ લે છે તથા તે ન હોય તો ધણી લે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા સ્થાવર માલનો જવાબ એ છે જે બેરીને પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાતનો જવાબ એ છે જે કાઢાડી મુકે તો મુકાય છે, તોએ તેનો વારસો જાય નહીં, વારસો લઈ શકેછે; પણ નાલાયક હોય ત્યાં સુધી પૈસા અપાય નહીં.

પ્રાણણ-ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે ને તે ન હોય તો દિકરી, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર ધણી કુટુંબીમાંથી દિલચાહે તેને આપે, પછુ પોતાની મેળવેલી મીલકતમાં મુખત્યાર છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ છે. પછુ પતિત થઈ ગઈ તેને કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનાર શખસ આપના ધરમાં વારસો લઈને રહેતો આપના કુળવાળા વારસ થાય, ને મોસાળના ધરમાં આપથી જુદો રહે તો મોસાળના કુળવાળા ત્રિપુરૂષ લગી વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર શખસ જીવતાં ગમે તેને આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરીને પોતાના આપની તરફથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આપના ત્રિપુરૂષ લગી સ્થાવર માલના વારસ થાય ને જંગમ માલનો ધણી વારસ થાય, પછી તો મરનાર આપ જીવતાં જેને આપે તે લે છે.

૫. એનો જવાબ અનવચ્ચ આખતની કલમ ૪ માં લખેલો છે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને વહુ ધરમાં એકઠી રહે તો અનવચ્ચ આપે; ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય.

૭. પતિત તથા ઘેલાશિવાય બીજા સર્વને વારસો પોહોંચે, ને પતિત તથા ઘેલાનું જરણ તથા તેની કિયાનો ખરચ તેના ભાગમાંથી ભાગદાર કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પક્ષાંના વારસ આઈના સાસરિયાં છે ને મોસાળાં વિગેરે આઈને આપ્યું હોય તેનો જવાબ પક્ષાં આખતની કલમ ૧૧મીમાં લખેલો છે.

૯. સકાંકણીના પક્ષાંનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિમાં આઈ માણસનું પોહોંચતું નથી, પછુ ધણીના સ્થાવર માલની વારસ આપ થઈ શકે છે.

૧૧. પતિત થઈ ગયલા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. એ કલમનો જવાબ અનવચ્ચ આખતની કલમ ૬ માં લખેલો છે.

વાણિયા-અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૫૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ તેની ઐરી થાય ને ઐરી મરી ગઈ હોય ત્યારે તેની દિકરી હોય તો તે વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો તે દિકરીનો દિકરો હોય તો તે વારસ થાય છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તેને વારસો પોહોંચે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ઐરી જીવતી હોય ત્યાંસુધી તે વારસ, ને તે મરી જાય ત્યારે તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની ઐરે જીવતી હોય તો તેને મળે, ને તે ન હોય ત્યારે તે માલનો વારસો મરનાર શખસના કુળવાળાને પોહોંચે, ને મરનાર શખસનો દાહાડો પાણી વારસાનો લેનાર ધણી કરે.

૪. કોઈ ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે ઐરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે આપના ધરનો જે કાંઈ માલ હોય તે આપના કુળવાળા પાછો લે, ને જે માલ તેના ધણીનો હોય તે માલ ધણી યા ધણીના કુળવાળા પાછો લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ઐરીને છોકરી હોય તો તેની ઐરીને તેના ધણીનો તમામ વારસો પોહોંચે, ને કદાપિ તેની ઐરી સંતાનરહિત હોય

ત્યારે તે જૈરીના દિયેર જેઠ તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ રૂઢી રીતે કરે, ને બાઈ ધરમનિયમ કરવાને પૈસા ટકા માંગે તો તે પણ સંપત્ત પ્રમાણે આપે, ને ન આપે તો તે પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૬. મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કાંઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી મરનારની જૈરીને વારસો પોહાંચે છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો યા લુલો વા બેહેરો વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને અમારી ન્યાતમાં વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાં વિગેરે જે કાંઈ હોય તેના વારસ તો તેનો ધણી થાય, ને વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાવાળા થાય. ને પક્ષાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો આલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે પક્ષુ કૃષ્ણાર્પણ કરીને કન્યાના પિહેરિયાંએ આપ્યું હોય ને પછી તે જૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલનો વારસ તેનો ધણી થાય. તે અગર તેનો ધણી ન હોય ત્યારે તે માલના વારસ ધણીના કુળવાળા થાય, ને તે માલ ઉપર મરનારના પિહેરિયાંનું કાંઈ પોહાંચતું નથી.

૧૦. ગેરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો આપવામાં આવતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને-તેને મા તથા બાપ કાઢાડી મુકે તો મુખત્યાર છે, પણ તેને કાઢાડી મુક્યાના સખબથી તેનો વારસો જતો નથી, તેને વારસો તો પોહાંચે છે.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૧.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાએ પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ

થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય. અગર તે ન હોય તો મરનાર શખસનો બાઈ વારસ થાય તથા બત્રીજો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો ધણી જીવતાં ગમે તેને આપવામાં મુખત્યાર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહાંચે છે તો માથાઓળવો શેનો આપે ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના માલની વારસ તેની બેહેન થાય, ને બેહેન ન હોય તો બાણીજ વારસ થય.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર તથા જંગમ-ને પછી તે જૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના આપના કુળમાં પાછો જાય, પણ મરનારની ખુશી હોય તો પોતાના ધણીને બક્ષીસ કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલે નહી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય તે પૈસા કાંઈ જૈરી લઈ શકતી નથી, ને જૈરીને અજવજ આપે છે; ને અગર પોતાના બાપ બાઈઓથી જુદો રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય-સ્થાવર અથવા-જંગમ ત્યાર પછી તો તે માલની (તો) જૈરી વારસ છે, તે કોઈ લઈ શકતા નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાંબત્રી ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ દોષ થતો હોય તોએપણુ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય છે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાની તરફના છે, તેનું ઉત્તરસાધન પણ તેજ કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીના આલ નથી તો વારસનું શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો આલ નથી, પણ સ્થાવર માલનો વારસો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને (વારસો) પોહાંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

વાણિયા-મોઢ વીશા અરાડજ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ લખ્યા મુજબ થાય, તે કરતાં વાજખી સગો ન જણાય તો તેના વારસ પંચાત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યા પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય. ને તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે, અથવા વિધવા મરી જાય તો બૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહીને પોતાની જાત મેહેનતથી બાપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેના ભાઈઓ લે સહી, સ્ત્રી લે નહી, પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ સારી પઠે મ કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજા કોઈ સગું ન હોય તો તે શખસની મા તથા સ્ત્રી બંને થાય.

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો હરેક દોષવાળો હોય તો તેના વારસામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંતે વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેનું પક્ષુ ખરય કરતાં રહે તો તેના ધણીના કુળમાં આપે, ને તે નહી આપે તો શેઠ વિગેરે પંચાયત ન્યાતસિરસ્તે અપાવે તે આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કલમ ૬ નંબર ૨ જ મધે લખ્યું છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યાથી વારસો લઈ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ છોકરો નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકે તો મુખસાર છે, ને વારસો ઉઠે નહી.

વાણિયા-મોઢ માદળિયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કસ્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ લખ્યા મુજબ થાય, તે કરતાં વાજખી સગો ન જણાય તો તેની વારસ પંચાત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે-શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળે, પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય, તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે; અથવા વિધવા મરી જાય તો બૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહીને પોતાની જાત મેહેનતથી બાપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેના ભાઈઓ લે સહી, ને સ્ત્રી લે નહી, પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે સારી પઠે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજા કોઈ સગું ન હોય તો તે શખસની મા તથા સ્ત્રી બંને થાય,

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો હરેક દોષવાળો હોય તો તેના વારસામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પક્ષુ ખરચ કરતાં રહે તેના ધણીના કુળમાં આપે, ને તે નહીં આપે તો શઠ વિગેરે પંચાયત ન્યાતસિરસ્તે અપાયે તે આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કલમ ૬ નંબર ૨ મધે લખ્યું છે.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યા પછી વારસો લઈ શકે નહીં.

૧૨. કોઈ શખસ છોકરો નાલાયક જણીને કાઢી મુકે તો મુખલાર છે, ને વારસો ઉઠે નહીં.

વાણિયા-મોઠ દશા અરાડબ મુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કર્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ મુજબ થાય, તે કરતાં વાજબી સગો ન જણાય તો તેનો વારસ પંચાયત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર છે ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેથી વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય ને, તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે; અથવા વિધવા મરી જાય તો જૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. ભાઈઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપે કુમારથી પેદા કર્યું છે ને તે અપુત્રવાન મરી ગયો ત્યારે તેના ભાઈ તેની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે, ને ન કરે તો હિરસો આપે.

૬. કોઈ મરનારની માતા વારસ છે, ને સાસુ વડુ સમજીને પોતાનું ભરણપોષણ કરે, ને સાસુ મુઆ પછી વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અનવચની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી, ને કોઈ બેસાડે તો તેનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. ન્યાતે લાગ કરેલો શખસ વારસો લઈ શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિરસો ઉઠી શકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ નહીં હોય તો લઈ શકે નહીં.

વાણિયા-દશા ખડાયતા મુરતી તથા અમવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૫.

૧. ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ધણી ધણી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીની દિકરી તથા દિકરો બેહુ વારસ બરાબર છે, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તથા ભાઈનો છોકરો બત્રીજો વારસ, ને એમાંનું કોઈ ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પાસેનાં સગાં વારસ, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ.

૨. અમારામાં જૈરીને વારસો પોહોંચે છે, પણ તે બાઈથી પોતાને પિહેર લઈ જવાય નહીં.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે વારસો તેની બેહેનને પોહોંચે છે, ને બેહેન ન હોય ત્યારે બેહેનના છોકરાઓ વારસ થાય.

૪. જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બાઈ સંતાનરહિત મરી અઈ ત્યારે તેનો

ધણી તથા તે બાઈના આપના કુળવાળા મળીને તે બાઈની પછવાડી ખરચ કરે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈમાંથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરીને ભાગે પડતો હિસ્સો મળે છે, ને તે બાઈ મુઆ પછી તેનો જે વારસ હોય તે થાય.

૬. મરનારને મા તથા સ્ત્રી એ બંને વારસ બરાબર છે. ને બંને સાચવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે, કોઈથી તકરર થાય નહીં; ને બૈરીની કનરજાએ સાસુ વારસ ને સાસુની કનરજાએ બૈરી વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચે છે, પણ તેથી ન સચવાય તો તેના સગાં સાચવીને તેનું ભરણપોષણ (તે) કરે, ને તે મુઆ પછી તેની પછવાડી ખરચ કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાંના વારસ તો તેના સાસરાના કુળવાળા થાય, ને તેની પછવાડી તેનો ક્રિયા ખરચ કરે, ને પક્ષાં શિવાય જે કાંઈ આપને ઘેરથી રીતભાત મળી હોય ને રીતભાત હોય તો તેની પછવાડી ખરચે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું હોય ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે તે માલ તેની પછવાડી ખરચ થાય ધર્મદાખલ.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ બ્રાહ્મણમાં છે, અમારામાં નથી.

૧૧. અમારામાં વટલીગચલાને વારસો મળતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને આપ ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

*૧૩. કોઈને પોતાના આપનો વારસો મળ્યો ને તેને બાઈ નથી ને પછી તે બૈરીવિનાનો સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બેહેન તથા બેહેનના ફરજદ હોય તો તે વારસ થાય.

વાણિયા-ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૬.

૧. ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે પ્રથમ મરનારની બૈરી વારસ થાય, તેના પછી

દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય ને એમાંનું કોઈ ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે પિત્રાઈ દરજ્જાના અધિકાર પ્રમાણે વારસ થાય છે.

૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કીધાવિના સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને મા-થાઓળવો આપે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તેનો જવાબ ક્રિયા બાબતની દશમી કલમ પ્રમાણે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ તેના સાસરિયાં વારસ છે, પિહેરમાં કોઈ ખુદ વારસ નહીં હોય તો.

૫. ભાઈઓ એકઠા[માં] એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના—ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહેતો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકે છે, પણ તે હિસ્સાને ગેરમાર્ગે બાઈથી ખરચાય નહીં.

૬. કોઈ મરનારની ધણિયાણી તથા માવિના બીજા કોઈ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ સાસરિયાં છે, ને સહજ પિહેરિયાંએ જણુસ કીધી તે પિહેરિયાં પાછી લે છે, ને ચાંદલો કરીને કૃષ્ણાર્પણ પિહેરિયાંએ કીધું તે પાછું લેવાનું નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપતી સમે જે ઘરેણું આપે પેહેરાવેલું હોય તે પક્ષાંના વારસ સાસરિયાં છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. જે વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. દિકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે ને પછી આપ મરી જાય તો દિકરો વારસ થઈ શકે છે.

*૧૩ એ જવાબ પ્રશ્નનો નથી, વિશેષ છે.

વાણિયા-વીશા નાદારાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૭.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓની સંઘાતે વેહેયણુ કચ્ચા પછી અપુત્ર મરી જાય તેના વારસો સવાલમાં લખ્યું છે તે મુજબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય, ને મરનારનું સગું કોઈજ વારસ નહીં માલમ પડતું હોય તો તેના વારસ પંચાયત થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વેહેયણુ કરીને મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, ને જે શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના મરી ગયો હોય તેની સ્ત્રીને માથાઓળવો તથા અન્નવસ્ત્ર આપવાની છકર નંબર ૬ ની કલમ ૪-૫ માં લખી છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તેની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન વારસ થાય, તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેનો અધિકાર હોય તે વારસ થાય.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના બાપની તરફથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલના વારસ મરનાર જૈરીના બાપના કુળવાળા થાય છે, પણ તે બાઈ મુઆ પછી જે માલ રહ્યો હોય તેના વારસ થાય છે, ને તે માલ રહેલો દેખીતો હોય તે ઉપર તે મરનાર બાઈના ધણીનો તથા સાસરિયાનો હક પોહોંચતો નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૫ ની કલમ ૪થી પ્રમાણે.

૬. મરનારની મા તથા સ્ત્રી હોય તો તેની વારસ મા છે, પણ સાસુ વહુ બેહુ સમજીને તે માલમાંથી પોતાના ભરણપોષણ વિગેરેનો ખરચ કરે, ને સાસુથી વહુને પુછ્યાવિના પૈસો ખરચ થાય નહીં, અને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો ભેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌબાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં થાય છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાંનાં વારસ પણ સાસરિયાં થાય છે. મરનાર જૈરીને પક્ષાંશિવાય પેહરામણી વિગેરે રીતભાતમાં મળ્યું

હોય તેનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૨૫ મીમાં લખ્યો છે.

૯. પિહરિયાંએ છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે ધરેણું પેહરાવ્યું હોય ને પછી તે જૈરી મરી જાય તો તે પક્ષાંના વારસ તે મરનાર બાઈના છોકરાં હોય તો તે થાય, ને છોકરું કાંઈ ન હોય તો તેના પિહરિયાં પાછું લે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તે શખસને વારસો પોહોંચતો નથી, ને અગર તે શખસ ચારેદાહાડે ન્યાતમાં આવી શકે એવો હોય તો તે શખસનો વારસો ઉઠતો નથી.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જણીને માબાપે કાઢાડી મુક્યો હોય તેથી તે નાલાયક છોકરાનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને તે ન્યાતબાહાર હોય તો તે શખસથી વારસો લઈ શકાય નહીં.

વાણિયા-હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨૮.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની જૈરીને, તથા તે ન હોય તો તેની છોકરીને, તથા તે ન હોય તો દોહિત્રને પોહોંચે છે; તે છતાં બીજા કોઈનો દરક નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યો છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બાઈ ભત્રીજો કોઈ ન હોય તો તેની બેહેન તથા બાણેજ હોય તે વારસ થાય, ને તે પણ ન હોય તો જે પક્ષને શાસ્ત્ર માર્ગે પોહોંચે તે વારસ થાય.

૪. એક જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ શાસ્ત્ર માર્ગે જેને પોહોંચે તે લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પોતાની મેહેનતથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે બીજા ભાઈ તથા તેની ધણિયાણી(ને) બરાબર હિસ્સો લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા હોય ત્યારે તે શિવાય બીજા કોઈનો હક પોહોંચતો નથી, બેનો હક બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે આંધળો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય, પણ તે સખસથી કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પ-લાંનો તથા બીજી રીતભાતનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેને પોતાનો છોકરો વારસ છે, ને તે ન હોય તો છોકરી અથવા દોહિત્ર, તે પણ નહીં હોય તો તેનો જોડદિયેર વારસ છે.

૯. કોઈ છોકરી સકાંકણી બેસાડી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે જે માલ આપે સકાંકણીમાં કૃષ્ણાર્પણ કર્યો છે તે પાછો લઈ શકતો નથી.

૧૦. ગોરપદાંનો તથા વૃત્તિનો ચાલ અમારામાં નથી. વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો જૈરી પોતે જીવે ત્યાં સુધી પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસને પતિતપણાથી ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તે પુનરપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે ને એવો પતિત હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તોપણ બની શકતું નથી, ને વારસના હકથી પણ ખારજ થઈ શકતો નથી.

વાણિયા-હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૨૯.

* ૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તો તેના માખાપ મુખસાર છે, પણ તેના વારસાના હકથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

* વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા વિશે નોટ કરી છે તે જુવો. પૃષ્ઠ ૭૪.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેંચણ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરના-રની જૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય-એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. જો જૈરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી. તેનું ભરણપોષણ કરવું યોગ્ય છે, જૈરી કબજમાં રહે તો કરવું પડે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે મરનાર શખસના ભાઈઓ તથા ભાઈઓના દિકરા, બ્યારે કોઈ એટલામાં નથી ત્યારે તેનો વારસો મળ્યો છે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૪. એક જૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો-તેના આપનો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે થોડી ઉમરમાં સંતાનરહિત મરી જાય-જૈરીની પુખ્ત ઉ-મર તો વરસ ૪૦ તથા ૫૦ વરસ થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાય, ત્યારે તો તે જૈરીનો વારસો ધ-ણીને પોહોંચે છે-ત્યારે તે જૈરીનો વારસો ધણીને પો-હોંચે ધણીની ઉમર સુધી-ને પછી તો બ્યાંથી વા-રસો મળ્યો છે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો, આપના પૈસાની મદત-વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યાર પછી ધણિયાણી તથા ભાઈઓ અડધોઅડધ તેના માલ પ્રમાણે બરાબર વેહેંચી લે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિ-યાણી વારસ થાય. ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને એકએકની કળએ એક વારસ છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તો-એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય ત્યારે પ-લાંનો ધણી-જૈરી મરનારીના ધણી વિગેરેમાં સાસરો

પહોં જાય. ને અમારામાં મોસાળથી પેહેરામણી આપવાનો ચાલ મુકરર નથી. જે કાંઈ જવલે મોસાળ પક્ષવાળા કરેછે તે કયાં પ્રમાણે આપે, ચાલ તો એવો છે, ને પછી તો પોતે પોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે ને લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી છોકરીને બેસાડીને પરણાવવાનું મુકરર નથી.

૧૦. ગોરપદાનો તથા વૃત્તિનો અમને અધિકાર નથી, ને સ્થાવર માલ છે તો તેની બૈરીને હિસ્સા પ્રમાણે મળે.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થઈ ગયો છે તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢી મુકેછે તેથી વારસો ઉડી શકતો નથી.

વાણિયા-શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૧.

૧-૧૨. અમારામાં મરનાર શખસની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી, પિત્રાઈને વારસો પોહોંચેછે, વાસ્તે સવાલ ૧૨ નો જવાબ લખ્યો નથી.

વાણિયા-વીશા એસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૩.

[આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી, ન્યાતિઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેનાજ જવાબ આપ્યાછે.]

વાણિયા-શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૩૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય છે; અગર દિકરીનો દિકરો ન હોય તો જે

દિકરીનું ફરજદ હોય તે વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે ચાર પેહેડી સુધીના પિત્રાઈ દરજ્જા પ્રમાણે વારસ થાય, ને પછી તો પંચ વારસ.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. કોઇ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યા પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય, તે ન હોય તો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઇએક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે સ્થાવર માલના મરનાર બાઈના કાકા અથવા કાકાના છોકરા વારસ થાય, ને જંગમ માલ ઉપર બાઈ મુખત્યાર છે, ગમે તેને આપે.

૫. એ કલમનો જવાબ અનવચ્ચ બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યોછે.

૬. સાસુ તથા વહુ બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય, ને વહુ મરે તો સાસુ વારસ થાય.

૭. આંધળાવિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને વારસાનો લાગ હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાનો વારસ ધણીછે, ને વિધવા થયા પછી ઘણા દાહાડા સુધી પિહેરમાં દિન ગુજરાન કરે તો તેના પક્ષાના વારસ પિહેરિયાંછે. પણ વિધવા થયા પછી સાસરામાં રહીને દિન ગુજર કરે ને સાસરિયાં બરદાસી કરે ત્યારે તેના પક્ષાનાં વારસ સાસરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને માઆપે સકાંકણી પરણાવી ને તે છોકરી મરી જાય તેના પક્ષાનો વારસ તેના ધણી છે.

૧૦. અમે કોઈના ગોર નથી, પણ વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયા પછી ન્યાતે સાબિત કરીને ન્યાતબાહાર મુક્યો, ને તેને બીજો કોઈ હિસ્સાદાર નથી ને બાપીકી મીલકત હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૧૨. નાલાયક બાળીને છોકરાને આપ કાઢાડી મુકે ને પછી તે મરી જાય તો છોકરાને વારસો પોહોંચેછે.

વાણિયા-ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૬.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બેરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે દરજ્જા પ્રમાણે પિત્રાઈ વારસ થાય, એટલામાં કોઈ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની બેરીને વારસો મળે છે.

૩. અમારામાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તમામ ઇસબાળ વેહેચીને પોતાના આપના ઘરમાં આવીને રહે તો આપના કુળવાળા વારસ થાય, ને કદાપિ મોસાળને ઈસબાળ અનામત જુદો છે ત્યારે મૂળ પુરૂષના ભાઈ અથવા ભોજાઈ અથવા તેના છોકરા વારસ થાય, ને એમાંથી કોઈ ન હોય તો આપના કુળવાળા વારસ છે.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે બેરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર આપનો આપ અથવા ભાઈ અથવા કાકો અથવા કાકાના છોકરા વારસ, ને એમાંનું કોઈ નહીં હોય તો ધણીના કુળવાળા વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે માલની સ્ત્રી વારસ છે. પણ તે માલને પિહેર લઈ જવા ચાહે તો અથવા ખરાબ કરવા ચાહે તો દિયેર તથા જેઠ પુછી શકે સહી.

૬. અમારામાં જે કોઈ શખસ જાતે પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણી વારસ, પણ સાસુમાં એકઠી રહીને અન્નવસ્ત્ર પુરું કરે. ને કદાપિ મરનારના આપનો રજેસો માલ હોય તો મા વારસ, ને વહુનું ભરણપોષણ એકઠી રહે તો કરે, પણ તે માલનો એકએકથી ગેરસિરસ્તે ખરચ થાય નહીં.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી, પરંતુ ઉપર લખેલા અપંગથી માલ સચવાઈ નહીં શકે ને વારસનો ઈતખાર આવે અથવા હરકોઈ બીજા શખસનો ઈતખાર આવે તો તે માલ આપે, ને તેની પાસે અન્નવસ્ત્ર લેવા કરે.

૮. જે કોઈ બેરી માણસ મરી જાય તેના પછાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે પગરણમાં પિહેરિયાંએ લુગડું અથવા જે કાંઈ જનસ કાંધી હોય તેના પિહેરિયાં વારસ છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં સ્થાવર વસ્તુના વારસાનો અધિકાર બેરીને પોહોંચે છે.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ને તે શખસ ફરીથી ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો અપરાધી હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી આપ મુઆ પછી વારસાનો હક ખોટો થતો નથી.

વાણિયા-મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૪૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની બેરીને, તથા તે ન હોય તો તેની છોકરી તથા તેપણુ ન હોય તો દોહિત્રને પોહોંચે છે; તે છતાં બીજા કોઈનો દરક નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યો છે તે મુજબ છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ભાઈ ભત્રીજા કોઈ ન હોય તો તેની બેહેન તથા ભાણેજ હોય તે વારસ થાય, ને તે પણ ન હોય તો જે વંશને શાસ્ત્ર માર્ગે પોહોંચે તે વારસ થાય.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ શાસ્ત્ર માર્ગે જેને પોહોંચે તે લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પોતાની મેહેનતથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે બીજા ભાઈઓ તથા તેની ધણિયાણી બરાબર હિરસે વેહેતી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા હોય ત્યારે તે શિવાય બીજા કોઈ ન હોય તો એ બંને જણ વારસ છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે આંધળા તથા મેહેરા વિગેરે કાંઈ દોષવાળા હોય પણ તે સખઅથી કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પક્ષાંતો તથા બીજી રીતભાતનો ધણી વારસ છે. વિધવા થઈને મરી જાય તેને પોતાનો છોકરો વારસ છે, તે ન હોય તો છોકરી અથવા દોહિત્ર, તે પણ નહીં હોય તો તેનો જેઠ દિયેર વારસ છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી એસાડી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે જે માલ આપે સકાંકણીમાં કૃષ્ણાષિણ કયોંછે તે પોતે પાછો લઈ શકતો નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ અમારામાં નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો ઐરી પોતે જીવે સાંસુધી પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસને પતિતપણાથી ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તે પુનરપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો પતિત હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકવા ચાહે તેપણ બની શકતું નથી ને વારસાના હકથી પણ ખારજ થઈ શકતો નથી.

વાણિયા-ત્રીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેતી કરી હોય ને છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરી હોય અથવા છોકરીનો છોકરો હોય ત્યારે મર-

નારના ભાઈને બોલાવીને પાસે ઉભો રાખીને મીલકત જે કાંઈ હોય તે લખાવે, ને મરનાર કેહે તે પ્રમાણે વરસ દાહાડા સુધી કરે, ને બાકી વધે તે છોકરી લઈ જાય અથવા છોકરીનો કાકો, કોઈ ન હોય ત્યારે છોકરીને કોઈ અટકાવી શકતું નથી. બીજા આપ મીલકત નહીં બતાવે ને કદાપિ મીલકત જાહેર પડે તો ફિકરી ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનારની ઐરીને કોઈ અટકાવી શકે નહીં તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી નહીં હોય [તો] મરનારની મેહેનત ને વારસો મળે, ને કદાપિ મેહેન નહીં હોય [તો] તેના મોસાળના સગાંને પાછો આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઐરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો પાછો તેના આપના કુળમાં જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ એકઠા છતાં પોતાની મેહેનતથી પેદા કર્યું હોય, આપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનું પલ્લું હોય તે તેની પાસે રહે, ને બીજો ઉચકા આપે તે સમાજે વાપરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસને મા તથા ધણિયાણી વગર બીજા કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, તે મરી જાય ત્યારે વહુ વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુહો તથા મેહેરા વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે તે સખઅમાં વારસો મળ્યો તેમાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. ઐરી સૌભાગ્યવતી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંતો વારસ સાસરિયાં થાય તથા લુખડું ધરેણું તેના પિહેરિયાંનું હોય તે પિહેરિયાં લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ આખત નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતનો નથી, બ્રાહ્મણની ન્યાતનો છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વટલી જાય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી બાહાર કાઢાડી મુકે તો તેને વારસો પોહોંચે.

ભાટિયા-જદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય તો તેની બેરી વારસ થાય, યા બેરી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તથા દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય-એજ પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં રીતછે.

૨. ખીજે જવાબ ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે વારસ થાય, અથવા બેહેન ન હોય તો મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને તે બેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો વારસો તેના આપના કુળમાં જાય, ને મરનાર બેરીની બેહેન વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપની મદત વગર, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય ખીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા તથા સ્ત્રી બંને વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે ધણી આંધળો તથા લુલો અથવા બેહેરો-એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે વારસો લે, તેમાં કોઈ અટકાવી શકે નહીં.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણીછે. તથા કોઈ બેરી વિધવા થઈને મરી જાય તો તે બેરી પોતે મુખત્યાર છે, ને કદાચ

સામુસસરામાં એકઠી રહેતી હોય તો તે લે પેહેરા-મણી સુદ્ધાં.

૯. કોઈ છોકરી[ને] સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે બેરી મરી જાય ને આપને ઘેરથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તેનો વારસ તેનો આવિંદ.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ તે કાંઈ અમારી ન્યાતમાં છે નહીં તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો અધિકાર બેરીને પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતવાળા[એ] ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે ધણીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી બાહાર કાઢી મુકે તે વાત થઈ શકે. જે થઈ શકે છે તે થાય, તેથી વારસો ઉડી શકતો નથી.

ભાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રીને વારસો પોહોંચે, ને સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી વારસ, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, પણ એમાંથી કોઈ ન હોય તો ભાઈ તથા ભત્રીજાને પોહોંચે, ને ભાઈ ભત્રીજા ન હોય તો કુટુંબીને પોહોંચે.

૨. મરનાર શખસે વેહેયણુ કરી હોય તો તેની બેરીને વારસો પોહોંચે તો નહીં પોહોંચ્યાનું કારણ શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને સ્ત્રી ન હોય તો બેહેન તથા બેહેનના છોકરાને પોહોંચે, ને એ કોઈ ન હોય તો આપના કુળમાં જાય.

૪. કોઈ બેરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બેરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે વારસાનો કુલ માલ જે બાકી રહ્યો હોય તે પાછો આપના કુળમાં જાય, પણ ધણીના કુળમાં જઈ શકે નહીં.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે જંગમ માલની વારસ તેની સ્ત્રી છે, ને સ્થાવર માલ મરનારના ભાઈઓને પોહોંચે છે.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બી-જીનું કોઈ નથી તો મરનારનો વારસો બીજાને બરાબર પોહોંચે છે.

૭. કોઈ આંધળો વા લુલો વા બેહેરો દોષવાળો છે, ને તેને કંઈ સ્ત્રી સંતાન નથી તો તેના હિસ્સામાંથી તેની પરવશી થાય તેવું કરવું.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેને મોસાળાંવિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તેનો તથા પાંદાનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેનાં છોકરાં વારસ છે, ને છોકરાં ન હોય તો તેના કુટુંબી ક્રિયા કરે તે વારસો લે.

૯. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી તો ઉત્તર શું લખીએ? જે કાંઈ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરું.

૧૦. અમો ભિક્ષુક નથી તેથી અમારે કંઈ વૃત્તિનો અધિકાર નહીં; ને સ્થાવર માલ જીદા રહીને પેદા કર્યો છે તો તેની સ્ત્રીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટસ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે તો ન્યાત કપ્પલ કરે ત્યાં સુધી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. પોતાનો છોકરો લાયક અથવા નાલાયક હોય પણ આપ ધરમાંથી કાઢાડી મુકી શકે નહીં.

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. એજ સવાલ પ્રમાણે તથા શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે, જીદો નથી.

૨. વારસો પોહોંચે છે તો તેનો બીજો જવાબ શું લખીએ?

૩. આપના કુળમાં જાય નહીં, મોસાળના કુળમાં મરનારની બેહેન છે તો તે વારસ છે.

૪. મૈયત ખરચ વિગેરે કરતાં જે કાંઈ બાકી રહે તે તેના આપના કુળમાં પાછું જાય.

૫. ભાઈ લે, પણ મરનારની સ્ત્રીનું બરણપોષણ કરે, ને પલ્લુ પોતાનું તે આપ પાસે રહે.

૬. સાસુ વહુનો હક બરોબર છે, મળી સમજીને ચાલે.

૭. કાંઈ અટકાવ પડતો નથી, વારસો લઈ શકે છે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરીનાં પદાંનો વારસ તેનો ધણી, તથા વિધવા સ્ત્રીનો વારસ તેનો છોકરો તથા છોકરી હોય તે વારસ છે, ને પેહેરામણી વિગેરેની પણ એજ રીત છે.

૯. કન્યાદાનની સાથે જે કન્યાને પહેરાવીને દાન કર્યું તે તેના ધણીને લેવું ધટે છે, ને છોકરું હોય તો તે લે.

૧૦. પોહોંચે છે.

૧૧. તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. ધરમાંથી કાઢાડી મુકી શકે છે, પણ વારસો ઉઠતો નથી.

ભાટિયા-બહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણા અંક ૧૮૬ જેડે મળે છે તેથી લખ્યો નથી.]

કાયસ્થ-વાટિમક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યો પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલમાં લખ્યા મુજબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ વારસ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળે ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે નહોય તો તેની બેહેન થાય, ને તે ન હોય તો તે માલ પાછો મરનારના મોસાળના કુળમાં જાય, પણ તેના આપના કુળમાં તે માલ જાય નહીં.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપની તરફથી વારસો મળે-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી સંતાનર-હિત મરી જાય તો તે માલ તેના આપના કુળમાં જશે, મગર કૃષ્ણાર્પણ કર્યો હોય તે આપના કુળમાં જાય નહીં.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના બાઈઓમાં એ-કઠો રહીને પોતાની જાતમેહનતથી આપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય, ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો તેનો બાઈ લે સહી, સ્ત્રી લે નહીં, પણ સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર તથા ખરચ ધણીની હુર્મત પ્રમાણે મળે ને ધર્મનિમને પણ મળે, હિરસો મળે નહીં.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ સગું ન હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, પણ તેની માતું ભરણુપોષણ સારી પેઠે કરવું જોઈએ.

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા લુલ્લો વિગેરે દોષ ભરેલો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તો તેનાં પક્ષાં વિગેરે સર્વે તેના ધણીના કુળમાં જાય.

૯. સકાંકણી બેસાડ્યા પછી તે સ્ત્રી મરી જાય તો તેના પક્ષાં વિગેરેનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થા-વર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યા પછી વારસો લઈ શકે નહીં.

૧૨. છોકરો નાલાયક હોય તેને ઘરમાંથી કાઢાડી શકાય સહી, પણ તેનો વારસો ઉઠે નહીં.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૨૨.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણ કરીને જીવે રહ્યો હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની જૈરી વા-રસ છે. ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને વારસો પોહોંચે છે તે વારસ થાય.

૧૧૪

૨. જૈરી વારસ છે તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પોતાના આપને ઘેર વારસો લઈને આવ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો મો-સાળના કુળમાં જાય નહીં, ને તે માલ લઈને પો-તાના મોસાળમાં રહે તો તે વારસાનો માલ મોસા-ળના કુળમાં જાય, પણ એહેન વારસ થાય નહીં, ને મોસાળના કુળમાં કોઈ ન હોય ત્યારે એહેન વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ જૈરીને પોતાના આ-પનો વારસો સ્થાવર જંગમ વિગેરે મળ્યો ને સંતાન રહિત મરી જાય તો તે વારસો મોસાળના કુળમાં જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં બાઈઓએ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો બાઈનેજ પોહોંચે, સ્ત્રીને જે કાંઈ પોતાની હયાતિમાં આપ્યું હોય તે સ્ત્રી પાસે રહે ને તે સ્ત્રીનું ભરણુપો-ષણ બાઈઓ કરે, ન કરે તો તે પેદા કીધેલા માલ ઉપર સ્ત્રીનો હક્ક છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ બીજું વારસ નથી તો મરનાર શખ-સની મા વારસ થાય, ને મરનારની સ્ત્રીનું ભરણુ-પોષણ કરે.

૭. ને કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હોય તો વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય ને તેની પાસે જે કાંઈ માલ હોય તે સાસરાવાળા લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને તે મરી જાય ત્યારે જે કાંઈ આપેલું હોય તે વરવાળો લે, આપ પાછું લે નહીં.

૧૦. ગોરપદું તથા વતન વિગેરે સ્થાવર અથવા જંગમ માલનો વારસો તો જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસ શી રીતે થાય ? તેને પોહોંચતું નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં નાલાયકને કાઢાડી મે-લતા નથી તો વારસો શી રીતે ઉઠે ?

પ્રશ્નકર્તા—નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની બૈરી વારસ થાય છે, ને ક્યુ બૈરી ન હોય ને તે મરનાર મરદનો ભાઈ તથા ભત્રીજો હોય તો તે વારસ થાય છે, ને ભાઈ ભત્રીજો ન હોય તો નાચાર, પણ તે મરનારની દિકરી હોય તો પોતાના માઆપનું ઉત્તરસાધન કરે ને વધે તો તે છોકરી રાખે, પણ પિત્રાઈ હોય તો શ્રાદ્ધ વિગેરે કરવાનો અધિકાર પિત્રાઈઓનો છે. દિકરી મચકુર પિત્રાઈઓની મસલતથી પોતાના માઆપનું ઉત્તરસાધન કરે. અગર છોકરીના માઆપ પોતાની હૈયાતિમાં પોતાની છોકરીને કૃષ્ણાર્પણ કરીને પોતાને હાથે આપે તો આપી શકે છે.

૨. મરનાર શખસે વેહેયણુ કરી હોય તો તેની બૈરીનો વારસો પોહોંચે છે ને માથાઓળવો આપવાનો અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળે છે ને સંતાનરહિત મરી જાય તો તે વારસનો હક પોતાના આપના કુળમાં ભળે, પણ તેની બેહેનના સાસરાના કુળમાં ભળી શકતો નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર યા જંગમ—ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈને તે બૈરીના વારસામાંનો કાંઈ માલ આકી રહ્યો હોય તો અલખતે તે બૈરીના આપના કુળમાં જ આકી રહ્યું હોય તે જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની નેતકભાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય તો બંને ભાઈનો હક બરાબર છે, જુદો નથી, ને મરનારની સ્ત્રી તે મરનારના હકમાં બેઠી રહે તો તેને ભરણપોષણ પોતાના ઘરની સંપત પ્રમાણે આપવું જરૂર છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી તો તેની મીલકત વિગેરેનો વારસામાં હક—તેની મા તથા સ્ત્રી બેહુનો હક બરાબર છે.

૭. આંધળો વા લુલો વિગેરે હોય ને તેને વારસાનો હક હોય તો તે વારસો લઈ શકે છે, અટકાવ કાંઈ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેના પક્ષાનો વારસ તેના ધણી છે ને વિધવા બૈરી મરે ને તેનાં છોકરાં હોય તો પક્ષાનો હક છોકરાંનો છે, છોકરાં ન હોય તો તેના ધણીનો લગતો સગો હોય તેનો હક છે. ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી પાછી લેવાનું કાંઈ મુકરર નથી, તરફેણની રાજ પ્રમાણે થાય છે.

૯. સકાંકણી બેસાડી હોય ને તે મરે ત્યારે તેના આપે જે પલ્લું આપ્યું હોય તે મરનાર શખસના છોકરાંને પલ્લું પોહોંચે છે, ને અગર છોકરાં નહીં હોય તો તેના મૈયત ખરચમાં જાય છે, પણ કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. અમો ભિલ્લુક નથી તેથી અમારે કાંઈ વૃત્તિનો અધિકાર નહીં, ને વારસા આપતનો જવાબ એ છે જે સ્થાવર માલ પોતાના ધણીએ જુદો રહીને પેદા કર્યો હોય તો તેની ધણિયાણીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચે યા ન પોહોંચે તે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરું.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને પોતાના ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો આપ જીવતાં મુખત્યાર છે, પણ બ્યારે કે છોકરાનો આપ મરી જાય ત્યારે તે છોકરા શિવાય બીજો કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી, કાંયજો મરનાર શખસનું સૂતક વિગેરે ક્રિયાનું કર્મ છોકરાને કરવું જરૂર છે.

કણુબી—કડવા કસબે ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૨૦.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી મરનાર ધણીના ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુડુંબી વારસ થાય, ને દિકરીને તથા બેહેનને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય ત્યારે બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે વારસોને એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો કોઈ શખસને પોહોંચતો નથી.

૪. એ માર્ગ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની ભત્રીજાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો મરનારની બૈરીને પોહોંચતો નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાની માને તથા બૈરીને મુકીને મરી જાય ને તેને કોઈ બીજો વારસ ન હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી બૈરી વારસ થાય-નાતરે ન ગઈ હોય ત્યારે થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય ને તે શખસને બીજા કોઈ સગા ભાઈ ન હોય ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંનેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને પરણાવતી વખતે બાપે જે ધરેણું આપ્યું હોય ને તે પછી બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરાં ન હોય ત્યારે બાપે જે ધરેણું આપ્યું હોય તે બાપ પાછું લે ને પેહેરામણીમાં જે કાંઈ માલ જેને આપ્યો લીધો હોય તે માલ તેનો છે, પાછો ફરતો નથી.

૧૦. ગોરપટું તથા વૃત્તિ અમારી કોઈ ઉપર નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. વટલી ગયા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી. પણ જ્યારે કે ન્યાતના લોક તેને પાછો ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ઘરમાંથી બુદ્ધ કાઢાડે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કલુષી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને છોકરાં વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે

નહી જાય તો તે વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વિગેરે પાસેના જે કુટુંબી હોયતો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એ ચાલે છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને વારસો પોહોંચે છે.

૩. કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ છોકરાં વગરનો મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુટુંબી હોય તો તે લે છે, ને તે ન હોય તો બાપના કુળમાં રહે છે.

૪. તે માલ તેના ધણીના કુળમાં રહે છે.

૫. ત્યારે તેનો વારસો તેની ધણિયાણી લે છે, નાતરે ન જાય તો.

૬. અમારામાં મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી તથા રાંડેલી બૈરી મરી જાય છે ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને કારવેહેવાર પણ તેજ કરે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાઢાડી મુકે તેથી વારસાપણામાંથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

કલુષી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૭

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈભત્રીજા વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર ધણી જીવતાં ગમે તેને આપવામાં મુખત્યાર છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખ-સની બૈરી નાતરે જાય ત્યારે બૈરીને વારસો પોહોં-ચતો નથી. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે વારસોને એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનારની બેહેન વારસ થાય, અગર બેહેન ન હોય તો મરનારના કુળ-વાળા વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બાઈ સં-તાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે મરનાર બાઈ જીવતાં જેને આપી જાય તે વારસ થાય છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો બૈરીને પોહોં-ચતો નથી, પણ બાઈનું બરણુપોષણ કરે, ને પશુ આઈ પાસે રહે.

૬. કોઈ શખસ પોતાની માને તથા બૈરીને મુ-કાને મરી જાય ને તેનો કોઈ બીજો વારસ ન હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય. ને તે મુઆ પછી બૈરી વારસ થાય—નાતરે ન ગઈ હોય ત્યારે થાય.

૭. કોઈ શખસનો વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પો-હોંચે છે, ને તે વારસો કોઈ પોતાના છતબારી માણ-સને ઘેર અનામત મુકે ને તેમાંથી બરણુપોષણ કરે.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે બેહુના પદ્ધાંના વારસ તેના સાસરિ-યાં છે; ને મોસાળામાં આંદો કરીને તથા રીતનું જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર પણ સાસરિયાંનો હક છે, પણ બીજાં ઘરેણાં પિહેરિયાંએ કીધાં હોય તે ઉપર પિહેરિયાંનો હક છે.

૯. જે છોકરીને પરણાવતી વખત આપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય ને તે પછી બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરા ન હોય ત્યારે આપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય (ને) તે આપ પાછું લે, ને પેહેરામણીમાં જે કાંઈ માલ જેને આપ્યો લીધો હોય તે માલ તેનો પાછો ફરતો નથી.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ અમારી કોઈ ઉપર નથી,

નેવતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરીને પો-હોંચે છે.

૧૧. વટલી ગયા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ બ્યારે કે ન્યાતના લોક પાછો તેને ન્યાતમાં લે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ઘરમાંથી જુદો કાઢાડે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૦૬.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેવણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય ત્યારે તો શાખમાં લખ્યું છે તે પ્ર-માણે મરનારની બૈરી વારસ થઈ શકે છે, ને અગર તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો બાઈબત્રીજ વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ, ને પિત્રાઈમાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાય છે. એ અમારી ન્યાતમાં માર્ગ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી-ને વારસો નહીં પોહોંચે તેનો જીકર તો એ છે જે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તો મરનાર શખસના વારસો હોય તેને એ વારસો આપીને નાતરે જાય છે, ને અગર વારસો નહીં હોય તો તે બૈરી પંચાયતને પોતીકા ધણી-નો જે માલ હોય તે આપીને નાતરે જઈ શકે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પ-છી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય છે, ને બેહેન ન હોય તો આપના કુળમાં રહે છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાનર-હિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જાય છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો મરનાર શખસનો બાઈ લઈ

શકે છે ને તેની ધણિયાણીને ધરમાં રાખીને ખોરાક-પોશાક આપે છે, ને તે નાતરે જાય તો મરનાર શખ-સની સ્ત્રીનો હક તેમાં કાંઈ નથી.

૬. મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કાંઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. કાંઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો પોહાંચે છે.

૮. કાંઈ સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પ-ક્ષાંના વારસ તો તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળા વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કાંઈ છોકરીને આપ્યું હોય તે પિહેરિયાં પાછું લે છે.

૯. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગેરપદાંની વૃત્તિનો અમારામાં ચાલ નથી, ને બીજા સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર ઐરીને પોહાંચે છે.

૧૧. કાંઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો ત્યારે તે ન્યાતમાં આવે તો વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કાંઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે, પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી.

કંસારા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૯.

૧. કાંઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય ત્યારે તો જે પ્રમાણે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે મુજબ મરનારની ઐરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો દિક-રીનો દિકરો વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો મરનારનો બાઈ વારસ થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો મરનારનો વારસ થઈ શકે છે, એવી રીત અમારામાં છે, ને જે વારસ થાય તેની ક્રિયાનો ખરચ તે કરે.

૨. મરનારની ઐરીને વારસો પોહાંચતો નથી તેનું કારણ એ જે તે ઐરી નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી તેને વારસો પોહાંચે છે, ને નાતરે જાય ત્યારે તેના વાર-સને તમામ વારસો દોરોદશી સુધી હવાલો કરીને ના-તર કરે.

૩. કાંઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મોસાળના માલનો વારસો-તેનો બાઈ ન હોય તો તેની બેહેન વારસ થાય છે, ને બેહેન ન હોય તો તેના આપના કુળમાં વારસો રહે છે.

૪. એક ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે સંતાન-રહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જાય છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મ-દત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર સંતાનરહિત મ-રી જાય ત્યારે તેની ઐરી એકઠી રહે તો તેના દિયેર જેઠ તેનું પાલણુ કરે, ને અગર તે ઐરી જુદી રહે ને નાતરે ન જાય તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લઈ શકે છે; પણ તે ઐરીથી તે માલમાંથી ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહીં, ને અગર ખરચ કરે તો તેમાં તેના જેઠ દિયેર અટકાવ કરી શકે છે; ને તે ઐરી નાતરે જાય ત્યારે તે વારસો જેઠ તથા દિયેરને આપીને નાતરે જઈ શકે છે.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કાંઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ થાય છે ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાં વગર જે કાંઈ રીત-માત કરી હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર ઐરીને પોહાંચે છે.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે તો તે વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સખબથી ધરમાંથી કાઢાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો આપની મીલકતમાંથી ઉઠતો નથી.

ભાવસાર-છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોપણ મરનાર શખસની બૈરી(ને વારસ) ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે તથા ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ તો છે, ને માથાઓળવાની તો અમારામાં રીત નથી, ને માથાઓળવાનું અમે કાંઈ જાણતા પણ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તેનું તો ધર્મશાસ્ત્રથી જેને વારસો પોહોંચે તેને મળે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર યા જંગમ-ને પછી તે બૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે માલનો વારસ ધર્મશાસ્ત્રમાં ઠરે તે લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકભાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના વારસાનું એ છે જે સૌ ભાઈઓમાં એકઠા હોય ને પેદા કર્યું હોય ત્યારે સર્વે ભાગિયા બરાબર, કદાચ ભાઈઓથી જુદો રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસનો વારસ ધર્મશાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે બંનેને પાલ્યામાં આવે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે પણ

આંધળો તથા લુલો અથવા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહ હોય પણ તે હિસ્સેદાર, તેનો વારસો ખોટો થતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષના વારસ તો સાસરિયાં છે, મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવામાં અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે-એ સકાંકણી પરણાવવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી ને કન્યાદાનમાં જે આવ્યું હોય તે પાછું લેવાતું નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર તો ધર્મશાસ્ત્રમાં ને ઠરે તે પ્રમાણે ચાલ્યામાં આવે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો હક તો ન્યાતિ સિરસ્તા પ્રમાણે કર્યામાં આવે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે એવી વાત હોય તેથી તે તો હક ખોટો થતો નથી.

ભાવસાર-શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વરવેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય-જો નાતરે ન જાય તો; ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની છોકરી વારસ થાય; ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારામાં છે. ને જે વારસો લે તે મરનાર શખસની પછવાડી ખરચ કરે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચે-જો નાતરે ન જાય તોએપણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા બેહેન બન્ને બરાબર વારસ થાય. ને

ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો તમામ માલની વારસ બેહેન છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આપનાં કુળમાં જાય; ને તે આપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લઈ શકે છે, જે નાતરે ન જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય સાંલગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેનાં પક્ષાંનો ધણી વારસ ને વિધવાનો તો દિયેર અથવા જેઠ હોય તે લે, ને તે નહીં હોય તો તેની પછવાડી ખરચ થાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે ને તે ન્યાતમાં આવે છે ને પછી વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે છે ને તે શખસ પછી સમજીને ત્યારપછી પોતાના ભાગિયા પાસે વારસો લઈ શકે છે.

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય-જે નાતરે ન જાય તો-ને તે ન હોય તો મ-

રનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારામાં છે. ને જે વારસો લે તે મરનાર શખસની પછવાડી ખરચ કરે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસોજ પોહોંચે છે-જે નાતરે ન જાય તો; પણ મા-થાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા બેહેન બંને બરાબર વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો તમામ માલની વારસ બેહેન છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આપના કુળમાં જાય, ને તે આપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લઈ શકે છે, જે નાતરે ન જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય સાંલગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેનાં પક્ષાંનો ધણી વારસ, ને વિધવાનો તો દિયેર અથવા જેઠ હોય તે લે, ને તે નહીં હોય તો તેની પછવાડી ખરચ થાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ વૃત્તિ તથા વતનનો (કાંઈ) ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે ને તે ન્યાતમાં આવે છે ને પછી વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-

ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે ને તે શખસ પછી સમજીને લારપછી પોતાના ભાગિયા પાસે વારસો લઇ શકે છે.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને ફારગતી કરીને અપુત્ર મરી જાય ને દિકરો ન હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ રહે લાંસુધી વારસ થાય, ને નાતરે જાય તથા મરી જાય લારે દિકરી વારસ છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને દિકરીનો દિકરો ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, ને કુટુંબી ન હોય તો પંચાત વારસ છે, જેનું કોઈ નથી તેના; ને ફારગતી નથી થઈ લારે ભાઈ વારસ છે, ને દિકરીનો સાસરવાસાનો હક છે. મરનારની બૈરીને રોટલાનો હક પોહોંચે છે, ને હિસ્સો લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે તેથી મરનારનો ભાઈ ભરણુપોષણુ પણુ કરે, ને ઉત્તરસાધન કરે છે. નાતરે જવાના સખખથી હિસ્સો લઈ શકતી નથી, વારસુ લેવાનો જેનો હક છે તે શખસ ઉત્તરસાધન પણુ કરે.

૨. નાતરે જાય છે તે સખખથી હિસ્સો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે વારસાનો લેનારો સંતાનરહિત મરી જાય લારે તે મરનારની બેહેનનો હક છે, ને બેહેન ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી જાય તો પાછો પિહેરના કુળવાળાનો હક છે.

૫. એકઠા રહ્યાના સખખથી ધણિયાણીનો હિસ્સો સરખો છે, પણુ હિસ્સો લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે તેથી, ને રહે લાંસુધી ભરણુપોષણુનો હક છે.

૬. સાસુ વારસ છે, ને વહુનો હક ભરણુપોષણુનો છે. સાસુ મુએથી વહુ વારસ છે.

૭. દોષના સખખથી હિસ્સો આપવામાં આવે નહી, પણુ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી. હિસ્સેદારો તેનું ભરણુપોષણુ ધરમાં રાખીને કરે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાંનો વારસ ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે, ને બંને જણુના પિહેરનું હોય તેનો હક પિહેરિયાંનો છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. સ્થાવર તથા જંગમનો વારસો બૈરી લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે તેથી.

૨૧. પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુઓ તો હિસ્સો લઈ શકે નહી.

૨૨. નાલાયક દિકરાનો હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો હિસ્સો લઈ શકતો નથી.

સોની-ત્રાગડ બવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૪૦.

૧. અપુત્ર મરી જાય તેની ધણિયાણી વારસ છે. તે ન હોય તો દિકરી થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય છે.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે, વારસ થાય છે તો શું લખીએ ?

૩. સંતાનરહિત મુઓ ને મોસાળનો માલ છે તે તેની બેહેન વારસ થાય.

૪. બૈરીને પોતાના આપનો વારસો મળ્યો ને તે મરી ગઈ તો તેનો વારસ તેનો ધણી-આઈને ધર્મ વિગેરે કરતાં વધુ હોય તેનો થાય, ને તેની પછવાડી ખરચ કરે, ને ન કરે તો પંચ કરાવે સહી.

૫. એકઠા છતાં એક ભાઈએ પેદા કચ્છું લારે ભાગ વેહેયતી વખત સર્વે ભાગિયા બરાબર છે, ને તેની ધણિયાણી પણુ બરાબર મરી, પણુ ગેરવાળખી ખરચ નહી થાય, ને પિહેર પણુ ન લઈ જવાય.

૬. વારસ તો સાસુ છે, પણુ સાસુથી ગેરવાળખી ખરચ થાય નહી, શાવાસ્તે જે તે મુઆ પછી તેની વહુ વારસ છે, ને તેનો તેટલો માલ હોય તો ન્યાત-સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને સાસુનું તથા વહુનું સ્થાવર માલમાં એવું ધણીપદું નથી જે ગેરવાળખી દાનધર્મ ને વિક્રય કરે-આપતિ શિવાય; શાવાસ્તે જે વહુ મુઆ પછી તેની નણુંદ વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરેને બરાબર હિરસો મળે છે, ને કદાપિ માલ નહીં હોય તો તેને સર્વે મળીને પાળે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, ને રાંડેલીનો વારસ તો દિયેર જેઠ વિગેરે હોય તે લે, ને મોસાળા વિગેરે આબ્યું હોય તે તેની પછવાડી ધર્મ કરે.

૯. સકાંકણી છોકરીને બેસાડીને કન્યાદાન આપે તો તેના પક્ષાંતો વારસ તેનો ધણી છે, જો ધરેણું સાથે બેસાડીને દાન આપ્યું હોય તો.

૧૦. ગોરપદાં વિગેરેનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧.

૧૨. દિકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડે તો તેનો આપ મુઆ પછીનો વારસો પોહોંચે છે.

સોની-ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૦૫.

*૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, ને રાંડેલીનો વારસ તો દિયેર જેઠ વિગેરે હોય તે લે, ને મોસાળાં વિગેરે આબ્યું હોય તે તેની પછવાડી ધર્મ કરે. “આ કલમ નીચે તપસીલવાર લખી છે તે મંજૂર છે.”

૧૧. પતિતને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકે તો પશુ વારસો ઉઠતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય તેના પક્ષાંતો વારસ તેનો ધણી છે. અગર વિધવા ઐરી પોતાના પિહેરમાં રહીને મરી જાય તો તેનાં પિહેરિયાં તેનો દાહાડોપાણી કરે, ને પલ્લું પશુ તેજ રાખે. ને અગર પલ્લું સાસરિયાંને આપે તો સાસરિયાં દાહાડોપાણી કરે.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૨૭.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણુ તેની ઐરીને વા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાના સાથે મળે છે તેથી જે કલમમાં તકાવત છે તેજ આજ લખી છે.

૧૧૫

રસો પોહોંચે છે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીને વારસો પોહોંચે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચે છે, ને તેમાંનું કોઈ બ્યારે ન હોય ને કદાપિ બાઈ છોકરાવિનાની હોય ત્યારે તે બાઈ પોતાના ધણીના સર્વે ભાઈને બરાબર વેહેચી આપે, ને કદાપિ તે ઐરી આખ્યાવિના મરી ગઈ ત્યારે તો તેનો માલ સર્વે બરાબર વેહેચી લે, ને તેની ક્રિયાનો ખરચ પશુ તે કરે, ને ક્રિયાનો ખરચ સર્વે ન કરે તો પંચના લોક તે માલને અટકાવી શકે છે, ને જે કોઈ ભાગદાર ક્રિયાનો ખરચ કરવા નીકળે તો તે મરનારનો સર્વે માલ તે ક્રિયાનો ખરચના કરનારને હવાલે કરે.

૨. ઉપરના લખેલા પ્રમાણુ મરનારની ઐરીને વારસોજ પોહોંચે છે તો તેને માથાઓળવાનું શું લખીએ ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સ્ત્રીરહિત તથા સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન નહીં હોય તો તેના છોકરાં વારસ થાય, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણુ થાય. ને કોઈજ ન હોય તો પંચ વારસ.

૪. એક ઐરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે ઐરી છોકરાંવિનાની મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ આપના નજીકના સગાંમાં જાય, ને તે ન હોય તો તેનો ધણી વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા ભાઈઓ સર્વે બરાબર વેહેચી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા છે તો તે બંનેને બરાબર વારસો પોહોંચે છે પશુ તે માલ ને ગેરમુનાસફ તફરકે થાય નહીં, શાવાસ્તે કે એક મુઆ પછી એક વારસ છે.

૭. આંધળાવિગેરેને વારસો પોહોંચે છે તો અટકાવનું શું લખીએ ?

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા ઐરી મરી જાય ત્યારે સૌભાગ્યવતી ઐરીના પક્ષાંતો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા ઐરીના પક્ષાંતો વારસ તેના ધણીના વારસ થયા હોય તે થાય, ને તેનો માલ મરનારની પછવાડી ખરચ કરે; ને પહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કાંઈ બેસાડે ને પછી તે બેરી મરી ગઈ સારે તેને જે માલ આપ્યો હોય તે તેનો આપ પંચના લોકની હજુર તેની પછવાડી ધર્મ કરે.

૧૦. ગોરપદું અમે લોક કરતા નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, એવો કે ફરી થકી ન્યાતમાં આવી શકતો નથી ને હિંદુના ધર્મમાં પણ આવી શકતો નથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ(ના) છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે પણ તેને વારસો પોહોંચે.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૩૪.

૧. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે તેના માલનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૨. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય સારે તે માલના વારસ તેના આપના કુળવાળા થાયછે, મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૬. મરનારની મા હોય ત્યાં સુધી તો તે વારસ છે, ને મા નહી હોય સારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૭. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી યા વિધવા બેરી મરી જાય સારે તેનું પશ્ચુ જે હોય તે તેના સાસરિયાં લે, ને તેનો દાહાડોપાણી પણ તેજ કરેછે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલવું એ વતરોગ કાંઈ બીજો ચાલ છે નહી.

૨. માયાઓળવાનો ચાલ નથી, બાઈ ધર્મથી રહે તો વારસનામાં એકઠી રહીને રોટલા ખાય ને મરે સારે પક્ષાંની જનસ હોય તેથી દાહાડો થાય.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યોછે તે પછી સંતાન રહિત મરી ગયો તો તે વારસો મોસાળનો છે, તેનો બેહેનનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો પાણું પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપ-કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા તેમાં હક ભાઈનો છે, ને બાઈની પાસે પશ્ચુ રહે, ને વારસ છે તે બરણુપોષણુ કરે.

૬. મરનારની માતા વારસ છે, ને સાસુ વહુ સ-મજીને પોતાનું બરણુપોષણુ કરે; ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવચ્ચની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસો જેને પોહોંચેછે તેને સ્થાવરનો પણ પોહોંચેછે ને જંગમનો પણ પોહોંચેછે; ને નથી પોહોંચતો તો કાંઈએ નહી પોહોંચે.

૧૧. ન્યાતે સાગ કરેલો શખસ તો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકે નહી.

સોની-ત્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે જે મરનાર

શખસની ઘેરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે કે કંઈ જુદો માર્ગ છે? તે વિગતવાર હરએક વારસ કેમ થાય તે લખજો. એનો જવાબ એ છે જે આપનો પૈસો બાઈ-ઓએ વેહેલી લીધો હોય તો તેમાંથી એક બાઈ મરી ગયો તો તેને કંઈ ફરજ ન હોય ત્યારે તેના પૈસાના વારસ તેના બાઈ, ને તે મરનાર શખસની ઘેરીનું પાલણુપોષણ તે બાઈઓ કરે, ને કદાચ મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે તો તે છોકરો વારસ, ને કદાચ છોકરી હોય ને તે મરનારની ઘેરી પોતાના પૈસામાંથી પોતાનું પોષણ કરે ત્યારે તે મરનારના બાઈઓનું કંઈ ચાલતું નથી, ત્યારે તે ઘેરી મુખત્યાર છે. કદાચ ઘેરી મરે ત્યારે તેની છોકરી વારસ.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય તોએપણુ મરનાર શખસની ઘેરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી તે શા કારણથી? સર્વે વિગતવાર લખજો; ને અગર વારસો નહી મળે તો હિસ્સો મળે માથાઓળવાના નામથી? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખસની ઘેરીને કંઈ ફરજ ન હોય તો તેના પક્ષાંતું જે કંઈ જરિયાન છે તે ઘેરી પાસે રહે ને તેનું પોષણ કરે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જશે કે પાછો મોસાળના કુળમાં જશે? એ તરેહથી હોય તો તે મરનાર શખસની બે-હેન વારસ થાય? એનો જવાબ એ છે જે તે શખસને કંઈ ફરજ ન હોય ને તે મરી ગયો ત્યારે જે કંઈ મીલકત માલમતા મોસાળની હોય તે મોસાળ બણીના વારસ લે, બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. એક ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જશે કે પોતાના ધણીના કુળમાં જશે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ઘેરીને કંઈ ફરજ નથી ત્યારે તેની જે કંઈ મીલકત આપને લાંની હોય તે પાછી આપના કુળમાં જાય.

૫. બાઈઓએ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કરીયા, આપના પૈ-

સાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે બાઈ લે? અગર બાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો છે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખસને કંઈ ફરજ નથી ત્યારે તે પૈસાના વારસ બાઈ, મત્રીજા, ઘેરીનું પોષણ કરે ને તેનું પદ્ધતું જે કંઈ હોય તે ઘેરી પાસે રહે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના એ બંને માંથી વારસ કોણુ? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસના વારસ તો બંને જણુ, પણુ મા જીવે ત્યાંસુધી ઘેરી તેના કબ્જામાં રહે, ને કદાચ મરનાર શખસના પૈસા ઘેરી પાસે હોય તો ખોરાકી પોશાકીનો ખરચ સાસુને (ખરચ) આપે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, તે પણુ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સબબથી વારસો લેવામાં અટકાવ પડે છે? એનો જવાબ એ છે જે એવાતમાં કંઈ અટકાવ પડી શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંતો વારસ કોણુ છે? તે તપસીલવાર લખજો, ને પક્ષાંશિવાય મોસાળા વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે કોણુ લે? એનો જવાબ એ છે જે જે કંઈ પેહેરામણીમાં કૃષ્ણાર્પણ કરીને આપ્યું (જે કંઈ) તે પાછું લઈ શકતાં નથી, ને વિધવા થઈને મરી ગઈ ત્યારે તેના પિહેરિયાં લે, ને પક્ષાંતો વારસ તો તે ઘેરીનાં સાસરિયાં.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે, ને પછી તે ઘેરી મરી ગઈ ત્યારે આપે જે પક્ષાંતો અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તે વર લે કે આપ પાછું લેશે? તે માલનો વારસ કોણુ છે? એનો જવાબ એ છે જે એ માલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર ઘેરીને પોહોંચે છે? એનો જવાબ એ છે જે ગોરાણીને પોહોંચે છે, ને તે ઘેરી હરકોઈને તેડીને જજમાનનું કામ ચલાવે, ને હક પોતાનો ખાય.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો લઈ શકે છે? એનો જવાબ એ છે જે જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતથી દાવો ઉઠ્યો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે? ને થાય તો તેથી વારસો ઉઠે? એનો જવાબ એ છે જે નાલાયક છોકરાને કાઢાડી મુકતા નથી, ને લાયક મોટા છોકરો થયો ને અગર બાપ સાથે ન બને તો જીદો કાઢાડે, ને ફારગતી ન થઈ હોય તો વારસો પોહોંચે.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૧.

૧. કોઈ શખસ વેહેચણુ કચ્છા પછી મરી ગયો છે, ને તેને સ્ત્રી હોય તો તે વારસ છે તથા સ્ત્રી ન હોય ને છોકરીનો છોકરો હોય ને તેને જો મરનાર શખસે લખી આપેલું હોય તથા ન્યાત સમસ્તના હજુર લખ્યું કચ્છું હોય તો તે વારસ થાય છે. લખ્યું નહી કચ્છું હોય તો બાઈ તથા બાઈનો છોકરો વારસ થાય છે.

૨. મરનાર શખસની સ્ત્રી છે તે વારસ છે. અમારામાં માથાઝોળવાનો ચાલ નથી.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના માલનો વારસો તેની બેહેનને પોહોંચે છે, ને બેહેન ન હોય તો તેના પુત્રને પોહોંચે છે, ને પુત્ર ન હોય તો મોસાળના વંશમાં જે કોઈ હોય તેને પોહોંચે છે, તેમાંનો કોઈ ન હોય તો મરનારના પિત્રાઈને પોહોંચે છે.

૪. કોઈ શખસને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો બાપના કુળમાં જાય, ને ધણીના કુળમાંથી મળ્યો છે તો ધણીના કુળમાં જાય.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એકબીજા જાતે પેદા કરેલી વસિયત હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી હાજર છે તો બાઈના હિસ્સા બરાબર સ્ત્રીનો હિસ્સો છે.

૬. મરનાર શખસને માતા તથા સ્ત્રી છે તો મીલકત છે તો તેની વારસ સ્ત્રી છે, ને માને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૭. કોઈ શખસ ગમે તેવો દોષવાળો હોય તો પણ વારસાનો હક લેવામાં કશો અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તો તેના પક્ષાંશ વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા બેરી મરી જાય તો તેનું પલ્લું હોય તો તેની દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને દિકરીને પુત્ર ન હોય તો તેના પિત્રાઈ વારસ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો માલ ક્યાંથી હોય?

૧૦. જોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન તે અમારામાં કોઈને નથી. તે વિનાનો સ્થાવર માલ છે તે સ્ત્રીને પોહોંચે છે, ને સ્ત્રી ન હોય તો તેના પિત્રાઈને પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો છે તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને કાઢાડી મેલ્યો છે, ને બાપ મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચે છે. તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૨.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તે મરનાર કોઈ પોતીકી ન્યાતના વારસનામું લખી આપે, પંચાતના ચાર સાહેદી સુદ્ધાં તો અમારે તે વારસ કબ્જા છે. વારસનામું લખી આપ્યા વિના મરી જાય તો મરનારનો સગો બાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો બેહેન સગી વારસ, સગી બેહેન ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ છે. કોઈ શખસનાચાર હોય ને મરી ગયો તેની કિયા ઉપરના લખેલા વારસ છે તે ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે બેરી નાતરે જતી નથી તે વારસ છે. પણ તેની મીલકત રંડાયા પછી સાદુકરને ઘેર મુકાય છે, ને તેનો વારસ ઉપર લખ્યા પ્ર-

માણે હોય તે ભરણુપોષણ કરે. ભરણુપોષણ કરે તે બ્યાજ લે, સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તેવું.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. એનો જવાબ કલમ બીજી પ્રમાણે છે.

૬. માતા વારસ છે, ને જીનો હક ભરણુપોષણનો છે.

૭. દોષવાળાને પણ વારસો પોહોંચે છે.

૮. સૌભાગ્યવતી તથા વિધવાના પક્ષાંનો માલનો વારસો ધણીના કુળવાળા લે, વારસ હોય તો તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. ઉપર લખ્યા છે તે વારસ સ્થાવર માલના છે.

૧૧. પતિતનો વારસો ન્યાતમાં દાખલ થયાવિના પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકને કાહાડી મુકી શકે છે પણ ભાગ ઉઠી શકતો નથી. આપ મુઆ પછી લઈ શકે છે, ન્યાતમાં દાખલ છે તો.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને ફારગતી કરીને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની જૈરી વારસ છે, ને જૈરી ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને દિકરીનો દિકરો ન હોય તો જેની સાથે વેહેચણુ કરી છે તે વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, ને કુટુંબી ન હોય તો ભાણેજ વારસ છે, ને તે ન હોય તો પંચાત વારસ છે. જેનું કોઈ નથી તેનો તેજ શખસ વારસો લે છે તે શખસ મરનારનું ઉત્તરસાધન પણ કરે છે. ને વેહેચણુ કરી નથી તો એકઠા રહ્યાના સખબથી બાઈ વારસ છે, ને ધણિયાણીનો હક ભરણુપોષણનો છે, ને દિકરીનો હક સાસરવાસાનો છે, ને પછી તો ધણી મુખત્યાર છે, જેને કરે તે પણ થાય છે.

૨. એકઠા રહ્યાના સખબથી જૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને સંતાનરહિત છે તેથી ભરણુપોષણનો હક છે.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યો ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની બેહેનનો હક છે, ને ઉત્તરસાધન પણ મળેલા માલમાંથી થાય છે, ને વધે તેનો હક બેહેનનો છે.

૪. જૈરીને આપને સાંથી વારસો મળ્યો છે તે વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી જાય તો જેનો આવેલો માલ છે તેના કુળમાં જાય, ને મરનાર જૈરીના સાસરાના કુળવાળાનું પોહોંચતું નથી.

૫. એકઠાના સખબથી બાઈ વારસ છે, ને જૈરીનો હક ભરણુપોષણનો છે, ને પશુ બાઈ પાસે રહે છે.

૬. માતા વારસ છે, ને ધણિયાણીનો હક ભરણુપોષણનો છે, ને સાસુ મુઆ પછી વડુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અનવજની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ ધણી છે. વિધવા સંતાનરહિત છે તો મરનાર ધણીના વારસનો પક્ષાંનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. સ્થાવર તથા જંગમનો વારસો જૈરીને પોહોંચતો નથી ધણી જીવતાં.

૧૧. પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક દિકરાને આપ કાહાડી શકે છે, પણ વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકતો નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલે છે, એ વતરોગ બીજે ચાલ નથી.

૨. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, બાઈ ધર્મથી રહે તો વારસનામાં એકઠી રહે, ને રાટલા ખાય; ને મરે ત્યારે પક્ષાંની જનસ હોય તેથી કાહાડો થાય.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યો છે ને પછી તે સંતાન રહિત મરી ગઈ તો તે વારસા[પર] બેહેનનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો પાણું પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. બાઈઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપ-કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા તેમાં હક બાઈઓનો પો-હોંચે છે, બાઈની પાસે પલ્લું રહે છે ને વારસ છે તે બરણુપોષણ કરે.

૬. મરનારની માતા વારસ છે, ને સાસુ વહુ સ-મળને બરણુપોષણ કરે. સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્ર-માણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસો જેને પોહોંચે છે તેને સ્થાવરનો પો-હોંચે છે, તેને જંગમનો પણ પોહોંચે છે.

૧૧. ન્યાતે લાગ કરેલો શખસ વારસો લઈ શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિરસો ઉઠી શકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકતો નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૫૦.

● ૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શા-આમાં બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને લખ્યું છે જે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિક-રીનો દિકરો વારસ થાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે કે કાંઈ જુદો ? તે વિગતવાર લખજો. એનો જ-જવાબ એ છે જે આપનો પૈસો બાઈઓથી વેહેચી લીધો હોય તો તેમાંથી એક બાઈ મરી ગયો તો તેના

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળતાં છે, જે કલમોમાં તફાવત છે તેમ કલમો લખી છે.

કરજંદ ન હોય ત્યારે તેના પૈસાના વારસ તેના બાઈ, ને તે મરનાર શખસની બૈરીનું પાલણુપોષણ તે બાઈઓ કરે, ને કદાચ મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે તો તે છોકરો વારસ, ને કદાચ છોકરી હોય ને તે મરનારની બૈરી પોતાના પૈસામાંથી પોતાનું પોષણ કરે ત્યારે તે મરનારના બાઈઓનું કાંઈ ચાલતું નથી ત્યારે તે બૈરી મુખત્યાર છે. કદાચ બૈરી મરે ત્યારે તેની છોકરી વારસ, ને કદાચ બધા એકઠા રહેતા હોય ને એક નો-હોતરે જમતા હોય તથા એક લેહેણું લેતા હોય ત્યારે તેના ધરનાની મરણ પ્રમાણે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જશે કે પાછો મોસાળના કુળમાં જશે ? એ તરેહથી હોય તો તે મરનાર શખસની બે-હેન વારસ થાય ? એનો જવાબ એ છે જે બાઈ તથા બત્રીજો તથા પિત્રાઈ ન હોય તો તેની વારસ બેહેન થઈ શકે છે, સાસરામાં પિત્રાઈ વિગેરે કોઈ નથી ત્યારે તેનો વારસ બાઈ.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાં જશે કે પોતાના ધણીના કુળમાં જશે ? એનો જવાબ એ છે જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના ધણીના કુળમાં રહેશે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે બાઈ લે ? અ-ગર બાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કટલો છે ? એનો જવાબ એ છે જે પક્ષાંશિવાય સરખે ભાગે વેહેચી લે, પણ બરણુપોષણ કરતાં ન અને ત્યારે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બન્ને વાતમાં પ-ક્ષાંનો વારસ કોણુ છે ? તે તપસીલવાર લખજો; ને પ-ક્ષાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે કોણુ લે ? એનો જવાબ એ છે જે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે સાસરિયાં લે, એમાં કંઈ પિહેરિયાંનું પોહોં-ચતું નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે તે પછી તે ઘેરી મરી ગઈ સારે આપે જે પક્ષાંના અવેજમાં (જે) માલ આપ્યો છે તે વર લે કે આપ પાછો લઈ શકે? તે માલનો વારસ કોણ? એનો જવાબ એ છે જે (જે) [એ] ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી ને કોઈ અસાર પછી પરણાવે તો સાસરિયા લે.

સુધાર-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫.

૧. ધણી મુખસાર છે, જેને વારસ કરે તે થાય છે, ને તે તેનું ઉત્તરસાધન કરે સહી-વારસ થાય તે.
૨. નાતઈ થાય છે તે સખબથી એ સવાલનો કાંઈ સિરસ્તો નથી.
૩. એ સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.
૪. દિકરીને બ્રાહ્મણ સરખાં છે, માટે તે રાહથી આપ્યું હોય તો ધણીના કુળમાં જાય ને તે રસ્તે આપ્યું નથી તે આપના કુળમાં જાય.
૫. એકઠા રહીને પેદા કર્યું છે તે સર્વેનો વારસ ભાઈ છે, શામાટે જે સ્ત્રી અપુત્રવતી છે, ને નાતઈ કરવાનો ચાલ છે માટે હિસ્સો લીધામાં આવતો નથી, ને રહે તો બરણપોષણનો હક છે.
૬. મરનાર શખસને જનેતા હોય તો તે વારસ છે, ને ધણિયાણીને બરણપોષણનો હક છે, શામાટે જે નાતરોનો ચાલ છે.
૭. હકદારનો હક સાબિત છે, ને દોષના સખબથી આપ્યામાં આવતો નથી માટે તેનો વાલી થઈને પાળે તેને આપવો મુકરર છે.
૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, પલ્લુ લઈને દહાડો કરે, ને પિહેરિયાં પિહેરનું લઈને ગોરણી કરે. વિધવાનું પલ્લુ ધણીનો વારસ લઈને દાહાડો કરે.
૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.
૧૦. ઘેરીનો હક નથી પોહોંચતો, શામાટે જે નાતરોનો ચાલ છે.
૧૧. જે શખસને ન્યાત અગિકાર કરે તેનો વારસો પોહોંચે; ને ન્યાત અગિકાર કરે [ન] તો વારસો પોહોંચે [નહી] શામાટે જે પુત્રપણું સાબિત શાસ્ત્રે થતું નથી, ને પુત્રનો સંસ્કાર થયો હોય તો વારસો પોહોંચે.

૧૨. નાલાયક દિકરાને આપ કાહાડી શકે છે, પણ વારસો મુઆ પછી ઉઠી શકતો નથી.

સુધાર-ગુજ્જર તળખદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૧.

૧. કોઈ શખસ[ને] ભાઈઓથી વેહેવણુ કરીને આપ્યું (ને) તે મરનાર શખસનો છોકરો વારસ, તથા તે મરનારની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ, તથા તેની છોકરી વારસ તથા તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ. અગર તે નહી હોય તો તેના ભાઈ વારસ, તથા તેના પિત્રાઈ વારસ.
૨. એ વારસા બાબત ઉપલી કલમમાં લખેલું છે, આઠમાં નંબરની. તે શખસને આગલી ધણિયાણીને છોકરા હોય તો બીજી વારની ધણિયાણી હોય તેને કંઈ છોકરા નહી હોય તો તેના કંઈક વારસપણામાં હક પોહોંચતો નથી ને ખોરાઈપોશાકી લઈ શકે છે.
૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો-અગર કંઈ સંતાન નહી હોય તો તેની બેહેન અથવા બાણેજ હોય તો તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, વધે તે માલ તે લઈ શકે છે; અથવા તે કોઈ નહી હોય સારે તેના આપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચે છે.
૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઘેરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ સારે આપના કુળમાં જાય ને તે આપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચે છે.
૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક ભાઈએ કંઈએક વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા કંઈ ઘેરી લઈ શકતી નથી, ને ઘેરીને અન્ન-વસ્ત્ર તથા રહેવાનો મુકામ આપે છે, ને અગર પોતાના આપભાઈઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે માલ તો ઘેરીના કબજામાં રહે છે ને તેને કોઈ લઈ શકતા નથી, પણ મુંડન કરાવ્યું હોય સારે; અગર માથે વાળ રાખેલા હોય સારે તો તે બાઈ મુખસાર નથી; ને અગર કાંઈ વાજબી કારણ હોય અથવા કાંઈ તેના હાથ પગ દુખ્યો હોય સારે પાંચ પંચના તથા પોતાના વારસને

પુછે, ને અગર તે વારસ જવાબ નહી દેતો પાંચ પંચનાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે કાંઈ માલ આપે તે ખરચી શકેછે. ને અગર તે ઘેરી નાતરે જાય ત્યારે તે માલ તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે. અગર તે બાઈ હક થયાં ને તેના પિહેરિયાં પાસે પક્ષાં વિગેરે કંઈ માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તેા આ વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેને કાંઈ દોષ થયો પણ વારસાપણામાં [થી] કાંઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ ઘેરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાયછે તેનું પશ્ચુ તથા મોસાળના લુગડાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કાંઈ મળ્યું હોય તેના સાસરા તરફના વારસનો હક પોહોંચેછે ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં આપેછે ને તેની વિગત તેા ઉપલા સવાલમાં લખીછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં તેા વૃત્તિ તથા વતનનો કંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે તે ન્યાતમાં આવે છે, ને પછી વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને ઘરમાંથી કઢાડી મુકેછે ને તે શખસ પછી સમજીને આવેછે, ને ત્યાર પછી પોતાના બાગિયાઓ પાસેથી વારસો લઈ શકેછે.

મુથાર-ગુજર ઓર પાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૨.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ને તે મરનાર શખસનો છોકરો વારસ, તથા તે મરનારની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તેા તે વારસ, તથા તેની છોકરી વારસ, તથા તે નહી હોય તેા દિકરીનો દિકરો વારસ, અગર તે નહી હોય તેા તેના બાઈ વારસ, તથા તેના પિત્રાઈ વારસ,

૨. એ વારસા બાબત ઉપલી કલમમાં લખેલું છે આઠમા નંબરની. તે શખસને આગલી ધણિયાણીને છોકરા હોય તેા, બીજી વારની ધણિયાણી હોય ને કાંઈ છોકરા નહી હોય તેા તેનો કાંઈ વારસપણામાં હક પોહોંચતો નથી ને ખોરાકીપોશાકી લઈ શકેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, અગર કોઈ સંતાન નહી હોય તેા તેની બેહેન અથવા ભાણેજ હોય તેા તે મરનાર ધણીની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, વધે તે માલને તે લઈ શકેછે, અથવા તે કોઈ નહી હોય ત્યારે તેના આપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઘેરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આપના કુળમાં જાય, ને તે આપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક બાઈએ કાંઈએક વધતા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા કાંઈ ઘેરી લઈ શકતી નથી. ને ઘેરીને અન્ન-વસ્ત્ર તથા રેહેવાનો મુકામ આપેછે; ને અગર પોતાના આપ બાઈઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, (ને) તે માલ તેા ઘેરીના કબજામાં રહેછે, ને તેને કોઈ લઈ શકતા નથી. પણ મુંડન કરાવ્યું હોય ત્યારે અગર માથે વાળ રાખેલા હોય ત્યારે તેા તે ઘેરી મુખત્યાર નથી. અગર કાંઈ વાજબી કારણ હોય અથવા કાંઈ તેનો હાથપગ દુખ્યો હોય ત્યારે પાંચ પંચના તથા પોતાના વારસને પુછીને, અગર તે વારસ જવાબ નહી દેતો પાંચ પંચનાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે કાંઈ માલ આવે તે ખરચી શકેછે. ને અગર તે ઘેરી નાતરે જાય ત્યારે તે માલને તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે. અગર તે બાઈ હક થયાં ને તેના પિહેરિયાં પાસે પક્ષાં વિગેરે માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તેા આ વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ દોષ થયો પણ વારસાપણામાં કોઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ જૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય છે તેનું પશ્ચુ તથા મોસાળાના લુગડાં વિગેરે પે-હેરામણીમાં જે કંઈ મળ્યું હોય તે[પર] તેના સા-સરા તરફના વારસનો હક પોહોંચે છે ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે કરે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ કન્યાદાનમાં આપે છે ને તેથી વિગત તો ઉપલા સવાલમાં લખી છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં તો પરમણાવાળાને વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ છે.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો છે તે ન્યાતમાં આવે છે, ને પછી વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે ને તે શખસ પછી સમજીને આવે છે ને ભારપછી પોતાના ભાગિયાઓ ખસેથી વારસો લઈ શકે છે.

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૩.

૧. અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જુદો હોય તો ધણિ-યાણી વારસ છે—જો નાતરે ન જાય તો, અગર જાય તો મરનાર શખસના ભાઈને પોહોંચે છે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચે છે, પણ તેની છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચે છે તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે આપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી જે માલ મળ્યો હોય ને પછી તે જૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ તમામ ધણીના કુળમાં જાય.

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અનવચ્ચ આપે.

૬. આ વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે ધરમાં રાખીને.

૧૧૬

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. પક્ષાંનો વારસ તો ધણી છે, પણ ધણી ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચે છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચે છે.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જાય ત્યારે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે મરનારની જૈરી વારસ થઈ શકે છે. ને અગર તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઈ શકે છે, ને (વા) તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થઈ શકે છે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે એ મરનાર શખસની જૈરીને વારસો નહીં પોહોંચે તેનો છકર તો એ છે જે જૈરી તો નાતરે જાય ત્યારે તો મરનાર શખસના વારસો હોય તેને તો એ વારસો આપીને નાતરે જાય છે, ને અગર વારસો નહીં હોય તો તે જૈરી પંચાયતને પોતીકા ધણીનો જે વારસો હોય તે આપીને નાતરે જઈ શકે છે તો તેનો હિસ્સો—માથાઓળવાના નામનો છકર શું લખીએ? એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જઈ શકતોજ નથી, ને (વા) મોસાળના કુળમાં પાછો જઈ શકતોજ નથી. ને એ માલ તો મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે બેહેન વારસ થઈ શકે છે ને એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના આપના કુળમાંજ જઈ શકે છે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, (વા) આપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે સંતાનરહિત પેદા કરનાર મરી જાય ત્યારે તો તેનો વારસો તો તે મરનાર શખસના ભાઈ લઈ શકેછે, પણ તે મરનાર શખસની જીને ભાઈ ધરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી આપી શકેછે, (ને) પણ તે જીનાતરે જાય તો તે મરનાર શખસની જીનો તેમાં હક કાંઈ નથી એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની જી તથા મા શિવાય ખીજી કોઈ નથી ત્યારે તો મરનાર શખસની વારસ તો મરનાર શખસની માછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સખખમાં વારસો લેવામાં તેને અટકાવ પડી શકતોજ નથી. શાવાસ્તે જે એવા દોષવાળા હોય તે આપના દિકરા તથા ભાઈઓ વારસ થઈ શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તોછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તો એ બંને વાતમાંજે એકુજણ રહે તે પક્ષાનો વારસ થઈ શકેછે, પણ પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં પહેરામણીમાં આપ્યું હોય તોએપણુ—એ બંને વાતમાંજે એકુજણ રહે તે લઈ શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તોછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં (જે) છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ? તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે તેના પક્ષાનો અવેજ જેનો હોય તે લે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચી શકેછે એવી અમારી ન્યાતની રીત છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયો ને ન્યાતે ન્યાત આહાર મુક્યો ત્યારે તો તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકેછે પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતોજ નથી.

મુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તો મરનારની બૈરી વારસ થાય—જે નાતરે નહી જાય તો; ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો ભાઈ તથા ભાઈના છોકરા વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ છે.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ?

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની બેહેન અથવા બાણુજ હોય તો તે મરનાર શખસની કિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, ને વધે તો માલ તે લઈ શકેછે; ને તે કોઈ ન હોય તો તેના આપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચ કરેછે.

૪. કોઈ બૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે વારસો આપના કુળમાં જાય, ને તે આપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી મરી જાય તો આઈ નાતરે નહી જાય ને એકઠી રહે તો અજવત્ત આપે, ને જુદી રહેવા ચાહે તો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મરનાર શખસ પોતાની ધણિયાણીને કાંઈ જીજીવી આપે તો તેમાંથી લઈ શકાતું નથી, પણ નાતરે જાય તો લઈ શકેછે.

૭. દોષવાળા શખસને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેના પક્ષાના તથા લુગડાના વારસ તો સાસરિયાંછે, પણ ધરેણું ધસાતાં તથા લુગડાં વાપરતાં રજાં હોય તે આપે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.
૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.
૧૧. વટલી ગયાને વારસો પોહોંચતો નથી.
૧૨. નાલાયકના સખખથી ધરમાંથી કાઢાડી મુકે, પણ વારસાપણમાં ખારજ થતો નથી.

સુધાર-વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં બાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેની છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય એ રીત છે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીનો વારસો પોહોંચેછે તો બીજી શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યાર પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી છે, પણ મરનાર શખસની બેહેનને તેમાંથી હિરસો આપે.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—ત્યાવર અથવા જંગમ—તે પછી બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તે બાઈ સુખત્યાર.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકબાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને મા મરી જાય તો ધણિયાણી વારસ થાય.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે એવા સખખથી મને તેવો દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લુ તેના ધણી લે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે, તેનું પલ્લુ હોય તેજ લે—તેનું પલ્લુ હોય તો.

૯. અમારામાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમે માતે વૈશ્ય છીએ, ને અમારે કોઈ જન્માન નથી તો અમારું દાણું શું હોય ?

૧૧. અમારામાં પતિત થયો હોય તો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરો.

૧૨. અમારામાં કોઈક છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકે તો તેને વારસો ઉઠતો નથી, વારસો પોહોંચેછે.

સુધાર-ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૩.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે, સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, નહીં તો પિત્રાધ તથા નજીકના સગાંવાહાલા વારસ થાય છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો પણ મરનારની ધણિયાણીને જંગમ માલમાંથી વારસો પોહોંચેછે, ને વેહેયણુની મીલકત સ્થાવર તથા જંગમ ઉપર બંન્નામાં વારસો પોહોંચેછે. નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય તો તેની ધણિયાણી ધણીના નામઉપર રહે તો વારસો લે, ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેનને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય તો પાછો મોસાળના વંશમાં જાય છે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યા પછી તે બાઈ સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના આપના કુળમાં વારસો પાછો જાય છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈ[એ] પોતાની જાતકબાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદત વિના, ને તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચતો નથી, તેને પોતાના સ્વામીની મિલકતમાંથી ખોરાક પોશાક આપે છે. માયાઓળવાને નામથી, જો ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજા સગાં નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ છે, ને

તેની જૈરી તેના નામ ઉપર બેઠી રહે તો તેને ખોરાક પોશાક મળે છે ને મા મુઆ પછી બાઈ વારસ છે.

૭. કોઈ શખસ ગમે તેવો દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. જે સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેની રીત જનસ તેનો ધણી લે છે તથા પિહેરની જનસ પિહેરવાળા લે છે, તથા વિધવા મરી જાય તેની રીત જનસ તેનો વારસ લે છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી તો રીતનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો પણ પોતાના આપની મીલકતમાંથી તે શખસ વારસો લેવા ચાહે તો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસને નાલાયક દિકરો છે તેને પોતાનો આપ કાઢાડી મુકે છે, પણ ન્યાતમાં સરખો રહે તો તેનો હિસ્સો ઉઠતો નથી.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૫.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને જુદો રહ્યો ને તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરો છે.

૨. જે બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને જુદો રહીને મરી જાય છે તેની જૈરી જીવે ત્યાંસુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગતું નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, ને બેહેન નહીં હોય તો મોસાળિયાંના પિહેરિયાંના પિત્રાઈ લે, ને મરનારનો ખરચ તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય-સ્થાવર અથવા જંગમ-ને તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો જૈરીના આપના કુળમાં જાય, ને આપના કુળમાં કોઈ ન હોય તો (તેને) પંચાતને પોહોંચે છે.

૫. કોઈ શખસે બાઈઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈએ પૈસો પેદા કર્યો હોય, આપના

પૈસાની મદતવિના, ને તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના બાઈઓએ, ને તે જૈરીને પોતાનામાં એકઠી રાખીને ખળે, ને કદાચ જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે જૈરી મુઆ પછી તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરાના કુળના છે.

૬. કોઈ શખસ મરી જાય ને તેની સ્ત્રી તથા તેની મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તેની વારસ મા છે, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો અધિકાર છે, ને તે આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા ધેલો વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તો તેના પક્ષાંના વારસ તેના ધણીના કુળવાળા છે, ને છોકરીને કશું હોય તેના પિહેરવાળાને પાછું આપે ને કૃષ્ણાર્પણુ કશું હોય તે પાછું નહીં આપે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાન આપ્યું ને સકાંકણી બેસાડી તેથી તે પલ્લુ ધણીને પોહોંચ્યું.

૧૦. ગોરપદાં વિગેરે બાબત અમારામાં છેજ નહીં.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે શખસ પોતાના બાઈઓ પાસે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વારસા બાબત વારસનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે અપુત્ર મરે ત્યારે તે વારસાના માલનો હક મરનારના આપના કુળમાં રહે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ જૈરીને પોતાના આપથી સ્થાવર તથા જંગમ વારસો મળે છે ને તે અ-

પુત્ર મરી જાય તો તે હક-ધણી(ને) તથા મરનારના આપના વારસ બંનો બરાબર વેહેચી લે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ એકઠા હોય ને તેની જાત કમાઈનું દ્રવ્ય હોય તો તેના વારસ તેના ભાઈ ભત્રીજા છે ને જૈરીનું ભરણપોષણ કરે, ને અગર ભરણપોષણ ન કરે તો ન્યાતવાળા તે દ્રવ્ય મધેથી તેની શુંજસ પ્રમાણે કાઢાડી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ આપતમાં બંનોનો હક બરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં લુલો તથા આંધળો વિગેરે હરેક ખોડ હોય તો વારસામાં બરાબર છે.

૮. આઠમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાધને પોહોંચે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે આતલ થયો તેને વારસાનો હક નહી.

* ૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને કાઢાડી મુકે તો તેના સાસરામાં જાય, પણ વારસાનો હક તેનો ખોટો નહી થાય.

ધાંચી-પરગણે ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ-તેની જૈરી નાતરે નહી જાય તો તે જૈરી, તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી-પેહેલો નહી હોય તો ખીજો વારસ થાય છે. દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યા છે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની જૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી ને નાતરે ન જાય તો વારસોજ મળે છે, માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને એ જૈરી મરી જાય તેના વારસ દિયેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

* જૂળ સવાલમાં છોકરાને માટે પ્રશ્ન છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળતો નથી, ને અગર મોસાળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળે છે, તે મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસ પણ આપિકા વારસની પેઠે થાય છે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી, પણ તે ધણી જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકી બેહેનને આપે તો મુખ્યત્વાર છે.

૪. કોઈ જૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી અગર આપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળે છે. તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના આપના કુળનો સ્થાવર જંગમ માલ આપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં આપકમાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો ભાઈઓનેજ પોહોંચે છે, ને તેની જૈરીને તો નાતરે નહી જાય તો ધરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને લુગડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય ખીજી કોઈ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરે-હથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળે છે, પણ પાછળ લખેલા દોષમાં મોટો દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું શુજરાન થઈ શકે નહી, તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપે છે ને કુંવારો હોય તો ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે છે, ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય અને ભાઈઓ ન હોય તો કુંવારો અગર પરણેલો હોય તો એ વારસ થાય છે. પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તથા વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તેના ધણી, વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાય છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં જૈરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રહેછે, ને તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો તે વારસો આપવામાં આવેછે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના દિકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકતો નથી, ને તે દિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે મરનારની બેરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો કુટુંબી દરબજા પ્રમાણે વારસ થાય. ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ, ને પંચ તેની પછવાડી ક્રિયા ખરચ કરી વાપરે છે.

૨. બેરી નાતરે જાયતો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનાર ધણી જેને આપે તે વારસ થાયછે.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આઈ પોતાની હયાતીમાં જેને આપે તે વારસ થાય છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકભાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસ જીવતાં ધણિયાણીને આપે તો ધણિયાણી લે-ને ભાઈને આપે તે ભાઈ લે, ધણી મુખત્યાર છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે, ને સાસુ મુઆ પછી સાસુની વારસ વહુ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે

શખસ આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળા હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તેના પંધાનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના પંધાના વારસ તેનાં છોકરાં છે, ને છોકરાં ન હોય ત્યારે બાઈ જીવતાં તેની ખુશીમાં આવે તેને આપે, ને રીતભાત પેહેરામણી પાછી ફરતી નથી.

૯. સકાંકણી કોઈ ખેસાડતું નથી તો વારસાનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં કાઠીને નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બેરીને પોહોંચેછે.

૧૧. જે શખસ વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેનો વારસો પણ જાય.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે ને આપ મરી જાય ત્યારે આપ પોતાની હયાતીમાં જે છોકરાને અપાવે તે લેછે.

ધાંચી-મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ-તેની બેરી નાતરે નહીં જાય તો તે બેરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી-પેહેલો નહીં હોય તો બીજો વારસ થાયછે. દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યાછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની બેરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે ન જાય તો વારસો મળેછે, માથાઓળતો આપવાનો ચાલ નથી. ને એ બેરી મરી જાય તેના વારસ દિયેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાયછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી ને અગર મોસાળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળેછે. ને મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસ પણ આપિકા વારસની પેઠે થાયછે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી. ને તે ધણી

જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકી બેહેનને આપે તો મુખ્યત્વાર છે.

૪. કોઈ જૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી, અગર આપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળે છે. તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના આપના કુળનો સ્થાવર જંગમ માલ આપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહીં.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં આપકમાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો બાઈઓનેજ પોહોંચે છે, ને તેની જૈરીને તો નાતરે નહીં જાય તો ધરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને લુગડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખી ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળે છે. પણ પાછળ લખેલા દોષમાં મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુજસ થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપે છે, ને કુવારો હોય તો ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે છે. ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય ને બાઈઓ ન હોય તો કુવારો અગર પરણેલો હોય તોએ વારસ થાય છે. પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તથા વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તેનો ધણી; વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાય છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં જૈરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રહે ને તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો તે વારસો આપવામાં આવે છે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના દિકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકતો નથી ને તે દિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

ધાંચી-મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૮.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે પ્રથમ તો જૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો સગો બાઈ વારસ થાય ને છોકરીની યરદાસ્ત કરે. ને અગર બાઈ ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાય છે.

*૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે બાઈ પોતાની હયાતીમાં જેને આપે તે વારસ થાય છે, ને કદાપિ અનુ-ઉત મરે તો આપનો ધણી વારસ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ વારસ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે, ને સાસુ મુઆ પછી સાસુની વારસ વહુ, પણ વહુ જુદી રહેવા ચાહે તો કાંઈ આપે નહીં.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે ને રીત-ભાત પેહેરામણી પાછી ફરતી નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેના વારસાનો હક જતો નથી.

ધાંચી-મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૯.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની જૈરી નાતરે નહીં જાય તો

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળે છે તેથી જે કલમોમાં તકાવત છે તે જ કલમો લખી છે જુથા પૃષ્ઠ ૯૨૬.

તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈભત્રીજ વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય છે, ને કુટુંબી નહીં હોય તો પંચાત વારસ થાય—એવો અમારી ન્યાતનો ચાલછે. ને જે વારસો લે તે તેની ક્રિયા કરે ને ન કરે તો ન્યાતવાળા કરાવેછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચેછે; ને નાતરે જય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે મરનારનો આપ વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને આપે તે વારસો લે છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો વારસો તેના ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહે અથવા જીવી રહે તો ધણીના વારસામાંથી ખોરાકી પોશાકી કરે.

૬. કોઈ શખસને જૈરી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસછે.

૭. આંધળાવિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જય અથવા વિધવા થઈને મરી જય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આપતી સમે જે ધરેણું કન્યાને શ્રીકૃષ્ણાર્ષણ કરીને આપ્યું છે તે ધરેણું ઉપર જૈરીના આપનો હક નથી, તે ધરેણુંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરી, ધણીના નામ ઉપર બેસી રહેતો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વઠલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો આવતો નથી, ને ન્યાતમાં હોય તો વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

ધાંચી—મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જય ત્યારે જૈરી નાતરે નહીં જય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈભત્રીજ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાયછે—એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જય તો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે મરનારનો આપ વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને આપે તે વારસો લેછે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો વારસો તેના ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહે અથવા જીવી રહે તો ધણીના વારસામાંથી ખોરાકી પોશાકી કરે.

૬. કોઈ શખસને જૈરી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જય અથવા વિ-
ધવા થઇને મરી જય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના
વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળાં
વિગેરે પેહરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો
ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આપતી સમે જે ધરેણું જૈરીને આ-
પ્યું છે તે ઉપર આપનો હક છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને
પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબા-
હાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લેતો નથી, ન્યાતમાં હોય
તો વારસો લે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-
ણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તેથી વારસાનો હક જતો
નથી.

ધાંચી-મોઠ આંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-
પુત્ર મરી જય ત્યારે જૈરી નાતરે નહી જય તો તે
વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને
દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે
ન હોય તો ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, ને તે ન હોય
તો કુટુંબી વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો
પંચ વારસ થાય છે; એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચે છે.
ને નાતરે જય તો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને
તે સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે મરનારનો આપ
વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને
આપે તે વારસો લે છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો
મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સં-
તાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તેનો વારસો ધણીના કુ-
ળમાં રહે છે, પછી બાઈ જીવતાં જેને આપે તે લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની
જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની

૧૧૭

મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી
ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહે અથવા જીદી
રહે તો ધણીના વારસામાંથી જોરાણી પોશાકી કરે.

૬. કોઈ શખસને જૈરી તથા મા શિવાય બીજી
કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆપછી ધ-
ણિયાણી વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે હરતરેહનો દોષવાળો હોય
પણ તેને વારસો મળે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જય અથવા વિ-
ધવા થઇને મરી જય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના
વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિ-
ગેરે પેહરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો
ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આપતી સમે જે ધરેણું જૈરીને
આપ્યું છે તે ઉપર આપનો હક છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને
પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબા-
હાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લેતો નથી, ન્યાતમાં હોય
તો વારસો લે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક
જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તેથી વારસાનો હક
જતો નથી.

સાળવી-શ્રીમાળી વીસા પટાળીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૫૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-
પુત્ર મરી જય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ
થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન
હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, અગર તે નહી
હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ તથા ભત્રીજા
વારસ, પછી તો ધણી જીવતાં મુખત્યાર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મર-
નાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે તો મા-
થાઓળવો શેનો આપે ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને
પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના માલની

વારસ તેની બેહેન થાય, ને બેહેન ન હોય તો ભાણેજ વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં જાય, ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણી નિમિત્ત કરીને ખરચે છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી વત્તા પૈસા [પેદા] કર્યો હોય તે પૈસા કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને બૈરીને અજવજ આપે છે. ને અગર પોતાના બાપ બાઈથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય—સ્થાવર અથવા જંગમ—ત્યાર પછી તે માલની તો બૈરી વારસ છે, તે કોઈ લઈ શકતા નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો જી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ દોષ થયો હોય તોએપણુ વારસાપણામાં કોઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય છે તેના પક્ષાંનાં વારસ તેના સાસરાની તરફના છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તેજ કરે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો વારસનું શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ક.”

અંક ૫૮.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળાના જવાબ સાથે તમામ મળે છે તેથી અત્રે દાખલ કરી દેવા નથી.]

ભુહાર—અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૪૮.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણું કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. ઉપરના લખ્યામાં જો બૈરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિથી કરવું યોગ્ય છે, બૈરી કબજામાં રહે તો આપવું પડે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જ્યાંથી વારસો મળ્યો હોય તેના કુળમાં પાછો જાય. તેનો સખખ એ જ મરનાર શખસને સગા બાઈ હોય તો વારસો તેના બાઈને પોહોંચે છે.

૪. એક બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો, તેના બાપનો સ્થાવર તથા જંગમ, ને પછી તે યોડી ઉમરમાં સંતાનરહિત મરી જાય, ને બૈરીની પુખ્ત ઉમર તો વારસ ૪૦ તથા ૫૦ ની થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાય છે—ત્યારે તો તે બૈરીના ધણીની ઉમર સુધી, ને પછી તો જ્યાંથી વારસો મળ્યો હોય તેના કુળમાં કોઈ ત્રિજ પેઢીનો હોય તો ત્યાં પાછો જાય, ને અગર તેના પણ વંશમાં કોઈ ન હોય—લખ્યા પ્રમાણે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૫. એક ભાગદારે એકઠાં છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે ધણીનો હિસ્સો તથા પેદા કરેલું ધણીનું તેની બૈરીને આપવું પડે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની બૈરી તથા મા વારસ છે તો બંને (ને) વારસ થાય, ને એકબેકની કબજાએ એક વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે—તો એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસોને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કાંઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જન્ય સારે પ-
ક્ષાના વારસ મરનારની જૈરીના ધણી વિગેરેમાં સા-
સરે પલ્લુ જન્ય, ને વિધવા મરી જન્ય તેનું પલ્લુ પણ
સાસરાવાળાને આપવું પડેછે. ને મોસાળ પક્ષવાળા-
ઓએ જે કાંઈ પેહરામણીની રીતમાં જૈરીને આપ્યું
હોય તે પિહેરિયાં પાછું લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ
નથી તેનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો અધિકાર નથી. વતન
વિગેરે સ્થાવર માલ છે તો જૈરી નાતરે ન જન્ય સારે
તો હિસ્સા પ્રમાણે આપવામાં આવે, તે નાતરે જન્ય
તો કાંઈ આપવામાં આવે નહીં.

૧૧. કાંઈ શખસ પતિત થઈ ગયો હોય તેને વા-
રસો પોહોંચે નહીં.

૧૨. કાંઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જ-
ણીને કાઢાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠી શકતો નથી.

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૨.

૧. કાંઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-
પુત્ર મરી જન્ય સારે તેની ધણિયાણી વારસ-નાતરે
નહીં જન્ય તો, તથા તેની છોકરી વારસ, તે નહીં હોય
તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, તે નહીં હોય તો
મત્રીજો વારસ, તે નહીં હોય તો પિત્રાઈ કાકો વારસ,
તે નહીં હોય તો તેનો છોકરો વારસ, એટલા જણામાં
કાંઈ નહીં હોય તો પંચાત વારસ.

૨. એ વારસા આખત ઉપરની કલમમાં લખેલું છે-
આફમા નંબરની-તે શખસની આગલી ધણિયાણીને
છોકરા હોય ને બીજાવારની ધણિયાણીને છોકરા નહીં
હોય તો તેને કાંઈ વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી,
ને ખોરાકીપોશાકી લઈ શકેછે ને છોકરા હોય તો
વારસાપણામાં બંને હક બરાબર છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને અ-
ગર કંઈ સંતાન નહીં હોય તો તેની બેહેન તથા બાણેજ
હોય તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન
કરે, ને તે કરતાં વધે તે માલ લઈ શકેછે. અથવા તે

કાંઈ નહીં હોય સારે તેના આપના કુળવાળા તેની પ-
છવાડી ખરચેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ જૈરીને આપની પા-
સેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી
તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ સારે આપના કુળમાં
જન્ય ને તે માલને આપના કુળવાળા ગોરણી નિમિત્ત
કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક ભા-
ઈએ કંઈએક વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા
કંઈ જૈરી લઈ શકતી નથી, ને જૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા
રેહેવાનો ઝોરડો આપેછે. ને અગર પોતાના આપ
ભાઈઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર
અથવા જંગમ, ને તે માલતો જૈરીના કબજામાં
રેહેછે, ને તે કાંઈ લઈ શકતા નથી, પણ ધણીના નામ
ઉપર બેસી રેહે તો; અગર નહીં બેસી રેહે તો તે ના-
તરે જન્ય સારે તો તે બાઈ મુખસાર નથી; ને અગર
કાંઈ વાજખી કારણ હોય અથવા કાંઈ હાથપગ દુખ્યો
હોય સારે પાંચ પંચનાને તથા પોતાના વારસને પુછે.
ને અગર તે વારસ જવાબ નહીં દે તો પંચના પાંચ-
નાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે
કાંઈ માલ આપે તે ખરચી શકેછે. ને અગર જૈરી
નાતરે જન્ય સારે બાકીનો માલ તેના વારસને આ-
પીને ફારગતી લઈને નાતરે જન્યછે. ને અગર તે બાઈ
મરી જન્ય ને તેના પિહેરિયાં પાસે પક્ષાં વિગેરે કાંઈ
માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લેછે.

૬. કાંઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો
જી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કાંઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આં-
ધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા બેહેરો એ વગેરે
દોષવાળો હોય તોપણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ
થઈ શકતો નથી.

૮. કાંઈ જૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી
જન્ય છે તેનું પલ્લુ તથા મોસાળનાં લુગડાં વિગેરે
પેહરામણીમાં જે કાંઈ મળ્યું હોય તે [પર] તેના
સાસરા તરફના વારસનો હક પોહોંચે, તેનું ઉત્તર-
સાધન પણ તેજ કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ
નથી, પણ કન્યાદાન આપેછે તેની વિગત તો ઉપરના
સવાલમાં લખેલી છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ વૃત્તિ તથા વતનનો (કાંઈ) ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે, ને તે ન્યાતમાં આવે છે ને પછી વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-
ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે છે તેથી તેનો વારસો ઉ-
ઠતો નથી, પોતાના બાગિયા પાસેથી વારસો લઈ શકે છે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૬.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-
પુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય તો
તે સ્ત્રી વારસ છે, તે ન હોય તો બાઈ વારસ છે, ને
પુત્રી હોય ત્યાં સુધી તો કોઈ વારસનું પોહોંચતું નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો
મળે છે, ને ધણિયાણી નહીં હોય તો દિકરીને પોહોં-
ચે છે, ને તે ન હોય તો મરનારના વારસ બાઈને વા-
રસો પોહોંચે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને
પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ
તેની બેહેનને પોહોંચે છે. ને બેહેન નહીં હોય તો બે-
હેનના છોકરા વારસ છે, તે કોઈ નહીં હોય તો ન્યા-
ત વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વા-
રસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે
સ્થાવર માલ તથા જંગમ માલના અધિકારી તે
મરનારના આપના કુળના છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની
જાતકબાઈથી પૈસો પેદા કર્યો છે, આપના પૈસાની મ-
દતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો
ત્યારે તેનો વારસો બાઈને પોહોંચે છે, સ્ત્રીને બાઈ
લુગડાં રેટલા ખરચ પોહોંચાડે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય
બીજી કોઈ છે નહીં ત્યારે તેની મીલકતની વારસ
તેની મા છે, તથા બૈરી નાતરે નહીં જાય તો તે
વારસ છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુહો તથા બેહેરો

તથા હુંઠો ગમે તેવો દોષવાળો હોય તો પણ તેને વા-
રસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું
પણું ધણીને આપે છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે
તેનું પણું તેના વારસ જે હોય તેને આપે છે, ને મો-
સાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પણું
લે છે તે ધણી લે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ
નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે કાંઈ
અમારી ન્યાતમાં છે નહીં.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે
ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-
ણીને ધરમાંથી કાઢાડી મેલી શકતા નથી, ને તેનો
વારસો ઉઠતો નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબખંશી બુદ્ધભંડીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ” અંક ૧૬૫.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ-
પુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય છે,
ને તે નહીં હોય તો દિકરી વારસ થાય છે, ને તે નહીં
હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય છે, ને એટ-
લામાં કોઈ નહીં હોય તો બાઈ વિગેરે કુટુંબીને
વારસો પોહોંચે છે-એ ચાલ છે.

૩. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચે છે,
પણ તે બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય
ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો
વારસો મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને
બેઠી રહે તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મર-
નાર શખસના આપના કુળમાં રહે છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વા-
રસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે
બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના
કુળમાં રહે છે, આપના કુળમાં જતો નથી.

૫. બાપ્તો એકા છતાં એક બાપ્તો પોતાની જાતમેજેનતથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય અથવા છોકરા મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે મરનારના માલની તેની ધણિયાણી વારસ તથા છોકરા થાય, પણ તેથી મરનારના બાઈઓને પુછ્યાવિના ગેરવાજબી ખરચ થાય નહીં.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા માશિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી બેઠી રહેતો તેનું બરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળાંમાં આવ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરાવાળા છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચે, ને બૈરી નાતરે જાય તો તે માલના વારસ કુટુંબી છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મળવાનો હોય (ને) તેના માલમાંથી તેનો ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે ને બાકી માલ હોય તે અનામત રહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને આજ સુધી (કોઈએ) કાઢી મુક્યો નથી, અગર કાઢી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

૨. બૈરીને હિસ્સો નથી પોહોંચતો, ને તેને માથા-ઝાળવો આપવામાં આવતો નથી, શામાટે જે નાતરે થાય છે વાસ્તે, રહે તો કાંઈ આપવું જોઈએ સહી.

૩. લાણેજ ને બ્રાહ્મણ સરખા છે, માટે જણે તે રીતે આપ્યું હોય તો આપના કુળમાં જાય, અનામત આપ્યું હોય તો મોસાળના કુળમાં જાય એ રીત છે.

૪. દિકરી બ્રાહ્મણ બે સરખાં છે, તે રીતે આપ્યું હોય તો ધણીને ઘેર રહે, ને બાકી તો આપના કુળમાં જાય.

૫. નાતરે જવાનો ચાલ છે વાસ્તે ભાગ આપવો મુકરર નથી. જે રીતે ધણી રહેતો તે રીતે રહીને રોટલા ખાય.

૬. જનેતા હોય તો વારસો તેનો પોહોંચે, ને ધણિયાણીને રોટલા આપે, ભાગ આપવાનું મંજુર નથી; શામાટે જે નાતરે થાય છે તે સખબથી ભાગ ન અપાય.

૭. અપંગ બણીને વારસો પોહોંચે તે આપવામાં આવતો નથી, વાસ્તે તેનો કોઈ વાલી થઈને વારસો લે ને તેને પાળે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, વિધવાનો વારસ પિત્રાઈ છે, પલ્લુ લઈને પિત્રાઈ દાહાડો કરે, પિહેરનું લઈને પિહેરિયાં ગોરણી કરે એ રીત છે. ન હોય તો કોઈ ઉપર દાવો નહીં.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, આ ગલા સવાલ પ્રમાણે.

૧૦. બૈરી નાતરે ગયાનો ચાલ છે, માટે સ્થાવર(ની) મીલકતની વારસ નથી.

૧૧. ન્યાત અંગીકાર કરે તો વારસો પોહોંચે સહી, ને ન્યાત અંગીકાર નહીં કરે તો પોહોંચે નહીં.

૧૨. કપૂત હોયતો કાઢી શકે, પણ વારસો ઉઠી શકતો નથી, આપ મુઆ પછી પણ વારસું (વારસો) લે સહી.

હજમ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીના
જવાબ.

હજમ-કાનમીયા મુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વગર કહે મરી ગયો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ કબુલ છે, પિત્રાઈ થાય છે.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૯.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં પૈસાના સૌ વારસ છે. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી કોઈને ન્યાતે મળીને

વારસ કર્યો નથી ને કાંઈ દીકામાં આવ્યું નથી. ને ગરીબ લોક છે એ માટે શાસ્ત્રમાં જે લખ્યું છે તે અમારે (તે) સર્વે કબુલ છે, એ સર્વે જવાબ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે-સઘળા સવાલનો જવાબ એજ છે.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની વસિયતની વારસ તેની સ્ત્રી છે, ને સ્ત્રી નહીં હોય તો તેની દિકરી વારસ છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે મરનારની સ્ત્રી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો-તે સર્વે વારસ છે.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો હોય તો તે મીલકતની વારસ તે મરનાર શખસની બેહેન છે, તે ન હોય તો તે બેહેનની પ્રજા છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે સ્થાવર મીલકતના વારસ છે તે તેના આપના કુળના છે, ને જંગમ મીલકત ઉપર તેના આપના કુળનું પોહોંચતું નથી, તેનો ધર્મ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની કમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય, આપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તે મીલકતના વારસ તેના ભાઈ છે, ને તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી તેને રહેવાને ઘર તથા અન્નવસ્ત્ર તે ભાઈઓએ આપવું.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના વારસમાં તેની મા છે.

૭. ગમે તેવો દોષવાળો ને ગમે તેવો શરીરે અટકેલો છે તો પંચ વારસો તેને પોહોંચે છે, તેનો અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેનું પત્નું ધણી લે, અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય તો

તેનું પત્નું તેની છોકરી હોય તે લે, ને તે છોકરી નહીં હોય તો છોકરીનો છોકરો હોય તે લે, ને તે ન હોય તો દિયેર તથા જેઠ તથા પિત્રાઈ જે હોય તે લે, ને બીજો મોસાળાં વિગેરે જે માલ હોય તે સર્વે દિકરી લે, ને સૌભાગ્યવતીના ધણીનો માલ પછાં વિગેરેનો જે હોય તે ધણી લે.

૯. અમારામાં સકાંકણી છોકરી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો તે માલ કોણુ લે ?

૧૦. અમારામાં સ્થાવર માલમાં તો ઘર છે, બીજું કાંઈ નથી. ને તે ઘરની વારસ તો સ્ત્રી છે, સ્ત્રી નહીં હોય તો દિકરી વારસ છે, દિકરી નહીં હોય તો દોહિત્ર વારસ છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયો ત્યારે તે પતિતને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને આપના માલનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મેલ્યો તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

હજમ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૬૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ જે નાતરે ન જાયતો, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ભાઈ નહીં હોય તો ભત્રીજો વારસ, ભત્રીજો ન હોય તો ભત્રીજાનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૨. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે જે નાતરે ન જાયતો વારસો પોહોંચે છે તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, ને તે ન હોય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રહે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો બાઈ વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી જો નાતરે ન જાય તો ધરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેને કાંઈ દોષ થયો પણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરે તેના પક્ષાંતો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરે તો તેના પક્ષાંતો વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે ને તે ન્યાતમાં આવે છે ને પછી તે વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો કાંઈ ઉકતો નથી.

હજમ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૨.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને ધણિયાણી નહીં હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દોહિત્ર દિકરો વારસ છે, એ ત્રણમાં કોઈ ન હોય તો પાસેના પિત્રાઈ વારસ છે, તે કોઈ નહીં હોય તો ન્યાત વારસ છે.

૨. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે જૈરીને વારસો મળે છે. માયાઓળવાનો અમારે ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની મોસાળની મીલકતની વારસ મરનાર શખસની બહેન છે, ને તે ન હોય તો તેનો દિકરો છે, ને દિકરો ન હોય તો

દિકરી છે, તે ન હોય તો મરનાર શખસના મોસાળના પિત્રાઈઓ છે, તે ન હોય તો ન્યાત વારસ છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ સ્થાવર તથા જંગમ હોય તેના વારસ આપના કુળના છે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતે પૈસા પેદા કર્યો છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો સ્ત્રીને પોહ્યાંચે છે, બરોબર હક સ્ત્રીનો છે—નાતરે નહીં જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા એ બંને જણુ જીવતાં હોય તો તેની મીલકતની વારસ મા છે, ને ધણિયાણીએ છે, પણ વેચી શકતા નથી.

૭. કોઈ શખસ હરેક હરેક તરેહનો દોષવાળો હોય તોપણ તેનો વારસો પોહ્યાંચે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી મરી જાય તો તેના પક્ષાંતો હક તેના ધણીનો છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેના પક્ષાંતો હક તેના છોકરાનો છે, તે ન હોય તો છોકરીનો છે, તે ન હોય તો તેના પિત્રાઈનો છે; ને પક્ષાંતો શિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ છોકરી મરનારને આપ્યું હોય ને વાપરતાં રહ્યું હોય તે લેવાનો હક તેના છોકરાઓને છે, તે ન હોય તો તે લેવાનો હક તેના માઆપનો છે. ને મરદને આપ્યું હોય તે બક્ષિસ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં સ્થાવર માલના અધિકારી—જૈરી નાતરે નહીં જાય તો તે જૈરી છે, ને ગોરપદું તથા ખીજ વૃત્તિ છે નહીં.

૧૧. અમારામાં પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહ્યાંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ધરમાંથી બાહાર કાઢાડી બેલી શકતા નથી, ને પોતાની બરાએખુદથી બાહાર નીકળે તોએપણુ વારસો ઉઠી શકતો નથી.

હજમ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને મરી જાય તે તેને છોકરા ન હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય—જો નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ તથા ભત્રીજો તથા પિત્રાઈ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે, નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જાય, ને આપના કુળમાં કોઈ નહીં હોય તો મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૪. કોઈ યૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે યૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણી જીવતો હોય તો તે લે, ને ધણી ન હોય તો આપના કુળમાં પાછો જાય છે.

૫. એકઠાપણમાં કોઈ ભાગદારે વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને કોઈએ ઓછું પેદા કર્યું હોય પણ વેહેચણુ કરે તેમાં સર્વે ભાગિયા બરાબર છે.

૬. જુદો રહેતો હોય તો યૈરી વારસ થાય, ને એકઠો રહેતો હોય તો મા વારસ થાય.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ શોભાપણુ યૈરી તથા રાંડેલી યૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલે ને સુસલમાન થાય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

હજમ—લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ—તેની યૈરી નાતરે ન જાય તો તેની યૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી, પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય છે; ને દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યા છે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની યૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે ન જાય તો વારસોજ મળે છે. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી; ને એ યૈરી મરી જાય તેના વારસ દિગેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળતો નથી, ને અગર મોસાળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળે છે, તે મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસપણુ આપિકા વારસની પેઠે થાય છે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી; પણ તે ધણી જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકા બેહેનને આપે તો સુખત્યાર છે.

૪. કોઈ યૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી, અગર આપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળે છે; તે યૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના આપના કુળનો સ્થાવર તથા જંગમ માલ આપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહીં.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ આપકા ભાઈએ આપના પૈસાની મદત વિના, પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો ભાઈઓનેજ પોહોંચે છે, ને તેની યૈરીને તો નાતરે ન જાય તો ધરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને જીવડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને ભરણુપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળે છે, પણ

પાછળ લખેલા દોષમાં મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ચુંબેસ થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપે છે; ને કુંવારો હોય તો ધરમાં રાખીને બરણુપોષણ કરે છે. ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય ને ભાઈઓ ન હોય તો કુંવારો અગર પરણેલો હોય તો એ વારસ થાય છે. પિત્રાર્થ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા ઐરી મરી જાય તેના પક્ષાનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તો તેના ધણી, ને વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાય છે, પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરા-મણીમાં આપ્યું હોય તે પિહેરિયાં લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ઐરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાય.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો સારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રહે, તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે સારે તેને વારસો આપવામાં આવે છે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના ઠિકરાને નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકતો નથી, ને તે ઠિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

હળમ-ઝોરપાડીઆ મેહેસુરિયાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે તેની ઐરી નાતરે નહીં જાય સાંસુધી મરનારના માલની વારસ ઐરી છે, ને નાતરે જાય સારે મરનાર ધણીના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, તે નહીં હોય તો પિત્રાર્થ થાય. છોકરી અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. હપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો અં મરનારની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૧૯

નાતરે નહીં જાય તો ઐરી જીવે સાંસુધી વારસ થાય, ને ઐરી મરી ગયા પછી મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે પિત્રાર્થને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ જ નથી.

૪. ઐરીના બાપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય સારે તે પેદા કરેલા પૈસા મરનારના ભાઈ ભત્રીજા લે. તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય ને ધરમાં એકઠી રહેલાં સાંસુધી માલના ભેનાર બરણુપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી સારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય સાંસુધી સ્ત્રી વારસ, તે માતું બરણુપોષણ કરે, ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ.

૭. કોઈ શખસ [ને] વારસો આવી પોહોંચતો હોય તે ધણી આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય તેનું પલ્લું તો તેનો ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું ખરચ થતાં બચેલું હોય તે તેના ધણીના ભાઈ ભત્રીજા અથવા પિત્રાર્થ લે, ને દાહાડોપણી તે કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે વૃત્તિ વતનમાં તો કોઈએકને પસાયતું હોય તે તો જે ગામની ચાકરી કરે તે ખાય, તેથી ઐરીને સ્થાવર વૃત્તિનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો તેને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને કાઢાડી મુકતો નથી, ને કાઢાડી મુકવાથી વારસો ઉઠતો નથી.

૬૨જી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૩૧.

૧. કોઈ શખસ વેહેયણુ કરીને ગુજરી ગયો તેની ઐરી વારસ ખરી, પણ અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઐરી નાતરે જાય છે તે સખખથી પાછું આપિકા કુટુંબમાં જાય છે, અગર બાઈ બેઠી રહે તો તેનું પલ્લું તથા બરણુપોષણુ ધણીના હિસ્સામાંથી મળે.

૨. ઉપર લખેલો સવાલ છે તે પ્રમાણે હોય તો વારસો ન પોહાંચે, ને ફરજદ થયું ને બેઠી રહે તો ધણીનો ભાગ લઈ શકેછે—છોકરો થયો હોય તો ને જીવતો હોય.

૩. કોઈ શખસને મોસાળિયાંનો વારસો મળ્યો ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસો લે, પણ તે બેહેન[ની] મોટી ઉમર થયેલી હોય ત્યારે; અગર નાહની છે તો તેનો માલ અનામત મુકેછે, ને બેહેન ગુજરે તો પાછું મોસાળના કુળમાં જાય. એમાં આપિકા કુળનો દાવો નથી.

૪. ઐરી પોતાના પિહેરનો વારસો લઈને છોકરાં વગર મરી ગઈ તો તે મરનારના ધરમાંથી વધે તે પાછું પિહેરના કુટુંબી લે છે, એમાં સાસરિયાંનો હક નથી.

૫. કોઈ શખસને ઐરી તથા માછે, ને તે મરી ગયો તો વારસ જણુ ર છે. પણ અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય છે, ને બેઠી રહે તો બેજણા વેહેયી ખાય. અગર વેહેયે તો હક માનો છે.

૬. કોઈ શખસે પોતાની બેહેનતથી આપના ચેસા વગર કાંઈ પેદા કયું ને તે મરી ગયો ત્યારે તેનો ભાગ બાઈ વેહેયી લેછે, ને તેમાં કાંઈ તેની ઐરીનો હક નથી—નાતરે જાય તો. તેના બાઈઓ તેનું બરણુ-પોષણુ આપે, તેનું પલ્લું તેની પાસે રહે તેમાં કાંઈનો દાવો નહીં.

૭. કોઈ શખસનો તેની કાયા ઉપર બહુરોગ થયાથી હિસ્સો ઉઠ્યો તેની વેહેયણુનો ભાગ તેની વહુ હોય તો તે લે. વહુ ન હોય તો હરકોઈ ભાગદારના ધરમાં રાખે.

૮. સોભાપણુ હોય ને મરી જાય તો તેના પક્ષાંનો

વારસ તેનો ધણી છે, તેના પિહેરનાં લુગડાં તથા જનસ કન્યાદાનની તે મરનારને છોકરું ન હોય તો તેના પિહેરિયાં પાછાં લેછે. અમારી ન્યાતમાં કોઈ વિધવા ઐરી રહેતી નથી, રહે તો તેનું પલ્લું તેની ઉમરમાં ખાય, અગર કાંઈ વધે તો તેની કિયા વારસ કરે, ને ઘટે તો વારસ ખાંધિયાભાર પોતાની તરફથી કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપણં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરેની વૃત્તિ હોય તે ગોર ન હોય તો ગોરાણીને વૃત્તિ મળી શકેછે, તે બાઈ એક માણસ પોતાની તરફનું મુકેછે.

૧૧. કોઈ શખસના હિસ્સાનું જાણવું એ જે કદાચ ને તે છોકરો વટલી ગયો તો તેનો હિસ્સો જાય, બાકી બીજી—નાલાયકી હોય તો તેની વહુને હિસ્સો મળે—તે નાતરે બીજો ઠેકાણું ન જાય તો, ને જાય તો તેનું બરણુપોષણુ બીજા ભાગિદાર કરે.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને જુદો કાઢાડે તેથી તેનો હિસ્સો ઉઠતો નથી. ઉપર સવાલો છે અગિયારમાં તેવા હવાલો હોય તો હિસ્સો ઉઠે, તેની વહુ જે બેઠી રહે તો તે લે.

૬૨જી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૧૦.

૧. મરનારની ઐરી ન હોય ત્યારે તેનો છોકરો લે, ને તે ન હોય ત્યારે તેની છોકરી, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીનો દિકરો લે ને વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે બાઈઓ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ, ને તે ન હોય ત્યારે મરનાર પોતાની ખુશીથી લખી આપે તે લે, ને તે કાંઈ ના કયું હોય ત્યારે ન્યાત મુખતાર છે.

૨. ઐરીએ બ્યારે નાતરું ન કયું હોય ત્યારે તો તેના ધણીની માલમીલકતમાંથી બરણુપોષણુને સારું હિસ્સો લે, ને એવી વાત અમારી ન્યાતમાં હજી સુધી બની નથી કે તે વાત વિસ્તારી લખીએ; કાંજે અમો ગરીબ દરજ્જામાં દોલત નહીં કે જાણીએ.

૩. મોસાળની તરફનો વારસો મળ્યો હોય ને તેને છોકરો ન હોય તો તેની બેહેન લે, ને તે મરનારની બેહેન નહોય ત્યારે મરનાર પોતાની ખુશીથી જેને

આપે તે લે, ને તે ન કચ્છું હોય ત્યારે જેની અસલ દોલત હોય તેના પિત્રાઈ લે, ને તે પછુ ન હોય ત્યારે ન્યાત મુખ્યત્વાર છે.

૪. જે ઘેરીને પોતાના આપની દોલત વારસામાં મળી હોય, ને તે ઘેરી મરી ગઈ, ને તેને છોકરું ન હોય ત્યારે જે માલ આડી રહ્યો તે બીજું તેના આપનું છોકરું લે, ને તે નહીં હોય ત્યારે જેનો માલ હોય તેનો પિત્રાઈ લે, ને તે નહીં હોય ત્યારે ન્યાત મુખ્યત્વાર છે-કાંઈ મરનાર ઘેરી નહીં નકી કરી જાય ત્યારે.

૫. જે મરદ પૈસો પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેનો છોકરો ન હોય ત્યારે તેના બાઈઓ બરાબર લે. મરનારની ઘેરી માલીક છે, ને તે ઘેરી નાતરે જાય ત્યારે મરનાર પુરૂષના બાઈઓ એ ઘેરીનો હિસ્સો લે.

૬. મરનારની મા વારસ છે, પછુ તેની ઘેરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે.

૭. તેનો કાંઈ અટકાવ નહીં, વારસો મળે.

૮. વિધવા ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેના સાસરિયાં લે, ને મોસાળું તથા પેહેરામણી વિગેરેનો માલ ઘેરીના પિહેર તરફથી આવ્યો હોય તે મરનાર ઘેરીનો આપ લે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી કે એનો જવાબ લખીએ.

૧૦. અમારા નાતરિયાં ન્યાતમાં કાંઈ ઘેરીનું મુકર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ અમારી ન્યાતમાં પતિત થતો નથી કે અમે જાણીએ કે જવાબ લખીએ.

૧૨. નાલાયક જાણીને જુદો કાઠાડયો તેથી કાંઈ વારસાનો હક ઉઠી શકતો નથી.

૬૨૭-ઔરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૨.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ઘેરી નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી મરનારના માલની વારસ ઘેરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનારના બાઈ બત્રીજ વારસ થાય, તે નહીં હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય. છોકરી અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો એ મરનારની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે નહીં જાય તો જીવે ત્યાંસુધી ઘેરી વારસ થાય, ને ઘેરી મરી ગયા પછી મરનારના ધણીના બાઈ બત્રીજ વિગેરે પિત્રાઈને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલજ નથી.

૪. ઘેરીને પોતાનાં આપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતોજ નથી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો, આપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે પેદા કરેલો પૈસો મરનારના બાઈ બત્રીજ લે, ને તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય ને ઘરમાં એકઠી રહે ત્યાંસુધી માલના લેનાર ઘેરીનું બરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય ત્યાંસુધી સ્ત્રી વારસ થાય, ને માનું બરણપોષણ કરે. ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો આવી પોહોંચતો હોય તે ધણી આંધળા તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. સૈબાઅવતી ઘેરી મરી જાય તેનું પલ્લું તો તેનો ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું અરય થતાં બચ્યું હોય તે તેના ધણીના બાઈ બત્રીજ લે, ને તેનો દાહાડોપાણી પછુ તે કરે.

૯. અમારામાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે તો ગામડામાં કોઈ એકને પસાયતું હોય તે તો ગામની ચાકરી જે કરે તે ખાય, તેથી ઘેરીને સ્થાવરનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતે ન્યાત-ખાહાર મુક્યો, તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાઢાડી મુકાતો નથી ને કાઢાડી મુક્યાથી વારસો ઉઠતો નથી.

૬૨જી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૫.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે શાસ્ત્રથી મરનારની ઘૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ એ રીતે થાય કે પોતાને જે વારસામાં આવે તે મીલકત કાકાને અથવા કાકાના છોકરાને કે કાકીને સોંપે, કાકા તથા કાકાનો દિકરો અથવા કાકી હોય ત્યાં લગી સાસરે લઈ જવાય નહીં, ને અગર એમ સોંપે તેમાંથી તે છોકરીનો અવસર ખરચ થાય, ને જ્યારે તે છોકરીને છોકરો પેદા (સ) થાય ત્યારે તો તે મીલકતનો તેજ વારસ છે, ને છોકરી પેદા થાય તો જે મુજબ માનો અવસર ખરચ તે કરતાં તેમ તે પણ કરે, ને કદાચિત એમ છોકરો અથવા છોકરી થયાવિના અપુત્ર તે છોકરી મરી જાય તો તે વારસાની મીલકતના કાંઠા અથવા કાકાનો દિકરો અથવા કાકી વારસ છે.

૨. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ને તેની ઘૈરી હોય ત્યારે તે વારસ છે, ને તે ઘૈરી મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના બાઈ અથવા ધણીના બાઈના છોકરા વારસ થાય.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જશે નહીં, મોસાળના કુળમાં પાછો જશે, ને મોસાળથી જેને વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ને તે મરનારને બેહેન હોય તો તેની વારસ બેહેન થાય, શાથી જે મોસાળનો વારસો છે, પણ બેહેનથી સાસરે નહીં લઈ જવાય, મોસાળના સગાં પાસે રહે, તેથી તે બાઈનો અવસર ખરચ થાય.

૪. ધણીના કુળમાં નહીં જાય, આપના કુળમાં જાય.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈ [એ] પોતાની ભત્રીજાઓથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મદદ વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને મળે. સ્ત્રીનું ભરણપોષણ મરનારના બાઈઓ કરે, ને ઘરેણું જે સ્ત્રી પાસે હોય તે તેના મરતાં સુધી તેની પાસેજ રહે, ને સ્ત્રી મરે ત્યારે તે જરિયાનના વારસ તેના ધણીના બાઈ થાય ને તે મરનારનો જૈયત ખરચ કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના વારસ ખંનો છે, પણ સ્ત્રી સાસુને મુકીને નાતરે જાય ત્યારે એ કહી મરનારની મા વારસ થાય.

૭. એ સવાલનો જવાબ ઉપર જાહેર કરેલો છે, કે અટકાવ આંધળાં લુલાનો એ છે કે તેનું ભરણપોષણ જે વારસો લે તે કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી ઘૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષનો વારસ તેનો ધણી તે લઈને જૈયત ખરચ કરે, ને વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તે બાઈના ધણીના સગા હોય તે થાય.

૯. જેણે કચું હોય તે લે.

૧૦. વતન ધણીનું હોય તેની સ્થાવરની વારસ ધણિયાણી, કોઈ સગું વારસ નહીં હોય ત્યારે, ને સચું હોય ને તે લે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. છોકરાને નાલાયક ઉઠ્યાથી આપે કાઢી મુક્યો ને ન્યાતિમાં છે, ને નાલાયકપણું મુકતો નથી, તેને વારસો એ રીતે પોહોંચે છે કે તેનું ભરણપોષણ તેના આપના વારસ થાય તે કરે, ને ડાહ્યો થયો તો સર્વે વારસાનો હક તેનોજ છે.

માળી-મોગરેળિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૨.

૧. નાતર કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. શાસ્ત્ર પ્રમાણે બેહેન વારસ થાય.

૪. મરનાર આપના છોકરા ન હોય તો ધણીના કુળમાં જાય-ધણીના આપના કુળમાં જાય દ્રવ્ય.

૫. અડધોઅડધ હક છે.

૬. વારસ તો મા થાય, ને ધણિયાણી નાતર કરે તો સાસુ મુક્યા પછી તે વારસ થાય, ને પોતાના વારસ બેઠે ગેરવાજબી ખરચ થાય નહીં.

૭. અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. આજદિન લગી સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. નથી લઈ શકતો.

૧૨. થઈ તો શકે, ને વારસો ઉઠતો નથી.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને જુદો રહે ને અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણીને પોહોંચેછે-તે નાતરે ન જાય તો; ને ધણિયાણી ન હોય તો તેના પાસેના સગાંને પોહોંચેછે, ને છોકરીને આપે જીવતાં બક્ષિસ કર્યું હોય તે માલ છોકરીનો છે, પણ તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપની તરફથી જે માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો આપના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈએ પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચેછે, નાતરે ન જાયતો, ને સ્ત્રી ન હોય તો તેનો ભાઈ વારસ છે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષ-વાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેના ધણીના કુળના છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેના વારસ તેના આપના કુળના છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકતા નથી.

માળી-ગુલકરોસનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૨.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં વારસા બાબતના સર્વે સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કયુલ છે.

કંદોર્ધ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૧.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની જૈરી, ને તેના પછી દિકરી તથા તેના દિકરા વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે ભાઈ તથા ભાઈના દિકરા વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે બેહેન તથા બેહેનના દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પંચ વારસ થાય, એ રીતે અમારી ન્યાતમાં એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસ થાયછે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખસની જૈરી નાતરે જાય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય, ને કદાપિ બેહેન સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે વારસો મોસાળના કુળમાં પાછો જાય છે. આપના કુળમાં રહેતો નથી.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ને આપનો વારસો ધણીની માલકત સાથે મેળવેલો હોય તો ધણીના કુળમાં જાય, ને અગર આપનો માલ આપના ધરમાં જુદો હોય તો આપના કુળમાં જાય, ને જે વારસ થાય તે કરજ આપે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકબાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને પોતાના ધણીના ભાગ પ્રમાણે વારસો પોહાંચે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા બૈરી શિવાય બીજી કોઈ વારસ નહીં હોય ત્યારે પ્રથમ મા વારસ, પછી બૈરી વારસ છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળાવિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પક્ષાંની રીત એ છે જે સાસરાનો માલ છે તે સાસરાના વારસ લે છે, ને પિહેરનો માલ છે તે પિહેરના વારસ લે છે, ને મોસાળમાં તથા પેહેરામણીમાં કન્યાના બાપે જમાઈને આપ્યું હોય તે ઉપર પિહેરિયાનો હક નથી, ધર્મખાતે વળે છે.

૯. કોઈ શખસે પોતાની છોકરીને સકાંકણી પરણાવી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે તેનું પૈસું મરનાર બૈરીના ધણીને પોહાંચે છે, શાથી જે ધર્મખાતે પરણાવે છે, તેથી જમાઈનો હક પોહાંચે છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારી ન્યાતમાં નથી, ને સ્થાવર માલનું એ જે ધણીનું તખત બાઈ સમાજે તો વારસ થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહાંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સુખડિયા-શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૦૪.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચાણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો બાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો બત્રીજો થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય છે ત્યારે માથાઓળવો શાનો આપે ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે ધણી અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન ન હોય તો તેનો ભાણેજ વારસ થાય.

૪. કોઈ બૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો તેનો જે [માલ] હોય તે આપના કુળમાં જાય ત્યારે તેની ગોરણી કરે છે.

૫. સૌ બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકબાઈથી પૈસા પેદા કર્યો, તે પૈસા કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે છે. અથવા બાપ બાઈથી જુદો રહીને પેદા કર્યું હોય તો બૈરી વારસ છે, તે કોઈ લઈ શકતા નથી.

૬. કોઈ શખસની મા હોય ત્યાં સુધી તો બૈરી વારસ થઈ શકતી નથી, ને તે ન હોય ત્યારે તો બૈરી વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક હોય તો ગમે તે દોષ હોય તોપણ તે વારસ થાય છે.

૮. કોઈ (શખસ) સૌભાગ્યવતી વિધવા થઈને મરી ગઈ ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તો સાસરાવાળા છે, ને તેનું ઉતરસાધન તેજ કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? મળે તે બેસાડે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ વટલી ગયો તેને અમો પાછો લેતા નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકે પણ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૯.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહાંચે છે, ને ધણિયાણી નાતરે જાય તો મરનાર શખસના પાસેના કુટુંબી વારસ છે, પણ દિકરીને વારસો પોહાંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચે છે તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ જે હોય તે પોતાના આપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. ત્યારે તે માલ પાછો આપના કુળમાં જાય છે.

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. આ વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે ધરમાં રાખીને.

૭. અમારામાં આંધળાવિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. પક્ષાંતો વારસ તો ધણી છે, ને ધણી ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચે છે.

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે માલ આપે છે ને પછી તે ઘેરી મરી જાય ત્યારે તે માલ આપ પાછો લે છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચે છે.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય ત્યારે મરનાર શખસના ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને પિત્રાઈ ન હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, ને એ મધેથી કોઈ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ અસલથી છે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની ઘેરીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વારસો પોહોંચે છે, નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુ-

ળમાં જાય છે. મરનાર શખસની બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ ઘેરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેની પછવાડી તેનાં ધણીના કુળવાળા ખરચે છે.

૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-જો નાતરે ન જાય તો.

૬. અમારામાં આ જીવતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી, ને સાસુ મુક્યા પછી તો ધણિયાણી વારસ થાય છે.

૭. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેથી વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ વિધવા ઘેરી મરી જાય તથા સૌભાગ્યવતી મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંતો વારસ તેના ધણીના કુળવાળા છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર-ઔરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ઘેરી નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી મરનારના માલની વારસ ઘેરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના ભાઈ હોય અથવા પિત્રાઈ તે માલના ધણી થાય-અમારામાં છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો એ મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો નહીં પોહોંચે, ને કદાચ નાતરે નહીં જાય તો જૈરી જીવે ત્યાં સુધી તેને પોહોંચે, ને જૈરી નાતરે ગયા પછી અથવા મરી ગયા પછી મરનાર ધણીનો વારસો મરનાર પુત્રના ભાઈઓને પોહોંચે, તે નહીં હોય તો પિત્રાઈને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો આલ નથી.

૪. અમારામાં જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની ભત્રીજાઓથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે પૈસા પેદા કરેલા તેના ભાઈ ભત્રીજા લે, ને મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય તેના ધરમાં રહે ત્યાં સુધી માલના લેનાર ભરણુપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી સ્ત્રી વારસ ને માતું ભરણુપોષણ કરે; ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો આવી પોહોંચતો હોય ને તે ધણી આંધળો લુલો તથા દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેનું પલ્લુ તો તેના ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લુ ખરચ થતાં ખરચેલું હોય તે તેના ધણીના ભાઈ ભત્રીજા અથવા પિત્રાઈ હોય તે લે, ને તેનો દાહા-ડોપાણી તે કરે.

૯. અમારામાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો આલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો જૈરી નાતરે નહીં જાય ને તે જૈરીનો ધણી વેહેચણુ કરીને મરી જાય ત્યારે જૈરીને પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો તેને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલખક બણી કાઢાડી મુકાતો નથી, ને કાઢાડી મુક્યાથી વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેના સમા દિયેર જેઠ વારસ થાય, તથા દિયેર જેઠના છોકરા, ને તે ન હોય તો મરનારની દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, પછી તો મરનાર ધણી મુખત્યાર છે, એટલામાંથી ગમે તેને આપે. ને જેને કોઈ વારસ નથી તેની ન્યાત વારસ થાય.

૨. જૈરી ન્યાતસિરસ્તાના કાયદા મુજબ રહે તો વારસો પોહોંચે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં રહે છે, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. અમારામાં કોઈ જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી મર્ધ ત્યારે જંગમ માલના વારસ ધણીના કુળવાળા છે, ને સ્થાવર માલ બાપના કુળવાળા ત્રીજા પેઢીના લેય તો તે લઈ શકે.

૫. એ કલમનો જવાબ અનવચ્ચ બાબતની કલમ ૪ માં લખેલો છે.

૬. અમારામાં કોઈ મરનાર મરદને મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને વહુ સાસુના કલ્લાસર આલે.

૭. એનો જવાબ અનવચ્ચ બાબતની પેઢી કલમ પ્રમાણે.

૮. સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંને વારસ તેના ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ ધણીના વારસ છે, ને પક્ષાંશિવાય પેહેરામણીનું કોઈ પુછ્યું નથી.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો વારસો લેવાનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદાંના વારસાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેને વારસો પોહોંચતો તથી.

૧૨. કાઢાડી મેલેથી છોકરાનો વારસો ઉઠી શકતો નથી.

ધોબી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૫૦.

૧. વેહેચણુ કરીને મરી ગયો સારે તેની ઘેરી વારસ છે, ક્યાંસુધી જે નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી, ને નાતરે જાય તો મરનારનો દિકરો હોય તેને વારસો આપીને જાય, ને દિકરો ન હોય તો જેની જેડે વેહેચણુ કરીછે તેને આપીને જાય.

૨. ઘેરી બદ્દેલી હોય તો વારસો મળતો નથી, ને ધણીની ચાકરી ન કરી હોય તો માથાઓળવાના નામથી પણ હિરસો મળે નહી, નાતરે જાયછે તેથી મળતું નથી.

૩. બાણેજ ને બ્રાહ્મણ સરખાછે તે માટે આપેલો વારસો લઈ શકતા નથી, ને આપના કુળમાં જાયછે, ને આપનો પણ વારસો લઈ શકેછે.

૪. ઘેરી જીવે ત્યાંસુધી સ્થાવર તથા જંગમ માલ આપનો વાપરેછે, ને તે સુઆ પછી સાસરિયાંને ઘેરીના આપના કુટુંબીને પાછું આપવાનો હક છે.

૫. એકઠાપણામાં પેદા કર્યોના સળબથી સ્ત્રીને વારસો આપતો નથી, શામાટે જે નાતરું કરી શકેછે, ને બેઠી રહે તે બરણુપોષણુ આપે સહી.

૬. મરનાર શખસની માતા વારસ છે, ને ધણિયાણી પક્ષાંની વારસ છે, ને સાસુ ભરણુપોષણુ બેઠુ મળીને કરે, ને નાતરે જાય તો જે રહે તે વારસ છે.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને દોષના સળબથી તેને આપવામાં આવતો નથી તો જે હક રાખેછે તે ભરણુપોષણુ કરી શકે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના વારસ તો કુટુંબમાં હોય તે છે, તેને પાછું આપે.

૧૧૮

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું આપે ને લે ?

૧૦. ઘેરી રહે ત્યાંસુધી વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય તો મરનારનો વારસ લઈ શકેછે.

૧૧. પતિત થયો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકથી કાઢાડી શકેછે, પણ બાપ સુઆ પછી ન્યાતના ચાલમાં હોય તો વારસો મળે.

ધોબી-પરદેશી બુદ્ધિધ્યાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૯.

૧. કોઈ શખસ બાઇઓથી વેહેચણુ કરીને મરી જાય સારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તે વારસ થાય, ને ઘેરી નાતરે જાય તો છોકરીને પોહોંચે, ને છોકરી ન હોય તો તેનો બાઈ વારસ થાય છે, પણ દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણુ મરનાર શખસની ઘેરીને વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું કારણુ તો એ છે જે નાતરે જાય તો પોહોંચતો નથી, એજ રીત છે.

૩. મોસાળથી વારસો અમારામાં મળતો નથી તો શું લખીએ ?

૪. કોઈ કુટુંબી નહી હોય તો ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળે છે ને પછી તે ઘેરી મરી જાય તો તે માલ ધણીના કુળમાં જશે, આપના કુળમાં પાછો જાય નહી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો સારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે-જે નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો બાઈ લે.

૬. કોઇ શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી સારે તેની મા વારસ છે, ને વહુ નાતરે ન જાય તો ભરણુપોષણુ કરે.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો મળેછે, કોઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય પણ પશુ અમારામાં છે

નહી તો વારસ શું થાય? ને તેનો કાંઈ જીજ્ઞાસી માલ હોય તો તેની પછવાડી ખરચે.

૯. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. ગેરપકું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં છે નહી તો શું લખીએ? •

૧૧. વટલી ગયો હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ધોલી-આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને છો-કરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે તો જૈરી વારસ, ને જૈરી નાતરે જાય તો ભાઈ વારસ છે, ને ભાઈ નહી હોય તો કુટુંબી વારસ, તે ન હોય તો પંચાત વારસ થાય.

૨. જૈરી નાતરે જાય તો વારસો મળતો નથી.

૩. કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે છો-કરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે વારસો આપના કુળમાં રહે છે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, પણ આજ સુધી એવું થયું નથી.

૪. અમારામાં છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદદ વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર છોકરાવિનાનો મરી ગયો ત્યારે વારસ તો ભાઈ છે, ને ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રહે તો અજવત્ત આપે છે.

૬. કોઈ શખસને ધણિયાણી તથા મા શિવાય ખીજી કોઈ નથી ત્યારે વારસ તો મા છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચે છે.

૮. અમારામાં પલ્લુજ નથી તો વારસ કોણ થાય?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. વટલી ગયલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સખખથી કાઢાડી મુકે પણ વારસો ઘર્ષ શકે છે.

કડિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૪.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુખત્યાર છે, જે ને વારસ કરે છે તે થાય છે લખી આપ્યાથી, ને લખી આપ્યાવિના મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ ધર્મશાસ્ત્ર કબુલ કરે તે થાય શાસ્ત્ર સર્વે અમારે કબુલ છે. ને એ સઘળાએ સવાલ પણ ધર્મ શાસ્ત્રે લખ્યા પ્રમાણે અમારે કબુલ છે.

કડિયા-ઈડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહી હોય તો દિકરીને વારસો પોહોંચે છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચે છે, ને તે ન હોય તો ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઈ ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચે છે, તે નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય છે-એ ચાલ છે.

૨. જૈરી નાતરે ન જાય તો ધણીના માલની વારસ થાય, ને કદાપિ નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી, ને માથાઓળવો પણ આપતા નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય છે, આપના કુળમાં રહે તો નથી, તથા બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ આપના કુળમાં પાછો જાય છે, ધણીના કુળમાં રહેતો નથી, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદદ વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી બેઠી રહે ને નાતરે ન જાય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈને વારસો પોહોંચે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય ખીન્નું કોઈ નથી સારે મરનાર શખસની મા વારસ છે, ને તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેની સાસુના કલ્યા પ્રમાણે રહે તો તેને ભરણુપોષણ આપે છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો પો- હોંચે છે, એવા સખબથી કોઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા જૈરી મરી જાય સારે તેના સાસરામાં જે હોય તે વારસ થાય છે.

૯. સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ અમારી ન્યાતમાં કોઈને છે નહીં તો શું લખીએ ?

૧૧. કોઈ શખસ પતિત એટલે વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે વારસો લઈ શકતો નથી. બ્યારે સર્વ ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે તો વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. નાકાયક જાણીને પોતાના છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી, પણ એ વા- તમાં આપ મુખસાર છે. આપ જીવતાં ગમે તે વાર- સને આપે ને આપ મુઆ પછી જે માલ રહ્યો હોય તેમાં તેનો વારસો પોહોંચે છે.

કડિયા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળતો આવે છે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી.]

કડિયા-મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અ- પુત્ર મરી ગયો સારે પ્રથમ પિત્રાઈને વારસો પોહોં- ચે છે, ને પિત્રાઈ નહીં હોય તો દિકરીને વારસો પો- હોંચે છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચે છે, ને જૈરીને વારસો પોહોંચવાનું એ

છે જે કદાપિ નાતરે ન જાય તો તે પોતાના ધણીના માલની વારસ થાય છે.

૨. જૈરી નાતરે ન જાય તો ધણીના માલની વાર- સ થાય, ને કદાપિ નાતરે જાય તો વારસો પણ પોહોંચતો નથી, ને માથાઓળવો પણ આપતા નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો સારે તેનો માલ આપના કુળમાં જશે, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી. ને મરનાર શખસની બેહેન વારસ થતી નથી.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે જૈરી સંતાન- રહિત મરી ગઈ સારે તે માલ આપના કુળમાં જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાય છે, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો સારે તેનો વારસો તેની જૈરી લેતી નથી, શાથી જે જૈરી નાતરે [જાય છે], ન જાય તો મરનાર શખસનો ભાઈ તે જૈરીને ભરણુપોષણ આ- પે છે, ખીન્નું કોઈ આપતા નથી. ને સર્વ માલનો વાર- સ ભાઈ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય ખીન્નું કોઈ નથી સારે મરનાર શખસની મા વારસ છે, ને તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય ને પોતાની સાસુના હુકમમાં રહે તો તેને ભરણુપોષણ આપે છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, (ને) પણ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળે છે; એવા કામમાં કોઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાંનો તથા પેહેરામણીમાં જે માલ હોય તેનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા જૈરી મરી જાય સારે તેના કુટુંબી વારસ થાય ને તેના કુટુંબી લે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી ખેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે જૈરી મરી સારે આપે જે માલ આપ્યો હોય તે વર લે, આપ પાછો લેતો નથી, ને તે માલનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ અમારી ન્યાતમાં છે નહીં તો શું લખીએ ?

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત-બાહાર મુક્યો તો તે વારસો લઈ શકતો નથી, બ્યારે સર્વે ન્યાત તેને ન્યાતમાં લે તો વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. નાલાયક બહુને પોતાના છોકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

ગોદારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૪.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બેરી વારસ થાય, ત્યાર પછી મરનારની બેરીએ પોતાની દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસનામું લખી આપ્યું હોય ને તે વારસનામાં મરનારના પિત્રાઈની તથા પંચની શાહેદી હોય ત્યારે દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને કદાચ એવી તરેહથી વારસનામું નહીં લખી આપ્યું હોય તો ભાઈ તથા ભાઈના દિકરા, ને ત્યાર પછી પિત્રાઈ વારસ થાય, પણ દિકરીના વારસનામાં પિત્રાઈની શાહેદી થયાવિના પંચની શાહેદી રદ છે, પણ પંચાત કેહે ત્યારે પિત્રાઈથી શાહેદી કરવાની ના કેહેવાય નહીં.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને કદાચ મરનાર શખસની બેરી નાતરે જાય તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં રહે છે.

૪. કોઈ બેરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બેરી પોતાના ધણીના ભાગ પ્રમાણે હિસ્સો લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા બેરી શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે પેહેલી મા વારસ, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ-પણુ નાતરે ન જાય તો.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક બેઝવા-બાને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું લેવાતું નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે, ને પછી તે બેરી મરી જાય ત્યારે બાપે પક્ષાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તે ઉપર ધણીનો હક છે.

૧૦. ગોરપડું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારી ન્યાતમાં નથી, પણ બાપ નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલનો વારસો પોહોંચે છે.

૧૧. વટલી ગયાના સખબથી ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તેને ન્યાત લઈ શકે એવો છે તેને વારસો પોહોંચે છે, પણ ન્યાતમાં આવવાનો અધિકાર નથી એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બહુને ધરમાંથી જુદો કાઢાડે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ખતરી-વણુકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બેરી વારસ થાય અથવા નહીં હોય તો તેની દિકરી વારસ થાય, અથવા દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, તે બાઈને ગમે તેને આપે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સવાલ ૧-બેરીનું પોહોંચે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળે, ને તે પછી મરી જાય તો તેના છોકરાં નહીં હોય તો તેનો માલ પંચાત ખાય.

૪. એક બેરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના માબાપો નહીં હોય ત્યારે તે માલ [લઈને] પંચ મળીને તેની પાછળ ક્રિયા કરે.

૫. બાઈઓ એકઠા છે સારે એક બાઈની જાત-કમાઈથી પાસે પેદા કર્યું છે, ને આપની પાસેથી મદત લીધી નથી ને પેદા કર્યું ને તે અપુત્ર મરી ગયો સારે તેની સ્ત્રી જીવેજીએ લાં સુધી;—અથવા જેઠ તથા દિયેર તે જૈરીને ભરણુપોષણ કરે, ને મુઆ પછી તેની ક્રિયા કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણુ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય સારે વારસો લેવાનો કોઈ અટકાવ કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંને તેનો ધણી છે, તથા વિધવા મરી જાય સારે તેના સાસરિયાં તેની ક્રિયા કરે, ને મોસાળાંમાં પેહેરામણી આવે તે પાછી આપવાની રીત નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાની રીતી નથી.

૧૦. દશમો સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેને કોઈ લઈ શકતું નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે પણુ તેને વારસો પોહોંચે.

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની જૈરી વારસ થાય છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારનો બાઈ વારસ થાય, ને બાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે નહી હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો પંચાત વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો મળે છે, પણુ નાતરે નહી જાય લાંસુધી તે વારસ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે શખસ મરી જાય ને તેના છોકરાં ન હોય તો તેનો માલ પંચાત ખાય.

૪. એક જૈરીને આપની પાસેથી વારસો મળ્યે સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ સારે તેના માબાપ નહી હોય સારે તે માલ પંચ લખને તેની પાછળ ક્રિયા કરે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યો છે ને આપની પાસેથી મદત લીધી નથી ને પેદા કર્યું ને અપુત્ર મરી ગયો સારે તેની જૈરી નાતર ન કરે ને ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો જીવેજીએ લાંસુધી જેઠ તથા દિયેરમાં રહે તો તે તેનું ભરણુપોષણ કરે. મરનાર શખસની જૈરીને હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી ને તે જૈરી મુઆ પછી તેની ક્રિયા પણુ કરે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી તે જૈરી બેઠી રહે તો તે વારસ થાય.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણુ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેવાને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંને વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય સારે તેના સાસરિયાં તેની ક્રિયા કરે, ને જે માલ હોય તે લે; ને જૈરીના પિહેરિયાંએ મોસાળાંમાં લુગડાં કર્યો હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત એટલે વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને કોઈ ન્યાતમાં લઈ શકતું નથી, ને તેને વારસો પણુ મળતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુકે પણુ તેને વારસો પોહોંચે.

ખતરી-વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૮.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે મરનારની જૈરી વારસ

થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસો લઈ શકે છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસો લઈ શકે છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ થાય. ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચે છે, ને એટલામાં કોઈજ ન હોય ત્યારે તેના માલની વારસ પંચ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ઐરીને વારસો પોહોંચે છે, ને નાતરે જય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય તે શખસ સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેનામાં એકઠા રહેતા હોય તો તે વારસ થઈ શકે છે, ને તે જુદા રહેતા હોય તો તેને તેના મોસાળનો વારસો લેવાનો અધિકાર નથી, ને એટલામાં કોઈજ વારસ નહીં હોય તો તે માલની વારસ ન્યાત છે. ન્યાતવાળા તે માલમાંથી તેની પાછળ ખરચ કરે, પણ તેની ધણિયાણીથી તે વારસો પોતાને પિંહેર લઈ જવાય નહીં, ને નાતર કરે તો તે માલ પંચાયતમાં આપીને જય.

૪. કોઈ ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઐરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલના વારસ તે ઐરીના આપના કુળવાળા થઈ શકે છે, ને તેના આપના કુળમાં કોઈજ નહીં હોય ત્યારે તે માલના વારસ તે ઐરીના આપના તડવાળા થાય છે, તેમાં તેના ધણીના તડવાળા અટકાવ કરે તો તે અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૫. ઐનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ૪ પ્રમાણે—મરનારની ઐરીને વારસો પોહોંચે છે.

૬. મરનાર શખસની મા બેઠે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને જ્યાંસુધી વડુ નાતરે જય નહીં ત્યાંસુધી સાસુથી તે માલને ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહીં, ને અગર કંઈ વાજખી(નો) ખરચ કરે તો બંનેની સમજણથી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બે-

હોરો વિગેરે ઐવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો અટકાવ કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી ઐરી મરી જય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે, તથા વિધવા મરી જય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં, ને તેની ક્રિયા તેજ કરે, ને મોસાળાંમાં પેહેરામણી આવે તે પાછી આપવાની રીત નથી.

૯. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ઐનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો તેને કોઈ લેતું નથી, ને તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છેકરાને નાલાયક જણીને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મુકે, પણ વારસો પોહોંચે છે.

ખતરી—ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જય ત્યારે મરનારની ઐરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચે છે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે મરનારના ભાઈને વારસો પોહોંચે છે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચે છે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તેના માલની વારસ ન્યાત થાય, ને ન્યાતના લોક તેમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ કરે.

*૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને તે નહીં હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેનામાં એકઠા રહેતા હોય તો તે માલના વારસ તે થઈ શકે છે, ને તે ન હોય તો તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૪. કોઈ ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઐરી સં-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા બેઠે મળેલો તેથી તફાવતનીજ કલમ માત્ર ઉતારી છે.

તાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલના વારસ તે જૈરીના આપના કુળવાળા નજીકના સગાં વારસ થાયછે, ને તે ન હોય ત્યારે ધણી વારસ થાય, ને અગર જૈરી પોતાની હૈયાતીમાં ધણીને આપી જાય તો પોતે મુખસારછે.

ખતરી-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૧.

*૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં નજીકના સગાં હોય તે લઈ જાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય.

૪. એક જૈરીને આપની પાસેથી સ્થાવર જંગમ માલ મળ્યો ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ આપના કુળના નજીકના સગાં હોય તે લઈ જાય ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ને તેની જૈરી ધણીના નામ ઉપર બેઠી રહે તો સર્વે માલમીલકતમાંથી જૈરી તથા ભાઈ બરાબર વેહેવી લે, ને જુદો રહ્યા પછી પેદા કર્યું હોય તો તેની જૈરી લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળા હોય તેવાને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ખતરી-ગણુદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૨

[આ અંકવાળાએ અંક ૧૭૮ વાળાએ લખી આપેલો જવાબ કચ્છલ કરી કચ્છલત લખી આપીછે, તે કચ્છલત ગ્રંથ આખરે ઉતારવામાં આવીછે.]

*૧૬૮ ના અંક સાથે જે જવાબ મળતા નથી તેજ ઉતાર્યા છે.

ખતરી-સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે મરનારની જૈરી વારસ છે, ને જૈરી ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લીધેલો વારસો પાછો લીધામાં આવે, ને જૈરીની દિકરીને વારસું પોહોંચેછે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને તે ન હોય તો જેની સાથે વેહેયણુ કરીછે તે વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, કુટુંબી ન હોય તો અમારામાં પંચાત વારસ છે; ને કોઈ નાચાર હોય તેને પંચાત ઠેકાણે પોહોંચાડેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેયણુ કર્યાપિના એકઠો રહીને મરી ગયો ત્યારે ભાઈ વારસ છે, ને જૈરીને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવાનો ચાલ છે, ને હિસ્સો લઈ શકતી નથી.

૩. ભાણેજ બ્રાહ્મણ સરખા છે તેથી વારસો તેના આપનો છે, ને તે મરનારની બેઠેલ હોય તો તેનો હક છે.

૪. દિકરીને આપ્યો તે પાછો લેવામાં આવતો નથી, ને ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. એકઠાના સખબથી હિસ્સો બરાબર છે.

૬. સાસુ વારસ છે, ને વહુનો ભરણપોષણનો હક છે, ને સાસુ મુઆથી વહુ વારસ છે.

૭. હિસ્સેદાર સર્વે સરખાછે. દોષના સખબથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી તો ભરણપોષણ કરે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પક્ષાનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાના પક્ષાનો વારસ તો ધણીનો વારસ છે.

૯. સકાંકણી આપી તે કન્યાનો આપ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૦. જૈરીને પોહોંચેછે, પણ ન્યાતમાં દાખલ હોય તો.

૧૧. પતિતને વારસો પોહોંચતો નથી, ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે જાતમાંથી ગયો તે સખબથી ગયો.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, પણ ન્યાતમાં દાખલ નથી તો લઈ શકતો નથી.

૨જપુત-ડક્ટરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૪.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસછે, પણ ધણિયાણી નાતરે જય તો મરનાર શખસના બાઈ વારસછે, ને બાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબી વારસ છે, પણ છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે આપના કુળમાં જય, પણ મેહેન પોતાના બાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરી પોતાના આપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. વારસ તો તેનો બાઈ છે, પણ નાતરે ન જય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પક્ષાંના ચાલ નથી તો વારસ તપસીલવાર શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતના લોકે ન્યાત-આહાર મુક્યો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨જપુત-જાદવવંશી શાખલા ગામનાનો

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૮.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને વગર છોકરાનો મરી જય ત્યારે મરનારની બૈરી નાતરે નહી જય તો તે વારસ, ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનારનો બાઈ તથા કુટુંબી વારસ, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય.

૨. બૈરી નાતરે જવાની હોય તો વારસો ભેતી નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે વગર છોકરાનો મરી જય ત્યારે તેની મેહેન વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે મરનાર બાઈ બેમાંથી જેને કહે તે લઈ શકેછે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાધથી પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી નાતરે નહી જય ને એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રહેવા ચાહે તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ વારસામાં ખારજ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા મરી જય ત્યારે પક્ષાંના વારસ સાસરિયાં છે, ને મોસાળથી આપું હોય તથા પિહેરથી આપ્યું હોય તેના વારસ તે છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. એ સવાલનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. વઢલી ગયો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી કાંઈ વારસો ઉઠતો નથી.

૨જપુત-મારૂં ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૧.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જય ત્યારે તેની વારસ તેની બૈરી તથા બાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો થાયછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગ્રામીનો પાળક પુત્ર લેછે, ને બૈ

રીને વારસાનું લખ્યું છે તે ઘેરીને છોકરી હોય તો વારસ થાય છે, ને છોકરી ન હોય તો મરનારના સખા ભાઈ ભત્રીજા હોય તે વારસ થાય ને પિત્રાઈ હોય તો ઘેરી વારસ થાય છે. ને અપુત્ર મરનારે પોતાની છોકરીને સાસરવાસાનું આપ્યું હોય તે આપપત તો છોકરી જીવે લાંલગણુ ખાય; ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો લખ્યા છે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની ઘેરી વારસ થાય છે તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કોઈ ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠાં છતાં એક ભાઈએ પોતાની ભતકમાઈથી આપના પૈસાની મદતવિના પૈસા પેદા કર્યા ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓ લે, ને તેની સ્ત્રીને તો નંબર ૬ ની કલમ ૫ પ્રમાણે આપદો આપે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાય, ને સ્ત્રીને તો આપદો આપે છે; ને તે માની વારસ સ્ત્રી થાય છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય તેને વારસો મળે છે, પણ તે શખસ ગુંજસ નહીં થાય એવો દોષવાળો હોય ને કુંવારો હોય ને ગુંજસ ચાલે એટલો વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસુરિયાં ને પક્ષાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તેના વારસ તો સાસુરિયાં પાસે હોય તો સાસુરિયાં, ને પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિહેરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે ઘેરી મરી ગઈ ત્યારે આપે પક્ષાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તેનો વારસ ધણી છે.

૧૨૦

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ચોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો એજ નંબરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વતન સાથે પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોપણ વારસો મળે છે, ને સેહેજ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને તો ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે વારસો મળે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે, પણ તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓ સાથે વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે સવાલમાં લખ્યા મુજબ મરનારની ઘેરી વારસ, ને તે નહીં હોય તો દિકરી, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈના વંશમાં જે કોઈ હોય તે વારસ થાય. પછી તો ધણી મુખત્યાર છે, એટલામાંથી ગમે તેને આપે; ને જેને કોઈ વારસ નથી તેની ન્યાત વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ઘેરીને વારસો પોહોંચે છે, પણ ઘેરી બદચાલ ચાલતી હોય ને ધણીએ જીદી રાખી હોય તેને તથા વટલી ગયલી ઘેરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો તે આપતનો જવાબ ક્રિયાઆપતની કલમ ૧૦ મીમાં લખ્યો છે.

૪. એક ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે સ્થાવર માલના આપના કુળવાળા વારસ થાય, ને જંગમ માલના ધણીના કુળવાળા વારસ થાય, ને પછી તો આઈ મુખત્યાર છે, ગમે તેને જીવતાં આપી જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠાપણમાં એક ભાઈએ પોતાની આપજીદીથી પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને મરનારના માલ પ્રમાણે

જીવતાં પાળે ને મુવે બાળે, ને તે બાઈનો આવ્યો ગયો ખરચ મરનારના માલમાંથી કરે.

૬. કોઈ મરનારની મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજી કોઈ નથી લારે મા વારસ થાય, ને સત્તા હોય તો તેમાંથી ધણિયાણીનું ભરણપોષણ કરે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી બેઠી રહી હોય તો વારસ થાય.

૭. જે કોઈ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો હક પોહોંચેછે, અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થયા પછી મરી જાય લારે પક્ષાં વિગેરે સાસરાના માલના સાસરિયાં વારસ છે, ને પિહેરથી મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે મરજીમાં આવે તો પાછું લઈ શકેછે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે લારે કન્યાદાન આપતી સમે કન્યાચુડી તથા પાનેતર તથા કાળીગાંડી તથા છવિટિયાં પેહેરાવ્યાંછે તેનાં વારસ ધણી છે, ને એ શિવાય આપે કીધું છે તેના પિહેરિયાં વારસ છે.

૧૦. ગોરપદાંની તથા વૃત્તિની વારસ અમારા ગોરની ધણિયાણી, ને જે કોઈ શખસને વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તેની વારસ બાઈ છે-જીવે લાંસુ-ધીછે-ને બાઈ મુઆ પછી તેના પિત્રાઈ દરજ્જા પ્રમાણે સાત પેઢી સુધી થાય.

૧૧. જે કોઈ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકીના સખબથી છોકરાને ધરમાંથી જીદો કાઢાડી મુકે ને પછી બાપ મરી ગયો[તો] વારસો લઈ શકેછે.

રજપુત-પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૯.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય લારે મરનારની બૈરી વારસ થાય. ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો

દિકરીનો દિકરો વારસ થાય. પછી તો મરનાર શખસ જીવતાં જે કુટુંબીને આપે તે વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો-એ સવાલનો ખુલાસો ક્રિયા બાબતની દશમી કલમમાં લખેલોછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તેનું એ જે તે બાઈને વારસનામું લખી આપ્યું હોય તો સ્થાવર તથા જંગમ મીલકતના વારસ ધણી[ના] કુળવાળા થાય, કદાપિ વગર લખેથી વારસ થઈ હોય તો જંગમ માલ ધણીના કુળવાળા લે, તથા સ્થાવર માલ બાપના કુળવાળા લે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય લારે તેનો વારસો સ્ત્રી તથા ભાઈઓ બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે, ને બાઈ નાતરે જવાની હોય તો તે હિસ્સાના માલીક તેના દિયેરજેઠ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા ધણિયાણી વિના બીજી કોઈ નથી લારે મુખ્ય તો મા વારસ છે, ને ધણિયાણીને પાળે, ને કદાપિ સાસુવહુને ન બને તો વહુને હિસ્સો આપે, ને તે બાઈ નાતરે જવાની હોય તો તે હિસ્સાની વારસ મા છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે શખસ હરેક પોતાના ઈતબારી માણસને સોંપે, ને તેની પાસે અજવજ લઈ શકેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય એ બેહુ વાત[માં] પક્ષાંના માલીક તેના સાસરિયાં છે, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે બાઈ મરી જાય લારે આપે પક્ષાંના અવેજમાં જે માલ કીધો હોય તેના માલીક ધણી છે.

૧૦. વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો ને તે કોઈ તરેહથી ન્યાતમાં આવી શકતો નથી એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક નાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે, પણ વારસાનો હક જતો નથી.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણુ કરી હોય ત્યા ન કરી હોય તોએપણુ જૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના પછી ભાઈ તથા ભાઈના છોકરા, પછી પિત્રાઈ, પછી પંચને વારસો પોહોંચેછે, ને દિકરીને તથા દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તેની જૈરી નાતરે જાય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની જૈરી વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં દિકરીને વારસો મળતો નથી, આપ પોતાને હાથે ઉઠાવીને આપે તો મુખત્યાર છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યા ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનાર શખસની જૈરી વારસ થાય છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા જૈરી શિવાય બીજી કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ છે, તેના પછી જૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૭. આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળાને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી ગયા પછી તેના પછાંનો વારસો તેના સાસરિયાંને પોહોંચેછે.

૯. એ કલમનો જવાબ પછાં બાબતની ૬ કલમમાં લખેલો છે.

૧૦. એ માર્ગ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૧. વટલી ગયાના સખખથી ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સખખથી કોઈ શખસે પોતાના દિકરાને ધરમાંથી કાઢાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ગરાસિયા-ખારડનો જવાબ.

પ્રકાર “ક.” અંક ૨૧૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ તેની જૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો થાય છે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગોત્રીનો પાળકપુત્ર લેછે; ને જૈરીને વારસનું લખ્યું છે તે જૈરીને છોકરી હોય તો વારસ થાય છે, ને છોકરી ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈભત્રીજા હોય તે વારસ થાય છે, ને પિત્રાઈ હોય તો જૈરી વારસ થાય છે; ને અપુત્ર મરનારે પોતાની છોકરીને સાસરવાસાનું આપ્યું હોય તે આપપત તો છોકરી જીવે સાંલગણુ ખાય, ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો લખ્યાછે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની જૈરી વારસ થાય છે તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળતો નથી—એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી, બાપના પૈસાની મદતવિના, પૈસા પેદા કર્યા છે, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓ લે, ને તેની સ્ત્રીને તો નંખર ૫ ની કલમ ૫ પ્રમાણે આપદો આપેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાય છે, ને સ્ત્રીને તો આપદો આપેછે, ને તે માની વારસ સ્ત્રી થાય છે.

૭. કોઈ શખસને વારસ લેવાનો હક છે, તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય તેને વારસો મળે છે, પણ તે શખસ શું જન્મ નહીં થાય એવો દોષવાળો હોય ને કુંવારો હોય ને શું જન્મ ચાલે એટલો વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જન્ય સારે તેના પક્ષાનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જન્ય સારે તેના પક્ષાના વારસ તેના સાસરિયાં, ને પક્ષાં શિવાય ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તેના વારસ તો—સાસરિયાં પાસે હોય તો સાસરિયાં ને પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિહેરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ સારે આપે પક્ષાના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તેનો વારસ ધણી છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો એજ નં-બરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે બૈરીને પોહાંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વતન સાર પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોપણ વારસો મળે છે, ને સેહેજ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે (ન્યાતે) ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને તો ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે સારે વારસો મળે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકે છે, પણ તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સલાહ—સૌમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૪.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—ધણિયાણી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જન્ય તો તેને વારસો પોહાંચતો નથી.

૩. તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, આપના કુળમાં રહે છે.

૪. બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જન્ય સારે તે માલ ધણીના કુળમાં રહે છે, આપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ(એ) પોતાની જાતકભાઈથી વત્તા પૈસા પેદા કરીને અપુત્ર મરી જન્ય સારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી છે, નાતરે ન જન્ય તો.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહાંચે છે.

૮. પદ્મ પાછું આપતા નથી તો વારસનું શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. વટલેલાને અમારામાં વારસો પોહાંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠી જતો નથી, વારસો લે ને આપનું કરજ હોય તે પણ આપે.

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રી વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૦૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જન્ય સારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે નહીં હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે નહીં હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને નહીં હોય તો મરનારનો સગો ભાઈ વારસ થાય, ને તે નહીં હોય તો મરનાર શખસ જેને આપી જન્ય તે વારસ થાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો મળે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો સારે તેનો આપ હોય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, ને ન્યાત તેની પછવાડી કિંયા ખરબમાં વાપરે છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાન-રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે મરનાર બાઈનો ધણી હોય તો તે વારસ તો છે, ને તે નહીં હોય તો તે માલને ન્યાત વાપરે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને હિસ્સો મળેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ, ને ધણિયાણી એકઠી રહે તો મળીને રોટલા ખાય.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો એ વિગેરે હરેક દોષવાળો [હિય] તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પક્ષાંના વારસ તેનાં સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બાઈ મરી જાય ત્યારે તે જનસનો વારસ ધણી છે.

૧૦. જૈરીને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત-બાહાર મુક્યો તેને વારસો મળતો નથી, ન્યાતમાં વપરાય ત્યારે વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ છોકરાને નાલાયકીના સબબથી આપે કાઢાડી મુક્યો, પણ તેનો વારસો જતો નથી.

કાષ્ઠિયા-સુરતી કણ્ણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૮.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી નહીં હોય ને છોકરી હોય તો તે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની જૈરી હયાત

હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ છે, વાસ્તે વધતું લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને અપુત્ર મરી જાય તો તે વારસો તેની બેહેન લે, ને બેહેન નહીં હોય તો મરનારની પછવાડી પંચ ખરચ કરેછે.

૪. કોઈ જૈરીને તેના આપનો વારસો મળ્યો, ને તે જૈરી અપુત્ર મરી જાય તો જે કાંઈ વારસામાંથી ખરચ કરતાં રહ્યું હોય તે તેના આપના કુળમાં જાય, ધણીનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૫. કોઈ [એ]બાઈઓ સાથે એકઠા રહીને પોતાની જાતે પૈસા પેદા કર્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેની જૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ બરણુપો-પણુ આપવું જરૂર છે.

૬. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા હોય તે મરનારના હકમાં જ્યાંસુધી બંને રહેલાંસુધી બંને બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ને ખરો વારસ હોય તો તે વારસો લઈ શકેછે, તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી અથવા વિધવા મરી જાય ને તેનું પલ્લું હોય ને તે પલ્લું મરનાર સ્ત્રીનાં છોકરાં હોય તો તે લે, ને તે ન હોય તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જે હોય તે ખરું.

૯. એ કલમ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જે હોય તે ખરું.

૧૦. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરું.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો આપ મુખ-ત્યાર છે, પણ તેનો વારસો જાય નહીં.

કાષ્ઠિયા-કણ્ણી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૯.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી ન હોય ને છોકરી હોય તો પંચને પુછીને તેના આપનો માલ લે, ને તેનું ઉત્તરસાધન તેના આપનું પં-

જની મરજી પ્રમાણે કરે, ને છોકરીનો છોકરો હોય તો તે લઈ શકે; ને દોહિત્ર નહીં હોય તો તે છોકરીની પછવાડી જોરણી થાય તે પંચ તથા તેના વારસ કરે, છોકરી કહી જાય તો કપુલ.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની જૈરી હયાત હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ છે, વાસ્તે વધતું લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો તેની બેહેન લે, ને કોઈ નહીં હોય તો પટેલ તથા પંચ વારસ છે.

૪. કોઈ જૈરીને તેના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને તે જૈરી અપુત્ર મરી જાય તો જે કાંઈ વારસામાંથી ખરચતાં રહ્યું હોય તે તેના આપના કુળમાં જાય, ને ધણીનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૫. કોઈએ ભાઈઓ સાથે એકઠા રહીને પોતાની જાતે પૈસો પેદા કર્યો ને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની જૈરીનો વારસો પોહોંચતો નથી, ને જૈરીને ભરણુપોષણ આપવું જરૂર છે.

૬. કોઈ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા હોય તે મરનારના હકમાં જ્યાંસુધી કે બંને રહેલાંસુધી વારસ બંને બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ને ખરો વારસ હોય તો તે વારસો લઈ શકે, તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી વા વિધવા જૈરી મરી જાય ને તેનું પલ્લું હોય ને તે પલ્લું તે મરનાર સ્ત્રીના છોકરા હોય તે લે, ને છોકરા ન હોય ને છોકરી હોય તે છોકરી લે, ને છોકરી ન હોય ને તેની છોકરીનો છોકરો હોય તો તે લે, ને અગર એમાંનું કોઈ ન હોય તો તેનો દિયેર તથા જોડ તથા ભત્રીજો લે, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જે શખસ તેનું પલ્લું લે તે તેનું ઉત્તરસાધન તથા ક્રિયા મરનારની સંપત્તિ પ્રમાણે કરે.

૯. કોઈએ કન્યાને સકાંકણી બેસાડી ને તે પછી જૈરી થઈને મરી ગઈ ને તેને કોઈ છોકરી નહીં હોય તો તેના આપના કરેલાં પક્ષાંતો વારસ તેના ધણી છે, કાંચજે પરણાવતી વખતથી કૃષ્ણાર્પણ કરીને આપ્યું.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ બ્રાહ્મણ લોકોમાં હોય છે—જે કાંઈ (જે) વૃત્તિવતનની વાત લખી છે. માટે અમારે કાંઈ લખવું જરૂર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાત ન્યાત બાહાર મુક્યો તો તેનો વારસો ઉઠી ગયો.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો આપ મુખ્યાર છે, પણ તેનો વારસો જાય નહીં.

કાળી—તળબદા ઓરપાકનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી બેસી રહેલાં સુધી તે જૈરી વારસ થાય ને નાતરે જાય તો મરનારના ભાઈઓ વિગેરે કુટુંબી વારસ થાય. છોકરીને તથા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં નાતરે જાય તેથી જૈરીને હિસ્સો મળતો નથી, ને નાતરાંના સખખથી માથાઓળવા-(માં)નો પણ ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જૈરીને આપના કુળમાંથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, પછી તે મરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની જૈરી ધરમાં એકઠી રહેલાંસુધી ભરણુપોષણ કરે, ને પેદા કરેલો માલ ભાઈઓ લે, જૈરીને પોહોંચતો નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે એમાંથી પોતાની માને વારસો પોહોંચે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે—આંધળો તથા બેહેરો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કંઈ અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું તો અમારામાં જીજવી હોય, તેમાંથી રહેલું હોય તો તેના ધણી અગર છોકરા હોય તે પલ્લું લે, ને મોસાળથી આવેલું તે પણ છોકરા લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ થોડો છે. તેમાં કોઈએક બેસાડે ને તે મરી જાય તો બાપે કન્યાદાનમાં આપેલો માલ પાછો લેતા નથી, વરનેજ ઘેર રહે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વતન વિગેરે સ્થાવર જંગમનો વારસાનો બૈરીને અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતખાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બણી કાઢાડી મુકતો નથી, તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

કોળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળોનો જવાબ કોળી તળખદા ઓરપાડના અંક ૧૨૪ જેડે મળે છે તેથી લખ્યો નથી.]

કોળી-ભાળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૩.

૧. નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી વારસ છે, ને નાતરે જાય તો તે નાતરે જનાર બૈરીના ધણીનો ભાઈ વારસ છે, પણ તેની છોકરીનો કારવેહેવાર તે ભાઈ કરે.

*૧૧. સવાલ ૧૧ નો જવાબ એ છે જે અમે ગરીબ લોક છીએ, બીજા માગીને તથા ઢોલીનો કસબ કરીને પેટ જેટલું પેદા કરતાં ધણું મુસ્કેલ પડે છે, વાસ્તે અમે કંઈ એવું દીઠું નથી, ને અમને સમજણ પણ પડતી નથી; વાસ્તે એના જવાબ અમે લખ્યા નથી. એ તો પૈસાદારોને કામના સવાલ છે. વાસ્તે જે વેળા જે થશે તે પંચની મરજી પ્રમાણે કરવામાં આવશે. ને જેનો કોઈ વારસ નથી તેની પંચ વારસ છે. તેનો સખખ એ જે જેને ખાવાપીવા ન હોય તો પંચના લોકો તેને કકડોકાર આપીને પાળે છે, જેને મુઆ પછી દેન દેવાને પૈસા ન હોય તો પંચના લોક આપીને લાસ ઉઠાવે છે.

* આ જવાબ ૨ થી તે બાર મુખીના છે.

કોળી-તળખદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણી કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ તથા છોકરી વારસ, ને તે ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ-દરજી પ્રમાણે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મોસાળથી વારસો લાવ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં રહે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે કોઈ બૈરીને પોતાના પિયેરનો વારસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગઈ ત્યારે તે માલ સ્થાવર અથવા જંગમ તેના સાસરામાં રહે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે બે ભાઈએ એકઠા રહીને જાતકમાઈએ પૈસો પેદા કર્યો છે ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો ભાઈ વારસ, ને મરનારની ધણિયાણીને પલ્લુ આપે ને એકઠી રહે તો ખોરાકી પોશાકી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મરનારની મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે આંધળો તથા લુલો અથવા ખોડવાળો હોય તે વારસામાંથી ખારસ થતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો ધણી વારસ, તથા વિધવા મરી જાય તો તેના સાસરિયામાં જે કોઈ હોય તે વારસ.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવે છે, ને તે બાઈ મરી જાય તો તેનો માલ તેના ધણીને પોહોંચે છે.

૧૦. અમો શુદ્ધ છીએ તેથી ગોરપડું કોનું કરીએ? પણ વતન તથા સ્થાવર માલ વિગેરે વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ માલ છે જે છોકરો નાલાયક છે પણ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તક પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૩.

૧. કોઈ શખસ બાઇઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરીને વારસો પોહોંચે છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચે છે, ને તે ન હોય ત્યારે સગો ભાઈ વારસ થાય છે, ને તે ન હોય ત્યારે ભત્રીજો વારસ થાય છે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજાનો દિકરો હોય તો તે વારસ થઈ શકે છે, ને એટલામાં કોઈજ નહીં હોય [ત્યારે] મરનાર ધણી ગમે તેને આપે, શામાટે જે પોતાના માલનો પોતે મુખસાર છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચે છે, પણ તે જૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના આપના કુળમાં રહે છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, (ને) સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહે છે, આપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. બાઇઓ એકઠા છતાં એક બાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાં છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી એકઠી રહેવા ચાહે તો અનવચ્ચ આપે, ને જીદી રહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી એકઠી રહે તો તેનું બરણપોપણુ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચે છે, ને તે વા-

રસો પોતાથી નહીં સચવાય તો પોતાની પતિજ આવે તેને સોંપે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પછાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળથી આપ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પછાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક જૈરીને પોહોંચે છે, ને તે જૈરી નાતરે જાય તો તે માલના વારસ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તે ન્યાતમાં પાછો આવી શકે એવો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મળવાનો હોય તો તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રહે. ને ન્યાતબાહારિયાં શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને આજ સુધી કોઈએ કાઢાડી મુક્યો નથી, ને અગર કાઢાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી તક બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૬૪.*

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે પેહેડીનો કુટુંબી વારસ છે, ને દિકરીનો વારસો પોહોંચતો નથી, ને સાસર-વાસાનો હક છે.

૨. જૈરી વારસ છે, પણ નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી.

* આ અંક વિશે વિવાદ બાબતમાં નોંઠ લખાઈ તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.

૩. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી શિવાય કોઈ બીજો વારસ થતો નથી તો મોસાળના વારસાનું શું લખીએ ?

૪. દિકરીનો વારસાનો હક નથી તો વારસો ક્યાંથી મળે, ને સાસરવાસામાં મળે તે પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહ્યાના સખઅથી ભાઈ વારસ છે, ને જૈરી નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી ભરણુપોષણુ કરે.

૬. માતા વારસ છે, ને વહુનો હક ભરણુપોષણુનો છે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અનવચ્ચના પેહેલા સવાલ માફક છે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસો પોહોંચે છે તેનો સ્થાવરનો પણ પોહોંચે છે ને જંગમનો પણ પોહોંચે છે.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક દિકરાને આપ કાઢાડી શકે છે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી.

ખમાર-મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૯.

૧-૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કોઈ બાગિયાનો વારસો વહેચવાનો ચાલ એ છે જે ગરચ હોય તો માંહે માંહે વેહેચણુ કરે, પણ અમો ગરીબ લોક મજૂરી કરીને પેટ ભરતાં મુશ્કેલ પડે છે તો વારસો શાનો હોય ? ને અગર એમ કરતાં અમારી ન્યાતમાં કોઈને વારસો મળે છે તે પોતાના ઘરમાં સમજે છે. ને કોઈ શખસને પોતાના સગાંમાંથી વારસો મળે તો તેમાં કાંઈજ જુજવી સામન હોય તો તે શખસ તેનો વારસો લઈ શકે છે, ને પંચાતમાં વારસો શાનો કરીએ ?

નામદેવ-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ, ને તે ૧૨૧

ન હોય ત્યારે દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ—એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. મરનારની જૈરીને વારસો પોહોંચે છે, ને નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનારની બેહેન વારસ થાય છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ પાછો આપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો જૈરીને મળે ભાઈઓની અશરમર, ને જૈરી નાતરે જાય તો મરનારના ભાઈનું પોહોંચે છે.

૬. મરનારની મા વારસ, ને મા મુઆ પછી જૈરી વારસ—નાતરે ન જાય તો.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ વારસો પોહોંચે, અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તેના પછાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા યઈને મરી જાય તેના પછાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પિહેરમાંથી આવ્યું હોય તે પિહેરમાં જાય.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે ને આપને તે એકજ દિકરો હોય તો વારસો પોહોંચે છે, ને બીજા દિકરાઓ હોય ને તે આપનામાં એકઠા રહીને પેદા કરવા લાગ્યા હોય તો પેલા છોકરાનો વારસો પોહોંચતો નથી.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની જૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. અમારામાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચે છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો સારે આવેલો વારસો મરનાર શખસ જેને આપે તે લે, ને એમ કરતાં તે અબોલે મરી જાય સારે જે મોસાળનું અંતરનું સગું હોય તે વારસો લે, ને આપનો વારસો આપનું અંતરનું સગું હોય તે લે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય સારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય સારે તેની સ્ત્રી એકઠી રહે તો અથવા જીવી રહે તો તેનું પૈસું તેની પાસે રહે, ને અનવચ્ચ આપે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી સારે સાસુવહુ એકઠાં સમજીને રહે તો પોતાનું યુજરાન ચલાવે, ને જીવે રહે તો બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો મળે છે.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી જૈરી મરે સારે તે માલનો તેનો ધણી વારસ છે, ને વિધવા મરી જાય સારે ધણીના વંશના વારસ થાય, ને મોસાળું તથા પેહેરામણી શિવાય જે કાંઈ આપે આપેલું હોય તે આપનાર પોતાની મરજીમાં આવે તો પાછું લે છે.

૯. અમારામાં આજસુધી કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને લેવો લાજ્ય છે—તે પોહોંચે છે.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો સારે તે શખસ ન્યાતમાં આવવા જેવો છે તેને વારસો મળે છે, ને તે ન્યાતમાં નહીં આવી શકે એવો છે તેને વારસો નથી મળતો.

૧૨. નાલાયક જાણીને છોકરાને આપ ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તો આપ મુખત્યાર છે, પણ વારસો પોહોંચે છે, પણ ન્યાતિઆચારમાં હોય તો.

ભાટ—કસબે ચોરપાકનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૦૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય સારે અમારી ન્યાતમાં તે જૈરીનું પૈસું તથા તેને ભરણપોષણ તથા રહેવાને માથાઓળવો તેના જેઠ તથા દિયેર આપે, ને વારસો મરનારના ભાઈને પુગે છે, ને દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસો પુગે નહીં; અગર તે બાઈને જેઠ તથા દિયેર તથા બીજા ભાઈઓની વૃદ્ધિ નહીં હોય તો પોતીકા ધણીના ભાગ ઉપર બાઈ(ઓ) જીવે સાંસુધી વારસપણું ભોગવે, ને પછી તે બાઈ(ઓ) મરી જાય સારે તેના ધણીના પિત્રાઈ તથા પડ પિત્રાઈ તથા દશ પેહેડીના કુટુંબીને વારસો પોહોંચે છે. ને દશ પેહેડીના પિત્રાઈ નહીં હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પુગે છે. ને તે બાઈ જીવતે દિકરીને સાસરવાસાના વતનમાંથી તથા બેહેનને સાસરવાસાના વતનમાંથી કાઢાડી આપી ગયા હોય તો તેના વારસ થાય તે પાળે, ને અગર દિકરીને તથા બેહેનને વતનમાંથી નહીં આપ્યું હોય તો તેના વારસ થાય તે લુગડાંજ આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે તે વિગતવાર લખ્યું છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળની દશ પેહેડી લગણુ બાણેજને વારસો મળતો નથી. દશ પેહેડી ઉપરાંત વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો સારે મોસાળના ગોત્રીને વારસો પુગે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં દશ પેહેડીના કુટુંબી હોય લાંબગી દિકરીને વારસો પુગતો નથી, અગર દશ પેહેડી પછી દિકરીને વારસો પુગેછે. ને તેને બેચા[ર] દિકરી હોય તેમાંથી એક દિકરીને વારસો પુગેછે, બે દિકરો કરી રાખે તો, ને બીજી દિકરીઓને અપાઈ તથા આપ તથા માએ (બીજી દિકરીઓને) પોતીકા વતનમાંથી જે કાંઈ કાઢાડી આપ્યું હોય તે ખાય, ને વારસ જે થાય તે વંશપરંપરા લગી પાળે.

૫. બાઇઓ એકઠા છતાં એક બાઈ-પોતીકા જાતકમાઈથી મીલકત પેદા કરી હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનારની મીલકત ને આપતું વતન તે તો તેના બાઇઓને પુગેછે, તેની બૈરીને તેના ધણીની મીલકત તથા સાસરાના વતનના ભાગ પ્રમાણે ભરણુપોષણ આપે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ નહીં હોય (તો) ત્યારે મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા બંને જણને વારસો જીવે લાંબુધી પુગેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષ-વાળો હોય તેઓ લઈ શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા સ્ત્રી બંને મરી જાય તેના પક્ષાંતો તથા મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે સર્વેનો વારસો સાસરિયાંને પુગેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલજ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપટું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો આઈ જીવે લાંબુધી તેને પુગેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પાતકી થયો, તેને ન્યાતે ન્યાતખાહાર મુક્યો હોય તોપણ વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ[થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકાય નહીં, ને તેના ભાગનો વારસો તેને પુગેછે.

ભાડબુજ-કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૫.

૧. કોઈ શખસ બાઇઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાયછે—

નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહીં હોય તો પાસેના કુટુંબી તથા પિત્રાઈ વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ થાયછે—એ ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તથા વટલી જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેના આપના કુળમાં રહેછે. તેની બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી કાંઈ માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રહેછે, આપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. બાઇઓ એકઠા છતાં એક બાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી વત્ત પૈસા પેદા કર્યા હોય ને કોઈએ આણું પેદા કર્યું હોય ને પછી તે વત્ત પૈસા પેદા કરનાર મરી જાય ત્યારે ભાગિયા સર્વે બરાબર વેહેચી લે, ને મરનાર શખસનો ભાગ તેની ધણિયાણીને આપેછે—નાતરે ન જાય તો.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને મા ન હોય તો ધણિયાણી વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તથા રાંડેલી મરી જાય તેના માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે પલ્લું આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેના વારસો આપની મીલકતમાંથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય—જો નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહીં હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ આપના કુળમાં જાય, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ ધણીના કુળમાં જાય, આપના કુળમાં પાછો જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી તો મરનાર શખસના વારસ બંને અરાખર છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા જૈરી મરી જાય તો તેના પક્ષાં વિગેરે જે માલ હોય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. છોકરાને તેનો આપ નાલાયક જણીને ધરમાંથી કાઢાડી ચુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ભરવાડ—ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૯૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની વારસ, નાતરે ન જાય તો, તેની જૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માઆપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય છે. સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યું છે એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનાર શખસની જૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને તેને માઆપ જાવા બાબત હિસ્સો પણ કાંઈ મળતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળે નહીં તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, આપ દાદાના પૈસાની મદતવિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો તો તેનો વારસો તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો લે, ને નાતરે જાય તો ભાઈઓ લે, તેમાં સ્ત્રીનો કાંઈ હક નથી.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી તો મરનારની વારસ તેની મા થાય, ને નાતરે ન જાય તો સ્ત્રીને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે મોટો દોષ હોય કે જોય પોતીકું ગુંજેસ થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળે છે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તો તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં થાય, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપું હોય તેના વારસ તેના પિહેરિયાં.

૯. ઊંકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન તો નથી, ને ધરનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેને વારસો મળે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના ઊંકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે નહીં તો તેનો વારસો કેમ ઉઠે ?

નીલોણી-મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીને

જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૦.

૧. કોઈ શખસ વેહેયણુ કરીને સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી વારસ છે-જો નાતરે નહીં જાય તો, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય, એવો અમારામાં ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચે છે, નાતરે ન જાય તો.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો તેની બેહેન વારસ થાય છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, પછી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ, સ્થાવર અથવા જંગમ, ધણીના કુળમાં રહે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે વારસ તો ભાઈ છે, ને સ્ત્રીને અનવચ્છ આપે, જો નાતરે ન જાય તો, મીલકત પ્રમાણે અનવચ્છ આપે.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે વારસ તો મા છે, ને સ્ત્રીને અનવચ્છ આપે-નાતરે ન જાય તો.

૭. આંધળા વિગેરેને અનવચ્છ આપે છે, ને અનવચ્છ નહીં આપે તો વારસો લઈ શકે છે.

૮. સામાજ્યવતીના પક્ષાંનો વારસ તો તેનો ધણી છે, ને વિધવાના તો સાસરાવાળા છે, ને ખરચ પણ તે કરે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.

૧૧. વટલી ગયલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સખખથી કાઢાડી મુકે, પણ વારસો તો લઈ શકે છે.

આલિયા-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-જો નાતરે ન જાય તો, ધણિયાણી નહીં હોય તો ઊંકરી વારસ, ને તે ન હોય તો ઊંકરીનો ઊંકરો વારસ, ને તે નહીં હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ, ને ભાઈ નહીં હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને ભત્રીજો નહીં હોય તો પાસેના પિત્રાઈ વારસ થાય, એ અમારામાં ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો વારસો પોહોંચે છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે મરી જાય ત્યારે તેનો માલ તેના આપના કુળમાં રહે, ને તે માલની વારસ તેની બેહેન હોય તો તે થાય છે, ને બેહેન નહીં હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે ધણીના કુળમાં જાય, આપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. એકઠાપણમાં એક ભાગદારે પોતાની બેહેનતથી કાંઈ વધતું પેદા કર્યું હોય ને કાંઈએ ઓછું પેદા કર્યું હોય પણ વેહેયણુ કરે ત્યારે ભાગયા સર્વે બરાબર વેહેયી લે છે.

૬. મરનાર શખસની મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઈ સામાન્યવતી ઘેરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

વાંસફોડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૩.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જુદો હોય તો ધણિયાણી આદિ વારસ છે-એ ઘેરી નાતરે ન જાય તો-અગર નાતરે જાય તો ધણિયાણી વારસ નહી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચે છે તો શું લખીએ ?

૩. ધણિયાણી ન હોય તો બેહેન વારસ છે, અગર ધણિયાણી હોય તો તે વારસ છે. પણ ગેરવા-જખી ખરચે નહી, શાવાસ્તે જે આગળ બેહેન વારસ છે-વાસ્તે છે.

૪. ધર્મ કરતાં વધે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય.

૫. તેનો ભાઈ તેને પાળે, અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. મા વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે, ધરમાં રાખીને ધંધોધારી કરે.

૭. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. પક્ષાંનો વારસ ધણી છે, પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? અગર કોઈ બેસાડે તો તેના આપનું આપેલું ધરણું છે વાસ્તે આપ લે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ને પતિત થયો તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચે છે.

વાંસફોડા-દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૪૬.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં પુત્ર વારસ છે, ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, કુટુંબી શિવાય કોઈ બીજો વારસ થઈ શકતો નથી. ને દિકરીને વારસો આપવાનો ચાલ નથી. ને પછી તો શાસ્ત્રમાં ઘટવું હોય તો અમારે કબુલ છે. શાસ્ત્રથી ઉપર અમે નથી.

પખાલી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૩૪.

૧. નાતરું ન કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. મરનાર શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય તો તેજ વારસામાંથી ખરચ કરીને બેહેન લઈ શકે.

૪. મરનારને છોકરા ન હોય તો બાપના કુળમાં વારસો જાય-ધણી ન હોય તો.

૫. સ્ત્રીનો હક અડધોઅડધ છે.

૬. મા વારસ થાય, ને ધણિયાણીનું પોષણ વા-જખી કરે છે-નાતરું ન કરે તો સાસુ મુઆ પછી વારસ ઘેરી થાય.

૭. આંધળા લુલાનો વારસો પોહોંચે છે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. આજદિન લગી સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. ન્યાતબાહાર મુક્યાને પોહોંચવું નથી-પતિતને.

૧૨. નાલાયક થઈ શકે છે ને કાઢાડી મુકે છે, પણ વારસો જતો નથી.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૫.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના બા-

ઈને પોહોંચેછે, ને બાઈ ન હોય તો પાસેના કુડુંખીને પોહોંચેછે. પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની દિકરીને પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરું કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે આપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના બાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના આપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. વારસ તો તેનો બાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ થાય છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પક્ષાંતો ચાલ નથી તો વારસ તપ-સીલવાર શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં ન્યાતબાહાર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

પુરખિયા-બપસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૩.

* ૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે, બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણીનું ભરણપોષણ કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધ-

ણીનો તેને વારસો મળવાનો હોય તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતવાળા આગળ રહીને મરનાર શખસના નજીકના સગાં પાસે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને બ્યારે ન્યાતના બેક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે. ને અગર કોઈ શખસ ન્યાતબાહાર રહીને યા પકિત બાહાર રહીને મરી જાય તેની પણ ક્રિયા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તથા ન્યાતબાહાર બાબતની કલમ-૧૦ મી પ્રમાણે તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની ક્રિયા કરે તો મરનારની માલમીલકતના વારસ થાય.

પેટીઘડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૫૫.

૧. કોઈ શખસ વેહેયણુ કચ્ચાવિના મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી નાતરું ન કરે તો વારસ થાય, ને મરનારની ધણિયાણી મરી જાય તો બાઈ વિગેરે વારસ થાય, પણ છોકરીના રૂંડાંબુંડાં સર્વે ખરચ કરે.

૨. એનો જવાબ કલમ ૧ તથા અન્નવસ્ત્રની પાંચમી કલમ પ્રમાણે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. એનો જવાબ એકે બાઈ મુખત્યાર છે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. ધણિયાણીનો તથા બાઈનો હિસ્સો બરાબર છે પણ ધણિયાણી માલ તફરખે ને ગેરવાજબી ખરચ ન કરે ને નાતરે પણ ન જાય તો.

૬. સાસુનો તથા વહુનો હિસ્સો બરાબર છે, ને બેહુ (થી) ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી ને દાનધર્મ કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. આંધળા તથા લુલા વિગેરેને અટકાવ વારસામાં છે નહી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય તો તેનો વારસ ધણી છે.

૯. સકાંકણી બેસાડે ને જે કન્યાનું દાન કરતી વખત જેવર આપે (ને) તેનો વારસ ધણિયાણી મુઆ પછી ધણી છે.

* અંક ૧૪૦ વાળા સાથે જે જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર ઉતારી છે.

૧૦. અમારામાં ગોરપદાં વિગેરે કંઈ નથી તો શું લખીએ ?

૧૧. પતિત વારસો નથી લઈ શકતો.

૧૨. નાલાયક જાણીને કાઢાડી મુકવામાં તો આપ મુખત્યાર છે, ને વારસો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.*

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૩૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે જૈરી વારસ છે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરી વારસ છે, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, એ ચાલ છે. ને એ માલ દિકરીનો દિકરો ગુજ્યો ત્યારે તેના મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૨. મરનાર શખસની જૈરી વારસ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો. સ્થાવર તથા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના આપના કુળમાં પાછો જાય, પણ મરનારની ખુશી હોય તો પોતાના ધણીને બક્ષિસ કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલે નહીં.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાધથી પૈસા પેદા કર્યાં છે, આપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જીદી રહેવા ચાહે તો બરોબર હિસ્સો લઈ શકે છે, ને પછી નાતરે જવા ચાહે તો પાછો ધણીના વારસને હિસ્સો હવાલે કરે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને મા છે તથા જૈરી છે, એ શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની માને વારસો પોહોંચે છે, ને જૈરીનું મા બરણુપોષણુ કરે, ને મા મુઆ પછી વડુ વારસ છે.

* આ ન્યાતના કેટલાએકે આ જવાબ વિરૂધ્ધ બીજો જવાબ આપેલો છે તે અંક ૨૩૬ માં દર્શાવેલ છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો અથવા લુલો છે વા બીજો કાંઈ સખબ છે તો વારસો બરાબર મળે, ને અગર તે કાંઈ બદ્દેલી ચાલતો હોય તો તેનો વારસો તેના વારસ પાસે રહે, ને તેમાંથી વારસ તેનું બરણુપોષણુ કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેનો ધણી લે, ને મોસાળનું હોય તે પાણું મોસાળમાં જાય, અથવા વિધવા થઈને જૈરી મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના કુળવાળા તેનું પલ્લું લે ને મોસાળનું આવ્યું હોય તે મોસાળવાળા લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું અમ લોકોને ધટતું નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે શખસને જંગમમાંથી વારસો મળે છે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢી મુક્યો છે, ને એકજ દિકરો છે તો વારસો પોહોંચે છે ને વત્તા દિકરા હોય તો જે કાંઈ આપનો માલ કાઢાડી મુકતા પેહેલા જે (કાંઈ) છે તેમાં હિસ્સો મળે છે, ને કાઢાડી મુક્યા પછી બીજા દિકરા પેદા કરવા લાગ્યા તેમાં હિસ્સો પોહોંચતો નથી.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૩૬

[વિવાહ સંબંધમાં આ અંકવાળા માટે જે નોટ લખી છે તે જોવી.]

પરદેશી—ખખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરી વારસ થાય છે, ને તે નહીં હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ નહીં હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબીને વારસો પોહોંચે એ ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે જૈરી નાતરે જય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો-મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના આપના કુળમાં રહેછે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહેછે, આપના કુળમાં જતો નથી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો અથવા છોકરો મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે મરનારના માલના વારસ તેની ધણિયાણીના છોકરા થાય, પણ તેથી મરનારના બાઈઓને પુછ્યાવિના ગેરવાજબી ખરચ થાય નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી બેઠી રહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જય અથવા વિધવા થઈને મરી જય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળાંમાં આવ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરાવાળા છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું ને તે કન્યા મરી જય ત્યારે તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક જૈરીને પોહોંચેછે ને જૈરી નાતરે જય તો તે માલના કુટુંબી વારસ છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો તેને વારસો મળવાનો હોય તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતવાળા આગળ રહીને મરનાર શખસના

૧૨૨

નજીકના સગાંપાસે કરાવે ને બાકી માલ હોય તે અનામત રહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બણીને આજ સુધી (કાંઈએ) કાઢાડી મુક્યો નથી, અગર કાઢાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૧.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય ને તેની છોકરી નાહની હોય તો તે વારસ છે, ને મોટી થાય ને પરણે ત્યાંસુધી તે વારસો લઈ શકેછે, ને પછી તે છોકરી પોતાના ભવિષ્યે રાંડે ને તેના ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો તે બંનેનો વારસો લઈ શકેછે, ને તે મુઆ પછી બીજી કોઈ ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે જૈરી નાતરે જય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો વારસ થાયછે, ને તે નહી હોય તો મરનારના આપના કુળમાં રહેછે.

૪. એક જૈરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહેછે, આપના કુળમાં જતો નથી.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાછે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જય ત્યારે ધણિયાણી એકઠી રહેવા ચાહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જીદી રહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી એકઠી રહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષ-વાળો હોય તોએપણુ તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે વારસો પોતાથી નહીં સચવાય તો પોતાની પતિજ આવે તેને સોંપે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જય અથવા વિધવા થઈને મરી જય તેના પછાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળથી આવ્યું હોય તેના પણુ તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને તે કન્યા મરી જય સારે તેના પછાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પો-હોંચેછે, ને તે બૈરી નાતરે જય તો તે માલના વારસ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો, ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય, ને તે ન્યાતમાં પાછો આવી શકે એવો હોય, સારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મલવાનો હોય તો તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતનાં સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રહે; ને ન્યાત બાહારિયા શખસને બ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે સારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને આજસુધી (કોઈએ) કાઢાડી મુક્યો નથી, ને અગર કાઢાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અ-પુત્ર મરી જય તેની વારસ તેની ધણિયાણી થાયછે, નાતરે ન જય તો, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાયછે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય સારે તેના કુટુંબીને વારસો પોહોંચેછે. મરનારની છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો આપવાનો ચાલ નથી.

૨. મરનારની ધણિયાણી નાતરે જય તો વારસો મળતો નથી.

૩. મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૪. વારસો બૈરીને આપના કુળમાંથી મળવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ઓરત તથા મા શિ-વાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની મા વારસ થાય, પણુ વહુ બેઠે સાસુથી કોઈને આલી દેવાય નહીં, ને સાસુ નહીં હોય સારે વહુને વારસો પોહોંચેછે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પછાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લ-ખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. સ્થાવર માલનો વારસો લેવાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે, ને ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને તે ન્યાતમાં પાછો આવે એવો ન હોય તો તેના શખસને વારસો પોહોં-ચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

પરદેશી-શ્રીઆસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અ-પુત્ર મરી ગયો હોય તો તેનો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય.

૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે બૈરી વારસ છે, ને ના-તરે જય તો તેના વારસને પાછો આપીને જય.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન નહીં હોય તો તેના આપના કુળમાં રહે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનર-હિત મરી જય તો તેના ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. બાઈઓ એકઠા છતાં એક બાઈ[એ] પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પૈસા પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે બાઈ વારસ છે, ને જૈરીપણુ વારસ છે. હિસ્સો બરાબર વેહેતી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી તો તેની મા વારસ છે, ને જૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય.

૭. આંધળા વિગેરેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અન્નવસ્ત્ર નહીં આપે તો વારસો પોતાનો લે.

૮. સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય તો તેનો ધણી વારસ છે, ને વિધવા જૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પ-છાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલનો વારસો જૈરીને પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી જાય તો વારસો પોહોંચે નહીં.

૧૨. કોઈ શખસ નાલાયકના સખબથી છોકરાને ઘઠાડી મુકે તો વારસો લે છે.

બંકારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૫.

૧. કોઈ શખસ બાઈઓથી વેહેતી કરીને છો-કરારહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહીં હોય તો પાસેના કુટુંબી હોય તે વારસ થાય. છોકરી વારસ થઈ શકતી નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની જૈરીને વારસો પોહોંચે-નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તે માલ આપના કુળમાં જાય, બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી, ને મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ જૈરીને પોતાના આપની પાસેથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ આપના કુળમાં પાછો જાય, ધણીના કુળવાળા રાખી શકતા નથી.

૫. એકઠાપણામાં કોઈ બાઈએ વધતા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે છે.

૬. મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ હરકત કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય અથવા રાંડેલી મરી જાય ત્યારે તેના પછાં વિગેરે જે માલ હોય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બ-ણીને ઘરમાંથી ઘઠાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ધામલા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૩.

૧-૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે કોઈ કોઈનો વારસ થતો નથી ને કરજ પણુ આપતા નથી. ને કદાપિ છોકરો હોય તો તે આપનું કરજ વાળી આપે ને આપના માલનો વારસ થાય-એવો અમારા ગરીબ લોકોનો સિરસ્તો છે.

રાવળિયા-રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૪.

૧. નાતરે ન જાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય ને જાય તો બાઈ વારસ થાય, ને તેની છોકરીના કર-વેહેવાર કરે.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. નાતરે ન જાય તો તે જૈરી તથા બાગિયા સર્વે બરાબર છે.

૬. મા વારસ છે.
૭. વારસો પોહોંચે છે.
૮. સકાંકણીનો માલ આપ પાછો લે.
૯. પક્ષાંનો વારસ ધણી છે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. એ તો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. તેને વારસો પોહોંચે છે.

૧૨. કાઢાડી મુકે પણ વારસો જાય નહીં.

રાવળિયા—સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઈ નહીં હોય તો ભત્રીજા તથા ભત્રીજાના દિકરા તથા પિત્રાઈ વારસ થાય છે. દિકરીને તથા દિકરીના દિકરાને અમારી ન્યાતમાં વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના આપના કુળવાળા છે—મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી કંઈ માલ મળ્યો હોય ને પછી તે ઐરી મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના પિહેરિયાં છે, ધણીના કુળવાળા લઈ શકતા નથી.

૫. તે ઐરી નાતરે ન જાય તો ઐરી તથા ભાગિયા સર્વે બરાબર છે.

૬. મા વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. સૌભાગ્યવતી તથા રાંડેલી ઐરી મરી જાય તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

રાવળિયા—ચરૈતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૪.

૧-૧૨. વારસામાં એ ચાલ છે જે જો કદાપિ ઐરી નાતરે ન જાય તો તે વારસ, ને નાતરે જાય તો તેની દિકરી યા દિકરીનો દિકરો યા ભાણેજ વારસ થાય; ને એમાંથી કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાય એ શિવાય બીજો કોઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસો નથી તો અમો શું લખીએ ? વાસ્તે સવાલ ૧૨ ના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૯૭.

૧-૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ ના જવાબ એ જે અમો જોગી લોકો છે તેથી અમારે કંઈ વાસણુકસણુ નથી જે તેમાંથી વારસો લઈશું, તથા અમારામાં કોઈ પૈસાવાળા નથી જે તેમાંથી વારસો લઈશું—તે કોઈ અમારા જોગીમાં નથી. અમો તો વસ્તીમાંથી માગી ખાઈએ છીએ, વાસ્તે એ બાર સવાલના જવાબ લખ્યા નથી.

ગદડિયા—કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૪૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની ઐરી હોય તો તે વારસ થાય ને તે ન હોય તો મરનારના ભત્રીજા વિગેરે તેના કુટુંબીને દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચે; ને છોકરીને તો અમારામાં વારસો લેવાનો ચાલ નથી.

૨. મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેને વારસો પોહોંચે છે.

૩. અમારામાં કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો લેવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળિયાં પોતાની ખુશીથી પોતાના ભાણેજને આપે તે માલ તેના વારસ લે છે, મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. અમારામાં બૈરીને પોતાના આપનો વારસો મળતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય-એ ચાલ છે.

૬. મરનારના માલની વારસ તેની મા તથા તેની બૈરી બન્નો બરોબર છે. પણ તેની બૈરી નાતરે જાય તો તેને વારસો મળતો નથી.

૭. અમારામાં આંધળો તથા ભુલો વા બેહેરો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. પક્ષાંનો ચાલ અમારામાં નથી તો વારસનું શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં વતન કોઈને નથી. સ્થાવર માલમાં તો ધર-તેની વારસ તેની બૈરી-એકી રહે તો (ધરની) વારસ થાય, ને બૈરી ન હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા (ને) ધરના વારસ થાય.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયાના કારણથી ન્યાત-બાહાર હોય તેને વારસો મળતો નથી, ને સહેજ તકસીર વાસ્તે ન્યાતબાહાર હોય તેને ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તે વારસો લઈ શકે છે. ન્યાતમાં આવ્યા વગર તેને વારસો મળતો નથી.

૧૨. આજ સુધી કોઈએ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ધરમાંથી કાઢાડી મુક્યો નથી, ને છોકરો મોટો થયા પછી પોતાની ખુશીથી જુદો રહેતો હોય તો તેને આપનો વારસો પોહોંચે છે.

પંચોળી-સુરતીના તક છનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૨૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી નાતરે નહીં

જાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય-તેની પછવાડી ચૈતખરચ કરીને ખાય છે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તો વારસો લઈ શકતી નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સગી બેહેન હોય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા લે.

૪. એક બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના આપના કુળમાં જાય; ને અગર કૃષ્ણાર્પણ કીધું હોય તો ધણીના કુળમાં રહે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, આપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે ધણિયાણી નાતરે નહીં જાય ને એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રહે તો હિસ્સો લઈ શકે છે, પણ ધરના હિસ્સામાં રહે, પણ વેચવા આહે તો વેચી શકાય નહીં.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજો કોઈ નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ છે.

૭. આંધળાવિગેરે દોષવાળો હોય તો પણ વારસો લઈ શકે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પક્ષાંનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેના પક્ષાંના વારસ છોકરાં છે, ને છોકરાં નહીં હોય તો જે વારસ થાય તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ અમારામાં નથી, ને કન્યાદાનમાં જે આપ્યું તે પાછું લઈ શકતા નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો જવાબ ઉપરની કલમ ૫ માં પ્રમાણે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો, ને પછી તેને ન્યાતમાં લે તો તે વારસો લઈ શકે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે પણ વારસામાં ખારજ થતો નથી.

માછી-ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૬.

૧. બાઇઓથી વેહેયણુ કરીને મરી ગયો તોપણ મરનારનો બાઈ વારસ છે, ને તેની છોકરીનો રૂડા-જુડો ખરચ કરે. ને જો બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનું બરણુપોષણુ કરે છે.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી ગયો તો તે માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાય છે.

૪. છોકરીને આપનો માલ મલતો નથી તો શું લખીએ ?

૫. તેનો બાઇ વારસ, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે.

૬. માને વારસો પોહોંચે છે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે, ને મેહેનતમજુરી કરીને પેટ ભરે છે.

૭. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. એ અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. સકાંકણીની વાત અમે સમજતા નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એ અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થાય તો તેને ન્યાતબાહાર મુકે, ને તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. નાલાયકથી કાઢાડી મુકે તો વારસો પોહોંચે છે.

ખારવા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૬.

૧. કોઈ શખસ બાઇઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે નાતરે નહી જાય તો તેની બૈરી,

તથા બાઈ ભત્રીજા તથા મામાપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ-એ પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો વારસ થાય છે. સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે વારસ થતા નથી.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય છે તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને મામાઓજવાને નામે હિસ્સો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો છે, તે પછી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ આપના કુળમાં જાય, ને તેની બેહેન વારસ થતી નથી. પણ તે મરનાર શખસ પોતે જીવતાં મોસાળનો વારસો પોતાની બેહેનને આપે તો મુખસાર છે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં જાય છે.

૫. બાઇઓ એકઠા છતાં એક બાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી આપના પૈસાની મદત વિના પૈસા પેદા કર્યા, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તે પૈસામાંથી તેની ક્રિયા તેના બાઇઓ કરીને બાકી વધે તે તેની બૈરી નાતરે ન જાય તો લે, ને નાતરે જાય અથવા મરી જાય તો તેના દિયેરજેઠ વિગેરે વારસ થાય છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ઝી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેના ધરમાં રાખીને તેને વારસાના અવેજમાંથી તેનું બરણુપોષણુ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરા વિગેરે દોષવાળો હોય તે દોષ મધે મોટો દોષ હોય કે નેથી પોતીકું ગુંજેસ થઇ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળે છે, ને કુવારો હોય તો તેના બાઈ ભત્રીજાઓ ધરમાં રાખીને તેનું બરણુપોષણુ કરે છે, વારસો આપે નહી, ને બાઈ ભત્રીજા ન હોય તો કુવારો યા પરણેલો હોય તો એજ વારસ થાય છે, પિત્રાઈ વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પછાનો વારસ તેનો ધણી થાય છે, ને વિધવાના પછાનો

વારસ તો ધણીના ભાઈઓ વિગેરે આ નંબરની કલમ ૧ માં લખેલા થાયછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમે ખારવા હોઈએ તેથી અમારે ગોરપદું તો નથી, પણ વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર તથા જંગમ માલનો વારસ આ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તે શખસ વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકાતો નથી ને તેનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

કુબળા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ-નાતરે ન જાય તો તેની ઘેરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા છોકરીનો વંશ; એ મધે પેહેલો ન હોયતો બીજો બીજો થાયછે. ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યુંછે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનારની ઘેરી વારસ થતી નથી તેનું કારણ એ જ તે ઘેરી નાતરે જાયછે, ને તે ઘેરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જાય, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, ને તેની બેહેન હોય તો તેજ વારસ થાયછે.

૪. એક ઘેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઘેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના આપના કુળમાં જાયછે. ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકઈમાંથી પૈસા પેદા કર્યા, આપના પૈસાની મ-

દત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓ લે, ને તેની ઘેરી નાતરે ન જાય તો તેનું ધરમાં રાખીને બરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, તેપણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વા પાંગળો એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે મોટી ખેડવાળા હોય કે જેથી પોતીકું ગુંજેસ થઈ શકે નહી, એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેને ધરમાં રાખીને તેનું બરણપોષણ કરેછે, વારસો આપતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી ઘેરી મરી જાય તેના પક્ષાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવાના પક્ષાંના વારસ દિયેરજોડ વિગેરે સાસરિયાં, ને પક્ષાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે તો પિ-હેરિયાં લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પોતીકો વારસો ન્યાતમાં આવ્યા વિના લઈ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો ઉઠેજ કેમ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની ઘેરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન

હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબી વારસ થાય-એવો અમારો ચાલ છે.

૨. જૈરી નાતરે જય તો વારસામાં હક પોહોં-ચતો નથી.

૩. એ કલમનો જવાબ ક્રિયા બાબતની કલમ ૧૦ માં આવેલો છે.

૪. એક જૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાન-રહિત મરી ગઈ ત્યારે આવેલો વારસો ધણીના કુળમાં રહેલો, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહે તો અન્ન-વસ્ત્ર-આપે, ને જુદી રહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજી કોઈ નથી ત્યારે પેહેલી તો મા વારસ, પણ વહુ બેઠે માથી કોઈને અપાય નહી, ને મા સુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી ત-રેહના દોષવાળો હોય તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી જૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પલ્લુ જે હોય તે સા-સરિયાં લે છે, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે, ને પછી છોકરી મરે ત્યારે તેના પક્ષાનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિનો અમારો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર જૈરીને પોહોંચે છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી જાય ને ન્યાતમાં પાછો આવે એવો નથી, એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકીના સખબથી છોકરાને બાપ ધર-માંથી કાઢાડી મુકે તે વારસામાં ખારજ થતો નથી.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૫૧.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી શિવાય બીજો કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી, ને દિકરી તથા દિક-રીનો દિકરો વારસ થઈ શકતો નથી, એજ રીત છે, ને પછી તો શાસ્ત્રમાં હોય તે કબુલ છે.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૯૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્યા વિના અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનાર શખ-સની ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના પાસેના કુટુંબી જે હોય તે વારસ થાય છે. પણ મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે જાય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મર-નાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે તો એનો જવાબ શું લખાએ ૧-જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય, અગર તેની બેહેન જીવતી હોય તો તે વારસ થાય છે.

૪. અમારામાં કોઈ જૈરીને પોતાના બાપના કુ-ળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે જૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેને માલ ધણીના કુળમાં જતો નથી, પોતપોતાના બા-પના કુળમાં પાછો જાય, ને બાપના કુળવાળા તે માલમાંથી તે જૈરીની પછવાડી ગોરણીનું નિમિત્ત ક-રીને ખરચે છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો તમામ વારસો તેની સ્ત્રી લે છે.

૬. અમારામાં કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે શખસ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય પણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાંના કુળવાળા છે, ને મોસાળાં વિગેરે જે માલ પિહેરથી લાવી હોય તેના વારસ તેના પિહેરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે છે, તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી, વારસો પોહોંચે છે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય તો છોકરી વારસ, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ, ને તે ન હોય તો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજા વારસ, ને તે નહીં હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે, જે નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની પાસે જે મોસાળનો માલ હોય તે મોસાળના કુળમાં પાછો

૧૨૩

જાય છે, ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે લઈ શકે છે,

૪. જે બૈરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેના આપના કુળવાળા પાછો લે છે, તેના સાસરિયાંથી રખાતો નથી.

૫. જે શખસે ભાઈઓમાં એકઠા છતાં પોતાની બેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, આપના પૈસાની મદતશિવાય, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી બેઠી રહે તો તે થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ થાય છે.

૬. મરનાર શખસની મા બેઠે તેની ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. આંધળો તથા લુલો વિગેરે એવો રોગવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, અટકાવ કાંઈ થતો નથી.

૮. રાંડેલી બૈરી મરે તથા સોભાપણુ બૈરી મરે તેના પક્ષાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એ બાબતનો ચાલ નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયાના સખઅથી ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુક્યો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કાઢાડે તો તેથી તેનો વારસો જતો નથી.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૬.

૧-૧૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી નાતરે જાય તથા નહીં હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી નહીં હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ, તથા તે નહીં હોય તો પિત્રાઈ વારસ, પિત્રાઈ નહીં હોય તો પંચાત વારસ થાય; પણ મરનાર શખસની મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ

શક્તી નથી. ને કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બાળીને ધરમાંથી કાઢાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી એટલે સવાલ ૧૨ નો જવાબ લખ્યો છે. ને વટલેલાને વારસો પોહાંચતો નથી.

મોચી-ગોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૮૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ નાતરે ન જાય તો તેની બેરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માઆપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા પંચાયત, [તે] મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય છે, ને તે ધણીને કુટુંબી પણ ન હોય ત્યારે પોતે જીવતાં દિકરીના વંશને આપે તો તે વારસ થાય છે, ત્યારે પંચાયત વારસ થતી નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બેરી નાતરે જાય તે કારણથી વારસ થતી નથી, ને તેને માથાઓળવાને નામે હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો છે, પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ તેના આપના કુળમાં જાય છે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી; ને તે મોસાળનો વારસ જીવતાં પોતીકા બેહેનને મોસાળનો વારસો આપે તો પોતીકા આપના કુળવાળાનું કંઈ ચાલે નહીં.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બેરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો તેના આપના કુળમાં જાય નહીં, ધણીના કુળમાં જાય છે.

૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ આપના પૈસાની મદતવિના પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના વારસ તેના ભાઈઓ થાય, ને બેરી નાતરે ન જાય તો તેને એકઠી રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે છે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની મા વારસ થાય છે, ને સ્ત્રી તો નાતરે ન જાય તો તેને ધરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે એવો દોષ હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુજેસ થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળે છે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેને વારસો આપતા નથી, તેને ધરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે છે. ને એ મોટા દોષવાળો શખસ એકલોજ વારસ હોય તો કુંવારો યા પરણેલો હોય તોએ એજ વારસ થાય છે, પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તેના પછાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પછાંનો તથા પછાં શિવાય મોસાળનાં વિગેરે પેહેરામણીના વારસ તેના દિયેર જેઠ વિગેરે સાસરિયાં થાય છે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેના પછાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપડું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોએ તે ન્યાતબાહારિયો વારસો લે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક બાળીને કાઢાડી મુકે નહીં તો તેનો વારસો ઉઠેલ આંધી ?

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૬.

૧-૧૨. વારસા બાબતનો ચાલ અમારામાં એ છે કે જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને છોરાવગરનો મરી જાય ત્યારે બેરી વારસ થાય નાતરે નહીં જાય ત્યાં સુધી, ને નાતરે જાય તો મરનારના કુટુંબીમાં જે હોય તેને વારસો પોહાંચે છે, કુટુંબી નહીં હોય તો તેના માલની વારસ પંચાયત થાય, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે. અમારામાં કોઈ પાસે બસે પાંચસેની દોલત નથી, ગરીબ બોકો મેહેનતમ

જુરી કરીને પેટ ભરીએ છેએ, ને કોઈથી મજુરી નથી થતી તે બીજા માગીને પણ ખાય છે. ને મરનાર શખસ[ની] દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસો મળતો નથી.

ટીમળિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૬.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં વારસાપણામાં એવો ચાલ છે જે જે શખસ મરી ગયો ને તેનો છોકરો ન હોય તો બૈરી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો કુટુંબીમાં જે હોય તે વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે. શાથી જે અમે લોક ગરીબ છેએ વાસ્તે મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરીએ છેએ તો વારસપણાની આખત તપસિલવાર શું લખીએ ? વાસ્તે નંબર ૧૨ નો જવાબ એકઠો લખ્યો છે.

ખાલપા-પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૭.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈને પોહોંચે, ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચે, પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરું કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે આપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના આપની વારસ થઈ શકતી નથી તો શું લખીએ ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે.

૮. અમારામાં પક્ષાંતો ચાલ નથી તો વારસ તપસિલવાર શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે ધણીના કુળમાં જાય છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થાય ને તેને ન્યાતના લોક ન્યાતખાહાર મુકે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચે.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૬૮.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈને પોહોંચે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચે, પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરું કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે આપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના આપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે.

૮. પક્ષાં શિવાય પેહેરામણીમાં જે આવ્યું હોય તેના વારસ તે મરનાર ભાઈના સાસરાના કુટુંબી છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો (તે)ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચે છે.

ખાલપા-ઝોરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ”. અંક ૨૧૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસનાતરે ન જાય તો તેની બેરી તથા ભાઈ બત્રીજ તથા આપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય છે, ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યું છે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનાર શખસની બેરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના આપના કુળમાં તેનો માલ જાય છે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, ને તે મોસાળનો વારસ પોતે જીવતાં મોસાળના વારસામાંથી કંઈ પોતાની બેહેનને આપે તો મુખ્ય ત્યાર છે.

૪. એક બેરીને પોતાના આપની પાસેથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યો ને તે બેરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ તેના ઘણીના કુળમાં જાય છે, આપના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાં છે, આપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓ લે છે, ને બેરી નાતરે ન જાય તો તે બેરીને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે એટલો હક બેરીનો છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની વારસ મા થાય છે, ને બેરી નાતરે ન જાય તો ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી ત-

રેહથી દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો જવાબ નંબર ૬ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બેરી મરી જાય તેના પછાંનો તથા મોસાળો વિગેરે પેહેરામણીનો વારસ તેનો ઘણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પછાંના વારસ તો સાસરિયાં મધે દિયેર જેઠ વિગેરે મુખ્ય અધિકારી થાય છે, ને તેની મોસાળો વિગેરે પેહેરામણીના વારસ તેના આપના કુળના થાય છે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરખડું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો વારસો અનામત રાખે છે ને તે ન્યાતમાં આવે ત્યારે તેને આપે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક બનીને ઘરમાંથી કાઢાડી મુકે નહીં તો તેનો વારસો કંઈ જ ક્યાંથી ?

ધેડા-ગડ્ડાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૭.

૧૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને સકાંકણી બેસાડતી વખત તે છોકરીના પિહેરિયાંને જે મળે છે તે પ્રમાણે તેને આપે છે, ને જે આપે છે તે છોકરીના સાસરામાં જાય છે, ને પિહેરિયાં લેવા માટે તો તેપણુ લઈ શકે છે.

૧૦. ગોરખડું અમારા યજમાન ધેડા છે તે ઉપર છે, તે યજમાનવૃત્તિમાં બરાબર હક તે બેરીને પોહોંચે છે.

ધેડા-સુરતીનો તથા તળખદાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે, જે કલમો મળતી નથી તેજ માત્ર ઉત્તરો છે.

તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના પિત્રાઈ વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ઐરીને વારસો પોહોંચે-જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસા વિગેરે જે માલ મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ આપના કુળમાં જાય છે, મોસાળનાં કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ ઐરીને પોતાના આપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે ઐરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે તેના આપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે છે-જો નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ છે.

૬. તેની વારસ તો આ છે, ને આ નહી હોય તો વહુ વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે, પણ વટદેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સોભાગ્યવતી ઐરી મરી જાય અથવા રાંડેલી મરી જાય ત્યારે તેના પછાંના વારસ ધણીના કુળવાળા છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. અમારામાં જે શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૧૯૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય,

ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના પિત્રાઈ વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

* ૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી ખેસાડવાનો ચાલ છે.

ધેડા-ઝોરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.”

અંક ૨૧૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેયણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે નાતરે ન જાય તો તેની ઐરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા આપ પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય, ને સવાલમાં છોકરી વિગેરેનો વારસો લખ્યો છે તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨. મરનાર શખસની ઐરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને આચાઓળવાના નામથી કાંઈ હિસ્સો પણ મળતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ આપના કુળમાં જાય, ને મોસાળના કુળમાં જતો નથી; ને તે મોસાળનો વારસ પોતે જીવતાં પોતાની બેહેનને મોસાળના વારસામાંથી કાંઈ આપે તો મુખસાર છે.

૪. એક ઐરીને પોતાના આપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, તે ઐરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો તેના આપના કુળમાં જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાય છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી, આપના પૈસાની મદતવિના પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓને પોહોંચે, ને ઐરી જેટલા દાહાડા રહે તેટલા દાહાડા તેનું મરણપોષણુ કરે છે, ને ઐરી નાતરે ન જાય તો વારસ થાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળે છે તેમાં જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર લખી છે. આ જવાબ અર્થ રહિત ને પ્રશ્નની બાહાર છે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી સારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાયછે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને તે વારસામાંથી તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તેપણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે દોષ મધે મોટા દોષ હોય કે જેથી પોતીકું યુજરાન થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેનું ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે, વારસો આપતા નથી. ને એ મોટા દોષવાળો એકલોજ હોય તો વારસો પોહોંચેછે, પિત્રાઈ લોકો તે વારસો લઈને તેનું ભરણપોષણ કરે નહી.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય સારે એ બંને વાતમાં સૌભાગ્યવતીના પછાંનો વારસ તો તેનો ધણી, ને વિધવાના તો દિયેર જેઠ વારસ થાયછે. ને પછાંશિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં આવ્યું હોય તેપણ ધણીના કુળના લે છે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો સારે તેને પંચ ન્યાતમાં લે સારે તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક બણીને કાઢાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો ઉઠે ક્યાંથી ?

હલાલખોરનો જવાબ.

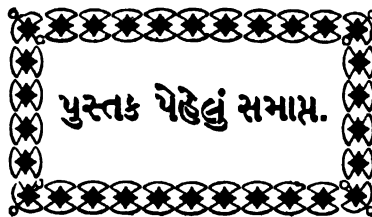
પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૧૮.

૧-૧૨. વારસા બાબત સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને યા વેહેચણુ કર્યા વગર મરી જાય સારે તેનો છોકરો હોય તો તે વારસ થાય, ને છોકરો નહી હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેના ભત્રીજા વારસ થાય, અગર તે ન હોય તો તેના કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચાત વારસ થાય. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૭૫.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો એ છે જે વારસો અમારામાં છે નહી, શાથી જે અમો ગરીબ લોક છીએ તેથી બીજા માગીને પેટ ભરતાં મુશ્કેલ પડેછે તો વારસો શાનો લે ? ને અમારા લોકનું રહેલું કાંઈ સ્થિર સ્થાવર નથી, વાસ્તે અમારામાં વારસો છે નહી.

શુદ્ધિપત્રક.

પૃ. ભા. ક્રો.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. ક્રો.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪ ૧ ૧૭	ને	ને તે	૩૪ ૨ ૧૬	અસલથી જ	અસલથી જે
” ૨ ૫	અરાધાણુ	પ્રાદાણુ	૩૫ ૧ ૧૮	કોઈ	જે કોઈ
” ” ૬	ક્રિયાતું	ક્રિયામાં	” ૨ ૩૩	હાથમાં	હાથમાં
” ” ”	કોઈ	કોઈ	૩૬ ૨ ૧૧	અમદાવાદી	અમદાવાદીનો જવાબ
” ” ૨૮	(વારસ છતાં કોઈ અ- ત્રાપીથી ક્રિયા થાય ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વા- રસ થઈ શકેછે ?)	વારસ છતાં કોઈ અત્રા પીથી ક્રિયા થાય? ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે?	૩૮ ૨ ૨	વરવાળા તે	વરવાળાને
૬ ૧ ૩૧	તે	તેમાં	૪૦ ૨ ૨૮	હાડે	હાડે તેડે
” ૨ ૧૯	પ્રક્રિયાથી	પ્રક્રિા	” ૩૨	કોઈ	કોઈ
” ” ૨૧	પ્રક્રિા	પ્રક્રિા	૮૧ ૨ ૧૪	હાડાઈ થાય	હાડી પડે
૮ ૧ ૨	અથવા	વા	૮૨ ૧ ૧૨	સાસરે	સાસરે
૯ ૧ ૨૫	અપાવું	અપાવવું	” ” ૧૮	કરે, ને	કરીને
” ૨ ૧૫	રીત	રીત	” ” ૩૨	અપાય	અપાવાય
” ” ૩૩	(પહેલા પક્ષાં શિવાય ધ- ણીને ધરથી અથવા)	પહેલાં પક્ષા શિવાય ધ- ણીને ધરથી અથવા	” ૨ ૧	બહાવાનો	વાહાવાનો
૧૦ ૧ ૨૭	મરનારનો	મરનારને	” ” ૪	ચલ્યો	ચાલ્યો
” ૨ ૨	આપેછે	આવેછે	૮૩ ૧ ૩૨	કરવો	કર્યો
૧૧ ૧ ૨૦	બીજી	બીજી ડેરી	૮૪ ૧ ૨૩	તે દાદ	તેદાદ
” ૨ ૨	કરવાના	કરવાનો	” ” ૨૬	પોતાના	પોતાના
૧૩ ૧ ૯	જુદા	જુદા જુદા	” ૨ ૧૦	કરી	કાંઈ કરી
” ૨ ૮	થઈ તે	થઈને	૮૫ ૧ ૨૯	એનો	તેનો
” ” ૧૦	વીગેરેમાં	વીગેરે	” ” ૩૬	તેમ	તેમ તે
૧૫ ૧ ૨૨	પરોણા	પરોણા સોક	૮૬ ૧ ૮	ચાલ	કંઈ ચાલ
૧૬ ૧ ૨૧	સવાલનો	સવાલના	” ” ૨૪	તેએપણુ	તેએપણુ
૧૭ ૧ ૩૦	તોડયા	તોડયો	૮૭ ૧ ૬	એમ	એ
૧૮ ૨ ૩૫	તે	તે તે	” ” ૧૫	ચોતાના	પોતાના
૨૧ ૧ ૨૪	દાન	દાન વગેરે	” ૨ ૨૬	તેએપણુ	તેએપણુ
૨૧ ૧ ૨૭	ભણ્યામાં	ભણ્યામાં	૮૮ ૧ ૬	એછે જે	એજે
૨૨ ૧ ૨૮	ધણીના	ધણીનો	” ” ૧૭	આપેલું	આપ્યું
૨૪ ૧ ૩૯	વહેચે	વેચે	” ૨ ૧૭	સમાવાહાલાની	સમાવાહાની
૨૫ ૧ ૧	પક્ષાં	ન્યાત બહાર	૧૧૩ ૧ ૨૨	પક્ષાંની	પક્ષાંની
૨૬ ૨ ૭	પરણવાનો	પરણવાનો	” ૨ ૨૬	કરવાનો	થવાનો
” ” ૮	પાસેથી	પાસે	૧૧૪ ૨ ૧૨	ને	ને અમર
૨૮ ૧ ૨	વડનગરા નાગર પ્રાદાણુ- નો જવાબ	નાગર વડનગરા મુરતી ગીરભશકરના તડ- નો જવાબ	૧૧૫ ૨ ૩૧	તોપણુ	ત્યારે તો
” ” ૪	પાસેથી	પાસેથી	૧૧૬ ૧ ૪	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળાતડ બીભનો
” ” ૧૬	ન્યાતગોર	ન્યાતગોર કુળગોર	” ૨ ૩૪	એ	ને
” ” ૨૪	વિરોધ	વિરોધે	૧૧૭ ૧ ૫	ગ	ખ
” ” ૩	સાટાનો	સાટાનો	” ” ૩૨	છાકેરા	છાકેરા
૩૦ ૧ ૩૨	કર્યો	કર્યો હોય	૧૧૮ ૧ ૧૯	હોય	ન હોય
” ૨ ૨૪	જે (એ)	જે	” ” ૨૦	જુદા તથા એકઠા રહેતા	જુદો તથા એકઠો રહેતો
૩૧ ૨ ૭	મરજ પરસામા	મરજ પર સાંમા	” ૨ ૭	હોય તે	હોય તે
૩૨ ૧ ૩૩	રામચંદ	રામચંદ	” ” ૨૭	વરવાળાના હાથમાં	વરવાળા કન્યાવાળાના હાથમાં
” ૩૬	અમારી	અમારી	” ” ૩૦	વરની (વરની)	વરની
૩૩ ૨ ૭	કન્યા	કન્યા ના	૧૧૯ ૧ ૧૪	ત્યારે તો	ત્યારે તો
			” ” ૧૫	હોય	જે હોય
			” ” ૨૪	પોતાની	પોતાના
			૧૨૦ ૧ ૧૪	શિક્ષા	ને શિક્ષા
			૧૨૯ ૨ ૮	રીતમાત્રુ	રીતત્રુ
			” ” ૩૦	છાકરીનો બાપ	છાકરીના બાપનો બાપ

પ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૧૩૨ ૧	૪ તથા	ત્યાં	૨૦૬ ૧	૨૩ સમજીક	સમજી
" "	૧૩ માબાપના	માબાપ ના	૨૦૬ ૨	૨૮ અથક	અથક
" "	૩૨ (ને)	[ને]	૨૧૧ ૧	૩ તે જે	ને [જે]
" "	૩૬ [આપી હોય] તે	[આપી હોય તે]	૨૧૩ "	૩૯ પત્રરણી	પત્રરણી
૧૩૪ ૨	૨ કરવા	કરવામાં	૨૧૮ ૨	૧૮ માડીને	માંડીને
" "	૫ (પહલુ)	પેહલુ	૨૧૯ "	૧૧ [કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તે]	કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તે
૧૩૫ ૧	૧૫ કલમના	કલમ ૨ ના		કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તે	
૧૩૬ ૨	૭ (તડ) છ	[તડ] છ			
" "	૨૮ ઇકડિયા	ઇકડિયા	૨૨૦ ૧	૧૦ ઝિના	ઝિના
૧૩૮ ૧	૩ સમા	સમા ગયા	૨૨૩ "	૪ ફેટલાઝ્મકને	ફેટલાને
૧૩૯ "	૩૧ તેથી	તેથી કાંઈ	૨૨૪ ૨	૧૩ *૫	*૬
૧૪૧ "	૧૭ તે	તેઓ	૨૨૫ ૧	૧૬ રૂપિયા	તે રૂપિયા
" "	૨૧૧ રૂ ૧૧	રૂ ૧	" ૨	૧ ત્યાં	તેમાં
" "	૨૦ ન ભેદથી	ભેદથી	" "	૭ ન્યાતરીત	ન્યાત રીતાંત
૧૪૨ ૧	૩ (ને) તેડું	તેડું	૨૨૭ ૧	૩૦ ન	તે
" "	૩૦ ફોઈથી	ફોઈથી	" ૨	૧૧ ને	તે
" "	૨ માહોલાનો	માહોલાનો પટેલ	" "	૨૩ જલુ ૨	જલુ ૨ મળીને
૧૪૭ "	૨૪ ઊપર	ઊપરના	૨૨૮ ૧	૨૬ કાંઈ નથી	કાંઈ ચાલતું નથી
૧૪૮ "	૩૦ તેને	તે	૨૨૯ "	૨૫ આપેછે	આપે
૧૫૩ ૧	૩૦ થાયછે	થાયછે	૨૩૦ "	૧૨ ૨૦	૨૧
" "	૩૫ કરવાનો	થવાનો	" "	૧૩ ઊકરાની	જે ઊકરાની
" "	૨ ૧૨ પછી (ને)	છે ને	૨૩૨ ૨	૬ જનસ	જે જલુ
૧૫૪ ૧	૩૨ થયા	થાયછે	" "	૧૭ કાંઈ	જે કાંઈ
૧૫૭ "	૩૬ ગુટતો	ગુટતોજ	" "	૧૮ કાંઈ	જે કાંઈ
૧૫૮ "	૨૦ શકતો	શકતોજ	" "	૨૩ ઝેરીઝે	ઝેઝે
૧૫૯ ૨	૧૬ આપે	આપે	૨૩૫ ૨	૨૬ તેને	તે
" "	૨૮ થઈ	થાય	૨૩૬ ૧	૬ ઝે	ઝેઝે
૧૬૧ ૧	૨૬ રીત	રીતભાત	૨૪૧ ૨	૩૨ આવજ	અવજ
૧૬૪ "	૨ ત્રીસીની-મરેઠા ફસાની	ત્રીસીણી મરેઠા ફસાણી	૨૪૨ "	૧૭ થણી [ને]	થણી [ઝે]
૧૬૬ ૧	૮ તોડવાનો	ગુટવાનો	૨૪૩ ૧	૪ બાપને	બાપે
૧૭૨ "	૨૭ થયા	કચો	૨૪૫ ૨	૩૪ નથી	નહી
૧૭૭ ૨	૫ ઊકરીનો	ઊકરીની	૨૪૬ ૨	૧૨ [નહીતો]	તે નહીતો હોય તે
૧૭૮ ૧	૨૧ સવારોનો	સવા પારોનો	૨૪૮ ૧	૧૫ થરેણું	થરડું
" ૨	૧૬ ત્યારે	ત્યારે વર સાસરે ભય તથા કન્યાને વરવાળા તેડું કરે ત્યારે	૨૪૯ "	૩૨ ઝિરોતરીકે	ઝિરોતરે
૧૮૦ ૨	૧૩ તે	તેને	૨૫૧ "	૧૬ કોઈ	કંઈ
૧૮૧ "	૩૦ ફેઈ	ફેઈ	" "	૨૯ ઝિરોતરીકે ખત	ઝિરોતરીકે
૧૮૮ ૧	૧૪ ન્યાતગોર	ન્યાતગોર તથા કુળગોર	૨૫૨ ૨	૨૦ પદ્મું	પદ્મું
૧૮૯ "	૨૭ મોટો	મોટો	૨૫૩ ૧	૩૧ હાલ	હાહાલ
૧૯૧ ૨	૧૬ મામાનો	માનો	૨૫૬ "	૩૫ હરશોળા	હરસોરા
૧૯૭ "	૧૨ જેવો	ભં	૨૫૭ "	૩૫ હરશોળા	હરસોરા
૧૯૮ ૧	૭ પરણવાના	પરણવાના	૨૫૮ "	૫ માડીને	માંડીને
" "	૩૧ પરણવા	પરણવા	૨૫૯ "	૧૨ ગ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીને
" "	૨ ૧૨ પોતપોતાના	પોતે પોતાના	" ૨	૨ શહેદી	શાહેદી
" "	૨૮ લેવાતું	લેવાતું	૨૬૦ ૧	૧૬ સે	જે
૧૯૯ ૧	૩૭ પોતપોતાના	પોતે પોતાના	૨૬૩ ૨	૨૪ વમર	વગરે
" ૨	૨૮ લેજ	સે	૨૬૫ ૧	૧ ભાટીયા લુવાંણા	લુવાંણા
૨૦૧ "	૭ અંકે	અંકેશી	" ૧	૧૦ ભાટીયા લુવાંણા	લુવાંણા
૨૦૩ ૧	૨૧ લખ્યા	મળ્યા	૨૬૭ ૧	૩૪ ૨૫૫	૨૬૬
૨૦૪ "	૩ ઝેરી ખાય	ઝેરી[તું] ખાય	૨૬૮ "	" આખરને	આખર ન
૨૦૫ "	૧૧ ઊપર લખ્યા	ઊપર્યા	૨૭૪ "	૧૪ હરડા	હરડા
" ૨	૨૪ અમદાવાદી	અમદાવાદીનો જવાબ	" "	૧૮ બિથી તે	બે થતે
" "	૩૪ સામાસમાં	સામાસમાં	૨૭૫ "	૫ ત્યારે	ત્યારે થણી

પૃ. ભા. ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૭૫ ૧	૭ ને	ને તે	૩૬૭ ૨	૩૫ બાપ	મા બાપ
" "	૮ પંચમાં	ન્યાતમાં	૩૭૦ "	૨૬ તે	તે નંચ
" ૨	૩૧ મા બાપ [ન]	મા બાપે	૩૭૪ ૧	૨૨ અ.	૧ અમારામાં ધણી પાતા-
૨૭૮ ૧	૩૮ આપે	આપે તે			ની સત્તા પ્રમાણે જેવર
૨૭૯ ૨	૭ આપે;	આપે તે			ચડાવેછે તેનો આંકડો
" "	" તેને	ને			કાંઈ ચુકર નથી; ને
૨૮૦ ૧	૨૩ આપું	આપું			અમારામાં વેહેવાના
" "	૨૪ આપું	આપું			ચાંદલા થયા પછી ફાઈ
" ૨	૨૭ ચોથવરતે	ચોથવરના			શખસને આદત સમા-
૨૮૨ ૨	૮ તે	ને			વીના સબબથી અથવા
૨૮૭ "	૨૬ કલ્લાએ	કલ્લાએ			પાતાના મા બાપ ચુ-
૨૮૮ "	૨ કારણ કે	કથારે કે			આના સબબથી તેની
" "	૩૨ ધરમેળે	ધરમે			પાસે જેવર ચડાવવાની
૨૯૧ ૧	૩૨ તે	તેનું			શક્તિ ન હોય તે શ-
૨૯૨ ૧	૧૩ હવાલે	પરંતુ હવાલે			ખસ ફક્ત નથ તથા
" ૨	૨૩ હોશવાળા	હોશવાળા			ચુંદડી કન્યાને ચડાવે
૨૯૨ ૨	૨૪ કણલે છે	કણલે છે			ને લગન થાયછે, અ-
૨૯૯ ૧	૨ કસુંબીકાર છડા	કસુંબલ કારછડા			ટકાવ થતો નથી; ને
૩૦૦ ૧	૧૧ મળે	લે			વેહેવા થયેલો અમા-
૩૦૬ "	૩૨ શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર			રામાં ઘુટતો નથી.
		માંમનાનો	૩૭૮ ૨	૩૨ બેરીને	બેરીનું
૩૧૨ "	૭ પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીભનો	૩૭૯ ૧	૧ શ્રીબાસ્તાના	શ્રીબાસ્તાનાના
" "	૨૪ માંડીને	માંડીને	" "	૩૨ શ્રીબાસ્તાના	શ્રીબાસ્તાનાના
૩૧૫ ૨	૭ [તે] ઉપર	તે ઉપર	૩૮૨ ૧	૭ પદ્મનાં બાબતનો	પદ્મનાનો
" "	૨૧ ને બેરી ધણીને તજતો	(ને ધણી બેરીને તજતો	" "	૧૫ કન્યાના	ને કન્યાના
	નથી.	નથી)	૩૮૪ ૧	૩૮ આપતું	આવતું
૩૧૬ "	૧૧ આપે	મરદને આપે	૩૮૭ ૧	૮ મળે	ને મળે
" "	૧૮ તેનો	ને તેનો	૪૦૩ ૧	૩૬ પેહેલી બેરીની	પેહેલીની
૩૨૧ ૧	૩૦ બાકી,	બાકીઆ	૪૦૭ ૨	૧૦ ઇશામળિયાનો	ઈશા મળિયા પટેલ બહુ:
૩૨૩ "	૨ આરપાડનો	આરપાડનાનો			ચરાછનો
" "	૧૫ જુજવી	જુજવીજ	૪૦૯ ૧	૨૫ બુસદિયા	બુસદ
" "	૨૪ ચાલ	જવાબ	" ૨	૨૨ કર્મમાત્ર	કરમાત્ર
૩૨૪ "	૧ ૨૨૪	૩૨૪	૪૧૧ ૧	૨૪ આજ	આજે
" "	૭ આપવાનો	આપવા તેનો	૪૧૫ ૧	૧૧ સાસરે	આશરે
૩૨૬ "	૨૫ પછી ધરેણું	પછી	૪૧૬ ૨	૩૫ આટલોજ [કે]	આટલો જે
૩૨૯ "	૨૮ કયાં	જ્યાં	૪૧૮ ૧	૯ વંશજ ન હોય	વંશ જતો હોય
" "	૩૩ થાય તે	થાય ને ત્યારલગી છોક-	૪૨૩ ૨	૩૦ મમે	ન મમે
		રાં ન થાય તે	૪૨૫ "	૧ તે	ને
" ૨	૧૦ અડી આવટીએ	અડી આપટીએ	" "	૨ ને	તે
" "	૩૨ મોસાળિયાં	મોસાળિયાં તેનું	" "	૧૨ તે	ને
૩૩૦ "	૪ હુકમ	હુકમ	૪૨૬ ૨	૫ બીભ	બીભ
૩૩૧ "	૭ ને	તે	૪૨૭ ૧	૨૫ બેરી	બેરી
" "	" તેમજ કંઈ	તેમાં જે કંઈ	૪૨૮ ૧	૨૯ બાઈ	નાઈ
" "	૩૩ છોકરી	છોકરાં	૪૩૦ ૧	૧૭ અસલથી	અવલથી
૩૪૦ ૧	૨૪ ૨૪	૨૩	૪૩૧ ૨	૯ [નથી]	નથી
" "	૩૧ ઇડડિયાનો	ઈડડિયાનો	૪૩૨ ૨	૨૭ કરોએ	કહોએ
૩૪૩ ૨	૨૧ પાતપાતાની છોકરીને	પાતપાતાનાં છોકરાંને	" "	૩૫ રોહિતું	રોહિતું
૩૫૫ "	૩ આપે	આવે	૪૩૬ ૧	૧ હરશોળા	હરશોરા
૩૫૬ "	૨૩ ને પાછું	આપું તે પાછું	" "	૧૪ મતિપાલન	મતિપાલ
૩૫૭ ૧	૧૧ આપે	આપેછે	" "	૨૩ બાપનો	બાપની
૩૫૮ ૨	૧૨ અરજે	[અ] અર	૪૩૭ ૧	૧૧ હરશોળા	હરશોરા
૩૫૯ "	૩૫ કાંઈ	ધરેણું કાંઈ	૪૩૮ ૧	૬ શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૩૬૦ "	૩૧ સત્રાંતો	સત્રાંતો	૪૩૯ ૧	૨૮ જુદાં જુદાં	જુદી જુદી
૩૬૭ ૧	૨૬ બાપ [ન] અપે	બાપ લાવે	૪૪૦ ૨	૧૩ ૨ભ	રાભ

પૃ. ભા. અંક.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. અંક.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪૪૨	૧૦ બહાવાનો	વાહાવાનો	૫૪૨	૧૪ ન્યાવાળા	ન્યાતવાળા
૪૪૬	૨૯ પધરાવે	પધરાવેછે	"	૧૯ ૧૩	૧૩૧
૪૫૦	૧૧ બરે	કરે	"	૨ ૩	અંકને
૫૧	૧૭ પ્રમાણે	પ્રમાણે છે	૫૪૩	૩ તજવાનો	તજવાનો તો
૪૫૩	૧૨ તેહેવારે	જેવારે	૫૪૪	૧ હરશોળા	હરસોરા
૪૫૮	૨ ૪ કન્યાને	અને કન્યાને	"	૧૧ હરશોળા	હરસોરા
"	૬ ન્યાતમાં	ન્યાતમાં તો	૫૪૫	૧ ૭ શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૪૫૯	૨૬ કન્યાને	કન્યાને તો	"	૨ ૧૯ ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૪૬૨	૨૬ સળા	શક્તિ	૫૪૬	૧ બહાવાનો	વાહાવાનો
૪૬૫	૧ શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર- ગાંમનાનો	૫૫૦	૧ ૨૦ તબચ	તબચજ
૪૬૮	૧ ૧૪ પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બી- બનો	૫૫૨	૨૮ કરી કરી	કરી
૪૬૯	૧ ૩૧ કરેછે	દેછે	૫૫૩	૨૪ ઉપર	ઉમર
"	૨ ૧૨ પાતાની	પાતપાતાની	"	૨ ૮	તે
૪૭૧	૧ ૨૩ ને ધણી	ને ધણી	"	"	કરે
૪૭૩	૧ ૧૪ હાલમ	વાલાણ	૫૫૪	૮ શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર- ગાંમનાનો
૪૭૫	૨૫ જુદી જુદી	જુદી	૫૫૫	૧ ૩૪ શ્રીમાળીનો	શ્રીમાળી વીશા પટોળી- વાળાનો
૪૭૬	૨ ૧૩ ને	જ્યાં	"	૨ ૧ પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીબને
"	૧૪ તથા	ત્યાં	"	૧૦ ૩. ૪૧)	ન્યાતમાં ૩. ૪૧)
"	૨૧ ત્રીજી	કોઈ ત્રીજી	૫૫૭	૧ ૩૨ હાલમ	વાળાં
૪૭૯	૨ ૩૬ તો	તો તે	"	૨ ૧૩ લાવે	ભિરી લાવે
૪૮૦	૧ ૧૬ આપે	આપેછે	૫૬૩	૩ ઇડરિયા	ઇડરિયા
૪૮૨	૧ ૨ વિગેરે	તે વિગેરે	૫૬૫	૧ ૧૧ બાહાર બટકતી	બાહારબટી
૪૮૩	૧ ૫ ચોરી	ચોરી તો	૫૬૬	૨ ૧૨ ધણી	ને ધણી
૪૮૬	૨ ૨૫ ઇડરિયા	ઇડરિયા	૫૭૧	૧ ૮ કરે	કરે તો
૪૮૮	૨ ૯ સંક્રાંતિથી (ત્યાર પછી)	સંક્રાંતિ વિત્યા પછી	૫૭૪	૨ ૧૩ તબચ	તબચજ
"	૧૯ ભાગે (૧)	રહે ભાગે	"	૨૧ ને જુદી	ને નાતરે ન ભાગે ને જુદી
૪૮૯	૧ ૯ ૨૦	૧૦	૫૭૫	૧ ૯ ભરણ	ભરણ પાણ
"	૨ ૧ પ્રહશાંતિ	ને પ્રહશાંતિ	૫૭૭	૧ ૧૧ ભિરીને તજેતો તે	ભિરીનો
૪૯૧	૧ ૬ સામસંગ	સામસંગી	૫૮૦	૧ ૪ રહે	રહે ને બદરેલી ન કરે
૪૯૩	૩૨ ને ન હોય	ને તે ન હોય	૫૮૨	૨ ૧ ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૪૯૬	૧ ૯ [ભિરીને આવે]	ભિરીને આવેછે	૫૮૩	૧ ૮ જે	બીજે
૪૯૯	૧ ૩૨ વરસ ૧	વરસ ૧૦	"	૩૦ પ્રમાણે	પ્રમાણે બીજી બધી ના- તરાની કરી શકેછે.
૫૦૧	૧ ૧૩ ને	ને તે	૫૮૪	૨ બહાવાનો	વાહાવાનો
૫૦૨	૧ ૧૩ ભિરી	ખરી	"	૨૯ પદાર્થોનો	પદાર્થોની
૫૦૩	૧ ૯ ૩. ૨૫	૩. ૨૫	૫૮૩	૩૫ ત્યારે	ને ત્યારે
"	૧૧ (તે)	[તે]	"	૨ ૧૬ જેઠને	તેના જેઠને
૫૦૪	૧ ૭ તે	તો તે	૫૮૪	૧ ૧ તજવા	નાતરા
૫૦૬	૧ ૧૮ ને તે	તે	"	૨ ૫છી	પછી તે
૫૦૯	૨ ૨૮ ૩. ૦૧	૩. ૦૧	"	૨ ૨૪ નાતરાંનો	ને નાતરાંનો
૫૧૦	૨ ૨૧ દેહજ	દેહ	૫૯૯	૧૦ તેજ	તે
૫૧૨	૧ ન્યાતિ ૧	ન્યાતિ	૬૦૦	૫ ૦૧)	૦૧)
"	૨૭ આપે તે	આપે ને	"	૩૦ બંને	બંને
૫૧૭	૧ ૧૩ "સવારમ"	સવારો	૬૦૨	૧ ૬ પણ	પરપણ
૫૨૦	૨૬ કરી શકતા નથી	કરી નથી	"	૨૭ પાછું આપે	કારણતી આપે ત્યારે પછી નાતરે કરે
૫૨૧	૨ ૫ કારણ	કારણ તો	૬૦૩	૩ મુકરર	કાંઈ મુકરર
૫૨૨	૨ ૨ ને	ને તે	"	૨૮ ને તે છોકરાને	ને તે છોકરાની ઉમર થી- હોયતી થાય ત્યારે પાંચને બેસાડીને તે છોકરાને
૫૨૭	૧ ૧૯ તે	જોતો			
૫૨૮	૩૬ સુધી નોમ	નોમ સુધી			
૫૩૨	૨ (ની) તો	નીતો			
૫૩૪	૩૧ ત્યાગના	પ ત્યાગના			
૫૩૭	૧ ૨૬ કામલેજનો	કામલેજનો			
૫૪૨	૫ આગળથી	આગળથી			

પૃ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૦૩	૨ ૫ સર્વે	એ સર્વે	૬૫૦	૧ ૧૩ ધણી ધણી ધણીમાંથી કોઈ	ધણિયા ધણિયા ધણીમાંથી
"	" ૩૩ તે	તો	"	" ૧૭ તે	તેમાં તે (તે)
૬૦૭	૧ ૧૮ હજમ	વાળુંદ	"	૨ ૧૬ અમારામાં	અમારી ન્યાતમાં
૬૦૮	૨ ૨૬ તેવું	તેવું	"	" ૩૪ ચાલ	મેળ
"	" ૩૪ તે	તેજ	૬૫૨	૧ ૧૭ નાતરાનો	ને નાતરાનો
"	૨ ૬ કરવાડું	કરવાડું	"	૨ ૩૬ થતું	થતુંજ
૬૦૯	૨ ૬ ને સવા રૂપિયા આપીને	(ને સવા રૂપિયા આપીને)	૬૫૪	૧ ૨૭ એજ	એ
૬૧૦	૨ ૬ યુકરર છે.	છે.	"	૨ ૧૯ રાજ થઈને	રાજથી
૬૧૨	૧ ૨૮ આઈન	આએનો	૬૫૫	૧ ૧૨ તો	તો
૬૧૩	૧ ૭૧૩	૬૧૩	"	૨ ૧૮ ૧૯૯	૯૯
"	૧૨ મરવરી	મરવરીત	૬૫૬	૧ ૧૬ ને કારગતી	ને તેમા કારગતી
૬૧૪	૨ ૬ ૫ નાતરાંડું પહેલું લગન	૫ નાતરું કરેલું પુટેછે,	૬૫૭	૨ ૨૨ તે જે-	તેજ
	મખાણું છે, એજ રીતે	પણ તજવાની પહેલો	૬૫૮	૧ ૨૬ થાય	થાય તથા નાતરાની જે-
	કરેછે.	કલમ મખાણું મોહો-	"	" ૨૭ બંને	બંનેના
		રાણું તથા સુકરાણું	"	૨ ૨૭ લગનની યેરીથી છાકરાં	લગનની યેરીનાં છાકરાં
		તથા ઊભાણી આપેતો		થયાં હોય તથા નાત-	તથા નાતરાની યેરીનાં
		પુટેછે.		રાંની યેરીથી છાકરાં	છાકરાં હોય તો એ
"	૨ ૮ ૬ નાતરું કરેલું પુટેછે, પણ	૬ નાતરાંડું પહેલું લગન		થયાં હોય ત્યારે વાર-	બંનેના વારસાપણામાં
	તજવાની પહેલો કલમ	મખાણું છે, એજ રીતે		સામાં બંનેનો હક બ-	હક બરાબર છે.
	મખાણું મોહોરાણું તથા	કરે છે.		રાબર છે.	
	સુકરાણું તથા ઊભાણી				
	આપેતો પુટેછે.				
"	૨ ૧૭ પછી	એ પછી	૬૬૦	૨ ૨૧ પહેલું—	પહેલું તથા
૬૧૫	૧ ૩૬ આપે	લે આપે	૬૬૧	" ૨૬ લવાજમ	લાજમે
૬૧૭	૨ ૭ સામી	સાચી	૬૬૨	૧ ૩૩ તેને	ને તેને
૬૧૮	૧ ૩૬ બે જનસ	જે બે જનસ	૬૬૩	૨ ૨૨ પહેલાંનો	પહેલાંનો તો
૬૨૧	૨ ૨૧ કહાતો	કાટતો	૬૬૪	" ૧ બ્રાંભણ	બ્રાંભણ વડનગરા
૬૨૨	૧ ૩૩ થયાં	થયલા	૬૬૫	" ૮ કારણથી	ને કારણથી
"	૨ ૧૪ યેરીને	તે યેરીને	૬૬૮	૧ ૨૧ છે.	છે તેમ
"	૧૬ ને	તે	"	" ૨૫ કોઈ	કોઈ યુકર નથી
૬૨૩	૧ ૧૪ (સાડાનેર)	[સાડા] તેર	૬૭૧	૧ ૨૨ આપું	આપું
"	" ૨૦ છવતાં ધણી	ધણી	"	૨ ૩૩ કામલેજનો	કામલેજનો
૬૨૪	૨ ૨૦ ન્યાતમાં	ન્યાતના	૬૭૩	૨ ૨૨ એકકાં	એકકાં
૬૨૬	૧ ૨૦ તેને	ને તેને	૬૭૪	૧ ૨૩ ભરણ	ભરણ પાણ
૬૩૧	૨ ૩૧ પાતના	પાતાના	૬૭૬	૧ ૨૮ તેની	ત્યારે તેની
૬૩૨	૧ ૧૩ રૂ. ૩૦૭	રૂ. ૨૦૭	૬૭૮	૨ ૨૮ સમજવીને	સમજવી તે
૬૩૪	૧ ૨૭ નાતરું	નાતરું પણ	૬૭૯	૧ ૧૬ તો	તો તે
"	૨ ૩૩ તે	ને	૬૮૦	૨ ૩૬ લવાજમ અપાયછે	લા (વા) જમ છે
૬૩૫	૧ ૨૧ મા સાથે	મા સાથે તેડી	૬૮૧	૧ ૨૬ ને તે	તેને
"	૨૪ યેરીને	યેરી છે ને	૬૮૩	૨ ૧૬ યુકી મરી ગયો	મરી ગયો
૬૩૭	૨ ૩૫ બખર આવતી	બચ આવતો	૬૮૫	૧ ૧ હરશોળા	હરશોળા
૬૩૮	૧ ૨૨ છાકરાને	છાકરા તો	"	૨૬ યેરીથી	તે યેરીથી
૬૪૦	" ૧૧ હોય	રહ્યો હોય	"	૨ ૨૦ હરશોળા	હરશોળા
"	૨૨ પરણેલી	પહેલી	"	૨૮ રહેવા	રહેવા
"	૨૫ દીકરીને	તે દીકરીને	"	" રહેતી	[રે]હેતી
૬૪૧	" ૧૨ અમારી ન્યાતમાં	અમારામાં	૬૮૬	૧ ૭ હરશોળા	હરશોળા
"	૨ ૧૪ યેરી પાતે યુખત્યાર છે	કારગતી થાય છે	૬૮૬	૨ ૩ બાળક	બાળ
૬૪૩	૧ ૧૫ છંચો	નજ (ન)	૬૮૭	૧ ૨ શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૬૪૪	" ૩ ન	જે વરેટાળું	"	૨ ૩૩ રહેવા	રહેવા
"	૨૮ વરેટાળું	જે વરેટાળું	૬૮૮	૧ ૧૨ ખડાચતાનો	ખડાચતા અમદાવાદનો
૬૪૭	૨ ૨૫ જે કોઈ	જે કોઈ	૬૮૯	" ૨ ભાટિયા લુવાણા	લુવાણા
"	૨૬ ૨૧૫	૧૧૫	"	૨ ૨૨ ઠહાવા	વાહાવા
૬૪૮	૨૩ હોય	હોયછે	"	" ૩૦ તો	તથા
			૬૯૩	૨ ૮ વારસો	વારસોજ

પૃ. ભા. અંક.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. અંક.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૯૩	૨ ૨૧ જઈને	જઈને રહે	૭૮૦	૧ ૨૪ શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૬૯૪	૧ ૧૭ પ	૬	૭૮૧	૨ ૩૫ કાંઈ	કાંઈજ
૬૯૮	૧ ૨૭ કોઈ	જે કોઈ	૭૮૩	૧ ૧ ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
"	૨ ૨૭ અડી	હાડી	"	૨ ૨૮ સપિંડી કર્મ	સપિંડીકરણ
૭૦૦	૨ ૭ શિકતા	શિકતાજ	૭૮૪	" ૯ મરનારના	મરનારના
૭૦૧	" ૩૪ તે	અને તે	"	૨ ૨૮ બહાવાનો	વાહાવાનો
૭૦૩	૧ ૨૨ શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર- માંમનાનો	૭૮૫	૧ ૨૦ અમર	મરનાર
"	૨ ૫ બેમાંથી	એ બેમાંથી	"	૨ ૧૪ ભાઈઆની સંપત	ભાઈઆનો સંપ
૭૧૩	૧ ૧૧ તે	ને	૭૮૮	" ૨૬ કરે	કરેછ
૭૧૪	૨ ૧૧ હિરસો	ને હિરસો	૭૯૦	૧ ૮ ખુશીથી	ખુશીથી
૭૧૫	૧ ૪ ઈડરિયા	ઈડરિયા	૭૯૨	૨ ૭ વારસ	તે વારસ
૭૨૨	૨ ૧૫ તે	ધણી તે	"	૧૫ મરીમચો	અથવા સ્ત્રી રહીત મરીમચો
૭૨૪	" ૧૯ સાસરિયાને	સા[સ]રિયાનો	"	૧૮ નો	ત્યારે
૭૨૫	૧ ૧૮ ધણી	ધણી તેને	૭૯૩	૧ ૧૧ અમ	ને અમ
૭૨૬	૨ ૧૪ મારીને	સારીને	"	૨૬ ઉતરાણામાં	ઉતરાણામાં
૭૨૭	" ૨૩ પાંચળો	તથા પાંચળો	"	૨ ૧૦ ખરખાચ	ખરખાચ
૭૨૮	૧ ૧૮ બંધારા-નામરનો	નામર બંધારાનો	૭૯૫	૧ ૨૧ બાણી	બાણી
૭૩૨	" ૮ ને	ને તે	૭૯૭	" ૧૯ કરવું	કહેવું
"	૧૮ તો	તોએ	"	૩૧ મળી	મળે
૭૩૩	૨ ૨૯ ખરાબ બુદ્ધિથી	ખરાબબુદ્ધિથી	૭૯૮	૨ ૨૦ સારવાની	સારવાની
૭૩૪	" ૧૯ તે	ને	"	૩૦ તે	તો
૭૪૫	" ૨૨ કરેછ	વગેરે કરેછ	"	૩૪ ઉતરતા	તે ઉતરતા
૭૪૬	" ૨ મરે તેની	મરનારની	૭૯૯	" ૧૦ કરવાનો	કરે તો
"	૨ ૨૪ નથી	નથી, જે મળે તે	૮૦૨	૧ ૫ અમર મોટો	અમર અટકાવ હોય તો નાહાનો ભાઈ કરે
"	" ૩૬ થટે નહી,	થટે, નહી	૮૦૪	" ૨૬ મૃતક સુતક	મૃતસુતક
૭૪૭	" ૩૭ સમ	સમાં	"	" ૨૭ મૃતક સુતક	મૃતસુતક
૭૪૮	" ૨૩ બેઈએ, ન	બેઈએછ,	"	૨ ૨૪ શીતપારાનો	શીતપારા સુરતીનો
૭૫૨	" ૨૫ સાર	સારયું	૮૦૫	૧ ૨૭ શીતપારાનો	શીતપારા કસબે કતાર- માંમનાનો
૭૫૩	૧ ૨૨ પિત્રાઈ ગોત્રાઈને	પિત્રાઈ ગોત્રીને	૮૦૮	" ૨ પટોળી વાળાનો	પટોળીવાળા તક બીજનો
૭૫૭	" ૨૦ સપિંડી કર્મ	સપિંડી કર્મ વના	૮૦૯	૨ ૩૪ તેમાં	ને તેમાં
"	" ૨૫ ને	તે	૮૧૦	૧ ૧૧ માલમાંથી	તે માલમાંથી
"	" ૨૬ મોટો	માહો	૮૧૨	૨ ૪ આધારે	પ્રમાણે
૭૫૮	૧ ૬ તે	ને તે	"	" ૬ ને	ને તે
"	૨ ૧૫ સાચોરાનો	સાચોરા સુરતવાસીનો	૮૧૩	૧ ૧૮ હામ	વાળંદ
૭૫૯	" ૨૦ તો	તોએ	"	૨ ૫ બેરીની	બાઈની
૭૬૦	૧ ૧૮ ખરચનો પ્રમાણ	ખરચ નોખીઆથી	૮૧૪	" ૨૩ ન્યાત	ન્યાત, ૨
૭૬૧	૨ ૩૦ સપિંડી કરણ	સપિંડી કરમ	૮૧૫	૧ ૮ પિત્રાઈ	પિત્રાઈ ગોત્રી
૭૬૫	૧ ૨ ક્રિયા કરવાનો	ક્રિયાનો	"	" ૩૩ ને	ને તે
"	" ૨૯ છ	છ ને	"	૨ ૨૧ છાકરાને	છાકગામ
"	" ૩૦ તે મારમ	મારમ	"	" ૨ સારવું	સારું
૭૬૬	" ૩૦ બચ	બચ તેવારે	"	" ૬ તારે	તારે
૭૬૭	" ૨૦ ન્યાત	એક ન્યાત	૮૧૬	૧ ૬ પિત્રાઈના	પિત્રાઈ તથા
૭૬૮	૧ ૨૧ ને	તેના	"	" ૨૧ હોળીડું	હોળીડું
૭૭૧	" ૩૫ [છિ]?	[છિ]? નો	૮૧૭	૨ ૨૯ જીવતા જીવન	જીવતા જીવ
"	૨ ૧૮ જેની	જે જેની	૮૨૦	૧ ૩૦ ને	ને તે
૭૭૨	૧ ૨ આઈ	આઈ	"	૨ ૧૭ ભાગ	ભાઈ
૭૭૭	" ૬ આવે	આવે તો	૮૨૨	૧ ૧૭ કર્યા હોય	કરવા ચાહાય
"	" ૧૮ તે ક્રિયાઆઈ	ક્રિયા આઈ	૮૨૩	૨ ૧૯ તે ન હોય	તે ન હોય
૭૭૮	૧ ૧૪ હરસોળા	હરસોરા	૮૨૪	" ૩ ઈડરિયા	ઈડરિયા
"	" ૩૫ તેમાં	ને તેમાં	૮૨૬	૧ ૧૨ ને	ને તે
"	૨ ૭ હરસોળા	હરસોરા	૮૨૯	" ૭ ને તે	તે
૭૮૦	૧ ૫ વાણિયા-વીશા	વાણિયા-શ્રાવક વીશા	૮૩૩	૨ ૩૫ તેમાં	ને તેમાં
"	" ૭ અહિયાં	અહીં			

પૃ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. આ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૮૩૪ ૧ ૨૧	બાપના	ને બાપના	૮૭૮ ૧ ૭	ગ્રાસાળમા	ગ્રાસાળામાં
૧ ૨ ૨૯	ન્યાત કરે છે, (ને નાચાર	ન્યાત કરેછે,	૧ ૨ ૧૫	આપ્યું	આપ્યું
	કોઈ એક હોય તે બા-		૮૮૦ ૧ ૨૩	તેના	તેના
	રમાની ન્યાત કરેછે)		૧ ૨ ૨૪	ખરા	ખરા
૮૩૫ ૧ ૨૦	કરાવીને	કરાવે	૮૮૧ ૨ ૩૫	તો	તે
૮૩૮ ૧ ૩૮	ન્યાત ૧	ન્યાત ૧ તથા ૭ માસીની	૮૮૭ ૧ ૩૮	તે	તે મા
		ન્યાત ૧	૮૮૮ ૧ ૨૫	(તેની ભત કમાઈ ત્યારે)	તેની
૮૪૦ ૧ ૩૧	સ્તક	તો સ્તક		તેની	
૧ ૨ ૬	કંડુ	કંડ	૧ ૩ ૩૫	બધી	એ બધે
૧ ૩ ૩૦	છે, તે	છત	૧ ૩ ૩૮	તેના	તે તેના
૮૪૧ ૧ ૧૩	સારવાનો	સારવા ને	૮૮૯ ૧ ૨૧	છવતાં સુધી	છવે ત્યાં સુધી
૮૪૩ ૧ ૨૯	જમણવાર	ને જમણવાર	૮૯૦ ૨ ૧૬	રીતનો	રીતે નો
૧ ૨ ૧	દક્ષણીનો	દક્ષણી સુરતીનો	૮૯૨ ૧ ૨૭	(તે) ને	તેને
૧ ૩ ૩૪	કુળમાં	કુળમાં	૮૯૩ ૧ ૩૧	ભરણ	ભરણ પાપણ
૮૪૪ ૧ ૧૮	ના(મ)દાર	નાદાર	૮૯૪ ૧ ૩	ને	ને તે
૧ ૨ ૨૮	મરવાની	મરનારની	૧ ૨ ૨૧	તે	ને
૧ ૩ ૩૧	મરનારની	મરવાની	૧ ૨ ૨૮	થતો	થયો
૧ ૩ ૩૩	આપેછે	આપેછે ને બે કોઈ બેરી	૮૯૬ ૧ ૨૫	તેથી	તેની
		છવતક્રિયા કરે તો સા-	૧ ૩ ૩	વારસ	વહુ વારસ
		ડીના કરીને રૂ. ૭)	૮૯૭ ૧ ૩૮	ભાઈઓથી	કોઈ સખસ ભાઈઓથી
		રોકડા આપેછે	૮૯૮ ૧ ૩૭	મરનાર	ને મરનાર
૮૪૫ ૨ ૩	બંધારા-નામરનો	નામર બંધારાનો	૧ ૨ ૨૦	હરસોળા	હરસોરા
૮૪૬ ૧ ૧૩	એ	૦)-એ	૮૯૯ ૧ ૮	કોઈ સખસને	કોઈ ૧ રૂબ[શ]ને
૧ ૨ ૨૫	સોધાનો	સોધાની ન્યાતનો	૧ ૩ ૩૦	હરસોળા	હરસોરા
૧ ૨ ૪	તે	ને તે	૯૦૦ ૧ ૨૨	વીશા	શ્રાવક વીશા
૮૪૮ ૧ ૨૧	ત્યારે	ત્યારે તે	૧ ૨ ૨૭	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૮૪૯ ૧ ૨૩	ક્રિયામાં	ને ક્રિયામાં	૯૦૧ ૨ ૩૩	વ'શને	પક્ષને
૧ ૨ ૩	તે	તેમાં	૯૦૨ ૧ ૧૩	વિધવા	ને વિધવા
૧ ૧ ૧૧	બ્રાહ્મણને	૨ બ્રાહ્મણને	૧ ૧ ૧૪	તે	ને તે
૧ ૨ ૨૧	આપે	મળે	૯૦૩ ૧ ૧	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૮૫૦ ૧ ૩૦	છાકરાનો	તો છાકરાનો	૧ ૨ ૧૬	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૮૫૩ ૨ ૧૨	તો	તો તે	૯૦૪ ૧ ૧૩	૮	૮
૧ ૨ ૨૦	તે	ને તે	૧ ૨ ૨૮	શકે નહી	શકતો નથી
૮૫૪ ૨ ૧	કુળમાં	કુળવાળા	૧ ૨ ૮	છાકરો તથા	છાકરો અથવા
૧ ૨ ૨૪	સારે	સારેછે	૧ ૨ ૧૯	બહાવા	વાહાવા
૮૫૫ ૧ ૧૬	ચુકનારો (જે)	ચુકનારોજ	૯૦૭ ૧ ૪	તે	તો તે
૧ ૧ ૧૮	તો	તે	૯૦૮ ૧ ૩૬	(ને) તે	તે
૧ ૨ ૨	જેને	જે	૯૧૦ ૨ ૩૨	તેમપણ	તો. પણ
૮૫૭ ૧ ૧૩	ને	ને તે	૯૧૫ ૨ ૨૩	આપ્યું	આપ્યું
૮૫૮ ૨ ૮	અમને	અમે	૯૧૬ ૧ ૨૩	૧૫૨	૧૬૨
૮૫૯ ૨ ૨૧	આવે	આપે	૧ ૨ ૨૮	બેહેન	દીકરી વારસ ને દીકરી ન
૧ ૧ ૧૧	[તે] સુધાની	સુવાની			હોય તો બેહેન
૮૬૦ ૨ ૧૨	ને	તે	૯૧૭ ૧ ૩	ધેર	તાંહાં
૮૬૪ ૧ ૧૦	મરીબધ	અપુત્ર (૧૨) મરીબધ	૯૧૮ ૨ ૧૬	તો	ત્યારે
૮૬૯ ૨ ૩૩	વારસ વારસ	વારસ	૯૨૦ ૧ ૧૬	તેના	તે તેના
૧ ૩ ૩૬	કોઈ	કોઈ	૧ ૨ ૮	તે લઈ	એ લઈ
૮૭૧ ૧ ૨૧	ધણિયાણી	ને ધણિયાણી	૧ ૨ ૧૨	ન્યાતમાં	ન્યાતમાં તો
૧ ૩ ૩૫	બેહેનના	બે બેહેનના	૯૨૧ ૧ ૮	તથી	તેની
૧ ૩ ૭	ધણી	ધણિયાણી	૧ ૨ ૧૪	મરનારની	તે મરનારની
૮૭૨ ૧ ૧૬	આતુરવેદી અમદાવાદી	અમદાવાદી આતુરવેદી	૯૨૨ ૧ ૩૫	શકતો	શકતોજ
૮૭૩ ૨ ૧૭	માથા આઠણાનો	માથાહોણાનો	૯૨૪ ૨ ૧૫	તેના	તે તેના
૧ ૩ ૩૧	ગયો	ગયો હોય	૯૨૫ ૧ ૨૫	ચુબરાન	ચુબસ
૮૭૫ ૨ ૨૨	કુંઈ	કરી	૯૨૬ ૧ ૧૮	શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કંતાર મા-
૮૭૭ ૩ ૩૧	પાંચમાં	પાંચમાંમાં			મનાનો

પૃ. ભા. ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃ. ભા. ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૯૨૭ ૨	૮ તે	ને તે	૯૫૧ ૨	૧૬ પ્રાઘણ	ને પ્રાઘણ
૯૩૦ ૧	૩૧ પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તક બીજનો	૯૫૩ "	૧૪ મચો	ભય
૯૩૧ "	૩ મરનારની	મરનારી	૯૫૬ "	૨૫ તે	ને તે
" "	૨૪ તે	ને તે	" "	૩૧ પછી	પછી તે
" "	૩૬ સર્ધ	તે સર્ધ	૯૫૮ ૧	૨૮ તે સે	તો તે સે
" "	૧૫ તે	ને	" "	૩૧ ઊપર	ને ઉપર
૯૩૨ ૧	૨૧ તો	તો તે	૯૬૩ "	૧૩ તેની	ને તેની
૯૩૩ ૨	૩૧ વારસુ (વ:રસો)	વારસુ	૯૬૫ ૨	૧૫ ધણિયાણી	ને ધણિયાણી
૯૩૬ ૧	૨૫ કબજામાં	કુળમાં	૯૬૬ "	૨૩ મમાણું	મમાણું છે
૯૩૮ ૧	૫ તેની	તો તેની	" "	૨૩ મમાણું	મમાણું છે
" "	૩૧ ભય	ન ભય	૯૬૯ ૧	૧૭ ધણિયાણીના	ધણિયાણી તથા
" "	૨ ૧ તેના	ને તેના	" "	૨ ૮ લોધાનો	લોધાની ન્યાતનો
૯૪૦ ૧	૨૧ ધણીના	તે ધણીના	૯૭૦ "	૨૨ ઉડતો	ઉડો જતો
" "	૩૫ મળે	ન મળે	૯૭૩ ૧	૧૦ તે	તેના
૯૪૩ ૨	૨૮ તેથી	તેથી તેનો	" "	૨૧ સ્થાવર	ને સ્થાવર
૯૪૪ ૧	૨૮ ખરચેલું	ખચેલું	" "	૨૪ (ને)	તે
૯૪૫ ૨	૧ લે ૧	શું લે ૧	૯૭૪ ૨	૨૬ તેના	તેને
૯૪૬ "	૯ ઈડડિયા	ઈડડિયા	" "	" રાખીને તેને	રાખીને
" "	૧૭ તે	ને તે	૯૭૮ ૧	૬ ઓરપાડાનાનો	ઓરપાડાનાની ન્યાતનો
૯૪૭ ૧	૧૬ તે	તો તે	" "	૧૧ [તે]	ઓ
" ૨	૧૧ પછી	ને પછી	" ૨	૧ છે	છે તે

પુરવણી.

પૃ. ભા. ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૭૬ ૨ ૩	ગ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશારોનો

અસલના શબ્દોમાં ફરફર કરવા તથા નવા શબ્દો ઊમેરવા જરૂર પડ્યા
અને તેમ કરતાં જેને કૌંસ પ્રાક્ટ થયાં નથી તેવા શબ્દોની યાદી.

પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા.	અસલ.	પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા.	અસલ.
૭	૨	શાસ્ત્ર	૧૯૭	૨	સ્વાધીન
"	"	૧૯ પાળક પૂત્ર	૨૦૫	૧	૩૩ પાકુ
૨૭	૧	માળાપ	૨૦૬	"	૧૯ જવાબ
૩૦	"	૩૨ તો	૨૧૭	"	૩૧ તો
૩૪	"	૩૬ વખત	૨૨૨	"	૩૬ રજા મંદીથી
૩૫	"	૧૨ પતીત	"	૨	૧૮ વગેરે
૩૬	૨	૧૫ તરફથી	૨૨૫	૧	૨૬ મમાણું
૧૧૩	"	૩૨ ને તેને	"	૨	૧૮ અથવા
૧૧૯	"	૨૧ તો	૨૨૬	"	૨૪ પિહેરથી
૧૨૯	"	૩ અટકાવી	૨૨૮	"	૩૧ છ
૧૩૫	"	૨૮ રીત	૨૩૨	૧	૧૫ છોકરાના
૧૩૬	૧	૩૭ લગન	૨૩૬	"	૩૦ એકે
૧૩૭	૨	૨ સંમતિથી	૨૪૦	૨	૧૫ ભરણ પાષણ
૧૪૦	"	૨૫ અસલથી	૨૪૧	૧	૫ લખેલા
૧૪૧	૧	૪ સમાવાહાલા	૨૫૦	"	૩૧ ત્રિરોતરીકે
"	"	૨૫ યાવત અંકગણ	૨૫૨	"	૧૦ ગમે તેવા
૧૪૨	"	૨૨ સુધી	૨૫૬	"	૨૦ માલમ
૧૪૫	૨	૩૧ મમાણું	૨૫૭	"	૧૨ આપીને
૧૪૭	"	૨૨ તે	"	"	૨૭ કલમ
૧૪૮	"	૨૬ તો	૨૬૧	૨	૨૫ વધતું
૧૪૯	૧	૩૨ હિપર	૨૬૩	"	૩૧ ન્યાતમાં
૧૫૧	૨	૫ કુલગોર	૨૬૮	"	૧૨ આવે
"	"	૩૭ સાસરિયાં	૨૭૯	૧	૨ રીતભાત
"	"	૩૮ કરતાં	૨૮૪	૨	૨૯ જનસતું
૧૫૪	૧	૩૨ પછી	૨૮૫	૧	૩૫ પિહેરમાં
૧૫૬	"	૪ તેને	"	૨	૩૧ નથી
૧૫૯	"	૨૧ ન્યાતગોર	૨૮૮	૧	૯ આપે ને
૧૬૧	૨	૮ નાળિયેર	૩૦૧	"	૨૨ ન
૧૬૨	૧	૩૦ કાગળ વીના	૩૧૧	૨	૬ અથવા
૧૬૪	૨	૧૬ નાળિયેર	૩૧૩	૧	૨૦ આપવા
૧૬૫	"	૨૬ ને	૩૧૫	"	૨૩ તે
૧૬૬	૧	૧૫ વખત	૩૨૫	૨	૨૫ તે હિપર
૧૭૧	"	૧૮ રીત એ	૩૨૮	"	૧૫ તોપણ
"	"	૨૧ ખવડાવે	૩૩૦	૧	૭ હાંસડી
૧૭૨	૧	૨૭ કલમ	૩૩૦	"	૧૩ હાંસડી
૧૭૩	"	૧૪ વરસની	૩૩૩	"	૩૩ અવેજમાં
૧૭૯	"	૧૫ કાંઈ	૩૩૬	"	૧૧ કરીને
૧૮૦	૨	૧૧ છ	૩૩૭	"	૩૧ તે
૧૮૨	૧	૪ તેડોતો	૩૩૮	૨	૧૪ ગોરવ
૧૮૬	૨	૫ પણુ	૩૪૧	૧	૨૧ અસલથી
૧૮૮	"	૧૭ છ	૩૪૪	૨	૯ લુગડાં
૧૯૫	૧	૨૮ તો	૩૫૦	"	૨ ન મળી
૧૯૬	૨	૩૭ તો	૩૫૦	"	૨૨ કાગળમાં
૧૯૭	"	૭ જવાબ	૩૫૧	"	૨૨ કન્યાનો
					કને

7

પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા	અસલ	પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા	અસલ
૩૬૦	૧ ૧૯ ફરજન	ફરજ	૪૮૯	૨ ૧૬ જવાને	વાને
૩૬૪	૨ ૪ લુગડાં	લુડા	૪૯૦	૧ ૩૮ અથવા	અથ
૩૬૮	૧ ૧૨ કરતાં	કતા	૪૯૬	૧ ૨૧ જીવતાં	જીતાં
૩૭૬	૨ ૩૦ આસરે	આસે	”	૨ ૧૮ ગ્રોસાળિયાં	ગ્રોસાળિ
”	૩૨ આસરે	આસે	૪૯૭	” ૩૧ જમવા	જવા
૩૮૪	” ૭ ખરચકરે	ખરચકરે	૫૦૦	” ૮ વર તથા	વર
૩૮૯	” ૨૩ હાંસડી	હાંસડી	૫૦૧	” ૨ તો	”
૪૦૩	” ૮ સાતમીમાં	સાતમીમાં	૫૦૨	” ૧ ૩૫ ઘટારત	ઘટાર
૪૦૫	” ૮ આજ લખી	આજ	”	” ૨ ૩૧ ગ્રોસાળ	ગ્રોળ
૪૦૯	” ૧૩ ઘટતાં	ઘટ	૫૦૯	” ૧૫ કરીએ	કરી
૪૧૬	” ૬ તે મરનાર ઝિરીની	તે ઝિરી મરનારની	”	” ૨૧ તો જે	જે
”	” ૧૦ ફોઈજ	ફોજ	૫૧૭	” ૧૦ કરતા	કતા
૪૨૪	” ૨૨ ફોઈ	ફો	૫૨૦	” ૨૭ બેઈએ	બેઈ
૪૨૬	” ૧૩ અમારી	અમા	”	” ૩૨ આપે	આ
૪૨૮	” ૨૮ ને તે	ને	૫૨૧	” ૨૪ વરને	વને
”	” ૨૦ અધિકાર	”	”	” ૧ ૩૭ કરે	”
૪૩૦	” ૮ ગ્રોસાળ પક્ષવાળા	ગ્રોસાળ પક્ષવાળા	૫૨૫	” ૮ તો	”
૪૩૧	” ૨૭ જમવા	જમ	૫૨૬	” ૨ ૩૩ કલમ ૪	”
૪૩૨	” ૬ પિત્રાઈ	પિત્રા	૫૩૧	” ૧૦ મખાણે	મખાણે
૪૩૩	” ૨૦ પરણ્યાં	પરણ્યા	૫૩૨	” ૨૫ કારણવિના	કારવિના
૪૩૪	” ૨૫ તો	”	૫૩૬	” ૨૨ અમારી	અમા
૪૩૫	” ૩૮ થાય	થા	૫૩૭	” ૨૧ સિરસ્તો	સિરસ્તો
૪૩૬	” ૫ લગન	લગ	”	” ૨ ૩૦ અમલજ	અમલજ
”	” ૨ ૧૯ ગ્રહશાંતિ	ગ્રહશાંતી	૫૩૯	” ૪ ઝિરીપર	ઝિરી
”	” ૩૪ સાસરે	સાસ	૫૪૪	” ૪ પેહલીથી	પેહલી
૪૩૭	” ૩ પિહેરિયાં	પિહેયાં	”	” ૪ કલમ	કલ
”	” ૨ ૧૨ બીજી	બી	૫૪૭	” ૨ તે	તે શા
૪૩૯	” ૧૫ કારતક	કારક	૫૫૦	” ૩૨ જવાબ	જવા
૪૪૫	” ૨૭ કરવામાં	કરમાં	૫૫૧	” ૧૮ દેવભેગે	દેવભેગે
૪૪૬	” ૧૯ સગાવાહાલામાં	સગાવાહાલામાં	૫૫૫	” ૧૫ લખચોં	”
૪૪૭	” ૬ હોય તો	હોય	”	” ૨૨ કારગતી	કારગતી
”	” ૬ નહીં હોય	નહી	૫૫૬	” ૨૭ લુલો	લુ
૪૪૯	” ૧૪ લગન	લગન	૫૫૯	” ૧૩ આંધળી	આંળી
૪૫૦	” ૮ કુંળ વાલાનો	કુંળવાનો	૫૬૧	” ૨૦ નાલાથક	નાલાથક
૪૫૧	” ૧૮ પરણ્યાવાય	પરણ્યાય	૫૬૮	” ૨૮ કારણવિના	કારણવિ
૪૫૭	” ૩૪ પડેછે	પડે	૫૬૯	” ૧૨ કારગતી	કારગ
૪૫૮	” ૭ વખતતો	વખત	”	” ૨૪ રોટલા	રોટ
”	” ૧૯ નવમી	નમી	૫૭૧	” ૫ બદલા	બદલા
૪૬૧	” ૩૩ તે	”	૫૭૭	” ૬ ફેફવાય	ફેફવા
૪૬૨	” ૩૬ થતાં નથી	નથી	૫૮૨	” ૧૨ નાહના	ના
૪૬૬	” ૨૨ માહેમાં	માહેમાં	”	” ૨ ૩૭ રયાં	”
૪૬૭	” ૪ ઘટતાં	ઘટ	૫૮૫	” ૧૪ કરતાં	કતાં
૪૬૮	” ૨૨ કરેછે	કરે	૫૮૮	” ૪ ઝુલ્લે	ઝુલે
”	” ૨૩ બીજી	બી	૫૯૦	” ૩ કરીયાવર	કયાવર
૪૬૯	” ૩૪ ભરણપોષણ	ભરણપોષણ	”	” ૩૧ માણસના	માણસના
૪૭૧	” ૨૪ ને	”	૫૯૪	” ૧૫ સિરસ્તા	સિરસ્તા
”	” ૨૮ ખરચીને	ખરચે	૫૯૬	” ૧૩ રયાં	”
૪૭૩	” ૨૪ લગન	લગન	૬૦૦	” ૧ સિરસ્તો	સિરસ્તો
”	” ૩૪ તો	”	૬૦૨	” ૪ દિઆર	દિઆ
૪૭૪	” ૧૯ ને તેને	ને	૬૦૪	” ૩ મરનારનો	મરનારનો
૪૭૬	” ૩૪ ઘટતાં	ઘટ	૬૦૫	” ૩૦ શિક્ષે	શિક્ષે
”	” ૩૨ બેસબબથી	બેસબબથી	”	” ૩૧ સિરસ્તા	સિરસ્તા
૪૭૭	” ૧૬ કરવામાં	કરમાં	૬૦૯	” ૧૫ કારગતી	કારગતી
૪૭૮	” ૩ સમજવાને	સમજને	૬૧૦	” ૩૭ તો	”

પ્ર. ભા. અંક.	મુધારેલા	અસલ	પ્ર. ભા. અંક.	મુધારેલા	અસલ
૬૧૦	૨ ૫ નધી		૭૧૭	૨ ૨૨ પછી	છી
૬૧૦	૨ ૨૩ કોઈ	કો	૭૧૮	૧ ૨૦ કાહાડી	કાહા
૬૧૨	૨ ૩૦ તોતે	તો	૭૨૨	૨ ૨૧ કોઈ	કો
૬૧૩	૧ ૩૪ દશ	શ	"	૨ ૨૪ ધણિયાણિને	ધણિયાને
"	૨ ૨ ભઈએ	ભ	૭૨૪	૧ ૪ દોષવાળો	દોષવાળો
૬૧૭	૧ ૧૦ મરફ	મફ	"	૨ ૩૦ માથાઓભરે	માથાઓભ
"	૨ ૨૪ મરનારનો	મરનાનો	૭૩૧	૧ ૮ તે	
૬૧૮	૧ ૧૮ યુ		"	૨ ૨૪ રેહેવા	
૬૨૨	૨ ૮ શખસને	શખને	૭૩૫	૨ ૬ ને	
૬૨૩	૨ ૨૦ ઝેરી		"	૨ ૧૭ પિત્તાઈ	પીત્રા
૬૨૫	૨ ૨૪ મરફ	મફ	૭૩૭	૨ ૧૭ નધી	ધી
૬૪૦	૧ ૩૩ તે		૭૩૮	૧ ૨૬ દાહાકામાં	દાહામાં
૬૪૨	૨ ૧૦ લીધાના	લીના	"	૨ ૭ મળતર	મળત
૬૪૪	૧ ૨૪ નધી	ધી	૭૫૫	૧ ૨૬ લાયક	લાય
૬૪૮	૨ ૨૧ માલ	મા	૭૫૬	૨ ૪ મળ્યો	મળ્યો
૬૫૦	૨ ૪ તો		૭૫૭	૧ ૮ સીક	સી
૬૫૧	૨ ૩૫ પછી	છી	૭૬૬	૨ ૬ ન્યાતરીત	ન્યાતરી
૬૫૨	૨ ૩ કરતી	કતી	૭૬૮	૧ ૧૪ ભાગિયા	ભાગિ
"	૨ ૧૫ ઝેરી		૭૬૯	૨ ૨૫ તે	
૬૫૫	૧ ૩૪ વખત	વખ	"	૨ ૧૯ આવે	વે
૬૫૬	૨ ૩૦ નાતરે	નાત્રે	૭૭૪	૧ ૮ ભવતક્રિયા	ભવતક્રિ
"	૨ ૧૮ પણ		"	૨ ૨ વારસ	વાસ
"	૨ ૩૬ તેની		૭૭૫	૨ ૪ અટકાવથી	અટકાવથી
૬૫૮	૧ ૧૯ ફારગતી	ફારગતી	"	૨ ૩૭ ને	
૬૬૦	૨ ૨૮ મુધી		૭૭૮	૧ ૧૩ સમચરી	સમચરી
૬૬૧	૧ ૨૮ ઝુઆ	ઝુ	"	૨ ૩૪ બીલે	બી
"	૨ ૨૧ એ		"	૨ ૧ પિત્તાઈ	પીત્રા
૬૬૩	૨ ૩૯ સિરસ્તા	સિરસ્તા	"	૨ ૩ કોઈ	કો
૬૬૮	૨ ૩૧ આમદરફત	આમદરફ	"	૨ ૬ સર્વે	સર્વે
૬૬૯	૨ ૭ ખોરાક પોશાકના	ખોપોશાકના	"	૨ ૨૫ ત્યારપછી	ત્યારપછી
૬૭૦	૧ ૧૦ માથાઓભરવાનો	માથાઓભરવાનો	૭૭૯	૧ ૧૩ ઝુઆ	ઝુ
"	૨ ૩૦ રેહે	હે	૭૮૨	૧ ૧૬ કરવાનું	કરવાનું
૬૭૧	૨ ૨ ફિકરાને	દીવકરાને	"	૨ ૩૪ કરવી	કર
૬૭૩	૧ ૮ કાહાડી	કાહા	૭૮૩	૨ ૨૫ ને	
૬૭૮	૨ ૨૭ કરીને તે	કરીને	૭૮૩	૨ ૧૯ છેતે	છે
૬૮૫	૨ ૧૧ ભરણ પાખણ	ભરણ	૭૮૭	૧ ૩૧ વરસી	વર
"	૨ ૨૮ રેહેતો	હેતો	"	૨ ૩૨ ન્યાતમાં	ન્યામાં
"	૨ ૨ દિએર	દીએ	૭૮૮	૨ ૪ શ્રાક્ષણના	શ્રાક્ષણના
૬૯૦	૨ ૩૧ મજુરી	મજુ	"	૨ ૩૨ ક્રિયાનો	ક્રીનો
૬૯૧	૧ ૩૧ અપ્રત	પ્રત	૮૦૭	૧ ૫ ને	
"	૨ ૪ વારસો	વાસો	૮૧૧	૨ ૩૫ ને	
૬૯૬	૨ ૮ મરનાર	મરના	૮૧૩	૨ ૧ ધર્મશાસ્ત્રમાં	ધર્મશાસ્ત્રમાં
"	૨ ૧૫ મરનારની	મરનારની	૮૧૫	૧ ૭ ને	
૬૯૮	૨ ૧૦ સવાલની	સવાની	"	૨ ૨૭ અમારી	અમારી
૬૯૯	૨ ૨૬ ગ્રેહનતથી	ગ્રેહનથી	૮૧૬	૨ ૬ તો	
"	૨ ૨ તો	તો	૮૧૮	૨ ૨૮ ન્યાતમાં	ન્યામાં
૭૦૧	૧ ૧૮ કોઈ	કો	૮૨૧	૧ ૩ થાયછે	થાય
"	૨ ૩૩ માથાઓભરે	માથાઓભ	૮૨૨	૨ ૩૪ પ્રમાણે	પ્રમા
"	૨ ૧૨ ને		૮૨૭	૨ ૭ મરનારના	મરનાના
૭૦૪	૨ ૨૦ ગ્રેહનત	ગ્રેહન	"	૨ ૨૯ જમાડે	માડે
"	૨ ૨૮ મીલકતમાં	મીલકતમાં	૮૩૦	૧ ૧૪ વરસીની	વરસીની
૭૧૪	૨ ૨૬ મરનારનો	મરનાનો	૮૩૧	૧ ૨ કરવાનો	
૭૧૬	૧ ૩૦ પેદામર	પેદામ	૮૩૨	૨ ૬ ખરચ	ખચ
૭૧૭	૨ ૨ ને		૮૩૪	૧ ૧૮ હોય	

પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા	અસલ	પૃ. ભા. આ.	સુધારેલા	અસલ
૮૩૪ ૧ ૨૮	નથી	ન	૮૧૧ ૨ ૨૯	દિયર	દિયે
૮૩૬ ૧ ૧૧	સંપત	સંપ	૮૧૫ ૨ ૩૨	વારસ	વાર
" ૨ ૨૭	પોતાની	પોતી	૮૧૬ ૧ ૧૬	વારસ	વાર
૮૪૪ ૨ ૨૬	માસીસાની	માસીની	૮૨૦ ૨ ૩૨	અપુત્રમરીબા	અપુ
૮૪૫ ૨ ૧૦	રીત	રી	૮૨૧ ૨ ૫	ઉત્તરસાધન	ઉત્તરસાધ
૮૪૭ ૨ ૧૩	અથવા	અથ	૮૨૩ ૨ ૨૫	પેસા	
૮૫૩ ૧ ૧૬	વારસ	વાસ	" ૨ ૨	જાજાના	જાજામાં
૮૫૪ ૨ ૫	તેના		૮૨૭ ૧ ૧૦	મહત્તવિના	મતવીના
૮૬૭ ૧ ૨૭	વારસ	વાસ	" ૨ ૨૭	સૌભાગ્યવતી	ભાગ્યવતી
૮૭૨ ૨ ૧૮	બહેનને	બહેને	૮૩૪ ૨ ૩૫	સૌભાગ્યવતી	સૌભાવતી
" ૨ ૨૬	સમજાણથી	સમજાણથી	" ૨ ૧	તે છોકરી	છોકરી
૮૭૬ ૧ ૨૧	થયો		૮૩૫ ૧ ૩૫	શખસની	શખની
૮૭૮ ૧ ૨૫	વહેવાર	વહેવા	" ૨ ૩૬	ને તે	તે
" ૨ ૩૫	કુળ	કે	૮૩૭ ૨ ૩૦	શખસ	શખ
" ૨ ૭	વારસ	વાર	૮૩૮ ૧ ૨૬	વહેવ	વહે
૮૭૯ ૧ ૩૪	વારસ	વાર	" ૨ ૩૪	તેની	ની
૮૮૫ ૨ ૩૫	ભાગદાર	ભાગદાર	૮૪૨ ૨ ૭	બાપના કુળમાંથી	બાપના કુળમાંથી
૮૮૮ ૨ ૬	તે		" ૨ ૨૯	પોતાના	પોતાના
" ૨ ૧૬	સંતાનરહિત	સંતાનરહી	૮૪૪ ૨ ૧	કોઈ	કોઈ
" ૨ ૨૬	છે		૮૪૫ ૧ ૨૩	ત્યાંસુધી	ત્યાંસુ
૮૮૯ ૨ ૩૩	નાતરે	નારે	" ૨ ૩૧	પાણી	પાણ
૮૯૦ ૨ ૨૯	જે		૮૪૬ ૧ ૨૬	તે	તે
૮૯૧ ૧ ૨૪	ન્યાત		૮૪૬ ૨ ૮	તે તે	તે
૮૯૨ ૨ ૨૮	પરણનારનો	પરણનારનો	૮૫૪ ૨ ૩૫	વારસ	વાર
૮૯૩ ૧ ૧૭	તે		" ૨ ૨૦	મરનાર	મરના
" ૨ ૩૩	ભતકમાંથી	ભતકમાંથી	૮૫૮ ૨ ૨૯	કોઈ	કોઈ
૮૯૪ ૧ ૧૫	રહિત	રહી	૮૫૯ ૧ ૧૦	શખસથી	શખથી
" ૨ ૧૬	તો		૮૬૦ ૨ ૧	સમવાય	સમવા
" ૨ ૧૭	બક્ષીસ	બક્ષી	૮૬૫ ૨ ૮	ગયલાને	ગયને
૮૯૫ ૧ ૧૪	શખસને	શખને	૮૬૮ ૧ ૧૫	મળ્યો	
" ૨ ૧૬	દરકારજ	દરકારજ	૮૭૦ ૨ ૧૩	લખીએ	લખે
૮૯૬ ૧ ૨૩	છે		૮૭૨ ૧ ૩૩	સૌભાગ્યવતી	સૌભાવતી
" ૨ ૩૦	સ્થાવર	સ્થાવર	૮૭૬ ૨ ૬	શાજમાં	શાહામાં
૮૯૮ ૧ ૧૫	તેપણુ	પણુ	" ૨ ૭	કણુલ	કણુ
" ૨ ૨૨	જીવે	જી	૮૭૭ ૨ ૭	જતાં	જ
" ૨ ૩	શખસ	શખ	" ૨ ૩૨	મરનાર	મરના
" ૨ ૪	એક	એ	૮૭૮ ૧ ૧૨	વારસ	વાર
૯૦૧ ૨ ૩૪	વારસ	વાર	" ૧ ૪	મેહેનત	મેહેન
૯૦૭ ૨ ૩૩	વારસ	વાર			

કોષ.

અસલ.	ફેરવેલો.	અસલ.	ફેરવેલો.
અમતીયાર	અમત્યાર	છાપ	છાખ
અમણી	અમરણી	જાણી	જાનસ
અમથવા	અમર	જનમોજનમ	જનમોજનમ
અવાર	અત્યાર	જખરજરથી	જખરદરતી
આદણી	આદરણી	જવાખ-જુખાપ જખાપ	જવાખ
આદે	આદી	જાંહાં	જયાં
આલે	આપે	જુવાલેડા	જોવા તેડા
ઉપલી	ઉપરની	જેએને-જેહેને	જેને
એક	એક	જેવારે	જયારે
એતખાર	ઈતખાર	તરકાણુ	તરકેણુ
એહમાં	એમમાં	ત'હે	તણુ
એખાદ	એખાત	તાજ-તાગ-તયાજ —તાક-તા-	તયાજ
એાડી	એારડી	હાજ	તયાં
એાડા	એારડા	તાંહાં-તયાંહા-તાંહા	તલક-જમી
એારણી	એાદણી	પુલી	તેપણુ
કંખી-કંખી	કંક'ખી	તેએપણુ	તયારે
કદાશ-કદાશ-કદાશને.	કદાચ	તેવારે	તેની
કખજનમાં	કખજમાં	તેહેની	તો
કલમા	કલમમાં	તોએ	તોપણુ
કારણુવીના	વીનાકારણુ	તોહેપણુ-તોચેપણુ-તોએપણુ	દાહાડે
કાંએએ-કાંએ	કેમકે	દાડે	નનથી
કાંહાં	કયાં	નહીં	લાચારી
કિ	કિઆ	નાચારી-ચાચારી	નાહાનો
કુઆરી-કુમારી	કુંવારી	નાખડો	લામણુદીવા
કેમકે	કાયજે	નાખણુ દીવા	નહીકરે-નહીતર
કેા	કેાઈ	નીકર	નીચમ
કંના	કંન્યા	નીમ	લીલ
ખડી-ખચડી	ખરડી	નીલ	નીચય-નોચે
મદી	મદીચાણુ	નીસે	ન
મસ્તાશ્રમ	મહસ્તાશ્રમ	નો-નોહે	પછી
મીરોતરે	મીરોતરીકે	પછે	પરણીયત
મુજશ-મુજર	મુજરાન	પણીયત	પતોજ-પતીતી
મુનેમરી	મુનેહમરી	પતીત-પતીત-પતીત	પરણેતર
ગાણી	ગારણી	પરણુ	ખમાણુ
ધડા	ધરડા	પરીમાણુ	પકૂણુ
ઝહરૈંતીક	ઝહરૈંતી	પલહણુ	પલહુ
ચાંણી	ચારણી	પહુ	પ'ચાયત
ચાંલા-ચાંનલા	ચાંદલા-ચાંદલા	પ'ચાત	ખતરણુ
ચીડડી-ચીડી	ચીરડી	ખકરણુ	પહેલાં
ચોલકર્મ-ચુડાકર્મ	ચોલકર્મ	ખમમ	પાનસોપારી
છપાડી	સપાડી	ખાણુસોપારી	

અસલ.	ફેરવેલો.	અસલ.	ફેરવેલો.
પાકી	પાખી	રીતી	રીત
પાણી-પરોણી	પહરોણી	રૂપિયા	રૂપીયા
પીઝર	પીહર	સખપકુ'—સખાંભણુ'	સખયુ' પકુ'
પીહરી	પીહરીયાં	સાચારી	નાચારી
પ્રખતી-પ્રગતી	પ્રખત	સામણુદીવે	નામણુદીવે
પેડી	પેહેડી	વના—વીના	વગર
પેલી	પેહેલી	વરતું	વધતું
પાંકેછ	પાંખેછ	વા	યા
ફેરજન	ફેરજન	વાડકી	વાટી
ફે.—ફેરી—ફેરીયા.	ફેરીયાદ	વાળીસતા	બાળસતા
ફારકતી—ફારખતી	ફારગતી	વાર તેવારે	વારતેહેવારે
બદરા	બદરાહે	વાર પરબે	વારપરવે
બંધે—બંધેઆ	બંને	વીદા	વીદાય
બાંધેડી	બેરી	વેહેવા—વીવ—વીહીવા	
બાના—બાણાં	બારણાં	વીહા—વેવા	વીવાહ
બાનામાં—બાહાનામાં	બોયાનામાં	શક'ણુ	સખપણુ
બાબે	બાબતે	શકશ	શખસ
બુણીઆદી	બુનિઆતી	શમધી	સંબધી
બેહુ	બેહી	શાહજાર	શાહજ
બે	બઈરી—બેરી	શોડી	શોરડી
બેઝર	બેરી	સખકણુ	સખપણુ
બ્રમ પોશણુ	ભરણુપોશણુ	સપોરને	સપરમે
ભાંધે	ભાંધે	સમચરી—સંવચરી	સંવત્સરી
મચકુર	મજકુર	સમભવશ	સમભવદે
મરબદા	મર્યાદા	સલા	સલાહ
માથાઆસો	માથાઆળવે	સહજ	સહજ
માલખ—માલક	માલીક	જાળ	સળ
માહોમાં	માંહોમાંહે	સુકટંબ	સહકટંબ
મીલક	મીલકત	સોભાશણુ—સોહાગણુ—સો-	
મીલાખત	મીલાકાત	ભાસેણુ	સોભાચવતી—સોહાસણુ
સુકર—સુકાર	સુકર	સંવચરી	જમચરી—સંવત્સરી
સુખતાર—સુખતાર—સુગતી-	સુખતાર	હધરણી	અધરણી
હાર—સુકતીયાર—સુકટીયાર	સુખતાર	હમે—હમારી	અમે—અમારી
સુખલસ	સુકલસ	હરગીજ	હરગીસ
સુસવદો	સુસદો	હરધે	અધે
મોલાંમાં	મોહો હલામાં	હવડાં	હમણાં
મોહોસાળ	મોસાળ	હસ્તમેલાપક	હસ્તમેલાપ
યા	વા	હાડા	હારડા
રબવંદી	રબમંદી	હેમાં	અમાં
રરતે	સીરરતે	હોણી—હોરણી—હોહણી	આહણી

ક્રિયાપદો.

અસલ.	ફેરવેલો.	અસલ.	ફેરવેલો.
અપાળ્યામાં	અપાવવામાં	ગુટવાનો	ગુટવાનો
અપાવા	અપાવવા	થવાનો	થવાનો
અપા (૧ થા)	અપવા-આપવા	પ્રજવાડું	પ્રજવાડું
આપવાનો	આપવાનો	પણવું	પરણવું
આપ્યું આપું	આપ્યું	ખણી	ખની
આલે	આપે	ખેશીને	ખેશી
ઉત્તા	હુતા	મળ્યો	મળે
કરવાની	કરવાની	મેળવા	મેળવવા
કર્યો	કર્યા	મેળે	મળે
કરે	કર્યો	સાખવું	નાખવું
કરી ભેઈએ	કરવી ભેઈએ	સાએ	સાહે
કહેવાય	કેવાય	હીએ	લે
ચકાવાનો	ચકાવવાનો	હીછએ	લઈએ
જાના	જામવા	લખામાં-લખ્યામાં	લખવામાં
જાએ	જાઈએ	લઈ	લઈને
જાણુમે	જાનમે	વોહો	હોય
જાણ્યામાં	જાણવામાં	સાચવા	સાચવવા
ટોડે	ટોડે	હિવું	હવું
કર્યો	કરે	હો	હોય
કરે	કર્યો	હુતા	હતા
ગુટવાનો	ગુટવાનો		

